

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُوْلُهُ

THE HOLY QUR'AN
WITH KIKAMBA TRANSLATION

THE HOLY QUR'AN

**ARABIC TEXT
AND
KIKAMBA TRANSLATION**

Published under the auspices of:

HADHRAT MIRZA TAHIR AHMAD

**Fourth Successor of the Promised Messiah and
The Head of the World-wide Ahmadiyya Muslim Community**

2002

Islam International Publications Limited

KULANI NTHEU

**MAANDIKO MA KIALAVU
NA
UALYULO KWA KIKAMBA**

Yĩandĩkĩtwe uungu wa ŪŪngamĩi wa:

**HADHRAT MIRZA TAHIR AHMAD
MŪtiĩwa Wakana wa Masia Ula Wathaniwe na MŪtongoi
MŪnene wa nthĩ yonthe wa Ngwatanĩo ya Masilamu
Waahmadiyya**

**YĩalyŪlĩtwe nĩ:
Mwl. Naaman Nthenge Lukindo.**

2002

Islam International Publications Limited

THE HOLY QUR'AN

ARABIC TEXT AND KIKAMBA TRANSLATION

First published in Qadian (India) in 2002

© Islam International Publications Limited

Published by:

Ahmadiyya Muslim Jamaat, Kenya.

East Africa

Printed in India at: Printwell, Amritsar.

You may contact the following for further instructions:

1. Ahmadiyya Muslim Mission
PO Box 40554
Muranga Road, Nairobi
Kenya
Tel/Fax: 00254 2 764226, 765452
2. Ahmadiyya Muslim Mission
PO Box 376
Dares Salaam
Tanzania
Tel: 022-2110473
Fax 022-2121744
3. The London Mosque
16 Gressenhall Road
London SW 18 5QL
England
Tel: +(0) 181 870 8517
Fax: +(0) 181 874 4779

ISBN: 1 85372 655 9

KULANI NTHEU

MAANDIKO MA KIALAVU NA UALYULO KWA KIKAMBA

Mbee yaandikwe India mwaka wa 2002

©Islam International Publications Limited

Published by:

**Ahmadiyya Muslim Jamaat, Kenya
East Africa**

Yandikwe India : Printwell, Amritsar.

Nimutonya kUandikia kOndU kOO mwenda Ovoo mwingi:

1. Ahmadiyya Muslim Mission, P.O BOX 40554, Murang'a Road, Tel / Fax: 002542 764226, 765452 Nairobi – Kenya.	2. Ahmadiyya Muslim Mission, P. O BOX 376, Dares - Salaam Tanzania. Tel: 022-2110473 Fax 022-2121744
3. The London Mosque 16 Gressenhall Road London SW 18 5QL England. Tel: +(0) 181 870 8517 Fax: (0) 181 874 4779	

ISBN: 1 85372 655 9

Publisher's Note

The Holy Qur'an is the word of God and was revealed to the holy prophet of Islam, Muhammad (may peace and blessings of Allah be upon him), word by word. This revelation continued for twenty three years. Among all the scriptures, it is only the Holy Qur'an which claims that it is revealed word by word by God. This is the sacred book of Muslims and there is a complete guidance in it not only for Muslims but for others as well for ever. God has promised that He will safeguard its text for ever and that is why there is no change in the original Arabic text and it is exactly the same today as it was revealed to Muhammad (may peace and blessings of Allah be upon him), more than 1400 years ago.

To translate the Holy Word of God is not an easy task. The world-wide Ahmadiyya Muslim Community has taken the responsibility to translate the Holy Qur'an faithfully into different languages of the world so that the message could be conveyed to different People in their own language. The current Kikamba translation is rendered from the English translation which has been rendered directly from the original Arabic text by a board of various Ahmadi scholars (who benefited from the English translation by Maulawi Sher Ali as well), under the supervision and direction of the present Head of the Ahmadiyya Muslim Community, Hadhrat Mirza Tahir Ahmad, Fourth successor of the Promised Messiah, The Founder of the Community.

May Allah make this translation the source of guidance for those who do understand Kikamba language and may He open their hearts towards this wonderful message of the Holy Qur'an. Amen

The Publishers

Ndeto ya MŪandiki

Kulani Ntheu nĩ ndeto ya Ngai na yavuanĩw'e Mwathani mŭtheu wa Isilamu, Muhammad *mŭuo na maŭathimo ma Ngai Mwene Vinya W'onthe syĩhwe ũlŭ wake*, ndeto kwa ndeto. Uvuany'o ũũ waendeeie kwa myaka mĩongo III na ĩtatũ. Katĩ wa maandĩko matheu onthe, no Kulani Ntheu tũ ĩla yaasya kana yo ĩvuanĩw'e ndeto kwa ndeto nĩ Ngai.

Yĩĩ nĩ Ivuku ĩtheu ya Masilamu na ve ũtongoi mwĩanĩu nthĩnĩ wayo ti kwoondũ wa Masilamu tũ ĩndĩ ona kwa ala angĩ ota ũu tene na tene. Ngai nĩwathanĩte kana We akasũvĩla maandĩko mayo tene na tene na nĩkyo kĩtumi vataĩ ũalyũko nthĩnĩ wa maandĩko ma Kĩlalavu na nũndũ ũmwe vyũ ũmũnthĩ tondũ mavuaniw'e kwa Muhammad *mŭuo na maŭathimo ma Ngai syĩhwe nake*, mbee wa myaka 1400 mĩvĩtũku.

Kũalyũla Ndeto Ntheu ya Ngai ti wĩla mŭvũthũ. Nguthu ya Ahmadiyya Muslim Community ĩlũlũ wa nthĩ nĩyosete mwanya wa kũalyũla Kulani Ntheu yĩna mũtkĩllo nthĩnĩ wa ithyomo syĩna kĩvathũkany'o sya nthĩ nĩkana ũtũmane ũtonye kũnyaĩkw'a kwa Andũ me kĩvathũkany'o nthĩnĩ wa ithyomo syoo ene. Ualyũlo ũũ wa yu wa Kĩkamba umĩtw'e kuma kwa ũalyũlo wa Kĩngelesa ũla na w'o umĩtw'e kuma kwa maandĩko ma Kĩlalavu ala ma mwambĩĩĩlyo nĩ nzaama ya asomi anene ma Kĩ-ahmadiyya *ala matethekie kuma ualyũlo wa Kĩngelesa wa Maulawi Sher Ali ota ũu*, uungu wa ũũngamĩ wa ũtongoi wa Mũtongoi wa Ahmadiyya Muslim Community nthĩ yonthe ũla wĩvo yu Hadhrat Mirza Tahir Ahmad, mũtiĩwa Wa-Kana wa Masia ũla Wathaniwe, Mwambĩĩĩlyo wa Ngwatanĩlo ĩno.

Ngai Mwene Vinya W'onthe na ũtw'ĩkĩthye ũalyũlo ũũ uumo wa ũtongoi kwa asu ala mesĩ kĩthyo kya Kĩkamba na We navingũe ngoo syoo kũwelekela ũtũmane ũũ wa ũsengy'o wa Kulani Ntheu. Amen.

Aandĩki

KIVUIO KYA MAVUKU

UTALO WA ILUNGU

ITHANGU

1.	AL-FATIHA.....	1
2.	AL-BAKARA.....	2
3.	AALI-'IMLAANI.....	71
4.	AL-NISAA.....	112
5.	AL-MAAIDAH.....	156
6.	AL-AN'AAM.....	187
7.	AL-A'RAAF.....	220
8.	AL-ANFAAL.....	255
9.	AL-TAUBA.....	270
10.	YUNUS.....	298
11.	HUD.....	318
12.	YUSUF.....	341
13.	AL-RA'D.....	361
14.	IBRAHIM.....	370
15.	AL-HIJR.....	379
16.	AL-NAHL.....	387
17.	BANI ISRAIL.....	407
18.	AL-KAHF.....	422
19.	MARYAM.....	440
20.	TAA HAA.....	452
21.	AL-ANBIYA.....	470
22.	AL-HAJJ.....	485
23.	AL-MUMINUUN.....	500
24.	AL-NUR.....	514
25.	AL-FURKAAN.....	528
26.	AL-SHU'ARAA.....	540
27.	AL-NAML.....	560
28.	AL-KASAS.....	575
29.	AL-'ANKABUUT.....	591
30.	AL-RUUM.....	603

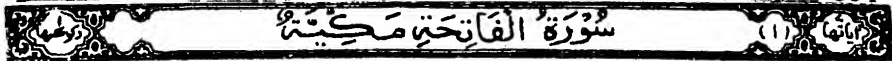
UTALO WA ILUNGU

ITHANGU

31.	LUQMAN.....	613
32.	AL-SAJDAH.....	620
33.	AL-AHZAAB.....	625
34.	AL-SABA.....	640
35.	AL-FATIR.....	650
36.	YAASIIN.....	659
37.	AL-SAAFAAT.....	668
38.	SAAD.....	683
39.	AL-ZUMAR.....	693
40.	AL-MU'MIN.....	707
41.	HAA MIIM SAJDA...	721
42.	AL-SHUURAA.....	730
43.	AL-ZUKHRUF.....	741
44.	AL-DUKHAN.....	751
45.	AL-JATHIYAH.....	757
46.	AL-AHQAF.....	763
47.	MUHAMMAD.....	770
48.	AL-FATH.....	777
49.	AL-HUJURAAT.....	784
50.	QAF.....	788
51.	AL-DHARIYAT.....	794
52.	AL-TUUR.....	800
53.	AL-NAJM.....	805
54.	AL-KAMAR.....	811
55.	AL-RAHMAAN.....	817
56.	AL-WAAKIAH.....	824
57.	AL-HADIID.....	832
58.	AL-MUJAADILAH...	839
59.	AL-HASHR.....	845
60.	AL-MUMTAHANAH..	850

61. AL-SAFF.....	854
62. AL-JUMU'AH.....	857
63. AL-MUNAAFIKUUN.....	859
64. AL-TAGHAABUN.....	862
65. AL-TALAAK.....	866
66. AL-TAHRIIM.....	870
67. AL-MULK.....	873
68. AL-KALAM.....	877
69. AL-HAAKKAH.....	883
70. AL-MA'ARIJ.....	888
71. NUH.....	892
72. AL-JINN.....	895
73. AL-MUZZAMMIL.....	899
74. AL-MUDDATHTHIR.....	902
75. AL-KIYAAMAH.....	907
76. AL-DAHR.....	911
77. AL-MURSALAAT.....	915
78. AL-NABA'.....	919
79. AL-NAAZIAAT.....	923
80. ABASA.....	927
81. AL-TAKWIIR.....	930
82. AL-INFITAAR.....	933
83. AL-TATFIIF.....	935
84. AL-INSHKAAK.....	938
85. AL-BURUUJ.....	940
86. AL-TAARIK.....	942
87. AL-A'LAA.....	944

88. AL-GHAASHIYAH.....	946
89. AL-FAJR.....	948
90. AL-BALAD.....	951
91. AL-SHAMS.....	953
92. AL-LAIL.....	955
93. AL-DUHAA.....	957
94. AL-INSHRAA.....	958
95. AL-TIIN.....	959
96. AL-'ALAK.....	960
97. AL-KADR.....	962
98. AL-BAYYINA.....	963
99. AL-ZILZAL.....	965
100. AL-AADIYAAT.....	966
101. AL-KAARI'A.....	967
102. AL-TAKAATHUR.....	968
103. AL-ASR.....	969
104. AL-HUMAZA.....	970
105. AL-FIIL.....	971
106. AL-KURAIISH.....	972
107. AL-MAA'UUN.....	973
108. AL-KAUTHAR.....	974
109. AL-KAAFIRUUN.....	975
110. AL-NASR.....	976
111. AL-LAHAB.....	977
112. AL-IKHLAAS.....	978
113. AL-FALAK.....	979
114. AL-NAAS.....	980

AL - FATIHA
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwanŵi ya Ngai Mwene Vinya W'onthe,
Ūla Usŵŵtwe nŵ ūlau, Usŵŵtwe nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

بِسْمِ

2. Ndaŵa syonthe nŵ sya Ngai Mwene
Vinya W'onthe, Mwŵai wa nthŵ syonthe.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ②

3. Ūla Usŵŵtwe nŵ ūlau, Usŵŵtwe nŵ tei,

الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ③

4. Mwŵai wa Mŵthenya wa ūtwio.

مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ ④

5. We wŵi weka Nue ithyŵi tŵthaithaa na
We wŵi weka Nue ithyŵi twŵtasya ūtethyo.

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ⑤

6. Tŵtongoesye nzŵanŵ ŵla ya w'o-----

اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ⑥

*'7. Nzŵa ya asu ala We ūmanengete
maŵathimo Maku, asu ala matakwaŵŵtwe
nŵ ūthatu, na asu ala mate athyoeku.

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ⑦ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ

عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ⑧

¹ *Mŵsomi ndakathyoekw'e nŵ ndeto 'Waku' etŵkŵle kana 'maghzoob' nŵ ūthatu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe wŵi w'oka ūla weekiwe nŵ Ayuti. Ūneeni ūŵ nŵ mŵvingue na ndŵŵweta ūthatu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe wŵi w'oka ŵndŵ nŵ ūthatu wa andŵ ala angŵ ota ūu ala matonya kŵŵkwata.

سُورَةُ الْبَقَرَةِ مَدَنِيَّةٌ

(٢)

AL - BAKARA
(Wavuanŵ'e Medina)

1. Syŵtwanŵi ya Ngai Mwene Vinya W'onthe,
ŵla Usŵŵtwe nŵ ŵlau, Usŵŵtwe nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

١

2. Alif Laam Miim. Nyie nŵ Ngai Mwene
Vinya W'onthe, Ŵla Ŵmanyi-W'onthe.

الْأَمِّ

3. Yŵi nŵ ŵvuku yŵanŵu; vatiŵi nzika nthŵi
wayo; nŵ Ŵtongoi kwa ala alŵngalu,

ذَٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ ٥

4. Ala metŵkŵlaa maŴndŵ ala matonekaa,
na malŵmasya Mboya, na ala maumasya
katŵi wa syŵndŵ ila Ithyŵi tŵnenganŵte
kwoondŵ woo;

الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ٥

5. Na ,mametŵkŵlaa maŴndŵ ala
mavuanŵw'e kwaku we, na ala
mavuanŵw'e mbee waku, na mo mena
mŵŵkŵlo mŵlŵmu wa maŴndŵ ala
matanamba kŵvika.

وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِن قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ٥

6. Mo nŵmo ala maatŵŵaa Ŵtongoi wa
Mwŵlai woo na mo nomo makaŵla.

أُولَٰئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ٥

7. Asu ala maleete kwŵŵkŵla----no Ŵndŵ
Ŵmwe kwoo wamakaany'a kana walea
kŵmakaany'a----mo maiketŵkŵla.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذِرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ٥

8. Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵwŵkŵŵte
Ŵsŵŵlo Ŵlŵŵ wa ngoo syoo na matŵnŵi moo,
na Ŵlŵŵ wa metho moo ve kŵsŵŵŵi; naw'o
nŵ Ŵsŵŵlo mŴnene kwoo.

خَتَمَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَعَلَىٰ سَمْعِهِمْ وَعَلَىٰ أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ٥

LUKU 2

9. Na katī wa andū ve amwe ala maasya, 'Ithyī nītūmwītīkīlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūthenya wa Mūminukīlyo; oyīla mo ti etīkīli ona vanini.

10. Mo nīmatonya *kwenda* kūmūkenga Ngai Mwene Vinya W'onthe na ala metīkīlaa, īndī mo matīl ona ūmwe ūla makengaa ateo nīmo mekengaa ene; īndī mo nokwona matonaa tū.

11. Nthīnī wa ngoo syoo vaī ūwau, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwongeleele ūwau woo; na nī ūsilflo mwai kwoo, nūndū mo nīmakenganaa.

12. Na yīla mo matavw'a, 'Mūikaseūvyē kīthokoo īlū wa nthī,' mo maasya, 'Ithyī twī atwaīla ma mūuo tū.'

13. Isūvīei! vate nzika mo nīmo maseūvasya kīthokoo, īndī mo mayonaa.

14. Na yīla matavw'a, 'Itīkīlai ūndū andū ala angī metīkīlīte,' mo maasya, 'Ithyī twītīkīla ūndū andū ala atumanu metīkīlīte?' Isūvīei! Vate nzika, mo nīmo atumanu, īndī mo mayīsi.

15. Na yīla mo makomana na ala metīkīlaa, mo maasya, 'Ithyī nītwtīkīlaa,' īndī yīla mo me oka vamwe na ila mbinga syoo, maasya, 'Ithyī vate nzika, twī vamwe nenyu; ithyī no ngūī tūvūaa tū.'

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَيُؤْتِرُ الْفَرَجَ
وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ ①

يُخَذُّ عَوْنَ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يَخْذُّ عَوْنَ
إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ②

فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ
عَذَابٌ أَلِيمٌ هَٰذَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ③

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا
نَحْنُ مُصْلِحُونَ ④

إِلَّا أَنَّهُمْ هُمُ الْفَاسِدُونَ وَلَكِن لَّا يَشْعُرُونَ ⑤
وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ
كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ إِلَّا أَنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَكِن
لَّا يَعْلَمُونَ ⑥

وَإِذَا لُقِيَ الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا بِحُجَّةٍ وَإِذَا حُلُوا إِلَى
شَيْطَانِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزَؤُونَ ⑦

16.Ngai Mwene Vinya W'onthe
akamĩsilĩla ngũĩ yoo na kũmaeka
maendee nthĩnĩ wa wĩki-wa-naĩ woo,
makyanganga ta ilalinda.

17.Aa nĩmo ala mosete İvĩtyo
makayĩkũany'a na Otongoi; İndĩ
Otandĩthya woo ndũmaetee Otandĩthyo,
ona mo maitongoew'e nesa.

18.Ngelekany'o yoo nĩ ta ya mũndũ ōla
wawuvie mwaki, na yĩla wamũĩkile
ndeenĩ syake syonthe, Ngai Mwene
Vinya W'onthe nĩwawetangie kyeni kyoo
na kũmatia kĩvĩdunĩ kĩnene; mo
maybona nthĩ.

19.Mo mayĩ matũ, maineenaa na nĩ
ilalinda; kwa ōu mo maikasyoka.^{1*}

20.Kana nĩ ta mbua nene kuma
mathweonĩ, nthĩnĩ wayo ve kĩvĩndu
kĩnene na kĩtalalĩki na ōtisi; mo mekĩlaa
syaa syoo nthĩnĩ wa matũ moo nũndũ wa
kĩtalalĩki maikĩla kĩkw'ũ, na Ngai
Mwene Vinya W'onthe amathyũlũlũkĩte
alei.

21.Nĩ vakuvĩ ōtisi kũvulya woni woo, o
yĩla w'o wamatisĩla, maendelaa nthĩnĩ
waw'o; na yĩla w'o wamatukĩla
maũngamaa ki. Na takethwa Ngai

¹ *Mũsoa ōũ nũtonya kwĩthwa ōineena ōlũ ōla wa
mũthemba ōmwe wa angangani ala vaa mekwĩwa
kana mayĩ matũ, maineenaa na nĩ ilalinda nũndũ
wa kũnyuva kwoo kwa kũlea kwĩthukĩĩsyaa ōla
w'o, kũlea kũneena ōla w'o na kũlea kũwona.
Kwa ōu, mo nĩmaivatĩe ilĩko syoo kũmanyaa kwa
kwĩyendea na mo ene meevĩngĩla nthĩnĩ.

اللَّهُ يَسْتَفْزِي بِهِمْ وَيَبْذُلُهُمْ فِي طُعْيَانِهِمْ
يَسْهُونَ ⑤

أُولَئِكَ الَّذِينَ اسْتَرَوْا الظَّلَّةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا
رَبِحَتْ تِجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ⑥

مِثْلَهُمْ كَمِثْلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ
مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمٍ
لَّا يَبْصِرُونَ ⑦

صُمُّ بِكُمْ عَمَىٰ لَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ ⑧

أَوْ كَصَيْبٍ مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ
يَجْعَلُونَ أَصَابَهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حُدُ
الْبُوتِ وَاللَّهُ مُجِيبٌ بِالْكَافِرِينَ ⑨

يَكَادُ الْبَرِيُّ يُغْتَرَفُ آبَصَارَهُمْ كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشْوَ
فِيهِ وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ
بِهِمْ وَابْصَارَهُمْ إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ⑩

Mwene Vinya W'onthe nfwendie, We aI atonya kwosa kwona kwoo na kwIw'a kwoo; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe Ena utonyi wa kwIka OndO w'onthe OIa We wendaa.

LUKU 3

22. Inyw'I andO, mOthaithei MwIai wenyu OIa wamOmbie inyw'I na asu ala maI mbee wenyu; nIkana mOtonye kwIthwa alOngalu;

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ
مِنْ قَبْلِكُمْ لَكُمْ تَعْتُونَ ۝

23. Ula wamIwIkwIthIsye nthI kwIthwa Okomo kwondO wenyu, na Ithu nayo ta kIlaIa, na atOma kIw'O kItheea kuma mathweonI, na kwoondO wakyO, nIwaetie matunda kwoondO wa Otethyo wenyu; kwa Ou, mOikamwIanany'e Ngai Mwene Vinya W'onthe na ngai ingI omwIsI.

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً
وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ
رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أُندَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝

24. Na ethwa inyw'I mwIina nzika IOIO wa kIla ithyI tOtheetye kwa mOthOkOmi WaitO, IndI etei kIlungu kIilyi takyo, na metei atetheesya menyu Otee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ethwa inyw'I mwI ma w'o.

وَأِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا
بِسُورَةٍ مِّنْ مِّثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِّنْ دُونِ
اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝

25. IndI inyw'I mwalea kwIka Ou--- na mOikeka Ou ona IndI---- IndI IsOvIei Mwaki, OIa ngO syaw'o nI andO na mavia, OIa OseOvItw'e kwoondO wa alei.

فَإِنْ لَّمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا
النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ إِذْ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ۝

26. Na tavany'ai Ovoo mOseo kwa ala metIkIlaa na kwIka mawIa maseo, kana ve MIOnda Ila IvItIlaa tOIUsI katI wayo kwoondO woo. O yIla mo manengwe,

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ

kĩlungu kĩmwe kya matunda kuma vo, mo makaasya: 'Kĩĩ nĩkyo ithyĩ twanenetwe mbee,' Oyĩla no syĩndũ ivw'anene na isu tũ ila ikaetwe kwoo. Na mo makeethwa na endwa atheu vyũ, na vau nthĩnĩ nĩvo mo makekalaa.

ثُمَّ رَزَقْنَاهَا أَهْلًا هَذَا الَّذِي رَزَقْنَا مِنْ قَبْلُ وَ
أَتَيْنَاهُ بِمُتَشَابِهٍ وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ
فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٣٠﴾

27. Ngai Mwene Vinya W'onthe ndasonokaa kũnengane ngelekany'o ona ya ũmuu ona kana nini kũvĩta ũu. Ala metĩkĩlaa nĩmesĩ kana yo nĩ w'o kuma kwa Mwĩai woo, oyĩla asu ala maleaa kwĩtĩkĩla maasya: 'Ngai Mwene Vinya W'onthe eenda ata na wonany'o 00?' Nĩ aingĩ ala We Ūmatwĩlaa kwĩthwa na mavĩtyo nũndũ wa w'o, nanĩ aingĩ We Ūmatongoeasya nũndũ waw'o, na vatĩĩ onaũmwe ũla We Ūmũtwĩlaa kwĩthwa na mavĩtyo ateo ila mbaa-matũ.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَّا بَعُوضَةً
فَمَا فَوْقَهَا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ الْحَقُّ مِنْ
رَبِّهِمْ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ
بِهَذَا مَثَلًا يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا وَمَا
يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ ﴿٣١﴾

28. Ala manangaa Ūtianĩo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ĩtina wa kŪtianĩa na matilanganasya maũndũ ala Ngai Mwene Vinya W'onthe wĩyĩalte makwatanw'e na kŪseũvya kĩthokoo ĩolũ wa nthĩ; aa nĩmo mena wasyo.

الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَ
يَقْطَعُونَ مَا أَمَرَهُ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوَصَّلَ وَيُفْسِدُونَ
فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٣٢﴾

29. Inyw'ĩ mŪtonya ata kŪmũlea Ngai Mwene Vinya W'onthe? Yĩla inyw'ĩ mŪtaĩ thayũ, We nĩwamũnengie inyw'ĩ thayũ, na ĩndĩ we akamũkw'ĩthya inyw'ĩ, na ĩndĩ akamũtũnga inyw'ĩ mwĩthwe thayũ, na ĩndĩ kwake nĩkw'o inyw'ĩ mŪkatw'ĩkĩthw'a ma kŪsyoka.

كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ أَمْوَانًا فَأَخْبَاكُمْ ثُمَّ
يُنَبِّئُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٣٣﴾

30. We nĩ We ũla wamũmbĩie inyw'ĩ syonthe ila syĩ ĩolũ wa nthĩ; na ĩndĩ We eelekela ĩtunĩ na ameanĩsya ta matu mũonza; na We nũsyĩsĩ syĩndũ syonthe.

هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ
اسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَهُوَ
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣٤﴾

LUKU 4

31. Na yīla Mwīai waku wamatavisye alaīka: ‘Nyie ngilīlye kūmūnyuva mūtongoi īlūlū wa nthī,’ mo maisye: ‘We ūkamw’ia vau ūla wīete kīthokoo nthīnī wayo, na kwīta nthakame?--- na ithyī nītūŭtafaa We na ndaīa Syaku na kūnenevya ūtheu Waku.’ We amasūngīie, ‘Nyie nīnīsī ūndū inyw’ī mūtesī.’

وَرَادَ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً
قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ
وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ
مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣١﴾

32. Na We nīwamūmanyīsyie Atamu masyītwā onthe , na īndī aia syīndū ila syaī na masyītwā asu mbee wa alaīka na asya, ‘Ndavyai Nyie masyītwā ma syīndū ii, ethwa inyw’ī mwī ma w’o.

وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَكَةِ
فَقَالَ أَسْمِعُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٢﴾

33. Mo maisye, ‘Ūtheu nī Waku We! Ithyī tūi na ūmanyi ateo ūla We ūtūmanyītye,’ vate nzika, We Nue ūmanyi-W’ onthe, ūla-Mūī.

قَالُوا سُبْحَنَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ
الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٣٣﴾

34. We aisye, ‘We Atamu, matavye masyītwā masyo;’ Na yīla we waminie kūmatavya masyītwā masyo, We aisye ‘Nyie ndyaamūtavya kana Nyie nīnīsīyīsī syīmbithī sya matunī na sya īlūlū wa nthī, na kana Nyie nīnīmesī maūndū ala inyw’ī mumbūlaa na ala mūvithaa?’

قَالَ يَادِمُ أَتُنَبِّئُهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ
قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٣٤﴾

35. Na lilikanai ivinda, yīla Ithyī twamatavisye alaīka: ‘Mwīnyivīsyie Atamu,’ na onthe nīmeenivīsyie ateo īvilisi. ndaaīnyivya We nīwaleile na

وَرَادَ فَلَمَّا لِلْمَلَكَةِ ابْتَدُوا لِآدَمَ فَجَدُّوْا إِلَّا إِبْلِيسَ
أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٣٥﴾

eethwa na Ong'endu; na we aī katī wa alei.

36. Na ithyī twaisye, 'We Atamu, Ikala we na mOkau nthīnī wa mOnda, na Isaaī kuma vo kwa wingī o vala mOkwenda, Indī mOikaOthengeee mOtī OO mOikese kwīthwa katī wa eki-ma-naī.

وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ۝

37. Indī Satani nīwatumie matiOoka me eli nOndO wa w'o, na nīwamaumisye mwīkalonī Ola mo maī nthīnī waw'o. Na Ithyī nītwamatavisye: 'Umai vaa, amwe menyu nī amaitha ma ala angī, na ve utOo wenyu tOlO wa nthī, na kyaOya kwa tvinda.'

فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ ۝

38. Na Indī Atamu nīweemanyīisye ndeto imwe sya mboya kuma kwa Mwīai wake, kwa Ou, We nīweethiOie kOmiwekela we na tei. Vate nzika, We nī Mwelekeanīli-wa-Kaingī ena Ou, na AusOftwe nī tei.

فَتَلَقَّى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ۝

39. Ithyī twaisye, 'Umai vaa inyw'onthe. Na ethwa Otongoi Okooka kwenyu kuma kwakwa, Indī Ola OkaOatīla Otongoi wakwa, vaikethwa wia tOlO woo, ona maikakwatwa nī kyeva.'

قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَائِعًا وَقَمًا يَاتِيكُمْ مِنْ هُنَا لَحْمٌ تَتَّبِعُ هَذَا لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۝

40. Indī mo asu ala makalea kwītkīla, na kwitw'Tkīthya Syana Syakwa ta OvūngO, aa nīmo makethwa me ekali-ma-Mwakīnī; na vo nīvo mo makekalaa.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۝

LUKU 5

41. Inyw'I Aana-ma-Isilaeli! Lilikanai Inee yakwa yīla Nyie naiie tOlO wenyu,

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ الَّتِي اتَّعْتُمْ عَلَيْهَا

na Ianŋŋsyai ūtianŋo wenyu Nakwa ngeanŋŋŋŋŋ ūtianŋo Wakwa nenyu, na inyw'ŋ nŋmwaiŋŋtwe nŋ kŋngŋa Nyie Nŋnyioka.

42.Na ŋŋkŋlai maŋndŋ ala Nyie ntheetye ala meanŋŋŋŋŋ maŋndŋ ala me vamwe nenyu, na mŋikethwe mwŋ ma mbee kŋmalea, na mŋikaikŋany'e Syama Syakwa na thooa mŋvŋthu, na osai ūsŋvŋo kuma nthŋnŋ Wakwa Nŋnyioka.

43.Na mŋikavulany'e w'o na ūvŋngŋ kana kŋvitha ūla w'o omŋwŋŋŋ.

44.Na ŋngamyai Mboya, na ŋvai Saka, na kumanai vamwe na ala makumanaa.

45.Inyw'ŋ mŋmeyŋŋŋaa andŋ ala angŋ meke maŋndŋ maseo na mŋkolwa nŋ inyw'ŋ ene, omŋiyŋsoma ŋvuku? Indŋ inyw'ŋ nomŋmanyaa?

46.Na manthai ūtethyo mwŋna ūmŋŋŋŋŋ na Mboya; na ūu ow'o wŋ vinya ateo ala mena thayŋ wa kwŋnyivya,

47.Ala meŋŋ naw'o kana nŋmakakomana na Mwŋai woo, na kana Kwake mo nŋmakasyoka.

LUKU 6

48.Inyw'ŋ Aana-ma-Isilaeli! Lilikanai ŋnee Yakwa yŋla Nyie naiie ŋŋŋŋ wenyu na kana Nyie nŋnamŋnenevisye inyw'ŋ mbee wa andŋ *onthe*.

وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أُوفِ بِعَهْدِكُمْ وَإِيَّايَ فَالْمُؤْمِنُونَ ﴿٦٠﴾

وَأَمِنُوا بِمَا أَنزَلْتُ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ وَلَا تَكُونُوا
أَوَّلَ كَافِرِيهٖ وَلَا تَشْتَرُوا بِإِيَّتِي شَيْئًا قَلِيلًا وَإِيَّايَ
فَاتَّقُونِ ﴿٦١﴾

وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ
تَعْلَمُونَ ﴿٦٢﴾

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ ﴿٦٣﴾
اتَّقُوا رُونَ النَّاسِ بِالْبِرِّ وَتَسْخَرُونَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ
تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٤﴾

وَأَسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى
الْغَاشِيِينَ ﴿٦٥﴾

الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلْقَوْنَ رَبَّهُمْ وَلَهُمْ الْيَمِينُ
رُجُوعُونَ ﴿٦٦﴾

يٰٓأَيُّهَا إِسْرَءِيلُ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ
وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٦٧﴾

49. Na kīai mūthenya ūla thayū ūtakekala vandū va thayū ūngī ona vanini, ona ūvoyaŋī ndūketīkīlwa kwoondū wa w'ō; ona ītuvi yīikoswa kwoondū waw'ō; ona mo maikatetheew'a.

وَأَنْقَضُوا يَوْمًا لَا تَجْرِي فِيهِ نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يَقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤٩﴾

50. Na lilikanai ūinda yīla Ithyī twamumisye inyw'ī kuma kwa andū ma Valao, ala mamūthīnisye inyw'ī na ūsilīlo mwai, makīsyūaa syana syenyu sya ivīśī na kūtia iveti syī thayū, nthīnī wa ūndū ūū, vai ūtato mūnene kwenyu kuma kwa Mwīai wenyu.

وَأَذِّنْ لَكُمْ قُرْنًا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ يُسْوَئُ لَكُمْ سَاءَ الْعَذَابُ يُدَبِّحُونَ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَجِيبُونَ نِسَاءَهُمْ كَقَوْلِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿٥٠﴾

51. Na lilikanai ūinda yīla Ithyī twaūaanisye ūkanga kwoondū wenyu, na nītwamūtangīīe inyw'ī, na twamanyw'īthya kīw'ū andū ma Valao, o mūsyāīīsyē.

وَإِذْ فَرَقْنَا بَيْنَكُمْ الْبَحْرَ فَأَجْمَعْنَكُمْ وَاعْرِقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿٥١﴾

52. Na lilikanai ūinda yīla Ithyī twamūnengie Mose watho wa motukū mīlōngo īna; na īndī inyw'ī mwoosa kasaū kwoondū wa ūthaihi we atevo na inyw'ī mwai eki–ma–nai.

وَإِذْ وَعَدْنَا مُوسَىٰ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِن بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ ﴿٥٢﴾

53. Na ītina wa ūu, Ithyī nītwamūekeie inyw'ī, nīkana mūtonye kūtūnga mūvea.

ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِّن بَعْدِ ذَلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٥٣﴾

54. Na lilikanai ūinda yīla Ithyī twamūnengie Mose Ivuku na Kīvathūkany'a, nīkana inyw'ī mūtonye kūtōngow'a nesa.

وَإِذْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿٥٤﴾

55. Na lilikanai ūinda yīla Mose wamatavisye andū make: 'Inyw'ī andū makwa, nīmwīvīīsyē inyw'ī ene mūno

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَقَوْمِ إِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ فَتُوبُوا إِلَىٰ بَارِيكُمْ فَاقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ

n0nd0 wa kwosa kasa0 kwoond0 wa Othaithi; kwa 0u Ithiuei inyw'I kwa M0mbi wenyu, na moaei and0 menyu ene; 00 n'w'o 0seo m0no kwenyu;' IndI We n'weethi0ie k0mwelekela inyw'I E-na 0uu. Vate nzika, We nI M0syokean'ia-Wa-KaingI ena 0uu na Aus0ftwe nI tei.

ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ عِنْدَ بَارِكِكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ إِنَّهُ هُوَ
التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿٥٥﴾

56.Na lilikanai yIla inyw'I mwaisye, 'We Mose, ithyI t0i0kwit'ikIla we ona vanini, k0vika t0mwone Ngai Mwene Vinya W'onthe 0thy0 kwa 0thy0; na IndI kItetemo kya nthI nIkyam0kwatie inyw'I om0ketee,

وَإِذْ قُلْتُمْ يَسُوسِي لَنَا نُونٌ لَكَ حَتَّى تَرَى اللَّهَ هَمَزَةً
فَأَخَذَ لَكُمْ الصَّعِقَةَ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿٥٦﴾

57.Na IndI IthyI nItwam0thay00kisyey inyw'I Itina wa kIk'w'0 kyenyu, nIkana inyw'I m0tonye k0t0nga m0vea.

ثُمَّ بَعَثْنَا لَكُمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٥٧﴾

58.Na IthyI nItwatumie mathweo kwIthwa muunyI t0l0 wenyu na twam0theesye inyw'I Manna na Salwaa t0l0 wenyu t0kyasya, 'Yai katI wa syInd0 nzeo ila IthyI t0nenganIte kwoond0 wenyu,' namo mayaat0vItIsya IthyI, IndI mo nImo meevItIsye ene.

وَوَهَبْنَا عَلَيْكُمُ النَّعَامَ وَأَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ وَ
السَّلْوى كُلَّآ مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمُونَا وَ
لَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٥٨﴾

59.Na lilikanai Ithinda yIla IthyI twaisye, 'Likai nthInI wa nd0a Ino na yai kIla inyw'I m0kwenda – nthInI wayo – kwa wingI; na likIlaI mbingIlonI mwInyivItye na asyai, 'Ngai t0ekee ithyI naI sit0.' IthyI t0kam0keke inyw'I naI syenyu na t0kanengane wongeleku kwa asu ala mekaa ma0seo.

وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ فَمَكَرُوا بِهَا حَيْثُ سَبَّحْتُمْ
رَعَدًا وَادْخُلُوا أَبْوََابَ جَنَّاتٍ أَوْ قُولُوا حِطَّةٌ نَغْفِرْ لَكُمْ
خَطِيئَتَكُمْ وَسَنَزِيدُ الْحَسَنِينَ ﴿٥٩﴾

60. Eki-ma-naŋ nŋmamŋalyŋlile ndeto eka ŋla mo matavŋtw'e. Kwa ŋu, Ithyŋ nŋtwaŋtheeisy ŋsilŋlo ŋŋlŋ wa eki-ma-naŋ kuma ŋtunŋ, nŋndŋ mo maŋ mbaa-matŋ.

فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ
فَأَنزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا
كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿٦٠﴾

LUKU 7

61. Na lilikanai ŋvinda yŋla Mose wavoyie kŋw'ŋ kwoondŋ wa andŋ make, na Ithyŋ twamwŋie: 'Kŋna ŋvia na ndata yaku,' navo vauma mbuluti ŋkŋmi na ilŋ, na kwa ŋu kŋla mbaŋ nŋyamanyie vandŋ vayo va kŋnyw'ŋla.' 'Yaŋ na nyw'ai katŋ wa kŋla Ngai Mwene Vinya W'onthe ŋnenganŋte, na mŋikeke ŋthyoeuku ŋŋlŋ wa nthŋ, mŋkŋseŋvasya kŋthokoo.'

وَإِذِ اسْتَسْقَىٰ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ
الْحَجَرَ فَانفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ نَضِيبًا قَالَ
عَلِمَ كُلُّ أَنَابٍ مِّشْرَبَهُمْ كُلًّا وَاشْرَبُوا مِنْ رِزْقِ
اللَّهِ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٦١﴾

62. Na lilikanai ŋvinda yŋla inyw'ŋ mwaisye: 'We Mose, ithyŋ tŋitonya kwŋanŋwa nŋ lŋu wamŋthemba ŋmwe; voya, ŋndŋ, kwa Mwŋai waku kwoondŋ witŋ nŋkana atŋeteae ila imeaa ŋŋlŋ wa nthŋ--- ta nyŋnyi syayo, na malenge mayo na nganŋ yayo na kŋtŋngŋŋ kyayo.' We akŋlya, 'Inyw'ŋ mwŋkŋany'a syŋndŋ ila syŋ vinya na ila ite vinya? . Theeai nthŋnŋ wa ndŋa ŋmwe, na syŋndŋ ila inyw'ŋ mŋkwŋtya, syŋ vo.' Namo nŋmakŋniwe na kŋnyivw'a na ŋkya, na nŋmakwatiwe nŋ ŋthatu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe: kŋtumi nŋndŋ nŋmaileile Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe na kŋmoaa Athani vate ŋlŋngalu mo nŋmaleile kwŋw'a na nŋmeekie mothŋku.

وَإِذْ قُلْنَا لِمُوسَىٰ لَنْ نَصْبِرَ عَلَىٰ طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ
لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُنْبِئُ الْأَرْضُ مِنْ بَقَائِهَا
وَقَتَائِهَا وَفُومَهَا وَعَذَائِهَا وَبَصَائِهَا قَالَ اسْتَبْدَلُونَ
الَّذِي هُوَ أَدْنَىٰ بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ أَهْبَطُوا مِصْرًا فَإِنْ
لَكُمْ مَا سَأَلْتُمْ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ
وَبَاءَ وَبَغَضِ مِنَ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ
بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّنَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ذَلِكَ بِمَا
عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٦٢﴾

LUKU 8

63. Vate nzika, Etikili, na Ayuti, na Aklisto na Asavii---- nguthu ona yIva kuma katIwa ii Ila yIikilaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na w'o, na Múthenya wa MúminOkIlyo, na yIkaa meko maseo, Ikeethwa na Ituvi Iseo kwa MwIai woo, na vai wia Okoka Ióló woo, ona maikakwatwa nI kyeva.

64. Na lilikanai Iivinda yIla Ithyl twoosie Otianfo kuma kwenyu na twookIlya KIima Ióló wenyu tOkyasya "Kwatai mólómItye maUndó ala Ithyl tUmUnengete inyw'I, na lilikanai maUndó ala mevo, nIkana mótanye kótangIwa.'

65. Na Itina wa Ou, inyw'I nImwasyokie Itina; na takethwa ti Ondó wa Inee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe kUmwelekela inyw'I na tei Wake, vate nzika, inyw'I mwIthwa mwaI katI wa ala maI na wasyo.

66. Na vate nzika, inyw'I nImUmanyIte mUminOkIlyo wa asu katI wenyu, ala mavItisye Ióló wa Ovoo wa Savato. Kwa Ou, Ithyl nItwamatavisye mo: 'Inyw'I tw'Ikai malaI, mUsonoketw'e'.

67. Uu Ithyl nItwamItw'IkIthisye Isu ta ngelekany'o kwa andó ma Ivinda yu yayo na asu ala mookie Itina wayo, na ta UmanyIsyo kwa asu ala mamOkIlaa Ngai.

68. Na lilikanai yila Mose wamatavisye andó make: 'Ngai Mwene Vinya

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّٰرِفِينَ
الضَّٰلِّينَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ
صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ٥٠

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا
مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ٥١

ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ
وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ٥٢

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدُوا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ
فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِرِينَ ٥٣

فَجَعَلْنَاهَا نَكَالًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا وَ
مَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ٥٤

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبَحُوا

W'onthe emwilyaſa inyw'ſ műng'ee ng'ombe,' namo maműkolya, 'We wſvűa ngűſ naitű?' We asya, 'Nyie nſmantha wſvitho kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ndikethwe űmwe wa ala atumanu.

بَقْرَةً قَالُوا اتَّخَذْنَا هَٰؤُلَاءِ أَعُودًا بِٱللَّهِ وَٱلَّذِينَ
مِنَ ٱلْجَاهِلِينَ ۝

69.Namo mamwſa, 'Tűvoyee kwa Mwſai waku nſkana atűvathűkanſye nſ ng'ombe yſilyſata.' We amasűngſie, 'Ngai easya nſ ng'ombe ſte ngűű na ſte nini ya műika, yſ vu katſ wa syell na nima; yu ſkai űndű mwſyſaſwe.'

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ قَالِ إِنَّهُ يَقُولُ
إِنَّهَا بَقْرَةٌ لَا فَارِصٌ وَلَا يَكْفُرُ عَوَانٌ بَيْنَ ذَٰلِكَ
فَافْعَلُوا مَا تُؤْمَرُونَ ۝

70.Na mo mamwſa, 'Tűvoyee kwa Mwſai waku nſkana atűtheesyē ithyſ nſ ya langi mwaű.' Nake amea: Ngai easya: 'nſ ng'ombe ta nziu vanini, ntheu yſna űito műseo; ya kwendeesya amſloeli.'

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا لَوْثُهَا قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ
إِنَّهَا بَقْرَةٌ صَفْرَاءٌ فَاقْعُ لَوْثُهَا تَسْرُ ٱلنَّظِيرِينَ ۝

71.Namo mamwſa, 'Tűvoyee kwa mwſai waku atűvathűkanſye nſ yſva, nűndű ng'ombe syonthe syſoneka iw'ʼanene kw'itű, Ngai Mwene Vinya W'onthe akenda, ithyſ ow'o nſkűtongoew'a nesa.'

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ إِنَّ ٱلْبَقَرَ تَشَبَهَ
عَلَيْنَا وَإِنَّا لَإِن شَاءَ ٱللَّهُ لَٰهْتَدُونَ ۝

72.We asűngſa, 'Ngai easya nſ ng'ombe ſtaafma na műlaű kana kűng'ithya mſűnda; ſte űsuke; ya mwſſ űmwe.' Namo maasya, 'Yu nſndſ waete űla w'o.' Na ſndſ mo nſmamſng'eie, ona kau kavaa ta kethwa mo mayaaſka űu.

قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقْرَةٌ لَا ذَلُولٌ تُثِيرُ ٱلْأَرْضَ
وَلَا تَسْقِي ٱلْحَرثَ مَسْلَمَةٌ لَّا شَيْءَ فَبِمَا كَانُوا ٱلْكَا
فِرِينَ يَجْعَلُونَ ۝

LUKU 9

73. Na lilikana ivinda yila we wamuaie mündü na mweethwa na kivathükany'o katl wenyu nündü wa üu; na Ngai Mwene Vinya W'onthe akaete kyenini maündü ala inyw'i mwavithie.

وَلَا تَقْتُلُوا نَفْسًا قَدْ زُكِّرْتُمْ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجُ مَا
كُنْتُمْ كَاتِبُونَ ﴿٧٣﴾

74. Na indl ithyi twaisye, 'Mükünei we muaani kwoondü wa kilungu kya ivityo yila mawa wiktwe, 'üu nfw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ümönengae thayü üla mükw'ü na amwonasya inyw'i Syama syake nkana mütonye kümanya.

فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِعُضْوِهِ كَذَلِكَ يَتُوبُ إِلَهُ الْمَوْتَى
وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٧٤﴾

75. Na indl itina wa üu ngoo syenyu nlsyeethiwe syümthitw'e ta ivia kana mbümangü mbee; nündü katl wa mavia ve amwe mavitlasya tölüs nthini wamo, na ve amwe ala katl wamo maumasya kiw'ü yila maatoka. Na müno katl wamo ve ala menyivasya ene nündü wa w'ia wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na ngai Mwene Vinya W'onthe ndaleaa kümanya maündü ala inyw'i mwika.

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارِ
أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً وَإِنْ مِنَ الْحِجَارِ لَمَّا يُتَخَرَّجُ مِنْهُ
الْأَنْهَارُ وَإِنْ مِنْهَا لَمَّا يَسْقُوقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ
وَإِنْ مِنْهَا لَمَّا يَغْطُي مِنَ خَشْيَةِ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ
بِعَافٍ لِمَنِ تَعْبَلُونَ ﴿٧٥﴾

76. Inyw'i mwina wkwatyo kana mo makamwitikila inyw'i oyila nguthu imwe kuma katl woo ythitwe yimithyoekya ndeto ya Ngai Mwene Vinya W'onthe itina wa mo mamina kümfw'a na indl kümfmanya yo na nfmamfanyie yo nesa müno.

أَفَتَعْطِفُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا بِالْكَرِّ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ
يَسْعَوْنَ كَلِمَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ
وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٦﴾

77. Na yila mo makomana na ala metikila maasya, 'Ithyi nitwitikila,' na yila makomana mündü na üla üngi me oka, maasya, Inyw'i mümamanyasya maündü ala Ngai Mwene Vinya

وَلَا تَقُولُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِنَّ خَلْقَ بَعْضِهِمْ
إِلَى بَعْضٍ قَالُوا أَتُحَدِّثُونَهُمْ بِمَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ
لِيُخَاجَبُوا بِهِ عَنْ رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٧٧﴾

W'onthe ūmŭthaŭsyē inyw'ī nīkana mo
matonye kŭkaananŭa nenyu mbee wa
Mwŭai wenyu? Indī inyw'ī
nomŭkamanya?

78. Mo nomesī kana Ngai Mwene Vinya
W'onthe nŭmesī maŭndŭ ala mo
mavithaa na ala maumbŭlaa?

أَوَلَا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُرْسِدُونَ وَيَأْمُرُونَ ۝

79. Na amwe moo mayŭsī kŭsoma; mo
mayŭsī ŭvuku ateo mawoni moo ene ma
ŭvŭngŭ, na vai ūndŭ mo mekaa ateo
kŭtalithya.

وَمِنْهُمْ أَجْتُنُونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمَانِي وَإِنَّهُمْ
فَٰرِقُونَ إِلَّا يَظُنُّونَ ۝

80. Kwa ūu, woo nī wa asu, ala
maandīkaa ŭvuku na moko moo ene, na
Indī makyasya, 'Yīl yumŭte kwa Ngai
Mwene Vinya W'onthe,' nīkana
matonye kŭkwata thooa mŭvŭthŭ nŭndŭ
wayo, woo nī woo Indī, nŭndŭ wa
maŭndŭ ala moko moo maandīkŭte, na
woo nī woo nŭndŭ wa maŭndŭ ala mo
ene mekaa.

فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُمُونَ الْكِتَابَ أَلَيْسَ لَهُمْ شَرٌّ يَقُولُونَ
هَٰذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لِيُشْفَرُوا بِهِ تَنفًا قَلِيلًا فَوَيْلٌ
لَّهُمْ مِمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْسِبُونَ ۝

81. Namo maasya: 'Mwaki ndŭkatŭkiita
ithyī ateo kwa matukŭ mavŭthŭ' Asya:
'Inyw'ī nīmwosete watho kuma kwa
Ngai Mwene Vinya W'onthe?' Indī Ngai
Mwene Vinya W'onthe ndakananga
watho Wake ona Indī. Kana inyw'ī
mwīneena ŭlŭ wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe maŭndŭ ala inyw'ī mŭtamesī?

وَقَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَةً قُلْ
أَتُخَذَ لَكُمْ عَهْدٌ إِذْ قَالَ اللَّهُ عَهْدٌ فَإِنْ خُلِفَ اللَّهُ عَهْدٌ
أَمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ۝

82. II, ūla ona wīva wīkaa ŭthŭku na
ŭthyŭlŭlŭkŭtwe nī naŭ syake--- asu
nīmo ekali-ma-Mwakini; vo nīvo mo
makekalaa.

بَلَىٰ مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَأَحَاطَتْ بِهِ خَاطِبَةُ فَأُولَٰئِكَ
أَصْحَابُ الْكَافَرَةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۝

83.Indĩ mo ala metkĩlaa na kwĩka mawĩa maseo-asu nĩmo ekali-ma-ĩtunĩ; vo nĩvo mo makekalaa.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ ۖ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٨٣﴾

LUKU 10

84.Na lilikanai *ĩvinda* yĩla Ithiyĩ twoosie ūtianĩo kuma kwa Aana-ma-Isilaeli: Inyw'ĩ mũikathaitha *kĩndũ kĩngĩ* ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe na *onany'ai* ūseo kwa asyai menyu; na andũ ma mũsyĩna ndiwa na ngya; na neenai na andũ nesa na lũmyai Mboya, na ĩvai Saka; ĩndĩ inyw'ĩ nĩmwaaalyũkile na ūemu, ateo avũthũ menyu.

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَٰءِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ ۚ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالسَّلَٰمِينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْكُمْ وَأَنتُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٨٤﴾

85.Na lilikanai *ĩvinda* yĩla Ithiyĩ twoosie ūtianĩo kuma kwenyu: kana inyw'ĩ mũiketa nthakame syenyu kana kũmalũngya andũ menyu kuma mĩsyĩnĩ yenyu; na inyw'ĩ nĩmwalũlũmĩlie ūu; na nĩmwĩthĩtwe mwĩ ngũsĩ ya ūu.

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ دِمَآءَكُمْ وَلَا تَحَرِّجُونَ أَنفُسَكُمْ قُرُونٍ وَلَا تَعِدُّونَ أَنَّكُمْ تَصْهَلُونَ ﴿٨٥﴾

86.Na no inyw'ĩ mũkũmoaa anaaĩthe menyu ene na kũlũngya nguthu ĩmwe ya andũ menyu kuma mĩsyĩnĩ yoo, mũkĩtetheanĩsya mũndũ na ūla ūngĩ lolo woo na wathavu na wĩki-wa-naĩ. Namo mooka kwenyu ta ngombo nĩmũmovoasya, oyĩla kũlũngw'a kwoo kwaĩ kũvatane kwenyu. ĩndĩ inyw'ĩ mwĩtĩkĩlaa kĩlungu kĩmwe kya ĩvuku na kũkĩlea kĩla kĩngĩ? Kwa ūu, vai ĩtuvi kwa ala mekaa ūu katĩ

ثُمَّ أَنتُمْ هَٰؤُلَاءِ تَقْتُلُونَ أَنفُسَكُمْ وَتَحَرِّجُونَ قُرُونًا مِّنْكُمْ قُرُونًا وَيُحَارِبُ بَيْنَهُمْ تَظْهَرُونَ عَلَيْهِم بِآلَائِهِم وَالْعَذَابِ ۚ وَإِن يَأْتَوْكُمْ أَسْرَىٰ تَقْبَلُوهُمْ وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الرُّكُوبِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضِ فَنَاجِيَ مَن يَفْعَلُ ذَٰلِكَ وَتَكْفُرُونَ فِي الْآخِرَةِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ

wenyu, ateo nthoni nthlŋl wa thayū ōū wa yu; na Mūthenya wa ūtwio mo makatwawa ūsilŋlonl ūla mwai vyū; na vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthē ndaleaa kūmanya maūndū ala inyw'ŋl mwŋkaa.

87.Aa nŋmo ala mendie thayū wa nthl ūno mbee wa Itu. Kwa ūū ūsilŋlo woo ndūkavūthangw'a ona mo maikatetheew'a kwa nzŋa ŋngl ona yŋva.

LUKU 11

88.Na ow'o, Ithyŋl nŋtwamūnengie Mose Ivuku na twamūatŋŋsya Athani angŋ ūtina wake maatŋle nyaŋl syake; na Isa Yesu mwana wa Malia, Ithyŋl nŋtwamūnengie Syama syŋyonanŋtye, na twamwŋkŋa vinya na Veva wa ūtheu. Kwa ūū ūndŋl, kŋla ūvinda Mūtūmwā wamūvikŋa ena maūndū ala inyw'ŋl ene mūtekwenda, mūkeekathŋa na kūmatw'ŋkŋlthya amwe ta akengani na kūmoaa angŋ?

89.Mo maisye, 'Ngoo situ nivw'ŋkŋtwe nŋ ivw'ŋki.' 'Aiee, Ngai Mwene Vinya W'onthē nūmaumanŋe mo nūndū wa ūlei woo. Mo metŋkŋlaa maūndū o mavūthū.

90.Na yŋla Ivuku yookie kwoo kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē, yŋkŋanŋŋsya maūndū ala me vamwe namo----- na mbee wa ūū mo nŋmavoyete methwe na ūkŋlŋyo ūlū wa alei----- ūndŋl kŋla mo meesŋl kyamavikŋie, mo nŋmakŋleile. Kŋlumo kya Ngai Mwene Vinya W'onthē kŋthwe ūlū wa alei.

يُودُونَ إِلَىٰ أَشَدِّ الْعَذَابِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَنَّا
تَعْمَلُونَ ﴿٨٧﴾

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ فَلَا يَخَفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٨٨﴾

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَقَفَّيْنَا مِنْ بَعْدِهِ بِالزُّبُرِ
وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيْتَ وَآيَدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ
أَفَكُلَّمَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَىٰ أَنْفُسُكُمْ اسْتَكْبَرْتُمْ
فَتَقَرَّبْنَا كَذِبَتْكُمْ وَفَرَّقْنَا قَتَلْتُمُوهُمْ ﴿٨٩﴾

وَقَالُوا قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيلًا
مَّا يُؤْمِنُونَ ﴿٩٠﴾

وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ
وَكَانُوا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا
فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا لِقَاءَ رَبِّهِمْ فَلَعَنَهُ اللَّهُ عَلَى
الْكُفْرِيْنَ ﴿٩١﴾

91. Kŵla mo mathooetye mathayũ moo nakyo nĩ kŵthũku: nĩ kana matonye kũmalea maũndũ ala Ngai Mwene Vinya W'ontho ũvuanĩtye, makĩmena Ngai Mwene Vinya W'ontho ndakatheesye mumo Wake ũlũlũ wa athũkũmi Make o ũla We wendaa. Kwa ũu, mo nĩmakwatie ũthatu ũlũlũ wa ũthatu; na ve ũsililo ũthĩnasya kwoondũ wa alei.

يَتَسَاءَلُونَكَ عَنِ الْغُرُفِ ۚ قُلْ يُغْنِي عَنْكَ اللَّهُ طَائِفَةٌ مِمَّا كُتِبَ عَلَيْكَ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۝٩١
وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ امْكُثُوا فِي بُيُوتِكُمْ ۖ قَالُوا نَفْعُ مِنَّا بِئْسَ
الْأَمْرُ عَلَيْنَا وَكَفَرُوا بِمَا وَدَّعُوا وَهُوَ الْحَقُّ
مُبْصَرٌ قَالُوا لِمَا مَعَهُمْ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ أَن يَبْعَثَ
مِنْ قَبْلِ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۝٩٢

92. Na yĩla mo matavw'a: 'Itĩkĩlai maũndũ ala Ngai Mwene Vinya W'ontho ũtheetye, mo maasya: 'Ithĩ twĩtĩkĩla maũndũ ala matheetw'e ĩtina wa asu, oyĩla nĩw'o W'o, ũkĩanĩsya kĩla mo mena kyo. Asya: 'Nĩkĩ, ĩndĩ, inyw'ĩ mwatatie kũmoaa Athani ma Ngai Mwene Vinya W'ontho mbee wa ũu, ethwa inyw'ĩ mwaĩ etĩkĩli?

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ امْكُثُوا فِي بُيُوتِكُمْ ۖ قَالُوا نَفْعُ مِنَّا
بِئْسَ الْأَمْرُ عَلَيْنَا وَكَفَرُوا بِمَا وَدَّعُوا وَهُوَ الْحَقُّ
مُبْصَرٌ قَالُوا لِمَا مَعَهُمْ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ أَن يَبْعَثَ
مِنْ قَبْلِ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۝٩٢

93. Na Mose nĩwookie kwenyu ena Syama syĩyonanĩtye, na ĩndĩ inyw'ĩ nĩmwoosie kasaũ kwoondũ wa ũthaiithi we atevo, na inyw'ĩ mwaĩ eki-ma-naĩ.

وَلَقَدْ جَاءَكَ مُوسَىٰ بِالْبَيْتِ ثُمَّ اخْتَدَمَ الْعِجْلَ
مِنْ بَعْدِهِ ۖ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ ۝٩٣

94. Na lilikanai ĩvinda yĩla Ithĩ twoosie ũtianĩo kuma kwenyu, na twookĩlya Kĩĩma ũlũlũ wenyu, tũkyasya, 'Kwatai mũlũmĩtye maũndũ ala Ithĩ tũmũnengete inyw'ĩ na ĩthukĩĩsyeyi; namo maisye 'Ithĩ nĩtũkwĩw'a na nĩtũũlea; na ngoo syoo nĩsyausũtwe nĩ wendo wa kasaũ nũndũ wa ũlei woo. Asya: 'Kĩla mũĩkĩĩto wenyu ũmwĩyĩfaaa nĩ kĩthũku, ethwa mwĩna mũĩkĩĩto ona ũmwe!'

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكَمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكَمُ الطُّورَ خُذُوا
مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاسْمَعُوا ۖ قَالُوا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا
وَأَشْرَوْا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْ قُلْ يَتَسَاءَلُونَكَ
عَنِ الْغُرُفِ ۚ قُلْ يُغْنِي عَنْكَ اللَّهُ طَائِفَةٌ مِمَّا كُتِبَ عَلَيْكَ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۝٩٤

95.Asya: ‘Ethwa ūtūo wa ĩtunĭ, wĭna Ngai Mwene Vinya W’onthē nĭ kwoondū wenyu mwĭ inyw’oka andū ala angĭ *onthe* mate vo, ĩlĭlei kĭkw’ū ĩndĭ, ethwa mwĭ ma w’o.

قُلْ إِن كَانَتْ لَكُمْ الدُّرُ الْآخِرَةُ عِنْدَ اللَّهِ خَالِصَةً مِّنْ دُونِ الثَّانِيَةِ لَمَّا تَمُنُّوا بِمَوْتِكُمْ لَعَنَ الْكَاذِبِينَ ٩٥

96.ĩndĭ mo maikakĭlĭlā ona ĩndĭ, nūndū wa maūndū ala moko moo matongoisye mbee *woo*; na Ngai Mwene Vinya W’onthē nūmesĭ nesa eki-ma-naĭ.

وَلَن يَتَمَنَّوْهُ أَبَدًا بِمَا قَلَّ مَتَّ أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ٩٦

97.Na vate nzika, ūkamona mo mena ĩtomo yingĭ ya thayū mbee wa andū ala angĭ, ona kūvĭtūka asu ala mamwĭananasya Ngai *na* ngai ingĭ. Kĭlā ūmwe woo endaa takethwa nūnengwe ūkū ū wa myaka ngili ĩmwe, ĩndĭ kūmengwa ūkū ūsu ndūkamūvetanga kuma ūsilĭlonĭ; na Ngai Mwene Vinya W’onthē nūmonaa maūndū *onthe* ala mo mekaa.

وَلَقَدْ لَعَنَهُمُ أَحْمَسُ النَّاسِ عَلَىٰ حَيَاتِهِ وَ مِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَن يُؤْذُوا أَحَدَهُمْ لَوْ يُعْمَرُ أَلْفَ سَنَةٍ وَمَا هُوَ بِمُزَحْزَهٍ مِنَ الْعَذَابِ أَن يُعْتَرُوا وَاللَّهُ بَصِيرٌ ٩٧
بِمَا يَعْمَلُونَ ٩٨

LUKU 12

98.Asya: ‘Ūla ona wĭva mūmaitha wa Kavilieli--- nūndū we nĭ we watumie yĭtheea ĩūlū wa ngoo yaku kwa mwĭlao wa Ngai Mwene Vinya W’onthē, ĩlā yĭanĭlasya kĭlā kyayĭtongoesye, na nĭ ūtongoi na ūvoo Mūseo kwa etikili---

قُلْ مَن كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَىٰ قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرًا لِلْمُؤْمِنِينَ ٩٨

99.Nĭ ‘Ūla ona wĭva nĭ mūmaitha wa Kavilieli, na Mĭkaeli, ĩndĭ vate nzika, Ngai Mwene Vinya W’onthē nĭ mūmaitha wa alei ta asu.

مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَلَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ ٩٩

100.Na vate nzika, ĩthyĭ nĭtūtheetye Syama syĭyonanĭtye kwaku, na vai ona ūmwe wileaa ateo ĩlā mbaa-matū.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَيْكَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَمَا يَكْفُرُ بِهَا إِلَّا الْفَاسِقُونَ ١٠٠

101. Kya0! Kila Ivinda mo meethwa na Utianfo, nguthu Imwe katl woo IwIkasya Utee? Aiee, aingl mUno moo mai na mUkIflo.

أَوَكُلَّمَا عَاهَدُوا عَهْدًا نَبَذَهُ فَرِيقٌ مِنْهُمْ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ⑤

102. Na yu ylla MütUmwa Okite kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe , akIanIsya maÜndÜ ala me vamwe namo, nguthu Imwe ya andÜ ala manangetwe Ivuku ya Ngai Mwene Vinya W'on the nImayIkItye Itina wa mIfongo yoo, ta mataamba kÜyImanya.

وَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ نَبَذَ فَرِيقٌ مِنَ الَّذِينَ أُتُوا الْكِتَابَ كِتَابَ اللَّهِ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ كَأَنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ⑥

103. Namo maatIlaa Ila nziä yaatlIwe nI andÜ aemu nthInI wa ÜsumbI wa Solomoni. Na Solomoni ndaalea kwItIkIla; IndI no andÜ aemu nImo maleile kwItIkIla, makImamanyIsya andÜ ÜvÜngÜ na Okengani. Namo maatIlaa maÜndÜ ala mavuanIw'e ala alaIka eli kÜya MbavilonI, Aaluuta na Maaluuta. IndI asu eli mayaamÜmanyIsya ona Ümwe kÜvika ylla mo maItye, 'IthyI twI Utato, kwa Üu mÜikalee kwItIkIla.' Kwa Üu andÜ nImeemanyIsye kuma kwoo IÜIÜ wa maÜndÜ ala meekIie kIvathÜkany'o katI wa mÜndÜ na mÜka, IndI mo mayaamwIka mÜndÜ naI, ateo kwa mwIao wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, IndI kwa ngal IngI andÜ aa nImekwImanyIsya maÜndÜ matameka naI kana kÜmeka nesa---- Na nImamanyIte na w'o vyÜ kana we Üla ÜtwaIlaa maÜndÜ aa ndena kIanda kIseo ItunI; na vate nzika, kIla mathooisye mathayÜ moo nakyo nI kIthÜku; takethwa mo nImamanyIte!

وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيَاطِينُ عَلَىٰ مُلْكٍ سُلَيْمٍ ۖ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمٌ وَلَكِنَّ الشَّاطِطِينَ كَفَرُوا يُعْلَمُونَ النَّاسُ السَّاجِدُونَ وَمَا أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ هَارُوتَ وَمَارُوتَ وَمَا يَعْلَمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِضَآئِرٍ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ ثُمَّ مَآ سَأَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ⑦

104. Na takethwa mo nimeetfklĩte na kwĩka ūlŋgalu, vate nzika, methwa na ĩtuvi ĩseo kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho, takethwa mo nĩmamanyĩte!

وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَنُحِبِّبَهُنَّ مِنَ عِنْدِ اللَّهِ عَذْرَاءً
لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٤﴾

LUKU 13

105. Inyw'ĩ ala mwĩfklĩlaa! Mũikasye, 'Raaĩna' ĩndĩ asyai, 'Unzurnaa,' na ĩthukĩsyeyi. Na ve ūsilĩlo wĩ woo kwa alei.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعَيْنَا وَتُؤْمِنُوا أَنْظُرْنَا
وَأَسْمِعُوا وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٠٥﴾

106. Mo ala matetfklĩlaa katĩ wa Andũ ma Ivuku, kana kuma katĩ wa ala mamwĩananasya Ngai na ngai ingĩ, mayendaa ūseo ona wĩva ūitheew'a kwenyu kuma kwa Mwĩai wenyu, ĩndĩ Ngai Mwene Vinya W'ontho anyuvaa kwa tei Wake o ūla We wendaa; na Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ wa wingĩvo mwingĩ.

مَا يَذُوقُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَلَا الشُّرَكَاءِ
أَنْ يَنْزَلَ عَلَيْهِمْ مِنْ غَيْرِ مَنْ ذُنُوبُهُمْ وَاللَّهُ بِخَطِيئَتِهِمْ
رَاحِمٌ ﴿١٠٦﴾

107. Mũsoa ona wĩva ūla ĩthyĩ tũtumaa ūūla kana tũkaŭveta, ĩthyĩ nĩtũetae ūngĩ mũseo kũvĩta ūsu kana ūvw'anene naw'o. We nowĩsĩ kana Ngai Mwene Vinya W'ontho ena ūtonyi wa kwĩka ūndũ w'ontho ūla We wendaa?

مَا نَسْخُ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ
يُرْسِلْنَا اللَّهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٠٧﴾

108. We nowĩsĩ kana ūsumbĩ wa matu na nthĩ nĩ wa Ngai Mwene Vinya W'ontho eweka? Na vai mũsũvĩ kana mũtetheesya kwoondũ waku ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'ontho.

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
مَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١٠٨﴾

109. Inyw'ŋ mŭkamŭkŭlya Mŭtŭmwa ŭla ŭtŭmŭtwe kwenyu tondŭ Mose wakŭlilw'e vau mbee? Na ŭla ona wŭva wosaa ŭlei akaŭkŭany'a na wŭtŭkŭllo, vate nzika, we nŭwathŭkŭŭte kuma nzŭanŭ ŭla ya w'o.

أَمْ تُرِيدُونَ أَنْ تَسْأَلُوا رَسُولَكُمْ كَمَا سُئِلَ مُوسَىٰ مِنْ قَبْلُ ۚ وَمَنْ يَتَّبِعِ الْكُفْرَ بِلَا إِيمَانٍ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿١٠٩﴾

110. Aingŭ katŭ wa Andŭ ma Ivuku, nŭndŭ wa kŭw'ŭu kuma katŭ woo ene, mendaa ŭtina wa inyw'ŋ mwamina kwŭtŭkŭllo, matonye kŭmŭtŭnga inyw'ŋ ŭngŭ nthŭnŭ wa alei ŭtina wa ŭla w'o kŭmevuanŭsya mo. Indŭ ekeai na umai kati woo kŭvika Ngai Mwene Vinya W'onthe aete ŭtwio Wake. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ena ŭtonyi wa kwŭka ŭndŭ w'onthe ŭla We wendaa.

وَدَّ كَثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كَقَارِظٍ مِنْ بَعْدِ أَنْ تُقْبِضَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ ۚ فَاعْتَصُوا وَاصْفَحُوا ﴿١١٠﴾ حَتَّىٰ يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١١١﴾

111. Na syaŭsyaŭ Mboya na ŭvai Saka; na ŭseo ona wŭva ŭla inyw'ŋ mŭŭvŭtŭky a mbee wenyu ene, mŭkawŭthŭa vamwe na Ngai Mwene Vinya W'onthe: vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmonaa maŭndŭ onthe ala inyw'ŋ mwŭkaa.

وَأَقْبِضُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَمَا تُقْبِضُوا لَأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ يَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١١٢﴾

112. Namo maasya, 'Vayŭŭ ona ŭmwe ŭkalika Itunŭ ona vanini ateo ethwe e Mŭyuti kana Mŭklisto!' Aa nŭ mawendi moŭ mathŭku Asya: 'Umyai ŭkŭsŭ wenyu, ethwa mwŭ ma w'o.

وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ نَصَارَىٰ ۚ تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ ۚ إِنَّكُمْ صَادِقِينَ ﴿١١٣﴾

113. Aiee, ŭla ona wŭva wŭnyivasya we-mwene vyŭ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe we e nthŭnŭ wa mwŭkalo

بَلَىٰ مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَلِيلٌ أَجْرُهُ ۚ عِنْدَ رَبِّهِ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١١٤﴾

mUseo vyū, akeethwa na Ituvi yake yIna MwIai wake. Vai w'ia Okoka Iolū wa ta asu , ona mo maikew'a kyeva.

LUKU 14

114.Na Ayuti maasya, 'Aklisto maŋgeme Iolū wa vathei; na Aklisto namo maasya, 'Ayuti maŋgeme Iolū wa vathei; oyIla i-nguthu *syelI* isomaa Ivuku *oyImwe*. Na ota Ōu now'o ala maataI na Ōmanyi maneenie, Ōndū mo maasya. IndI Ngai Mwene Vinya W'onthe akatw'a katI woo MŌthenya wa UthayŌŌkyo Iolū wa maŌndū ala mo mateefIkIlanaa nthInI wamo.

وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصَارَى عَلَى شَيْءٍ وَقَالَتِ
النَّصَارَى لَيْسَتِ الْيَهُودُ عَلَى شَيْءٍ وَهُمْ يَتَّبِعُونَ الْكِتَابَ
كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا قَوْلُهُمْ قَالَ لَهُ
يُحْكَمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۝

115.Na nŌŌ Ōla Ōte mŌlŌngalu mŌnene kŌvIta Ōla Ōvatanaa syltwa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe yItaIwa nthInI wa makalū ma Ngai Mwene Vinya W'onthe na Ōmanthaa kŌmananga? KŌyaaIle andū ta asu kŌlika vau ateo mena wia. Nī nthoni kwoo ŌIŌ wa nthI Ino; na ŌsilIlo mŌnene Ōkeethwa wI woo nthInI wa NthI Ila IngI.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسِيحَ اللَّهِ أَنْ يُذَكِّرَ فِيهَا
اسْمَهُ وَسَوَّى فِي خُرَابِهَا أَوْ لَيْكَ مَا كَانُوا لَهُمْ أَنْ
يَذْكُرُوا إِلَّا غَافِلِينَ هَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ
فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۝

116.Na UmIlonI na UthŌIlonI nI sya Ngai Mwene Vinya W'onthe; kwa Ōu o vonthe vala inyw'I mweelekela, ūthyŌ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūkeethIawa vo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nI Mwene MawingIvo, Umanyi-W'onthe.

وَاللَّهُ الشَّرِيقُ وَالْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ
اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ۝

117.Namo maasya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nIwIyosee mwana *We - Mwene*, 'We nI MŌtheu! Aice, kIla kIndū kI matunI na Iolū wa nthI nI Kyake. Syonthe nimwIw'aa We.

وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَنَهُ بَلْ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ كُلُّ لَّهُ قُنُونٌ ۝

LUKU 15

123. Inyw'I Aana-ma-Isilaeli! Lilikanai Inee Yakwa ylla Nyie naiie Tulu wenyu, na kana Nyie nInamUnenevisye inyw'I Tulu wa andu onthe.

124. Na k'ai mUthenya ula thayu UtakaUngama vandu va thayu Ungi ona vanini, ona kyovosya kIiketIkIwa kuma kwa w'o, ona UvoyaIni ona wIva ndUkauna, ona mo maikatetheew'a.

125. Na lilikanai ylla Mw'ai wake wamUtatie Avalamu na m'fao mIna Ila we weanIIsye. We aisye 'Nyie ngaUtw'IkIthya we MUtongoi wa andu.' Avalamu amUkUlya, 'Ona kuma-katI wa nzyawa yakwa?' We aisye, 'Utianfo Wakwa ndumakumbaIIsasya eki ma naI.'

126. Na lilikanai hinda ylla IthyI twamItw'IkIthisye Ila NyUmba yIthwe vandu va kUendawa nI andu na vandu va mUuo; na vala Avalamu waUngeme vosei ta vandu va Mboya. Na IthyI nItwamwIyIaIe Avalamu na Isumaeli, tUkyasya 'MIthesyei NyUmba Yakwa kwa asu ala mamIthyUlUlUkaa, na ala matiawa nthInI wayo kwoondU wa Uthaithi, na asu ala makumanaa na matulItye-ndu na kUvalUka-nthI na mothyU moo nthInI wa Mboya.'

127. Na lilikanai ylla Avalamu waisye, 'Mw'ai wakwa, Utw'IkIthye mUsyI uU wIthwe wa mUuo na manenge matunda ekali maw'o ala katI woo mamwItIkIlaa

يٰٓاَيُّهَا اِسْرٰٓءِیْل اٰذْكُرُوْا نِعْمَتِیَ الَّتِیْ اَنْعَمْتُ عَلَیْكُمْ

وَ اِنِّیْ فَضَّلْتُكُمْ عَلَی الْعٰلَمِیْنَ ﴿۱۲۳﴾

وَ اتَّقُوا یَوْمًا لَا تَجْزِیْ نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَیْئًا وَ لَا یُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَ لَا تَنْفَعُهَا شَفَاعَةٌ وَ لَا هُمْ یَنْصُرُوْنَ ﴿۱۲۴﴾

وَ اِذْ اٰتٰیْنٰهُمُ رُبَّهٖ بِكَلِمَةٍ فَاَنْتَهُنَّ قَالَتْ لِنِیْ جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ اِِمَامًا قَالِیْ وَ مِنْ ذُرِّیَّتِیْ قَالَ لَا یَبْتَئِلُ عَنْهٖ الظَّٰلِمِیْنَ ﴿۱۲۵﴾

وَ اِذْ جَعَلْنَا الْبَیْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَ اَمْنًا وَ اَتَّخِذُوا مِنْ مَّقَامِ رَبِّهِمْ مَّصَلٰٓةً وَ عَهْدًا اِلٰی اِبْرٰٓهٖمَ وَ اِِسْمٰعِیْلَ اَنْ طَهِّرَا بَیْتِیْ لِلطَّٰٓئِفِیْنَ وَ الْغٰفِقِیْنَ وَ الزَّوْجِ السَّجُوْدِ ﴿۱۲۶﴾

وَ اِذْ قَالَ اِبْرٰٓهٖمُ رَبِّ اجْعَلْ هٰذَا بَلَدًا اٰمِنًا وَ اَرْضًا اٰهْلًا مِنَ الشَّرِّیِّ مَنْ اٰمَنَ مِنْهُمْ بِاللّٰهِ وَ اَلِیَوْمِ

Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūthenya wa Mūminūkīlyo, 'We aisye 'Na ona ūla ūtamwītīkīlaa ota ūu Nyie ngamūnenge motandīthyo kwa kavinda kanini; na Indī Nyie ngamūtwa we usililonī wa Mwaki, naw'o nī wīkalo mūthōku.'

الْأَخِرُ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ
إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٢٤﴾

128. Na lilikanai ūvinda yīla Avalamu na Isumaeli mookīlilye myambīlīlīlyo ya īla Nyūmba, *makīvoya*, 'Mwīlai Waitū, mīfīkīle īno kuma kwitū; nūndū We Nue Wīw'i–W'onthe Umanyi –W'onthe .

وَأَذِ يَرْفَعُ رِجْلَهُمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَيَسْمِعُ
وَيَسْمَعُ تَعْتَلُ وَمَنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٢٥﴾

129. 'Mwīlai Waitū, tūt'w'īkīthye ithyī kwīthwa twī ewi Maku na *matw'īkīthye* ma nzyawa sitū andū menyivītye Kwaku. Na twony'e ithyī na nzīla sitū sya ūthaithi, na twīthiūle ithyī na tei; nūndū We Nue Mwelekanīli-wa-Kaingī *wīna ūuu* na Usūftwe nī tei.

رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمِينَ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةٌ
مُّسْلِمَةً لَّكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ
التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿٢٦﴾

130. 'Na Mwīlai waitū, ūkīlyā Mwathani kuma katī woo ene, ūla ūtonya kūmasomea Mīsoa Yaku na kūmamanyīsyā mo Ivuku na ūī na atonye kūmathesya mo; vate nzika, We Nue wī-Vinya, ūla Mūī.'

رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ
آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ
إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٧﴾

LUKU 16

131. Na nūū ūla ūkasyoka ītina na kūtia ndīni ya Avalamu ateo we ūla mūtumanu kīlīko? We nī we Ithyī twamūnyuvie īūlū wa nthī īno, na nthīnīī wa Nthī īla yūkīte vate nzika, we akeethwa katī wa ala alūngalu.

وَمَنْ يَرْغَبْ عَنْ قَوْلِ رَبِّهِمْ إِلَّا مَن سَفِهَ نَفْسَهُ
وَلَقَدْ أَضَلَّ قَبْلَهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ
لَمِنَ الْخَالِقِينَ ﴿٢٨﴾

132. Yŵla Mwŵai wake wamŵtavisye we, 'Inyivye,' we aisye, 'Nyŵie nŵnŵnyivŵtye kwa Mwŵai wa nthŵ syonthe.'

إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْمِ مَا لَكَ مِنَ الْغَلَقِ ۝

133. Na ota ōu nŵw'o Avalamu wayŵaie ŵŵŵ wa aana make---na ota ōu now'o Yakovo weekie--- *akyasya*; 'Inyw'ŵ aana makwa, kwa ōla w'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵmŵnyuvŵte ndŵni ŵno kwoondŵ wenyu; kwa ōu mŵikaeke kŵkw'ŵ kŵmŵkwate ateo mwŵ nthŵnŵ wa mwŵkalo wa wŵnyivyo.

وَوَضَىٰ بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَيْنَهُ وَيَعْقُوبُ يُنَبِّئُ أَنَّ اللَّهَ صَلَّىٰ لَكُمْ الَّذِينَ قَالُوا نُوْتُنَ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ۝

134. Inyw'ŵ mwŵŵ vo ŵvinda yŵla kŵkw'ŵ kyamŵvikŵie Yakovo, yŵla wamakŵlilye aana make, Inyw'ŵ mŵkathaitŵhaa kyaŵ ŵtina wakwa?' Na mo mamŵsŵngŵie 'Ithyl ŵkamŵthaitŵhaa Ngai waku, Ngai wa maaŵthe maku, Avalamu na Isumaeli na Isaaka, Ula Ngai Umwe; na ithyl ene nŵtwŵnenganae Kwake.

أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتَ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَاللَّهُ أَبَاكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهًُا وَاحِدًا ۖ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ۝

135. Asu nŵ andŵ ala makw'ie; maŵndŵ ala moo meekie nŵmo moo na maŵndŵ ala inyw'ŵ mwŵkaa makeethwa me menyu; nenyu mŵikakŵlw'a ŵŵŵ wa maŵndŵ ala mo meekie.

تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَرَخَاءُ مَا كَسَبَتْ وَلَا تَسْأَلُونَ عَنْهَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝

136. Namo maasya, 'Tw'ŵkai inyw'ŵ Ayuti kana Aklisto nŵkana mŵtonye kŵtongoeaw'a nesa.' Asya, 'Aiee, *inyw'ŵ atŵlai* ndŵni ya Avalamu ōla weenenganŵte kwa Ngai kŵla ŵvinda; we ndaŵ katŵ wa asu ala mamŵŵananasya Ngai na ngai ingŵ.

وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَىٰ تَهْتَدُوا قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۚ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۝

137. Inyw'ŵ asyai, 'Ithyl nŵtŵmwŵŵkŵlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na maŵndŵ ala mavuanŵw'e kw'itŵ, na ala mavuanŵw'e Avalamu na Isumaeli, na

قُولُوا أَمَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْإِسْبَاطِ وَمَا أَوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ نَبِيٍِّّ

Isaaka, na Yakovo na syana *syake* na ala manengiwe Mose na Yesu, na ala manengiwe Athani *ala ang'onihe* kuma kwa Mwai woo. Ithyl tũyĩkĩaa kĩvathũkany'o katĩ wa Omwe woo ona Omwe, na ithyl ene nĩtwĩnenganae Kwake.

138. Na ethwa mo nĩmekwĩtĩkĩla Ũndũ inyw'ĩ mwĩtĩkĩlĩte, Indĩ mo vate nzika, nĩmatongoew'e nesa; Indĩ masyoka na Itina, Indĩ mo meseũvya Ũaanĩku, na Ngai Mwene Vinya W'onthe vate nzika, akakwĩanĩa we tũlũ woo nũndũ We wĩ W'iw'i-W'onthe, Umanyi W'onthe.

139. Asya, 'Ithyl tũkalũmya ndĩni ya Ngai Mwene Vinya W'onthe; na nũũ ōla mũseo kũvĩta Ngai Mwene Vinya W'onthe kwa *kũmanyĩsya* ndĩni, na We eweka ithyl nĩtũmũthaitħaa. *²

140. Asya, 'Inyw'ĩ mwĩkaananĩa naitũ tũlũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, oyĩla We nĩ Mwai waitũ na Mwai wenyu? Na mawĩa maitũ nĩ kwoondũ witũ, na mawĩa menyu nĩ kwoondũ wenyu; na ithyl nĩtwĩnenganaĩte kwake eweka twĩna ūtĩkĩku.'

141. Inyw'ĩ mwĩasya kana Avalamu na Isumaeli na Isaka, na Yakovo na syana *syake* maĩAyuti kana Aklisto? Asya 'Inyw'ĩ ninyw'ĩ mwĩsĩ nesa kana nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe? Na nũũ ōla mwĩki-wa-naĩ mũnene kũvĩta we ōla

²² * Ndĩni ya Ngai Mwene Vinya W'onthe ti kwasya kana Ngai aatĩlaa ndĩni ona yĩva, Indĩ no ndĩni ĩla ĩvuanĩtw'e nĩNgai Mwene Vinya W'onthe tũ.

لَا تَقْرَأُ بَيْنَ أَكْمَدٍ وَنَهْمُهُمْ ۖ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿٣٨﴾

وَأَن أَمْنُوا بِبَيْتٍ مَا آمَنْتُمْ بِهِ فَقَدْ اهْتَدَوْا وَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٣٩﴾

صِبْغَةَ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً ذَرْهُمْ لَهُ عِبَادُونَ ﴿٤٠﴾

قُلْ إِنَّمَا جُئْنَا فِي اللَّهِ وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ وَلَكِنَّا عَمَالُ النَّاسِ وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ وَنَحْنُ لَهُ خَاضِعُونَ ﴿٤١﴾

أَمْ يَقُولُونَ إِنَّا إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ كَانُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى قُلْ إِنَّمَا أَعْلِمُ أَمْرَ اللَّهِ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَتَمَ شَهَادَةً عِنْدَهُ مِنَ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٤٢﴾

Üvithaa ÜkÜsÜ Üla wÜna w'o kuma kwa
Ngai MweneVinya W'onthe ndaleaa
kümanyä maÜndÜ ala inyw'I mwkaa.

142.Asu nÜ andÜ ala makwie na maÜndÜ
moo nÜ ala mo meekie, na maÜndÜ
menyu makeethwa ala inyw'I mwÜkaa;
nenyu inyw'I müikakÜlw'a ÜndÜ mo
meekie.

LUKU 17

143.Ala atumanu katÜ wa andÜ
makakÜlya, 'NÜ kyaÜ kümaalyÜÜlte kuma
KÜvula kyoo küla mo maatÜle? Asya,
'UmÜlonÜ na ÜthÜÜloonÜ nÜ sya Ngai
Mwene Vinya W'onthe. We
amÜtongoeasya Üla We wendaa nzÜanÜ
Üla yaw'o.

144.Na Üu ÜthyÜ nÜtÜmÜtw'ÜküthÜtye
inyw'I küÜthwa mbaÜ nenevye nÜkana
mÜtonye kütw'Üka asÜvÜ ma andÜ, na
MötÜmwa wa Ngai atonye küÜthwa
mÜsÜvÜ wenyu. Na ÜthyÜ tüyaakÜnyuva
KÜvula küla inyw'I mwaatÜle, ateo nÜkana
ÜthyÜ tÜtonye küÜmÜmanyä Üla we
ÜmÜatÜtaa MötÜmwa wa Ngai na Üla
ÜalyÜkaa Ütina na itiinyo syake. Na Üu
vate nzika wÜ vinya müÜno, ateo kwa ala
Ngai Mwene Vinya W'onthe
Ümatongoesye. Na kuimwaÜÜlte Ngai
Mwene Vinya W'onthe küÜka müÜküÜlo
wenyu wae mana, vate nzika, Ngai
Mwene Vinya W'onthe nÜ MüÜu, na
ÜsÜÜtwe nÜ tei kwa andÜ.

تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلكُمْ مَا
كَسَبْتُمْ وَلَا تَسْأَلُونَ عَنَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٢﴾

سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلَهُمْ عَن
قِبَلِهِمُ الْبَيِّنَاتُ كَانُوا عَلَيْهَا قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَ
الْمَغْرِبُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى وَرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٤٣﴾

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى
النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا وَمَا جَعَلْنَا
الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعُ الرَّسُولَ
مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَى عَقْبَيْهِ وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا
عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ عِبَادَهُ إِنَّ اللَّهَ
بِالنَّاسِ لَعَزِيزٌ ﴿١٤٤﴾

145. Nĩw'o, ithyĩ nĩtókwonaa we welekelye uthyũ waku ĩtunĩ kĩla ĩvinda, vate nzika, ĩndĩ, Ithyĩ tũkatuma welekela Kĩvula kĩla we wendete. Kwa ōu, thiũa uthyũ waku kwelekela Mũsikiti Mũtheu, na ovala inyw'ĩ mŏĩ, thiũai mothyũ menyu kũwelekela w'o. Namo ala Ivuku yanenganiwe kwoo nĩmesĩ kana ōo nĩ w'o kuma kwa Mwĩai woo; na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaleaa kũmanya maũndũ ala mo mekaa.

قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ وَإِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٥﴾

146. Na ona we ōkaete Kyama ona kĩva kwa asu ala manengetwe Ivuku, mo maikaatĩla Kĩvula kyaku ona ĩndĩ; onaku ndũkaatĩla Kĩvula kyoo; ona amwe menyu maikaatĩla Kĩvula kya ala angĩ. Nawe ōkaatĩla mawendi moo ĩtina wa ōmanyi ōla ōkũvikĩle we, ĩndĩ we wĩthwa katĩ wa eki-ma-naĩ.

وَلَيْنَ آتَيْتَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ بِكُلِّ آيَةٍ مَا تَبِعُوا قِبْلَتَكَ وَمَا أَنْتَ بِتَابِعٍ قِبْلَتَهُمْ وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ قِبْلَةَ بَعْضٍ وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ لَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِ شِقَاقٍ

147. Asu ala Ithyĩ tũmanengete Ivuku nĩmayĩmanyaa tayo w'o tondũ mo maimanyaa syana syoo sya ivĩsĩ, ĩndĩ vate nzika, amwe moo nĩmaũvithaa ōla w'o omawĩsĩ.*¹

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ آبَاءَهُمْ وَإِنِ لَإِ فَرِيقًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٤٦﴾

* Ndeto ĩno 'yo' mŪno mŪno yĩweta movano ma w'o ala makŪsĩtaa mwĩkalo wa MŪtŪmwa MŪtheu mŪno wĩthwe tũũ wake. Nĩ ōtheiniĩ kana we nĩ mŪndũ wa kĩŪngai nŪndũ we onanasya ndala na nguma sya Ngai. otondũ mo maimanyaa syana syoo sya ivĩsĩ kwa movano na nŪma sya mwĩkallĩle wasyo tũũ wasyo, na nĩmaimanyaa kana ow'o nĩ syoo, kwa Ūu mŪndũ wa Ngai nokvika amanyike na ndala sya Ngai ĩla syĩyonanasya nthĩnĩ wa mwĩkalo wake na mĩendele ya thayũ yake.

153.Kwa ūu, ndilikanai Nyie, Nakwa ngamūlilikana inyw'ī; na ndūng'ei Nyie mūvea na mūikethwe mūteūtūnga mūvea Kwakwa-Nyie.

فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاسْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ ۝

LUKU 19

154.Inyw'ī ala mwītīkīlaa! Manthai ūtethyo na ūmītsyo na Mboya; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe e vamwe na ala mena ūmītsyo.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ۝

155.Na mūikasye kana ala me kūawa nthīnī wa nzīa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe nī akw'ū; aiee, mo me thayū; inyw'ī nokwona mūtonaa tū.

وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ ۝

156.Na ithyī tūkamūtata inyw'ī na ūndū wa wia, na nzaa, na wasyo wa ūthw'ii na wia na mathayū, na matunda; īndī matavyei ūvoo mūseo ala momīfasya,

وَلَتَبْلُوكُمْ بِغِيٍّ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ ۝

157.Ala, yīla kyevea kyamakwata mo, maasya, 'Vate nzika ithyī twī ma Ngai Mwene Vinya W'onthe na Kwake We nīkw'o ithyī tūkasyoka.'

الَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ۝

158.Aa nomo maūathimo kuma kwa Mwīai woo na tei syī ūūū woo, na no aa ala matongoew'e nesa.

أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَسَوَاءٌ أُولَئِكَ هُمْ أَبْهَتُونَ ۝

159.Vate nzika, Savaa na Malwa nī katī wa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe; kwa ūu, vai īvītyo kwa ūla ūendete Haji vala ve īla Nyūmba kana kwīka Umūla, kwīthūlūlūka syeli. Na ūla wīkaa nesa mbee wa ūndū kwathītwe, īndī vate nzika, Ngai

إِنَّ الصَّغَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ ۝

Mwene Vinya W'ontho nĩ Mũtanĩ-wa-Moseo, Umanyi-W'ontho.

160. Asu ala mavithaa maũndũ ala Ithĩ tũtheetye ma Syama na ũtongoi ĩtina wa Ithĩ kũmatheesya andũ nthĩnĩ wa Ivuku, aa nĩmo Ngai Mwene Vinya W'ontho ũmaumanĩaa; na ota ũu nũmaumanĩaa ala maumanĩaa.

إِنَّ الَّذِينَ يَكْمُونُ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْكِتَابِ وَلَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أَذًى يَلْعَنُونَ اللَّهُ وَلِيُّنَهُمُ اللَّعُونُونَ ﴿٦٠﴾

161. Indĩ mo ala melilaa na kũseũvya na kũtavany'a ũla w'o ũtheinĩ, aa nĩmo Nyie nĩmelekela na ũkeo, na Nyie nĩ Mwelekanĩli-Wa-Kaingĩnĩna ũuu na Usũtwe nĩ tei.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنَّاهُ لَكَ أَنْتُوبَ عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿٦١﴾

162. Asu ala maleaa kwĩtĩkĩla na maikw'a me alei, kĩumo kya Ngai Mwene Vinya W'ontho kĩkeethwa ũũũ woo na kya alaĩka na andũ onthe vamwe.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارًا أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿٦٢﴾

163. Mo makekalaa uungu wakyo. Usĩĩlo ndũkavũthangw'a kwoo, ona mo maikanengwa ĩvinda.

خُلِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ﴿٦٣﴾

164. Na Ngai wenyu nĩ Ngai Umwe; vai Ngai ateo We, ũla Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

وَاللَّهُمَّ إِلَهَ وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿٦٤﴾

LUKU 20

165. Nĩw'o nthĩnĩ wa kũmbwa kwa matu na nthĩna nthĩnĩ wa mũalyũkĩle wa ũtukũ na mũthenya, na nthĩnĩ wa ngalawa ĩla syĩĩflaa ũkanganĩ ikuĩte syĩĩndũ ĩla imatandĩthĩasya andũ, na nthĩnĩ wa kĩw'ũ kĩla Ngai Mwene Vinya W'ontho ũtheesya kuma ĩtunĩ na kũmĩthayũũkya nthĩ ĩtina wa kũkw'a

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَخِلْقِ الْبَلَدِ وَالنَّهَارِ وَاللَّيْلِ الَّذِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بَيِّنَاتٌ لِنَفْعِ النَّاسِ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَاءٍ فَأَخْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ ﴿٦٥﴾

kwayo; na anyaitkasya mĩthemba yonthe ya nyamu nthĩnĩ wayo; na nthĩnĩ wa mĩalyũkĩle ya iseve, na mathweo ala mekĩtwe wĩanĩ katĩ wa ĩtu na nthĩ-ow'o nĩ Syama kwa andũ ala mamanyaa.

وَتَصْرِيفِ الرِّيحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ
وَالْأَرْضِ لِآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ٢٠

166. Na katĩ wa andũ ve ala meyoseaa ene syĩndũ sya ũthaithi ũtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, maisyenda ũndũ maĩĩtwe nĩ kũmwenda Ngai Mwene Vinya W'onthe. Indĩ asu ala metĩkĩlaa mena vinya mbee nthĩnĩ wa wendo woo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na takethwa asu ala mekaa naĩ yu nĩmatonya kwona ĩvinda yĩla mo makawona ũsilĩlo, mo nĩũmanya kana ũtonyi w'onthe nĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwai-mũno kwa kũsilĩla.

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَندَادًا
يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا
لِّلَّهِ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرَوْنَ الْعَذَابَ
أَنَّهُمْ إِلَٰهٌ غَيْرُ اللَّهِ جَمِيعًا ۖ وَ أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ ٢١

167. Kwa ũla w'o, mo ow'o makamanya yĩla makamona ala maatĩwe maimalea aatĩlĩ moo na makawona ũsilĩlo, na nzĩa syonthe sya kũkĩla ikatilwa.

إِذْ تَبَرَّأَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَوْا الْعَذَابَ
وَتَفَقَّتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ ٢٢

168. Na asu ala maatĩle makasya, 'Mwa takethwa ithyĩ nĩtũtonya kũsyoka tũ, ithyĩ nĩũmalea mo tondũ mo matũleete ithyĩ.' Uu nĩw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ũkamony'a mo mawĩa moo ta ũthatyo kwoo, namo maikauma nthĩnĩ wa Mwaki.

وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّا كُنَّا نَدْرِكُهُمْ لَسَخَّطْنَا عَلَيْهِمُ
الْعَذَابَ أَفْئِدَةً لَا تَعْلَمُ اللَّهُ أَنَّهُمْ كَانُوا
عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ بِمُخْرِجِينَ مِنَ النَّارِ ٢٣

LUKU 21

169. Inyw’I andũ! Yai katĩwa syĩndũ ila mbĩtĩkĩlye na nzeo tũlũ wa nthĩ; na mũikaatĩle nyaĩ sya Satani; vate nzika, we nĩ mũmaitha wĩ ũtheinĩ kwenyu. ^{*2}

يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِنَّا فِي الْأَرْضِ حَلَلًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿١٦٩﴾

170. We amwĩyĩlaŋa inyw’I maũndũ mathũku na ma nthoni tũ, nĩkana mũneene maũndũ ala inyw’I mũtamesĩ tũlũ wa Ngai MweneVinya W’ontho.

إِنَّمَا يَأْمُرُكُم بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ وَإِنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٧٠﴾

171. Na yĩla mo mataavw’a: ‘Atĩlai maũndũ ala Ngai Mwene Vinya W’ontho ũtheetye, mo maasya: ‘Aiee, ithyĩ twĩtataĩla maũndũ ala ithyĩ tweethĩie aaĩthe maitũ me nthĩnĩ wamo.’ Ata! Ona vanini na vate ũtongoi?

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوْ لَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ﴿١٧١﴾

172. Na ngelekany’o ya andũ ala matetĩkĩlaa nĩ ta mũndũ ũla ũkĩlonzanĩlasya kĩndũ kĩla kĩtew’aa nthĩ ateo mbu na kĩlonzo. Mo mayĩ matũ, maineenaa na nĩ ilalinda ----kwa ũu mo maimanyaa.

وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الذِّبْذِيِّ يَنْعِقُ بِمَا لَا يَسْمَعُ إِلَّا دَعَاءً وَنِدَاءً صُمُّوا بِكُمْ عَنْهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٧٢﴾

173. Inyw’I ala mwĩtĩkĩlaa! Yai katĩ wa syĩndũ nzeo ila lthyĩ tũnenganĩtewoondũ wenyu, na tũngai mũvea kwa Ngai

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿١٧٣﴾

² * Ndeto ino ‘tayyib’ nĩtonya kũthũkĩma kwĩanana na ũnyuvi wa mũndũ na mwĩkalo mũseo tũlũ wa lĩu ũla mwĩtĩkĩlye. Mbee, o lĩu ũsu mwĩtĩkĩlye nũtonya kwĩthwa wĩ mũseo kwa andũ amwe na ũkethwa wĩ mũthũku kwa andũ angĩ kwĩanana na ũnyuvi wĩ ivathũkany’o, wa andũ wa mũsamo waw’o, na mũthemba wa w’o. Undũ wa keli, nĩ mwĩkalo wa lĩu ũsu ũndũ ũilyĩ; nũndũ ona wĩ mwĩtĩkĩlye, etĩkĩli nĩmatonya kwenda kũya lĩu mũseo, wĩ mũsamo mũseo, mũtheu na wa kwongela vinya mwĩ na ũkĩthwa wĩna mwĩkalo mũseo.

Mwene Vinya W'onthe, ethwa We nĩ
We Ūla inyw'ĩ mŭthaitaa.

174. We nŭvatanĩte kĩla kyonthe
kĩyŭaĩte tũ, na nthakame na nyama
sya ngŭlŭe, na kĩla kĩsomewe syĩtwa
yĩngĩ ona yĩva yĩte ya Ngai Mwene
Vinya W'onthe. Indĩ ūla
ŭnŭkŭingĩw'a nĩ ūndũ ūtomĩka, ate
kwĩthwa mbaa matũ kana kŭkĩla
mĩvaka, ndĩkethwa yĩ naĩ kwake.
Vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩ Mŭekanĩ-Mŭno Vyũ wa
naĩ, Usŭtwe nĩ tei.

175. Asu ala mavithaa maŭndũ ala Ngai
Mwene Vinya W'onthe ūtheetye nthĩnĩ
wa Ivuku na kŭmakŭany'a kwa thooa
mŭvũthũ, mo mayusũasya mavu moo na
kĩndũ kĩngĩ ateo Mwaki. Ngai Mwene
Vinya W'onthe ndakaneena namo
Mŭthenya wa Uthayũũkyo, ona We
ndakamathesya mo. Na ve ūsilũ mwai
kwoondũ woo.

176. Mo nĩmo ala mosete Ivĩtyo
makayĩkũany'a na ūtongoi na ūsilũ
makaũkũany'a na ūkeo. Mo mena
ŭmĩsyo mŭnene ata wa Mwaki!

177. Kĩtumi nŭndũ Ngai Mwene Vinya
W'onthe nŭtheetye Ivuku yĩ na ūla w'o,
na vate nzika, ala matew'anaa ūlũ wa
Ivuku nĩmalikĩte ūmaithanĩ wĩ vaasa.

LUKU 22

178. Ti ūũngalu kwenyu kũthiũa mothyũ
menyu kwelekela Umĩlonĩ kana
Uthũllonĩ, Indĩ ūla mŭũngalu w'o nĩ ūla

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخَيْزُرِ
وَمَا أُهْلَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فَمَن أَضَلَّ عَنْهُ بَآءٌ
وَلَعَادٌ فَلَا اِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ⑤

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ
وَيَشْتَرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ
إِلَّا النَّارَ وَلَا يَكَلِمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمْ
وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ⑥

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالََةَ بِالْهُدَىٰ وَعَذَابٌ
بِالْغَفْرِ ⑦ فَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ ⑧

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ نَزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا
فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ⑨

لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ وَبِلِ الْمَشْرِقِ وَ

Omwiŋkŋlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŋthenya wa Mŋminŋkŋlyo na alaŋka na Ivuŋu na Athani, na ūla umasya mbesa syake kwoondŋ wa wendo Wake We, na kwa andŋ ma mŋsyŋ na ndiwa na ngya na mŋendi wa kyalo, na ala metasya ūtethyo, na kwovosya ngombo, na ūla ūlŋmasya Mboya, na Saka; na ala meanŋfasya motianŋo moo yŋla matianŋa, na ala momŋfasya nthŋnŋ wa ūkyā na mathŋna na ala momŋfasya ūvinda ya kaŋ; aa nomo monanŋtye kana nŋ ma w'o na aa nomo akŋi-ma-Ngai.

179. Inyw'ŋ ala mwŋŋkŋlaa, Nŋmŋandŋkŋwe ūŋvanŋsyo ūlŋlŋ wa ala moaŋtwe: mŋndŋ mŋthasye kwa mŋndŋ mŋthasye, na ngombo kwa ngombo, na mŋndŋ mŋka kwa mŋndŋ mŋka. Indŋ ethwa mŋndŋ nŋwaekewa katŋ wa ndŋvi kya maambo nŋ mwanaa nyinyia wa ūla mŋae, Indŋ ūvoo ūsu nŋatŋŋwe nŋkana kŋmanyŋke nŋ ndŋvi myaŋ na kŋitwaŋŋwa na nzia nzeo vate kwendeesyā na mŋaani nŋaŋve mbesa sya nthakame na nzŋa nzeo na ya mŋuo.³ *

180. Na ve thayŋ ūsu nŋ ūkeo kuma kwa Mwŋai wenyu na tei wake. Na ūla ona wŋwa wŋkaa naŋ ŋtina vakeethwa na ūsiŋŋlo wŋ woo kwake. kwoondŋ wenyu nthŋnŋ wa mwŋao waŋŋivanŋsyo, inyw'ŋ andŋ mwŋna kŋŋŋko, nŋkana mŋtonye kŋtanŋa mŋuo.

الْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْيَوْمَ مِنْ أَمِنَ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَالسَّابِقَةِ وَالْآخِرَةِ وَالنَّاسِ وَالنَّاسِ وَالنَّاسِ
حُجَّتِهِ ذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسْكِينِ وَالنَّاسِ
وَالسَّابِقِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى
الزَّكَاةَ وَالْمُؤْتُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّيِّدِينَ
فِي الْبُيُوتِ وَالضَّرَائِدَ وَجِينَ الْبُيُوتِ الْأُولَى الَّذِينَ
صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ⑥

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلِ
الْحَرْبِ وَالْخُرُوجِ وَالْعَبْدِ وَالْأَنْثَى بِالْأُنْثَى فَمَنْ
عُفِيَ لَهُ مِنْ آخِيهِ شَيْءٌ فَأَتْبَاعُ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَّى
إِلَيْهِ بِالْحَسَانِ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِّنْ ذُنُوبِكُمْ وَرَحْمَةٌ
مِّنْ عَبْدِي بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَلَىٰ أَبِ الْيَمْرِ ⑥

وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَوةٌ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ
تَتَّقُونَ ⑥

³ * Uu nŋkwasya kana mbesa sya nthakame nŋsyallŋte nŋ kŋŋŋanŋwa nesa na kwa ūtheu na ikiivwa kwa andŋ ala maa mŋndŋ ūla mŋae.

181. Nĩmwĩyĩaiwe inyw'ĩ yĩla kĩkw'ũ kyooka kwa ũmwe wenyu ona wĩva ethwa we nĩwatia ũthwui mwingĩ, na atia wĩyĩai kwa asyai make na andũ ma ndũũ sya mũkautĩ eke nesa na ũlũngalu; ũsu nĩ ũtwio kwa asu ala mamũkĩaa Ngai.

182. Na we ũla ũalyũlaa wĩyĩai ũsu itina wa kũwĩw'a, naĩ ũsu vate nzika tkeethwa ũlũ wa asu maũalyũlaa. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Wiw'i-W'onthe, Umanyi-W'onthe.

183. Indĩ ũla wĩna nzika ũlũ wa mwĩyĩai kwĩthwa na ivĩtyo kana ũthyoeuku, na aimew'anĩthya katĩ woo ngalĩ syelĩ, isu ndĩkethwa yĩ naĩ kwake. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mũekanĩ Vyũ, Usũtwe nĩ tei.

LUKU 23

184. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa; nĩmũthing'ĩw'e kũtĩla kũya, tondũ mathing'ĩw'e ala maĩ mbee wenyu, nĩkana mũtonye kwĩthwa alũngalu.

185. Kũtĩla kũya kũla kwĩtĩkĩlye nĩ kwa matukũ matale, Indĩ ũla katĩ wenyu nĩ mũwau, kana e kyalonĩ akatĩla kũya matukũnĩ angĩ meana ta asu; Indĩ asu ala matatonya kũtĩla kũya ateo kwa thĩna mũnene tũ ve ũvanĩsyo---- kũthya mũndũ ngya-Na ũla wĩkaa wĩa mũseo ena wendo wa wĩw'i, nũseo mbee kwake. Na kũtĩla kũya nĩ kũseo kwenyu, takethwa inyw'ĩ nĩmũmanya tũ.

كُتِبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدُكُمُ الْمَوْتُ إِنْ تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةَ لِلْأُولِيِّينَ وَالْأَقْرَبِينَ بِمَا عَرَفْتُمْ ۖ خَقًا عَلَى التَّقِينِ ۝

فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ مَا سَمِعَهُ فَأَمَّا إِيَّاهُ عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۝

فَمَنْ خَافَ مِنْ مُوَسٍ جَنًّا أَوْ أَثَمًا فَلَا يَمْلِكُ بَيْنَهُمْ ۖ فَلَا تُؤْثَرُ عَلَيْهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۝

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ۝

أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ ۖ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ ۚ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ ۚ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ ۚ لَهُ وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝

186. Mwei wa Lamathani nĩ Ōla Kulani Ntheu yatheeiw'e ta Ūtongoi kwa andũ onthe. ma nthĩ na mokũsĩ matheu ma Ūtongoi na kĩvathũkany'a. Kwa Ūu, Ūla w'onthe wenyu ona wĩva wĩ mũsyĩ nthĩnĩ wa mwei Ūũ, natĩle kũya nthĩnĩ waw'o. Indĩ Ūla mũwau kana wĩ kyalonĩ akatĩla kũya matukũnĩ angĩ meana ta asu. Ngai Mwene Vinya W'onthe endaa kũmũnenge inyw'ĩ Ūthei na We ndamwendethasya inyw'ĩ wĩla wĩ vinya nĩkana inyw'ĩ mũtonye kwĩanĩlasya Ūtalo wa matukũ, na nĩkana mũtonye kũmũnenevya Ngai Mwene Vinya W'onthe nũndũ wa-Wake kũmũtongoesya inyw'ĩ na nĩkana inyw'ĩ mũtonye kwĩthwa na mũvea.

187. Na yĩla athũkũmi Makwa maũkũlya we ūvoo Wakwa, asya 'Nyie nĩ vakuvĩ. Nyie nĩnzũngĩaa mboya ya mũvoyi yĩla we ūnũũmboya Nyie. Kwa Ūu mo nĩmaĩĩtwe nĩ kũmbĩthũkĩlasya Nyie, na kũmbĩtĩkĩla Nyie nĩkana matonye kũatĩla nzĩla ĩla ya w'o.

188. Nĩkwĩtĩkĩlĩtw'e inyw'ĩ kũlika kwa iveti syenyu ūtukũ Ūla mũtĩle kũya. Syo nĩ kĩtonyeo kwoondũ wenyu, nenyu mwĩ kĩtonyeo kwoondũ wasyo. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ kana inyw'ĩ nĩmweethĩwe mũtĩkĩka Ūla ūte ūlũngalu kwenyu ene, ona kau We nĩwamwelekele inyw'ĩ na tei na nĩwamũnengie inyw'ĩ ūkiakisyo.⁴

شَهْرٍ مَّضَىٰ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى
لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ
مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ
سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ
الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَتَسْكِنُوا الْوَدْعَةَ
وَلْيَذْكُرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَىٰكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٢٨٦﴾

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ
الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِلَعَلَّهُمْ
يَرْشُدُونَ ﴿٢٨٧﴾

أَحْلِمَ لَكُمْ لَيْلَةَ الْقِيَامِ الرَّفْقُ إِلَيَّ يَسْأَلُكُمْ هُنَّ
يَسْأَلُكُمْ وَأَنْتُمْ رِبَاسٌ لَّهُنَّ عَلَّمَ اللَّهُ أَنْتُمْ
كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ أَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا
عَنْكُمْ فَالْآنَ بَاشِرُوهُنَّ وَابْتَغُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ
وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّىٰ يَسْمُرَ لَكُمْ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ
مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتُوا الْقِيَامَ

⁴ * Kwa Ūla w'o, Ūlĩ mweũ ūkwatanĩtw'e na masangya; na ta Ūu, ūalyũlo nĩ... Kũvika Ūlĩ mweũ wa masangya wĩvathũkany'e na Ūlĩ mwĩũ wa wa ūtukũ.

Kwa ūu, yu nīmūtonya kūlika kwasyo na kūmantha kīla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūtw'īte kwoondū wenyu; na yai na nyw'ai kūvika ūla ūlii mweū wīvathūkany'e kwenyu na ūlii ūla mwīū wa masangya. Na īndū īanīīsyai kūfīla kūya kūvika ūtukū. Na mūikalike kwasyo yīla mwī nthīnī wa Mūsikiti kwoondū wa ūthaithi. Ino nīyo mīvaka īla Ngai Mwene Vinya W'onthe wīīe, kwa ūu, mūikamīthengee. Uu nīw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ūtheasya mīao Yake kwa andū nīkana mo matonye kwīvathana na ūla ūte ūlūngalu.

189.Na mūikaisanīe ūthwui wenyu kafi wenyu kwa ūvūngū, na mūikaumye mūhengane kwa ala mena ūkūmū ta kwīśūvana nīkana mūtonye kūya kīlungu kya ūthwui wa andū angī na nzīa nthyoeku omwīśī. *⁵

LUKU 24

190.Mo meūkūlya ūvoo wa myei myeū. Asya, 'Yo nzīa sya kūmanya īvinda kwoondū wa ūseo wa andū onthe ma nthī na kwa Haji. Ona ti ūlūngalu kwenyu kūlika nthīnī wa nyūmba syenyu kwīśīla mīlomo ya ītina; īndī ūla mūlūngalu w'o nī we ūla ūmūkīaa Ngai. Na inywi'ī mwaīītwe nī kūlika nyūmbanī syenyu kwīśīla mīlomonī; na mūkīei Ngai Mwene Vinya W'onthe nīkana mūtonye kwaīla.

191.Na ūkitai kwoondū wa nzīa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe mwīna ala

إِلَى الْيَتِيمِ وَلَا تَبْشُرُوهُمْ وَأَنْتُمْ عِلْفُونَ فِي السُّجُودِ
تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْبُرُوهَا كَذَلِكَ يُمِيتُنُ اللَّهُ
أَيُّهُمُ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٥٩﴾

وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْنُوا بِهَا
إِلَى الْحُكْمِ لِتَأْكُلُوا قَرِيبًا مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ
وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٦٠﴾

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْهَلْهَلَةِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ
وَالْحَجِّ وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا
وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَى وَأَتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا
وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٦١﴾

وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا
تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿٦٢﴾

⁵ *Vaa ndeto īno 'angī' yīoneka īte ya vata mūno nūndū mūsoa ūū wīoneka ūkoneny'e mūno mūno na mbesa sya andū onthe kana ūthwii wa mbai.

mekükita nenyu, İndİ müikeke naİ; Vate
nzika, Ngai Mwene Vinya W'onth
ndamenda eki-ma-naİ.

192.Na moaei ovonthe vala mwamethİa
na malÜngyei kuma vala mo
mamÜlÜngİtye inyw'İ, nÜndÜ Üthİny'o nİ
mÜthÜku müno küvİta küaa. Na
mÜikokitİe namo vakuvİ na nthİnİ, wa
MÜsikiti MÜtheu okÜvika nemo mambe
küMükİta vo. İndİ mo mamÜkita inyw'İ,
İndİ mokitei: yu nİyo İtuvi ya alei.

193.İndİ mo maeka inyw'İ İndİ vate
nzika, Ngai Mwene Vinya W'onth nİ
MÜekanİ-Wa-Naİ MÜno, UsÜtwe nİ tei.

194.Na mavÜei mo küvika vaikethwe
mÜthİnany'o, na ndİni nİavanw'e ve
Üthasyo kwoondÜ wa Ngai Mwene
Vinya W'onth tÜ; İndİ mo maeka, İndİ
lilikanai kana vayİİ Üng'endu mwİtkİlye
ateo İÜİÜ wa avithÜki.

195.Uvİİanu wa Mwei MÜtheu waİle nİ
küİvanİw'a nthİnİ wa Mwei MÜtheu; na
syİndÜ syonthe İla ntheu ve mwİao wa
Üİvanİsyo. Kwa Üu, Üla ÜmÜvİtfasya
inyw'İ, mÜsilİlei kwİanana na ÜthÜku
wake Üla we Ümwİkİte inyw'İ. Na
mÜkİei Ngai Mwene Vinya W'onth
vamwe na asu ala mamÜkİaa We.

196.Na umyai kwoondÜ wa nzİa ya Ngai
Mwene Vinya W'onth, na

وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ وَأَخْرِجُوهُمْ مِّنْ
حَيْثُ أَخْرَجَكُمُ وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا تَقْتُلُوا
هَمَّعَدَ السَّجْدِ الْحَرَامِ حَتَّى يُقْتَلُوا
فِيهِ فَإِنْ قَتَلْتُمُوهُمْ فَاتَّكِلُوا عَلَى الْكُفْرَانِ ٥٧

فَإِنْ انْتَهَوْا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ٥٨

وَقَاتِلُواهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ
فَإِنْ انْتَهَوْا فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ ٥٩

الشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَتُ قِصَاصٌ
فَمَنِ اعْتَدَى عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا
عَتَدَ عَلَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ
الْمُتَّقِينَ ٦٠

وَأَنفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تَتْلُوا بَآيَاتِ اللَّهِ إِلَى التَّهْلُكَةِ
وَأَحْذَرُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ٦١

mūikeyĩkye inyw'ĩ ene wanangĩkonĩ na moko menyu ene, na ĩkai moseo; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa ala mekaa ūseo.

197.Na ĩanĩsyai Haji na Umula kwoondũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe: ĩndĩ ethwa nĩmwasiĩwa, ĩndĩ umyai nthembo ĩla yoneka kwa ūvũthũ ona yĩva; na mūikenze mĩtwe yenyu okũvika ĩ-nthembo ĩvike vandũ vayo. Na ūla ona wĩva mūwau katĩ wenyu kana wĩna ūwau wa mūtwe, *nĩwaĩle nĩ kũĩva* ndĩvi-kwa kũtĩĩla kũya kana kwa kũnengane ūtethyo kana nthembo ya nyamũ. ĩndĩ yĩla mwĩna mũuo, we ĩndĩ, ūla ūtonya kwĩyũmya mwene kwa Umula vamwe na Haji, *nĩwaĩle kũmya* nthembo ona yĩva ĩla ĩtonya kwoneka kwa ūvũthũ. ĩndĩ ala *menyu* matatonya kwona *nthembo* ona yĩva nĩmaĩlwe nĩ kũtĩĩla kũya kwa matukũ atatũ me nthĩnĩ wa Haji na matukũ mũonza masyoka mũsyĩ; asu nĩ matukũ ĩkũmi ki. Uu nĩ kwake we ūla andũ make matatwĩe vakuvĩ na Mũsikiti Mũtheu. Na mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwai kwa kũsilĩla.

LUKU 25

198.Myei ya Haji nĩyĩsĩkĩe nesa; kwa ūla ūtusaa kũthi Haji nthĩnĩ wa myei ĩno, aĩlĩtwe nĩ *kũlĩlikana* kana vayaĩlĩtwe kwĩthĩwa na ngewa nthũku kana wĩki-wa-naĩ ona wĩva; kana kũthokoana nthĩnĩ wa Haji. Na ūseo w'onthe ona

وَاتَّبِعُوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُخْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَحْلِقُوا رُءُوسَكُمْ حَتَّىٰ يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ ۚ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ ۖ فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَمَنْ تَبَتَّ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ ۚ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ۚ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ ۚ تِلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ ۚ ذَٰلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلَهُ حَاضِرِي السَّجْدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٥﴾

الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ ۖ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ ۚ وَمَا تَفَعَّلُوا مِنْ خَيْرٍ يَغْتَحِثُ بِهِ اللَّهُ ۚ وَتَرَوْهُوَ فَإِنْ خَيْرٌ

وَاتَّقُوا اللَّهَ

wĩva ūla inyw'ĩ mwĩkaa, Ngai Mwene Vinya W'onthe nūwĩsĩ. Na kuai syĩndū mbĩanu inyw'ĩ ene na ila mbaĩlu, na vate nzika, kĩndū kĩla kĩseo vyū nĩ ūlūngalu. Na ngĩei Nyie Nĩnyioka, inyw'ĩ andū mwĩna kĩĩko.

الرَّادِّ الْقَوَىٰ وَاتَّقُوا يَٰٓأُولِيَ الْأَلْبَابِ ﴿٥٠﴾

199.Ti İvĩtyo kwenyu kũmantha mumo wa Mwĩai wenyu. Indĩ yĩla mwoombũka kuma Alavaati, lilikanai Ngai Mwene Vinya W'onthe mwavika Masalili Alaamu; na mũlilikanei we tondū ūmũtongoesye inyw'ĩ, ona kau mbee wa ūu, inyw'ĩ mwaĩ katĩ wa ala maaiĩte.

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ
فَإِذَا أَقَضْتُمْ مِنْ عَرَفْتُمْ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الشَّعْرِ
الْحَرَامِ وَأَذْكُرُوا كَمَا هَدَيْتُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ
قَبْلِهِ لَسَّ الضَّالِّينَ ﴿٥٠﴾

200.Indĩ İyonoeesyei vala andū meyonoeesya, na manthai ūkeo kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'on the nĩ Mũekanĩ-Mũno Vyū, Usũtwe nĩ tei.

تُمْ أَقِصُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ وَاسْتَغْفِرُوا
اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥١﴾

201.Na mwamina kwĩanĩsya meko ma ūthaithi ala inyw'ĩ mwĩyĩafwe, tanĩai ndaĩa sya Ngai Mwene Vinya W'onthe tondū mwaitanĩe ndaĩa sya maaĩthe menyu, ona kana mbee wa ūu. Na katĩ wa andū ve ala maasya, 'Mwĩai waitū, tũenge ithyĩ syĩndū nzeo tũlū wa nthĩ İno; na ta asu maikethwa na kĩanda Itunĩ.

فَإِذَا قَضَيْتُمْ مَنَاسِكَكُمْ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ
آبَاءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِكْرًا فَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ
رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ حَاقٍ ﴿٥٢﴾

202. Na katĩ woo ve amwe ala maasya: 'Mwĩai waitū, tũenge ithyĩ moseo tũlū wa nthĩ İno oũndū ūmwe na moseo nthĩnĩ wa Nthĩ'ĩla İkoka, na tũvathane ithyĩ na ūsilĩlo wa Mwaki.'

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَ
فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿٥٣﴾

203.Kwa asu vakeethwa na křanda křseo nũndũ wa maũndũ ala mo mekřte. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe e mřtũkř kwa kũtala.

أُولَٰئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ۝

204.Na mũlilikanei Ngai Mwene Vinya W'onthe nthřnř wa matukũ ala manyuvřtwe; řndř ũla wřkalaataa kuma vu kwa matukũ eli; vaikethwa ve nař řũũ wake; na ũla Őtiawa řřina, Őta ũu vaikethwa ve nař řũũ wake. UŐ nř kwa ũla ũmũkřaa Ngai. Na mũkřei Ngai Mwene Vinya W'onthe na manyai kana inyw'ř mũkaetwe vamwe mbee Wake.

وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَّعْدُودَاتٍ فَمَن تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ وَمَن تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ ۚ لَبِئْسَ أَتَقَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَعْلَمُوا إِلَٰهَهُمْ يُجْزَوْنَ ۝

205.Na katř wa andũ ve ũla ngewa yake ya thayũ ũũ řřonya kũkwendeesya we, na we nũřonya kwřřa Ngai Mwene Vinya W'onthe kũkũsřřa maũndũ ala me nthřnř wa ngoo yake, kař nř mũkaananř mũnene mũno katř wa ala mathokoanasya.

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَجْعَلُ قَوْلَهُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيُشْهَدُ اللَّهُ عَلَىٰ مَا فِي قَلْبِهِ وَهُوَ الَّذِي الْخَصَامُ ۝

206.Na yřřa we wř nthřnř wa Őkũmũ, asembaa řũũ wa nthř aseũvřtye křřhokoo nthřnř wayo na kwananga imea na nzyawa sya andũ; na Ngai Mwene Vinda W'onthe ndendaa křřhokoo.

وَإِذَا تَوَلَّى سَعَىٰ فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْفُسَادَ ۝

207.Na yřřa we watawv'a,'Mũkřei Ngai Mwene Vinya W'onthe, ngathřřo nimũřthing'řřasya we kwongeleela nař. Kwa ũu, řia-ya- Mwaki yřřkeethwa yř řřuvi yake yřmwřřanř; na vate nzika, vo nř vandũ vathũku va kũthũmũa.

وَإِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِأِذٍ لَّهِ فَيَضَعُهَا جَهَنَّمَ وَلَا يَسْأَلُ الْيَهُادُ ۝

208.Na katř wa andũ ve we ũla ũřonya kwřřthoosya we mwene akřřmantha ũla we

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْجَبَّارِ ۝

Ūtanu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe;
na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ
MŪuu, kwa athŪkŪmi Make.

209. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Likai vyŪ
nthĩnĩ wa wĩnyivyo na mŪikaatĩle nyaĩ
sya Satani; vate nzika, we nĩ mŪmaitha
wenyu wĩ Ūtheinĩ.

210. Indĩ mwatiŪŪka ĩtina wa Syama
ntheu ila syŪkĩte kwenyu inyw'ĩ, indĩ
manyai kana Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩ Mwene-Vinya, MŪĩ.

211. Mo nĩmeteele kĩndŪ ataeo Ngai
Mwene Vinya W'onthe oke vala mo maĩ
e nthĩnĩ wa syuu sya mathweo vamwe na
alaĩka, na Ūvoo Ūituwa? Na syĩndŪ
syonthe isyokaa kwa Ngai Mwene Vinya
W'onthe.

LUKU 26

212. MakŪlye Aana ma Isilaeli nĩ
Syama ntheu sylana ata ila Ithiyĩ
twamanengie mo. Indĩ Ūla ona wĩva
ŪalyŪlaa mŪthĩnzĩo wa Ngai Mwene
Vinya
W'onthe ĩtina wa kŪmŪvikĩla we, vate
nzika, indĩ, Ngai Mwene Vinya W'onthe
nĩ mwai kwa kŪsilĩla.

213. ThayŪ wa nthĩ ĩno nŪseŪvĩtw'e
kwoneka wĩ wa kwendeesya kwa asu ala
matetĩkĩlaa; namo mamavŪlaa ngŪĩ asu
ala metĩkĩlaa. Indĩ asu ala mamŪkĩlaa
Ngai makeethwa ŪŪŪ woo MŪthenya wa
UthayŪŪkyo; na Ngai Mwene Vinya
W'onthe amŪnengae mĩthĩnzĩo Yake

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ كَآفَّةً ۖ وَلَا
تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمُ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿٢٠٩﴾

وَإِنْ زَلَلْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْكُمْ الْبَيِّنَاتُ فَأَعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢١٠﴾

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ فِي ظُلُلٍ مِّنَ
السَّمَاوَاتِ وَالسَّيْكِةِ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ
الْأُمُورُ ﴿٢١١﴾

سَلِّ بَنِي إِسْرَءِيلَ كَمَا آتَيْنَهُمْ مِنْ آيَةٍ بَيِّنَةٍ
وَمَنْ يُبَدِّلْ نِعْمَةَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُ فَإِنَّ
اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢١٢﴾

رُبَّ لِلَّذِينَ كَفَرُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَيَسْخَرُونَ مِنَ
الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ اتَّقَوْا فَوْقَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ
وَاللَّهُ يَزِدُّ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢١٣﴾

ona wīva We ūmwendaa vate kūṭala.

214. Andū onthe ma nthī maī nguthu ō
īmwe, na īndī mavathŭkangana katī woo
ene, kwa ūu Ngai Mwene Vinya
W'onthe nīwamokīlilye Athani ta aeti
ma ūvoo mŭseo na ta akaanany'a, na
amatheesya vamwe na īvuku yī na ūla
w'o nīkana We atonye kūtw'a katī wa
andū maŭndŭnī ala mo
mavathŭkanganīe. *Indī yu mo*
nīmambīlīlye kūvathŭkangana īlŭlŭ wa
īvuku, na vai angī mavathŭkanganīe
īlŭlŭ wayo ateo ala mayīnengetwe, ītina
wa Syama nthēu kūmavikīa mo, nŭndū
wa kwīw'anīa kīw'īu mŭndū na ūla ūngī.
Yu Ngai Mwene Vinya W'onthe kwa
mwīfao Wake, nūmatongoesye etīkīli
nthīnī wa w'o īlŭlŭ wa maŭndū ala mo
alei mavathŭkanganīaa; Na Ngai
Mwene Vinya W'onthe amŭtongoeasye
ūla ona wīva We wendaa nzīanī īla ya
w'o.

215. Inyw'ī mwīśŭanīa kana nīmŭkalika
Itunī mwīkalo ūla wookie īlŭlŭ wa asu
ala makwie mbee wenyu ūtamŭkwatīe?
Ukya na mathīna nīsyamakwatīe mo, na
nīmathingithangiwe na vinya ō kūvika
Mŭtŭmwa na ala meetīkīlīte vamwe
nake maasya, 'Utethyo wa Ngai Mwene
Vinya W'onthe ūkavika īndī? II, vate
nzika ūtethyo wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe wī vakuvī.

216. Mo meŭkŭlya we kīla mo
makaumya. 'Asya, 'Kīla kīseo ona kīva
na ūthw'īi mwingī ūla inyw'ī mumasya
wālle kwīthwa wī wa asyai na andū ma
ndŭŭ sya mŭkautī na ndiwa na ngya na
mŭendi-wa-kyalo. Na ūseo ona wīva ūla
inyw'ī mwīkaa, vate nzika, Ngai Mwene
Vinya W'onthe nŭwīśī nesa.'

كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيُحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِي مَا اخْتَلَفُوا فِيهِ وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ إِلَّا الَّذِينَ أُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَ تَهُمُ الْبَيِّنَاتُ بَقِيًا يَنْهَكُمُ فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِهِ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ⑤

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخِلُوا الْجَنَّةَ وَلَنْ يَأْتِكُمْ مَثَلُ
الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسْتَكْبِرِينَ أَفَسَاءَ وَالْقُرْآنُ
وَزُلْزِلُوا حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ
مَعَ نَصْرِ اللَّهِ أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ ⑥

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ هُوَ قُلْ مَا أَنْفَقْتُ مِنْ
خَيْرٍ قُلْ الْوَالِدَيْنِ وَالْإِيقَرَيْنِ وَالْيَتَامَى وَالْمَسْكِينِ
وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ
كَرِيمٌ ⑦

217. Inyw'I nfmwathIwe kOkita, ona ka0 inyw'I m0ikwendeew'a; IndI nIvatonyeKa inyw'I m0kakImena kInd0-kI kIseo kwenyu; na nIvatonyeKa inyw'I m0kakyenda kInd0 oyIla nI kIth0ku kwenyu. Ngai Mwene Vinya W'onthe nIwIsI syInd0 syonthe, na inyw'I m0yIsI.

LUKU 27

218. Mo me0k0Iya 0voo wa kOkita nthInI wa Mwei M0theu. Asya: 'KOkita nthInI waw'o nI naI nene IndI k0masiIla and0 nzIaInI ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na k0lea k0t0nga m0vea Kwake na k0masiIla and0 k0Ika nthInI wa M0sikiti M0theu, na k0mal0ngya and0 kuma nthInI wa w'o, nI naI nene m0no kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe; na m0thInany'o nI m0th0ku m0no k0vIta k0aa.' Nam0 maikaeka k0m0kita inyw'I ok0vika mam0t0nge inyw'I kuma m0tkItonI wenyu, ethwa mo nImatonya. Na kaI wenyu 0la 0aly0kaa akasyoka Itina kuma m0tkItonI wake na 0kusaa e m0lei; asu nImo ala mawIa moo makethwa me vathei I0I0 wa nthI Ino na Ila IngI. Aa nI ekali ma MwakinI navo nIvo mo makekalaa.

219. Asu ala meI0kIlaa na asu ala mathamaa na kwIthing'IIsya na vinya nzIaInI ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, no asu ala mekwatasya tei wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nI M0ekanI-wa-naI M0no, Us0Itwe nI tei.

220. Mo me0k0Iya we I0I0 wa 0kI na ky0thI kya mbesa. Asya; isu syeI ve naI nene na ota 0u ve motandIthy0 amwe kwa and0, IndI naI yasyo nI nene k0vIta 0tandIthy0 wasyo.' Na mo me0k0Iya we kIla mo maIItwe nI kumya. Asya: 'KIla m0tonya k0tialya. Uu nIw'o Ngai Mwene

كَيْتَبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهُ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢١٧﴾

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدٌّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَكُفْرٌ بِهِ وَالسُّجُودَ الْحَرَامَ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ وَالْقِتْلَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا تَزَالُ تَوْقِنَ أَنَّكُمْ عَصَى اللَّهِ إِنْ يَرَوْكُمْ عَنْ دِينِكُمْ يُحَاذِرُوا وَمَنْ يَزِدْكُمْ مِنْكُمْ فَذُرُوهُ فَمَا لَكُمْ بِهِ مِنْ شَيْءٍ قُلْ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الدِّينِ قُلْ إِنَّ الدِّينَ هَذَا جِهَادٌ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْتَبِعُوا صُلُوبَكُمْ فَارْتَبِعُوا صُلُوبَكُمْ فَتَذَكَّرْتُمْ ۖ وَرَبُّكُمُ اعْلَمَ الصُّدُورَ ﴿٢١٨﴾

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجِهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَكْبَرُ أُولَئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢١٩﴾

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالنَّبِيرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا وَالَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجِهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَكْبَرُ أُولَئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٢٠﴾

mamwĩthiŭŭaa We na amendete asu ala metheasya ene.⁶

224. Iveti syenyu nĩ mŭŭnda kwoondũ wenyu; kwa ŭu ŭthengeei mŭŭnda wenyu yĩla na ŭndũ mŭkwenda, na tongosyai *ŭseo-ŭmwe* mathayŭnĩ menyu ene; na mŭkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe na manyai kana inyw'ĩ mŭkakomana Nake; na matavyei ŭvoo mŭseo asu ala mew'aa.

225. Na mŭikamŭtw'ĩkĩthe Ngai Mwene Vinya W'onthe kĩeleelo kya ithitũ syenyu nĩkana matonye kũeka kwĩka nesa na kwĩka ŭlŭngalu na kũseŭvya mŭuo katĩ wa andũ. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Wĩw'i-W'onthe, Umanyi-Wonthe.

226. Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakamwĩta inyw'ĩ kwoondũ wa mawĩvĩto ta asu menyu ma mana, ĩndĩ We akamwĩta inyw'ĩ kwoondũ wa maŭndũ ala ngoo syenyu syĩkĩte. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mũekanĩ-Mũno vyũ, Mũmĩsya.

227. Kwa asu ala mekwĩvĩta *kwĩvathana* na iveti syoo, ĩvinda yĩla *yĩanĩ* ya kweteela nĩ myei ĩna; na ĩndĩ mo mauma wĩvĩtonĩ, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mũekanĩ-Wa-Naĩ Mũno, Uŭŭtwe nĩ tei.

228. Na ethwa mo nĩmatw'a kũtaanĩsya, ĩndĩ vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Wĩw'i-W'onthe.

229. Na iveti ĩla inengetwe talaka ikeeteela vandũ va mavinda atatũ *myei*

يَسْأَلُكُمْ خَزَنَةُ لَكُمْ فَأَتُوا عَنْكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ وَ
قَدْ مُمُوا لَا أَنْفُسَكُمْ وَأَتَقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ قُلُوبُهُ
وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٢٤﴾

وَلَا تَجْعَلُوا اللَّهَ عُرْضَةً لِأَيْمَانِكُمْ أَنْ تَبَرُّوا وَتَتَّقُوا
وَتُصْلِحُوا بَيْنَ النَّاسِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٢٥﴾

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِالْفُحْشَى إِنَّمَا يَنْهَاكُمُ عَنْهُ لَكُنْ يَأْخِذُكُمْ
بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٢٢٦﴾

الَّذِينَ يُؤْلُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ تَرَبُّصُ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ
فَإِنْ قَامُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٢٧﴾

وَإِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٢٨﴾

وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ وَ

⁶ Ndeto ĩno 'ŭvukyo' ndĩkwoneka ĩkĩlĩka kwa ŭlŭngalu kwa Kĩtalavu "Azzam" nthĩnĩ wa ngewa ĩno. Ndeto 'Azzan' yaĩle nĩ kũmanyĩka ta ŭvuku na mwĩkalĩle ŭte mŭseo wa kavinda. ŭu nĩtonya kwonany'a kana Ngai nĩwoombie kĩndũ kya mŭĩsyo kwa iveti o yĩla ŭu tiw'o.

ñatŭ nŭndŭ wasyo mbene; na ti kwīanana na mīao kwasyo kūvitha kīla Ngai Mwene Vinya W'onthē ūmbŭte nthīnī wa mavu masyo, ethwa nīmwītīkīlaa Ngai Mwene Vinya W'onthē na Mŭthenya wa Mŭminŭkīlyo; na aŭme masyo mena ūtonyi mŭnene wa kwitŭnga īvindanī yu, ethwa nikwenda wīw'anīthyō. Nasyo *iveti* syīna ūtonyi ota ūsu wa aŭme asu īlŭlŭ wasyo kwīanana na mīao; īndī aŭme mena kīvīla kīmwe īlŭlŭ wasyo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē nī Mwene-Vinya Mŭī.

LUKU 29

230. Kutaanisya ta kuu nikutonya *kŭtavanw'a* kelī; na īndī syīkalyei syo na Mwīkalo mŭseo kana mŭieke ithi kwa ūseo. Na ti kwītīkīlye inyw'ī kwosa kīndŭ kuma kwasyo katī wa ila inyw'ī mwinengete *iveti syenyu* ateo me eī makakīa kūlea kŭsŭvīa mīvaka īla *ñw'ñwe* ni Ngai Mwene Vinya W'onthē. īndī, inyw'ī mwakīa kana mo maitonya kŭlŭmya mīvaka īla *ñw'ñwe* nī Ngai Mwene Vinya W'onthē, kūikethwa kwī īvītyo katī woo kwosa kīla kīveti kīkwīyovosya nakyo. Ino nīyo mīvaka *ñw'ñwe* nī Ngai Mwene Vinya W'onthē, kwa ūu, mŭikamīkīle; na ūla ūmīkīlaa mīvaka īla Ngai Mwene Vinya W'onthē ūtw'īte, asu nīmo ala eki ma naī.

231. Na we amina kūkīnenge *kñveti* talaka *ñvinda ya katatŭ*, īndī yu kyo ti kītīkīlye kwake ītina wa ūu, okŭvika kītawawe nī mŭndŭ ūngī, na ethwa asu nīwataanisya nakyo ota ūu; īndī kŭsyokeanīa kwoo īngī kūikethwa kwī īvītyo, ethwa nīmesī nesa kana nīmeŭsŭvīa mīvaka īla Ngai Mwene Vinya W'onthē *wīñe*. Na Ino *ñw'ñwe* nī Ngai Mwene

لَا يَجِدُ لَهُمْ أَنْ يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي أَنْفُسِهِمْ
إِنْ لَنْ يُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُولَتُهُمْ أَحْسَنُ
مِنْكَ فِي ذَلِكَ إِنْ أَرَادُوا إِصْلَاحًا وَلَهُمْ فِي ذَلِكَ

الَّذِي عَلَيْهِمْ بِالْمَعْرُوفِ وَالزَّجَالِ عَلَيْهِمْ دَرَجَةٌ

وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ٢٨

الطَّلَاقِ مَرْثَىٰ وَأَمَّا كَإِنْ يَنْفَرُ مِنْكُمْ فَيَكْفُرْ
وَلَا يَجِدْ لَكُمْ أَنْ تَأْخُذُوا مِمَّا آتَيْنَاهُمْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا
أَنْ يَخَافَا إِلَّا يَقِينًا حُدُودَ اللَّهِ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُقِيمَا
حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ تِلْكَ
حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ
فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ٢٩

فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدِ خُفْيَتِهَا زَوْجًا
غَيْرَهُ فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يَتَرَاجَعَا
إِنْ ظَنَّا أَنْ يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ
يُبَيِّنُهَا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ٣٠

Vinya W'onthe ũla We ũmŭvuanasya kwa andũ ala mena ũmanyi.

232.Na yŭla inyw'ĩ mwainenge iveti asyenyu talaka ya kavinda na iithengeea mŭminũkĩlyo wa ũvinda yasyo yŭla yŭw'ũwe; ĩndĩ syŭkalyei kwa mwĩkalo mŭseo; kana mŭeke ithi kwa mwĩkalo mŭseo; ĩndĩ mŭikaisĩŭle kwa nzĩa nthũku nĩkana mwĩke naĩ. Na ũla ona wĩwa wĩkaa ũu, vate nzika aũvĩŭfasya thayũ wake mwene. Na mŭikavũe ngũĩ na mĩao ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na lilikanai ĩneee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe yŭla yŭ ũlũ wenyu na ĩvuku na uŭ yŭla We ũtheetye kwenyu, akĩmũtaa inyw'ĩ nayo. Na mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nũsyĩsĩ syĩndũ syonthe nesa.

LUKU 30

233.Na yŭla inyw'ĩ mwainenge iveti syenyu talaka na syavika ĩvinda yasyo ya mŭminũkĩlyo, mŭikaisĩŭle kũtwawa nĩ aa mŭũme masyo, ethwa nĩmekwĩw'ana katĩ woo ene kwa nzĩa nzeo. Uu nĩ ũtao kwa ũla we katĩ wenyu ũmwĩŭkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũthenya wa Mŭminũkĩlyo. Uũ nĩ ũathimĩku kwenyu na nĩ ũtheu vyũ; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ ĩndĩ inyw'ĩ mũyĩsĩ.

234.Na iveti ikoongasya syana syasyo kwa myaka ĩĩ mĩima ũũ nĩ kwa ala mendaa kwĩanĩsya kwongya. Na ĩthe wa kana akamanenge kana na nyinyia ngũa na ĩŭu kwĩanana na mĩeele. Vai thayũ waŭĩŭte nĩ kũkuŭthw'a mũio ũla ũtatonya kũvikya. Nyinyia wa kana ndakatume ĩthe wako athĩna ũlũ wa kana kake na ota ũu, ĩthe wa kana ndakatume nyinyia wako athĩna ũlũ wa,

وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلْيُفَكِّنْ أَرْجُلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ
بِعُرُوفِهِنَّ أَوْ سَرَاحُهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلَا تَشِصُّوهُنَّ
ضُرَارًا لِّتَعْتَدُوا وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ
وَلَا تَحْجِدُوا آيَاتِ اللَّهِ هُزُوا وَإِذْ ذُرُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ
وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْكُمْ مِنَ الْكِتَابِ وَالْجَمْعِ يُوعِظُكُمْ
بِهِ وَأَتَقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلْيُفَكِّنْ أَرْجُلَهُنَّ فَلَا تَعْصِلُوهُنَّ
أَنْ يَتَّخِذْنَ أَرْجُلَهُنَّ إِذَا تَرَاضَوْا بَيْنَهُمْ بِالْمَعْرُوفِ
ذَلِكَ يُوعِظُ بِهِ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ ذَلِكَ لَكُمْ أَرْزَى لَكُمْ وَأَطْهَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ
لَا تَعْلَمُونَ

وَالْوَالِدَتُ يُرِضَعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ
لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُنِمَّ الرِّضَاعَةَ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ
رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكَلِّفُ نَفْسٌ
إِلَّا وَسْعَهَا لَا تُضَارُّ وَالِدَةٌ بَوْلِدَهَا وَلَا مَوْلُودٌ
لَهُ بَوْلِدَةٌ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ إِنْ أَرَادَا
فَصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا

kana kake, na ūlū wa mūtīwa no to ūu. Na ethwa eŵi meenda *kŵkatīlīhya* ūia, kwa kwīw'ana na kwītkīlana, vai ūthūku ūlū woo. Na ethwa mwīenda kwimanthīa syana syenyu iveti sya kwongya, kŵkethwa kwī nthoni kwenyu ethwa nīmūkŵīva kīla mwīw'anīte kŵīva kwa nzīa nzeo. Na mūkīei Ngai Mwene Vinya W'onthe, na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwona ūndū inyw'ī mwīkaa.

235. Na asu ala menyu makusaa na kŵtia iveti, *iveti* isu nomŭvaka syetele kwa myei ūna na *matukŭ* ūkŭmi. Na yīla syavikya mūminūkīlyo na ūvinda yasyo, vai naŵ ūkethwa ūlū wenyu nthīnī wa ūndū ona wīva syīkwīka syo mbene kwīanana na ūla ūseo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmanyaa maūndū ala inyw'ī mwīkaa.

236. Ona vaikethwa nthoni kwenyu kŵtwa ūvoo wa kwīvasya *iveti* ii kana kwia *wendi* ūsu ūvithīwe ililikanonī syenyu. Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīsi kana inyw'ī mūkasūanī ūvoo wasyo *ūndūnī ūū* ūndī mūikew'ane nasyo na kīmbithī, ateo mūineena ndeto nzeo. Na mūikatw'e kŵtwaana kŵvika ūvinda yīla yītw'īwe yīvike mūthya wayo. Na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīsi kīla kī ilīkonī syenyu; kwa ūu ūsūvīanei naw'o. Na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mūekanī-wa-Naŵ Mūno, Mūmīlsya.

LUKU 31

237. Kŵkethwa kwī ūvītyo kwenyu kw'inenge iveti talaka mūtaikiitŵte, kana kwinenge ngaasya yasyo. ūndī inengei, mūthw'ii kwīanana na ūthw'ii wake na

وَأَن أَرَدْتُمْ أَن تَسْرِعُوا أَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا آتَيْتُم بِالْعُرْوَةِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣٥﴾

وَالَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنكُم وَبَنَوا أَوْلَادًا يَتَّقُونَ بِأَنفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا فَعَلْنَ فِي أَنفُسِهِنَّ بِالْعُرْوَةِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٣٦﴾

وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَزَّضْتُم مِّنْ حُظَرِ النِّسَاءِ أَوْ أَكْنَنْتُمْ فِي أَنفُسِكُمْ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ سَتَذْكُرُونَهُنَّ وَلَكِن لَّا تُوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا إِلَّا أَن تَقُولُوا قَوْلًا مَّعْرُوفًا وَلَا تَعْرَضُوا عَن ذِكْرِ اللَّهِ فَكَيْفَ يُبْلَغُ الْكِتَابُ أَجَلُهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٣٧﴾

لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِن طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً ۖ وَمَعَوهنَّ عَلَى الْبَيْعِ

ngya kwílanana na Okwati wayo---
útethyo kwa nzíla nzeo ní mwíao Ílúlu wa
ala alÚngalu

238.Na ethwa inyw'í nímwainenge iveti
talaka mÚtaikiítte, na nímwinengete
ngaasya syasyo, Índí nyunzu ya kíla we
umítye *kíkeethwa kí kyaku* ateo syo
syamÚkeka, kana Úla we, wovano wa
mÚtwaano wí mokoní make, níwaíle ní
kÚkeka. Na inyw'í mÚkaeka, kÚu ní
kÚthengeaníla na ÚlÚngalu mÚno. Na
mÚikolwe ní kwíka nesa mÚndú na Úla
Úngí. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthé níwónaa Úndú inyw'í mwíkaa.

239.Syaíísyai Ílúlu wa Mboya, na Mboya
ya katí, na Úngamai mbee wa Ngai
Mwene Vinya W'onthé mwínyivítye.

240.Ethwa inyw'í mwí mwíkaloní wa
w'ia, Índí *neenai Mboya syenyu*
mÚÚngeme kana mÚlííste nyamÚ; Índí
yíla mwína mÚuo, mÚlílikanei Ngai
Mwene Vinya W'onthé kwílanana nondú
We ÚmÚmanyíítye inyw'í maÚndú ala
inyw'í mÚtamesí.

241.Na asu ala menyu makusaa na kÚtia
iveti, makeeyílaíla atííwa moo Ílúlu wa
iveti syoo kyaÚya kya mwaka Úmwe
mbee wa itanamba kuma vo. Índí *iveti*
mbene syeeyumya vo nesyo, kÚikethíwa
na ÚthÚku Ílúlu wenyu nÚndú wa maÚndú
ala maw'ó syo syíkwíka maikony'e syo
mbene. Na Ngai Mwene Vinya W'onthé
ní Mwene-Vinya, MÚí.

242.Na kwa iveti íla inengetwe talaka
ota Úu nívaíílte ní kwíthíwa na kíanda
kya kyaÚya kwílanana na Úla Úseo----- ní
Útw'io kwa ala mamÚkílaa Ngai.

قَدْرَهُ وَعَلَى الْقُدْرِ قَدْرَهُ مَتَاعًا بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا
عَلَى الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٨﴾

وَأِنْ طَلَقْتُمْهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَسُوهُنَّ وَقَدْ
فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَرْصَفْ مَا فَرَضْتُمْ إِلَّا أَنْ
تَعْفُوْنَ أَوْ يَعْفُوا الَّذِي بِيَدِهِ عُقْدَةُ النِّكَاحِ وَ
أَنْ تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى وَلَا تَسْأَلُوا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ
إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣٩﴾

حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَقُومُوا
لِلَّهِ قَانِتِينَ ﴿٤٠﴾

فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا أَوْ رُكْبَانًا إِذًا آمِنْتُمْ فَلَاكُرُوا
اللَّهُ كَمَا عَلِمْتُمْ مَا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

وَالَّذِينَ يَتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا وَوَصِيَّةً
لَهُنَّ مِنْكُمْ مَتَاعًا إِلَى الْعَوْلِ غَيْرِ إِخْرَاجٍ فَإِنْ
خَرَجْنَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِي مَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ
مِنْ مَعْرُوفٍ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٤٢﴾

وَالْبَاطِلَ قَبْلَ مَتَاعٍ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ ﴿٤٣﴾

243. *Uu nŭw'o Ngai Mwene Vinya
W'onthe ūmŭtheasya inyw'ŭ mŭfao Yake
nŭkana mŭtonye kŭmanya.*

كَذَلِكَ يَتَّبِعُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٣٨﴾

LUKU 32

244. Inywu' nomumesi asu ala maumie
mIsyInI yoo, namo maI makili, maIkIa
kIkw'U? Na Ngai Mwene Vinya
W'onthe nIwamatavisye: 'Kw'ai' na InDI
We nIwamatungie thayU InGI. Vate
nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nI
MUnengani wa syIndU kwa andU, InDI
andU aingI mUno maitungaa muvea.

أَلَمْ تَر إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ
حَذَرَكُنَّ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَاهُمْ
إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ
النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٥٦﴾

245.Na ūkitai nzlanI ya Ngai Mwene
Vinya W'onthe, na manyai kana Ngai
Vinya W'onthe nI Wiw'i-W'onthe ,
Umanyi-W'onthe.

وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَعِلِّمُوا أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٠﴾

246. Nūŭ ūla ūkamŭtw'ŭla Ngai Mwene
Vinya W'onthe kŭmonze kŭseo kya
ŭthw'ii wake nŭkana Ngai Mwene Vinya
W'onthe atonye kŭmwing'ŭvŭsya kyo
kŭndŭ kwŭlŭ? Na Ngai Mwene Vinya
W'onthe nŭwosaa na nŭthanthaasya, na
Kwake nŭkw'o inyw'ŭ mŭkatuwa ma
kŭsyoka.

مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ
لَهُ أَضَاعًا كَثِيرَةً ۖ وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْصُطُ ۖ
إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٦٠﴾

247. We nowŵ'ŵte Ūvoo wa anene ma
Aana ma Isilaeli ŵtina wa Mose, yŵla mo
mamŪtavisyē Mwathani woo: 'Tŵnyuvŵle
ithyŵ mŪsumbŵ nŵkana tŵtonye kŵkita
nzianŵ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe?
We aisye,

أَلَمْ تَر إِلَى الْكَلْبِ مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ مِنْ بَعْدِ
مُوسَى إِذْ قَالَُوا لِيَسِيٍّ لَهُمْ أَنْبِئْنَا بِكُلِّ شَيْءٍ قَاتِلٍ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ هَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ كُنْتُمْ عَلَيَّكُمْ
الْقَاتِلَ أَنْ لَا تَقَاتِلُوا قَالُوا وَمَا لَنَا أَنْ لَا نَقَاتِلَ فِي

'Titakwonany'a kana inyw'I m0ikokita mwaŵw'ŵwa k0kita?' Namo mas0ngŵa: 'Twŵna kŵtumi kya0 ithyŵ kya k0lea k0kita nzŵanŵ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe o yŵla ithyŵ nŵt0l0ngŵtw'e kuma mŵsyŵnŵ yait0 vamwe na syana situ sya a0me? Indŵ yŵla mo matw'ŵwe k0kita, nŵmaaly0kile na masyoka na ŵtina ateo and0 av0th0 katŵ woo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe n0mesŵ nesa-eki ma naŵ.

248.Na Mwathani woo nŵwamatavisye: 'Ngai Mwene Vinya W'onthe n0m0nyuvŵe inyw'I Taluuti ta m0sumbŵ.' Namo mak0lya: 'Atonya ata we kwŵthwa na 0sumbŵ ŵŵl0 wait0 oyŵla nithyŵ twaŵŵŵte kwŵthwa na 0sumbŵ mbee wake, na we ndanengetwe 0thwii mwingŵ? We asya: 'Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe am0nengae 0sumbŵ 0la We wendaa, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵ Mwene-Mumo, Umanyi-W'onthe.

249.Na Mwathani woo nŵwamatavisye mo: 'Na 0vano wa 0sumbŵ wake nŵ kana inyw'I m0kanengwe ngoo yŵna 0uu kuma kwa Mwŵai wenyu, na matialyo ma ma0nd0 maseo ala and0 ma Mose matie na and0 ma Aluni---- alaŵka mamakufŵte, Vate nzika, nthŵnŵ wa 0nd0 00 ve Kyama kwoond0 wenyu ethwa mwŵ etŵkŵli.'

سَيُنِزِ اللَّهُ وَقَدْ أَخْرَجْنَا مِنْ دِيَارِنَا وَأَبْنَاءَنَا
فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ تَوَلَّوْا إِلَّا قَلِيلًا مِّنْهُمْ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٢٤٨﴾

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ
مَلِكًا قَالُوا أَلَيْسَ يَكُونُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ
أَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِّنَ الْمَالِ
قَالَ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي
الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ وَاللَّهُ يُؤْتِي مُلْكَهُ مَن يَشَاءُ
وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٤٩﴾

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ آيَةَ مُلْكِهِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ
التَّابُوتُ فِيهِ سَكِينَةٌ مِّنْ رَبِّكُمْ وَبَقِيَّةٌ مِّمَّا
تَرَكَ آلُ مُوسَىٰ وَآلُ هَارُونَ تَحْمِلُهُ الْمَلَائِكَةُ إِنَّ
فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّكُم إِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿٢٥٠﴾

LUKU 33

250. Na yŵa Taaluuti waumaalile na nguthu sya ita aisye; 'Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe emŵtata na ūsŵ. Ula ūnŵnyw'a na kanyw'a akŵmanŵte ti wakwa; na ūla we ūtekŵsama kwa ūla w'o nŵ wakwa, ateo ūla ūnŵnyw'a atavŵte na kw'oko kwake. Indŵ mo nŵmanyw'ie namo *moko* ateo avŵthŵ moo. Na yŵa mo maingie ūsŵ-we vamwe na asu ala meetŵkŵlile maisye: 'Ithyŵ tŵi na vinya ūmŵnthŵ w a kŵkomana na Yaaluuti na nguthu syake sya ita.' Indŵ asu ala meesŵ naw'o kana mo *mŵthenya ūmwe* nŵmakakomana na Ngai Mwene Vinya W'onthe maisye: 'Nŵ nguthu nini syŵana ata ila syaikŵlilye vinya nguthu nene kwa mwŵao wa Ngai Mwene Vinya W'onthe! Na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vamwe na ala momŵŵasya.'

فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ بِتَكَلُّمٍ
بَيْنَهُمْ لَمَنِ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّي وَمَنْ لَمْ
يَطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّي إِلَّا مَنِ اغْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِهِ
فَشَرَّبُوا مِنْهُ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَلَمَّا جَاوَزَهُ هُوَ
وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ قَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ
بِطَالُوتَ وَجُوذُوهُ قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا
اللَّهِ كَمْ مِ مِّنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً يَا أُنَاسَ
اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ٥٠

251. Na yīla mo maumie *kōkita* Yaaluuti na nguthu syake sya ita, maisye: 'Ame Mwīai waitū, onoesya ōmīīsyō tūlū waitū, na lūlūmīīya matambya maitū, na tūtetheesye ithyī tūlū wa andū alei.'

وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالُوا رَبَّنَا أَخْرِجْ
عَلَيْنَا صَبْرًا وَكَثِيفَةً آمَنَّا وَانصَرْنَا عَلَى الْقَوْمِ
الْكَافِرِينَ ۝

252. Kwa ōu, mo nīmamalūngilye kwa mwīlao wa Ngai Mwene Vinya W'onthē na Ndaviti nīwamōaie Yaaluuti *Ngoliathu*. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē nīwamūnengie we ōsumbī na ūī na nīwamūmanyīisye we maōndū ala We wendie. Na takethwa ti Ngai Mwene Vinya W'onthē kūmasianīa andū na ala angī, nthī yīthwa yausūīwe nī kīthokoo. Indī Ngai Mwene Vinya W'onthē nī Mūnengani-Mūlau, kwa andū ma mbaī syonthe.

فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَقَتَلَ دَاوُدُ جَالُوتَ وَ
أَتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مَنَّا شَاءَ وَ
لَوْلَا دَفَعُ اللَّهُ النَّاسَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ
الْأَرْضُ وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ۝

253. Ino nī Mīsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthē; Ithyī tūōkūsōmea we na ōla w'o. Vate nzika, we wī *Ōmwe* wa ala Atūmwā.

تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّكَ لَيَسَّرُ
الرَّسُولِينَ ۝

254. Atŭmwa aa Ithyĩ tŭmanenevetye amwe moo ũlũ wa ala angĩ: Katĩ woo Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwaneenie namo*¹ na amambatĩsya amwe moo nthĩnĩ wa Ūnene wa ivĩla. Na Ithyĩ nĩtwamŭnengie Isa Yesu mwana wa Malia, Syama ntheu na nĩtwamwĩkĩie vinya na Veva wa Ūtheu. Na takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwendete ūu, asu ala mookie ĩtina woo mayĩthwa mokitie ene kwa ene ĩtina wa Syama ntheu kŭmavikĩla mo; ĩndĩ mo nĩmavathŭkanganie. Katĩ woo ve ala meetĩkĩlile na katĩ woo ve amwe ala maleile kwĩtĩkĩla. Na takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwendete mayĩthwa mokitie mŭndũ na ūla Ongĩ ĩndĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe ekaa ūndũ we wendaa.

LUKU 34

255. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Umyai katĩ wa syĩndũ ila Ithyĩ tŭmŭnengete inyw'ĩ mbee wa Ūtanavika mŭthenya ūla nthĩnĩ waw'o vatakethwa kŭthooa kana kŭthoosya, ona kana Onyanya, ona

فَإِنَّ تِلْكَ الرُّسُلَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ
مَنْ كَلَّمَ اللَّهَ وَرَفَعَ بَعْضُهُمْ دَرَجَاتٍ وَآيَنَّا
عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيْتِ وَإِذْ نَادَىٰ مِنْ الْقُرْبَىٰ
وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ
بَعْدَ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنْ اخْتَلَفُوا فَيَنْفَرُ
أَمِنْ مِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلُوا
وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ
أَنْ يَأْتِيَنَّكُمْ يَوْمٌ لَا يَبِيعُ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ
وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ

¹ * Nĩwa manengie mwĩao mweũ

Mŭsoa ūũ nŭtonya kŭalyũlwa kwa kŭŭngama vanini ĩtina wa 'Minhum' na ti mbee wa 'Minhum' nĩkana ŭalyũlo wayo ŭsomeke na kŭmanyĩka nesa mbee. Na wĩle kŭsomeka ta ūũ:- Atŭmwa aa ala ithyĩ tŭmanenevetye amwe ũlũ wa angĩ. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwaneenie namo na amanenevya na Ūnene wa ivĩla.

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَلِيُّ الْيَوْمُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ
وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ
ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ
أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ
عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴿٢٥٦﴾

لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ ۚ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ ۚ
فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ
اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ ۚ لَا انْفِصَامَ لَهَا ۗ
وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٦﴾

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى
النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَهُمُ الظُّلُمَاتُ ۚ
يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ
النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٥٠﴾

60

Kyeninĩ. Na asu ala maleaa kwĩtkĩla, anyanyae moo nĩ eki-ma-naĩ ala mamaumasya kyeninĩ k0matwaa nthĩnĩ wa kĩla *mũthemba wa kĩvindu*. Aa nĩmo ekali ma Mwakinĩ; vo nĩvo mo makekalaa.

LUKU 35

259. We nowaaĩw'a ūvoo wa we ūla wakaanani na Avalamu ūŭŭ wa Mwĩai wake nũndũ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwamũnengete ūsumbĩ? Yĩla Avalamu waisye: 'Mwĩai wakwa nĩ We ūla ūnenganae thayũ na ūetae kĩkw'ũ, we aisye, 'Nyie onakwa nĩnĩnenganae' thayũ na ngaete kĩkw'ũ.' Avalamu asya, Nũseo, Ngai Mwene Vinya W'onthe aetae syũa kuma Umĩlonĩ, we yĩete yume Uthũĩlonĩ.' ūla mũvoyi wa mĩvw'anano nĩwasonokie mũno. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andũ mate alũngalu,

260. Kana ta we ūla wesĩle vakuvĩ na mũsyĩ ūla wavalũkĩte nthĩ na iala syaw'o, na aseng'a, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe akaũtũnga thayũ Indĩ Itina wanangĩko waw'o? Na Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe amũkw'ĩthya kwa myaka ĩana yĩmwe; na Indĩ

أَمَرْنَا إِلَى اللَّهِ الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ آتَاهُ اللَّهُ الْمَلَكَ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا أَنَا فِي وَاسِطَةٍ قَالَ إِبْرَاهِيمُ قَالَ اللَّهُ يَأْتِي بِالشَّيْءِ مِنَ الشَّرْقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ هَبْ هَبْ الَّذِي كَفَرْنَا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا قَالَ أَلِي يَحْيِي هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالَ بَلْ لَبِثْتَ

We nīwam0thay00kisiye, na am0k0lya, 'wīkalīte *nthānī wa mwīkalo* 00 kwa Ivinḁa yāna ata?' We as0ngāie 'Nyie nīkalīte kwa m0thenya 0mwē kana kīlungu kya m0thenya.' We amwīie, Aiee, we wīkalīte *nthānī wa mwīkalo* 00 kwa myaka īana yīmwe. Yu kwa sisya īlu waku na kya0nyw'a kyaku; syo iyaa0a. Na kwa sisya īng'oi yaku. Na *Ithyī twīkīle* 00 nīkana Ithyī tūtonye k00tw'īkīthya we Kyama kwa and0. Na sisya mavīndī, 0nd0 Ithyī tūmeananasya na īndī tūkamavw'īka na nyama. Na yīla 0nd0 00 wamwīvuanīsyē we, we aisye, 'Nyie nīnīsi kana Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na 0tonyi wa kwīka 0nd0 W'onthe 0la We wendaa.'

وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِكٍ إِلَىٰ طَارِكٍ وَشَرَّكَ لَمْ يَسْكُنْ
وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِكٍ وَشَرَّكَ لَمْ يَسْكُنْ
وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِكٍ وَشَرَّكَ لَمْ يَسْكُنْ
وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِكٍ وَشَرَّكَ لَمْ يَسْكُنْ
وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِكٍ وَشَرَّكَ لَمْ يَسْكُنْ

261. Na *lilikanai* yīla Avalamu waisye, 'Mwīai wakwa mbony'a 0nd0 We 0manengae thay0 ala akw'0.' We am0k0lya, 'We nowītkīlīte?' We as0ngā, 'Iī īndī Nyie *nīk0lya* 0u nīkana ngoo yakwa yīthiwe 0th0m0onī.' We m0s0ngāie, 'Osa nyūnyi inya 0imanyīsyē kwīkala vau kwaku' mwene na īndī 0kīmia kīla īmwe ī0l0 wa kīlīma; na īndī 0isyīta, nasyo nīk0ka vala we 0ī syīkalaatīte. Na manya kana Ngai Mwene Vinya W'onthe E-Vinya, M0ī.

وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِكٍ وَشَرَّكَ لَمْ يَسْكُنْ
وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِكٍ وَشَرَّكَ لَمْ يَسْكُنْ
وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِكٍ وَشَرَّكَ لَمْ يَسْكُنْ
وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِكٍ وَشَرَّكَ لَمْ يَسْكُنْ
وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِكٍ وَشَرَّكَ لَمْ يَسْكُنْ

LUKU 36

262. Ngelekany'o ya asu ala maumasya 0thwīi woo kwoond0 Ngai Mwene Vinya W'onthe nī ta ngelekany'o ya mbeke īmwe ya mbemba īla yumasya iia m0onza, na kīla kīia kīyumya mbeke īana. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe Aus0ītwe nī mumo, Umanyi-W'onthe.

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ
حَبَّةٍ أَلْبَنَتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِائَةٌ
وَأَلَّهُ يَضُوفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

263. Mo ala maumasya ūthwii woo kwoondū wa Ngai Mwene Vinya W'onthē na mailea kōatīla kīla maumītye na wai kana kīthokoo, mo mena ūtūvi yoo kwa mwīai woo, namo maikethwa na w'ia ona maikakwatwa nī kyeva.

الَّذِينَ يَنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ تُحَرِّمُ اللَّهُ لَهُمْ
يَتَّبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا مِمَّا وَلَا آدَى لَهُمْ أَجْرُهُمْ
عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ٥

264. Ndeto nzeo na ūkeo nī nzeo kūvīta nthembo iatīw'e kīthokoo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē Nīwīyānītye-We-Mwene Mūmīsyā.

قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِّنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا
آدَى وَاللَّهُ غَفِيرٌ حَلِيمٌ ٥

265. Inyw'ī ala mwītkīlāa! Mūikatw'īkīthye nthembo syenyū sya mana na wai na kīthokoo, ta ūla we umasya ūthwii wake nīkana oneke nī andū, nawe ndamwītkīlāa Ngai Mwene Vinya W'onthē na Mūthenya wa Mūminōkīlyo. Ngelekany'o yake nī ta ya ūvia yītendeu yāw'īkīwē nī ndaka, yīla mbua nene yayūfa ūyītīaa yī-īthei, yītendeu na yūmū. Mo maikakwata kīndū katī wa īla mombanasya. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē ndamatongoeasya andū alei.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَبْذُلُوا صَدَقَتَكُمْ بِالسَّخِ
وَالَّذِي كَالَّذِي يَنْفَقُ مَالَهُ رِشَاءَ النَّاسِ وَلَا
يُؤْتِيهِنَّ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ
عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لَا
يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِّنْهُ كَسْبًا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي
الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ٥

266. Na ūvoo wa asu ala maumasya ūthwii woo kūmantha ūtanu wa Ngai Mwene Vinya W'onthē na kwīkīa mathayū moo vinya nī ta ūvoo wa mūūnda wī vandū vokīlīlū. Mbua nene nī yuaa ūlū waw'o na ūetae matunda kūndū kwīlī. Na ethwa mbua nene ndīnaua ūlū waw'o, īndī ona mbua nini nīwīānīaa. Ngai Mwene Vinya W'onthē nīwōnaa ūndū inyw'ī mwīkaa.

وَمَثَلُ الَّذِينَ يَنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ
اللَّهِ وَتَشْيِيتًا مِّنْ أَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ
أَصَابَهَا وَابِلٌ فَاتَتْ أَكْطُهَا ضَعْفَيْنِ فَإِن لَّمْ يُؤْمَرْهَا
وَابِلٌ فَطَلَّ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ٥

267. Umwe wenyu nĩwendaa kwĩthwa na mũũnda wa mĩnathi na mĩsavivũ wĩna tũlũsĩ tũvĩtĩle uungu waw'o, na mĩthemba yonthe ya matunda kwoondũ wake nthĩnĩ waw'o--- oyĩla ũkũũ ũmũkwatĩte, nake ena syana mbonzu, na kĩtuutani kĩnene kya mwaki kĩũkima mũũnda ũsu na vinya w'ontho ũvinya? Ūu nĩw'o Ngai Mwene Vinya W'ontho ũtheasya Mĩsoa Yake kwenyu nĩkana mũtonye kũsũania.

LUKU 37

268. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Umyai katĩ wa syĩndũ nzeo ila inyw'ĩ mũmanthĩte, na katĩ wa ila Ithyĩ tũmumĩasya mũthanganĩ na mũikamanthe ila nthũku sya kumya katĩ wasyo ila inyw'ĩ ene mũtasyosa ateo mũkumanĩte na nthĩ nĩ nthoni. Na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'ontho Nĩwĩyanĩtye-We-Mwene, Ula-Waĩĩte nĩ Kũtaĩwa.

269. Satani amũtelemasya inyw'ĩ na ũkya na amwĩyĩlaaa inyw'ĩ maũndũ ala mathe, oyĩla Ngai Mwene Vinya W'ontho amwathaa inyw'ĩ ũkeko kuma Kwake-Mwene na mumo. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho Ausũtwe nĩ mumo, Umanyi-W'ontho.

270. We amũnengae ũĩ ũla We wendaa, na ũla ona wĩva ũnengetwe ũĩ vate nzika, we anengetwe ũseo mw'ingĩ; na vai ũtonya kũlilikanw'a ateo asu ala manengetwe kĩĩlko kya ũmanyi.

271. Na kyonthe ona kĩva kĩla inyw'ĩ mũkumya, kana wĩvĩto ona wĩva ũla

أَيُّودُ أَحَدُكُمْ أَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِّنْ نَّجْوَىٰ وَمِنْهَا يَخْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضِعْفًا لَهُ فَاصْبِرْ لِعِصْيَانِهِ فَإِنْ عَصَا فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٢٦٧﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طِبْعَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَلَا يَتَسَوَّاهُ الْغَنِيُّ وَهُوَ يُنْفِقُونَ وَكَسَبْتُمْ بِأَعْيُنِهِ إِلَّا أَنْ تُعْصُوا فِيهِ وَعَلِمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفِيرٌ حَنِيدٌ ﴿٢٦٨﴾

الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُمْ مَغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٦٩﴾

يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٢٧٠﴾

وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ نَذِيرًا فَلَنْ يُغْنِيَ عَنْكُمْ اللَّهُ بِعِلْمِهِ وَاللَّهُ لَبَّيْكَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿٢٧١﴾

mŭkwĩvĩta, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭwĩsĩ; na vaikethwa atetheesya kwa eki-ma-naĩ.

272.Mwaumya nthembo ūtheinĩ nĩ waĩlu na ūseo; Īndĩ mwaivitha syo na kw'inenge ngya, nĩ ūseo mŭno mbee kwenyu; na We akavetanga naĩ nyingĩ kuma kwenyu. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ ūndũ inyw'ĩ mwĩkaa.

273.Ti wĩa waku kŭtuma mo maatĩla nzĩla ĩla ya w'o; Īndĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe amŭtongoeasya ūla ona wĩva We wendaa. Na ūthw'ii ona wĩva ūla inyw'ĩ mŭkumya, nĩ kwoondũ wenyu ene, oyĩla mumasya kwa kŭmantha ĩnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na ūthw'ii ona wĩva w'onthe ūla inyw'ĩ mŭkumya, mŭkaĩvwa mŭtŭngĩwe wĩ musŭu na mŭikavĩfw'a.

274.Nthembo ii nĩ sya ngya ĩla ĩthamĩtw'e kwoondũ wa nzĩla ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na itatonya kwanganga ĩlũlũ wa nthĩ. Mŭndũ mŭtumanu asŭanĩaa kana mio mai na vata nŭndũ wa kŭlea kŭvoya kwoo. We ūkamamanya mo na mwĩkaĩle woo; mo maimetasya andũ motethyo na kĩthing'ĩĩsyo. Na ūthwii ona wĩva ūla inyw'ĩ mŭkumya, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ena ūmanyi mwĩanũ waw'o.

LUKU 38

275.Asu ala maumasya ūthwii woo ūtukũ na mŭthenya, kĩmbithĩnĩ na ūtheinĩ,mena ĩtuvi yoo kuma kwa Mwĩai

إِنْ تَبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعْتًا بِهِ وَإِنْ تَخْفَوْهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۝

لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهُ يَهْدِي مَنْ يُشَاءُ وَمَا تَنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَا نَنْفُسُكُمْ وَمَا تَنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ وَمَا تَنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوَفِّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَظْلُمُونَ ۝

لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أَحْصَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَاقًا وَمَا تَنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ۝

الَّذِينَ يَنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۝

woo, *vaikoka* w'ia *ŭlŭ* woo, ona maikakwatwa nĩ kyeva.

276. Asu maĩsaa liva *ŭsyao wa mbesa* maikaendee ateo *ŭndŭ ŭla ŭkŭnĩtwe* ni Satani akekĩw'a ndũũka *ŭendeeaa*. Kĩtumi nũndũ mo maasya, 'Utandĩthya onaw'o no *ŭndũ ŭmwe* na liva; o yĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩtĩkĩĩtwe *ŭtandĩthya* na akavatana liva. Kwa *ŭla ŭtao ŭkaa* kwake kuma kwa mwĩai wake na akĩfeka kwĩka *ŭu*, *ĩndĩ kĩla we wakwatie* mbee kĩkeethwa kĩ kyake; na *ŭvoo* wake wĩna Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na asu ala masyokeaa liva, mo nĩ ekali-ma-Mwakĩnĩ; vo nĩvo mo makekalaa.

277. Ngai Mwene Vinya W'on the akaananga liva na akatuma nthembo yongeleka. Na Ngai Mwene Vinya W'on the ndamwendaa ona *ŭmwe ŭla* nĩ mũlei mũkĩĩku na mwĩki-wa-naĩ mũnene. *³

278. Vate nzika asu ala metĩkĩlaa na kwĩka meko maseo, na kũlũmya Mboya, na kũĩva Saka, makeethwa na ĩtuvi yoo kuma kwa mwĩai woo, na vai w'ia *ŭkoka* *ŭlŭ* woo, ona mo maikakwatwa nĩ kyeva.

279. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe na minai

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّا الْبَائِعُ وَمِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا لَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٧٦﴾

يَسْتَحِقُّ اللَّهُ الرِّبَا وَيُرِي الصَّدَقَاتِ وَاللَّهُ لَا يُبْدِي كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ ﴿٢٧٧﴾

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٨﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٧٩﴾

* * Mũsoa ŭũ wĩnengane *ŭtwio mũkũĩ* na mũtheu kana *ŭkwati wa mbesa* ĩla *syũmbanĩtw'e* na liva na *ũthyoeke* ndwĩ ndĩi ya kũlea kwanangĩka oyĩla *mokwati ala nthembo* *ŭlũũmĩlĩw'e* nthĩnĩ wamo makaaĩla.

kŵla kŵtiele kya liva ethwa inyw'ŵ mwŵ etŵkŵli.

280.Indŵ inyw'ŵ mwalea kwŵka ōu, Indŵ ŵsŵvŵei kaŵ kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŵtŵmwa Wake; Indŵ inyw'ŵ mweelila, mŵkeethwa na motalo menyu ala ma mwambŵlŵlŵyo; ōu inyw'ŵ mŵikavŵtya onenyu mŵikavŵtŵ'a.

281.Na ethwa mŵkovi ena maŵndŵ mamŵvinyŵte, Indŵ mŵnengei ŵvinda kŵvika yŵla wŵthwa e vaseo. Ona inyw'ŵ mŵkaeka thiŵ ōsu ta nthembo, kwŵthwa kwŵ ōseo mŵno kwenyu, takethwa inyw'ŵ nŵmŵmanyā.

282.Na kŵlai mŵthenya ōla inyw'ŵ mŵkatw'ŵkŵthw'a ma kŵsyoka kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe; na Indŵ kŵla thayŵ ōkaŵvwa vyŵ kwŵanana nondŵ w'ŵ wŵkŵte, namo maikavŵtŵ'a.

LUKU 39

283.Inyw'ŵ ala mwŵtŵkŵlaa! Yŵla mwakovana mŵndŵ na ōla ōngŵ kwa ŵvinda yŵtw'e, Indŵ andŵkai vandŵ. Na mŵandŵki nŵaandŵke nesa na ŵtkŵtku inyw'ŵ mwŵvo, na vai mŵandŵki waŵlŵte nŵ kŵlea kŵandŵka, nŵndŵ Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵmŵmanyŵtye we, kwa ōu, we nŵaandŵke; na ōla ōkovethanŵtye namŵsomee; na we nŵwaŵlŵte nŵ kŵmŵkŵa Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwŵlai wake, no ti kŵola kŵndŵ kuma vo. Na ethwa ōla ōnŵŵkovethany'a ena kŵlŵtko

فَإِنْ لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ
وَإِنْ تَتُوبْكُمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ
وَلَا تُظْلَمُونَ ﴿٣٩﴾

وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَنْ
تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤٠﴾

وَأَتَوْا يَوْمَآ تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ تَفْقَهُ كُلُّ
نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٤١﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدِينٍ إِلَىٰ أَجَلٍ
مُّسَمًّى فَالْتَبَسُوا وَلَا تَكْتُبْ بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ ۚ
وَلَا يَأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ ۚ
وَلْيُمْلِلِ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا
يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْئًا فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا
أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْطِيعُ أَنْ يُمِلَّ هُوَ فَلْيُمْلِلْ
لِأَيِّهِ بِالْعَدْلِ ۚ وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ

kIte kIlanŭ kana ena ūmanyi mŭvuthŭ kana ūtatonya kŭsomanŭa we mwene, Indŭ mŭndŭ ūngŭ ūmwe ūla ūtonya kŭmŭūngamŭa asome kwa ūlūngalu. Na ūtai ngŭsŭ ilŭ katŭ wa aŭme menyu; na ethwa aŭme elŭ maikwoneka, Indŭ mŭndŭŭme ūmwe na iveti ilŭ ala inyw'ŭ mŭkwenda nŭmatw'ŭke ngŭsŭ, nŭkana kŭveti kŭmwe nthŭnŭ wasyo kyesa kŭlwa kŭla kŭngŭ nŭkŭtonya kŭkŭlilikany'a. Na ngŭsŭ iyaŭŭtwe nŭ kŭlea syeetwa. Na mŭikew'e ta mŭŭnoa yŭla mŭkŭandŭka ūndŭ ūsu, wŭ mŭnini kana wŭ mŭnene, vamwe na ūvinda yaw'o yŭla yŭtw'ŭtwe ya ndŭvi. Undŭ ūŭ nŭ mŭlūngalu mbee wa metho ma Ngai Mwene Vinya W'onthe na nŭlŭlŭmŭŭlasya ūkŭsŭ, na kŭmwŭkalya inyw'ŭ mŭtena nzika; *kwa Ou, mŭikalee kŭandŭka* ateo ethwa nŭ syŭIndŭ ila mŭŭnengane vau kwa vau na kwa nzŭla ūsu mŭikethwa na ūvŭtyo mwalea kŭandŭka. Na ūthŭwai na ngŭsŭ yŭla mŭŭthooanŭsya mŭndŭ na ūla ūngi; na mŭandŭki kana ngŭsi maikavŭtw'e. Na inyw'ŭ mweeka *Ou*, Indŭ ūsu ūkeethwa wŭ ūemu ngalŭ ūla yenyu. Na mŭkŭfei Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe amŭnengae inyw'ŭ ūmanyi na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭsyŭsŭ syŭIndŭ syonthe nesa.

284. Na ethwa inyw'ŭ mwŭ kyalonŭ, na mŭilela kwona mŭandŭki, Indŭ nŭvaumw'e kŭndŭ kŭnengwe mŭkovethany'a kŭtw'ŭke ta ūtianŭ. Na ethwa ūmwe wenyu nŭwamŭkŭŭthya ūla ūngŭ na kŭndŭ, Indŭ

فَإِنْ تَرَىٰ تُقَاتِلُوا رَجُلَيْنِ فَجَعَلْ وَأَمْرًا أَنْ يَنْتَصِفَ
 مِنَ الشَّهَادَةِ أَنْ تَحْضِلَ أَحَدُهُمَا قَتْلَ الْآخَرِ
 الْأُخْرَىٰ وَلَا يَأْبُ الشَّهَادَةُ إِذَا مَا دُعُوا وَلَا تَسْمُوا
 لَنْ تَكُونُوا صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا إِلَىٰ أَجَلِهِ ذَلِكُمْ أَقْسَطُ
 عِنْدَ اللَّهِ وَأَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ وَأَدْنَىٰ أَلَّا تَرْتَابُوا إِلَّا أَنْ
 تَكُونَ بِجَارَةٍ حَاضِرَةٍ تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ
 جُنَاحٌ أَلَّا تَكْتُبُوهَا وَأَشْهَدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلَا
 يُضَارَ كَلْبٌ وَلَا شَيْءٌ إِنْ فَعَلُوا فَإِنَّهُ فُسُوقٌ
 بِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيَعْلَمَ اللَّهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ
 عَلِيمٌ

وَأَنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهْنَ
 مَقْبُوضَةً فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُمْ بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي
 أُؤْتِيَ أَمَانَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا تَكْمُلُوا الشَّهَادَةَ

Ūla waĩkĩĩthw'a nanengane kĩndŭ kyu na namŭkĩe Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwĩai wake. Na mŭikavithe ŭkŭsĩ, na ūla ona wĩva ūvithaa w'o, vate nzika, ngoo yake yĩna naĩ. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ nesa ūndŭ inyw'ĩ mwĩkaa.

وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ إِثْمٌ عَلَيْهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٣٧﴾

LUKU 40

285. Kĩla ona kĩva kĩ matunĩ na kĩla ona kĩva kĩ TŪIŪ wa nthĩ nĩ kya Ngai Mwene Vinya W'onthe; na ona mwaumbŪla maūndŭ ala me iĩĩkonĩ syenyu kana mwamaia me mavithe, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamwĩta inyw'ĩ na kŭmŭkŭĩya ūtalo wamo; na ĩndĩ We akamŭekea Ūla We wendaa na kŭmŭsilĩla Ūla We wendaa; na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ūtonyi wa kwĩka ūndŭ w'onthe Ūla We wendaa.

لِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَإِنْ تُبَدِّلُوا مَا فِيْ اَنْفُسِكُمْ اَوْ تَخْفَوْهُ يُمْسِكُمْ بِهِ اللّٰهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَّشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَّشَاءُ وَاللّٰهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٠﴾

286. Mŭtŭmwa ūŭ waitŭ nŭmetĩkĩlaa maūndŭ ala matheetw'e kwake kuma kwa Mwĩai wake, na etĩkĩli namo ota ūu: *mo onthe* nĩmamwĩĩkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na alaĩka Make, na Mavuku Make, na Athani Make *makyasya*, 'Ithyĩ tŭyĩkĩlaa kĩvathŭkany'o ona kĩmwe katĩ wa Atŭmwa Make; namo maasya, Ithyĩ nĩtwĩw'aa na nĩtwĩĩkĩlaa. Ithyĩ twĩtasya ŭkeo Waku, Amē Mwĩai waitŭ, na ūalŭko nĩ Kwaku.'

اَمِّنَ الرَّسُوْلُ بِمَا اَنْزَلَ اِلَيْهِ مِنْ رَّبِّهِ وَالْمُؤْمِنُوْنَ كُلٌّ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَمَلٰئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا تَرٰوْنَ بَيْنَ اَحَدٍ مِنْ رُّسُلِهِ وَقَالُوْا سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا غُفْرٰنُكَ رَبَّنَا وَ اِلَيْكَ الْمَصِيْرُ ﴿٤٦﴾

287. Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaŭkũĩthasya thayŭ mŭio ūla ūtatonya kũvikya. W'o ŭkeethwa na ĩtuvi ya

لَا يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا اِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِيْنَا اَوْ اَخْطَاْنَا

ma0nd0 ala w'o wĩkaa, na 0kakwata
 0silĩlo 0la 0wafĩite, Mwĩai wait0,
 nd0kat0silĩle ithyĩ yĩla twoolwa kana
 k0lika ĩvĩtyonĩ, na Mwĩai wait0,
 nd0katw'ĩlĩle ithyĩ 0tonyi tond0
 wamailĩle ala maĩ mbee wait0. Mwĩai
 wait0, nd0katwaĩkye ithyĩ m0io 0la
 t0tena vinya wa k0kua; na t0vetangĩe naĩ
 sit0, na t0nenge ithyĩ 0ekeo, na twĩw'ĩe
 tei; We Nue Mwĩai wait0; kwa 0u
 t0tethye ithyĩ t0l0 wa and0 alei. ⁴

رَبِّنَا وَلَا تُحْمِلْ عَلَيْنَا اِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ
 مِنْ قَبْلِنَا رَبِّنَا وَلَا تُحْمِلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ
 وَاعْفُ عَنَّا وَارْحَمْنَا اَنْتَ مَوْلَانَا
 فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٦٢﴾

⁴ M0soa 00 wĩweta 0voo wa and0 ala maĩ mbee
 ala manengetwe motonyi manene ma kĩndini na
 malea k0manenge ndaĩa na mamatw'Tkĩthya mo
 kwĩthwa m0io. Na ota 0u, atongoi ma ndĩni ta asu
 ala ma ivĩla sya ĩtheo manengwe k0kua m0io 0su
 ituonĩ syoo na nguthu ya atongoi ma ndĩni
 yasyaĩka ĩla yeey0mbĩle 0manyi wa ndĩni oyila
 momataĩ matonya kwĩka 0l0ngalu wĩanĩe kwayo.
 Nzĩa ĩno vate nzika, yaetie 0tongoi wa ndĩni 0la
 waĩ na 0manyi m0nini, wĩna ngathĩlo na 0te na
 0mĩsyo na av0th0 katĩ woo nĩmamanyie
 0manyĩsyo na 0nene wa Ndeto ya Ngai. 0tongoi
 wa ndĩni ta 0su 0vw'ananĩtw'e na mang'oi nthĩnĩ
 wa 62 : 6 *Al-jumu'ah* ala mĩongo yoo ĩkuĩthĩtw'e
 mavuku ma ndĩni ĩndĩ mo mamanyaa o vanini kĩla
 makuaa. Kwa 0u ndeto '*Isran*' yaĩle k0manyĩka ta
 w'o 0aly0lo wa vo n0nd0 0tonyi 0la wĩĩtw'e nĩ
 Ngai nd0tonya kwoswa ta m0io 0la etfĩli maw'o
 mendaa k0welewa.

6. Vate nzika, vai kīndū kī ūlū wa nthī kana kī nthīnī wā ūtu kīvithīku kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَىٰ عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ①

7. We nī We Ula ūmūseūvasya inyw'ī mwīhwe na mūmbīwe nthīnī wa mavu ūndū We wendaa; vai Ngai ateo We, ūla-wī-Vinya, ūla MŪī.

هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ ۚ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ①

8. We nī We Ula ūtheetye Ivuku; nthīnī wayo ve Mīsoa ūtaalyūlīka Muhkam--- nīyo myambīlīlīyo ya Ivuku--na ve ūngī yīna moalyūlo mena kīvathūkany'o mutashaabihaat. Indī asu ala mena ūthyoeke ngoonī syoo maatīlāa īsu yīna moalyūlo me kīvathūkany'o, maimantha ūaanīku na ūalyūlo mūthūku wayo. Na vai wīlī ūalyūlo ūla wa w'o ateo Ngai Mwene Vinya W'onthē na asu ala maūngeme malūmīte nthīnī wa ūmanyi; mo maasya, 'īthyī nītūyītkīlāa yo; yonthē yumīte kwa Mwīai waitū.' Na maisūvīaa ateo asu ala manengetwe mīthīnzīlo ya ūmanyi.

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَبِهَاتٌ ۚ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ ۚ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ ۗ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ①

9. Mwīai waitū, ndūkaeke ngoo sitū ithyoeke ūtina wa We kūtūtongoesya ithyī; na tūenge tei ūlū waitū kuma Kwaku-Mwene, vate nzika, We wī Weka Nue Mūnengani.

رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً ۚ إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ①

10. Mwīai waitū, We vate nzika, ūkamombany'a andū onthe vamwe nthīnī wa mūthenya ūla ūte nzika nthīnī waw'o, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthē ndanangaa ūtianīo Wake.

رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْوَعْدَ ①

LUKU 2

11. Asu ala matetīkīlāa – syīndū syoo, na syana syoo iikamauna ona vanini mbee

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ۚ كَرِهُوا لَنْ نُنْفِیَ عَنْهُمْ أَمْوَالَهُمْ وَلَا أَوْلَادَهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا ۚ وَأُولَئِكَ هُمُ رُفُودُ الْعَارِ ①

wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, namo nĩmo ngũ sya ūla Mwaki.

12. Ngewa yoo nĩta ngewa ya Andũ-ma-Valao na asu ala maĩ mbee woo; mo nĩmaileile Syama sitũ; kwa ūu Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwamasĩlle mo nũndũ wa naĩ syoo, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwai kwa kũsĩlla.

13. Matavye asu ala matetĩkĩlaa, inyw'ĩ mũkakĩw'a vinya na kũmbanw'a nthĩnĩ wa Ngienā; na nĩ vandũ vathũku va kũthũmũa.

14. Vate nzika, vaĩ Kyama kwoondũ wenyu yĩla nguthu ilĩ sya ita syokomanie ila syokitie imwe na ila ingĩ, nguthu imwe ikyũkita na ila ingĩ kwoondũ nzila ya Ngai Mwene Vinya W'on the na ila ingĩ kwoondũ wa alei ala mamonie me aingĩ kũmavĩta mo ene kũndũ kwĩllĩ, indĩ mũno kwa metho moo. Ūu Ngai Mwene Vinya W'onthe amwĩkĩlaa vinya na ūtethyo Wake ūla ona wĩva We wendaa. Nthĩnĩ wa ūndũ ūũ vate nzika, ve kĩsomo kwa ala mena metho.

15. Aũme nĩmanakavĩw'e kwĩthwa na wendi wa syĩndũ ila syendekaa – iveti na syana na mbumbu syũmbĩtwe sya ng'ombe na indo na imea; kyu nĩ kyaũya kya thayũ ūũ wa yu; indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We wĩna mũsyĩ ūla mũseo mũno vyũ.

16. Asya, 'Nyie ngamũmanyĩthya kĩndũ kĩseo kũvĩta kyu?' Kwa asu ala mamũkĩlaa Ngai, ve Mĩũnda kwa Mwĩai woo, ila ivĩtĩlaa tũlũsĩ uungu wayo; vau nĩvo mo makekalaa; na ve iveti

كَذَابٍ إِلَىٰ قُرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا
بِآيَاتِنَا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ وَاللَّهُ شَدِيدُ
الْعِقَابِ ۝

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا سَعْيُهُمْ وَهُمْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ
وَبِئْسَ الْيَهَادُ ۝

قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فَيْتِنِ النَّاصِرِينَ تَعَاتَلَ فِي
سَبِيلِ اللَّهِ وَأُخْرَىٰ كَافِرَةٌ يَرَوْنَهُمْ لِيُبْهِمُوا
الْعَيْنَ وَاللَّهُ يُؤَيِّدُ بَصَرَهُ مَنْ يَشَاءُ إِنْ فِي ذَلِكَ
لَعِبْرَةٌ لِّأُولِي الْأَبْصَارِ ۝

زَيْنَ النَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ
وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِصَّةِ وَالْخَيْلِ
الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْخَزَائِرِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حَسَنُ الْبَابِ ۝

قُلْ أَوْفَيْتُكُمْ بِعَهْدِي مِنَ ذَلِكَ لِّلَّذِينَ اتَّقَوْا عِنْدَ
رَبِّهِمْ جُنَّتْ يُجُوزُ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لِيُذِلَّ فِيهَا
الَّذِينَ أُوتُوا مِنْ فَضْلِهِ وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ
بِالْعِبَادِ ۝

itheetw'e nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe na Otanu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwonĩ wa athOk0mi Make.

17.Asu ala maasya, 'Mwłai wait0, ithyĩ nĩtwĩtkflaa; kwa 0u t0ekee ithyĩ, naĩ sit0 na t0tangĩle ithyĩ kuma 0silflonĩ wa Mwaki.

18.Ala mena 0mĩllyo, na ala ma w'o, na auu, na ala maumasya syĩnd0 nzlanĩ ya Ngai, na asu ala mamanthaa 0ekeo mbee wa kflungu kya mbee kya 0tuk0.

19.Ngai Mwene Vinya W'onthe ena 0k0sĩ kana vai Ngai ateo We--- na ota 0u alalka na ala mena 0manyi--- M00ngamĩ wa 0l0ngalu; vai Ngai ateo We, Ula-Wĩ-Vinya, Ula -M0ĩ. *

20 Vate nzika, ndĩni flā ya w'o mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Isilamu! wĩnyivyo w'onthe vy0. Na asu ala manengiwe Ivuku ateo matyaalea kwĩw'ana Indĩ Itina wa 0manyi k0mavikfla mo, n0ndũ wa kw'ũu kfla kyaĩ katĩ woo ene. Na 0la w'onthe 0leaa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe E-mĩt0kĩ kwa kũtala.²

الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا إِنَّنَا أَمْنَا فَلَمَّا نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَرِّبُكَ إِلَى عَذَابِ النَّارِ ۝

الضَّالِّينَ وَالضَّالِّينَ وَالْقَاسِيْنَ وَالْقَاسِيْنَ وَالْمُتَكَبِّرِينَ ۝

شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَابِئًا بِالنَّفْسِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعٌ ۝

² * Ow'o 0neeni wa Kĩlavu 'Qaiman bil qist'yina vinya mũno mbee wa 0aly0lo 00 wa 'M00ngamĩ wa 0l0ngalu' Mavinda onthe k00ngamfla 0l0ngalu' nĩw'o 0aly0lo 0la wafle.

21. Indĩ ethwa mo nĩme0kaananĩa naku asya, 'Nyie nĩnĩnyivĩtye mwene kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na asu ala mambikĩlaa nyie *ota Ou*. Na asya kwa asu ala manengetwe Ivuku na ala mate asomu, 'Inyw'ĩ nĩmwĩnyivĩtye?' Ethwa mo nĩmekwĩnyivya, Indĩ mo vate nzika, makatongoew'a; Indĩ mo masyoka Itina, Indĩ wĩa waku no kũvikya ūtũmane tũ. Na Ngai Mwene Vinya W'on the nĩ Mũsyaĩsya wa athũkũmi *Make*.

فَإِنْ حَاجَّكَ فَقُلْ أَسَلْتُ وَجْهِي لِلَّهِ وَمِنْ أَتْبَعِي
وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأَقِيمِينَ ءَأَسَلْتُمْ فَإِنْ
أَسَلُوا فَقَدْ اهْتَدَوْا وَإِنْ كُفُّوا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْخَلْعُ
ۖ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ۝

LUKU 3

22. Vate nzika, asu ala mamĩleaa Mĩsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na kũmantha kũmoaa Athani vate ūlũngalu, na kũmantha kũmoaa andũ ala meyĩlaa kwĩkwe maũndũ ma ūlũngalu, matavye mo ūvoo wa ūsilĩlo wĩ woo.

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيَّ
يُغَيِّرُ حَتَّى وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ
النَّاسِ لَبِئْسَ هُمْ بِعِدَابِ اللَّهِ ۝

23. Asu nĩmo ala meko moo makatw'ĩka vathei ūlũ wa nthĩ Ino na ĩla ĩngĩ, namo maikethwa na atetheesya.

أُولَئِكَ الَّذِينَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ
وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ۝

24. We noũmesĩ asu ala manengetwe kĩlungu kyoo kya Ivuku? Mo nĩmetawa maende vala ve Ivuku ya Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩkana yo yĩtonye kũtw'a katĩ woo, Indĩ nguthu ĩmwe yoo nĩalyũkaa ūtee yĩna ūlei.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يُدْعَوْنَ
إِلَى كِتَابِ اللَّهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ يَتَوَلَّى فُرْقَانُ فَتُهْمَرُونَ
هُم مُّضْمَرُونَ ۝

25. Kĩtumi nũndũ mo maasya, 'Mwaki ndũkatũkiita ithyĩ, ateoo kwa matukũ mavũthũ matw'ĩtwe.' Na ūndũ ūla mo meeseũvĩsya nũmakengete mo ūlũ wa ndĩni yoo.

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَنْ تَسْنَأَ النَّارُ إِلَّا إِنَّا مَعَ الدَّارِ
وَعَزَّ هُمْ فِي دِينِهِمْ مَا كَانُوا يَقْتِرُونَ ۝

26. Mo makeeka ata yĩla Ithyĩ tũkamombany'a mo vamwe nthĩnĩ wa Mũthenya ūla ūte nzika nthĩnĩ waw'o; na

كَفَيْكَ إِذَا جَعَلْتَهُمْ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ ۖ وَوَقَّيْتَ
كُلَّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ۝

yila kifa thay0 ukafvwa vy0 kwianana
nond0 wike, namo maikavifw'a?

27. Asya, 'Ame Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Mwifai wa 0sumbi, We
0m0nengae 0sumbi 0la We wendaa; na
We wosaa 0sumbi kuma kwa 0la We
wendaa. We 0m0nenevasya 0la We
wendaa, na We umunyivasya ula We
wendaa. Useo w'onthe wif mokoni
Maku. Na We vate nzika wina 0tonyi
wina 0tonyi wa kwika syind0 syonthe.

28. We 0tumaa 0tuku wifla nthini wa
m0thenya na We 0tumaa m0thenya
wifla nthini wa 0tuku. Na We umasya
0la wif thay0 kuma kwa 0la m0kw'0. Na
We 0mumasya 0la m0kw'0 kuma nthini
wa 0la wif thay0. Na We 0m0nengae 0la
w'onthe ona wiva We wendaa vate
kithimo.

29. Etikili maikamose alei kwithwa
anyanyae mbee wa etikili---- na 0la ona
wiva wifaa 0u, nde ngwatanfo na Ngai
Mwene Vinya W'onthe -ateo Is0vifane
namo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe
am0taainyw'it0i0 wa 0sililo Wake;*³
na kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe
nikw'o 0aloko.!

30. Asya, 'Ona inyw'i m0kavitha
maund0 ala me ith0ini syenyu kana
m0kamaumb0la, Ngai Mwene Vinya
W'onthe n0mesif mo; na We n0kifif kila

قُلِ اللَّهُمَّ مَلِكُ الْمَلِكِ تُؤْتِي الْمَلِكَ مِنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ
الْمَلِكَ مِنْ تَشَاءُ وَتُعْزِزُ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ
تَشَاءُ يُبِيدُكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٧﴾

تُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ
وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ
وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢٨﴾

لَا يَتَّخِذُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ
الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ
فِي شَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاتُوا وَيُحَذِّرُكُمُ
اللَّهُ نَفْسَهُ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ﴿٢٩﴾

قُلْ إِنْ تَحْفُوا مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ تَبْدُوهُ يَعْلَمُهُ
اللَّهُ وَيَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَ
اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٠﴾

³ * Ndeto Ino ya Kifalavu 'yuhazziro kumullaho
nafsa hu' yaasya kana Ngai Mwene Vinya
W'onthe n0m0kanasya inyw'i mwif0vifane Nake
We-Mwene na 0u nif kwasya kana We
n0m0kanasya m0ikeyelele mifao Yake na We
n0kandiaa.

kyonthe kī nthīnī wa matū ona kīva na
kīla kyonthe kī ūlū wa nthī ona kīva.
Na Ngai Mwene Vinya W'onthē E-na
ōtonyi wa kwīka syīndū syonthe.

31. Isūvīei Mūthenya ūla kīla thayū
ūkethwa woloelwe nī maūndū maseo
onthe ala w'o wīkīte na maūndū
mathūku *onthe* ala w'o wīkīte. W'o
ūkenda vethwe ūtaanīu mūnene katī wa
w'o na ūthūku ūsu. Na Ngai Mwene
Vinya W'onthē amūtaa inyw'ī ūlū wa
ūsīllo Wake. Na Ngai Mwene Vinya
W'onthē nī Mūuu, kwa athūkūmi Make.

يَوْمَ يَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ فَخَصْرًا اِشْجَ
وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ
امِدًا اَبْعَدُا وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَاللَّهُ يَدْعُ
بِالْعِبَادِ ۝٣١

LUKU 4

32. Asya, 'Ethwa inyw'ī nīmūmwendaa
Ngai Mwene Vinya W'onthē, mbikīlai
nyie: *na īndī* Ngai Mwene Vinya
W'onthē akamwenda inyw'ī na
kūmūkeka inyw'ī mavītyo menyū. Na
Ngai Mwene Vinya W'onthē nī
Mūekanī-Mūno Vyū, Usūftwe nī tei.

قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّوْنَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ
اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۝٣٢

33. Asya, 'Mwiw'ei Ngai Mwene Vinya
W'onthē na Mūtūmwa; 'īndī ethwa mo
nīmaathūka ūtee, īndī *lilikanai* kana
Ngai Mwene Vinya W'onthē ndamendaa
alei.

قُلْ اطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ اِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ
الْكٰفِرِيْنَ ۝٣٣

34. Ngai Mwene Vinya W'onthē
nīwamūnyuvie Atamu na Noa na mūsyī
wa Avalamu na mūsyī wa Imulaani ūlū
wa mbaī syonthe—

اِنَّ اللَّهَ اصْطَفٰٓ اٰدَمَ وَنُوْحًا وَاٰلَ اِبْرٰهِيْمَ وَاٰلَ
عِمْرٰنَ عَلَی الْعٰلَمِيْنَ ۝٣٤

35. Mbaī, ītaeny'e na īla īngī kīmūkaufī.
Na Ngai Mwene Vinya W'onthē nī
Wiw'i-W'onthē, Umanyi-W'onthē.

ذُرِّيَّتَهُۥٓ بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۝٣٥

41. We *Sakalia* asya, 'Mwīai wakwa, nyie ngeethwa na mwana ata, oyīla ūkūū nūminīte kūngwata nyie, nakyo kīveti kyakwa nī ngūngū?' We asūngīe, 'Isu nīyo *nzīa* ya Ngai Mwene Vinya W'onthē: We ekaa ūndū wendaa.'

قَالَ رَبِّ أَلَيْسَ لِي عَلَمٌ وَقَدْ بَلَغَنِيَ الْكِبَرُ
وَأَمْرَانِي عَاقِرٌ قَالَ كَذَلِكَ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ﴿٤١﴾

42. We *Sakalia* asya, 'Mwīai wakwa, nyuvīe nyie ūvano. We amwīa, 'Uvano waku nī kūlea kūneena na andū vandū va matukū atatū ateo kwa kwonany'a na moko. Na mūlilikane Mwīai waku mūno na mūtafe We ī-ya wīoo na kīfoko tene.'

قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ
ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا رَمْرًا وَادْكُرْ رَبَّكَ كَثِيرًا وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ
عَ ۖ وَالْبُكَّارُ ﴿٤٢﴾

LUKU 5

43. Na *lilikanai* yīla alaīka maisye, 'We Malia, Ngai Mwene Vinya W'onthē nūkūnyuvīte we, na kūūthesya we na nūkūnyuvīte we mbee wa iveti sya andū onthe.

وَإِذْ قَالَتِ الْمَلِكَةُ يَزْيِرُ إِنْ اللَّهُ اصْطَفَاكِ وَ
طَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ ﴿٤٣﴾

44. 'We Malia, īthīawa wī mwīw'i kwa Mwīai waku na ivalūkye-nthī we mwene na ūthyū waku na mūthaithe Ngai eweka vamwe na asu ala mathaithaa.

يَزْيِرُ اقْنِصِي لِرَبِّكِ وَاسْجُدِي وَادْكُرِي مَعَ
الرَّكُوعِينَ ﴿٤٤﴾

45. Ūī nī katī wa movoo ma kīmbithī ūla īthyī tūōkīvuanīsyā we. Na we ndwaī vamwe namo yīla mo malimanaa, mamanye ūla wītw'īka mūsūvīi wa Malia, ona we ndwaī namo yīla mo makaananīaa mūndū na ūla ūngī.

فَالِكُ مِنَ آبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ
لَدَيْهِمْ إِذْ يَقُولُونَ أَفَلَا مَهْمُ إِلَيْهِمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ
وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يَخْتَصِمُونَ ﴿٤٥﴾

46. Yīla alaīka maisye, 'We Malia, Ngai Mwene Vinya W'onthē ekūtavya ūvoo mūseo wa ndeto kuma kwake; syītwā yake *yīkeethwa* nī Masia, Yesu *Isa*, mwana wa Malia, mūtaītku ūlū wa nthī

إِذْ قَالَتِ الْمَلِكَةُ يَزْيِرُ إِنْ اللَّهُ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ
مِنْهُ ۖ إِنَّهُ النَّبِيُّ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِئَهَا
فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُتَقَرِّبِينَ ﴿٤٦﴾

ino na Ila Ingi, na wa asu ala manengetwe kuthengeanla na Ngai;

47. Na akaneena na ando e kaOkenge na e nthele, na akeethwa katl wa ala alOngalu.'

48. We *Malia* asya, 'Mw'ai wakwa, nyie ngeethwa na mwana wa kavisi ata oyila vai mündü Ongiitite nyie? 'We asya, 'Isu *nhyo nzila ya* Ngai Mwene Vinya W'onthe, We ombaa kila We wendaa. Yila We watw'a ündü, We aütavasya w'o, 'Tw'tka!' na w'o üitw'tka.*⁴

49. 'Na We akamümanyisya we Ivuku na UI na Tola na Uvoo-Müseo;

50. 'Na We *akamÜtw'tkithya* we Mwathani kwa Aana-ma-Isilaeli kwasya, 'Nyie nÜkfte kwenyu nina Kyama kuma kwa Mw'ai wenyu; kila ni kana nyie ngamÜmba inyw'I KyÜmbe nthini wa yÜmba müvw'anano wa nyÜnyi na indI ngaveveea nthini waw'o *veva mweÜ* na kIkatw'tka kIndÜ kIÜveva kwa mwIao wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; Nyie ngavosya ilalinda na kÜmavosya ala mena Ükoma, na ngamathayÜÜkyala ala akw'Ü kwa mwIao wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na nyie ngamÜtavya inyw'I syIndÜ ila inyw'I mwIIsaa na ila mwIiaa nthini wa nyÜmba syenyu. Vate nzika, nthini wa ÜndÜ ÜÜ, ve Kyama

وَيُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْهَدْيِ وَكُفْلًا وَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٤٧﴾

قَالَتْ رَبِّ أَلَيْسَ لِي وَلَدٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ
قَالَ كَذَلِكَ اللَّهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا
يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٤٨﴾

وَيُعَلِّمُهُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ ﴿٤٩﴾
وَرَسُولًا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِآيَةٍ
مِّن رَّبِّكُمْ أَنِّي أَخْلَقْتُ لَكُم مِّنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ
فَأَنفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُبْرِئُ
الْكَلِمَةَ وَالْأَبْرَصَ وَأُخْرِى النَّوْثَىٰ بِإِذْنِ اللَّهِ وَ
أُنَبِّئُكُمْ بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدْخُلُونَ فِي بُيُوتِكُمْ
إِن فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لَّكُم إِن كُنتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿٥٠﴾

* * Uneeni ÜÜ 'Tw'tka' na Üitw'tka ndÜkwonany'a kana kIndÜ kItw'tkaa kwa Ivinda Isaa, indI no kavinda o kau waneena kIkambIItiya kÜtw'tka kuma vathei na kÜtw'tka kIndÜ. Uu nIkwasya kana yila Ngai wamina kÜneena, wendi Wake wambIItIasya kwIthwa na mÜmbIItwe na mÜminÜkIlyonI kIitw'tka ÜndÜ We wendaa.

kwoondũ wenyu, ethwa inyw'I
mũkeethwa mwĩ etĩkĩli.

51. 'Na nyie nũkĩe ngĩanĩĩsya kĩla kĩ
mbee wakwa, kĩkwĩtwa, Tola; na
kũmwĩtĩkĩĩya inyw'I katĩ wa syĩndũ ila
inyw'I mwavatiwe; na nyie nũkĩe
kwenyu nĩna Kyama kuma kwa Mwĩai
wenyu, kwa ũu, mũkĩei Ngai Mwene
Vinya W'ontha na mbĩw'ei nyie.'

52. 'Vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'ontha nĩ Mwĩai wakwa na Mwĩai
wenyu; kwa ũu, mũthaithei We: ĩno nĩyo
nzĩla ya w'o.'

53. Na yĩla Yesu ĩsa woonie ũlei woo,
asya, 'Naaũ ala makethwa me atetheesya
makwa nzĩanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'ontha?' Amanyĩw'a make
mamũsũngĩa, 'Ithĩĩ twĩ atetheesya ma
Ngai Mwene Vinya W'ontha ithĩĩ
nĩtũmwĩtĩkĩĩlĩte Ngai Mwene Vinya
W'ontha. Na we ĩthwa na ũkũsĩ kana
ithĩĩ twĩ ew'i.'

54. 'Mwĩai waitũ, ithĩĩ nĩtũkĩtĩkĩĩlaa kĩla
We ũtheetye, na nĩtũmũatĩĩe Mũtũmwa
ũũ, Kwa ũu, tũandĩke katĩ wa asu ala
mena ũkũsĩ.'

55. Na Ayuti nĩmalanĩlie walany'o Nake
Ngai Mwene Vinya W'ontha
nĩwalanĩlie ota ũu: ĩndĩ Ngai Mwene
Vinya W'ontha nĩ We Mwalany'a Ula-
Mũseo Mũno Vyũ katĩ wa alany'a.

LUKU 6

56. Yĩla Ngai Mwene Vinya W'ontha
waisye, 'We Yesu ĩsa, Nyie

وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَإِذْ
لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي خُذِمَ عَلَيْكُمْ وَجِئْتُكُمْ بِآيَةٍ
مِّن رَّبِّكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ٥١

إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ
مُسْتَقِيمٌ ٥٢

فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَى مِنْهُمُ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي
إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ إِمَّا
بِاللَّهِ وَاشْهَد بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ٥٣

رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا
مَعَ الشَّاهِدِينَ ٥٤

إِنِّي وَمَنْ مَّكَرُوا وَمَكَرَ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَكِرِينَ ٥٥

إِذْ قَالَ اللَّهُ لِعِيسَى إِنِّي مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ إِلَيَّ

ngaŭkw'ithya ŭkw'e o kŭkw'ŭ kŭla kya *mŭsyawa*, na ngakŭkŭlŭya we Kwakwa-Mwene, na ngaŭthesya we kumana na *maŭndŭ mathŭku* asu ala alei makwilŭlaa, na ngamaia ala makŭatŭlaa ŭlŭ wa ala matetŭkŭlaa, kŭvika Mŭthenya wa Uthayŭŭkyo; na Indŭ ŭalŭko wenyu ŭkeethwa wŭ kwakwa, na Nyie ngamŭsilany'a katŭ wenyu ŭlŭ wa maŭndŭ ala inyw'ŭ mŭvathŭkanganŭlaa.

57.Indŭ kwa asu ala matetŭkŭlaa, Nyie ngamasilŭla na ŭsilŭlo mwai ŭlŭ wa nthŭ ŭno na ŭla ŭngŭ, namo maikethwa na atetheesya.

58.Na kwa asu ala metŭkŭlaa mawŭa na kwŭka mawŭa maseo, We akamaŭva matuvi moo meanŭ. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho ndamendaa eki-ma-naŭ.

59.Kyu nŭkyo kŭla Ithyl tŭŭkŭsomea we kya Mŭsoa na Kŭlilikany'a kyŭŭ.

60.Vate nzika, mwŭkalo wa Yesu *Isa* mbee wa Ngai Mwene Vinya W'ontho nŭ ta mwŭkalo wa Atamu. We amŭmbie we kuma kŭtoonŭ, na Indŭ We amwŭa, 'Tw'ŭka!' na we eethwa vo.

61.*Uu nŭ* w'o kuma kwa Mwŭai waku, kwa ŭu we ndŭkethwe katŭ wa asu ala mena nzika.

62.Yu ŭla ona wŭva ŭkaananŭlaa naku we ŭlŭ wake we, ŭtina wa kŭla kŭvikŭte kwaku kya ŭmanyi, mŭtavye we, 'Uka twŭte syana sitŭ na syana syenyu, na iveti sitŭ na iveti syenyu, na andŭ maitŭ na andŭ menyu; na Indŭ tŭivoya na kŭthŭng'ŭsyano na tŭkŭtya kŭlumo kya Ngai

وَمُطَهِّرِكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَجَاعِلِ الَّذِينَ
اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ ثُمَّ
إِنَّا مَرْجِعُكُمْ فَأَخْبِرْ بَيْنَكُمْ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ
تَخْتَلِفُونَ ﴿٥٧﴾

فَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَأَعْلَيْهِمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ فِي
الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٥٨﴾

وَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورُهُمْ
وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿٥٩﴾

ذَٰلِكَ نَتْلُوهُ عَلَيْكَ مِنَ الْآيَاتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِيمِ ﴿٦٠﴾

إِن مِّثْلَ عِيسَى عِنْدَ اللَّهِ كَمِثْلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ
تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٦١﴾

الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُنَ مِنَ الْمُنْكَرِينَ ﴿٦٢﴾

فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ
فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَابْنَاتَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَ
نِسَاءَكُمْ وَأَنفُسَنَا وَأَنفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلِ
لَكَ اللَّهُ عَلَى الْكُذِبِينَ ﴿٦٣﴾

Mwene Vinya W'onthe kŭthwe ũlũ wa ala makenganaa.'

63.Uũ vate nzika nĩ ũtato wa w'o. Vai *ona ũmwe* waĩĩtwe nĩ kũthaithwa ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe; na vate nzika, nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula Mwene-Vinya, Ula-Mũĩ.

إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ
وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَهُ الْعِزُّ الْحَكِيمُ ٦٣

64.Indĩ mo masyoka na ĩtina, *lilikanai* ĩndĩ kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmesĩ nesa eki-ma-mawathe.

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِالْمُفْسِدِينَ ٦٤

LUKU 7

65.Asyā, 'Inyw'ĩ Andũ ma Ivuku! Ukai ndetonĩ ĩla mbaĩlu katĩ waitũ nenyu – nĩkana ithyĩ tũikamũthaithe ũngĩ ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe, na kana ithyĩ tũikamwĩanany'e We na ngai ĩngĩ, kana amwe maitũ maikamatw'ĩkĩthye angĩ Eĩaĩ vandũ va Ngai Mwene Vinya W'onthe.' ĩndĩ mo maalyũka na kũthi, ĩndĩ asya, 'Ithĩwai na ũkũsĩ kana ithyĩ nĩtwĩnenganĩte kwa Ngai;

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ
أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا
بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا
بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ٦٥

66.Inyw'ĩ Andũ ma Ivuku! Inyw'ĩ mwĩkaananĩ ĩlũ wa Avalamu nĩkĩ, oyĩla Tola na Uvoo Mũseo ĩtyaavuanw'a ateo ĩtina wake? Inyw'ĩ ĩndĩ nomũmanyaa?

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تُحَاجُّونَ فِي إِبْرَاهِيمَ وَمَا أُنْزِلَ
الْفُتُورَةُ وَالْإِنْجِيلَ إِلَّا مِنْ بَعْدِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ٦٦

67.Sisyai! Inyw'ĩ ninyw'ĩ mwakaananĩe maũndũ ala mwai na ũmanyi wamo. Nĩkĩ ĩndĩ yu mũũkaananĩ maũndũ ala mũtena ũmanyi wamo *ona vanini?* Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ ĩndĩ inyw'ĩ mũyĩsĩ.

هَآأَنْتُمْ هَؤُلَاءِ حَاجُّونَنَا لَكُرْبِهِ عِلْمُهُ فَلِمَ
تُحَاجُّونَ فِيْنَا لَيْسَ لَكُرْبِهِ عِلْمُهُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَ
أَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ٦٧

68.Avalamu ndai Mũyuti kana Mũklisto, ĩndĩ we nĩweenenganĩte vyũ mavinda

مَا كَانَ إِبْرَاهِيمَ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ

onthe kwa Ngai na mwĩwi Wake, na we ndaĩ ūmwe wa asu ala miamwĩananasya Ngai na ngai ingĩ.

حَنِيفًا مَّسْلَمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ٥٥

69.Vate nzika, andũ ala mamũthengeee Avalamu mũno vyũ nĩ ala mamũatiie we, na Mwathani ūũ na asu ala metĩkĩlaa; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ mũnyanyae wa etĩkĩli.

إِنَّ أَوَّلَى الْغَايِبِ بِإِبْرَاهِيمَ لَكَذِبٌ أَتَّبَعُوهُ وَهُدًى
النَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ ٥٦

70.Nguthu ĩmwe ya Andũ ma Ivuku nomende kũmũthyoekya inyw'ĩ, ĩndĩ mai ona ūmwe mathyoekya ateo mo ene, ĩndĩ no kũmanyaa mo matamanyaa tũ.

وَدَّتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يُضِلُّوكُمْ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ٥٧

71.Inyw'ĩ Andũ ma Ivuku! Inyw'ĩ mwĩmĩlea Mĩsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩkĩ, oyĩla mwĩ ngũsĩ syayo?

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأَنْتُمْ تُشْهَدُونَ ٥٨

72.Inyw'ĩ Andũ ma Ivuku! Nĩkĩ mũũvulany'a w'o na ūvũngũ na kũvitha ūla w'o o mũwĩsĩ?

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَلْسُونَهُ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْفُرُونَ
الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ٥٩

LUKU 8

73.Na nguthu ĩmwe ya Andũ ma Ivuku yaasya, 'Itĩkĩlai maũndũ ala mavuanĩw'e etĩkĩli, kĩlungu kya mbee kya mũthenye na mũmalea kĩlungu kya mũminũkĩlyo kyaw'o; vangĩ mo nĩmatonya kũsyoka.

وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمَنُوا بِالَّذِي أُنْزِلَ
عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَجَهَ النَّهَارِ وَآلَفُوا أُخْرَى نَعْلَمُهُمْ
يَرْجِعُونَ ٦٠

74.'Na ndũkamwĩw'e ona ūmwe ateo we ūla, ūatĩlaa ndĩni yenyu asya, "We Mũtũmwa, vate nzika, ūtongoi nĩ ūtongoi kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūndũ We wendaa. Kĩla kya vata nĩ kana kĩla ūmwe nĩwaĩle nĩ kũnengwe ūmanyĩsyo ta ūla inyw'ĩ mwanengiwe mbee; Ate ūu, mo makeethwa mena kĩtumi kya kũkaananfa naku mbee wa Mwĩai waku-

وَلَا تُؤْمِنُوا إِلَّا لِمَنْ تَبِعَ وَبَيْنَكُمْ قُلُوبٌ أَنْ تُهْدَى
هُدَى اللَّهِ أَنْ يُؤْتَى أَهْلُ الْقُرْآنِ مَا أَوْتِيَهُمْ أَوْ
يُحَاجُّوهُمْ عِنْدَ رَبِّكَمْ قُلُوبٌ إِنْ الْفَضْلُ بِيَدِ اللَّهِ
يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ٦١

---' Asya, 'Mumo w'onthe wĩ mokonĩ ma Ngai Mwene Vinya W'onthe. We amũnengae oũla ona wĩva We wendaa. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe Ausũtwe nĩ mumo mwingĩ, Umanyi-W'onthe.*⁵

75. We amũnyuvĩaa tei Wake ũla ona wĩva We wendaa. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwĩai wa mumo mwingĩ.,

يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ⑤

76. Katĩ wa Andũ ma Ivuku ve we ũla, wamũkĩĩa ũũũ wa kĩnandũ, akaũtũngĩa; na katĩ woo ve we ũla, wamũkĩĩa na ndinalĩ ĩmwe, ndakaũtũngĩa we ateo wĩkale ũmũũngamĩe. Kĩtumi nũndũ mo maasya, 'ĩthyĩ tũyaĩle kũtũlwa mũtĩ ũũũ wa syĩndũ sya ala mate asomu;' namo maneenaa ũvũngũ ũũũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe o mesĩ.

وَمِنَ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بِقِطَاعٍ يُودِعُ إِلَيْكَ وَ مِنْهُمْ مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بِدِينَارٍ لَا يُؤَدِعُ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمَّتْ عَلَيْهِ قَالِبًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمْنِ سَيْئٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ⑥

77. Aiee, ĩndĩ oũla wĩanĩasya wĩvĩto wake na ũmũkĩĩaa Ngai---nĩw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa akĩi-ma-Ngai.

بَلَى مَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ وَاتَّقَى فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ⑦

78. ũũũ wa asu ala mosaa thooa mũvũthũ makaũkũany'a na ũtianĩo woo na Ngai

إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ

⁵ * Uu wĩonany'a kana ti Ayuti oka ala maĩ na ũvoo wa kũkaananĩa na Mũtũmwa s.a.w kĩtumi nũndũ maũndũ ala we wanengetwe mayai ũndũ ũmwe vyũ na ala moo. Kwa ngalĩ ĩngĩ, kwaĩ kũtonya kwĩthwa kwĩ kwaĩlu kwa andũ ma Isilamu kũkaananĩa namo takethwa nĩmavenetwe ũmanyĩsyoo wa kĩveva w'on the vamwe ũkyonany'a kyende kya Ngai akĩmendeesyaa andũ ma Ivuku. Kĩvathũkany'o nthĩnĩ wa kũmanyĩsya kĩĩa Ayuti maleaa kĩĩkwosana.

Mwene Vinya W'onthe na mawivito moo, maikethwa na klanda nthini wa thayu ula ukoka, na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakaneena namo ona ndakasisya iulu woo nthini wa Muthenya wa Uthayoukyo, ona We ndakamathesya mo; na vakeethwa na usililo uthatasya kwoo.

79. Na vate nzika, katika woo ve nguthu ila ithyoe kasya nini syoo yila meusoma Ivuku; nika inywa i muthonye kusanika kana ni kilungu kya Ivuku, oyila ti kilungu kya Ivuku. Namo maasya, 'Yoyumite kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, namo maneena uvungu iulu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe omesa.

80. Kuitonyeka kwa mundu, Ngai Mwene Vinya W'onthe kumunenge Ivuku na u na wathani, na inda aimatavya andu, 'Ithiwai mwa athukumi makwa no ti ma Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Inda we atonya kwasya, Ithiwai tu mwineganite kwa Mwai nundu inywa i nimumanyasya Ivuku na nimuyisoma.

81. Ona kuitonyeka kwake we kumwiyila kumosa alika na Athani ta Eafi. We ntonya kumwiyila inywa i kulea kumwitika itina wa mwineganite kwa Ngai?

LUKU 9

82. Na lilikanai vinda yila Ngai Mwene Vinya W'onthe woosie utiano kuma kwa andu kwila kwa Athani, akasya, 'Kyonthe ona kiva kila Nyie nimunengae kya Ivuku na u na inda mutumwa wenyu aimuvika, akanisya maundu ala me vamwe nenyu,

اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ⑤

وَأَنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا يَلُونِ أَلَسْتَهُمْ بِالْكَتِيبِ لَتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكَتِيبِ وَمَا هُوَ مِنَ الْكَتِيبِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ⑥

مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالتَّوْبَةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّيُنَا بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ ⑦

وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَالِيَةَ وَالنِّسَاءَ أَرْبَابًا ۚ أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ⑧

وَلَا أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْنَاكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَضْتُمْ

mOkamwĩtkĩla we na kŭMŭtetheesya we.' Na We asya, 'Inyw'I nĩmŭkwĩtkĩla, na kwosa ūtonyi ūla Nyie ngw'ia ūlŭ wenyu ūndŭnĩ ūŭ?' Mo maisye, 'Ithyĩ nĩtweefkĩla;' We amea, Indĩ Ithĩwai na ūkŭsĩ, na Nyie nĩ vamwe nenyu katĩ wa ngŭsĩ.'

83.Yu ūla ona wĩva ūalyŭkaa ĩtina wa ūu, vate nzika, Indĩ, asu nĩmo atŭli-ma-mĩao.

84.Mo memantha ndĩni ĩngĩ eka ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, oyĩla w'onthe ona wĩva ūla wĩ matunĩ na ūla wĩ ūlŭ wa nthĩ amwĩnyivĩasya We, akyenda ūu na atekwenda, na Kwake nĩkw'o mo makatŭngwa?

85.'Asya, 'Ithyĩ nĩtŭmwĩtkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na maŭndŭ ala mavuanĩtw'e kwitŭ, na ala mavuanŭw'e Avalamu na Isumaeli na Isaaka na Yakovo na ila Mbaĩ, na ala manengiwe Mose na Yesu na Athani angĩkuma kwa mwĩai woo, na ithyĩ twĩnenganae Kwake.'

86.Na ūla ona wĩva ūmanthaa ndĩni ĩngĩ eka Isilamu, yo ndĩketĩkĩlwa kuma kwake, na nthĩnĩ wa thayŭ ūla ūkoka we akeethwa katĩ wa ala mena wasyo.

87.Ngai Mwene Vinya W'onthe akamatongoesya ata andŭ ala maleete kwĩtkĩla ĩtina wa kwĩtkĩla na ala methĩtwe na ūkŭsĩ kana Mŭtŭmwa aĩ wa w'o na ala movano matheu mamavikĩte? Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andu eki-ma-naĩ.

وَإِذَا خَرْتُمْ عَلَىٰ ذِكْرِكُمْ أَضْرِبُوا قُلُوبَكُمْ أَقْرَبًا ۚ قَالَ
فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٣٧﴾

فَمَنْ تَوَلَّىٰ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٣٨﴾

أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَبْتَغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴿٣٩﴾

قُلْ أَمَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ عَلَىٰ آبَائِهِمْ
وَأَسْبَاطِهِمْ وَأَسْحَىٰ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطُ وَمَا
أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالتَّيْيُونُ مِنْ رَبِّهِمْ لَا تُعْرِضُوا
بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿٤٠﴾

وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ
وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٤١﴾

كَيْفَ يَهْدِي اللَّهُ قَوْمًا كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ وَ
شَهِدُوا أَنَّ الرُّسُولَ حَقٌّ وَجَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَاللَّهُ
لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٤٢﴾

88. Iŭlŭ wa asu İtuvi nĩ kana kĩumo kya
Ngai Mwene Vinya W'ontho kĩkeethwa
İŭlŭ woo na kya alaĩka na kya andũ,
ontho vamwe.

أُولَٰئِكَ جَزَاءُ هُمْ أَن عَلَيْهِمُ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْعَذَابُ
وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ٨٨

89. Mo makekalaa uungu wakyo. Usilĩlo
woo ndũkaleelangw'a ona
maikathũmũw'a;

خُلِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَ
لَا هُمْ يُنظَرُونَ ٨٩

90. Ateo asu ala melilaa İtina na
kũseũvya. Na vate nzika, Ngai
Mwene Vinya W'ontho nĩ Mũekanĩ-
Mũno Vyũ, Usũĩtwe nĩ tei.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِن بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ
اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ٩٠

91. Vate nzika, asu ala maleaa kwĩĩkĩla
İtina wa metĩkĩĩte, na İndĩ
makyongeleka nthĩnĩ wa ũlei, wĩlilo woo
ndũketĩkĩlwa, na aa nĩmo ala maĩte.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بَعْدَ إِسْلَامِهِمْ ثُمَّ أَزَادُوا كُفْرًا
لَّن نُّقَبِّلَ تَوْبَتَهُمْ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الضَّالُّونَ ٩١

92. Na ūlū wa asu ala maleete kwitkila, na maikw'a me alei, ona thaavu usūte nthi yonthe ndūketkila kuma kwa ūmwe woo ona wiva, ona we aumya ta kyovosya. Aa nimo ala ūsililo wī woo ūkethwa kwoondū woo, namo maikethwa na atetheesya.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْ أَحَدٍ هُمْ قُلُ الْأَرْضِ ذَهَبًا وَلَوْ افْتَدَى بِهِ ۚ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ٥٨

LUKU 10

93. Inyw'ī mūikaūvikīa ūlūngalu ona vanini okūvika mumye katī wa syīndū ila inyw'ī mūsyendete, na kila ona kiva mūkumya, ow'o Ngai Mwene Vinya W'onthe nūkisi nesa.

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ٥٩

94. Lū w'onthe wai mwitkilye kwa Aana-ma-Isilaeli, ateo ūla Isilaeli wavatanie we mwene mbee wa Tola itanatheew'a. Asya, 'Etei, indī, Tola na mūimisoma yo, ethwa inyw'ī mwi ma w'o.'

كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حَلَالًا لِّبَنِي إِسْرَٰئِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَٰئِيلُ عَلَىٰ نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَةُ ۚ قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرَةِ فَاتْلُوهَا إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ٦٠

95. Yu ūla ona wiva ūseūvasya ūvūngū ūlū wa Ngai Mwene Vinya W'onthe itina wa ūu, aa indī nimo eki ma nai.

فَمَنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ٦١

96. Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe aneenete w'o; kwa ūu, atīai ndīni ya Avalamu, ūla weenenganīte kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe mavinda onthe; na we ndai ūmwe wa ala mamwīananasya Ngai na ngai ingī.

قُلْ صَدَقَ اللَّهُ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْأَشْرِكِينَ ٦٢

97. Vate nzika, Nyūmba īla yaakiwe mbee kwoondū wa andū onthe ma nthi nī īla yī Bakka, mwanda wa Makka yusūftwe nī maūathimo na ūtongoi kwa mbaa andū onthe.

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبْرَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ ٦٣

98. Nthlnl wayo ve Syama ntheu, nl vandũ va Avalamu; na ūla ona wĩva ūmĩlikaa yo, alikaa mũuonl. Na kũthi Haji Nyũmbanl ũsu, nl ũolũ wa kĩla andũ matonya kwona nzla ya kũthi kw'oonĩkũmwaĩĩte Ngai Mwene Vinya W'ontho. Na ūla ona wĩva ūleaa kwĩĩkĩla, *we nalilikane* kana Ngai Mwene Vinya W'ontho ndekwatasya syũmbe syontho kwa ūndũ ona wĩva.

99. Asya, 'Inyw'I Andũ ma Ivuku! Inyw'I mwĩmĩlea Mĩsoa ya Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩkĩ, oyĩla Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ Mũsyaĩĩsya wa ūndũ inyw'I mwĩkaa?

100. Asya, 'Inyw'I Andũ ma Ivuku! Nĩkĩ inyw'I mũũmasĩĩla etĩkĩli nzla ya Ngai Mwene Vinya W'ontho, mũĩmantha kũmĩthyoekya, oyĩla mwĩ ngũsĩ *syayo*? Na Ngai Mwene Vinya W'ontho ndaleaa kũmanyaa ūndũ inyw'I mwĩkaa.'

101. Inyw'I ala mwĩĩkĩlaa! Ethwa inyw'I mũkamĩw'a nguthu ĩmwe katĩ wa asu ala manengetwe Ivuku, mo makamũalyũla inyw'I ngĩ nthlnl wa alei ĩtina wa inyw'I kwĩĩkĩla.

102. Na inyw'I mũkalea kwĩĩkĩla ata, oyĩla mwĩna Mĩsoa ya Ngai Mwene Vinya W'ontho mĩtũngĩĩĩle, na Mũtũmwa Wake evo katĩ wenyu? Na we ūla ūkwataa alũmĩtye kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho ow'o nũtongoew'e nzĩlanl ĩla ya w'o.

فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامُ الزَّاهِمِينَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ
أَمْنًا وَذُلُّهُ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ
إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ يُخَيِّضُ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿٥١﴾

قُلْ يَٰ أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ ۖ وَاللَّهُ
شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا تَعْمَلُونَ ﴿٥٢﴾

قُلْ يَٰ أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ
مَنْ تَبْعُونَهَا أَعْوَابًا ۚ أَنْتُمْ شُهَدَاءُ وَمَا اللَّهُ
بِعَاقِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٥٣﴾

يَٰ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَطِيعُوا فَوَيْقَا مِنَ الَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ يَزِدُّوكُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ كُفْرِينَ ﴿٥٤﴾

وَكَيفَ تَكْفُرُونَ ۚ وَأَنْتُمْ تُنَادِيْنَ عَلَيْكُمْ آيَاتُ اللَّهِ وَ
فِيكُمْ رَسُولُهُ ۚ وَمَنْ يَعْتَصِرْ بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ
إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٥﴾

LUKU 11

103. Inyw'I ala mwItkflaa! Mókfe! Ngai Mwene Vinya W'onthe 0ndü We waIfite nĩ kũkĩwa; na mũikaake kĩkw'ũ kĩmũkwate inyw'I ateo mwĩ mwĩkaloni wa wĩnyivyo.

104. Na kwatai 0lii wa Ngai Mwene Vinya W'onthe mũlũmĩtye inyw'onthe vamwe, na mũikaanĩke; na lilikanai Inee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe yĩla We waiie 1010 wenyu yĩla mwaĩ amaitha na nĩwamũkwatanisye ngoo syenyu na wendo, mwať'ĩkie masyaanĩ; na inyw'I mwaĩ 0tee wa iĩma ya mwaki na We nĩwamũtangĩle kuma vo. Uũ nĩw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe 0mũvathũkanĩasya inyw'I mĩao Yake kana mũtonye kũtongoew'a.

105. Na nĩvethwe nguthu Imwe ya aũme katĩ wenyu ĩla yĩtanĩaa 0seo, na kwĩyĩaa 0lũngalu na kũvatana 0thũku. Na asu nomo makaĩla.

106. Na mũikethwe mũilyĩ ta asu ala maaanĩkie na ala maleile kwĩw'ana katĩ woo ene ĩtina wa mokũsĩ matheu kũmavikĩa mo. Na mo nomo ala 0silĩlo mũnene 0kethwa kwoondũ woo,

107. Mũthenya 0la mothyũ amwe makethwa me meũ, na mothyũ amwe makethwa me maiũ, kwa asu mothyũ moo makethwa me maiũ- mo makatavv'a: 'Inyw'I nĩmwaleile kwĩtkĩla ĩtina wa kwĩtkĩla? Samai, ĩndĩ, 0silĩlo, nũndũ inyw'I nĩmwaleile kwĩtkĩla.'

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُوا إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٠٣﴾

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا ۚ وَأَوَكُورًا وَعَفَتْ اللَّهُ عَلَيْكُمْ ۖ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِرَبِّعَةٍ إِحْوَاءً ۚ وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُم مِّنْهَا ۚ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٠٤﴾

وَلَنَتَكَلَّمَنَّ عَنْهُمْ ۖ أَفَمَهْ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْبَعْعِ وَيَهْجُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ ۖ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٥﴾

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِن بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ ۚ وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٦﴾

يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ ۚ فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ ۖ أَالْفَرْتَمُ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿١٠٧﴾

108.Na kwa asu ala mothy0 moo makethwa me me0, mo makeethwa nthlŋl wa tei wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; vo nŋvo mo makekalaa.

وَأَمَّا الَّذِينَ ابْيَضَّتْ وَجُوهُهُمْ فِي نَارِ رَحْمَةِ اللَّهِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٤٠﴾

109.Ino nŋ Mŋsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ithyŋ t00k0t0ngŋlŋlŋla we oyŋla yo yŋna w'o; na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndendaa 0th0ku ona wŋva kwa sy0mbe Syake.

تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ تَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِلْعَالَمِينَ ﴿٤١﴾

110.Na nŋ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe ila ona syŋva syŋ matunŋ na ila ona syŋva syŋ ŋ0ŋ0 wa nthŋ, na ma0nd0 onthe makat0ngwa kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe kwoond0 wa 0tw'io.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلِلَّهِ تَرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٤٢﴾

LUKU 12

111.Inyw'ŋ mwŋ and0 ase0 vy0 ala mokŋŋtw'e kwoond0 wa 0seo wa mbaa and0 onthe ma nthŋ; inyw'ŋ mwŋlyaa kwoond0 wa kŋla kŋseo na k0vatana 0th0ku na k0mwŋfkŋla Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na takethwa kwaŋ 0seo kwoo. Amwe moo nŋ etŋkŋli, ŋndŋ aingŋ m0no moo nŋ mbaa-mat0.

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَارُونَ بِالْعَوَظِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمْ الْمُؤْمِنُونَ وَالَّذِينَ هُمْ الْمُسْلِمُونَ ﴿٤٣﴾

112.Mo maitonya k0m0kita inyw'ŋ m0no ateo 0kite m0nini, na mo mam0kita inyw'ŋ, makamwony'a inyonyu syoo. ŋndŋ mo maikatetheew'a.

لَنْ يَضُرَّكُمْ إِلَّا أَذًى وَإِنْ يُقَاتِلُواكُمْ يُولَوْكُمْ وَلَوْ نَشَاءُ لَآتَيْنَاكُمْ بِالْحَبْلِ وَالْأَنْصَارِ وَنَجَّيْنَاكُمْ مِنَ الْغَمِّ وَكَفَّ قُلُوبَهُمْ عَنْكُمْ لِيُذَكِّرُوا الَّذِينَ يَنْسَوْنَ ﴿٤٤﴾

113.Mo makeethwa me ak0nŋku k0sonokw'a ovala vonthe meethŋlwa ateo methwe na 0s0vŋo kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, kana 0s0vŋo kuma kwa and0. Mo nŋmakwatŋte 0thatu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na mo nŋmak0nŋtwe na 0kya. Kŋtumi n0nd0 mo nŋ maŋ matonya k0mŋlea Mŋsoa ya Ngai

صَرَّفَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةَ أَيْنَ مَا تَشَاءُونَ إِلَّا تَجِدِ الْإِسْلَامَ مِنَ اللَّهِ وَجِبِلَّ مِنَ النَّاسِ وَبَارِئُ يَفْضِلُ مِنَ اللَّهِ وَصَرَّفَتْ عَلَيْهِمُ الْمُسْلِمَةَ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ

Mwene Vinya W'onthe na kúmoaa Athani vate úlúngalu. Kítumi nündú mo nĩmaleile kwíw'a namo nĩmeekaa mothúku.

الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حِسَابٍ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿١١٤﴾

114. Katĩ wa Andú ma Ivuku ve nguthu ĩla ĩlúngamaa na úlúmu nthĩnĩ wa *Utianĩo wayo*; mo nĩmawetaa ndeto ya Ngai Mwene Vinya W'onthe nthĩnĩ wa mavinda ma útukú na kwĩvalúkyá-nthĩ na mothyú matulĩtye-ndu mo ene mbee Wake.

يَسْأَلُونَكَ عَنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَدْ أَتَتْكَ يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ أَنْتَ الْبَيْتِ وَهُمْ يَسْتَحْجُونَ ﴿١١٥﴾

115. Mo nĩmamwĩtkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Múthenya wa Múminúkĩlyo na meylaa maúndú ala maseo, na matanaa maúndú ala mathúku, na kwĩkalaataa, maikĩlany'a múndú na úla úngĩ, nthĩnĩ wa mawĩa maseo. Na aa nĩ katĩ wa ala alúngalu.

يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْعُرْفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَأُولَئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١١٦﴾

116. Na úseo ona wĩva w'onthe úla mo mekaa, maikavatwa ĩtuvi mo; na Ngai Mwene Vinya W'onthe númesĩ nesa ala akĩi-ma-Ngai.

وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوا بِاللَّهِ عَلَيْهِمْ بِالْمُتَّقِينَ ﴿١١٧﴾

117. Na kwa asu ala matetkĩlaa, mothwii moo na syana syoo iikamauna na kĩndú kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe; na aa nĩmo ekali ma Mwakinĩ; vo nĩvo mo makekalaa.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١١٨﴾

118. Ngelekany'o ya syĩndú ĩla mo maumasya kwoondú wa thayú wa nthĩ ĩno nĩ ta ngelekany'o ya kĩseve kĩla kĩna mbevo nyingĩ na mbai nthĩnĩ wakyo kĩla kĩkúnaa ngetha sya andú ala meevĩĩsye mo ene, na kĩmĩyananga. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaamavĩĩsya mo, ĩndĩ nĩmo meevĩĩfasya mo ene.

مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِي هَذِهِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ أَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتْهُ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ أَنْفُسُهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٩﴾

119. Inyw'I ala mwĩtĩkĩlaa! Mũikamose andũ angĩ mate menyu kwĩthwa anyanyae menyu anene; mo maikalea kũmũthyoekya inyw'I. Mo nĩmendaa kũmwona inyw'I mwĩ thĩnanĩ. Kĩmena nĩkĩminĩte kwĩyonany'a kyo mbene kwĩsĩla mĩneenelenĩ ya makanyw'a moo, na maũndũ ala ithũi syoo ivithaa nĩ manene mbee. Ithyĩ nĩtũmũvuanĩtye mĩao Yaitũ kwenyu ethwa inyw'I mũkamanya.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بَطَانَةً مِنْ دُونِكُمْ لَا يَأْمُرُكُمْ بِحَالٍ وَذُو أَمَانَةٍ قَدْ بَدَتْ بِالْبَغْضَاءِ مِنْ أَقْوَاهِهِمْ وَمَا تَخْفَى صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١١٩﴾

120. Sisyai, inyw'I ninyw'I mũmendaa mo, Indĩ mo maimwendaa inyw'I. Na inyw'I nĩmũyĩtĩkĩlaa Ivuku yonthe. Yĩla mo makomana nenyu maasya, 'Ithyĩ nĩtwĩtĩkĩlĩte,' Indĩ yĩla mo me oka, maũmangaa mĩthya ya syaa syoo nũndũ wa ũthatu wenyu. Asya, 'Thelai na ũthatu wenyu. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ nesa maũndũ ala mavithĩtwe nthĩnĩ wa ithũi syenyu.

هَآئِنْتُمْ أُولَآءِ تُجِبُونَهُمْ وَلَا تَجِيبُونَكُمْ وَتُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ وَإِذَا لَقُوكُمْ قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا عَضُّوا عَلَيْكُمُ الْأَنَامِلَ مِنَ الْغَيْظِ قُلْ مُؤْمِنُوا بِعِظِكُمْ إِنْ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١٢٠﴾

121 Ethwa ũseo nĩwamũvalũkĩla inyw'I, nũmamakasya mo; na ethwa inyw'I nĩmwakwatwa nĩ ũthũku, mo nĩmaũtanĩaa. Indĩ ethwa inyw'I mwĩ omĩsya na alũngalu, mawalany'o moo maikamũthũkya inyw'I ona vanini; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmathyũlũkĩte maũndũ ala onthe mo mekaa.

إِنْ تَسْتَكْمِلُوا حَسَنَةً تَسْؤُهُمْ وَإِنْ تُبْصِرْكُمْ سَيِّئَةً يَفْرِحُوا بِهَا وَإِنْ تُصِرُّوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرَّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا إِنْ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿١٢١﴾

LUKU 13

122. Na lilikana ñinda yĩla we waendie kĩoko tene kuma nyũmba kwaku, kũmaia nesa etĩkĩli vandũ va kũkitĩla. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Wĩw'I-W'on the, ũmanyi-W'onthe.

وَإِذْ عَدُوَّتُ مِنْ أَهْلِكَ تَبْوَى الْبُؤْسِينَ مَقَاعِدَ لِلْقِتَالِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٢٢﴾

123.Yŋla nguthu ilŋ syenyu syendie kwonany'a w'ia, onakau Ngai Mwene Vinya W'onthe aŋ mŋnyanyae woo. Na etŋkŋli nŋmaŋle nŋ kŋmwŋkwatya Ngai Mwene Vinya W'onthe.

إِذْ هَبْتَ ظِلًّا يَفْتِنُ مِنْكُمْ أَنْ تَفْسُلُوا اللَّهَ وَلِيَهُمَا
وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٢٣﴾

124.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋwamŋtethetye inyw'ŋ nŋhŋnŋ wa kaŋ wa Vatili yŋla inyw'ŋ mwaŋ onzu. Kwa ŋu mwosei Ngai Mwene Vinya W'onthe kwŋthwa Mŋsŋvŋi wenyu nŋkana inyw'ŋ mŋtonye kŋtŋnga mŋvea.

وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا
اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢٤﴾

125.Yŋla we wamatavisye etŋkŋli: 'Kŋimwŋanŋa inyw'ŋ Ngai Mwene Vinya W'onthe akamŋtetheesya inyw'ŋ na alaŋka ngili itatŋ matŋmŋtwe kuma ŋŋŋŋ?

إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ أَنْ يُبَدِّلَكُمْ
رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ آفٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُتَرَلِّينَ ﴿١٢٥﴾

126.ŋ, ethwa inyw'ŋ mwŋ omŋŋsya na alŋngalu, nŋmo mayŋka na mŋtŋkŋ ŋŋŋŋ wenyu mekalaatŋte, Mwŋai wenyu akamŋtetheesya inyw'ŋ na alaŋka ngili itano, mavithŋkŋte na vinya mŋno.

بَلَىٰ إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُمْ مِنْ فُورِهِمْ
هَذَا يُبَدِّلْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آفٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ
مُتَوَسِّينَ ﴿١٢٦﴾

127.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe aŋtw'ŋkŋthŋtye w'o ta ŋvoo mŋseo kwenyu tŋ na nŋkana ngoo syenyu itonye kwŋthwa na ŋthŋmŋo nŋndŋ waw'o; na ŋtethyo umaa kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe Eweka, Ula-Wŋ-Vinya, Ula-Mŋŋ.

وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُمْ بِهِ
وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿١٢٧﴾

128.Ngai akeeka ŋŋ nŋkana We atonye kŋtila kŋlungu kŋmwe kya alei kana amanyivye mo, nŋkana matonye kŋsyoka na ŋtina me asonokye.

لَيَقْطَعَ طَرَفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَوْ يَكْبِتُنَّهُمْ فَيَنْقَلِبُوا
خَائِبِينَ ﴿١٢٨﴾

129.We ndwŋna ŋndŋ ŋndŋnŋ ŋŋ; We nŋtonya kŋmethiŋfa mo na tei kana kŋmasilŋla, nŋndŋ mo nŋ eki-ma-naŋ.

لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ أَوْ يُعَذِّبَهُمْ
فَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ ﴿١٢٩﴾

130. Na nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'ontho syonthe ona syĩva ila syĩ matunĩ na ila syĩ tũlũ wa nthĩ. We amũekeaa naĩ ona wĩva w'ontho ũla We wendaa na amũsĩĩlĩlaa ũla ona wĩva We wendaa, na Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ Mũekanĩ-Mũno Vyũ, Usũĩtwe nĩ tei.

وَاللَّهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٦٠﴾

LUKU 14

131. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩĩlaa! Mũikaye Liva ũsyao wa mbesa mũkingĩvĩĩsya motalo; na mũkĩlei Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩkana mũtonye kwaĩla.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا أَضْعَافًا مُّضَاعَفَةً وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٦١﴾

132. Na mwĩw'ei Ngai Mwene Vinya W'ontho na Mũtũmwa nĩkana mwĩw'ĩwe tei.

وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴿٦٢﴾

133. Na mwĩw'ei Ngai Mwene Vinya W'ontho na Mũtũmwa nĩkana mwĩw'ĩwe tei.

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٦٣﴾

134. Na kĩlany'ai mũndũ na ũla ũngĩ kwa kwĩtya ũkeko kuma kwa mwĩai wenyu, na kwa itu yĩla thooa wayo nĩ matu na nthĩ, yĩla yĩseũvĩw'e akĩi-ma-Ngai.-----

وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٦٤﴾

135. Asu ala maumasya ĩvĩndanĩ ya ũthw'ii na ya ũkya, na ala masĩĩlĩlaa ũthatu na kũmaekaa andũ; na Ngai Mwene Vinya W'ontho amendaa asu ala mekaa ũseo;

الَّذِينَ يَنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكُلُوبِينَ الْغَيْظِ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿٦٥﴾

136. Na asu ala, yĩla meeka kĩko kĩthũku kana meevĩĩsya mo ene, mamũlilĩkanaa Ngai Mwene Vinya W'ontho na kwĩtya ũkeko wa naĩ syoo.....na nũũ ũla ũtonya kũekaa naĩ ateo Ngai Mwene

وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَن يَغْفِرِ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ تَعَالَى وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٦٦﴾

Vinya W'onthe? Na mŭikaendee
omw'isĩ maŭndũ ala mo mekĩte..

137.Aa nĩmo ala ituvi yoo nĩ ūkeo
kuma kwa Mwĩai woo, na Mĩũnda ĩla
ĩvĩĩĩlaa mbũsĩ uungu wayo; vala nĩvo mo
makekalaa; na nĩ ĩtuvi ĩseo ata kwa asu
ala mathũkũmaa!

أُولَٰئِكَ جَزَاؤُهُمْ مَغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَجَنَّاتُ جَدِّى
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَنِعْمَ أَجْرُ
الْعَمِلِينَ ﴿١٣٧﴾

138.Vate nzika, kwaĩ syĩthĩo nyingĩ ĩla
syai mbee wenyu; kwa ūu angangai ĩũũ
wa nthĩ mwone ūndũ wathũkĩte
mũminũkĩlyo wa asu ala
mamaw'ĩkĩthisye *athani* ta akengani.

قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ
فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ﴿١٣٨﴾

139.Kulani, ĩno nĩ Otavany'a mũtheu
kwa andũ, na ūtongoi na ūtao kwa akĩi-
ma-Ngai.

هَٰذَا بَيَانٌ لِّلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٩﴾

140.Mũikaleele, ona mũikamake; na
inyw'ĩ vate nzika, mũkeethwa na ūkĩlyo,
ethwa inyw'ĩ mwĩ etĩkĩli.

وَلَا يَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ
مُؤْمِنِينَ ﴿١٤٠﴾

141.Ethwa inyw'ĩ nĩmũkwatĩte ūkite ona
ũmwe onamo alei nĩmaminĩte kũkwata
ũkite ūilyĩ ota ūsu. Na mĩthenyanĩ ta
ĩsu, na matukũ ma mũthemba ūũ ithyĩ
tũmaetae katĩ wa andũ kwa mavinda me
kĩvathũkany'o nĩkana *matonye kũtaĩka*,
na nĩkana Ngai Mwene Vinya W'onthe
atonye kũvathũkany'a asu ala metĩkĩlaa
na atonye kwosa ngũsĩ kuma katĩ
wenyu; na Ngai Mwene Vinya W'onthe
ndamendaa andũ mate alũngalu.

إِنْ تَنْسَوْنَ كُرْهَ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قُرْحٌ مُّثْلُهُ
وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَّأُولُهَا بَيْنَ النَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ
الَّذِينَ آمَنُوا وَيَتَّخِذَ مِنْكُمْ شُهَدَاءَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ
الظَّالِمِينَ ﴿١٤١﴾

142.Na kana Ngai Mwene Vinya
W'onthe atonye kũmathesya asu ala
metĩkĩlaa na kũmaananga alei.

وَلِيُخَصَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَخْلُقَ الْكَافِرِينَ ﴿١٤٢﴾

143.Inyw'ĩ mwĩsũanĩ kana nĩmũkalika
ĩtunĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخِلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ

atambĩte kũvathũkany'a asu ala katĩ wenyu mokitaa *kwoondũ wa nzĩa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe* na atambĩte kũmanya ala momĩlasya?

جَهْدًا وَمِنْكُمْ وَيَعْلَمُ الضَّيِّقِينَ ④

144. Na inyw'ĩ mweeliĩlaa kĩkw'ũ kĩĩ mbee wa mũtakomanĩte nakyo, yu nũndũ nĩmũkyonete mũminũkĩlyonĩ, inyw'ĩ mũũngeme ta mwĩ oveyo.

وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَمُوتُونَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُلْقَوُا
عَجًّا فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ④

LUKU 15

145. Na Mũamati nĩ Mũtũmwa tũ. Nĩw'o 'Atũmwa onthe ala maĩ mbee wake nĩmakw'ie. Ethwa Indĩ wĩ nũnũũkw'a, kana oawe, mũkakĩa mũsyoke na ĩtina na itiiinyo syenyu? Na ũla ũsyokaa ĩtina na itiiinyo syake nde ũthũku ũkamwĩka Ngai Mwene Vinya W'onthe ona vanini. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe vate nzika, akamatuva asu ala matũngaa mũvea.

وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ
أَفَأَنْتُمْ ثَمَاتٌ أَوْ قِيلَ أَنْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ
يَقْلِبْ عَلَى عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا وَسَيَجْزِي
اللَّهُ الشُّكْرِينَ ④

146. Na vai thayũ ũtonya kũkw'a ateo kwa ũthei wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ---ũtw'io wĩna ĩvinda yĩtw'e. Na ũla ona wĩva wendaa ĩtuvi ya thayũ ũũ wa nthĩ ĩno, ĩthyĩ tũkamũnenga w'o; na ũla ona wĩva wendaa ĩtuvi ya thayũ ũla ũkoka, vate nzika ĩthyĩ tũkamatuva ala mena mũvea.

وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ كَتَبْنَا
مُؤَجَّلَاتٍ وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا
وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الْآخِرَةِ نُؤْتِهِ مِنْهَا وَسَيَجْزِي
اللَّهُ الشُّكْرِينَ ④

147. Na nĩveethĩtwe Athani aingĩ ala katĩ woo mokitie nguthu nyingĩ sya *aatĩĩ moo*.

وَلَا يَمُنُّ مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ مَعَهُ رَبِّي عَنْ كَثِيرٍ فَمَا
يَعْنُوا رَبًّا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا
وَمَا اسْتَكْبَرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الضَّيِّقِينَ ④

Mo mayaaleela nūndū wa maōndū ala mamakwatie nzlanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, ona mayaafthwa me onzu, ona mayaafthiny'a mo ene mbee wa mūmaitha. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa ala mena ūmīsyō.*¹

148. Na mo mayaaneena ndeto Indī maisye; 'Mwīai waitū, tūkeeke ithyī mavītyo maitū na kūvīta kīthimo kw'itū nthīnī wa mwīkalo witū, na lūlūmīlīya matambya maitū na tūkeethwa ithyī tūlū wa andū alei."

149. Kwa ūu, Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwamanengie ītuvi ya thayū wa nthī īno, na ota ūu ītuvi īseo mūno ya nthī īla īngī, na Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa asu ala mekaa ūseo.

LUKU 16

150. Inyw'ī ala mwītīkīlāa! Ethwa inyw'ī nīmūūmew'a asu ala matetīkīlīte, mo makatuma inyw'ī mūsyoka ītina na itiinyo syenyu, na mūkeethwa na wasyo

151. Aiee, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mūsūvī wenyu, na nī We Mūtetheesya Ula-Mūseo Vyū.

152. Ithyī tūkeekīa wia nthīnī wa ngoo syā asu ala matetīkīlīte nūndū mamwīlananasya Ngai na atindany'a angī ala We ūmatatheesye mwīao. Utūo woo

وَمَا كَانَ قَوْلُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا
وَأَسْرِأَقْنَا فِي أَمْرِنَا وَتُبْتَ أَقْدَامَنَا وَانصَرْنَا عَلَى
الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ⑤

قَالَتْ لَهُمُ اللَّهُ تَوَابَ الدُّنْيَا وَحَسَنَ تَوَابِ الْآخِرَةِ
وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ⑥

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا
يُرَدُّوكُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خِيسِينَ ⑦

بَلَى اللَّهُ مَوْلَاكُمْ وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِرِينَ ⑧

سَنُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَا أَشْرَكُوا
بِاللَّهِ مَا لَمْ يَنْزِلْ بِهِ سُلْطَانٌ وَمَأْوَاهُمُ النَّارُ
وَلَيْسَ مَوْتَى الظَّالِمِينَ ⑨

* * Ndeto 'Ribbiyun' yo Talyūlītwē ta nguthu sya aatīlī moo---- vate ngwatanīo ya ūngai īla yīkwoneka ndetonī īno "Ribbiyun" Ithyī twīetē kīosyo kya ūalyūlo ūngī na wa mwanya ta ūū:-- ūtee wa ūla wokitie ūtalo mūnene wa andū ma Ngai."

nĩ ūla Mwaki; na wĩkalo wa eki-ma-naĩ
nĩ mũthũku.

153. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe
vate nzika nĩwamũseũvĩsyẽ inyw'ĩ
ũtianiŋo Wake yĩla inyw'ĩ
mwamatemangaa na kũmananga mo kwa
ũthei Wake, kũvika yĩla, inyw'ĩ
mwaleelile ūndũnĩ ūkonĩ wĩwi wenyu
kwa Mwathani Mũtheu, *mũuo wĩthwe*
ĩũlũ wake, na mwambĩĩĩĩla kũkaananĩa
katĩ wenyu ene, ĩũlũ wa kĩeleelo kya w'o
kya mwĩao ūũ na nĩmwaleile kũmwĩw'a
ĩtina wa kũmũnenge inyw'ĩ wendi wa
ngoo syenyu nthĩnĩ wa ūkĩlyo, We
nĩwawetangie ūtethyo Wake. Katĩ wenyu
vaĩ asu ala mendie thayũ wa nthĩ ĩno ya
yu na katĩ wenyu ve ala mendie wa ĩla
ĩngĩ. ĩndĩ We nĩwamumisye inyw'ĩ katĩ
woo, nĩkana We atonye kũmũtata
inyw'ĩ--- na vate nzika, We nũmũekeete
inyw'ĩ, na Ngai Mwene Vinya W'onthe
nĩ Mũlau kwa etĩkĩli.

154. Yĩla inyw'ĩ mwasembete na
mũteũmũsisya ona ūmwe ĩtina o
Mũtũmwa aimwĩta e mbee wenyu, ĩndĩ
We nĩwamũnengie inyw'ĩ kyeve ĩũlũ wa
kyeva nĩkana mũikamew'ĩte kyeve
maũndũ ala mwaaĩsyẽ kana ala
mamũkwatie inyw'ĩ.

وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ إِذْ تَحُسُّوهُم بِأُذُنِهِ
عَلَىٰ إِذَا فُشِلْتُمْ وَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ مِمَّا
بَعَثَ مَا أَرْسَلَكُمْ مَا تُحِبُّونَ وَمِنْكُمْ مَن يُرِيدُ الدُّنْيَا
وَمِنْكُمْ مَن يُرِيدُ الْآخِرَةَ ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ
لِيُبَيِّنَ لَكُمْ وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ
عَلَىٰ الْمُؤْمِنِينَ ۝

إِذْ تُصِيدُونَ وَلَا تُلُون عَلَىٰ أَحَدٍ وَالرَّسُولُ
يَذْعُرُكُمْ فِي أَخْرَاكُمْ فَأَتَابَكُمْ عِثًّا بِغَيْرِ لَكِيلٍ
تَخَرُّوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَا أَصَابَكُمْ وَاللَّهُ خَبِيرٌ
بِمَا تَعْمَلُونَ ۝

Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵĩsĩ
nesa ūndū inyw'ĩ mwĩkaa.*²

155. Na Indĩ, Itina wa kyeve We
nŵattheesye mŵuo tũlũ wenyu – too ūla
wamĩkwatie nguthu ĩmwe yenyu---oyĩla
nguthu ĩla ĩngĩ yaĩ na wendi woo ene,
makĩsũanĩ naĩ tũlũ wa Ngai Mwene
Vinya W'onthe ta ūsũanĩo wa ūtumanu.
Mo maisye, 'Ithyĩ twĩ vandũ waitũ
tũkwete ūvoonĩ ūũ?' Asya, 'Usumbĩki
w'onthe nĩ wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe.' Mo nĩmavithaa ĩĩkonĩ syoo
maũndũ ala matakumbũĩĩlaa we. Mo
maasya, 'Takethwa ithyĩ twĩ vandũ
tũũngamĩe maũndũnĩ aa, tũyĩthwa
twooafwe vaa.' Asya, 'Takethwa inyw'ĩ
mwekaliile mĩsyĩnĩ yenyu, vate nzika, ala
meeyĩafwe kũkita methwa maumaalile
makathi vandũ voo va kũkwĩla nĩkana
Ngai Mwene Vinya W'onthe atonye
kũdetũtũwio Wake na nĩkana Ngai Mwene
Vinya W'onthe atonye kũmatata
maũndũ ala maĩ nthĩnĩ wa ithũi syenyu,
na nĩkana We atonye kũtheesya maũndũ
ala maĩ ngoonĩ syenyu. Na Ngai Mwene
Vinya W'onthe nŵĩsĩ nesa maũndũ ala
me ĩĩkonĩ;

156. Asu menyu ala maalyũlile mĩlango
yoo masyoka Itina, mũthenya ūla nguthu

ثُمَّ أُنْزِلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ أَمْنٌ نَافِلٌ يُفْضِيهِ
طَائِفَةٌ مِنْكُمْ وَطَائِفَةٌ قَدْ أَهَمَّتْهُمْ أَنْفُسُهُمْ
يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَغَيْرِ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةُ يَقُولُونَ
هَلْ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ قُلْ إِنْ الْأَمْرُ كُلُّهُ لِلَّهِ
يُخْفُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ مَا لَا يَبْدُونَ لَكَ يَقُولُونَ لَوْ
كَانَ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ مَا قَتَلْنَا هَؤُلَاءِ قُلْ لَوْ
كُنْتُمْ فِي بَيُوتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ
إِلَى مَضَاجِعِهِمْ وَلِيَبْتَلِيَ اللَّهُ مَا فِي صُدُورِكُمْ
وَلِيُنْجِصَ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ
الصُّدُورِ ٥

² *Mavinda amwe, ūtĩsyo wa wasyo mŵnene
nũvetangaa woo ūla waetiwe nĩ maũndũ manini
ala meekĩkie vu mbeeni. Undũ ta ūsu nĩweekĩkie
nthĩnĩ wa kaũ wa Uuti, yĩla kĩkw'ũ kya Mũtũmwa
Mũamati mŵuo w'ĩthwe tũlũ wake kyeew'ĩkie,
Ūwetango ūsu nĩwanyĩĩkisye vyũ mathĩna onthe
ma kĩ-mũndũ na wasyo ūla okiti ma Kĩsilamu
maminĩte kwona. Na ĩndĩ ūvoo wa kũlea kũkw'a
kwake nĩkwaalyũlile mwĩkalo wa wasyo kwĩthwa
kwĩanĩwa kũnene na ūtũngi wa mũvea.

ilī sya ita syakomanie, *kaŭ wa Uuti*, vate nzika, aī Satani ūla wamanthaa kūtuma mo matiŭŭka nūndū wa maŭndū amwe moo. Indī vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nūminīte kūmaekea mo. Nīw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mūekanī Mūno Vyū, Mūmīsyā.

LUKU 17

157. Inyw'ī ala mwītkīlaa! Mūikethwe mūilyī ta asu ala metetkīlīte, na ala mamatavasya anaa--īthe moo yīla mekwanganga īlū wa nthī kana yīla maendete kaŭnī: 'Takethwa mo maī-vamwe naitū, mayīthwa makwie kana kŭawa.' Ūŭ nīw'o, nīkana Ngai Mwene Vinya W'onthe atume melila ngoonī syoo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nūnenganae thayū na nī We ūetae kīkw'ū, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmanyaa maŭndū ala inyw'ī mwīkaa.

158. Na inyw'ī mwoowa nzīanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe kana mwakw'a, vate nzika, ūekeo kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe na tei ikeethwa syī nzeo mbee kŭvīta syīndū ila mo mombanasya.

159. Na ethwa inyw'ī nīmwakw'a kana kŭawa, vate nzika, inyw'ī mŭkoombanw'a vamwe kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

160. Na no ūndū wa tei mūnene wa Ngai Mwene Vinya W'onthe we wīthīitwe wī mūseo kwoo, na kethwa we nīweethīitwe wī mŭmū na wīna ngoo nyūmū, vate nzika, mo methwa manyaīkie kuma vala we ūī. Kwa ūu,

اَسْتَزَلَهُمُ الشَّيْطَانُ بَعْضَ مَا كَسَبُوا وَلَقَدْ عَفَا
اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ ٤

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا وَقَالُوا
لَاخَوَانِهِمْ إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ أَوْ كَانُوا غُرُبًا
كَانُوا عِنْدَنَا مَا مَاتُوا وَمَا قُتِلُوا لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَلِكَ
حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَاللَّهُ بِمَا
تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ٥

وَلَيْنَ قُتِلْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ مُتُّمْ لَمَغْفِرَةٌ مِنَ
اللَّهِ وَرَحْمَةٌ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ ٦

وَلَيْنَ مُتُّمْ أَوْ قُتِلْتُمْ لَإِلَى اللَّهِ تَحْسَبُون ٧

فِيمَا رَحِمَهُ مِنَ اللَّهِ لَئِنْ لَمْ يَكُنْ فَطَلَا
غُلِظَ الْقَلْبُ لَا نَقْضُ مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ
وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ
فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ٨

maackee mo na Itya ūkeo kwoondū woo, na onana namo maūndūnī ala ma ūsumbiki; na yīla we watw'a, Indī ia wīkwatyo waku kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa asu ala maiaa wīkwatyo woo nthīnī Wake.

161. Ethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe akaūtethya we, vai ona ūmwe ūkaūsinda; Indī We akūtia we, Indī nūū ūla wīvo ūtonya kūūtethya we ūtee Wake? Etīkīli Indī, nīmaie wīkwatyo woo nthīnī wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

162. Na kūitonyeka Mwathani kwīka ūndū ūte wa kūtkīka, na ūla ona wīva wīkaa ūndū ūte wa kūtkīka, akooka vamwe na ūndū ūsu ūla we ūtaītkīkaa nthīnī waw'o, Mūthenya wa Uthayūkyo. Na kīla thayū ūkaīvwa vyū kwīanana nondū wīkīte; namo maikavītw'a.

163. We ūla ūatīlaa ūtanu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe nūndū ūmwe na we ūla wīyoseaa tīthatu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe we-mwene na ūla wīkalo wake nī Ngienanī? Na w'o nī ūalūko mūthūku!

164. Mo mena ivīla syīna kīvathūkany'o sya mumo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwona ūndū mo mekaa.

165. Nīw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīte īnee tūlū wa etīkīli kwa kūmūkīlya Mūtūmwa kuma katī woo ene, ūla ūmasomeaa mo Mīsoa Yake, na ūmatheasya mo na ūmamanyīasya mo

إِنْ يَنْصُرْكُمْ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ وَإِنْ يَتَّخِذْكُمْ
فَنَ ذَا الَّذِي يَنْصُرْكُمْ مِنْ بَعْدِهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ
الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٦١﴾

وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغْلُ وَ مَنْ يَغْلُ يَأْتِ بِمَا
عَلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ تُمْرُ تُوفَّى كُلِّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ
وَهُمْ لَا يَظْلُمُونَ ﴿١٦٢﴾

أَفَمِنْ أَتْبَعِ رِضْوَانِ اللَّهِ كَمَنْ بَاءَ بِسَخَطِ اللَّهِ
وَمَا وَدَّ جَهَنَّمَ وَبَسَّ النَّصِيرُ ﴿١٦٣﴾

هُمْ دَرَجَاتٍ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ بِصِيْرٍ بَالِغُونَ ﴿١٦٤﴾

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا
مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَ يُزَكِّيهِمْ وَ
يُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَ الْحِكْمَةَ وَ إِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ

Ivuku na Uti; na mbee wa Ou, mo vate
nzika, ma! Ivityoni yi Otheini.

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَتَّبِعُوْا اَمْرَ الْمُشْرِكِيْنَ ۝١٦٦

166.Kya0! Ytla kyeve kyam0kwata
inyw'i----- nenyu nfm0mekl'te mo
kyeva k0nd0 kw'li kwa kyu---inyw'i
mwaasya, 'Kli kyum'ite va?' Asya,
'kyum'ite katl wenyu ene.' Vate nzika,
Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na
0tonyi l0l0 wa syfnd0 syonthe.

اَوَلَمْ نَكُنْ اَصَابَكُمْ مُّصِيبَةً قَدْ اَصَابَكُمْ فُتُوْنُهُمْ
قُلْتُمْ اَنْ هٰذَا قُلُودٌ مِّنْ عِنْدِ اَنْفُسِكُمْ اِنَّ
اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ۝١٦٧

167.Na ktla kyam0kwatie inyw'i,
m0thenya 0la nguthu ill sya ita
syakomanie, ka0 wa Uuti kya! kwoond0
wa mw'iao wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe; na vaily0 Ou nkana We atonye
k0mavath0kany'a et'kli.

وَمَا اَصَابَكُمْ يَوْمَ الْتَفَتِ الْجَنَّةِ فِىْ اَذِيْنَ اللّٰهِ
وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِيْنَ ۝١٦٨

168.Na nkana We atonye
k0mavath0kany'a angangani. Na mo
nfmatawiv'e, 'Ukai inyw'i m0kite nzlanf
ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na sil'fai
m0vith0ko wa amaita.' Mo maisye,
'Takethwa ithy! n'itwees! k0kita, ithy!
vate nzika, tw'ithwa twam0at'le inyw'i.'
Mo m0thenya 0su ma! vakuv! m0no na
0lei mbee wa m0'k'f0. Mo nfmanceenaa
na makanyw'a moo ma0nd0 ala mataf
ngoon! syoo. Na Ngai Mwene Vinya
W'onthe n'fwi! nesa ma0nd0 ala mo
mavithaa.

وَلِيَعْلَمَ الَّذِيْنَ نَافَقُوْا ۝١٦٩ وَقِيْلَ لَهُمْ تَعَالَوْا
قَاتِلُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَوْ اَدْفَعُوْا قَالُوْا لَوْ نَعْلَمُ جَهَنَّمَ
لَا اَتَّبَعْنٰكُمْ هُمْ بِالْكَفْرِ يَوْمِيْنَ اَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْاِيْمَانِ
يَقُوْلُوْنَ يٰۤاَقْوَاهُمْ مَا لَيْسَ فِيْ قُلُوْبِهِمْ وَاللّٰهُ
اَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُوْنَ ۝١٧٠

169. Aa nfm0 maisye kwa anaa--fthe
moo, oy'la mo ene matitwe itina,
'Takethwa mo nfmataw'wie ithy!, mo
may'ithwa mooaiwe na 0vy0.' Asya,
'Isi'lei k'kw'0 Ind! kuma kwenyu ene
ethwa mw'fma'w'o.'

الَّذِيْنَ قَالُوْا اِلْحٰۤاُنْهُمُ وَقَعْنَا لَوْ اَطَاعُوْنَا مَا
قُوْلُوْا قُلْ قَادَرُوْا عَلٰى اَنْفُسِكُمُ الْمَوْتَ اِنْ كُنْتُمْ
صٰدِقِيْنَ ۝١٧١

170.M0ikas0an'le kana ala moa'fthe na
0vy0 nzlanf ya Ngai Mwene Vinya

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ قَتَلُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَمْوَاتًا بَلْ
اَحْيَآءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرَدُّوْنَ ۝١٧٢

W'onthe, ta akw'0. Aice, me thay0,
mbee wa Mwŵai woo, *na nŵmanengetwe*
mŵthŵnzŵlo kuma Kwake,

171.Me atanu nŵndŵ wa maŵndŵ ala
Ngai Mwene Vinya W'onthe
ŵmanengete mo katŵ wa mumo Wake; na
maitana nŵndŵ wa asu ala matanamba
kŵkwatana namo kuma ŵtina woo, nŵndŵ
ŵlŵlŵ woo *vaikethwa* na wia, ona mo
maikew'a kyeva.

172.Mo matanŵaa ŵnee ya Ngai Mwene
Vinya W'onthe na mumo Wake, na
kwŵanana na kana Ngai Mwene Vinya
W'onthe ndaekaa ŵtuvi ya etŵkŵlŵi yae.

LUKU 18

173.Ta asu ala meetŵkie wŵtano wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe na Mŵtŵmwa
ŵtina wa makwata ŵkite-----ala moo ta
asu mekaa ŵseo kwa ŵlŵngalu na kwŵka
ŵlŵngalu makeethwa na ŵtuvi ŵnene;

174.Asu ala andŵ mamatavisye, 'Andu
nŵmamŵsukŵte inyw'ŵ, kwa ŵu, makŵei
mo; ŵndŵ ŵu wongeleele mŵŵkŵlo woo *tŵ*,
namo maisye, Ula ŵtwŵanŵe ithyŵ nŵ Ngai
Mwene Vinya W'onthe, na nŵ Mŵsŵvŵli-
Ula-Mŵseo Vyŵ-Ŵe.

175.Kwa ŵu mo nŵmasyokie mena ŵnee
yŵna ŵtonyi kuma kwa Ngai Mwene
Vinya W'onthe na mumo *mwingŵ*, oyŵla
vai ŵthŵku wamakŵiŵŵte mo; namo
maaŵŵŵ ŵtanu wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe; na Ngai Mwene Vinya
W'onthe nŵ Mwŵai wa Wŵngŵvo mwingŵ.

فَوَجَّيْنِ بِمَا أَنَّهُمْ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَتَّبِعُونَ بِالَّذِينَ
لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ
يَحْزَنُونَ ﴿١٧١﴾

يَسْتَشِيرُونَ بِرِغْمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يُفْجِرُ
أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٧٢﴾

الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ
الْقَرْحُ ۚ الَّذِينَ أَحْسَنُوا لِمَالِهِمْ وَالْقَوْلَ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٧٣﴾

الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ
فَاغْلِبُوا فَاذْهَبُوا ۚ فَتَخَسَّرُوا فَأُذِّنْ بِنَبَأٍ ۚ وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ
وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ﴿١٧٤﴾

فَاتَّقَلَّبُوا فِي رِغْمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَمْ يَمَسَّ لَهُمْ شَيْءٌ
وَأَتَّبَعُوا رِضْوَانِ اللَّهِ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ ﴿١٧٥﴾

176.No Satani tū ūla ūmateelemasya anyanyae make; kwa ūu, mūikamakīe mo Indī Ngīei Nyie, ethwa inyw'ī mwī etīkīli.

إِنَّمَا إِلَهُكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلَا تَخَافُوهُمْ
وَكَافُورٌ إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٥٩﴾

177.Na asu ala malikaa ūleini na mītūkī maikakwīw'īthye kyeve we; vate nzika, mūitonya kūmwīka Ngai Mwene Vinya W'onthe naī kwa nzīa ona yīva. Ngai Mwene Vinya W'onthe ndendaa kūmaaīa kīanda ona kīmwe nthīnī wa thayū ūla ūkīte; namo makeethwa na ūsilīlo mwai.

وَلَا يَخْزِيكَ الَّذِينَ يَسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَنُحْشَرْنَ
بِشَيْءٍ وَاللَّهُ شَيْءٌ لَا يُرِيدُ اللَّهُ إِلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ خَطَأً فِي
الْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٦٠﴾

178.Vate nzika, asu ala mathooete ūlei na thooa wa mūīkīlo, maitonya kūmwīka Ngai Mwene Vinya W'onthe ūthūku ona vanini; namo makeethwa na ūsilīlo wī woo.

إِنَّ الَّذِينَ اسْتَرَوْا الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ لَنُصْغَرُوا اللَّهُ
شَيْئًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦١﴾

179.Na alei maikasūanīe kana kūmanenge īvinda Kwitū nī kūseo kwoo, ūsyao wa kūmanenge īvinda Kwitū nīkana mo mongeleke nthīnī wa naī tū; namo makeethwa na ūsilīlo ūthīnasya.'

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا نُثَبِّتُ لَهُمْ خَيْرَ الْأَقْبَامِ
إِنَّمَا نُثَبِّتُ لَهُمْ لِيُزدَادُوا إِثْمًا وَلَهُمْ عَذَابٌ
مُهِينٌ ﴿٦٢﴾

180.Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaamaeka etīkīli mekale ūndū inyw'ī mūilyī, kūvika yīla We wamavathūkanisye ala athūku kuma kwa ala aseō. Ona Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaī amūvuanīsyā inyw'ī maūndū ala matonekaa. Indī Ngai Mwene Vinya W'onthe anyuvaa katī wa Atūmwa Make ūla We wendaa. Kwa ūu, ītīkīlai Ngai Mwene Vinya W'onthe na Atūmwa Make. Ethwa inyw'ī nīmwītīkīlāa na kwīthwa alūngalū, mūkeethwa na ītuvi īnene.

مَا كَانَ اللَّهُ لِيُذِلَّ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى مَا أَنتَمِرْ عَلَيْهِمْ
حَتَّىٰ يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُطْلِعَكُمْ
عَلَى الْغَيْبِ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَجْتَبِيٰ مِنْ رُسُلِهِ مَنْ يَشَاءُ
فَأْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا فَلَكُمْ أَجْرٌ
عَظِيمٌ ﴿٦٣﴾

181.Na mo ala methlawa na Otoonu kwoondū wa syIndū ila manengetwe nī Ngai Mwene Vinya W'onthe kwa mumo Wake maikasūanīe ta nzeo kwoo aiee, nī nthūku kwoo.Isu meethlawa na Otoonu nasyo ikooveewa ngingonī syoo ta kītheko Mūthenyanī wa Uthayūkyo. Na ūtīlwa w'onthe wa matu na nthī, nī wa Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmanyaa nesa ūndū inyw'ī mwīkaa.

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا أَنَّهُمْ لَلَّهِ مِنْ فَضْلِهِ
هُوَ خَيْرًا لَهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا يَخْلَوْنَ بِهِ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَاللَّهُ مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بِمَا
تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٥٠﴾

LUKU 19

182.Na vate nzika Ngai Mwene Vinya W'onthe nīw'īte ūneeni wa *mana* wa asu ala maisye, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nī ngya na ithyī twī athui.' 'Ithyī tūkaandīka ūndū mo maneenete na kūtata kwoo kwa kūmoaa Athani vate ūlūngalu; na Ithyī tūkasya, 'Samai inyw'ī ūsilīlo wa kūvya.'

لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَ
نَحْنُ أَغْنِيَاءُ سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا وَقَتْلَهُمُ الْأَنْبِيَاءَ
بَغْيًا حَتَّى دُفِنُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿٥١﴾

183.Uu nūndū wa maūndū ala moko menyu matōngoisye kwīka mbee *wenyu ene* na *U-w'o nī* kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ti mwīki-wa-naī ona vanini kwa athūkūmi Make.

ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْت أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَمٍ
لِلْعَالَمِينَ ﴿٥٢﴾

184.Asu maasya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nūtwīyīaīe ithyī tūikamwītīkīle Mūtūmwa ona wīva ateo we atūetee nthembo īla īvīvaw'a na mwaki.' Asya, 'Atūmwa nīmaminīte kūvika mbee wakwa mena Syama ntheu vamwe na maūndū ala inyw'ī mūneenaa. Nīkī, īndī, inyw'ī mwamanthīe kūmoaa mo, ethwa inyw'ī mwī ma w'o?

الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عَهْدَ إِلَيْنَا آلَا تَوُفُّوهُ لِرُسُولِهِ
حَتَّى يَأْتِيَكَ بِفُتًى تَأْكُلُهُ النَّارُ قُلْ قَدْ جَاءَكُمْ
رُسُلٌ قَبْلِي بِالْبَيِّنَاتِ وَبِالَّذِي قُلْتُمْ فَلِمَ كُنتُمْ تَكْفُرُونَ
إِنْ كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٥٣﴾

185.Na ethwa mo measya we nūkengana, now'o mataviw'e Athani ala maī mbee waku, ala mookie mena

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ رُسُلٌ قَبْلِكَ جَاءُوا
بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ﴿٥٤﴾

Syama syĩ Ōtheinĩ na mavuku ma Ōĩ na Ivuku yĩmulikaa.

186. Kĩla thayũ Ōkasama kĩkw'ũ: Na inyw'ĩ mũkaĩvwa vyũ matuvi menyu mausĩe Mũthenya wa Uthayũũkyo tũ. Kwa ōu, oũla ona wĩva Ōkavetangwa kũasa na Mwaki na aitw'ĩkĩthwa wa kũlika Itunĩ, nũminĩte kũvikĩĩa kĩlelelo kyake. Na thayũ wa nthĩ ĩno nĩ vathei na ōtanu wa Ōkengani.

187. Inyw'ĩ vate nzika mũkatatwa na mokwati menyu na mathayũ menyu na vate nzika inyw'ĩ mũkeew'a maũndũ maingĩ ma kũmũkita kuma kwa asu ala manengiwe Ivuku mbee wenyu na kuma kwa asu ala mamwĩananyasya Ngai na atindany'a. Indĩ inyw'ĩ mwoonany'a ōlũmu na kwĩka ōlũngalu, vate nzika, asu nĩ ōndũ wa kĩthito kĩnene.

188. Na lilikanai yĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe woosie ōtianĩo kuma kwa asu ala manengetwe Ivuku *Akyasya*. 'Inyw'ĩ mũkayĩmanyĩthany'a *Ivuku* yĩĩ kwa andũ na mũikayĩvitha.' Indĩ mo nĩmayĩkisye yo ĩtheka ĩtina wa inyunyũ syoo, na mayĩkũany'a yo na thooa mũvũthũ. Kĩla mo mathooete nĩ kĩthũku.

189. Ndũkasũanĩe kana asu ala matanĩaa maũndũ ala mo mekĩte; na mendaa kũkathĩĩwa nũndũ wa maũndũ ala matekĩte kana mo nĩmavĩtũkĩte ōsilĩlo. Mo makakwata ōsilĩlo wĩ woo.

190. Na ōsumbĩ wa matu na nthĩ nĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ōtonyi ĩlũlũ wa syĩndũ syonthe.

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّا تَوَفُّونَ أَجُورَكُمْ
يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَمَنْ زُجِرَ عَنِ النَّارِ وَأُنْزِلَ إِلَيْهَا
فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَمَعَاتُ الْغُدُورِ ۝

تَسْلُونَ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ تَسْمَعُونَ مِنَ الَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذْنُ
كَثِيرًا وَإِنْ تَصِفُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزَمِ
الْأُمُورِ ۝

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ
لِلنَّاسِ وَلَا تَكُونُ قُبُورُهُمْ سِرَّاءَ ظُهُورِهِمْ
وَأَشْبَرُوا بِهِ تَبَيَّنَّا قَلِيلًا لِمَنْ يَشْعُرُونَ ۝

لَا تَحْسِبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُجَوِّدُونَ أَنْ
يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسِبَنَّهُمْ بِمُقَازِقَةٍ مِنَ
الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝

وَاللَّهُ مَلِكُ السُّلُوتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ۝

LUKU 20

191. Nthĩnĩ wa mŭmbĩlwe wa matu na nthĩ na mŭalyŭkĩlenĩ wa ūtukŭ na mŭthenya ow'o vena Syama kwa andŭ ala mena ūmanyi;

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ ۝

192. Asu ala mamŭlilikanaa Ngai Mwene Vinya W'onthe maŭngeme, mailiyĩ-nthĩ, na makomete na wea, na masŭanĩaa ūvoo wa mŭmbĩlwe wa matu na nthĩ: 'Mwĩai waitŭ, We ndŭsyŭmbĩte syĩndŭ ii mana, aiee, We wĩ Mŭtheu; tŭtangĩĩe ithyĩ ĩndĩ, kuma ūsilĩlonĩ wa Mwaki.

الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ۝

193. 'Mwĩai waitŭ, ūla ona wĩva We ūtumĩte alika Mwakinĩ, vate nzika, ūsu nĩwe ūmŭsonoketye. Na eki-ma-naĩ maikethwa na atetheesya.

رَبَّنَا إِنَّكَ مَن تَدْخِلُ النَّارَ فَقَدْ أَخْرَجْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِن أَنصَابٍ ۝

194. 'Mwĩai waitŭ, Ithyĩ nĩtŭmwĩw'ĩte Mwĩtani aitwĩta ithyĩ tŭlike mŭĩkĩlonĩ, 'Mwĩĩkĩlei inyw'ĩ Mwĩai wenyu, 'na ithyĩ nĩtwĩĩkĩlĩĩte. Mwĩai waitŭ, tŭekeee ithyĩ naĩ sitŭ, na tŭvetangĩe ithyĩ mothuku maitŭ, na nthĩnĩ wa kĩkw'ŭ kitŭ, tŭtale ithyĩ vamwe na ala alŭngalu.

رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا ۚ رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَقَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ ۝

195. 'Mwĩai waitŭ, tŭnenge ithyĩ maŭndŭ ala We watwathĩte kwĩsĩla Atŭmwani Maku; na ndŭkatŭsonokye ithyĩ nthĩnĩ wa Mŭthenya wa Uthayŭŭkyo. Vate nzika, We ndwanangaa wathani waku.

رَبَّنَا وَإِنَّا مِمَّا وَعَدْتَنَا عَلَىٰ رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْوَعْدَ ۝

196. Kwa ūu, Mwĩai woo nĩwamasŭngĩie mboya syoo, akyasya, Nyie ndikaeka wĩla wa mŭthŭkŭmĩ ona ūmwe kuma katĩ wenyu wae mana e mŭndŭŭme kana e mŭndŭmŭka. Inyw'ĩ mumĩte nthĩnĩ wa

فَأَسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ وَنُفُوسُكُمْ مِن ذِكْرِي أَوْ أَنُفِيَ بَعْضُكُمْ مِن بَيْنِ الْوَالِدِينَ ۝

mündü na Ola ūngĩ. Kwa ūu, asu, ala mathamĩte na malūngĩtw'e kuma mĩsyĩnĩ yoo, na makathĩnw'a nūndū wa nzĩa Yakwa, na mokitĩte na moaĩtwe, vate nzika, Nyie ngamavetangĩa mothūku moo na ngatuma mo malika Mĩũdanĩ ĩla ĩvĩĩĩlaa tũlũsĩ nthĩnĩ wayo---ĩtuvi kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē, na matuvi ala maseo vyū mena Ngai Mwene Vinya W'onthē.'

هَاجَرُوا وَأُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأُودُوا فِي سَبِيلِنَا
وَقَتَلُوا وَقَتِلُوا لَأَكْفِرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَا نُدْخِلَهُمْ
جَنَّتِ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ثَوَابًا عِنْدَ
اللَّهِ وَاللَّهُ عِنْدَهُ حَسَنُ الثَّوَابِ ۝

197. Myangangĩle ya alei tũlũ wa nthĩ ndĩkaũkenge we.

لَا يَغْرُوكَ قَلْبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ ۝

198. Nĩ ūtandĩthyo mũnini na mŭkuvĩ na ĩndĩ lia-ya-Mwaki nĩyo yĩkethwa wĩkalo woo. Nĩ vandũ vathũku mũno ata va kũthũmũa!

مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَا لَهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ۝

199. ĩndĩ asu ala mamũkĩaa Mwĩai woo makeethĩwa na Mĩũnda ĩla ĩvĩĩĩlaa tũlũsĩ katĩ wayo; vo nĩvo mo makekalaa--- nĩ ūthokyo kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē. Na kĩla kĩ vamwe na Ngai Mwene Vinya W'onthē nĩ kĩseo mbee kwa ala alũngalu.

لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نَزَّلْنَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا عِنْدَ
اللَّهِ خَيْرٌ لِلْآبِرَادِ ۝

200. Na vate nzika, katĩ wa Andu-ma-ĩvuku mevo ala mamwĩĩkĩĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthē na maũndũ ala matheetw'e kwenyu, na ala matheeiw'e kwoo, makĩnyivya mo ene mbee wa

وَأَنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ
إِلَيْكُمْ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ خُشِعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْتَرُونَ

Ngai Mwene Vinya W'onthe. Mo
maimIkUanasya MIsa ya Ngai Mwene
Vinya W'onthe na thooa mUvUthU. Aa
nImo makethwa na Ituvi yoo kwa MwIai
woo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe E-mItÜkI kwa kwosa Utalo.

يَا أَيُّهَا اللَّهُ تَسْمَعُ قَوْلَنَا وَلَيْلًا أُولَئِكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ
رَبِّهِمْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٢٠﴾

201.Inyw'I ala mwItIkIlaa! UmIIsyai na
Ithing'IIsyei kwIkala nthInI wa UmIIsyo
na IthIwai mUsyaIIsye na mÜkIei Ngai
Mwene Vinya W'onthe nIkana mÜtonye
kwaIla.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَتَدْعُوا اللَّهَ عِزًّا
وَتَتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٢١﴾

سُورَةُ النِّسَاءِ مَدَنِيَّةٌ

AL - NISAA
(Wavuanfw'e Medina)

1. Syitwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ūla Usũtwe nĩ Ūlau, Usũtwe
nĩ tei.

2. Inyw'ĩ andũ! Mũkĩei Mwĩai wenyu,
Ūla wamũmbie inyw'ĩ kuma mũndũnĩ
ũmwe, na kuma vau nĩwoombie
mũtindany'a wake, na kuma asu elĩ,
manyafĩka aũme aingĩ na iveti; na
mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe,
Ūla syitwanĩ Yake mũnyanyanaa mũndũ
na ūla ūngĩ, na mũkĩei We na mũno
mũno kũnenge ndũũ sya mũkautĩ ndaĩa.
Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe
nũsyaĩsya ūlũ wenyu.

3. Na nengei ndiwa syĩndũ syasyo, na
mũikakũany'e syĩndũ nzeo na nthũku,
ona mũikaĩsanĩsy'e syĩndũ syasyo
vamwe na syĩndũ syenyu ene. Vate
nzika, *Isu* nĩ naĩ nene.

4. Na ethwa inyw'ĩ mwĩ ngwatanĩo
nĩmũũkĩa kana nĩmũtonya kũlea kwĩka
ũlũngalu ūlũ wa maũndũ makoniĩ ndiwa
ĩtina wa kaũ *wathela*, ĩndĩ twaai iveti ila
mũkwenda ilĩ, kana itatũ kana inya. Na
ethwa nĩmũũkĩa kana mũĩtonya kũsyĩka
nesa na ūlũngalu, ĩndĩ twaai o *kĩmwe tũ*
kana ila moko menyu ma aũme
maũngamĩe. ĩsu nĩyo Nzĩa ĩla nguvĩ vyũ
kwenyu ya kwĩvathana na ūla ūte
ũlũngalu.

5. Na inengei iveti ngaasya syasyo kwa
kwenda. ĩndĩ syo kwa kwenda kwasyo,
syamũkeka kĩndũ nthĩnĩ wayo, ĩndĩ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ
وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا
وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ
إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ②

وَأُولُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالُهُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا الْحَيْثُ بِالْيَتِيمِ
وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ إِنَّهُ كَانَ حُزْبًا
كَبِيرًا ③

وَأَنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَقْضُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَاكْمُلُوا مَا بَابُ
لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مِنْهُ وَتِلْكَ وَرِثَةُ الْيَتَامَىٰ فَإِنْ خِفْتُمْ
أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةٌ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَٰلِكُمْ
أَدْنَىٰ أَلَّا تَعُولُوا ④

وَأُولُوا النِّسَاءِ صَدَقَتُهُنَّ زِينَةً فَإِنْ طَلَّقَ لَكُمْ
عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَرِيئًا ⑤

kItanIei ta kIndU kya kwendeesya na kyaflu.

6.Mūikanengane ōŌngamfi wa ōthwii wenyu ōla Ngai Mwene Vinya W'onthe ōseōvfiye kwoondū wenyu ta syIndū sya kōmōtwiika inyw'I, kwa ala mena iIfko nthōku itatonya kōŌngamfi nesa. Kwa ōu manengei mo Ifu, na mavw'Ikei ngōa nesa na neenai namo na ōneeni mŀseo.
1*2

وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَمًا وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاَسْوَهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ①

7.Na ōtatei ōmanyi wa ndiwa kōvika ivikIfe ōkŀŀ wa kŀtwaana; na IndI mwoona syIna kIfiIko kIfanIe kŀtw'a kŀseo, IndI inengei syIndū syasyo; na mŀikaye syIndū syasyo na mItŀkI mŀthaIte na wanango itaneana. Na ōla mŀthwii nIesiIfe; na ōla ngya, nIaye syIndū nesa kwIfanana na mIao. Na yIla inyw'I mŀkwinenge syo ndiwa syIndū syasyo, IndI Itai ngŀsI mbee wasyo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nIfwanIe ta Mŀtali.

وَابْتَلُوا الْيَتَامَى حَتَّى إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنْ آنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَأْكُلُوهَا إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَنْ يَكْبَرُوا وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَغْفِرْ وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ فَإِذَا دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ فَأَشْهَدُوا عَلَيْهِمْ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا ①

8.Kwa aŀme ve kIfanda katI wa syIndū ila asyai na ndŀŀ sya mŀkautI matiaa: na

الْبِغَالِ نَوِيبٌ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَوِيبٌ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبُونَ وَمَا قَلَّ مِنْهُ لَكُمْ نَوِيبًا قَلِيلًا ①

¹ Vaa wanda nŀtavItw'e w'onthe vamwe, oyIla ōthwii ōsu ōŀwetwa ti wa mbaI yonthe IndI nI wa ndiwa ila ōtalo wasyo wongelekaa mŀno Itina wa makaŀ. NIkwIsIkIwe nesa kana ōthwii wa nthI nŀŀmIkaa nthInI wa maŀndŀ ma mwanya. Ethwa mbaI yonthe ndŀŀsŀvIa ōthw'ii ta ōsu, na iiŀtia ōsŀvIonI wa syana nini vyŀ itena ōmanyi na itatonya kŀsŀvIa ōthwii wasyo na kIfiIko; ōu nŀtuma ōthwii wa nthI yonthe ōkiitwa. Kŀmina ŀndŀ ōŀ IndI, mbaI nItavItw'e yI yonthe na Ikanengwe ŀtonyi wa kŀŀngamfi na ŀsŀvfi mŀseo wa ōthwii ōsu ta wayo. Kŀu ti kwasya kana ndiwa isu iikanengwe ŀtiIwa wasyo kana kŀvenwa w'o, IndI nI kwa Ifinda. Mŀsoa wa I1 nŀŀthesya nesa IŀIŀ wa ŀndŀ ŀŀ

iveti nasyo syina klanda kya syind0 ila asyai na nd00 sya m0kauti matiaa ota 00, syi nini na syi nyingi-----ni klanda kltw'e.

9.Na yila andu ala ang'i ma nd00 sya m0kauti na ndiwa na ngya syivo ivinda ya k0aanw'a kwa *Otiwa*; manengei *kind0* kuma syind0ni isu na neenai namo na ndeto sya 0seo.

10.Na asu n1mam0k1e Ngai ala, ethwa n1matonya k0tia syana syoo mbonzu, ene ala methwa mena wia 1010 woo. Kwa 0u, mo n1mam0k1e Ngai Mwene Vinya W'onthe na n1maneene ndeto 1la ya w'o.

11.Vate nzika, mo ala m1saa syind0 sya ndiwa na nzila 1te nd0ngalu, mo mamelasya mwaki mavuni moo t0; na makavya nth1ni wa Mwaki wakene.

LUKU 2

12.Ngai Mwene Vinya W'onthe amw1y1afaa inyw'i 1010 wa syana syenyu; m0nd00me akakwata klanda k1ana 0nd0 0mwe na kya iveti ili; Ind1 ethwa ni iveti nthei t0 nyingi mbee wa ili, Ind1 syo ikakwata ilungu ili kat1 wa itat0 2/3 ya syind0 ila 0la m0kw'o 0ti1te; na ethwa ve k1mwe, kyo k1 nyunzu 1/6. Na asyai make k1la 0mwe nanengwe k1lungu k1mwe kat1 wa thanthat0 1/6 kya 0ti1wa, ethwa e kana; Ind1 ethwa nde kana, na n1we m0ti1wa wa asyai make, Ind1 nyinyia wake akakwata k1lungu k1mwe kat1 wa itat0 1/3; na ethwa ena anaa nyinyia na estu a nyinyia, Ind1 nyinyia wake akakwata k1lungu k1mwe

وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُو الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينُ فَأَرْضُوهُمْ مِنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ۝

وَلْيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكَوْا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ فِيهَا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ۝

إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ آلِهِمْ ظُلْمًا إِنَّهَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا ۝

يُوجِبُكُمْ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمُ لِلَّذِ كَرِ مِثْلَ حَظِّ الْأُنثَىٰ ۖ فَإِنْ كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ ۖ وَإِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ ۚ وَلَا يُوجِبُ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا الشُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ ۚ وَلَكِنْ إِنْ كُنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ أَبَوَاهُ فَلِلْأُمِّ ثُلُثُ ۚ فَإِنْ كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ فَلِلْأُمِّ مِنْهُ الشُّدُسُ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دِينَ ۚ أَبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ لَا تَدْرُونَ إِلَيْهِمْ أَقْرَبَ لَكُمْ نَفْعًا فَرِيضَةٌ مِنَ اللَّهِ إِنْ كَانَ عَلَيْكُمْ حَكِيمًا ۝

katĩ wa thanthatũ 1/6, ĩtina wa kũĩva kũai kũla kũthwa kũ vo kana thiĩ. Maaĩthe menyu na syana syenyu, inyw'ĩ mũtiĩsĩ ala me vakuvĩ mũno nenyu kwa kũmũuna. ũtwio ũũ wa kwia ianda nĩ kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ ũmanyi-W'ontho, Mũĩ.

13. Nenyu mũkakwata nyunzu ya syĩndũ ila iveti syenyu syatia, ethwa syo itiĩ kana; ĩndĩ ethwa syĩ kana, ĩndĩ inyw'ĩ mũkakwata kũlungu kũmwe katĩ wa inya ¼ katĩ wa ila syatia, ĩtina wa kũĩva ũtiĩwa ũla syĩthwa syeeyĩie na thiĩ. Nasyo ikakwata kũlungu kũmwe katĩ wa inya ¼ kya syĩndũ ila inyw'ĩ mwatia, ethwa mũĩ kana; ĩndĩ ethwa mwĩna kana, ĩndĩ syo ikakwata kũlungu kũmwe katĩ wa nyaanya kya syĩndũ ila mwatia, ĩtina wa kũĩva ũtiĩwa w'ontho ũla mwĩthwa mũtiĩte kana kũĩva thiĩ. Na ethwa ve mũndũũme kana mũndũmũka ũla ũtiĩwa wake ũkũaanw'a na we nde mũsyai kana kana, na we ena mwanaa nyinyia na mwĩtu wa nyinyia, ĩndĩ kũla ũmwe woo akakwata kũlungu kũmwe katĩ wa thanthatũ. ĩndĩ ethwa mo nĩ aingĩ mbee wa ũu, ĩndĩ mo makeethwa na ianda ianene nthĩnĩ wa kũlungu kũmwe katĩ wa itatũ; ĩtina wa kũĩva ũtiĩwa ũla ũngĩ ona wĩva na thiĩ, Vate kũlelelo kũmũthĩny'a mũndũ ona ũmwe. ũũ nĩ wĩylai kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho, na Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ ũmanyi-W'ontho, Mũmĩsya.

14. ĩno nĩ mĩvaka ĩla yiĩwe nĩ Ngai Mwene Vinya W'ontho; na oũla ũmwĩw'aa Ngai Mwene Ngai Mwene Vinya W'ontho na Mũtũmwa Wake, We

وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمْ النِّصْفُ مِمَّا تَرَكَنَّ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّتِهِنَّ يُوصِينَ بِهَا أَوْ دَيْنٌ وَلَهُنَّ النِّصْفُ مِمَّا تَرَكَنَّ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّلُثُ مِمَّا تَرَكَنَّ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّتِهِنَّ يُوصُونَ بِهَا أَوْ دَيْنٌ وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلَّةً أَوْ امْرَأَةً وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتٌ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا الشُّبْحُ إِنْ كَانَ أَبُوَا أَكْثَرُ مِنْ ذَلِكَ فَهُمُ شُرَكَاءُ فِي الثُّلثِ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّتِهِ يُوصِي بِهَا أَوْ دَيْنٌ غَيْرُ مَصْرَافٍ وَصِيَّتُهُ مِنْ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ

ذَلِكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

akatuma we alika nthĩnĩ wa Mĩũnda ũla
ĩvĩtĩlaa tũlũsĩ katĩ wayo; vo nĩvo mo
makekalaa; na ũsu nĩ ũtanu mũnene.

15.Na ũla ona wĩva ũtamwĩw'aa Ngai
Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa
Wake, na kũmĩkĩla mĩvaka Yake, We
akatuma alika nthĩnĩ wa Mwaki; vo nĩvo
we ũkekalaa; na we akeethwa na ũsilĩlo
wa kũthĩny'a.

LUKU 3

16.Na ila katĩ wa iveti syenyu syĩna
ĩvĩtyo ya ũlaalai-----ĩtai ngũsĩ inya ũlũ
wasyo kuma katĩ wenyu na syakũsĩla,
isilĩlei ĩndĩ nthĩnĩ wa nyũmba kũvika yĩla
kĩkw'o kĩkaivikĩla syo kana Ngai Mwene
Vinya W'onthe aivingũfe nzĩa.

17.Na ethwa aũme elĩ mena ĩvĩtyo yu,
masilĩlei onthe elĩ. Na ethwa mo
nĩmeelila na kũseũv'ya, ĩndĩ ekanai
namo; vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩ ũla-ũsyokeaa andũ Kaingĩ
ena ũuu na Ausũtwe nĩ tei.

18.Vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe eyũmbanasya kwĩtĩkĩla wĩlilo
wa ala tũ mekaa naĩ kwa kũlea kũmanyi
na kwĩlila mĩtũkĩ ĩtina wa ũu. Aa nĩmo
ala Ngai Mwene Vinya W'onthe
ũmelekelaa na tei; na Ngai Mwene
Vinya W'onthe nĩ ũmanyi-W'onthe,
Mũlĩ.

19.Vai kwĩĩkĩlwa kwa wĩlilo kwa asu ala
maendeeaa na kwĩka naĩ kũvika, yĩla
kĩkw'o kĩmũvikĩlaa ũmwe woo, we
aasya, 'Nyie nĩngwĩlila yu,' kana asu

وَمَنْ يَعِصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ
فِي الْأَخْلَاءِ الَّذِينَ هُمْ فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ ۝

وَالَّذِينَ يَأْتِيَنِ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَائِكُمْ فَاَسْتَشْهَرُوا
عَلَيْهِنَّ أَرْبَعَةً فَمِنْكُمْ فَانْ شَهِدُوا فَاَمْسِكُوهُنَّ
فِي الْبُيُوتِ حَتَّى يَتَوَفَّيَهُنَّ الْمَوْتُ اَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ
لَهُنَّ سَبِيلًا ۝

وَالَّذِينَ يَلْتَمِسْنَهَا مِنْكُمْ فَاذْهَبْنَ فَانْ نَابَا وَاصْلَحَا
فَاَعْرِضُوا عَنْهُمَا اِنَّ اللَّهَ كَانَ تَوَّابًا رَحِيمًا ۝

اِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهَالَةٍ
ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ فَاُولَئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ
وَكَانَ اللَّهُ وَليماً حَكِيمًا ۝

وَلَيْسَ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّى اِذَا
حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ اِنِّي تُبْتُ اَلَنْ وَ لَا
الَّذِينَ يَتُوبُونَ وَهُمْ كَفَّارَةٌ اُولَئِكَ اَعْتَدْنَا

ala makusaa me alei. Aa nimo ala lthyf
tūmasevūsyē ūsilfio wī woo.

لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ١٩

20. Inyw'ī ala mwītīkīlaa! Ti kwītīkīlye
kwenyu kūsyosa iveti ta ūtīlwa syo
itekwenḁa; ona mūyālītwe nī kwivingīa
kwa mavītyo nīkana mūtonye kwosa
syīndū imwe katī wa ila inyw'ī
mwinengete syo, ateo syīna ūthūku wī
ūtheinī; na īkalai nasyo kwa ūseo, na
ethwa mūiūsyenda, nīvatonyeka inyw'ī
mūkalea kwenda kīndū kīla nthīnī
wakyō Ngai Mwene Vinya W'onthē
wīkītē ūseo mwingī.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَجْعَلْ لَكُمْ أَنْ تَرَوْا النَّسَاءَ كُرْهًا
وَلَا تَعْصُوهُنَّ لَتَذْهَبُوا بِبَعْضِ مَا أَتَيْنَتْهُنَّ
إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبِينَةٍ وَعَايَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ
فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ
فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا ٢٠

21. Na ethwa inyw'ī nīmōkwenda kwosa
kīveti kīmwe vandū va kīngī, na kīmwe
katī wasyo nīmōkīnenge kīnandū,
mūikose kīndū kuma vo. Inyw'ī
mūkakyosa na kūkengana na naī
yīyonanītye?

وَأَنْ أَرْتُمُ اسْتِئْذَالَ زَوْجٍ مَكَانٍ مَخْرُوجٍ لَا وَ
أَتَيْتُمْ أَحَدَهُنَّ فَنُطِئُوا فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا
أَتَأْخُذُونَهُ بِهَيْئَتِكُمْ وَإِنَّمَا مَيْبُتًا ٢١

22. Na inyw'ī mūtonya ata kūkyosa
kīndū oyīla kīla ūmwe wenyu ethīawa
eweka atena ūla ūngī, nasyo iveti
nīsyosete ūtianīo wī vinya. kuma
kwenyu?

وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَ بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ
وَأَخَذَ مِنْكُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ٢٢

23. Na mūikatwae iveti ila maaīthe
menyu matwaie, ateo maūndū ala
maminie kūvīta. Nī kīndū kyathe na kya
ūthatyo na nī nzla nthūku.

وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا قَدْ
سَلَفَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَقْتًا وَسَاءَ سَبِيلًا ٢٣

LUKU 4

24. Inyw'ī nīmūvatītwe maanyinyia
menyu, na eītu menyu, na eītu-a-nyinyia
menyu, na eītu a nyinyia ma maaīthe
menyu, na eītu anyinyia ma maa-nyinyia
menyu, na eītu ma anaa nyinyia menyu,
na eītu ma eītu – a – nyinyia menyu, na

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَتُكُمْ وَعَتَنُكُمْ
وَعَلَنُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمْ

eŭtu ma iveti ila syamwongisye inyw'ŭ, na eŭtu ma maaŭthe menyu, na maa-ninyinia ma iveti syenyu, na eŭtu ma maaŭthe menyu, na eŭtu ma iveti ila mŭkomete nasyo -----Indŭ ethwa mŭikomete nasyo, vaikethwa naŭ ŭlŭ wenyu---na iveti sya syana syenyu, ila syumŭte inyunyunŭ syenyu; na nŭkŭvatanŭtwe kŭtwaa eŭtu eŭ masyaanŭw'e ateo maŭndŭ ala mavŭtŭku; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ Mŭekanŭi - Mŭno Vyŭ, Usŭŭtwe nŭ tei.

25.Na *inyw'ŭ nŭmŭvatŭtwe* iveti ila ndwae, ateo ila moko menyu ma aŭme maŭngamŭe. Ŭu nŭw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ŭmwŭyŭafe inyw'ŭ. Na nŭmwŭtŭkŭlŭtwe kŭtwaa iveti ila ingŭ ŭtee wa isu, nŭkana mwimanthe syo na syŭndŭ syenyu, mŭkitwaa nesa mŭte kwŭka ŭlaalai. Na kwoondŭ wa ŭtandŭthyo ŭla mŭkwataa kuma kwasyo, inengei ngaasyo syasyo, ŭla ŭtw'ŭtwe, ona vaikethwa ŭthŭku kwenyu kaŭ wa syŭndŭ ila mwŭw'anŭte, ŭtina wa kumya ngaasya ŭla ŭtw'ŭtwe. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ ŭmanyi-W'onthe, Mŭŭ.

26.Na ŭla ona wŭva ŭtatonya kŭtwaa iveti nthasye, mbŭtŭkŭlŭi we nŭatwae ila moko menyu ma aŭme maŭngamŭe, ta athŭkŭmŭi ma mŭsyŭ ala metŭkŭlŭte. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭwŭsŭ mŭtŭkŭlŭo wenyu nesa vyŭ; inyw'ŭ *inyw'onthe* mumŭte mŭndŭnŭ o ŭmwe; kwa ŭu, itwaaei mŭnengetwe ŭthei nŭ eŭaŭi masyo na inengei ngaasya syasyo kwŭanana na ŭla ŭseo, syo syŭ ntheu, itekwŭka ŭlaalai, kana ila syŭna ndŭsyo sya kŭmbithŭ. Na ethwa, syŭna ŭlaalai

الَّتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوْنَكُمْ مِنَ الرِّضَاعَةِ وَأَمَهُتُ
نِسَائِكُمْ وَرَبَائِكُمُ الَّتِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمْ
الَّتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمُ بِهِنَّ فَلَا
جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلَالٌ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ
أَصْلَابِكُمْ وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ
سَلَفَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٦٦﴾

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ
كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ وَإِجْلَ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ أَنْ
تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسْفِحِينَ فَمَا
اسْتَبْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَلَهُنَّ أَجُورُهُنَّ فَرِيضَةً
وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيهَا تَرْضَيْنَهُ مِنْ بَدَلِ الرِّبَا
إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٦٧﴾

وَمَنْ لَمْ يَسْطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا أَنْ يَنْكِحَ الْمُحْصَنَاتِ
الْمُؤْمِنَاتِ فَيَنْتَهِنَّ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَيَكْتَبَ اللَّهُ
لَهُنَّ أَجُورُهُنَّ بِأَمْوَالِكُمْ بَعْضُكُمْ مِنْ
بَعْضٍ فَإِنَّكُمْ كُنْتُمْ بِأَذْنِ أَهْلِهِنَّ وَأَنْتُمْ
أَجُورُهُنَّ بِالْعُرُوفِ مُحْصَنَاتٍ غَيْرَ مُسْفِحَاتٍ
وَلَا مَتَّحِدَاتٍ أَخْدَانٍ فَإِذَا أَحْصَيْنَ فَإِنْ أَتَيْنَ

Itina wa kŭtwawa, syo ikeethwa na nyunzu ya ūsilŭlo ūla umŭtw'e kwa iveti ila syŭna ūthasyo. Na ūu nŭ kwa ūla we katŭ wenyu ūnŭŭkŭa ndakese kwŭka naŭ. Na kwŭsiŭla inyw'ŭ-ene nŭ ūseo mŭno kwenyu; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ Mŭekanŭi Mŭno Vyŭ, Usŭŭtwe nŭ tei.

LUKU 5

27.Ngai Mwene Vinya W'onthe endaa kŭmŭtheesya inyw'ŭ, na kŭmŭtongoesya inyw'ŭ nzŭanŭ sya asu ala maŭ mbee wenyu; na kŭmwelekela inyw'ŭ na tei. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ Ūmanyi-W'onthe, Mŭŭ.

28.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe endaa kŭmwŭthiŭŭa inyw'ŭ ena tei, ŭndŭ asu ala maatŭŭa mawendi *moo* mathŭku mendaa inyw'ŭ mwelelŭke vaasa.

29.Ngai Mwene Vinya W'onthe endaa kŭvŭthya mŭio wenyu, nŭndŭ mŭndŭ ombŭtwe e mwonzu.

30.Inyw'ŭ ala mwŭŭŭŭŭlaa! Mŭikaŭsanŭe syŭndŭ syenyu katŭ wenyu ene na nzŭa nthyoeku, ateo ila inyw'ŭ mŭŭkwata na ūtandŭthya vamwe na mwŭw'ano kwa kwŭw'ana inyw'ŭ ene; na mŭikeyŭae inyw'ŭ ene. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ Mwene-Tei kwenyu.

31.Na ūla ona wŭŭa wŭkaa ūu kwa nzŭa ya ūtŭli-wa-mŭlao na ūte ūlŭngalu, Ithyŭ tŭkamwŭkya Mwakinŭ; na ūu nŭ ūvŭthŭ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

بِقَاحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى الذَّخَنَاتِ مِنَ
الْعَذَابِ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ وَأَنْ
تَصْبِرُوا خَيْرٌ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥٧﴾

يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذَيِّبَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ
مَنْ قَبْلَكُمْ وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٨﴾

وَاللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيدَ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ
الشَّهَوَاتِ أَنْ تَبْسُلُوا مِيرَاثًا عَظِيمًا ﴿٥٩﴾

يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ مِثْقَالَ
رَيْحٍ ﴿٦٠﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ
بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ رِضَا مِنْكُمْ
وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٦١﴾

وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ عُدْوَانًا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصْلِيهِ
كَارًا وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴿٦٢﴾

32. Ethwa inyw'I nĩmũkwĩvathana na syĩndũ ila nthũku vyũ ila inyw'I mũvafĩtwe, Ithyĩ tũkavetanga mothũku ala *manini* kuma kwenyu, na kũmwĩtĩkĩlya inyw'I vandũ va ndaĩa nene.

إِنْ تَحِبُّوا كِبَارَ مَا تَهْوَنَ عَنْهُ نَكْفَرُ عَنْكُمْ بِمَا أَنْتُمْ
وَنَدْخِلُكُمْ مَدْخَلَ كَرِيمًا ﴿٣٢﴾

33. Na mũikasyĩw'ĩe kĩw'ĩu syĩndũ ila Ngai Mwene Vinya W'ontho ũmanengege amwe menyu kũvĩta ala angĩ. Aũme makeethwa na kĩaanda kya syĩndũ ila mo mamanthĩte na iveti kĩaanda kya syĩndũ ila syo imanthĩte. Na mwĩtyei Ngai Mwene Vinya W'ontho mumo Wake, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho ena ũmanyi mwĩanĩu wa syĩndũ syontho.

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ
لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا
اَكْتَسَبْنَ وَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٣٣﴾

34. Na kĩa ũmwe Ithyĩ nĩtũmũnyuvĩte atĩfwa ma syĩndũ ila asyai na ndũũ sya mũkauĩ matiaa, na *ota ũu* ala matieny'e nenyu kwa nzĩa ya kũĩsana kĩthitũ. Kwa ũu manengei kĩaanda kyoo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho nũsyaĩsya ũũũ wa syĩndũ syontho.

وَلِكُلٍّ جَلْنَا مَوَالِيًّا مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ
وَالَّذِينَ عَقَدَتْ أَيْمَانُكُمْ فَآتَوْهُمْ نَصِيبَهُمْ إِنَّ
اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ﴿٣٤﴾

LUKU 6

35. Aũme nĩ asũvĩ ma iveti nũndũ Ngai Mwene Vinya W'ontho nũmatonyethetye amwe moo kũvĩta ala angĩ, na nũndũ mo *aũme* nĩmaumasya syĩndũ syoo. Kwa ũu iveti ila ndũngalu *nĩ ila* mĩw'i, na isũvĩaa syĩmbithĩ *sya aũme masyo* kwa ũsũvĩo wa Ngai Mwene Vinya W'ontho. Na isu *kwa* ila inyw'I mwĩna w'ia ngalĩ yasyo nũndũ wa wau wa matũ, itaei syo na itiei syĩsyoka mokomonĩ masyo, na isilĩlei. Na Indĩ ethwa syo nĩsyamwĩ'a inyw'I, Indĩ

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ
عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ فَإِذَا ضَلَلْتُ
فَإِنَّكَ حِفْظٌ لِلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ وَالَّتِي تَخَافُونَ
نُشُوزَهُنَّ فِعْظُوهُنَّ وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ
وَاصْرَبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْتُمُ فَلَا تَسُبُّوا عَلَيْهِنَّ
سَبِيلًا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا كَبِيرًا ﴿٣٥﴾

mŭikaimanthŭe nzŭa *nthŭku*. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho E-ŭŭŭ, Mŭnene.

36.Na ethwa inyw'ŭ mwŭna w'ia ŭŭŭ wa kŭthokoo katŭ woo, ŭndŭ nyuvai mwŭw'anŭthya ŭmwe ngalŭ ya mŭndŭŭme na mwŭw'anŭthya ŭmwe ngalŭ ya kŭveti. Ethwa i nguthu syelŭ nikwenda wŭw'anŭthyo, Ngai Mwene Vinya W'ontho akatw'a katŭ woo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho nŭ ŭmanyi-W'ontho, Usyalŭsya-W'ontho.^{1*}

37.Na mŭthaithei Ngai Mwene Vinya W'ontho na mŭikakŭanany'e kŭndŭ ona kŭva Nake We, na *mony'ei* moseo asyai menyu, na andŭ ma ndŭŭ sya mŭkautŭ, na ndiwa na ngya, na mŭtŭi ŭla mwŭ ŭko, na mŭtŭi ŭla mŭeni, na mŭnyanyau ŭla wŭ vakuvŭ ngalŭ i *yaku*, na mŭendi-wa-kyalo, na asu ala moko menyu ma aŭme mamaŭngamŭe. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho ndamendaa ala me ngŭŭ na mekathŭaa,

38.Ala atoonu na meylalaa andŭ kwŭthwa me atoonu, na kŭvitha kŭla Ngai Mwene Vinya W'ontho ŭmanengete mo katŭ wa mumo Wake, Na Ithŭŭ nŭtŭseŭvŭtye ŭsilŭlo ŭnyamaasya kwoondŭ wa alei,

39.Na asu ala maumasya ŭthw'ii woo, nŭkana moneke nŭ andŭ, na matamwŭtkŭlaa Ngai Mwene Vinya W'ontho na Mŭthenya wa Mŭminŭkŭlyo. Na ŭla ona wŭva Satani ŭkethwa e

وَاِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْتَئُوا حَكْمًا مِنْ
اَهْلِهِ وَحَكْمًا مِنْ اَهْلِهَا اِنْ يُرِيدَا إِصْلَاحًا يُوَفِّي
اَللّٰهُ بَيْنَهُمَا اِنْ اَللّٰهُ كَانَ عَلِيْمًا حَكِيْمًا ﴿٣٦﴾

وَاعْبُدُوا اَللّٰهَ وَلَا تُشْرِكُوْا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ
اِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِيْنِ وَالْجَارِ
ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ
وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ اِنَّ اَللّٰهَ لَیُّحِبُّ
مَنْ كَانَ مُخْتَلًا فُخُوْرًا ﴿٣٧﴾

اَلَّذِيْنَ يَخْلُقْنَ وَيَاْمُرُوْنَ النَّاسَ بِالْخَيْرِ وَيَكْفُرُوْنَ
مَا اٰتٰهُمْ اَللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ وَاَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِيْنَ عَذَابًا
مُّهِينًا ﴿٣٨﴾

وَالَّذِيْنَ يَنْفَقُوْنَ اَمْوَالَهُمْ رِجَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُوْنَ
بِاَللّٰهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَمَنْ يَكُنِ الشَّيْطٰنُ لَهُ قَرِيْنًا
سَآءَ قَرِيْنًا ﴿٣٩﴾

¹ *Twŭsŭanŭla kana ndeto "ew'anŭthya" ti ya vata nŭndŭ "pronoun" "mo" nŭtonya ota ŭu kŭweta nguthu ila syŭlŭtwe.

Ondú mOkwasya, ona kana ylla mwí Ovuku, ^{2*} ateo ylla mOendete kyalo nzlaní, mwí kOndú kOasa okúvika mwíthwe mOthambíte. Na ethwa mwí awau kana mwí kyaloní mÚte atheu, kana ethwa Úmwe wenyu auma kyoóní kana nImúkiitíte iveti na mÚilea kwona kÍw'Ú, Indí Ivakei inyw'Í ene mOthanga Úla mÚtheu kÚtayamamu na vakai mothyÚ menyu na moko menyu. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthé nÍ We Mwene-Úuu Mwingí, MÚekaní MÚno Vyú.

45. We noÚmesí amwe ma asu ala manengiwe kÍlungu kya Ivuku? Mo mathooaa Ivítýo na mendaa kana inyw'Í ota Úu mwasye nzla.

46. Na Ngai Mwene Vinya W'onthé nÚmesí nesa mÚno amaita menyu. Na Ngai Mwene Vinya W'onthé nÍwlaníe kwíthwa ta MÚnyanya, na Ngai Mwene Vinya W'onthé nÍwlaníe kwíthwa ta MÚtetheesya.

47. Ve amwe katí wa Ayuti ala maalyÚlaa ndeto kuma vandÚ vasyo vala vaÍÍíe, namo maasya, 'Íthyí nÍtwíw'aa na nÍtÚleaa,' na we Íw'a Útekwíka,' na maasya, 'Laainaa kwa kÚmÍalyÚla na nÍmÍ syoo kwÍlanana na Ondú wÍ nthíní wa ilÍko syoo makÍmantha kÚkita na MÚtkÍto. Na takethwa mo maÍtye, 'Íthyí nÍtwíw'aa na nÍtwítkÍlaa,' na we Íw'a'

² *Úneeni ÚÚ "Úvuku" ti mÚtheu. Ndeto Íno ya KÍalavu "Junuban" Íwetetwe ÍÚÚ wa mÚndÚ Ítina wa kÚkoma na mÚndÚ mÚka kana Ítina wa kÚkÍtya ona Útakomete na mÚndÚ mÚka. Nthíní wa maÚndÚ ta asu kÚthamba nÍ kÍndÚ kya vata mÚno mbee wa kÚthi kÚvoya.

هَٰذَا نَعْتَبِلُكُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُم مِّنَ الْغَائِطِ أَوْ لَبَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوْهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُورًا ﴿٥﴾

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ الْكَنْزِ يَشْتَرُونَ الصَّلَاةَ وَيُرِيدُونَ أَنْ تَبْلُغُوا السَّيْلَ ﴿٦﴾

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَعْدَائِكُمْ وَكَفَى بِاللَّهِ وَلِيًّا وَكَفَى بِاللَّهِ نَصِيرًا ﴿٧﴾

مِنَ الَّذِينَ هَادُوا يُخَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَاسْمِعْ غَيْرَ مَسْمُوعٍ وَارْعِنَا لَيْتَ أَلَسْتَبِهِمْ وَطَعْنَا فِي الَّذِينَ وَلَوْ أَنَّهُمْ قَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَاسْمِعْ وَانظُرْنَا لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَأَقْوَمًا وَلَكِنْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٨﴾

na asya, Unzurnaa' kwĩthwa kwaĩ kũseo
kwoo na kũlũngalu mbee. Indĩ Ngai
Mwene Vinya W'ontho nũmaumanĩe mo
nũndũ wa ũlei woo, kwa ũu mo
nĩmetĩkĩlaa Indĩ ovanini. ^{3*}

48. Inyw'Andũ - ma - Ivuku! Itĩkĩlai
maũndũ ala Ithĩ tũtheetye, makĩanĩsya
ala me vamwe nenyu mbee wa Ithĩ
tũtanaete ũnyamao tũlũ wa atongoi
amwe menyu tũituma mo maalituma mo
maalyũka na inyonyu syoo na kũsemba,
kana kũmaumanĩa mo ũndũ Ithĩ
twamaumanĩe Andũ ma Savato. Na
mwĩao wa Ngai Mwene Vinya W'ontho
ndwĩ ndĩ ya kũlea kwĩanĩw'a.

49. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'ontho ndakaekaa We kwĩanaw'a na
mũtindany'a ona ũmwe, na We akaekaa
kĩla kĩngĩ kyonthe ũtee wa kyu kwa ũla
ona wĩva ũmeananasya atindany'a na
Ngai Mwene Vinya W'ontho, we
aseũvĩtye naĩ nene mũno.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا الْكُتُبَ آمِنُوا بِمَا نَزَّلْنَا مُصَدِّقًا
لِّمَا مَعَكُمْ مِّن قَبْلُ إِنَّ نَظِيرَ دُجُوهَا فَنزِيلُهَا عَلَى
أَذْبَانِهَا أَوْ نُلْعَنُكُمْ لَمَّا لَعْنَا أَصْحَابَ التَّيْنِ وَأَكَانَ
أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا ﴿٥٨﴾

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ
ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَى
إِثْمًا عَظِيمًا ﴿٥٩﴾

³ * Ūw'o ndũtonya kũatĩwa ũndũ kwafĩe nthĩnĩ wa
Kĩlungu kĩĩ, mũsoanĩ ũla mũalyũle tũ, nũndũ vaa
angangani matavanw'a makĩmĩweta ndeto imwe
naĩ omamĩsĩ makĩmĩla ũĩmĩ mena kĩeleelo kya
kũmũma Mwathani Mũtheu. Etĩkĩli nĩmawetaa
ndeto ii, "Same" na wa at'ana" 'Ithĩ nĩtwew'ie
na nĩtwetĩkĩlile.' Vandũ va kwasya, 'nĩtwewie,'
angangani maisye, 'nĩtwaleile.' Ndeto tĩla
tandĩkĩtwe mũsoanĩ ũũ nĩ kwasya kana ithĩ
nĩtwewie na nĩtwaleile. Indĩ mo nĩmaneenie na
kũvũthya mena kĩeleelo kya kũmũthyoekya
mwĩthukĩsya etĩkĩle kana mo maĩtye 'ata'na'
vandũ va 'asai' na.' Mwĩthukĩsya wĩna kĩĩko
ndalea kũmanya ũthũku ũla nĩmĩ syoo syĩkwĩka
vau katĩ wa 'Rai' na 'Raena.' 'Rai' na nĩ 'ĩthĩwa
wĩ mwololo kwitũ, oyĩla 'Raena' nĩ 'we mwololo
wa malondũ maitũ.' Kũu onakw'o kwafĩ o kwenda
kũmũma Mwathani Mũtheu nthĩnĩ wa mĩwetele
yoo.

50. We noŭmesĩ asu ala metusaa kwĩthwa atheu mo ene? Aiee, no Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla ūmŭtheasya we ona wĩva ūla We wendaa, namo maikavĩtw'a ona vanini.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْكُونَ أَنْفُسَهُمْ بِاللَّهِ يَزْكُوا
مَنْ يَشَاءُ وَلَا يَرْحَمُونَ ۝

51. Sisyai, ūndŭ mo maseŭvasya ūvŭngŭ ūlŭ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe! Na ĩsu nĩyĩanĩe kwĩthwa naĩ yĩ ūtheinĩ.

أَنْظُرْ كَيْفَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَكَفَى بِهِ
إِنَّمَا مُبِينًا ۝

LUKU 8

52. We noŭmesĩ asu ala manengiwe kĩlungu kya ĩvuku? Mo metĩkĩlaa syĩndŭ nthŭku na kŭmaatĩĩa asu ala mekaa naĩ, na maasya ūlŭ wa alei, 'Aa nĩmo matongoew'e nesa nthĩnĩ wa ndĩni mbee wa asu ala metĩkĩlaa.'

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ
بِالْجَنَّةِ وَالطَّاعُوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَؤُلَاءِ
أَهْدَى مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا سَبِيلًا ۝

53. Mo nĩmo ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmaumanĩĩte; na ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmŭumanĩaa, we ndŭkamwonea mŭtetheesya.

أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ وَمَنْ يَلْعَنِ اللَّهُ فَلَنْ
تَجِدَ لَهُ نَصِيرًا ۝

54. Mo mena kĩanda ūsumbĩnĩ? Īndĩ mo maimanenge andŭ kasamŭ kanini keana kalima ka mbeke ya ndende.

أَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ مِنَ الْمَالِ فَإِذَا لَا يَرَوْنَهُ النَّاسَ
تَقِيرًا ۝

55. Kana mo memew'ĩa andŭ kĩw'ĩu nŭndŭ wa maŭndŭ ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmanengete kuma katĩ wa mumo Wake? *Ethwa ūu nĩw'o*, vate nzika, Ithyĩ nĩtwamanengie Aana ma Avalamu ĩvuku na Ūĩ, *ota ūu, na ota ūu*, Ithyĩ nĩtwamanengie ūsumbĩ mŭnene.

أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ
فَقَدْ آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُمْ
مُقَدَّامًا عَظِيمًا ۝

56. Na katĩ woo ve ala mamwĩtĩkĩlile we; na katĩ woo ve angĩ ala maalyŭkile kuma vala we Ūĩ. Na ĩia-ya-Mwaki nĩyĩanĩe ta mwaki wakene.

فِيهِمْ مَنْ آمَنَ بِهِ وَفِيهِمْ مَنْ صَدَّ عَنْهُ وَ
كَفَى بِجَهَنَّمَ سَعِيرًا ۝

57. Asu ala mam̄leaa M̄soa Yaitū, Ithyī o m̄tūkī, tūkatuma malika nthīnī wa Mwaki. Kīla İvinda ikonde syoo syavya, Ithyī tūkamakūanfasya na ikonde ingī nīkana mo masame ūsilīlo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthē nī Mwene-Vinya, MŪī.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نَارًا كَلِمَاتًا
نُصِجَتْ جُلُودُهُمْ بِدَنِّهِمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا
عَذَابَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا ٥٧

58. Na asu ala met̄kīlaa na kwīka mawīa maseo, Ithyī tūkamatonyethya kūlika nthīnī wa M̄Ūnda Tla İvītīlaa tūlūsī katīwayo mekalae vo tene na tene; navo vakeethwa na endwa matheetw'e nī Ithyī, na Ithyī tūkametīkīlya mo kūlika vandū va kwendeesya, na muunyī mwingī.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَهُمْ
فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا ظِلِيلًا ٥٨

59. Nīw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthē emwīyāfa inyw'ī mūtūnge syīndū kwa ala imaīlīte, na kana yīla inyw'ī mūtūsila katī wa andū, inyw'ī mūsile mwīna ūlūngalu sila wa katī. Na vate nzika, maūndū ala Ngai Mwene Vinya W'onthē ūmūtaaa namo nīmo maseo mūno! Ngai Mwene Vinya W'onthē nī Wīw'i-W'onthē, Woni W'onthē.

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَبِيحًا بَصِيرًا ٥٩

60. Inyw'ī ala mwītīkīlaa! Mwīw'ei Ngai Mwene Vinya W'onthē, na mwīw'ei Mūtūmwa Wake, na asu ala mena ūkūmū ūlū wenyu. Na ethwa inyw'ī nīmwaalea kwīw'ana ūlū wa ūndū ona wīva katī wenyu ene, ūtūngei kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē na Mūtūmwa Wake ethwa inyw'ī mwī etīkīli ma Ngai Mwene Vinya W'onthē na Mūthenya wa Mūminūkīlyo. Ūu

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ
أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ
إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ٦٠

nĩw'o ūseo vyū na wa kūkathĩĩwa
mūminūkĩlyonĩ. ^{4*}

LUKU 9

61. We noŭmesĩ asu ala metusaa kana
nĩmametĩkĩlaa maŭndū ala mavuanĩtw'e
kwaku na ala mavuanĩtw'e mbee waku?
Mo mendaa kūmantha ūtwio kuma kwa
mbaa-matū, onakau mo nĩmeeyĩaĩwe
maikamew'e mo, Na Satani endaa
kūmūthyoekeya inyw'ĩ na kūmwathūkya
ūtee vaasa.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أَنزَلَ
إِلَيْكَ وَمَا أَنزَلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَكَّمُوا
إِلَى الظَّالِمِينَ وَقَدْ أُصِرُّوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ
الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا ⑩

62. Na yĩla mo matavw'a, ūkai inyw'ĩ
maŭndūnĩ ala Ngai Mwene Vinya
W'onthē ūtheetye kwa Mūtūmwa
Wake,' we nūmonaa angangani
makĩalyūka na kuma vala ūĩ we.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ
رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا ⑪

63. Kūilyĩ ata ĩndĩ, yĩla thĩna wamakwata
mo nūndū wa maŭndū ala moko moo
matongoetye mbee woo, mokaa vala ūĩ
we makĩvĩta na Ngai Mwene Vinya
W'onthē makĩyasya, 'Ithĩ tūiendaa ūndū
ateo kĩko kya ūseo na mwĩw'ano.'

كَفَيْكَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ
ثُمَّ جَاءَكَ يُخْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا لِنَسْأَلَكَ
وَتَوْفِيقًا ⑫

64. Aa nĩmo, Ngai Mwene Vinya
W'onthē, wĩsĩ syĩmbithĩ sya mathayū

أُولَئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللَّهُ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَعْرِضْ
عَنْهُمْ وَعَظِّمْهُمْ وَقُلْ لَهُمْ فِي أَنْفُسِهِمْ قَوْلًا بَلِيغًا ⑬

⁴ *Mūseŭĩlye wa Kĩalavu wa ūneeni 'Oulil min
kum' ala mena ūkūmū tūū wenyu ndĩmanyĩkĩte
nesa nĩ amwe. Mūno tūū wa ndeto 'minkum,' 'ĩla
nĩhĩnĩ wayo ve ndeto ilĩ ikwatanĩtw'e vamwe'
'min' na 'kum' min nĩ 'kuma' na kum nĩ 'inyw'ĩ'.
Aalyūli amwe yĩla mekūalyūla ūneeni ūū mendaa
kwasya kuma kafi wenyu ene.' Uu nĩtakwasya
kana mwafĩĩtw'e nĩ kŭmew'a tū ala mena ūkūmū
ūla umite kafi wenyu ene, ūkūmū wa Kĩsilamu wĩ
w'oka. Nĩhĩnĩ wa ūneeni ūū min tūnĩte wĩa wa
kwikwatany'a syelĩ kum na Oulil amre
ngwatanĩonĩ yasyo syelĩ ūalyūlo wafĩwe nĩ
kwĩthwa ūilyĩ ta ūū----'Asu ala mena ūkūmū tūū
wenyu.'

68.Na Indī Ithyī vate nzika, twīthwa twamanengete Ituvi Inene kuma Kw'itū-Ene;

وَإِذَا لَا تَنِيهِمْ مِنْ لَدُنَّا أَجْرًا عَظِيمًا ۝

69.Na vate nzika, Ithyī twīthwa twamatongoesye mo nzlanī ūla ya w'o.

وَلَهَدَيْنَهُمْ جِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ۝

70.Na ūla ona wīva ūmwīw'aa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa ūŪ Wake, akeethwa katī wa asu ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmanengete maūthimo Make.....namo nī, Athani, Atkīī, na Ngūsī na Ene-ūlūngalu. Na anyanya aseū vyū nīmo aa.

وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالضَّالِّينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا ۝

71.Mumo ūŪ nī kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mwīanīfu, ūmanyi-W'onthe.

۞ ذَٰلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ عِلْمًا ۝

LUKU 10

72.Inyw'ī ala mwītkīlaa! ūsūvīei; na endai mwī nguthu syī kīvathūkany'o kana mūende inyw'onthe vamwe.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ فَانفِرُوا ثُبَاتٍ أَوْ تَنْفِرُوا جَمِيعًا ۝

73.Na katī wenyu ve ūla we ūkatiwa ūtina, na Indī kyeva kyamūkwata inyw'ī, we aasya vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ethīttwe E-Mūlau, kwakwa, nūndū nyie ndinaī vamwe namo.'

وَأَن مِّنكُمْ لَمَن لَّبِطَلَنَ فَإِنْ أَصَابَكُمْ مُّؤِيبُهُ قَالِ قَدْ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيَّ إِذْ لَمْ أَكُنْ مَعَهُمْ شَمِيمًا ۝

74.Indī ethwa ūvuso ūseo nīyamūvikīa kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, we aasya, ko vatanaī wendo katī wenyu nake, 'Takethwa nyie nīnaī vamwe namo, Indī nyie nīthwa ngwatīte ūkīlyo mūnene!'

وَلَمَّا أَصَابَكُمْ فَضْلٌ مِنَ اللَّهِ لَيَقُولَنَّ كَأَن لَّمْ تَكُنْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ مَوَدَّةٌ يَلْبَسَنِي كُنْتُ مَعَهُمْ فَأَفُوزَ فَوْزًا عَظِيمًا ۝

75.Eka asu Indī ala matonya kūthoosya thayū wa nthī Ino kwoondū wa Itunī. Na ūūla ūkitaā nzlanī ya Ngai Mwene Vinya

فَلْيَقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلْ أَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ۝

W'onthe, ooawa kana aşinda, o mĩtOkĩ
Ithyĩ tũkamũnenge ĩtuvi ĩnene.

76. Na mwĩna kĩ inyw'ĩ Ondũ mũtekũkita
nzĩanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe
na ya ala onzu---aũme, iveti na
syana....ala maasya, 'Mwĩafi waitũ,
tumye ithyĩ nthĩnĩ wa mũsyĩ ŐŐ, Őla andũ
maw'o nĩ athĩnany'a, tũseũvĩsyeyethyĩ
mũnyanya kuma Kwaku-Mwene, na
tũseũvĩsyeyethyĩ mũtetheesya ũmwe
kuma Kwaku-Mwene?'

77. Asu ala metfĩkĩlaa, nĩmokitaa
kwoondũ wa nzĩa ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, na ala matetfĩkĩlaa mokitaa
kwoondũ wa Őla-Mũthũku. Kwa Őu,
Őkitai na anyanyae ma Satani; vate
nzika, ũĩ wa Satani nĩ mwonzu!

LUKU 11

78. We noũmesĩ asu ala matawiw'e.
'Sĩĩtai moko menyu, lũlũmĩĩlayi Mboya
na ĩvai Saka?' Na yĩla mo meeyĩafwa
kũkita, sisyai! nguthu ĩmwe yoo
ĩmakĩaa andũ ta kũmũkĩaa Ngai Mwene
Vinya W'onthe, ona mena wia
mũnenange; namo maasya, 'Mwĩafi
waitũ, We ũtwĩyĩafeyethyĩ kũkita nĩkĩ?
No ũtũnenge ithyĩ kavinda kanini?
Asya, 'Ŭtandĩthyo wa nthĩ ĩno nĩ mũnini
na ĩtunĩ vakeethwa vandũ vaseo mũno
kwa Őla we ũmũkĩaa Ngai; na inyw'ĩ
mũikavĩf'w'a ona vanini.'

79. Ovala vonthe inyw'ĩ mwĩthwa mũĩ,
kĩkw'ũ kĩkamũkwata inyw'ĩ, ona mwĩ
nthĩnĩ wa mbeenge yakĩtwe nũmu. Na
ethwa mo nĩmakwatwa nĩ ũseo ũmwe,
maasya, 'Ŭũ nĩ kuma kwa Ngai Mwene

وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ
مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ
رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمُ أَهْلُهَا
وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ
لَدُنْكَ نَصِيرًا ۝

الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الظَّالِمِينَ فَقَاتِلُوا أَكْثَرَ الشُّرَطِ
وَإِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا ۝

أَمَرَ إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ وَأَقِيمُوا
الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ
إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللَّهِ
أَوْ أَشَدَّ خَشْيَةً وَقَالُوا رَبَّنَا لِمَ كَتَبْتَ عَلَيْنَا
الْقِتَالَ لَوْلَا أَخَّرْتَنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ قُلْ مَتَاعُ
الدُّنْيَا قَلِيلٌ ۝ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنِ اتَّقَى وَلَا
تُظْلَمُونَ فَتِيلًا ۝

أَيْنَ مَا تَكُونُوا يَدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُجٍ
مُشِيدَةٍ وَإِنْ تُصِيبْكُمْ حَسَنَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ
عِنْدِ اللَّهِ وَإِنْ تُصِيبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ

Vinya W'onthe; Indī mo makwatwa nī ūthŭku, maasya, Ūŭ nī kuma kwaku we; Asya, 'W'onthe nī kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Kwīkīkīte ata kwa andŭ aa ūndŭ matekŭthengeea kŭmanyā kīndŭ?

80. Useo ona wīva ūla ūkaa kwaku we nī kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe; na ūthŭku ona wīva ūla ūkaa ūlŭ waku we nī kuma kwaku mwene. Na ūthŭkī tŭtŭmīte we ta Mŭtŭmwa kwa mbaa andŭ -----Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīanīe ta Ngŭsī.

81. Ūla ūmwīw'aa Mŭtŭmwa amwīw'aa Ngai Mwene Vinya W'onthe mŭno; na ūla ūalyŭkaa, Indī, ūthŭkī tŭtŭmīte we ta mŭsŭvī ūlŭ woo.

82. Na mo maasya, 'Wīw'ī nīw'o ūndŭ ūla mŭnene wītŭ wa kŭtŭtŭngoesya ūthŭkī; Indī mo mauma vala we ūl, nguthu ūmwe yoo ūsŭanīaa ūtukŭ ūlŭ wa ūndŭ we ūneenaa. Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭandīkaa maŭndŭ ala mo masŭanīa ūtukŭ. Kwa ūu, we ivetange vala māl, na ia wīkwatyo waku kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīanīe kwīthwa ta Mŭsŭvī wa maŭndŭ.

83. Indī mo nomamī sŭanīaa Kulani Ntheu? Takethwa yo yumīte kwa ūngī eka Ngai Mwene Vinya W'onthe, vate nzika, mo methīwa meethīwe na kŭlea

عِنْدَكَ قُلْ كُلٌّ مِّنْ عِندِ اللَّهِ فَمَالِ هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ
لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا ٥٩

مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ
سَيِّئَةٍ فَمِنَ نَفْسِكَ وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولًا
وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ٦٠

مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّى فَوًّا
أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِظًا ٦١

وَيَقُولُونَ طَاعَةٌ فَإِنَّا بَرَزُوا مِنْ عِنْدِكَ بَيَّتَ طَائِفَةٌ
مِّنْهُمْ غَيْرَ الَّذِي تَقُولُ وَاللَّهُ يَكْتُبُ مَا يُبَيِّنُونَ
فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ
وَكِيلًا ٦٢

أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ
لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا ٦٣

kw'w'ana kOnene nthInI wayo. ^{6*}

84.Na yIla mavikIwa nI *movoo* ma mUuo *kana* ma wia, mo nImaUnyaIkaSya; oyIla takethwa nImaUtwafe MUtUmwa na asu ala mena UkUmU kaI woo, vate nzika, asu ala matonya kUkunIkaIla na kIthito methIwa maUmanyie U w'o wa w'o. Na takethwa ti OndU wa mumo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula wI IUIU wenyu na tei Wake, inyw'I mwIthwa mwamUatIle Satani, ateo avUthU.

*85.Kwa Ou, Ukitai kwoondU wa Ngai Mwene Vinya W'onthe-----we ndOtW'itwe mUOngamIi wa mUndU ateo kwaku we mwene---na mathing'IIsye eIkaIli. NokwIthwa vangI Ngai Mwene Vinya W'onthe akasiIla vinya wa asu ala matetIkaIla; na Ngai Mwene Vinya

وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوْ الْخَوْفِ أَذَاعُوا بِهِ وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَى أُولِي الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا ۝

فَقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا تُكَلَّفُ إِلَّا نَفْسَكَ وَ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَكْفِ بِأْسِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَاللَّهُ أَشَدُّ بَأْسًا وَأَشَدُّ تَنْكِيلًا ۝

⁶ *Neto Ino ya Kulani *Ikhilafan Katheeran* 'IvathOkany'o mbingI' veonany'a mUncenele wI kIvathOkany'o, Ou nI kwasya kana, takethwa mUndU OngI eka Ngai Mwene Vinya W'on the nIwe waandIkie Kulani Ntheu, andU methwa meethIwe na ivathOkany'o nyingI kana kUlea kw'w'ana kwingI nthInI wayo. undU UilyI ta UU OkoniI Umbi wa matu na nthI nIwonekaa nthInI wa KIlungu kya 67:4 *Al-Mulk* kIitavany'a kana nI vinya mUno na kUitonyeka kwona Uoleku kana kIvathOkany'o nthInI wa wIa wa Ngai.

*UalyUlo UU wIonany'a kana MUtUmwa na andU ala mena UkUmU onthe kaI woo mayaI matonya kUvikIa mUminUkIlyo wa w'o. No ala tU maI na OtW'Io mUseo wa kIItko *nIimo maI matonya kUmanyia U - w'o*. Ithyl twIete UalyUlo OngyI ta UU Ula Ute kUtia mwanya Ou na Ukwonany'a kana kIla Umwe kaI woo aI na Otanyi wa kUmanyia U-w'o ethwa we nIwakunIkaIite ngewa Isu. 'YIla meew'a *ndeto sya mana ikony'e* OndU wa mUuo kana kaU mo nImaUnyaIkaSya. OyIla takethwa nImaUtwafe MUtUmwa-na ala mena UkUmU kaI woo vate nzika kaI wa asu ala maUkunIkaIle Uvoo Usu ta mUthUku maI matonya kUmanyia U-w'o.

W'onthe e vinya mbee ūtonyini na e vinya mbee kwa kŭete ūsililo.

86. Ūla ona wīva wīkaa wīw'anīthy'a wa ūlūngalu, akakwatwa kīlānda kyaw'o, na ūla wīkaa wīw'anīthya mūthŭku, akeethwa na kīlungu ota kyu kya ūsyao mūthŭku waw'o; na Ngai Mwene Vinya W'onthe Ausŭtwe nī ūtonyi ūlŭ wa kīla kīndŭ.

مَنْ يَشْفَعُ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ مِنْهَا
وَمَنْ يَشْفَعُ شَفَاعَةً سَيِّئَةً يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ مِنْهَا
وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُقِيتًا ۝

87. Na yīla inyw'ī mwakethw'a na *ngethi* sya mboya, kethekai na *ngethi* sya mboya nzeango kana mŭketheke oŭndŭ mwakethw'a.* Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwosaa ūtalŭ wa syīndŭ syonthe.

وَإِذَا حُيِّنْتُمْ بِخِيعَةٍ فَأْتُوا بِأَحْسَنِ مِنْهَا أَوْ دُونَهَا
۝ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا ۝

88. Ngai Mwene Vinya W'onthe nī ūla vate ūngī walīlītwē nī kŭthaithwa. We vate nzika, *akaendee* na kŭmŭmbany'a inyw'ī kŭvika Mŭthenya wa ūthayŭŭkyo, ūla ūtena nzika nthīnī waw'o. Na nŭŭ ūla waw'o kwa ndeto yake kŭvīta Ngai Mwene Vinya W'onthe?

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُجِبُّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا ۝

LUKU 12

89. Kŭtw'Tkīte ata kwenyu ūndŭ mŭaanīkīte nguthu ilī ūlŭ wa angangani? Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmasindīte mo nŭndŭ wa maŭndŭ ala mo meekie. Inyw'ī mwīenda kŭmŭtongoesya we ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmŭtw'īte nī wa kwanangīka? Na kwake we ūla Ngai

هَذَا كَلِمَةٌ فِي الْمُتَّقِينَ ۚ وَاللَّهُ أَرْكَسُهُمْ
بِمَا كَسَبُوا أْتَرِيدُونَ أَنْ نَهْدُوا مَنْ أَصَلَّ اللَّهُ
وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَنْ يَجِدَ لَهُ سَبِيلًا ۝

* W'o ndŭŭneena ūlŭ wa *ngethi* kanyw'a tŭ īndī wīna kīfeelo kya kīla mīthemba yonthe īla yaīlīte nī kŭsŭngīwa na ūlau mŭnen kana kŭsŭngīwa o kwīanana nondŭ yaetwe yīlīyī.

وَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ كَمَا كَفَرُوا فَاتَّكُفُّونَ سَوَاءٌ فَلَا تَعْقِدُوا مِنْهُمْ أَوْلِيَاءَ حَتَّى يُهَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَخُذُوا مِنْهُمْ وَاتَّكُفُّوا مِنْهُمْ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَلَا تَعْبُدُوا مِنْهُمْ وِليَاءَ وَلَا تَصِيرُوا ۝

إِلَّا الَّذِينَ يَصِلُونَ إِلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ نَبَأٌ
أَوْ جَاءَ وَلَمْ حَصَرَتْ صُدُورُهُمْ أَنْ يَقَاتِلُوكُمْ أَوْ
يُقَاتِلُوا قَوْمَهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَسَلَّطَهُمْ عَلَيْكُمْ
فَلَقَتَاوُكُمْ فَإِنْ اعْتَرَفْتُمْ فَلَمْ يَقَاتِلُوكُمْ وَانْهَوَا
عَنكُمْ السَّامِ فَأَجْعَلِ اللَّهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيلًا ﴿٥١﴾

سَجِدُونَ أَخْرِجَنِي رَيْدُون أَن يَأْمُرُوكُمْ وَيَأْمُرُوا
قَوْمَهُمْ كُلًّا رُدُّوْا إِلَى الْفِتْنَةِ أُرْسِلُوْا فِيهَا فَإِن لَّمْ
يَعْرِزْ لَوْكُم وَيُلْقُوا إِلَيْكُم السَّلَامَ وَكَفَوْا إِلَيْهِمْ
فَخَذُوهُمْ وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ تَفْعَلُوهُمْ وَأُولَئِكَ
جَعَلْنَا لَكُمْ عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا مُّبِينًا ﴿٥﴾

LUKU 13

93. Kūimwaŋlīte mwītīkīlī kūmūaa mwītīkīlī ūngī ateo kwa mavītyo. Na we ūla ūaaa mwītīkīlī kwa mavītyo akamīnenge ngombo mbītīkīlī ūthasyo, na *akīŋva* mbesa sya nthakame inengwe atīŋwa make ateo mo makamūekea ta nthembo. Indī ethwa *mūndū ūla mūae* nī wa andū ala ang'endu kwenyu, e mwītīkīlī, indī *mūaani* akamīnenge ngombo yītīkīlīte ūthasyo; na ethwa *mūndū ūla mūae* nī wa andū ala inyw'ī mwīna mwīw'ano namo, indī *mūaani* akāŋva mbesa sya nthakame inengwe atīŋwa make na aimīnenge ūthasyo ngombo yītīkīlīte. Indī ūla ūtona īmwe, indī akatīŋa kūya kwa myei īīī ūatīanīe----
nī nzīa ya kūmantha ūekea ūla ūtw'ītwe nī Ngai Mwene Vinya W'onthē. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē nī ūmanyi-
W'onthē, MŪī. {

94. Na o ūla ūaaa mwītīkīlī kwa kwenda, ītuvi yake yīkeethwa īia-ya-Mwaki vo nīvo we ūkekalaa. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē akamūthatīa na akamūumanīa na akamūseūvīsyā ūsīlīlo mūnene.

95. Inyw'ī ala mwītīkīlīaa! Yīla mūūthi kwoondū wa Ngai Mwene Vinya W'onthē, īkai ūkunīkīlī waw'o na ūla ūnūmūkethya na ngethi sya mūuo mūīkamwīe 'We ndwī mwītīkīlī.' Inyw'ī mūmanthaa syīndū sya thayū ūū, indī Ngai Mwene Vinya W'onthē ena syīndū īla nzeo kwa wingī. Uu now'o inyw'ī mwailī mbee wa ūu, indī Ngai Mwene Vinya W'onthē nīwamūnengie inyw'ī īnee Yake ya *mwanya*; kwa ūu

وَمَا كَانَ يُؤْمِنُ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَا وَمَنْ
قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ
مُسْلِمَةٍ إِلَى أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَدَّقُوا فَإِنْ كَانَ مِنْ
قَوْمٍ عَلَيْهِمْ لَكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ
وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمُ مِيثَاقٌ فَلْيَا
مُسْلِمَةً إِلَى أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ
لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنْ
اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٩٣﴾

وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا
فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا
عَظِيمًا ﴿٩٤﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَيْنَا
وَلَا تَقُولُوا لِنَا إِلَى اللَّهِ وَلَا تَقُولُوا لِنَا إِلَى اللَّهِ
تَبَتُّونَ عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ مَعَارِمٌ
كَثِيرَةٌ مِمَّا كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ فَمَنْ اللَّهُ عَلَيْكُمْ
فَبَيْنَا إِنْ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿٩٥﴾

Ikai ūkunŭkŭli wa w'o. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭwŭsŭ maŭndŭ ala inyw'I mwŭkaa.

96. Asu katŭ wa eŭkŭli ala mekalaa vyŭ, ateo asu ala ŭema; na asu ala mething'ŭlasya kwoondŭ wa nzŭa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na ŭthwii woo na mathayŭ moo, ti ŭndŭ ŭmwe. Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭŭkŭlŭlŭtye ivŭla sya asu ala mokitaa kwa nzŭa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na ŭthwii woo na mathayŭ moo, ti ŭndŭ ŭmwe. ŭlŭlŭ wa ala mekalaa mŭsyŭ. Na kŭla ŭmwe Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmwathŭte ŭseo. Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmokŭlŭlŭtye asu ŭlŭlŭ wa asu ala mekalaa vyŭ, na ŭtuvi ŭlene.

97. Ta, ivŭla sya ŭtaŭlo inenganŭtwe nŭ We, na ŭkeko wa mwanya na tei. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ Mŭekanŭ Mŭno Vyŭ, ŭsŭtŭtwe nŭ tei.

LUKU 14

98. Nŭw'o, asu ala alaŭka matumaa makw'a mamavŭtŭsye mathayŭ moo ene, alaŭka makamakŭlya: 'Inyw'I mwaatŭŭ kyaŭ?' Namu makasŭngŭa' Ithyl twoosiwe ta andŭ onzu ŭlŭlŭ wa nthŭ. Namu alaŭka makaasya, Nthŭ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe ndyaŭ nene nesa kwenyu kŭmŭlŭthamŭla? Aa nŭmo ala ŭtŭo woo ŭkethwa ŭianŭ-ya-Mwaki, naw'o nŭ wŭkalo mŭthŭku.

99. Ateo ala onzu katŭ wa aŭme, na iveti, na syana, ala matatonya kwŭnyuvŭa walany'o ona wŭva kana matamyona nzŭa ona yŭva.

لَا يَسْتَوِي الْقَوْدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ عَزَّ وَجَلَّ الْقَوْدُونَ
وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ
فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى
الْقَوْدِينَ دَرَجَةً وَلَا وَعَدَ اللَّهُ الْخَسِرَةَ وَفَضَّلَ
اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَوْدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ٩٦

دَرَجَاتٍ مِّنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا
رَّحِيمًا ٩٧

إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا
فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا
أَلَمْ تَكُنْ أَرْضَ اللَّهِ وَاسِعَةً فَهَذَا جُرْأِفُكُمْ قَالُوا لَيْلَكُمْ
مَا وَبَّيْهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ٩٨

إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لَا
يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا ٩٩

100. Iŭlŭ wa ta aa, vangĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe akavetanga naĩ syoo; nŭndŭ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mŭvetangi-wa-Naĩ, na nĩ Mŭekanĩ - M-ŭno.

101. Na ŭla ŭthamaa kuma nthĩ yake kwoondŭ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, we akakwata kŭndŭ kwingĩ kwa kwĩvitha ŭlŭlŭ wa nthĩ na mumo mwingĩ.^{8*}

LUKU 15

102. Na yĩla mŭŭthi kyalo ŭlŭlŭ wa nthĩ, ti ŭthŭku kwenyu kŭkuvĩvya Mboya, ethwa inyw'ĩ nĩmŭŭkĩa kana ala matetkĩĩte nĩmatonya kŭmŭvithŭkĩa na kŭmŭthĩny'a. Ow'o, alei nĩ amaita me ŭtheinĩ kwenyu.

103. Na yĩla we wĩ katĩ woo, kŭmatongoesya nthĩnĩ wa Mboya; nguthu ĩmwe yoo nĩyĩŭngame vamwe naku na ĩkyosa mĩio yayo ya kaŭ. Na mamina luku ĩmwe, ĩndĩ namo nĩmaende ĩtina wenyu *kŭmŭsŭnĩa inyw'ĩ*, na nguthu ĩla ĩngĩ, ĩtanavoya nayo yŭke mbee, nayo ĩvoye vamwe naku; namo mose mĩio yoo ya kaŭ, alei nomende inyw'ĩ mŭlwe nĩ mĩio yenyu ya kaŭ na ngŭa syenyu nĩkana mo mamŭvithŭkĩe na mĩtŭkĩ. Na kŭikethwa kwĩ ĩvĩtyo kwenyu ethwa mwĩna thĩna wa mbua kana mwĩ awau, kŭvetanga mĩio ya kaŭ ŭtee; ĩndĩ *mavinda onthe* nĩmwaĩĩtwe nĩ kwosa mĩio yenyu ya kwĩsĩĩa. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭseŭvĩtye ŭsilĩlo ŭthĩnasya kwa alei.

قَالَ لَكَ عَنِ اللَّهِ أَنْ يَغْفِرَ عَنْهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا
غَفُورًا ⑤

وَمَنْ يَهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرَعًا
كَثِيرًا وَسَعَةً وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى
اللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ
عَلَى اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ⑥

وَإِذَا خَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ
تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَ كُمْ
الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ الْكُفْرَانَ كَرُمٌ عَدُوٌّ مُبِينٌ ⑦

وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقِمْ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلْتَقُمْ طَافِقًا
مِنْهُمْ مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا بِأَسْلِحَتِهِمْ تَفَافًا زَادُوا
فَلْيَكُونُوا مِنْ زُرَّائِكَمْ وَلَتَأْتِ طَافِقَةٌ أُخْرَى لَمْ
يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ
وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِنَتَكُمْ
فَيَبْيَنُونَ عَلَيْكُمْ مَقِيلَةً وَاحِدَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ
إِنْ كَانَ بِكُمْ أَذَى مِنْ مَطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ فَرَفْصَةً أَنْ تَقْصُرُوا
أَسْلِحَتَكُمْ وَخُذُوا حِذْرَكُمْ إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ
عَذَابًا مُهِينًا ⑧

⁸ *Ndeto ĩno ya Kĩlavu 'Fee sabcelillah' yaasya kwoondŭ wa nzĩa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe kana kwoondŭ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

104. Na yġla inyw'ġ mwamina Mboya, mŭlilikanei Ngai Mwene Vinya W'onthe, yġla mŭŭngeme, na mwġkalġte-nthġ, na mŭkomete na wea. Na yġla inyw'ġ mwġ mŭuonġ vate na mŭisyo, ġndġ atġlai Mboya tondŭ kwaġġġw'e. Ow'o, Mboya nġyġlaġwe etġkġli kŭvoya nthġnġ wa mavinda ala matw'ġtwe.

فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَادْكُرُوا اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ ۚ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّقُوقَاتٍ ۝

105. Na mŭikaleele kŭmamantha andŭ aa. Ethwa inyw'ġ mwġ okite onamo nġ okite otenyu ŭndŭ mŭkitġtwe. ġndġ inyw'ġ nġmwġkwatġtye kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ġndġ mo mai na wġkwatyo. Ngai Mwene Vinya W'onthe nġ ŭmanyi-W'onthe, Mŭġ.

وَلَا تَهِنُوا فِي ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ إِنْ تَكُونُوا تَأْلَمُونَ فَأَنَّهُمْ يَأْلَمُونَ كَمَا تَأْلَمُونَ وَتَرْجُونَ مِنَ اللَّهِ مَا لَا يَرْجُونَ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝

LUKU 16

106. Ithyl vate nzika, nġtŭkŭtheesye we Ivuku yġna ŭvoo wa w'o, nġkana we ŭtonye kŭtw'a katġ wa andŭ na kġla Ngai Mwene Vinya W'onthe ŭkŭmanyġtye we. Na we ndŭkamġtete nġza ya asu ala mavŭnyanġaa mŭġkġġo;

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنْ لِلْخَائِبِينَ خَصِيمًا ۝

107. Na ġtyai ŭekeo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Vate nzika Ngai Mwene Vinya W'onthe nġ Mŭekanġi Mŭno Vyŭ, Usŭġtwe nġ tei.

وَأَسْتَغْفِرِ اللَّهَ إِنْ كَانَ عُقُورًا ذَرْبًا ۝

108. Na we ndŭkesŭvane kwoondŭ wa asu ala mateyġkġġe mo ene. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamwendaa ŭla mŭvinganġsya, na mwġki - wa - naġ mŭnene.

وَلَا تُجَادِلْ عَنِ الَّذِينَ يَخْتَفُونَ أَنفُسَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ خَوَاتًا أَتِينًا ۝

109. Mo mamanthaa kwġvitha kuma kwa andŭ, ġndġ mo maitonya kŭmwġvitha Ngai Mwene Vinya W'onthe; na We e vamwe namo yġla mamināa ŭtukŭ

يَسْتَخْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَخْفُونَ مِنَ اللَّهِ وَهُمْ مَعَهُمْ إِذْ يُبَيِّنُونَ مَا لَا يَرْفَعُهُ مِنَ الْقَوْلِ ۝

mUima maisUanfa maUndu ala We
Utametikila. Na Ngai Mwene Vinya
W'onthe amathyululokite maUndu ala
mo mekaa.

110.Sisyai! Inyw'I ninyw'I
mwamesUvanfie nthInI wa thayU wa yu.
IndI nUu Ula UkamesUvanfa kwa Ngai
Mwene Vinya W'on the Muthenyani wa
UthayUkyo, kana nUu Ula Ukethwa e
mUsUvii woo?

111.Na Ula wika Uthuku kana Uvifasya
thayU wake, na IndI akitya Ukeo kwa
Ngai Mwene Vinya W'onthe, *vate nzika*,
we akamwifha Ngai Mwene Vinya
W'onthe E-MUekanfi MUno VyU,
UsUitwe ni tei.

112.Na Ula wika nai, amika kwoondU
wa thayU wake mwene tU. Na Ngai
Mwene Vinya W'onthe ni Umanyi-
W'onthe, MUf.

113.Na oUla wika ivityo kana nai na
IndI akimilila mUndU Utena ivityo, vate
nzika, we akuaa *mUo wa willanli* na nai
yI UtheinI.

LUKU 17

114.Na keka mumo wa Ngai Mwene
Vinya W'onthe IUlu wenyu na tei Wake,
nguthu Imwe yoo nIyatw'Ite
kUmUthyoekya inyw'I, IndI We
niwaanangie mawalany'o moo. Kwa Ula
w'c, mo maithyoekasya ona Umwe ateo
mo ene namo maitonya kUmUthOkya
inyw'I ona vanini.

وَكَانَ اللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ خَبِيرًا ۝١٤

هَٰذَا نُمَّا هَٰؤُلَاءِ جَدَّ لَتُمْ عَنْهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
فَمَنْ يُجَادِلِ اللَّهَ عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَمْ مَنْ يَكُونُ
عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ۝١٥

وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ
يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا ۝١٦

وَمَنْ يَكْسِبْ إِثْمًا فَإِنَّا نَكْسِبُهُ عَلَى نَفْسِهِ وَكَانَ
اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝١٧

وَمَنْ يَكْسِبْ خَطِيئَةً أَوْ إِثْمًا ثُمَّ يَرْمِ بِهِ بَرِيئًا
فَقَدْ احْتَمَلَ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا ۝١٨

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهُ لَهَمَّتْ طَائِفَةٌ
مِّنْهُمْ أَنْ يُضِلُّوكَ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا
يَضُرُّونَكَ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَ
الْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُن تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ
عَلَيْكَ عَظِيمًا ۝١٩

115. Vai ūseo umaa nthlŋl wa mbŭmbano syoo sya kŋmbithl, ateo yŋla momatw'a kumya syŋndŭ kwoondŭ wa ngya kana kŭthŭkŭma wŋa wa andŭ onthe kana kŭseŭvya wŋw'anŋthya na ŭalyŭko katŋ wa andŭ.

116. Na ŋŭlŭ wa ŭla ōmŭkaananŋasya Mŭtŭmwa ŋtina wa ŭtongoi kŭmwŋvuanŋsywa we, na ŭatŋŋaa nzŋa ŋngŋ ŋte ŋla ya efŋkŋli, ŋthyŋ tŭkamŭeka we aatŋŋe nzŋa ŋla we ŭatŋŋe na ŋthyŋ tŭkamwŋkya ŋianŋ-ya-Mwaki; naw'o nŋ wŋkalo mŭthŭku.

LUKU 18

117. Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakaekaa kŋndŭ ona kŋmwe kwŋananw'a Nake ta mŭtindany'a, ŋndŋ We akaekaa kŋla kŋngŋ ŭtee wa kyu kwa ŭla ona wŋva We wendaa. Na o ŭla wŋananasya, Ngai Mwene Vinya W'onthe na kŋndŭ kŋngŋ ona kŋva, vate nzika, we nŭminŋte kwaŋa vaasa.

118. Mo mathaithaa ngai sya mŋvw'anano ya iveti sya ŭvŭngŭ vandŭ Vake, oyŋla kwa ŭla w'o mo maithaithaa kŋndŭ ateo Satani, ŭla mbaa-matŭ.

119. ŭla Ngai Mwene Vinya W'onthe ōmŭumanŋŋte. Na we aisye, 'Nyie ngoosa kŋlungu kŋna kuma kwa athŭkŭmi Maku.'

120. 'Na kwa ŭla w'o, Nyie ngameyŋaŋa mo na makavana matŭ ma ngamŋŋe na indo ŋla ŋngŋ na kwa ŭla w'o nyie ngamathing'ŋŋsywa mo na makaalyŭla mŭmbŋlwe wa syŭmbe sya Ngai Mwene

لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ
أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ يَفْعَلْ
ذَلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ فَسَوْفَ نؤْتِيهِ أَجْرًا
عَظِيمًا ١١٥

وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَى
وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُوْمِنِينَ نُؤْتِيهِ مَا تَوَلَّى وَنُصْلِهِ
جَهَنَّمَ وَكَانَتْ مَصِيرًا ١١٦

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ
ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ
ضَلَالًا بَعِيدًا ١١٧

إِنْ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا إِنشَاءً وَإِنْ يَدْعُونَ إِلَّا سُلْطَانًا مَبْرُورًا ١١٨

لَعَنَهُ اللَّهُ وَقَالَ لَا تَخِذَنَّ مِنْ عِبَادِكَ نَاصِبًا
مَمْرُوسًا ١١٩

وَلَا ضَلَالَتَهُمْ وَلَا مَئِينَتَهُمْ وَلَا مَرْئِيَتَهُمْ فَلْيُبَيِّنَنَّ
أَذَانَ الْإِنْعَامِ وَلَا مَرْئِيَتَهُمْ فَلْيَغْيِرَنَّ خَلْقَ اللَّهِ
وَمَنْ يَتَّبِعِ الشَّيْطَانَ وَليًا قَدْ ضَلَّ اللَّهُ فَسَوْفَ
يُخَسِرُ خَسْرًا عَظِيمًا ١٢٠

Vinya W'onthe. Na we ūla ūmwosaa Satani ta mūnyanyae vandū vā Ngai Mwene Vinya W'onthe, vate nzika, we nīwonete wasyo wī ūtheinī.

121. We amathaa mo syathī sya mana na okīlasya mawendi mathūku nthīnī woo, na Satani nde kīndū ūmanthaa ateo syīndū nthūku.

يَعِدُّهُمْ وَيُؤَيِّنُهُمْ وَمَا يَعِدُّهُمْ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا ﴿٣١﴾

122. Aa nīmo ala ūtūo woo ūkethwa lianī-ya-Mwaki namo maikona nzīa ya kūkīa kuma vo.

أُولَٰئِكَ مَاؤُهُمْ جَهَنَّمُ لَا يَجِدُونَ عَنْهَا مَحِيضًا ﴿٣٢﴾

123. Indī ta kwa asu ala metīkīlaa na kwīka mawīa maseo, Ithyī tūkametīkīlaa mo kūlika nthīnī wa Mīūnda, ūla ūvītīlaa tūlūsī katī wayo, makīkala vo tene na tene. Kyo nī kyathī kya Ngai Mwene Vinya W'onthe kīla kītalea kūvika; na nūū ūla ūtonya kwīthwa wa w'o mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ndetonī?

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلًا ﴿٣٣﴾

124. Kūikethwa kwīlanana na mawendi menyu ona kana kwīlanana na mawendi ma Andū-Ma-Ivuku. Ūla ona wīva wīkaa ūthūku, akatuvwa nūndū waw'o; na we mwene ndakeyonea mūnyanyae kana mūtetheesya ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

لَيْسَ بِأَمَانَتِكُمْ وَلَا أَمَانِي أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ وَلَا يَجِدْ لَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٣٤﴾

125. Indī o ūla wīkaa mawīa maseo, e mūndūūme kana e mūndū mūka na nī mwīfīkīli, ta asu makalika Itunī, na maikavīfīw'a o na ūthūku wīana ta kalima kanini kala ke ūtina wa mbīndī ya ndende.

وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ اُنْتُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يَبْظَلُونَ نَهِيرًا ﴿٣٥﴾

126. Na nūū ūla mūseo mbee nthīnī wa mūfīkīto kūmūvīta ūla we wīnenganae

وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ

kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na nĩ mwĩki wa nesa, na ūatĩĩaa ndĩni ya Avalamu, ūla waĩ mũlũngalu? Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwamwosie Avalamu ta mũnyanyae wa mwanya.

مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَاتَّخَذَ
اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا ﴿١٨﴾

127. Na nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe syonthe ila syĩ matunĩ na syonthe ila syĩ ūlũ wa nthĩ; na Ngai Mwene Vinya W'onthe aithyũlũkĩte syĩndũ syonthe.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمُوتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ
بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطًا ﴿١٩﴾

LUKU 19

128. Namo memantha ūtwio wa Mwĩao ūlũ wa iveti kuma vala ūĩ we. Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmũngae inyw'ĩ ūtwio ūlũ wasyo. Na ota ūu ūndũ mũsomeawa nthĩnĩ wa Ivuku ūlũ wa eĩtu ndiwa ila mũtainengae ila syĩandĩkĩwe na ila inyw'ĩ mwendaa kwitaa, na ūlũ wa ila mbonzu katĩ wa syana. Na We amwĩĩaa inyw'ĩ kwĩka ūlũngalu kwa ndiwa. Na ūseo ūla inyw'ĩ mwĩkaa ona wĩva, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nũwĩsĩ nesa.

وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ قُلِ اللَّهُ يَفْتِيكُمْ فِيهِنَّ
مَا يُظَنُّ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ فِي نِسَاءِ الَّذِينَ لَا
تُؤْتُونَهُنَّ مَا كُتِبَ لَهُنَّ وَتَرْغَبُونَ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ
وَالْمُسْتَضَعِفِينَ مِنَ الْوِلْدَانِ وَأَنْ تَقُولُوا لِلنِّسَاءِ
بِالْقِسْطِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِهِ
عَلِيمًا ﴿٢٠﴾

129. Na ethwa kĩveti nĩkĩũkĩa kũthĩnw'a kana kũthokoana na mũũme, kũtaanĩsya; ti ūthũku kwoo kwĩw'anĩthw'a mũndũ na ūla ūngĩ; na wĩw'anĩthyo nĩ mũseo mũno vyũ. Na andũ nĩmakothaa kwĩthwa na kĩw'ũ. Ethwa inyw'ĩ nĩmwĩkaa nesa na mwĩ alũngalu, vate nzika Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmanyaa ūndũ inyw'ĩ mwĩkaa.

وَلَرَأَى امْرَأَةٌ خَافَتْ مِنْ بَوْلِهَا نُشُورًا أَوْ إِعْرَاضًا
فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ
خَيْرٌ وَأُخْضِرَتِ الْأَنْفُسُ الشُّحَّ وَإِنْ تُحْسِنُوا
وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿٢١﴾

130. Na inyw'ĩ mũitonya kwĩka wĩananu katĩ wa iveti, ona mwĩna ieleelo syenyu nzeo vyũ, kwa ūu, mũikelekele ngalĩ

وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ
فَلَا يَبْلُغُوا كُلَّ النَّبِيلِ فَتَدْرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ وَإِنْ

Imwe vyū Ila Ingī ndfikese kūtiwa yīlyī
ta Tsūnzūŭlīte, na Ite nzisye nesa. Na
ethwa inyw'ī nīmwalūnga na kwīka kwa
ūlūngalu, vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe nī Ula Mūekanī Mūno Vyū,
Usūŭtwe nī tei.

تَصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٣٠﴾

131.Na ethwa mo nīmataanīsyā, Ngai
Mwene Vinya W'onthe akamaia elī na
ūthasyo kwīanana na mumo Wake, na
Ngai Mwene Vinya W'onthe Ausūŭtwe
nī mumo Mūf.

وَأَن يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللَّهُ كُلًّا مِّن سَعَتِهِ وَكَانَ اللَّهُ
وَاسِعًا حَكِيمًا ﴿٣١﴾

132.Na nī sya Ngai Mwene Vinya
W'onthe ila ona syīva syī matunī na ila
ona syīva syī ūlū wa nthī. Na vate
nzika, Ithyī nītūmeyīāfe asu ala
manengetwe Ivuku mbee wenyu, na
twamwīhīāfe inyw'ī ota ūu, kūmūkīa
Ngai Mwene Vinya W'onthe. Indī
ethwa inyw'ī nīmūŭlea kwītīkīla,
Indīlīlikanai kana nī sya Ngai Mwene
Vinya W'onthe ila ona syīva syī matunī
na ila ona syīva syī ūlū wa nthī, Na
Ngai Mwene Vinya W'onthe
Nīwīyīanītye-We-Mwene, ūla
Mūtaŭwa.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَلَقَدْ وَصَّيْنَا
الَّذِينَ اٰتَيْنَا الْكِتٰبَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَاَيَّاكُمْ اَنِ اتَّقُوا اللَّهَ
وَاَن تَقْلُقُوا وَاَنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ
وَكَانَ اللَّهُ غَنِيًّا حَبِيدًا ﴿٣٢﴾

133.Na nī sya Ngai Mwene Vinya
W'onthe ila ona syīva syī matunī na ila
ona syīva syī ūlū wa nthī, na Ngai
Mwene Vinya W'onthe nīwīanīe
kwīthwa ta Mūsūvī.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ
وَكَيْلًا ﴿٣٣﴾

134.We akenda, nūtonya kūmūvetanga
inyw'ī andū na kūmaete angī vandū
venyu; na Ngai Mwene Vinya W'onthe
E-na ūtonyi mwīanīu wa kwīka ūu.

اِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ اَيُّهَا النَّاسُ وَيَاْتِ بِآخَرِيْنَ
وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ ذٰلِكَ قَدِيرًا ﴿٣٤﴾

135.Ula ona wīva wendaa ītuvi ya nthī
īno, Indī we nī alīlikane kana ītuvi

مَنْ كَانَ يُرِيدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا
وَالْآخِرَةِ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿٣٥﴾

ya nthĩ ĩno na ya ĩla ĩngĩ yĩna Ngai Mwene Vinya W'onthe; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Wĩwi-W'onthe, Woni-W'onthe.

LUKU 20

136. Inyw'ĩ ala mwĩtkĩlaa! ĩthĩwai mwĩna kĩthito kũũngamĩa ũlũngalu, mwĩ ngũsĩ kwoondũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ona ethwa nĩ *ũũũ* wenyu ene kana nĩ kwa asyai menyu na e ngya kana e mũthwii, Ngai Mwene Vinya W'onthe E vakuvĩ namo onthe elĩ *mbee wenyu inyw'ĩ*. Kwa ũu, mũikaatĩe mawendi mathũku nĩkana mũtonye kwĩka ũlũngalu. Na ethwa inyw'ĩ nĩmũũvitha ũla w'o kana kũwelelũka, ĩndĩ *lilikanai kana* Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmanyaa nesa maũndũ ala inyw'ĩ mwĩkaa.

137. Inyw'ĩ ala mwĩtkĩlaa! Mwĩtkĩlei Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa Wake, na Ivuku yĩla We ũvuantye kwa Mũtũmwà Wake, na Ivuku yĩla We wavuanisye mbee wayo. Na ũla ona wĩva ũleaa kũmwĩtkĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe na alaĩka Make, na Mũthenya wa Mũminũkĩlyo, vate nzika, we nĩwale vaasa mũno.

138. Asu ala metĩkĩlaa na ĩndĩ maisyoka kũlea na kwĩtkĩla *ĩngĩ*, na ĩndĩ mailea, na ĩndĩ makyongeleka nthĩnĩ wa ũlei, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakamaekaa mo ona ĩndĩ ona We ndakamatongoesya nzĩanĩ.

139. Matavye angangani ũvoo kana ve ũsilĩlo wĩ woo kwoondũ woo.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ ۚ إِنَّ

يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أُولَىٰ بِهِمَا ۖ فَلَا تُتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدِلُوا ۚ وَإِنْ تَلَوَّا أَوْ تَعْرِضُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿٢٠﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَىٰ رَسُولِهِ ۚ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿٢١﴾

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ أَرَادُوا كُفْرًا ۚ لَمْ يَكُنِ اللَّهُ يُلْهِمُهُمْ سَبِيلًا ﴿٢٢﴾

بَشِيرِ الْمُتَّقِينَ ۚ إِنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٢٣﴾

140. Asu ala mamatusaa alei kwithwa anyanyae mbee wa etfiki. Mo mamanthaa ndafa kuma mokoni moo? Indī *mo nmalilikane kana* ndafa syonthe nī sya Ngai Mwene Vinya W'onthe.

الَّذِينَ يَتَخَذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ
الْمُؤْمِنِينَ ابْتَغَوْا عَنْهُمْ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ
لِلَّهِ جَمِيعًا ﴿١٤٠﴾

141. Na We nūminthe kūmūvuanīsyā inyw'ī nthīnī wa Ivuku kana, yīla inyw'ī mweew'a Mīsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe īilewa na kūvūīwa ngūī, mūikekale vamwe namo, okūvika mae ngewa īngī eka īsu; nūndū inyw'ī mwekala vo, mūkeethwa ūndū ūmwe namo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamombany'a angangani na, alei nthīnī wa īia-ya-Mwaki, onthe vamwe.

وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَأَلْتُمْ آبَاءَ
اللَّهِ يَكْفُرُ بِهَا وَيَسْتَهْزِئُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ
حَتَّى يُخْرِجُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ ۚ إِنَّكُمْ إِذَا أَنِصَلْتُمْ
إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ
جَمِيعًا ﴿١٤١﴾

142. Asu ala meteelaa ūvoo ūmūkonī inyw'ī. Ethwa inyw'ī mwīna ūkīlyo kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, mo maasya, 'ithyī tūyaī vamwe nenyu?' Na ethwa alei mena kīlanda *kyaw'o*, mamatavasya *mo*, 'ithyī tūyaamūsinda inyw'ī na kūmasīīla etfiki? 'Ngai Mwene Vinya W'onthe akasila katī wenyu Mūthenya wa ūthayūūkyo na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakamanenge alei nzīa ya kūmasinda etfiki.

الَّذِينَ يَكْرَهُونَ بَيْعَكُمْ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللَّهِ
قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ
قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحِذْ عَلَيْكُمْ وَنَنْصُرْكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ
قَالَ اللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ
بِالْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا ﴿١٤٢﴾

LUKU 21

143. Angangani mamantaa kŭmŭkenga Ngai Mwene Vinya W'onthe, Indĩ We akatuma mo ene methwe me akenge. Na yĩla mo maŭngama kwoondũ wa Mboya, maŭngamaa me aleelu moneke nĩ andũ, namo mamŭlilikanaa Ngai Mwene Vinya W'on the o vanini

إِنَّ الْمُنْفِقِينَ يُخَدِّعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كَسَالَىٰ يُرَاءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا ۝

144. Ma sŭnzũũlĩte katĩ wa ũũ na ũya mate ma aa kana aya. Na ũla we Ngai Mwene Vinya W'onthe ũmŭtusaa wa kwanangĩka, we ndũkona nzĩa kwoondũ wake.

مَذْبُذِبِينَ بَيْنَ ذَلِكَ لَا إِلَىٰ هَؤُلَاءِ وَلَا إِلَىٰ هَؤُلَاءِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا ۝

145. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Mũikamose alei kwĩthwa anyanya, mbee wa etĩkĩli. Inyw'ĩ mwĩenda kŭmŭnenge Ngai Mwene Vinya W'onthe kĩtumi kĩtheu ĩũũ wenyu ene?

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أُرِيدُونَ أَنْ تَجْعَلُوا إِلَهَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا مِثْلَنَا ۝

146. Vate nzika, angangani makeethwa kĩndĩnĩ kĩla kĩliku mũno vyũ kya Mwaki; na we ndũkona mŭtetheesya kwoondũ woo.

إِنَّ الْمُنْفِقِينَ فِي الذَّرِكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا ۝

147. Ateo asu ala melilaa na kũlũnga na maimwĩkwatĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe malũmĩtye na me aĩkĩlku nthĩnĩ wa wĩw'i woo kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Aa nĩ katĩ wa etĩkĩli. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe o mĩtũkĩ akaumya ĩtuvi ĩnene ĩũũ wa etĩkĩli.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَاعْتَصَمُوا بِاللَّهِ وَأَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلَّهِ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ وَسَوْفَ يُؤْتِي اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ۝

148. Ngai Mwene Vinya W'on the aĩĩtwe nĩ kŭmŭsilĩla inyw'ĩ nĩkĩ, ethwa mwĩ mŭvea na ethwa nĩmwĩtĩkĩlaa? Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwosi-Wa-Mũvea, ũmanyi-W'onthe.

مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَدَابِكُمْ إِنْ شَكَرْتُمْ وَامْتَنَعْتُمْ وَكَانَ اللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا ۝

149.Ngai Mwene Vinya W'onthé ndendete k'lonzo kya ndeto nthúku mbee wa andú ateo *kwa ngal'ila* únúvítw'a; n'w'o Ngai Mwene Vinya W'onthé n' W'iw'i-W'onthé, Úmanyi-W'onthé.

لَا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا
مَنْ ظَلَمَ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا عَنِيمًا ﴿١٤٩﴾

150.Inyw'í mwakyumbúla k'ko k'iseo kana mwak'ivitha, kana kúekea úthúku, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthé n' Múvetangi - wa naí, na n' útonyi W'onthé.

إِنْ تَبَدُّوا حَيْرًا أَوْ تَخْفَوْهُ أَوْ تَعْفُوا عَنْ سُوءٍ
فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفْوًا قَدِيرًا ﴿١٥٠﴾

151.Vate nzika, asu ala mamúleaa Ngai Mwene Vinya W'onthé, na Atúmwá Make, na kwenda kúvathúkany'a Ngai Mwene Vinya W'onthé na Atúmwá Make, na kwasya 'Ithyí t'umet'k'ílaa amwe na kúmalea ala angí,' na kwenda kúkwata nzíla ya vu katí,

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ
يُفْرِقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ
وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ
ذَلِكَ سَبِيلًا ﴿١٥١﴾

152.Aa ow'o n'imo alei ala a'k'ítku, na Ithyí n'itúseúvítýe úsil'ílo úth'ínasya kwoondú wa alei.

أُولَئِكَ هُمُ الْكَاذِبُونَ حَقًّا وَاعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ
عَذَابًا مُهِينًا ﴿١٥٢﴾

153.Na t'úlo wa asu ala mamw'ítk'ílaa Ngai Mwene Vinya W'onthé na Atúmwá Make *onthe* na mailea kw'ík'íla k'ivathúkany'o katí wa úmwe woo, aa n'imo om'ítúk'í We úkamanenge matuvi moo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthé n' Múekan'í - Múno Vyú, Usúítwe n' tei.

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ يُفْرِقُوا بَيْنَ
أَحَدٍ مِنْهُمْ أُولَئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أَجْرُهُمْ
وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٥٣﴾

LUKU 22

154.Andú ma Ivuku maúkúlasya we útume Ivuku yíthee kuma Ituní. Mo n'ímamúkúliye Mose úndú múnene kúv'íta úú: 'Twony'e Ngai Mwene Vinya W'onthé útheiní.' Na índí úsil'ílo wa kwananga n'wamakwatie n'úndú wa úthúku woo. Na índí n'ímoosie kasaú

يَسْأَلُكَ أَهْلُ الْكِتَابِ أَنْ تَنْزِلَ عَلَيْهِمْ كِتَابًا مِنَ
السَّمَاءِ فَقَدْ سَأَلُوا مُوسَى الْأَكْبَرَ مِنْ ذَلِكَ فَقَالُوا
أَرِنَا اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ
ثُمَّ تَوَلَّوْا الْوَجَلَ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ

kwoondũ wa ūthaihi itina wa Syama ntheu kŭmavikŭa; Indĩ Ithyĩ nĩtwamaekeie na w'ŭ. Na Ithyĩ nĩtwamŭnengie Mose ngaananĩŭ ntheu yĩna vinya.

فَعَفَوْنَا عَنْ ذَلِكَ وَأَتَيْنَا مُوسَى سُلْطٰنًا
مُبِينًا ۝

155. Na Ithyĩ nĩtwookĩlilye Kĩĩma ūlũ woo yĩla tweekĩlaa ūtianĩŭ namo. Na Ithyĩ nĩtwamatavisye mo 'Likai mbingĩlonĩ mwĩnyivĩtye,' na nĩtwamatavisye, 'Mũikatũle mwĩao ūlũ wa ūwo wa Savato.' Na Ithyĩ nĩtwoosie ūtianĩŭ mŭlũmu kuma kwoo.

وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّورَ بَيْنَنَا وَهَمَّوْنَا لَهُمُ
ادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُلْنَا لَهُمْ لَا تَعْدُوا فِي
السَّبْتِ وَآخَذْنَا مِنْهُم مِّيثَاقًا غَلِيظًا ۝

156. Na Indĩ kwoondũ wa kwananga kwa ūtianĩŭ kwoo, na kũlea kwoo kwa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthi, na kũmantha kwoo kwa kũmoaa Athani vate ūlũngalu, na kwa kũneena kwoo kwa kwasya kana: 'ngoo sitũ nĩ mbove ikakunĩkĩlw'a ngunĩko,' -----aiee, Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthi nĩwisĩĩĩte syo nũndũ wa ūlei woo, kwoondũ wa ūmo metĩkĩlaa o vanini.

فَبِمَا نَقْضِهِم مِّيثَاقَهُمْ وَكُفْرِهِمْ بِآيَاتِ اللَّهِ
وَقَتْلِهِمُ الْأَنْبِيَاءَ بَعْدَ حَقٍّ وَقَوْلِهِمْ قُلُوبُنَا
غُلْفٌ بَلْ طَعَّ اللَّهُ عَلَيْهَا يَكْفُرُهُمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ
إِلَّا قَلِيلًا ۝

157. Na nũndũ wa ūlei woo na ūneeni woo ūlũ wa Malia wa wilfanĩli mwai,

وَيَكْفُرُهُمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَى مَرْثِمَ بُهْتَانًا
عَظِيمًا ۝

158. Na kũneena kwoo; Ithyĩ nĩtwamũaie Yesũ, Masia, Mwana wa Malia, Mũtũmwa wa Ngai Mwene Vinya

وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْثِمَ

W'onthe;' oyla mo mayaamŭaa we ona
mayaamwamba mŭkelany'onŭ!*

رَسُولُ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ

* Ŭndŭ ņla mŭnene vaa nŭ wa Ayuti kŭemwa nŭ
kŭmŭaa Yesŭ kwa nzŭa ona yŭva. Mŭsomi
nŭnŭņlilikanw'a kana kuma mwambŭlŭlŭyo Ayuti
mayŭkathŭlŭ kana nŭmatonyŭe kŭmŭaa Yesu.
Ngewa ņno ya Ayuti nŭlŭlumiŭlŭ'e kŭlewa nŭ
Kulani Ntheu; na nŭkyo kŭtumi mŭminŭkŭlŭyoni wa
mŭsoa ņŭ, ņneeni wa mŭthya nŭ kana ona ethwa
kweekŭkie ata mo vate nzika nŭmaemiwe nŭ
kŭmŭaa Yesŭ. Uu ti kwasya kana kwambwa kwa
Yesŭ nŭkŭŭlewa, ņndŭ kŭla kŭleewe nŭ kŭkw'a
kwake mŭkela ny'onŭ. Ndeto ņno 'shubbiha' nŭhŭnŭ
wa mŭsoa ņŭ nŭ ya kŭsŭanŭwa mŭno. Ngewa ņno
yŭ nŭhŭnŭ wa mŭsoa ņŭ ndŭkwŭlŭkŭla mŭndŭ ņngŭ
ateo Yesŭ kana kwa nzŭa ņngŭ, nŭtonya kŭweta
ņndŭ ņsu wŭ w'onthe. Kwŭfanana na mŭao ya
ņneeni nŭhŭnŭ wa ndeto ņno 'shubbiha' nŭneenaa
ņŭlŭ wa mŭndŭ ņngŭ ateo Yesŭ Klisto we mwene.
ņu nŭ kwasya kana we nŭwe woolanilŭ'e na
ooneka nŭmo avw'anene na mŭndŭ ņngŭ. Otondŭ
Yesŭ wambiwe mŭkelany'onŭ ena mŭvw'ano wa
mŭndŭ ņngŭ. ņndŭ kŭlea ti kwa kwambwa
mŭkelany'onŭ kana kŭkw'a kwake, ņndŭ ņlei nŭ
kŭkw'ŭ kyake mŭkelany'onŭ. Vate nzika, vo vaf
kŭthokoo kŭnene kya ņndŭ kŭtonya kwŭthwa
kweekŭkie. Kwa ņu, mŭsoa ņŭ ņndee kŭseŭvya
wonany'o wa kŭthokoany'o na nzika. Maņndŭ ala
angŭ onthe nŭ kŭtalŭthya tŭ. Uu nŭw'o waf wa
mŭminŭkŭlŭyo. Ethwa ndeto ņno 'shubbiha'
yŭneena ņŭlŭ wa ņvoo ņŭ, ņu nŭkw'onany'a ngewa
ya nguthu ilŭ syakaanŭfaa ņŭlŭ wa ņndŭ
kweekŭkŭte. Vai nguthu ņmwe yasyo yaf na ņ-w'o
ņŭlŭ wa ņneeni wayo, kwa ngelekany'o ya
mŭŭkŭtŭ wa Aklisto wa kŭkw'ŭ kya Yesŭ
mŭkelany'onŭ na ņtina ņthayŭŭkyo ndwaneenetwe
na itumi mbŭanŭ ņndŭ waf ņtalŭthyo tŭ. Ota ņu
ņneeni wa Ayuti ņŭlŭ wa kŭkw'ŭ kya Yesŭ
mŭkelany'onŭ waf ņtalŭthyo ona w'o, nŭndŭ wamo
kwŭŭya kiimba kya Yesŭ. Ow'o mo nŭmoonanisyŭ
nzika syoot ila maf nasyo ņŭlŭ wa ņvoo ņŭ w'onthe
wa kŭkw'ŭ kŭla kŭwetawa na mamŭkaany'a Vilato
makyasya kana we nŭtonya kuma vo na kumŭla
mbee wa andŭ akyasya kana we nŭthayŭŭkŭte
kuma kwa akw'ŭ *Mathayo 27:63-64*
Nŭndŭ wa kŭtumi kŭ mŭminŭkŭlŭyo wa mŭsoa ņŭ
nŭŭkunŭkŭlŭ ņkyasya, 'Wa innallazeena' kwaŭla
w'o asu ala methŭwa na kŭvathŭkany'o ņŭlŭ
waky'o kana ņŭlŭ wake we ņla kyamŭkwatie, mo
maf na nzika katŭ woo ene.

Bal Rafa'a hullaho ilaihi' Masilamu angŭ mŭno
nŭmafŭkŭlŭ kuma kŭlungunŭ kŭlŭ kya mŭsoa ņŭ kana
wonany'o ņŭ wa 'Bal' kyonanasya kŭko kya
kwambwa mŭkelany'onŭ ņŭ nŭ; vandŭ va kŭmŭeka
we akw'e mŭkelany'onŭ, Ngai nŭwamŭtangŭŭe we
kwa kŭmŭkŭlŭya we kŭmwŭlŭ kŭthi vandŭ matunŭ.
Kwa ņu we alŭŭtwe kwŭthwa e thayŭ vandŭ
yayayanŭ ena mŭmbŭlŭwe ņŭla we waf naw'o mbee
wa kŭtata kŭmwamba mŭkelany'onŭ. Ualyŭlo ņŭ
nŭetae makŭlŭyo maingŭ me vinya, na mŭno ta:

(a) Ethwa Yesŭ ndaambwa mŭkelany'onŭ ona
vanini ņvoo ņŭ w'onthe wa kwambwa
mŭkelany'onŭ nŭŭlewa vyŭ na kŭko kŭlŭ kyonthe no
ņvŭngŭ kana kŭlea kumanya kŭla kwaf na Ayuti,
Aklisto na Alomi ota ņu?

(b) Nŭ wa nŭhŭnŭ wa mŭsoa ņŭ vala vekwasya kana
Yesŭ nŭwookŭlŭlŭ'e kŭ-mwŭlŭ atwawa ņtunŭ? W'on
he ņla ņwetewe nŭ kwasya kana Ngai Mwene
Vinya W'onthe nŭwamŭkŭlŭlŭe we Kwake- Mwene.
Kwŭfanana na ņkŭlŭyo ya mbee nzŭa ya kŭseŭvya
wonany'o wa ņsengy'o kwŭfanana nondŭ kŭko kya
kwambwa mŭkelany'onŭ kŭteŭlewa ņndŭ
nŭkŭwetawa kana mŭndŭ ņla wambiwe
mŭkelany'onŭ ti Yesŭ ņndŭ nŭ mŭndŭ ņngŭ ņla
wanengiwe mŭvw'ano wa Yesŭ nŭ alafŭka amwe
kwa mwŭao wa Ngai. Nŭndŭ wa nzika na
motalŭthyo ņŭlŭ wa mŭndŭ ņla wambiwe. Nŭ ņtheu
kana ngewa ņno yongeleelaa makŭlŭyo maingŭ na
maņndŭ me vinya tŭ mbee wa kmamina. Mbee wa
ņu, ngewa ņno yonthe ndŭna wambŭlŭlŭyo ona
vanini. Vai ņkŭsŭ wa kŭveva kana ņkŭsŭ umŭtŭw'e
nŭhŭnŭ wa ngewa sya Mwathani Mŭtheu mŭuo

We, Indī nīwawv'ananiw'e kwoo ooneka ta ūmwe ūla mwambe; na ala mena kīvathūkany'o ūvoonī ūū vate nzika me nthīnī wa mwīkalo wa nzika tūlū waw'o, mo mai na ūmanyi mūtheu waw'o; Indī mo maatīāa kūtālīthya tū; namo mayaaīsa kūalyūla ūtalīhyo ūū ūkatw'Tka w'o;

لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ
مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا تَتْلُوهُ
يَقِينًا ﴿٦﴾

159.Kūleana na ūu, Ngai Mwene Vinya W'on the nīwamūkīlīlye we Kwake-Mwene. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mwene Vinya, MŪī.

بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿٦﴾

160.Na vai katī wa Andū ma Ivuku ūtakayītīkīla mbee wa kīkw'ū kyake; na Mūthenya wa ūthayūūkyo, we Yesū akeethwa ngūsī tūlū woo.^{2*}

وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ
وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا ﴿٦﴾

² *Wīhwe tūlū wake waaumīlw'a kūtwtīka ūndū ūū wa ūseny'o na ūtaoneka ūla wongeleelaa kūtālīthya kwīna kīthokoo.

Ngewa īno ya mūsoa ūū nīta yaetiwe tene tū nī asomi īvinda yīla Mūtūmwā wa Ngai mūuo wīhwe tūlū wake wekalile we mwene atawīśī vyū. tūlū wa tūūlyo ya kelī wonzu wa ūneeni ūū nīwīyanāītye kuma ndetonī sya Kulani Ntheu. Ndeto īno 'Rafa'a' yaasyaa ūkīlītw'e. Yīla Ngai Mwene Vinya W'onthe wamūkīlyā mūndū, ūkīlīlū ūsu mavinda onthe ūneenaa tūlū wa mwīkalo wa mūndū no ti kwa mwī wake. Ow'o kūtōnyeka kūalyūla mūsoa ūū kwa nzīa īngī ona yīva mbee wa ūalyūlo ūū, ūkīlīlū wa mwīkalo wa kīveva. Mūsoa ūū wīasya kana Ngai Mwene Vinya W'ontheamūkīlīlye Yesū Kwake-Mwene. Nī ūtheu kana vai vandū yayayanī ya Itu vawetetwe vala Ngai Mwene Vinya W'onthe wamūkīlīlye we amūtwa. Amūkīlīlye we Kwake-Mwene o yīla We wāī vo vala Yesū wāī. Vai vandū Itunī kana tūlū wa nthī vatheī Ngai Mwene Vinya W'onthe ūte vo. Kwa ūu yīla ūmwe ūnūkwīwa kana nīwookīlīlye Kwake-Mwene, mūendele wa mwī ndūtonyeka na ndwoneka.

Kwīanana na ūmanyi wa Ahmadiyya mūsoanī ūū, nzīa ya 'kūlea' yīwetwa nūndū wa Ayuti kūweta kīkw'ū kya kīumo kya Yesū. Nī ūtheu kana kūlea kūumanīwa nī kūthengeanīa na Ngai.

*Mūsoa ūū nīwīthītwē wī wambīlīlīlyo wa ngaananāo nthīnī wa umo waw'o. Asomi amwe nīmetīkīlāa kana w'o ūneenaa tūlū wa īvinda yūkīte yī vaasa ūndū ūkonī īvinda ya kwambwa mūkelany'onī ūla ūkwonany'a kana Ayuti onthe vyū mūthenya ūmwe makeethwa na mūtīkīto nthīnī wa Yesū Klisto na kūmwītīkīla we ta mwathani wa W'o wa Ngai. Ota ūu mo maasya kana kyama kī kīkooneka īvinda ya Yesū Klisto e thayū. ūu umanaa na ndeto ii: 'qable mautehi' ila syīkwasya, mbee wa kīkw'ū kyake.

matheeiw'e mbee waku, na *mUno mUno* ala malūmasya Mboya na ala maŋvaa Saka na ala mamwŋtkŋlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūthenya wa Mūminŋkŋlyo. Ithyŋ vate nzika, tūkamanenge aa ŋtuvi ŋnene.

الصَّلَاةَ وَالْمُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَ
الْيَوْمِ الْآخِرِ أُولَئِكَ سَنُؤْتِيهِمْ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٢٢﴾

LUKU 23

164. Vate nzika, Ithyŋ nŋtūetete ūvuany'o kwaku we, ūndū Ithyŋ twatwaie ūvuany'o kwa Noa na Athani ala maŋ ŋtina wake; Na Ithyŋ nŋtwatwaie ūvuany'o kwa Avalamu na Isumaeli na Isaka na Yakovo na syana syake na Yesū na Yovu na Alūni na Solomoni, na Ndaviti Ithyŋ nŋtwamūnengie 'Savulŋ'.^{4*}

إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّحِيشِ
مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَ
إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ
يُوسُفَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَإِنَّا دَاوُدَ
نَرْبُّوهُ ﴿٢٣﴾

165. Na *Ithyŋ nŋtwamatūmie Atūmwa amwe* ala tūminŋte kŋŋwetea we----na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋwaneenie na Mose we mwene.^{**}

وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا
لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا ﴿٢٤﴾

166. Atūmwa, Aeti ma ūvoo mūseo na Akaanany'a, nŋkana andū maikethwe na ūndū wa kŋmŋkŋlyo Ngai Mwene Vinya W'onthe ŋtina wa *kŋvika kwa Atūmwa*; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋ Mwene-Vinya, Mūŋ.

رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ
حُلًى اللَّهُ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا
حَكِيمًا ﴿٢٥﴾

167. Indŋ Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋkŋsŋlaa kwa nzŋa ya *ūvuany'o ūla* We

لَكِنَّ اللَّهَ يَشْهَدُ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ أَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ
وَالْمَلَائِكَةُ يَشْهَدُونَ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ﴿٢٦﴾

⁴ **Zaboora' ŋla yaasya Savulŋ.

^{**} Kwŋanana na ūneeni wa Kŋŋlavu ūla ŋtina wa ndeto yatŋngŋŋŋwa tondū *Takleeman* ŋtŋngŋŋŋŋwe nthŋnŋ wa mŋsoa ūŋ, ŋtŋngŋŋŋŋwa na kŋleelo kwonany'a kŋtumi kŋna kana mwŋkalo wa ŋŋŋŋ kana kŋmina nzika. Mawoni aa onthe nŋmatonya kŋthŋkŋmŋthw'a ŋvindanŋ o yŋmwe.

Okŭtheesya we kana We aŭtheetye
usŭŭwe nĩ ūmanyi Wake; na alaŭka
namo mena Ūkŭsĩ ota Ūu; na Ngai
Mwene Vinya W'ontho nĩ Mwĩanŭ
kwĩthwa ta ngŭsĩ.

168. Asu ala matetfĩlaa na kŭmasiŭla
angĩ nzĩanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'ontho, vate nzika, mo nĩmaminĩte
kwaŭa vaasa.

169. Vate nzika, asu ala maleile
kwĩfĩkĩla, na meeka meko mate ma
ŭlŭngalu, Ngai Mwene Vinya W'ontho
ndakamaekaa mo, ona We ndakamony'a
mo nzĩa ona yĩva.

170. Ateo nzĩa ya Iianĩ-ya-Mwaki vala
mo makekalaa kwa İvinda İasa mŭno.
Na Ūu nĩ ŭvŭthŭ kwa Ngai Mwene
Vinya W'ontho.

171. Inyw'ĩ mbaa-andŭ, Mŭtŭmwa
nĩmŭviku kwenyu ena ŭla W'o kuma
kwa Mwĩalĩ wenyu; kwa Ūu İfĩkĩlai, na
kŭkeethwa kwĩ ŭseo kwenyu. Indĩ
inyw'ĩ mwalea kwĩfĩkĩla, nĩw'o, nĩ kya
Ngai Mwene Vinya W'ontho kĩla kĩ
matunĩ na kĩla kĩ İŭlŭ wa nthĩ. Na Ngai
Mwene Vinya W'ontho nĩ ūmanyi-
W'ontho, Mŭĩ.

172. Inyw'ĩ Andŭ ma İvuku!
Mŭikamĩkĩle mĩvaka nthĩnĩ wa ndĩni
yenyu, na mŭikaneene İŭlŭ wa Ngai
Mwene Vinya W'ontho ateo ŭla w'o.
Nĩw'o, Masia, Yesŭ, mwana wa Malia,
aĩ Mŭtŭmwa wa Ngai Mwene Vinya
W'ontho tŭ na wĩanĩnũ wa ndeto Yake

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ذَلُوا
ضَلَالًا بَعِيدًا ۝

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيُغْفِرْ لَهُمْ
وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا ۝

إِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَكَانَ ذَلِكَ
عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ۝

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ
رَبِّكُمْ فَأَمِنُوا خَيْرًا لَكُمْ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا
فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى
اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ

Ila We watheesye kwa Malia, na tei kuma Kwake-We. Kwa Ou, mwitfiki lei Ngai Mwene Vinya W'onthe na Atumwa Make, na mŭikasye, 'mo nĩ atatũ.' Ekai, kŭkeethwa kwĩ ũseo kwenyu. Nĩw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Ngai ũmwe tũ. Kwĩ vaasa mŭno na ũtheu Wake We kwĩthwa na mwana. Kĩla ona kĩva kĩ matunĩ na kĩla ona kĩva kĩ tũlũ wa nthĩ nĩ Kyake We. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe Nĩwanĩe kwĩthwa ta Mũŭngamĩ.

رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْفَهُآ إِلَىٰ مَرْيَمَ وَرُوحُ قَوْلِهِ
فَأَمْنًا بِاللهِ وَرُسُلِهِ ۖ وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةً ۚ إِنْتَهَا
خَيْرٌ لَّكُمْ إِنَّا اللهُ إِلَهٌ وَاحِدٌ ۚ سُبْحَنَهُ أَنْ يَكُونَ
لَهُ وَلَدٌ ۚ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَىٰ
بِاللهِ وَكِيلًا ۝

LUKU 24

173.Vate nzika, Masia ndakasonoka kwĩthwa e mũthũkũmi wĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe; ona alaĩka ala me vakuvĩ na Ngai; na ũla ũvũthasya kũmũthaitha We na wĩw'aa e mũng'endu, We akamombany'a Kwake-Mwene onthe.

لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا
الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ ۚ وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَتِهِ
يَسْتَكْبِرْ ۖ فَسَيَحْشُرُهُمْ إِلَهِهُ جَذِيعًا ۝

174.Indĩ kwa asu ala meetfikiĩle na meekie mawĩa maseo, We akamanenge mo matuvi moo meanĩu na kũmongeleela mo maingĩ katĩ wa ũlau Wake; Indĩ asu ala mavũthisye na maĩ na ngathĩlo, We akamasilĩla mo na ũsilĩlo wĩ woo. Namo maikona mũnyanya kana mũtetheesya ũtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ
وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ ۚ وَأَمَّا الَّذِينَ اسْتَنَكَفُوا
وَيَكْبَرُوا فَيُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ۚ وَلَا يَجِدُونَ
لَهُمْ مِنْ دُونِ اللهِ وَلِيًّا وَلَا يَصُدُّونَ ۝

175.Inyw'ĩ andũ! Ow'o ũkũsĩ mũtheu nũmũvikĩe inyw'ĩ kuma kwa Mwĩalĩ wenyu, na Ithyĩ nĩtũtheetye kyeni kĩtheu kwenyu.

يَأْتِيهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَهُمُ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكَ ۚ
وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا ۝

176. Kwa ūu, kwa asu ala mamwĩtĩkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na kũmũkwata We mamũlũmĩtye, We vate nzika, akamalikya mo teinĩ Wake na mumo na akamatongoesya mo nzĩanĩ ũa ndũngalu yelekele Kwake-Mwene.

قَامَا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ فَسُيِّدَ لَهُمْ
فِي رَحْمَةِ مِنْهُ وَفَضْلٍ وَيَهْدِيهِمُ اللَّهُ صِرَاطًا
مُسْتَقِيمًا ۝

177. Mo maũkũlya we myamũlo. Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe amũnengae inyw'ĩ myamũlo Yake ũlũ wa ndiwa 'Kalaala.' Ethwa mũndũ nĩwakw'a atatiĩte kaana, na ena mwĩĩtu-a-nyinyia, we akoosa nyunzu ya syĩndũ ila we watia; na akamũtiĩa mwĩĩtu - a-nyinyia ethwa nde mwana. Na ethwa ve eĩtu ainyia eĩ masyaanĩw'e, ĩndĩ mo makoosa ilungu ilĩ katĩ wa itatũ sya syĩndũ ila we watia. Na ethwa atiĩwa nĩ aneethe eĩ aũme na aka, -----ĩndĩ mũndũũme akoosa kĩanda kĩana kya eĩtu eĩ. Ngai Mwene Vinya W'onthe emũvathũkanĩsya inyw'ĩ ũũ nĩkana mũikese kũthi ũtee, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nũsyĩsĩ syĩndũ syonthe nesa.

يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ إِنْ امْرُؤٌ
هَلَكَ لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ أُخْتٌ فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ
وَهُوَ يَرِثُهَا إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا وَلَدٌ إِنْ كَانَتَا أُخْتَيْنِ
فَلَهُمَا الشُّلُّنِ مِمَّا تَرَكَ إِنْ كَانُوا إِخْوَةً رِجَالًا
وَنِسَاءً فَلِلَّذَكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيْنِ يُبَيِّنُ اللَّهُ
لَكُمْ أَنْ تَضِلُّوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۝

سُورَةُ الْمَائِدَةِ مَدَنِيَّةٌ

(٥)

AL-MAAIDAH
(Wavuanĩw'e Medina)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Inyw'ĩ ala mwĩtkĩlaa! Ianĩsyai mawĩw'ano menyũ. Inyw'ĩ nĩmwĩtkĩlĩtw'e kũya nyamũ ila syĩ maũũ ana, sya mũthemba wa ng'ombe ateo ila mũminĩte kũvatwa, ateo mũikaitw'ĩkĩthye nyamũ ila sya nzyĩma kwĩthwa mbĩtkĩlye ĩvinda yĩla mwĩ nthĩnĩ wa Haji; nĩw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe atusaa ũndũ We wendaa.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ أُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يُنْتَهَى عَلَيْكُمْ غَيْرَ عَلَى الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ حُرُمٌ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ ②

3. Inyw'ĩ ala mwĩtkĩlaa! Mũikaivukye imwe katĩ wa syĩndũ* ĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe witheetye. Ona Mwei Mũtheu, ona nyamũ ila ietetwe sya nthembo, ona nyamũ sya ũthembeo ila syĩkĩlĩtw'e masango, ona ala mekwĩyũmbanĩsya kũthi kũvoya nthĩnĩ wa Nyũmba Ntheu, makĩmantha manee ma Mwĩai woo na kwenda Kwake. Na yĩla inyw'ĩ mwaumya ngũa sya Haji na kuma nthĩnĩ wa Nthĩ Ntheu, nĩmũtonya kũsyĩma. Na ũmaitha wa andũ ala mamũsiĩte kũthi Mũsikitinĩ Mũtheu, ndũkamũsesenge inyw'ĩ nĩkana mwĩke naĩ. Na tethany'ai mũndũ na ũla ũngĩ nthĩnĩ wa ũlũngalu na ũtheu; ĩndĩ mũikatetheanĩsye mũndũ na ũla ũngĩ nthĩnĩ wa naĩ na wĩki-wa-mothũku. Na mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe;

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحِلُّوا شَعَائِرَ اللَّهِ وَلَا الشُّبُهَاتِ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَائِدَ وَلَا آمِنِينَ الْبَيْتِ الْحَرَامِ يَنْتَعُونَ فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا وَلَا يَجِبُ عَلَيْكُمْ شَتَانُ قَوْمٍ أَنْ صَدَّكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَنْ تَعْتَدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ③

* Syĩndũ ila itheetw'e nitonya kũsũanĩwa na mavinda, kũndũ kana syĩndũ ila syĩ thayũ.

vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe
nĩ mwai kwa ūsilĩlo.

4.Nĩmũvatĩtwe kũya *nyama sya nyamũ*
ĩla yĩyũafĩte, na nthakamema nyama sya
ngũlũe; na ıla syathĩĩw'e syĩtwa yĩte ya
Ngai Mwene Vinya W'onthe, na ıla sya
kw'itwa, na ıla syũafĩtwe na kũkũnwa,
kana ıla syũafĩtwe nĩ kũvalũka kana
kũtũĩĩka *Okongonĩ*; na ıla syũafĩtwe kwa
kũtũlangwa mbya, na kĩĩĩku kya nyamũ
ngai ateo ıla inyw'ĩ mũng'eete nesa; na
ıla syũafĩtwe tũlũ wa ūthembeo. Na
inyw'ĩ nĩmũvatĩtwe kũmanyĩ tũvuso ĩseo
kana ĩthũku kwa nzĩla ya kwaũsya. Kĩĩ
nĩ kĩĩko kya wau wa matũ. Umũnthĩ ūũ
asu ala matetĩkĩĩlaa nĩmeyĩtũkĩĩte
kũmyananga ndĩni yenyu. Kwa ūũ
mũĩkamakĩĩte mo, ĩndĩ ngĩei Nyie.
Umũnthĩ ūũ Nyie nĩnamwĩanĩĩsya ndĩni
yenyu, na kwĩanĩĩsya mumo Wakwa tũlũ
wenyu, Na Nyie Nĩnĩmũnyuvĩĩte inyw'ĩ
ĩsilamu kwĩthwa ndĩni yenyu, ĩndĩ ūla
ũnũkĩĩngĩĩw'a nĩ nzaa, atekwenda
kwelekela kwĩĩka naĩ, vate nzika, ĩndĩ
Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ
Mũekanĩ-Mũno-Vyũ, Usũĩtwe nĩ tei.

5.Mo meũkũlya we kĩĩla mo metĩkĩĩĩtw'e.
Asya, 'Syĩndũ syonthe ıla nzeo
nĩsyĩĩĩkĩĩĩtw'e kwoondũ wenyu; na ıla
mw'imanyĩĩtye nyamũ na nyũnyi sya
nzyĩĩma *kũmũkwatĩla* inyw'ĩ;
mũkimanyĩĩsya syo kũsyĩĩma na
kw'imanyĩĩsya syo ūndũ Ngai Mwene
Vinya W'onthe ūmũmanyĩĩtye inyw'ĩ.
Kwa ūũ, yai katĩ wa ıla syo iũmũkwatĩla,
na wetai syĩtwa ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe tũlũ wasyo. Na mũkĩei Ngai
Mwene Vinya W'onthe. Vate nzika,

حُزِمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالْدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا
أَهْلُ بَيْتِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمُتَوَزَّةُ وَالْثَوْبُ
وَالنَّطِيجَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ
عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذَلِكُمْ فَسُقُ
الْيَوْمَ يَاسَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ
وَإِخْشَاؤُكُمْ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَمْتَمْتُ عَلَيْكُمْ
فِعْتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنِ اضْطُرَّ فِي
مَخْصَصَةٍ غَيْرِ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أَحَلَّ لَهُمْ قُلْ أَحَلَّ لَهُمُ الْغُلَامَاتُ
وَمَا عَلَّمْتُمْ مِنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا
عَلَّمَكُمُ اللَّهُ فَكُلُوا مِمَّا أَمْسَكَنَّ عَلَيْكُمْ وَاذْكُرُوا اسْمَ
اللَّهِ عَلَيْهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَرِيعُ الْحِسَابِ ٥

Ngai Mwene Vinya W'onthe E-mĩtũkĩ
kwa kũtala.

6.Umũnthĩ 00 syĩndũ syonthe ila nzeo
nĩmbĩtĩkĩlye kwoondũ wenyu. Na lĩu wa
Andũ-Ma-Ivuku nĩmwĩtĩkĩlye kwenyu,
na lĩu wenyu naw'o nĩmwĩtĩkĩlye kwoo.
Na iveti nthu *Na* mbĩtĩkĩli na iveti nthu
kuma katĩ wa ala manengetwe Ivuku
mbee wenyu nĩmbĩtĩkĩlye kwenyu; yĩla
mwainenge ngaasya syasyo, mũkĩtwaana
nasyo kwa mwĩlao, mũtekũka ũlaalai,
ona mũikaie ndũsyoy sya kĩmbithĩ. Na
ũla ona wĩva ũleaa mũĩkĩllo, vate nzika,
wĩla wake ũtw'ĩkĩte vathei na Itunĩ
akeethwa katĩ wa ala mena wasyo.

LUKU 2

7.Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlloo! Yĩla inyw'ĩ
mwaũngama Mboyanĩ, thambyai
mothyũ menyu, na moko menyu kũvika
ikokoanĩ, na vũũsyai mĩtwe yenyu na
moko mena kĩw'ũ, na thambyai maũũ
menyu kũvika ngũlimũnĩ. Na ethwa
mwĩ awau kana mwĩ kyalonĩ, kana
ũmwe wenyu nĩwauma kyoonĩ kana
nĩmũkiitĩte iveti, na mũileaa kwona
kĩw'ũ, ĩndĩ İvakei mũthanga ũla mũtheu,
kũtayamamu kũvaka moko na mothyũ
menyu. Ngai Mwene Vinya W'onthe
ndendaa kũmwĩkĩla inyw'ĩ thĩnanĩ, ĩndĩ
We nĩwendaa kũmũthesya inyw'ĩ na
kwĩfanĩsya manee Make İolũ wenyu,
nĩkana mũtonye kũtũnga mũvea.

8.Na lilikanai İnee ya Ngai Mwene
Vinya W'onthe yĩla yĩ İolũ wenyu na
ũtianĩ ũla We weekĩie nenyu, yĩla

الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمْ الْظَّيْتُ وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ
حُلًّا لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ حُلًّا لَهُمْ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ
الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ
مِنْ قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُوهُنَّ آجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ
غَيْرِ مُسْفَحِينَ وَلَا مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ وَمَنْ يَكْفُرْ
بِآيَاتِنَا بَعْدَ حَيْثُ حَظَّ عَلَيْهِ - وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنْ
الْخَاسِرِينَ ①

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا
وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ
وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا
وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ
الْمَخَائِطِ أَوْ لَسْتُمْ أَنْسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا
صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوْهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ
مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ
لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ②

وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمِيثَاقَهُ الَّذِي وَاثَقَكُمْ
بِهِ إِذْ قُلْتُمْ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ
عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ③

inyw'ŋ mwaisye, 'Ithyŋ nŋtwŋw'aa na nŋtUatŋŋaa.' Na mOkŋei Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋwŋsŋ nesa maŋdŋ ala me ilŋkonŋ.

[illegible]

10.Ngai Mwene Vinya W'onthe
nUmathIte ala metIkIlaa na kwIka meko
maseo, kana mo makeethwa na Uekeo na
Ituvi Inene.

11.Na kwa asu ala maleaa kwĩtĩkĩla na
kũlea Mĩsoa Yaitũ, mo nĩ andũ ma
Mwakinĩ.

12. Inyw'ŭ ala mwŭfŭkŭlaa! Lilikanai mumo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla wŭ ŭŭŭŭ wenyu, yŭla andŭ maeleele kŭtambŭŭkya moko moo ŭŭŭŭ wenyu, ŭndŭ we nŭwang'uthie moko moo kuma ŭŭŭŭ wenyu; na mŭkŭei Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na etŭkŭŭi nŭmaŭŭtwe nŭ kŭmwŭkwatya Ngai Mwene Vinya W'onthe.

LUKU 3

13. Na mŭno mŭno Ngai Mwene Vinya
W'onthe nŭwoosie ūtianŭo kuma kwa
Aana-ma-Isilaeli. Na Ithvŭ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ
وَلَا يَحِبُّوا مَنَاسِكُمْ شَنَاَنُ قَوْمٍ عَلَىٰ الْآثَرِ لَوْ أَعْدَلُوا
هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا
تَعْمَلُونَ ﴿٥١﴾

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ
مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ۝

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ۝

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ هُمْ
قَوْمٌ لَا يَمْلِكُونَ لَكُمْ دِينَهُمْ فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ
عَنْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٧﴾

وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ

nĩtwookĩliye atongoi*² Ikũmi na eĩĩ kuma katĩ woo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwaisye, 'Vate nzika, Nyie nĩ vamwe nenyu. Ethwa inyw'I nĩmũ0lũmya Mboya, na kumya Saka na kũmatw'ĩkĩla Atũmwa Makwa na kũmatw'ĩkĩla na kũmũnenge Ngai Mwene Vinya W'onthe kĩla kĩseo, Nyie ngavetanga mothũku menyu kuma kwenyu na kũmwĩtĩkĩliya inyw'I *kũlika* nthĩnĩ wa Mĩũnda ĩla ĩvĩtĩlaa tũlũsĩ katĩ wayo. Indĩ ũla ona wĩva katĩ wenyu ũleaa kwĩtĩkĩla ĩtina wa ũu, vate nzika, we nĩwaĩtye nzĩla ĩla ya w'o.

14.Kwa ũu, kwoondũ wa kwananga kwa ũtianiũ kwoo, Ithĩĩ nĩtũmaumanĩe mo, na nĩtũmĩthĩtye ngoo syoo. Mo nĩmaalyũlaa ndeto makasyumya vandũ vasyo vala valle na nĩmolĩtwe nĩ kĩlungu kĩnene kya maũndũ ala mo mataiwe namo.

الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَآمَنْتُمْ بِرُسُلِي وَعَزَّرْتُمُوهُمْ
وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا لَّا تُكْفِرُونَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ
وَلَا دَخِلْتُمْ جَنَّتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ مَنْ
كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿١٤﴾

فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ
قَاسِيَةً يُخَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًّا
مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خَافِيَةٍ مِنْهُمْ
إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ
الْمُحْسِنِينَ ﴿١٥﴾

² Vangĩ nokwĩthwa vate ndeto ĩmwe ĩla ĩtonya kwĩanĩsya U-w'o wa ndeto ĩno 'naqceb'. Yo ndĩkwasya, 'mũtongoi' tũ ĩndĩ yo yaasya, 'mũtavany'a' Omwe ũla wĩna Okũmũ wa kũsoma ũtavany'a kana kumya ũtwio vandũ va ũsumbĩki kana mavinya ang manenange.

Na we ndŭkaeka kwona ūseleke ngalĩ ũla yoo, ateo *nthĩnĩ* wa avũthũ moo. Kwa ūu, maekee mo na onany'a ūmĩĩsyo, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa asu ala mekaa moseo.*³

15. Na kuma kwa asu ota ūu ala maasya, 'Ithyĩ twĩ Aklisto,' Ithyĩ nĩtwoosie ūtianĩo, ĩndĩ o namo nĩmolĩtwe nĩ kĩlungu *kĩeo* kya maũndũ ala mo mataiwe namo. Kwa ūu, Ithyĩ nĩtwĩkĩĩte ūmaitha na kĩmena katĩ woo kũvika Mũthenya wa Uthayũũkyo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe o mĩtũkĩ, akamamanyĩthya maũndũ ala mo mekaa,*

16. Inyw'ĩ Andũ-Ma-Ivuku! Mũtũmwa Waitũ nĩũkĩte kwenyu ūla ūmumbũĩĩlaa inyw'ĩ maũndũ maingĩ ma Ivuku ala inyw'ĩ mwaiie mavithĩtwe na kũmaekaa angĩ maingĩ. Kyeni nĩkyũkĩte kwenyu mũno kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Ivuku yĩvathũkanasya.

17. Nũndũ wayo, Ngai Mwene Vinya W'onthe amatongoeasya asu ala mamanthaa ūtanu wake na mũuo, na kũmatongoesya mo akamaumya nthĩnĩ wa kĩla mũthemba wa kĩvindu na

وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصْرَىٰ أَخَذْنَا مِنَّا قَهُم فَسَوُوا
حَقًّا وَمِنَّا زُكْرًا ۖ فَآغَرَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعِدَّةَ وَالْبَغْضَ
إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ ۚ وَسَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ اللَّهُ بِمَا كَانُوا
يَصْنَعُونَ ﴿١٥﴾

يَا هَلْ الْكِتَابُ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا
مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ
قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ ﴿١٦﴾

يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ
وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ
إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٧﴾

³ * Kũalyũka kwonasya kĩko kya ūmĩĩsyo na kũlea kwona mavĩtyo ma *andũ* angĩ kwa ūmĩĩsyo na *tei*.

*Ndeto ya Kĩlavu 'Aghraina' yĩna ūalyũlo wa kũkwatany'a kĩndũ na kĩngĩ ūkethĩa kĩtonya kũlekany'a kana kũtaanyĩsya. Kwa ūu ūalyũlo ūla ūkwendeka nĩ ta: "Kwa ūu ithyĩ nĩtweekĩie ūmaitha na kĩmena kwĩthwa kĩndũ kyoo kũvika Mũthenya wa Uthayũũkyo.

kumatwaa kyeninĩ kwa kwenda Kwake, na amaatoongoesya nzianĩ ũla ya w'o.

18.Ow'o mo nĩmaleete kwĩtĩkĩla ala maasya, 'Vate Nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Masia, Yesũ, mwana wa Malia.' Asya, 'Nũũ Indĩ ũla wĩna ũtonyi ona ũmwe mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ũla We akenda nĩũmũtw'ĩkĩthya Masia mwana wa Malia na nyinyia wake vathei na onthe ala me ũlũũ wa nthĩ? Na nĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ũsumbĩ wa matu na nthĩ na syonthe ila syĩ katĩ wasyo. We ombaa kĩla We wendaa; na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ũtonyi wa kwĩka syĩndũ syonthe.

19.Ayuti na Aklisto maasya. 'Ithyl twi syana sya Ngai Mwene Vinya W'onthe na ala endwa Make.' Asya, 'Nĩkĩ Indĩ we ũmũsĩlĩlaa nũndũ wa naĩ syenyu? Aiee inyw'ĩ mwĩlo andũ katĩ wa ala We ũmbĩte.' We amũekeaa ũla We wendaa na kũmũsĩlĩla ũla We wendaa. Na ũsumbĩ wa matu na nthĩ nĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na syonthe ila syĩ katĩ wasyo, na Kwake nĩkw'o kũkethwa kwĩ ũalũko.

20.Inyw'ĩ Andũ-Ma-Ivuku! Mũtũmwa Waitũ nrũkĩte kwenyu, ũtina wa ũvinda ya ũatĩanũ wa Atũmwa, ũla ũmũtheesyaa inyw'ĩ syĩndũ mũikese kwasya, 'Vayaaũka mũeti-wa-ũvoo-mũseo kw'itũ na vayaĩ mũkaanay'a.' Kwa ũu mũeti wa ũvoo mũseo na mũkaanany'a ow'o nũmũvikĩte inyw'ĩ. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ũtonyi wa kwĩka syĩndũ syonthe.

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ
قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ
الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَآمَنَ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا
وَاللَّهُ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا يَخْلُقُ
مَا يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ١٨

وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِبَّاؤُهُ
قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِمَّنْ
خَلَقَ يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ مَلِكُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا زُورٌ ١٩

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلَى
فُتْرَةٍ مِنَ الْأَوَّلِ أَنَّ تَقُولُوا مَا جَاءَنَا مِنْ بَشِيرٍ وَ
لَا نَذِيرٍ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ٢٠

LUKU 4

21. Na lilikanai yġla Mose wamaatavisye andū make, 'Inyw'I andū makwa, lilikanai ġnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe yġla yġ IŋIŋ wenyu yġla We wamŋnyuvġe Athani kuma katġ wenyu na amŋtw'ġkġthya inyw'I asumbġ, na We nġwamŋnengie inyw'I kġla ŋtaamanenge angġ ona meva nthġnġ wa nthġ yonthe.*⁴

وَرَأَى قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَقُومُوا أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنْبِيَاءَ وَجَعَلَكُمْ مُلُوكًا وَآسَكُمْ مَا لَمْ يُوْتِ أَحَدٌ مِنَ الْعَالَمِينَ ٥١

22. Inyw'I andū makwa, Likai nthġnġ wa Nthġ Ntheu ġla Ngai Mwene Vinya W'onthe watw'ġe ġtw'ġke yenyu, na, mŋikasyoke na ġtina nŋndŋ ġndġ mŋkeethwa na wasyo.

يَقُومُوا ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَى أَدْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خِيسِينَ ٥٢

23. Namo maisye, 'We Mose nthġ ġsu yġna andū ang'endu na mena vinya, na ithyġ tŋikamġlika yo kŋvika asu mamyume. Na ġndġ mo mauma nthġnġ wayo, ġndġ ithyġ tŋikamġlika yo;

قَالُوا يَبُوءُونَ أَنْ فِيهَا قَوْمٌ جَبَّارِينَ ۖ وَإِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا حَتَّىٰ يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِنَّا دَاخِلُونَ ٥٣

24. Ovau, andū elġ ala mamŋkġaa Mwġai woo, ala Ngai Mwene Vinya W'onthe wamanengete ġnee Yake, maisye, 'Likai mbingġlonġ mŋmavithŋkġe mo; na mwamina kŋlikġla vo, ġndġ vate nzika, inyw'I mŋkeethwa mwġ asindi. Na iai wġkwatyo wenyu kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ethwa inyw'I mwġ efġkġli.

قَالَ رَجُلٌ مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ اللَّهَ عَلَيْنَا ادْخُلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّكُمْ عَلَيْهِمْ وَ عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ٥٤

25. Mo maisye, 'We Mose, ithyġ tŋikalika vo ona ġndġ mo me vo. Kwa

قَالُوا يَبُوءُونَ إِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا أَبَدًا نَآدَاؤُهُمْ فِيهَا فَآذِهِمْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلَا إِنَّا هَاهُنَا قَوِّدُونَ ٥٥

* * Kwasya 'nthġ yonthe' nġ kŋweta andŋ ma ġvinda yu

Ūu, thi we na Mwŵai waku mŭkokite, na
ithyĩ twĩĩkala vaa.'

26. We Mose aisye' 'Mwŵai wakwa,
Nyie ndina ūtonyi ūlŭ wa ona ūmwe
woo ateo nyie mwene na mwanaaia, kwa
Ūu, We vathŭkany'a katĩ waitŭ na andŭ
mbaa-matŭ.

قَالَ رَبِّ إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَإِنِّي فَأُقَرِّبُ بَيْنَنَا
وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ٢٦

27. Ngai aisye, 'Nĩ w'o, nthĩ ūsu
ūkavatanwa kwoo kwa myaka mŵongo
ūna; mo makangangaa mena kūvŭavŭano
ūlŭ wa nthĩ. Kwa Ūu, we ndŭkew'e
kyeva ūlŭ wa andŭ mbaa-matŭ.

قَالَ فَإِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً يَكْفِهُونَ
فِي الْأَرْضِ فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ٢٧

LUKU 5

28. Na matavye mo w'o ūvoo wa aana eŵi
ma Atamu, yŵla kŵla ūmwe Woo
waumisye nthembo, na nŵyeetŵkŵlilwe ya
ūmwe woo na ya ūla ūngŵi yalewa. Ula
wa mbee asya, 'Nyie vate nzika,
nŵngŭkŭaa we; Ula wa ūtina asya, 'Ngai
Mwene Vinya W'onthe etŵkŵlaa kuma
kwa ala alūngalu tŭ.

وَإِذْ قَالَ لَهُمُ نَبَأُ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا
فَتَقَبَّلَ مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْآخَرِ قَالَ
لَا أُقْبَلُكَ قَالَ إِنَّمَا يَقْبَلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ٢٨

29. Ethwa we nŭŭtambŭŭkya kw'oko
kwaku ūlŭ wakwa ūmbŭae, nyie
nditambŭŭkya kw'oko kwakwa ūlŭ
waku ngŭae. Nyie nŵngŭmŭkŵa Ngai
Mwene Vinya W'onthe, Mwŵai wa nthĩ
yonthe.

لَئِنْ بَسَطْتَ إِلَى يَدِكَ لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسِطٍ يَدِيَ
إِلَيْكَ لِأَقْتُلَكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ٢٩

30. Nyie nŵenda we wŵkuŵe naŵ yakwa
oŭndŭ ūmwe na naŵ yaku, na ūitw'ŵka
mwŵkali wa Mwakinŵ, na yu nŵyo ūtvi
ya ala mekaa naŵ.

إِنِّي أُرِيدُ أَنْ تَبْغُوا بِرَأْسِي وَإِيَّكَ فَتَكُونَ مِنْ
أَصْحَابِ النَّارِ وَذَلِكَ جَزَاُ الظَّالِمِينَ ٣٠

31. Indŵi kŵlŵko kyake nŵkyamŭsesengie
kŭmŭaa mwanaa nyinyia, kwa Ūu we

فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ
مِنَ الْخَاسِرِينَ ٣١

nŵamŵaie na atw'ŵka Ŵmwe wa ala mena wasyo.

32.Na Ŵndŵ Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵamŵtŵmie ngŴngŴŴ Ŵla yenzie Ŵma nthŵ nŵkana We atonye kŴmwony'a we ŴndŴ Ŵtonya kŴvitha kimba kya mwanaa-nyinyia wake. We Kaini asya, 'Woo nŵ wakwa! Nyie nditonya kwŵthwa ŴndŴ Ŵmwe na ngŴngŴŴ Ŵno nŵkana ngatonya kŴvitha kimba kya mwanaaia?' Na Ŵndŵ we atw'ŵkie wa kwŵlila.

33.Na kwoondŴ wa ŴndŴ ŴŴ, Ithyl nŵtamatwŵle Aana ma Isilaeli kana Ŵla ona wŵva Ŵkoaa mŴndŴ ateo we oafŵe mŴndŴ kana kŴete kŵthokoo ŴŴŴ wa nthŵ---- akeethwa nŵ ta Ŵafŵe mbaŵ yonthe; na Ŵla ona wŵva wamŴnengie Ŵmwe thayŴ, akeethwa nŵ ta Ŵmanengete thayŴ andŴ onthe ma nthŵ. Na AtŴmwa MaitŴ nŵmamavikŵle mo mena Syama ntheu, Ŵndŵ ona Ŵtina wa Ŵu, aingŵ moo nŵmeekaa mothŴku maingŵ ŴŴŴ wa nthŵ.

34.Ituvi ya ala mamŴkwatŵasya Ngai Mwene Vinya W'onthe kaŴ na MŴtŴmwa Wake, na kwŵthŵng'Ŵŵsya kŴete kŵthokoo ŴŴŴ wa nthŵ, no asu tŴ ala malfŵte nŵ kŴawa na ŴvyŴ kana kwambwa mŴkelany'onŵ kana moko moo na maŴŴ moo makatilwa, kw'oko kŴmwe ngalfŵ Ŵmwe na kw'oko kŴla kŴngŵ ngalfŵ Ŵla Ŵngŵ, kana makalŴngw'a kuma nthŵ Ŵsu. Ŵsu Ŵkeethwa yŵ nthoni kwoo ŴŴŴ wa nthŵ Ŵno,nakw'o Ŵtunŵ makeethwa na ŴsilŴŴ mŴnene.

بَعَثَ اللَّهُ عَزَائِكَ فِي الْأَرْضِ لِرَبِّهِ كَيْفَ
يُؤَارِي سَوَاءَ أَخِيهِ قَالَ يُؤْتِلُنِي أَجَزْتُ أَنْ أُولُو
وَشَلْ هَذَا الْفَرَابِ فَأُؤَارِي سَوَاءَ أَخِي فَأَصْبَحَ
مِنَ الْغَالِبِينَ ﴿٣٢﴾

مِنَ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَءِيلَ أَنَّهُ مَن
قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا
قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ
جَمِيعًا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ لَا
كَثِيرًا مِّنْهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَسْرِفُونَ ﴿٣٣﴾

إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ
فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ
أَيْدِيهِمْ وَأَنْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ
ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ
عَظِيمٌ ﴿٣٤﴾

35. Ateo asu ala melilaa mbee wa matanethwa ūtonyini wenyu. Kwa ūu, manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ni Mōekanfi Mūno Vyū, Usūftwe ni tei.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدُرُوا عَلَيْهِمْ فَأَعْلَوْا
بِقُدْرَةِ اللَّهِ عَفْوُهُمْ ۖ جِيمٌ ٥

LUKU 6

36. Inyw'i ala mwitfklāa! Mōkfei Ngai Mwene Vinya W'onthe na manthai nzla ya kūmūthengeea We na ithing'itsyei nzlanī Yake nīkana inyw'i mūtonye kwafla.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيَّ الْوَسِيلَةَ
وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ٥

37. Vate nzika, ala matetfklāa, ona makethwa na syonthe ila syi matuni na ūlū wa nthi na ūngi nyingi mbee wa isu, kwiyovosya mo ene kuma ūsilfloni wa Mūthenya wa Uthayūkyo, ayitfklwa, namo makeethwa na ūsilflo wi woo.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا
وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَيَفْتَدُوهُ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيَمَةِ
مَا تَقْبَلُ مِنْهُمْ وَهُمْ عَذَابُ الْيَمِينِ ٥

38. Mo makenda kuma nthini wa Mwaki ūsu, indī maikethwa matonya kuma nthini waw'o, namo makeethwa na ūsilflo wa kwikalaa.

يُرِيدُونَ أَنْ يُخْرِجُوا مِنَ الدَّارِ مَا هُمْ بِخَارِجِينَ
مِنْهَا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ٥

39. Na ūlū wa mūdūūme ūla ūyaa na kīveti kīla kyūyaa, tilai moko moo to ūlvanīsyō wa naī yoo na ūsilflo wīna ūkany'o kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-Vinya, Mūfi.

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا
كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ٥

40. Indī ūla ona wīva umbūlaa itina wa wīki-wa-naī wake na kūseūvyā, indī Ngai Mwene Vinya W'onthe ni Mōekanfi Mūno Vyū, Usūftwe ni tei.

فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ
عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ٥

41. We nowīsi kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ni We ūla ūsumbi wa matu na nthi ni Wake? We amūsilflāa ūla We

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُعَذِّبُ
مَنْ يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ٥

wendaa na amûekeaa Òla We wendaa; na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na Òtonyi wa kwîka syîndû syonthé.

42. We Mûtûmwa! Maikakwîw'îthye kyeve asu ala mekalaataa kûvalûka nthîñ wa Òlei, asu ala maasya na makanyw'a moo, 'Ithyî nîtwîtkîlaa,' îndî ngoo syoo iyîtkîlaa. Na katî wa Ayuti ota Òu ve asu ala mendeew'a mûno nî kwîthukîlîsyaa movûngû ala mamethukîlîsyaa nîkana mamatwaie andu angî ala mataavika vala we Òî. Mo maalyûlaa ndeto îtina wa kwîkîwa vandû vasyo vala wa w'ò, na kwasya, 'Ethwa inyw'î mûkanengwe maûndû aa, îndî metîkîlei, îndî ethwa mûiûnengwe aa, îndî îsûvlei!' Na Òla Ngai Mwene Vinya W'onthe ûmûtw'île kûmûtata, we ndûkamwonea kîndû ona kîva kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Aa nîmo ala Ngai Mwene Vinya W'onthe Òtaaenda kûthesya ngoo syoo, mo makeethwa na nthoni ÎûÎû wa nthî Ìno, na Itunî makeethwa na Òsilîlo mwai.

43. Mo nîmamanyîlîte kwîthwa ethukîlîsyaa ma ûvûngû, ayî ma syîndû ila mbatane. Ethwa îndî nîmekûka kwaku we kwoondû wa Òtw'io, tw'a katî woo kana wîvathane namo. Na weevathana namo, maitonya kûkwîka Òthûku ona vanini ethwa we nîwatw'a, tw'a katî woo na Òlûngalu. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa ala alûngalu.

44. Na mo makaûtw'îkîthya we mûsili ata oyîla mo mena Tola vamwe namo, îla nthîñ wayo ve Òtw'ic wa Ngai

يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ لَا يَحْزُنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي
الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ
قُلُوبُهُمْ وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا وَهُمْ سَمْعُونَ لِلْكَذِبِ
سَمْعُونَ لِقَوْمٍ آخَرِينَ لَمْ يَأْتُوكَ يُحْزِنُونَ الْكَلِمَ
مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ يَقُولُونَ إِنْ أُوتِيتُمْ هَذَا فَخُذُوهُ
وَإِنْ لَمْ تَأْتَوْهُ فَأَحْذَرُوا وَمَنْ يَرْدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ
فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ
اللَّهُ أَنْ يَهْدِ قُلُوبَهُمْ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَسَوْ
لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ٥٠

سَمْعُونَ لِلْكَذِبِ أَكَلُونَ لِلسُّحْتِ فَإِنْ جَاءُوكَ
فَأَحْكُمْ بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ وَإِنْ تُعْرِضْ
عَنْهُمْ فَلَنْ يَضُرَّوكَ شَيْئًا وَإِنْ حَكَمْتَ فَأَحْكُمْ
بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ٥١

وَكَيْفَ يُحْكَمُونَكَ وَعِنْدَهُمُ التَّوْرَةُ فِيهَا حُكْمٌ
اللَّهُ ثُمَّ يَقُولُونَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ

بِالْمُؤْمِنِينَ ٥٢

Mwene Vinya W'onthe? Na ona kũilyĩ ōu; mo nĩmasyokaa na itina na mo maiketĩkĩla.

LUKU 7

45. Vate nzika, Ithylĩ nĩtwatheeisye Tola yĩna ōtongoi na kyeni. Ila kwoondũ wayo, Athani ala maĩ ew'i kw'itũ nĩmamatw'ĩle Ayuti, oũndũ andũ alũngalu meekie na Asomi-ma-Mĩao nũndũ mo nĩmendekaa mayĩsũvĩle Ivuku ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na nũndũ mo maĩ asũvĩle mayo. Kwa ōu, mũikamakĩle andũ ĩndĩ ngĩei Nyie; na mũikamĩkũany'e Mĩsoa Yakwa na thoaa mũvũthũ. Na ūla ona wĩva ōtatusaa na maũndũ ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ōtheetye, aa nĩmo alei.

46. Na nthĩnĩ wamo Ithylĩ nĩtwamaandĩkĩle: Thayũ kwa thayũ, na itho kwa itho, na ĩnyiũũ kwa ĩnyiũũ, na kũtũ kwa kũtũ, na ĩeo kwa ĩeo, na kwa maũkite ala angĩ ōĩvanũsyoo wĩanĩle. Na ūla ona wĩva ōtatusaa kwĩanana na maũndũ ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ōtheetye, aa nĩmo eki ma naĩ.

47. Na Ithylĩ nĩtwamũtũmie Yesu, mwana, wa Malia, aatĩla nyaĩĩ syoo, akĩanĩĩsya maũndũ ala mavuaniw'e mbee wake nthĩnĩ wa Tola, na Ithylĩ nĩtwamũnengie we Uvoo-Mũseo ūla wai na ōtongoi nthĩnĩ waw'o na kyeni, ōkĩanĩĩsya maũndũ ala mavuaniw'e mbee waw'o nthĩnĩ wa Tola, na ōtongoi na ōtao kwa akĩi-ma-Ngai.

48. Na maeke Andũ ma Uvoo-Mũseo masile kwĩanana na maũndũ ala Ngai

إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ
بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبُّونَ
وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا
عَلَيْهِ شُهَدَاءَ فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَخَشَوْنَ
لَا تَشْرَوْا بِأَيِّئِي تَنَا قَلِيلًا وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِهَا
أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ﴿٤٥﴾

وَكُنَّا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنْ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ
بِالْعَيْنِ وَالْأَنْفَ بِالْأَنْفِ وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ وَالسِّنَّ
بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ مَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ
كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِهَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ
هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٤٦﴾

وَقَفَّيْنَا عَلَى آثَارِهِم بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا
لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَآتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ فِيهِ
هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ
وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٤٧﴾

وَنَحْنُ أَمَلُ الْإِنْجِيلِ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِ وَمَنْ لَمْ

syoo. Na mūno ūtalo mūnene wa andū
nī mbaa-matū.

51. Mo ṽndī, memantha ūtw'io wa ala
matukū ma Utumanu? Na nū ūla
mūseo kūvīta Ngai Mwene Vinya
W'onthe ta Mūsili kwa andū ala mena
mūtkīto mūlūmu?

LUKU 8

52. Inyw'ī ala mwītīkīlaa! Mūikamose
Ayuti na Aklisto kwīthwa anyanya. Mo
nī anyanya mūndū na ūla ūngī. Na ūla
ona wīva wenyu ūmosaa mo ta
anyanyae, ow'o we nī ūmwe woo.
Nīw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe
ndamatongoeasya andū mate alūngalu.

53. Na we ūkamona ala mena ūwau
ngoonī syoo, mekalaatīte mamelekele
mo, makyasya 'Ithyī nītūūkīa tūikese
kūkwatwa nī mbanga.' Nokwīthwa
Ngai Mwene Vinya W'onthe akaete
ūkīlyo kana o ūndū ūngī kuma Kwake-
Mwene. Na ṽndū mo makeethwa ene
kwīlila nūndū wa maūndū ala mo
mavithie ilīkonī syoo.

54. Na asu ala metīkīlaa makasya, 'Aa
nīmo ala meevītīe na Ngai Mwene Vinya
W'onthe na ithitū syoo syī vinya kana
mo vate nzika, mai vamwe nenyu?
Mawīa moo nī vathei namo nīmatw'īkīte
ene wasyo.

55. Inyw'ī ala mwītīkīlaa! Ula ona wīva
katī wenyu ūalyūkaa akatia ndīni yake,
ṽndī nīkūmanyīke kana Ngai Mwene
Vinya W'onthe vandū vake omītūkī
akaete andū ala We ūkamendaa mo na

أَفَكُلَّمَا جَاهِلِيَّةٌ يَأْتُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ
فِي حُكْمٍ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٥١﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى أَوْلِيَاءَ
بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَمِنْكُمْ فَإِنَّ
مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٢﴾

فَتَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُسَارِعُونَ فِيهِمْ
يَقُولُونَ خَشِئْنَا أَنْ تُبَدِّلَ دِينَهُ فَكَفَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَ
بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِنْ عِنْدِهِ فَيُصْبِحُوا عَلَى مَا أَسْرَوْا فِي
أَنْفُسِهِمْ نَادِمِينَ ﴿٥٣﴾

وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا أَهَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ
أَيْمَانِهِمْ أَنْهُمْ لَمَعَلَّكُمْ حِطَّتْ أَعْيَالُهُمْ فَأَصْبَحُوا
لَهُمْ خَيْرِينَ ﴿٥٤﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ
يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٌ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ

ala makamwendaa We, na ala makethwa me auuu na menyivitye kwa etikili, omu na alomu kwa alei. Mo makeething'itsya kOkita nzlanI ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na maikakia kImena kya muManthi wa Ivityo. Usu ni mumo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; We amUnengae OIa We wendaa; na Ngai Mwene Vinya W'onthe ni We Mwene mumo, Umanyi-W'onthe.

اعَزَّةَ عَلَى الْفَرِيقَيْنِ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ٥٥

56. MUnyanyae wenyu ni Ngai Mwene Vinya W'onthe tu na Mutumwa Wake na etikili ala malumasya Mboya na kOiva Saka makimukumanfa We mena wIw'i w'onthe.

إِنَّمَا أَمْرُهُمْ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رُكْعُونَ ٥٦

57. Na ala mamwosaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Atumwa Make na etikili kwithwa anyanyae, nImekale mesi nesa vyu kana no nguthu Ila ya Ngai Mwene Vinya W'onthe Ikasinda.

وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ ٥٧

LUKU 9

58. Inyw'I ala mwitikiIlaa! Muikamose ala mavuaa nguI na kumithaOkIa ndini yenyu kuma katI wa asu ala manengiwe Ivuku mbee wenyu, na alei. Na mOkIei Ngai Mwene Vinya W'onthe ethwa inyw'I mwI etikili.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُوءًا وَلَعِبًا مِنَ الَّذِينَ أَوْتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَلِلْفَارِ أَوْلِيَاءَ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُنتُمْ قَوْمًا عَاذِينَ ٥٨

59. Na ala, yIla inyw'I mweeta andu MboyanI, matusaa ta nguI na IthaO. Kitumi nundO mo ni andu ala matamanyaa.

وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوا هُزُوءًا وَلَعِبًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ٥٩

60. Asya, 'Inyw'I Andu-Ma-Ivuku! Inyw'I mwitwona twina Ivityo nundO ithyI tumwitiIlaa Ngai Mwene Vinya

قُلْ يَا هَٰؤُلَاءِ الْكِتَابُ هَلْ يُسْمِعُونَ وَلَوْ أَنَّمَا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهَا وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلُ وَأَنَّ أَكْثَرَكُمْ فَاسِقُونَ ٦٠

W'onthe na ma0nd0 ala matheetw'e kw'it0 na ala matheeiw'e mbeeni? Kana n0nd0 aingi m0no menyu matamw'w'aa Ngai?

61. Asya, 'Nye nIm0manyIthye asu ala Ituvi yoo nI Ith0kangu mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe k0vIta Ou? Mo nImo asu ala Ngai Mwene Vinya W'onthe 0maumanIte na ala 0thatu Wake 0maval0kIle na ala We 0matw'IkIthItye malaI na ng0l0e na ala mam0thaithaa Ula-M0th0ku. Ow'o, aa me mwIkalonI m0th0ku m0no, na nImaIte vaasa m0no kuma nzIani Ila ya w'o.

62. Na yIla mo mooka kwenyu mo maasya, 'IthyI nIwIthIkaIaa; oyIla mo malikaa mena 0lei na maumaa vo meo na w'o; Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nIwIthI nesa vy0 ma0nd0 ala mo mavithaa.

63. Na we n0monaa aingi moo mekalaatIte melekele naI na 0t0li wa mIao na 0yi wa syInd0 ila mbatane. Vate nzika ma0nd0 ala mo mekaa nI math0ku.

64. NIki Elei na Asomi ma mIao matamavataa mo k0neena 0v0ng0 na k0ya syInd0 ila mbatane? Vate nzika ma0nd0 ala mo mekaa nI math0ku.

65. Na Ayuti maasya, 'Kw'oko kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nI kwove, 'Moko moo ene makoovwa na mo makaumanIwa n0nd0 wa ma0nd0 ala mo maneena. Tiw'o moko make eII nImathasye; We aumasya 0nd0 We

قُلْ هَلْ أُنَبِّئُكُمْ بِشَرِّ مِّنْ ذَلِكَ مُجَآئِدٌ عِنْدَ اللَّهِ مَن
لَعَنَهُ اللَّهُ وَغَضِبَ عَلَيْهِ وَجَعَلَ مِنْهُمُ الْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيرَ وَعَبَدَ
الطَّاغُوتِ أُولَئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا وَأَضَلُّ عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ ⑤

وَلَا جَآئِدٌ لَّهُمْ فَآوَا أَمَّا وَقَدْ دَخَلُوا بِالْكَفْرِ وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا
بِهِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا يَكْتُمُونَ ⑥

وَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يُسَارِعُونَ فِي الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَ
أَكْثُهُمُ الشُّعْتُ لَيْسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ⑦

وَلَا يَنْهَهُمُ الرَّبُّونَ وَالْأَحْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِثْمَ
وَأَكْثُهُمُ الشُّعْتُ لَيْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ⑧

وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ
وَلَحْنُوا بِمَا قَالُوا بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنفِقُ كَيْفَ
يَشَاءُ وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ

wendaa. Na ma0nd0 ala matheetw'e kwaku we kuma kwa Mw'ai waku vate nzika makamongeleela aing'i moo nthl'i wa wau wa matf0 na 0lei. Na ithy'i n'itw'k'ite 0maitha na k'fmena katf woo k0vika M0thenya wa Uthay00kyo. Y'la mo mavuva mwaki wa ka0, Ngai Mwene Vinya W'onthe n'0voasya. Na mo mething'f'asya k0ete k'fthokoo f0f0 wa nth'i na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamendaa ala maetae k'fthokoo.

رَبِّكَ طَغَيْنَا وَكُفَرْنَا وَالْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعِدَاةَ
وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ كُلَّمَا أَوْقَدُوا نَارًا
لِلْحَرْبِ أَطْفَأَهَا اللَّهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا
وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْمُفْسِدِينَ ٥٦

66.Na takethwa And0-Ma-Ivuku n'imeet'k'f'ite na kw'fthwa me al0ngalu, vate nzika, Ithy'i tw'fthwa twamavetang'f'e moth0ku moo, na vate nzika, Ithy'i tw'fthwa twamet'k'f'ilile k0lika nthl'i wa M'funda ya Utanu.

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَكُنَّا عَنْهُمْ
سَيِّئِينَ ٥٧

67.Na takethwa mo n'fmal0f0m'f'lye Tola na Uvoo-M0seo na ma0nd0 ala matheetw'e kwoo kuma kwa mw'ai woo, mo vate nzika methwa ma'f'ite katf wa sy'nd0 nzeo kuma f0f0 woo na kuma uungu wa nya'f' syoo. Katf woo ve nguthu f'la y'f' vu katf; f'nd'f' Ond0 aing'i m0no mekaa n'f' 0th0ku.

وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ
إِلَيْهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكَلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ
أَرْجُلِهِمْ مِنْهُمْ أُمَّةٌ مُقْتَصِدَةٌ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ سَاءٌ
مَا يَعْمَلُونَ ٥٨

LUKU 10

68.We M0t0mwa! Matw'f'e and0 ma0nd0 ala mavuan'f'w'e kwaku kuma kwa mw'ai waku; na walea kw'f'ka 0u, f'nd'f' we nd0navikya 0t0mane Wake ona vanini. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe aka0s0v'f'ana we na and0. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya and0 alei.

يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ
تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَهْدِي الْقَوْمَ
الْكَاثِرِينَ ٥٩

69.Asya, 'Inyw'f' And0-Ma-Ivuku! Inyw'f' m0ngeme f0f0 wa vathei

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُمْ عَلَى شَيْءٍ مُقِيمُوا التَّوْرَةَ

omŭvaka mŭlŭmye Tola na Uvoo-Mŭseo na maŭndŭ ala yu matheetw'e kwenyu kuma kwa Mwŭlai wenyu.' Na vate nzika, maŭndŭ ala matheetw'e kwaku we kuma kwa Mwŭlai waku makamongelela aingŭ moo nthŭnŭ wa ŭemu na ŭlei; kwa ŭu we ndŭkew'e kyeva nŭndŭ wa andŭ alei.

70. Vate nzika, asu ala metŭkŭlŭŭte na Ayuti na Asavii na Aklisto----ŭla ona wŭŭva ŭmwŭtŭkŭlŭlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŭthenya wa Mŭminŭkŭlŭyo na wŭkaa meko maseo, vaikethwa w'ia ŭlŭlŭ woo, onamo maikakwatwa nŭ kyeva.

71. Vate nzika, Ithŭyŭ nŭtwoosie ŭtianŭo kuma kwa Aana ma Isŭlaeli, na nŭtŭwatŭmie Atŭmwa kwoo. Indŭ kŭla ŭvinda Mŭtŭmwa wookaa kwoo ena maŭndŭ ala ngoo syoo itamendaa, nŭmamaw'ŭkŭlŭthisye amwe moo ta akengani, na amwe nŭmamanthie kŭmoaa.

72. Namo masŭanŭŭe kana vaikethwa ŭsilŭlo, kwa ŭu mo matw'ŭkie ilalinda na andŭ mate matŭ. Indŭ Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭwamelekele mo na tei; indŭ oŭngŭ aingŭ katŭ woo matw'ŭkie ilalinda na andŭ mate matŭ; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ Mŭsyallŭsya wa maŭndŭ ala mo mekaa.

73. Ow'o, mo nŭ alei ala maasya, 'Vate nzika, Ngai Mwene Vinya nŭ Masia, mwana wa Malia,' oyŭlla Masia we mwene aisye, 'Inyw'ŭ Aana ma Isilaeli, mŭthaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula nŭ Mwŭlai wakwa na Mwŭlai wenyu.

وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ وَلَيُزِيدَنَّ
كَثِيرًا مِنْهُمْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُفْيَا نَا وَكُفْرًا
فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ⑤

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِقُونَ وَالصَّالِحِينَ
مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ⑥

لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَرَأْسَنَّا إِلَيْهِمْ
رُسُلَنَا كُلَّمَا جَاءَهُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُهُمْ
فَرَأَوْا كَذِبًا أَفَرَأَوْا قَوْلَنَا يَتْلُونَ ⑦

وَحَسِبُوا أَلَّا تَكُونَ فِتْنَةٌ فَصَبَّوْا وَصَبَّوْا ثُمَّ تَابَ إِلَهُهُمُ
عَلَيْهِمْ ثُمَّ صَبَّوْا وَصَبَّوْا كَثِيرًا مِنْهُمْ وَاللَّهُ بِصِيرٍ بِمَا
يَعْمَلُونَ ⑧

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ
وَقَالَ الْمَسِيحُ يَبْنِي إِسْرَءِيلَ عَابِدُوا اللَّهَ سَرُورِي
وَرَبِّكُمْ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ
الْجَنَّةَ وَمَا فِيهَا النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ⑨

'Vate nzika, ūla Ōmwānanasya Ngai Mwene Vinya W'onthe na ngai ingī, we Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmūvatfite Itu, na wīkalo wake ūkeethwa Mwakinī. Na eki- ma-naī maikethwa na ūtetheesya.

74.Na vate nzika, nī alei ala maasya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Ōmwe katī wa atatū; Vai Ngai ateo Ūla Ngai Umwe. Indī mo malea kūeka kūneena ūndū mo maneenaa, vate nzika, ūsilfio mwai ūkamakwata asu ala matetīkīlaa.

75.Mo Indī nomakamwelekela Ngai Mwene Vinya W'onthe na kwītya ūkeko Wake, oyīla Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mūekanī-Mūno-Vyū, Usūitwe nī tei?

76.Masia, mwana wa Malia, aī Mūtūmwa tū; vate nzika, Atūmwa onthe ala maī mbee wake nīmakw'ie. Na nyinyia wake aī mūlōngalu. Onthe eīl nīmaīsaa Ifu. Sisyai ūndū Ithyī tūvuanasya Mīsoa kwoondū wa ūseo woo, na sisyai ūndū Ithyī tūvuanasya Mīsoa kwoondū wa ūseo woo, na sisyai ūndū mo maalyōlawā.

77.Asyā, 'Inyw'ī mōkakīthaitha ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe kīla kīte na ūtonyi wa kūmwīka inyw'ī naī kana nesa?' Na nī Ngai Mwene Vinya W'onthe Ūla nī Wīw'i-W'onthe, Umanyi W'onthe.

78.Asyā, 'Inyw'ī Andū-ma-Ivuku! Mūikamīkīle mīvaka ūndūnī wa ndīni yenyu vate ūlōngalu, kana kūatīla mawendi mathōku ma andū ala

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ وَمِمَّنْ
رِئَاسَ الْأَلْهَةِ وَاحِدٌ وَإِنْ لَمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ
لَيَسَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ⑤

أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لَهُ وَاللَّهُ غَفُورٌ
رَحِيمٌ ⑥

مَا التَّبَسُّجُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ
قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ كَأَنَّا بِكُلِّ الْغَلَامِ
أَنظُرُ كَيْفَ بُيِّنَ لَهُمُ الْآيَاتِ ثُمَّ أَنْظِرُنِي يُوقَلُونَ ⑦

قُلْ اتَّقُوا اللَّهَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ شَيْئًا
وَلَا نَفْعًا وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ⑧

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي زِينَتِكُمْ غَيْرِ الْبَرِّ وَلَا تَتَّبِعُوا
أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَأَضَلُّوا كَثِيرًا وَضَلُّوا
عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ ⑨

mathyoe kie tene na matuma angĩ
mathyoe ka, na ala melelũkĩte kuma
nzĩanĩ ũla ya w'o.

LUKU 11

79. Asu katĩ wa Aana-ma-Isilaeli ala
maleile kwĩtĩkĩla, nĩmaumanĩwe na ũmĩ
wa Ndaviti, na wa Yesu, mwana wa
Malia. Kĩtumi nũndũ mo nĩmaleile
kwĩw'a na nĩmeekaa mothũku.

80. Mo mayaĩ matonya kũvatana mũndũ
na ũla ũngĩ mwĩkalo mũthũku wa
maũndũ ala mo meekie. Maũndũ ala mo
meekaa maĩ mathũku mũno.

81. We Okamona aingĩ moo
maimatw'ĩkĩthya alei kwĩthwa ta
anyanyae moo. Vate nzika, maũndũ ala
mo matongoetye mbee woo ene nĩ
mathũku; na kũtw'ĩka kana Ngai Mwene
Vinya W'ontho ndendeaw'a nĩmo;
namo makekalaa nthĩnĩ wa ũsilĩlo ũũ.

82. Na takethwa mo nĩmamwĩtĩkĩlĩte
Ngai Mwene Vinya W'ontho na
Mwathani ũũ, na maũndũ ala
mavuanĩtw'e kwake, mo mayĩthwa
mamosie mo ta anyanyae moo, ĩndĩ aingĩ
moo nĩ mbaa-matũ.

83. Vate nzika, we ũkeethĩa Ayuti na asu
ala mamwĩlananasya Ngai Mwene Vinya
W'ontho na ngai ingĩ nĩmo andũ mena
ũmaitha mũnene kwa etĩkĩli. Na kwa ũla
w'o we Okamona kana ala me vakuvĩ
mũno kwa ũnyanya mũno na etĩkĩli nĩ
ala maasya, 'ĩthyĩ twĩ Aklisto.' Kĩtumi
nũndũ mevo katĩ woo asomĩ anene na
alei na nũndũ mo mayĩkathĩaa.

لَعَنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَلَى لِسَانِ
دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا
يَعْتَدُونَ ﴿٧٩﴾

كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا
يَفْعَلُونَ ﴿٨٠﴾

تَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَبِئْسَ مَا
فَعَلْتُمْ لَكُمْ آفُسُ هُمْ أَنْ يَخِطَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَفِي
الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ ﴿٨١﴾

وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
مَا اتَّخَذُوا هَؤُلَاءِ أَوْلِيَاءَ وَلَكِنْ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَسِقُونَ ﴿٨٢﴾

لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ
وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ
آمَنُوا الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا تَصَرُّوْا بِذَلِكَ إِنَّا مِنْكُمْ فَنَسِينِ
وَرَبُّنَا إِنَّهُمْ لَا يَتَذَكَّرُونَ ﴿٨٣﴾

90. Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakamukūlya inyw'i ūlū wa ithitū syenyu sya mana, Indī We akamwita inyw'i amūkūlye nūndū wa ithitū ila inyw'i mwaŋe mwīna mūtīkīlo. Ndīvi ya ūndū ūū nī kūtīthya ngya īkūmi na īlū ūla we ūthasya andū maku kana kūmaūfa mo ngūa kana kūmīnenge ngombo ūthasyo. Na ūla ūtatonya kwona *nzīa* akatīfa kūya kwa matukū atatū. Isu nīyo ndīvi ya ithitū syenyu yīla mwamina kwīvita. Na masūvīei mawīvīto menyū. Uu nīw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ūnūmūvathūkanīsyā Mīsoa Yake nīkana mūtonye kūtūnga mūvea.

91. Inyw'i ala mwītīkīlaa! Syaūnyw'a ila itoonasya na mathaū ma kūtālīthya na mīvw'anano na kwaūsyā na mbūū nī ūvukyo tū na wīa wa moko wa Satani. Kwa ūu, īvathanei na *kīla kīmwe* kyasyo nīkana inyw'i mūtonye kwaīla.

92. Satani endaa kūseūvya ūmaitha na kīmena katī wenyū tū na *nzīa* ya syaūnyw'a ila itoonasya na mathaū ma īvuso, na kūmūtūnga inyw'i ītina kwa kūmūlīlikana Ngai Mwene Vinya W'onthe na kuma Mboyanī Indī inyw'i mūkekalaa ītina?

93. Na mwīw'ei Ngai Mwene Vinya W'onthe na mwīw'ei Mūtūmwa, na syaīsyai. Indī ethwa inyw'i mwīsyoka ītina, Indī manyai kana wīa wa Mūtūmwa Waitū no kūvikya Utūmane tū.

94. ūlū wa asu ala metīkīlaa na kwīka mawīa maseo, ndīkethwa yī naī ūlū wa

لَا يَأْخُذْكُمْ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْسَارِكُمْ وَلَكِنْ يُؤْخِذْكُمْ
بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسْكِينٍ
مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْفٌ مِنْ تُرْخُيْدٍ
رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ كَفَّارَةُ
أَيْسَارِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ
يُخَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ①

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْبَيْسُ وَالْإِنصَالُ
وَالْأَزْلامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ
تُفْلِحُونَ ②

إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ
وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْبَيْسِ وَاصْطَلَّكُمْ عَنْ
ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ ③

وَاطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَاعْبُدُوا فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ
قَاتِلُوا أَلَمَّا عَلَى رَسُولِنَا الْبَلْغُ الْبَيِّنُ ④

لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ

syIndu ila mo meuya, ethwa
nImeUmOkIa Ngai na kwItIkIla na
kwIka mawIa maseo, na IngI kUmOkIa
Ngai na kwItIkIla na o IngI kUmOkIa
Ngai na kwIka moseo. Na Ngai Mwene
Vinya W'onthe amendaa ala mekaa
moseo.

LUKU 13

95.Inyw'I ala mwItIkIlaa! Vate nzika,
Ngai Mwene Vinya W'onthe akamUtata
inyw'I na Undu *mUnini*; nyamU sya
nzyIma ila moko menyu na matumo
menyu matonya kUvikIla, nIkana Ngai
Mwene Vinya W'onthe atonye
kUvathOkany'a asu ala mamOkIaa We
kwa kImbithI. Kwa Ou IndI, Ula ona
wIva, Ukeka UthOku Itina wa Ou,
akeethwa na UsilIlo wI woo.

96.Inyw'I ala mwItIkIlaa! MuiKoeae
nyamU sya nzyIma mwI nthInI wa Haji.
Na Ula ona wIva katI wenyu Ukoa o
esI, ndIvi yayo nI nyamU ya maUu ana
ota Isu we UaIte, kwIlanana nondU andU
elI alUngalu katI wenyu matw'Ite,
nyamU oIsu Itwawe nthInI wa Kaava ta
nthembo; kana ta UIVanIsyo, we
akeethwa aIwe nI kUmaIthya andU ngya
meana Una, kana aIte kUya kwa *matukU*
ota asu, nIkana we asame Utw'io wa
kIko kyake. *IUu* wa maUndu ala
mavItie, Ngai Mwene Vinya W'onthe
nUekeaa, IndI Ula Usyokeaa, *naI Isu*
Ngai Mwene Vinya W'onthe
akamUsilIla we *kwoondU* wa *hItyo* yake.
Na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-
vinya, MwIai wa UIVanIsyo.

فِيمَا طَعَبُوا إِذَا مَا اتَّقَوْا وَآمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
ثُمَّ اتَّقَوْا وَآمَنُوا ثُمَّ اتَّقَوْا وَآمَنُوا وَاحْتَسَبُوا وَاللَّهُ يُجِيبُ

الْمُحْسِنِينَ ﴿٩٥﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَيْسَ لَكُمْ اللَّهُ بِشَيْءٍ مِنَ الصَّيْدِ
ثَمَّالَهُ أَيْدِيكُمْ وَرِمَاحُكُمْ لِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَخَافُهُ
بِالْغَيْبِ فَمَنِ اعْتَدَىٰ بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٩٦﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنْتُمْ حُرُمٌ
وَمَنْ قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَمِّدًا فَجَزَاءٌ مِّثْلُ مَا قَتَلَ مِنْ
الْأَنْعَامِ بِمَا يُكَلِّمُ بِهِ ذُو عَيْنٍ مِنْكُمْ هَدْيًا بِالْجُرْئِ
أَوْ كَفَّارَةٌ طَعَامُ مَسْكِينٍ أَوْ عَدْلٌ ذَلِكَ صِيَامًا
لِيَذُوقَ وَبَالَ أَمْرِ عَفَا اللَّهُ عَنْهُ سَلَفًا وَمَنْ عَادَ
فَيَنْقِمُ اللَّهُ مِنْهُ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ ﴿٩٦﴾

97. Nyamu sya Okanga na ūyi wasyo nĩ mwĩfĩkĩye kwenyu ta kyaŭya kyenyu na aendi-ma-kyalo; İndĩ nyamũ sya nthĩ nyũmũ nĩ mbatane kwenyu yĩla mwĩ nthĩnĩ wa Haji. Na mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'ontho Ula inyw'ĩ mũkombanw'a Kwake.

أَجَلٌ لَّكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَّكُمْ وَ
لِلشَّيْءِ رِزْقٌ وَخِزْمٌ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرُمًا
وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩٧﴾

98. Ngai Mwene Vinya W'ontho nũmĩtw'ĩkĩthĩye Kaava kwĩthwa Nyũmba Ntheu, kwĩthwa wĩkwatyo na ūkiakisyo kwa mbaa andũ, ota ūu Mwei Mũtheu na nthembo na *nyamũ ila syĩna* masango *ngingo syasyo*. Uu nĩkana inyw'ĩ mũtonye kũmanyaa kana Ngai Mwene Vinya W'ontho nũmesĩ maũndũ ala me matunĩ na ala me İtũũ wa nthĩ, na kana Ngai Mwene Vinya W'ontho nũsyĩsĩ syĩndũ syontho nesa.

جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْيَمِينُ الْحَرَامَ قِيَمًا لِلنَّاسِ وَ
الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقَلَائِدَ ذَلِكَ لِتَعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَنَّ
اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٩٨﴾

99. Manyai kana Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ Mwai kwa kũsĩĩla, na kana Ngai Mwene Vinya W'ontho *ota ūu* nĩ Mũekanĩ Mũno Vyũ, Usũĩtwe nĩ tei.

اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ وَأَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
رَّحِيمٌ ﴿٩٩﴾

100. İtũũ wa Mũtũmwa no kũvikya Utũmane tũ. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho nũmanyaa maũndũ ala inyw'ĩ mumbũlaa na ala mũvithaa.

مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ
وَمَا تَكْتُمُونَ ﴿١٠٠﴾

101. Asya, 'Uthũku na ūseo iivw'anene; onakau wingĩ wa ūthũku nũtonya kũtuma we ūseng'a. Kwa ūu, mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'ontho, inyw'ĩ andũ mwĩna kĩĩfko, nĩkana mũtonye kwafĩla.

قُلْ لَا يَسْتَوِي الْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ وَلَوْ أَعْجَبَكَ كَثْرَةُ
الْخَبِيثِ فَاتَّقُوا اللَّهَ يَأْتِ بِالدَّلِيلِ أَلا يُبَاقِ لَعَلَّكُمْ
تَفْقَهُونَ ﴿١٠١﴾

LUKU 14

102. Inyw'ĩ ala mwĩfĩkĩlaa! Mũikakũlye İtũũ wa syĩndũ ila inyw'ĩ mwavuanĩw'a itonya kũmũetee thĩna; ona kau

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا عَنْ أَشْيَاءَ إِنْ تُبْدَ لَكُمْ
سُؤْلُكُمْ وَإِنْ تَسْأَلُوا عَنْهَا حِينَ يُنْزَلُ الْقُرْآنُ

mwakūlya ūlū wasyo oyīla Kulani
nītheetw'e, yo ūkavuanw'a kwenyu.
Ngai Mwene Vinya W'onthē nīw'itīlte
nza kwoondū wa ūseo.^{1*}

بَيِّنْ لَكَ عَمَّا اللَّهُ عَلَيْهِمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ

¹ * Vai wambīlīlīyo wa kīko kīyīlātwē nī Ngai
kwoondū wa etīkīlī kīna kīlelelo kya kūete thīna.
Indī nthīnī wa tei Wake Ngai ndendaa kūnengane
myamūlo kwa nzīa ila nini vyū iikese kwīthwa
syū vinya kwa amwe kūmīlāfīa na ūkete kūlea
kwīanīwa kūtālīe

* * 'Vaiila' nī syīlwa yīla yanengetwe ngamīle-
nga nī Aalavu ala mataī na ndīni ūla yasyāte
tūsaū mūonza na yalekw'a yīna ūthasyo yīlsae
ovala yīkwenda ūtina wa kūvanwa matū mayo.
Yaumīlātw'e kwoondū wa ngai ūmwe, ona ūla yayo
yīlyanyusawa ona yo ndyālīlīsa mūongo wayo.
'Saaiva' nī ngamīle-nga ūla yathālātw'e ūnyusae
kīw'ū na kūya ūthyo ūtina wa kūsyaa tūsaū
tūtano. 'Wasiila' nī ngamīle-nga kana ūlōndu ūka
kana mbūi nga ūleketw'e nūndū wa wa ngai na
ūtina wa kūsyaa tūtina mūonza kīlāfīanīsyō.
Ūthwa ūsyaa ya mūonza yasyāie mavatha, kaūme
kana kaka, tu onatw'o nīlwalekaw'a. 'Aami' nī
ngamīle nūme ūla ya syāte tūsaū mūonza. Yo
nīyathaaw'a na ndyakuaa andū kana kūkua mīio.
Yal na ūthasyo wa kūya na kūnyw'a. ūtina wa
kūweta tūmaūndū tūū tūnini, ūtwio nūitīlātwē kwa
kīla mūndū atw'e ūndū we ūnīkwona kana
kūsaūanīa nūseo, mūsoa ūū nūkūete nesa
kīlīlīkanonī kana ūthasyo ta ūsu na kwenda kūū
ndwīlīkīlīlātw'e nthīnī wa myambīlīlīyo, nūndū
nthīnī wa myambīlīlīyo, wīlīkīlīlo nī wa vata na
ūalyūlo wa mawonī nūtonya kwīthwa wīna
mūisyo mūnene. Mūsoa ūū wīlonany'a kana
ūmanyī wa mūndū ndūtonya kūlīkīlīwa vamwe na
kūseuvya mīlao ya maūndū ma wambīlīlīyo.
Aalavu nīmathaasya nyamū ila iwetētwē nthīnī
wa mūsoa ūū kwoondū wa ndālā ya mīlvw'anano
yoo; ūtec na kwīthwa kana wal kwīlanana na ūlei
na ūthāithi wa ūvūngū, mūendo ūsu w'onthē wal
wa ūtumanu mūnene. Nyamū isu syāleketw'e
nīsyāetie mbanga nene kūla kw'onthēsyāendaa.
Kulani ūnenganae kīko ta kīlī ta ngekekany'o ya
mīlao ūla ūseūvītw'e nī mūndū na ūkaany'a Aklīsto
ala mena makūlyo ūlū wa Mwīlao mūvuany'e
nīkana mo masome kīndū vu nthīnī wa syīko
nthēu sya kwananga mwīkalo ūla Aalavu ala mate
ndīni matwalīe nūndū mo mayāl na Mwīlao
mūnyuve wa kūmatongoesya.

Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ
Mũekanĩ Mũno, Mũmĩsya.

103.Andũ amwe ala maĩ mbee wenyu,
nĩmakũliye *syĩndũ* ta isu, ĩndĩ mo
nĩmatw'ĩkie alei masyo.

104.Ngai Mwene Vinya W'onthe
ndeyĩafte ĩũũ wa 'Vaiila' kana 'Saiva'
kana 'Wasiila' kana 'Aanu'; ĩndĩ asu ala
matetĩkĩlaa maseũvasya ũvũũgũ ĩũũ wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe, na aingĩ
mũno vyũ moo maithũkũmĩthasya ĩĩko

105.Na yĩla mo matavw'a, 'Ukai
maũndũnĩ ala Ngai Mwene Vinya
W'onthe ũvuanĩtye, na kwa Mũtũmwa,
mo maasya, 'maũndũ ala ithyĩ tweethĩie
maaĩthe maitũ namo nĩmatwĩanĩe.'
Kyaũ! Ona ethwa maaĩthe moo mayai
na ũmanyi na ũtongoi?

106.Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Isũvĩei
inyw'ĩ ene. We ũla ũthyoekea ndatonya
kũmwĩka inyw'ĩ naĩ, yĩla inyw'ĩ ene
mũtongoew'e nesa.Kwa Ngai Mwene
Vinya W'onthe nĩkw'o inyw'ĩ
inyw'onthe mũkasyoka; na ĩndĩ We
akaumbũla kwenyu *maũndũ* ala inyw'ĩ
mweekaa.

107.Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Ukũsĩ ũla
wa w'o katĩ wenyu, yĩla kĩkw'ũ
kyeeyĩete kwa ũmwe wenyu, ĩvinda ya
kwĩyĩlaa, nĩ wa aũme elĩ alũngalu kuma
katĩ wenyu; kana wa angĩ elĩ mate katĩ
wenyu, ethwa mũendete kyalo ĩũũ wa
nthĩ na mbanga ya kĩkw'ũ ĩimũvikĩla -
inyw'ĩ. Mũkamaia elĩ ĩtina wa mboya
maumye Ukũsĩ, ethwa mwĩna nzika,

قَدْ سَأَلَهَا قَوْمٌ مِنْ قَبْلِكَ ثُمَّ أَصْبَحُوا بِهَا
كُفْرِينَ ۝

مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَحِيرَةٍ وَلَا سَائِبَةٍ وَلَا وَصِيَّةٍ
وَلَا حَامٍ وَلَكِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يَقْتُرُونَ عَلَى اللَّهِ
الْكَذِبَ وَآكَرَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ۝

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى
الرَّسُولِ قَالُوا حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَلَوْ
كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ۝

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا تَضُرُّكُمْ مَنْ
ضَلَّ إِذَا اهْتَدَى يَتُومُّ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا
فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَةُ بَيْنِكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدُكُمْ
الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَلْنِ ذَوَا عَدَلٍ مِنْكُمْ أَوْ
آخَرِينَ مِنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنْتُمْ خَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ
فَأَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ تَحْسِنُوهَا مِنْ بَعْدِ.

makeevita elĩ kwa Ngai Mwene Vinya W'on the *makyasya*, 'Ithyĩ tũikwosa ĩtuvi ĩũũ wa ũndũ ũũ, ona e mũndũ wa mũsyĩ *witũ* na tũĩũvitha ũkũsĩ wĩyĩaitwe nĩ Ngai Mwene Vinya W'on the; vate nzika ũndũnĩ ũũ, ithyĩ twĩthwa twĩ katĩ wa ene naĩ.'

الصَّلَاةَ يُقِيمِينَ بِاللَّهِ إِنْ اَرْتَبْتُمْ لَا تَشْرَبِي بِهِ
نَسَا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَلَا تَكْتُمُ شَهَادَةَ اللَّهِ
إِنَّا إِذَا لَيْسَ الظَّالِمِينَ ⑤

108.Indĩ kwamanyĩka nesa kana mo nĩmekĩte naĩ ya *kwĩĩĩa ũvũngũ* Indĩ ala angĩ elĩ meevĩtaa mena mo nĩmaĩĩtwe nĩ kwĩkala vandũ voo. Na mamina kũya kĩthitũ syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩmanengane ũkũsĩ makĩleana na asu elĩ ma mbee makĩĩkĩthya kana 'Ukũsĩ witũ nĩ wa w'o mbee wa ũla wa ala elĩ ma mbee na ithyĩ tũivĩĩtye. Na ethwa ithyĩ nĩtũũkengana nĩtwaĩle kũtalwa katĩ wa eki-ma-naĩ mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.*²

فَإِنْ عُرِّرَ عَلَىٰ أَنَّهُمَا اسْتَحَقَّا إِثْمًا فَأَحْرَبَ يَقُومِينَ
مَقَامَهُمَا مِنَ الَّذِينَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْأُولَىٰ فَيُقِيمُونَ
بِاللَّهِ لَشَهَادَتِنَا أَحَقُّ مِنْ شَهَادَتِهِمَا وَمَا اعْتَدَيْنَا
إِنَّا إِذَا لَيْسَ الظَّالِمِينَ ⑥

109. Uu nĩ kwasya kana vinya *Okongekeelwa ĩũũ wa ngũsĩ nĩkana* syĩthwe ilũmĩte ũkũsĩnĩ wasyo iikĩa kana mokũsĩ angĩ nĩmatonya kwĩtwa na kwĩĩkĩĩĩka.

ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِالشَّهَادَةِ عَلَىٰ وَجْهِهَا أَوْ يَخَافُوا
أَنْ تُرَدَّ أَيْمَانٌ بَعْدَ آيْمَانِهِمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاسْمَعُوا
بِاللَّهِ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ⑦

LUKU 15

110.Sũanĩai ĩũũ wa mũthenya ũla Ngai Mwene Vinya W'onthe ũkamombany'a Atũmwa na kwasya, 'Inyw'ĩ mwanengiwe ũsũngĩo mwaũ?' Mo makaasya, 'Ithyĩ tũĩ na ũmanyi, We

يَوْمَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرُّسُلَ يَقُولُ مَاذَا أُجِنْتُمْ قَالُوا
لَا عِلْمَ لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ⑧

² * Mũsoa ũũ wĩonany'a ngelekany'o ya ngũsĩ syonthe ila syĩvo, na ũndũ wa kumya ũkũsĩ nĩkũnenganĩtwe kwa ngũsĩ ila sya mbee syĩ ũko. Uu nĩ kuma nthĩnĩ wa mũsoa wa 107 ũla ũtongoetye.

Nue t0 Ula M0manyi-M0seo Vy0 wa syfnd0 ila mbithe.'

111. Ylā Ngai Mwene Vinya W'onthe ūkasya, 'We Yesu, mwana wa Malia, lilikana Inee Yakwa ūlū waku, na ūlū wa nyinyia waku, ylā Nyie nakwongelelele we vinya na Veva wa ūtheu waneena na andū nthīnī wa waana waku na wī nthele; na ylā Nyie naūmanyīsiye we Ivuku na ūī na Tola na ūvoo-M0seo; na ylā we waseūvisye *kyūmbe* kuma mūthanganī, kwa mūvw'ano wa nyūnyi kwa mwīlao Wakwa; na waveveea nthīnī wakyo *veva mweū* na kyatw'ika kīndū kīūveva kwa mwīlao Wakwa; na wasalukya ilalinda na ala maī na ūkoma mavow'a kwa mwīlao Wakwa; na ylā we wathayūūkisiye akw'0 kwa mwīlao Wakwa; na ylā nyie namasiīle Aana ma īsilaeli maikakūae ylā we wookie kwoo wīna Syama syī ūtheinī, na asu ala maleile kwīfīkīla kuma katī woo maisye, 'KŦ ti kīndū ateo nī ūvūngū wī ūtheinī.'*³

إِذْ قَالَ اللَّهُ يٰعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ اذْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ
وَعَلَىٰ وَالِدَتِكَ اِذْ اَيْدَتُكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ تُكَلِّمُ
النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَاِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتٰبَ وَ
الْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَاِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ
كَهَيۡئَةِ الطَّيْرِ بِاِذْنِي فَتَنفُخُ فِيهَا فَتَكُوۡنُ طَيْرًا بِاِذْنِي
وَتُبْرِئُ الْاَكْمَةَ وَاَلَا بَرۡصَ بِاِذْنِي وَاِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتٰى
بِاِذْنِي وَاِذْ كَفَفْتُ بَنِي إِسْرٰٓءِيۡلَ عَنْكَ اِذْ جِئْتَهُمۡ
بِالْبَيِّنٰتِ فَقَالَ الَّذِيۡنَ كَفَرُوۡا مِنْهُمۡ اِنۡ هٰذَا اِلَّا
سِحْرٌ مُّبِيۡنٌ ۝۱۱۱

³ Ū0 nī ūneeni ūkwonany'a kana Yesū nīwaneenie ndeto sya ūī na ūlūngalu kuma waananī wake na acendee kwīka ūu kūvikīlā matukūnī ma ūkūū wake. Ndeto īno 'kahlan' ylonany'a īvinda ylā nzw'tī sya mūndū syambīlīya kūmea mbuī na īndī kuma vu kūvika ūkūūnī wake.

Mūsoa ū0 nī ta ngelekany'o kana nthimo īlā īetawe nī ūalyūko wa kīveva ūlā ūetawe nī Athani on the ma Ngai. Ino nī ndafa ya mwanya kwa mwīkalo wa Yesū ūlā katī wa Athani on the ma Ngai wanyuviwe ta ngelekany'o ya kūete maūndū ma Syama sya ūseng'yo.

112. Na yila Nyie namavevee amanyfw'a ma Yesu mambitfkle Nyie na Mütömwä Wakwa, mo maisye, 'Ithyl nütwftkllaa na We Ithwa na OküsI kana ithyl nltwfnenganfte.'

وَلَاذْ أَوْحَيْتُ إِلَى الْخَوَارِجِ أَنْ أُؤْمِنُوا بِي وَبِرَسُولِي
قَالُوا أَمَنَّا وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿١٣﴾

113. Yila amanyfw'a maisye, 'We Yesu, mwana wa Malia, Mwifai waku nütönya kütötetheesya ithyl na Imisi yusöfte Ifu kuma ItunI? Nake asya Mükfei Ngai Mwene Vinya W'onthe ethwa inyw'I mwI etfklili.'

إِذْ قَالَ الْخَوَارِجُ لِيَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ هَلْ نَسْطِيعُ
رَبِّكَ أَنْ يُنْزِلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ قَالَ تَتْلُوا
الْحَقَّ إِنَّ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٤﴾

114. Mo maisye, 'Ithyl twfenda tütönye kÜÜya, na kana ngoo sitÜ ithÜmÜe na nIkana tütönye kÜmanyä kana we ütÜtavfitye ithyl w'o, na kana tütönye kÜkÜsIfa Üu.'

قَالُوا نُرِيدُ أَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا وَتَطْبِخَ قُلُوبُنَا وَنَعْلَمَ
لَكَ أَنْ قَدْ صَدَّقْنَا وَكُنُوا عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿١٥﴾

115. Yesu, mwana wa Malia, aisyey, 'We Ngai Mwene Vinya W'on the, Mwifai waitÜ, tütöthesye ithyl Imisi kuma ItunI yusöfte kyaÜya nIkana yfthwe müthenya münene kwitÜ, kwa ala ma mbee maitÜ ana ala maitÜ ma müminÜkflyo, na Kyama kuma kwaku; na tünenge kyaÜya kitÜ, nündÜ We Nue Münengani wa kyaÜya Ula Müseo VyÜ.'

قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً
مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لَنَا عَيْدًا إِذْ هَلَّلْنَا وَبَخَّرْنَا وَإِيَّاهُ
مِنْكَ وَارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿١٦﴾

116. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe aisyey, 'Vate nzika, Nyie nIngÜmÜthesesya inyw'I, IndI Üla wenyu ona wIwa ÜnÜÜleä kwftkllaa Itina wa Üu----- Nyie vate nzika ngamasilIfa mona ÜsilIfa Üla Nyie ndakamasilIfa andÜ angI katI wa andÜ!

قَالَ اللَّهُ إِنِّي مُنْزِلُهَا عَلَيْكُمْ فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ
فَإِنِّي أَعَذِّبُهُ عَذَابًا لَا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿١٧﴾

LUKU 16

117. Na yila Ngai Mwene Vinya W'onthe Ükasya, 'We, Yesu, mwana wa

وَلَاذْ قَالَ اللَّهُ لِيَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ءَأَنْتَ قُلْتُ لِلنَّاسِ

Malia, we nīwamatavisye andō, 'Mbosai nyie na mwaitū kwīthwa ngai ilī ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe?' We akasūngīa, 'Wī Mōtheu We. Nyie ndyaī ndonya kwasya ūndū ūla ūtambaīlīte. Ethwa nīnaneenie ūu, We vate nzika wīthwa waūmanyie. We nīwīśī maūndū ala me kīlīkonī kyakwa, na nyie ndyīśī maūndū ala me kīlīkonī Kyaku. We Nue tū Ula Mūmanyi wa syīndū ila ivithītwe.

اتَّخِذُونِي وَرَثَتِي الْهَلِينَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالَ سُبْحَنَكَ
مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقِّكَ إِنْ كُنْتُ
قُلْتُ فَقَدْ عَلِمْتُ أَنْتَ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ
مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ٥

لِي
تُخَذَ
وَرَثَتِي

118. 'Nyie ndyaamatavya ūndū ūngī ateo ūla We wambiyīāle..... Mūthaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwīai wakwa na Mwīai wenyu. 'Na nyie nāī ngūsī ūlū woo īvinda yīla nekalile katī woo, īndī yīla We watumie nīkw'a, We nīweethīwe wī Mūsyaīśya ūlū woo; na We wī Ngūsī ūlū wa syīndū syonthe.

مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنْ أَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَرَثَتِي
وَرَبَّكُمْ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا
تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ شَهِيدٌ ٥

119. 'Ethwa We nūūmasīlīla mo, mo nī athōkūmī Maku; na ethwa We nūūmaekēa, We vate nzika, Nue Wī-Vinya, Ula-Mūl.

إِنْ تَعَذَّلْتُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِن تَعُذُّوهُمْ فَإِنَّكَ
أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ٥

120. Ngai Mwene Vinya W'onthe akasya, 'Uū nī mūthenya tū ūla ene-w'o mekūunīka nī ū-w'o woo. Ve Mīūnda īla īvītīlāa tūlūsī uungu wayo, mo makekalāa vo tene na tene. Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwendeeaw'a mūno nīmo; namo nīmendeeaw'a mūno nī We; ow'o ūsu nī ūtanu mūnene.'

قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صُدُقُهُمْ
لَهُمْ جُنَّتْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ
فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ
الْقَوْزُ الْعَظِيمُ ٥

121. Usumbō wa matu na nthī na kyonthe ona kīva kīla kī nīnīnī wasyo; nīśya Ngai Mwene Vinya W'onthe; na We ena ūtonyi ūlū wa syīndū syonthe.

لِلَّهِ مَالُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا فِيهِنَّ وَهُوَ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ٥

AL-AN'AAM
(Wavuanfw'e Makka)

1. Syftwanf ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ūla Usŭtwe nī Ūlau, Usŭtwe nī tei.

إِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Ndaŵa syonthe nī sya Ngai Mwene Vinya W'onthe Ūla woombie matu na nthī, na atw'ŵkŵthya kŵla mŭthemba wa kŵvindu na kyeŵi; ateo ala matetŵkŵlaa mamwŵananasya Mwŵai woo na ngai ingŵi.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدُونَ ②

3. We nī We Ūla wamŭmbie inyw'ŵi kuma mŭthanganŵi yŭmba na ŵndŵi We atw'a ŵvinda. Na ve ŵvinda yŵngŵi yŵtw'e yŵi vawwe Nake. Ateo inyw'ŵi mwŵina nzika nayo!

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ ثُمَّ قَضَىٰ أَجَلَكُمْ وَأَجَلٌ مُّسَمًّى عِنْدَهُ ثُمَّ أَنْتُمْ تَمُرُّونَ ③

4. Na we nī We Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ngai wa kwelŵi matunŵi na ŵlŵlŵ wa nthī. We nŵwŵŵŵ syŵmbithŵi syenyu, na ota ŵu maŵndŵi ala me ŵtheinŵi. Na We nŵwŵŵŵ maŵndŵi ala inyw'ŵi mwŵikaa.

وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَفِي الْأَرْضِ يَعْلَمُ سِرَّكُمْ وَجَهْرَكُمْ وَيَعْلَمُ مَا تَكْسِبُونَ ④

5. Na kwoo vaivikaa Kyama ona kŵmwe katŵ wa Syama sya Mwŵai woo, ateo mo nŵmaalyŵkaa na makakŵtia.

وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ⑤

6. Kwa ŵu, mo nŵmaŵleile ŵla w'o yŵla wookie kwoo; ŵndŵi o mŵtŵkŵ ŵvoo wa maŵndŵi ala mo mamavŵŵaa ngŵŵ ŵkamavikŵa.

فَقَدْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَسَوْفَ يَأْتِيهِمْ أَنْبَاءُ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ⑥

7. Mo nomonaa nī maika meana ata ala twamanangie ala maŵ mbee woo? Ithŵŵi nŵtwamanengete mo vinya ŵlŵlŵ wa nthī ŵndŵi Ithŵŵi tŵtamŵnengete inyw'ŵi na Ithŵŵi nŵtwatwaie mathweo ŵlŵlŵ woo, metŵkŵte

الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَا هَلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرُونٍ مَثَلُكُمْ فِي الْأَرْضِ مَا لَمْ نُنَبِّئْكُمْ وَارْسَلْنَا السَّمَاءَ عَلَيْهِمْ قِطْرًا وَجَعَلْنَا الْأَنْهَارَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمْ فَاهْلَكْنَاهُمْ ⑦

mbua nyingi; na Ithyi nltwatumie tuloſi
tUvſſa uungu woo; na Indſi Ithyi
nltwamanangie mo nŵndŵ wa naſi syoo
na nltwookſilile andŵ angſi ſtina woo.

يَذُنُّوهُمْ وَأَنشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا آخَرِينَ ①

8.Na takethwa Ithyi twaŵtheesye
maandſko maandſkſtwe ſŵlŵ wa ŵa na
makſthwa mamakiitie na moko moo, *ona*
kŵilyſi ŵu Indſi alei vate nzika methwa
maisye, 'Kſſi ti kſndŵ Indſi nſi ŵoi wſi
ŵtheinſi.'

وَلَوْ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ كِتَابًا فِي قِرْطَاسٍ فَلَسُوهُ يُبَيِّنُ
لِقَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ②

9.Namo maasya, 'Nſkſi mŵlaſka
ndatheetw'e kwake?' Indſi takethwa
Ithyi twatheetye mŵlaſka, ŵvoo wſthwa
watw'iwe, *na Indſi* mo mayſthwa
manengiwe ſvinda.

وَقَالُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ مَلَكٌ وَلَوْ أَنزَلْنَا مَلَكًا لَقُذِّبَ
الْأَمْرُ ثُمَّ لَا يَنْظُرُونَ ③

10.Na takethwa Ithyi twamŵnyuvſte
mŵlaſka *ta Mŵŵmwa*, Ithyi twſthwa
twamŵseŵvisye ta mŵvw'ano wa mŵndŵ;
na ŵu twſthwa twamavſngſie maŵndŵnſi
ala mo ene mavſngſanſaa.

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِ
مَا يَلْبَسُونَ ④

11.Na vate nzika. Atŵmwa ala maſi mbee
waku nſmavŵſwe ngŵſi, Indſi maŵndŵ ala
mo mavŵſaa ngŵſi nſmamathyŵlŵlŵkile
asu amwe katſi wa ala mavŵaa ngŵſi.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ فَخَافَ بِآلِزِينِ
سَخَرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ⑤

LUKU 2

12.Asya, 'angangai ſŵlŵ wa nthſi, mwone
ŵndŵ wailyſi mŵminŵkſlyo wa ala
mamatw'ſkſſiſthisye *Athani* ta akengani.'

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ انظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الْمُكْذِبِينَ ⑥

13.Asya, 'ſla syſi matunſi na ſŵlŵ wa nthſi
nſi syaŵ?' Asya, 'Nſi sya Ngai Mwene
Vinya W'onthe.' We nſwſyumiſtye We
Mwene *kwonany'a* tei. We vate nzika,
akaendee na kŵmŵmbany'a inyw'ſi
kŵvika Mŵthenya wa Uthayŵŵkyo. Vai

قُلْ لَيْسَ مَا فِي السَّمُوتِ وَالْأَرْضِ قُلْ لِلَّهِ كُتُبٌ عَلَى
نَفْسِهِ الرَّحْمَةُ لِيَجْمَعَكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَا رَيْبَ
فِيهِ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ⑦

nzika nthlŋf waw'o. Asu ala meyanangŋte mo ene maiketŋkŋla.

14.Nŋ Kyake kŋla kŋtŋaa ūtukŋ na mŋthenya. Na we nŋ Wiw'i-W'onthe, Umanyi-W'onthe.

وَلَهُ مَا سَكَنَ فِي الْبَيْتِ وَالتَّهَارِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ⑭

15.Asa, 'Nyie ngamwosa mŋsŋvŋ ūngŋ ona wŋva eka Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mŋseŋvya wa matu na nthŋ, ūla ūnenganae ŋŋu nake ndanengawe ŋŋu?' Asya, 'Nyie nŋnŋylawe nŋthwe wa mbee wa ala menenganae.' Na we ndŋkethwe wa ala meananasya Ngai na ngai ingŋ.

قُلْ أَغْنَى اللَّهُ أَنْتَ وَلِيَّتَا فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا يَطْعَمُ قُلْ إِنِّي أَمَرْتُ أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَسْلَمَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمَشْرِكِينَ ⑮

16.Asa, 'Kwa ūla w'o, ethwa nyie ndiŋmwŋw'a Mwŋai wakwa, nyie nŋngŋkŋ ūsilŋlo wa ūla mŋthenya mŋnene. *¹

قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ⑯

17.We ūla ūkavŋtŋkanw'a na mŋthenya ūsu, ow'o Ngai Mwene Vinya W'onthe akeethwa amwŋw'ŋŋte tei. Na ūsu ow'o nŋ ūtanu mŋnene.

مَنْ يُضَرِّفْ عَنْهُ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَجِمَهُ وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْبَاقِي ⑰

18.Na ethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋwaŋkiita we na nthŋna, vai ona ūmwe ūtonya kŋŋvetanga ateo We, na ethwa We amŋkiita na *huso* ŋseo, ŋndŋ We ena ūtonyi wa kwŋka ūndŋ w'onthe ūla We wendaa.

وَلَنْ يَسْأَلَكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَلَنْ يَسْأَلَكَ بِخَيْرٍ فَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ⑱

¹ * Ithŋf twŋasya ūalyŋŋŋŋ ūalyŋŋwe kuma 'mŋthenya mŋthŋku ūandŋkwe' mŋthenya mŋnene ūla wŋna ūalyŋŋŋ w'onthe wa ndeto. 'adhiim' ūvoonŋ ŋŋ.

19.Na We E-na Utonyi W'onthe ūlū wa syūmbe Syake-mbaa andū; na We nī Ula-Mūl, Ula Mūmanyi-Wa-Syonthe.

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿١٩﴾

20.Asya, 'Nī kyaū klīto mūno vyū klīvta ngūsī?' Asya, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Ngūsī katī wakwa nenyu. Na Kulani ūno nīvuanītw'e kwakwa nyie nīkana ndonye kūmūkaany'a nayo na ūla w'onthe ūmūvikīaa. Ata! Inyw'ī mwīna ūkūsī vyū kana ve ngai īngī ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe?' Asya, 'Nyie ndina ūkūsī wa ūu.' Asya, 'We nī Ula Ngai Umwe, na nyie nīnīmūvetangie vaasa mūno vyū na ila inyw'ī mūmwīananasya *We nasyo*

قُلْ أَيْ مَنِ الْكُبْرُ شَهَادَةٌ قُلِ اللَّهُ شَهِيدٌ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنُ لِأُنذِرَكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ أَفَيْتُكُمْ لَتَشْهَدُونَ أَنَّ مَعَ اللَّهِ إِلَهَةً أُخْرَى قُلْ لَا أَشْهَدُ قُلْ إِنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ وَ

وَاللَّهُ

إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ ﴿٢٠﴾

21.Asu ala Ithyī twamanengie Ivuku, nīmamūmanyaa We tondū mo maimanyaa syana syoo sya ivīsī. Indī ala manangaa mathayū moo maiketīklīa.

الَّذِينَ آمَنَهُمُ الْكِتَابُ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ آبَاءَهُمُ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ لَا يَتُوبُونَ ﴿٢١﴾

وَاللَّهُ

LUKU 3

22.Na nūū ūla ūte mūlūngalu kūmūvīta we ūla ūmūseūvīasya Ngai Mwene Vinya W'onthe ūvūngū kana ūla witwīklīthasya Syama Syake sya ūvūngū? Vate nzika, ala mate alūngalu maikaŵla.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٢﴾

23.Na sūanīai mūthenya ūla Ithyī tūkamombany'a onthe vamwe; na Indī tūkamatavya ala meananisyē Ngai Mwene Vinya W'onthe na ngai īngī, 'Mēlva ala atindany'a inyw'ī mwaneenaa ūvoo woo, ala inyw'ī mwawetaa?'

وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جِثَامًا تَمْرُقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنِّي شُرَكَاؤُكُمُ الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٢٣﴾

24.Indī mOminŪkīlyo wa ūmaamai woo ūkeethwa vathei ateo kana mo

تُمْ لَمْ تَكُنْ وَتَنْتَهُمُ إِلَّا أَنْ قَالُوا وَاللَّهِ رَبِّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ ﴿٢٤﴾

makaasya, 'Ithyĩ twĩĩvĩta na Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwĩai waitũ, ithyĩ tũyaĩ avoyi ma mĩvw'anano.'

25. Sisyai Ūndũ mo mekengaa mo ene. Na Ūndũ Ūla mo maseũvisye ndwaĩ na Ūuno kwoo.

أَنْظُرْ كَيْفَ كَذَبُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَصَلَّ عَنْهُمْ تَاكَانُوا
يَفْتَرُونَ ⑤

26. Na katĩ woo ve amwe ala meũkwĩthukĩĩsya we; Īndĩ Ithyĩ nĩtwĩkĩĩte isiĩĩ Īũũ wa ngoo syoo, nĩkana maikamanye, na kũlea kwĩw'a matũnĩ moo. Na mo ona makona, Kyama ona kĩva maikĩĩkĩĩla, na now'o kũilyĩ yĩla mo mooka vala ūĩ, maikaananĩ naku, asu ala matetĩkĩĩlaa maasya, 'Kĩĩ ti kĩndũ ateo nĩ mbano sya tene.'

وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْتَعِ الْإِيكَ وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ
أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ يَرَوْا
كُلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا حَتَّى إِذَا جَاءُوكَ يُجَادِلُونَكَ
يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ⑥

27. Namo nĩmamavataa angĩ kũsyĩĩkĩĩla. Na onamo ene nĩmasyelelũkaa. Īndĩ mo mayanangaa ona ūmwe ateo mo ena; Īndĩ nĩmo meyanangaa ene! No kwona tũ mo matonaa.

وَهُمْ يَهْتَوُونَ عَنْهُ وَيَنْوَنُ عَنْهُ وَإِنْ يُهْلِكُونَ
إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ⑦

28. Na takethwa nũtonya kwĩsa kũmona tũ yĩla makaũngamw'a mbee wa Mwaki! Mo makaasya, 'Iiaa! Takethwa ithyĩ nĩtũtonya kũtũngwa ĩtina Ithyĩ tũitw'ĩkĩĩthya Syama sya Mwĩafi waitũ ta ūvũngũ na ithyĩ twĩthwa twĩ katĩ wa etĩkĩĩli.

وَلَوْ تَرَى إِذْ وَقَفُوا عَلَى النَّارِ فَقَالُوا يَلَيْتُنَا كُنَّا زُرَّادًا
لَا نَكْذِبُ بِآيَاتِ رَبِّنَا وَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ⑧

29. Tiw'o! Maũndũ ala mo mavithaa vau mbeenĩ yu nĩmamevuanĩsye mo. Na ona makatũngwa, mo vate nzika, masyoka maũndũnĩ ala mavatĩĩtwe. Na mo vate nzika nĩ akengani.

بَلْ بَدَأَ لَهُمْ مَا كَانُوا يُخْفُونَ مِنْ قَبْلُ وَلَوْ رُدُّوا
لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ⑨

30. Na mo maasya, 'Vai kĩndũ ateo thayũ ūũwĩtũwa yu, na ithyĩ tũĩkokĩĩw'a ĩngĩ.

وَقَالُوا إِنْ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا وَمَا غُفِرَ لَنَا ⑩

31. Na takethwa we nūtonya kwīsa kōmona tū yīla makaŋgamw'a mbee wa Mwīfai woo! We akaasya, 'Thayō ōō wa kēll ti wa w'o?' Na mo makaasya, 'If, w'o wa Mwīfai waitō,' We akaasya, 'Samai Indī ōsīllō nūndū nīmwaileile kwīllkīla'.

LUKU 4

32. Asu ow'o nīmo mena wasyo ala maleaa kōkomana na Ngai Mwene Vinya W'onthe, nīkwīthwa kana yīla ūla Saa ōkamavikīla mo mateūmanya, mo makaasya, 'Aa, kyeva nī kīlltū nūndū wa kūvūthya Saa ōū! 'Namo makakua mīlo yoo tūlū wa inyunyū syoo. Vate nzika, kīla mo makuaa nī kīthōku.

33. Na thayō wa nthī ti kīndū ateo no tīthā ū na ngūfī. Na vate nzika, wīkalo wa Itunī nī mūseo kwa ala alūngalu. Indī inyw'fī nomūkamanya?

34. Ithiyī nītwīfī nesa vyō kana maūndū ala mo maneenaa ow'o nīmaūthatasya we; nūndū vate nzika, tuue maūwetanīasya na ōvūngū Indī nī Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe ila eki-ma-naī maleaa.

35. Na ow'o Atūmwā ala maī mbee waku nīmaleilwe; Indī ona kōilyī ōu, mo nīmekalile me omīlasya ma kōlewa na kōthīnw'a nīmekalile me omīlasya kōvika ūtethyo Witū yīla wamavikīlie. Vai ona ōmwe ūla ūtonya kōalyūla ndeto sya Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na ōvoo wa Atūmwā ala ma tene nūmōvikīllte we.

36. Na ethwa ūlei woo nī mwai kwaku, Indī, ethwa nūtonya kōmantha nzīa

وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ دُفِعُوا عَلَىٰ رُءُوسِهِمْ قَالَ لَيْسَ هَٰذَا بِأَلَمٍ
قَالُوا بَلَىٰ وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنتُمْ
تَكْفُرُونَ ﴿٣١﴾

قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ ۖ إِذَا جَاءَتْهُمْ
السَّاعَةُ بَغْتَةً قَالُوا يَحْسِرُنَا عَلَىٰ مَا فَزَعْنَا فِيهَا لَا
وَهُمْ يَخْلَوْنَ أَوْرَادَهُمْ عَلَىٰ ظُهُورِهِمْ أَلَا سَاءَ مَا
يُرِيدُونَ ﴿٣٢﴾

وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ وَلَهُمْ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ
خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٣٣﴾

قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَخْرُجُكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا
يَكْذِبُونَكَ وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ بَالِيتٍ بِاللَّهِ يُجْعَلُونَ ﴿٣٤﴾

وَلَقَدْ كَذَّبْتَ رَسُولٌ مِّن قَبْلِكَ فَصَبْرُوا عَلَىٰ مَا كُذِّبُوا
وَأَوْذُوا ۖ إِنَّهُمْ نَصْرُنَا وَلَا مَبْدَلُ لِكَلْبَتِ اللَّهِ
وَلَقَدْ جَاءَكَ مِنْ نَّبِيِّ الْأُرْسَلِينَ ﴿٣٥﴾

وَأَن كَانَ كَبُرَ عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَن

uungu wa nthl kana mbaasya ūkambata Itunl, na ūmaetee mo Kyama, we *nŭtonya kwika ūu*. Na takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe *nŭweekŭne* kwenda Kwake vinya, We vate nzika ethlwa amaetie mo vamwe ūtongoinl. Kwa ūu, we ndŭkethwe wa ala matena ūmanyi.

تَبْتَغِي نَفَقًا فِي الْأَرْضِ أَوْ سُلَّمًا فِي السَّمَاءِ فَتَأْتِيَهُمْ
بَآيَاتُهُ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهَدْيِ فَلَا
تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ ⑥

37.No asu tū ala methukŭlsyaa na ūtkŭlku metŭkŭlaa. Na ūlŭlŭ wa ala akw'ŭ, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamokŭlya mo *methwe thayŭ*, na ūndŭl mo makatŭngwa Kwake.

إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْعَوْنَ وَالْمَوْتَى يَبْعَثُهُمْ
اللَّهُ ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ⑥

38.Namo maasya, Nŭkŭl we ndaatheew'a Kyama kuma kwa Mwŭlali wake? 'Asya, 'vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ūtonyi wa kŭtheesya Kyama, ūndŭl aingŭl mŭno moo mayŭsŭl.

وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنْ اللَّهُ
كَادِبٌ عَلَى أَنْ يَنْزِلَ آيَةٌ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا
يَعْلَمُونَ ⑥

39.Vai nyamŭ ūkungaa ūlŭlŭ wa nthl kana nyŭnyi ūlŭlŭkaa na nthwau syayo iŭl, ateo nŭl mbaŭ otenyu. Ithyl tŭitiŭte kŭndŭ Ivukunl. ūndŭl kwa Mwŭlali woo mo makoombanw'a vamwe.

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا ظَلِيمٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ
إِلَّا أَمَرَ أَمَّا لَكُمْ مَا قَوَّضْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ
إِلَىٰ رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ ⑥

40.Asu ala maleete Syama Siitŭ mai matŭ na maineenaa -----me nthŭnŭl wa kŭvindu kŭnene. ūlŭlŭ wa Ula Ngai Mwene Vinya W'onthe wendaa ona wŭva, We nŭmwŭlŭkŭlasya kŭthyoeka. Na ūla, We wendaa amŭtongoeasya nzŭlanŭl ūla ya w'o.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا صُمْ وَكُلُوا فِي الظُّلُمَاتِ
مَنْ يَشَأْ اللَّهُ يُضْلِلْهُ وَمَنْ يَشَأْ يُعْطِلْهُ عَلَىٰ عِلَاقٍ
مُسْتَقِيمٍ ⑥

41.Asya, Inyw'ŭl mwŭlsŭanŭla ūsŭngŭlo wenyu ūkeethwa ūilyŭl ata ethwa ūsilŭlo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūkooka ūlŭlŭ wenyu kana ūla Saa ūtw'ŭtwe ūvike,

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُ اللَّهِ أَوْ أَتَاكُمْ السَّاعَةُ
أَعْبُدُوا اللَّهَ تَدْعُونَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ⑥

mOkamwikaŵla Ŵngŵi ona Ŵmwe eka Ngai
Mwene Vinya W'onthe, ethwa We
akenda, na ila mŴmwŵananasya nasyo
ikamŴla inyw'I.

42.Tiw'o, no We eweka Ŵla inyw'I
mOkamwikaŵla; na Ŵndŵi We akaveta kŵla
inyw'I mŴmwŵŵfaa We avetange ethwa
We akenda, na ila mŴmwŵananasya
nasyo ikamŴla inyw'I.

بَلْ إِنَّمَا تَدْعُونَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ إِلَيْهِ إِن كُنَّا
عِندَ تَنْسَوْنَ مَا تَشْكُرُونَ ﴿٤٢﴾

LUKU 5

43.Na ow'o Ithŵi nŵwatŴmie AtŴmwa
kwa andŴ ala maŵ mbee waku we; na
nŵtwamathŵniseye na Ŵkya na mbanga
nŵkana matonye kwŵnyivyva mo ene.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِنْ قَبْلِكَ فَأَخَذْنَاهُم بِالْبَأْسَاءِ
وَالْفُسَادِ أَلَعَلَّهُمْ تَنْتَصِرُونَ ﴿٤٣﴾

44.Nŵkŵ Ŵndŵi, yŵla Ŵsilŵlo WitŴ wookie
ŴŴlŴ woo, mo mayaaŵthwa menyivŵtye?
Ŵndŵi ngoo syoo nŵsyoomŵthiw'e na Satani
amatw'ŵkŵthya maŴndŴ onthe ala mo
meekie kwoneka me kavaa kwoo.

فَلَوْلَا إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا تَضَرَّعُوا وَلَكِنْ قَسَتْ قُلُوبُهُمْ
وَكُذِّبَتْ لَهُمُ الشَّيْطَانُ مَا كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٤٤﴾

45.Ŵndŵi, yŵla mo moolilwe nŵ maŴndŴ ala
mataiwe namo, Ithŵi nŵtwavingŴie
mbingŵlo syonthe sya syŴndŴ kwoondŴ
woo, kŴvika yŵla mamatanŵfaa maŴndŴ
ala manengiwe, Ithŵi nŵtwamakwatie na
kŵthŴlŴmŴkŵlo, na wee! Mekw'a nthŵnŵ
wa mwŵkalo wa kŴyŵtŴka.

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمُ أَبْوَابَ كُلِّ
شَيْءٍ حَتَّىٰ إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً
فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ ﴿٤٥﴾

46.Kwa Ŵu mŵi yonthe ya andŴ ala
meekie naŵ nŵyatililwe; na ndaŵa syonthe
nŵ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe,
Mwŵai wa nthŵ syonthe.

فَقَطَّعَ دَابِرَ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ
الْعَالَمِينَ ﴿٤٦﴾

47.Asyā, 'Inyw'I mwŵsuanŵa ata? Ngai
Mwene Vinya W'onthe akaveta kwŵw'a
kwenyu na kwona kwenyu, na kŴsilŵla
ngoo syenyu, nŵ ngai Ŵngŵi wŵwa eka Ngai

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَخَذَ اللَّهُ سَعَتَكُمْ وَأَبْصَارَكُمْ وَخَمَّرَ

Mwene Vinya W'onthe ūtonya kŭmŭtŭngŭla inyw'ĩ *syĩndũ* isu?' Sisyai ūndũ Ithyĩ tŭalyŭlaa Syama, Indĩ mo nĩmaalyŭkaa na makaitia.

48.Asya, 'Mwĩsŭanfa ata inyw'ĩ? Usilflo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūkoka tŭlũ wenyu kwa kĩthŭlũmŭkĩlo kana ūtheinĩ, ve amwe makanangwa ateo eki ma na?'

49.Na Ithyĩ tŭimatŭmaa Atŭmwa kwoondũ wa ūndũ ūngĩ ateo nĩ aeti-ma-ŭvoo mŭseo na ta akaanany'a. Kwa ūu, asu ala metĩkĩlaa na kŭyĩalyŭla mo-ene, kŭikethwa w'ia tŭlũ woo ona maikakwatwa nĩ kyeve.

50.Na asu ala maleaa Syama Sitũ, ūsilflo ūkamavalŭkĩla mo, nŭndũ nĩmaleile kwĩw'a.

51.Asya, 'Nye ndiŭmwĩla inyw'ĩ kana: Nye nĩna inandũ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe, ona Nye ndyĩsĩ maŭndũ ala matonekaa; ona nye ndiŭmwĩla inyw'ĩ: Nye nĩ ūlaŭka.' Nye nĩmaatĩla tũ, maŭndũ ala mavuanĩtw'e kwakwa.' Asya, 'Kĩlalinda na mŭndũ ūla wonaa nthĩ nĩ ūndũ ūmwe? Indĩ inyw'ĩ nomŭsŭanfaa?

LUKU 6

52.Na makaany'e nayo asu ala methĩawa na w'ia wa kana mo makoombanw'a kwa Mwĩafi woo, kana maikethwa na mŭnyanya kana mwĩw'anĩthya ūtee Wake, nĩkana matonye kwĩthwa alŭngalu.

عَلَى قُلُوبِكُمْ مِّنَ اللَّهِ غَيْرَ اللَّهِ يَأْتِيَكُمُ الْفُكْرُ
كَيْفَ لَصَفَى الْآيَاتِ ثُمَّ هُمْ يَصْذَقُونَ ﴿٥٠﴾

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُ اللَّهِ بَغْتَةً أَوْ
جَهْرَةً هَلْ يُهْلِكُ إِلَّا الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥١﴾

وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ
فَمَنْ آمَنَ وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ
يَحْزَنُونَ ﴿٥٢﴾

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا بَشَّرْنَاهُمُ الْعَذَابَ بِمَا كَانُوا
يَفْسُقُونَ ﴿٥٣﴾

قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ
الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِنْ أَتَيْتُ إِلَّا مَنَاسِكُ
يُوحَىٰ إِلَيَّ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ إِنَّمَا
تَتَفَكَّرُونَ ﴿٥٤﴾

وَأَنذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخْفَوْنَ أَنْ يَمَسَّ لَهُمُ الْكُفْرُ
لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ لَّعَلَّهُمْ
يَتَّقُونَ ﴿٥٥﴾

53. Na ndOkamalÜngye ala mamwĩkaĩlaa Mwĩafi woo kĩoko na wĩoo, maimantha kwona ūthyū Wake. We ndOkakŪlw'a ūvoo woo namo maikakŪlw'a ūvoo waku we, nĩkana ndOkamalÜngye ūtw'ĩke wa ala mate alÜngalu.

وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَنْتَرُدَّهُمْ فَقُلْ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٣﴾

54. Na ota ūu Ithyĩ nĩtŭmatatĩte amwe moo na ala āngĩ, nĩkana mo matonye kwasya, 'Aa nĩmo ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmanengete Inee Yake katĩ waitŭ?' We Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamesĩ vyū ala matÜngaa mŭvea?

وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لِيُتْلَوْا أَهْوَاءَهُمْ مَنِ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ ﴿٥٤﴾

55. Na yĩla ala metĩkĩlaa Mĩsoa yakwa mooka vala we ūĩ asya, 'Mŭuo wĩthwe nenyu! Mwĩafi wenyu nĩwĩyumĩtye We-Mwene kwĩthwa Mwĩw'anĩ-Wa-Tei, nĩkana ūla katĩ wenyu wĩkaa ūthŭku nŭndŭ wa kŭlea kŭmanya, na akaumbŭla ĩtina wa ūu na akaseŭvya, ĩndĩ We nĩ Mŭekanĩ-Mŭno, Vyū, Usŭĩtwe nĩ tei.

وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلَمٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ سُوءًا بِمِثْلَ لَاءٍ ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥٥﴾

56. Na ūu nĩw'o Ithyĩ tŭvuanasya Mĩsoa nĩkana inyw'ĩ mŭtonye kŭmantha ūkeo na nĩkana nzĩa ya ene naĩ yĩyonany'e.

وَكَذَلِكَ نَقُصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ لَّا يَعْلَمُونَ ﴿٥٦﴾

LUKU 7

57. Asya, 'Nyie nĩmbatĩtwe kŭmathaitha ala inyw'ĩ mŭmekaaĩlaa ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Asya, 'Nyie ndikamaatĩla mawendi menyu mathŭku. Undŭnĩ ūsu, nyie ngeethwa nĩ mwau na nyie ndikethwa wa ala matongoew'e nesa.

قُلْ إِنِّي نُهَيْتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قُلْ لَا أَتَّبِعُ أَهْوَاءَكُمْ قَدْ ضَلَلْتُ إِذًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُهْتَدِينَ ﴿٥٧﴾

58. Asya, 'Nyie nĩÜngama Tŭlŭ wa ūkŭsĩ mŭtheu kuma kwa Mwĩafi wakwa na inyw'ĩ nĩmŭkŭlea. Undŭ ūla inyw'ĩ

قُلْ إِنِّي عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي وَكَذَّبْتُمْ بِهِ مَا عَزَايَ مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ رَبِّي أَعْلَمُ إِلَّا لِلَّهِ يَقُصُّ الْحَقَّ

mŭkwenda ndwĩ ūtonyini wakwa.
Utw'io ndwĩna ūngĩ ateo Ngai Mwene
Vinya W'ontho. We atavanasya w'o, na
We nĩ We Ula Mŭseo Vyũ katĩ wa asili.'

وَهُوَ خَيْرُ الْفَصِيلَيْنِ ④

59.Kethwa kĩla inyw'ĩ mŭkwenda
kĩkalaatwe kĩ ūtonyini wakwa, vate
nzika, ūvoo nĩ ūtuwa katĩ wakwa nenyu.
Na Ngai Mwene Vinya W'ontho nŭmesĩ
nesa vyũ ala mate alũngalu.

قُلْ لَّوْ أَنِّي عِنْدَ مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ لَفُتِحَ الْأَمْرُ
بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالظَّالِمِينَ ④

60.Na mbungũo sya maũndũ ala
matonekaa syĩ Nake We; Vai ūsyĩĩ ateo
We; na We nĩwĩĩ kyonthe ona kĩva kĩla
kĩ ūlũ wa nthĩ na ūkanganĩ. Na
vaivalũkaa ūtu nthĩ ateo We nũyĩĩ; ona
vai kaveke ke kĩvĩndunĩ kĩnene kya nthĩ
kana kĩndũ kĩũ kana kyũmũ, ĩndĩ
nĩkĩandĩke Ivukunĩ Itheu.

وَعِنْدَهُ مَفَاتِيحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ
مَا فِي الْبَرْوِ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا
وَلَا حَبَّةٌ فِي ظِلَابٍ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَأْبَسُ
إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ⑤

61.Na We nĩ We Ula wosaa mathayũ
menyu ūtukũ na nĩwĩĩ maũndũ ala
inyw'ĩ mwĩkaa mŭthenya; na ĩndĩ
nŭmũkĩlasya inyw'ĩ ĩngĩ nthĩnĩ waw'o
nĩkana ĩvinda yĩla yĩtw'ĩtwe yĩanĩw'e.
Ĩndĩ Kwake nĩkw'o ūalũko wenyu. ĩndĩ
We akamũmanyĩthya inyw'ĩ maũndũ ala
mweekaa.

وَهُوَ الَّذِي يَتَوَقَّعُكُمْ بِالْأَيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُمْ
بِالنَّهَارِ ثُمَّ يَبْعَثُكُمْ فِيهِ لِيُقَظَّ أَجَلٌ مُسَمًّى ثُمَّ
يَحْمِلُ الْيَلْدَ فَرَجَعَكُمْ ثُمَّ يُرِيدُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ⑥

LUKU 8

62.Na We nĩ mŭnene ūlũ wa athũkũmi
Make, na We nŭmatũmaa asũvĩ
kũsyalĩsya ūlũ wenyu, kũvika, yĩla
kĩkw'ũ kyooka kwa ūmwe wenyu,
Atũmwa Maitũ nĩmosaa thayũ wake, na
mo maileaa kwĩka ūu.

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً
حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ
لَا يُفْقِدُونَ ⑦

63.Na mo matũngawa kwa Ngai Mwene
Vinya W'ontho, Mwĩafi woo wa w'o.

ثُمَّ رُدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقُّ أَلَا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ
أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ ⑧

Vate nzika, ūtw'io nĩ Wake. Na We nĩ
We Ula wĩ mĩtũkĩ vyũ kwa kũtala.

64.Asya, 'Nũũ ūla ūmumasya inyw'ĩ
mbanganĩ sya nthĩ nyũmũ na nganganĩ,
yĩla mwamwĩkaĩla We na ūuu kĩmbithĩnĩ
mũkyasya, 'We atũtangĩla ithyĩ kuma
ũndũnĩ ūũ, ithyĩ vate nzika tũkeethwa ala
mena mũvea?'

قُلْ مَنْ يُخَيِّتُكُمْ مِنْ ظُلُمَاتِ الْبَحْرِ تَدْعُونَهُ
تَخْرُجًا وَخَفِيَّةً لِّئِنْ أُنْجِئْنَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ
مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٦٤﴾

65.Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe
amumasya inyw'ĩ kuma vala maĩ na
kuma nthĩnĩ wa kĩla mũisyo, Indĩ
nĩmũmwĩanasya We na ngai ingĩ.

قُلْ اللَّهُ يُخَيِّتُكُمْ فِيهَا وَمِنْ كُلِّ كَرْبٍ ثُمَّ أَنْتُمْ
نَجَرُونَ ﴿٦٥﴾

66.Asya, 'We E-na ūtonyi kũete ūsilĩlo
ĩũlũ wenyu kuma ĩũlũ wenyu kana
uungu wa nyaĩ syenyu, kana
kũmũthokoany'a inyw'ĩ mũkatĩĩkanga
nthĩnĩ wa nguthu mbai imenene na
kũmũsamĩthya inyw'ĩ vinya wa mũndũ
na ūla Ongĩ.' Sisyaĩ ūndũ ithyĩ
tũvuanasya Mĩsoa na nzĩla syĩ
kĩvathũkany'o nĩkana mo matonye
kũmanya!*

قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَى أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِنْ
فَوْقِكُمْ أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ أَوْ يَلْبِسَكُمْ شِيْعًا
وَيُبدِلْ بَعْضَكُمْ بَأْسَ بَعْضٍ أَنْظُرْكُمْ صَرَفٍ
الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ ﴿٦٦﴾

67.Na andũ maku nĩmamĩleete, onakau
nĩyo ya w'o. Nyie ndi mũsũvĩi ĩũlũ
wenyu.'

وَكَذَّبَ بِهِ قَوْمُكَ وَهُوَ الْحَقُّ قُلْ لَنْتُ عَلَيْكُمْ
بُوعِيدٌ ﴿٦٧﴾

68.Kwa kĩla wathani ve ĩvinda yĩtw'e;
na o mĩtũkĩ inyw'ĩ mũkamanya.

لِكُلِّ نَبَأٍ مُسْتَعَرَّذٍ وَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٦٨﴾

69.Na yĩla we wamona ala
meyũmbanasya kũmĩvukya Mĩsoa Yaitũ
na ndeto sya mana, Indĩ uma vala maĩ

وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ
عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ وَإِنَّمَا
يُنْسِيكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الدِّكْرِ مَعَ
النَّعْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٦٩﴾

* Ndeto ĩno 'yalbisakum' yonasya kyyu kya
mbanga ĩla yĩkalaa mavinda na ĩla yĩtw'ĩkaa
kĩlungu kĩmwe kya mwĩĩ ta ngũa. Kwa ūu,
ũalyũko mũĩkĩĩku wendaa ūnceni ūmwe wa
kwĩkalaa.

okŌvika mace ngewa ŋng' eka ŋsu. Indŋ ethwa Satani nŋwakŌlŋthya we, Indŋ we ndŌkekale vo na andŌ mate alŌngalu ŋtina wa kŌlilikana.

70. Ona ūtalo woo tiw'o mwingŋ kūvŋta ala alŌngalu ona vanini, Indŋ wŋa woo nŋ kūmataa mo nŋkana matonye kūmūkŋa Ngai.

71. Na ekana na asu ala mosaa ndŋni yoo ta ŋthaŌ na ngŌŋ, na ala thayŪ wa nthŋ ūmakengete. Na mate ūndŪ nayo, nŋkana thayŪ ona wŋva ndūkese kwaa tene na tene kwoondŪ wa ūthyoe ku na maūndŪ ala w'o weekie. W'o ndūkethwa na mūtetheesya kana mwŋw'anŋthya ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; ona waumya kyovosya ona kŋva kŋiketŋkŋlwa. Aa nŋmo ala matwaŋtwe wanangŋkonŋ nūndŪ wa meko moo. Mo makeethwa na kyaŋnyw'a kya kŋw'o kŋūtheūka na ūsilŋlo wŋ woo nūndŪ nŋmaleile kwŋŋkŋla.

LUKU 9

72. Asya, 'ŋthyŋ tūkamwŋkaŋla ūla ūte Ngai Mwene Vinya W'onthe, ūla ūtatonya kūtūna ŋthyŋ kana kūtūthūkya, na ŋthyŋ tūkatūngwa ŋtina na itiinyo sitŪ ŋtina wa Ngai Mwene Vinya W'onthe kūtūtongoesya, ta ūmwe ala athūku mamūsesengaa na kūmūtia akyanganga ūlū wa nthŋ, na ūla wŋna anyanyae meūmwŋta makyasya. 'Uka kwitū?' Asya, 'Vate nzika, ūtongoi ūla wa w'o nŋ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na ŋthyŋ nŋtwŋŋaŋtwe twŋnengane kwa Mwŋaŋi wa nthŋ syonthe.

وَمَا عَلَى الَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ
وَلَكِنْ ذَكَرُوا لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ⑥

وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لُغَاً وَلَهُمْ أَعْرَاجُهُمْ
الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَذِكْرِيَّ أَنْ تُبْسَلَ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ
لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ ۚ وَإِنْ
تَعْدِلْ كُلُّ عَدْلٍ لَا يُؤْخَذُ مِنْهَا أُولَئِكَ الَّذِينَ
أُسْلُوا بِمَا كَسَبُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَعَلَلَّ
جُ الْعِلْمُ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ⑦

قُلْ أَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا وَلَا يَضُرُّنَا
وَنُودٍ عَلَى أَعْقَابِنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْنَا اللَّهَ كَالَّذِي
اسْتَهْوَتْهُ الشَّيَاطِينُ فِي الْأَرْضِ حَيْرَانٌ لَّا تَخْتَبِ
يَدْعُونَهُ إِلَى الْهُدَى اثْنًا قُلْ إِنْ هَدَى اللَّهُ
هُوَ الْهُدَى وَأَمْرُنَا لِنُسْلِمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ⑧

makwa, vate nzika, Nyie nīnaimanya
nesa ila mwīananasya Ngai nasyo.

80. Nyie nelekelye ūthyū wakwa kwa
Ula woombie matu na nthī, nīnenganīte
vyū anyie ndi katī wa ala
mamwīananasya Ngai na ngai ingī.

إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
خَئِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ٨٠

81. Na andū make nīmakaanānīe nake.
Nake asya, 'Inyw'ī mwīkaanānīa nakwa
īūlū wa Ngai Mwene Vinya W'onthe
oyīla We ūndongoesye nesa?' Na nyie
ndikw'ikīla ila mūmwīananasya We
nasyo, Ateo Mwīālī wakwa enda ūndū.
Mwīālī wakwa aithyūlūlūkīte syīndū
syonthe nthīnī wa ūmanyi Wake. Inyw'ī
īndī nomūtaīkaa?

وَحَاجَّةٌ قَوْمُهُ قَالَ أَتُحَاجُّونِي فِي اللَّهِ وَقَدْ
هَدَيْتُ وَلَا أَخَافُ مَا تُشْرِكُونَ بِهِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ
رَبِّي شَيْئًا وَسِعَ رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ٨١

82. Na Nyie naīlwe nī kw'ikīla ata ila
inyw'ī mūmwīananasya Ngai nasyo ila
We ūtaaitheesya mwīao īūlū wasyo? Nī
nguthu yīva īndī, ya isu syelī yīna kītumi
kīnene kya kūete mūuo, ethwa ow'o
inyw'ī nīmwsī?

وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُمْ وَلَا تَخَافُونَ أَنَّكُمْ
أَشْرَكْتُمْ بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا
فَأَتَى الْفَرِيقَيْنِ أَحَقٌّ بِالْأَمْنِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ٨٢

83. Ala metīkīlaa na matavulanasya
wītīkīlo woo na ūla ūte ūlūngalu.....mo
nīmō ala makethwa na mūuo, na ala
matongoew'e nesa.

الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ
لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ ٨٣

LUKU 10

84. Na kyu nīkyo īitumi Kīitū kīla Ithyī
twamūnengie Avalamu kwa andū make.
Ithyī tūmūnenevasya kwa ivīla ūla Ithyī
twendaa. Ow'o, Mwīālī waku nī Mūl,
Umanyi-W'onthe.

وَلِئَلَّكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَى قَوْمِهِ نَرْفَعُ
وَرَجَّتْ مَنْ نَشَاءُ إِنْ رَبُّكَ خَلِيمٌ ٨٤

85. Na Ithyī nītwamūnengie we Isaka na
Yakovo; kīla ūmwe Ithyī
nītwamūtongoesye nesa, na Noa Ithyī

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوحًا

nĩtwamũtongoesye nesa tene, na katĩ wa nzyawa syake, Ndaviti na Solomoni na Yovu na Yosevu na Mose na Aluni. Uu nĩw'o Ithyĩ tũmatuvaa ala mekaa moseo.

86.Na Ithyĩ nĩtwamũtongoesye Sakalia na Yoana na Yesu na Elia; kĩla ũmwe woo aĩ katĩ wa ala alũngalu.

87.Na Ithyĩ ota ũu nĩtwamũtongoesye Isumaeli na Elisa na Yona na Loto, na kĩla ũmwe Ithyĩ nĩtwamũnenevisye tũlũ wa andũ.

88.Na Ithyĩ nĩtwamanenevisye amwe katĩ wa maaĩthe moo na syana syoo na anaaĩthe moo, na Ithyĩ nĩtwamanyuvie mo na twamatongoesya nzĩanĩ ĩla ndũngalu.

89.Usu nĩ ũtongoi wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. We amũtongoeasya na w'o ũla We wendaa katĩ wa athũkũmi Make. Na takethwa mo nĩmamũthaithĩte ũngĩ ũtee Wake We, vate nzika, w'onthe ũla meekĩte wĩthwa ũtena ũuno kwoo.

90.Aa nĩmo ala Ithyĩ twamanengie Ivuku na kĩĩko kya ũtw'io na wathani. Indĩ andũ aa mai na mũvea kwoo, ti ũndũ, nũndũ yu Ithyĩ nĩtũmanenganĩte kwa andu ala matena mũvea kwoo.

91.Aa nĩmo ala Ngai Mwene Vinya W'onthe wamatongoesye nesa, kwa ũu, we aĩĩla ũtongoi woo. Asya, 'Nyie ndikwĩtya ĩtuvi kwenyu nũndũ wa w'o. Kĩĩ ti kĩndũ Indĩ nĩ ũtao kwa mbaa andũ onthe ma nthĩ.

هَدَيْنَا مَنْ قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ
وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ وَكَذَلِكَ
نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٦﴾

وَذَكَرْنَا وَيْحَى وَعِيسَى وَإِلْيَاسَ كُلٌّ مِّنَ
الصَّالِحِينَ ﴿٨٧﴾
وَأِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيُوسُفَ وَلُوطًا وَكَأَنَّا
فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٨٨﴾

وَمِنْ آبَائِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَأَخَوَانِهِمْ وَاجْتَبَيْنَاهُمْ
وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٨٩﴾

ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ
وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحِطَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩٠﴾

أُولَئِكَ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ
فَإِنْ يَكْفُرْ بِهَا هَؤُلَاءِ فَقَدْ وَكَلْنَا بِهَا قَوْمًا لَّيْسُوا
بِهَا بِكَافِرِينَ ﴿٩١﴾

أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهِدْمُهُمْ أَفْتَدِ قُلْ لَا
أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٩٢﴾

LUKU 11

92. Namo nĩmaleile kũmũnenge Ngai Mwene Vinya W'ontho ndaŵa tondũ We waŵĩŵtwe nĩ kũtaŵa yĩla mo maisye: 'Ngai Mwene Vinya W'ontho ndavuanĩtwe kĩndũ kwa mũndũ ona wĩwa.' Nũũ ūla wavuanisye Ivuku yĩla Mose waetie, kyenĩ na ūtongoi kwa andũ ona kau inyw'ĩ mũyosaa ta tũtani twa mathangũ matembũange ala inyw'ĩ mwonanasya amwe na kũvitha maingĩ mamo; na inyw'ĩ nĩmũmanyĩtw'e maũndũ ala inyw'ĩ ona maaŵthe menyu matamesĩ?..... Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'ontho.' Indĩ maeke mo metanĩthye mo ene na ngewa syoo sya mana.

93. Na yĩ nĩ Ivuku yĩla Ithĩ tũvuanĩtwe, yusũtwe maũathimo, kwĩanĩŵsya kĩla kya kĩtongoesye, na kĩũtonyethye we kũũkany'a Nyinyia-wa-mĩsyĩ na ala maũthyũlũlũkĩte. Na ala metĩkĩlaa Ithĩ nĩmayĩtĩkĩlaa na nĩmasyaĩŵsya ūlũ wa Mboya yoo.

94. Na nũũ ūla ūte mũlũngalu mbee wake we ūla ūmũseũvĩasya Ngai Mwene Vinya W'ontho ūvũngũ, kana waasya, 'nĩkũvuanĩtw'e kwakwa,'oyĩla vai kĩndũ kĩvuanĩtw'e kwake; na ūla waasya, 'Nyie ngatheesya ūvuany'o ta ūla Ngai Mwene

Vinya W'ontho ūtheetwe?' Na takethwa we nĩwĩsa kũmona, eki-ma-naĩ me nthĩnĩ wa kyalya kya kĩkw'ũ, na alaĩka maitambũũkya moko moo, *maimea*: 'Nenganeĩ mathayũ menyu. Umũnthĩ inyw'ĩ nĩmũkũvwa ūsilĩlo wa nthoni, nũndũ wa maũndũ ala inyw'ĩ mwaneenie ūlũ wa Ngai Mwene Vinya W'ontho ma

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ عَلَى بَعْزِ مَنْ شَاءَ قُلْ مَنْ أَنزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَى نُورًا وَهُدًى لِلنَّاسِ يَجْعَلُونَهُ قَرَاطِيسَ يُبَدِّلُهَا وَتُخْفُونَ كَثِيرًا وَعُلِّمْتُمْ مَا لَمْ تَعْلَمُوا أَنْتُمْ وَلَا آبَاؤُكُمْ قُلِ اللَّهُ لَمْ يَذَرِهِمْ فِي خُوفِهِمْ يُلْعَبُونَ ﴿٩٦﴾

وَهَذَا كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُّصَدِّقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَهُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٩٧﴾

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ إِنَّهُنَّ إِلَاتٌ وَلَمْ يُوْحِ إِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَنْ قَالَ سَأُنْزِلُ مِثْلَ مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَوْ تَرَى إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنْفُسَكُمُ الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنْتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ ﴿٩٨﴾

ÜvÜngÜ na nÜndÜ inyw'ĩ nĩmwaalyÜkile
mwamĩtia Mĩsoa Yake na Üng'endu.

95. Na yu inyw'ĩ mwĩÜka KwitÜ Ümwe
kwa Ümwe tondÜ Ithyĩ twamÜmbie
inyw'ĩ İvinda ya mbee, na inyw'ĩ
nĩmÜtiİte İtina wenyu kİla Ithyĩ
tÜnenganİte İÜİÜ wenyu, na Ithyĩ
tÜiÜmwona inyw'ĩ mwİna ew'anİthya
menyu ala mwawetaa kana nİmeanene
na Ngai *maÜndÜnİ* menyu. Yu inyw'ĩ
nĩmÜtilanİtw'e mÜndÜ na Üla Üngİ na
maÜndÜ ala inyw'ĩ mwawetaa
nİmamwaİe.

LUKU 12

96. Nĩw'o, nİ Ngai Mwene Vinya
W'onthe Ula Ütumaa mbeÜ sya nİtende
na ngii imea. We aetae kİla kİ thayÜ
kuma nthİnİ wa kİla kİkw'Ü, na We nİ
MÜeti wa kİla kİkw'Ü kuma nthİnİ wa
kİla kİ thayÜ. Usu *nİwe* Ngai Mwene
Vinya W'onthe; kwa Üu İndİ, inyw'ĩ
mwİtÜngwa İtina naku?

97. We nİ We Ula Üthandİkasya kİkoko,
na We nİwaseÜvisye ÜtukÜ ta ÜthÜmÜo
na syÜa na mwei sya kÜtala İvinda. Usu
nİ Ütw'io kuma kwa Ula-Wi-Vinya, Ula-
MÜİ.

98. Na We nİ We Ula ÜseÜvİtye ndata
kwoondÜ wenyu nİkana mÜtonye kÜatİla
ngalİ İla ya w'o nÜndÜ wa Ütethyo wasyo
nthİnİ wa kİvindu kİnene kya nthİ na
Ükanga. Ithyĩ tÜtavanİtye Mĩsoa kwa
Ükuvİ kwa andÜ ala mena Ümanyi.

99. Na We nİ We Ula Ümumİtye inyw'ĩ
kuma mÜndÜnİ Ümwe na ve mÜsyİ na

وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فَرَادَى كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ
وَتَرَكْتُمْ مَا خَوَّلْنَاكُمْ وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ وَمَا نَرَى مَعَكُمْ
شُفَعَاءَ لَكُمْ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءَ
لَقَدْ قَطَعْنَا بَيْنَكُمْ وَضَلَّ عَنْكُمْ مَا كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿١٢﴾

إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ
النَّبْتِ وَمُخْرِجُ النَّبْتِ مِنَ الْحَبِّ ذَلِكُمُ اللَّهُ فَالِقُ
تُؤَفَّكُونَ ﴿١٣﴾

فَالِقُ الْإِصْبَاحِ وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ
حُسْبَانًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿١٤﴾

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فِي
ظُلُمَاتِ اللَّيْلِ وَالْبَحْرِ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ
يَعْلَمُونَ ﴿١٥﴾

وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَ لَكُمُ نَفْسٍ وَاحِدَةً فَمِنْ شَتَّى
مُسْتَوْدَعٍ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿١٦﴾

Ūkomo. Ithyi tūtavanītye Mīsoa kwa Ūkuvī kwa andū ala mamanyaa.

100. Na nī We Ula ōtheeasya kīw'ū
kuma īthweonī; na lthyī nītūmeasya kīla
mūthemba wa imea nakyo; na lthyī
nītūetae matū ma kīsonzūni nthīnī
wasyo; na nthīnī wa isu īndī nītumīlasya
mbeke syīyīfālī nesa; na nthīnī wa
mītende lthyī nītumīlasya itūngo sya
mīkea īniinīte vakuvī, na lthyī nītūetae
mīūnda ya mīsavivū na mīthata na
mīkomamanga īvw'anene na
ītavw'anene. Sisyai ūndū mosyao mayo
manakavīte na kīw'ā kwamo. . Vate
nzika, nthīnī wa maūndū asu ve Kyama
kwa andū ala metīkīlāa.

وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ
نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُخْرِجُ مِنْهُ
حَبًّا مُتَرَاكِبًا وَمِنَ النَّخْلِ مِن طَلْعِهَا قُوتٌ لَدَيْنُهَا
وَجَنَافُ مِنْ أَعْنَابٍ وَالزَّيْتُونَ وَالزَّمَنُ مُسْتَمِهَا
وَفَيْرٌ مُتَشَابِهٌ نَنْظُرُ إِلَى شَرَفِهِ إِذَا هُمْ يَنْتَعِلُونَ
إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ۝

101.Na mo mamosaa mayini kwĩthwa
atindany'a ma Ngai Mwene Vinya
W'onthe, onakau We nĩ We wamombie
mo; na mo mamũwetanĩasya na syana
sya ivĩĩĩ na eĩtu ũvũngũ mate na ũmanyi
ona ũmwe. We nĩ Mũtheu na E-ĩũũ
Mũno wa maũndũ ala mamũwetanĩasya
We namo!

وَجَعَلُوا إِلَهَهُ شُرَكَاءَ الْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ وَخَرَقُوا لَهُ
بَنِينَ وَبَنَاتٍ بِغَيْرِ عِلْمٍ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا
يَصِفُونَ ﴿٥١﴾

LUKU 13

102. Mwambi! Iliya wa matu na nthi! We atonya ata kwithwa na mwana oyila We nde mutindany'a, na oyila We umbite kila kindu na ena umanyi wa syindu syonthe?

بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَتَى بِكُونِهِ وَلَدٌ
لَمْ تَكُنْ لَهُ صَاحِبَةٌ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ بِكُلِّ
شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٦﴾

103.Usu nĩ We Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Mwĩaĩi wenyu, Vai Ngai ateo
We, Mũmbi wa syĩndũ syonthe, kwa Ūu
mũthaitaei We.

ذِكْرُ اللَّهِ رَبِّكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ
فَاعْبُدُوهُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿١٧﴾

104.Metho maitonya kũmũvikĩa We ĩndĩ
We nũmavikĩaa metho. Na We nĩ Ula-
Utavathũkanĩka, Mũmanyi-wa-Syonthe.

لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَهُوَ

اللطيف الخبير ﴿٥٠﴾

105.Mokũsĩ nĩmokĩte kwenyu kuma kwa
Mwĩalĩ wenyu; kwa ũu, ũla w'onthē
Omonaa, nĩ kwoondũ wa ũseo wake
mwene; na ũla ũtw'ĩkaa kĩlalinda, nĩ
kwoondũ wa wasyo wake mwene. Na
Nyie ndi mũsũvĩi wenyu.

قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ

وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ ﴿٥١﴾

106.Na ũu nĩw'o Ithyĩ tũalyũlaa Mĩsoa
nĩkana w'o ũmanyĩke, ĩndĩ ũsũngĩo nĩ
kana mo maasya, 'we nĩwĩmanyĩitye
nesa; na Ithyĩ nĩũalyũlaa Syama nĩkana
tũtonye kw'itavany'a kwa andũ ala mena
ũmanyi.

وَكَذَلِكَ نَعْرِفُ الْآيَاتِ وَلِيَقُولُوا دَسَّاتُ وَلِيِّينَا

يَقُولُونَ ﴿٥٢﴾

107.Atĩĩa maũndũ ala we ũvuanĩw'e
kuma kwa Mwĩalĩ waku; vai Ngai ateo
We; na ĩvetange ũtee na athaithi ma
mĩvw'anano.

إِتَّبِعْ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَ

اعْرِضْ عَنِ الْشُّرَكَاةِ ﴿٥٣﴾

108.Na takethwa Ngai Mwene Vinya
W'onthē nĩweekĩie kwenda Kwake
vinya, mo mayĩthwa mamanthie ngai
ingĩ vandũ Vake We. Na Ithyĩ
tũĩũtw'ĩkĩthĩitye we mũsũvĩi woo ona we
ndwĩ mũsyaĩĩsya woo.

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكُوا وَمَا جَعَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ

حَفِيظًا وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ﴿٥٤﴾

109.Na mŭikamaume mo ala mo mamekaŵlaa vandŭ va Ngai Mwene Vinya W'onthe maikese kŭmŭuma Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭndŭ wa kŭlea kŭmánya kwoo. Uu kwa kŵla ūko Ithyi nŵtŵamatw'ŵkŵthisye meko moo *kwoneka* me maseo.. Na Indŵ ūalŭko woo ūkeethwa kwa Mwŵafi woo; na We akamamanyŵthya maŭndŭ ala mo meekaa.

وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ كَذَلِكَ زَيْنًا لِكُلِّ أُمَّةٍ عَلَيْهِمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٠٩﴾

110.Na mo mevŵtaa na Ngai Mwene Vinya W'onthe na mawŵŵto moo me vinya kana ethwa Kyama kŵkamavikŵla, mo vate nzika, makakŵŵkŵla. Asya, 'Vate nzika, Syama syŵna Ngai Mwene Vinya W'onthe. Indŵ nŵ kyaŭ kŵtuma ūmánya kana Syama syooka. Mo maikasyŵŵkŵla?

وَأَقْسُوا بِاللَّهِ جَهَدَ آيَاتِهِمْ لِيَنْجَاَهُمْ لَئِنْ جَاءَهُمْ آيَةٌ لَيُؤْمِنُنَّ بِهَا قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُشِيرُكُمْ إِلَّا نَهَا إِذَا جَاءَتْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١١٠﴾

111.Na Ithyi tŭkatuma ngoo syoo na masŭanŵo moo masyoke wŵkalonŵ ūla maŵ mailea Syama Sitŭ, na Ithyi tŭkamatia nthŵnŵ wa wŵki wa naŵ woo makyanganga mana.

وَنَقِيبُكَ أَفَدَ تَهُمُ وَأَبْصَارُهُمْ كَمَا لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَنَدَّاهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١١١﴾

LUKU 14

112.Na ona Ithyi tŭkamatheesya mo alaŵka, ona ala akw'ŭ makaneena namo, na ona tŭkamombanŵsya syIndŭ syonthe ūthyŭ kwa ūthyŭ, mo mayŵŵkŵla, ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe akekŵla kwerŵda Kwake Vinya. Indŵ aingŵ mŭno moo mekaa maŭndŭ ma ūtumanu.

وَلَوْ أَنَّا نَزَّلْنَاهُ إِلَيْهِمُ الْمَلَكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْوَحْيَ وَخَرَّصْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قَبْلًا مَا كَانُوا يَلُومُوا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ يَجْهَلُونَ ﴿١١٢﴾

113.Na ota ūu Ithyi nŵtŭseŭvŵtye mŭmaitha wa kŵla Mwathani, katŵ wa andŭ na Mayini ala athŭku. Mo nŵmaneeenanasya na ūneeni mwanake

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيْطَانِ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ ﴿١١٣﴾

mÜndÜ na Üla Üngĩ nĩkana makengane---
-na takethwa Mwĩafi waku nĩweekĩie
kwenda kwake vinya, mo mayĩthwa
meekie Üu; kwa Üu ekana namo vamwe
na maÜndÜ ala maseÜvasya.

114.Na nĩkana ngoo sya asu ala
matetĩkĩlaa Itu syelekele maÜndÜnĩ asu
nĩkana mo matonye kwendeew'a nĩkw'o
na nĩkana mo matonye kÜendea na
kwĩka maÜndÜ ala mo mekwĩka.

وَلْيَتَصَحَّ إِلَيْهِ أَفْدَةُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ
وَلْيَرْضَوْهُ وَلْيَقْرِضُوا مَا هُمْ مُقْرِضُونَ ﴿١١٤﴾

115.Nyie ngamÜmantha müsili Ingĩ eka
Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula We nĩ
we Ükütheesye Ivuku, yĩtavanĩtye nesa?
Na asu ala Ithyĩ twamanengie Ivuku
nĩmesĩ nesa kana yo yĩtheetw'e kuma
kwa Mwĩafi waku na Üla w'o; kwa Üu,
we ndÜkethwe katĩ wa ala mena nzika.

أَفَقَرِ اللَّهُ ابْتِغَىٰ حَكْمًا وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكُمُ
الْكِتَابَ مُفَصَّلًا وَالَّذِينَ آتَيْنَهُمُ الْكِتَابَ يَعْلَمُونَ
أَنَّهُ مُنْزَلٌ مِن رَّبِّكَ إِلَيْنَا لَعَلَّكُمْ تَكُونُونَ مِنَ السَّادَةِ ﴿١١٥﴾

116.Na ndeto ya Mwĩafi waku
nĩyĩlanĩw'e nthĩnĩ wa w'o na ÜlÜngalu.
Vai Ütonya kÜalyÜla ndeto Syake; na We
nĩ Wĩwi-W'onthe, Ümanyi-W'onthe.

وَتَنَتَّ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدِّلَ
لِكَلِمَاتِهِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١١٦﴾

117.Na ethwa we Ükamew'a aingĩ ala
me İÜİÜ wa nthĩ, makaÜthyoekeya we
kuma nzĩlanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe. Mo maatĩlaa vathei ateo
Ütalĩthyo müthei, na mai ÜndÜ mekaa
ateo kÜkengana. *¹

وَأَن نُّطِغَ أَكْثَرُ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ
سَبِيلِ اللَّهِ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ
إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿١١٧﴾

118.Vate nzika, Mwĩafi waku nÜmesĩ
mÜno vyÜ ala maendaa Ütee wa nzĩa
Yake; na We nĩwĩsĩ nesa vyÜ ala
matongow'e nesa.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ مَنْ يَضِلُّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ
أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿١١٨﴾

¹ *Ndeto İno 'Yakhoroosoon' İÜngamaa vandÜ va
mawonay'o manene ta kÜseÜvya ÜvÜngÜ kana
kw'itÜngĩthya kÜmanyi kwathana maÜndÜ ala
makoka oyĩla mo malikaa nthĩnĩ wa motalĩthyo
mai

119. Yai Indī, kīla kīwetewe syīṭwa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, ethwa inyw'ī mwī etīkīli ma Mīsoa Yake.

فَكُلُوا مِنَّمَا ذَكَرَ اللَّهُ عَلَيْهِ إِن كُنْتُمْ بِآيَاتِهِ
مُؤْمِنِينَ ﴿١١٩﴾

120. Na mwīna kītumi kyaū inyw'ī kīla kīūmūvata kūya kīla kīwetewe syīṭwa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe oyīla we nūminīte kōmūvathūkanīsyā inyw'ī ila We ūvatanīte kwenyu, ateo ila mūingīlw'e? Na vate nzika, aingī nīmamathyoekasya ala angī na mawendi moo mathūku nūndū wa kūlea kōmanyā. Kwa ūla w'o, Mwīai waku nūmesī nesa vyū eki-ma-naī.

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذَكَرَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَ
قَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرَرْتُمْ
إِلَيْهِ وَإِنْ كَثُرَ الْيَغْلُونَ بِأَهْوَاءِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ
إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ ﴿١٢٠﴾

121. Na īvathanei na naī yī ūtheinī kana mbithe. Vate nzika, asu ala mekaa naī makatuvwa kwoondū wa meko ala mekīte.

وَذُرُوا ظَاهِرَ الْأَعْمِرِ وَبَاطِنَهُ إِن الَّذِينَ يُكَفِّرُونَ
الْإِثْمَ سَيُجْزَوْنَ بِمَا كَانُوا يَقْتَرِفُونَ ﴿١٢١﴾

122. Na mūikaye katī wa ila itawetewe syīṭwa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, nūndū ūsu vate nzika nī wau-wa-matū. Na ow'o ala athūku mamavuanīasya anyanyae moo masūanīo asu nīkana makaananīe nenyu. Na ethwa inyw'ī nīmūūmew'a, mūkeethwa mūimwīanany'a Ngai na ngai ingī.

وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يَذْكُرِ اللَّهُ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ
لَفِسْقٌ وَلَرَنَّ الشَّيْطِينَ يُوْحُونَ إِلَىٰ أُولِيهِمْ
لِيُجَادِلُوكُمْ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ ﴿١٢٢﴾

LUKU 15

123. We, ūla waī mūkw'ū na Ithyī twamūenge thayū na twamūseūvīsyā kyeinī, kīla ūendaa katī wa andū nakyo, nūtonya kwīthwa ūndū ūmwe na ūla mwīkalo wake nī wa kwīkala kīvindunī kīnene vala ūtatonya kuma? Uu meko ma alei nī matw'īkīthītw'e kwoneka me maseo kwoo.

أَوْ مَن كَانَ مَيِّتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا
يَنبَشِ فِيهِ فِي النَّارِ كَمَنْ مَثَلَهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ
بِمَخْرُجٍ مِنْهَا كَذَلِكَ زَيْنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿١٢٣﴾

124. Na ūu Ithyī nītweetīkīlīlye atongoi ma ene-naī nthīnī wa kīla mūsūyī kŭseŭvye nzuukū nthīnī waw'o mokīte na ūla w'o; na mai ūmwe masukaa ateo mathayū moo ene; īndī mo mayonaa.^{2*}

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكْبَرًا مِّنْهَا لِيُذَكِّرُوا
فِيهَا وَمَا يَتَذَكَّرُونَ إِلَّا بَأَنفُسِهِمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٤﴾

125. Na yīla Kyama kyamavikīla mo maasya, 'Ithyī tūiketīkīla o kŭvika tūnengwe maŭndū ta ala manengetwe Atūmwa ma Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīsf nesa vyū vala va kw'ia Utūmane Wake. Vate nzika, kŭsonokw'a mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na ūsilīlo mwai ikamakūna avītany'a nūndū wa nzukū syoo.

وَاِذَا جَاءَتْهُمْ آيَةٌ قَالُوا لَنْ نُّؤْمِنَ حَتَّى نُؤْتَىٰ
مِثْلَ مَا أُوتِيَ رُسُلُ اللَّهِ ۗ اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ
رِسَالَتَهُ سِيبِيبُ الَّذِي يَنْزِيلُ إِلَيْنَا صَاعًا عِنْدَ
اللَّهِ وَعَذَابٌ شَدِيدٌ لِّبَآ كَانُوا يَنْكُرُونَ ﴿٢٥﴾

126. Kwa ūu, ūla ona wīva, Ngai Mwene Vinya W'onthe wendaa kŭmŭtongoesya, We avingŭaa ngoo yake kwoondū wa kwīkīla Isilamu, na kwa ūla We wendaa kŭmŭeka ae, nŭmīthasya ngoo yake ta wambatīte kyambato kyūmū. Uu nīw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ūetae ūsilīlo tūlū wa asu matetīkīlaa.

مَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ
وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا
كَأَنَّمَا يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ الْوَجْنَ
عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٦﴾

127. Na īno nīyo nzīla ya Mwīfī waku īla īendete īlūngele Kwake. Ithyī nītūmīfalyūlīte Mīsoa kwa ūkuvī kwa andū ala matonya kŭtaīka.

وَهَذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا قَدْ فَضَّلْنَا الْآلِيَّةَ
لِقَوْمٍ يَذَكَّرُونَ ﴿٢٧﴾

128. Ve ūtūo wa mŭuo wī vamwe na Mwīfī woo kwoondū woo, na We nī

لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَهُوَ وَيُفْهِمُ بِنَا
كَأَنَّا يَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾

² *Unceni wa 'Akabera Mujremecha' nīkwasya kana, 'ala anene katī wa eki ma naī ma mŭsyī ūsu'. Ndeto īno 'nene' vaa nītonya kwasya asu ala mena kīanda kīnene kya naī na kwa ūu mo maŭngeme katī woo ta atongoi kana nīvatonya kwasya ala anene me wasya nthīnī wa nguthu ya eki ma naī.

*Ndeto īno ītonya kŭalyūlīwa ta "ngoo." Sisyā Al-
Miyind Sadsu.

Mũnyanyae woo nũndũ wa mawĩa ala meekie.

129.Na mũthenya ūla We ūkamombany'a mo onthe vamwe, We akamatavya, 'Inyw'I nguthu ya Mayini! Inyw'I nĩmwamanthie kwĩthwa na aatĩi aingĩ mũno *inyw'I ene* kuma katĩ wa andũ!' Na anyanyae moo katĩ wa andũ makaasya, 'Mwĩafi waitũ, Ithyĩ nĩtweetandĩthĩsyie ithyĩ kwa ithyĩ, Indĩ *yu* nĩtũvikĩte ĩvinda yitũ yĩla We watũtw'ĩle. 'We akaasya, 'Iia-ya-Mwaki nĩyo ūtũo wenyu inyw'I, mũkekalaa vo kũvika yĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe, ūkenda.' Vate nzika, Mwĩafi waku nĩ Mũĩ, Umanyi-W'onthe.

130.Na ota ūu Ithyĩ nĩtũmaiaa amwe ma eki-ma-naĩ ĩũũ wa ala angĩ nũndũ wa maũndũ ala mo meekie.

LUKU 16

131.Inyw'I nguthu sya Mayini na andũ! Atũmwa mayaaũka kwenyu kuma katĩ wenyu ene ala mamũtavisye inyw'I ĩũũ wa Mĩsoa Yakwa na ala mamũkaanisye inyw'I ĩũũ wa kũkomana na mũthenya ūũ wenyu?' Mo makasũngĩa, 'Ithyĩ nĩtũkwĩkũsĩla ene.' Na thayũ wa nthĩ nĩwamakengie mo. Na makeekũsĩla mo ene kana mo maĩ alei.

132.Kĩtumi nũndũ Mwĩai waku ndatonya kwananga mĩsyĩ na kyoneo andũ mayo matakaanĩtw'e.

133.Na kwa onthe ve ivĩla sya ūnene, kwĩanana na maũndũ ala mo mekaa, na

وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ جُنُودًا يُعَشِّرُ الْجِنُّ قَدْ اسْتَكْبَرُوا مِنَ الْإِنْسِ وَقَالَ أُولَئِكَ لَمْ يَكُنْ لَهُمْ مِنَ الْإِنْسِ رِيتًا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَغْنَا أَجَلَنَا الَّذِي أَجَلْتُمْ لَنَا قَالَ النَّارُ مَثْوَاكُمْ خَلِيدِينَ فِيهَا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ١٤

وَكَذَلِكَ نُفَوِّي بَعْضَ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ١٥

يُعْصَمُ الْجِنُّ وَالْإِنْسُ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يُقَضُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي وَيُنْذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا شَهِدْنَا عَلَى أَنْفُسِنَا وَغَرَّبْنَاهُمْ حَيَاةَ الدُّنْيَا وَشَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا الْكَافِرِينَ ١٦

ذَلِكَ أَنْ لَمْ يَكُنْ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَى بِظُلْمٍ وَ أَهْلُهَا غَافِلُونَ ١٧

وَلِكُلِّ دَرَجَةٍ عَمَلًا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ١٨

Mwĩafi waku ndaleaa kũmanyanya maũndũ ala mo mekaa.

134. Na Mwĩafi waku Nĩwĩyanĩtye-We-Mwene, Usũtwe nĩ tei, We akenda, We nũtonya kũmũvetanga inyw'ĩ na kũmũatĩsya inyw'ĩ na kĩla We wendaa, tondu We wamũkĩlile inyw'ĩ kuma oĩaonĩ wa andũ angĩ.

135. Vate nzika, kĩla inyw'ĩ mwathitwe kĩkeanĩ na inyw'ĩ mũtonya kũkĩsiĩa.

136. Asya, 'Inyw'ĩ andũ makwa, Ikai nesa vyũ ũndũ mũtonya. Nyie ota ũu nonĩkĩte. O mĩtũkĩ inyw'ĩ mũkamanya ĩtuvi ya mũminũkĩlyo ya wĩkalo ũu yĩkeethwa yĩ yaũ. 'Vate nzika, eki-ma-naĩ maikaĩla.

137. Na mo nĩmamũnengete Ngai Mwene Vinya W'onthe kĩlungu kya imea na indo *ng'ombe* ila We wiseũvĩtye, namo maasya, 'Kĩĩ nĩ kya Ngai Mwene Vinya W'onthe, *kwĩanana na masũanĩo moo*, na kĩĩ nĩ kwoondũ wa mĩvw'anano yaitũ.' Indĩ kĩla kya mĩvw'anano yoo kĩimũvikĩaa Ngai Mwene Vinya W'onthe o yĩla kĩla kya Ngai Mwene Vinya W'on the nĩkĩmĩvikĩaa mĩvw'anano yoo. Mo nĩmatusaa maũndũ mathũku.

138. Na ota ũu now'o atindany'a moo maseũvisye kũawa kwa syana syoo *kwoneka* kwĩ kwanake kwa aingĩ ma athaithi ma mĩvw'anano nĩkana mo matonye kũmananga mo na kũmaetee kĩthokoany'o nthĩnĩ wa ndĩni yoo. Na takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe *nĩweekĩĩte* kwenda Kwake vinya, mo

وَرَبُّكَ الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ إِنْ يَشَاءْ يُدْهِبْكُمْ وَيَسْتَخْلِفْ مِنْ بَعْدِكُمْ مَا يَشَاءُ كَمَا أَنْشَأَكُمْ مِنْ ذُرِّيَةِ قَوْمٍ آخَرِينَ ﴿١٣٤﴾

إِنْ مَأْتَوْكُمْ ذُنُوبٌ لَأَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿١٣٥﴾

قُلْ يَقَوْمِ اعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿١٣٦﴾

وَجَعَلُوا لَهُ مِثْلًا مِنْ الْحَرْبِ وَالْإِنْعَامِ نُصِيبًا فَقَالُوا هَذَا إِلَهُهُمْ وَإِنَّ هَذَا إِشْرَاقُنَا فَمَا كَانَ إِشْرَاقًا لَهُمْ فَلَا يَصِلُ إِلَى اللَّهِ وَمَا كَانَ لَهُ فَهُوَ يَصِلُ إِلَى شُرَكَائِهِمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿١٣٧﴾

وَكَذَلِكَ زَيْنَ لِكَيْتَرِي مِنَ الشَّرِيفِينَ قَتَلَ أَوْلَادَهُمْ شُرَكَاءُهُمْ لِيُزْوَغَهُمْ وَلِيُنْسُوا عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا فَعَلُوا فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ ﴿١٣٨﴾

mayithwa meekie ūu; kwa ūu, ekana namo vamwe na klla mo meŭseŭvya.

139.Namo maasya, 'Nyamŭ na na mĩtĩ mĩna nĩmbatane. Vai ūkaiya ateo ūla ithyĩ tũkwenda, na ve Ng'ombe ila mĩongo yasyo İvatanĩtwe, na ng'ombe ila itaweteawa syĩtwa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, makĩseŭvya ūvũngũ tũlũ wake. O mĩtũkĩ we akamaĩva nũndũ wa klla mo maseŭvĩtye.syĩtwa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, maiseŭvya tũlũ Wake We. O mĩtũkĩ akamaĩva mo nũndũ wa maũndũ ala mo maseŭvĩtye.

وَقَالُوا هَذِهِ الْأَنْعَامُ وَحَرِّثُ جَحْشٍ لَا يَطْعَمُهَا إِلَّا
مَنْ شَاءَ يَرْعِيهِمْ وَأَنْعَامٌ حَرِّمَتْ طَهُورُهَا وَأَنْعَامٌ
لَا يَذْكُرُونَ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا افْتِرَاءٌ عَلَيْهِمْ يَجْعَلْنَاهُمْ
بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٣٩﴾

140.Na mo maasya,'İla syĩ nthĩnĩ wa mavu ma ng'ombe na na nĩ kwoondũ wa aũme maitũ na nĩmbatane kwa iveti siitũ, İndĩ kyasyawa kĩ kĩkw'ũ, İndĩ nĩ kyoo onthe. We akamatuva mo kwoondũ wa ūneeni ūsu woo. Vate nzika, We nĩ Mũĩ, Umanyi-W'onthe.

وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هَذِهِ الْأَنْعَامِ خَالِصَةٌ لِّذُنُبُنَا
وَمُحَرَّمٌ عَلَیَّ أَزْوَاجِنَا وَإِنْ يَكُنْ مَيْتَةً فَهُمْ فِيهِ
شُرَكَاءُ سَيَجْعَلْنَاهُمْ وَصْفَةً إِنَّهُ هَلِیمٌ عَلِیمٌ ﴿٤٠﴾

141.Ala mena wasyo nĩ ala moaa syana syoo kwa ūtumanu nũndũ wa kũlea kwĩthwa na ūmanyi, na kũvatana ila Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmanengete mo, makĩseŭvya ūvũngũ tũlũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Mo ow'o nĩmaĩte na maitongoew'e nesa.

قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ
وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ افْتِرَاءً عَلَى اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا
بُغًى ۖ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿٤١﴾

LUKU 17

142.Na We nĩ We ūla ūmĩtw'ĩkĩthasya mĩũnda, mĩteme mĩtaũ na ĩte mĩteme mĩtaũ, na mĩtende na mĩũnda ya malĩũ ala mosyao mayo nĩ ma mĩthembamba mingĩ, na mũsamo wĩ kĩvathũkany'o, na mĩthata na mĩkomamanga ĩvw'anene na ĩtavw'anene. Yai mosyao mayo yĩla yasyaa, na ĩvai klla Kyake ĩvinda ya

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ جَنَّاتٍ مَّعْرُوشَاتٍ وَغَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ
وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفًا أَكْثَرُ ۚ وَالزَّيْتُونَ وَالْأَوْثَانَ
مُتَشَابِهًا ۚ وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ ۚ كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ
وَأَنْتَوُا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ ۚ وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ
الْمُسْرِفِينَ ﴿٤٢﴾

ngetha yamo na mŭikakile mŭvaka. Vate
nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe
ndamendaa ala makŭlaa mŭvaka.

143. Na katī wa ng'ombe *We nūmbīe*
imwe sya kūkua mīlo na *imwe* sya
 kūthīnza. Yai katī wa ila Ngai Mwene
 Vinya W'ontho ōmūnengete inyw'ī, na
 mōikaafīle nyālī sya Satani. Vate nzika,
 we nī mōumaitha wī ōtheinī kwenyu.

وَمِنَ الْإِنْعَامِ حُمُولُهُمْ وَفَرَسَانِ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ
وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمُ عَدُوٌّ
مُبِينٌ ﴿٦٧﴾

144. *We n̄ŭmb̄ñe* atindany'a nyaanya
onthe vamwe sya malondu eŋ na mbŭi
iŋ; asya, 'N̄ŷ ila iŋ n̄ŭme mbatane kana
n̄ŷ ila iŋ nga kana n̄ŷ ila syŋ mavunŋ ma
isu iŋ nga? Manyŋthyeyi nyie na ŭmanyi
ethwa inyw'ŋ mwŋ ma w'o.

ثُمَّ يَنْبِئُهُ أَرْوَاحُ مِنَ الصَّالِحِينَ وَفِي الْمَعْرِ
ثَيْنِ قُلْ الذِّكْرُنِ حَوْمِ الْأَنْبِيَاءِ أَمَا
اسْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْوَاحُ الْأَنْبِيَاءِ نَبُوءِي بِعِلْمِ
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٧٠﴾

145. Na sya ngamile ilf na sya ndewa ilf. Asya, 'Nf isu nŭme ilf ila We ūvatanŭte kana nf isu ilf nga kana nf ila syf mavunŭ ma isu ilf nga? Mwaf vo inyw'f ylaf. Ngai Mwene Vinya W'onthe weeyŭlaie maŭndŭ aa ŭlŭ wenyu? Nŭŭ Indf ŭla mwŭki-wa naf mŭnene kŭvŭta ŭla ŭmŭseŭvŭasya Ngai Mwene Vinya W'onthe ŭvŭngŭ nf kana amathyoekye andŭ mate na ŭmanyi? Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andŭ mate alŭngalu.

وَمِنَ الْإِبِلِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْبَقَرِ اثْنَيْنِ قُلْ آلَا إِلَٰهٌ غَيْرُ اللَّهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ
حَزَمَ أَمْرَ الْأَنْثِيَيْنِ أَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ
الْأَنْثِيَيْنِ أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ وَضَعَكُمُ اللَّهُ فِي بُطْنِهَا
فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا يُضِلُّ النَّاسَ
بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٦٠﴾

LUKU 18

146. Nyie ndikwona kIndu kIvatanItwe
kUfwa nI mui Ula OnUkwenda kOya kaI
wa ila ivuanItw'e kwakwa ateo kIthwe kI
kya Ukw'a kana nthakame mbItku, kana
nyama ya ngOlu; na syonthe ila ite
nthu; kana kIla kIvuku kIng'etwe kwa
syItwa yIte ya Ngai Mwene Vinya

قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ عَنْ مَا عَلَى طَائِفَةٍ مِّنْهُمْ قِطْعَةً
إِلَّا أَن يَكُونُ مَيِّتَةً أَوْ دَمًا مَّسْفُوحًا أَوْ لَمْ يَخُزْنِ
فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أَوْ هِلَ لغيرِ اللَّهِ بِهِ فَسِئْلُ أَضَلُّ
عَنِّي بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٥٠﴾

W'onthe. Indī ūla ūnŭkŭingīw'a nūndū
ūtathŭkīka,³ * kana ūemu kana kŭkīla
mīvaka, Indī vate nzika, Mwīfai waku nī
Mūekanfi-Mūno-Vyū, Usŭtwe nī tei.

147.Na mo asu ala nī Ayuti Ithyī
nītwavatanie nyamū syonthe ila syī
mbwaa; na ndewa na malondu Ithyī
nītwamavatie mauta masyo ateo ila
inyunyū syasyo ikuŭte kana mīlthi na
maa, kana ala mavulene na mavIndī. Yu
nīyo Ituvi yīla twamanengie mo
kwoondū wa wau wa matū woo. Na
vate nzika vyū, Ithyī twī ma w'o.

148.Indī mo maūweta we ūvūngū, asya,
'Mwīfai wenyū nī We ūkwatene na tei
w'onthe, na ūthatu Wake
ndŭkavetangwa kuma kwa andū ala
avītany'a.

149.Asu ala mamwīananasya Ngai
na ngai ingī makaasya, 'Takethwa Ngai
Mwene Vinya W'onthe nīwendeew'e,
ithyī tūyīthwa twakwatanītye ngai ingī
Nake We, ona maaŭthe maitū; o naitū
tūyaī tūtonya kūvatana kīndū. 'Na ota
ūu now'o asu ala maī mbee woo
mamavinganīsyē Atūmwa ma Ngai
Mwene Vinya W'onthe ūvūngū, kūvika
yīla mo masamie ūthatu Witū. Asya.
'Inyw'ī mwīna ūmanyi ona ūmwe? Indī
tūeteēi ithyī w'o. Inyw'ī mūiatīlaa kīndū
ateo kŭtalīthya tū. Na inyw'ī mūi ūndū
mwīkaa ateo nīmŭkenganaa.

150.Asyā, 'Kwa Ngai Mwene Vinya
W'onthe nīkw'o kwī woni wa

وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَزَمًا كُلِّ ذِي ظُلْمٍ وَمِنَ
الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ حَزَمًا عَلَيْهِمْ شُحُومُهُمْ إِلَّا مَا
حَمَلَتْ ظُهُورُهُمْ أَوِ الْحَوَايَا أَوْ مَا اخْتَلَطَ بِعَنَمٍ ذَلِكَ
جَزَيْنَهُمْ بِبَعْضِهِمْ وَإِنَّا لَصَدُوقُونَ ﴿٣٥﴾

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ رَبِّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ وَلَا
يُرَدُّ بَأْسُهُ عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٣٦﴾

سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَ
لَا آبَاؤُنَا وَلَا حَزَمْنَا مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ كَذَبَ الَّذِينَ
مِن قَبْلِهِمْ بَخْتِ ذَاتِهِمْ بَأْسًا قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ
مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَ
إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ ﴿٣٧﴾

قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ فَلَوْ شَاءَ لَهَدَاكُمْ
أَجْمَعِينَ ﴿٣٨﴾

³ Vaa ndeto Ino 'Izturra' yaasya kŭingīw'a nī nzaa
yavika mbee wa vala mŭndū ūtatonya kŭmīlasya
ŭito ūsu wa nzaa.

mŭminŭkilyo. Takethwa, We nŭweeklie
kwenda Kwake vinya, We vate nzika,
ethwa amŭtongoesye inyw'I
inyw'onthe.'

151. Asya, 'Etei ngŋsɪ syenyu ila iŋkŋsɪla
kana Ngai Mwene Vinya W'onthe
nŋvatanŋte syɪndŋ ii.' Na ethwa syo
nŋsyaumya ŋkŋsɪ, we ndŋkaumye ŋkŋsɪ
nasyo, ona we ndŋkaatŋte mawendi
mathŋku ma asu ala mamyosaa Mŋsoa
Yaitŋ ta ya ŋvŋngŋ na ala matayŋŋkŋlaa
Itu na ala mamwŋananasya Mwŋaŋi woo
na ngai ingŋ.

LUKU 19

152. Asya, 'Ukai, Nyie nŋngŋmŋtŋngŋlŋlŋla
inyw'ŋ kŋla Mwŋfafi wenyu
ŋkŋtw'ŋkŋthŋtye kŋte kya kwanangŋka
kwenyu: kana mŋikamwŋlanany'e We na
kŋndŋ ona kŋfa ta mŋtindany'a na kana
nokŋvika inyw'ŋ mŋmekae asyai nesa na
ŋseo mŋvŋtŋku, na kana mŋikasyŋae
syana syenyu nŋndŋ wa kŋkŋ ŋkya,
lŋthŋl Nithŋl tŋmŋnengae inyw'ŋ o
nasyo—na kana inyw'ŋ mŋikaathengee
meko mathŋku, ŋtheinŋkana kŋmbithŋnŋ;
na mŋikaŋae thayŋ ŋla Ngai Mwene
Vinya W'onthe ŋŋtw'ŋkŋthŋtye mŋtheu,
ateo kwa ŋla w'o. Uu nŋw'o We
ŋmwŋlyŋaŋe inyw'ŋ nŋkana mŋtonye
kŋmánya.

153. Na mŭikaithengee syŋdŭ sya
 ndiwa, ateo kwa nzŭla ūla yaŋŭe vyŭ,
 kŭvika yŋaŋŭe ūima wayo. Na ūanŭŷyai
 kŭthimo na ithimi nzeo kwa ūlŭngalu.
 Ithyŭ tŭiŭthŭkŭmŭthasya thayŭ ona wŭŷa
 mbee wa ūtonyi waw'o. Na yŭla
 mŭŭneena ūlŭngalu, ona ethwa mŭndŭ
 ūla ūŭneena ūlŭŭ wake nŭŭ wa ndŭŭ ya
 mŭkautŭ, na ūanŭŷyai ūtianŭŭ wa Ngai

قُلْ هَلَمْ شَهِدَ أَكُمُ الَّذِينَ يَشْهَدُونَ أَنَّ اللَّهَ
حَرَّمَ هَذَا فَإِنْ شَهِدُوا فَلَا تَشْهَدُ مَعَهُمْ وَلَا
تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
بِالْآخِرَةِ وَهُمْ يَرِيبُهُمْ يَعْبُدُونُ ۝١٥١

قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّيَ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَكُنَ وَلَا تَقْنَبُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَٰلِكُمْ وَصَّيْتُكُمْ بِهَ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٥٠﴾

وَلَا تَقْرَءُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَى الْإِنْتِهَىٰ أَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا تُكَلِّفُوا نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ قَاعِدُوا وَكُلُوا وَلَا تُسْرِفُوا ۚ يَعْلَمُ السَّرِيفُونَ ﴿١٧٥﴾

Mwene Vinya W'onthe. Uu nŵ'o We ūnŭmwŵyŭaŵa inyw'ŵ nŵkana mŭtonye kŭlilikana.'

154.Na asya, 'Ino nŵ nzŵa Yakwa ŵongoetye ŵŭngele. Kwa ūu, mŵatŵei yo; na mŭikaatŵe nzŵa ingŵ, iikese kŭmŭtongoesya inyw'ŵ ūtee wa nzŵa Yake. Uu nŵ'o We ūnŭkwŵyŵaa ŵŭŭ wenyu, nŵkana mŵŵhwe mŭtonya kwŵŵia mothŭku.'

وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا
السَّبِيلَ فَتَنَزَقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَضَعَكُم بِهِ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٥٤﴾

155.Na Ingŵ Ithŵ nŵtwamŭnengie Mose Ivuku yŵa yŵanŵasya vyŭ mavata ma ūla we wŵna mŵkalo mŭseo vyŭ na yŵuanasya kŵa kŵndŭ kŭvika ndeto ya mŭthya na nŵ ūtongoi na ūathimo nŵkana mo metŵkŵle kŭkomana kwŵo na Mŵŵaŵi woo.

ثُمَّ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ تَمَامًا عَلَى الَّذِي أَحْسَنَ وَ
تَفْصِيلًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَّعَلَّهُمْ بِلِقَاءِ
رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٥﴾

LUKU 20

156.Na yŵ nŵyo Ivuku yŵa Ithŵ tŭtheetye; yusŵŵtwe nŵ maŭathimo. Kwa ūu, yŵatŵei yo, na ŵŭvŵanei na naŵ nŵkana inyw'ŵ mŭtonye kwŵw'ŵa tei.

وَهَذَا كِتَابُنَا أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ
تُرْحَمُونَ ﴿٥٦﴾

157.Inyw'ŵ mŭikese kwasya, 'Ivuku yatheeŵ'e kwa mbaŵ ilŵ mbee waitŭ, na ithŵ tŭyaamanya ūndŭ syo syayŵsoma;

أَنْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَنْزَلَ الْكِتَابَ عَلَى طَائِفَتَيْنِ مِنْ
بَنِي آدَمَ وَإِنْ كُنَّا عَنْ دِرَاسَتِهِمْ لَغَافِلِينَ ﴿٥٧﴾

158.Kana inyw'ŵ mŭikese kwasya, 'Takethwa Ivuku yatheetw'e kwitŭ ithŵ, vate nzika, twŵthwa tŭtongoeŵ'e nesa mŭno mbee woo. 'Na yu ūkŭsŵ mŭseo nŭmŭvikŵe inyw'ŵ kuma kwa Mŵŵaŵi wenyu, na ūtongoi na tei. Nŭŭ ŵndŵ, ūla ūte mŭlŭngalu kŭmŭvŵta we ūla w'ileaa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe na kwitia? Ithŵ tŭkamaŵa asu ala

أَوْ تَقُولُوا لَوْ أَنَّا أَنْزَلْنَا الْكِتَابَ لَكُنَّا أَهْدَى
 مِنْهُمْ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَهُدًى وَ
رَحْمَةٌ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَصَدَّقَ
عَنْهَا سِبْغِي الَّذِينَ يَصْدِفُونَ عَنْ آيَاتِنَا سُوءَ
الْعَدَابِ بِمَا كَانُوا يَصْدِفُونَ ﴿٥٨﴾

mamŋtiaa Mŋsoa Yait0 Osifŋlo m0th0ku
n0nd0 wa k0syoka ŋtina kwoo.

159. Mo meteele vathei ateo alaŋka moke
vala maŋ kana Mwŋafi waku kana Syama
imwe Syake sy0ke? M0thenya 0la
Syama sya Mwŋafi waku ikoka,
k0syŋŋŋŋla k0ikauna thay0 0la Otaafŋŋŋla
mbee ona kana kwŋka 0seo ona 0mwe
kwa m0ŋkŋlo wa w'o. Asya, 'Eteelai
inyw'ŋ, ithyŋ onait0 ota 0u notwetelee.'

160. Na mo asu ala mamŋnyaŋŋkisyee ndŋni
yoo na yaanŋka nthŋnŋ wa nguthu nyiingŋ,
we ndwŋna ngwatanŋo namo ona vanini.
Vate nzika, 0voo woo 0kavika mbee wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe, na ŋndŋ
We akamamanyŋthya ma0nd0 ala mo
meekaa.

161. Ula wŋkaa kŋko kŋseo, akakwata
k0nd0 ŋk0mi kwakyo; ŋndŋ we 0la wŋkaa
kŋko kŋth0ku, akanengwe m0thŋnzŋo
wŋanene nakyo t0; namo maikavŋŋw'a.

162. Asya, 'Takwa Nyie, Mwŋafi wakwa
n0ndongoesyee nzŋanŋ ŋla nd0ngalu-ndŋni
ŋla ya w'o, ndŋni ya Avalamu 0la
mavinda onthe weelekele nzŋanŋ ŋla ya
w'o. Na we ndaŋ katŋ wa ala
mamwŋananasya Ngai Mwene Vinya
W'onthe na ngai ingŋ.

163. Asya, 'Mboya yakwa na nthembo
yakwa na thay0 wakwa na kŋkw'0
kyakwa syonthe nŋ kwoond0 wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe, Mwŋafi wa nthŋ
syonthe.

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ السَّلَاطَةُ أَوْ يَأْتِيَ
رَبُّكَ أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ
آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ
مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا قُلِ انتَظِرُوا
إِنَّا مُنْتَظِرُونَ ⑤

إِنَّ الَّذِينَ قَفَوْا دِينَهُمْ وَكَانُوا شَيْعًا لَسْتَ مِنْهُمْ
فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا
يَفْعَلُونَ ⑥

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ
بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلُهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ⑦

قُلِ إِنِّي هَدَيْتُ رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ وَبِئْسَ
مِثْقَالُهُ إِتْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ⑧

قُلِ إِن صَلَائِي وَمَنَاسِكِي وَهَيَايَ وَمَا قَرَأْتُ لِلَّهِ رَبِّ
الْعَالَمِينَ ⑨

164. 'We nde mütindany'a. Na ūu nīw'o Nyie nīyāfawe, na nyie nī wa mbee wa ala menenganae Kwake.'

لَا شَرِيكَ لَهُ وَبَدَّلِكَ أَمْرُكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ ﴿٥٠﴾

165. Na vai thayū ūkwataa kīndū kya ūthūku īndī ūkuaa mūio waw'o mwene. Na vai mūkw'ii ūkakua mūio wa ūngī. Na īndī kwa Mwīfāi waku nīw'o ūkethwa wī ūalūko wenyu, na We akamūmanyīthya inyw'ī katī wa maūndū ala inyw'ī mwavathūkanganīaa.

قُلْ أَغَيَّرَ اللَّهُ أَبْنِي رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُم مَّرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٥١﴾

166. Na We nī We Ula wamūtw'īkīthiye inyw'ī atīwa ma ala angī ūlū wa nthī na nūmanenevetye amwe menyu ūlū wa ala angī nthīnī wa ivīla, nīkana We atonye kūmūtata inyw'ī na syīndū ila We ūmūnengete inyw'ī. Vate nzika, Mwīfāi waku E-mītūkī nthīnī wa ūsililo; na vate nzika, We nī Mūekanī Mūno Vyū, Usūfwe nī tei.

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلِيفَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ إِنَّ رَبَّكَ لَظَّاهِقٌ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٥٢﴾

سُورَةُ الْأَعْرَافِ مَكِّيَّةٌ

(41)

AL - A'RAAF
(Wavuanŵ'e Makka)

1.Syŵtwanŵi ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usŵŵtwe nŵi ōlau, Usŵŵtwe
nŵi tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2.Alif Laam Miim Saad. Nyie nŵi Ngai
Mwene Vinya W'onthe, Nyie nŵiŵi na
Nyie nŵibathŵkanasya.

التَّص ②

3.Yŵi nŵi Ivuku yŵivuanŵtw'e kwaku
we...kwa ōu, vaikethwe ōŵmŵ nthŵnŵi wa
kŵthŵi kyaku ŵŵlŵ wayo...nŵkana we
ŵtonye kŵkaanany'a nayo, na kana yo
yŵw'ŵke ŵtao kwa etŵkŵli.

كُتِبَ إِلَيْكَ الْكِتَابُ فَلَا يَكُنْ فِي مَعْنَدِكَ حِجَابٌ ③
لِتُنذِرَ بِهِ ذُرُورًا لِلْمُؤْمِنِينَ ④

4.Atiŵai maŵndŵ ala matheetw'e kwenyu
kuma kwa Mwŵaŵi wenyu; na
mŵikamaatŵle asŵvŵi angŵi eka We.
Inyw'ŵi mŵililikanaa vanini ata!

اتَّبِعُوا مَا أُنزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِنْ دُونِهِ ⑤
أُولَئِكَ قَلِيلًا مِمَّا تَذَكَّرُونَ ⑥

5.Nŵi mŵsyŵi yŵana ata ŵla Ithyŵi
tŵmyanangŵte! Na ŵsilŵlo Witŵ nŵwookie
ŵŵlŵ wayo ŵtukŵ kana yŵla mo
mathŵmŵŵte katambaanga.

وَمِنْ قَوْمِهِ لَهْمُكُمْ فَأَمَّا بَأْسُنَا بَيَاتًا أَوْ نَوْمًا ⑦
فَلْيَاذْكُرْ أَتَى ⑧

6.Kwa ōu, yŵla ŵsilŵlo Witŵ wookie ŵŵlŵ
woo, kŵlo kyoo kyaŵi vathei ateo mo
maisye: Ithyŵi ow'o twaŵi eki-ma-naŵi!

فَمَا كَانَ دَعْوَانَهُمْ إِذْ جَاءَهُمْ بِأَسْأَرًا إِلَّا أَنْ قَالُوا إِنَّا ⑨
كُنَّا ظَالِمِينَ ⑩

7.Na Ithyŵi nŵtŵkamakŵlyā asu ala
matŵmiwe Atŵmwa, na vate nzika, Ithyŵi
tŵkamakŵlyā Atŵmwa.

فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ ⑪

8.Na ŵndŵi Ithyŵi vate nzika, tŵkamatavya
mo meko moo kwa ŵmanyi, nŵndŵi Ithyŵi
tŵyaaŵthŵwa tŵtevo ona ŵndŵi.

فَلَنَقْضَنَّ عَلَيْهِمْ عِلْمَهُمْ وَمَا كُنَّا غَائِبِينَ ⑫

9.Na ūthimi wa mūthenya ūsu ūkeethwa wī wa w'ō. Na īndī ūlū wa ala ithimo syoo ikethwa syī ngito, asu nīmo makalla

وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ مَن تَقَلَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ①

10.Na ūlū wa asu ala ithimo syoo ikethwa syī mbūthū, asu nīmo makethwa manangīte mathayū moo nūndū wa kwīthwa mate alūngalu kwa Mīsoa Yaitū.

وَمَن خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ بِنَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَظْلِمُونَ ②

11.Na Ithyī nītūmw'īlīte inyw'ī ūlū wa nthī, na tūkamūnge inyw'ī syīndū sya kwīthetheesya vo. Inyw'ī mūtūngaa mūvea mūnini –ata!

وَلَقَدْ مَكَنَّاكُمْ فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ ۚ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ③

LUKU 2

12.Na Ithyī nītūmw'īlīte inyw'ī na twamūnge inyw'ī mūvwanīle; na īndī twamatavya alaīka, 'Mwīnyivīsyei Atamu;' na *onthe* nīmeenivisye īndī īvilisi ndaaīnyivya; na ndaaīthwa katī wa ala menyivasya.

وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُن مِّنَ السَّاجِدِينَ ④

13.Ngai asya, 'We Nīkyaū kyaūsīlīte we kwīnyivya yīla Nyie nakwīyāle?' We aisye, 'Nyie nī mūseo kwī we. Nyie ūmbūmbīte na mwaki oyīla we ūmūmbīte na yūmba.'

قَالَ مَا مَنَعَكَ إِلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِّنْ خَلْقَتَنِي مِنْ نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ ⑤

14.Ngai aisye, 'Indī uma vaa; ti vandū vaku kwīthwa wī mūng'endu vaa. Umaala; we vate nzika wī ūmwe wa ala manyivītw'e.'

قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا مَآ يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ ⑥

15.We aisye: 'Nenge īvinda Nyie kūvika mūthenya ūla mo makokīlw'a.'

قَالَ أَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ⑦

16.Ngai asya, 'We ūkeethwa wa asu ala manengetwe īvinda.'

قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ ⑧

17. We aisye: 'Yu, nūndū We nūndw'ŋe wa kwaa, Nyie kwa ūla w'o, ngamoveesya nīmeteele mo nzānī Yaku ūla ndūngalu.

قَالَ فِيمَا آغْوَيْتَنِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ
الْمُسْتَقِيمَ ١٧

18. Na īndī Nyie vate nzika, ngamaumīlīlīla kuma mbee woo na kuma ūtina woo na kuma kw'okonī kwoo kwa aūme na kuma kw'okonī kwoo kwa aka, na We ndūkamona aingī mūno moo maitūnga mūvea.'

ثُمَّ لَآتِيَنَّهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ
وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ
شَاكِرِينَ ١٨

19. Ngai aisye, Uma vaa, wī mūsonokye na mūlūngye. Ūla ona wīva woo ūkakūatīlīa we, vate nzika, Nyie ngausūsyā ūla-ya-Mwaki nenyu inyw'onthe.

قَالَ أَخْرِجْ مِنْهَا مَذْمُومًا مَذْحُورًا لَنْ تَبْعَكَ
مِنْهُمْ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ ١٩

20. 'Na we Atamu, ūkala we na mūkau Mūūndanī na yai kuma vo vala vonthe mūkwenda, īndī mūikaūthengee mūtfī ūū mūikese kwīthwa katī wa eki-ma-naī.

وَيَا دَمْرُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ
شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ
الظَّالِمِينَ ٢٠

21. īndī Satani nīwamavevee mo na kīwe masūanīō mathūku nīkana we atonye kūmavuanīsyā mo mawonzu moo ala mekalīte me mavithe nthīnī woo ma nthoni syoo; na amea 'Mwīai wenyu amūvatīte mūtfī ūū tū nīkana mūikese kūtw'īka alaīka kana ta andū ma kwīkala tene na tene.'

فَوَسَّسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ
عَنْهُمَا مِنْ سَوَائِهِمَا وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ
هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَتَيْنِ أَوْ تَكُونَا مِنَ
الْخَالِدِينَ ٢١

22. Na we nīweevītie mbee woo, akyasya, 'Vate nzika, Nyie nī mūtai mūūkīlīku kwenyu.'

وَقَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لِنَاصِحٍ ٢٢

23. Kwa ūu we nīwatumie mo mavalūka nthīnī wa wau wa matū kwa ūkengani. Na yīla mo masamie ma mūtfī ūu, nthoni syoo nīsyeevuanisye kwoo na mambīlīlīya kwīvwīka na matū ma

فَدَلَّهُمَا بِقُرُونٍ ثُمَّ دَاخَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا

29. Na yila mo meeka kiko kithoku, mo maasya, 'Ithyi tweethie maaſthe maitu makika ou' na Ngai Mwene Vinya W'onthe nutowyale ithyi' Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe ndeylaa tulu wa meko mathoku. Inyw'i mwineena tulu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe maundu ala inyw'i mutamesi.'

وَإِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا
وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا قُلْ إِنْ اللَّهُ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ
تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢٩﴾

30. Asya, 'Mwila wakwa eyaſte ulungalu. Na lomyai malilikano menyu malungele kila ivinda na vandu wa uthaithi, na mwitei We, mukitu'kithya afikku inyw'i ene Kwake nthini wa ndini. Tondū we wamumbie inyw'i mwī andū, ota ūu inyw'i mukasyoka.

قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِندَ كُلِّ
مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ كَمَا بَدَأَكُمْ
تَعُودُونَ ﴿٣٠﴾

31. Amwe We numatongoesye, na tulu wa ala angī wau wa matu utw'ikite ituvi yoo. Mo nīmamoseſe ala athoku ta anyanya mamūvetete Ngai Mwene Vinya W'onthe, namo masūanlaa kana nīmatongoew'e nesa.

فَوَيْفَ آتَى وَفَرِيقًا حَتَّىٰ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ إِنَّهُمْ
اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِ اللَّهِ وَيَحْسَبُونَ
أَنَّهُم مُّهْتَدُونَ ﴿٣١﴾

32. Inyw'i Aana-ma-Atamu! Sisyai mawanaſe menyu kila ivinda na vandu wa uthaithi, na yai na mūinyw'a indī mūikav'itūkye kithimo; vate nzika, We ndamendaa ala mavitukasya mūvaka.

يَبْقَىٰ أَمْرُ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِندَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا
وَشَرَبُوا وَلَا تَسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿٣٢﴾

LUKU 4

33. Asya, 'Nūū ūla ūvatanite wanake wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla We umitye kwa athukūmi Make, na syindū nzeo sya ūnengani Wake? Asya, 'Nī kwoondū wa efikili nthini wa thayū ūu wa yu, na ikeethwa syi syoo me oka Mūthenyanī wa Uthayūkyo. Uu nīw'o Ithyi tūvathūkanasya Mīsoa kwa andū ala mena ūmanyi.

قُلْ مَنْ حَزَمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ
مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
خَالِصَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ تَفْصِلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ
يَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾

34. Asya 'Mwĩafi wakwa avatanĩte meko mathũku tũ, me ũtheinĩ kana kĩmbithĩnĩ, na naĩ na ũtũli-wa-mĩao, na kana inyw'ĩ kũmwĩanany'a Ngai Mwene Vinya W'ontha na kĩla We ũtakĩtheesye mwĩao, na kana inyw'ĩ kũneena maũndũ ala mũtena ũmanyi wamo tũlũ wa Ngai Mwene Vinya W'ontha.

قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّي الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ
وَالْإِنَّمَاءَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ
يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٤﴾

35. Na kĩla mũvathũko wa andũ ve ũvinda yaw'o, na yĩla ũvinda yaw'o yavika, mo maitonya kũtiwa ĩtina ona kavinda kamwe, ona maitonya kũyĩvĩtũka mbee.

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ ۖ وَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْذِنُونَ
سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣٥﴾

36. Inyw'ĩ Aana-ma-Atamu! Ethwa Atũmwa nĩmooka kwenyu kuma katĩ wenyu ene, maimũtũngĩĩĩla inyw'ĩ Mĩsoa Yakwa, ĩndĩ ũla ona wĩva ũkamũkĩla Ngai Mwene Vinya W'ontha na kwĩka meko maseo, kũikethwa w'ia tũlũ woo, ona maikakwatwa nĩ kyea.

يُنَبِّئُ أَمْرًا مِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقْضُونَ عَلَيْكُمْ
أَمْرًا مِمَّا تَقْبَلُونَ أَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا
هُمْ يُعْزَبُونَ ﴿٣٦﴾

37. ĩndĩ asu ala maleaa Mĩsoa Yaitũ na kũalyũka na kũmĩtia mena ngathĩĩ; aa makeethwa me ekali-ma-Mwakinĩ; mo makekalaa nthĩnĩ waw'o.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا أُولَٰئِكَ
أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٣٧﴾

38. Nũũ ĩndĩ, ũla ũte mũlũngalu mbee wake we ũla ũmũseũvĩasya Ngai Mwene Vinya W'ontha ũvũngũ kana ũmĩkengaa Mĩsoa Yake? Asu nĩmo makakwata kĩlinda kyoo kĩla kĩtw'ĩtwe, kũvika yĩla Atũmwa Maitũ makamathokea kwosa mathayũ moo, mo makaasya, 'eĩva ũla inyw'ĩ mwamwĩkaĩlaa vandũ va Ngai Mwene Vinya W'ontha? Mo makamasũngĩla, 'Mo nĩmatwaĩe ithyĩ vyũ;' namo makaumya ũkũsĩ tũlũ woo ene kana mo maĩ alei.

مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ
بِآيَاتِهِ أُولَٰئِكَ يَنَالُهُمْ نَصِيبُهُمْ مِنَ الْكِتَابِ حَقٌّ
إِذَا جَاءَهُمْ رُسُلُنَا يَتَوَقَّعُهُمْ قَالُوا أَيْنَ مَا كُنْتُمْ
تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا وَشَهِدُوا
عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَاذِبُونَ ﴿٣٨﴾

39. We akaasya, 'Likai nthlŋ wa Mwaki inyw'I katŋ wa mbaŋ sya Mayini na andũ ala makw'ie mbee wenyu.' Kŋla İvinda mbaŋ ikalikaa, ikamŋumanŋaa mbaŋ İla İngŋ, kũvika yŋla onthe makalika nthlŋ waw'o, ala ma mwambŋŋŋlyo moo makamatavya ala ma mũminũkŋlyo moo, Mwŋaŋi waitũ, aa nŋmo matũthyoekisyey, kwa ũu manenge mo ũsilŋlo wa Mwaki kũndũ kwŋŋ. We akamatavya, 'Kwa kŋla nguthu itongoetye vakeethwa ũsilŋlo kũndũ kwŋŋ, İndŋ inyw'I mũyŋsŋ.

قَالَ ادْخُلُوا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ فِي النَّارِ كُلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَعَنَتْ أُخْتَهَا حَتَّى إِذَا كُنَّا فِيهَا جَمِيعًا قَالَتْ أَخْرِضْنَاهُمْ لِرَبِّهِمْ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَضَلُّونَا فَارْتَضْنَاهُمْ عَنْ رَبِّنَا فَمِنْ النَّارِ قَالَ لِكُلِّ ضِعْفٌ وَلَكِنْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾

40. Na ala ma mbee moo makamatavya ala ma mũminũkŋlyo moo: 'Inyw'I İndŋ, mũi na ũnene İũlũ waitũ; kwa ũu samai ũsilŋlo wa ũndũ w'onthe ũla inyw'I mweekie.'

وَقَالَتْ أُولَئِكَ لَئِنْ كُنَّا مِنْكُمْ لَأَخْرِضْنَاهُمْ فَأَمَّا قَوْمٌ فَكُنَّا مِنْهُمْ قُلْ مَنْ يُضْلِلُ فَلْيَضَلَّ الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٤٠﴾

LUKU 5

41. Asu ala maleaa Mŋsoa Yaitũ na kũalyũka na kũmŋtia na ngathŋlo, mbingŋlo sya İtu iikavingũwa kwoondũ woo, ona mo maikalika İtunŋ kũvika ngamŋle İvŋŋle İmanŋ ya singano. Na ũu nŋw'o İthyŋ tũmatuvaa avŋtany'a.

إِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تُفَتِّحْ لَهُمْ أَبْوَابَ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَبَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ ﴿٤١﴾

42. Mo makeethwa na ũkomo wa İia-ya-Mwaki, na ngunŋko syaw'o İũlũ woo. Na ũu nŋw'o İthyŋ tũmaŋvaa ala mate alũngalu.

لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿٤٢﴾

43. İndŋ İũlũ wa asu ala metŋkŋlaa na kwŋka mawŋa maseo---İthyŋ tũİũkũthasya thayũ mbee wa ũtonyi wa w'o---asu nŋmo ekali-ma-İtunŋ; vo nŋvo mo makekalaa.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا وِزْرًا وَسِعَهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٤٣﴾

44. Na İthyŋ tũkaveta kŋmena ona kŋva kŋla kŋkethwa kŋ ngoonŋ syoo. Uungu woo kũkavŋŋlaa mbũsŋ. Namo makaasya,

وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍ يُبْجَى مِنْ تَحْتِهِمْ إِنَّهُمْ هُمُ الْمُتَكِبُونَ ﴿٤٤﴾

'Ndaŋa syonthe nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla ūtūtongoesye ithyĩ ūndūnĩ ūŭ. Na ithyĩ tūyaĩ tūtunya kwĩthwa tʊoonie ūtongoi. Kethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaatūtongoesya ithyĩ. Atūmwa ma Mwĩafi waitū ow'o maetie w'o.' Na ĩndĩ kwoo kŭkatavanw'a, 'Yĩ nĩyo Itu yĩla inyw'ĩ mŭnengetwe ta ūtĩwa ta ĩruvi nŭndŭ wa maŭndŭ ala inyw'ĩ mweekaa.'

45. Na ekali-ma-Itunĩ makameta ekali-ma-Iianĩ ya Mwaki: Ow'o ithyĩ nĩtwĩthĩte ūndŭ Mwĩai waitū watwathie wĩ wa w'o. Inyw'ĩ ota ūu nĩmwĩthĩte ūndŭ Mwĩafi wenyu wamwathie wĩ wa w'o? Na mo makasŭngĩa, 'Ii, 'Na mŭtavany'a akatavany'a katĩ woo akyasya, 'Kĩumo kya Ngai Mwene Vinya W'onthe kĩ ĩŭlŭ wa eki-ma-naĩ---

46. Ala mamaalyŭlaa andŭ kuma nzĩanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na mendaa kŭmĩthyoekya, na ala mo nĩ alei ma Itu.'

47. Na katĩ wa isu syeĩ vakeethwa na tŭtŭ, na ĩŭlŭ wa kŭndŭ kŭkĩĩĩlu vakeethwa andŭ ala makamamany'a onthe na movano moo. Namo makameta andŭ ma Itunĩ: 'Mŭuo nĩwĩthwe ĩŭlŭ wenyu. Aa makeethwa matanamba kŭyĩlika ona kau makeethwa mekwatĩtye kĩĩka ūu.

48. Na yĩla metho moo makathiŭwa kwelekela andŭ ma Mwakinĩ, mo makaasya, 'Mwĩafi waitū, ndŭkatw'ie ithyĩ vamwe na andŭ mate alŭngalu.'

كُنَّا لِنَهْدِي لَوْلَا اَنْ هَدٰىنَا اللّٰهُ لَقَدْ جَاءَتْ
رُسُلٌ رَّبِّنَا بِالْحَقِّ وَنُودُوا اَنْ تَكْلُمُ الْجَنَّةَ اَوْ رَتُّوْهَا

۞ بِمَا كُنْتُمْ تَسْلُوْنَ ۝

وَنَادٰى اَخْبَبُ الْجَنَّةَ اَخْبَبُ النَّارِ اَنْ قَدْ وَجَدْنَا
مَا وَعَدْنَا رَبِّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ
حَقًّا قَالُوا لَعَنَهُ قَاذَنَ مَوْذَنٌ يَّبْعَثُ اَنْ لَعَنَهُ اللّٰهُ
عَلَى الظّٰلِمِيْنَ ۝

الَّذِيْنَ يَصُدُّوْنَ عَنِ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَيَبْعُوْهَا عِوَجًا
۝ وَهُمْ بِالْاٰخِرَةِ كٰفِرُوْنَ ۝

وَيَبْنِيْهَا جِبَابٌ وَعَلَى الْاَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُوْنَ كَلَامَ
بَيْنِهِمْ ۚ وَنَادٰى اَخْبَبُ الْجَنَّةَ اَنْ سَلَّمَ عَلَيْهِمْ
لَمْ يَدْخُلُوْهَا وَهُمْ يَطْمَعُوْنَ ۝

وَاِذَا حُفِرَتْ اَبْصَارُهُمْ تَلْقَآءُ اَخْبَبُ النَّارِ قَالُوْا رَبِّنَا
۝ لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظّٰلِمِيْنَ ۝

LUKU 6

49.Na ekali ma kÜndÜ kÜla kÜkÜtÜllu makameta andÜ ala makamamanya na movano moo, na kwasya, 'WingI wenyu ndwaamÜuna inyw'I ona üng'endu wenyu.

50.Aa nÜmo andÜ ala meevÜtie kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakamavikİsyas tei Wake? *Mo nÜmatavÜw'e*, 'Likai ItunI; vai w'ia Ükoka TÖlÜ wenyu, ona inyw'I müikew'a kyeva.'

51.Na ekali-ma-MwakinI makameta ekali-ma-ItunI, 'TwÜtkİsyeyi kÜw'Ü kana syÜndÜ ila Ngai Mwene Vinya W'onthe ÜnenganÜte kwoondÜ wenyu,' Mo makaasya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nüvatanÜte isu syelI kwa alei.....

52.'Asu ala mamyoosie ndÜni yoo ta ngÜf na İthaÜ, na ala thayÜ wa nthI İno wamakengie.' UmÜnthI İndI, İthyI nÜtÜküÜwa nÜmo tondÜ mo moolilwe nİ Ümbano wa müthenya ÜÜ woo, na tondÜ mo mamİleaa Mİsoa YaitÜ.

53.Na vate nzika, İthyI nÜtÜmaetee mo İvuku yİla İthyI tÜyÜvuanİtye na Ümanyi, Ütongoi na tei kwa andÜ ala metİkİlaa.

54.Mo meteele wİanÜ wa mokaany'o tÜ? Müthenya Üla wİanÜ wa mookaany'o Ükavika, ala moolilwe nÜw'o mbee makaasya, 'AtÜmwä ma Mwİaİ waitÜ ow'o nİmaetie Üw'o. İthyI İndI, twİna ew'anİthya ona Ümwe ma kÜtw'Üw'anİthya kana İthyI nÜtÜtonya kÜtÜngwa nİkana tÜkatonya kwİka meko eka ala İthyI tweekaa? Mo ow'o

وَنَادَىٰ أَصْحَابَ الْأَعْرَافِ رِجَالًا يَعْرِفُونَ هِمَمَهُمْ
قَالُوا مَا أَفَعَىٰ عَلَيْنَا جَعَلَكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تَتَكَبَّرُونَ ﴿٤٩﴾

أَهَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَتِهِ
أَدْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ ﴿٥٠﴾

وَنَادَىٰ أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ أَفِضُوا عَلَيْنَا
مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ خَرَجَهُمَا
عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٥١﴾

الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا وَغَرَبَتْهُمْ أَجْيُوهُ
الَّذِينَ بَالِغُوا فِي الْعِلْمِ كَمَا نَسُوا لِقَاءَ يَوْمِهِمْ هَٰذَا
وَمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ﴿٥٢﴾

وَلَقَدْ جَعَلْنَاهُمْ رِجَالًا فَعَصَىٰ فَعَصَىٰ عَلَىٰ عِلْمِهِمْ هَٰذَا
نَحْمَةُ تَقْوَمُ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٣﴾

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ يَوْمَ يَأْتِي تَأْوِيلَهُ يَقُولُ
الَّذِينَ نَسُوا مِنْ قَبْلُ قَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْحَقِّ
قَالُوا لَنَا مِنْ شُعَاءٍ فَنَسَعُوا لَنَا أَوْ نَزْدُ مَعَكُمْ
غَيْرِ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ قَدْ خَيْرُ مَا أَنْفَعَهُمْ وَضَلُّ

nĩmanangĩte mathayũ moo na maũndũ ala
mo maseũvasya nĩmamavalũkĩtye.

يَعْنِي عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٦٦﴾

LUKU 7

55.Vate nzika, Mwĩafi wenyu nĩ Ngai
Mwene Vinya W'onthe. Ula woombie
matu na nthĩ nthĩnĩ wa mavinda
thanthatũ; na ĩndĩ We Mwene atĩnĩka
Kĩvĩlanĩ-kya-Usumbĩ. We atumaa ũtukũ
ũvw'ĩka mũthenya, ũla ũũatĩĩaa mũtũkĩ.
Na We nĩwoombie syũa na mwei na
ndata, syonthe nĩsyĩw'ĩthĩtwe nĩ mwĩao.
Wake. Nĩw'o, ũmbi nĩ Wake na mwĩao.
Kũathamwa nĩ Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Mwĩafi wa nthĩ syonthe.

إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي
سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ
يَطْلُبُهُ حَيْنًا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ
بِأَمْرِهُ آلَاءُ الْخَلْقِ وَالْأَمْرُ كَالْبَرْقِ اللَّهُ رَءُوسُ
الْعَالَمِينَ ﴿٦٧﴾

56.Mwĩkaĩlei Mwĩafi wenyu na wĩnyivyo
kĩmbithĩnĩ. Vate nzika, We ndamendaa
eki-ma-naĩ.

ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ
الْمُعْتَدِينَ ﴿٦٨﴾

57.Na mũikaete kĩthokoo ĩũũũ wa nthĩ
ĩtina wa kyamina kũseũvw'a, na
mwĩkaĩlei We mwĩna w'ia na wĩkwatyo.
Vate nzika, tei wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe wĩ vakuvĩ na asu ala mekaa
ũseo.

وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ
خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْغَافِلِينَ ﴿٦٩﴾

58.Na We nĩ We ũla ũtũmaa iseve ta
ũvoo mũseo mbee wa tei Wake, kũvika,
yĩla syeethwa na ĩthweo ĩto, ĩthyĩ
tũyĩtwaa ĩũũũ wa nthĩ ĩla ngw'ũ, na ĩndĩ
tũĩthesya kĩw'ũ kuma nthĩnĩ wayo, na
tũĩmesya kĩla mũthemba wa ũsyao
nakyo. Ota ũu, ĩthyĩ nĩtũmathayũũkasya
ala akw'ũ nĩkana inyw'ĩ mũtonye
kũlĩlikana.

وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ
خَلَقَ إِذَا أَقْلَتِ سَحَابًا نَقْلًا سُقْنَهُ لِبَلَدٍ مَّيْتٍ فَأَنْزَلْنَا
بِهِ الْمَاءَ فَأَخْرَجْنَا بِهِ مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ كَذَلِكَ نُخْرِجُ
الْمَوْتَى لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٧٠﴾

59.Na ta ĩũũũ wa nthĩ ĩla nzeo, imea
syayo imeaa kwa wingĩ kwa mwĩao wa
Mwĩafi

وَالْبَلَدُ الْمَيِّتُ يَخْرُجُ حَيًّا إِنَّهُ يَبْذُرُ رِيحَهُ وَالَّذِي
حَبُتَ لَا يَخْرُجُ إِلَّا مَكْدَرًا كَذَلِكَ نُصَرِّفُ الْأَرْبَابَ

wayo, na ila nth0ku iisyaana ateo mb0th0 syasyo. Na ota 0u n1w'o Ithy1 t0aly0laa M1soa kwa and0 ala mat0ngaa m0vea.

قَالُوا يَسْكُرُونَ ١٣

LUKU 8

60. Ithy1 n1twam0t0mie Noa kwa and0 make nake aisye, 'Inyw'1 and0 makwa, M0thaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe, inyw'1 m0i na Ngai 0ng1 ateo We. Ow'o, Nyie n1na w'ia 1010 wenyu n0nd0 wa 0sil1lo wa m0thenya 0la m0nene.'

لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَتَّبِعُونَ عِبَادًا لِلَّهِ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهِ غَيْرِي ١٤ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ١٥

61. Anene ma and0 make maisye, 'Vate nzika, ithy1 tw1ona we w1 nth1n1 wa 1v1tyo y1 0thein1.'

قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرَاكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ١٦

62. We aisye, 'Inyw'1 and0 makwa, vai 1v1tyo nth1n1 wakwa, 1nd1 Nyie n1 M0t0mwa kuma kwa Mw1afi wa nth1 syonthe.'

قَالَ يَتَّبِعُونَ كَيْسَ فِي ضَلَالَةٍ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ١٧

63. 'Nyie n1n1m0uttee inyw'1 movoo ma Mw1afi wakwa na k0m0nenge inyw'1 0tao m01k11ku. Na Nyie n1n1s1 kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe 0nd0 inyw'1 m0tes1.'

أَتُبْعُكُمْ رَسُولِي رَبِّي وَأَنْصَحَ لَكُمْ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ١٨

64. 'Inyw'1 n1m00seng'a n0nd0 wa 0tao k0m0vik1a inyw'1 kuma kwa Mw1afi wenyu kw1s1la kwa m0nd0 kuma kat1 wenyu ene, n1kana we atonye k0m0kaany'a inyw'1 na n1kana inyw'1 m0tonye k0tw1ka al0ngalu na n1kana inyw'1 mw1w'1we tei?'

أَوْحَيْبُكُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ١٩

65. 1nd1 mo maisye we ena 0v0ngu, kwa 0u Ithy1 n1twam0tang1le we vamwe na ala wa1 namo Ngalanw1, na n1twamathitisye asu ala maleile M1soa Yait0. Ow'o mo ma1 and0 ilalinda.

فَكَذَّبُوهُ فَأَخْبَيْنَاهُ الَّذِينَ مَعَهُ فِي الْفَلَاحِ وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا عِيبِينَ ٢٠

LUKU 9

66.Na kwa Aati IthyI twamOtUmie mwanaa nyinyia woo Uuti. We aisyie, 'Inyw'I andU makwa, M0thaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe; inyw'I m0i na ngai ingI ateo We. IndI inyw'I nom0katw'Tka akfi-ma-Ngai?'

وَرَأَى عَادٌ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَقُومُ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٦٦﴾

67.Alei Anene ma andU make maisyie, 'IthyI twIkwna we wI mwaU nthInI wa Utumanu,na vate nzika, ithyI twIs0anIa kana we wI Omwe wa akengani.'

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرُكَ فِي سَفَاهَةٍ وَإِنَّا لَنَظُنُّكَ مِنَ الْكَذَّابِينَ ﴿٦٧﴾

68.We as0ngIie, 'Inyw'I andU makwa, vai Utumanu wI nthInI wakwa, IndI Nyie nI M0t0mwa kuma kwa mwIai wa nthI syonthe.'

قَالَ يَقُومُ لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٨﴾

69.'Nyie nIm0etee inyw'I movoo kuma kwa MwIafi wakwa na Nyie nI m0tai wa w'o na m0IkI7ku kwenyu.'

أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ ﴿٦٩﴾

70.'Inyw'I kom00seng'a nI Utao kuma kwa MwIafi wenyu kwIsIla m0nd0nI Omwe kuma katI wenyu ene nIkana we atonye k0m0kaany'a inyw'I? Na lilikanai Ivinda yIla We wam0tw'ie inyw'I kwIthwa atiIwa ma manee Make Itina wa andU ma Noa, na amwingIvya inyw'I m0no nthInI wa mIkalfle. Lilikanai, IndI, manee ma Ngai Mwene Vinya W'onthe, nIkana inyw'I m0tonye kwaIla.

أَوْعَيْبُكُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرُنَا عَلَى سِرِّطٍ مِّنْكُمْ لَيْتَنَدِرْكُمْ وَادْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ بَضْطَةً فَادْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٧٠﴾

71.Mo maisyie, 'We 0kIte k00 kwit0 nIkana ithyI t0tonye k0m0thaita Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka na kw'itia ila aafthe mait0 mathaitaa? T0etee IndI, kIla we 00t0teelemangya naky0, ethwa we wI wa ala maw'o.'

فَالْوَاِجِبَتْنَا لِنَعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَذَرِ مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَاتَّبَعْنَا مَا تَتَّبِعُونَ إِنْ كُنْتُمْ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٧١﴾

72. We asung'fie, 'Ow'o ūsilflo *nūmināe* kūvalūka ūlū wenyu na ūthatu kuma kwa Mwāfi wenyu. Inyw'ī mwīkaananfa nakwa ūlū wa masyitwa ala mweetanie inyw'ī na maaalthe menyu---- ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ūtaamatheesya mwīao? Eteelai ūndī, Nyie nī vamwe nenyu katī wa asu ala meteela.

قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ رِجْسٌ وَعَصَبْتُ
أَنْجَادَ لَوْثِي فِي أَسْأَةٍ سَيَتَّبِعُوهَا أَنْتُمْ وَابَاءُكُمْ
مَا نَزَّلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ فَانظُرُوا إِنِّي مُعَذِّبُ
مَنِ التَّظَاهِرِينَ ۝

73. Na Ithyī nītwamūtang'fie we vamwe na ala maī nake, kwa tei Witū, na Ithyī nītwatilile vyū matialyo ma asu ala mamleile Mīsoa Yaitū. Namo mayai etikili.

فَأَنْجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَقَطَعْنَا دَاوُدَ
الَّذِينَ كَذَبُوا بِالْبَيِّنَاتِ وَمَا كَانُوا مُؤْمِنِينَ ۝

LUKU 10

74. Na kwa Athamuti *ithyī nītwamūmie* mwanaa nyinyia woo Salee. We aisye, 'Inyw'ī andū makwa, Mūthaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe; mūi na ngai ingī ateo We. Nīw'o ūkūsī mūseo nūmūvikīe inyw'ī kuma kwa Mwāfi wenyu ngamle ūno nga ya Ngai Mwene Vinya W'onthe nīkyama kwenyu. Kwa ūu mīekei ūye vala yīkwenda ūlū wa nthī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na mūikamīke naī, ūsilflo wī woo ndūkese kūmūkwata inyw'ī.

وَالِىُّ شُودَ أَخَاهُ ضِلْحًا قَالَ يَوْمَ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا
لَكُمْ مِنَ إِلَهِ غَيْرِهِ قَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ
هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ
اللَّهِ وَلَا تَمْسُوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ إِلِيمٍ ۝

75. Na lilikanai *āinda* yīla We wamūtw'īkīthisye inyw'ī atiwa *ma manee Make* ūtina wa Aati, na We nītwamūnengie inyw'ī ūtūo ūlū wa nthī; inyw'ī mwakaa nyumba sya kīsumbī myandanī yayo, na nīmwasaa īma ikatw'īka nyūmba. Kwa ūu, lilikanai, manee ma Ngai Mwene Vinya W'onthe, na mūikeke ūemu ūlū wa nthī, mūkietae kīthokoo.

وَاذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ
فِي الْأَرْضِ تَتَّخِذُونَ مِنْ سُوءِهَا بُسُوءًا وَتَكْفُرُونَ
الْجِبَالِ بُيُوتًا فَأَذْكُرُوا الْآيَةَ اللَّهُ لَا تَعْسُوا فِي
الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ۝

76. Anene ma andũ make ala maĩ ang'endu mamatavisye ala matalawa ta onzu---- asu katĩ wamo ala meetĩkĩlile - inyw'ĩ nĩmwĩsĩ na w'o kana Salee nĩ ũmwe watũmiwe nĩ Mwĩalĩ wake?' Mo masũngĩe, 'Vate nzika, ithyĩ nĩtũkwĩtĩkĩla maũndũ ala we ũtũmĩtwe namo.'

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لِلَّذِينَ
انْسَضَعُوا لِمَنْ آمَنَ مِنْهُمْ أَتَعْلَمُونَ أَنَّ طُحَيِّمًا
مُرْسَلًا مِنْ رَبِّهِ قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلَ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿٦٦﴾

77. Asu ala maĩ ang'endu maisye, 'Nĩw'o ithyĩ nĩtũũmalea maũndũ ala inyw'ĩ mũũmetĩkĩla.'

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا بِالَّذِي آمَنَّكُمْ بِهِ كَارُونَ ﴿٦٧﴾

78. Indĩ mo nĩmatilangile ngamĩle ĩsu maũũ na nĩmaleile kwĩw'a mwĩlao wa Mwĩalĩ woo, na maisye, 'We Salee, tũetee kĩla we ũtũtũtelemangya nakyo, ethwa ow'o we wĩ ũmwe wa Atũmwa.'

فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ وَقَالُوا يُصْطَبِحُ
اِثْنَيْنَا بِمَا تَعِدُنَا إِن كُنْتَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٦٨﴾

79. Indĩ kĩtetemo kya nthĩ nĩkyamakwatie mo na maalyũka matw'ĩka siimba ivalũkangĩte na mavu nyũmbanĩ syoo.

فَاخَذَ لَهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جُثَيْنَ ﴿٦٩﴾

80. Na ĩndĩ Salee nĩwaumie vala maĩ na asya, 'Inyw'ĩ andũ makwa, Nyie nĩnaetie ũvoo wa Mwĩalĩ wakwa kwenyu na namũnenge inyw'ĩ ũtao mũũkĩtĩku, ĩndĩ inyw'ĩ mũyendaa atai aĩkĩtĩku.'

فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَاقَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَةَ
رَبِّي وَاصْبِرُوا لِكُلِّ مَوْعِدٍ مِّنْهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَتَوَّابُونَ ﴿٧٠﴾

81. Na Ithyĩ ĩtũwamũtũmie Loto-yĩla wamatavisye andũ make, 'Inyw'ĩ mwĩĩka ũvukyo ũla ũtaakwa ĩtũũ wa nthĩ nĩ mũndũ ona ũmwe ala maĩ mbee wehyu?'

وَلَوْطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ
بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِّنَ الْعَالَمِينَ ﴿٧١﴾

82. Inyw'ĩ mwĩmathengeea aũme nĩ kũmenda vandũ va iveti. Tiw'o inyw'ĩ mwĩ andũ ala makĩlaa mĩvaka yonthe.

إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِّنْ دُونِ النِّسَاءِ
بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ﴿٧٢﴾

83. Na ũsũngĩo wa andũ make ndwai ũndũ ũngĩ ateo mo maisye, 'Malũngyei

وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ

kuma mŭsyĩ wenyu, nŭndŭ mo nĩ andũ ala metheasya mŭno.'

ثَمِنْ قَرِيْبِكُمْ اِنَّهُمْ اُنَاسٌ يَّتَطَهَّرُوْنَ ۝٣٧

84.Na Ithyĩ nĩtwamŭtangĩĩe we na andũ ma nyŭmba yake, ateo kĩveti kyake: kyo kyaĩ kya asu ala matiwe ĩtina.

فَاَجْبِيْنُهُ وَاَهْلَهُ اِلَّا امْرَاَتَهُ ۚ كَاَنَتْ مِنَ الْغٰیِبِيْنَ ۝٣٨

85.Na Ithyĩ nĩtwauisye mbua ĩũũ woo. Yu kwa sisyai, mŭminŭkĩlyo wa eki-ma-naĩ waĩ mwaũ!

وَاَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا ۖ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ

الْمُجْرِمِيْنَ ۝٣٩

LUKU 11

86.Na kwa Amitiani Ithyĩ twamŭtŭmie mwanaa nyinyia woo Suaivu. We aisye, 'Inyw'ĩ andũ makwa, Mŭthaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe; inyw'ĩ mŭi na ngai ũngĩ ateo We. Kyama kĩtheu ow'o nĩkĩmŭvikĩe inyw'ĩ kuma kwa Mwĩali wenyu. Kwa ũu, nenganei kĩthimo kĩanĩu na ithimi mbĩanĩu, na mŭikamanenge andũ syĩndũ nini kŭvĩta ila syoo imaĩĩĩte, na mŭikaete kĩthokoo ĩũũ wa nthĩ ĩtina wa mŭuo kŭseŭvw'a. Uu nĩw'o ũseo vyũ kwenyu, ethwa inyw'ĩ mwĩ etĩkĩli.'

وَالِى مَدْيَنَ اَخَاهُمْ شُعَيْبًا ۖ قَالَ لِقَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِنَ اللّٰهِ غَيْرِ ۚ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِّنْ رَبِّكُمْ ۚ فَاقُوْا اَلْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ اَشْيَآئَهُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا فِي الْاَرْضِ بَعْدَ اِضْلَآئِهَا ۚ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ۝٤٠

87.'Na mŭikekale kĩla nzĩanĩ, mŭimateelemya na kŭmalũngya andũ kuma nzĩanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe asu ala mamwĩtkĩĩlaa We, mŭimantha kŭmĩthyoekya. Na lilikanai yĩla inyw'ĩ mwĩ avũthũ na We nĩwamw'ingĩĩĩsyie inyw'ĩ. Na sisyai mŭminŭkĩlyo wa asu ala maetie kĩthokoo wailĩ ata!

وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ وَتَصُدُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللّٰهِ ۚ مَنْ اٰمَنَ بِهٖ وَتَّبَعُوْهَا عَٰوَجًا ۚ وَاذْكُرُوْا اِذْ كُنْتُمْ قَلِيْلًا ۖ نَّكَثْتُمْ وَاَنْظُرُوْا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِيْنَ ۝٤١

88. 'Na ethwa ve nguthu Imwe katī wenyu yīfīkīlaa maŋdū ala Nyie natūmiwe namo, na nguthu Ingī Itetikilaa, Indī Itḥwa na ūmīsyō kūvika Ngai Mwene Vinya W'onthe atw'e katī waitū. Na We nī We Ula Mūseo Vyū katī wa asilī'.

وَأَنَّ كَانَ طَافَةً مِّنْكُمْ أَمَّا بِالَّذِي أَرْسَلْتُ
بِهِ وَطَافَهُ لَمْ يُؤْمِنُوا فَأَصْبِرُوا حَتَّى يَخْضَعُوا
بَيْنَنَا وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ٥٨

89. Andū anene ma andū make ala maī ang'endu maisye, 'Kwa ūla w'o, ithyī vate nzika nītūkūlūngya we ūthi, we Suaivu, na etīkīli *ala me* vamwe naku, kumā mūsyī w'itū, kana we ūsyoke ndīnīnī yaitū. 'Nake aisye, 'Ona ithyī tūkethwa tūtekwenda?

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ
يَشْعَبٌ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ مِنْ قَوْمِنَا وَلَتَنْجُوهُمْ
فِي مِلَّتِنَا قَالَ أَوَلَوْ كُنَّا كَرِهِينَ ٥٩

90. Ow'o, ithyī twīthītwē tūimūseūvīs;ya Ngai Mwene Vinya W'onthe ūvūngū, ethwa Indī yu twīsyoka nthīnī wa ndīni yenyu Itina wa Ngai Mwene Vinya W'onthe kūtūtangīla kuma vo. Na kūitwaīlīte ithyī kūsyoka vo ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwāfī waitū akenda ūu. Mwāfī waitū nūsyusūfīte syīndū syonthe na ūmanyi. Ithyī nītw'īfīte wīkwatyo w'itū kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Kwa ūu, We Mwāfī waitū, tw'a katī waitū na katī wa andū maitū na ūla w'o, na We-Wī-Mūseo Vyū katī wa ala matusaa.

قَدْ افْتَرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ
إِذْ جِئْنَا اللَّهَ مِنْهَا وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَعُودَ فِيهَا
إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا
عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا
بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاضِلِينَ ٦٠

91. Na anene ma andū make ala maleile kwīfīkīla maisye, 'Ethwa inyw'ī nīmūmūatīla Suaivu, inyw'ī Indī vate nzika mūkeethwa na wasyo.

وَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَئِنْ ابْتِغَيْنَا
شُعَيْبًا لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ
أَذًى أَكْبَرَ ٦١

92. Kwa ūu, kītetemo kya nthī nīkyamakwatīe na mavalukanga nthī na mavu nthīnī wa mīsyī yoo.

فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَمِيعِينَ ٦٢

93. Asu ala mamwītīe Suaivu mūkengani mekala ta mataatūa vo. Asu ala

الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَانَ لَمْ يَغْنَوْا فِيهَا وَالَّذِينَ كَذَّبُوا
شُعَيْبًا كَانُوا هُمُ الْخَاسِرِينَ ٦٣

mamwītie Suaivu mŭkengani---mo nīmo maī na wasyo.

94.Indī we nīwaumie vala maī na asya, 'Inyw'ī andŭ makwa, 'ow'o Nyie nīnaetie movoo ma Mwīafi wakwa kwenyu na nīnamŭnengie inyw'ī ūtao mŭīkītku. Nyie īndī, ngeew'a kyeve ata kwoondŭ wa andŭ matetīkīlīte?'

فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَوْمَ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رَسُولِي مِنْ رَبِّي
وَنَصَحْتُ لَكُمْ فَكَيْفَ آتَىٰ عَلَىٰ قَوْمٍ كَافِرِينَ ﴿٩٤﴾

LUKU 12

95.Na Ithyī tŭyaamŭtŭma Mŭtŭmwa ona īndī n̄thīnī wa mŭsyī ona wīva, īndī Ithyī nītwamakwatie andŭ maw'o na thīna na ūnyamao, nīkana mo matonye kwīnyivya.

وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا أَخَذْنَا أَهْلَهَا
بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَاءِ لَعَلَّهُمْ يَضُرَّعُونَ ﴿٩٥﴾

96.Indī Ithyī nītwaalyŭlile mwīkalo woo mŭthŭku weethwa wī mŭseo kŭvika yīla mo mongelekile kwa ūtalo na ūtonyi maasya, 'Mathina na ūtanu nīsyamakwatie maalthe maitŭ ota ūu. 'Indī Ithyī nītwamakwatie mo na kīthŭŭlŭmŭkīlo, mateŭmanya.

ثُمَّ بَدَّلْنَا مَكَانَ السَّيِّئَةِ الْحَسَنَةَ حَتَّىٰ عَفَوا وَفَالُوا
قَدْ مَسَّ آبَاءَنَا الضَّرَّاءُ وَالسَّرَّاءُ فَأَخَذْنَاهُمْ بَيْتَةً
وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٩٦﴾

97.Na takethwa andŭ ma mīsyī īsu nīmeetīkīlīte na kwīthwa alŭngalu, Ithyī vate nzika, twīthwa twamavingŭie maŭathimo kuma matunī na n̄thī; īndī mo nīmaleile kwītkīla, kwa ūu, Ithyī nītwamakwatie mo nŭndŭ wa maŭndŭ ala meekaa.

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِمُ
بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُمُ
بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٩٧﴾

98.Mo andŭ ma mīsyī īmo mena mŭuo nŭndŭ wa kŭvika kwa ūsilīlo Wītŭ ūlŭ woo ūtukŭ yīla makomete?

فَأَمِّنَ أَهْلَ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيِّنًا وَهُمْ يُبَيِّنُونَ ﴿٩٨﴾

99.Na andŭ ma mīsyī īmo mena mŭuo kumana na ūsilīlo Wītŭ ūlŭ woo n̄thīnī wa kīlungu kya mbee kya kīoko mbee wa

وَأَمِّنَ أَهْلَ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا هُتًى وَهُمْ يُبَيِّنُونَ ﴿٩٩﴾

katambanga yġla mo makwatene na kŭthaŭka?

100.Mo ĩndġ, mena ūsŭvġo nthġnġ wa walany'o wa Ngai Mwene Vinya W'onthe? Na vai wġw'aa e vaseo nthġnġ wa walany'o wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ateo andŭ ala manangġkaa.

أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ
الْخَاسِرُونَ ﴿١٠٠﴾

LUKU 13

101.W'o ūtongoi ti mwġlanu kwa ala matġfwe nthġ vandŭ va ala mamġġŭaa țene kana ona Ithyġ tŭkenda, tŭtonya kŭmakŭna nŭndŭ wa mavġtyo moo na kŭsġġla ngoo syoo nġkana mo maikew'e?

أَوَلَمْ يَهْدِ لِلَّذِينَ يَرِثُونَ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ آيِهَا
أَنْ تَوَسَّأُوا أَصْنَعُهُمْ يَدْخُلُونَ فِيهَا مِنْ
قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَسْعَوْنَ ﴿١٠١﴾

102.Isu syaġ ndŭa imwe ila Ithyġ twakŭtavisywe we ūvoo wasyo. Na Atŭmwa moo ow'o nġmamavikġġe mo na Syama ntheu. ĩndġ mo mayaametġkġġla maŭndŭ ala matametġkġġġte mbee. Uu nġw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ūsġġlaa ngoo sya alei.

تِلْكَ الْقُرَى نَقِضْ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِهَا ۖ وَلَقَدْ
جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا
كَذَّبُوا مِنْ قَبْلُ كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِ
الْكَافِرِينَ ﴿١٠٢﴾

103.Na Ithyġ tŭyaaġthġa katġ wa aingġ moo ūsŭvġi wa ūtianġo ona ūmwe na vate nzika, Ithyġ tweethġie aingġ mŭno moo me eki-ma-naġ.

وَمَا وَجَدْنَا لِأَكْثَرِهِمْ مِنْ عَهْدٍ ۚ وَإِنْ وَجَدْنَا
أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ ﴿١٠٣﴾

104.Ĩndġ ġtina woo, Ithyġ nġtwamŭtŭmie Mose ena Syama Siitŭ kwa Valao na anene make Ĩndġ mo nġmamaleile vate ūlŭngalu. Sisyai Ĩndġ, ūndŭ mŭminŭkġġyo wa asu ala maetie kġthokoo ūlŭ wa nthġ wailyġ!

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِم مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ
وَمَلَائِكِهِ فَظَلَمُوا بِهَا ۚ فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الْمُفْسِدِينَ ﴿١٠٤﴾

105.Na Mose aisye, 'We Valao kwa ūla w'o Nyie nġ Mŭtŭmwa kuma kwa Mwġaġi wa nthġ syonthe.

وَقَالَ مُوسَىٰ يُفْرَعُونَ إِلَىٰ رَسُولٍ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠٥﴾

106. Ti ūseo kwakwa kūneena kīndū kya Ngai Mwene Vinya W'onthe ateo ūla w'o. Nyie nīnūkīte kwenyu nīna Kyama kītheu' kuma kwa Mwīālī wenyu; kwa ūu, maeke Aana-ma-Isilaeli maendany'e nakwa.'

حَقَّقْتُ عَلَى أَنْ لَا أَقُولَ عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ قَدْ جُنِّمْتُ
بِمِيتَتِهِ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَرْسِلْ مَعِيَ بَنِي إِسْرَءِيلَ ۝

107. Valao asūngīie, 'Ethwa ow'o we nīōkīte na Kyama, īndī kyumīlie, ethwa we wī ala ma w'o.'

قَالَ إِنْ كُنْتَ جِئْتَ بِآيَةٍ فَأْتِ بِهَا إِنْ كُنْتَ مِنَ
الصَّادِقِينَ ۝

108. Kwa ūu we nīwamīiekīlie ndata yake nthī, na sisya! Yaī nzoka yenekee ūtheinī.

فَأَلْفَ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُبِينٌ ۝

109. Na nīwamīilīlie kw'oko kwake, na sisya! Kwaī kweū kwa ala makwona.

وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بِيْضَاءُ لِلنُّظُورِ ۝

LUKU 14

110. Anene ma andū ma Valao maisye, 'Uō vate nzika, nī mūoi mūnene mūno mūī.

قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمٍ فِرْعَوْنَ إِنْ هَذَا لَشَيْءٌ عَلِيمٌ ۝

111. 'We eenda kūmumya inyw'ī nthīnī wa nthī yenyu. Yu īndī inyw'ī mwītūtaa ata?

يُرِيدُ أَنْ يَمْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ ۝

112. Mo maisye, 'Mōekei we na mwanaa nyinyia kwa kavinda, na tūmanai nthīnī wa mūsyī makete kīla mūoi wīna ūmanyi.

قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَرْسِلْ فِي الْمَدَائِنِ خِزْيَنَ ۝

113. 'Ala matonya kūkūtee we kīla mūoi mūī.

يَأْتُونَكَ بِكُلِّ سَجْدٍ عَلِيمٍ ۝

114. Na aoi nīmookie kwa Valao na maasya, 'Ithyī vate nzika, tūkakwata ītuvi ethwa nītūōsinda.

وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوا إِنَّ لَنَا لَأَجْرًا إِنْ
كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ ۝

115. We aisye, 'Iī, ona inyw'ī mūkeethwa mwī asu ala maiītwe vakuvī nakwa.'

قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ لَبِئْسَ الْمَقَرَّةَ ۝

116.Na mo maisye, 'We Mose, Ikya mbee kana ithyĩ twĩthwe ekya ma mbee.'

قَالُوا يَنْوَسَىٰ إِنَّمَا أَنْ تُلْقَىٰ وَإِنَّمَا أَنْ تَكُونَنَّ
الْمُؤْمِنِينَ ۝

117.Mose amea, 'Ikya ne inyw'I. Na yĩla mo mekisye nĩmamaoie metho ma andũ, namamekĩa w'ia na maumya ũoi mwĩngĩ.

قَالَ الْفَوَّاءُ فَلَنَّا الْقَوَا سَحَرُوا أَعْيَنَ النَّاسِ
وَاسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَاءُوا بِخِزْيَانِ عِزِّهِمْ ۝

118.Na Ithyĩ nĩitwamũvuanĩsyie Mose, tũkyasya, 'Ikya ndata yaku,' na sisya! Nĩyaimeliye syonthe ila mo maseũvĩtye.

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَءَىٰ
تَلَفُّفًا مَا يَأْفِكُونَ ۝

119.Kwa ũu, w'o nĩwekalile ũlũmĩte, na mawĩa moo matw'ĩkie vathei.

فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝

120.Uu nĩw'o mo masindĩwe vau, namo masyoka masonokete.

فَقَبِلُوا هَمَالِكَ وَانْقَلَبُوا ضُرْعِينَ ۝

121.Na aoi nĩmavalũkile nthĩ matulĩtye-ndu.

وَأَلْقَىٰ السَّحَرَةُ سِحْرَ بَنِينَ ۝

122.Na mo maasya, 'Ithyĩ nĩtũkũmwĩtĩkĩla Mwĩafi wa nthĩ syonthe.'

قَالُوا أَمَّا رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝

123.Mwĩafi wa Mose na Aluni.'

رَبِّ مُوسَىٰ وَهَارُونَ ۝

124.Valao asya, 'Inyw'I nĩmũmwĩtĩkĩlĩte We Nyie ndamũnengete ũthei. Vate nzika, ĩno nĩ nzama ĩla mũsamĩte nthĩnĩ wa mũsyĩ, nĩkana mũtonye kũmaumya ekali maw'o vo, ĩndĩ o mĩtũkĩ inyw'I mũkamanya mũmĩlĩlĩlo waw'o.

قَالَ فِرْعَوْنُ امْنَتُمْ بِهِ قَبْلَ أَنْ أَدْنَ لَكُمْ إِنَّ
هَذَا لَكُم مَكْرُومٌ فِي الْمَدِينَةِ لِتُخْرِجُوا مِنْهَا
أَهْلَهَا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ۝

125.'Kwa ũla w'o vyũ, Nyie nĩngũmũtilanga moko menyũ ngalĩ ivĩtanĩte. ĩndĩ Nyie vate nzika, nĩngũmwamba mũkelany'onĩ inyw'I inyw'onthe vamwe.

لَا قِطْعَنَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ جَانِبِ ثَمَّ لَأَجْلِبَنَّكُمْ
أَجْمَعِينَ ۝

126.Mo masũngĩie, 'Ithyĩ ĩndĩ, tũkasyoka kwa Mwĩafi waitũ.

قَالُوا إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ ۝

127.'Na we ndũũmina ōthatu ūlũ waitũ
nũndũ ūngĩ ateo nũndũ ithyĩ tũsyĩtũkĩĩte
 Syama sya Mwĩfali witũ yĩla syatũvikĩie
 ithyĩ Mwĩfali waitũ, twonoesye ūmĩĩsyũ
 ūlũ waitũ na tũke tũkw'e twĩnenganĩte
kwaku We.

وَمَا تَنْقُومُ مِنَّا إِلَّا أَنْ آمَنَّا بِآيَاتِكَ رَبَّنَا لَمَّا جَاءَنَا
رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَقَّنَا مُسْلِمِينَ ﴿١٧٤﴾

LUKU 15

128. Na anene ma andū ma Valao maisye,
'We wīmūeka Mose na andū make maete
kīthokoo nthī Ino na kūŭtia we na ngai
syaku?' We asūngīie na asya, 'Ithīyī
nītūkūsyūaa syana syoo sya ivīsi vate tei
na kūtia iveti syoo syī thayū. Na vate
nzika, ithīyī twīna ūtonyi ūlū woo.'

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ اتَّخَذَ مُوسَىٰ وَقَوْمَهُ
لِيُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَيَذَرَكَ وَآيَتِكَ قَالَ
سَنَقْبَلُ آبْنَاءَهُمْ وَنَسْخِي نِسَاءَهُمْ وَإِنَّا فَوْقَهُمْ
قَاهِرُونَ ﴿١٧٦﴾

129Mose amatavisye andũ make,
'Manthai ūtethyo kuma kwa Ngai Mwene
Vinya W'onthe na ƙthĩwai na ūmĩsyo.
Nĩw'o nthĩ nĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe; We amĩnenganae ta ūtĩwa kwa
ũla We wendaa katĩ wa athũkũmi Make,
na mũminũkĩlyo nĩ kwoondũ wa akĩi-ma-
Ngai.'

قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا إِنَّ
الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَ
الْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٥٠﴾

130. Mo masung'ie, 'Ithy! ntwathiniwe mbee wa we Utanoka kwitū *ona* itina wa kuka kwaku kwitū.' We ameie, 'Mwafi wenyu evakuv! kumananga amaita menyū na kumotw'ikihya inyw'i asumbiki nthi'no, *nkana* indī We atonye kwona ūndū mukwika.'

قَالُوا أَوْزَيْنَا مِنْ قَبْلُ أَنْ تَأْتِيَنَا وَمِنْ بَعْدِ مَا
جِئْتَنَا قَالَ عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يُهْلِكَ عُدُوَّكُمْ وَ
يَسْتَخْلَفَكُمْ فِي الْأَرْضِ فَنَنْظُرْ كَيْفَ تَعْمَلُونَ ۝٤٤

LUKU 16

131.Na Ithyĩ nĩtwamasĩĩle andũ ma
Valao na mũnyao na ũnyivu wa mosyao
nĩkana mo matonye kũtaĩka.

وَلَقَدْ أَخَذْنَا آلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِينَ وَنَقْصٍ مِنَ
الْثَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُونَ ﴿٣٩﴾

132.Indī yīla ūseo wookie kwoo, mo maisye, 'Uū nī kwoondū witū.' Indī ethwa ūthūku wamavalūkīla mo maūkwatanasya na Mose na ala me nake. Yu, vate nzika, *kīlumi kya* ivuso yoo ūthūku kīna Ngai Mwene Vinya W'onthe. Indī aingī mūno moo mayīśī.

فَإِذَا جَاءَ تَهُمُ الْحَسَنَةُ قَالُوا لَنَا هَذِهِ وَإِنْ تُصِيبْهُمْ
سَيِّئُهُ يَظُنُّوْا بِمُؤْمِنِهِمْ وَمَنْ مَعَهُ الْآيَاتُ
ظَهَرَ هُمْ عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنْ أَلْزَمَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾

133.Namo maisye, 'Kyama ona kīva kīla we ūtonya kūtūtee ūkatūoa nakyo, ithyī tūikwītīkīla we.'

وَقَالُوا مَهْمَا تَأْتِنَا بِهِ مِنْ آيَةٍ لَتَسْحَرَتْنَا بِهَا
فَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٣١﴾

134.Indī Ithyī nītwatūmie kīutani kī vinya ūlū woo na ngie, na ndaa na syoa na nthakame---Syama nthu; Indī mo nīmeeke maūndū na ngūlū na māf andū ene-naī.

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ
وَالضَّفَادِعَ وَالْذَّمَارِ أَيْتٍ مُفْضِلَتٍ فَأَسْتَكْبَرُوا
وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ ﴿٣٢﴾

135.Na yīla ūsilīlo wavalūkile ūlū woo, mo maisye, 'We Mose, tūvoyee kwa Mwīlāfi waku kwīlanana na maūndū ala We ūtwathīte we. Ethwa we nūūūvetangīa ūsilīlo ūū, Ithyī vate nzika, nītūūkwītīkīla we na nītūūkwītīkīlya ūthi na Aana-ma-Isilaeli.'

وَلَمَّا دَفَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْزَ قَالُوا يُوسَى ادْعُ لَنَا رَبَّكَ
بِمَا عَاهَدَ عِنْدَكَ لِئِنْ كَشَفْتَ عَنْآ الرِّجْزَ لَنُؤْمِنَنَّ
لَكَ وَلَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِي إِسْرَءِيلَ ﴿٣٣﴾

136.Indī yīla Ithyī twavetangie ūsilīlo kwa kavinda kala wāf nevika, wee! Mo nīmaanangie ūtianīlo.

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الرِّجْزَ إِلَى أَجَلٍ هُمْ بِلِغْوِهِ
إِذَا هُمْ يَنْتَكِبُونَ ﴿٣٤﴾

137.Kwa ūu, Ithyī nītwēeyīlvanīsyē ūlū woo na twamanyw'īthya kīw'ū ūkanganī, nūndū mo maitw'īkīthisyē Syama Siitū ta sya ūvūngū na mayaaisūvīa.

فَاتَّقِنَا مِنْهُمْ فَأَعْرِضْهُمْ فِي الْيَمْرِ بَأْتَهُمْ كَذِبُوا
بِأَتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ﴿٣٥﴾

138.Na Ithyī nītwamatw'ie ala masūanīawa ta onzu atīlwa ma ilungu sya Umīlonī wa nthī na ilungu sya ūthūlonī wayo, ila ithyī twaathimie. Na ndeto ya ūlau nīyeanyīw'e kwa Aana-ma-Isilaeli nūndū mo nīmoomīlīsyē; na Ithyī

وَأَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ مَشَارِقَ
الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا ۖ وَتَمَتَّتْ
كَلِمَتُ رَبِّكَ الْحُسْنَىٰ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ ۖ هَٰذَا صَبْرًا

nĩtwasyanangie syonthe ila Valao na andũ make maakĩte na ila maŭngamĩtye.

وَدَمَرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمَهُ وَمَا كَانُوا يَعْرِشُونَ ﴿١٣٩﴾

139.Na ithyĩ nĩtwamaetie Aana-ma-Isilaeli mũingo wa ũkanga na mooka kwa andũ ala meeyumĩtye kwoondũ wa mĩvw'anano yoo.Mo maisye, 'We Mose, tũseũvisye ngai tondũ mo mena ngai.' Nake amea, 'Vate nzika, inyw'ĩ mwĩ andũ mũtamanyaa.'

وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَءِيلَ الْبَحْرَ فَأَتَوْا عَلَى قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلَى أَصْنَامٍ لَهُمْ قَالُوا يَا مَوْسَى اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ ﴿١٤٠﴾

140.Iũlũ wa aa vate nzika, maũndũ ala mo meekaa makaanangwa, na w'ontho ũla mo meekaa ũkatw'ĩka vathei.

إِنَّ هَؤُلَاءِ مُتَّبِعُونَ مَا هُم بِغَيْرِ وَبِطُلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤١﴾

141.We asya, 'Nyie ngamũmanthĩa inyw'ĩ ngai ũngĩ eka Ngai Mwene Vinya W'ontho, oyĩla We nũmũkĩĩtye inyw'ĩ Iũlũ wa andũ onthe?'

قَالَ أَغَيْرَ اللَّهِ أَبْغَيْنَ الْهَاءَ وَهُوَ فَضْلُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٤٢﴾

142.Na lilikanai ĩvinda yĩla Ithyĩ twamumisye inyw'ĩ kuma kwa andũ ma Valao ala mamũthĩnisye inyw'ĩ na ũsilĩlo wĩ woo, makĩsyũaa syana syenyu sya ivĩsĩ na kũtia iveti syenyu. Navo vaĩ ĩtatwa ĩnene kwenyu kuma kwa Mwĩafi wenyu.

وَإِذْ أَنْجَيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يَقْتُلُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿١٤٣﴾

LUKU 17

143.Na Ithyĩ nĩtwamwathie Mose motukũ mĩlongo itatũ, na twamwongela angĩ ĩkũmi. Yu nĩyo ĩvinda yĩla yatw'ĩtwe nĩ Mwĩafi wake yĩla yeantw'e----matukũ mĩlongo ĩna. Na Mose nĩwamũtavisye mwanaa nyinyia, Aluni, 'Kwatĩla vandũ vakwa katĩ wa andũ makwa yĩla nyie ndevo, na maŭngamĩte nesa, na ndũkaatĩte nzĩla ya asu ala maetae kĩthokoo.

وَوَعَدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأَتَمَمْنَاهَا بِعَشْرِ قِسْمٍ مِيقَاتٍ رَبِّهِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً وَقَالَ مُوسَى لِأَخِيهِ هُزُونَ أَخْلَفْنِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ ﴿١٤٤﴾

144. Na yġla Mose wookie ħvindanġ Yġitū yġla yġtw'e, na Mwġaġi wake nġwaneenie nake, we aisye, Mwġaġi wakwa, iyonany'e *We-Mwene* kwakwa, nġkana Nyie ndonye ūkwona We.' We amūsūngġa, 'We ndūkambona Nyie ġndġ sisya kġġma, na kyalūma vandū vamwe, ġndġ ūkambona Nyie. 'Na yġla Mwġaġi wake weeyonanisye We-Mwene kġġmanġ, We nġwakġvevenzie tūlungu-tūlungu na Mose avalūka nthġ atekwġyġw'a. Na yġla we weeyġw'ie, aisye, Wġ Mūtheu We. Nyie nġelekela Kwaku We, na nġ wa mbee wa kwġtġkġla.'

وَلَمَّا جَاءَ مُوسَىٰ لِبِيعَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ
أَرِنِي أَنْظُرْ إِلَيْكَ قَالَ لَنْ نَرِيكَ وَلَكِنْ نُنْظِرُ
إِلَى الْجَبَلِ فَإِنْ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ نُرِيَنَّكَ
فَمَا تَجْمَلُ رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَىٰ سُجَّدًا
فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَنَكَ بُدْءُ إِلَهِكَ وَأَنَا أَوَّلُ
الْمُؤْمِنِينَ ④

145. Ngai aisye, 'We Mose, Nyie nġngūnyuvġte we tūlū wa andū ma *ħvinda* yaku kwa Movoo Makwa na ndeto Yakwa. Kwa ūu, kwata ūlūmġtye maūndū ala Nyie ngūnengete we na ġthwa wa ala matūngaa mūvea.'

قَالَ يُوسَىٰ إِنِّي اضْطَحِطْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَتِي
وَكَيْفَ أَفْعَلُ مَا أُتَيْتُكَ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ ⑤

146. Na Ithyġ nġtwamūandġkġe we ūvoo wa kġla kġndū tūlū wa ūvwaū---ūtao na ūalyūlo wa syġndū syonthe. Kwa ūu, makwate ūlūmġtye na maingġisye andū maku maatġe ala maseo katġ wamo. Omġtūkġ Nyie ngakwony'a ūtūo wa eki-ma-naġ.'

وَكُتِبْنَا لَهُ فِي الْأَوَّلِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْعِظَةٌ وَفَتْحٌ
لِكُلِّ شَيْءٍ فَخَذَ مَا يَقْوَىٰ وَأَمَرَ قَوْمَهُ بِأَخِيذٍ
سَاورِيكُمْ دَارَ الْفَاسِقِينَ ⑥

147. Nyie omġtūkġ ngamaumya Syamaġġ Syakwa asu ala methġawa na ngūlū tūlū wa nthġ na mwġkalo ūte wa ūlūngalu; na ona mo makona Syāma syonthe, maikasyġtġkġla; na makamyona nzġa ya ūlūngalu maimyosa ta nzġa yoo. ġndġ mo makona nzġa ya ġvġtyo mo mamyosa ta nzġa yoo. Kġtumi nūndū mo nġmamġtw'ġkġthisye Mġsoa Yaitū ta ya ūvūngū na mayaamġsūvġa.

سَاصْرِفْ عَنِ الْبَنِي الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ فِي الْأَرْضِ
بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِنْ يَرَوْا كُلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا وَإِنْ
يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لَا يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا وَإِنْ يَرَوْا
سَبِيلَ الْغِي يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا
بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ⑦

148.Na asu ala mamīleaa Mīsoa Yaitū na ūmbano wa Itunī----- mawīa moo nī ma mana. Mo nīmatonya *kwikwatya* kūīvwa ūlū wa *kīndū* ona *kīmwe* ateo kwoondū wa ūndū mo meekaa.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ حَبِطَتْ أُعْظُمُهُمْ
هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٨﴾

LUKU 18

149.Na andū ma Mose nīmaseūvisye mūvw'anano wa kasaū kuma nthīnī na mathaa moo we atevo,----mwīi *Ute thayū* ūkyumya wasya mūnini. Mo nomoonie kana w'o ndwaneenaa namo, kana kūmatongoesya kwa nzīa ona yīva? Mo mawosie ta kwoondū wa *Uthaithi* namo maī eki-ma-naī.

وَاتَّخَذَ قَوْمُ مُوسَى مِنْ بَعْدِهِ مِنْ خُلَئِهِمْ عِجْلًا
جَسَدًا لَهُ خُوارٌ لَهُ الْمَرْبُورُ أَنَّهُ لَا يُكَلِّمُهُمْ وَلَا
يَهْدِيهِمْ سَبِيلًا اتَّخَذُوهُ وَكَانُوا ظَالِمِينَ ﴿١٤٩﴾

150.Na yīla mo makūniwe na mīlilo na moona kana vate nzika nīmāite, maisye, 'Ethwa Mwīaī waitū ndeūtw'īw'īa tei na kūtūkeka ithyī, vate nzika, ithyī tūkeethwa katī wa ala mena wasyo.'

وَلَمَّا سَاطَ فِي أَيْدِيهِمْ وَرَأَوْا أَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوا
قَالُوا لَيْنَ لَمْ يَرْحَمْنَا رَبُّنَا وَيَغْفِرْ لَنَا لَكُنَّا مِنَ
الْخَاسِرِينَ ﴿١٥٠﴾

151.Na yīla Mose wasyokie kwa andū make, e mūthatu na mūmaku, asya, Inyw'ī nīmūneekie ūndū mūthūku vandū vakwa nyie ndevo. Inyw'ī mūneekalaatīle *kūseūrya nzīa syenyu ene mūtekweteela* mwīao wa Mwīaī wenyu? 'Na alekya ila mbwaū nthī, na aūkwata mūtwe wa mwanaa nyinyia amūkusītye vala ūī. We *Aluni* aisye mwanaa mwaitū, andū aa nīmanambonie nyie nī mwonzu, na manaī vakuvī kūmbūaa nyie. Kwa ūu ndūkatume amaitha matana ūlū wakwa, ona ndūkambie nyie vamwe na andū mate alūngalu.'

وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا قَالَ
بِئْسَمَا خَلَفْتُمُونِي مِنْ بَعْدِي أَعْمَلْتُمْ أَمْرًا بِلَا
وَأَلْقَى الْأَلْوَابَ وَأَخَذَ بِرَأْسِ أَخِيهِ يَجُرُّهُ إِلَيْهِ
قَالَ ابْنُ أُمِّ إِيْسَاقَ الْقَوْمِ اسْتَزَعِفُونِي وَكَادُوا
يَقْتُلُونِي فَلَا تُشِيتْ فِي الْأَعْدَاءِ وَلَا تَجْعَلْنِي
مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿١٥١﴾

152.We *mose* aisye, 'Mwīaī wakwa, ndekee nyie na mwanaa mwaitū, na tūlikye ithyī nthīnī wa tei Waku, na We

قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِإِخْوَتِي وَأَدْخِلْنَا فِي رَحْمَتِكَ

Nue Ula Usũtwe nĩ tei Mũno katĩ wa ala mewanĩaa tei.

وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ٥٠

LUKU 19

153. Iŭlũ wa asu ala moosie *kasaũ* kwa ũthaihi ũthatu kuma kwa Mwĩafi woo ũkamakwata mo na kũnyivw'a nthĩnĩ wa thayũ ũũ wa yu. Na ũu nĩw'o Ithyĩ tũmaĩvaa ala maseũvasya movũngũ.

إِنَّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ سَيَنَاءُ لَهُمْ عَذَابٌ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَكَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْفَاتِرِينَ ٥١

154. Indĩ asu ala meekie meko mathũku na meelila ĩtina wa ũu na meetĩkĩla, vate nzika, Mwĩafi waku ĩtina wa ũu nĩ Mũekanĩ Mũno Vyũ, Usũtwe nĩ tei.

وَالَّذِينَ عَمِلُوا الصَّالَاتِ ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِهَا وَآمَنُوا بِرَبِّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَعَنُوا لَعْنًا مُرْسِلَةً ٥٢

155. Na yĩla ũthatu wa Mose walikile; nĩwoosie *ila* mbwaũ, na maandĩkonĩ masyo vaĩ ũtongoi na tei kwa asu ala mamũkĩaa Mwĩafi woo.

وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْغَضَبَ أَخَذَ الْأَلْوَابُ وَفِي نُحُوتِهَا هُذًى وَرَحْمَةٌ لِلَّذِينَ هُمْ لِأَرْبَعِينَ يَرْجُونَ ٥٣

156. Na Mose nĩwanyuvie andũ mĩongo mũonza katĩ wa andũ make kwoondũ wa ũnyuvi Witũ. Indĩ yĩla kĩtetemo kya nthĩ kyamakwatie mo, we aisye, 'Mwĩafi wakwa, kethwa nĩwendete, We wĩthwa wamanangĩte mbee wa ũũ, na onakwa *taw'o*. We nũũtwanaga ithyĩ nũndũ wa maũndũ mathũku ala andũ atumanu katĩ waitũ mekĩte? Kĩĩ ti kĩndũ Indĩ nĩ ĩtatwa kuma Kwaku We. We ũtumaa anangĩka nũndũ wayo ũla We wendaa, na We ũmũtongoeasya ũla We wendaa. We wĩ Mũsũvĩ waitũ; tũekee Indĩ na ĩthwa na tei ĩlũ waitũ, nũndũ We Nue Ula Mũseo Vyũ katĩ wa ala maekanĩaa.

وَاخْتَارَ مُوسَى قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا رِئَاسَةً فَلَمَّا أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ قَالَ رَبِّ لَوْ شِئْتَ أَهْلَكْتَهُمْ مِنْ قَبْلُ وَإِنِّي أَأَنُهِلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الشَّفَّهَاءُ مِنَّا إِنْ هِيَ إِلَّا فِتْنَتُكَ تُضِلُّ بِهَا مَنْ تَشَاءُ وَتَهْدِي مَنْ تَشَاءُ أَنْتَ وَلِيُّنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ ٥٤

157. Na tũathimĩe maũndũ maseo ĩlũ wa nthĩ ĩno, oũndũ ũmwe na ĩla yũkĩte; ithyĩ nĩtwelekele Kwaku *twĩna wĩlilo*. 'Ngai asũngũie, 'Nyie ngeekia ũsilĩlo Wakwa

وَأَتُوبُ لَكَ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ إِنَّا هُنَا أَلَيْنَاكَ قَالَ عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ

kwa ūla nŭenda; Indĩ tei Wakwa ūthyūlūlūkŭte syŭndū syonthe; kwa ūu, Nyie ngaŭathimīa asu ala mekaa ūlūngalu, na kŭīva Saka na asu ala metīkīlaa Syama Syakwa---

وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَلْتَهُمُ الَّذِينَ يَتَوَنَّوْنَ
وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ ﴿٦٥﴾

158. Asu ala mamŭatīlaa Mŭtŭmwa, Mwathani, ūla ūte mŭsomu, ūla mamwīthīaa awetetwe nthīnī wa Tola na Uvoo-Mŭseo o *ila mo mena syo*. We eyīaa ūlū woo na nŭmavataa mo ūthŭku, na ametīkīlasya syīndū nzeo na nŭmavataa syīndū ila nthŭku, na nŭmavetangīaa mŭio woo na mīnyololo ūla yaī ūlū woo. Kwa ūu, asu ala makamwītkīla we, na kŭmŭtaīa na kŭmŭtw'īka na kŭmŭtetheesya we, na kŭatīla kyenī kīla kītheetw'e vamwe nake----aa nī makaīla.

الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَدْعُوهُمْ
مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَا مَرْهُمْ
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ
وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِدَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ
وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَاَلَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَ
عَزَّوْهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ
﴿٦٦﴾ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٦٧﴾

LUKU 20

159. Asya, 'Inyw'ī mbaa andŭ! Nyie ow'o nī Mŭtŭmwa kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe kwenyu inyw'onthe. ūla ūsumbī wa matu na nthī nī Wake. Vai Ngai ateo We. We nŭnenganae thayū na nŭetae kīkw'ū. Kwa ūu, mwītkīlei Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŭtŭmwa Wake, ūla-Mwathani, ūla ūtemŭsomu, ūla ūmwītkīlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na ndeto syake; na mŭatīlei we nīkana mŭtonye kŭtongoe'w'a nesa.

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي
لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَ
يُمِيتُ فَأَمُونا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ الْأُمِّيَّ الَّذِي
يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿٦٨﴾

160. Na katī wa andŭ ma Mose ve Nguthu ūla ūtongoasya na ūla w'o na kwīka ūlūngalu katī woo.

وَمِنْ قَوْمِ مُوسَى أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ ﴿٦٩﴾

161. Na Ithyī nītwamaanisye mo nthīnī wa mbaī ūkŭmi na ilī, andŭ me kŭvathŭkany'o. Na Ithyī

وَقَطَّعْنَاهُمْ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ أَسْبَاطًا أُمَمًا وَأَوْحَيْنَا
إِلَى مُوسَى إِذِ اسْتَسْقَمَ قَوْمُهُ أَنَّ أَهْرَبَ يَحْبُوكَ

nĩtwamũvuanĩsyē Mose, yĩla andũ make mamwĩtĩsyē kĩw'ũ, *tũkyasya* 'Kũna ĩvia na ndata yaku;' navo vauma mbuluti ĩkũmi na ĩlĩ; kĩla mbaĩ nĩyamanyie vandũ vayo va kũnyw'ĩla. Na ĩthyĩ nĩtwatumie mathweo mamekĩa muunyĩ ĩlũũ woo, na twamatheesya Manna na Salwaa: 'Yai katĩ wa syĩndũ nzeo ĩla ĩthyĩ tũnenganĩte kwoondũ wenyu! Namo ,mayaatũvĩĩtĩsyā ĩthyĩ, ĩndĩ nĩmo meevĩĩtĩsyē ene.

الْحَجَرِ فَانْبَجَسَتْ مِنْهُ اِثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ اُنَاسٍ مَّشْرِبَهُمْ وَظَلَلْنَا عَلَيْهِمُ الْقَنَامَ وَاتَزَلْنَا عَلَيْهِمُ الشَّقَاۗءَ وَالسَّلٰوٰى كُلُّوْا مِنْ كَيْبَتِ مَا رَزَقْنٰكُمْ وَمَا ظَلَمُوْنَا وَلٰكِنْ كَانُوْا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُوْنَ ﴿٣٠﴾

162.Na yĩla mo mataviw'e, 'Tũai nthĩnĩ wa mũsyĩ ũũ na yai kĩla mũkwenda, na asyai, 'Ngai! Vũthya mũio *witũ*,' na likai mbingĩlonĩ mwĩna wĩnyivyō, ĩthyĩ tũkamũkeka inyw'ĩ naĩ syenyu, na vate nzika, ĩthyĩ tũkamongeela asu ala mekaa moseo.'

وَازْقِيلْ لَهُمْ اَسْكُنُوْا هٰذِهِ الْقَرْيَةَ وَكُلُوْا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ وَقُولُوْا حِطَّةٌ وَّادْخُلُوا الْبَابَ مُجْتَدًا نَّغْفِرْ لَكُمْ خَطِيْئَتِكُمْ سَرَّيْدُ الْمُحْسِنِيْنَ ﴿٣١﴾

163.Indĩ ala eki-ma-naĩ katĩ woo nĩmaalyũlile ndeto eka ĩla mo matavĩtw'e.kwa ũu, ĩthyĩ nĩtwatũmie ũsilĩlo ĩlũũ woo kuma ĩtunĩ, nũndũ wa wĩki-wa-naĩ woo.

بَدَّلَ الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ الَّذِيْ قِيلَ لَهُمْ فَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيْجًا مِّنَ السَّمَاءِ يَمَسُّ مَا كَانُوْا يَفْكُرُوْنَ ﴿٣٢﴾

LUKU 21

164.Na makũlyei mo ĩlũũ wa mũsyĩ ũla waũngeme ũtee wa ũkanga. Yĩla mo mavukisye Savato; yĩla makũyũ moo mookie kwoo mũthenya wa Savato maumĩĩte ĩlũũ wa *kũw'ũ*, ĩndĩ mũthenya ũla mo mataĩ na Savato, mayaamokĩa mo. Uu nĩw'o ĩthyĩ twamatatie mo nũndũ maĩ mbaa-matũ.

وَسَلَّاهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِيْ كَانَتْ حَاصِرَةً الْبَحْرِ اِذْ يَبْعُدُوْنَ فِي السَّبْتِ اِذْ تَاْتِيْهِمْ حَيْثَ تَاْتِيْهِمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ سُرْعًا وَ يَوْمَ لَا يَسْتَوُوْنَ لَا تَاْتِيْهِمْ كَذٰلِكَ يَنْبٰٓؤُهُمْ بِمَا كَانُوْا يَفْسُقُوْنَ ﴿٣٣﴾

165.Na yĩla nguthu ĩmwe katĩ woo yamakũlilye, 'Nĩkĩ inyw'ĩ mũũmatavya andũ ala Ngai Mwene Vinya W'onthē ũnũũmananga kana kũmasĩĩla na ũsilĩlo wĩ woo? 'Mo maisye, 'Nĩkana ĩthyĩ

وَ اِذْ قَالَتْ اِنَّهُ مِنْهُمْ لِمِ يَعْظُوْنَ قَوْمًا ۗ اِلٰهُهُمُّ هُمْ اَوْ مَعٰذِبُهُمْ عٰدَاۗءًا سٰدِيْدًا ۗ قَالُوْا مَعٰذِرَةٌ اِلٰى رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَنْتَفِقُوْنَ ﴿٣٤﴾

túthafke mbee wa úthyú wa Mwíafi waku
na ona vangi mo matonye kúmúkífa Ngai
Mwene Vinya W'onthe.

166.Na yíla mo moolilwe ní maúndú
onthe ala mataítwe namo, Ithyí
nítwamatangífe ala mavatanie mothúku,
na nítwamakwatie eki-ma-naí na úsilílo
wí woo núndú wa naí ila mo meekaa.

167.Na yíla mo maleile na ngúlú kúeka
maúndú ala mavatítwe, Ithyí twameie,
'Tw'íkai malaí inyw'I, músonoketw'e!'

168.Na lilikana ñinda yíla Mwíafi waku
watavanisye, kana kwa úla w'o We
akamokílya andú, úuvika Múthenya wa
Uthayúúkyo, ala makamathíny'a na
úthíny'o mwai. Vate nzika, Mwíafi waku
E-mítúkí kwa úívanísyá, na vate nzika
We ota úu ní Múekaní Múno vyú,
Usúítwe ní tei.

169.Na Ithyí nítwamaanisye mo nthíni
wa mbaí sya andú me *kñathúkany'o* íúlú
wa nthí. Katí woo ve asu ala alúngalu.
Na katí woo ve asu mate alúngalu. Na
Ithyí nítwamatatie mo na syíndú nzeo na
syíndú nthúku níkana mo matonye
kúsyoka.

170.Indí nívokíte nzyawa *nthúku* ítina
woo ala moosie Ivuku ta útilwa. Mo
mosaa syíndú mbúthú sya nthí íno ya
ñheo na kwasya, Ithyí túkaekewa w'o!
Indí syíndú ingí ta isu *ñgí* ikamavíkífa
mo nokúsyosa. Utianífo wa Ivuku
ndwaaoswa kuma kwoo, Níkana mo
maikaneene *úndú* ona *úmwe* íúlú wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe ateo úla
w'o? Namó nímasomete nesa maúndú

فَلَمَّا نَسُوا مَا دُكِّرُوا بِهِ اتَّخَذْنَا الَّذِينَ يَبْهَوْنَ عَنِ
السُّوْرِۃِ وَاَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَدَابٍۭ يَّوْنِسَۙ اِنَّمَا
كَانُوا يَسْتَقْفُونَ ﴿١٦٦﴾

فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَا نُهُوا عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً
خَاسِيْنَ ﴿١٦٧﴾

وَاِذْ تَاَذَنَ رَبُّكَ لِيَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ إِلَى يَوْمِ الْفِتْنَةِ
مَنْ يَّسُومُهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ اِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ
الْعِقَابِ ﴿١٦٨﴾ وَاِنَّهٗ لَغَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿١٦٩﴾

وَقَطَّعْنَاهُمْ فِي الْاَرْضِ اُمَمًا مِّنْهُمْ الظَّالِمُونَ وَمِنْهُمْ
دُوْنَ ذٰلِكَ وَبَلَّوْنَاهُمْ بِالْحَسَنَتِ وَالسَّيِّئَاتِ لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُوْنَ ﴿١٧٠﴾

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتٰبَ يَأْخُذُوْنَ
عَرَصَ هٰذَا الْاَدْنٰى وَيَقُوْلُوْنَ سَيُعَذِّبُنَا وَاِنْ
يَأْتِيَهُمْ عَرَصٌ مِّثْلُهٗ لَا يَأْخُذُوْهُ اَلَمْ يُوْخَذْ عَلَيْهِمْ مِّثْلُ
الْكِتٰبِ اَنْ لَا يَقُوْلُوْا عَلٰى اَللّٰهِ اِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوْا مَا
فِيْهِ وَاَلَّا يَخْلَعُوْا اِلَّا خَيْرًا لِّلَّذِيْنَ يَتَّقُوْنَ اَفَلَا
يَعْقِلُوْنَ ﴿١٧١﴾

ala me nthInI wayo. Na Ut0o wa ItunI nI mUseo kwa asu ala alUngalu. IndI inyw'I nomUkamanya?

171.Na tUlu wa asu mayIluMItye Ivuku na kUluUluMItIya Mboya, vate nzika, IthyU tUiekaa matuvi ma ta asu alUngalu mae.

172.Na yIla IthyI twakyeekisye kIIma kyeethwa ta muunyI tUlu woo na mo masUanfa kana nI Ithweo yI vakuvI kUmaValUkIla, IthyI twaisye, 'Kwatai mUluMItye maUndU ala IthyI tUmUnengete inyw'I, na lilikanai maUndU ala me nthInI wayo nIkana mUtonye kUtangIwa.'

LUKU 22

173.Na yIla MwIafi waku UmIetae nzyawa AananI-ma-Atamu—kuma inyunyunI syoo na kUmatw'IkIthya ngUsI syoo ene na kwasya, 'Nyie ndi MwIafi wenyu?' Mo maasya, 'II, ithyI twIina UkUsI,' We eekie Ou nIkana mUikese kwasya, MUthenya wa UthayUkyo, ithyI vate nzika tUyamanyaa Ou.'

174.Kana inyw'I mUikese kwasya, 'No maaIthe maitU tU ala mawetie atindany'a ma Ngai Ivinda ya tene na ithyI twaI o nzyawa tU Itina woo. We IndI, We nUUtwananga nUndU wa maUndU ala meekiwe nI asu ala makenganie?'

175.Na uU nIw'o IthyI tUvuanasya MIsaa, nIkana mo matonye kUtaIka na nIkana mo matonye kUsyoka KwitU IthyI.

176.Na matavye mo Uvoo wa Ula we IthyI twamUenengie MIsaa YaitU, na IndI

وَالَّذِينَ يُسَيِّدُونَ بِالْكِتَابِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ إِنَّا لَا نَضِيعُ أَجْرَ الْمُصْلِحِينَ ﴿٣١﴾
وَرَأَوْا تَنفَسَ الْجِبَلُ مِنْهُم كَأَنَّهُ ظُلَّةٌ وَظَنُّوا أَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٣٢﴾

وَرَأَوْا أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا أَنَّا نَقُولُ إِنَّكَ لَكُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ ﴿٣٣﴾

أَوْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْبَاطِلُونَ ﴿٣٤﴾

وَكَذَلِكَ نَقُصِّلُ الْأَيَّاتِ وَلَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٣٥﴾

وَأَنزِلْ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي آتَيْنَاهُ آيَاتِنَا فَاسْلَخَ مِنْهَا فَأَتْبَعَهُ الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْغَاوِينَ ﴿٣٦﴾

we nŵaendie amŵtia; kwa ōu Satani nŵamŵatŵle we, na we atw'ŵka ōmwe wa asu ala maaa.

177. Na takethwa Ithyī nŵwendie ōu, Ithyī twaŵ tŵtonya kwŵthwa twamŵkŵlilye we nayo, ŵndī we eelekele nthī na aatŵla wendi wake mŵthŵku. Ngelekany'o yake nī ta ya ngitī ŵla ŵlekasya ŵŵmī wayo nī mŵnoo yŵla yŵkŵkŵmŵa we ōyenda kŵmŵkya ŵvia na ōteŵmŵkya, yo ŵniinasya ŵŵmī wayo. Isu nī ngelekany'o ya andŵ ala mamŵleaa Mŵsoa Yaitū. Kwa ōu, tavany'a ōvoo wa tene nŵkana mo matonye kwosa masomo nthīnī waw'o.

178. Mŵŵkalo wa andŵ ala mamŵtw'ŵkŵthasya Mŵsoa Yaitū ta ya ōvŵngŵ nī mŵthŵku. Na nomo ene ala meevŵŵsye.

179. We ōla Ngai Mwene Vinya W'onthe ōmŵtongoeasya e nzŵanī ŵla ya w'o. Na mo ala We ōmatw'ŵlaa ma kwaa, aa nŵmo makethwa mena wasyo.

180. Nŵw'o, Ithyi nŵtŵmombŵte aingī ma Mayini na andŵ ala mŵminŵkŵllyo woo ōkeethwa ŵianī-ya-Mwaki! Mo mena ngoo ŵndī maimanyaa nayo, na mena metho ŵndī mayonaa nthī namo, na mena matŵ ŵndī mayŵw'aa nthī. Mo nī ta ng'ombe; aiee, ona mo nī au mbeange. Ow'o mo maisŵvŵaa ona vanini.

181. Na ndaŵa syonthe ŵla mbŵanŵ nī sya Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka. Kwa ōu, mŵŵtai We na nasyo. Na ekanai na asu ala melelŵkaa ōtee kuma nzŵanī ŵla ya w'o ŵŵlŵ wa ndaŵa Syake. Mo makaŵvw'a kwoondŵ wa maŵndŵ ala

وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهَا وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ
وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَشَبَّهُ لُكُلِبَ إِنْ تُحْمَلْ عَلَيْهِ
يَلْهَثُ أَوْ تَتَوَكَّهَ يَلْهَثُ ذَلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ
كَذَبُوا بِآيَاتِنَا فَانْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٧٧﴾

سَاءَ مَثَلًا لِّلْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا وَانْفُسُهُمْ كَانُوا
يَظْلُمُونَ ﴿١٧٨﴾

مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِى وَمَنْ يُضِلْ فَأُولَئِكَ
هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٧٩﴾

وَلَقَدْ دَرَأْنَا لِحِبْنِهِمْ كَثِيرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ
لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ
بِهَا وَلَهُمْ أَذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَئِكَ كَانُوا لَكُم
بَلًا هُمْ أَضَلُّ أُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ ﴿١٨٠﴾

وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ
يُحَدِّثُونَ فِي الْأَسْمَاءِ يُسْجَرُونَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٨١﴾

mo meekaa.

182. Na katī wa ala Ithyī tūmbīte ve andū ala mamatongoeasya *andū* na w'o na mekaa ūlūngalu.

وَمِمَّنْ خَلَقْنَا أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ ﴿٢٨٢﴾

LUKU 23

183. Na asu ala mamīleaa Mīsoa Yaitū, Ithyī tūkamakusya mo *wanang'konī* ūambya kwa ūtambya kwa nzīa ūla mo matamīsī.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُم مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٨٣﴾

184. Na Nyie nīnīmanengae mo ūvinda, vate nzika, walany'o Wakwa wī vinya.

وَأَمَّا لَهُمْ إِنَّ كَيِّدِي مَتِينٌ ﴿٢٨٤﴾

185. Mo nomasūanīte *kana* mūnyanyae woo ndena ndūūka? We nī Mūkaanany'a wī ūtheinī tū.

أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِهِمْ مِنْ حِنَّةٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٢٨٥﴾

186. Namo nomasyaītye ūsumbīnī wa matu na nthī, na syīndū syonthe ila Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmbīte? Na *mo nomonaa* kana, noīthwa ūvinda yoo ene yīminīte kūthengeea? Namo īndī, makeetīkīla kīngī kyaū ūtina wa ūu?

أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَإِنْ عَجَبَ أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ فَبِأَيِّ حَالٍ بَيْنَ بَعْدِهِ يُؤْمِنُونَ ﴿٢٨٦﴾

187. Ula w'onthe ona wīva Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmūtw'īpaa wa kwaa, vaitonya kwīthwa na mūtongoi kwoondū wake. Na We nūmatiaa ta asu nthīnī wa wīki-wa-naī woo, makyanganga na kīvūavūano.

مَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَيَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿٢٨٧﴾

188. Mo meūkūlya we ūlū wa ūla Saa: 'Ukavika īndī?' Asya, 'Umanyi wa w'o wīna Mwīaī wakwa tū. Vai ūtonya kūvuany'a ūvinda ya w'o ateo We. W'o wīkalaa wī mūito matunī na ūlū wa nthī. W'o ndūkoka kwenyu ateo kwa

يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي لَا يُجِيبُنَا رُوحُهَا إِلَّا هُوَ تَنَزَّلَتْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا تَأْتِيكُمُ إِلَّا بَغْتَةً يَسْأَلُونَكَ كَأَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٨٨﴾

193. Nasyo iitonya kũmanenge mo ūtethyo; ona iitonya kwĩtethya syo mbene.

وَلَا يَسْتَطِيعُونَ هُمْ نَصْرَ أَوْلَافِهِمْ يَصُرُونَ ﴿٣٩﴾

194. Na ūkameta mo ūtongoinĩ, maikũatĩĩa we. No ūndũ ūmwe kwaku wameta kana wakilya.

وَأِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَتَّبِعُوكُمْ سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ أَدَعَوْهُمْ أَمْ أَنْتُمْ صَاغِتُونَ ﴿٤٠﴾

195. Vate nzika, ala mũmekafĩlaa ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ athũkũmi otenyu iũ. Mekaĩlei ĩndĩ, na nĩmamũsũngĩe, ethwa inyw'ĩ mwĩ ma w'o.

إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبَادٌ أَشْتَكُمُ فَادْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤١﴾

196. Syo syĩna maũũ ma kũthi namo, kana syĩna moko ma kũkwata namo, kana syo syĩna matũ ma kwĩw'a nthĩ namo? Asya, 'Meteti atindany'a ala mũmwĩananasya Ngai Mwene Vinya W'ontho namo, na ĩndĩ, ĩyũmbany'e inyw'ĩ inyw'ontho mũkĩĩlany'e nakwa na mũikanenge ĩvinda.

أَلَهُمْ أَجَلٌ يَنْشُونَ بِهَا أَنْ أَرْلَهُمْ أُبْدٌ يَنْظُرُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ آئِينَ يَجْعَلُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أَذُنٌ يُسمِعُونَ بِهَا قُلْ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ كَيْدُونَ فَلَا تَنْظُرُونَ ﴿٤٢﴾

197. Kwa ūla w'o, Mũsũvĩi wakwa nĩ Ngai Mwene Vinya W'ontho ūla wavuanisye Ivuku. Na We nũmasũvĩfaa ala alũngalu.

إِنَّ وَلِيَ اللَّهِ الَّذِي نَزَلَ الْكِتَابُ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ ﴿٤٣﴾

198. Nasyo ĩla inyw'ĩ mũsyĩkafĩlaa ūtee Wake We, ii na ūtonyi wa kũmũtetheesya inyw'ĩ, ona iitonya kwĩtethya syo mbene.

وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَكُمْ وَلَا أَنْفُسُهُمْ يَنْصُرُونَ ﴿٤٤﴾

199. Na wameta ūtongoinĩ, mo mayĩw'aa. Na we nũmonaa maũsyatĩsye we, ĩndĩ mo mayonaa.

وَأِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَسْعَوْا وَتَرْبُهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ﴿٤٥﴾

200. Kwatai ūekee, na ĩyĩaei kwĩkwe nesa, na taanĩsyai na andũ atumanu.

خُلِدَ الْعَفْوَ وَأُمِرَ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ ﴿٤٦﴾

201.Na ethwa ūsŭanŭo mŭthŭku kuma kwa Satani nŭŭkŭsesenga we, ūndŭ mantha wŭvitho kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe; vate nzika, We nŭ Wŭw'i-W'onthe, Umanyi-W'onthe.

وَأَمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٦﴾

202.Na kwa asu ala alŭngalu, yŭla ūsŭanŭo kuma kwa Satani, wamathaanyŭkŭa, mo mamŭlilikanaa Ngai: na sisyai! Mo nŭmambŭlŭlŭlasya kwona sy ūndŭ na nzŭa nzeo.

إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَافٌ مِنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ ﴿٣٧﴾

203.Na anaa-ŭthe moo mamakusasya maendee na ŭvŭtyo, na ūndŭ mo maileelaa. 204.Na yŭla we walea kŭmaetee Kyama, maasya, 'We ŭleete kŭkŭseŭvya nŭkŭ?' Asya, 'Nyie nŭatŭŭaa maŭndŭ alaŭ. Ii nŭ Syama ŭla imulŭkaa kuma kwa Mwŭŭaŭi waku na ŭtongoi na ŭathimo kwa andŭ ala metŭkŭlŭaa.'

وَأَنخَاهُمْ بَسُودًا وَهُمْ فِي النَّارِ ثُمَّ لَا يَقْصِرُونَ ﴿٣٨﴾
وَإِذَا أَمَرْتَهُمْ بِأَيِّهَا قَالُوا لَوْلَا اجْتَبَيْنَاهَا قُلْ إِنَّمَا اتَّبَعْتُ مَا يَأْتِي إِلَىٰ مِنْ رَبِّي هَذَا بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ وَهَدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٣٩﴾

205.Na yŭla Kulani Ntheu yŭsŭomwa, mŭthukŭŭsyeyi na vindyai ki, nŭkana mŭtŭnye kwŭw'ŭwa tei.

وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٤٠﴾

206.Na mŭlilikane Mwŭŭaŭi waku kŭlŭkonŭ kyaku na wŭnyivyo na w'ia, na vate kŭlŭnzo, ma-kŭoko na ma-wŭoo; na ndŭkethwe wa ala mavŭthasya.

وَإِذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ وَلَا تَكُن مِّنَ الْغَافِلِينَ ﴿٤١﴾

207.Kwa ŭla w'o, asu ala me vakuvŭ na Mwŭŭaŭi waku, maisyokaa ŭtina na ŭng'endu kuma ŭthaithinŭ Wake, ūndŭ mo nŭmamŭtaŭaa We nŭ kŭtulya-ndu mbee Wake.

إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيَسْمَعُونَ وَأَلَهُ يَسْجُدُونَ ﴿٤٢﴾

سُورَةُ الْأَنْفَالِ مَكِّيَّةٌ

(٨)

AL - ANFAAL
(Wavuanĩw'e Madina)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ūlau, Usũtwe nĩ tei.

2. Mo meũkũlya we ūvoo wa mũtavo wa kaũ. Asya, 'Mũtavo nĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa. Kwa ūu, mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe, na seũvyai syĩndũ katĩ wenyu ene na mwĩw'ei Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa Wake, ethwa inyw'ĩ mwĩ etĩkĩli.'

3. Etĩkĩli ma w'o no asu tũ ala ngoo syoo ithĩĩlaa syĩwa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe yawetwa, na yĩla Mĩsoa Yake yĩũsomwa yongeleelaa mũĩkĩĩo woo, na ala maiaa wĩkwatyo woo kwa Mwĩafi woo.

4. Ala malũmasya Mboya na kumya syĩndũ ila Ithĩ tũnenganĩte kwoondũ woo.

5. Aa nĩmo ala etĩkĩli ma w'o. Mo mena ianda sya ivĩla kwa Mwĩafi woo, oũndũ ūmwe na ūekeo na kyaũya kya ndaĩa.

6. Otondũ aĩ Mwĩafi waku Ula wakumisye we kuma nyumbanĩ yaku kwa ūlũngalu, oyĩla nguthu ya etĩkĩli nĩyaleaa: kwa ūu We nĩwaũtetheesye we kwa amaita maku.

7. Mo mekaanĩfa naku ĩlũlũ wa w'o ĩtina wa kwĩvuan'y'a, mo komatwaĩtwe kĩkw'ũnĩ o makyene.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ١

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ
فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرَاتِ بَيْنَكُمْ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ٢

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ
وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ٣

الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ٤

أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ
وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ٥

كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنْ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ وَإِنْ فَرَقْنَا
بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ لَکَرِهُونَ ٦

يُجَادِلُونَكَ فِي الْحَقِّ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ لَأَنَّكَ بَيِّنَاتٌ
إِلَى الْمَوْتِ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ٧

8. Na lilikanai *ivinda* yila Ngai Mwene Vinya W'onthe wamwathie inyw'i kana imwe kat'i wa nguthu il'i * ya'lle kw'ithwa y'i yenyu, nenyu n'nmwendie ila itena m'lio y'ithwe y'i yenyu, ind'i Ngai Mwene Vinya W'onthe n'wendie kwonany'a w'o na ndeto Syake na k'utula m'ui wa alei vy'ũ,

وَإِذْ يَعِدُّكُمْ اللَّهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ أَنَّهَا لَكُمْ وَتَوَدُّونَ أَنَّ غَيْرَ ذَاتِ الشُّكُوكِ تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُفَتِّقَ إِلَيْكُمُ الْفُجُورَ ①

9. N'kana We atonye kwonany'a ū-w'o na k'uk'it'ung'ithya vathei k'ila kya ūv'ung'ũ, onakau av'itany'a n'imatonya k'uk'imenā.

لِيُفَتِّقَ إِلَيْكُمُ الْفُجُورَ وَلِيُكْرِهَ الْمُجْرِمُونَ ①

10. Y'ila inyw'i mweetisye ūtethyo wa Mw'iafi wenyu, na We n'wam'ūs'ung'ie inyw'i, *akyasya*, 'Nyie n'ing'um'utethya inyw'i na ala'ka ngili, maat'ian'ie ūmwe na ūla ūng'i.'

إِذْ تَسْتَعِينُونَ رَبَّكُمْ فَأَسْتَجِبْ لَكُمْ أَتَى مُيُذِّكُمْ بِالْفِ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ مُرَدِّينَ ①

11. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe n'wa'utw'ik'ithisye ūnd'ũ ūũ ta ūvoo m'ūseo t'ũ, na n'kana ngoo syenyu sy'ithwe sy'i ūth'um'ũon'i. Ind'i ūtethyo umaa kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vinya, M'ũ.

وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ وَلِتَطْمَئِنَّ بِهِ قُلُوبُكُمْ ۚ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِندِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ①

LUKU 2

12. Y'ila We wat'umie too wooka t'ũlũ wenyu ta *ovano* wa m'ũuo kuma Kwake, na We n'wam'ũtheesye k'w'ũ t'ũlũ wenyu kuma mathweon'i n'kana We atonye k'um'ũthesya inyw'i nakyo, na k'ũvetanga k'iko kya Satani kuma kwenyu, na kana We atonye kw'ik'ia ngoo syenyu vinya na k'ũlũlũm'ĩlya matambya *menyu* nakyo.

إِذْ يُفَتِّتُكُمْ أَنْتَعَسَ أَمْنَهُ مِنْهُ وَيُنْزِلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِّيُطَهِّرَ بِهِ وَيُذْهِبَ عَنْكُمْ رِجْسَ الشَّيْطَانِ وَلِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ الْأَقْدَامَ ①

¹ *I.e. Nguthu ya ita ya Makka ila ya'i na m'lio ya ka'ũ mw'ian'ũ na m'ũkw'ĩl' ūla, wa'i na m'ũio o m'ũv'ũth'ũ wa ka'ũ, yeelekele Makka kuma ngal'i ya t'ũlũ north.

13. Yila Mwāfāi wenyu wamavuanīsyē alaŋka, *akyasya*, 'Nyie nī vamwe nenyu; kwa ūu, manengei ūlōmu asu ala matēŋkīlaa. Nyie ngeekīa w'ia ngoonī sya ala matēŋkīlaa. Kūnai īndī, ilungu sya ūlō sya ngingo *syoo*, na tilangai mīthya ya syaa syoo.'

14. Kītumi nūndū mo nīmamūkaanānītē Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa Wake na ūla ona wīva ūmūkaanānīasya Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa Wake, īndī Ngai Mwene Vinya W'onthe vate nzika, nī Mwai kwa kūŋvanīsyā.

15. Usu nīw'o ūsilīlo wenyu, īndī ūsamei; na *manyai* kana ve ūsilīlo wa Mwaki kwoondū wa alei.

16. Inyw'ī ala mwītēŋkīlaa! Yīla mwakomana na ala matēŋkīlaa, mwī kaūnī, mūikamony'e inyonyu syenyu.

17. Na ūla ona wīva ūkūmandīkanīa kaūnī kana ūmonasya mūthenyanī ta ūsu, *akīŋgīanīa* na nguthu īla īngī, ow'o, we ekuīlaa ūthatu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūlō wake mwene, na īia-ya-Mwaki nīyo yīkethwa wīkalo wake. Na nī vandū vathōku mūno va kwīkala.

18. Kwa ūu, inyw'ī mūyaamoaa mo, īndī Ngai Mwene Vinya W'onthe nī We wamoae. Na we ndwaakya yīla we wekisyē, īndī nī Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla wekisyē, nīkana We atonye kūmanenge etēŋkīlī ūtato kuma Kwake-Mwene---ūtato mūseo---Vate nzika,

إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبَّتُوا الَّذِينَ
آمَنُوا سَالَتْنِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الزُّعْبُ فَأَضْرِبُوا
فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ ۝

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ يُشَاقِقِ
اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۝

ذَلِكُمْ فَذُوقُوا وَأَنَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ النَّارِ ۝

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحَفًا
فَلَا تُولُوهُمْ الْأَدْبَارَ ۝

وَمَنْ يُؤَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُ إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِقِتَالٍ أَوْ
مُتَحَيِّرًا إِلَى وَغَى فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ
جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ۝

لَمْ تَقْلُوبُوا أَلْفًا وَلَكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ
رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَفَى وَلِيُبْلِيَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ
بَلَاءً حَسَنًا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۝

Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Wĩw'i-
W'onthe, Umanyi-W'onthe.

19.Uu *nñw'o kweekikie*; na *manyai* kana
Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We Ula
wonzethasya walany'o wa alei.

ذٰلِكُمْ وَاَنَّ اللّٰهَ مُؤْمِنٌ كَيِّدٌ الْكَافِرِيْنَ ۝۱۹

20.Ethwa inyw'ĩ mwamanthaa ūtw'io,
ĩndĩ ūtw'io nĩũkĩte kwenyu. Na ethwa
inyw'ĩ nĩmũkwĩsiĩla, kũkeethwa kwĩ
ũseo kwenyu; ĩndĩ ethwa mwĩsyoka
Ūng'endilĩĩ, ĩthyĩ ota ūu tũkasyoka. Na
nguthu yenyu ndĩkethwa na ūuno
kwenyu ona vanini, ona yingĩvĩte ata, na
manyai kana Ngai Mwene Vinya
W'onthe E-vamwe na etĩkĩli.

اِنْ تَسْتَفْتِحُوْا فَقَدْ جَاءَكُمْ الْفَتْحُ وَاِنْ تَنْتَهُوا فَهُوَ
خَيْرٌ لَّكُمْ وَاِنْ تَعُوْذُوْا نَعُوْذْ وَلَنْ تُفْنِيَ عَنْكُمْ فِئَتَكُمْ
ۚ شَيْئًا وَلَوْ كَثُرَتْ ۚ وَاَنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُؤْمِنِيْنَ ۝۲۰

LUKU 3

21.Inyw'ĩ ala mwĩtkĩlaa! Mwĩw'ei Ngai
Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa
Wake, na mũikamũtie we yĩla inyw'ĩ
mweew'a we aineena.

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اطِيعُوْا اللّٰهَ وَرِسُوْلَهٗ وَلَا تَوَلُّوْا
عَنْهُ وَاَنْتُمْ تَسْعَوْنَ ۝۲۱

22.Na mũikethwe mũilyĩ ta asu ala
maasya, 'ĩthyĩ nĩtũkwĩw'a ĩndĩ mo
mayĩw'aa.'

وَلَا تَكُوْنُوْا كَالَّذِيْنَ قَالُوْا سَمِعْنَا وَهُمْ لَا يَسْمَعُوْنَ ۝۲۲

23.Vate nzika, nyamũ ila nthũku mũno
mbee wa ūthyũ wa Ngai MweneVinya
W'onthe nĩ ala matew'aa nthĩ na ala
mataneenaa, ala mate na kĩĩko.

اِنْ شَرَّ الدّٰوَابِّ عِنْدَ اللّٰهِ الضُّمُّ الْبُكْمُ الَّذِيْنَ
لَا يَعْقِلُوْنَ ۝۲۳

24.Na takethwa Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩwamanyĩte ūseo ona wĩva
nthĩnĩ woo, We vate nzika, ethwa
amatonyethisye kwĩw'a. Na yu We
akatumo mo mew'a, mo nĩkũalyũka
makasyoka ĩtina mena ūlei.

وَلَوْ عَلِمَ اللّٰهُ فِيْهِمْ خَيْرًا لَّاسْمَعَهُمْ وَلَوْ اَسْمَعَهُمْ
لَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُّعْرِضُوْنَ ۝۲۴

25. Inyw'I ala mwĩtĩkĩlaa! Mwĩtĩkei Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa, yĩla we wamwĩta inyw'I kana atonye kũmũne thayũ, na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe okaa katĩ wa mũndũ na ngoo yake, na kana We nĩ We ũla inyw'I mũkombanĩw'a Kwake,

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَهُ تَحْشَرُونَ ﴿٢٥﴾

26. Na ĩsũvĩei thĩna ũla ũtakamakũna asu katĩ wenyu mekĩte naĩ me oka. Na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ mwai kwa kũĩvanĩsya.

وَاقْبُوا فَتنةَ الَّذِينَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً وَعَلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٦﴾

27. Na lilikanai ĩvĩnda yĩla inyw'I mwai avũthũ na mwooneka mwĩ onzu kũũ nthĩ, na mwai na w'ia andũ maikese kũmũvulya mamũtwae, ĩndĩ We nĩwamũnengie wĩkalo na amũnenge vinya na ũtethyo Wake, na nĩwamũnengie inyw'I syĩndũ nzeo nĩkana mũtonye kwĩthwa mwĩna mũvea.

وَاذْكُرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَفُونَ فِي الْأَرْضِ تَخَافُونَ أَن يَتَخَفَكَمُ النَّاسُ فَوَكَّرُوا وَآيَدُكُمْ بِضَرْبِهِ وَزَرَقَكُمْ مِنَ الطَّيْبِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٢٧﴾

28. Inyw'I ala mwĩtĩkĩlaa! Mũikamũsuke Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa oyĩla inyw'I nĩmũsukaa mawĩvĩto menyũ kaingĩ na inyw'I nomwĩsĩ ũu.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمْنَكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٨﴾

29. Na manyai kana ũthw'ii wenyu na syana syenyũ nĩ ta ĩtatwa na kana no Ngai Mwene Vinya W'onthe ũla wĩna ĩtuvi ĩnene.

وَاعْلَمُوا أَنَّمَا آمَاكُمُ وَأَوْلَاكُمُ فَتنةٌ ۚ وَ أَنَّ اللَّهَ عِنْدَ أَجْرٍ عَظِيمٍ ﴿٢٩﴾

LUKU 4

30. Inyw'I ala mwĩtĩkĩlaa! Inyw'I mwamũkĩfa Ngai Mwene Vinya W'onthe, We akamũnenge inyw'I maũndũ me kĩvathũkan'y'o na akavetanga mothũku menyũ na akamũekea inyw'I; na Ngai Mwene

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَتَّبِعُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيَكْفُرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٣٠﴾

Vinya W'onthe nĩ Mwĩafi-wa-mumo mwingĩ.

31.Na lilikana ñinda yĩla alei maũsamie we nĩkana matonye kũkwĩka kolokolonĩ kana makũae kana maũlũngye. Namo nĩmasamie na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwasamie ota ũu, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We Ula Mũsami Mũseo Vyũ katĩ wa asami.

وَإِذْ يَنْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَنْكُرُونَ وَيَنْكُرُ اللَّهُ ۗ وَاللَّهُ خَبِيرٌ الْمَكْرِينَ ﴿٣١﴾

32.Na yĩla Mĩsoa Yaitũ yasomwa kwoo, mo maasya, 'Ithyĩ nĩtwĩw'ite. Kethwa Ithyĩ nĩtwendie twĩthwa twaĩ tũtonya vate nzika kũneena maũndũ ota aa. Kĩĩ ti kĩndũ ateo no mbano sya andũ ma tene.'

وَإِذَا تَنَالَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا قَالُوا قَدْ سَبَعْنَا لَأُنْتَارَ لَقَلْنَاهُ مِثْلَ هَذَا إِن هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٣٢﴾

33.Na lilikani ñinda yĩla mo maisye, 'Ame Ngai Mwene Vinya W'onthe, ethwa ũu nĩ w'o kuma kwaku, ĩndĩ, usya mbua ya mavia tũtũ waitũ kuma itunĩ kana ũtũtheesye ithyĩ ũsilĩlo mwai.'

وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِن كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَابًا مِنَ السَّمَاءِ أَوْ ائْتِنَا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٣٣﴾

34.Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaĩ atonya kũmasilĩla mo we wĩ katĩ woo, na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaĩ atonya kũmasilĩla mo oyĩla nĩmeetisye ũekeo.

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ ۚ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿٣٤﴾

35.Na yu mo mena kĩtumi kyaũ kĩla kĩtuma Ngai Mwene Vinya W'onthe ũtamasilĩla, yĩla mo mekũmasilĩla andũ kũlika Mũsikitiĩ Mũtheu namo timo asũvĩ ma w'o maw'o? Asũvĩ ala ma w'o na asu ala alũngalu, ĩndĩ aingĩ mũno moo mayĩsĩ.

وَمَا لَهُمْ آلَا يُعَذِّبَهُمُ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَهُ ۚ إِن أَوْلِيَآؤُهُ إِلَّا الْفَاقِقُونَ ۚ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٥﴾

36.Na mboya yoo Nyũmbanĩ ĩsu nĩ vathei ateo nĩ kũusya mĩũĩ na ũkũnangi

وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصَدِيَةً ۚ وَقَدْ قُتِلُوا الْعَذَابِ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٦﴾

wa mbĩ. 'Samai ĩndĩ ūsilĩlo nũndũ
nĩmwaleile kwĩtĩkĩla.'

37. Vate nzika, asu ala metĩkĩlaa
maumasya ūthwui woo kũmaalyũla andũ
kũmaumya nzĩanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe. Na vate nzika, mo
makaendee na kumya; ĩndĩ
kũkamaumĩa mo vathei ateo kũmeta na
kũĩa nũndũ wa ūvalũku woo mũnene na
ĩndĩ mo makathyũlũlũkwa me akĩlye
vinya vyũ.

38. Nĩkana Ngai Mwene Vinya W'onthe
atonye kũvathũkany'a ala athũku na ala
aseo, na kwĩĩanĩya ala athũku ūmwe
ĩũlũ wa ūla ūngĩ; na kũmomba mbumbu
onthe vamwe, na ĩndĩ, kũmekya ĩianĩ-
ya-Mwaki. Ow'o, aa nĩmo mena wasyo.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصْدُوعًا
سَبِيلَ اللَّهِ فَسَيُنفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً
ثُمَّ يَغْلِبُونََهُ وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ يُخْشَرُونَ ﴿٣٧﴾

لِيَمِيزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ
بَعْضَهُ عَلَىٰ بَعْضٍ فَيَرْكُمَهُ جَمِيعًا فَيَجْعَلُهُ فِي جَهَنَّمَ
أُولَٰئِكَ هُمُ الْخٰسِرُونَ ﴿٣٨﴾

LUKU 5

39. Matavye asu ala matetfklaa, ethwa mo nImekwisiŵa, maŵndū ala mavŵtie mo makaekewa; Indī masyoka *nthĩnĩ wamo*, nŵ'o Indī, ngelekany'o ya andū ala ma mbee nIminŵte kŵvŵta *mbee woo*.

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنتُ الْأَوَّلِينَ ﴿٣٩﴾

40. Na ūkitai namo kŵvika vaikethwe na mŵthŵnany'o, na ndĩni yŵthwe yŵ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe yonthe. Indī mo maeka, Indī vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵ Mŵsyafŵsya wa ŵndū mo mekaa.

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ فَإِنَّ الْأَهْلَ الْأَوَّلَ إِنَّمَا يَمْلِكُونَ بِصِغِيرِ ﴿٤٠﴾

41. Indī mo masyoka na ŵtina, Indī manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵ We Mŵsŵvŵi wenyu. Nŵ Mŵsŵvŵi Mŵseo mŵno ata na Mŵtetheesya mŵseo mŵno ata!

وَإِنْ تَوَلَّوْا فَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَوْلَكُمْ نِعَمَ الْمَوَلَى وَنِعَمَ النَّصِيرِ ﴿٤١﴾

42. Na manyai kana kyonthe ona kŵva kŵla inyw'ŵ mŵkwosa ta mŵtavo wa *kaŵ*, kŵlungu kŵmwe katŵ wa itano kyaw'o nŵ kwoondū wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŵtŵmwa na andū make, na ndiwa, na ngya na mŵendi-wa-kyalo, ethwa inyw'ŵ nŵmŵmwŵtŵkŵlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na maŵndū ala lthyŵ twatheeisye kwa mŵthŵkŵmi Waitŵ mŵthenya wa Kŵvathŵkany'a *kaŵ wa Vatili*---- mŵthenya ŵla nguthu sya ita ilŵ syakomanie, na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ŵtonyi wa kŵŵka syŵndū syonthe.

وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ التَّفَاقُ الْجُنُجِ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٢﴾

43. Yŵla inyw'ŵ mwaŵ ŵtee wa *mwanda* ŵla mwathengeanŵe naw'o, namo maŵ ŵtee wa *mwanda*, ngalŵ ya kŵasa, naw'o mŵkwŵlŵ waŵ ŵtheo wenyu. Na ethwa inyw'ŵ nguthu ilŵ ila syŵkŵkita,

إِذْ أَنْتُمْ بِالْعُدَّةِ الدِّينِ وَهُمْ بِالْعُدَّةِ الْقُصَايِ وَالرَّكْبِ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَلَا تَوَاعَدْتُمْ لِاخْتَلَفْتُمْ فِي

nĩmwasũanĩe ĩvinda ya kũkita, inyw'ĩ mwĩthwa mwalecanile ĩũũũ wa ĩvinda nĩkana kwĩanĩsyẽ mawendi menyu. Indĩ nĩkwatw'ĩtwe kana Ngai Mwene Vinya W'onthẽ akatw'a ĩvinda ya kwĩanĩsyẽ kĩla kyaminĩte kũtuwa nĩkana manangĩke ala matw'ĩtwe kwanangĩka kwa wĩanũ wĩ ũtheinĩ, na nĩkana mo matonye kũvĩta ala maaĩĩtwe nĩ kũvĩta ĩũũũ wa vinya wa wĩanũ wĩ ũtheinĩ. Na kwa ũla w'o, Ngai Mwene Vinya W'onthẽ nĩ Wĩw'i-W'onthẽ Umanyi-W'onthẽ.

الْبَيْعِ وَلَكِنْ لِّيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا لِّبَيِّنَاتٍ
مِّنْ هَٰلِكَ عَنْ بَيِّنَةٍ وَيَحْيَىٰ مَنْ حَىٰ عَنْ بَيِّنَةٍ وَإِنَّ
اللَّهَ لَسَبِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٩﴾

44.Yĩla Ngai Mwene Vinya W'onthẽ wakwonisye we mo ndotonĩ yaku ta avũthũ; na takethwa We akwonetye we mo ta aingĩ, vate nzika, inyw'ĩ mwĩthwa mwaleelile na mwĩthwa mwaemaniwe ene kwa ene ũndũnĩũũ; Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthẽ nĩwamũtangĩle inyw'ĩ. Vate nzika, We E-na ũmanyi mwĩanũ wa maũndũ ala me nthĩnĩ wa ithũĩ syenyu.

إِذْ يُرِيكُمُ اللَّهُ فِي مَوَالِكٍ قَلِيلًا وَلَوْ أَنَّهُمْ
كَثِيرًا لَّفَسَلْتُمْ وَلَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْوَالِ وَلَكِنَّ اللَّهَ سَلَّمَ
إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٤٠﴾

45.Na yĩla ĩvinda mwakomanie kaũnĩ, We amatw'ĩkĩthisye mo kwoneka ta avũthũ methonĩ menyu, naamũtw'ĩkĩthya inyw'ĩ kwoneka mwĩ avũthũ methonĩ moo, nĩkana Ngai Mwene Vinya W'onthẽ atonye kũete kĩndũ kĩla kyatw'ĩtwe. Na maũndũ onthẽ matũngawa kwa Ngai Mwene Vinya W'onthẽ kwa ũtw'io wa mũminũkĩlyo.

وَإِذْ يُرِيكُمُ اللَّهُ إِذَا الْفَتْحُ ثُمَّ فِي أَعْيُنِكُمْ قَلِيلًا
يُقَلِّلُكُمْ فِي أَعْيُنِهِمْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا
وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٤١﴾

LUKU 6

46.Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Yĩla mwakomana na nguthu ya ita, ĩthĩwai mwĩ alũmu, na mũlilĩkaneyi Ngai Mwene Vinya W'onthẽ mũno nĩkana mũtonye kũsinda.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِتْنَةً فَاتَّبِعُوا وَلَا تَوَلَّوْا
اللَّهُ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٤٢﴾

47.Na mwIw'ei Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŉtŉmwa Wake na mŉikakaanane mŉndŉ na ŉla ŉngI, mŉikese kŉleela na vinya wenyu ŉithela kuma kwenyu. Na ŉmIIsyai; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vamwe na ŉmIIsya.

وَاطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَسَازَعُوا فَعَفَلُوا ذَلِكَ
رَبُّكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ۝

48.Na mŉikethwe mŉilyI ta asu ala mookie kuma mIsyI kwoo kŉkathIla meko moo na kwIyonany'a kwa andŉ, namo masiIlaa andŉ maikamIvikIe nzIa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŉmathyŉlŉlŉkaa maŉndŉ onthe ala mo mekaa.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطَرًا وَ
رِئَاءَ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ
بِمَا يَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۝

49.Na yIla Satani wamatw'IkIthisye meko moo kwoneka me maseo kwoo, aisye, 'Vai katI wa andŉ ŉkamŉsinda inyw'I ona ŉmwe mŉthenya ŉŉ, na Nyie nI mŉsŉvIi wenyu.' IndI yIla nguthu iIi sya ita syoonanie I'mwe na Ila I'ngI, we nIwasyokie I'tina na itiinyo syake na asya, Vate nzika, nyie ndi ŉndŉ ndonya kŉmwIka inyw'I; vate nzika, Nyie nI'ngwona kIla inyw'I mŉtakyene. Vate nzika, Nyie nI'ngŉmŉkIla Ngai Mwene Vinya W'onthe; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nI mwai kwa kŉsilIla.

وَلَا ذَنْبَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَاهُمْ وَقَالَ لَا غَالِبَ
لَكُمْ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ لَكُمْ فَلَمَّا تَرَأَتْ
الْفِئَتَيْنِ لَكَّسَ عَلَى عَقِبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكُمْ
إِنِّي أَرَى مَا لَا تَرَوْنَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَاللَّهُ شَدِيدُ
الْعِقَابِ ۝

LUKU 7

50.YIla angangani na asu ala mena ŉwau nthInI wa ngoo syoo maisye, 'NdIni yoo nImakengete andŉ aa.' Na ŉla ona wIva wiaa wIkwatyo wake kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vinya, MŉI.

إِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ غَرَّ
هَؤُلَاءِ دِينُهُمْ وَمَنْ يَتَوَلَّ عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ
حَكِيمٌ ۝

51.Na takethwa nŉtonya kwIisa kwona, yIla alaIka mekwosa mathayŉ ma asu ala

وَلَا تَرَىٰ إِذْ يَتَوَلَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةَ يَصْرِفُونَ
وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ۝

matetĩkĩlaa, maimakũna mothyũ moo na
mĩongo yoo, *makyasya*, 'Samai inyw'ĩ
ũsilĩlo wa kũvĩvw'a!.

52.'Uu nũndũ wa maũndũ ala moko
menyu matongoisye mbee *wenyu-ene*, na
manyai kana Ngai Mwene Vinya
W'onthe ti mwĩki wa naĩ kwa athũkũmi
Make ona vanini.

ذٰلِكَ بِمَا قَدَّمْتَ اَيْدِيَكُمْ وَاِنَّ اللّٰهَ لَيْسَ بِظَالِمٍ
لِّلْعٰبِدِۙ

53.*Ngewa yoo* nĩ ta ngewa ya andũma
Valao, na asu ala maĩ mbee woo: mo
nĩmaileile Syama sya Ngai Mwene Vinya
W'onthe; kwa ũu, Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩwamasilĩle nũndũ wa naĩ
syoo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe Ena-Utonyi Na Mwai kwa
kũsilĩla.

كَذٰلِكَ اِلٰى فِرْعَوْنَ وَاَلَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَفَرُوْا
بَاٰتِ اللّٰهِ فَاَخَذَهُمُ اللّٰهُ بِذُنُوْبِهِمْ اِنَّ اللّٰهَ
قَوِيٌّ شَدِيْدُ الْعِقَابِۙ

54.Uu nũndũ Ngai Mwene Vinya
W'onthe ndakaalyũla Inee yĩla We
ũmanengete andũ ateo mo maalyũle
mwĩkalo woo ene, na *manyai* kana Ngai
Mwene Vinya W'onthe nĩ Wĩw'i-
W'onthe, Umanyi-W'onthe.

ذٰلِكَ بِاَنَّ اللّٰهَ لَمْ يَكُ مُغْتَبَرًا تَعْمَلُ اَعْمَالًا عَلٰى قَوْمٍ
حَتّٰى يُعْذِرُوْا مَا يَفْتَنِيْهِمْ وَاَنَّ اللّٰهَ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌۙ

55.*Ngewa yoo* nĩ ta ngewa ya andũ ma
Valao na ala maĩ mbee woo; mo
nĩmaileile Syama sya Mwĩalĩ woo, kwa
ũu Ithyĩ nĩtwamanangie mo kwoondũ wa
naĩ syoo. Na Ithyĩ nĩtwamanyw'ĩthisye
kĩw'ũ andũ ma Valao, nũndũ onthe maĩ
eki-ma-naĩ.

كَذٰلِكَ اِلٰى فِرْعَوْنَ وَاَلَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوْا
بَاٰتِ رَبِّهِمْ فَاَهْلَكَهُمْ بِذُنُوْبِهِمْ وَاَغْرَقْنٰ اِلٰ
فِرْعَوْنَ وَكُلَّ كٰنُوْثٰلِيْنِۙ

56.Vate nzika, syũmbe ila nthũku mũno
vyũ mbee wa ũthyũ wa Ngai Mwene
Vinya W'on the nĩ asu ala matatũngaa
mũvea. Kwa ũu mo maiketĩkĩla.

اِنَّ سَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللّٰهِ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا فَهُمْ لَا
يُؤْمِنُوْنَۙ

57.Asu ala we weekTie Utianŋo namo; Indī nīmanangaa Utianŋo kīla Ivinda, namo maimŋkīaa Ngai.

الَّذِينَ عَاهَدْتَ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنْقُضُونَ عَهْدَهُمْ
فِي كُلِّ مَرَّةٍ وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ ٥٧

58.Kwa ūu, mwamakwata kaŋnī, Indī kwa kŪmasembethya, mekŋei wia ala me Itina woo, nīkana mo matonye kūtaŋka.

فَأَمَّا تَثَقَّفَتْهُمْ فِي الْحَرْبِ فَشَرَّدْنَاهُمْ مَنْ خَلَقْنَاهُمْ
لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُونَ ٥٨

59.Na ethwa we nŋŋkīa ūseleke wa andŋ, mekīsyē Utianŋo woo Itina kwa ūlŋgalu. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamendaa ala mena ūseleke.

وَأَمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِيفَتَهُ فَأَتَيْنَا الْيَوْمَ عَلَى
سَوَاءٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يُبَيِّتُ الْمُنَافِقِينَ ٥٩

LUKU 8

60.Na ala matetŋkīlaa maikasŋanŋe kana nīmatŋvonokete Ithyī. Mŋ vate nzika, maitonya kŋkaananīsyā kīleelo kya Ngai.

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا إِذْهُمْ لَا
يُعْجِزُونَ ٦٠

61.Na meyŋmbanīsyēi mo ūndŋ mŋtonya kwa kaŋ na mbalasi syovetwe mŋvakanī, vala mŋtonya kŋteelemya mŋmaitha wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na mŋmaitha wenyu na angī ūtee wamo inyw'ī mŋtamesī. Indī Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋmesī mo. Na kīla ona kīva inyw'ī mŋkumya nzīanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, inyw'ī mŋkaīvwa kyusŋŋte na inyw'ī mŋikavīŋw'a.

وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ
الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ
مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا
تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ
لَا تَظْلُمُونَ ٦١

62.Na ethwa mo nīmeelekela kwenda mŋuo, naku we welekele w'o, na ia wīkwatyo waku kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Vate nzika, We nī We Ula Wīw'i-W'onthe, Umanyi-W'onthe.

وَأِنْ جَاءُوا لِلْسَّلَامِ فَأَجْزِئْ لَهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ
إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٦٢

63.Na ethwa mo mena kīleelo kya kŋŋkenga we, Indī Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīanŋe kwoondŋ waku we. We

وَأَنْ يُرِيدَ أَنْ يَمُوتَ يَخِذْ عُنُوكَ فَإِنْ حَسِبَكَ اللَّهُ هُوَ
الَّذِي آتَاكَ بِبَصِيرَةٍ وَالْأُولَئِكَ ٦٣

nĩ We ūla ūkūnengete we vinya na
Otethyo Wake vamwe na etĩkĩli;

64. Na We nĩwĩkĩite wendo katĩ wa ngoo
syoo. Na ona takethwa we waumisiye
syonthe ila syĩ ūlũũ wa nthĩ, we ndwĩthwa
watonyie kwĩkĩla wendo katĩ wa ngoo
syoo, ĩndĩ Ngai Mwene Vinya W'onthē
nĩwĩkĩite wendo katĩ woo. Vate nzika
We E-vinya, Mũĩ.

65. We Mwathani! Ngai Mwene Vinya
W'onthē nĩwĩanĩe kwoondũ waku we na
asu ala makũatĩĩaas we katĩ wa etĩkĩli.

LUKU 9

66. We Mwathani! Ingĩĩsya etĩkĩli kũkita.
Ethwa katĩ wenyu ve mĩlongo ĩĩ ala
meyũmĩĩsye, mo makamasinda maana
elĩ; na ethwa ve ĩana menyũ,
makamasinda ngili ĩmwe ya asu ala
matetĩkĩĩlaa, nũndũ mo nĩ andũ
matamanyaa.

67. Ivinda yĩ Ngai Mwene Vinya
W'onthē nũvũthĩye mũio wenyũ, nũndũ
We nĩwĩĩ kana ve wonzu nthĩnĩ wenyũ.
Kwa ūu ethwa ve ĩana menyũ ala
meyũmĩĩsye, makamasinda maana elĩ; na
ethwa ve ngili ĩmwe menyũ, mo
makamasinda ngili ĩĩ kwa mwĩlao wa
Ngai Mwene Vinya W'onthē. Na Ngai
Mwene Vinya W'onthē E-vamwe na asu
ala momĩĩfasya.

68. Kũimwaĩĩte Mwathani kwĩthwa na
ngombo o kũvika we mwene alike kũnĩ
nthĩnĩ okite. Inyw'ĩ nĩmwendaa syĩndũ
sya nthĩ, oyĩla Ngai Mwene Vinya
W'onthē endaa ĩtu kwoondũ wenyũ. Na

وَأَلَفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا
مَا أَلَفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلَفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ
عَزِيزٌ حَكِيمٌ ⑤

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ⑥

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ إِنْ يَكُنْ
مِنْكُمْ عَشْرُونَ صَبَرُوا عَلَى مَا تَنْتَهِينَ وَإِنْ
يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا آلَ الْفَكْرِ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا
بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ⑦

إِنَّ خَفَافَ اللَّهِ عَلَى ثِقَالٍ وَعَلِيمٌ إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ
عَشْرُونَ صَبَرُوا عَلَى مَا تَنْتَهِينَ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ
أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفِينَ بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ⑧

مَا كَانَ لِنَبِيِّ أَنْ يُكُونَ لَهُ أَسْرَى خَلْفَ يَدَيْهِ فِي
الْأَرْضِ تَرِيدُونَ عَرَصَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُبْدِ الْآخِرَةَ
وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ⑨

Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vinya,
Mŭĩ.

69. Takethwa vayaĩ ūtw'io kuma kwa
Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla
watongoetye mbee, vate nzika thĩna
mūnene wĩthwa wamūkwatie inyw'ĩ
ūndũ ūkwatene na kĩla inyw'ĩ mwoosie.

لَوْلَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ سَبَقَ لَنَسَكُنَّ فِيمَا آخَذْتُمْ
عَدَابَ عَظِيمٍ ۝

70. Kwa ūu, yai kĩla mūtavĩte kaŭnĩ ta
kĩtkĩllye na kĩseo, na mūkĩei Ngai
Mwene Vinya W'onthe. Vate nzika,
Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mūekanĩ
Mūno Vyū, Usūĩtwe nĩ tei.

فَكُلُوا مِنَّمَا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ
غَفُورٌ رَحِيمٌ ۝

LUKU 10

71. We Mwathani, Itavye ngombo ila syl
mokonĩ maku, 'Ethwa Ngai Mwene
Vinya W'onthe nĩwĩsĩ ūseo ona wĩwa wĩ
nthĩnĩ wa ngoo syenyu, We akamūnenge
inyw'ĩ syĩndũ nzeo mbee wa ila syosetwe
kuma kwenyu, na akamūkeke inyw'ĩ. Na
Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mūekanĩ
Mūno Vyū, Usūĩtwe nĩ tei.

يَأْتِيهَا النَّجِيُّ قُلْ لِّمَن فِي أَيْدِيكُمْ مِنَ الْأَسْرَى
إِنْ يَعْلَمِ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ خَيْرًا يُؤْتِكُمْ خَيْرًا مِّمَّا آخَذَ
مِنْكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۝

72. Na ethwa mo mena kĩeleelo kya
kūūsuka we, mo nĩmaminĩte kūmūsuka
Ngai Mwene Vinya W'onthe mbee. Kwa
ūu nĩwamatw'ĩkĩthisye mo andũ mate
ūtonyi. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe
nĩ Umanyi-W'onthe, Mŭĩ.

وَإِنْ يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ
فَأَمَكَ مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۝

73. Vate nzika, asu ala meetkĩlĩte na
makatia mĩsyĩ yoo na mokĩĩte na ūthw'ii
woo na mathayū moo kwoondũ wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe, na asu ala
mamanengete mo wĩkalo na ūtethyo----
mo nĩ anyanyae ma w'o vyū. Indĩ kwa
asu ala

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ
أَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ أَوْوُوا وَتَصَرَّوْا
أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَالَّذِينَ آمَنُوا

metfkiĩĩte na makalea kuma mĩsyĩ kwoo,
we ndwĩna ūtonyi ʔolũ wa ūsũvĩo woo
ona vanini o kũvika maume mĩsyĩ kwoo.
Indĩ ethwa mo mekwĩtya ūtethyo ʔolũ wa
ndĩni, Indĩ nĩ ʔolũ waku kũmatethya, ateo
katĩ wenyu na andũ ala mwĩna
mwĩw'ano namo inyw'ĩ-ene ve
ngwatanĩo. Na Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩwona ūndũ inyw'ĩ mwĩkaa.

لَمْ يَهَاجِرُوا مَا لَكُمْ مِنْ وَلَا يَتَّبِعُهُمْ شَيْءٌ خِ
يَهَاجِرُوا وَإِنْ اسْتَنْصَرُواكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمْ
النَّصْرُ إِلَّا عَلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُم مِّيثَاقٌ وَاللَّهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ٥٧

74.Na asu ala metetfkiĩlaa---mo nĩ
anyanya ma mũndũ na ūla ūngĩ. Ethwa
inyw'ĩ mũikwĩka ūndũ mwĩtyaĩwe,
kũkeethwa kĩmena ʔolũ wa nthĩ na
kĩthokoo kĩnene.

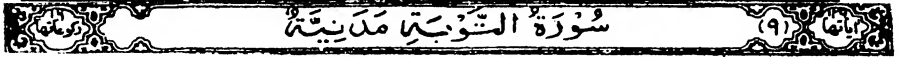
وَالَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ إِلَّا تَفْعَلُوا
تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ ٥٨

75.Na asu ala metfkiĩĩte na matie mĩsyĩ
yoo na mokitĩte kwoondũ wa nzĩa ya
Ngai Mwene Vinya W'onthe na asu ala
mamanengete mo wĩkalo na ūtethyo--
ow'o'aa nĩ etfkiĩli ma w'o. Mo
makeethwa na ūkeo na kyaũya kya
ndaĩa.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجْهَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
وَالَّذِينَ أُولُوا نَصْرًا أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا
لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ٥٩

76.Na asu ala metfkiĩĩte kuma ʔvinda yu
na matie mĩsyĩ yoo na mokitĩte
kwoondũ wa nzĩa ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe vamwe nenyu----aa nĩ amwe
menyu; na ʔolũ wa ndũũ sya mũkautĩ,
mo me vakuvĩ mũno mũndũ na ūla ūngĩ
nthĩnĩ wa ʔvuku ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe. Vate nzika, Ngai Mwene
Vinya W'onthe nũsyĩsĩ syĩndũ syonthe
nesa.

وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْ بَعْدُ وَهَاجَرُوا وَجْهَهُمْ
فَأُولَٰئِكَ مِنْكُمْ وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ
فِي كِتَابِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ٦٠

AL – TAUBA
(Wavuanīw'e Madina)

1.Kĩĩ nĩ kĩmanyĩthya kwĩyumya vyũ nthĩnĩ wa kũtũlwa mũtĩ ngalĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa Wake wa kũtaanĩsya na *mwĩw'ano* w'onthe na avoyi ma mĩvwanano ala inyw'ĩ mweekĩie mwĩw'ano namo.

بَرَاءَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ
الْمُشْرِكِينَ ①

2.Kwa ũu, angangani tũlũ wa nthĩ kwa myei ĩna, na manyai kana mũitonya kũsiĩla walany'o wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na kana Ngai Mwene Vinya W'onthe akamasonokya alei.

فَيُنْجُوا فِي الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ
غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ وَإِنَّ اللَّهَ مُعْزِي الْكَافِرِينَ ②

3.Na *kĩĩ nĩ kĩmanyĩthya* kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa Wake kwa andũ mũthenyanĩ wa Haji ĩla Nene, wa kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nũtaanĩsye na athaithi ma mĩvw'anano, na Mũtũmwa Wake ũu. Kwa ũu, inyw'ĩ mweelila, kũkeethwa kwĩ ũseo kwenyu; ĩndĩ inyw'ĩ mwaalyũka na kũsyoka ĩtina, ĩndĩ manyai kana mũitonya kũsiĩla *walany'o* wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na matavye asu ala matetĩkĩlaa ũvoo wa ũsilĩlo wĩ woo.

وَأَذَانٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ
الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ
فَإِنْ تَبَيَّنَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا
أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ وَبَشِّرِ الَّذِينَ كَفَرُوا
بِعَذَابٍ إِلَيْنِمْ ③

4.Ateo ala mwĩna mwĩw'ano namo kafi wa athaithi ma mĩvw'anano na ala mataalea kwĩanĩsya mawĩvĩto moo kwenyu ala meevĩtie, kana makamũtetheesya mũndũ ona ũmwe kũmũkita inyw'ĩ. Kwa ũu, meanĩsyei aa ũtianĩo *ũla inyw'ĩ* mwĩkĩite kũvika ĩvinda yoo yĩla yĩtw'ĩtwe. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa ala alũngalu.

إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوكُمْ
شَيْئًا وَلَمْ يَظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ أَحَدًا فَأَتُوا إِلَيْنِهِمْ
عَاهِدُهُمْ إِلَى مَدِيْنَةٍ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ④

5.Na yġla myei ġla ġtheetw'e yathela, moaaei athaithi ma mġvw'anano ovala mwamethġġla, na makwatei mo ta ngombo, na mathyŋlŋlŋkei, na moveesyei mo kġla vandŋ ve wġvitho. Ĥndġ ethwa nġmeelila na kŋlŋmya Mboya na kŋġva Saka, Ĥndġ ekanai na nzġa yoo yġ nthasye. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nġ Mŋŋekanġi Mŋno Vyŋ, Usŋŋtwe nġ tei.

فَإِذَا نَسَخَ الْأَشْهُرَ الْحُرُمَ فَاتَّقُوا الشَّرِيكَينَ
حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَجُدُّوهُمْ وَاحْكُمُوا
لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ فَإِن تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا
الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ٥

6.Na ethwa ŋmwe wa athaithi ma mġvw'anano nġwakwġtya we ŋsŋvġo, mŋnenge ŋsŋvġo nġkana atonye kwġw'a ndeto ya Ngai Mwene Vinya W'onthe; na Ĥndġ ŋimŋtwaa vandŋ vake va mŋuo. Kġtumi nŋndŋ mo nġ andŋ matena ŋmanyi.

وَإِن أَحَدٌ مِنَ الشَّرِيكَينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ
كَلِمَ اللَّهِ ثُمَّ ابْلِغْهُ مَا مَنَعَهُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا
يَعْلَمُونَ ٦

LUKU 2

7.Vatonyeka ata kwġthwa mwġw'ano wa athaithi ma mġvw'anano aa na Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŋtŋmwawake, ateo asu ala inyw'ġ mweekġie wġw'ano namo nthġnġ wa Mŋsikiti Mŋtheu? Kwa ŋu, ŋndŋ mo mekŋendee kwġthwa me ma w'o kwenyu, ġthġwai mwġ ma w'o kwoo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa ala alŋngalu.

كَيْفَ يَكُونُ لِلشَّرِيكَينَ عَهْدٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ رَسُولِهِ
إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فَمَا
اسْتَقَامُوا لَهُمْ فَاسْتَقِمْوْا لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ بَحِيبُ
الْمُتَّقِينَ ٧

8.Kŋtonyeka ata ethwa yġla mo mamŋsinda inyw'ġ, maisŋanġaa ndŋŋ sya mŋkautġ ona yġva kana mwġw'ano ġŋlŋ wenyu? Mo nġmatonya kŋmwendeesya inyw'ġ na makanyw'a moo, oyġla ngoo syoo niŋlea, na aingġ mŋno moo nġ mbaa-matŋ.

كَيْفَ وَإِن يَظْهَرْ عَلَيْكُمْ لَا يَرِيقُوا فِيكُمْ إِلَّا
وَلَا ذِمَّةٌ يُرْضُونَكُمْ بِأَنُوتَاهُمْ وَتَأْبَى قُلُوبُهُمْ
وَأَلَدُّهُمْ فَنُفُونَ ٨

9. Mo makūanasya Mīsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na thooa mūvūthū na kūmalūngya andū kuma nzīanī Yake. Ow'o, maūndū ala mo mekaa nī mathūku.

اِشْتَرَوْا بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمًّا قَلِيلًا فَصَدَّوْا عَنْ سَبِيلِهِ
إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ①

10. Mo maisyaasya ndūū sya mūkaufi kana ūtianfo kuma kwa ūmwe ona wīva ūla ūmafkīaa mo. Na nīmo ala eki-ma-mothūku.

لَا يَرْقُبُونَ فِي مُؤْمِنٍ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً وَأُولَئِكَ هُمُ
الْمُعْتَدُونَ ②

11. Indī ethwa mo nīmeelila na kūlūmya Mboya na kūlva Saka, mo Indī nī aneethe menyu katī wa mūfkīto. Na lthyī nītūtanasya Mīsoa kwa andū ala mena ūmanyi.

فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَفَأَخَذْتُمُ
فِي الدِّينِ وَنَفَضِلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ③

12. Indī ethwa mo nīmaananga mawīvīto moo ītina wa mwīw'ano woo, na kūmūma ndīni yenyu, makūnei Indī atongoi aa ma ūlei---vate nzika, mo mai na ndaīa na mawīvīto moo---nīkana maeke.

وَأِنْ تَكَتُّوا أَيْمَانَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعْنُوا
فِي دِينِكُمْ فَقَاتِلُوا إِنَّهُ الْكُفْرُ إِنَّهُمْ لَا أَيْمَانَ
لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ ④

13. Inyw'ī mūikokita na andū ala manangite mawīvīto moo, na ala masūanīe kūmūlūngya Mūtūmwa, na mo nīmo maī ma mbee kwambīlīlīya mong'endu kwenyu? Inyw'ī komūūmakīa? Tiw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī We mwailite nī kūmūkīa mūno, ethwa inyw'ī mwī etfkīlī!.

إِلَّا تُقَاتِلُوا قَوْمًا تَكَتُّوا أَيْمَانَهُمْ وَهُمْ لَا يَخْشَوْنَ
الرَّسُولَ وَهُمْ بَدَّوْكُمْ أَقَلَّ مَرَّةٍ أَخْشَوْهُمْ قَالَهُ
أَحَى أَنْ تَخْشَوْهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ⑤

14. Mokitei, nīkana Ngai Mwene Vinya W'onthe atonye kūmasīlīla kwīlīla mokonī menyu, na amasonokye mo, nā amūtethye inyw'ī mwīthwe na ūkīlyo ūlū woo, na kūkiakisya īlīko sya andū ala metfkīlaa;

قَاتِلُوهُمْ يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْزِيهِمْ وَيُسَبِّحُ
عَلَيْهِمْ وَيُسَبِّحُ صُدُورُ الْمُؤْمِنِينَ ⑥

15.Na nĩkana We atonye kūveta ūthatu wa ngoo syoo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe amwelekelaa na tei ūla ona wĩva We wendaa. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Umanyi-W'onthe, Mŭl.

وَيَذِھِبْ غَیْظَ قُلُوبِهِمْ وَيَتُوبُ اللّٰهُ عَلٰی مَنْ يَّشَآءُ
وَاللّٰهُ عَلِیْمٌ حَكِیْمٌ ۝

16.Inyw'ĩ mwĩsũanĩa kana mŭkatiwa mwĩ inyw'oka, oyĩla Ngai Mwene Vinya W'on the ūtanamba kũmanya ala mokitaa *kwa nzĩa* ya Ngai Mwene Vinya W'onthe,, na matamwosaa *ona ūmwe* kwĩthwa mũnyanya wa w'o ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŭtũmwa Wake na etĩkĩli? Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmanyaa mũno ūndũ inyw'ĩ mwĩkaa.

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَكُوا وَلَنْ يَعْلَمَ اللّٰهُ الَّذِينَ يَجْهَدُونَ
مِنْكُمْ وَلَمْ يَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ وَلَا رَسُولِهِ وَ
عَلٰی لَا الْمُؤْمِنِينَ رِجْةً وَاللّٰهُ جَبَّارٌ عَلِيمٌ ۝

LUKU 3

17.Ti ūlũ wa athaithi ma mĩvw'anano kwĩka ūlũgalu kwa ieleelo ila Mĩsikiti yakĩwe kwoondũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na kũmĩkalya yĩ mĩseo kwĩfanana nondũ kwalle oyĩla mo nĩ ngũsĩ sya ūlei woo ene. Mo nĩmo ala mawĩa moo makethwa vathei, namo makekalaa nthĩnĩ wa Mwaki.

مَا كَانَ لِلشُّرَكَاةِ أَنْ يُعْمَرُوا مِثْلَ اللّٰهِ شَهِيدِينَ
عَلٰی أَنْفُسِهِمْ بِالْكَفْرِ أُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ وَ
فِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ ۝

18.Nĩw'o, we eweka nĩwe wailwe nĩ kũmĩsũvĩa Mĩsikiti ya Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla ūmwĩtĩkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na Mũthenya wa Mũminũkĩlyo, na ūsyafĩsyaa Mboya, na ūĩvaa Saka, na ūtamũkĩlaa ūngĩ ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe; kwa ūu, aa nĩmo melekele mũno kwĩthwa. matalĩka katĩ wa ala matongoew'e.

إِنَّمَا يُعْمَرُ مِثْلَ اللّٰهِ مَنْ آمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللّٰهَ فَهُوَ
أُولَئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ ۝

19.Inyw'ĩ mwĩtw'ĩkĩthya kũmanenge kyaũnyw'a mahaji na kũseũvya Mũsikiti Mũtheu ūndũ ūmwe na mawĩa make ūla

أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَآجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ
كَمَنْ آمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ

umwĩtkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũthenya wa Mũminũkĩlyo na ūkitaa kwoondũ wa nzĩa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe? Mo ti ūndũ ūmwe *ona vanini* mbee wa ūthyũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andũ mate alũngalu.

اللَّهُ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ ﴿٥٩﴾

20. Asu ala metĩkĩlaa na *mathamaa kuma mĩsyĩĩyoo kwoondũ wa Ngai* na kũkita kwoondũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na ūthw'ii woo na mathayũ moo mena kĩvĩla kĩtũũlu mũno mbee wa ūthyũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na nĩmo ala makatana.

الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجْهَهُمْ إِلَى سَبِيلِ اللَّهِ
يَأْمُرُهُمْ وَأَنْفُسُهُمْ أَكْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ
أُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٦٠﴾

21. Mwĩlaĩ woo amanengae mo ūvoo mũseo wa tei kuma Kwake We na wa ūtanu Wake, na wa Mĩũnda ĩla nthĩnĩ wayo vakethwa ūtanu wa kwĩkalaa kwoondũ woo;

يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّتْ لَهُمْ
فِيهَا لَعْنَةُ مُقِيمٍ ﴿٦١﴾

22. Mo makekalaa vo tene na tene. Nĩw'o, vena ĩtuvi ĩnene kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٦٢﴾

23. Inyw'ĩ ala mwĩtkĩlaa! Mũikamose maaĩthe menyu na anaa-nyinyia menyu ta anyanya, ethwa mo meenda ūlei kũvĩta mũĩkĩllo. Na ūla ona wĩva ūtumaa ndũũ namo kuma katĩ wenyu, asu nĩmo eki-ma-naĩ.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ
أَوْلِيَاءَ إِنْ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ وَمَنْ يَتَوَلَّمْ
مِنْكُمْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٦٣﴾

24. Asya, 'Ethwa maaĩthe menyu, na syana syenyu, na anaa-ĩthe menyu, na iveti syenyu, na ndũũ sya mũkauĩ syenyu, na ūthw'ii ūla mũmbanĩtye, na ūtandĩthya wenyu ūla mũũkĩla ndũkaũngame, na nyũmba syenyu ĩla mwendete mũno, nĩsyo mwendete mũno

قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ
وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَمْشُونَ
كِسَادَهَا وَمَسْكِنٌ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ

kūvīta Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa Wake, na kūkita kwoondū wa nzīa Yake, Indī eteelai kūvika kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ena ūtw'io Wake; na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andū mbaa-matū.

وَرَسُولُهُ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ
بِآيَةٍ مِنَ اللَّهِ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٥٠﴾

LUKU 4

25.Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwamūtethetye inyw'ī nthīnī wa makaū maingī, na Mūthenyanī wa Unaini, yīla ūtalo wenyu mwingī watumie inyw'ī mwīkathīla Indī ndwaamūna inyw'ī na kīndū na nthī vamwe na ūnene wayo w'onthe, nīyakuīviw'e kwoondū wenyu, na Indī nīmwaalyūkile mūsyokete ītina.

لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ
إِذْ أَجَبْتَكُمْ لَقَدْ تَفَعَّلْنَا عَنْكُمْ شَيْئًا وَ
صَافَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِأَرْحَبَتْ ثُمَّ وَلَيْتُمْ
مُذَبِّرِينَ ﴿٥١﴾

26.Na Indī, Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwatheesye ūuū īūlū wa Mūtūmwa Wake na īūlū wa etīkīli, na We nīwatheesye nguthu sya ita ila inyw'ī mūtaasyona, na We nīwamasīlle asu ala maleile kwītkīla. Na yīl nī ītuvi ya alei.

ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ
وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا
وَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ﴿٥٢﴾

27.Indī Ngai Mwene Vinya W'onthe, ītina wa ūu, akamwelekela ūla w'onthe We wendaa ena ūuū; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mūekanī Mūno Vyū, Usūītwe nī tei.

ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ
عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥٣﴾

28.Inyw'ī ala mwītkīllaa! Vate nzika, avoyi ma mīvw'anano nī avuku. Kwa ūu, mo maikaūthengeee Mūsikiti Mūtheu ītina wa mwaka ūū woo. Na ethwa inyw'ī nīmūōkīla ūkya, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamūthusya inyw'ī katī wa mumo Wake, ethwa We akenda. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Umanyi-W'onthe, Mōī.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّا الشُّرُكُونَ بَحْسٌ فَلَا يَفْرُبُوا
السَّجْدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا وَإِنْ خِفْتُمْ
عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْنِيكُمْ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنْ شَاءَ
إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٤﴾

29. Ukitali na ala kat'i wa Andũ ma Ivuku ala matamwĩtĩkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe kana Mũthenya wa Mũminũkĩlyo, kana makwata maũndũ ala Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa Wake mavatanĩte, kana kũatĩla ndĩni ĩla ya w'o, okũvika mo maĩve koti na moko *moo ene menyivĩnye* na kwonany'a wĩw'i woo.

LUKU 5

30. Na Ayuti maasya, 'Esala nĩ Mwana wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na Aklisto maasya, 'Masia nĩ mwana wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; ii nĩ ndeto sya makanyw'a moo. Mo meyTelekanasya na ũneeni wa asu ala maleile kwĩtĩkĩla mbee wqo. Kĩumo kya Ngai Mwene Vinya W'onthe kĩthwe ĩlũlũ woo! Mo maalyũlangawa ata!

31. Mo mamosete asomi moo na alei moo kwĩthwa elai moo vandũ va Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na *ota ũu now'o mamwosete Masia*, mwana wa Malia, ĩndĩ mo mayaaĩĩalwa ũu ateo kũmũthaitha Ngai Umwe. Vai Ngai ateo We. We nĩ Mũtheu Mũno ĩlũlũ wa kĩla mo mamwĩananasya We nakyo!

32. Mo mendaa kũvosya kyesi kya Ngai Mwene Vinya W'onthe na makanyw'a moo; ĩndĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaketĩkĩlyo kĩndũ ateo We akeanĩsya kyesi Kyake, ona kau alei nĩmatonya kũlea kũkyenda.

33. We nĩ We Ula wamũtũmie Mũtũmwa Wake ena ũtongoi na ndĩni ya w'o, nĩkana We atonye kũmĩsindĩthya ĩlũlũ wa kĩla ndĩni *ĩngĩ*, ona ethwa avoyi ma mĩvw'anano nĩmatonya kũmĩmena.

قَالُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ
دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ عَتِيَ يَعْتَدُوا الْحِجَّةَ
عَنْ يَدٍ وَهُمْ ضَعُفُونَ ﴿٥﴾

وَقَالَتِ الْيَهُودُ عِزِّيْزُنَا اللَّهُ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ
ابْنُ اللَّهِ ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ يُضَاهُونَ قَوْلَ
الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ قَتَلْتُمُ اللَّهَ أَنَّى يُكُونُ ﴿٦﴾

اتَّخَذُوا أَحِبَّاءَهُمْ دُرُجًا لَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ
اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا
إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٧﴾

يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ
إِلَّا أَنْ يَتِمَّ نُورُهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿٨﴾

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظَاهِرَهُ
عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿٩﴾

34. Inyw'I ala mwItk'laa! Vate nzika, aingI ma athembi na elei nImaIsaa ūthw'ii wa andŭ na nzIa sya ūvŭngŭ na kŭmaalyŭla andŭ kuma nzIaŋI ya Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na asu ala mombanasya na kŭvitha thaavu na vetha na mailea kŭsyumya kwa nzIa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe-----matavye mo ūvoo wa ūsilŭlo wI woo,

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْأَجْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لِيَكُونُوا أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا ينفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٥٤﴾

35. Mŭthenya ūla kŭkatw'Tk'ithw'a kŭvyŭ nthIŋI wa mwaki wa Ngiena, na mothyŭ moo na mbau syoo na mIŋongo yoo tkavIv'w'a vo na kŭkatavanw'a kwoo; aa nImo inyw'I mweeyIe inyw'I-ene, kwa ūu, yu samai kIla inyw'I mwaiiaa.

يَوْمَ يُحْمَىٰ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ خُكُوفُهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنفُسِكُمْ فَذُقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ ﴿٥٥﴾

36. Kŭtala kwa myei kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe kwIthIŋtwe kwI myei tkŭmi na IŋI kwIanaana na mwIao wa Ngai Mwene Vinya W'onthe kuma mŭthenya ūla We woombie matu na nthI. KatI wa Iŋo, Iŋa nI mItheu. Ino nIyo ndIŋi Ila yIkala. Kwa ūu, mŭikevItIŋsyen nthIŋI wayo. Na ūkitai na athaithi ma mIv'w'anano onthe tondŭ mo meŭmŭkita me on the vamwe; na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vamwe na ala alŭŋgalu.

إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿٥٦﴾

37. Vate nzika, kŭtIŋsyen kwa Mwei Mŭtheu nI wongeleku wa ūlei. Ala matetk'laa nImathyoekaw'a naw'o, mawItk'laasya mwaka ūmwe na kŭvatana mwaka ūngI, nIkana mo matonye kwIw'ana na ūtalo wa myei Ila Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmItw'Tk'ithIŋtwe mItheu, na nIkana mo matonye kwItk'laasya syIŋdŭ Ila Ngai Mwene Vinya W'onthe ūvatanIte.

إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ يُضَلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُحْلُونَهُ عَامًا وَيُخَرِّمُونَهُ عَامًا لِّيُطِغُوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ فَيُحِلُّوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ زُرِينُ لَهُمْ سُوْرٌ يَجْعَلُونَ أَعْمَالَهُمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٥٧﴾

Uthŭku wa meko moo nŭtw'ŭkĩthĩtw'e kwoneka wĩ mŭseo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andũ alei.

LUKU 6

38. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Mwĩna kyaũ inyw'ĩ yĩla mweew'a, umaalai mŭkokite kwoondũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, mwĩthikaa mŭkakumanĩa na nthĩ? Inyw'ĩ mŭkeanĩwa nĩ thayũ wa nthĩ ĩno mbee wa thayũ wa Itunĩ? Motandĩthyo ma thayũ ũũ wayu makeethwa makyoneka me manini mŭno Itunĩ.

39. Ethwa inyw'ĩ mŭiũthi kũkita, We akamũsilĩla na ũsilĩlo wĩ woo, na akanyuva andũ angĩ vandũ venyu eka inyw'ĩ, na inyw'ĩ mŭikamwĩka naĩ ona vanini. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ũtonyi mwĩanũ ĩũlũ wa syĩndũ syonthe.

40. Ethwa inyw'ĩ mŭiũmũtetheesya we, ĩndĩ manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwamũtetheesye we ona yĩla alei mamũlũngilye we yĩla waĩ ũmwe wa ala elĩ yĩla maĩ ngunganĩ, yĩla we wamũtavisye mũnyanyae, Ndũkew'e kyeve, nũndũ Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vamwe naitũ. 'Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwatheesye mũuo Wake ĩũlũ wake, na nĩwamwĩkie we vinya na nguthu sya ita ila mũtaasyona, na nĩwamĩsonokisye ndeto ya asu ala maleile kwĩtĩkĩla, na no ndeto ya Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka ĩla nĩyo nene. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vinya, Mũĩ.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ انْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَتَأْتُوا الْقُلُوبَ إِلَى الْأَرْضِ أَنْزَلْتُمُوهَا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٣٨﴾

إِلَّا تَتَغَفَرُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَتَضَرَّوْهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾

إِلَّا تَتَضَرَّوْهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٤٠﴾

41. Umaalai, mwĩ avũthũ kana mwĩ aito, na ūkitai na syĩndũ syenyu na mathayũ menyu kwoondũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthē. Uu nĩw'o ūseo kwenyu, takethwa inyw'ĩ nĩmwamanyie tũ.

انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٥١﴾

42. Takethwa waĩ ūtandĩthyo wa mĩtũkĩ na kyalo kĩkuvĩ, vate nzika, mo methwa makũatĩĩe we, ĩndĩ kyalo kyu kyũmũ kyoonekie kĩ kĩasa kwoo. Onakau mo makeevĩta na Ngai Mwene Vinya W'onthē *makyasya*, 'Takethwa ithyĩ nĩtwaĩ tũtonya, vate nzika, ithyĩ twĩthwa twaendaniŷe nenyu.' Mo nĩmanangaa mathayũ moo; na Ngai Mwene Vinya W'onthē nĩwĩsĩ kana mo nĩ akengani.

لَوْ كَانَ عَرَضًا قَرِيبًا وَسَفَرًا قَاصِدًا لَاتَّبَعُوكَ وَلَكِنْ بَعَدَتْ عَلَيْهِمُ الشَّقَّةُ وَسَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَوْ اسْتَطَعْنَا لَخَرَجْنَا مَعَكُمْ يُهْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٥٢﴾

LUKU 7

43. Ngai Mwene Vinya W'onthē navetange? tei. Wameĩkĩĩlilye mo matiwe ĩtina nĩkĩ mbee wa ūtambĩte kũmamanya ala maneenie w'o na ūkamamanya akengani?

عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِمَ أَذِنْتَ لَهُمْ حَتَّى يَتَّبِعَكَ الْذِينَ صَدَقُوا وَتَعْلَمَ الْكَاذِبِينَ ﴿٥٣﴾

44. Asu ala metĩkĩĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthē na Mũthenya wa mũminũkĩlyo maikakwĩtya we ūthei wa *kũekewa* maikokite na ūthw'ii woo na mathayũ moo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē nũmesĩ nesa ala alũngalu.

لَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ﴿٥٤﴾

45. No asu tũ ala matamwĩtĩkĩĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthē na Mũthenya wa Mũminũkĩlyo na ala ngoo syoo syusũĩtwe nĩ nzika makakwĩtya ūthei wa kũlea kũkita, namo nĩmeũseesa nthĩnĩ wa nzika syoo.

إِنَّمَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَزْكَابَتْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا يَدْعُونَا ﴿٥٥﴾

46. Na takethwa mo mañ na kŕeleelo kya kũthi, vate nzika, mo methwa meeyũmbanĩtye kwoondũ wakw'o; Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwaleaa kũthi kwoo. Kwoondũ wa ũu, We nĩwamasiĩle, na nĩkwatavaniw'e 'Inyw'ĩ Ikalai *mũsyĩ* vamwe na ala mekalaa.'

وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ لَأَعَدُّوا لَهُ عُدَّةً وَلَكِنْ كَرِهَ اللَّهُ امْتِعَانَهُمْ فَتَبَطَّحَهُمْ وَقِيلَ اقْعُدُوا مَعَ الْقُعُودِينَ ﴿٤٦﴾

47. Takethwa mo nĩmaendanĩtye nenyu, methwa mamwongelelee vathei ateo thĩna, namo methwa masembie kũũ na kũũ katĩ wenyu, maimantha kũlea kwĩw'ana katĩ wenyu. Na katĩ wenyu ve asu ala mañ mamethukĩsya mo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmesĩ nesa eki-ma-naĩ.

لَوْ خَرَجُوا فِئْتَكُمْ قَبْلَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ الْإِنْبَاءُ لَلْأُولَىٰ أَوْضَعُوا خِلَافَهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الْفِتْنَةَ وَفِئَتُهُمْ سَبْعُونَ لَهْمًا وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٤٧﴾

48. Mo nĩmamanthie kũete kĩthokoo ona mbee wa ũu, namo nĩmaseũvisye nzaama ũũũ waku we kũvika yĩla w'o wookie/na kŕeleelo kya Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩkyasindie, onakau mo mayakyendaa kyo.

لَقَدْ ابْتِغُوا الْفِتْنَةَ مِنْ قَبْلُ وَقَلَّبُوا لَكَ الْأُمُورَ حَتَّىٰ جَاءَ الْحَقُّ وَظَهَرَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ كَرِهُونَ ﴿٤٨﴾

49. Na katĩ woo ve we ũla waasya, 'Mbĩĩkĩlyei nyie *nĩiweĩĩina* na mũikambĩkĩle nthĩnĩ wa ĩtatwa.' Vate nzika, mo nĩmavalũkĩte ĩtatwanĩ. Na vate nzika, ĩia-ya-mwaki yĩkamathyũũũũka alei.

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ اضْحَنِي لِي وَلَا تَقْبَلِي الْأَدْنَىٰ الْفِتْنَةَ سَقَطُوا وَإِنْ جَهَنَّمُ لَحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ ﴿٤٩﴾

50. Ethwa ũseo nĩwaũvalũkĩla we, nũmekĩlaa mo kyeve, Indĩ mbaanga ya ũkwata we, mo maasya, 'Ithiyĩ nĩtweesũvĩĩte vau mbeeni.' Namu masyokaa ĩtina matanĩte.

إِنْ تُبْدِكَ حَسَنَةً تَسْأَلُهُمْ وَإِنْ تُبْدِكَ مُوسِبَةً يَقُولُوا قَدْ أَخْلَلْنَا أَمْرًا مِنْ قَبْلُ وَيَتَوَلَّوْا وَهُمْ يُرِجُونَ ﴿٥٠﴾

51. Asya, 'Vai kĩndũ kĩkatũvalũkĩla ithiyĩ, ateo kĩla Ngai Mwene Vinya

قُلْ لَنْ يُؤْمِنَنَّ إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَعَلَىٰ اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿٥١﴾

W'onthe ūtŭw'ŭle ithyŭ. We nŭ Mŭsŭvŭi waitŭ.Na ŭndŭ etŭkŭli maŭŭwe nŭ kwia wŭkwatyŭ woo kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.'

52.Asya, 'Inyw'I mŭitweteelye ithyŭ kŭndŭ ateo kŭmwe nthŭnŭ wa syŭndŭ ila nzeo; oyŭla kwa ngall yenyu, ithyŭ twetele Ngai Mwene Vinya W'onthe amŭetee ūsilŭlo ūla umaa Kwake-Mwene kana kwŭsŭla mokonŭ maitŭ. Eteelai ŭndŭ, ithyŭ naitŭ ota ūu notwetele twŭ vamwe nenyu.

قُلْ هَلْ تَرْتَبُونَ بِنَا إِلَّا إِيَّاهُ الْحُسَيْنَيْنِ
وَنَحْنُ نَتَرْتَبُ بِكُمْ أَنْ يُصِيبَكُمُ اللَّهُ بِعَذَابٍ
مِنْ عِنْدِهِ أَوْ بِأَيْدِينَا فَتَرْتَبُوا إِيَّاكُمْ
مُتَرْتَبُونَ ﴿٥٢﴾

53.Asya, 'Umyai kwa kwenda kana kwa kŭlea kwenda, iiketŭkŭlwa kuma kwenyu. Inyw'I mwŭ andŭ mbaa-matŭ mŭno.

قُلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ فَاسِقُونَ أَوْ كَرِهًا لَنْ يُتَقَبَلَ مِنْكُمْ إِنْ كُنْتُمْ قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٥٣﴾

54.Na vai kŭndŭ kŭmavatiŭte mo kwŭtŭkŭlŭwa mŭvothi yoo ateo mo nŭmamŭleaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŭtŭmwa Wake. Na mayŭkaa Mboyanŭ ateo kwa ūtulu na mayumasya mŭvothi ateo maumasya mate kwenda.

وَمَا مَنَعَهُمْ أَنْ تُقَبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَتُهُمْ إِلَّا أَنَّهُمْ
كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ إِلَّا وَهُمْ
كُسَالَى وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ ﴿٥٤﴾

55.Kwa ūu, ūthw'ii woo na syana syoo iikaŭseng'ye we. Ngai Mwene Vinya W'onthe aeelaa kŭmasilŭla mo nasyo nthŭnŭ wa thayŭ wa yu na kana mathayŭ moo mataanŭsyenamo me alei.

فَلَا تَعْجَبْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ
اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ
أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿٥٥﴾

56.Namo nŭmevŭtaa na Ngai Mwene Vinya W'onthe kana mo nŭ menyu, oyŭla mo ti menyu, ŭndŭ mo nŭ andŭ me w'ia.

وَيَخْلُقُونَ بِاللَّهِ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ وَمَا هُمْ بِمُتَّقِينَ
لَكِنَّهُمْ قَوْمٌ يَفْرُقُونَ ﴿٥٦﴾

57.Takethwa mo nŭmoonie vandŭ va kwŭvitha, kana ngunga, ona kana ŭima ya kŭlika mo vate nzika methwa masyokie vo, na mŭtŭkŭ ŭtasiŭtka.

لَوْ يَجِدُونَ مَلَجًا أَوْ مَغْرَبًا أَوْ مَدْخَلًا لَوَلَّوْا
إِلَيْهِ وَهُمْ يَجْحَدُونَ ﴿٥٧﴾

58. Na katf wamo ve asu ala monaa we w'ina Ivtiyo I0I0 wa nthembo. Ethwa mo nImanengwe Imwe, nImeanIawa; Indf malea kUnengwe Imwe, sisyai! mo ti eanfe.

وَمِنْهُمْ مَّنْ يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِ فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا وَإِنْ لَمْ يُعْطَوْا مِنْهَا إِذَا هُمْ يَنْخَبِطُونَ ﴿٥٨﴾

59. Takethwa mo nImeanIwe nI kIla Ngai Mwene Vinya W'onthe na M0t0mwa Wake wamanengete mo methwa maisye, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe n0twIanIe ithyI ----na M0t0mwa Wake; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe akaete mumo Wake I0I0 wait0; na M0t0mwa Wake ota 0u; ithyI nItwelekelaa kwa Ngai Mwene Vinya W'omthe na Mboya, ' 0u wIhIwa wai 0seo kwoo.

وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا مَا آتَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ سَيُؤْتِينَا اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَرَسُولُهُ ﴿٥٩﴾ إِنَّا إِلَى اللَّهِ رَاغِبُونَ ﴿٦٠﴾

LUKU 8

60. Nthembo nI kwoond0 wa ngya t0 na ala mena vata, na ala maandfIwe k0th0k0manaa nayo, na kwa asu ala ngoo syoo nI syakwIw'anIthw'a, na kwa kwinenge ngoombo 0thasyo, na kwa ala mena thiI, na kwoond0 wa nzIa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na kwa m0endi-wa-kyalo----- mwIao kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nI Umanyi-W'onthe, M0f.

إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْمُعَلِّينَ عَلَيْهَا وَالْمَوْلَاةُ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَرِينِ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٦٠﴾

61. Na katf woo ve asu ala mam0thataasya M0t0mwa na kwasya, 'We nIwIhukIIsyaa onthe.' Asya, 'KwIhukIIsyaa kwake kwa onthe nI k0seo kwenyu; we n0mwItfIklIaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na n0metfIklIaa AIfIi, na nI tei kwa asu ala menyu metfIklIaa. Na ala mam0thataasya M0t0mwa wa Ngai

وَمِنْهُمْ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ ذُنُّ قُلْ أَذُنٌ خَيْرٌ لَّكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةٌ لِّلَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦١﴾

Mwene Vinya W'onthe makeethwa na Osiflo mwai.

62. Mo mevŋtaa na Ngai Mwene Vinya W'onthe kwenyu nŋkana mamwendeesye inyw'i; Indŋ Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŋtŋmwa Wake nŋmo maŋŋtwe nŋ kwendeew'a mŋno nŋwe na Ngai, ethwa mo nŋ etŋkŋli.

يَقُولُونَ يَا لِلّٰهِ لَكُمْ لِرُسُلِكُمْ وَاللّٰهُ وَرَسُولُهُ اَحَقُّ
اَنْ يُرْسُوهُ اِنْ كَانُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٦٢﴾

63. Mo nomaamanya kana ŋla ona wŋva ŋmŋkaananŋasya Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŋtŋmwa Wake, ve Mwaki wa Ngiena kwoondŋ wake, vala we ŋkekala? Usu nŋ ŋnyamao mŋnene.

اَلَمْ يَعْلَمُوْا اَنَّهُ مَن يُّخَادِرِ اللّٰهَ وَرُسُلَهُ فَاقَاتَ
لَهُ نَارُ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيْهَا ذٰلِكَ اَلْجِزَى الْعَظِيْمُ ﴿٦٣﴾

64. Angangani nŋmakŋaa Kŋlungu kŋikese kŋvuanw'a ŋŋŋ woo, kŋimamanyŋthya mo maŋndŋ ala me nthŋnŋ wa ngoo syoo. Asya, 'Vŋai ngŋŋ inyw'i! Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe akakŋete kyeninŋ kŋla inyw'i mŋkŋaa.'

يَحْدَرُ الْمُشْكَوْنَ اَنْ تَنْزَلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ تُنَبِّئُهُمْ
بِمَا فِيْ قُلُوْبِهِمْ قُلِ اسْتَهْزِؤْا ۚ اِنَّ اللّٰهَ مُخْرِجٌ
مَا تَحَدَّرُوْنَ ﴿٦٤﴾

65. Na we ŋkamakŋlya mo, kwa ŋla w'o vyŋ mo masya, 'Ithyl nŋtwathaŋkaa tŋ na kŋvŋa ngŋŋ.' Asya 'Nŋ Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŋtŋmwa Wake na Syama Syake ala inyw'i mwavŋlaa ngŋŋ?

وَلَيْن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ اِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ
قُلْ اِذَا لِلّٰهِ وَاٰتِيهِ وَرُسُلِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِؤْنَ ﴿٦٥﴾

66. 'Mŋikaete wŋkwatyo. Inyw'i vate nzika nŋmwaleile kwŋŋŋŋla ŋtina wa kwŋŋŋŋla kwenyu. Ethwa Ithyl nŋtŋmŋlekea nguthu ŋmwe kuma katŋ wenyu, Ithyl tŋkamŋŋŋŋla ŋla nguthu ŋngŋ, nŋndŋ mo methŋtwe me avŋtany'a.'

لَا تَعْتَدُوا ۚ قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ اِيْمَانِكُمْ اَنْ تَقْعَبَ عَنْ
حُجَّةِ بَآئِلَةٍ مِنْكُمْ تُعَذِّبُ طَائِفَةٌ ۚ اِنَّهُمْ كَانُوا إِجْرِيْنَ ﴿٦٦﴾

LUKU 9

67. Angangani aŋme na aka, onthe nŋmakwatanŋe mŋndŋ ŋla ŋngŋ. Mo

اِنَّ الْمُشْكَوْنَ وَالْمُفَقِقَاتِ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ يَأْتِرُونَ
بِالْمُنْكَرِ وَيَتَّبِعُونَ عَيْنَ الْمَعْرُوفِ وَيَقْبِضُونَ اَيْدِيَهُمْ

meylaaa kwikwe ūthŭku na kŭvatana ūseo, na kwikalya moko moo mang'uthitwe. Mo nŭmamŭleile Ngai Mwene Vinya W'onthe ---- We onake nŭmaleete mo. Vate nzika, angangani nŭmo mbaa-matŭ.

68.Ngai Mwene Vinya W'onthe amathaa angangani, aŭme na aka, na alei Mwaki wa Ngiena, ūla mo makekalaa nthĩnĩ waw'o. W'o ūkameanĩa mo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmaumanĩite mo. Na mo makeethwa na ūsiffla wĩkalaa,

69.Otondŭ ala maĩ mbee wenyu inyw'i. Mo maĩ na vinya mŭnene nthĩnĩ wa ūtonyi mbee wenyu na ūthw'ii mbee wenyu na mokwati na syana. Mo nŭmatanĩie ūthw'ii woo kwa ĩvinda ĩkuvĩ, kwa Ūu, nŭmŭtanĩie kĩanda kyenyu tondŭ ala maĩ mbee wenyu matanĩie kĩanda kyoo. Na inyw'i nŭmwalikile ngewanĩ nthŭku tondŭ mo malikile ngewanĩ nthŭku. Mo nŭmo ala mawĩa moo makethwa mate na Ūuno ĩŪĩŪ wa nthĩ ĩno na ĩtũnĩ. Namo nomo mena wasyo.

70.Uvoo wa ala maĩ mbee woo nowaamavikĩa mo—Andŭ-ma-Noa na Aati, na Athamŭti, na Andŭ-ma-Avalamu, na Atŭi-ma-Mitiani na mĩsyĩ ĩla yaanangiwe? Atŭmwa moo nŭmookie kwoo mena Syama ntheu. Kwa Ūu, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaamavĩtsya mo, ĩndĩ nŭmo meevĩtsye mo ene.

71.Na etĩkĩli aŭme na aka, nĩ anyanya mŭndŭ na ūla ūngĩ. Mo nŭmeylaa kwikwe nesa, na kŭvatana ūthŭku na

نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ إِنَّ النُّفُوسَ قَبِيحٌ ۖ فَاسْقُونَهُمْ ۝٦٨

وَعَدَ اللَّهُ النُّفُوسَ وَالنَّفَقَاتِ وَالْكَافِرَاتِ لَأَذِمَّ لَكُمْ خُلْدِيْنَ فِيْهَا هِيَ حَسْبُهُمْ وَلَعْنُهُمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ۝٦٩

كَالَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْكُمْ قُوَّةً وَآلًا أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا فَاسْتَعَايَلُوا بِخُلَاقِهِمْ فَاسْتَمْتَحَنُكُمْ بِخُلَاقِهِمْ كَمَا اسْتَمْتَعَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ بِخُلَاقِهِمْ وَخُضُّهُمْ كَالَّذِيْ خَاصُّوا أَوْلِيَّكَ حِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْخٰسِرُونَ ۝٧٠

أَلَمْ يَأْنِيْهِمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثُودَةَ وَقَوْمِ إِبْرٰهِيْمَ وَأَخِيْبَ مَدْيَنَ وَالْمُؤْتَفِكِ أَتَتَّهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنٰتِ فَمَا كَانُوا لِيُظِلُّهُمْ وَلٰكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ۝٧١

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَّاءُ بَعْضٍ

kölümya Mboya na kōlva Saka na kōmwīw'a Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa Wake. Aa nīmo ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ūkamew'īa tei. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vinya, Mūl.

72. Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmathīte etīkīli aūme na aka, Mīŭnda īla īvīfīlaa tūlūsī uungu wayo, vala nthīnī wayo mo makekalaa, na kūndū kwa motūo ma ūtanu nthīnī wa Mīŭnda ya Tene-W'onthe. Na ūtanu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe nīw'o ūla mūnene vyū wa syonthe. Usu nī ūkīlyo mūnene.

LUKU 10

73. We Mwathani! ukita na alei na angangani. Na īthwa wī mwai kwoo. Utōo woo nī Ngienanī, na nī vandū vathūku.

74. Mo mevītaa na Ngai Mwene Vinya W'onthe kana mo mayasya ūndū, īndī mo matūmfie kīthyomo kya kūmana, na malea kwīfīkīla ītina wa kūkumbatīlya Isilamu. Namo nīmasūanīe mūno tūlū wa maūndū ala *mesie* kūlea kūmakwata. Namo nīmaeie kīmena tū nūndū Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa Wake nīwamathuŭtye mo kuma mumonī Wake. Kwa ūu, ethwa mō nīmekwīlila, kūkeethwa kwī kūseo kwoo; īndī mo maalyūka, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamasīlīla na ūsīlīlo wī woo tūlū wa nthī īno na Itunī, namo maikethwa na mūnyanya kana mūtetheesya tūlū wa nthī.

يَا مُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ
يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ
وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ
حَكِيمٌ ④

وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَمَسْكِنٌ طَيِّبٌ فِي
جَنَّاتِ عَدْنٍ وَزُفْرَانٌ مِنَ اللَّهِ أَكْبَرُ ذَلِكَ هُوَ
الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ⑤

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ
عَلَيْهِمْ وَمَا لَهُمْ جَهَنَّمَ وَيْسَ الْمَصِيرِ ⑥

يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ مَا قَالُوا وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ
كَفَرُوا بَعْدَ إِسْلَامِهِمْ وَهَتُوا بِمَا لَمْ يَنَالُوا وَمَا
نَقَمُوا إِلَّا أَنْ أَغْنَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ مِنْ فَضْلِهِ
فَإِنْ يَتُوبُوا يَكُ خَيْرًا لَهُمْ وَإِنْ يَتُوبُوا يُعَذِّبَهُمُ اللَّهُ
عَذَابًا أَلِيمًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ فِي الْأَرْضِ
مِنْ دِينٍ وَلَا نَصِيرٍ ⑦

75. Na katĩ woo ve ala meeklie ūtianĩo na Ngai Mwene Vinya W'ontho, *makyasya*, 'Ethwa We akatũenge ithyĩ katĩ wa mumo Wake, vate nzika vyũ, ithyĩ tũkaumya nthembo na kwĩthwa katĩ wa ala alũngalu.

وَمِنْهُمْ مَّنْ عٰهَدَ اللّٰهَ لَئِنْ اٰتٰنَا مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ
وَلَنَكُوْنَنَّ مِنَ الصّٰلِحِيْنَ ۝

76. Indĩ yĩla We wamanengie katĩ wa mumo Wake, mo nĩmeethiwe na ngoa naw'o na maalyũka masyoka ĩtina mena ūlei.

فَلَمَّا اٰتٰهُمْ مِنْ فَضْلِهِ بَخِلُوْا بِهٖ وَتَوَلّٰوْا وَّهُمْ مُّعْرِضُوْنَ ۝

77. Kwa ūu, We nĩwamatuvie mo wangangani *Ūla Ūkekala* ngoonĩ syoo kũvika mũthenya ūla mo makakomana Nake We, nũndũ mo nĩmaanangie ūtianĩo wa Ngai Mwene Vinya W'ontho, na nũndũ mo nĩmakenganie.

فَاَعْبَهُمْ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اَلَمْ يَلْعَنُوْا يَوْمَ يَلْقَوْنَ رَبَّكَ اَخْلَفُوْا
اللّٰهَ مَا وَعَدُوْهُ وَبَخِلُوْا كَاٰنُوْا يَكْذِبُوْنَ ۝

78. Mo nomesĩ kana Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩwĩsĩ syĩmbithĩ syoo oũndũ ūmwe na mbũmbano syoo sya kĩmbithĩ na kana Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ Mũmanyi-Ula-Mũseo Vyũ wa syĩndũ ila itonekaa?

اَلَمْ يَعْلَمُوْا اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ وَاَنَّ
اللّٰهَ عَلٰمُ الْغُيُوْبِ ۝

79. Asu ala mamanthaa ĩvĩtyo kwa etĩkĩli ta asu ala maumasya nthembo kwa kwenda kwoo ene na ala matonaa kĩndũ kya kumya ateo *mokwati ma wĩla* woo mũmũ. Indĩ asu nĩmamavũfaa ngũĩ mo. Ngai Mwene Vinya W'ontho akamaĩva ngũĩ *ĩsu* yoo, na ve ūsiĩflo wĩw'ĩthasya woo kwoondũ woo.

الَّذِيْنَ يَلْمِزُوْنَ الْمُطَّوِّعِيْنَ مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ فِي
الصَّدَقٰتِ وَالَّذِيْنَ لَا يَجِدُوْنَ اِلَّا جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُوْنَ
مِنْهُمْ يَخِرُّ اللّٰهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ۝

80. We ĩtya ūekeo kwoondũ woo, kana ūlee kũmetĩsya ūekeo; ona ūkameĩsya ūekeo kũndũ mĩlongo mũonza, Ngai Mwene Vinya W'ontho ndakamaekea mo ona vanini. Kĩtumi nũndũ nĩmamũleile Ngai Mwene Vinya

اِسْتَغْفِرْ لَهُمْ اَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ اِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ
سَبْعِيْنَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ لَهُمْ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَفَرُوْا
بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفٰسِقِيْنَ ۝

W'onthe na Mŭtŭmwa Wake, na Ngai
Mwene Vinya W'onthe
ndamatongoeasya andŭ mbaa-matŭ.

LUKU 11

81.Asu ala matatie kŭtiwa ūtina nĩ
matanie nŭndŭ wa kŭtiwa ūtina kwoo,
ūtina wa kŭleana na Mŭtŭmwa wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe, namo nĩmaleile
kŭkita na ūthw'ii woo na mathayŭ moo
kwoondŭ wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe. Namu maisye, 'Mŭikathi naku
kwĩ ūvyŭvu. Asya, 'ūia-ya-Mwaki yĩna
ūvyŭvu mwingĩ mbeange.' Kethwa mo
nĩmaĩ matonya kŭmanyanya.

82.Mo maĩlwe nĩ kŭtheke vanini na kŭūa
mŭno ta ūtvi ya maŭndŭ ala mo
meekaa.

83.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe
akaŭtŭnga we nguthunĩ yoo, namo
maikwĩtya ūthei mathi makokite, Indĩ
asya, 'Inyw'ĩ mŭikathi nakwa ona
vanini, ona mŭikamŭkita mŭmaitha mwĩ
vamwe nakwa. Inyw'ĩ nĩmwanyuvie
kwĩkala mŭsyĩ ūvinda ya mbee, kwa ūu,
ūkalai yu vamwe na asu ala mekalaa
ūtina.'

84.Ndŭkamŭvoyee ūmwe woo yĩla
wakw'a ona vanini ona kana kŭŭngama
ūtee wa mbŭa yake kŭvoya; nŭndŭ mo
nĩmaleile kŭmwĩtĩkĩla Ngai Mwene
Vinya W'onthe na Mŭtŭmwa Wake na
makw'ie me mbaa-matŭ.wa nthĩ ūno na
kana mathayŭ moo matonye kŭtaanĩsya
na mo me alei.

فَوَحَّ السَّخْلَفُونَ بِمَقْعَدِ هِمِّ رَسُولِ اللَّهِ وَ
كَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُجَهَنَّمَ أَشَدُّ
حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ ۝

فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَاءً بِمَا
كَانُوا يَكْسِبُونَ ۝

فَإِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ إِلَى طَائِفَةٍ مِنْهُمْ فَاسْتَأْذَنُوكَ
لِلْخُرُوجِ فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ أَبَدًا وَلَنْ تُقَاتِلُوا
مَعِيَ عَدُوًّا إِنَّكُمْ رَضِيتُمْ بِالْقُعُودِ أَوَّلَ مَرَّةٍ
فَاعْبُدُوا مَعَ الْخَالِفِينَ ۝

وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ
عَلَى قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرُسُولِهِ وَمَاتُوا
هُمْ فَسِقُونَ ۝

85. Na mothw'ii moo na syana syoo iikaŭseng'ye we; Ngai Mwene Vinya W'onthe aeleele kŭmasilŭla tŭ nasyo tŭlŭ wa nthĩ ũno na kana mathayŭ moo matonye kŭtaanĩsya na mo me alei.

وَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَأَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿٥٥﴾

86. Na yŭla Kŭlungu kyavuanw'a kŭyasya, 'Mwĩtkĩlei Ngai Mwene Vinya W'onthe na ūkitai *nzĩanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe* mwĩna ngwatanŭo na Mŭtŭmwa Wake,' asu ala mena syĩndŭ katĩ woo makwĩtasya ūthei we makyasya, 'Tŭeke ithyĩ twĩkale vamwe na ala mekalaa *mŭsyĩ*.'

وَإِذَا أَنْزَلْتَ سُورَةً أَنْ آمَنُوا بِاللَّهِ وَجَاهِدُوا مَعَ رَسُولِهِ اسْتَأْذَنَكَ أُولُوا الطُّوْلِ مِنْهُمْ وَقَالُوا ذَرْنَا نَكُنْ مَعَ الْقُعْدِيِّنَ ﴿٥٦﴾

87. Mo nĩmeanŭawa nĩ kwĩkala vamwe na iveti, na ngoo syoo nĩnzĩlle nĩkana mo maikamanye.

رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٥٧﴾

88. Indĩ Mŭtŭmwa na asu ala metkĩlaa vamwe nake we nĩmokitaa *kwoondŭ wa nzĩa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe* na ūthw'ii woo na mathayŭ moo, na nomo ala makethwa na syĩndŭ nzeo, na nomo makaŭla.

لَكِنَّ الرُّسُولَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ جَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَأُولَئِكَ لَهُمُ الْخَيْرَاتُ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥٨﴾

89. Ngai Mwene Vinya W'onthe
nUseŭvitye Mŭnda ũla ũvŭũlaa tũlũsŭ
uungu wayo kwoondũ woo; nthĩnŭ wayo
nĩvo mo makekalaa. Usu nŭ ŭtanu
mũnene.

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٥٩﴾

LUKU 12

90. Na asu ala maseŭvasya syŭkwatyo
kuma katŭ wa Aalavu ma weŭnŭ,
nŭmookie nŭkana manengwe Ŭthei Ŭsu.
Na asu ala maneenie ŭvŭngŭ kwa Ngai
Mwene Vinya W'onthe na Mŭtŭmwa
Wake mekalile mŭsyŭ. Usiŭflo mwai
ŭkamavalŭkŭla asu ala amwe moo
matetŭkŭlaa.

وَجَاءَ الْمُعَذِّبُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ لِيُؤْذَنَ لَهُمْ
وَقَعَدَ الَّذِينَ كَذَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ
كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٥٠﴾

91. Vai ʔvʔtyo ʔoʔo wa ala onzu, kana ala awau, kana asu ala matona kʔndʊ kya kumya, ethwa mo nʔ aʔkʔʔku kwa Ngai Mwene Vinya Wʔonthe na Mʊtʊmwa Wake. Vai nzʔa ya kʊmatʊla mʊʔʔ asu ala mekaa meko maseo; na Ngai Mwene Vinya Wʔonthe nʔ Mʊekanʔi Mʊno Vyʊ, Usʊʔtwe nʔ tei.

لَيْسَ عَلَى الضَّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى
الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يَنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا انْفَقُوا
لِيهِ وَرَسُولُهُ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَ
اللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥١﴾

92. Ona ʔɔlɔ wa asu ala mookie kwaku
nɪkana ɔmalɪsyɛ ʔɔlɔ wa nyamɔ, we
waisyɛ, ‘Nyie ndikwona vala ndonya
kɔmɔlɪsyɛ inyɔw’ɪ; namo masyoka metho
moo metɪkɪte methoi nɪ kyeva kya
kwaɪwa nɪ kɪndɔ kya kumya.

وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا اتَّوَكَّلُوا لَمْ يُغْنِ عَنْهُمْ وَلِيُّهُمْ فَلَمْ يَوَدُّوا أَنْ يُحْمَلُوا عَلَيْهِمْ أَن يُقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَنْ يَحْمِلُوا أَوْيَاتِهِمْ مِمَّا قَاتِلُوا وَأَنْ لِيُكُونَ عَسَافِينَ ۝٩٦

93. Nzila ya kumatula mofi no kwa asu tu
ala meukwitya we thei, me athw'ii Mo
nimeanlawa ni kwithwa vamwe na iveti.
Na Ngai Mwene Vinya W'onthe
niwiktite usiiflo lolu wa ngoo syoo
nikana maikamanye.

إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَنتَازُونَكَ وَهُمْ أَغْيَاءُ رَضُوا بَأَن يُكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٠﴾

94. Mo makamūnenge inyw’i sylkwatyo mwasyoka vala maſ. Asya, ‘Mūikaete sylkwatyo; ithyſ tūimwſtkſla inyw’i. Ngai Mwene Vinya W’onthē nūſtūmanyſthſtye ithyſ ō-w’o ſūſū wenyu. Na Ngai Mwene Vinya W’onthē akasyaſſya mwſkalo wenyu na Mūſtūmwa Wake ota ōu; na Indſi inyw’i mūkatūngwa ſtina Kwake, Ula wſſſ maſndū ala monekaa na ala matonekaa, na We akamūtavya inyw’i maſndū onthe ala inyw’i mweekaa.

يَعْتَذِرُونَ إِلَيْنَا إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ قُلْ لَا تَعْتَذِرُونَ لَنَا نُوَدِّعُكُمْ قَدْ بَيَّنَّا مَا اللَّهُ مِنْ أَخْبَارِكُمْ وَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ ثُمَّ تَزِيدُونَ إِلَىٰ عِلْمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنْزِلُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٣٥﴾

95. Mo makeevſta na Ngai Mwene Vinya W’onthē Kwaku, we wasyoka kwoo, nſkana ōekane namo. Kwa ōu, ekana namo. Vate nzika, mo nſ avuku, na ōtūo woo nſ Ngienanſ-----nſ ſtuvi yalle nūndū wa maſndū ala mo meekaa.

سَيُلْقُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لِيُتْرَكُوا عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رِجْسٌ وَمَا لَهُمْ جَهَنَّمَ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٣٦﴾

96. Mo makeevſta kwaku nſkana wendeew’e nſmo. Indſi we ona wendeew’a nſmo, Ngai Mwene Vinya W’onthē ndakendeew’a nſ andū mbaa-matū.

يُلْقُونَ لَكُمْ لِيُتْرَكُوا عَنْهُمْ فَإِنْ تَرَئَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٣٧﴾

97. Aalavu ma weſnſ nſmo athūku mūno vyū nthſnſ wa ōlei na wangangani, na avūthū moo nſmakothete kūlea kūmanyā mſao ya Uvuany’o ōla Ngai Mwene Vinya W’onthē ōtheetye kwa Mūſtūmwa Wake. Na Ngai Mwene Vinya W’onthē nſ Umanyi-W’onthē, Mūſ.

الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا وَأَجْدَرُ أَلَّا يَعْلَمُوا حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٣٨﴾

98. Na katſi wa Aalavu ma weſnſ ve asu ala masūanſaa kana kſla maumasya nzſanſya Ngai Mwene Vinya W’onthē nſ ſvſtyo na mo meteelaa na wendi mbaanga ſmūkwate inyw’i. Ekai ōthūku ōmakwate nemo vandū venyu. Na Ngai

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ مَغْرًا وَيُرْسِلُ فِيهِمْ عَلَىٰ أَعْيُنِهِمْ دَابْرَةَ السُّورَةِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٩﴾

Mwene Vinya W'onthe nĩ W'iw'i-
W'onthe, Umanyi-W'onthe.

99.Na katĩ wa Aalavu ma weŋnĩ ve ala
mamwĩtĩkĩlaa Ngai Mwene Vinya
W'onthe na Mũthenya wa Mũminũkĩlyo
na matusaa kana kĩla maumya nĩ kya
kũmathengeesya vala ve Ngai na
kũkwata maũathimo ma Mwathani. Iĩ,
vate nzika, kwoo nĩ nzĩla ya kũthengeea
vakuvĩ na Ngai. Omĩtũkĩ Ngai Mwene
Vinya W'onthe akametĩkĩlyo mo teinĩ
Wake. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩ Mũekanĩ Mũno Vyũ,
Usũtwe nĩ tei.

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَيَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ قُرْبًا عِنْدَ اللَّهِ وَصَلَوَاتُ الرَّسُولِ
أَلَّا يَأْتِيَهَا قُرْبَةً لَهُمْ سَبَدٌ خَلَهُمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ
إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ٩٩

LUKU 13

100.Na kwa aingĩ mũno katĩ wa etĩkĩli
ma mbee nĩ Athani na Atetheesya ^{1**} na
asu ala mamaatĩle mo nesa vyũ na
mwĩkalo mũseo, Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩwendeew'e nĩmo nesa, namo
nĩmendeew'e nĩ We nesa na We
nũseũvĩtye Mĩũnda Ila Iĩvĩtĩlaa mbũsĩ
uungu wayo kwoondũ woo. Mo
makekalaa vo tene na tene. Usu nĩw'o
ũkĩlyo mũnene.

وَالسَّيْفُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ
وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِلِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ
وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْغَوْزُ الْعَظِيمُ ١٠٠

101.Na katĩ wa Alaavu ma weŋnĩ
kũmũthyũlũlũka inyw'ĩ amwe nĩ
angangani; na amwe ma andũ ma
Madina ota ūu. Mo maendee nthĩnĩ wa
wangangani. We ndũmesĩ mo; Ithĩ
nĩtũmesĩ mo. Ithĩ tũkamasĩlĩla mo keli;
na Indĩ makanengeleanĩlw'e ūsilĩlo
mũnene.

وَمِمَّنْ حَوْلَكُم مِّنَ الْأَعْرَابِ مُنْفِقُونَ ؕ وَمِن
أَهْلِ الْمَدِينَةِ مَرَدُوا عَلَى الْبَيْتِ لَا تَعْلَمُهُمْ
نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ سَبَدٌ لَّهُمْ مَّرَاتٍ ؕ ثُمَّ يَرُدُّونَ إِلَى
عَذَابٍ عَظِيمٍ ١٠١

* Kuma Makka

*Medina.

102. Na *ve angĩ* ala maumbũlĩte mavĩtyo moo. Mo nĩmavulanĩlye wĩla mũseo na ũngĩ *ŵa waĩ* mũthũku. Nokwĩthwa Ngai Mwene Vinya W'ontho akamelekela mo na ũuu. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ Mũekanĩ-Mũno-Vyũ, Ušũtwe nĩ tei.

وَأَخْرَجُوا مِنْ دُونِهِمْ طَائِفَةً أُخْرَىٰ قَالُوا أَيُّهَا الضَّالُّونَ الضَّالُّونَ إِنَّ اللَّهَ لَمَنَّكُمْ وَالَّذِينَ أَتَوْكُمْ يُسْتَكْبَرُونَ ۖ فَخَرِّبُوا مَا بَالِغِي الْأَعْيَادِ ۚ

103. Osa nthembo kuma ūthw'iinī woo, nīkana ūtonye kūmathesya na kūmathambya nayo. Na voya kwoondū woo; ow'o, mboya yaku nī wambīlīlīyo wa mūuo kwoo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nī W'w'i-W'onthe, Umanyi-W'onthe.

خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٧﴾

104. Mo nomesĩ kana Ngai Mwene
Vinya W'onthe nĩ We Ula wĩtĩkĩlaa
nthembo kuma kwa athũkũmi Make na
Umbũlaa nthembo, na Ngai Mwene
Vinya W'onthe nĩ We Ula Usyokeaa-
Andũ-Kaingĩ na Ouu, na Ausũtwe nĩ tei.

الْمَ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَ
يَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿٥٦﴾

105. Na asya, 'Ikai ūndū inyw' mūtunya' Ngai Mwene Vinya W'onthe vate nzika, akasisya meko menyu na Mūtūmwa Wake ota ūu na etikili. Na inyw' mōkatūngwa Kwake ūla wīsi, Mōmanyi wa maūndu ala matonekaa na ala monekaa; Indī akamūtavya maūndū ala inyw' mweekaa.

وَقُلْ اَعْمَلُوا فَاَسِيرَے اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ
وَسَتُرَدُّونَ اِلٰی عَلِيمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ يَنْبِئُكُمْ بِمَا
كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٥﴾

106. Na *ve angĩ* ala mekalaa meteele
 ūtw'io wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.
 We nūtonya kūtw'a kōmasiŋŋa mo kana
 We nūtonya kōmelekela mo na ūuu. Na
 Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Umanyi-
 W'onthe, MŊŊ.

وَالْآخَرُونَ مُرْجُونَ لِمِزْمِ اللَّهِ إِمَّا يُعَذِّبُهُمْ وَإِمَّا يَمُنُّونَ عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٥﴾

107.Na *katī* wa *angangani* ve asu ala
makīte mūsikiti nīkana manange *Isilamu*

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا

na *kUtheesya* ūlei na kUete ūaanŋku katŋ wa etŋkŋli, na kUnengane vandū va kwŋvitha kwa asu ala maminŋte kUmŋkwaŋŋsya Ngai Mwene Vinya W'onthe kaū na MŋtUmwa Wake; Namo vate nzika, makeevŋta: 'Ithyŋ tŋiendaa ūndū ateo ūseo;' Indŋ Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ūkŋsŋ kana mo vate nzika nŋ akengani.

108.Ndŋkaŋgame *kŋvoya* nthŋnŋ waw'o. Mŋsikiti ūla waakiwe nthŋnŋ wa ūtheu kuma mŋthenya ūla wa mbee vate nzika nŋw'o waŋŋŋte mŋno mbee wa kŋŋngama ūvoyee nthŋnŋ waw'o. Nthŋnŋ wa w'o ve andū ala mendaa kŋthew'a, na Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa asu ala metheasya mo ene.

109.We Indŋ, ūla waiie wambŋŋŋŋlyo wake ūlū wa w'ia wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na ūtanu Wake nŋwe mŋseo kana nŋ we ūla waiie wambŋŋŋŋlyo wake ūlū wa ngŋka ŋla yololoetw'e nŋ kŋw'ū ŋla yavalŋkile vamwe nake nthŋnŋ wa Mwaki wa Ngiena? Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andū ala mekaa naŋ.

110.Mwako ūu woo, mo mokŋŋŋŋtye, ūkeethwa wŋ wambŋŋŋŋlyo wa kŋlea kwŋw'ana na nzika ngoonŋ syoo, kŋvika ngoo syoo itaanŋsye na kŋtilangwa tŋlungu. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋ Umanyi-W'onthe, Mŋŋ.

LUKU 14

111.Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋthooete mathayū ma etŋkŋli a ūthw'ii woo vandū va Mŋŋnda wa Itunŋ

بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْكَافِرِينَ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ
مِنْ قَبْلُ وَلِيُخْلِقَ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا الْحُسْنَى وَاللَّهُ يَشْهَدُ
أَنَّهُمْ لَكَذِبُونَ ③

لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا لِّلَّذِينَ أَتَيْنَا عَلَى الْقَوْمِ مِن آيِ
يَوْمِ آحَاقَ أَن تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ يُّحْتَبُونَ أَن يَنْظُرُوا
وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ ④

أَمَّنْ أَتَيْنَا عَلَى الْقَوْمِ مِن آيِ وَاللَّهُ وَرِضَا
خَيْرٌ أَمْرٌ أَتَيْنَا عَلَى شَقَا جُرْفٍ هَارٍ
فَأَنْهَارُهُ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ ⑤

لَا يَزَالُ بُنْيَا لَهُمُ الْبُيُوتُ بَنَاءً رَّيْبَهُ فِي قُلُوبِهِمْ
إِلَّا أَن تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ⑥

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ
بِأَنَّهُمْ لَهْمُ الْجَنَّةِ يَفْعَلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ

Ūla mo makethwa naw'o; mo mokitaa kwoondŭ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, namo nŭmoaa namo nŭmoaawa---- Ūtianŭ Ūla Ūtalea kwŭthŭwa *Ūla We-Mwene watw'ie* nthŭnŭ wa Tola, na Ūvoo-Mŭseo, na Kulani. Na nŭŭ Ūla wakŭŭkŭŭka Ūtianŭnŭ Wake kŭvŭta Ngai Mwene Vinya W'onthe? Tanai, ŭndŭ, nŭndŭ wa Ūtianŭ Ūla mwatianŭe Nake; na Ūsu nŭw'o Ūkŭlyo mŭnene.

112. *Mo nŭ mo* ala mamŭalyŭkŭŭlaa *Ngai* na *wŭilo*, ala mamŭthaithaa *We*, ala mamŭtaŭaa *We* ala maendaa ŭŭŭ wa nthŭ *maimŭthŭkŭma We*, ala mamŭkumanŭaa Ngai, ala matulasya-ndu na mothyŭ moo *Mboyanŭ*, ala meylaa kwŭkwe nesa na kŭvatana ŭthŭku, na ala masyaŭasya mŭvaka ŭla *yiŭwe* nŭ Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na kŭmanenge ŭvoo mŭseo asu ala metŭkŭlaa.

113. Ti ŭŭŭ wa Mwathani na asu ala metŭkŭlaa kŭmetŭsya athaithi ma mŭvw'anano ŭkeke *kwa Ngai*, ona ethwa nŭ ma ndŭŭ ya mŭkautŭ, ŭtina wa kŭmanyŭka vyŭ ŭtheinŭ kana mo nŭ andŭ ma Ngienanŭ.

114. Na Avalamu kŭmwŭŭsya ŭthe ŭkeke no ŭndŭ wa Ūtianŭ Ūla we watianŭe Nake ŭndŭ yŭla wawuanŭw'e kana we nŭ mŭmaitha wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, we nŭweevathanie nake. Vate nzika, Avalamu aŭ na ngoo mbololo, mŭmŭŭsya.

115. Na ti ŭŭŭ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe kŭtuma andŭ mathyoeka ŭtina

وَيَقُولُونَ قَدْ عَلِمْنَا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ
وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبِشِرُوا
بِمَبْعَثِ اللَّهِ إِلَيْنَا بَأْيَعُمُ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١١٥﴾

الشَّابِّونَ الْغِيدُونَ الْغَيْدُونَ السَّابِّونَ الزُّكُوفُ
الشَّجِدُونَ الْأُمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهُونَ عَنِ
الْمُنْكَرِ وَالْحَفِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ وَلَبِشِرَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٦﴾

مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلَّذِينَ
وَلَوْ كَانُوا أُولَىٰ قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ
أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿١١٧﴾

وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِابْنِهِ إِيْلَاعَنَ قُوْعِدَةٍ
وَعَدَهَا إِيْلَاهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ
إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ ﴿١١٨﴾

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَهُمْ
حَتَّىٰ يَسْتَأْذِنَ لَهُمْ مَا يَفْعَلُونَ إِنَّ اللَّهَ يُكَلِّمُ شَيْءًا عَالِمٌ ﴿١١٩﴾

wa We kúmatongoesya kúvika We amony'e nesa vyú ma0nd0 ala mo malítwe ní kwís0v1ana namo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe n0sy1s1 sy1nd0 syonth nesa.

116.Vate nzika, ní Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula 0sumb1 wa matu na nth1 ne Wake. We n0nenganae thay0 na n0etae k1kw'0. Na inyw'1 m0i na m0nyanya kana m0tetheesya 0tee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

117.Ngai Mwene Vinya W'onthe vate nzika n0mwelekele na tei M0t0mwa Wake na Athami na Atetheesya ala mam0atfle we nth1n1 wa saa wa th1na, 1tina wa ngoo imwe sya nguthu yoo mal vakuvi kwelel0ka. We níwamelekele na tei 1ng1. Vate nzika, We ní M0uu kwoo, Us0ftwe ní tei.

118.Na ala atat0 ala matiiwe 1tina, k0vika nth1 yooneka y1 ntheke m0no kwoo vamwe na 0nene wayo w'onthe, na mathay0 moo *ota 0u* mathekevwa kwoo, namo mamanya vyú kana vai w1vitho vand0 vang1 ateo Kwake-Mwene. Ind1 We níwamelekele mo na tei nkana mo matonye k0aly0ka k0mwelekela We. Vate nzika, ní Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula *usyokeaa-Kaing1E-na 0uu* na Aus0ftwe ní tei.

LUKU 15

119.Inyw'1 ala mw1t1k1laa! M0k1ei Ngai Mwene Vinya W'onthe na 1th1wai vamwe na ala ma w'o.

إِنَّ اللَّهَ لَهُ مَلَكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ نَجِي
وَيُيْتُّكُمْ مَالَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ
تَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ⑤

لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ
الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ مَا
كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ
إِنَّهُ بِهِمْ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ ⑥

وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِفُوا كَيْتَ إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا
رَحَبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَنْ لَا مَلْجَأَ
مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ
هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ⑦

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ ⑧

120.Andũ ma Madina na ala mamathyũlũkĩte maumĩte katĩ wa Aalavu ma weũnĩ mayallĩte kwĩkala ĩtina wa Mũtũmwa wa Ngai Mwene Vinya W'ontha kana mende mathayũ moo mbee wa thayũ wake. Uu nĩweekĩkie nũndũ mo mayaaona thĩna kana waũni kana mĩnoo, kana nzaa, kwoondũ wa nzĩla ya Ngai Mwene Vinya W'ontha, kana makakinya nzĩla ĩla ĩmathatasya alei ona kana makona ũtandĩthyo ĩlũlũ wa mũmaitha, ĩndĩ ve wĩla mũseo ũla ũandĩkĩtwe ĩlũlũ woo nũndũ wa wa w'o. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontha ndaekaa ĩtuvi ya ala mekaa moseo yae.

مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنفُسِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظُلْمٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْصَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطَئُونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ وَلَا يَأْكُلُونَ مِنْ عَذَابٍ نِيلًا إِلَّا كَتَبَ لَهُمْ بَرٌّ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْحَسَنِينَ ﴿٣٥﴾

121.Namo mayumasya mbesa ona imwe, nini kana nyingĩ, onamo maikĩlanĩlasya mwanda, ĩndĩ nĩkũandĩkĩtwe kwoondũ woo, kana Ngai Mwene Vinya W'ontha nũtonya kũmanenge ĩtuvi yĩla ĩseo vyũ nũndũ wa maũndũ ala mo meekie.

وَلَا يَنْفَعُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا كَتَبَ لَهُمْ لِحَابِهِمْ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٦﴾

122.Kũitonyeka kwa etĩkĩli kumaala onthe vamwe. Nĩkĩ, ĩndĩ, vate kuma nguthu kuma kwa kĩla mbaĩ katĩ woo makathi vamwe nĩkana mo matonye kũkwata ũmanyi mũseo wa ndĩni, na nĩkana mo matonye kũmakaany'a andũ moo masyoke vala maĩ, nĩkana mo matonye kwĩsũũana na ũthũku?

وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ ﴿٣٧﴾

LUKU 16

123.Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Ukitai na amaitha ala me vakuvĩ nenyu na nĩmone ũlũmu ũte wa kũleela nthĩnĩ wenyu; na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'ontha E-vamwe na ala alũngalu.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ وَلْيَجِدُوا فِيكُمْ غِلْظَةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْتَائِبِينَ ﴿٣٨﴾

124.Na yĩla Kĩlungu kyaatheew'a, ve

وَلَا مَا أَنزَلَتْ سُورَةٌ مِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ أَكُنْ لَهُمْ مَدَدًا

amwe moo maasya, 'N00 katĩ wenyu 0la Kĩlungu kĩĩ kĩmwongelelee m0ũkĩĩo?'

هَذِهِ آيَاتُهَا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَرَادَتْهُمْ إِيمَانًا
وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٣٧﴾

Indĩ kwa ala metĩkĩlaa, nĩkĩmongelaa m0ũkĩĩo woo namo nĩmatanaa.

125.Indĩ kwa ala mena 0wau nthĩnĩ wa ngoo syoo, kĩmongeleelaa lko yingangĩ 000 wa lko yĩla menu yo yu, namo makusaa me alei.

وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَرَادَتْهُمْ رِجْسًا
إِلَى رِجْسِهِمْ وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿٣٨﴾

126.Mo nomonaa kana nĩmekĩlawa 0tatwanĩ kĩla mwaka 0mwe kana kelĩ? Namu mayĩlilaa, ona maitonya k0ũtaĩka.

أَوَلَا يَرَوْنَ أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَقْرَةً أَوْ
مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ وَلَا هُمْ يَذْكُرُونَ ﴿٣٩﴾

127.Na oyĩla Kĩlungu kyaetheew'a, masyaanasya m0ũnd0 na 0la Ongĩ, makyasya, 'Ve m0ũnd0 ona 0mwe 0mwonaa inyw'ĩ?' Indĩ mo nĩmaaly0kaa makathi. Ngai Mwene Vinya W'ontho n0aly0ĩte ngoo syoo n0ũnd0 mo nĩ and0 ala matatonya k0ũmanyaa.

وَإِذَا مَا أُنْزِلَتْ سُورَةٌ نَّظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ هَلْ يَرَاهُمْ مِنْ أَحَدٍ ثُمَّ انْصَرَفُوا صَرَفَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ
بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٤٠﴾

128.Vate nzika, M0t0mwa nĩ0kĩte kwenyu kuma katĩ wenyu ene; ma0ũnd0 ala mamwĩw'ĩthasya kyevea nĩ ala matonya k0m0likya inyw'ĩ thĩnanĩ; we e kĩthito n0ũnd0 wa k0ũmanyaa mwĩkalo wenyu; na kwa etĩkĩli we nĩ M0uuu, Us0ũtwe nĩ tei.

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا
عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ
رَحِيمٌ ﴿٤١﴾

129.Indĩ mo maaly0kaa, asya, 'Ngai Mwene Vinya W'ontho n0ũmbĩanĩ nyie. Vai Ngai ateo We. Nyie nĩte wĩkwatyo wakwa nthĩnĩ Wake, na We nĩ Mwĩafi wa Kĩvĩla-Kya-Usumbĩ kĩ vinya.'

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿٤٢﴾

6. We nĩ We Ula woombie syŭa yĩna kyeŋi kĩtheu na mwei ūmulĩkaa, na aitw'ĩla ithŭmŭo, nĩkana inyw'ĩ mŭtonye kŭmanyā ūtalo wa myaka na ūtalo wa ñinda. Ngai Mwene Vinya W'onthē ndombĩte ii ateo kwa ūla w'o. We atavanasya Syama kwa ūkuvĩ kwa andũ ala mena ūmanyi.

هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ①

7. Nĩw'o, nthĩnĩ wa ūalyŭko wa ūtukũ na mŭthenya, na nthĩnĩ wa syonthe ila Ngai Mwene Vinya W'onthē ūmbĩte matunĩ na ūlũ wa nthĩ ve Syama kwa andũ ala akĩma-Ngai.

إِنَّ فِي اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ②

8. Asu ala matamanthaa kŭkomana Naitũ na meanĩwe nĩ thayũ wa nthĩ ĩno, na mew'aa mathŭmŭĩte nthĩnĩ wayo, na ala matasyaĩsyaa Syama Siitũ---

إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأَنَّنُوا بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غَافِلُونَ ③

9. Aa nĩmo ala wĩkalo woo nĩ Mwakinĩ, nŭndũ wa ūndũ mo meekie.

أُولَٰئِكَ مَا لَهُمْ النَّارُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ④

10. Indĩ kwa asu ala metĩkĩlaa, na kwĩka meko maseo---Mwĩafi woo akamatongoesya nŭndũ wa mŭĩkĩlũ woo. Mbũsĩ ikavĩĩlaa uungu woo Mĩũndanĩ ya utanu.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِآيَاتِهِمْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ⑤

11. Mboya syoo vau nthĩnĩ ikeethwa 'Utheu wĩthwe Waku We, Ame Ngai Mwene Vinya W'onthē!' na ngethi syoo ikeethwa, 'Mũuo.' Na mŭminŭkĩlyo wa Mboya yoo ūkeethwa, 'Ndaĩa syonthe syĩthwe kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē, Mwĩafi wa nthĩ syonthe.

دَعَوُهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَنَحْمِدُكَ فِيهَا سَلَامٌ ۖ وَأُخْرَىٰ دَعَوُهُمْ أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ⑥

LUKU 2

12. Na kethwa Ngai Mwene Vinya W'onthē nŭmakalaatĩlaa andũ athŭku ūla

وَلَوْ يَخِفُّ اللَّهُ لِلنَّاسِ لَاسْتَبَخَّ لَهُمُ بِالْخَيْرِ لَقِيمَهُ إِلَهُهُمْ أَجَلُهُمْ قَدَرُ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ⑦

mekite tondū mo mekalaatle *kūmbany'a* ūthw'ii, mūminūkīlyo wa īvinda yoo ya thayū yīthwa yaetiwe ūlū woo. Indī Ithyī nītūmaekaa asu ala matamanthaa kūkomana Naitū mangange mana nthīnī wa ūthūku woo.

13. Na yīla thīna wamūvalūkīla mūndū, we nūtūwīkaīlaa Ithyī, akomete na wea, kana ailyī nthī, kana aūngeme; Indī yīla Ithyī twamūthīnūkyā, aendaa we ta ūtaatūthaita Ithyī ona vanini tūsisye thīna ūla ūmūkwatīte. Uu nīw'o meko ma anangi monekaa me maseo methonī moo.

وَلَمَّا مَسَّ الْإِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَانَا لِجَنَّتِهِ أَوْ قَاعِدَا
أَوْ قَالِيْمَا فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ صُورَهُ مَرَّكَانَ لَمْ يَذْعُرَا
إِلَّا صُرْمَتَهُ كَذَلِكَ زَيْنٌ لِلنَّاسِ فِينِ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ۝

14. Na Ithyī nītwasyanangie nzyawa mbingī ila syaī mbee wenyu yīla syeekie mothūku, oyīla Atūmwa nīmookīte kwoo *mbee wa ūu* mena Syama nthēu, Indī mo mayaaītkīla. Uu nīw'o Ithyī tūmaīvaa avītany'a.

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ لَمَّا ظَلَمُوا
وَجَاءَ نَهُمُ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا
كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ ۝

15. Indī, Ithyī nītawamūtw'īkīthisye inyw'ī atiīwa ūlū wa nthī ītina woo, nīkana Ithyī tūtōnye kwona ūndū inyw'ī mūtōnya kwīka.

ثُمَّ جَعَلْنَاكَ خَلِيفَ فِي الْأَرْضِ مِنْ بَعْدِهِمْ لِنَنْظُرَ
كَيْفَ تَعْمَلُونَ ۝

16. Na yīla mo meūsomewa Mīsoa Yaitū Mītheu, asu ala matamanthaa kūkomana Naitū maasya, 'Etei Kulani Ingī eka īno kana mūmīkūany'e.' Asya, 'Ti ūlū wakwa kūmīkūany'a kwa kwenda kwakwa mwene. Nyie nīatīlaa maūndū ala navuanīw'a tū. Ow'o, nyie nīngūkīla, ethwa nīngūlea kūmwīw'a Mwīaī wakwa, nūndū wa ūsīllo wa ūla Mūthenya Mūnene.'

وَإِذَا نُنَظَّرُ عَلَيْهِمْ أَيَّامُنَا يَنْتَوِي إِلَيْنَا لَعَنُونَ
يَقَادَرْنَا أَنْتَ بِقُرْآنٍ غَيْرِ هَذَا أَوْ بَدِّلْهُ قُلْ مَا يَكُونُ
لِي أَنْ أُبَدِّلَ مِنْ بَلَاغِي نَفْسِي إِنْ أَتَيْتُ إِلَّا مَا يُؤْتَى
إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ۝

17. Asya, 'Kethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwendie, Nyie ndyīthwa

قُلْ تَوْشَاهُ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلَا أَدْرِكُهُ بِهِ ۝

namŭsomeie inyw'I, ona We ndethwa amŭmanyithŭye inyw'I yo, Ow'o, Nyie nŭnkalŭte katŭ wenyu nthŭnŭ wa thayŭ wakwa w'onthe mbee wa ŭŭ. Indŭ inyw'I nomŭkamanya?'

18.Nŭŭ ŭla wanangaa ŭlŭngalu na kŭlonzo mbee wa ŭla ŭseŭvasya ŭvŭngŭ ŭlŭ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe kana we ŭla ŭmŭtusaa Mŭsoa Yake ta ya ŭvŭngŭ? Vate nzika, avŭtany'a maikaŭla ona vanini.

19.Na mo nŭmathaithaa vandŭ va Ngai Mwene Vinya W'onthe kŭla kŭtamaunaa kana kŭmaetee wasyo; namo maasya. 'Aa nŭmo ew'anŭthya maitŭ na Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Asya, Inyw'I mŭkamŭmanyithya Ngai Mwene Vinya W'onthe kŭndŭ kŭla We ŭtakŭsŭ matunŭ na ŭlŭ wa nthŭ?' We nŭ Mŭtheu, E-ŭlŭ Mŭno kŭasa na ila mamwŭlananasya *We nasyo*.

20.Na andŭ onthe ma nthŭ maŭ nguthu o ŭmwe, Indŭ mo nŭmavathŭkanganie; na kethwa ti ndeto ŭla yatongoetye mbee kuma kwa Mwŭafi wenyu, ŭvoo woo wŭthwa weekŭtwe ŭsiŭlo kwŭlanana na maŭndŭ ala mo mavathŭkanganŭaa nthŭnŭ wamo.

21.Namo maasya, 'We aleete kŭtheew'a Kyama kuma Kwa Mwŭafi wake nŭkŭ?' Asya, 'Maŭndŭ ala matonekaa nŭ na Ngai Mwene Vinya W'onthe. Kwa ŭu, eteelai; Nyie nŭ vamwe nenyu katŭ wa ala meteelaa.'

قَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عَمْرًا مِّن قَبْلِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٥﴾

مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْمَجْرُمُونَ ﴿١٥﴾

وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ قُلْ اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَنَّا يَشِرُّونَ ﴿١٥﴾

وَمَا كَانَ النَّاسُ إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً فَاخْتَلَفُوا وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِن رَّبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ فِي مَا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٥﴾

وَيَقُولُونَ لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِّن رَّبِّهِ فَقُلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ ﴿١٥﴾

LUKU 3

22. Iḽinda yīla Ithyī twamasamīthya tei andū ala malūmītw'e nī kyeva, mo mambīlīlasya kūmīfsuka Mīsoa Yaitū. Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe E-Mītūkī mūno kwa kūseūvyā nzaama: vate nzika, Atūmwa Maitū nīmasūvīlīte ūtalo wa nzaama sya maūndū ala inyw'ī mūūsama.

23. We nī We Ula ūmōtonyethasya inyw'ī kūthi kyalo tūlū wa nthī nyōmū na ūkanganī kūvika yīla mwī nthīnī wa Ngalawa na nīmaendaa nasyo vamwe na kīseve kyai na nīmatanīaa nthīnī wayo, *kīseve kyai* nīkīmīvītūkaa na itulumo nīsyūkīlāa tūlū wayo kuma kīla ngalī namo nīmasūanīaa nī athyōlōlūke, *īndī* mamwīkaīlāa Ngai Mwene Vinya W'onthe makyathana ūkīlku wa mūkīllo Kwake We, *makyasya*, 'We watumya nthīnī wa ūndū ūū, vate nzika, tūkeethwa katī wa ala matūngaa mūvea.'

24. Inyw'ī andū, mothūku menyu me tūlū wenyu ene tū—ūtanu wa thayū ūū wa yu tū. Na īndī Kwītū nīkw'o kūkethwa kwī ūalūko wenyu; na Ithyī tūkamōmanyīthya inyw'ī ūndū inyw'ī mweekaa.

25. Ngelekany'o ya thayū tūlū wa nthī nī ta ya kīw'o kīla Ithyī tūtheeasya kuma ītunī. Na īndī kyo kīvulanasya imea sya nthī ila syelī andū na indo māīsaa. Iendeeaa kwīthwa ūu kūvika nthī īkanakava na malaa yīna wanake mwīanīu na wīw'aa ūkatw'īka wendo—īndī asu ala methīlawa naw'o, nīvatheeaa ūtw'io Wītū na kīthōōlōmōkīllo ūtukū kana mūthenya. Na īndī Ithyī

وَلَا أَزِفْنَا النَّاسَ رَحْمَةً مِّنْ بَعْدِ ضَرَرَةٍ مَّسَّهُمْ
إِذَا هُمْ مَكْرُوفٌ إِنَّا إِنَّمَا قُلْنَا اللَّهُ اسْمِعْ مَكْرُومًا إِنَّ
رُسُلَنَا يَكْتُوبُونَ مَا نُنْكِرُونَ ۝

هُوَ الَّذِي يُسَيِّرُكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ حَتَّىٰ إِذَا كُنْتُمْ
فِي الْفُلِكِ وَجَدْتُمْ بِهِمْ يَرِيحَ طَيْفَةٍ وَفُرُوا بِهَا
جَاءَ نَهَايَرِيحٍ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ
مَكَانٍ وَظَنُّوا أَنَّهُم أُحْضِرُوا دَعْوَاهُ فَتَلَوْنَهَا
لَهُ الَّذِينَ هُكُنْ أَنْجَيْنَا مِنْ هَذِهِ لَنُكَوِّنَ مِنَ
الشَّاكِرِينَ ۝

فَلَمَّا أَجْمَعُهُمْ لَئَا هُمْ يَتَّبِعُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ
يَأْتِيهَا النَّاسُ إِنَّمَا بَيِّنْكُمْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ فَتَنَاجِيَهُ
الدُّنْيَا ثُمَّ إِنِّي أَنَا مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ
تَعْمَلُونَ ۝

إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ
فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَ
الْأَنْعَامُ حَتَّىٰ إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَ
ازْدَيَّتْ وَكُنَّ أَهْلُهَا أَنَّهُمْ قَدَرُوا عَلَىٰهَا إِنَّا

túútw'íkíthasya ta mŭŭnda mŭŭme ta útanáí vo íoo. Uu nŭw'o Ithyí tŭvuanasya Syama kwa andŭ ala masŭanŭaa.

26.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe etanŭaa wíkalo wa mŭuo, na amŭtongoeasya nzŭanŭ íla ya w'o ŭlaWe wendaa.

27.Kwa asu ala mekaa meko maseo, vakeethwa na ŭŭvi íseo vyŭ na ŭŭŭ wa ŭu, *maŭathimo* maingŭ. Na kŭvindu kana ntheko iikamavw'íkka mothyŭ moo. Aa nŭmo ekali-ma-Itunŭ; vo nŭvo mo makekalaa.

28.Na *kwa* asu ala mekaa meko mathŭku, ŭsilŭŭ wa ŭthŭku ŭkeethwa wŭanene naw'o, na ntheko ikamavw'íkka mo. Makeethwa matena mŭndŭ wa kŭmasŭvŭa vala ve Ngai Mwene Vinya W'onthe. *Namo makooneka* mothyŭ moo tamavw'íkŭtwe nŭ isio sya ŭtukŭ. Aa nŭmo ekali-ma-Mwakinŭ, vo nŭvo mo makekalaa.

29.Isŭvŭei mŭthenya ŭla Ithyí tŭkamombany'a mo onthe vamwe, na Índí Ithyí tŭkamatavya asu ala masyŭananasya ngai ingŭ na Ngai, 'Ikalai ovala mŭŭ---inyw'í na ngai atindany'a menyú.' Índí Ithyí tŭkamataanany'a mo; na asu ala mamasŭanŭaa ta atindany'a makaasya, 'Ti ithyí ala inyw'í mwathaithea.'

30.'Kwa ŭu Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ Ngŭsŭ mbŭanŭu katŭ wenyu naitŭ. Ithyí tŭyaamanya ŭthaiti wenyu ona vanini.'

أَمَرْنَا لَيْلًا أَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا كَأَنَّمَتْنِ
بِالْأَمْسِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٥٠﴾

وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ
إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥١﴾

لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْخُسَىٰ وَزِيَادَةٌ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ
قَتَرٌ وَلَا ذُلٌّ ۚ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ ﴿٥٢﴾

وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَنَةٍ أَوْ بَعْضِهَا
تَرَهُهُمْ ذَٰلِكَ مَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاجِمٍ ۚ كَانُوا
أَعْيَتْ وَوُجُوهُهُمْ قَطَعَا مِنَ الْإِلَهِ مُظْلِمًا ۚ أُولَٰئِكَ
أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٥٣﴾

وَيَوْمَ نَخْشِرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا
مَكَانَكُمْ أَنْتُمْ وَشُرَكَاءُكُمْ فَرَزَقْنَا بَيْنَهُمْ وَقَالَ
شُرَكَاءُهُمْ مَا كُنْتُمْ إِلَّا نَا تَعْبُدُونَ ﴿٥٤﴾

كَلِمَاتٍ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ إِنْ كُنَّا عَنْ
عِبَادَتِكُمْ لَغَوِيلِينَ ﴿٥٥﴾

31. Kila thayu Okamanya kila waafle ni kutongosya mbee. Namo makatungwa kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwila wo wa w'o, na maundu onthe ala mo meeseuvise makamafa.

هَٰذَا لَكَ بَلَاؤُ كُلِّ نَفْسٍ مَّا أَسْلَفَتْ وَرُدُّوْا إِلَى اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ ۝

LUKU 4

32. Asya, 'Nuu ula umunengae inyw' utethyo kuma tulu na nthi? Kana nuu ula wina utonyi tulu wa matu na metho? Na nuu ula umasya ula mukw'u kuma kwa ula wi thayu? Na nuu ula umasumbika maundu onthe? Mo makaasya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Indl asyai, 'Inyw' nomukauma mwendeleni yenyu mihoku?'

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّعْيَ وَالْإِبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يَدْبُرُ الْأُمُورَ ۝ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ۝

33. Usu ni We Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwila wenyu wa w'o, kwa ou ni kya kutiele itina waw'o ateo ityio yionanite? Inyw' indl, mwila ulwa ata kuma nthi wa w'o?

فَذَلِّكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ الْحَيَّ فَمَا ذَا بَعْدَ الْحَيِّ إِلَّا الضَّلَالُ ۝ فَأَنَّى تُصْرَفُونَ ۝

34. Uu niw'o ndeto ya Mwila waku yitkithitw'e ya w'o kwa asu ala matulaa miao, nikana maiketkile.

كَذَٰلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۝

35. Asya, 'Ve umwe katl wa atindany'a menyu ula wambitilasya ombi, na indl akututungitila?' Asya, 'No Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka ula wambitilasya ombi na indl akututungitila. Inyw' mwal mutonya ata indl kuthyoe kw'a?'

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَدْعُوا إِلَهُهُ خَلْقَ يُعْبَدُ ۚ قُلْ اللَّهُ يَدْعُ إِلَى الْخَلْقِ ثُمَّ يُعْبَدُ ۚ فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ ۝

36. Asya, 'Ve imwe katl wa ngai --- mutindany'a wenyu itongoasya nthini wa w'o? Asya, 'Ni Ngai Mwene Vinya W'onthe ula utongoasya nthini wa w'o. Indl We ula utongoasya nthini waw'o ni We wailwe ni kutitwa kana ni we ula

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَيِّ قُلْ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَيِّ أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَيِّ أَحَقُّ أَنْ يُشْبَعَ مِنْهُ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يَهْدِيَ فَمَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ۝

Utamyona nzĩa we mwene ateo e mŭtongoesye? Indĩ inyw'ĩ mwĩna kĩ? Inyw'ĩ mŭtusaa ata?'

37.Na aingĩ moo maatlĩaa vathei ateo kŭtalĩthya. Vate nzika, kŭtalĩthya kŭitonya kwĩkala vandũ va ũw'o ona vanini.

38.Na Kulani ĩno ndĩtonya kwĩthwa yaumiw'e nĩ mŭndũ ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na ũtee wa ũu, yĩanĩĩasya maŭndũ ala me mbee wayo na nĩ ũalyũlo wa Mwĩfao wa Ngai. Vai nzika nthĩnĩ wayo. Yo yumĩte kwa mwĩfai wa nthĩ syonthe.

39.Mo measya, 'We nŭyĩseŭvĩtye?' Asya, 'Etei Indĩ Kĩlungu kĩilyĩ takyo, na ĩtyai ũtethyo kuma kwa onthe ala mŭtonya ũtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ethwa inyw'ĩ mwĩ ma w'o.'

40.Aiee, Indĩ mo nĩmaleete maŭndũ ala mate na ũmanyi wamo na ũ-w'o wamo ndwaamavikĩa. Na ota ũu ala maĩ mbee woo nĩmaũleile ũla w'o. Indĩ kwa sisyai ũndũ mŭminũkĩlyo wa asu ala meekie naĩ!

41.Na katĩ woo ve *amwe* ala mawĩtkĩĩlaa, na Mwĩfai wenyu nŭmešĩ nesa asu ala maetae kĩthokoo.

LUKU 5

42.Na ethwa mo meŭweta we ta mŭkengani, asya, 'Nyie ngakũw'a ĩũũ wa meko makwa nenyu kwoondũ wa meko menyu.

وَمَا يَتَّبِعُ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا إِنَّ الظَّنَّ لَا يَغْنَىٰ
مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ۝

وَمَا كَانَ هَٰذَا الْقُرْآنُ أَنْ يَتُفَكَّرَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
وَلَكِنْ تَصْدِيقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلُ الْكِتَابِ
لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا
مَنْ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝

بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ وَلَكِنَّا يَا نَبِيَّ تَأْوِيلَهُ
كَذَٰلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ
عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ۝

وَمِنْهُمْ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهِ
۝ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ ۝

وَأَن كَذَّبَوكَ فَقُلْ إِنِّي عَبْدٌ لِّكَ وَكَلَّمَكَ اللَّهُ إِنَّمَا
بَرَّيْتُنَّ وَمِمَّا أَعْمَلُ وَأَنَا بَرِيءٌ وَمِمَّا تَعْمَلُونَ ۝

43. Na katī woo ve *amwe* ala makwīthukīfasya we. Indī we nūtonya kūmwīw'īthya mūndū ūte matū ona ethwa mo maimanyaa?

وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَعِينُ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تَسْمِعُ الصُّمَّ
وَلَوْ كَانُوا لَا يَعْقِلُونَ ﴿٤٣﴾

44. Na katī woo ve *amwe* ala maūsyaaasya we. Indī we nūtonya kūtongoesya kīlālinda, ona kau mo mayonaa?

وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْظُرُ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تَهْدِي الْعُمْيَ
وَلَوْ كَانُوا لَا يَبْصِرُونَ ﴿٤٤﴾

45. Kwa ūla w'o vyū, Ngai Mwena Vinya W'onthē ndamavīfasya andū ona vanini, Indī andū nīmamavīfasya mathayū moo ene.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا وَلَكِنَّ النَّاسَ
أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٤٥﴾

46. Na mūthenya nī ūla We ūkamombany'a onthe vamwe, *kūkooneka kwoō ta* mataākala ūlū wa nthī ateo kwa īsaa yīmwe ya mūthenya. Mo makamanyanaa mūndū na ūla ūngī. Ala mena wasyo mūno nī asu ala maleaa ūmbano wa Ngai Mwene Vinya W'onthē na matatonya kūtongoew'a.

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ كَأَن لَّمْ يَلْبَسُوا إِلَّا سَاعَةً مِّنَ
النَّهَارِ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا
بِلِقَاءِ اللَّهِ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿٤٦﴾

47. Na Ithyī tūkaūt'w'īkīthya we ngūsī ya kīlungu kīmwe kya maūndū ala Ithyī twamathie mo kana tūkaūkw'īthya we mbee wa ūu, ūalūko woo ūkeethwa wī kwitū; Indī Ngai Mwene Vinya W'onthē akaūngama ngūsī ūlū wa ūndū mo mekaa.

وَأَمَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ تَوَقَّيْنَكَ فَالْيَاثِيَ
مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ اللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ ﴿٤٧﴾

48. Na kwa kīla mūvathūko wa andū ve Mūtūmwa. Kwa ūu yīla Mūtūmwa woo ūkaa nīkūtusawa katī woo na ūlūngalu, ona mo maivīfīaw'a.

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولٌ فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ قُضِيَ بَيْنَهُمْ
بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٤٨﴾

49. Namo maasya, 'Utianī ūū ūkeanīw'a Indī ethwa inyw'ī mwī ma w'o'?

وَيَقُولُونَ حَتَّىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِنَّ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤٩﴾
قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ
لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ إِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ فَلَا يَسْتَأْذِنُونَ

50. Asya, 'Nyie ndina ūtonyi wakwa mwene ūlū wa ūthūku ona wīva kana

سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٥٠﴾

Utandĩthyo ateo ūndŭ Ngai Mwene Vinya
W'on the wendaa. Kwa kĩla andŭ
matetĩkĩlaa ve ĩvinda yĩtw'ĩtwe. Na
ĩvinda yoo yavika, maitonya kŭtiwa ĩtina
ona kavinda kamwe, ona maitonya
kũyĩvĩtũka mbee.'

51. Asya, 'Ndavyei nyie, ūsilĩlo Wake
ŭkoka ĩlũlũ wenyu ūtukũ kana mũthenya,
mũvĩtany'a akatonya kũkĩla ata ona ethwa
nĩ kwa mĩtũkĩ?

قُلْ ارْمِئْتُمْ إِنِّ اشْكُرُ عَذَابَهُ بَيِّنَاتٍ أَوْ هَارًا مَّاذَا
يَسْتَعْجِلُ مِنْهُ الْمُجْرِمُونَ ﴿٥١﴾

52. 'Yĩla ĩndĩ, ūkamũvalũkĩla nĩw'o
mũkawĩtĩkĩla? Kyaŭ! Yu! Na mbee wa
ũu inyw'ĩ nĩmwendaa kũvika kwaw'o
kwĩkalaate?

أَتُمْ إِذَا مَا وَقَعَ امْتَحِرَ بِهِ النَّاسُ وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ
تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٥٢﴾

53. Na ĩndĩ nĩvo ala meekĩie naĩ
makatavw'a, 'Samai inyw'ĩ ūsilĩlo
wĩkalaa. Inyw'ĩ mũĩũtuvw'a ateo kwa
ūndŭ inyw'ĩ mweekaa.'

ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ هَلْ
تُجْزَوْنَ إِلَّا بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٥٣﴾

54. Namo meũkũlya we, 'Uu nĩw'o?
Asya, 'Iĩ, nĩvĩta na Mwĩafi wakwa!
Vate nzika, ūũ nĩw'o vyũ; na inyw'ĩ
mũitonya kũsiĩfa.'

وَيَسْتَنْبِئُونَكَ أَحَقُّ هُوَ قُلْ إِنِّي وَرَقِيَ إِنَّهُ أَحَقُّ
وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٥٤﴾

LUKU 6

55. Na ona kĩla thayũ wĩkaa naĩ ūkethwa
na syonthe ĩla syĩ ĩlũlũ wa nthĩ,
nokũsyumya syonthe kwĩyovosya nasyo
w'o mwene. Namo makavitha wĩlilo
woo mawona ūsilĩlo. Na ūtw'io
ũkaumw'a katĩ woo kwa ūlũngalu, namo
maikavĩtĩw'a.

وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِي الْأَرْضِ لَا فِتْنَةٌ
بِهِمْ وَأَسْرُوا النَّدَامَةَ لَتَرَاوُا الْعَذَابَ وَفِيهِمْ
بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٥٥﴾

56. Asi! Vate nzika, kĩla kyonthe ona kĩva
kĩ matunĩ na ĩlũlũ wa nthĩ, nĩ kya Ngai
Mwene Vinya W'onthe. Asi! Nĩw'o

إِلَّا إِنْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا إِنْ وَدَّ
اللَّهُ شَيْءًا وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٦﴾

Utianŋo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe
nĩ wa w'o. Indĩ aingĩ mũno moo mayĩsĩ.

57. We nĩ We Ula Ūnenganae thayŭ na
akaete kĩkw'ũ, na Kwake We nĩkw'o
inyw'ĩ mŭkatũngwa.

هُوَ يَبِي وَيُنَيْتُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ٥٧

58. Inyw'ĩ mbaa andũ! Ow'o ūtao
nũmũvikĩe inyw'ĩ kuma kwa Mwĩfĩ
wenyu na mũito kwa kĩla ūwau ona wĩva
wĩ nthĩnĩ wa ngoo, na ūtongoi na tei kwa
etikĩli.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ
وَسِفَاءٌ لِنَافِي الضُّرُورَةِ وَهَدًى وَرَحْمَةٌ
لِّلْمُؤْمِنِينَ ٥٨

59. Asya, *Uũ w'onthe nĩkwĩsĩla nthĩnĩ* wa
ĩnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na
kwĩsĩla teinĩ Wake; kwa ūu, mo
nĩmatanĩe ūvoo ūsu. Uu nĩw'o ūseo
mbee kũvĩta kĩla mo mombanasya.'

قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ قَبْدُ لَكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ
خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ ٥٩

60. Asya, 'Inyw'ĩ mũsũanĩte kana Ngai
Mwene Vinya W'onthe amũtheesye
inyw'ĩ kyaũya, na Indĩ mwĩkĩtw'ĩkĩthya
kĩmwe kĩtĩkĩlye na kĩmwe kĩvatane?'
Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe
nũmwĩtĩkĩlĩtye inyw'ĩ ūu kana
mwĩseũvya ūvũngũ ūlũ wa Ngai Mwene
Vinya W'onthe?'

قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ فَجَعَلْتُمْ
فِيهِ حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ اللَّهُ إِذِينَ لَكُمْ أَمْرٌ عَلَى اللَّهِ
تَقْتَرُونَ ٦٠

61. Asu ala maseũvasya ūvũngũ ūlũ wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe masoanĩaa
ata ūlũ wa Mũthenya wa Uthayũũkyo?
Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe
Ausũĩtwe nĩ ūlau kwa andũ onthe ma
nthĩ, Indĩ aingĩ mũno moo maitũngaa
mũvea.

وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ
أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ٦١

LUKU 7

62. Na inyw'ĩ mũi Ondũ mŭkwĩka, na
mũisomaa kuma Kwake kĩlungu ona

وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَ

kĩmwe kya Kulani, na inyw'ĩ mũĩ ũndũ mwĩkaa, ĩndĩ irthĩ nĩtũmũsyallĩsyaa inyw'ĩ mwĩlikĩtye nthĩnĩ. Na vai kĩndũ kĩvithĩku ũthyũnĩ wa Mwĩfĩ wenyu---ona kĩa kĩa ũito wa kaveke kanini kana mũnini mbee wa ũu, kana kĩnene mbee wa ũu ũũũ wa nthĩ kana matunĩ---ĩndĩ kyo nĩkĩandĩke nthĩnĩ wa Ivuku ĩtheu.

لَا تَعْلَمُونَ مَنْ عَمِلَ إِلَّا نَحْنُ عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ وَمَا يَذُوبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ٣٥

63. Sisyai! Anyanyae ma Ngai Mwene Vinya W'ontho vate nzika, maikethwa na w'ia, ona maikew'a kyeve----

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ اللَّهُ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ٣٦

64. Asu ala meetĩkĩlile na meekie ũlũngalu vyũ.

الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ٣٧

65. Ve ũvoo mũseo kwoo nthĩnĩ wa thayũ wa nthĩ ĩno na Itunĩ *ota ũu*---vai ũalyũko ndetonĩ sya Ngai Mwene Vinya W'ontho; ow'o ũsu nĩ ũtanu mũnene.

لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ لَا يَتَذَكَّرُ إِلَّا اللَّهُ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ٣٨

66. Na ndeto syoo iikakwĩw'ĩthye kyeve we. Vate nzika, ũtonyi w'ontho nĩ wa Ngai Mwene Vinya W'ontho. We nĩ Wĩw'i-W'ontho, Umanyi-W'ontho.

وَلَا يَحْزَنُكَ قَوْلُهُمْ إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٣٩

67. Asi! Nĩ kya Ngai Mwene Vinya W'ontho kĩa ona kĩa kĩ matunĩ na kĩa ona kĩa kĩ ũũũ wa nthĩ. Asu ala mavoyaa atindany'a ũtee wa Ngai Mwene Vinya W'ontho ow'o mo maimaatĩlaa mo. Mo mai kĩndũ maatĩlaa ateo ũsũanĩo na malikaa nthĩnĩ wa maũndũ ma kũtalĩthya.

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَسْمَعُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ شُرَكَاءَ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ٤٠

68. We nĩ Ula ũseũvĩtye ũtukũ kwoondũ wenyu nĩkana mũtonye kũthũmũa nthĩnĩ waw'o, na mũthenya ũmulĩkaa. Vate nzika, nthĩnĩ ve Syama kwa andũ ala methukĩĩsyaa.

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ آيَاتٍ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْجَرِّجًا إِنْ فِي ذَلِكَ لَايَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْسُونَ ٤١

69. Mo maasya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwiyoseete mwana We-Mwene.' We nĩ MŪtheu!.' We nĩwĩyanĩtye-Mwene na nĩ Syake syonthe ona syĩva ila syĩ matunĩ na TŪIŪ wa nthĩ. Inyw'ĩ mŪi na Utonyi TŪIŪ wa ŪndŪ ŪŪ. Inyw'ĩ mwĩneena TŪIŪ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ŪndŪ Ūla mŪtesĩ?

70. Asya, 'Asu ala maseŭvasya ŌvŪngŪ TŪIŪ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe maikaĩla.'

71. Mo makeethwa na Ūtandĩthyo wa kavinda TŪIŪ wa nthĩ ĩno. Indĩ ŪalŪko woo nĩ KwitŪ. Indĩ Ithyĩ tŭkamasamĩthya Ūsilĩlo wĩ woo; nŪndŪ mo mayaĩ metikĩla.

LUKU 8

72. Na masomee mo ūvoo wa Noa, yĩla wamatavisye andŪ make, 'Inyw'ĩ andŪ makwa, ethwa kwĩkala kwakwa vamwe na Ngai na kŭmŪlilikany'a inyw'ĩ wĩ wenyu kwĩsĩla nthĩnĩ wa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩkŪmŪthatya inyw'ĩ---Nyie nĩia wĩkwatyo wakwa nthĩnĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe---Indĩ tŭngĩanĩai masŪanĩlo menyu onthe, inyw'ĩ na "atindany'a" menyu; na maŪndŪ ala inyw'ĩ mŪkwĩka maikavithĩke kwenyu; Indĩ seŭvyai mawalany'o menyu TŪIŪ wakwa na mŪikanenge nyie ĩvinda.

73. Indĩ inyw'ĩ mwasyoka ĩtina, lilikanai, Nyie ndimwĩtĩtye inyw'ĩ ĩtuvi ona yĩva. ĩtuvi yakwa yĩ vamwe na Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka, na nyie

قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَنَهُ هُوَ الْغَنِيُّ لَهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ اِنْ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطٰنٍ بِهٰذَا اَتَقُولُوْنَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿٦٩﴾

قُلْ اِنَّ الدِّينَ يَفْتَرُوْنَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يَفْلَحُوْنَ ﴿٧٠﴾

مَتَاعٌ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ اِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ لَذِقْنَهُمْ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُوْنَ ﴿٧١﴾

وَآتٰل عَلَيْهِمْ نَبَا نُوحٍ اِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ يَقَوْمِ اِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكُمْ مَقَامِي وَتَذِكْرِيْ بِآيٰتِ اللَّهِ فَطَلَّ اللَّهُ تَوَكَّلْتُ فَأَجِيعُواْ اَمْرَكُمْ وَشُرَكَاءُكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ اَمْرَكُمْ عَلَيْكُمْ عُقْبَةً ثُمَّ اَقْضُواْ اِلَيَّ وَلَا تَنْظُرُوْنَ ﴿٧٢﴾

فَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَأَلْتُمْ مِنْ اَجْرٍ اِنْ اَجْرِيْ اِلَّا عَلَى اللَّهِ وَامُرْتُ اَنْ اَكُوْنَ مِنَ الْمُسْلِمِيْنَ ﴿٧٣﴾

nīnīyīāīwe kwīthwa katī wa asu ala menenganīte.

74.Indī mo nīmamūleile we, kwa ūu, Ithyī nītwamūtangīte we na asu ala maī vamwe nake Ngalawanī. Na Ithyī nītwamatw'īkīthisye mo atīlwa *ma nthī*, oyīla Ithyī nītwamanyw'īthisye kīw'ū asu ala maleile Syama Siitū. Sisyai Indī, ūndū mūminūkīlyo wa asu ala makaanītw'e wailī!

75.Na Indī Ithyī nītwatūmie ītina wake Atūmwa angī kwa andū *moo*, namo nīmamaeteie Mokūsī matheu. Indī mayaametīkīla, nūndū mo nīmamaleete mbeeni. Uu nīw'o Ithyī tūsīlāa ngoo sya eki-ma-naī.

76.Na Indī Ithyī nītwamatūmie Mose na Aluni ītina woo kwa Valao na anene make mena Syama Siitū, Indī mo nīmeekathīte. Namō maī andū ene naī.

77.Na yīla w'o wookie kwoo kuma Kwitū, mo maisye, 'Uū vate nzika nī ūoi wī ūtheinī.'

78.Mose aisye, 'Inyw'ī mwīasya ūu tūlū wa w'o yīla ūmūvikīte? Uū nī ūoi? Na aoi mayāīlāa.

79.Mo maisye, 'We ūkīte kūū kwitū nīkana ūtūmye nthīnī wa maūndū ala tweethīe maaīthe maitū maatīte, na nīkana inyw'eīlī mwīthwe na ūnene wa nthī *mo*? Indī ithyī tūīmwīfīkīla ona ūmwe wenyu.'

80.Na Valao aisye, 'Ndeteei kīla mūndū mūe mūī.'

فَكَذَّبُوهُ فَنَبَّيْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفَلَاحِ وَجَعَلْنَاهُمْ
خَلِيفَ وَاعْرِضْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَانْظُرْ كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الْمُتَذَرِّينَ ④

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا إِلَى قَوْمِهِمْ جَاءَهُمْ
بِآيَاتِنَا فَمَا كَانُوا يُؤْمِنُونَهَا كَذَّبُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ
كَذَلِكَ نَطِيعُ عَلَى قُلُوبِ الْمُتَعَدِّينَ ⑤

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِم مُوسَى وَهَارُونَ إِلَى فِرْعَوْنَ
وَمَلَائِكَةٍ بِآيَاتِنَا فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُجْرِمِينَ ⑥

فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا إِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ
مُبِينٌ ⑦

قَالَ مُوسَى أَتَقُولُونَ لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَكُمْ اسْحَرُوا هَذَا
وَلَا يُفْلِحُ السَّحَرُونَ ⑧

قَالُوا اجْعَلْنَا سَنَافِتًا عَمَّا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا وَ
تَكُونُ لَكُمُ الْيَدِيَانِ فِي الْأَرْضِ وَمَا عَنَّا لَكُمَا
بِئْسَ مُؤْمِنِينَ ⑨

وَقَالَ فِرْعَوْنُ اسْتَوْنِي بِكُلِّ سِحْرِ عَلِيمٍ ⑩

81. Na yīla awe mookie, Mose
nīwamatavisye, 'Ikyai kīla inyw'ī
mūkwīkya.'

فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالَ لَهُمْ مُوسَى أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ
مُلْقُونَ ۝

82. Na yīla mo maminie kwīkya, Mose
aisye, 'Kīla inyw'ī mūetete nī ūoi mūthei
īū. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe akaūt'w'īkīthya vathei. Nīw'o,
Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaekaa
wīa wa eki ma mawathe waīle.

فَلَمَّا أَلْقَوْا قَالَ مُوسَى مَا جِئْتُمْ بِهِ السِّحْرَانِ اللَّهُ
سَيَبْطِلُهُ إِنَّ اللَّهَ لَا يُصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ ۝

83. 'Na Ngai Mwene Vinya W'onthe
aūlūlūmīlasya w'o na ndeto Syake, ona
ene naī maūlea.'

يَا وَيْحَى اللَّهُ الْحَقُّ بِكَلِمَتِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ ۝

LUKU 9

84. Na vai ona ūmwe wamwīw'ie Mose
ateo nzyawa īmwe katī wa andū make,
nūndū wa wia wa Valao na anene make,
we ndakese kūmathīny'a. Na nīw'o,
Valao aī mūsumbī mūng'endu nthīnī wa
nthī *śu*, na kwa ūla w'o, we aī katī wa
eki ma naī.

فَمَا أَمَنَ لِمُوسَى إِلَّا ذُرِّيَّةٌ مِنْ قَوْمِهِ عَلَى خَوْفٍ
مِنْ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِمْ أَنْ يَفْتِنَهُمْ وَإِنْ فِرْعَوْنَ
لَعَالٍ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّ السُّفْرِينَ ۝

85. Na Mose aisye, 'Inyw'ī andū makwa,
ethwa nīmūmwītīkīte Ngai Mwene Vinya
W'onthe, īndī iai wīkwatyo wenyu nthīnī
Wake, ethwa inyw'ī ow'o
nīmwīnenganīte *kwendanī Kwake*.'

وَقَالَ مُوسَى يَقَوْمِ إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ
تَوَكَّلُوا إِنْ كُنْتُمْ مُسْلِمِينَ ۝

86. Na mo maisye, 'Ithyī tw'īlte
wīkwatyo witū kwa Ngai Mwene Vinya
W'on the. Mwīai witū,
ndūkatūt'w'īkīthye ithyī ta ūtato kwa andū
eki-ma-naī.

فَعَالُوا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِقَوْمِ
الظَّالِمِينَ ۝

87. Na tumye ithyī na tei Waku kuma
andūnī matetīkīlaa.

وَنَجِّنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ۝

88.Na ithyĩ n̄tʷaneenie na Mose na mwanaa nyinya, tũkyasya, 'Akai nyũmba kwa andũ menyu nthĩnĩ wa mũsyĩ na akai nyũmba syenyu syelekele ngalĩ ĩmwe, na l̄l̄l̄mĩl̄iyai Mboya. Na matavyei etĩkĩli ũvoo mũseo.¹*

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ وَأَخِيهِ أَنْ تَبَوَّأَ لِقَوْمِكَ مَكَانًا
يَرْضَوْنَ يَبُوءُوا بِيُوتَكُمْ قَبْلَةً وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ
وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ٥٨

89.Na mose aisye, 'Mwĩfai waitũ, We nũmũnengete Valao na anene make mathaa na ũthw'ii nthĩnĩ wa thayũ ũũ. Mwĩfai waitũ, ũla ũtumĩte mo mamathyoekya andũ kuma nzĩanĩ Yaku tũ. Mwĩfai waitũ, vetanga vyũ mothw'ii moo na ĩthwa wĩ mwai l̄l̄l̄ wa ngoo syoo, nũndũ veoneka kana mo maiketĩkĩla okũvika mo mone ũsilĩlo wĩ woo.'

وَقَالَ مُوسَىٰ رَبَّنَا إِنَّكَ آتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَآئِهِ
زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا رَبَّنَا لِيُضِلُّوهُ
عَنْ سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَىٰ أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ
عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّىٰ يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ٥٩

90.We Ngai asya, 'Mboya yaku n̄tʷeetĩkĩlwa. Kwa ũu inyw'elĩ ĩthĩwai mwĩ yũmĩl̄syie, na mũĩkaatĩle nzĩla ya asu ala matesĩ.

قَالَ قَدْ أُجِيبَتِ دَعْوَتُكُمَا فَاسْتَقِيمَا وَلَا تَتَّبِعِنَّ
سَبِيلَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ٦٠

¹ Ndeto ĩno ya Kĩlavu 'waj'aloo boyootakuma qiblatan' nthĩnĩ wa mũsoa ũũ n̄tʷonya kwasya kwelekela qibla kũla ũthaihi wambĩlĩlĩle kana kwelekanĩla mũndũ na ũla ũngĩ ngalĩ ĩmwe. ualyũlo wa mbee ndwoseka nesa nũndũ vayaĩ kibla kyatw'ĩtwe kwa Aana-ma-Isilaeli mbee wa kwakwa kwa yĩla l̄kalũ ya Solomoni.

Ethwa ũalyũlo wa kelfi nũkũatĩlwa ĩndĩ nĩ mũvw'ano wa nyũmba ila syaakiwe syelekanĩle nũndũ wa kũsũvĩla mũuo. Ithyĩ twĩendeew'a nĩ ũalyũlo wa katatũ ũla ũkwasya, akai nyũmba syenyu syelekanĩle ngalĩ ĩmwe. Isu syĩna ũtandĩthyo kũtonyethya atũi onthe ma i nyũmba kũthaiha ngalĩ ĩmwe ĩla yĩkwonany'a woni wa ngwatanĩo na kĩkĩo katĩ woo.

O mĩtũkĩ ĩtina wa mwĩfao ũũ, etĩkĩli nĩmataviw'e malũmye Mboya ila il̄l̄l̄mĩl̄lasya woni nũndũ ndeto ĩno ya Kĩlavu 'Aqem as-salaat' ndĩkw'iyĩaa mboya ya mũndũ eweka ĩndĩ yĩkĩlaa vinya Mboya ya ĩkomano kana ya andũ aingĩ.

91. Na Ithyĩ nĩtwaimakĩlilye Aana-ma-Isilaeli ūkanga; na Valao na nguthu syake sya ita nĩwamaatĩle mo ena kĩeleelo kĩthũku na ūmaitha, kvika, yĩla mbanga ya kũthitw'a yamũkwatie we, we aisye, 'Nyie nĩngwĩtkĩla kana vai Ngai ateo We Ula Aana ma Isilaeli metĩkĩlaa, na Nyie nĩ wa asu ala menyivasya *Kwake We.*'

وَجُوزْنَا بِبَنِي إِسْرَءِيلَ الْبَحْرَ فَاتَّبَعَهُمْ فَرَعَوْنُ
وَجُودُهُ بَغْيًا وَعَدُوًّا حَتَّى إِذَا أَذْرَكَهُ الْغَرَقُ قَالَ
أَمَنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي آمَنْتُ بِهِ بَنُو إِسْرَءِيلَ
وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ ٩١

92. Ata! Yu! Oyĩla inyw'ĩ mwĩthĩtwe mwĩ mbaa-matũ mbeeni na mwai katĩ wa asu ala mwĩkaa mawathavu.

الَّذِينَ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلَ وَكُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ ٩٢

93. Kwa ūu mũthenya ūu Ithyĩ nĩtũkũtangĩla mwĩ waku wĩ w'oka nĩkana we ūtonye kwĩthwa wĩ Kyama kwa asu ala makoka ĩtina waku. Na vate nzika, aingĩ katĩ wa andũ maisũvĩaa Syama Siitũ.

فَالْيَوْمَ نَبْيِّتُكَ يَدَ يَدِكَ لَتَكُونَ لِمَنْ خَلَقَكَ آيَةً
وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَفُلُونَ ٩٣

LUKU 10

94. Na Ithyĩ nĩtwamaiĩle Aana ma Isilaeli ūtũo mũseo vyũ, na nĩtwamanengie mo syĩndũ nzeo, namo mayaavathũkangana kũvika yĩla ūmanyi wamavikĩle. Vate nzika, Mwĩai waku akatw'a katĩ woo Mũthenyanĩ wa Uthayũkyo ĩlũ wa maũndũ ala mo mavathũkanganĩaa.

وَلَقَدْ بَوَّأْنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ مَبَآئِدِي وَرَرْتَهُمْ
مِنَ الظُّلُمَاتِ فَمَا اخْتَلَفُوا حَتَّى جَاءَهُمُ الْعِلْمُ إِنَّ
رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَيَسْأَلُونَكَ
عَنْهُ يَخْتَلِفُونَ ٩٤

95. Na ethwa we wĩna nzika ĩlũ wa maũndũ ala Ithyĩ tũtheesye we, makũlye asu ala methĩtwe maiĩsoma Ivuku mbee waku. Ow'o, ūla w'o nũkũvikĩle we, kuma kwa mwĩai waku; kwa ūu, ndũkethwe katĩ wa asu ala mena nzika.

إِن كُنْتَ فِي شَكٍّ مِّمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ فَسْأَلِ الَّذِينَ
يَقْرَأُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ مِنْ
رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُتَارِكِينَ ٩٥
وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَتَكُونُونَ
مِنَ الْخَاسِرِينَ ٩٦

96. Na we ndũkethwe katĩ wa asu ala mamĩleaa Mĩsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, kwa ūu ndũkethwe katĩ wa ala mena nzika.

97. Vate nzika, ala ūtw'io wa ūsilŭlo
ŭminŭte kŭvŭtŭkŭthw'a ŭlŭlŭ woo,
maiketŭkŭla.

إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٩٧﴾

98. Ona makavikŭwa nŭ Kyama ona kŭva,
no mŭvaka mone ūsilŭlo wŭ woo.

وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٩٨﴾

99. Nŭkŭ vayai andŭ angŭ, ateo andŭ ma
Yona, ala maafŭlŭte nŭ kwŭtkŭla nŭkana
wŭtkŭlŭ woo ūmaune? Yŭla mo
meetŭkŭlŭle, Ithyŭ nŭtwamavetangŭ ūsilŭlo
wŭ nthoni kuma kwoo ŭlŭlŭ wa nthŭ ŭno, na
nŭtwamanengŭ kyaŭya kwa ŭvinda.

فَلَوْلَا كَانَتْ قُرْيَةً آمَنَتْ فَنَفَعَهَا إِنِّي أَنَا لَهَا الْوَلِيُّ
يُونُسَ لَمَّا آمَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَبْدَ آبٍ نُحْزِيهِ فِي
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَنَمَتُّهُمْ إِلَىٰ حُبٍ ﴿٩٩﴾

100. Na takethwa Mwŭlŭi waku nŭweekŭne
kvenda kwake vinya, vate nzika, onthe
ala me ŭlŭlŭ wa nthŭ methwa meetŭkŭlŭle
me vamwe. Indŭ we, ŭkamaingŭtsya andŭ
kŭtw'ŭka etŭkŭli?

وَلَوْ سَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مِنَ فِي الْأَرْضِ كُلُّهُمْ جَمِيعًا
فَأَنَّتْ تَكْرِيهُ النَّاسِ حَتَّىٰ يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿١٠٠﴾

101. Na vai thayŭ ūtonya kwŭtkŭla ateo
kwa ūthei wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe. Na We atumaa ūthatu Wake
ŭtheea ŭlŭlŭ wa asu ala
matathŭkŭmŭthasya kŭlŭko.

وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَجْعَلُ
لِلْجَنِّ عَلَىٰ الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٠١﴾

102. Asya, 'Sŭanŭai kŭla kŭ kwŭkŭka
matunŭ na ŭlŭlŭ wa nthŭ.' Indŭ Syama na
Akaanany'a ŭimauna andŭ ala
metetŭkŭlaa.

قُلْ أَنْظِرُوا مَاذَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا تُغْنِي
الْآيَاتِ وَالنُّذُرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠٢﴾

103. Nŭ kyaŭ indŭ mo mekwatŭtye ateo
ngelekany'o ya matukŭ ma ūsilŭlo ŭla
wamakwatŭe asu ala makw'ie mbee woo?
Asya, 'Eteelai indŭ, na Nyie nŭ vamwe
nenyu katŭ wa ala meteela.

فَهُلْ يَنْتَظِرُونَ إِلَّا مِثْلَ أَيَّامِ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ
قَبْلِهِمْ قُلْ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ النَّاتِلِينَ ﴿١٠٣﴾

104.Indĩ Ithyĩ tũkamatangĩĩa Atũmwa
Maitũ na asu ala metĩkĩlaa. Uu *nĩw'o*
kwĩkĩkaa mavinda onthe; nĩkũtwaĩĩte
Ithyĩ kũmatangĩĩa etĩkĩli.

ثُمَّ نُنَجِّي رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا كَذَلِكَ حَقًّا عَلَيْنَا
نُنَجِّي الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٤﴾

LUKU 11

105.Asya, 'Inyw'ĩ andũ! Ethwa inyw'ĩ
mũĩna nzika na ndĩni yakwa, Indĩ *manyai*
kana Nyie ndithaithaa isu ila inyw'ĩ
mũthaithaa ūtee wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Indĩ Nyie nthaitaa Ngai
Mwene Vinya W'onthe *E-weka* Ula
ũtumaa inyw'ĩ mũkw'a, na Nyie
nĩnĩyĩĩawe kwĩthwa katĩ wa etĩkĩli.

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْ دِينِي
فَلَا أَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ
أَعْبُدُ اللَّهَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُمْ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ
مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٥﴾

106.'Na ota ūu, Nyie *nĩnĩyĩĩawe kwasya*:
Elekelya ūthyũ waku vala ve ndĩni ta
ũmwe ūla wĩnenganĩte kwa Ngai kĩla
ĩvinda, na we ndũkethwe katĩ wa asu ala
mamwĩananasya *We* na ngai ingĩ.

وَأَنْ أَقِمَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلَا تَكُونَ مِنَ
الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٦﴾

107.'Na ndũkekaĩle *kĩndũ ona kĩna* ūtee
wa Ngai Mwene Vinya W'onthe kĩla
kĩtatonya kũkũuna we kana kĩkakwĩka
naĩ. Na we weeka ūu, vate nzika,
ũkeethwa Indĩ katĩ wa eki-ma-naĩ.

وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ
وَأَنْ تَعْلَمَ أَنْتَ إِذَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٠٧﴾

108.Na ethwa Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩwaũkiita we na ūthũku, vai
ũtonya kũvetanga ateo We: na ethwa We
endaa ūseo, kwaku, vai ūla ūtonya kũsiĩla
ĩnee Yake. We atumaa yo yĩmũvikĩla ūla
ona wĩva We wendaa katĩ wa athũkũmi
Make. Na We nĩ We Mũekanĩ-Ula-
Mũnene Vyũ, Usũĩtwe nĩ tei.

وَأَنْ يَتَسَنَّكَ اللَّهُ بِخَيْرٍ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَ
إِنْ يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ
يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿١٠٨﴾

109.Asya, 'Inyw'ĩ andũ, yu w'o nũminĩte
kũmũvikĩla inyw'ĩ kuma kwa Mwĩai
wenyu.

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَخُذُوا
أَهْتَدُوا فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا
يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ﴿١٠٩﴾

Kwa Ūu, Ūla ona wīva Ūatīīaa Ūtongoi,
we aŪatīīaa kwoondŪ wa Ūseo wa thayŪ
wake mwene tŪ, na Ūla ona wīva
Ūvītasya, aŪvītīīasya thayŪ wake mwene
tŪ. Na Nyie ndi mŪsŪvīi TŌlŌ wenyu.

110. Na atīīa kīīa kīvuanīītwe kwaku na
Ūmīīasya kūvika Ngai Mwene Vinya
W'onthe aumye Ūtw'io Wake. Na We nī
We Ūla-MŪseo VyŪ katī wa asili.

وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَاصْبِرْ حَتَّىٰ يَخْلُكَ اللَّهُ بِهِ

خَيْرُ الْخَالِقِينَ ۝

سُورَةُ هُودٍ مَكِّيَّةٌ

HUUD

(Wavuanfw'e Makka)

1. Syitwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Alif Laam Ra Nyie nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe, Woni-W'onthe. Yĩ nĩ Ivuku yĩla Mĩsoa yayo ũlũmĩlĩw'e na ũkeanĩw'a na ũndĩ ũkavuanw'a kwa ũkuvĩ. Nĩ kuma kwa Umwe Mũĩ, na Mũmanyi-wa-Syonthe.

الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ ثُمَّ نَحَوْنَهُمْ عَنْهَا قُلْ إِنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَتَذَكَّرُونَ ②

3. Yo yĩmanyĩasya kana inyw'ĩ mũyaĩle nĩ kũthaitha ũngĩ ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe, Nyie nĩ Mũkaanany'a kwenyu, na mũeti-wa-ũvoo mũseo kuma Kwake We.

لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنَّنِي لَكَرِيمٌ ③

4. Na kana inyw'ĩ mũmanthe ũekeo wa Mwĩai wenyu, na ũndĩ mũimwelekela We. We akaumya kyaũya kĩseo kwenyu kũvika ũvinda yĩla yĩtw'ĩtwe. Na We akamũenge mumo Wake kĩla ũmwe wĩna nguma nzeo. Na ethwa inyw'ĩ nĩmũkũalyũka, vate nzika ũndĩ, Nyie nĩna w'ia ũlũ wenyu nũndũ wa ũsilĩlo wa ũla mũthenya mũnene.

وَأَنِ اسْتَغْفِرُوا ذُنُوبَكُمْ ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ يُسْتَغْفَرَ عَنْكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى وَتُؤْتَى كُلُّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ ④

5. Kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩkw'o ũalũko wenyu; na We ena ũtonyi ũlũ wa syĩndũ syonthe.

إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ⑤

6. Yu vate nzika, mo meng'utha ithũi syoo nĩkana matonye kwĩvitha mo ene vala ũĩ. Iĩ ona yĩla meevw'ĩka na ngũa syoo ene, We nũmesĩ maũndũ ala mo mavithaa na ala maumbũlaa. Vate nzika,

إِلَّا أَنَّهُمْ يُشَكِّكُونَ صُدُورُهُمْ لَيَسْتَفْهَمُوهُ إِلَّا جَنِينَ يَسْتَغْشُونَ ثِيَابَهُمْ يَعْلَمُ مَا يُرُونَ وَمَا يُعْلِنُونَ إِنَّهُمْ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ⑥

We nūmesī nesa maŭndū ala me nthīnī
wa ithūi syoo.

7. Na vai kyŭmbe kīendaa ūlū wa nthī,
Indī nī ūlū wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe kŭkīnenge ūtethyo. Na We
nīwīsī vandū vakyō va kwīkala kwa
īvinda na va kŭtīnīka. Maŭndū aa onthe
nīmaandīke nthīnī wa Ivuku Itheu.

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رَاغِبُهَا
وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ
مُبِينٍ ⑦

8. Na We nī We Ula woombie matu na
nthī kwa mavinda thanthatū, na kīvīla
Kyake kya Usumbī kīthŭmŭŭte ūlū wa
kīw'ŭ, nīkana We atonye kŭmŭtata
inyw'ī kaŭ wenyu ūla wīna mwīkalīle
mŭseo mŭno. Na ethwa we wīasya,
'Inyw'ī vate nzika mŭkathayŭŭkw'a
ītina wa kīkw'ŭ, asu ala metetīkīlaa
makaasya, 'Kīŭ ti kīndū Indī nī ūvŭngŭ
mŭthei.'

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ
أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ
أَحْسَنُ عَمَلًا. وَلَئِنْ قُلْتُمْ إِنَّكُمْ مَقْبُوءُونَ مِنْ بَعْدِ
الْمَوْتِ لَيَقُولُنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ
مُبِينٌ ⑧

9. Na Ithyī tŭkatīsyā ūsīllo kŭvika īvinda
yīla yītw'ītwe, mo vate nzika, masya,
'W'o ūkwetwe nī kyaŭ?' Yu vate nzika,
mŭthenya ūla ūkavika kwoo,
ndŭkaveteka kuma kwoo, na maŭndū ala
mo mamavŭŭaa ngŭŭ makamathyŭlŭlŭka.

وَلَئِنْ أَخَّرْنَا عَنْهُمْ الْعَذَابَ إِلَى أُمَّةٍ مَعْدُودَةٍ
لَيَقُولُنَّ مَا يَحْبِصُ الْأَيُّومَ. يَأْتِيهِمْ لَيْسَ مَصْرُوفًا
عَنْهُمْ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ⑨

LUKU 2

10. Na Ithyī tŭkamŭsamīthya mŭndū tei
kuma Kwitū, na Indī tŭkīŭvetanga kuma
kwake, nīw'ŭ we nŭyītŭkaa na
ndatŭngaa mŭvea.

وَلَئِنْ أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ
إِنَّهُ لَيَكْفُرُ ⑩

11. Na ethwa ītina wa thīna kŭmŭkiita we
Ithyī tŭmŭsamīthasya mumo, na vate
nzika asya, 'Mothŭku nīmaendū kuma
vala nīŭ.' Asi! We nīwenenevasya na
kwīkathīa;

وَلَئِنْ أَذَقْنَاهُ نِعْمَاءَ بَعْدَ ضَرَاءٍ مَسْتَهْزِئٍ لَيَقُولُنَّ
ذَهَبَ الشَّيْءُ عَنِّي إِنَّهُ لَفَرِحٌ فَخُورٌ ⑪

12. Ateo asu ala momfiasya, na kwika mawia maseo. Asu nimo ala makethwa na uekeo na ituvi inene.

إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ
مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ⑩

13. Mo matalihasya kana we okaeka kflungu klmwe katl wa ila we uvuanlw'e; na ngoo yaku yilithlnlka muno nundu wa uvoo usu nundu mo maasya, 'Aleile kothew'a klnandu ntkl kana molaika akoka nake?' Ow'o we wI Mokaanany'a tu, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nI Musuvli tulu wa syindu syonthe.

فَلَعَلَّكَ تَارِكٌ بَعْضُ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَضَائِقٌ بِهِ
صَدْرُكَ أَنْ يَقُولُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ كُتُبٌ أَوْ جَاءَ
مَعَهُ مَلَكٌ إِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ⑪

14. Mo maasya, 'We nuyiseuvitye?' Asya, 'Etei indl, ilungu tkumi iilyl ta kll, nzeuvye, na mwikailei Ola moutonya otee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ethwa inyw'I mwI ma w'o.

لَمْ يَقُولُوا افْتَرَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُوْرٍ مِّثْلِهِ
مُفْتَرِيٍّ وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ
كُنْتُمْ صَادِقِينَ ⑫

15. Na indl malea kOmwlitlka inyw'I, indl manyai kana yo ylvuanltw'e yusvne umanyi wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na kana vai Ngai ateo We. Indl inyw'I nImokwInengane Kwake?

فَلَمْ يَنْجِبْنَاهُمْ لَكُمْ فَاعْلَمُوا إِنَّمَا أُنْزِلَ بِعِلْمِ اللَّهِ
وَأَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ⑬

16. Ula ona wIva uvendaa thayu uu na motanu maw'o, lthyI tokamalva nesa kwlanana na mawia moo nthlnI wa athayU uu namo maikavltw'a nthlnI waw'o.

مَنْ كَانَ يُرِيدِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزَيْنَتَهَا نُؤْتِ
إِيَّاهُمْ أَجْمَعًا لَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُخْسِرُونَ ⑭

17. Asu nimo matakethwa na kIndu ItunI ateo Ola Mwaki, na maundu ala mo meekie nthlnI wa thayu uu, makatw'Tka vathei, na maundu ala mo meekaa makatw'Tka ma mana.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ
وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبِطُلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ⑮

18. We Indī, nūtonya *kwāhwa e mōkengani*, ūla *wīna* kītkīthya kītheu kuma kwa Mwīaii wake, na *kōkōsīla ūla w'o* ūla ngūsī kuma Kwake ikamōatīla we, na ūla watongoew'e nī Ivuku ya Mose, ūtongoi na tei? Mo nīmetīkīlaa we; na ūla ona wīva kuma katī wa nguthu syī kīvathōkany'o imūleaa we, Mwaki ūkatw'īka ūtūo wake ūla wathītwe. Kwa ūu ndōkethwe na nzika īōlū waw'o. Vate nzika, nīw'o kuma kwa Mwīaī waku; Indī andū aingī mayītkīlaa. *¹

أَمَّن كَانَ عَلَى بَيْتِهِ مِنْ رَبِّهِ وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِنْهُ
وَمِنْ قَبْلِهِ كَتَبَ مُوسَى إِمَامًا وَرَحْمَةً أُولَئِكَ
يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ مِنَ الْأَحْزَابِ فَالنَّارُ
مَوْعِدُهُ فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِنْهُ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ
وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ⑤

¹ Nī Ondū wī kītumi kōmanyā ndeto īno *mo* īweta aaō. Nī andū eli tū ala mawetetwe nthīnī wa mōsoa ūō nī Mwathani Mōtheu *s.a.w* na ngūsī Ntheu ila imōatīle we. undū Okonīī Mose, ti we Indī nī Ivuku yake nīyo yīōwetwa nūndū mavuku mayītkīlaa. Yo yītūtīaa ithyī na wīkwatyo kana nguthu ya andū nīyo yīōwetwa nthīnī wa mōsoa ūō. Na ndeto īno ndīōnecna īōlū wa Mwathani we mwene tū Indī ona ngūsī ila nini na andū angī. Mōsoa ūō nīwālīte nī kūmanyīka kana ti Mwathani eweka na ngūsī yake metīkīlaa ū-w'o wa Mwathani na kōkōsīla w'o, Indī ota ūu andū aingī katī wa aatīī moo nīmetīkīlaa ūu. Nīkwālīte nī kōlīlikanw'a kana mavinda amwe Athani anene nīmawetetwe ta mōndū ūmwe Indī mo nīmatonya kwongeleka na kōnyaīka. Mo metawa 'umma' nguthu nene ya andū nthīnī woo ene. Kwa sisya Kīlungu 16 Mōsoa wa 121. Amwe nīmamanyīte kana 'ulaika' *mo* nī Mose na andū make ala meōwetwa.

19. Na nūŭ ūla ūte mūlūngalu kūvīta ūla ūmūseūvīasya Ngai Mwene Vinya W'onthe ūvūngŭ? Ta asu nīmakavikw'a mbee wa Mwīali woo.' Na ngūsi ikaasya, 'Aa nīmo ala makenganie tūlū wa Mwīali woo.' Yu vate nzika, kīumo kya Ngai Mwene Vinya W'onthe kī tūlū wa ala mate alūngalu:

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أُولَٰئِكَ يُعْرَضُونَ عَلَىٰ رَبِّهِمْ وَيَقُولُ الْأَشْهَادُ هَٰؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ ۚ أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿١٩﴾

20. Ala mamalūngasya andū kuma nzīanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na kūmantha kūmīthyoekeya. Na aa nīmo matetīkīlaa ūvoo wa Itunī.

الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَعُودُنَهَا جَعًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَفَرُونَ ﴿٢٠﴾

21. Ta asu maitonya kūsiīla mawalany'o ma Ngai Mwene Vinya W'onthe tūlū wa nthī, ona mai na anyanya ona amwe ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Usiīlo ūkaingīvw'a kwoo kūndū kwīlī. Mo maitonya kwīw'a ona maitonya kwona.

أُولَٰئِكَ لَمْ يَكُونُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانَتْ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَآءَ يُضْعَفُ لَهُمُ الْعَذَابُ مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ وَمَا كَانُوا يُبْصِرُونَ ﴿٢١﴾

22. Aa nīmo ala manangīte mathayū moo, na maūndū ala mo mawetaa makamafa.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٢٢﴾

23. Vate nzika, asu nīmo ala makethwa mena wasyo mūnene vyū Itunī.

لَا جَزَاءَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمْ الْخَاسِرُونَ ﴿٢٣﴾

24. Nīw'o, asu ala metīkīlaa na kwīka mawīa maseo, na kwīnyivya mo ene mbee wa Mwīali woo-----aa nīmo ekali-ma-Itunī. Vo nīvo mo makekalaa.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَانْتَبَهُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ ۚ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ ۖ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٤﴾

25. Ngewa ya nguthu ilī nī ta ya kīlalinda na mūndū ūte matū, na mūndū wīw'aa na wonaa nthī. Ngelekany'o ii syellī nī ūndū ūmwe? Indī inyw'ī nomŭkamanya?

مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كَالْآخِضِ وَالْبَاصِرِ ۖ وَتَجُ السَّيْبُ هَلْ يَسْتَوِينَ مَثَلًا أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٢٥﴾

LUKU 3

26. Na Ithyĩ nĩtwamũtũmie Noa kwa andũ make, *nake asya*, 'Ow'o Nyie nĩ Mũkaanany'a wĩ ũtheinĩ kwenyu,

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ۝

27. Nĩkana inyw'ĩ mũikamũthaithe ũngĩ eka Ngai Mwene Vinya W'onthē. Ow'o Nyie nĩna w'ia ũlũ wenyu nũndũ wa ũsilĩlo wa mũthenya wĩ woo.'

أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمِ الْبَاسِ ۝

28. Anene ma andũ make, ala maleile kwĩtĩkĩla mamũsũngĩe, 'Ithyĩ tũikwona kĩndũ kĩ nthĩnĩ waku, ĩndĩ we wĩo mũndũ otaitũ ithyĩ, na twĩona kana vai ũkũatĩe ĩndĩ no asu ala, kwa kwoneka kwoo kw'onthē, nĩ ala onzu vyũ katĩ waitũ. Na ithyĩ tũikwona ũnene wĩ nthĩnĩ waku ũlũ waitũ; aiee, ithyĩ twĩkwatya kana inyw'ĩ mwĩ akengani.'

فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا تَرَكُ إِلَّا بَشَرًا مِثْلَنَا وَمَا تَرَكُ أَتَّبِعَكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَادُوا أَنْ بَادُوا زَائِيًّا وَمَا نَرَىٰ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ بَلْ نَظُنُّكُمْ كَاذِبِينَ ۝

29. We Noa aisye 'Inyw'ĩ andũ makwa, ndavyei, ethwa nyie nĩna ũkũsĩ mũtheu kuma kwa Mwĩalĩ wakwa na We nũnengete tei mũnene kuma Kwake ũla ũvithĩkĩte kwenyu, ithyĩ nĩtũmũingĩĩsya na vinya o mũleete?

قَالَ يَاقَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيْتَةٍ مِنْ رَبِّي وَآتَيْتُنِي رَحْمَةً مِنْ عِنْدِهِ فَعَيَّنْتُ عَلَيْكُمْ أَنْ نُلْزِمَكُمْوهَا وَأَنْتُمْ لَهَا كِرْهُونَ ۝

30. 'Na inyw'ĩ andũ amakwa, Nyie ndiũmwĩtya inyw'ĩ uthw'ii ona wĩva ũlũ wa ũndũ ũũ, ĩtuvi yakwa nĩ kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē eweka. Na Nyie ndikamalũngya asu ala metĩkĩlaa. Mo vate nzika, makakomana na Mwĩalĩ woo. ĩndĩ Nyie nĩmũsũanĩaa inyw'ĩ kwĩthwa andũ mwĩkaa naĩ na ũtumanu.

وَيَقَوْمٍ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مَا لَإِنْ أَجْرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَمَا أَنَا بِظَارِدِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّهُمْ مُلْقَوْنَ رَبِّهِمْ وَلَكِنِّي أَرْسَلُكُمْ قَوْمًا تَجْهَلُونَ ۝

31. Na inyw'ĩ andũ makwa, nũũ ũla ũtonya kũndetheesya vala ve Ngai Mwene Vinya W'onthē, ethwa Nyie

وَيَقَوْمٍ مَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ طَرَدْتَهُمْ أَفَلا تَتَذَكَّرُونَ ۝

ngamalungya mo? Inyw'I Indĩ
nomũsũanĩaa?

32.'Na Nyie ndiũmwĩa inyw'I, 'Nyie
nĩna inandũ sya Ngai Mwene Vinya
W'onthe,' ona Nyie ndimesĩ maũndũ
ala matonekaa, ona Nyie ndiũneena tũlũ
wa maũndũ ala metho menyu
mavũthasya, Ngai Mwene Vinya
W'onthe ndakanengane ũseo ona wĩva
tũlũ woo----Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩwĩsĩ nesa
vyũ maũndũ ala me ilĩkonĩ syoo---- vate
nzika, Nyie Indĩ nĩthwa katĩ wa ala mate
alũngalu.'

33.Mo maisye, 'We Noa, we
nũkaananĩte naitũ mũno kwa tĩvinda tĩasa
na nũkaananĩte naitũ kwa mavinda
maingĩ; yu tũetee maũndũ ala we
ũtũtelemangasya namo, ethwa we wĩ
katĩ wa asu ala maneena w'o.'

34.We Noa asya, 'Ngai Mwene Vinya
W'onthe eweka akamũetee inyw'I enda,
na inyw'I mũitonya kũsiĩa kieleelo kya
Ngai.

35.'Na ũtao wakwa ndũkamũuna inyw'I,
ona Nyie nenda kũmũtaaa inyw'I, ata,
ethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe
nũelelele kũmwananga inyw'I. We nĩ
Mwĩafi wenyu na Kwake nĩkw'o inyw'I
mũkatũngwa.'

36.Mo maasya, 'We nũyĩseũvĩtye?'
Asya, 'Ethwa Nyie nĩnĩyĩseũvĩtye, naĩ
yakwa yĩthwe tũlũ wakwa na Nyie nĩ
mũtheu kuma kwa naĩ ila inyw'I
mwĩlkaa.

وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ
الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ وَلَا أَقُولُ لِلَّذِينَ
تَوَدَّ رَبِّي أُعِثُّكُمْ لَنْ يُؤْتِيَهُمُ اللَّهُ خَيْرًا اللَّهُ
أَعْلَمُ بِمَا فِي أَنْفُسِهِمْ إِنِّي إِذَا لَسَ الظَّالِمِينَ ⑤

قَالُوا يَتُوحَّ قَدْ جَدَلْتَنَا فَكَفَرْتَ بِمَا كُنَّا قَائِمِينَ
بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ⑥

قَالَ إِنَّمَا يَأْتِيَكُمْ بِهِ اللَّهُ إِنْ شَاءَ وَمَا أَنْتُمْ
بِمُعْجِزِينَ ⑦

وَلَا يَنْفَعُكُمْ نُصِيحِي إِنْ أَرَدْتُ أَنْ أَنْصَحَ لَكُمْ
إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُغْوِيَكُمْ هُوَ رَبُّكُمْ
وَالِلَّهِ تُرْجَعُونَ ⑧

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ إِنْ افْتَرَيْتُهُ فَعَلِيَ إِجْرِي
وَإِنَّا بَرِيٌّ مِمَّا تَجْرُمُونَ ⑨

LUKU 4

37.Na nŋkwavuanw'e kwa Noa, 'Vai katŋ wa andŋ maku maketŋkŋla ateo ala maminŋte kwŋtŋkŋla; kwa ōu we ndŋkew'e kyeve tŋlŋ wa maŋndŋ ala mo methŋtwe makŋka.

وَأَوْحَىٰ إِلَىٰ نُوحٍ أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا مَن قَدْ آمَنَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٧﴾

38.Na we seŋvya Ngalawa uungu wa metho Maitŋ na kwŋanana nondŋ wŋyŋaŋwe nŋ ōuvany'o Witŋ. Na ndŋkaneene Nakwa Nyie tŋlŋ wa andŋ eki-ma-naŋ. Mo vate nzika, nŋmekŋthitw'a nŋ kŋw'ŋ.

وَأَصْنَعُ الْفُلَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيُنَا وَلَا تَخَاطَبُنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُّغْرَقُونَ ﴿٣٨﴾

39.Na we nŋwaseŋvasya Ngalawa; na kŋla ŋvinda anene ma andŋ make nŋmesŋlaa vala ōŋ, na mo nŋmamŋthekeea. Nake asya, 'Ethwa yu inyw'ŋ nŋmŋŋtŋthekeea ithyŋ, ŋvinda nŋyŋkŋte yŋla ithyŋ tŋkamŋthekeea inyw'ŋ tondŋ inyw'ŋ mŋŋtŋthekeea yu.

وَيَصْنَعُ الْفُلَ وَكُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأَ مِنْ قَوْمِهِ سِغْرًا مِنْهُ قَالُوا تَسْخَرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ ﴿٣٩﴾

40.'Indŋ inyw'ŋ mŋkamanya nŋŋ we ŋla ŋsilŋlo wa kŋmŋsonokya ŋkamŋvikŋla, na ŋla ŋsilŋlo wa mŋminŋkŋlyo ŋkamŋvalŋkŋla.'

تَسُوفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٤٠﴾

41.Kŋvika, yŋla mwŋlao Witŋ wookie, na mbuluti sya nthŋ syavulutangya. Ithyŋ twaisye, 'Ikiai nyamu iŋ sya kŋla mŋthemba nŋme na nga, na andŋ ma nyŋmba yaku, ateo asu ala ŋtw'io ŋminŋte kŋtuwa tŋlŋ woo, na asu ala metŋkŋlaa.' Namayaafŋkŋla na kwŋkala vamwe nake ateo avŋthŋ.

كَذَٰلِكَ إِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنْزِيلُ قُلْنَا اهْبِطْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَن سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ وَمَنْ آمَنَ وَمَا آمَنَ مَعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٤١﴾

42.Na we aisye, 'Likai nthŋnŋ. Syŋtwanŋ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe

وَقَالَ ارْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ مَجْرِبَهَا وَمُزْسِمُهَا إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٤٢﴾

kwĩthwe kũthi kwayo na kũũngama kwayo. Kwa ūla w'ŋ, Mwĩai wakwa nĩ Mŋokanfi-Mũno Vyũ, Usũtwe nĩ tei.

43. Na yo nĩyakũisye namo nthĩnĩ wa itulumo syfana iĩma. Na Noa nĩwamwĩtie

mwana wake e vaasa, 'We mwana wakwa, lika vamwe naitũ na ndũkethwe vamwe na alei.

44. We nĩwasũngĩie, 'Nyie o mĩtũkĩ nĩngũĩĩsa kĩĩma kĩnzĩĩle kĩw'ũ kĩĩ.' We aisye, 'Vai wĩvitho kwa mũndũ ona ūmwe ūmũnthĩ, kuma kwa ūtw'io wa Ngai Mwene Vinya W'onthē, ateo asu ala We ūmew'ĩaa tei.' Na kĩtulumo kyooka katĩ woo eĩĩ; kwa ūu we aĩ katĩ wa ala mooaiwe nĩ kĩw'ũ.

45. Na nĩkwatavaniw'e, 'We nthĩ, melya kĩw'ũ kyaku, na we iĩtu eka kua.' Na kĩw'ũ nĩkyang'alĩthiwe na ūvoo nĩwaminiwe. Na Ngai wa Ali-Yuuti. Na nĩkwaneeniwe, 'Kĩtumo kĩthwe iĩlũ wa andũ eki-ma-naĩ.

46. Na Noa nĩwamũĩie Mwĩai wake na asya, 'Mwĩai wakwa, ow'ŋ mwana wakwa nĩ ūmwe wa ala ma nyũmba yakwa, vate nzika, ūtianĩo Waku nĩ wa w'ŋ, na We Nue wa W'ŋ vyũ katĩ wa asili.

47. We Ngai aisye, 'We Noa, we ti wa nyũmba yaku; we nĩ mũndũ wĩna mwĩkalo ūte wa ūlũngalu. Kwa ūu, ndũkangũlye Nyie ūvoo wa maũndũ ala ūtena ūmanyi wamo. Nyie nĩngũũtaa we ndũkese kwĩthwa ūmwe wa ala atumanu.'

وَبِهِ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادَى
نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ يُبْنَىٰ اِزْكَبْ مَعَنَا
لَا تَكُنْ مَعَ الْكَافِرِينَ ۝

قَالَ سَأُوْتِيْ اِلَىٰ جَبَلٍ يَّغْصِنُنِيْ مِنَ الْمَاءِ قَالَ
لَا عَاصِمَ اِيَوْمٍ مِنْ اَمْرِ اللّٰهِ اِلَّا مَنْ رَّحِمَ وَحَالَ
بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ الْمُغْرَقِيْنَ ۝

وَقِيلَ يَا اَرْضُ ابْلَعِيْ مَاءَكَ وَاسْبِغِيْ اَقْلَامِيْ
وَاغِيْضِي الْمَاءَ وَفِي الْحَرِّ وَاسْتَوتِ عَلَى الْخُبُرِ
وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظّٰلِمِيْنَ ۝

وَنَادَىٰ نُوحٌ رَّبَّهُ فَقَالَ رَبِّ اِنَّ ابْنِيْ مِنْ اَهْلِيْ
وَ اِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَاَنْتَ اَحْكَمُ الْحٰكِمِيْنَ ۝

قَالَ يُنُوْحُ اِنَّهُ لَيْسَ مِنْ اَهْلِكَ اِنَّهُ عَلِيٌّ غَيْرُ
صَالِحٍ ۚ فَلَا تَسْئَلْ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ ۚ اِنِّ
اَعْطَاكَ اَنْ تَكُوْنَ مِنَ الْجٰهِلِيْنَ ۝

48. We Noa aisyee, 'Mw'lai wakwa, Nyie n'Uvoya We ūnziŋle k'Uk'Ulya We ma'Udū ala ndena ūmanyi wamo. Na We walea k'Udekeke Nyie na kw'ithwa na tei ūlū wakwa, Nyie ngeethwa katī wa ala mena wasyo.

قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ
عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنْ مِنَ
الْخَسِرِينَ ⑤

49. Na n'kwatavaniw'e, 'We Noa, theea ūndī na m'Uuo kuma Kwitū na ma'Uathimo ūlū waku na ūlū wa mbaī sya andū alamakasyawa nī ala me vamwe naku we. Na vakeethwa andū angī ala Ithyī t'okamanenge kya'Uya kwa ūvinda, na ūndī ūsil'ilo wī woo ūkamakwata mo kuma Kwitū.'

قِيلَ يٰ نُوحُ اهْبِطْ بِسَلَامٍ مِنَّا وَبَرَكَاتٍ عَلَيْكَ وَ
عَلَىٰ أَمِيرٍ مِّنْ مَّعَكَ وَأُمْرٌ سَنُبَيِّنُكَ لِيَوْمٍ
مِّنْآدَابِ الْيَوْمِ ⑤

50. Ūū nī katī wa ūvoo ūla ūtonekaa ūla Ithyī t'Uk'Uvuanīsyā we. We ndwamesī mo, owe kana andū maku, mbee wa ūu. Kwa ūu, we ūm'īsyā; n'Udū m'Umin'Uk'ilyo nī wa ak'ī-ma-Ngai.

يٰلَيْكَ مِنَ الْغَيْبِ الْغَيْبُ لَوْ جِئْتَهُمَا إِلَيْكَ مَا كُنْتَ
تَعْلَمُهُمَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ مِنْ قَبْلِ هٰذَا فَاصْبِرْ
إِنَّ الْعَاقِبَةَ لِلْمُتَّقِينَ ⑤

LUKU 5

51. Na kwa Aati Ithyī n'kwam'U'Umie mwanaa nyinyia woo Uuti. We aisyee, 'Inyw'ī andū makwa, m'Uthaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka. Inyw'ī m'Uī na Ngai ūtee Wake. Inyw'ī mwī ase'Uvya ma mov'Ungū tū.

وَالِإِلَهِ عَادٍ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ
مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهِ غَيْرِهِ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا مُفْتَرُونَ ⑤

52. 'Inyw'ī andū makwa, Nyie ndi'Umw'itya ūtuvi ūnd'Uŋ ūū. ūtuvi yakwa yīi vakuvī ateo kuma Kwake We ūla wamb'Umbie Nyie. Inyw'ī ūndī nom'Umanyā?

يَقَوْمِ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى
الَّذِي فَطَرَنِي أَفَلَا تَعْقِلُونَ ⑤

53. 'Na inyw'ī andū makwa, ūtyai ūekeeo wa Mw'lai wenyu, na ūndī mwelekelei We, We akaete mathweo ūlū wenyu

وَيَقَوْمِ اسْتَغْفِرُكُمْ وَارْجِعْكُمْ ثُمَّ ثَوَّلُوا إِلَيْهِ يُرْسِلُ
السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ فِدْرَارًا وَيُرْزَقُكُمْ قَوْلًا إِلَىٰ ثَوَّتِكُمْ
وَلَا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ ⑤

metfĩkĩte mbua mbingĩ, na akongela vinya wenyu. Na mũikamalũngye ene naĩ.

54. Namo maisye, 'We Uuti, we ndũnatũtee ũkũsĩ mũtheu ona vanini na ithyĩ tũitia ngai siitũ nũndũ wa ũneeni waku tũ ona ithyĩ tũikwĩfĩkĩla we.

55. 'Ithyĩ tũtonya kwasya tũ kana imwe sya ngai siitũ nikũthũkĩtye we. Nake asya, 'Vate nzika, Nyie nĩngũmwĩta Ngai Mwene Vinya W'ontha ta ngũsĩ, nenyu ota ũu ithĩwai na ũkũsĩ kana Nyie nĩ vaasa na isu mũmwĩananasya Ngai nasyo.

56. 'Utee Wake.' Kwa ũu nzeũvĩsyei nzaama nyie *inyw'ĩ* *inyw'ontha* ya kũmbĩka naĩ, ona mũikanenge ĩvinda.

57. 'Ow'o, Nyie nĩte wĩkwatyo wakwa kwa Ngai Mwene Vinya W'ontha, Mwĩai wakwa na Mwĩai wenyu. Vai kyumbe kĩendaa *ĩũũũ* wa *nthĩ* ateo We nũkĩkwete ũthĩa. Vate nzika, Mwĩai wakwa *aũngamaa* nzĩanĩ ĩla ndũngalu.

58. 'Ethwa ĩndĩ, *inyw'ĩ* nĩmũkũalyũka, Nyie nĩnĩminĩte kũmũvikĩsyā *inyw'ĩ* kĩla Nyie natũmiwe nakyo kwenyu, na Mwĩai wakwa akamaete andũ angĩ mekale vandũ venyu. Na *inyw'ĩ* mũitonya kũmwĩka naĩ We ona vanini. Vate nzika, Mwĩai; wakwa nĩ Mũsyaĩsya *ĩũũũ* wa syĩndũ syonthe.'

59. Na yĩla mwĩao Witũ wookie, Ithyĩ nĩtwamũtangĩle Uuti na asu ala meefĩkĩlile vamwe nake, kwa tei Witũ wa

قَالُوا يَهُودُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ بِثَارِكِي
إِلَهِتِنَا عَنْ قَوْلِكَ وَمَا نَحْنُ بِمُؤْمِنِينَ ۝

إِنْ تَقُولُ إِلَّا اعْتَدِلْ بَعْضُ آلِهَتِنَا بِسُوِّ قَالَ إِنْ
أَشْهَدُ اللَّهَ أَنَّهُ وَآلِهَتُهُ الَّذِينَ بُرِئُوا مِنِّي وَأَنَا مُشْرِكٌ ۝

مِنْ دُونِهِ فَيَكِيدُونِي جَنِينًا ثُمَّ لَا تَنْظُرُونَ ۝

إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ مَا مِنْ دَابَّةٍ
إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِعَاقِبَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ
مُسْتَقِيمٍ ۝

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ
وَيَسْتَلِفُ رَبِّي قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّونَهُ شَيْئًا إِنَّ
رَبِّي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيفٌ ۝

وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ
بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَنَجَّيْنَاهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ۝

mwanya. Na n̄tʷamatangĩĩe mo kuma
oʃil̄lonĩ mwai.

60. Na aa maĩ Aati. Mo n̄maleile Syama
sya Mwĩafi woo na malea kũmew'a
Atũmwa Make na maatiĩa ũneeni wa
nthũ ya ũla w'o ĩla ng'endu.

61. Na k̄fumo kyaekwa k̄maatiĩe kũũ
nthĩ ĩno, na Mũthenya wa Uthayũũkyo.
Sisyai mbaĩ ya Aati n̄fyekalile ĩte
kũtũnga mũvea kwa mwĩafi woo.
Sisyai, Aati n̄ aumanĩe, andũ ma Uuti!

LUKU 6

62. Na kwa mbaĩ ya Athamuti Ithyl
n̄tʷamũtũmie mwanaa nyinyia woo
Salee. We aisye, 'Inyw'ĩ andũ makwa,
mũthaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe;
inyw'ĩ mũĩ Ngai ateo We. We
n̄wamũkĩliye inyw'ĩ kuma ĩlũlũ wa nthĩ,
na amũtũsya inyw'ĩ nthĩnĩ wayo. Kwa
ũu, ĩtyai ũekeo Wake, na ĩndĩ
mwelekelei

We na *ngoo-syonthe*. N̄w'o Mwĩafi
wakwa e vakuvĩ, na *nũũngĩaa mboya*.

63. Mo maisye, 'We Salee, we wĩ ũmwe
katĩ wa andũ maitũ ala tũneekwetye.
We wĩtũvata ithyl kũthaita k̄ĩla maatiĩe
maitũ mathaitaa? Vate nzika, ithyl
twĩna nzika itathela ĩlũlũ wa maũndũ ala
we ũũtwĩĩa.'

64. We Salee aisye, Inyw'ĩ andũ makwa,
ndavyei Nyie, ethwa Nyie n̄ũngeme ĩlũlũ
wa ũkũsĩ mũseo kuma kwa Mwĩafi
wakwa, na We nũnengete Nyie tei kuma
Kwake-Mwene, nũũ ĩndĩ, ũla

وَذَلِكَ عَادٌ جَحَدُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَعَصَوْا رُسُلَهُ
وَاجْتَبَعُوا أَمْرَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ٥

وَأَتَّبَعُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ
إِنَّ عَادًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلَا بُعْدُ لِعَادِ قَوْمِ هُودٍ ٥

وَالِى تُوودَ أَخَاهُمْ ضِلْحًا قَالَ يَقَوْمُ اعْبُدُوا اللَّهَ
مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ هُوَ أَنشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ
وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ
إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُجِيبٌ ٥

قَالُوا يَصْلِحْ قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا أَتَنْهَانَا
أَنْ نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِمَّا
تَدْعُونَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ ٥

قَالَ يَقَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي
وَأَتَّبَعْتُمْ مِنْهُ رَحْمَةً فَهَلْ يَقْنَعُ بَنِي إِسْرَءِيلَ
عَصِيَّتُهُمْ فَأَنْ تَزِيدُونِي غَيْرَ تَخْيِيرٍ ٥

ŭkandethya Nyie vala ve Ngai Mwene Vinya W'onthe, ethwa Nyie n'ingŭlea kŭmw'w'a We? Kwa ūu inyw'ŭ mŭkeethwa mŭimbonge leela wanang'ko wakwa.

65.'Na inyw'ŭ andŭ makwa, ņno n' ngam'le-nga ya Ngai Mwene Vinya W'onthe ta Kyama kwenyu, Kwa ūu m'lekei ņye ņŭlŭ wa nth'ŭ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na mŭikam'kiite na ŭthŭku ŭsil'lo wa vakuv'ŭ ndŭkese kŭmŭkwata inyw'ŭ.

66.Ind'ŭ mo n'ŭmam'ŭtilangile maŭŭ; na ņnd'ŭ we n'ŭwamatavisye, 'Itan'ŭthei nth'ŭn'ŭ wa nyŭmba syenyu kwa matukŭ atatŭ. Kŭŭ n'ŭ kyath'ŭ k'ŭla k'ŭte ŭvŭngŭ.'

67.Kwa ūu y'ŭla mw'ŭao Witŭ wookie, Ithy'ŭ n'ŭtwamŭtang'ŭle Salee na asu ala meet'k'ŭlile vamwe nake na tei Witŭ wa mwanya, na Ithy'ŭ n'ŭtwamatang'ŭle mo kuma nthekon'ŭ ya mŭthenya ŭsu. Vate nzika, Mw'ŭaŭi waku E-na ŭtonyi, Wŭ-Vinya.

68.Na k'ŭtundumo kya k'ŭtalal'ki n'ŭkyamakwatie asu ala meek'ŭte naŭ, na kŭikya k'ŭloko mo mavalŭkang'ŭte na mothyŭ moo nth'ŭn'ŭ wa nyŭmba syoo.

69.Mo ta matasy'kal'ŭte nth'ŭn'ŭ wasyo. Sisyai! Athamuti n'ŭmeekie maŭndŭ mate ma kŭtŭnga mŭvea kwa Mw'ŭaŭi woo; sisyai! mbaŭya Athamuti n'ŭ numan'ŭe.

وَيَقُومُ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَتَّبِعُوا بِسُوءِ قِيَادِكُمْ عَذَابٌ قَرِيبٌ ⑤

فَعَقَرُوهَا فَقَالَ تَتَّبِعُونِي دَرَكُوا ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ذَلِكَ وَعْدٌ غَيْرُ مَكْدُوبٍ ⑥

فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَحْنُ خَالِدِينَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةِ رَبِّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ⑦

وَإِخَذَ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جِثِيَيْنَ ⑧

كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا ۚ إِلَّا أَنْ يَسُودُوا ۚ فَكُفُّوا رَأْسَهُمْ ۚ إِنَّ الْعَبْدَ لَنَشُودُ ⑨

LUKU 7

70. Na vate nzika, Atũmwa Maitũ nĩmookie kwa Avalamu mena ũvoo mũseo. Mo maisya, 'Ithyĩ twĩkwendea mũuo we.' Nake aisye, 'Mũuo wĩhwe nenyu,' na we ndaakala mũno atanaete nyama ya kasaũ yĩ mbĩvye.

71. Indĩ yĩla we woonie moko moo matekw'ivikĩla, we amosie ta aeni mate ase, na nĩweew'ie w'ia nĩmo. Na mo mamwĩa, 'Ndũkakĩe, nũndũ ithyĩ tũtũmĩtwe kwa andũ ma Loto.'

72. Na kĩveti kyake kyaũngeme vakuvi, na kyathekela nthĩnĩ, vala Ithyĩ twakĩtavisye ũvoo mũseo wa ĩsyawa ya Isaaka, na ĩtina wa Isaaka ya Yakovo.

73. Kyo kyaisye, 'Aa, woo nĩ wakwa! Nyie ngasyaa kana nĩ kĩveti kĩkũũ, na mũũme ũũ wakwa nĩ mũkũũ? Kĩĩ ow'o nĩ kĩndũ kĩeni!

74. Mo mamũkũlya, 'We wĩsengw'a nĩ ũtw'io wa Ngai Mwene Vinya W'onthe? Tei wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na maũathimo Make syĩ ĩũlũ wenyu. Inyw'ĩ andũ ma nyũmba ĩno. Vate nzika, We nĩ We Ula-Utaĩawa, Mwene-Utheu.

وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبَشْرِ وَالْزُلْفَىٰ
قَالَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَبِثَ أَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِينٍ ⑤

فَلَمَّا رَأَىٰ أَيْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ إِلَيْهِ نَكَّرَهُمْ وَأَوْجَسَ
مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَىٰ
قَوْمٍ لُّوطٍ ⑥

وَأَمْرَاتِهِ قَائِمَةٌ فَضَحِكَتْ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَاقَ ۖ وَ
مِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ ⑦

قَالَتْ يُونِيسَىٰ ۖ أَلِدْ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا
إِنْ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ ⑧

قَالُوا اتَّعَجِبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحِمَتُ اللَّهِ وَبَرَكَتُهُ
عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَنِيدٌ مُّجِيدٌ ⑨

75. Na yĭla w'ia wamŭlekilye Avalamu, na ŭvoo mŭseo wamŭvikĭa, we nĭwambĭlĭlye kŭkaananĭa Naitŭ ŭlŭlŭ wa andŭ ma Loto.

فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَتْهُ الْبَشَرُ
نَجَّاهُ لَنَا فِي قَوْمٍ لُوطٍ ۝

76. Ow'o Avalamu aĭ mwene tei, na ngoo mbololo, na mwelekelĭ-wa-Ngai Kaingĭ.

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ ۝

77. We Avalamu, uma ŭndŭnĭ ŭŭ. Vate nzika, mwĭao wa Mwĭaĭi waku nĭmŭvĭtŭku, na vate nzika, ŭsilĭlŭ nĭŭkĭte kwoo ŭla ŭtatonya kŭsilĭlka.'

يَا إِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرٌ
رَبِّكَ وَانْهَمْ أَنْيْهِمْ عَذَابٌ غَيْرُ مَرْدُودٍ ۝

78. Na yĭla Atumwa Maitŭ mavikie kwa Loto, we nĭweew'ie kyeva nŭndŭ woo na eethwa atetonya ŭlŭlŭ woo na asya, 'Ŭŭ nĭ mŭthenya wa thĭna.'

وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِئَىٰ بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ
ذَرْعًا وَقَالَ هَذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ ۝

79. Na andŭ make nĭmookie masembete kŭmwalekela we, makĭthĭlĭa nĭ ŭuthatu; na mbee wa ŭu mo nĭmeekaa naĭ. We aisye, 'Inyw'ĭ andŭ makwa, aa nĭ eĭtu makwa. Mo nĭ atheu mŭno kwenyu. Kwa ŭu mŭkĭei Ngai Mwene Vinya W'onthe na mŭikanzonokye nyie mbee wa aeni makwa. Vai ŭmwe katĭ wenyu wĭna kĭlĭlko kĭseo? *¹

وَجَاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ إِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا
يَعْمَلُونَ الشَّيَآتِ قَالَ يَقَوْمُ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي هُنَّ
أَطْهَرُ لَكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تَخْرُوزِ فِي ضَيْقِي الْيَسَنِ
وَنُكْمٌ رَجُلٌ تَرْتَيْدُ ۝

80. Na mo nĭmamŭsŭngĭie, 'We vate nzika, nĭwĭsĭ nesa kana ithyĭ tŭi na ŭndŭ na eĭtu maku, we vate nzika, nĭwĭsĭ kĭla ithyĭ tŭkwenda.'

قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتَ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكَ مِنْ حَقٍّ وَإِنَّكَ
لَتَعْلَمُ مَا نُرِيدُ ۝

¹ *Waĭlu vyŭ na wa kŭmina vinya vyŭ kwa andŭ ala matendeecaw'a nĭ wanake wa iveti. Kwa ŭla w'o, iveti nĭsyo syaĭ ntheu kwoo. Na nĭkyo kĭtumi we waisye 'nĭ atheu mŭno.' Indĭ andŭ athŭku nĭmaalyŭlile ŭneeni ŭŭ namaŭtw'ĭkĭthya Loto ta wamanengie eitu make nĭkana ndaĭa ya aeni make ĭsŭvĭlke nŭndŭ woo. Na ta we wamathokasya mo nĭkana manange ŭlŭngalu woo. Nĭ ŭtheinĭ kana ŭsŭngŭ ŭŭ waĭ ŭlŭlŭ wa mwĭkalo woo wa ŭlei.

قَالَ لَوْ أَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةً أَوْ آوِي إِلَىٰ رُكْنٍ شَدِيدٍ ﴿٥٠﴾

قَالُوا يَلُونَا إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَنْ يَصِلُوا إِلَيْكَ فَأَمَرْنَا
بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ الْيَلِيِّ وَلَا يَلْتَقُ مِنْكُمْ أَحَدٌ
إِلَّا أَمَرَ تَكَ إِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ إِنْ مَوْعِدُهُمْ
الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ ۝

فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَالِيَهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا
عَلَيْهَا حِجَابًا ۖ فَمِنْ سِحْبِهِ مَنُضُودٌ ﴿٨٧﴾

مُسُومَةً عِنْدَ رَبِّكَ وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ
يَبْعِدُ

وَالِى مَدِيْنَتِهِمْ شُعَيْبًا ۖ قَالَ يَوْمَ يَقُمْ عِبَادُ
اللّٰهِ مَا لَكُمْ مِنْ اِلٰهِ غَيْرِهَا وَلَا تَتَّقُوا الْمَيْكَالَ
وَالْيَنَانَ اِنِّى اَرَاكُمْ بِخَيْرٍ وَاِنِّى اَخَافُ عَيْنَكُمْ
عَذَابَ يَوْمٍ مُّبِيْنٍ ﴿٥٠﴾

Mŭi na Ngai ūngĩ ateo We. Na mŭikathimanĩe ithimo iteanĩe na ithimi ngoleku. Nyie nĩngwona inyw'ĩ mwĩ mwĩkaloni wa ūthw'ii na Nyie nĩna w'ia ūlŭ wenyu nũndũ wa ūsilĩlo wa mŭthenya wa wanangĩko.

86. Na inyw'ĩ andũ makwa, nenganei kĩthimo kyusũu na kĩanũ mwĩna ūlũngalu, na mŭikamavene andũ syĩndũ ila syaĩĩte kwĩthĩwa syĩ syo ona mŭikeke ūthyoeuku ūlũ wa nthĩ, mŭkĩetae kĩthokoo.

87. 'Kyu kĩla kĩtĩtwe *vamwe nenyu* nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ kĩseo kwenyu, ethwa inyw'ĩ mwĩ etĩkĩli. Na Nyie ndi mŭsũvĩ ūlũ wenyu.'

88. Mo mamũsũngĩe, 'We Suaivu, Mboya yaku yĩkwĩa kana ithyĩ twaĩĩtwe nĩ kũeka ila maaĩthe maitũ mathaithaa, kana tũeke kwĩka ūndũ tũkwenda na ūthw'ii witũ? We wĩ mũĩ *mũno* vyũ na wĩna kĩĩko kĩseo.'

89. We aisye, 'Inyw'ĩ andũ makwa, ndavyei: ethwa Nyie nĩlũngeme ūlũ wa ūkũsĩ mŭtheu kuma kwa mwĩafi wakwa, na We nũnengete nyie kyaũya kyanake kuma Kwake-Mwene, *inyw'ĩ mŭkamũenge ūsũngĩo mwau?* Na Nyie ndikwenda kũmũkaananĩsya ūlũ wa maũndũ ala Nyie ngũmwĩa mŭikeke. Nyie nĩenda waĩlu ūndũ Nyie ndonya. Vai ūtonyi wĩ nthĩnĩ wakwa ateo kwĩsĩla kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Nyie nĩĩkĩĩlaa nthĩnĩ Wake na Kwake nĩkw'o Nyie nzyokaa.'

وَيَقُومُوا إِلَيْكَ وَالْيَمِينُ وَالْيَمِينُ وَالْيَمِينُ وَلَا
تَبْخُسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ
مُفْسِدِينَ ۝

يَقِيَّتُ اللَّهُ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۚ وَمَا أَنَا
عَلَيْكُمْ بِخَفِيضٍ ۝

قَالُوا يَشْعَبُ أَصْلُكَ تَأْمُرُكَ أَنْ تَتْرَكَ مَا
يَعْبُدُ آبَاؤُنَا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ
إِنَّكَ لَآتٍ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ ۝

قَالَ يَقُومُ أَرَأَيْتُمْ إِن كُنْتُ عَلَى بَيْتَةٍ مِّنْ
رَّبِّي وَرَزَقْنِي مِنْهُ رِزْقًا حَسَنًا وَمَا أُرِيدُ أَنْ
أُخَافَكُمُ إِلَىٰ مَا أَنْهَكُم عَنْهُ إِن أُرِيدُ إِلَّا
إِذْ بَلَغَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ
عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ۝

90. 'Na inyw'ī andū makwa, ūng'endu wenyu kwakwa ndūkamūtwaē ūmūvītūkye mūkwatwe nī ūndū ūla wamavalūkīle andū ma Noa kana andū ma Uuti kana andū ma Salee; na andū ma Loto mai vaasa nenyu inyw'ī.'

وَيَقَوْمٌ لَا يَجْرِمُكُمْ شِقَاقِي أَنْ يُصِيبَكُمْ قَتْلٌ
مَّا أَصَابَ قَوْمَ نُوحٍ أَوْ قَوْمَ هُودٍ أَوْ قَوْمَ صَالِحٍ
وَمَا قَوْمَ لُوطٍ فِتْنَتُهُمْ بِعَبِيدٍ ⑩

91. Na manthai ūkeo wa Mwīāfi wenyu na Indī mwelekelei We na ngoo Imwe. Nīw'o Mwīāfi wakwa Ausūftwe nī tei, Mwendani Mūno Vyū.

وَاسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ
وَدُودٌ ⑪

92. Na mo mamūsūngīie, 'We Suaivu, ithyī tūiūmamanya maūndū maingī ma ala we ūūneena, na vate nzika, ithyī twīkwona we wī mwonzu katī waitū. Na takethwa ti ūndū wa mbaī yaku, ithyī vate nzika, nīūkūkimanga na mavia we. Na ta we ndwīna ūtonyi ūlū waitū.'

قَالُوا يٰشُعَيْبُ مَا نَفَقَهُ كَثِيرًا قِمًا تَقُولُ وَإِنَّا
لَنَرِيكَ فِينَا ضِعْفًا وَلَوْلَا رَهْطُكَ لَرَجَمْنَاكَ وَلَكِنَّا
مَا أَنْتَ عَلَيْنَا بِعَزِيزٍ ⑫

93. We aisye, 'Inyw'ī andū makwa, mbaī yakwa yīna vinya mbee kwenyu kūvīta Ngai Mwene Vinya W'onthe? Nenyu mūkamwīkyā We ītina wa mīfongo yenyu ta ūla ūtīftwe. Vate nzika, Mwīāfi wakwa nūmathyūlūlūkīte maūndū onthe ala inyw'ī mwīkaa.

قَالَ يَقَوْمِ ارْهَطِيْ اَعَزُّ عَلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَاتَّخِذُوْهُ
وَرَاءَكُمْ ظَهْرِيْٓ اِنَّ رَبِّيْٓ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيرٌ ⑬

94. 'Na inyw'ī andū makwa, Ikai nesa mūno vyū ūndū mūtonya, nakwa Nyie nongwīka ota ūu. O mītūkī inyw'ī mūkamanya nūū ūla ūnūūvalūkīlwa nī ūsilīlo wa kūmūsonokya; na nūū ūla mūkengani. Na eteelai, vate nzika, Nyie nīneteele nī vamwe nenyu.'

وَيَقَوْمِ اَعْمَلُوا عَلٰٓى مَكَانَتِكُمْ اِنِّىْٓ اَعْمَلُ سَوَٓفَ
تَعْمَلُوْنَ مِّنْ يَّأْتِيْهِ عَذَابٌ يُّخْزِيْهِ وَمَنْ هُوَ كَارِهٌ
وَاَنْتُمْ يَّوْمًا اِنِّىْٓ مَعَكُمْ وَاقِيْبٌ ⑭

95. Na yīla ūtw'io Witū wookie, Ithyī nītwamūtangīle Suaivu na asu ala meetīkīlile vamwe nake kwa tei Witū wa mwanya; na ūsilīlo nīwamakwatie asu

وَلَمَّا جَاءَ اٰمُرُنَا بِجَنَّتِنَا شَعْبًا وَالدِّينِ اٰمَنُوْا مَعَهُ
بِرِسَالَتِنَا وَاتَّخَذَتِ الدِّينِ كَلِمًا الصَّيِّمَةَ فَاٰمَنُوْا
فِيْ دِيَارِهِمْ خَمِيْسِيْنَ ⑮

ala meekite naŋ, namo nŋmavalokangile
na mothyū moo nthŋnŋ wa nyumba syoo.

96.ŋ.Io komataaŋkala nthŋnŋ wasyo.
Sisyai! Undū Mitiani yatililwe otondū
Athamuti matililwe.

كَأَن لَّمْ يَخْتَفُوا فِيهَا إِلَّا بَعْدَ الْبَدِينِ كَمَا بَدَتِ
نُوحٌ ۝٩٦

LUKU 9

97.Na vate nzika, Ithyŋ nŋtwamūōmie
Mose ena Syama Siitū na ūtonyi
wŋyonanŋtye.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ۝٩٧

98.Kwa Valao na anene make; ŋndŋ mo
nŋmaatiŋe mwŋao wa Valao, na mwŋao
wa Valao ndwaŋ wa w'o ona vanini.

إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَأَتْبَعُوا فِرْعَوْنَ وَمَلَئَهُ
فَإَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ ۝٩٨

99.We akaenda mbee wa andū make
Mūthenya wa Uthayūōkyo na
akamatwaa
mo nthŋnŋ wa ŋima ya Mwaki tondū
ng'ombe ŋtwaawa kŋnyw'ŋlonŋ kya
kŋw'ū. Na nŋ kŋnyw'ŋlo kŋthūku ata kŋla
kyavikwa.

يَقْدُمُ قَوْمَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَوْرَدَهُمُ النَّارَ وَبِئْسَ
الْأَوْرَدُ ۝٩٩

100.Mo nŋmalōngŋtw'e nŋ kŋumo nthŋnŋ
wa thayū ūō na Mūthenyanŋ wa
Uthayūōkyo. Nŋ mūthŋnzŋlo mūthūku na
asu ala maūnengetwe.

وَأَتَّبَعُوا فِي هَذِهِ لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ بِئْسَ الْوَرْدُ
الْمَرْفُودُ ۝١٠٠

101.Usu nŋ katŋ wa movoo ma mŋsyŋ ŋla
myanange, Ithyŋ tūōkūtavya we. Imwe
yayo nŋyŋōngeme na ŋmwe nŋ mŋmŋe
nthŋ ta ŋia.

ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ الْقرْآنِ نَقُضُهُ عَلَيْكَ مِنْهَا قَائِمٌ
وَحَصِيدٌ ۝١٠١

102.Na ithyŋ tūiaameka naŋ mo, ŋndŋ
nŋmo meevŋŋŋsyne ene, na ngai syoo ŋla
masyŋkaŋlaa vandū va Ngai Mwene
Vinya W'onthe iyaŋ na ūuno kwoo ona
vanini yŋla ūtw'io wa Mwŋlaŋi waku

وَمَا كَانُوا لَهُمْ وَلَكِنْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَمَا أَغْنَتْ
عَنْهُمْ إِلَهُتُهُمْ الَّتِي يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ
شَيْءٍ لَنَا جَاءَ أَمْرُنَا وَكَانَ آدَمُ غَيْرَ مُتَّبِعٍ ۝١٠٢

wookie; Indī syo syamongelelee vathei
ateo kwaa vyū.

103. Ukumbatŵlyo wa Mwāfali waku nī ta
ūū, yīla We wamŵkwata mīsyī ŵla andū
mayo mekwīka nāf. Vate nzika,
kūkumbatŵlyā Kwake kwī woo na nī
kwai.

وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرْآنَ وَهُوَ طَائِلَةٌ
إِنْ أَخَذَ إِلَيْهِمْ شَيْئٌ ۝

104. Nthīnī wa ūndū ūū vate nzika ve
Kyama kwake we ūla ūkŵaa ūsīfŵlo wa
Itunī. Usu nīw'o mūthenya ūla mbaa-
andū onthe makombanw'a vamwe na
ūsu nīw'o mūthenya ūla kūvika kwaw'o
kōkakōsīfwa nī andū onthe ma nthī.

إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِّمَن خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ ذَلِكَ
يَوْمٌ مُّجْمُوعٌ لَّهُ النَّاسُ وَذَلِكَ يَوْمٌ مَّشْهُودٌ ۝

105. Na Ithyī tūiyŵkalasya mūno ateo
kwa ūvinda yīla yītalŵtwe.

وَمَا تُؤَخِّرُهُ إِلَّا لِأَجَلٍ مُّعَدَّدٍ ۝

106. Mūthenya nīŵkīte, vai thayū
ūkaneena vate ūthei Wake; na Indī amwe
moo makeethwa matena ūvuso ūseo.

يَوْمَ يَأْتِ لَا تَكَلَّمُ نَفْسٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ فَمِنْهُمْ سُقَىٰ
وَسَعِيدٌ ۝

107. Na ta kwa asu ala makethwa na
ūvuso ūthūku, makeethwa nthīnī wa
Mwaki, vala nthīnī waw'o vakethwa
kīmeto, na kōkivakiva,

فَأَمَّا الَّذِينَ سُقُوا فِي النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَ
شِهيقٌ ۝

108. Makīkala nthīnī wa w'o kūvika yīla
matu na nthī ikethīfawa vo, ateo ūndū
Mwāfali waku ūkenda vate nzika, Mwāfali
waku aetae kīla We wendaa.

خُلْدَيْنَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمُوتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا
شَاءَ رَبُّكَ إِنَّ رَبَّكَ فَعَّالٌ لِّمَا يُرِيدُ ۝

109. Indī kwa asu ala makethwa na ūvuso
ūseo, mo makeethwa Itunī; makīkala vo
kūvika ūndū matu na nthī ikethīfawa vo,
ateo ūndū Mwāfali waku ūkenda-----
mūthīnzīo ūla ūtakatīlwa.

وَأَمَّا الَّذِينَ سُعِدُوا فِي الْجَنَّةِ خُلْدَيْنَ فِيهَا مَا
دَامَتِ السَّمُوتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ
عَطَاءٌ غَيْرَ مُجْدُوذٍ ۝

110. Kwa ūu we ndūkethwe na nzika ūlō
wa kīla andū aa mathaithaa. Mo

فَلَا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِّمَّا يَعْْبُدُ هَؤُلَاءُ مَا يَعْْبُدُونَ

mathaithaa tondū maaŋthe moo
mathaithaa mbee, na lthyī ow'o
tūkamaŋva kŋanda kyoo kyusŋe na
kŋtekŋolange.

إِلَّا كَمَا يَعْْبُدُ آبَاؤُهُمْ مِنْ قَبْلُ وَإِنَّا لَمُوقِفُوهُمْ
نَصِيبُهُمْ غَيْرُ مَنْقُوصٍ ۝

LUKU 10

111.Na kwa ūla w'o, lthyī
nŋtwamŋnengie Mose Ivuku, ŋndī
ivathŋkany'o nŋsyaseŋviw'e nŋhŋnī
wayo; na takethwa ti ŋndū wa ndeto ŋla
yatongoetye kuma kwa Mwŋaŋi waku,
vate nzika, ŋvoo wŋthwa watw'iwe katī
woo tene mŋno mbee; na yu andū aa
mena nzika ivŋavŋanasya ŋlū ŋyo.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتَلَفَ فِيهِ وَلَوْلَا
كَلِمَةُ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ وَرَأَاهُمْ لِنِي
شَاكِ مِنْهُ مُرِيبٍ ۝

112.Na vate nzika, mawŋa ma aa onthe
mayambŋŋe kŋnenganŋwa matuvi ŋndī
vate nzika, Mwŋaŋi waku akamaŋva kwa
usū kwŋanana na mawŋa moo. We vate
nzika nŋmanyaa maŋndū onthe ala mo
mekaa.

وَإِن كُلًّا لَتَنَّا يُبَوِّقُفِيهِمْ رَبُّكَ أَعْمَالَهُمْ إِنَّهُ بِمَا
يَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۝

113.Kwa ŋu we ŋngama ŋlŋngele, tondū
we wŋyŋaŋwe, na ota ŋu asu ala
mamwelekele Ngai vamwe naku we; na
mŋikakŋle mŋvaka inyw'ī etŋkŋi; nŋndū
vate nzika, We nŋwonaa ŋndū inyw'ī
mawŋkaa.

فَأَسْتَقِيمْ كَمَا أَمَرْتُ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا
إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۝

114.Na mŋikamelekele asu ala mekaa
naŋ, Mwaki ndŋkese kŋmŋkiita inyw'ī.
Na inyw'ī mŋikethwa na anyanya ŋtee
wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ona
inyw'ī mŋikatetheew'a.

وَلَا تَرْكَبُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَنَنَسِكُمُ النَّارَ وَمَا
لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ ۝

115.Na syaŋsyai Mboya mŋthyanī ŋŋ ya
mŋthenya, na ilungu sya ŋtukū vakuvī na
mŋthenya. Vate nzika, maŋlŋngalu
nŋmalŋngasya mothŋku. Kŋŋ nŋ

وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي الشَّهَارِ وَزَلْفًا مِنَ الْيَلِّ إِنَّ

kililikany'a kwa asu ala matonya
kölilikana.

116.Na we ithwa wilyumfiseye; nündü
vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe
ndaekaa müthinzlo wa ala alungalu
wanang'ike.

117.Nĩkĩ, İndĩ, vayaĩ andũ mena kĩĩko
katĩ wa nzyawa ila syaĩ mbee wenyu, ala
maafĩtwe nĩ kũvatana ūthyoe ku tũlũ wa
nthĩ-----ateo avũthũ ma ala ithyĩ
twamatangĩte kuma katĩ woo? İndĩ eki-
ma-naĩ maatĩte maũndũ ala mavũthũ ala
mamanengie ūtanu na wololo, na mo
matw'ĩka avĩtany'a.

118.Na Mwĩafi waku ndaĩ atonya
kwananga mĩsyĩ vate ūlungalu yĩla andũ
mayo maĩ alungalu.

119.Na kethwa Mwĩafi waku *nĩweekĩte*
kwenda Kwake vinya, We vate nzika,
ethwa amatw'ĩkĩthiseye mbaa andũ onthe
andũ o amwe; İndĩ mo mayaĩ maeka
kũvathũkangana,

120.Ateo asu ala Mwĩafi waku
wamew'ĩte tei, na We ūu nĩw'o
wamombĩe mo. İndĩ ndeto ya Mwĩafi
waku tkeanĩw'a; Nĩw'o, Nyie
ngausũsya Iia-ya-Mwaki na Mayini *ala*
mbaa-matũ na andũ onthe vamwe.'

121.Na movoo onthe ma Atũmwa ala
lthyĩ tũlũlũmĩlasya ngoo yaku namo
nĩtũtavyasya we. Na nthĩnĩ wa w'o
nĩvokĩte w'o na ūtao na kililikany'a kwa
etĩkĩli.

الْحَسَنَاتُ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ۚ ذَٰلِكَ ذِكْرُ
لِّذِكْرِنَا ۝

وَاصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضَيِّعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ۝

فَلَوْلَا كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ أُولُوا بَقِيَّةٍ
يَنْهَوْنَ عَنِ الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّنْ
أَنْجَيْنَا مِنْهُمْ وَاتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَا أَتَوْا فِيهِ
وَكَانُوا مُجْرِمِينَ ۝

وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلِهَا
مُصْلِحُونَ ۝

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَا
يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ ۝

إِلَّا مَنْ رَحِمَ رَبُّكَ وَلِذَٰلِكَ خَلَقَهُمْ وَتَنَبَّأَهُ
رَبُّكَ لَا مَلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ۝

وَمَا تَقْصُصْ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نُثَبِّتُ بِهِ
فُؤَادَكَ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرٌ
لِّلْمُؤْمِنِينَ ۝

122.Na matavye asu ala metetŋkŋlaa;
'Ikai nesa mŋno vyŋ ŋndŋ mŋtonya,
ithyŋ ota ŋu notwŋkŋte.

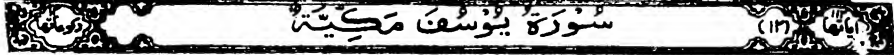
وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ أَعْمَالُهُمْ كَمَا تَبُوءُونَ ۖ إِنَّا نَعْلَمُونَ ۝

123.'Na ŋnyw'ŋ eteelai, ithyŋ ota ŋu
notwetele.'

وَأَنْتَظِرُونَ إِنَّا مُنْتَظِرُونَ ۝

124.Na syŋndŋ ila mbithe sya matunŋ na
nthŋ nŋ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe,
na ŋvoo w'onthe ŋkatŋngwa Kwake.
Kwa ŋu, mŋthaithei We na iai wŋkwatyo
wenyu Kwake eweka. Na Mwŋfŋli waku
ndaleaa kŋmanyaa maŋndŋ ala inyw'ŋ
mwŋkkaa.

وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْيَمْرِ رُجُوعُ الْأَمْثَلِ ۖ
فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا ذِكْرُكَ إِلَّا خَافِلٌ عَمَّا تَعْمَلُونَ ۝

YUSUF

(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwanŵ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usŵŵtwe nŵ ūlau, Usŵŵtwe
nŵ tei.

2. Alif Laam Raa Nyie nŵ Ngai Mwene
Vinya W'onthe, Woni W'onthe, Ino nŵ
Mŵsoa ya Ivuku Itheu.

3. Ithyŵ nŵtŵyŵvuanŵtye yo----Kulani
Ivuku yŵla yŵsomawa kaingŵ---- nthŵnŵ wa
Kŵlalavu kŵthyomo kŵna ūneeni
mŵlŵngalu--- nŵkana inyw'ŵ mŵtonye
kŵmanyaa.

4. Ithyŵ twŵkŵeeaa ngewa ŵla nzeo mŵno
vyŵ kwa kŵŵvuanŵsya we Kulani ŵno,
oyŵla mbee wayo waŵ ŵmwe kaŵ wa ala
matamanyaa.

5. Lilikanai ŵvinda yŵla Yosevu
wamŵtavisye ŵthe wake, 'We asa wakwa,
Nyie nŵnonie nthŵnŵ wa ndoto yakwa
ndata ŵkumi na ŵmwe na syua na mwei,
iingumanŵa iinthaitha Nyie.'

6. Nake amwŵla, 'We mwana wakwa
mwendwa, ndŵkamatavyee anaa-
mwenyu ndoto yaku, maikese
kŵŵseŵvŵsya nzaama nthŵku we; nŵndŵ
Satani nŵ mŵmaitha wa mŵndŵ wŵ
ŵtheinŵ.

7. 'Na ŵu we wonete nŵw'o kŵkethŵwa,
Mwŵlaŵi waku akaŵnyuva we na
kŵŵmanyŵthya we ŵalyŵlo wa maŵndŵ
ala matavanŵw'e na kwŵlanŵsya ŵnee
Yake ŵlŵlo waku na ŵlŵlo wa nyŵmba ya
Yakovo tondŵ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الذِّكَرُ ١٢٠ أَيْتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ١

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا تَعْلَمُكُمْ تُعْقِلُونَ ٢

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا
إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنُ ٣ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمَنَّ

الْغَافِلِينَ ٤

إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ
كُوكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ ٥

قَالَ يَبْنَىٰ لَا تَقْصُصْ رُءْيَاكَ عَلَىٰ إِخْوَتِكَ فَيَكِيدُوا
لَكَ كَيْدًا إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُبِينٌ ٦

وَكَذَلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ
الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ آلِ يَعْقُوبَ

15.Namo maisye, 'Vate nzika, ethwa nzūi tkamūya we oyīla twī nguthu yīna vinya, īndī ithyī tūkeethwa twīna wasyo mūnene mūno.

قَالُوا لَيْنَ أَكَلَهُ الذِّئْبُ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّا إِذًا لَّخٰسِرُونَ ﴿١٥﴾

16.Kwa ūu, yīla mo mamūtwaie, na meew'ana kūmwīkya kīthimanī kīliku, lthyī nītwamūtwaie ūvuany'o ūkyasya, 'We vate nzika, mūthenya ūmwe nūkamatavya ūvoo ūū woo oyīla mo matakethwa maikūmanya.'

فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ وَاجْتَمَعُوا أَن يُجْعَلُوهُ فِي غَيْبَتِ الْيَتِيمِ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ لَتُنَبِّئَنَّهُمْ بِأَمْرِهِمْ هَذَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٦﴾

17.Namo mookie kwa īthe woo ī-ya wīoo, maīīte.

وَجَاءُوا أَبَاهُمْ عِشَاءً يَبْكُونَ ﴿١٧﴾

18.Namo mamwīa, 'Ame īthe waitū, tūendie tūsembete tūikīlany'a maūū, na twamūtia Yosevu na mīio yaitū, na īndī nzūi yamūya, īndī we ndūtonya kūtūkīla onakau twīneena w'o.'

قَالُوا يَا أَبَانَا إِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ وَتَرَكْنَا يُوسُفَ عِنْدَ مَتَاعِنَا فَأَكَلَهُ الذِّئْبُ وَمَا أَنتَ بِمُؤْمِنٍ لَّنَا وَلَوْ كُنَّا صٰدِقِينَ ﴿١٨﴾

19.Na mo mookie na kītonyeo kyake kīna nthakame ya ūvūngū. We aisye, 'Aiee, īndī īlīko syenyu nitumīte kīko kīl kya naī kwoneka kī kya kūmwendeesya inyw'ī. Kwa ūu yu ūmīlīsyō mwingī nī mūseo kwakwa. Na no Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka ūla ūtethyo Wake waīlwe nī kūmanthwa ūvoonī ūū inyw'ī mūūweta.'

وَجَاءُوا عَلَى قَيْصِهِ بِدَمٍ كَذِبٍ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَبِيلٌ وَاللَّهُ السَّمِيعُ عَلَى مَا تَصِفُونَ ﴿١٩﴾

20.Na mūkwīlī wa aendi ma kyalo nīwookie, namo mamūtūma mūuti woo wa kīw'ū. Na atheesya ndoo yake ya kīw'ū kīhimanī. Asya, 'Aa, ūvoo mūseo! 'Vaa ve mwanake! Namo nīmamūvithie we ta kīlungu kya mīio yoo ya ūtandīthya, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwamanyie nesa vyū ūndū mo meekie.

وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ فَأَدْلَى دَلْوَةً قَالَ يٰشَرِّى هَذَا عَلْمٌ وَأَسْرُوءٌ بِضَاعَتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿٢٠﴾

21. Na mo n̄mamŭthooisye we kwa thoosa mŭvŭthŭ, ndiliamu mbŭthŭ, namo mayā na kīthito kya kwona ūtandīthyo kuma vala ūī.

وَشَرُّهُ يَشْمَنُ بِخَيْسٍ دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ ﴿٢١﴾

LUKU 3

22. Na mŭndŭ kuma Misili ūla wamŭthooie n̄wamŭtavisye mŭka wake, 'Utw'īkīthye wīkalo wake wa ndaīa. Vangī we nŭtonya kwīthwa wa ūtandīthyo kwitŭ; kana ithyī tŭkamŭtw'īkīthya we kwīthwa mwana.' Na ūu n̄w'o Ithyī *tweekie ūu* n̄kana tŭtonye kŭmŭmanyīthya *ota ūu* ūalyŭlo wa maŭndŭ ala matavaniw'e. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ūtonyi tŭlŭ wa ūtw'io wake, īndī andŭ aingī mŭno mayīśī ūu.

وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ مِنْ فِضْرَةَ مَرْأَتِهِ أَكْرَمِي مَتْرَهُ عَنِّي أَنْ يَنْفَعَنِي أَوْ يَضُرَّنِي وَلَدًا وَكَذَلِكَ مَكْنَأُ لِيُؤْسَفَ فِي الْأَرْضِ وَلِنُعْلِمَنَّ مِنْ تَأْوِيلِ الْآحَادِيثِ وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَى أَمْرِهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٢﴾

23. Na yīla we wavikie ūkŭŭ wa ūima wake, Ithyī n̄twamŭnengie we ūtw'io na ūmanyi. Na ūu n̄w'o Ithyī tŭmatuvaa eki ma nesa.

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٢٣﴾

24. Nakyo *k̄veti* kīla waī nyŭmbanī yakyo n̄īkyendie kŭmŭkuua we atekwenda. Na n̄īkyathongisye m̄fomo, na kyasya, 'Uka yu.' We aisye, 'Nyie n̄mantha wīvitho kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. We nī Mwīaī wakwa. We nŭseŭvītye kwīkala kwakwa *vamwe nenyu* kwīthwe kwī kwa ndaīa. N̄w'o, eki-ma-naī mayāīlaa ona īndī.

وَرَأَوْنَاهُ الَّذِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَغَلَّقَتِ الْأَبْوَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَنَاجِي إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٤﴾

25. Nakyo n̄īkyasŭanīe kīlīkonī kyakyo tŭlŭ wake, na we n̄īwasŭanīe kīlīkonī kyake tŭlŭ wakyo takethwa we ndoonete Kyama kītheu kya Mwīaī wake, we *ndethwa oonanisye kīthing'īīsyō ta kyū*. ūu n̄w'o kweethīwe, n̄kana Ithyī

وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنْ رَأَاهَا رَبِّيَ كَذَلِكَ لِنَصَرَفَ عَنْهُ السُّوءُ وَالْفَحْشَاءُ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ ﴿٢٥﴾

tūtonye kūvetanga ūthūku na wathavu kuma kwake. Vate nzika, we aī ūmwe wa athūkūmi Maitū anyuve.

26. Na mo elī nīmasembanisye mūomonī, na kīveti kyu nīkyatembūie kītonyeo kyake ngalī ya ītina, na nīmamwīthīe mūūme wakyo mūomonī; nakyo kyamūkūlya, 'Ukeethwa ūsilīlo mwaū kwa ūmwe ūla eīina kīeleelo kīthūku kwa kīveti kyaku ateo kyovo kana ūsilīlo mwai?

27. We aisye, 'Kyo nīkyo kyamanthie kūnguua Nyie vate kwenda kwakwa.' Na ngūsī yakyo ya mūsūyī yaumya ūkūsī īkyasya, 'Ethwa kītonyeo kyake kītembūkīle ngalī ya mbee, īndī kyo nīkīneenete w'o, na we e katī wa akengani.

28. 'Indī ethwa kītonyeo kyake kītembūkīte ngalī ya ītina, īndī kyo nīkīkenganīte, na we nī ūmwe wa ala ma w'o.

29. Kwa ūu. yīla we woonie kītonyeo kyake kītembūkīte ngalī ya ītina, aisye, 'Vate nzika, ūū nī ūī wenyu iveti.' Uī wenyu wī vinya mūno.

30. 'We Yosevu, thiūūka ume ūndūnī ūū na we kīveti, ītya ūekeo wa naī yaku. Kwa ū---w'o, we nue mūvītany'a.

LUKU 4

31. Na iveti nthīnī wa mūsūyī syaisye, 'Kīveti kya mūnene Aziz kīlenda kūkuua kīvīsī ngombo yakyo īteūkyenda. Yo

وَاسْتَبَقَا الْبَابَ وَقَدَّتْ قَيْصَةُ مِنْ دُبُرِهِ
الْفَيَّا سَيِّدَهَا لَهَا الْبَابُ قَالَتْ مَا جِئْتُ إِلَّا أَنْ أُنَبِّئَ بِكُلِّ
بَاهِلِكُمْ سَوَاءٌ إِلَّا أَنْ يُنَبِّئَ أَوْعَدَابَ الْيَوْمِ ⑤

قَالَ هِيَ رَاوَدَتْنِي عَنْ نَفْسِي وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ
أَهْلِهَا إِنْ كَانَ قَيْصَةُ قَدْ مِنْ قُبُلٍ فَصَدَقَتْ
وَهُوَ مِنَ الْكَذِبِينَ ⑥

وَإِنْ كَانَ قَيْصَةُ قَدْ مِنْ دُبُرٍ فَكَذَبَتْ وَهُوَ
مِنَ الصَّادِقِينَ ⑦

فَلَمَّا رَأَى قَيْصَةُ قَدْ مِنْ دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ مِنْ كَيْدِكُنَّ
إِنْ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ ⑧

يُوسُفُ أَعْرَضَ عَنْ هَذَا وَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ لَدُنْكَ
يَا رَبِّ إِنَّكَ كُنْتَ مِنَ الْخَاطِئِينَ ⑨

وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ
فَتَاهَا عَنْ نَفْسِهِ قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا إِنَّا لَنَرَاهَا
فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ⑩

nĩkĩtumanĩtye kyo na wendo. Ithĩyĩ
ow'o, twĩona kyo kĩna Ivtĩyo
yĩyonanĩtye.'

32.Na yĩla kyo kyeew'ie walany'o wa
maũĩ nĩkyaitũmanie na kyaiseũvĩsya
mboka na kyainenge kĩla kĩmwe kavyũ,
na ĩndĩ kyatavya Yosevu, 'Umĩla mbee
wasyo.' Na yĩla syamwonie we
nĩsyasũanĩe mũno Iũlũ wake na syatila
moko masyo, na syasya, 'Ngai Mwene
Vinya W'onthe natafwe! Uũ ti mũndũ;
ĩndĩ nĩ mũlaĩka mũtaĩtku.' *¹

33.Kyo kyaisye, 'Na ũũ nĩwe ũla inyw'ĩ
mwandũĩlĩlaa mũtĩ Nyie nĩnendie
kũmũkuua we vate kwenda kwake, ĩndĩ
we nĩweesũvĩe mwene kuma naĩĩ. Na
yu ethwa we ndekwĩka ũndũ nyie
ngũmũtavya, vate nzika, we
nũnũkwovwa na akĩthwa ũmwe wa ala
asonokye.'

فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ وَأَعْتَدَتْ
لَهُنَّ مُتْكًا وَأَتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِّنْهُنَّ يَكِينًا
وَقَالَتْ أَخْرِجْنَ عَلَيْهِنَّ فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ وَقَطَّعْنَ
أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا
إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ ﴿٣٢﴾

قَالَتْ فَذَلِكُنَّ الَّذِي لُمْتُنَّنِي فِيهِ وَلَقَدْ رَاودْنَاهُ
عَنِ نَفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ وَلَئِنْ لَّمْ يَفْعَلْ مَا آمُرُهُ
لَيَسْجَنَ وَليَكُونًا مِنَ الصُّورِ ﴿٣٣﴾

¹ * Ndeto ĩno 'Qutt'ana aidiyahunna' syatilanga
moko masyo; nĩtonya kũmanyĩka oũndũ yĩĩyĩ kana
ta nthimo tondũ Imamu Raghīb ũwetete
mĩneenelenĩ yelĩ kwĩanana nondũ yĩkĩtwe nthĩnĩ
wa Kulani Ntheu. Vaa ũalyũlo wa ndeto ĩno ĩte
nthimo nĩ 'Qutt'ana aidiyahunna' kũtema kw'oko
kwa mũndũ na kĩndũ kyũĩ. Na ũu tiw'o Kulani
ĩelelele na ndĩandĩĩka ũvoo ta ũsu. Na kũalyũla,
asomi amwe nĩmatatĩte kũnyivya kĩko kĩĩ kya
kũtila, makyonany'a nthoo nini, ĩndĩ kwĩanana na
ũneeni wa Kĩtalavu ũu ndũkwĩtĩkĩĩka, ũndũ ũla wa
kwĩka, nĩ kwĩtĩkĩla ũ-w'o yĩ nthimo na ĩte nthimo.
Ndeto ĩno nĩtonya kũmanyĩka ta nthimo kwa ũkuvĩ
ĩkyasya nthĩnĩ wa kũhimo kya 'Qatta'
ndĩkwĩtĩkĩĩka nĩĩla ĩno ĩte ntheu. Kwa ũu ĩndĩ
ũnyuvi ũla wĩvo tũ nĩ katĩ waw'o na nthimo. Ithĩyĩ
nĩtũkwĩtĩkĩĩka kana ũneeni ũũ ũnenganĩtwe nthĩnĩ
wa ũneeni ũũ ũtonya tũ kũmanyĩka nthĩnĩ wa
ũalyũlo wa nthĩnĩ wa kĩ-nthimo ũkyasya kana syo
nĩsyetĩkĩĩle kũsindwa nũndũ wa kũmũsũanĩia we
kana ti mũndũ mbee wa vala moko masyo mataĩ
matonya kũvika.

34. We *Yosevu* aisye, 'Ame Mwĩafi wakwa, Nyie nĩngwĩtkĩla kyovo mbee wa maũndũ ala syo iũmbĩtĩa nyie; na We walea kũmbetangĩa maũĩ masyo, Nyie nĩngũsyelekela na ngĩthwa katĩ wa ala atumanu.'

قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ
وَلَا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُنْ
مِنَ الْجَاهِلِينَ ٣٤

35. Kwa ũu Mwĩafi wake nĩweew'ie mboya yake, na nĩwawetangie maũĩ masyo kuma kwake. Nĩw'o We nĩ Wĩw'i-W'onthe, Umanyi-W'onthe.

فَأَسْتَجِبَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ إِنَّهُ
هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٣٥

36. Indĩ nĩkvaumĩlile kwoo *aũme* itina wa kwona *movano ma we atena mavĩyo*, nĩkana *mo masũũe syĩwa yoo ĩseo*, nĩmoonie kana we nĩwaĩlĩtwe nĩ kwovwa kwa ĩvinda.

ثُمَّ بَدَأَ لَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا رَأَوُا آيَاتِهِ لِيَجْزِيََنَّهُ
عَنَّا حَتَّىٰ جَاءَ ٣٦

LUKU 5

37. Na andũ elĩ ma mũika nĩmalikile kyovonĩ vanĩwe nake. Umwe woo aisye, Nyie mwene nĩnonie *nthĩnĩ wa ndoto* ngĩviva ndivai.' Na ũla ũngĩ aisye, 'Nyie mwene nĩnonie *nthĩnĩ wa ndoto* nguĩte mĩkate ĩũũo wa mũtwe wakwa na nyũnyi iimĩĩsaa. Tũtavye ũalyũlo wayo; nũndũ ithyĩ twĩona we wĩ katĩ wa ala alũngalu.'

وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَتَيْنِ قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي
أَرَانِي أَعْرِضُ خَيْرًا وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي أَرَانِي أَحْمِلُ
نَوْفَ رَأْسِي خَيْرًا تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ نَبْتُهَا بِتَأْوِيلِهِ
إِنَّمَا تَزُولُ مِنَ الدَّحْسِينِ ٣٧

38. We *Yosevu* amũsũngĩe, 'Lĩu ũla inyw'ĩ mũnengawe ndwĩthwa ũnaetwe ndamũnengete ũalyũlo wayo. Uũ nĩ ũndũ ũmwe katĩ wa ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ũmanyĩĩtye Nyie. Nyie nĩnĩmĩleete ndĩni ya andũ ala matamwĩtkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na ala nĩ alei ma ĩtu.

قَالَ لَا يَأْتِيكُمَا طَعَامٌ تُؤْرَقُونَ إِلَّا بِنَاءِكُمَا بِتَأْوِيلِهِ
قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَكُمَا ذَلِكُمَا مِمَّا عَلَّمَنِي رَبِّي إِنِّي تَرَكْتُ
مِلَّةَ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ
كَافِرُونَ ٣٨

39. 'Na Nyie nlatiŋe ndŋni ya maaŋthe makwa, Avalamu na Isaaka na Yakovo. Ithyi tūitonya kŪkŋanany'a kŋndū ona kŋva na Ngai Mwene Vinya W'onthe ona Indŋ. Yŋi nŋ Inee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe ŋŋlū waitū na ŋŋlū wa mbaa andū onthe, Indŋ andū aingŋ mŋno maitŋngaa mŋvea.

40. 'Inyw'ŋ atindany'a makwa, eŋi nthŋnŋ wa kyovo, eŋafi menyu me ivathŋkany'o nŋmo aseŋ kana nŋ Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula-Umwē, Mŋnene Mŋno Vyū?

41. Inyw'ŋ mŋthaithaa vathei ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, Indŋ nŋ masyŋtwa mathei tŋ ala mŋmatw'ŋte, inyw'ŋ na maaŋthe menyu; Ngai Mwene Vinya W'onthe ndatheetye watho ŋŋlū wamo. Utw'io wŋna Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka. We eyŋaŋte kana inyw'ŋ mŋikakŋthaitha kŋndū ona kŋmwe ateo We. Isu nŋyo ndŋni ŋla ya w'o, Indŋ andū aingŋ mŋno maimŋŋ. ^{2*}

42. Inyw'ŋ atindany'a makwa nthŋnŋ wa kyovo, ūmwē katŋ wenyu, akamwŋkŋŋŋŋŋ Mwaŋi wake ndivai anyw'e; nake ūla ŋngŋ, akambwa mŋkelany'onŋ nyŋnyŋ ikaŋŋaa kuma ŋŋlū wa mŋtwe wake. Uvoo ūla inyw'ŋ mŋkŋllŋtye nŋminŋte kŋtuwa.'

وَاتَّبَعْتُ يَلَّةَ أَبِي عَمِّي إِبْرَاهِيمَ وَرَاحِقَ وَيَعْقُوبَ
مَا كَانَ لَنَا أَنْ نُشْرِكَ بِاللهِ مِنْ شَيْءٍ ذَلِكَ مِنْ
فَضْلِ اللهِ عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ
لَا يَشْكُرُونَ ۝

يُصَاحِبِي السَّجْنَاءَ أَزْيَابَ فَمَتَّعَ قَوْمٌ خَيْرَ أَمْرِ
اللهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ۝

مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسَاءٌ سَيِّئُ مَوْحَا
أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ
الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ
الَّذِينَ الْفَتِيرَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ۝

يُصَاحِبِي السَّجْنَاءَ أَمَّا أَحَدُكُمَا فَيَسْقِي رَبَّهُ خَمْرًا
وَأَمَّا الْآخَرُ فَيُصَلِّبُ فَتَأْكُلُ الطَّلِيدَ مِنْ رَأْسِهِ
فَقُضِيَ الْأَمْرُ الَّذِي فِيهِ تَسْتَفْتِينَ ۝

² *Ndeto 'Quyyim' kwŋanana na mŋandŋkŋle wa Kulani Ntheu wŋna nzŋla yŋna vinya, yŋna ūtonyi w'o na yŋna wŋkali. Yo ota ūu yonanasya kana ūtonyi wa kŋlungalya na kŋseŋvya mavŋtyo. Uu isio ŋla itaalyŋŋka sya mŋŋkŋŋo nthŋnŋ wa ndŋni syonthe nthŋnŋ wa Kulani Ntheu syŋtawa 'Deemul-Qayyimah' sisya 98:6 *Al-bayyina*

43. Na ūmwe wa eſi, Yosevu nŵamŭtaviseye ūla wasŭanſaa ta ūnŭŭlekw'a, 'Ukangweta nyie kwa mwŵafi waku.' Indŵi Satani nŵamŭlŵthisye kŭmŭweta kwa mwŵafi wake, kwa ūu nŵekalile kyovoni kwa myaka mŵina.

LUKU 6

44. Na Mŭsumbŵi aiseye, 'Nyie nŵnonie nŵhŵi wa ndoto ng'ombe mŭonza mosu, na ithuke mŭonza nziŭ na ingŵi mŭonza mbŭmŭ sya mbemba. Inyw'ŵi anene, ndavyei nyie ūalyŭlo wa ndoto yakwa ethwa inyw'ŵi nŵmŭtonya kŭalyŭla ndoto.'

45. Mo masŭngŵie, 'Syo nŵ ndoto nthokoanu na ithyŵi tŭyŵiŵi ūalyŭlo wa ndoto nthokoanu ta ii.'

46. Na ūmwe wa ala mavonokie, na ūla yu walilikanile ŵina wa ŵinda ŵasa, aiseye, 'Nyie nŵngŭmŭmanyŵthya ūalyŭlo wayo, kwa ūu inyw'ŵi ndŭmei.

47. Yosevu! 'We mŭndŭ wa w'o, tŭtavye ūalyŭlo wa ng'ombe mŭonza nou ikŵwa nŵ ng'ombe mŭonza mosu, na iia mŭonza nziŭ sya mbemba na ingŵi mŭonza mbŭmŭ; nŵkana ndonye kŭsyoka kwa andŭ nŵkana mo matonye kŭmany'a.'

48. We asŭngŵie, 'Inyw'ŵi mŭkavanda kwa myaka mŭonza, ŵatŵanŵe mwŵina kŵithito, na yŵla mŭŭketha mŭieka syŵina makonde, ateo nini ila inyw'ŵi mwŵisaa.

49. Na ŵina wa myaka ŵsu myŭmŭ

وَقَالَ الَّذِي كَانَ أَنَّهُ نَاجٍ مِنْهُمَا أَذْكُرُنِي عِنْدَ رَبِّكَ فَأَنْسَهُ الشَّيْطَانُ وَكَرَّسَهُ فِي النَّجْوَى
يُضَعِّعُ سِينَهُ ⑤

وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَى سَنَعَ بَقَرَاتٍ سَيَّانٍ يَأْكُلْنَ سَنَعَ عِجَافٍ وَسَنَعَ سُنْبُلَاتٍ خَضِرُوا وَأَحْمَرَّتْ يَأْتِيَنَّهَا السَّلَافُ أَفَتُؤَيِّنُ فِي رُؤْيَايَ إِنْ كُنْتُمْ لِلرُّؤْيَا تَعْبُرُونَ ⑥

قَالُوا أَضَلَّكَ أَحْلَامُكَ وَمَا نَحْنُ بِتَأْوِيلِ الْأَحْلَامِ بِعِلْمِينَ ⑦

وَقَالَ الَّذِي نَجَا مِنْهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ أُمَّةٍ أَنَا أُنَبِّئُكُمْ بِتَأْوِيلِهِ فَأَرْسِلُونِ ⑧

يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ أَفْتِنَا فِي سَنَعَ بَقَرَاتٍ سَيَّانٍ يَأْكُلْنَ سَنَعَ عِجَافٍ وَسَنَعَ سُنْبُلَاتٍ خَضِرُوا وَأَحْمَرَّتْ يُبَيِّسُ لَعَلَّيْ نَرْجِعَ إِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ ⑨

قَالَ تَزْرَعُونَ سَنَعَ سِينَهُ دَابَّاءُ فَمَا حَصَدْتُمْ فَذَرُّوهُ فِي سُنْبُلَيْهِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَأْكُلُونَ ⑩
ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَنَعٌ شَدِيدٌ يَأْكُلْنَ مَا

mũonza, ūla ūkethwa ūminŭthe kyonthe kŭla inyw'ŭ mŭkethwa mŭmbanŭtye kŭla mŭnaŭ mŭnaketha, ateo kŭnini kŭla mwŭlŭthwa mwŭlyiŭle *makŭmbŭnŭl*.

50. 'Na ūndŭ mwaka ūmwe wathela, andŭ makanengwa mbua nyiingŭ na nthŭnŭl wayo vakeethwa na mosyao maingŭ na mbeŭ sya kumya mauta na syaũnyw'a.

LUKU 7

51. Na Mŭsumbŭl aisye 'Mŭetei we kwakwa.' ūndŭ yŭla mŭtŭmwa wavikie vala ūl we aisye, 'Syoka kwa mwŭlŭlŭl waku na ūimŭkŭlyŭ ūndŭ kwailŭl ūlŭl wa ūla iveti syatilangile moko masyo; Nŭndŭ, Mwŭlŭlŭl wakwa nŭmesŭl mŭno mawalany'o ma maŭlŭl masyo.^{3*}

52. We Mŭsumbŭl aikŭlyŭ ūla iveti, 'Inyw'ŭl mwŭlŭl na kyaŭ yŭla mwamanthie kŭmŭkuua Yosevu we atekwenda?' Nasyo syaisye, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nataŭwe nŭndŭ wa kŭmŭmba mŭndŭ ta ūŭ----, ithyŭl tŭyaaona ūthŭku wake.' Kŭveti kya Mŭnene kyaisye, 'Yu ū-w'o nŭmŭlŭlŭthe kyeninŭl. Nyie ninyie nendaa kŭmŭkuua we atekwenda, na vate nzika, we nŭl mŭndŭ wa w'o.'

53. Yosevu aisye, 'Nyie nŭnakŭlilye nŭkana ūkunŭkŭlŭl wŭkwe nŭkana we Mŭnene atonye kŭmanyŭl kana Nyie ndyaasuka ūkŭlŭku wake we atevo na ota ūŭ kŭmanyŭlŭl kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ndetŭkŭlŭlŭlŭlŭl maŭlŭl ma ala mate aikŭlŭku maendee.

قَدْ مَتَّمَّ لَهُنَّ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا نَحْصُونَ ۝

ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَامٌ فِيهِ يُغَاثُ النَّاسُ
وَفِيهِ يَعْصِرُونَ ۝

وَقَالَ الْمَلِكُ انْتَوَيْتُمْ بِهِ فَمَا جَاءَهُ الرَّسُولُ قَالَ
ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَسْأَلُهُ مَا بَالُ النِّسْوَةِ الَّتِي قَطَعْنَ
أَيْدِيَهُنَّ إِنَّ رَبِّي بِكَيْدِهِنَّ عَلِيمٌ ۝

قَالَ مَا خَطْبُكُمْ إِذْ رَأَوْتُنَّ يُوسُفَ عَنْ نَفْسِهِ
قُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا عَلَّمْنَا عَلَيْهِ مِنْ سُوءٍ قَالَتِ امْرَأَتُ
الْعَزِيزِ إِنِّي حَصَصْتُ الْحَقَّ أَنَا وَرَأَوْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ
وَإِنَّهُ لَكِنَّ الضَّالِّينَ ۝

ذَلِكَ لِيَعْلَمَ أَنِّي لَمْ أَخُنْهُ بِالْغَيْبِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي
كَيْدَ الْخَائِبِينَ ۝

³ *Sisya musoa wa 32

54.'Na Nyie ndikwiyumya nthĩĩ wa wonzu, nũndũ nĩ ūvũthũ thayũ kwĩka ūthũku ateo vala Mwĩafi wakwa weethwa na tei. Vate nzika, Mwĩafi wakwa nĩ Mũekanĩ Mũno-Vyũ, Usũtwe nĩ tei.

وَمَا أَرِئِي نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ ۝
إِلَّا مَا رَجِمْتُ أَنَّ رَجِي عَفْوَ رَبِّ حَيْمَرٌ ۝

55.Na Mũsumbĩ aiseye, 'Mũetei vala nĩ nĩkana nyie nĩmũnyuve atw'ĩke wakwa mwene.' Na yĩla we waminie kũneena nake, asya 'Umũnthĩ we wĩ mũndũ wa kĩvĩla kĩnene na wĩna ūmanyi.'

وَقَالَ أَلَيْكَ اتُّوْنِي يَهْ اسْتَخْلَصَهُ لِنَفْسِي فَلَمَّا
كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ أَمِينٌ ۝

56.We aiseye, Nyuve Nyie ĩũlũ wa inandũ sya nthĩ ĩno, nũndũ Nyie nĩ mũsũvĩ mũseo, na wĩna ūmanyi.'

قَالَ اجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلَيْهَا ۝

57.Na ūu nĩw'o Ithyĩ twamũnevisye Yosevu nthĩ ĩsu. We nĩwamĩtũie vala vonthe we wendie. Ithyĩ nĩtũmũngae ĩnee Yitũ ūla Ithyĩ twendaa na Ithyĩ tũiekaa ĩtupi ya ala alũngalu yanangĩke.

وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَدَّبُورُ أَهْلِهَا حَيْثُ
يَشَاءُ يُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَاءُ وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ۝

58.Na vate nzika, ĩtupi ya ĩtunĩ nĩ ĩseo kwa asu ala metĩkĩlaa na kũmũkĩa Ngai.

وَلَا جُرْأِخِرَةَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ۝

LUKU 8

59.Na anaaĩthe ma Yosevu nĩmookie na maumĩla mbee wake, na we nĩwamamanyie ĩndĩ mo mamwosie we ta mũeni.

وَجَاءَ أَخُوهُ يُوسُفَ فَدَعَا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ
لَهُ مُنْكَرُونَ ۝

60.Na yĩla we waminie kũmanenge kyaũya kyoo, ameie, 'Ndetei mwanaa nyinyia' wenyu ūla wĩna au wenyu. ĩnyw'ĩ nomũkwona kana Nyie nĩmũnege ĩnyw'ĩ kĩthimo kyusĩe na kana Nyie nĩ mũseo mũno vyũ katĩ wa athokany'a?

وَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ قَالَ أَتُوْنِي بِأَجْ لَكُمْ
فَرَأَيْنَهُمْ كَالْآبِرُونِ أَنِّي أَقْبِي الْكَيْلَ وَأَنَا خَيْرُ
الْمُنْزِلِينَ ۝

61. 'Indī inyw'ī mwalea kŭmŭete vaa nīl nyie, Indī vaikethwa kīthimo kya lū Ingi kwenyu kuma vala nī, ona inyw'ī mŭikanthengea nyie.'

فَإِنْ لَمْ تَأْتُونِي بِهِ فَلَا كَيْلَ لَكُمْ عِنْدِي وَلَا تَقْرَبُونِ ③

62. Mo masong'ie masya, 'Ithyī tŭkatata kŭmŭsesenga ūthe wake *etkile* kŭtaanīsyā nake, na Indī vate nzika, ithyī tŭkeeka ūu.'

قَالُوا سُرَّادُ عَنْهُ أَبَاهُ وَإِنَّا لَفَاعِلُونَ ③

63. Na amea athŭkŭmi make, 'Ikīai mbesa syoo nthīnī wa mīio yoo *ota ūu* nīkana matonye kwimanya masyoka kwa andū ma nyŭmba yoo; vangī nīmatonya kŭsyoka.'

وَقَالَ لِفَتِيلِهِ اجْعَلُوا بِضَاعَتَهُمْ فِي رِجَالِهِمْ لَعَلَّهِمْ يَعْرِفُونَهَا إِذَا انْقَلَبُوا إِلَى أَهْلِهِمْ لَعَلَّهِمْ يَرْجِعُونَ ③

64. Na yīla mo masyokie kwa ūthe woo maisye, 'Ame ūthe waitū, ithyī nītŭvatiwe kīthimo *kīngī kya lū*, kwa ūu tŭtŭme twīna mwanaa mwaitū nīkana tŭkathimīwe kīthimo kitū, na vate nzika, ithyī tŭkamŭsŭvīa.'

فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَى أَهْلِهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مَنَعَنَا الْكَيْلُ فَأَرْسِلْ مَعَنَا آخَانَا نَكُنَّلَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ③

65. We *ūthe woo* aisye, 'Nyie nditonya ūmŭtkīa inyw'ī tŭlŭ wake, ateo nīmŭtkīe oŭndū namŭtkīe tŭlŭ wa mwanaa nyinyia mbee.' Indī Ngai Mwene Vinya W'onthe nī We Mŭsŭvī Ula Mŭseo Vyū, na We nī We Usŭftwe nī Tei Mŭno wa ala mew'anīaa tei.

قَالَ هَلْ آمَنُكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا أَمَنْتُكُمْ عَلَى أَخِيهِ مِنْ قَبْلُ قَالَ لَهُ خَيْرٌ حِفْظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّحِيمِينَ ③

66. Na yīla mo mathaisye mīio yoo, moona matŭngīwe mbesa syoo. Mo maisye, 'Asa waitū, tŭtonya kwenda kyaū kīngī ithyī? Mbasa sitū syī vaa tŭtŭngīwe. Ithyī tŭkaete kyaūya kwa andū maitū, na kŭmŭsŭvīa mwanaa nyinyia waitū ona tŭkeethwa na mŭio wa ngamīle nima. Kyu nī kīthimo kīla nī ūvŭthū *kŭkīkwata*.'

وَلَمَّا فَتَحُوا مَتَاعَهُمْ وَجَدُوا بِضَاعَتَهُمْ رُدَّتْ إِلَيْهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مَا نَبُغِي هَذِهِ بِضَاعَتُنَا رُدَّتْ إِلَيْنَا وَنَبِيرُ أَهْلُنَا وَنَحْفَظُ أَخَانَا وَنَزَّدُكَ كَيْلَ بَعِيرٍ ذَلِكَ كَيْلٌ يَسِيرٌ ③

67. We aisye, 'Nye ndiUmütüma vamwe nake mütanengete wiv'ito syitwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe kana vate nzika, inyw'ĩ mükamütünga vaa nĩ, ateo münathyüüüükwā; Na mamina kümünenge wiv'ito woo, aisye, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmasyaĩsyaa maūndū ala ithyĩ tūneenaa.'

قَالَ لَنْ أُرْسِلَهُ مَعَكُمْ حَتَّى تُؤْتُونِ مَوْثِقًا مِّنَ اللَّهِ لَتَأْتُنَّنِي بِهِ إِلَّا نَحْنُاطَّاعُكُمْ فَلَمَّا أَتَوْهُ مَوْثِقُهُمْ
قَالَ اللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ٥٦

68. Na Yakovo aisye 'Inyw'ĩ aana makwa, mÜikavotele müomonĩ ümwe, ĩndĩ votelai mĭomonĩ yĩ kīvathükany'o; na Nye ndi ündū ndonya kūmwĩka inyw'ĩ mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Utw'io wĩna Ngai Mwene Vinya W'onthe tū. Nye nĩte wĩkwatyo wakwa Kwake, na onthe ala mena wĩkwatyo nĩmaie Kwake.

وَقَالَ يَبْنَى لَّا تَدْخُلُوا مِن بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا مِن أَبْوَابٍ مُّتَفَرِّقَةٍ وَمَا أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ٥٧

69. Na yĩla mo malikile ündū ĩthe woo wameyĩāie kÜiaamauna kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ateo kwĩthwa kana Yakovo aĩ na woni nthĩnĩ wake ūla we weanĩsyie kwa kūneena ūu; na vate nzika, we aĩ na ūmanyi mūnene nūndū lthyĩ nĩtwamūmanyĩtye we, ĩndĩ andū aingĩ mūno mayĩsĩ.

وَلَمَّا دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ أَبُوهُمْ مَا كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا حَاجَةٌ فِي نَفْسِ يَعْقُوبَ قَضَاهُ وَإِنَّهُ لَذُو عِلْمٍ لِّمَا عَلَّمْنَاهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ٥٨

LUKU 9

70. Na yĩla mo mamüthokeie Yosevu, we amwĩkalilye mwanaa nyinyia vakuvĩ nake mwene. Na we asya, 'Nye nĩ mwanaa mwenyu; kwā Ūu yu we ndÜkew'e kyeva nūndū wa maūndū ala mo meethĩwe mayĩka!

وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ أَوَى إِلَيْهِ أَخَاهُ قَالَ إِنِّي أَنَا أَخُوكَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ٥٩

71. Na yĩla we waminie kūmanenge kyaūya kyoo, we nĩweekĩie kĩkombe kya kūnyw'a kĩw'ū nthĩnĩ wa ngusu ya wanaa nyinyia. Na ĩndĩ mūnyaĩkya wa

فَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ جَعَلَ السِّتْقَاةَ فِي رِجْلِ أَخِيهِ ثُمَّ أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ أَتَيْنَاهَا غَيْرَ أَنكُمُ لَمُوقُونَ ٦٠

Uvoo n̄watavanisye akyasya, 'Inyw'ĩ
an̄u ma m̄ukwĩlĩ, n̄mweeka İv̄ityo ya
ung'ei.'

72.Mo maisye mamelekele mamakũlya,
'Nĩ kyaũ kĩla inyw'ĩ mwaasya?

73.Mo masũngĩe, 'İthyĩ n̄twaasya
kĩkombe kya Mũsumbĩ kya kũthima na
ũla ũnũũkĩete enengwa mũio wa
ngamĩle, na Nyie n̄ngũũngamĩa ũu.'

74.Mo masũngĩe, 'Syĩtwanĩ ya Ngai
Mwene Vinya W'onthe, inyw'ĩ n̄mwĩsĩ
nesa vyũ kana ithyĩ tũyaaũka kũũ kwĩka
ũthyoeuku nthĩ İno, na ithyĩ tũi ing'ei.'

75.Mo maisye, 'Usilĩlo wĩlthwa wĩ
mwaũ İndĩ, mweethwa inyw'ĩ
n̄mũũkengana?'

76.Mo masũngĩe, 'Usilĩlo wa ũu nĩ
kana, ũla kĩkombe kyu kĩkwĩthĩwa kĩ
ngusunĩ yake, we n̄we İtuvi yakyo. Uu
n̄w'o ithyĩ tũmasilĩlaa eki-ma-naĩ.'

77.İndĩ we ambĩlĩlĩya kũmantha
makunianĩ moo mbee wa ikunia ya
mwanaa nyinyia; na İndĩ akyumya kyo
İkunianĩ ya mwanaa nyinyia. Uu n̄w'o
ithyĩ twalanilye İũlũ wa Yosevu. We
ndai atonya kwosa mwanaa nyinyia kwa
mwĩao ma Mũsumbĩ ateo kwĩthwa Ngai
Mwene Vinya W'onthe n̄wendete ũu.
İthyĩ tũnenevasya kwa ũnene wa İv̄ĩla
ũla ona wĩva İthyĩ twendaa; na İũlũ wa
kĩla mwene ũmanyi n̄ Umwe, Mũmanyi
Mũno Vyũ.

قَالُوا وَقَبِلُوا عَلَيْهِمْ مَاذَا تَقْعُدُونَ ۖ

قَالُوا تَقْعُدُونَ صَوَاعِ الْمَلِكِ وَلِمَنْ جَاءَ بِهِ حِمْلُ
بَعِيرٍ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ ۝

قَالُوا تَاللّٰهِ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْتَنَا لِنُفْسِدَ فِي الْأَرْضِ
وَمَا كُنَّا سَارِقِينَ ۝

قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ ۝

قَالُوا جَزَاؤُهُ مَنْ وَجَدَ فِي رَجُلِهِ فَهُوَ جَزَاؤُهُ كَذَلِكَ
نَجْزِي الظَّالِمِينَ ۝

قَبْدًا بِأَوْعِيَّتِهِمْ قَبْلَ وَعَاءِ أَخِيهِ ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا
مِنْ وَعَاءِ أَخِيهِ كَذَلِكَ كِدْنَا لِبُيُوسُفَ مَا كَانَ
إِلَّا نَحْنُ آخَاهُ فِي دِينِ الْمَلِكِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ
تَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مِّنْ نَّشَاءٍ وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ
عَلِيمٌ ۝

78. Mo maisye, 'Ethwa we nĩũyĩte, mwanaa nyinya wake nĩwooyĩte tene.' Indĩ Yosevu aia ũndũ ũũ kĩmbithĩ ngoonĩ yake na ndaamaumbũlĩla mo. Na we aisye, 'Inyw'ĩ mwĩoneka mwĩ nthĩnĩ wa mwĩkalo mũthũku mũno vyũ; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ nesa mũno vyũ maũndũ ala inyw'ĩ mũneenaa.'

79. Mo maisye, We Mũnenevyē we ena ĩthe mũkũũ mũno, kwa ũu, osa ũmwe waitũ vandũ vake; nũndũ ithyĩ twĩkwona we wĩ wa ala mekaa nesa.'

80. We asũngĩe, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nangany'e kana tũikamwose ũngĩ eka ũla ithyĩ tweethĩa kĩndũ kitũ nake; nũndũ tweeka ũu, vate nzika, twĩthwa katĩ wa ala mate alũngalu.'

LUKU 10

81. Na yĩla mo maminie kũyĩtũka nũndũ wakwa masyoka, maneenany'e me vamwe ũtee. Mwanaa nyinya ũla mũkũũ aisye, 'Inyw'ĩ nomwĩsĩ kana ĩthe wenyu nĩwoosie wĩvĩto kuma kwenyu syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na lilikanai ũla ũte ũlũngalu mwamwĩkie Yosevu. Kwa ũu, Nyie ndiũma, nthĩ ĩno kũvika nau ambĩtĩkĩlye nyie kana Ngai Mwene Vinya W'onthe atw'e ĩũlũ wakwa. Na We nĩ We Mũseo Mũno Vyũ katĩ wa asili.

82. Inyw'ĩ syokai kwa ĩthe wenyu na mũimwĩa, 'Ame ĩthe waitũ, mwana waku nĩũyĩte, na ithyĩ tũneenete ũndũ twĩsĩ tũ na tũinaĩ tũtonya kwĩthwa asũvĩi ma maũndũ ala matonekaa.'

قَالُوا إِنْ يَسْرِقْ فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَهُ مِنْ قَبْلُ
فَأَسْرَهَا يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ وَلَمْ يُبَيِّدْهَا لَهُمْ قَالُ
أَنْتُمْ شَرٌّ مَكَانًا وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَصِفُونَ ⑤

قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبًا شَيْئًا كَبِيرًا فَخُذْ
أَحَدَنَا مَكَانَهُ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْحَسِينِينَ ⑥

قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ تَأْخُذَ إِلَّا مِنْ وَجْدِنَا مَتَاعًا
عِنْدَكَ إِنَّا رَاؤُا لَظُلْمُونَ ⑦

فَلَمَّا اسْتِئْذِنُوا مِنْهُ خَالَصُوا بِحَيَّتَا قَالَ كَيْدُهُمْ أَنْ
تَعْلَمُوا أَنَّ أَبَاكُمْ قَدْ أَخَذَ عَلَيْكُمْ مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ
وَمِنْ قَبْلُ مَا فَرَّطْتُمْ فِي يُوسُفَ فَلَنْ أَبْرَحَ الْأَرْضَ
عَلَيْ يَأْذَنَ لِي أَوْ لِي أَوْ يَحْكُمَ اللَّهُ لِي وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ⑧

ارْجِعُوا إِلَى آبَائِكُمْ فَقُولُوا يَا أَبَانَا إِنَّ ابْنَكَ سَرَقَ
وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا بِمَا عَلَّمْنَا وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ
خَوَافِينَ ⑨

83.'Na makūlye *andū ma* mūsyī ūla ithyī tūnaī nthīnī wa w'o, na ma mūkwīlī ūla tūnookanīsyē naw'o, na ow'o ithyī twīneena w'o.'

84.We asūngīie, 'Aiee, īndī ilfko syenyu nīsyamūkengete inyw'ī kwa kūete ūndū ūū ta kīndū kīseo. Kwa ūu nyīe nīthwa na ūmīlīsyō mūlūmu. Nokwīthwa Ngai Mwene Vinya W'onthe akamaete mo onthe kwakwa nyīe; nūndū We nī Umanyi-W'onthe, Ūla-Mūlī.'

85.Na we *Yakovo* auma vala maī na asya, Uui kyeve kyakwa ūlūū wa Yosevu!' Na metho make mausūftwe nī methoi nūndū wa kyeve, na we nīwasiīlāa kīmako kyake.

86.Mo maisye, 'Ithyī twīlvīta na Ngai Mwene Vinya W'onthe, we ndūkaeka kūneena ūvoō wa Yosevu okūvika ūwae ona kana kūkw'a.

87.We *Yakovo* asūngīie, 'Nyīe nītwaa kyeve kyakwa kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na Nyīe nīnīlī kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūndū ūla inyw'ī mūtamesī.'

88.'Inyw'ī aana makwa, inyw'ī endai mūkamūmanthe Yosevu na mwanaa nyinyia na mūikakw'e ngoo ūlūū wa īnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe; nūndū vai ūkusaa ngoo ūlūū wa īnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe ateo andū ala matetīkīlāa.'

89.Na yīlā mo mavikie mbee wake *Yosevu* manīwīie, 'Ame we mūkumye, ūkya nūtūkūnīte ithyī na andū ma nyūmba yayitū, na ithyī tūetete mbesa

وَسَلِّ الْقَرْيَةَ الَّتِي كُنَّا فِيهَا وَالْغِيْرَ الَّتِي أَقْبَلْنَا فِيهَا وَإِنَّا لَصَدِّقُونَ ﴿٨٣﴾

قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْثَلًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِمْ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٨٤﴾

وَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَأْسَفُ عَلٰى يُوْسُفَ وَابْيَضَّتْ عَيْنُهُ مِنَ الْحُزَنِ فَهُوَ كَظِيمٌ ﴿٨٥﴾

قَالُوا تَاللّٰهِ تَفْتُوْا تَدْرُوْا يُوْسُفَ حَتّٰى تَكُوْنَ حَرَضًا اَوْ تَكُوْنَ مِنَ الْهٰلِكِيْنَ ﴿٨٦﴾

قَالَ اِنَّمَا اَشْكُوْا بَنِيَّ وَجَزَيْتَنِىْ اِلَى اللّٰهِ وَعَلِمُ مِنَ اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿٨٧﴾

يٰٓبَنِيَّ اٰذْهَبُوْا فَنَحْنُ سَوَادٌ مِّنْ يُّوْسُفَ وَاجْبِدُوْا لَآ تَأْسَوْا مِنْ رُّوْحِ اللّٰهِ اِنَّهٗ لَا يَأْسُ مِنْ رُّوْحِ اللّٰهِ اِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُوْنَ ﴿٨٨﴾

فَلَمَّا دَخَلُوْا عَلَيْهِ قَالُوْا يٰٓاَيُّهَا الْعَزِيْزُ مَسْنَا وَاهْلَنَّا الْهَرَمَ وَجِئْنَا بِضَاعٍ مُّزَجَّجَةٍ فَاَوْفِ لَنَا الْكِتٰلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا اِنَّ اللّٰهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِيْنَ ﴿٨٩﴾

mbũthũ, kwa ũu we tũenge kĩthimo
kyusĩe, na ĩthĩwa wĩ mũlau kwitũ. Vate
nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho
amatuvaa ala alau.'

90. We Yosevu amakũlilye, 'Inyw'ĩ
nĩmwĩsĩ ũndũ mwamwĩkie Yosevu na
mwanaa nyinyia yĩla mwaĩ atumanu?

قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ بِيُوسُفَ وَأَخِيهِ إِذْ
أَنْتُمْ جَاهِلُونَ ⑩

91. Namo mamũsũngĩa, 'Ow'o we nue
Yosevu? Nake amasũngĩa, ĩĩ, Nyie
ninyie Yosevu na ũũ nĩ mwanaa mwaitũ.
Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩwĩthĩtwe
e mũlau mũno kwitũ ithyeli. Ow'o, ũla
w'ontho mũlũngalu na e mũmĩĩsya----
Ngai Mwene Vinya W'ontho ndaekaa
ĩtuvi ya asu ala mekaa meko maseo yae.

قَالُوا عَرَأَيْكَ لَآتَيْتُ يُوسُفَ قَالَ أَنَا يُوسُفُ وَهَذَا
أَخِي قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا إِنَّهُ مَن يَتَّقِ وَيَصْبِرْ
فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ⑪

92. Namo masũngĩa, Ithyĩ twĩĩvĩta na
Ngai Mwene Vinya W'ontho
nũkũnenevetye we ĩũũ waitũ na ithyĩ
nĩwĩthĩtwe twĩ ene-naĩ mũno.'

قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ أَثَرَكِ اللَّهُ عَلَيْنَا وَإِنْ كُنَّا
لَخٰطِئِينَ ⑫

93. Nake amea, 'Vai ĩvĩtyo yĩũtalwa ĩũũ
wenyu ũmũnthĩ; Ngai Mwene Vinya
W'ontho namũekee inyw'ĩ! Na We nĩ
Ula Usũĩtwe nĩ tei katĩ wa ala
mew'anĩaa tei.

قَالَ لَا تَتْرِبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَهُوَ
أَرْحَمُ الرَّحِيمِينَ ⑬

94. 'Endai na kĩtonkyeo kĩĩ kyakwa
mũkakie mbee wa ĩthe wakwa; we
akakĩmanyaa. Na ĩndĩ mũindete mũsyĩ
wenyu w'ontho.'

إِذْ هَبُوا بَعْضُنَا هَذَا فَأَلْقَوْهُ عَلَى ذِرَاعِي يَاسَ
بَصِيرًا وَأَتُونِي بِأَهْلِكُمْ أَجْعِلْنِي ⑭

LUKU 11

95. Na yĩla mũkwĩĩ wataanĩsye, ĩthe woo
aisye, vate nzika, Nyie nĩngwĩw'a
mũuke wa Yosevu, onakau inyw'ĩ
mwĩmbosa ta mũndũ mũkũũ ũtena
kĩĩĩko.'

وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِيرُ قَالَ أَبُوهُمْ إِنِّي لَأَجِدُ رِبَاحَ
يُوسُفَ لَوْلَا أَنْ تُفَنِّدُونِ ⑮

96. Mo masŭng'ie, 'Kwa w'o wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, we vate nzika, w'io nthĩnĩ wa İvĩtyo yĩla İkũũ.'

97. Na yĩla mŭeti wa ũvoo mŭseo wookie, nĩwakiie *kĩtonyeo kya Yosevu mbee* wake na İndĩ atheew'a. İndĩ we *Yakovo* akũlya, 'Nye ndyaamũtavya inyw'ĩ; Nye nĩnĩsĩ kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ũndũ ũla inyw'ĩ mũtawĩsĩ?'

98. Mo maisye, 'Ame İthe waitũ, twĩĩsye ũkeo wa naĩ sitũ; ithyĩ nĩtwĩthĩtwe twĩ ene-naĩ.'

99. Nake asya 'Kwa ũla W'o Nye nĩngũmwĩĩsya ũkeo wa Mwĩafi wakwa. Vate nzika, We nĩ We Mũekanĩ Mũnene Mũno, Ušũtwe nĩ tei.'

100. Na yĩla mo mookie kwa Yosevu nĩwamaie asyai make vamwe nake mwene, na asya, 'Likai Misili na mũuo, ethwa nĩkũũmwendeasya Ngai Mwene Vinya W'onthe.'

101. Na we nĩwamokĩlilye asyai make İŭlũ wa kĩvĩla kya ũsumbĩ, na onthe mavalũka nthĩ na mothyũ moo matulĩtye-ndu kwoondũ wake. Na asya, 'Ame asa wakwa, ũũ nĩ wĩanũ wa ndoto yakwa İla ya tene. Mwĩafi wakwa nũmĩtw'ĩkĩthĩtye ya w'o. Na We nĩweethĩwe na İnee İŭlũ wakwa yĩla We wanumisye kyovonĩ na amũete inyw'ĩ kuma weũnĩ wa mũthanga İtina wa Satani kũthokoany'a ngwatanĩo yakwa na anaasa. Vate nzika, Mwĩafi wakwa nĩ Mũuu kwa ũla ona wĩva We wendaa; nũndũ We nĩ Umanyi-W'onthe, Mũĩ.

قَالُوا تَاللّٰهِ اِنَّكَ لَفِي ضَلٰلٍ اَقْدٰمٍ ۝

فَلَمَّا اَنَّ جَاءَ الْبَشِيرَ اَلْقٰهُ عَلَىٰ وَجْهِهِ فَارْتَدَّ بَصِيْرًا ۚ قَالَ اَلَمْ اَقُلْ لَّكُمْ اِنِّيْ اَعْلَمُ مِنَ اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ۝

قَالُوا يَا بَنٰٓاَنَا اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوْبَنَا اِنَّكَ كُنَّا خٰطِيْنَ ۝

قَالَ سَوْفَ اَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّيْ اِنَّهُ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ ۝

فَلَمَّا وَخَلُوا عَلَىٰ يُوسُفَ اَدٰى اِلَيْهِ اَبْوِيْهِ وَقَالَ اَدْخُلُوْا مَصْرًا اِنْ شَاءَ اللّٰهُ اٰمِيْنَ ۝

وَرَفَعَ اَبْوِيْهِ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوْا لَهُ سُجَّدًا ۚ وَقَالَ يٰٓاَبَتِ هٰذَا تَاْوِيْلُ رُّءْيَايَ مِنْ قَبْلُ ۚ قَدْ جَعَلْتُ لَكَ رِزْقًا حَقًّا ۚ وَقَدْ اَحْسَنَ اِلَيَّ اِذَا اَخْرَجْتَنِيْ مِنَ السِّجْنِ وَجَاءَ بِكُمْ مِنَ الْبَدْوِ مِنْۢ بَعْدِ اَنْ تَرٰجَ الشَّيْطٰنُ بَيْنِيْ وَبَيْنَ اِخْوَتِيْ اِنْ رَّبِّيْ لَطِيْفٌ لِّمَآ يَشَآءُ ۚ اِنَّهُ هُوَ الْعَلِيْمُ الْحَكِيْمُ ۝

102.'Ame Mwāfi wakwa, We nūnengete ūathimo na kīanda kya ūsumbī, na nīwamanyīsiye maŭalyŭlo ma syīndū. Ame We Mŭseŭvya wa matu na nthī, We Nue Mŭsŭvfi wakwa nthī Ino na Itunī. Eka kīkw'ŭ kīkambīthīa Nyie nī nthīnī wa mwīkalo wa kwīnengane kwendanī Kwaku na ngwatany'a nyie na ala alūngalu.'

103.Usu nī katī wa maŭndū ala matonekaa, ithyī tŭŭkŭvuanīsyā we. Na we ndwaī namo yīla mo meew'anie ūlū wa walany'o woo yīla mo masamaa.

104.Na andū aingī mŭno maiketīkīla ona we wenda ūu mŭno.

105.Na we ndŭkwītya ītuvi nŭndū wa ūndū ūŭ. Nī ūtao tū kwa mbāa andū onthe.

LUKU 12

106.Na nī Syama syīana ata ila syī matunī na ūlū wa nthī, ivītŭkaa, maisyathŭkīaa.

107.Na aingī mŭno moo maimwītīkīlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe mateŭmwīanany'a We na atindany'a ota ūu.

108.Mo īndī, mew'aa me eanīe ūlū wa ūsilīlo ūla ūkīte kwoo na kīthŭŭlŭmŭkīlo kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe kana kŭvika kwa mītŭkī kwa ūla Saa ūlū woo mo matekŭmanya?

109.Asya, 'Ino nīyo nzīa yakwa: Nyie nītanāa kwa Ngai Mwene Vinya

رَبِّ قَدْ آتَيْنَتْنِي مِنَ الْمَلِكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ
الْأَحَادِيثِ فَأَطْرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيٌّ فِي
الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ ١٠٢

ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ
لَدَيْهِمْ إِذْ اجْتَبَعُوا أَمْرَهُمْ وَهُمْ يَنْكُرُونَ ١٠٣

وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ ١٠٤

وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ١٠٥

وَكَايُنْ مِنْ آيَةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَمُرُّونَ عَلَيْهَا
وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ ١٠٦

وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ ١٠٧

أَقَامُوا أَنْ تَأْتِيَهُمْ غَاشِيَةٌ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ أَوْ
مُتَّاعَةٌ بَقِيَّةٌ وَهُمْ لَا يَسْخَرُونَ ١٠٨

W'onthe. Nyie n'ngwete kilio kya ūmanyi mūtheu, ona asu ala mambikīlaa Nyie ota ūu. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mūtheu; na Nyie ndi katī wa asu ala mamwīananasya Ngai na ngai ingī.

110. Na Ithyī tūyaatūma mbee waku andū Atūmwa ateo aūme, ala Ithyī twamavuanīsyē, kuma katī wa andū ma mīsyī. Mo īndī, nomangangīte ūlū wa nthī na makona ūndū mūminūkīlyo wa asu ala maī mbee woo wailī? Na vate nzika, wīkalo wa Itunī nī mūseo kwa asu ala mamūkīaa Ngai. Inyw'ī īndī nomūkamanya?

111. Kūvika ūvinda, yīla Atūmwa meeyītūkie na meeyona mo ene matw'kīthītw'e ta akenganni, ūtethyo Witū nīwawikie na mītūkī kwoo na īndī atangīwa ūla Ithyī twendaa. Na ūsilīlo Witū ndūtonya kūsiīka kuma kwa andū ene naī.

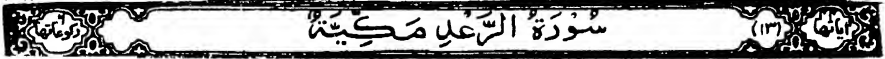
112. Kwa ūla W'o, nthīnī wa ngewa yoo ve kīsomo kwa andū ala mena kīlīko. Ti kīndū kīseūvītw'e, īndī nī wīanīu wa ūndū ūla waī mbee wayo na ūalyūlo wa syīndū syonthe kwa ūkuvī, na ūtongoi na tei kwa andū ala metīkīlaa.

قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيصٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٥٠﴾

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ أَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَكُنَّا الْأَخِرَةَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ أَتَوْا أَمَّا لَا تَعْقِلُونَ ﴿٥١﴾

حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِّبُوا جَاءَهُمْ نَصْرُنَا فَنُفِخَ مِنْ نَارٍ وَلَا يَرُدُّ بَأْسُنَا عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٥٢﴾

لَقَدْ كَانَ فِي قَصصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ ؕ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَىٰ وَلَكِنْ تَصْدِيقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٣﴾

AL-RA'D

(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ūla Usũtwe nĩ Ūlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Alif Laam Miim Raa Nyie Ninyie Ngai
Mwene Vinya W'onthe, Ūla Umanyi-
W'onthe, Woni W'onthe. Ino nĩ Mĩsoa
ya Ivuku. Na maũndũ ala mavuanĩtw'e
kwaku nĩ ma w'o, ĩndĩ andũ aingĩ mũno
mayĩĩfĩkĩlaa.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكَ مِنَ
رَبِّكَ الْحَقَّ وَلَكِنَّ أَكْثَر النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ①

3. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We
Ūla wookĩlilye matu vate ituĩ ila inyw'ĩ
mũtonya kũsyona. Na ĩndĩ We atĩĩĩka
We-Mwene Kĩvĩlanĩ-kya-Usumbĩ. Na
We aivinyĩĩa syua na mwei syalika
wĩanĩ; kĩla kĩmw'e kĩatĩĩlaa nzĩla yakyo
kũvika ĩvindanĩ yĩla yĩtw'e. We
asyumĩasya mĩlao syonthe. We
avuanasya Mĩsoa nesa ūtheinĩ nĩkana
inyw'ĩ mwĩthwe na mũĩkĩĩlo mũĩũmu
ĩũlũ wa kũkomana na Mwĩai wenyu.

اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّيُوتَ بِغَيْرِ عِلْدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ أَسْقَى
عَلَى الْعُرْسِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ
مُسَمًّى يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بَلِقَاءَ
رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ ②

4. Na We nĩ We Ūla wanyaĩĩkisye nthĩ na
eekĩla ĩĩma na mbũsĩ nthĩnĩ wayo. Na
matunda We aseũvĩtye elĩ elĩ, ĩũme na
ĩka. We atumaa ūtukũ ūvw'ĩka
mũthenya. Nthĩnĩ waw'o, nĩw'o ve
Syama kwa andũ ala masũanĩlaa.

وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ وَ
أَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ
يُنْفِثُ الْبَنَاتِ السَّاهِرَاتِ فِي ذَلِكَ لَا يَدْرِيْنَ لِقَوْمٍ يُتَّقُونَ ③

5. Na nthĩnĩ wa nthĩ ve ilungu syĩ
kĩvathũkany'o ikwatene kĩmw'e na kĩla
kĩngĩ, na mĩũnda ya mĩsavivũ, na
mĩũnda ya mĩĩũ, na mĩĩtende, ĩĩmeete
mwĩĩnĩ ūmwe vamwe na ing'ĩ itameete
ũu; syo ing'ĩthaw'a na kĩw'ũ o kyu, ĩndĩ
ĩthĩyĩ nĩĩtũtumaa imwe isyaa mosyao

وَفِي الْأَرْضِ قَطْعٌ مَنَحُورٌ وَجَنَّتْ مِنْ أَعْنَابٍ وَ
زَرْعٍ وَنَخِيلٍ صَوَائٍ وَغَيْرِ صَوَائٍ يُشْفَى بِسَائٍ
وَاحِدٍ وَتَفْضُلٌ بَعْضُهَا عَلَى بَعْضٍ فِي الْأَكْثَلِ إِنَّ

maingĩ kũvĩta ila ingĩ. Nthĩnĩ wasyo ve
Syama kwa andũ ala mamanyaa.

فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ٥

6.Na ethwa we nũũseng'a, ĩndĩ ũneeni
woo nĩw'o wa kũsengy'a mũno; 'Ata!
Īla ithyĩ tũkatw'ĩka kĩtoo, ithyĩ ĩndĩ,
nĩtũkethwa na mwĩkalo wa kyũmbe
kyeũ?' Aa nĩmo ala maleaa
kũmwĩtĩkĩla; Mwĩai woo, na aa nĩmo
makethwa na mĩnyololo ngingonĩ syoo,
namo makeethwa me ekali-ma-Mwakini,
vala nĩvo mo makekalaa.

وَأَن تَعْبَ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ إِذْ أَكْثَرُوا تَرْبَاءَ رَأَيْنَا
خَلْقَ جَدِيدٍ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ
الْأَغْلَى فِي أَعْنَاقِهِمْ وَأُولَئِكَ أَهْلُ النَّارِ هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ ٥

7.Na mo mena wendi wa kũkũlya kuma
kwaku nĩkana mo maetewe ũthũku ĩũũ
woo mbee wa ũseo, oyĩla ũsilĩlo wa kĩla
mũthemba nũminĩe kumĩla mbee woo.
Na nĩw'o, Mwĩai waku Ausũtwe nĩ
ũkeo kwa mbaa andũ onthe ona wĩki
wa naĩ woo wĩvo, na ow'o, Mwĩai waku
ota ũu nĩ Mwai kwa kumya ũsilĩlo.

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ وَقَدْ خَلَتْ
مِنْ قَبْلِهِمُ الْمَثَلَتُ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ لِّلنَّاسِ
عَلَى ظُلْمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ ٥

8.Na asu ala metĩkĩlaa maasya, 'Nĩkĩ
Kyama kĩitheetw'e kwake kuma kwa
Mwĩai wake?' We, vate nzika, wĩ
Mũkaanany'a. Na ve Ndongoi kwa kĩla
mbaĩ ya andũ.

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ
رَّبِّهِ إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ ٥

LUKU 2

9.Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩĩ
kĩla kĩka kĩsyaa, na mavu ala maumaa na
ala mavikaa. Na kĩla kĩndũ kĩ kĩthimo
kyakyo kĩanĩe Kwake.

اللَّهُ يَلْعَلُ مَا تَخِيلُ كُلُّ انْثَى وَمَا يَنْفِضُ الْأَرْحَامَ
وَمَا تَرْدَادُهُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ ٥

10.We nĩ We Mũmanyi wa maũndũ ala
matonekaa na ala monekaa, Ula
Mũnene, Uteananĩka-na-Kĩndũ, Ula-Wĩ-
Īũũ Mũno.

عِلْمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرُ النَّتْعَالِ ٥

11. We kafi wenyu ūla ūvithaa ndeto yake, na we ūla ūmfwetaa ūtheinĩ nũndũ ūmwe mbee wa metho Make; na ota ūu, ūla wĩvithaa ūtukũ, na we ūla ūendaa ūtheinĩ mũthenya.

سَوَاءٌ قَبْلَكُمْ مَنْ أَسَرَ الْقَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِآيَاتِهِ وَسَارِبٌ بِآيَاتِهِ ۝

12. Kwoondũ wake Mũtũmwa ve ūatĩanĩo wa alaĩka mbee wake na ĩtina wake; mo nĩmamũsũvĩaa we kwa mwĩlao wa Ngai Mwene Vinya W'ontho. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho ndaalyũlaa mwĩkalo wa andũ okũvika mo maalyũle maũndũ ala me nthĩnĩ wa ngoo syoo. Na yĩla Ngai Mwene Vinya W'ontho wenda kũmasilĩla andũ, vai kĩsiĩli, ona mo mai na mũtetheesya ona wĩva ūtee Wake.

لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِّنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ ۚ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُعْزِرُوا ۚ مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءَ أَفْلًا مَرَدَّدًا لَهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ ۝

13. We nĩ We ūla ūmwonasya inyw'ĩ ūtisi kũmwĩkĩla w'ia na wĩkwatyũ, na We nũũkĩlasya mathweo maito.

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنَشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ ۝

14. Na kĩtalalĩki nĩkĩmũtaĩaa We na ndaĩla Syake na ota ūu alaĩka kwoondũ wa w'ia Wake; na We nũtumaa makũna ma ūtisi na aimũkũna namo ūla We wendaa, ĩndĩ mo nĩmakaananaĩaa ĩũũ wa Ngai Mwene Vinya W'ontho, oyĩla We nĩ mwai kwa kũsilĩla.

وَيُتَّبِعُ الرِّعْدَ بُحْدًا ۚ وَالْمَلَكُوتُ مِنْ خَيْفَتِهِ ۚ وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ ۚ وَهُوَ شَدِيدُ الْحِسَابِ ۝

15. Kwake We eweka nĩkw'o mboya ya w'o ĩtwaawa. Na isu ĩla mo masyĩkaĩlaa ūtee Wake iimasũngĩaa ona vanini, tondũ ūndũ we ūla ūtambũũkasya moko make eĩ kũkyelekelaa kĩw'ũ nĩkana kĩvike kanyw'anĩ kwake ūsũngĩawa, ĩndĩ kĩũvikĩlaa. Na mboya ya alei nĩ kĩndũ kyanangĩku.

لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ ۚ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا كَبَاسِطٌ أَيْمَانُهُ إِلَى السَّمَاءِ لِيَلْبِغَ قَاهُ وَمَا هُوَ بِإِلَهِ ۚ وَمَا دَعَا الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ۝

16. Na kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nkw'o kwInenganawe nĩ ūla w'onthe ona wĩva wĩ matunĩ na ūlũ wa nthĩ akyenda na ate kwenda na *ota ūu* syuu syoo now'o syĩkaa, ma-kĩoko na ma-wĩoo.

17. Asya, 'Nũũ ūla Mwĩai wa matu na nthĩ?' Asya, 'Nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Asya, inyw'ĩ Indĩ mwosete atetheesya angĩ ūtee Wake ala matena ūtonyi wa ūseo kana ūthũku ona ūlũ woo ene?' Asya, 'Kĩlalinda na mũndũ ūnũkwona nthĩ nĩmatonya kwĩthwa ūndũ ūmwe?' Kana, mo makwatanasya atindany'a na Ngai Mwene Vinya W'onthe na ala mombĩte ila ivw'anene na ūmbi Wake nĩkana syelĩ syonekae ivw'anene kwoo?' Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka nĩ We Mũmbi wa syĩndũ syonthe na We nĩ Umwe, Ula Mũnene Vyũ.

18. We atheesya kĩw'ũ kuma ĩtunĩ, nĩkana syanda itheesye kĩw'ũ kwĩanana na kĩthimo kyasyo, na kĩw'ũ kyu nĩkĩkuua ĩvũyũ yimbu ūlũ wakyo. Na kuma nthĩnĩ wa kĩw'ũ kĩla mavyũvasya na mwaki, maimantha kũseũvya mathaa kana mĩio ya kũkita, *nĩvaumaa* ĩvũyũ yĩvw'anene nayo. Uu nĩw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe wonanasya w'o na ūvũngũ. Yu, ūlũ wa ĩvũyũ, nĩyĩendaa ta mavuti, ĩndĩ kwa kĩla kĩmaunaa andũ, kĩkalaa ūlũ wa nthĩ. Uu nĩw'o Ngai Mwene Vinya W'on the ūnenganae ngelekany'o.

19. Kwa asu ala mamwĩĩkaa Mwĩai woo nĩ ūseo wa tene na tene; na kwa asu ala matamwĩĩkaa We, ona makethwa na

وَاللّٰهُ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ طَوْعًا
كَرْهًا وَظِلَالُهُم بِالْغَدُوِّ وَالْاَصَالِ ۝١٦

قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ قُلِ اللّٰهُ قُلْ
اَفَاتَّخَذْتُ مَرْءًا دُوْبًا اَوْ لِيَاۤءَ لَا يَمْلِكُوْنَ اَنْفُسِهِمْ
نَفْعًا وَلَا ضَرًّا قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْاَعْمٰى وَالْبَصِيْرُ
اَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمٰتُ وَالنُّوْرُ اَمْ جَعَلُوْا لِلّٰهِ
شُرَكَاءَ خَلَقُوْا كَخَلْقِهٖ فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ
قُلِ اللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ۝١٧

اَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ اَوْدِيَةٌۭ بِقَدَرِهَا
فَاَنْحَسَلَ الشَّيْطٰنُ زَبَدًا رَّابِيًا ۚ وَمَتٰى يُوْقَدُوْنَ
عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ حِلْيَةٍ اَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِّثْلُهٗ
كَذٰلِكَ يَضْرِبُ اللّٰهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ ۚ فَاَمَّا الزَّبَدُ
فَيَذٰهُبُ جَفَاءً ۚ وَاَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ
فِي الْاَرْضِ ۚ كَذٰلِكَ يَضْرِبُ اللّٰهُ الْاَمْثَالَ ۝١٨

لِّلَّذِيْنَ اٰسْتَجَابُوْا لِرَبِّهِمْ الْخَيْرُ ۚ وَالَّذِيْنَ لَمْ يَسْتَجِیْبُوْا

syĩndũ syonthe ila syĩ Tũlũ wa nthĩ, ona makongeleelwa ingĩ syĩana ta isu, maitonya kwĩyovosya mo-ene nasyo kuma vo. Asu nĩmo makethwa na ũtalo mũthũku, na wĩkalo woo nĩ Ngienanĩ. Nĩ vandũ vathũkĩte ata ĩndĩ va kũthũmũa!

لَهُ لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جِنَّةً وَفِثَةً مَعَهُ
لَا فَتَدَّ وَابُهُ أُولَئِكَ لَهُمْ سُوءُ الْحِسَابِ وَمَأْوَاهُمْ
جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْيَهَادُ ۝

LUKU 3

20. We ĩndĩ, ũla wĩsĩ kana maũndũ ala we wavuanĩw'e kuma kwa Mwĩai waku nĩ maw'o, ũndũ ũmwe na ũla nĩ kĩlalinda? *Indĩ* no ala manengetwe mĩthĩnzĩo ya ũmanyi tũ makasũanĩa:

أَفَنَنْ يَعْلَمَ أَنَّمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمْ
هُوَ عَمَلُ إِنْتَايَتَد كُولُوا الْآلِبَابِ ۝

21. Asu ala meanĩasya mwĩw'ano wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na matanangaa ũtianĩo;

الَّذِينَ يُوفُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَلَا يَنْقُضُونَ الْعَيْثَانَ ۝

22. Na ala makwatanasya ũndũ Ngai Mwene Vinya W'onthe wĩyĩĩte makwatanw'e, na kũmũkĩa Mwĩai woo, na makĩaa ũtalo mũthũku.

وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَ
يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ ۝

23. Na asu ala momĩasya makĩmantha mumo wa Mwĩai woo, na kũsyaĩsya Mboya, na kumya katĩ wa ila Ithĩ tũmanengete mo, kĩmbithĩnĩ na ũtheinĩ, na kũkũany'a ũthũku na ũseo. Aa nĩmo makethwa na ĩtuvi yĩla ĩseo vyũ ya Utũo wa mũminũkĩlyo----

وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِعَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا
الصَّلَاةَ وَآتَوْا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً وَ
يُؤْتُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةِ أُولَئِكَ لَهُمْ عِظَةُ
الدَّارِ ۝

24. Mĩũnda ya Tene-W'onthe. Mo makamĩlika yo na *ota ũu* asu ala alũngalu kuma katĩ wa maaĩthe moo, na iveti syoo na syana syoo. Na alaĩka makalika kwoo kuma kĩla mbingĩlo, *makyasya*;

جَنَّتْ عَذَابٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ
وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّتِهِمْ وَالسَّيِّئَةِ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ
مِنْ كُلِّ بَابٍ ۝

25.'Mũuo wĩthwe nenyu, nũndũ
nĩmwoomĩsye; sisyai ũndũ ĩtuvi ya
Utũo wa mũminũkĩlyo yĩseũvĩte mũno
wĩana.

سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ ﴿٢٥﴾

26.Na asu ala manangaa ũtianĩo wa Ngai
Mwene Vinya W'ontho, ĩtina wa
kũtianiĩa na kũaany'a ũndũ Ngai Mwene
Vinya W'ontho wĩyĩĩte ũkwatanw'e, na
kwĩka ũthyoeku ĩũũũ wa nthĩ---ĩũũũ woo
ve kĩfumo namo makeethwa na ũtũo wĩ
woo.

وَالَّذِينَ يَقْتُلُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ
وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ
فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ﴿٢٦﴾

27.Ngai Mwene Vinya W'ontho
athanthaasya kyaũya Kyake kwa ũla
w'ontho ona wĩva We wendaa na
kũkĩnyivya kwa ũla w'ontho we wendaa.
Namo nĩmatanĩaa thayũ wa nthĩ ĩno,
oyĩla thayũ wa nthĩ ĩno no ũtanu wa
ĩvinda ũkĩlekanw'a na ũla ũkoka.

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ۚ وَفَرِحُوا
بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۚ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا
لَمَتَاعٌ ﴿٢٧﴾

LUKU 4

28.Na asu ala matetkĩlaa maasya, 'Nĩkĩ
Kyama kĩĩtũmawa kwake kuma kwa
Mwĩĩĩ wake?' Asya, 'Ngai Mwene
Vinya W'ontho amaekaa mae asu ala We
wendaa na kũmatongoesya Kwake-
Mwene asu ala mamwelekelaa We.

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ
رَبِّهِ قُلْ إِنَّمَا اللَّهُ يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ
مَنْ يُنَاصِبُ ﴿٢٨﴾

29.'Asu ala metkĩlaa, na ala ngoo syoo
syonaa ũthũmũo nthĩnĩ wa kũmũlilikana
Ngai Mwene Vinya W'ontho. ĩĩ, no
nthĩnĩ wa kũmũlilikana Ngai Mwene
Vinya W'ontho vala ngoo itonya kwona
ũthũmũo;

الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أُولَئِكَ
يُذَكِّرُ اللَّهُ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ﴿٢٩﴾

30.'Asu ala metkĩlaa na kwĩka mawĩa
maseo---Utanu ũkeethwa wĩ woo, na
vandũ vaseo mũno vyũ va kũsyoka.

الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ طُوبَى لَهُمْ
وَحُسْنُ مَا بَ ﴿٣٠﴾

31. Uu nŵ'o Ithyĩ tũũtũmĩte kwa andũ, ala angĩ maminie kũkw'a, nĩkana we ũtonye kũmasomea mo kĩla Ithyĩ tũũvuanĩsy'e we, na nomeũlea kũmwĩtĩkĩla Ngai Ula Usũtwe nĩ ũlau. Asya, 'We nĩ Mwĩlaĩ wakwa; vai Ngai ateo We. Nyie nia mũĩkĩlo wakwa nthĩnĩ Wake na kũmwelekela We nĩw'o ũalũko wakwa.'

كَذَلِكَ أَرْسَلْنَا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهَا أُمَمٌ لِيَتْلُوا عَلَيْهِمُ الْآيَاتِ الْوَحِيدَ إِنَّا إِلَهُكُمُ الْيَوْمَ وَالْآخِرُ ۚ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابُ ۝

32. Na takethwa kwaĩ Kulani ĩla nũndũ wayo ĩima syaĩ itonya kũthamw'a kana nũndũ wayo nthĩ ĩkatũanĩlw'a katĩ kana nũndũ wayo akw'ũ makaneenw'a namo, mo, maikamĩtĩkĩla yoo. Aiee, ũvoo wĩna Ngai Mwene Vinya W'onth'e vyũ. Mo etĩkĩli nomaamba kũmánya kana, takethwa Ngai Mwene Vinya W'onth'e nĩwendie kwĩkĩla kwenda Kwake vinya, We vate nzika, ethwa atonyie kũmatongoesya mbaa andũ onthe? Na kwa asu ala matetĩkĩlaa, Mbanga ndĩkaeka kũmavalũkĩla mo nũndũ wa maũndũ ala mo mekĩte kana kũvika vakuvĩ na mũsyĩ woo, kũvika ũtianĩlo wa Ngai Mwene Vinya W'onth'e ũvike. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onth'e ndaleaa kwĩanĩsy'a ũtianĩlo Wake.

وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ كُتِبَ بِهِ الْمَوْتُ ۖ بَلْ لَئِذَا أُنْذِرْنَا الْفَلَكُ لَا يَنْصِبُ إِلَّا نَبْرًا ۚ الَّذِينَ آمَنُوا أَن لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَهْدَى النَّاسَ جَمِيعًا وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا تُصِيبُهُمْ بِئْسَ صُنْعُ الْفَارِجَةِ أَوْ تُحْلَقَ فَرِيصَتُهُمْ ۖ وَكَانَ دَارُهُمْ حُتًى ۝ يَأْتِي وَعْدُ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْوَعْدَ ۝

LUKU 5

33. Na vate nzika, Atũmwa ala maĩ mbee waku nĩmavũthiw'e; ĩndĩ Nyie nĩnamanengie ĩvinda asu ala maleile kwĩtĩkĩla. Na ĩndĩ Nyie nĩnamakwatie mo, na ũsilĩlo Wakwa wailĩ ata ĩndĩ!

وَلَقَدْ اسْتَفْهَمُوا بِرُسُلِهِمْ فَنَبَذُوا إِلَيْنَا الْأَغْنَىٰ فَفَخْرَفْنَا لَهُمْ فَكُفُّوا أَرْسُلَهُمْ لِيَكُونَ لَهُمْ عِقَابٌ ۝

34. We ĩndĩ, Ula ũŕngamaa ĩũũ wa kĩla thayũ kũmánya ũndũ wĩkaa, akamaeka mo mathi mate asilĩle? Namo no

أَفَمَنْ هُوَ أَقْبَرُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ يَكْسِبُ ۚ وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ قُلْ سَتُحْمَلُهُمْ أَمْرُ رَبِّي ۖ أَن يَكْفُرُوا فِي

mamwīananasya Ngai Mwene Vinya W'onthe na atindany'a. Asya, 'Mawetei mo.' Inyw'i mŭkamŭmanyithya We undu utesi iulu wa nthi? Kana, no ūneeni mŭthei to? Aiee, Indī walany'o wa alei nīwamakavītw'e methonī moo, namo nīmatŭngītwe ītina kuma nzīanī īla ya w'o. Na we ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūekaa ae ndakethwa na mŭtongoi.

35. Ve ūsīfīlo kwoo nthīnī wa thayū ūu wa yu, na vate nzika, ūsīfīlo wa Itunī nī mŭmangū, namo maikethwa na mŭmasīfīli kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

36. Ngelekany'o ya Itu yīla yathiwe akīma-Ngai, nī yīla yīvulutasya tūlŭsī: matunda mayo nī ma tene na tene, na ota ūu kyuu kyayo. Yu nī ītuvi ya asu ala alŭngalu; na ītuvi ya alei nī Mwaki.

37. Na asu ala īthyī tūmanengete Ivuku, nīmatanaa nūndū wa maūndū ala mavuanītw'e kwaku. Na katī wa nguthu syī kīvathŭkany'o ve amwe ala maleaa kīlungu kīmwē kyayo. Asya, 'Nyie nīyīfīwe kŭmŭthaiha Ngai Mwene Vinya W'onthe tū na ti kŭseŭvya atindany'a Make. Nyie nītanīaa Kwake, na Kwake nīkw'o ūalŭko wakwa.'

38. Na ūu nīw'o īthyī tūyīvuanītye ta ūtw'io mŭtheu. Na ethwa we wīatīfa mawendi moo mathŭku ītina wa ūmanyi ūla ūkŭvikīe we, we ndŭkethīwa na mŭnyanya kana mŭsīfīli kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

الْأَرْضِ أَمْ يُبْطِئُونَ مِنَ الْقَوْلِ بَلْ نُسَبِّحُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا
مَكْرَهُمْ وَصَدَّوْا عَنِ السَّبِيلِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا
لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٣٥﴾

لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ
أَشَقُّ وَمَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ ﴿٣٦﴾

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ كُلُّهَا دَائِمٌ وَظِلُّهَا تِلْكَ عُقْبَةُ الَّذِينَ اتَّقَوْا
وَعُقْبَةُ الْكَافِرِينَ النَّارُ ﴿٣٧﴾

وَالَّذِينَ آتَيْنَهُمُ الْكِتَابَ يَفْرَحُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ
وَمِنَ الْأَحْزَابِ مَنْ يُنْكِرُ بَعْضَهُ قُلْ إِنَّمَا أُمِرْتُ
أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا أُشْرِكَ بِهِ إِلَيْهِ أَدْعُوا وَإِلَيْهِ
مَأْبٍ ﴿٣٨﴾

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا وَلَئِنْ أَبْغَضْتَ أَهْوَاءَهُمْ
بَعْدَ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ وَلَئِنْ
﴿٣٩﴾

LUKU 6

39.Na, mÜno, Ithyĩ nĩtwamatÜmie AtÜmwa mbee waku, na nĩtwamanengie mo iveti na syana. Na kÜitonyeka MÜtÜmwa kÜete Kyama ateo kwa mwĩao wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. NÜndÜ kĩla İvinda yİna Ütw'io mÜtheu.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَمْ أَزْوَاجًا
وَدَّرِيَّةً وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا
بِإِذْنِ اللَّهِ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ ③

40.Ngai Mwene Vinya W'onthe avetangaa kĩla We wendaa, na akĩtwaİİaa kĩla We wendaa Na uumo wa motw'io onthe wĩ vamwe Nake We.

يَسْأَلُونَ اللَّهَ مَا يُشَاءُ وَيُنْشِئُ اللَّهُ شَيْئًا
عِنْدَهُ أَفَرَأَيْتُمْ أَفْرَأَ الْكُتُبِ ④

41.Na ona Ithyĩ tÜkakwor.y'a wİanİu wa maÜndÜ amwe ala ithyĩ tÜmatelemasya namo, kana Ithyĩ tÜkaÜkw'İthya we, vethwa ve kİvathÜkany'o kİnini, nÜndÜ wİa waku we no kÜvikya UtÜmane tÜ, na İÜlÜ WaitÜ Ithyĩ nİ kÜtala.

وَإِنْ مَا تُرِيدُكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ تَوَفِّيْتِكَ
فَأَنَّا عَلَيْكَ الْبَلْغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ ⑤

42.Mo nomonaa kana Ithyĩ nĩtÜmİthokee nthİ, tÜkİmİola kuma mİvakanİ yayo? Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nÜtusaa; vai wa kÜalyÜla Ütw'io Wake. Na We E-mİtÜkİ kwa kÜtala.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا
وَاللَّهُ يَحْكُمُ لَا مُعَقِّبَ لِحُكْمِهِ وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ⑥

43.Na asu ala maİ mbee woo onamo nİmaseÜvisye ÜsÜanİo ota ÜÜ, İndİ masÜanİo onthe ala mathÜkÜmaa nİ ma Ngai Mwene Vinya W'onthe. We nİwİsİ ÜndÜ kİla thayÜ wİkaa; na alei omİtÜkİ makamanya İtuvi ya mÜminÜkİlyo ya ÜtÜo ÜÜ yİkeethwa yİ yaÜ.

وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَعِيلًا
يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ وَسَيَعْلَمُ الْكُفْرُ لِمَنْ
عُقِبَى الدَّارِ ⑦

44.Na asu ala matefİkİlaa masya, 'We ndwİ MÜtÜmwa.' Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nİwİanİe kwİthwa ta NgÜsİ katİ wakwa nenyu, na ota Üu, we Üla wİna Ümanyi wa İvuku.'

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلًا قُلْ كَفَى بِاللَّهِ
شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ ⑧

سُورَةُ إِبْرَاهِيمَ مَكِّيَّةٌ

IBRAHIM

(Wavuanlw'e Makka)

1. Syitwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

2. Alif Laam Raa Nyie Ninyie Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Woni W'onthe. Yŋ nĩ Ivuku yĩla Ithyĩ tũũvuanĩsyie we nĩkana we ũtonye k-ũmaumya mbaa andũ onthe kuma nthĩnĩ wa kĩla mũthemba wa kĩvindu kũmatwaa kyeninĩ, kwa mwĩao wa Mwĩafi woo, nzĩlanĩ ya Ula-Wĩ-Vinya, Ula-wa-Kũtaĩwa.

3. Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula nĩ Syake syonthe ila syĩ matunĩ na syonthe ila syĩ ũlũ wa nthĩ. Na woo nĩ wa alei nũndũ wa ũsilĩlo ũla mũthũku vyũ;

4. Asu ala mawendaa thayũ wa nthĩ ĩno mbee wa Itunĩ, na kũmasiĩla andũ nzĩlanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na kũmantha kũmĩthyoekeya. Asu nĩmo malikĩte kũasa mũno ĩvĩtyonĩ.

5. Na Ithyĩ tũimũtũmaa Mũtũmwa ona ũmwe ateo ena kĩthyomo kya andũ make nĩkana we atonye kũmatheesya mo syĩndũ. Na ĩndĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe amũekaa ũla We wendaa ae, na kũmũtongoesya ũla We wendaa. Na We nĩ Ula-Wĩ-Vinya, Mũĩ.

6. Na ithyĩ nĩtwamũtũmie Mose na Syama Siitũ, tũyasya, 'Maumye andũ maku kuma nthĩnĩ wa kĩla mũthemba wa kĩvindu kũmatwaa kyeninĩ, na malilikany'e mo matukũ ma Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Vate nzika, nthĩnĩ wa ũndũ ũũ ve Syama kwa kĩla mũndũ ũmĩasya na ũtũngaa mũvea.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

الرَّحْمَنُ كَتَبَ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ②

اللَّهُ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَوَيْلٌ لِلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ ③
الَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ
وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا
أُولَئِكَ فِي صُلًى بَعِيدٍ ④

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلَّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ⑤

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِآيَاتِ اللَّهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ⑥

7. Na lilikanai yġla Mose wamatavisye andū make, 'Lilikanai ġnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthē ġulū wenyu, yġla We wamumisyē inyw'ġ kuma kwa andū ma Valao ala mamūthġnisyē inyw'ġ na ūsilġlo wġ woo, makġsyūaa syana syenyu sya ivġsġ na kŭtġalya iveti syenyu,; na nthġnġ wa ūndŭ ūsu vaġ ūtato mŭnene kwenyu kuma kwa Mwġaġi wenyu.

LUKU 2

8. Na ota ūu lilikanai ġvinda yġla Mwġaġi wenyu watavanisyē, 'Ethwa inyw'ġ nġmŭŭtŭnga mŭvea, Nyie vate nzika, ngamŭnenge inyw'ġ manee maingġ, ġndġ ethwa inyw'ġ mŭi na mŭvea, ġndġ manyai kana ūsilġlo Wakwa nġ mwai mŭno.

9. Na Mose aisye, 'Ethwa inyw'ġ nġmŭŭlea kwġtkġla, inyw'ġ vamwe na asu ala me ġulū wa nthġ inyw'onthē, mŭitonya kŭmwġka Ngai Mwene Vinya W'onthē naġ; ow'o Ngai Mwene Vinya W'onthē nġ Wġyġanġe-We-Mwene, Ula Waġlwe-Nġ-Kŭtaġwa.'

10. Uvoo wa ala maġ mbee wenyu nowaamŭvikġa inyw'ġ, Andŭ ma Noa na mbaġ ya Aati na Athamuti, na ala maġ ġtina woo? Vai ūmesġ yu ateo Ngai Mwene Vinya W'onthē. Atŭmwa moo nġmookie kwoo mena Syama nthēu, ġndġ mo nġmakunġkie makanyw'a moo na moko moo, na maasya, 'ġthyġ nġtŭŭmalea maŭndŭ ala we ūtŭmġtwe namo, na vate nzika, ġthyġ twġna nzika ġtathēla-ġulū wa

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ أَنْجَلَكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ وَيَدْعُونَ آبَاءَكُمْ وَيَسْتَجِیُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ①

وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ ②

وَقَالَ مُوسَى إِنَّ تَكْفُرًا أَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ۖ فَإِنَّ اللَّهَ لَنَبِیُّ حَبِیدٌ ③

الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ قَبْلِكُمْ قَوْمٌ نُجِيَ وَعَادُ وَثَمُودُ وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ جَاءَهُمْ رَسُولُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَرَأُوا آيَاتِهِمْ فِي الْقُرْآنِ وَقَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ مُرِيبٌ ④

maÜndÜ ala we ÜÜtwĩŧa ithyĩ. ^{1*}

11. AtÜmwā moo maisye, 'Inyw'ĩ mwĩna nzika ũlÜ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, MÜseÜvyā wa matu na nthĩ? We nÜmwĩtaa inyw'ĩ nĩkana atonye kÜmÜekea inyw'ĩ naĩ syenyu, na kÜmÜenge inyw'ĩ İvinda kÜvika İvindanĩ yĩtw'e.' Mo maisye, 'Inyw'ĩ mwĩo andÜ otaitÜ ithyĩ-ene, inyw'ĩ mwendaa kÜtumya ithyĩ kuma nthĩnĩ wa kĩla maaĩthe maitÜ mathaithaa. Indĩ tÜeteēi Üküſĩ mütheu.'

12. AtÜmwā moo nĩmamatavisye, 'Ithyĩ now'o twĩ andÜ otenyu tÜ, İndĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe amÜnengae İnee Yake Üla ona wĩva We wendaa kuma katĩ wa athÜkümi Make. Na ti ũlÜ waitÜ kÜmÜetee inyw'ĩ Üküſĩ ateo kwa mwĩao wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na no nthĩnĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe tÜ eweka Üla etĩkĩli maĩİŧwe nĩ kw'ia mütkĩŧo woo.

13. Na ithyĩ twaİŧŧwe nĩ kÜlea kw'ia mütkĩŧo witÜ nthĩnĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩkĩ, 'oyĩla We nÜtwonetye ithyĩ nzĩa sitÜ? Na vate nzika, ithyĩ tÜkoomĩŧya ÜthÜku w'onthe Üla inyw'ĩ mütwĩkaa. Kwa Üu, asu ala maĩkĩŧaa nĩmaie mütkĩŧo woo

قَالَتْ رُسُلُهُمْ إِنِّي أَنَا اللَّهُ شَكَّ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
يَدْعُوكُمْ لِيَظْهَرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُخَوِّدَكُمْ إِلَىٰ أَجْلِ
مُسْتَمْتَعٍ قَالُوا إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا تُرِيدُونَ أَنْ
تَصُدُّوَنَا عَنَّا كَانِ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَاتَّبَعْنَاهُمْ نَحْنُ
مُؤْمِنِينَ ⑤

قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِنْ نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ وَ
لَكِنَّ اللَّهَ يُنْزِلُ عَلَيْنَا مَنَاشِئَ مِنْ بَعَادَةِ وَمَا كَانِ
لَنَا أَنْ نَأْتِيَكُمْ بِسُلْطَانٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ
فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ⑥

وَمَا لَنَا أَلَّا تَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَانَا سُبُلَنَا
وَنَنْصَرِيكَ عَلَىٰ مَا أَدْرِيْمُونَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ
الْمُتَوَكِّلُونَ ⑦

¹ Ngewa İno ya Kulani 'Faraddoo aidiyahum fi afwahihim' *matÜngĩe moko moo makanyw'anĩmoo* yĩtwony'a müvw'anano wa mündÜ ekİŧe moko make kanyw'anĩ wake nĩ kÜkunĩka. Mbee wa kÜvuany'a ngewa İno ya mwanya, mündÜ nĩwaİŧŧwe nĩ kÜmanya Üla ÜnÜÜwetwa nthĩnĩ wa müsoa ÜÜ nÜÜ. Nİ Ütheinĩ kana kĩko kİŧ nİ ũlÜ wa alei, kwa Üu kİna moalyÜlo eİŧ, ala mekwĩŧĩkĩŧka. Nİvatonyā

nthĩnĩ wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe.²

LUKU 3

14.Na asu ala maleile kwĩtĩkĩla nĩmamatavisye Atũmwa moo, 'Ithyĩ vate nzika, tũkamũlũngya kuma nthĩ Ino yaitũ mwalea kũsyoka nthĩnĩ wa ndĩni yaitũ.' Na Indĩ Mwĩalĩ woo nĩwamatũmĩe ũvuany'o; Ithyĩ vate nzika, tũkamananga alei.

15.'Na vate nzika, Ithyĩ tũkatuma mũtũa nthĩnĩ wa t-nthĩ Itina woo. Uu nĩ kwa we ũla ũũngamaa ena w'ia na ũtw'io Wakwa na ũla ũsũvĩaa ũkany'o wakwa.

16.Namo nĩmavoyie kwoondũ wa ũkĩlyo, na nũndũ wayo kĩla mũmaitha mwĩkathĩĩ wa ũla w'o atw'ĩkie vathei.

17.Mbee wake ve Ngiena; nake akanyw'ĩthw'a kĩw'ũ kĩtheũkĩte.

18.We akakĩnyusaa ĩkunda kwa ĩkunda, ate kũkyenda, atatonya kũkĩmelya. Na kĩkw'ũ kĩkamumĩlĩĩla kuma kĩla ngalĩko, onakau ndakakw'a. Na mbee wa ũu, vakeethwa ũsilĩlo mwai kwake.

² kũalyũlwa ta mo, alei, mekisye moko moo makanyw'anĩ moo ene. Kũu nĩ kwasya kana mo nĩmaĩle kũea ngewa na Atũmwa na avikĩli moo. Vau nĩvavikawa yĩla mũndũ ũvikaa mũthya na akethwa atena ũndũ ũtonya kwasya. Kwa ũu we endeeaw'a nĩ mwĩkalo ũũ wa kũlea kwonany'a kana ndena ũndũ ũngĩ wa kũneena.

Nthĩnĩ waũalyũlo wa keli nĩvatonyeka kana makany'a nĩ ma Atũmwa. Ota ũu veonany'a kana nũndũ wa kwamba kũeka kũneena Indĩ kwa nzĩa yĩ kĩvathũkany'o. Indĩ ũ-w'o nĩ kana alei nĩmamaũngamasya Atũmwa maikatawany'e maimatavasya mavinge makany'a moo. Ualyũlo ũũ naw'o nũũtw'ĩtkwa nĩ Kĩlungu kĩla kyatĩala kya mũsoa ũũ vala alei maendee na kũseũvya kĩtumi makyasya: 'Ithyĩ nĩtũleete maũndũ ala we ũtũmĩtwe namo na vate nzika ithyĩ twĩna nzĩa kũndũ kwĩlĩ tũlũ wa kĩla we ũũtwĩfa ithyĩ.'

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِنْ
أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَوَّيَ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ

لَهُمْ لَكِنَّ الْغَالِبِينَ ﴿٦﴾

وَلَنُكَفِّرَنَّكُمْ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ ذَلِكَ لِمَنْ

خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعَبَدَ ﴿٧﴾

وَاسْتَفْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿٨﴾

مِنْ زُرَّابِهِ جَهَنَّمَ يُنْفَخُ مِنْ مَاءٍ صَدِيدٍ ﴿٩﴾

يُتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ

كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ وَمِنْ زُرَّابِهِ حَذَابٌ

عَلِيظٌ ﴿١٠﴾

19. Uvoo wa asu ala metikila Mwila
woo ni kana mawila moo ni ta mou ula
ovalaana wa ni kileve ki vinya
muthenya wa kluutani kine. Mo
Maikethwa na utonyi ulu wa maundu
ala mo meekie. Usu ow'o, ni wanangko
mune.

20. Inyw'i nomwona kana Ngai Mwene
Vinya W'onthe oombie matu na nthi na
ula W'o. We akenda niumvetanga
inyw'i, na kute kyumbe kyeu.

21. Na ou ti vinya kwa Ngai Mwene
Vinya W'onthe ona vanini.

22. Mo makamila onthe mbee wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe; na inda ala
onzu makamatavya ala mekaa
mong'endu; 'Vate nzika, ithy twa aati
menyu; inyw'i inda, munitonya
kututethya na kindu ulu wa usillo wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe?' Mo
makamasung'a, 'Takethwa Ngai Mwene
Vinya W'onthe niwatutongoesye ithy,
vate nzika, ithy twithwa
twamutongoesye inyw'i. Inda yu no
undu omwe kwitu, twonany'a kulea
kumitsya kana twonany'a umitsyo;
kwitu vai ukilo.

LUKU 4

23. Na yila uvoo okatuwa, Satani
akaasya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe
amwathie kyathi kya w'o, inda nyie
niamwathie inyw'i na niamvalukilye.
Na nyie ndya na utonyi ulu wenyu ateo
nyie niamwathie nenyu niwambw'ie
nyie. Kwa ou, mukandu muth nyie,
inda itulei inyw'i ene. Nyie nditonya
kumutetheesya inyw'i onenyu munitonya
kundetheesya nyie. Nyie naminthe
kulea kumbanany'a na Ngai kwenyu.
Nundu vate nzika, vakeethwa na usillo
wi woo kwa eki-ma-na.

مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمَالُهُمْ كَرَمَادٍ
إِشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ لَا يَقْدِرُونَ
مَعَ كَسْبِهِمْ عَلَى شَيْءٍ ذَلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبُعِيدُ ⑤

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ
إِنْ يَشَاءُ يُدْهِمُكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ⑥
وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ⑦

وَبَرَزُوا لِلَّهِ جَمِيعًا فَقَالَ الصُّعْفُورُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا
إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَمَا آتاكمُ مَغْنُونٌ عَنَّا مِنْ
عَذَابِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ قَالُوا لَوْ هَدَانَا اللَّهُ لَهْدَيْنَاكُمْ
يَا سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَجْرُنَا أَمْ صَبْرُنَا مَا لَنَا مِنْ نَجِيٍّ ⑧

وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ
وَعَدَ الْحَقِّ وَوَعَدَ كُفْرًا فَخَلَفْتُمُوهَا وَكُنَّا فِي
مَلِكِكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْنَكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي
فَلَا تَكُونُوا مِنِّي وَلَا تَتَّبِعُوا أَتْفَكُكُمْ مَا أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ
وَمَا أَنتمُ بِمُصْرِخِي إِنْ كَفَرْتُمْ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ
مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ⑨

24. Na asu ala metikila na kwika meko maseo makeetikila w'a kulika nthini wa Mfunda ila ivitila mbusi kati wayo, nivo mo makekalaa kwa mwao wa Mwali woo. Ngethi syoo vo ikeethwa 'Muo.

25. We nowonaa undu Ngai Mwene Vinya W'onthe unenganae ngelekany'o ya ndeto nzeo? Ni ta mufi museo, ula mwali waw'o ni mulumu na ula mbonge syaw'o ivikaa ituni.

26. Usyaaa usyao waw'o mavinda onthe kwa Mwao wa Mwali waw'o. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe anenganae ngelekany'o kwa andu nkana matonya kusunfa.

27. Na uvoo wa ndeto nthuku ni ta ula wa mufi muthuku, ula ukawa kuma fulu wa nthi na ndwina ulumu.

28. Ngai Mwene Vinya W'onthe amekila etikili vinya na ndeto ila ivanditwe ikaluma nesa nthini wa thayu uu wa yu na ituni; Na Ngai Mwene Vinya W'onthe amaekaa alei mae. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ekaa undu We wendaa.

LUKU5

29. We noumona asu ala maalyulile inee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na olei wa kutunga muvea na mamalikia andu moo nthini wa wikaloo wa wanangiko-----
30. Ngiena ni yiva? Vo nivo mo makavila; na ni vandu vathuku vau va kuthuma.

31. Na mo nimasevitye akilany'a ma Ngai Mwene Vinya W'onthe kumathyoekya andu kuma nziani Yake. Asya. 'Itanithyei inyw'i ene kwa ivinda, na inda, vate nzika, kyalo kyenye kyelekele Mwakin.

وَأَدْخِلَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ يُحَمَّدُونَ فِيهَا سَلَامٌ

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً كَلِمَةً كَشَجَرَةٍ طَلَبَهُ أَصْلَاهَا ثَابِتٌ وَفَرَعُهَا فِي السَّمَاءِ

تُؤْتِي أَكْثَرَهَا كُلِّ حِينٍ يَأْذِنُ رَبُّهَا وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثِلَتْ مِنْ قَوِّ الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ

يُخَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ وَبِيعَ اللَّهُ مَا يَشَاءُ

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ كُفْرًا وَأَحَلُّوا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ

جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا وَبِئْسَ الْقَرَارُ

وَجَعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا لِيُضِلَّهُ قُلْ تَمَتَّعُوا فَإِنَّ مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ

32. Matavyei athükömi Makwa ala metikilite, kana mo malitwe nĩ küsyallisa Mboya, na kumya katĩ wa ila lthyĩ tũmanengete mo, kĩmbithĩnĩ na ūtheinĩ, mbee wa ūtanavika mũthenya ūla nthĩnĩ wa w'o vatakethwa mwĩw'ano kana ūnyanya.

33. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We Ula woombie matu na nthĩ na atũma kĩw'ũ kĩthea kuma mathweonĩ, na kyaete vamwe nakyo matunda kwoondũ wa kyaũya kyenyu, na atũma ngalawa imwĩw'a inyw'ĩ nĩkana itonye kwĩsĩla ūkanganĩ kwa mwĩao Wake, na mbũsĩ ota ūu atuma imwĩw'a inyw'ĩ.

34. Na We atumĩte syua na mwei ilika wĩanĩ wenyu iendete kavola. Na ota ūu We nũsyĩfale ūtukũ na mũthenya imũthũkũme inyw'ĩ.

35. Na We nĩwamũnengie inyw'ĩ syonthe ila mwendaa kuma Kwake; na mũkatata kũtala maũathimo ma Ngai Mwene Vinya W'onthe, mũitonya kũmataĩĩkya. Ow'o mũndũ nĩ ūla ūte mũlũngalu mũno, ūte mũvea ona vanini.

LUKU 6

36. Na lilikanai yĩla Avalamu waisye, 'Mwĩafi wakwa, ūtũngĩthye mũsyĩ ūu mũsyĩ wa mũuo, na mbetange nyie na syana syakwa kuma ūthaithinĩ wa mĩvw'anano.

37. 'Mwĩafi wakwa, ow'o mo nĩmamathyoeketye aingĩ katĩ wa andũ ma nthĩ. Kwa ūu ūla ona wĩva ūmbikĩlaa nyie, vate nzika, we nĩ wakwa. Na ūla ona wĩva ūleaa kũmbĩw'a nyie---We vate nzika, Wĩ Mũekanĩ Mũno Vyũ, Usũĩtwe nĩ Ulau.

38. 'Mwĩafi waitũ, Nyie nĩndũĩtye syana syakwa imwe nthĩnĩ wa mwanda ūtaĩmĩka vakuvĩ na Nyũmba Ntheu---

قُلْ لِّعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُنْفِقُوا
مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَ
يَوْمٌ لَا يَجْعَلُ فِيهِ وَلَا حِلَّالٌ ﴿٦﴾

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ
السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَّكُمْ
وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفَلَاحَ لِيَجْزِيَ فِي الْبَحْرِ بَأْسًا مِّنْهُ
وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ ﴿٦﴾

وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ
لَكُمُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ ﴿٦﴾

وَأَشْكُرْ مِن كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِن تَعَدَّ وَافِعَتِ
عِندَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ﴿٦﴾

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا
وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ ﴿٦﴾

رَبِّ إِنِّي أَضَلَّكَ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ مَن يَبْعَثُ
فَاتَّهَ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٦﴾

رَبِّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ دُورَتَيْهِ بِوَادٍ غَيْرِي زُرْعٍ
عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ

Mwĩafi waitũ, nĩkana syo itonye kũlũmya Mboya. Kwa ũu, tuma ngoo sya andũ isyelekele syo na ũimanenge matunda, nĩkana matonye kũtũnga mũvea----

39.'Mwĩafi waitũ, kwa ũla w'o We nĩwĩsĩ ũndũ ũla ithyĩ tũvithaa na ũla tumbũlaa. Na vai kĩndũ ona kĩva kĩvithĩku kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho, kĩ tũlũ wa nthĩ kana kĩ ituni.

40.'Ndafa syonthe nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'ontho, ũla ũnengete Nyie ona nthĩnĩ wa ũkũũ wakwa, Isumaeli na Isaaka. Vate Nzika, Mwĩafi wakwa nĩ Mwĩw'i wa Mboya.

41.'Mwĩafi wakwa, ndwĩkĩthye nyie wa kũlũmya Mboya, na syana syakwa ota ũu. Mwĩafi waitũ, itĩkĩla Mboya yakwa.

42.'Mwĩafi waitũ, nenga nyie ũekeo vamwe na asyai makwa na etĩkĩli mũthenya ũla ũtalo ũkekwa.

LUKU 7

43.Na mũikasũanĩe kana Ngai Mwene Vinya W'ontho ndamanyaa maũndũ ala eki-ma-naĩ mekaa. We amanengae İvinda tũ kũvika mũthenya ũla metho moo makaketea masyaĩsye vandũ vamwe,

44.Mekalaatĩte nĩ kũteelema, mokĩlĩtye mĩtwe yoo, kũketee kwo kũtũmasyokea, na ilĩko syoo syĩ nthi vyũ.

45.Na makaany'e andũ ma ũmũnthĩ tũlũ wa ũsilĩlo ũla wathaniwe ũkoka tũlũ woo, na eki-ma-naĩ makaasya, 'Mwĩafi waitũ, tũenge ithyĩ İvinda İkuvĩ. Ithyĩ tũkeew'a wĩtano Waku na tũkamaatĩta Atũmwa.' İnyw'i mũyaaİvĩta mbee wa ũu kana İnyw'i mũikethwa na ũvalũku?

أَفِدَّةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقَهُمْ مِنَ الشَّجَرِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ

رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِي وَمَا نُعَلِنُ وَمَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ⑤

الْحَسْبُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ ⑥

رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَارِبًا ⑦ وَتَقَبَّلْ دُعَاءِي ⑧

رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ ⑨

وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ ⑩

مُهْطِعِينَ مُقْنِعِينَ رُدُّوهُمْ إِلَى مَا بَعَدُ الْحَيَاةِ فَمَبْطُورُونَ ⑪ وَأَفِدَّةً لَهُمْ هَوَاءٌ ⑫

وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ نَجِبْ دَعْوَتَكَ وَنَتَّبِعِ الرَّسُولَ الْوَحِيدَ أَكَلْنَا مِنْ ثَمَرِهِ مِنْ قَبْلُ مَا لَكُمُ مِنْ زَوَالٍ ⑬

46.'Na inyw'i mOt0aa nthInĩ wa mawĩkalo ma asu meevĩĩsye ene, na nĩkwonekete ūtheinĩ kwenyu ūndũ Ithyĩ tweekanie namo; na Ithyĩ tUseũvĩtye ngelekany'o ntheu kwoondũ wenyu.

47.Na mo nĩmathũkũmĩthisye ūvũngũ ona wĩva w'onthe ūla mo maĩ matonya, ĩndĩ mumĩĩĩĩlo wa ūvũngũ woo wĩna Ngai Mwene Vinya W'onthe, ona ethwa ūvũngũ woo waĩ na ūtonyi wĩanĩe kũthamya ĩĩma.

48.Mũikasũanĩe ĩndĩ kana Ngai Mwene Vinya W'onthe akaemwa nĩ kũlũmya ūtianĩo Wake kwa Atumwa Make. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vinya, Mwĩafi-Wa-Uĩvanĩsyo.

49.Mũthenya ūla nthĩ ĩno ĩkaalyũlwa kwĩthwa nthĩ ingĩ, na matu ota ūu, na mo makaumĩla onthe mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, Umwe, Mũnene Vyũ.

50.Na we ūkamona avĩtany'a mũthenya ūsu movetwe na mĩnyololo.

51.Itonyeo syoo ikeethwa syĩ sya lami, na mwaki ūkamavw'ĩka mothyũ moo.

52.Kũkeethwa kũĩlyĩ ūu nĩkana Ngai Mwene Vinya W'onthe atonye kũĩva kĩla thayũ kwĩanana nondũ w'o weekie. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe E-Mĩtũkĩ kwa kũtala.

53.Uu nĩ ūtũmane ūetetwe ūtheinĩ kwa ūtandĩthyo wa mbaa andũ onthe ma nthĩ nĩkana mo matonye kũkanw'a naw'o, na matonye kũmanyanya kana We nĩ We Ngai Umwe tũ, na kana ala manengetwe ūmanyi matonye kũsũanĩa.

وَسَكَنْتُمْ فِي مَسْكِنِ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ وَتَبَيَّنَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَعْنَاهُمُ الْآمِثَالَ ۝

وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ وَعِنْدَ اللَّهِ مَكْرُهُمْ وَإِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ لِتَزُولَ مِنْهُ الْجِبَالُ ۝

فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُخِيفَ عِبَادِهِ رَسُولَهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ ۝

يَوْمَ تَبْدُلُ الْأَرْضَ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتِ وَتَرَىٰ الْوَاحِدَ الْقَهَّارَ ۝

وَتَرَى الْجَبْرِيْنَ بَوْمِيذٍ مُّقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ۝ سَرَابِيلُهُمْ مِنْ قَطَرَانٍ وَأَنْفُسُهُمْ فِي جَهَنَّمَ الْكَاثِرِ ۝

يَعِزِّي اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ تَاكَبَّتْ إِنَّ اللَّهَ سَوَّجُ الْبَابِ ۝

هَذَا بَلَّغٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنذَرُوا بِهِ وَلِيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ

عِندَ اللَّهِ وَاحِدٌ قَلِيلٌ كَرُّوا أُولَ الْأَبَابِ ۝

AL - HIJR
(Wavuanfw'e Makka)

1. Syltwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'on the, ūla Usũtwe nĩ ūlau, Usũtwe nĩ tei.
2. Alif Laam Raa. Nyie Ninyie Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ūla Woni-W'onthe. Ino nĩ mĩsoa ya Ivuku yĩanũ na ya Kulani ĩla ĩmulĩkaa.

3. Kaingĩ alei makenda takethwa nĩmatw'ĩka Masilamu.

4. Ekanai namo nĩkana mo matonye kūya na kwĩtanĩthya mo-ene nĩkana wĩkwatyo wa mana ūtonye kūmakenga; ĩndĩ o mĩtũkĩ-mo makamanya.

5. Na Ithyĩ tũyaananga mũsyĩ ona wĩva ateo vaĩ ūtw'ĩto mũtw'e nũndũ wa w'o.

6. Vai ūndũ matonya kūvĩtũka ĩvinda yoo yĩla ĩtw'e, ona maitonya kūtiwa ĩtina.

7. Namu maasya, 'Ame we ūla ūtheew'e ūtao ūũ, vate nzika, we wĩ mũndũ wa ndũũka.

8. 'We wĩlea kūtũetee alaĩka nĩkĩ, ethwa we wĩ wa ala ma w'o?'

9. Ithyĩ tũitheeasya alaĩka ateo ve vata wamo, na ĩndĩ, mo mainengawe ĩvinda.

10. Nĩw'o Ithyĩ-Ene nĩtũtheetye ūtao ūũ, na kwa ūla w'o vyũ, Ithyĩ tũkeethwa twĩ Mũsũvĩi waw'o.

11. Na Ithyĩ nĩtwamatũmie Atũmwa mbee waku katĩ wa nguthu sya andũ ala maĩ ma mbee syĩna kĩvathũkany'o.

12. Na vayaaũka Mũtũmwa ona wĩva kwoo ateo mo nĩmamũvũte ngũĩ.

13. Uu nĩw'o Ithyĩ tũtũmaa mwĩkalo ūũ wa kūvũa ngũĩ ūlika ngoonĩ sya andũ ene-naĩ.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّسْمُ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ مُبِينٍ ①

رَبِّمَا يُوذُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ ②

ذَرَهُمْ يَاكُذُّوا وَيَسْتَعُوا وَيَلْهَبْهُمْ الْأَمَلُ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ③

وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَوْمٍ إِلَّا وَلَهُمَا كِتَابٌ مُعَلَّمٌ ④

مَا تَتَّبِعُ مِنْ أُمَّةٍ أَجْلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ ⑤

وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ إِنَّكَ لَجُنُودٌ ⑥

لَوْ مَا تَأْتِينَا بِالْمَلَكَةِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ⑦

مَا نُنَزِّلُ الْمَلَكَةَ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا كَانُوا إِذْ مُنْظَرِينَ ⑧

إِنَّا نَحْنُ نُزِّلُ الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَفِظُونَ ⑨

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي شَيْخِ الْأَوَّلِينَ ⑩

وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ⑪

كَذَلِكَ نَسْلُكُهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ⑫

14. Mo maimitk'laa, onakau ngelekany'o ya andu ala ma mbee n'endete mbee woo.

15. Na ona takethwa Ithyl twamavingo'le mo m'omo kuma itunl, na makamb'it'lya kwambata maw'is'it'le,

16. Mo vate nzika, masya 'Metho maitu n'imat'ul'ulany'e tu; ateo ithyl twi andu aoe.

LUKU 2

17. N'w'o nthlnl wa matu, Ithyl n'it'use'v'itye sy'kalo sya ndata na t'okasyanakavya kwa ala masy'loelaa.

18. Na Ithyl n'it'uy'is'it'le itu kwa k'la Satani m'olee.

19. Indl ethwa umwe ona w'wa ew'aa kavola na k'imbithl, we aat'lawa nl um'ul m'utisu.

20. Na nthlnl Ithyl n'it'om'inyal'k'itye, na t'okaia ilma n'omu t'ol'u wayo na t'okat'uma k'la k'ind'u k'lmea t'ol'u wayo na m'aaan'lye mw'lan'u.

21. Na Ithyl n'it'om'use'v'itye inyw'ul ma'ond'u ma k'umw'ik'alya thay'u nthlnl wayo, ona ota ou kwa asu ala onthe inyw'ul m'utamanengae.

22. Na vai k'ind'u indl ateo Tw'ina inand'u syakyo na Ithyl t'uk'it'heasya kwa k'ithimo k'is'k'le.

23. Na Ithyl n'itw'it'umaa iseve ila ikuaa, mbeu, na indl t'uit'heasya k'lw'u kuma mathweonl, na indl Ithyl n'it'om'engae kyo inyw'ul m'okanyw'a; na inyw'ul m'uk'is'v'laa.

24. Na N'w'o, Nithyl t'unenganae thay'u, na Nithyl Ala t'utae k'kw'u; na Nithyl M'uti'wa tu.

لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ وَقَدْ خَلَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٤﴾

وَلَوْ قَفَّضْنَا عَلَيْهِمُ بَابًا مِّنَ السَّمَاءِ فَقَلَّوْا فَيَعْبُدُونَ ﴿١٥﴾

لَقَالُوا إِنَّمَا سُكِّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ عَنَّا قَوْمٌ مَّشْهُورُونَ ﴿١٦﴾

وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّاظِرِينَ ﴿١٧﴾

وَحَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَّجِيمٍ ﴿١٨﴾

إِلَّا مَنِ اسْتَرَقَ السَّعْيَ فَأَتَبَعَهُ شَهَابٌ مُّبِينٌ ﴿١٩﴾

وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنبَتْنَا

فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَّزْرُوعٍ ﴿٢٠﴾

وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ وَمَنْ لَّنُشْكُرَ لَهُ

يُزَيِّقِينَ ﴿٢١﴾

وَأَن مِّن شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنْزِلُ لَهُ

إِلَّا بِقَدَرٍ مَّعْلُومٍ ﴿٢٢﴾

وَأَرْسَلْنَا الرِّيحَ لَوَاقِحَ فَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً

فَأَنسَقَيْنَا لَهُ مِجْرَانَيْنِ ﴿٢٣﴾

وَأَنَّا لَنَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ ﴿٢٤﴾

25.Na Ithyĩ nĩtũmesĩ asu ala maendaa mbee katĩ wenyu, na Ithyĩ nĩtũmesĩ asu ala matiawa Itina.

26.Na vate nzika, nĩ Mwĩai waku Ula ūkamombany'a mo vamwe. Vate nzika, We nĩ MŪl, Umanyi-W'onthe.

LUKU 3

27.Na vate nzika, Ithyĩ nĩtwamũmbie mũndũ kuma yũmbanĩ yũmũ yumasya wasya, yĩseũvĩtw'e kuma ndakanĩ ngamu.

28.Na Mayini Ithyĩ nĩtwamombĩte mbeange kuma nthĩnĩ wa iseve sya mwaki iutanaa.

29.Na *lilikanai* yĩla Mwĩai wenyu wamatavisye alaĩka, 'Nye ngĩĩlye kũmba mũndũ na yũmba yũmũ yĩkũuuma, kuma ndakanĩ nziũ yĩkĩĩtwe mũvw'anĩle;

30.'Kwa ūu Nye namina kũmũseũvya we na wĩanĩu, na kũmũveveea Veva Wakwa nthĩnĩ wake, mũvalũkĩlei nthĩ inyw'ĩ na mothyũ menyu mũmwĩnyivĩsyeye.

31.Kwa ūu alaĩka nĩmamwĩnyivĩsyeye, onthe vamwe,

32.Ateo Ivilisi; we nĩwaleile kwĩthwa katĩ wa asu ala menyivasya.

33.Ngai aisye, 'We Ivilisi, wĩna kĩ we ūndũ ūtanethwa katĩ wa asu ala menyivasya?'

34.We asũngĩe, 'Nye ndikwĩnyivĩsya mũndũ ūla We ūmbĩte na yũmba yũmũ yĩkumya wasya, kuma ndakanĩ nziũ yĩna mũmbĩlwe.'

35.Ngai aisye, 'Uma vaa ĩndĩ, nũndũ we vate nzika wĩ mũlee.

36.'Na vate nzika, ĩlũlũ waku kũkethwa kĩumo Kyakwa kũvika Mũthenya wa Utw'io.

وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا
الْمُتَأَخِّرِينَ ۝

وَإِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَنْشُرُهُمْ إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ۝

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ
مَسْنُونٍ ۝

وَالْجِبَانِ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَارِ السُّمُورِ ۝

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ صَلْصَالٍ
مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ ۝

فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَلَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رَوْحِي فَقَعُوا لَهُ
سُجُودًا ۝

فَسَجَدَ الْمَلِكَةُ كُلُّهُمْ أَسْجَعُونَ ۝

إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى أَنْ يَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ۝

قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا لَكَ أَلَّا تَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ۝

قَالَ لَمْ أَكُنْ لَكَ سَاجِدًا لِبَشَرٍ خَلَقْتَهُ مِنْ صَلْصَالٍ
مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ ۝

قَالَ فَاخْرُجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ۝

وَإِنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ ۝

37. We aisye, 'Mwŵai wakwa, ūndī nenge ūvinda, kūvika mūthenya ūla mo makokŵa.''

38. Ngai aisye, 'We wī ūmwe wa asu ala manengetwe ūvinda.

39. 'Kūvika mūthenya wa ūvinda yīla yŵt'w'ŵtwe.'

40. We asūngŵie, 'Mwŵaŵi wakwa, nūndū We nūndw'ŵie ta wa kwaa, Nyie vate nzika, ngatuma ūthŵku woneka ta mwanake kwoo kūū nthī, na vate nzika, Nyie ngamathoekya onthe.

41. Ateo athŵkūmi Maku ala anyuve katī woo.

42. Ngai aisye, 'Ino nī nzīla yŵkŵe kwakwa ūlŵngalŵte.

43. 'Vate nzika, we ndūkethŵa na ūtonyi ūlū wa athŵkūmi Makwa, ateo ala mavŵŵŵŵe makanyuva kūkūatŵa we.'

44. Na vate nzika, Ngiena nī vandū vathanŵtwe kwoondū woo onthe.

45. Yo yī mbingŵlo mūonza: na kŵla mbingŵlo yīna kŵlungu kyayo kŵla ūnengetwe.

LUKU 4

46. Nŵ'o, ala alūngalu makaiwa katī wa mŵūnda na mbuluti.

47. 'Likai nthīnī na mūuo, ūsūvŵonī.'

48. Na ūthŵl tūkavetanga kŵla ūthyoeuku ona wŵa ūkethwa nthīnī wa ūthūi syoo na ūu, mo makeethwa ta masyaanŵ'e maŵte mŵto, meleanŵle mūndū na ūla ūngŵl.

49. Mŵnoo ndŵkamakiita mō vau, onamo maikaumw'a vo ona ūndī.

50. Matavye athŵkūmi Makwa kana vate nzika, Nyie nī Umwe Mūekanŵi Mūno Vyū, ūla ūsūŵtwe nī tei.

51. Na ūta ūu kana ūsŵlŵlo Wakwa nī ūsŵlŵlo wī woo mūno.

قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿٣٧﴾

قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ﴿٣٨﴾

إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ﴿٣٩﴾

قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَا أُوْعِيَتُهُمْ أَجْعَلُ عَمَلَهُمْ

إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْخَالَصِينَ ﴿٤٠﴾

قَالَ هَذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ ﴿٤١﴾

إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلَّا مَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَايِبِينَ ﴿٤٢﴾

وَأَنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْعَلُ عَمَلَهُمْ

لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِكُلِّ بَابٍ فِيهَا جَزَاءٌ مَقْسُومٌ ﴿٤٣﴾

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٤٤﴾

أَدْخُلُوهَا بِسَلَامٍ أَمِينٍ ﴿٤٥﴾

وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍّ إِخْوَانًا عَلَى

سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ ﴿٤٦﴾

لَا يَسْمَعُ فِيهَا نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرَجِينَ ﴿٤٧﴾

نَبِيِّ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٤٨﴾

وَأَنَّ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ ﴿٤٩﴾

52. Na matavyei ūvoo wa ala aeni ma Avalamu.

53. Yīla mo malikile kwake na masya, 'Mūuo.' Nake asūngīa, 'Nīw'o ithyī nītūmūkīa inyw'ī.'

54. Namo maisye, 'Ndūkakīe, ithyī twīūnenge ūvoo mūseo wa mwana ūla wīthwa ausūftwe nī ūmanyi.'

55. Nake amūkūlya, 'Inyw'ī mwīnenge ūvoo mūseo oyīla ūkūū nūmbikīe Nyie?' 'Inyw'ī Indī, mwīnenge ūvoo mūseo wakī?'

56. Namo maasya, 'Ithyī nītūūnengete ūvoo mūseo Indī kwa ūla w'o; kwa ūu; we ndūkethwe katī wa asu ala mayītūkaa.

57. Na akūlya, 'Na nūū ūla ūtonya kūyītūka īnee ya Mwīai wake ateo asu ala maaa?

58. Nake amakūlya, 'Yu wīa wenyu nī mwaū, inyw'ī Atūmwa?'

59. Mo masūngīe, 'Ithyī tūtūmītwe kwa andū avītany'a.

60. Tūmavetangīte andū ma nyūmba ya Loto. Mo tūkamatangīla onthe.

61. 'Ateo kīveti kyake. Ithyī twīsūanīa kana kyo kīkeethwa katī wa asu ala matiawa ītina.'

LUKU 5

62. Na yīla atūmwa mookie kwa andū ma nyūmba ya Loto,

63. We aisye, 'Nīw'o inyw'ī mwī nguthu ya aeni.'

64. Namo maisye, 'Aiee, Indī ithyī tūkīte vala ūī we vamwe na ūvoo ūla mo meethīwe na nzika naw'o.

65. 'Na ithyī tūkīte kwaku twīna ūw'o, vate nzika, ithyī twī ma w'o.'

66. 'Kwa ūu uma ūthi na andū maku kīlungu kya mbee kya ūtuku, naku ūimaatīla ītina woo. Na ūmwe wenyu

وَيَنْتَهُمْ عَنْ صَيْفِ إِبْرَاهِيمَ ۝

إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ إِنَّا مِنْكُمْ وَجَدُونَ ۝

قَالُوا لَا تَوْجَلْ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ عَظِيمٍ ۝

قَالَ أَبَشَّرْتُمُونِي عَلَىٰ أَنْ مَسَّنِيَ الْكِبَرُ فَمِمَّ تُبَشِّرُونَ ۝

قَالُوا بَشِّرْنَاكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُن مِنَ الْقَاطِئِينَ ۝

قَالَ وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ ۝

قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ۝

قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَىٰ قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ ۝

إِلَّا آلَ لُوطٍ إِنَّا لَنَجُوهُمْ أَجْمَعِينَ ۝

يَا أَيُّهَا امْرَأَتُ لُوطٍ إِنَّا لَنَجِّيكَ بِالنَّاصِرِ ۝

فَلَمَّا جَاءَ آلَ لُوطٍ الْمُرْسَلُونَ ۝

قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ ۝

قَالُوا بَلْ جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ إِنَّا نَبَشِّرُكَ ۝

وَأَتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ۝

فَأَنصِرْ بِأَهْلِكَ يَقْطَعُ مِنَ النَّارِ وَاتَّبِعْ أَهْلَكَ وَلَا يَلْبَسْ

مِنْكُمْ أَحَدٌ وَأَمْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ ۝

ndakasisye itina, na yu endeea kŭvika
vala we wlylŭwe.'

67.Na Ithyŭ nŭtwamŭvikŭsyŭ we ŭtw'io
ŭŭ kana mŭi yoo ŭkatilangwa kŭloko.

68.Na andŭ ma mŭsyŭ nŭmookie
matanŭte.

69.Nake amea, 'Aa nŭ aeni makwa, kwa
ŭu mŭikambŭkŭte nthoni;

70.'Na mŭkŭlei Ngai Mwene Vinya
W'onthe na mŭikanzonokye!

71.Namo mamŭkŭlya, 'Tŭyaakŭvata we
kŭmathokya andŭ ma mŭhembra yonthe?'

72.Nake asya, 'Eŭtu makwa ota ŭu
maŭngeme vaa. Sŭanŭai ŭndŭ ŭŭ ethwa
inyw'ŭ nŭmŭkwenda kwŭka ŭndŭ ona
wŭva.'

73.Ithyŭ twŭlvŭta na thayŭ waku, aa ota
ŭu nŭndŭ wa kŭtoonw'a nŭ ndŭŭka yoo
meanganga na kŭvŭavŭano-----

74.Indŭ ŭsilŭlo nŭwamakwatŭe mo syua
yŭkyuma.

75.Ithyŭ nŭtwaŭkulumanilye w'o, na
nŭtwamaŭsyŭe mo mbua ya mavia ma
yŭmba ŭlŭŭ woo.

76.Vate nzika, nthŭnŭ wa ŭndŭ ŭŭ ve
Syama kwa asu ala matonya kŭsoma
movano.

77.Na w'o wŭ ŭlŭŭ wa leŭŭ ŭla ŭtŭaa ona
yu.

78.Vate nzika, ŭndŭnŭ ŭŭ ve Kyama kwa
etŭkŭli.

79.Na Andŭ-ma-Kŭthekanŭ ota ŭu vate
nzika, maŭ eki-ma-naŭ.

80.Kwa ŭu, Ithyŭ nŭtwamasilŭle mo. Na
yellŭ ŭvw'ŭkŭtwe nŭ nzŭla nene ya vata.

LUKU 6

81.Na Andŭ-ma-Ayili ota ŭu
nŭmamaw'ŭkŭthisyŭe Atŭmwa ta
akengani.

82.Na Ithyŭ nŭtwamanengie mo Syama
Siitŭ, Indŭ mo nŭmaalyŭkile maitia.

وَقَضَيْنَا إِلَيْهِ ذَلِكَ الْأَمْرَ أَنَّ دَابِرَ هَؤُلَاءِ مَقْطُوعٌ

مُضْعِفِينَ ⑤

وَجَاءَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ يَسْتَبْشِرُونَ ⑥

قَالَ إِنَّ هَؤُلَاءِ ضَيْفِي فَلَا تَفْضَحُون ⑦

وَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تُخْزَوْنَ ⑧

قَالُوا أَوَلَمْ نَكُنْ مِنْكُمْ قَبْلَ هَؤُلَاءِ الْأَنْبِيَاءِ ⑨

قَالَ هَؤُلَاءِ بَنِيَّ إِنْ كُنْتُمْ فُوعِلِينَ ⑩

لَعَنُوكَ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ ⑪

فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُشْرِقِينَ ⑫

فَجَعَلْنَاهَا عَلَيْهِمْ سَاوِيَةً وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً

مِنْ سِجِّيلٍ ⑬

إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْمُتَوَسِّلِينَ ⑭

وَأَنهَآ لَيْسَ بِلَيْسَ بِلَيْسٍ ⑮

إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ⑯

وَأَنَّ كَانَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ لَظَالِمِينَ ⑰

فَاتَّقِنَا مِنهُمْ وَأَنهَآ لَيْسَ بِلَيْسٍ ⑱

وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحِجْرِ الْأَسْرُسِينَ ⑲

وَاتَّبَعْنَاهُمْ أَنبِيَاءَ فَكَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ⑳

83. Na mo makothaa kwasa nyOmba iImanI, nOndU wa OsOvIo.

84. IndI OsilIlo nIwamakwatie mo kIoko,

85. Na maOndU onthe ala mo meekIte mayaamauna.

86. Na Ithyl tOyOmbIte matu na nthI na ila syl katI wasyo syelI ateo kwa OIa w'o; na OIa Saa Okavika vate nzika. Kwa Ou, taanIsya namo ume vala mal, kwa mUtaanIsyo wI mumo.

87. NIw'o, MwIai waku nI We Ula MUmbi-MUnene, Umanyi W'onthe.

88. Na mUno Ithyl nItUUnengete we MIsoa mUonza Ila Isyokeawa kaingI, na Kulani Ila Nene.*

89. MUikatambuOkye metho menyu na Itomo IOlU wa Otanu wa kavinda OIa Ithyl tUnenganIte kwa nguthu Imwe kuma katI woo, na ndOkew'e kyeve IOlU woo, na theesya Othwau waku na tei kwoondU wa etIkIli.

90. Na asya 'Nyie nI MUkaanany'a wI OtheinI vyU.'

وَكَاثُوا يَنْجُوتُونَ مِنَ الْجِبَالِ يُّوْتَا آمِينَ ۝

فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُصْبِحِينَ ۝

فَمَا أَغْنَتْ عَنْهُمْ كَاثُوا يَكْسِبُونَ ۝

وَمَا خَلَقْنَا السَّوْبِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بَرَاءً

وَرَأَى السَّامَةَ لَا تَبِيَّةَ فَاَصْفَحَ الصَّفْحَ الْجَبِيلِ ۝

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْخَلْقُ الْعَلِيمُ ۝

وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ التَّحْفِ وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ ۝

لَا تَبْدُلْ عَيْنِيكَ إِلَى مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ وَ

لَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَخَفَضَ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ ۝

وَقُلْ إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ ۝

*Ithyl twIendeew'a nI kUalyOIa mIsoa 88-92 OU kwa Ivinda yOkIte mbee wa Ivinda IvItu yIandIkIte wa Ivinda yIvItu nOndU twIOsOanIa kwIthwa na Okaany'o wI woo kwa MUsilamu. Vai IvItyo kwona Ivinda yIvItu yIandIkIte ta Ivinda yOkIte, nOndU mawathani maingI mUno ala no kUvika meanIw'e maandIkIte nthInI wa Ivinda IvItu nthInI wa Kulani Ntheu. Ivinda yIvItu yIalyOIka. Mawathani me nthInI wa Ivinda yIvItu malOIUmIlasya O-w'o. Kwa Ou, OalyOIa walle kwIthwa ta Ou: 'Na Ithyl nItUUnengete mIsoa mUonza Ila Isyokeawa kaingI na Kulani Ntheu Ila Nene. NdOkakoote metho maku na Itomo kwelekelala Otanu wa Ivinda yIla Ithyl tUnenganIte kwa nguthu Imwe katI woo, na we ndOkew'e kyeve IOlU woo; na theesya Othwau waku wa tei kwoondU wa etIkIli. Na asya, Nyie nI MUkaanany'a wI OtheinI. Ota kIla Ivinda, Ithyl tOkatheesya OsilIlo IOlU wa asu ala makaanIka tOlungu, na ala matonya kUaany'a Kulani Ntheu tOlungu.'

91.Ota kila ivinda, Ithyi tukatheesya
Usilflo tulo wa asu ala matilfkanganaa
tulungu,

92.Na asu ala makamtilanga Kulani
Itwike tumisevu.

93.Kwa uu, Ithyi twilvita na Mwiai
waku, vate nzika, Ithyi tukamakulya mo
onthe.

94.Iulo wa undu mo meekaa.

95.Kwa uu, tavany'a theini maundu ala
we weeyafwe namo na ivete utee wa asu
ala mamwifanasya Ngai na ngai ingi.

96.Ithyi vate nzika, tukakwifanwa we tulo
wa asu ala mavuaa ngui;

97.Ala masevasya Ngai ungi utee wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe, indl o
mituki mo makamany.

98.Na, muno, Ithyi nitwisi kana kithui
kyaku nikiuthina nundu wa maundu ala
mo maneenaa.

99.Indl mufate Mwai waku uimukumya
We, na ithwa wa asu ala mevalokasya
nthl na mothyu moo ene mbee Wake.

100.Na endeea kumuthaitha Mwai
waku, kuvika kikiw'u kithvikle we.*

كَمَا اَنْزَلْنَا عَلَى الْمُقْتَسِبِينَ ﴿٩١﴾

الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ ﴿٩٢﴾

قُورِكَ لَسَلْتَهُمْ اَجَبَعِينَ ﴿٩٣﴾

عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩٤﴾

فَاَصْدَعُ بِمَا تُؤْمَرُ وَاَعْرِضُ عَنِ الشُّرَكِيِّنَ ﴿٩٥﴾

اِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ ﴿٩٦﴾

الَّذِينَ يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَسَوْفَ

يَعْلَمُونَ ﴿٩٧﴾

وَلَقَدْ نَعْلَمُ اَنَّكَ يَصْنِقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ ﴿٩٨﴾

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ ﴿٩٩﴾

وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ ﴿١٠٠﴾

*Ualyulo uu wltw'ika kana niwafite muno
twasuania kileelo kya misoa Ino na tukamany
kana misoa Ila itongoetye yambililye wambililyo
wa usengyo wa Kulani Ntheu ta Ivuku Inene.
Kwa uu, onthe ala, ona eka kwisa kutetheesya
Uendeei wa na mbee wa Kulani, mo
nimaUvUthasya Uvoo Ula munene muno wa
ngwatanio, na makfaanika na kumfaany'a Kulani
tulungu; kila nguthu ilumite misoani imwe
maimfalyula kwifanana na mawendi moo na
kuthikithya maUalyulo moo ene matw'ike ma w'o,
muminukithyo woo ni kuaanika na kumtilanga
tulungu maimakaanisa ala angil. Uaaniku uu
Utavanitw'e kwithwa wi mwai muno na
muminukithyo vai mwitw'ano woneka katl wa
nguthu ila syikukita. Uu utumaa andu ma mba
imwe Ummah maanika nthini wa nguthu na kwa
nzila o isu, makfaany'a Kulani tulungu.

سُورَةُ النَّحْلِ مَكِّيَّةٌ

(١٦)

AL - NAHL
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, ūla Usũtwe nĩ ūlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Mwĩao wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩ ūkĩte, kwa ūu inyw'ĩ
mũikamanthe 'kũũkalaata. We nĩ
Mũtheu na E-Iũlũ mbee wa syĩndũ ila
mo mamwĩananasya We nasyo.

أَتَىٰ أَمْرُ اللَّهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ②

3. We amatheeasya alaĩka mena
ũvuany'o kwa mwĩao Wake kwa ūla ona
wĩva We wendaa katĩ wa athũkũmi
Make, akyasya, 'Makaany'e andũ, kana
vai Ngai ateo Nyie; kwa ūu, ngĩei Nyie
Nĩnyioka.

يُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ أَنْ أَنْذِرُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ ③

4. We ombĩte matu na nthĩ kwĩanana na
mavata ma ūĩ. We E-Iũlũ Mũno mbee
wa ila mo mamwĩananasya We nasyo.

خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ تَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ④

5. We ombĩte mũndũ na ūlovoto ya kĩw'ũ
kĩtweku, na ĩndĩ wee! We nĩ mũkaananĩ
wĩyumĩĩtaye ūtheinĩ.

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ نُفُوحٍ فَلَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ ⑤

6. Na ng'ombe ota ūu We nũsyũmbĩte;
inyw'ĩ nĩmũkwataa muuĩfa kuma
kwasyo na motandĩthyo angĩ maingĩ; na
imwe syasyo nĩmũsĩfsaa.

وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنْفَعٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ⑥

7. Na nthĩnĩ wasyo ve wanake kwoondũ
wenyu ala yĩla mũsyĩnũkĩtaye ĩya wĩloo na
yĩla mũũsyumaalya mũkasyĩĩthye kĩloko.

وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرْجَوْنَ وَحِينَ تَسْرَحْنَ ⑦

8. Na nikuaa mĩio yenyu kũtwaa kũla
inyw'ĩ mũtatonya kũvika ateo kwa thĩna
mũnene kwenyu ene. Vate nzika,
Mwĩafi wenyu nĩ Mũuu, Usũtwe nĩ tei.

وَتَحْمِيلُ أَثْقَالِكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَمْ تَكُونُوا بِلَاغِيهِ إِلَّا بَشِقِ الْأَنْفُسِ إِنَّ رَبَّكُمْ لَوَدُفُّوا نَجِيمٌ ⑧

9. Na We nūsyūmbīe mbalasi na nyūmbū na mang'oi nīkana mailīsaē syo, ikamūkua inyw'ī, ta wambīlīlyo wa wanake. Na We akoomba kīla inyw'ī mūtānamba kūkīmanya.

وَالْخَيْلَ وَالْبِغَالَ وَالْحَمِيرَ لِتَرْكَبُوهَا وَزِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ④

10. Na kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nīvo ve wonany'o wa nzīa īla ya w'o, na ve nzīa īngī syathūkīle ūtee na nzīa īla ya w'o. Na takethwa We nīweekīle kwenda Kwake vinya, We ethwa amūtongoesye inyw'ī inyw'onthe.

وَعَلَى اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ وَمِنْهَا جَاذِبٌ وَلَوْ شَاءَ يُهْلِكْكُمْ أَجْمَعِينَ ⑤

LUKU2

11. We nī We Ula ūmūtheeasya inyw'ī kīw'ū kuma mathweonī; na kuma nthīnī wakyo, inyw'ī mwīna kyaūnyw'a, na nūndū wakyo nīvameaa mīlī īla inyw'ī mūtīthasya indo syenyū nayo.

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ ⑥

12. We nūmeasya imea sya kīla mūthemba kwoondū wenyū nakyo, na mīthata na mītende, na mīsavivū, na mīthemba yonthe ya matunda.

يُنِيتُ لَكُمْ بِهِ الرِّزْقَ وَالزَّيْتُونَ وَالْخَيْلَ وَالْأَنْعَابَ وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يُتَفَكَّرُونَ ⑦

13. Na We nūsyīkīlīte ūtukū na mūthenya wīanī wasyo kwoondū wenyū, na syua na mwei; na ndata ota ūu nīsyīkīlītwe wīanī kwa mwīlao Wake. Vate nzika, nthīnī wa ūndū ūū ve Syama kwa andū ala mathūkūmīthasya īlīko syoo.

وَسَخَّرَ لَكُمْ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ⑧

14. Na We nūsyīkīlīte wīanī syīndū īla We ūmbīte kwoondū wenyū īlūlū wa nthī, syīna malangi mena kīvathūkany'o. Vate nzika, nthīnī wa ūndū ūū ve Kyama kwa andū ala masūvīaa.

وَمَا ذَرَأَ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَذَكَّرُونَ ⑨

15. Na We nī We Ula ūtumaa ūkanga ūmwīw'a inyw'ī nīkana mūīsaē nyama nzeo, na mūtōnye kwosa mathaa kuma vo ala inyw'ī mwīkīlāa. Na inyw'ī

وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لَكُمْ دَافِقَيْنِ يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِمَا مَاءٌ حَلِيصٌ وَتَنْتَجِرُ الْجَوَاثِمُ حَلِيصَةً تَلْبَسُونَ فِيهَا وَتَرَى

nĩmũsyonaa ngalawa syĩsĩle nthĩnĩ
waw'o syatũite kĩw'ũ, nĩkana mũtonye
kũthi kyalo na kana mũtonye kũmantha
mumo Wake, na mũtonye kũtũnga
mũvea.

الْفُلْكَ مَوَاجِرَ فِيهِ وَلِيَتَّبِعُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ
تَشْكُرُونَ ⑤

16. Na We nĩwĩite iĩma nũmu tũtũ wa
nthĩ nĩkana imũsũvĩe inyw'ĩ na mbũsĩ na
nzĩa nĩkana mũendele nzĩanĩ tĩa ya
w'o.*

وَأَنقَىٰ فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَن تَمِيدَ بِكُمْ وَأَنهَضَا
سُبُلًا لَّعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ⑥

17. Na movano angĩ ota ũu; ala nũndũ
wamo na ndata mo maatĩĩaa ngalĩ tĩa
nzeo.

وَعَلَيْتُ وَبِالْجِبِّ هُمْ يَهْتَدُونَ ⑦

18. Indĩ We, Ula ũmbaa nũndũ ũmwe na
we ũla ũtombaa? Indĩ inyw'ĩ
nomũsũvĩaa?

أَفَن يَخْلُقُ كَن لاَّ يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ⑧

*Asomi anene nĩmaalyũĩite 'an tameeda bikum' ta
kĩthingitho, ethwa tĩa nĩyĩkwĩtĩkĩlwa nĩ kwasya
kana Ngai etala mumo Wake tũtũ wa andũ onthe
ma nthĩ kwa kũmalilikany'a kana lthĩ
nĩtũsyũmbĩte iĩma iete itetemo sya nthĩ na
wanangĩko kũasa na kũthathau. Kwa ĩvuso ĩthũku,
nĩleetwe nũndũ 'tameeda' yũmĩtw'e nthĩnĩ wa
'maaida' tĩa ĩandĩkĩtwe nthĩnĩ wa Kulani Ntheu tĩa
yĩkwasya kũnengane ĩtũ! Ndeto ĩno 'maaida' tĩa
yĩandĩkĩtwe nthĩnĩ wa Kulani Ntheu yũmĩte nthĩnĩ
wayo. Vamwe na ũalyũlo ũũ wĩovo, ũmanyi
w'ontha wa mũsoa ũũ nũkũalyũlwa.
Ukamalilikany'a andũ onthe ma nthĩ kana Ngai
Mwene Vinya w'ontha nĩũmbĩte iĩma ĩla nĩ sya
vata mũno kwa kũnengane kwa syũmbe ĩla ĩtũaa
thayũ. Kĩw'ũ nĩkyũkĩlaw'a kuma maianĩ na
nganganĩ nene na nini kwa nzĩa ya mĩũke ĩkakuwa
nĩ kĩseve kũvika ũkĩĩĩĩlunĩ ũkatw'ĩka ta matu
maito. ĩma nĩ sya vata ũndũnĩ ũũ kwa kũalyũla
mĩũke ĩkatw'ĩka kĩw'ũ ĩngĩ, na ĩndĩ nĩkuua mbua
ĩnyatĩkĩte tĩa ĩtũngawa ĩngĩ tũtũ wa nthĩ ĩkaete ĩũ
mwingĩ. ũu nĩw'o ũalyũlo ũla ũkwaĩla mĩsoa ĩno
na nũkwĩw'ana na kĩlungu kĩla kĩngĩ kyatĩala.
Ngwatanĩo ya kĩw'ũ na ĩũ nĩyĩsĩkle. Nthĩnĩ wa
ũvoo wa ũendeci wa na mbee *civilisation* mbũsĩ
nĩkũnaa mawĩa manene ma kũseũvya kũndũ
kũkĩĩĩĩlu nzĩa ĩlingĩĩĩtw'e ndeenĩ sya mbũsĩ.

19. Na ethwa inyw'ŭ *mŭkatata* kŭmatala manee ma Ngai Mwene Vinya W'onth, mŭikethwa mŭtonya kŭmatala mo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onth nŭ Mŭekanŭi Mŭno Vyŭ, Usŭŭtwe nŭ tei.

وَأَن تَعَدَّ وَابْنِعْمَةَ اللَّهِ لَأَن تَصُوهَا إِنَّا اللَّهُ
لَنَعُودُ تَرْجِعُهُ ⑤

20. Na Ngai Mwene Vinya W'onth nŭmesŭ maŭndŭ ala inyw'ŭ mŭvithaa na ala mumbŭlaa.

وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ⑥

21. Na asu ala mo mamekaŭlaa ŭtee wa Ngai Mwene Vinya W'onth mayŭmbaa kŭndŭ, ņndŭ mo ene nŭmombŭtwe.

وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا
وَهُمْ يُخْلَقُونَ ⑦

22. *Mo nŭakw'ŭ*, mai thayŭ, namo mayŭsŭ yŭla makokŭlw'a.

بِأَمْوَاتٍ غَيْرِ أَحْيَاءٍ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ ⑧

LUKU 3

23. Ngai wenyu nŭ Ngai Umwe. Na ta kwa asu ala matetŭkŭlaa Itu, ngoo syoo nŭ ngeni kwa ŭla w'o, namo mausŭŭtwe nŭ ngathŭŭo.

إِلَهُكُمْ إِلَهُ وَاحِدٌ قَالِ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ
فَلَوْ بِهِمْ مُنْكَرَةٌ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ⑨

24. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onth nŭmesŭ maŭndŭ ala mo mavithaa na ala maumbŭlaa. Vate nzika, We ndamendaa ala mekathŭlaa.

لَا جَرَمَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ
إِنَّهُ لَا يُخْبِتُ السُّكْرِينَ ⑩

25. Na yŭla mo makŭlw'a, *Mwŭsŭanŭa ata inyw'ŭ ŭlŭ* wa kŭla Ngai Mwene Vinya W'onth ŭtheetye?' Mo maasya, 'Nŭ movoo ma tene.'

وَلَاذَاقِلَ لَهُمْ مَا آتَا أَنْزَلَ رَجُلًا قَالُوا أَسَاطِيرُ
الْأَوَّلِينَ ⑪

26. Nŭkana mo matonye kŭkua mŭio yoo yŭ mŭlima nthŭnŭ wa Mŭthenya wa ŭthayŭŭkyo, na *ota ŭu*, kŭlungu kya mŭio ya ala mamathyoekasya matena ŭmanyi. Sŭsyai! Maŭndŭ ala makuŭte nŭ mathŭku.

لِيُخْلِقُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يُؤْمَرُ الْفَيِّقَةُ وَمِن أَوْزَارِ
الَّذِينَ يَضِلُّونَ هُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِلَّا سَاءَ مَا يَزِيدُونَ ⑫

LUKU 4

27. Asu ala maŭ mbee woo nŭmaseŭvisye walany'o *ota ŭu*, ņndŭ Ngai Mwene Vinya W'onth nŭwookie ŭlŭ wa myambŭŭŭlyo ya mwako woo kwa ŭu

قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ قَاتَى اللَّهُ بَيْنَنَا لَهُم مِّنَ
الْقَوَاعِدِ فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ مِن فَوْقِهِمْ وَأَتَاهُمُ

kfala nkyamavalokile kuma TULU woo;
na usillo nwookie TULU woo kuma vala
mo matavesi.

الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٨﴾

28.Na Indl Muthenya wa Uthayookyo,
We akamasonokya mo na akamakulya,
'Mefva atindany'a Makwa ala kwoondū
woo inyw'I mwamakaanafasya
Athani?' Asu manengetwe ūmanyi
makasung'la, 'Umūnthi nthoni na thina
vate nzika, *niDvaluka* TULU wa alei.

ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُخْزِنُهُمْ وَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ
الَّذِينَ كُنْتُمْ تُشَاقِقُونَ فِيهِمْ قَالَ الَّذِينَ أُوتُوا
الْعِلْمَ إِنَّ الْخِزْيَ الْيَوْمَ وَالسُّوءَ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٢٩﴾

29.Asu ala alaika mamakw'ithasya yila
mavitsye mathayū moo. Na Indl mo
makoonany'a winyivyo *makyasya*, 'Ithyi
tūyeekaa na ona yIva.' Aiee, vate nzika,
Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmesī
nesa maUndū ala inyw'I mweekaa.

الَّذِينَ تَتَوَفَّيهِمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ فَأَلْقَوْا
السَّلَامَ مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوءٍ بَلْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ
بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٣٠﴾

30.Kwa ūu, likai mbing'loni sya Ngiena
mwikalae vo. Wikalao wa ala mekathila
ni mthoku mūno.

فَادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فليس مَنُورٍ
الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٣١﴾

31.Na yila ala alūngalu makūlw'a,
inyw'I mwIsDanla ata TULU wa kila Mwai
wenyu ūvuan'itye?' mo maasya, 'NI
kiseo vyū,' nūndū kwa asu ala mekaa
moseo ve ūseo TULU wa nthi Ino, na
mūsyi wa Itunī ni mūseango mbee.
Wikalao wa ala alūngalu ni mūseo mūno
vyū----

وَقِيلَ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا خَيْرٌ
الَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَلَدَارُ
الْآخِرَةِ خَيْرٌ وَلَنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ ﴿٣٢﴾

32.Mfūnda ya Tene-W'onthe, ila mo
makamlika; katl wayo vavifila tūlūsī.
Mo makeethwa na kila kyonthe makenda
vo. Uu n'w'o Ngai Mwene Vinya
W'onthe ūmatuvaa ala alūngalu.

جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ كَذَلِكَ يَجْزِي اللَّهُ
الْمُتَّقِينَ ﴿٣٣﴾

33.Asu ala alaika mamakw'ithasya me
atheu. Mo maasya, 'Mūuo wthwe
nenyu!' Likai Itunī nūndū wa maUndū
ala inyw'I mweekaa.'

الَّذِينَ تَتَوَفَّيهِمُ الْمَلَائِكَةُ كَاشِحِينَ يَقُولُونَ سَلَامٌ
عَلَيْكُمْ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٣٤﴾

34. Mo meteele kya0 ateo alaalka moke
 ɪɔɪɔ woo kana ɔtw'io wa Mwɪai waku
 wɪanfe? Uu nɪw'o ala maɪ mbee woo
 meekie. Ngai Mwene Vinya W'onthe
 ndaamavɪɪsya mo, ɪndɪ mo nɪmo
 meevɪɪsya ene.

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ
 أَمْرٌ رَبِّكَ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا ظَنَّهُمْ
 اللَّهُ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٣٤﴾

35. Kwa ɔu, ɔsɔngɪo mʊthʊku wa ɔndʊ
 mo meekie nɪwamavalʊkɪle, na kɪla mo
 mavʊlaa ngʊɪ nɪkyamathyoɪʊɪʊkile.

فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا
 بِهِ يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٣٥﴾

LUKU 5

36. Asu ala mamwɪananisye Ngai na ngai
 ingɪ maasya, 'Ta kethwa Ngai Mwene
 Vinya W'onthe nɪwendie ɔu, ithyɪ
 tʊyɪthwa twakɪthaithe kɪndʊ ona kɪva
 ɔtee Wake, ithyɪ kana maaɪthe maitʊ,
 ona ithyɪ tʊyɪthwa twavatanie kɪndʊ vate
 mwɪao kuma Kwake. 'Uʊ nɪw'o ala maɪ
 mbee woo meekie. ɪndɪ mo Atʊmwa
 mena ɔtonyi wa ɔndʊ ateo kʊvikya
 Utʊmane wɪ ɔtheinɪ?

وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبَدْنَا مِنْ
 دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ نَحْنُ وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَزَمْنَا مِنْ
 دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
 فَهَلْ عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٣٦﴾

37. Na Ithyɪ vate nzika, nɪtwamʊkɪlɪye
 Mʊtʊmwa kuma kwa kɪla andʊ,
 aɪtavany'a, 'Mʊthaitheɪ Ngai Mwene
 Vinya W'onthe na ɪvathaneɪ na Ula-
 Mʊthʊku.' Na ɪndɪ amwe katɪ woo ve
 ala Ngai Mwene Vinya W'onthe
 wamatongoesye na katɪ woo ve ala
 maaɪɪte nɪ kʊminwa. Kwa ɔu, tambʊkai
 ɪɔɪɔ wa nthɪ, mwone ɔndʊ wailyɪ
 mʊminʊkɪlyo wa ala mamatw'ɪkɪthisye
 Athani ta akengani!

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ
 وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ
 وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَمِنْهُمْ مَنْ فِي الْأَرْضِ
 فَإِنظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ ﴿٣٧﴾

38. Ethwa we wɪna vata na kʊtongoew'a
 kwoo, ɪndɪ manya kana Ngai Mwene
 Vinya W'onthe vate nzika,
 ndamatongoeasya asu ala
 mamathyoekasya ala angɪ. Na ta kwa
 asu vai atetheesya.

إِنْ تَحْرِضْ عَلَى هَذَا لَهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ
 يُضِلُّ وَمَا لَهُمْ مِنْ لُصُوفٍ ﴿٣٨﴾

39. Namo mevītaa na Ngai Mwene Vinya W'onthe na mawīvīto moo me vinya mūno, kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakamathayūōkyā ala makusaa. Aiee, *We kwa ūla w'o akamokīlyā mo* --- ūtianīo *We mwene ūtw'īte*, Indī andū aingī mūno mayīsī.

40. *We akamokīlyā mo* nīkana atonye kūmavathōkanīsyā katī wa maōndū ala mo mavathōkanganīaa, na nīkana asu ala maleile kwītkīla matonye kūmanya kana mo māī akengani.

41. Ndeto Yaitū ūlū wa kīndū, yīla Ithyl twakyenda kyo, Ithyl tūkītavasyā tū, 'Tw'īka!' na ūu nūu.

LUKU 6

42. Nata asu ala matiie mīsyī yoo kwoondū wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ītina wa kūvītw'a kwoo, Ithyl vate nzika, tūkamanenge ūtūo mūseo ūlū wa nthī īno; na kwa ūla w'o ītuvi ya Itunī nī īnenange mūno, Indī takethwa mo nīmamanya---

43. Asu ala momīlasyā na kw'ia wīkwatyo woo nthīnī wa Mwīai woo.

44. Na Ithyl tūyaatūma *ta Atūmwa* mbee waku ateo aūme ala Ithyl twamatwale ūvuan'y'o, kwa ūu, makūlye asu ala nīmo aūngamī ma Maandīko Matheu, ethwa we ndwīsī.

45. Ithyl twamatūmie mo mena Syama na Maandīko Matheu. Na Ithyl nītūtheesyē we Kīlīlīkany'a nīkana we ūtonye kūtavany'a kwa mbāa-andū onthe ma nthī kīla kītheetw'e kwoo; na nīkana mo matonye kūśūanīa.

46. Mo Indī, ala maseūvasyā nzaama nthūku, mew'aa me mūuonī na kana Ngai Mwene Vinya W'onthe

وَأَقْسُوا بِاللَّهِ جَهْدَ إِنسَانِهِمْ لَّا يَتَّبِعَ اللَّهُ مَن
يَمُوتُ بَلَىٰ وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ
لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦﴾

لِيُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي يُخْتَلَفُونَ فِيهِ وَلِيُعَلِّمَ الَّذِينَ
كَفَرُوا أَنَّهُمْ كَانُوا كَذِبِينَ ﴿٧﴾

إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَن نَّقُولَ لَهُ كُنْ
فَيَكُونُ ﴿٨﴾

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا لَنَبَيِّنَنَّهُمْ
فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً ۖ وَلَا جَزَاءَ الْأَعْدَىٰ ۚ لَوْ كَانُوا
يَعْلَمُونَ ﴿٩﴾

الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿١٠﴾
وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نَحْنُ الْبَهِيمَ فَتَلَوُا
أَهْلَ الدِّيرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿١١﴾

بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ
لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٢﴾

أَفَأَمِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ يَمْصِفَ اللَّهُ بِهِمْ
الْأَرْضَ أَوْ يُبَادِيَهُمْ الْعَذَابَ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٣﴾

ndakamalikya nthĩ mathekelye, kana
ũsilĩlo ndũkavika tũlũ woo kuma vandũ
matavesĩ?

47.Kana We ndakamakwata mo
mũendelenĩ woo kũũ na kũũ nĩkana
maikethwe matonya kwananga
mawalany'o ma Ngai?

48.Kana We ndakamakwata mo *kwa*
nzĩa ya wanangĩko wa kavola? Ow'o,
Mwĩai waku nĩ Mũuu, Usũĩtwe nĩ tei.

49.Mo nomonete kana syuu sya kĩla
kĩndũ Ngai Mwene Vinya W'ontho
ũmbĩte kĩendaa kuma kw'okonĩ kwa
aũme na kw'oko kwa aka, syĩvalũkĩtye
nthĩ kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho
inyivĩtw'e?

50.Na kyonthe ona kĩva kĩla kĩ matunĩ
na kyũmbe ona kĩva kĩla kĩ tũlũ wa nthĩ
kĩnyivasya kwa Ngai Mwene Vinya
W'ontho *na wĩnyivyo*, ona alaĩka *ota ũu*,
namo mayĩkathĩaa.

51.Mo nĩmamũkĩaa Mwĩai woo tũlũ
woo, na mo mekaa ũndũ mo meeyĩaĩwa.

LUKU 7

52.Ngai Mwene Vinya W'ontho aĩtye,
'Mũikose *kwa ũthaihi* ngai ilĩ. Ve Ngai
o Umwe tũ. Kwa ũu, ngĩei Nyie
nĩnyioka.'

53.Na nĩ Kyake kyonthe ona kĩva kĩla kĩ
matunĩ na tũlũ wa nthĩ na ũtonyi wa
kũnyuva nzĩa nĩ Wake tene na tene.
Inyw'ĩ indĩ mũkamũkĩaa ũngĩ ona wĩva
mbee wa Ngai Mwene Vinya W'ontho?

54.Na ũathimo ona wĩva ũla inyw'ĩ
mwĩna w'o, nĩ kuma kwa Ngai Mwene
Vinya W'ontho. Na yĩla thĩna
wamũkwata inyw'ĩ, mwĩtasya *ũtethyo*
kuma kwake.

55.Indĩ yĩla We wamũvetangĩa inyw'ĩ
thĩna, sisya! Nguthu imwe katĩ wenyu

أَوَيَأْخُذُكُمْ فِي تَقْلِيدِهِمْ مَا هُمْ بِمُتَّبِعِينَ ۝

أَوَيَأْخُذُكُمْ عَلَى تَقْوِيمٍ فَإِنَّ رَبَّكُمْ لَرْءُوفٌ رَحِيمٌ ۝

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ يَتَّبِعُونَهُ أَطِلَالُهُ

عَنِ الْيَمِينِ وَالشَّمَائِلِ سُجَّدًا لِلَّهِ وَهُمْ ذَاخِرُونَ ۝

وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ

دَابَّةٍ وَالنَّاسِ وَهُمْ لَا يَسْجُدُونَ ۝

يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ قُدْرَتِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا

يُؤْمَرُونَ ۝

وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَّبِعُوا آلِهَتَ الْهِنِ الَّذِينَ إِنشَاءُوا لَهُ

وَأَجِدَ قَائِلَى فَارَهُبُونَ ۝

وَلَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَهُ الدِّينُ وَاجِبًا

أَفَغَيْرَ اللَّهِ تَتَّقُونَ ۝

وَمَا يَكُمُ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ثُمَّ إِذَا مَنَّكُمُ الضَّرُّ

فَأَلَيْهِ تَجَرُّونَ ۝

ثُمَّ إِذَا أَكْشَفَ الضَّرَّ عَنْكُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْكُمُ يَرْتَفِعُونَ

maitonya kŭtiwa itina ona saa ūmwe, ona maitonya kŭvŭtŭka mbee wayo.

63.Namo nŭmamwŭlŭlŭlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe syŭndŭ ila mo ene matasyendete na nŭmŭ syoo ineenaa ūvŭngŭ kana mo makeethwa na kŭla kŭndŭ kŭseo mŭno. Vate nzika vyŭ, Mwaki ūkeethwa wŭ woo, namo makavinganŭ'a vau nthŭnŭ, na makatiwa vo.

64.Nŭvŭta na Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ithŭl nŭtwamatŭmie Atŭmwa kwa mbaŭ syonthe sya andŭ mbee waku we; Indŭ Satani nŭwamanakavisye mawŭa moo mooneka me manake kwoo. Kwa ūu, we nŭwe mŭsyaŭŭsya woo ūmŭnthŭ, namo makeethwa na ūsilŭlo wŭ woo.

65.Na Ithŭl tŭyaakŭtheesya Ivuku we ateo we ūtonye kŭmatavya mo ŭlŭlŭ wa maŭndŭ ala mo mavathŭkanganŭaa, na ta ūtongoi, na tei kwa andŭ ala metŭkŭlaa.

66.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭtheetye kŭw'ŭ kuma ituni, na nŭmŭthayŭŭkŭtye nthŭ itina wa kŭkw'ŭ kyayo. Vate nzika, nthŭnŭ wa ūndŭ ūŭ ve Kyama kwa andŭ ala matonya kwŭw'a.

LUKU 9

67.Na vate nzika, nthŭnŭ wa ng'ombe ūta ūu ve kŭsomo kwenyu. Ithŭl nŭtŭmŭnengae inyw'ŭ kŭnyw'a kŭla kyumaa mavunŭ masyo, kuma katŭ wa kyaa na nthakame, ŭia ŭthumo na ya kwendeesya kwa ala mayŭnyusaa.

68.Na katŭ wa mosyao ma mŭtende na mŭsavivu, vala inyw'ŭ mumasya kyaŭnyw'a kya kŭtoony'a na ŭlu mŭseo. Nŭw'o, nthŭnŭ wa ūndŭ ūŭ ve Kyama kwa andŭ ala mathŭkŭmŭthasya kŭlŭko kyoo.

جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَتَأَخَّرُونَ سَاعَةً وَلَا يَتَقَدِّمُونَ ٣٥

وَيَجْعَلُونَ لَهُ مَا يَكُونُونَ وَتَصِفُ أَلْسِنَتُهُمُ الْكَذِبَ
أَنَّ لَهُمُ الْحُسْنَىٰ لَا جَرَمَ أَنَّ لَهُمُ النَّارَ وَأَنَّهُمْ
مُقَرَّبُونَ ٣٦

ثُمَّ قَالَ لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّن قَبْلِكَ فَوُتِنَ لَهُمْ
الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَهُمْ فِيهِمْ أَيُّومٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ
أَلِيمٌ ٣٧

وَمَا أَرْسَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا يُسَبِّحُ لَهُمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا
فِيهِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ٣٨

وَاللَّهُ أَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنبَايَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ
مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ٣٩

وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً لِّتُؤْمِنُوا بِهَا لِقَوْلِهِ
مِنْ بَيْنِ قُرَيْشٍ أَنَّهُمْ يُبْنُونَ أَسْوَاقًا لِلْشَّرِّ ٤٠

وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ
سَكْرًا وَرِزْقًا حَسَنًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ٤١

69.Na Mwłai waku n0młveveee nz0kł, *akyasya*, We se0vya ny0mba syaku łimanł na nthłnł wa maima ma młłł na nthłnł wa myat0 ıla and0 masaa.

70.'Indł yai kłla *m0themba* wa matunda, na łndł atłłai mwłnyivłtye nzłı ıla Mwłai wenyu wlyłalte.' Mavunł masyo nłvaumaa kya0nyw'a kłna młvw'anłle yłna kłvath0kany'o. Nthłnł wakyo ve m0iito kwa and0. Vate nzika, nthłnł wa 0u ve Kyama kwa and0 ala mas0anłaa.

71.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe n0m0mbaa inyw'ł na We n0m0kw'łthasya; na ve *amwe* katł wenyu ala mavikaa 0k00 m0vıt0ku makasya 0manyi łtina wa kwłthwa naw'o. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nł 0manyi-W'onthe, Mwene-Utonyi.

LUKU 10

72.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe n0manengete *amwe* katł wenyu syłnd0 k0vıta ala angł nthłnł wa młthłnzło *ya nthı*łno. Indł asu ala manengetwe mbee wa angł, maikaumya *kılungu ona kımwe kya młthłnzło ya nthı* kwa asu ala moko moo ma a0me mama0ngamłe, nłkana makethwa mena *ianda* syłanene nthłnł wayo. Indł mo makayłlea łnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe?

73.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe n0m0se0vısyey inyw'ł atındany'a kuma katł wenyu ene, na n0m0se0vısyey inyw'ł kuma kwa atındany'a asu syana sya ivıłı na nz0k0l0, na n0m0nengete inyw'ł syłnd0 nzeo. Mo łndł makeetłkłla syłnd0 sya mana na k0yłlea łnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe?

74.Na mo mathaithaa 0te0 wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ıla ite na 0tonyi wa k0manenge m0thłnzło ona wıwa

وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا
وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ ﴿٦٩﴾

تُخْرِجِينَ مِنَ كُلِّ مَنَاطِرٍ سُبُلَ رَبِّكِ ذُلُلًا
يَخْرُجُ مِنْ بَطْنِهَا شَرَابٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ فِيهِ شِفَاءٌ
لِّلنَّاسِ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْتَكِرُونَ ﴿٧٠﴾

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ ثُمَّ يَتَوَفَّاكُمْ وَنُفُوسُكُمْ مِّنْ يَّشُرُّ إِلَى
أَزْدِلِ الْعُرِيِّ لَئِنْ لَّا يَعْلَمُ بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ
بِذُنُوبِهِ ﴿٧١﴾

وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ فِي الزَّيْرِ قَمَّا
الَّذِينَ فَضَّلُوا بَرَأَوْنِي رِزْقِهِمْ عَلَىٰ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ
فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّهُ يَجْحَدُونَ ﴿٧٢﴾

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُم
مِّنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَدَدَةً وَرَدَّكُمْ مِنَ الْغَلَبَةِ
إِنَّمَا بَاطِلٌ يُؤْمِنُونَ وَيُنْعَتِ اللَّهُ هُمْ يَكْفُرُونَ ﴿٧٣﴾

وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنَالُكَ لَهُمُ سِرٌّ
مِّنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ شَيْئًا وَلَا يَسْطِيعُونَ ﴿٧٤﴾

kuma matunī na ʾlōlō wa nthī, ona syo iikethīwa na Ōtonyi ta Ōsu ona *Indī*.

75. Kwa Ōu, mŌikaseŌvye mīvw'anano ya Ngai Mwene Vinya W'onthe. Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīsf na inyw'ī mŌyīsf.

76. Ngai Mwene Vinya W'onthe anenganae ngelekany'o ya ngombo yī mwene, ʾtena Ōtonyi ʾlōlō wa kīndū ona kīva; na mŌndū *wīna Ōthasyo* Ōla ʾithyī tŌmŌunengete kuma Kwitū-Ene kyaŌya kīseo, na we aumasya Ōtheinī na kīmbithīnī. Mo nŌndū Ōmwe? Ndaḥa syīthwe kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe! Indī aingī mŌno moo mayīsf.

77. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe enengane ngelekany'o ya andū eīf, Ōmwe woo ndaneena, atena Ōtonyi wa Ōndū, na nī mŌio kwa mwīai wake; yīla we wamŌtŌma, ndaetae Ōseo. NŌtonya kwīthwa Ōndū Ōmwe na Ōla wīyīḥaa ŌlŌngalu na Ōla we mwene wī nzīanī ʾla ndŌngalu?

LUKU 11

78. Na ʾila itonekaa syī ʾlōlō wa nthī na matunī nī sya Ngai Mwene Vinya W'onthe; na Ōvoo wa Ōla Saa nī ta kŌveny'a kwa itho, aīee, yī vakuvangī mbee. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na Ōtonyi ʾlōlō wa syīndū syonthe.

79. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwamŌetie inyw'ī kuma mavunī ma maa-nyinyia menyu yīla inyw'ī mŌteesī kīndū, na nīwamŌnengie inyw'ī metho na matŌ na ngoo, nīkana mŌtonye kŌtŌnga mŌvea.

80. Mo nomasyaasya nyŌnyi ʾilŌmīte *ʾlōlō* yayayanī katī wa ʾtu. Vai Ōtuma ʾiluma *ʾlōlō* mŌno yayayanī ateo Ngai Mwene

فَلَا تَضْرِبُوا إِلَهُ الْأَمْثَالِ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ⑤

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَبْلُ لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ مَنْ رَزَقْنَاهُ مِنَّا رِزْقًا حَسَنًا فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْهُ سِرًّا وَجَهْرًا هَلْ يَسْتَوُونَ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ⑥

وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا ذُلَّيْنِ أَحَدُهُمَا أَبْكَمُ لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَهُوَ كَلٌّ عَلَى مَوْلَاهُ أَيْنَمَا يُوَجِّههُ لَا يَأْتِ بِخَيْرٍ هَلْ يَسْتَوِي هُوَ وَمَنْ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ⑦

وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ⑧

وَاللَّهُ اخْرَجَكُمْ مِنْ بَطْنِ أُمِّكُمْ لَا تَتَلَوْنُ شَيْئًا وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ⑨

الْعَبِيدُ إِلَى الظُّلُمِ مُسْتَعَرَبُونَ فِي جَوْ السَّمَاءِ مَا يُشْكِرُونَ إِلَّا اللَّهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ⑩

Vinya W'onthe. Ow'o, nthlñi wa undũ
ũũ ve Syama kwa andũ ala metikila.

81.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe
nũmũseũvisye inyw'i mĩsyĩ yenyu,
vandũ venyu va kũthũmũa, na
nũmũseũvisye inyw'i mbũa sya nyamũ
ta wĩkalo wa kavinda *malwanda* ila
mwonaa syĩ mbũthũ yĩla mũendete kyalo
na ľvinda yĩla mwaũngama; na nthlñi wa
w'ia wasyo, na maw'ia masyo, na
nginga syasyo We *nũmũnengete* inyw'i
syĩndũ sya mũsyĩ na syĩndũ sya
kũmwafila kwa ľvinda.

82.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe
nũmũseũvisye inyw'i, katĩ wa ila We
ũmbĩte, *syĩndũ* sya *kũmwĩkĩla* muunyĩ; na
akamũseũvisya inyw'i syĩlvitho nthlñi wa
ĩlma *ngunga*, na akamũseũvisya inyw'i
ityeyo ila imũsũvĩaa ũvyũvu, na ngũa
sya iaa ila imũsiĩlaa inyw'i ľvinda ya
makaũ. Uu nĩw'o We wĩanĩlasya mumo
Wake ľũlũ wenyu, nĩkana inyw'i
mũtonye kũmwĩnyĩvisya We.

83.Indĩ ethwa mo nĩmekũalyũka, Indĩ
wĩa waku no kũvikya Utũmane ũtheinĩ.

84.Mo nĩmesĩ nesa vyũ mumo wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe *tondũ* mo
mawonaa Indĩ nĩmaũleaa; na aingĩ mũno
moo maitũngaa mũvea.

LUKU 12

85.Na *lilikanai* mũthenya ũla Ithyl
tũkamyũkĩllya ngũsĩ kuma kwa kĩla
andũ, na Indĩ asu ala matetikĩllya
maiketĩkĩlw'a *kũthaithana* ona
kũthaithana kwoo kũiketĩkĩlwa.

86.Na yĩla asu ala meekie naĩ makawona
ũsilĩlo vyũ, w'o ndũkatw'ĩkĩthw'a
kwĩthwa wĩ mũvũthũ kwoo, ona mo
maikanengwa ľvinda.

87.Na yĩla asu ala mamwĩananasya Ngai
na ngai ingĩ makasyona ngai isu

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ
جُلُودِ الْأَنْعَامِ بُيُوتًا تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ
إِقَامَتِكُمْ وَمِنْ أَصْوَابِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارِهَا
إِنَّا أَنْتَ وَمَتَاعَا إِلَىٰ جَانِبِ ۝

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِمَّا خَلَقَ ظِلَالًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ
الْجِبَالِ الْكُنَاتِ وَجَعَلَ لَكُمْ سَرَابِيلَ تَقِيكُمُ الْحَرَّ
وَسَرَابِيلَ تَقِيكُمُ بَأْسَكُمْ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ
لَعَلَّكُمْ تَسْلِمُونَ ۝

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلْغُ الْبَيْنُ ۝
يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللَّهِ ثُمَّ يُنْكِرُونَهَا وَأَكْثَرُهُمْ
فِي الْكُفْرُونَ ۝

وَيَوْمَ نَبْعَثُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا ثُمَّ لَا يُذَنِّقُ
لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ۝
وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ ظَلَمُوا الْعَذَابَ فَلَا يَخَفُّ عَنْهُمْ
وَلَا هُمْ يَنْظُرُونَ ۝

وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ أَشْرَكُوا شُرَكَاءَهُمْ قَالُوا رَبَّنَا
هَٰؤُلَاءِ شُرَكَائُنَا الَّذِينَ كُنَّا نَدْعُوا مِنْ دُونِكَ

atindany'a masyo, mo makasya, 'Mwŵai waitū, ii nŵsyo ngai siitū ila ithyŵ twasyŵkaŵlaa vandū Vaku We.' Kavindanŵ kau-syo ikamakūthūkŵla na kūmatavya, 'Vate nzika, inyw'ŵ mwŵ akengani.'

88.Namo makaumya wŵnyivyo kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe mūthenyanŵ ŵsu, na maūndū onthe ala mo maseūvasya makamaŵa.

89.Ta kwa asu ala matetŵkŵlaa na kūmalūngya andū kuma nzŵanŵ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ithyŵ tūkongeleela ŵsilŵlo ŵlū wa ŵsilŵlo woo nūndū mo nŵmeekie mothyoeuku.

90.Na lilikanai mūthenya ŵla Ithyŵ tūkamyūkŵŵya ngūŵŵ kuma nthŵnŵ wa kŵla mbaŵ katŵ woo ene, na Ithyŵ tūkakūete we ta ngūŵŵ ŵlū wa aa. Na Ithyŵ nŵtūtheesye we Ivuku ya kūtavany'a kŵla kŵndū, na ŵtongoi, na tei, na ŵvoo mūseo kwa asu ala menyivasya kwa Ngai.

LUKU 13

91.Niw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe endaa mwŵkalae na ŵlūngalu, na kūtethya na mumō, na nenganei ta kūnengane nyūmba kwa nyūmba; na nūvatanaa wathavu, na ŵthūku wŵyonanŵtye, wa wŵki-wa-naŵ. We nūmūtaaa inyw'ŵ nŵkana mūtonye kwŵŵŵŵŵ.

92.Na ŵanŵŵŵŵ ŵtianŵo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe yŵla mwatianŵa; na mūikatūle mawŵŵŵto menyu ŵtina wa kūmalūlūmŵŵŵŵ, oyŵla mūmūtw'ŵkŵthŵtye Ngai Mwene Vinya W'onthe ta mūūngamŵŵ wenyu. Ow'o vyū, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵŵŵŵŵ ŵndū inyw'ŵ mwŵkaa.

فَالْقُوا إِلَهُمُ الْقَوْلَ إِنَّكُمْ لَكُلُّكُمْ نَاقُونَ ۝

وَالْقُوا إِلَى اللَّهِ يَوْمَئِذٍ السَّلَامَ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ۝

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ ۝

وَيَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَى هَؤُلَاءِ وَتَرْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ ۚ تَبْيِِّنًا لِمَا نَحْنُ بِفَعْلٍ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّلْمُسْلِمِينَ ۝

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ۝

وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَفْضُوا الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا ۚ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ۝

93. Na mŭikethwe mŭilyĩ ta kyo *kĩveti* kĩa, itina wa kwokotha mŭũmu, kyatilangile kĩa kyakyo tũlungu. Inyw'ĩ nĩmũmatw'ĩkĩthĩye mawĩvĩto menyu ta nzĩa sya kũkengana katĩ wenyu, *mũkĩta* nguthu imwe ya andũ ndĩkese kwĩthwa na vinya mbee wa ita Ingĩ. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontha amũta inyw'ĩ kwa nzĩa Isu, na Mũthenyanĩ wa Uthayũũkyo We akamũvathũkanĩsya inyw'ĩ maũndũ ala inyw'ĩ mwavathũkanganĩaa.

94. Na takethwa Ngai Mwene Vinya Wonthe *nĩweekĩe* kwenda Kwake vinya, vate nzika, We ethĩwa amũtw'ĩkĩthĩsye inyw'ĩ *inyw'ontha* kwĩthwa o andũ amwe; Indĩ We amũekaa ae ũla we wenda; na amũtongoeasya ũla We wenda; na vate nzika, inyw'ĩ mũkakũlw'a tũũ wa ũndũ ũla inyw'ĩ mweethĩlawa mũkĩka.

95. Na mũikaitw'ĩkĩthĩye ithitũ syenyu ta nzĩa sya ũkengani katĩ wenyu; kana kũũ *kwenyu* kũikese kũtiũũka itina wa kwĩthĩwa kwĩ kũũmu, na inyw'ĩ mũkasama ũthũku nũndũ nĩmwaalyũlile andũ kuma nzĩanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'ontha, na inyw'ĩ mũkeethwa na ũsilĩlo wĩ woo.

96. Na mũikakũany'e ũtianĩo wa Ngai Mwene Vinya W'ontha na thoaa mũvũthũ. Vate nzika, kĩa kĩ vamwe na Ngai Mwene Vinya W'ontha nĩ kĩseo mbee kwenyu takethwa inyw'ĩ nĩmwamanyie tũ.

97. Kĩa inyw'ĩ mwĩna kyo kĩkeethwa vathei, na kĩa ona kĩa kĩa Ngai Mwene Vinya W'ontha kĩkekala tene na tene. Na Ithĩ vate nzika, tũkamanenge asu ala momĩĩasya ituvi yoo kwĩanana na mawĩa moo ala maseo mũno vyũ.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَفَضَتْ غُرْلَهُمَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ
أَنْكَاثًا تَتَّخِذُونَ آيَاتَكُمْ دَعَايَاتٍ تَكُونُ
أَمَةً هِيَ آيَاتِي مِنْ أَمَةٍ إِنَّا بِلَوْمِ اللَّهِ بِهِ وَلَيَبَيِّنَنَّ
لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ⑤

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يُضِلُّ
مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَلَتَسْلُنَ عَمَا
لَكُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ⑥

وَلَا تَتَّخِذُوا آيَاتَكُمْ دَعَايَاتٍ بَيْنَكُمْ فَتَرِلَ قَدَمٌ
بَعْدَ ثُبُوتِهَا وَتَذُوقُوا الشَّوْءَ بِمَا صَدَقْتُمْ عَنْ
سَبِيلِ اللَّهِ وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ⑦

وَلَا تَشْتَرُوا بِعَهْدِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا إِنَّمَا عِنْدَ اللَّهِ
هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ⑧

مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ وَلَئِنَّ
الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ⑨

98. Ula wonthe ona wīva wīkaa ūlŋgalu, e mūndūme kana e mūndūmūka, na e mwīfīkīli, Ithyī vate nzika, tūkamūenge we thayū mūtheu; na Ithyī tūkamanenge ala mailī ta asu ūtvi yoo kwīanana na ūseo mūnene vyū wa mawīa moo.

99. Na yīla we ūsoma Kulani, mantha wīvitho kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nūndū wa Satani ūla ūleetwe.

100. Vate nzika, we ndena ūtonyi ūlū wa asu ala metīkīlaa na maiaa wīkwatyo woo kwa Mwīai woo.

101. Utonyi wake wī ūlū wa ala matumaa ndūō nake tū na ala mamwīananasya We na atindany'a.

LUKU 14

102. Na yīla Ithyī twaete Kyama vandū va kīngī—na Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīsi nesa vyū kīla We ūvuanasya—mo maasya. 'We wī mūkengani' Aiee, ūndī andū aingī mūno mayīsi.

103. Asya, 'Veva wa ūtheu nūyītheetye yo kuma kwa Mwīai waku na w'o, kana We atonye kūmekīa mo vinya asu ala metīkīlaa, na ta ūtongoi na ūvoo mūseo kwa Masilamu.'

104. Na ow'o Ithyī nītwīsi kana mo maasya, 'kana nī mūndū ūmūmanyīasya we. ūndī kīthyomo kyake ūla mo mamūtalīhasya nī kīeni, oyīla kīī nī kīthyomo kya Kīalavu, kītheu na kīlūngalu.

105. Ta asu ala matasyīfīkīlaa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'on the ndakamatongoesya mo, namo makeethwa na ūsilīlo wī woo.

106. No asu tū ala matasyīfīkīlaa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe, ala

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرًا أَنتَنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ
فَلَنَجْجِيَنَّهُ حَيَوَةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ
بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩٨﴾

فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ
الرَّجِيمِ ﴿٩٩﴾

إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ
يَتَوَكَّلُونَ ﴿١٠٠﴾

إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ
مُشْرِكُونَ ﴿١٠١﴾

وَلَوْ أَنَّ بَدَلْنَا آيَةَ مَكَانٍ آيَةً وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا
يُنْزِلُ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفَرِّقٌ بَلْ أَكْثَرُهُمْ
لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٢﴾

قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ لِيُثَبِّتَ
الَّذِينَ آمَنُوا وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ ﴿١٠٣﴾

وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ
لِّسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجِبُ وَهَذَا لِسَانُ
عَرَبٍ مُّبِينٌ ﴿١٠٤﴾

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ لَا يَهْدِيَهُمُ اللَّهُ
وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٠٥﴾

إِنَّمَا يَقْرَأُ الْكَذِبَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ

maseŭvasya ūvŭngŭ, namo nomo akengani.

107. Ula ona wŭva ūleaa kŭmwŭtŭkŭla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūtina wa kwŭtŭkŭla ateo ūla wathing'ŭw'a na kŭkŭla mŭvaka ya ūmŭtŭsyo wake oyŭla ngoo yake yŭkalaa ūlŭmŭte nthŭnŭ wa mŭtŭkŭlo. Indŭ asu ala ngoo syoo syŭanŭwe nŭ ūlei, ūthatu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūkavalŭka ūlŭ woo na vakeethwa na ūsilŭlo mŭnene kwoondŭ woo.

108. Kŭtumi nŭndŭ mo nŭmendie thayŭ wa nthŭ ūno mbee wa Itunŭ, na nŭndŭ Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andŭ ala matetŭkŭlaa.

109.. Mo nŭmo ala Ngai Mwene Vinya W'onthe wŭtŭtŭte ūsiŭlo ūlŭ wa ngoo syoo na matŭ moo na metho moo. Na nomo ala matasŭvŭaa.

110. Vate nzika, mo nŭmo makethwa na wasyo Itunŭ.

111. Indŭ, vate nzika, Mwŭai waku ---- kwa asu ala makŭie kuma mŭsyŭnŭ yoo ūtina wa kŭthŭnŭw'a na Indŭ meething'ŭtŭsy na vinya nzŭanŭ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na mekala meyŭmŭtŭsy---ŭ, vate nzika, ūtina wa ūu Mwŭai waku nŭ Mŭekanŭ Mŭno Vyŭ, Usŭtŭwe nŭ tei.

LUKU 15

112. Mŭthenya ūla kŭla thayŭ ūkoka wŭneene w'o mwene, na kŭla thayŭ ūkatuvwa vyŭ kwŭanana nŭndŭ w'o weekie, namo maikavŭtŭw'a.

113. Ngai Mwene Vinya W'onthe anenganae ngelekany'o ya mŭsyŭ ūla watanŭie ūsŭvŭ na mŭuo; ūu waw'o waŭvikŭaa kwa wingŭ kuma kŭla vandŭ; Indŭ w'o nŭwamaleile manee ma Ngai

اللَّهُ وَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ﴿١٠٧﴾

مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أَكْرَهَ
قَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ
صَدْرًا فَلَيْسَ بِهِ عَذَابٌ مِنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٨﴾

ذَلِكَ يَأْتِيهِمْ اسْتَحْبُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ
إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿١٠٩﴾

أُولَئِكَ الَّذِينَ طَعَّ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَسَنَعِهِمْ
أَبْصَارَهُمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْغٰفِلُونَ ﴿١١٠﴾
لَا جَزَاءَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْخٰسِرُونَ ﴿١١١﴾

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ هَاجَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا قُتِلُوا
ثُمَّ جَهِدُوا وَصَبَرُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ
رَحِيمٌ ﴿١١٢﴾

يَوْمَ تَأْتِي كُلُّ نَفْسٍ بِجِاِئِلٍ عَنْ نَفْسِهَا وَتُوَفَّى
كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١١٣﴾
وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ آمِنَةً مُطْمَئِنَّةً
يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ
بِأَنْعَمِ اللَّهِ فَادْقَحَهَا اللَّهُ يَبَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ

Mwene Vinya W'onthe, kwa Ou, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵatumie ekali maw'o masama thay0 wovanŵtwe nŵ nzaa na w'ia ta ūsyao wa maūndū ala mo meekaa.

114.Na ow'o Mūtūmwa nŵkŵte kwoo kuma katŵ woo ene, Indŵ mo nŵmamūtw'ŵkŵthisye we ta mūkengani, kwa ūu ūsilŵlo nŵwamakwatie mo yŵla maŵ eki-ma-naŵ.

115.Kwoondū wa ūu yai katŵ wa syŵndū ila mbŵŵkŵlye na nzeo ila Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmūnengete inyw'ŵ; na ŵthŵwai mŵŵna mūvea nūndū wa mumo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ethwa nŵ We inyw'ŵ mūthaitaa.

116.We nūmūvatŵte inyw'ŵ tū kūya nyama sya nyamū ila ngw'0 na nthakame na nyama sya ngūlūe na ila iwetewe syŵtwa yŵngŵ eka ya Ngai Mwene Vinya W'onthe. Indŵ ūla ūnūkūngŵŵ'a nŵ ūndū ūtathūkŵka kana atekwenda na atena kŵeleelo kya kŵŵka naŵ, Indŵ vate nzika, Ngai Mwene Viya W'onthe nŵ Mūekanŵi Mūno Vyū, ūsŵŵtwe nŵ tei.

117.Na mūikasye-- nūndū wa ūvūngū ūla nŵmŵ syenyu ineenaa----'Kŵ nŵkŵŵkŵlye, na kŵ nŵ kŵvatane,' ta kūseūvya ūvūngū ūlū wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Vate nzika, ala maseūvasya ūvūngū ūlū wa Ngai Mwene Vinya W'onthe mayaŵlaa.

118.Itina wa ūtandŵthyo mūnini. Ve ūsilŵlo wŵ woo kwoondū woo.

119.Na kwa asu ota ūu ala nŵ Ayuti, Ithŵ nŵtawatanŵe mbee wa ūu syŵndū ii syonthe ila Ithŵ tūūtavŵte we. Na Ithŵ tūyaamavŵŵsya mo, Indŵ mo nŵmo meevŵŵsya mo ene.

بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ

وَلَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْهُمْ فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ وَهُمْ ظَالِمُونَ

فَكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِمْ وَلَا تُكْسِرُوا شَجَرَهُمْ وَمَا كُنْتُمْ بِعَبِيدِهِمْ

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخَيْزِ وَمَأْكِلَ الْهَيْزِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

وَلَا تَقُولُوا إِنَّمَا تَصِفُ آلَسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هَذَا حَلَلٌ وَهَذَا حَرَامٌ لَتَقْتُلُوا عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ

مَتَاعٌ قَلِيلٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ
وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَامًا مَا قَصَصْنَا عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

120.Indī vate nzika, Mwīai waku-kwa asu ala mekaa naī matena ūmanyi na kwīlila na kŭseŭvya mavītyo--- If, vate nzika, Itina wa ūu Mwīai waku nī Mŭekanī Mŭno Vyŭ, Usŭftwe nī tei.

LUKU 16

121.Avalamu aī mbaī nima we mwene, mwīw'i wa Ngai Mwene Vinya W'onthe mavinda onthe, *ŭla weenenganīte*; Kwake kīla īvinda; kwa ūla w'o, we ndaī katī wa athaithi ma mīvw'anano.' ^{1*}

122.Ena mŭvea kwoondŭ wa manee Make mavinda onthe; We nīwamŭnyuvie we na nīwamŭtongoesye nzīanī ūla ndŭngalu.

123.Na Ithyī nītwamŭnengie we ūseo nthīnī wa nthī ūno, na Ituni vate nzika, we akeethwa katī wa ala alŭngalu.

124.Na *yu* Ithyī nītŭkŭvuanīsyē we, *tŭkyasya*, 'Atīūa nzīa ya Avalamu *ŭla* wamwelekele Ngai mavinda onthe na we ndaī ūmwe wa asu ala mamwīananasya *We* na atindany'a.

125.Savato nīyayiwe ūlŭ wa asu ala mavathŭkanganie ūlŭ wake *Avalamu na*

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ عَمِلُوا الشُّرُوءَ بِمَهَالَةٍ ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٦﴾

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا وَلَمْ يَكُ مِنَ الشِّرْكِينَ ﴿١٧﴾

شَاكِرًا لِأَنْعُمِهِ إِجْتَبَاهُ وَهَدَاهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٨﴾

وَأَتَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَوَرَّاهُ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الضَّالِّينَ ﴿١٩﴾

ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الشِّرْكِينَ ﴿٢٠﴾

إِنَّمَا جُعِلَ التَّهْتُّ عَلَى الَّذِينَ ائْتَفَقُوا فِيهِ وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَيُتَابِعُ الْكَافِرِينَ وَيُخْلِفُونَ ﴿٢١﴾

¹ *Avalamu aī mbaī nima we mwene' nī kwasya kana we aī na mbeŭ na wīkwatyo wa mbaī nene ūla wathiwe.

ndīni yake na Mwīai waku vate nzika, akatw'a katī woo Mūthenyanī wa Uthayūkyo ūlū wa maōndū ala mo mavathūkanganīaa.^{2*}

126. Itana nzīanī ya Mwīai waku wīna ūī na ūtao wīna ūseo, na kaananīa namo na nzīa ūla yalle mūno vyū. Vate nzika, Mwīai waku nīwīsi nesa vyū ūla welelūkte kuma nzīanī Yake; na We nūmesī asu ala matongoew'e nesa.

127. Na ethwa inyw'ī *mwīenda* kūmasilīla *avinyānī*, īndī masilīlei kwīanana nondū inyw'ī mwīkītwe ūthūku wīana; īndī mwoonany'a ūmīlīsyō, vate nzika, ūu nī ūseo mūno vyū kwa asu ala momīlīasya.

128. Na we ūmīlīsyā wīna ūmīlīsyō; na nīw'o ūmīlīsyō waku *nūtonyeka* tū vamwe na *ūtethyō* wa Ngai Mwene Vinya W'onthē. Na we ndūkamew'īe kyeve mo, ona ndūkaūyē nōndū wa mawalany'o moo mathūku.

129. Nīw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthē E-vamwe na asu ala alūngalu na asu ala mekaa moseo

أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالنُّوعِظَةِ الْحَسَنَةِ
وَعَادِلُهُمْ بِالَّذِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ
بِمَنْ صَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿١٢٦﴾

وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِسَبِيلِ مَا عَوْقَبْتُمْ بِهِ
وَلَيْنَ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ ﴿١٢٧﴾

وَأَضْيِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا تَخْزَنْ عَلَيْهِمْ
وَلَا تَكُ فِي ضَلَالٍ مِمَّا يَتَكَبَّرُونَ ﴿١٢٨﴾

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ
مُخْتَلُونَ ﴿١٢٩﴾

² *Uvoo nī mūseo. Vai kīndū kīngī kīūneenwa vaa ateo Avalamu na kwīyumya kwake kūtathingithika na wīnengani wake kwa U-Umwe wa Ngai wa w'o nīw'o ūūneenanīwa. Na nūndū wa Avalamu ūūwetwa, na ivathūkany'o ila Aīsilaeli mal nasyo katī woo ene ūlū wa mūūkīto wake naw'o na mwīkalo wake. Aingī katī woo nīmatw'īkte ngombo mīthaithīlenī ya mīvw'anano yī kīvathūkany'o na nī ūtheinī kana nīkana maendee na mīkīle yoo nīmatonya kwīthwa meekwatanisye na Avalamu ota ūu.

Savato nthīnī wa ngewa īno wīoneka ūte mūthenya wa kūthūmūa īndī nī mūthenya wa kwīthesya na kwīlīla.

سُورَةُ بَنِي إِسْرَآءِيلَ مَكِّيَّةٌ

BANI ISRAIL

(Wavuan'w'e Makka)

1. Syŵtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩtei.

2. Utheu wĩthwe Kwake We Ula
wamũkuie Mũthũkũmi Wake ũtukũ
kuma Mũsikitiĩ Mũtheu kũvika
Mũsikitiĩ-wa-Vaasa; ũla wakĩtwe
vandũ vala ithyĩ tũvaathimĩte, nĩkana,
Ithyĩ tũtonye kũmwony'a we imwe kafĩ
wa Syama Siitũ. Vate nzika, We eweka
nĩ We Wĩw'i, Mwoni.

3. Na Ithyĩ nĩtwamũnengie Mose Ivuku,
na nĩtwayĩtw'ĩkĩthiye yo ta ũtongoi kwa
Aana-ma-Isilaeli, tũkyasya, Mũikamwose
mũsũvĩi ũtee Wakwa Nyie.

4. Inyw'ĩ nzyawa sya asu ala ithyĩ
twamakuie nĩhĩnĩ wa ngalawa vamwe na
Noa. We aĩ mũthũkũmi wĩ ndaĩa
mũno.'

5. Na Ithyĩ nĩtwamavuanĩsye Aana-ma-
Isilaeli nĩhĩnĩ wa Ivuku tũkyasya, 'Vate
nzika, inyw'ĩ mũkeeka mawathavu keli
nĩhĩnĩ wa nĩhĩ, na inyw'ĩ vate nzika,
mũkeethwa andũ mũtomĩka,

6. Kwa ũu, yĩla ĩvinda ya kwĩanĩw'a kwa
mokaany'o ala elĩ yavikie, Ithyĩ
nĩtwamatũmie amwe ma athũkũmi Maitũ
mena ũtonyi mũnene wa kaũ ala
malikile nĩhĩnĩ wa nyũmba syoo vyũ; na
w'o waĩ ũkaany'o ũla ũtaĩ ũlea
kwĩanĩw'a.

7. Na ĩndĩ Ithyĩ nĩtwamũnengie inyw'ĩ
ũtonyi ĩngĩ ĩũlũ woo, na
twamũtetheesya inyw'ĩ na ũthw'ii na
syana, na twamwingĩvya inyw'ĩ nĩhĩnĩ
wa ũtalo.

8. Ethwa inyw'ĩ mũkeeyĩkalya nesa
inyw'ĩ-ene nĩ kwoondũ wa ũtandĩthyo

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

سُبْحَنَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ ۚ يَلَّا مِنَ السَّجْدِ
الْحَرَامِ إِلَى السَّجْدِ الْأَقْصَا الَّذِي بَوَّأْنَا حَذْلَهُ
لِإِبْرَاهِيمَ ۖ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ②

وَأَنبَأْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِّبَنِي
إِسْرَآءِيلَ ۖ أَلَّا تَتَّخِذُوا مِنْ دُونِي وَكِيلًا ③

فَمَرَّيْتَهُ مِنْ حَمَلَتَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا ④

وَقَضَيْنَا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَآءِيلَ فِي الْكِتَابِ لَتُفْسِدُنَّ
فِي الْأَرْضِ مَرَّاتٍ وَلَتَتَّلَعُنَّ عَلَٰؤًا كِبِيرًا ⑤

فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَاهُمَا بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ عِبَادًا لِّنَا
أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ فَجَاسُوا خِلَالَ الدِّيَارِ وَكَانَ وَعْدًا
مَّفْعُولًا ⑥

ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكُرَّةَ عَلَيْهِمْ وَأَمْدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ
وَّبَنِينَ وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا ⑦

إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لَا تَفْسِدُمْ ۖ وَإِنْ أَسَآءْتُمْ فَلَهُمَا

wa mathayū menyū ene, na mwalea kwīyīkalya nesa, nī kwa wasyo wa mathayū menyū. Kwa ūu, yīla ūla saa wathanītwe wa matukū ma mūminūkīlyo ūkavika, mo makamwīkīa inyw'ī nthīnī wa nthoni, na kūlika mūsikitinī tondū malikile nthīnī waw'o Iya mbee na kūkyananga vyū kīla kīndū mo makīkīlīlye vinya.

9. Nokwīthwa Mwīai wenyū yu akeethwa na tei tūlū wenyū; īndī mwasyoka nthīnī wa mwīkalo wenyū ūla mūkūū, Ithyī ūta ūu tūkasyoka, na Ithyī nītūyītw'īkīthītye Iia ya Mwaki kolokolo kwoondū wa alei. 10. Vate nzika, Kulani īno ītongoasya ūndūnī ūla wa w'o mūno vyū; na īmatavasya etīkīlī ūvoo mūseo ala mekaa meko maseo kana mo makeethwa na ītuvi īnene.

11. Na kana kwa asu ala matetīkīlīlaa maūndū ala makoka ītina, Ithyī nītūseūvītye ūsīfīlo mwai.

LUKU 2

12. Na mūndū nūvoyaa ūthūku ta ūnūvoya ūseo; na mūndū e mītūkī.

13. Na Ithyī nītūtw'īkīthītye ūtukū na mūthenya Syama īlī, na Ithyī nītwavetie Kyama kya ūtukū tweekīa mūthenya vandū vaw'o na Kyama kya mūthenya Ithyī twīkīlīte kyeni, nīkana inyw'ī mūtonye kūmantha mumo kuma kwa Mwīai wenyū, na nīkana inyw'ī mūtonye kūmanya ūtalo wa myaka na ūmanyi wa kūtala. Na Ithyī nītūvuanītye kīla kīndū kwa ngewa nguvī.

14. Na Ithyī nītūmoveee motalo ma meko ma kīla mūndū ngingonī yake, na Mūthenyanī wa Uthayūūkyo Ithyī tūkamūtee we īvuku yīla we ūkayīthīa yī īvuany'e.

فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ لِيَسُوءُوا وُجُوهَكُمْ وَلِيَدْخُلُوا
الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيُتَبِّرُوا مَا عَلَوْا
تَتَّبِعُوا ①

وَقَدْ نَدِمَ هَٰؤُلَاءِ أَن يَزْحَمُكَ وَأَن يُدْخِلُكَ جَنَّاتٍ
جَهَنَّمَ لِلْكَفِّيرِينَ حَصِيرًا ②

لَٰنَ هَٰذَا الْقُرْآنُ يَهْدِي لِلَّذِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَيِّنُ
الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاحٍ أَفَ لَمْ
أَجْزَأْ كَافِرًا ③

وَإِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ اعتَدُوا لَهُمْ عَذَابًا
بَٰئِسًا ④

وَيَذَعُ الْإِنْسَانُ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ
عَٰجِلًا ⑤

وَجَعَلْنَا الْيَلَّ وَالنَّهَارَ آيَتَيْنِ فَمَحْوًا آيَةَ الْيَلِّ
وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرًا لِّتَبْتَغُوا فَضْلًا مِّن
رَّبِّكُمْ وَتَعْلَمُوا عَدَدَ الْيَوْمِ وَالْحِسَابِ وَكُلُّ
شَيْءٍ فَضْلُهُ تَفْصِيلًا ⑥

وَكُلُّ إِنْسَانٍ لَّزَمْنَهُ طَائِفَةٌ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ
لَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ كِتَابًا يَتْلَاهُ مَشْهُودًا ⑦

15. 'Soma Ivuku yaku.' Thayū waku mwene nīwīanīe ōmŭnthī kwīthwa ta mŭtali tŭlŭ waku we.'

16. We ūla ōmīatīflaa nzīa tīa ya w'o, we amīatīflaa kwoondū wa ūseo wake mwene tū; na we ūla ūendaa ūtee, aendaa kwa wasyo wake mwene tū. Na vai mŭkw'ii wa mīio ūkakua mŭio wa ūngī. Ithyī tūisīflaa o kŭvika tŭmŭtŭme Mŭtŭmwa.

17. Na yīla Ithyī twaeleela kŭwananga mŭsyī, Ithyī nītŭmetīkīlasya ala athw'ii kwīka ūndŭ mo mekwenda kaī woo. Kwa ūu, mo nīmalikaa nthīnī wa mīthemba yonthe ya naī nthīnī wa w'o, kŭvika ūtw'io wa kŭŭvalŭkīla ūkavika. Na īndī Ithyī nītŭwanangaa vyū.

18. Nī nzyawa syīana ata ila Ithyī tūsyangīte ītina wa Noa! Na Mwīai waku nīwīanīe ta Mŭmanyi na Mwoni wa naī sya athŭkŭmi Make.

19. Ūla ona wīva wendaa thayū wa yu, Ithyī nītŭkalaataa kwoondū wake nthīnī wa w'o ūndŭ Ithyī twendaa ---kwa ta asu moo ūndŭ Ithyī twendaa; īndī Ithyī nītŭnyuvīte īia-ya-Mwaki kwoondŭ wake we; we akavīla vo, e mŭumanīe na e mŭlee.

20. Na we ūla wendaa Itu, na aiyŭkitīa ūndŭ yo yaīlwe nī kŭkitīwa, na we e mwītkīli----aa nīmo ala kīthing'īsyō kyōo kīkōna īnee ya Ngai.

21. Kwa onthe Ithyī nītŭmanengae ūtethyō---elī aa na aya—mŭthīnzlō kuma kwa Mwīai waku. Na mŭthīnzlō wa mwīai waku tī mŭsīfle.

22. Sisyai, ūndŭ Ithyī tūmanenevetye amwe moo tŭlŭ wa ala angī nthīnī wa thayū ūū; na vate nzika, Itunī yīkeethwa yī īnenange kwa ivīla na nenange kwa ūtheu.

اقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا ۝١٥

مَنْ اهْتَدَىٰ فَإِنَّا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ
فَأِنَّا يَضِلُّ عَلَيْهِ وَلَا تَزِرُ وَازِرَتُهُ ذُرًّا أُخْرَىٰ
وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا ۝١٦

وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا
فَتَفْسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَرْنَاهَا تَدْمِيرًا ۝١٧

وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ وَكَفَىٰ
بِرَبِّكَ بِذُنُوبٍ عِمَادٍ خَيْرًا بَعِيدًا ۝١٨

مَنْ كَانَ يُرِيدِ الْعَاقِلَةَ جَعَلْنَا لَهُ فِيهَا مَا تَشَاءُ مِنَ
ثَوْبٍ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا مِنْ مുമَّا
مَقْدُورًا ۝١٩

وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ
فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا ۝٢٠

كُلًّا نُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَهُوَ الَّذِي يُعْطِيكَ وَمَا
كَانَ عَطَاؤُكَ مَحْظُورًا ۝٢١

انْظُرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ وَلِلْآخِرَةِ الْكِبْرُ
وَرَجَبٌ وَالْأَكْبَرُ تَفْضِيلًا ۝٢٢

23. Mōikamūseŭvīsyē Ngai Mwene Vinya W'onthe Ngai ūngī we ndūkese kwīkala nthī wī mūsonokye na wīmūkīte.

LUKU 3

24. Mwīai waku nīwīyīfāte, 'Mōikamūthaithe ūngī ateo We na onany'ai ūseo kwa asyai menyū. Ethwa ūmwe woo kana eīf nīmatumīa me vamwe naku, mōikamatavye ndeto ona yīva ya kwonany'a ūthatu ona mōikamatetye mo, īndī neenai namo na ndeto nduu.

25. Na matheesyei asyai ūthwau wa ūuu wīna wololo. Na asya, 'Mwīai wakwa, īthwa na tei tūlū woo tondū mo mandeie nthīnī wa wana wakwa.'

26. Mwīai wenyū nīwīfī nesa vyū maūndū ala me īlīkonī syenyū; ethwa inyw'ī mwī alūngalu, īndī vate nzika, We nī Mōekanī Mūno Vyū, kwa asu ala mamwelekelaa We īngī na īngī.

27. Na we mōnenge mōndū wa ndūū ya mōkautī kīla kīmwāīfīte, na ngya, na mōendi-wa-kyalo, na ndūkanange ūthw'īi waku kwa nzīa ya wanango.

28. Nīw'o, aanangi nī anaa nyinyia ma masatani, na Satani nde mūvea kwa Mwīai wake.

29. Na ona ethwa we nōūtaanīsyā namo ūkīmantha tei wa Mwīaī waku, ūla we wīkwāīfīte, ona kōīlyī ūu īndī, maneeny'e na ndeto yīna ūuu.

30. Na ndūkekele woveee kw'oko kwaku ngingonī yaku nōndū wa ngoa ona ndūkakōtambūōkye kwa wanango; we ndūkese kūminūkīlyā wī mūumanīe na ūkathelēlwa.

31. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe athanthaasya kyaūya Kyake kwa ūla We Wendaa, na We akīnyivasya

لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ تَقْعُدَ مَذْمُومًا
مَعْدُودًا ۝

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ
إِحْسَانًا إِذَا يُلَاقَنَكَ الْكَبِرَ أَحَدُهُمَا أَوْ
كُلَهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا آفٍ وَلَا تَهْزُمُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا
قَوْلًا كَرِيمًا ۝

وَاخْضَعْ لَهُمَا جَنَاحَ الذِّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ
رَبِّ اذْهَبْهُمَا كَمَا رَبَّيْنِي صَغِيرًا ۝
رَبِّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ
فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا ۝

وَإِنَّ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْيَتَامَىٰ وَالنَّسَبَ
وَلَا تَبْذُرْ بَنِيكَ ۝

إِنَّ الْمُبَلَّغِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيْطَانِ وَكَانَ
الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا ۝

وَإِذَا تَعَرَّضَ عَنْهُمْ ابْتِغَاءَ رَحْمَةٍ مِنْ رَبِّكَ
تَرْجُوهَا فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا مَيْسُورًا ۝

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا
كُلَّ الْبَسِطِ تَقْعُدَ مَلُومًا مَحْسُورًا ۝

إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ
كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ۝

kwa ūla We Wendaa. Nt'w'o, We nūmanyaa na nūmonaa athōkūmi Make nesa vyū.

LUKU 4

32. Mūikasyūae syana syenyu nūndū wa kōkīa ūkya. Ithyī Nithyī tw'inengae syo līu ōnenyu. Vate nzika, kūsūyūaa syo nī naī nene mūno.

33. Na mūikathi vakuvī na ūlaalai; vate nzika, w'o nī kīndū kyathe na nzīa nthūku.

34. Na mūikaūae thayū ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūvatanīte ateo kwa ūlūngalu. Na ūla ūaītwe kwa mavītyo, Ithyī vate nzika, nītūmūnengete mūtiīwa wake mwīao kwīya ndīvi ya ūīvanīsyō īndī we ndakavītūkye mīlvaka īla ītw'ītwe ya kūaana; nūndū nthīmī wayo we nūtetheew'e nīmwīao.

35. Na inyw'ī mūikaithengee syīndū sya ndiwa, ateo kwa nzīa nzeo mūno, okūvika īvikye wīanīu wa ūima wayo, na īanīsyai ūtīanīo; nūndū ūtīanīo nūkakūlw'a.

36. Na nenganei kīthimo kyusūu yīla mūūthima na thimai na kīthimi kyaw'o; ūndū ūsu nīw'o mūseo vyū na mūkathītku mūminūkīlyonī.

37. Na ndūkaatīte kīla ūtena ūmanyi wakyo. Nt'w'o, kūtū na itho na ngoo—ii syonthe ikeetwa ikūlw'e.

38. Na ndūkatambūke īlūlū wa nthī na ngathīlo, nūndū we ndūtonya kūmīlvondolya nthī, ona ndūtonya kūasava ūkeanana na mīthya ya īlma.

39. Uthūku wa maūndū aa onthe nī ūthatyo mbee wa metho ma Mwīai waku.

40. Ktī nī kīlungu kya ūla ūī Mwīai waku ūkūvuanīsyē we. Na ndūkaseūvyē Ngai ūngī ona ūmwe ateo Ngai Mwene Vinya

وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةً إِمَّا لَكُمْ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ
وَأَيُّكُمْ قَتَلَهُمْ كَانَ خَطِئًا كَبِيرًا ⑤

وَلَا تَقْرَبُوا الزَّوْجَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا ⑥

وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ
قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيهِ سُلْطَانًا فَلْيُشْرِفْ
فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا ⑦

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى
يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا ⑧

وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كُنْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الشَّقِيغِ
ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ⑨

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ
وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا ⑩

وَلَا تَشْرِي فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ
وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا ⑪

كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا ⑫

ذَلِكَ وَمَا أَوْحَى إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ

W'onthe, ndükese kw'k'wa Iianĩ-ya-Mwaki, wĩ mũumanĩe na wĩ mũlee.

41. We İndĩ, Mwĩai wenyu amũnengete inyw'ĩ ndaĩa na syana sya ivĩsĩ, na akeyosea We-Mwene aka kuma katĩ wa alaĩka? Vate nzika, inyw'ĩ mũneenaa ũneeni wĩ woo.

LUKU 5

42. Ithĩĩ nĩtũtavanĩtye Ūla w'o nthĩĩ na Kulani İno kwa nzĩa syĩ kĩvathũkany'o, nĩ kana mo matonye kũtaĩka, İndĩ yo İmongeelaa mo ũleinĩ.

43. Asya, 'Takethwa kwaĩ ngai ingĩ vamwe Nake We, tondũ mo maasya, İndĩ mo avoyi ma m'w'anano methwa mamanthie nzĩa ya kũthi kwa Mwene-wa-Kĩvĩla kya Usumbĩ.

44. We nĩ Mũtheu, na mũnenevye İolũ vaasa wa ũndũ mo maasya.

45. Ala matu mũonza na nthĩ na syonthe ila syĩ nthĩĩ wasyo itaĩaa ũtheu Wake; na vai k'İndũ ona k'İmwe k'İtamũtaĩaa We na ndaĩa Yake; İndĩ inyw'ĩ mũimanyaa ũtaĩo wasyo. N'w'o, We nĩ Mũmĩsya, Mũekanĩ Mũno Vyũ.

46. Na yĩla we ũmĩsoma Kulani, Ithĩĩ n'İtwĩkĩaa tũtũ mũvithe katĩ waku na asu ala matetkĩlaa Itu;

47. Na İolũ wa ngoo syoo Ithĩĩ n'İtwĩk'ĩte ngun'ko n'ĩkana mo maikamanye w'o na matũnĩ moo tweek'ie kũlea kw'w'a.

48. Ithĩĩ n'İtwĩsĩ nesa vyũ k'İla mo methuk'ĩsye, y'ĩla makw'ĩthuk'ĩsye we, na y'ĩla meũsũan'ĩa me oka, y'ĩla eki-ma-naĩ maasya, 'İnyw'ĩ mũat'ĩlaa vathei ateo no mũndũ usũtwe n'ĩ ũkengani.'

49. Sisya, ũndũ mo maseũvasya ngelekany'o kwoondũ waku na ũu mo n'ĩmathyoekete vyũ, ũketh'ĩa mo maitonya kwona nzĩa.

مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَلَقَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَوْلَاكَم تَوَّابًا ۝

أَفَأَصْفُكُمْ رَبَّكُم بِالْبَنِينَ وَاتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنَاثًا إِنَّكُمْ لَتَقُولُونَ قَوْلًا عَظِيمًا ۝

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِيَذَّكَّرُوا وَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا نُفُورًا ۝

قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذًا لَّابْتَغَوْا إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا ۝

سُبْحَنَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا ۝

تَسْبِيحٌ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ ۚ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا لَإِنْسُجٌ بَحْبُدٍ ۚ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ۝

وَإِذَا اقْرَأَتِ الْقُرْآنَ حَجَلْنَا نَبْكَ وَبَيْنَ أَلْيَدَيْنِ

لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا مَسْتُورًا ۝

وَجَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمُ أَلُكَةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا ۚ وَإِذَا ذُكِّرْتُ بِهِ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ وَلَوْ

عَلَىٰ آذَانِهِمْ نُفُورًا ۝

مَنْ أَعْمَىٰ يَمَاسِيئِعُونَ بِهِ إِذْ يَسْمَعُونَ إِلَيْكَ وَإِذْ هُمْ بِخُوفِهِ

إِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْخُورًا ۝

أَنْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَكَانُوا يَسْتَحْيُونَ

نَبِيَّكَ سُبْحَانَكَ ۝

50. Namo makūlasya, 'Ytla ithyī tūkatw'ika mavīndī na tūlungu tūtilikangu, ithyī ow'o nītūkathayūūkw'a ta kyūmbe kyeū?

51. Asya, 'Inyw'ī tw'ikai mavia kana kīaa,

52. Kana kīndū kyūmbe kya kīla mūthemba ona wīva kīla kyonekaa kī kyūmū mūno vyū ilikonī syenyū, īndī ona kūilyi ta ūu inyw'ī nīmūkathayūūkw'a.' Indī mo makakūlya, 'Nūū ūla ūkatūtūnga thayū?' Asya, 'We ūla wamūmbie inyw'ī īvinda ya mbee.' Na īndī mo makavyūly'a mītwe yoo vala we ūī na kwasya, 'Uū ūkeethwa īndī?' Asya, 'Nokwīthwa wī vakuvī.'

53. 'W'o ūkeethwa mūthenya ūla We ūkamwīta inyw'ī; na īndī inyw'ī mūkeetika mūimūtafa We na mūkasūanfa kana inyw'ī mwīkalīte kwa kavinda o kanini.

LUKU 6

54. Na matavye athūkūmi Makwa kana mo maīlītwe nī kūneena maūndū ala maseo vyū. Vate nzika, Satani auluaa kīthokoo katī woo. Vate nzika, Satani nī mūmaitha wa mūndū wī ūtheinī.

55. Mwīai wenyū nūmwīlī inyw'ī nesa vyū. We akenda, We akeethwa na tei tūlū wenyū; na We enda, akamūsīlīa inyw'ī. Na Ithyī tūiūtūmīte we kwīthwa mūsūvī tūlū woo.

56. Na Mwīai waku nūmesī nesa vyū asu ala me matunī na tūlū wa nthī. Na Ithyī nītwanenenevisye amwe ma Athani tūlū wa angī na Ndaviti Ithyī nītwanenengie Zaboor 'Savuli.'^{1*}

وَقَالُوا إِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرُفَاتًا أَرَأَيْتُمْ لَمُبْعُوثُونَ

عَلَقًا جَدِيدًا ⑤

قُلْ كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا ⑥

أَوْ خَلْقًا مِمَّا يَكْبُرُ فِي صُدُورِكُمْ فَسَيَقُولُونَ

مَنْ يَعِيدُنَا قُلِ الَّذِي فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ

فَسَيَنْفِضُونَ إِلَيْكَ رُءُوسَهُمْ وَيَقُولُونَ مَتَى

هُوَ قُلْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَرِينًا ⑦

يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْتَجِيبُونَ بِحَمْدِهِ وَتَظُنُّونَ إِنْ

يَعْلَمُ السِّرَّ ⑧

وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ

يَنْزِعُ بَيْنَهُمْ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا

مُبِينًا ⑨

رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ إِنْ يَشَأْ يُزْهِقْكُمْ أَوْ إِنْ يَشَأْ

يُعَدِّدْ لَكُمْ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ ⑩ وَكِيلًا

وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَقَدْ

فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ وَأَتَيْنَا دَاوُدَ

زَبُورًا ⑪

¹ *Zaboor' yīasya mbūa sya malondū ila syaandīkawa Maandīko Matheu.

57. Asya, 'Mekaŋlei asu ala mŋsŋanŋaa kwŋthwa ta ngai ūtee Wake; na ŋndŋ inyw'ŋ mŋkamanya kana mo mai na ūtonyi wa kŋmŋvetangŋa inyw'ŋ thŋna kana kŋwŋalyŋla.'

58. Asu ala mo meyŋŋŋaa mo ene onamo mamanthaa kŋthengeanŋa na Mwŋai woo----- ona asu ala moo me vakuvŋ mŋno vyŋ--- na kwŋkwatya tei Wake, na kŋkŋa ūsilŋlo Wake. Vate nzika, ūsilŋlo waku nŋ kŋndŋ kya ūkŋwa.

59. Vai mŋsyŋ Ithyŋ tŋtakawananga mbee wa Mŋthenya wa Uthayŋŋkyo, kana kŋsilŋla w'o na ūsilŋlo mwai. Uu nŋ ūandŋke nthŋnŋ wa Ivuku.

60. Na vai kŋndŋ kŋtonya kŋtŋsilŋla Ithyŋ kŋete Syama, ateo ethwa andŋ ala maŋ mbee nŋmaileile, *ŋndŋ kŋŋ ti kŋsiŋŋi*. Na Ithyŋ nŋtwamanengie Athamuti ngamŋle-nga ta Kyama kŋtheu, ŋndŋ mo nŋmakŋleile vate ūlŋngalu. Na Ithyŋ tŋitŋmaa Syama ŋndŋ nŋ kŋkaany'a.

61. Na *lilikanai ŋvinda yŋla* twakŋtavisyey we: 'Vate nzika, Mwŋai waku nŋmathyŋlŋlŋkŋte andŋ; Na Ithyŋ tŋyaaŋtw'ŋkŋthya woni ūla Ithyŋ twakwonisyey we ŋndŋ ta ūtato kwa andŋ, ota mŋtŋ ūla mŋumanŋe nthŋnŋ wa Kulani. Na Ithyŋ nŋtŋmakanasya mo, ŋndŋ w'o ūmongeleelaa mo nthŋnŋ wa wŋki-wa-naŋ mŋnene.

LUKU 7

62. Na *lilikanai ŋvinda yŋla* ithyŋ twatavisyey alaŋka, 'Mwŋnyivisyeyi Atamu,' na *onthe* nŋmeenivisyey, ateo Ivilisi. Nake Ivilisi akŋlya, 'Nyie ngeenyivisyey ūmwe ūla We ūmŋmbŋte na yŋmba?'

63. Na akŋlya, 'We wŋsŋanŋa ata? Uu ūmŋunengete ndaŋa ūlŋlŋ wakwa nŋtonya kwŋthwa mŋnene wakwa? Ethwa We

قُلْ اَدْعُوا الَّذِيْنَ رَعَيْتُمْ مِنْ دُوْنِهِ فَلَا يَنْصُرُوْنَ
كَشَفَ الضُّرَّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْزَنُوْا ۝

اَوَلَيْكَ الَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ يَتَّبِعُوْنَ اِلَىٰ دِيْنِهِمُ الْوَسِيْلَةَ
اِنَّهُمْ اَقْرَبُ وَ يَرْجُوْنَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُوْنَ عَذَابَهُ
اِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُوْرًا ۝

وَ اِنْ مِنْ قَرْيَةٍ اِلَّا نَحْنُ مُّهِلُّوْهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَمَةِ
اَوْ مَعَدَّيْنَاهَا عَذَابًا شَدِيْدًا كَانَ ذٰلِكَ فِي الْكِتٰبِ
مَسْطُوْرًا ۝

وَمَا مَنَعَنَا اَنْ نُرْسِلَ بِالْاٰيٰتِ اِلَّا اَنْ كَذَّبَ بِهَا
الْاَوَّلُوْنَ وَ اَتَيْنَا ثَمُوْدَ النَّاٰثَةِ مُبْصِرًا فَظَلَمُوْا
بِهَا وَ مَا نُرْسِلُ بِالْاٰيٰتِ اِلَّا تَخْوِيْفًا ۝

وَ اِذْ قُلْنَا لَكَ اِنَّ رَبَّكَ اَحَاطَ بِالنَّاسِ وَ مَا جَعَلْنَا
الزُّمُرِيَّاتِ الَّتِيْ اَرْنٰكَ اِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَ الشَّجَرَةَ
الْمَلْعُوْنَۃَ فِي الْقُرْاٰنِ وَ نَحْنُ فَهُمْ مَكٰنٌ يَّرِيْدُوْنَ
بِحُجَّتِ الْاَوْطٰقِ اَنْ يَكُوْنُوْا ۝

وَ اِذْ قُلْنَا لِلْمَلٰٓئِكَةِ اسْجُدُوْا لِاٰدَمَ فَسَجَدُوْا اِلَّا
اِبْلٰسَ قَالَ اَسْجُدْ لِمَنْ خَلَقْتَ طِيْنًا ۝

قَالَ اَرَايْتَ هٰذَا الَّذِيْ كَرَّمْتَ عَلٰٓى لٰٓئِيْنَ اٰخَرَتِيْنَ
اِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَآخْتَنِيْكَ ذُرِّيَّتَهُ اِلَّا وَلِيْدًا ۝

Ūkanenga ūvinda kūvika Mūthenya wa Uthayūkyo, Nyie vate nzika vyū, ngaia nzyawa syake uungu wa nzīa yakwa nthyoeku ateo avūthū.'

64. Ngai amwīa, 'Thi! na ūla ona wīva ūkakūatīa we kuma katī woo, vate nzika, Iia-ya-Mwaki yīkeethwa nīyo ūtuvi yenyu inyw'onthē --- ūtuvi yīanīu.

65. 'Na we mūsesenge oūla ona wīva woo we ūtonya, na wasya waku, na mombanīsyē mo andū maku ala malīsa mbalasi na andū maku ala maendaa na maaū na ūthwa mūtindany'a woo katī wa ūthw'ii na syana, na ūimatha mo syathī.' Na Satani amathaa mo vathei na ūkengani.

66. Ta kwa athūkūmi Makwa, we vate nzika, ndūkethwa na ūtonyi ūlū woo, na Mwīai waku nīwīanīe kwīthwa ta mūsūvīi.

67. Mwīai wenyu nī We Ula ūtwaa ngalawa ūkanganī kwoondū wenyu, nīkana inyw'ī mūtonye kūmantha mumo Wake. Vate nzika, We nī Mwene-Tei kwa kūmwelekelā inyw'ī.

68. Na yīla ūthūku wamūkiita inyw'ī ūkanganī, syonthē isu ila mūsyaīkaīlaa eka We, nimwāfaa inyw'ī. Indī yīla We wamūvikya nthī nyūmū kwa mūuo, inyw'ī nīmawathūkaa ūtee; na mūndū nde mūvea ona vanini.

69. Inyw'ī Indī nīmawīw'aa mwīo vaseo kana We ndakatuma inyw'ī mūthelekelya nthī, ūtee wa nthī kana amūtūmīe inyw'ī kīutani kīnene kya mūthanga na mavia na Indī mūīlea kwona mūsūvīi kwoondū wenyu ene?

70. Kana inyw'ī mwīw'aa mwīo vaseo kana We ndakamūtūnga nthīnī wayo ūvinda ya kēlī, na Indī aimūtee kīutani kya kīw'ū kyai, na kūmūthitya inyw'ī

قَالَ اذْهَبْ فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاءُكُمْ جَزَاءً مَوْفُورًا ۝١٧

وَأَسْتَفِزُّ مَنِ اسْتَطَعْتَ مِنْهُمْ بِصُوتِكَ وَأَجْلِبْ عَلَيْهِمْ بِخَيْلِكَ وَرَجِلِكَ وَشَارِكْهُمْ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ وَعَدُّهُمْ وَمَا يِعْلِمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا عُرُودًا ۝١٨

إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ وَكَفَى بِرَبِّكَ وَكِيلًا ۝١٩

رَبِّكُمْ الَّذِي يُزَيِّجُ لَكُمْ الْفَلَكَ فِي الْبَحْرِ لِيَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ إِنَّه كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ۝٢٠

وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِلَٰهًا فَلَمَّا بَجَّيْكُمْ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا ۝٢١

أَفَأَمِنْتُمْ أَنْ يُصِيبَكُمْ حَاصِبٌ أَلَمْ يُرْسِلْ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ وَكِيلًا ۝٢٢

أَمْ أَمِنْتُمْ أَنْ يُعِيدَ لَكُمْ فِيهِ تَارَةً أُخْرَى فَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِنَ الرِّيحِ فَيُغَرِّقَكُمْ بِمَا كَفَرْتُمْ ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ عَلَيْنَا بِهِ تَبِيعًا ۝٢٣

nũndũ wa ōlei wenyu? Inyw'ĩ Indĩ mũikona vo mũtetheesya kwoondũ wenyu mbee Waitũ Ithyĩ.

71. Ithyĩ ow'ō nĩtũmataĩte Aana ma Atamu, na nĩtwamakuie mo nthĩ nyũmũ na ūkanganĩ, na nĩtũmanengete mo syĩndũ nzeo na kũmanenevya mo mũno mbee wa aingĩ ma asu ala Ithyĩ tũmbĩte.

LUKU 8

72. Lilikanai mũthenya ūla Ithyĩ tũkameta kĩla andũ na Mũtongoi woo. Na Indĩ ūla ona wĩva Ōkanengwe Ivuku yake na kw'oko kwa aũme----asu makasoma Ivuku yoo, namo maikavĩtĩw'a ona vanini.

73. Na ōũla kĩlalinda tũlũ wa nthĩ ĩno, we akeethwa e kĩlalinda Itunĩ na kũasa mũno kuma nzlanĩ.

74. Namo maĩ vakuvĩ mũno kũtuma we ūlika thĩnanĩ mwai na mũnene mũno vyũ tũlũ wa maũndũ ala tũũvuanĩsyē we, nĩkana ūtonye kũtũseũvĩsya Ithyĩ kĩndũ kĩngĩ eka kyu; na Indĩ mo methwa makwosie we vate nzika, ta mũnyanyae wa mwanya.

75. Na takethwa Ithyĩ tũyaakwĩkĩa we vinya na Kulani, we wĩthwa wamelekele mo o vanini.

76. Na nũndũ wa ūu Ithyĩ twĩthwa twatũmie we ūsama mathĩna mailĩ ta asu ma kĩkw'ũ na Indĩ we ndwĩthwa woonie mũtetheesya kwoondũ waku-mwene ona ūmwe mbee wa Ithyĩ.

77. Na ow'ō mo me vakuvĩ kũũthamya we kuma nthĩ ĩno nĩkana maũlũngye we kuma vo; Indĩ ūvoonĩ ūsu mo ene mayĩthwa mekalile vo ĩtina waku ateo vanini.

78. ĩno nĩyo yĩhĩĩwe yĩ nzĩa Yaitũ vamwe na Athani Maitũ ala Ithyĩ

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ
وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ
خَلَقْنَا تَفْضِيلًا ①

يَوْمَ نَدْعُو كُلَّ أُنَاسٍ بِإِسْمِهِم مِّنْ أَوْفَىٰ كِتَابِهِ
يَمِينِهِ قُلُوبُهُمْ تَعْرِفُونَ كِتَابَهُمْ وَلَا يَظْلُمُونَ فَيُكَلِّمُ
وَمَنْ كَانَ فِي هَذِهِ أُنْفُسٌ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَىٰ وَأَضَلُّ
سَبِيلًا ②

وَأَن كَادُوا لَيَفْتِنُوكَ عَنِ الذِّمِّيِّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ
لَتُفْتَرِيَ عَلَيْنَا غَيْرَهُ ③ وَإِذَا لَا تَأْخُذُكَ غِيلًا ④

وَلَوْلَا أَن تَبَعْتَنكَ لَقَدْ كُنْتَ تَرْكُنُ إِلَيْهِمْ ضَرْبًا
قَلِيلًا ⑤

إِذَا لَأَقْنُكَ ضَعْفَ الْحَيَةِ وَضَعْفَ النَّسَابِ ثُمَّ لَا
تُجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا ⑥

وَأَن كَادُوا لَيَسْتَفِزُّوكَ مِنَ الْأَرْضِ لَيُخْرِجُوكَ
مِنْهَا وَإِذَا لَا يَلْبَثُونَ خَلْقَكَ إِلَّا قَلِيلًا ⑦
سَنَةٌ مِّنْ قَدَرٍ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُّسُلِنَا وَلَا تَجِدُ

twamatŭmie mbee waku; na we ndŭkona
ŭalyŭlo ona wŭa nzŭanŭ Yaitŭ.

LUKU 9

79.Syaŭŭsyai Mboya yŭla syua yeeka na
kŭthŭa kŭvika kŭvindunŭ kya ŭtukŭ na
ŭsomi wa *Kulani Mboyanŭ masangya*.
Nŭw'o, ŭsomi wa *Kulani masangya*
nŭkwŭtkŭlŭlka na nzŭa ya mwanya mŭno
nŭ Ngai.

80.Na amŭkai kwoondŭ wayo *Kulani*
nthŭnŭ wa *kŭlungu kya mbee kya ŭtukŭ* ta
w'o wŭa wa mbee ŭla mŭnene kwaku
we. Vangŭ nokwŭthwa Mwŭai waku
akakŭkŭŭya we kŭvika kŭkalonŭ kŭtŭŭlu
mŭno.

81.Na asya, 'Ame Mwŭai wakwa,
twŭtkŭthya kŭlika kwakwa kŭlika kŭseo
na Indŭ ŭinumya na uumi mŭseo. Na
nenga nyie ŭtonyi wa kŭndetheesya
kuma Kwaku-Mwene.

82.Na asya, 'W'o nŭ mŭviku na ŭvŭngŭ
nŭ mwau. Ow'o ŭvŭngŭ ŭthelaa mŭtŭkŭ.'

83.Na Ithyŭ notŭvuanŭŭye *Kulani* kavola
kavola ŭla nŭ ŭvosyo na tei kwa etŭkŭli;
Indŭ yo ŭmongeleelaa alei wasyo tŭ.

84.Na yŭla Ithyŭ twamŭnenga mŭndŭ
manee Maitŭ, we nŭsyokaa ŭtina na
kwathŭka ŭtee; na yŭla we wakwatwa nŭ
ŭthŭku, we nŭwŭnenganae mwene kŭvika
kŭyŭtŭka.

85.Asa, 'Kŭla mŭndŭ ekaa kwŭanana na
nzŭa yake mwene, na Mwŭai waku nŭwŭŭŭ
nesa vyŭ ŭla ŭtongoew'e nesa vyŭ.

LUKU10

86.Na mo meŭkŭŭya we ŭlŭlŭ wa thayŭ.
Asya, 'Thayŭ nŭ kwa mwŭao wa Mwŭai
wakwa; na ŭlŭlŭ wa ŭmanyi waw'o
inywŭ nŭmŭnengetwe Indŭ o vanini.
Nenyu mŭnengetwe ŭmanyi mŭnini wa
w'o.

عِيسَىٰ سَمِعْنَا نَحْيَا

اقْرَأِ الصَّلَاةَ لِذُلُوكِ السَّنِيسِ إِلَى عَشِيِّ الْيَلِيلِ وَ
قُرْآنَ الْفَجْرِ إِنْ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا ①

وَمِنَ الْيَلِيلِ فَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ عَمَّا أَتَتْكَ
رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا ②

وَقُلْ رَبِّ ادْخُلْنِي مَدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مَخْرَجَ
صِدْقٍ وَاجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا ③

وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَّقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ
زَهُوقًا ④

وَنُزِّلَ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ
لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا ⑤
وَإِذَا أَمَرْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ اعْرَضْ وَانْجَانِيهِ ۖ وَإِذَا
مَسَّهُ الشُّرُكَانُ يَتُوسَّأُ ⑥

قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكِلَتِهِ فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَن هُوَ
أَهْدَىٰ سَبِيلًا ⑦

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي
وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا ⑧

87.Na takethwa Ithyĩ nĩtwendie, vate nzika, Ithyĩ twĩthwa twoosie kĩla twaũvuanĩsye we na ĩndĩ *Undũnĩ ũsu* ndwona mũsũvĩi kwoondũ Witũ.

88.Ateo tei kuma kwa Mwĩlai waku. Vate nzika, mumo Wake kwa kũkwelekelwa we nĩ mũnene.

89.Asya, 'Mbaa andũ onthe na Mayini makombanw'a vamwe maseũvye ngelekany'o ya Kulani Ntheu ĩno, maitonya kũmĩseũvya yĩliĩ tayo, ona makatetheanĩsya mũndũ na ũla ũngĩ.'

90.Na Ithyĩ vate nzika, nĩtũnenganĩte ngelekany'o syĩ kĩvathũkany'o kwa mbaa-andũ nthĩnĩ wa Kulani ĩno, ĩndĩ andũ aingĩ mũno nĩmaleaa kĩla kĩndũ ateo ũlei.

91.Na mo maasya, 'Ithyĩ tũikakwĩtĩkĩla we ona vanini kũvika we ũtũme kĩthima kyume nthĩ kĩvulutye kĩw'ũ;

92.'Kana we wĩthwe na mĩũnda ya mĩtende na mĩsavivũ, na ĩndĩ ũivulutya mbuluti kwa wingĩ;

93.'Kana ũtũvalũkangĩlye ilungu sya ĩtu ĩũũ waitũ, tondũ we waĩtye, kana ũmũete Ngai Mwene Vinya W'onthe na alaĩka mbee waitũ ũthyũ kwa ũthyũ.

94.'Kana we wĩthwe na nyũmba ya thaavu, kana we wambate ĩtunĩ; na ithyĩ tũiketĩkĩla kwambata kwaku kũvika we ũtũtheesye ithyĩ ĩvuku tũtonya kũyĩsoma. 'Asya, 'Mwĩlai wakwa nĩ Mũtheu! Nyie ti kĩndũ ĩndĩ nĩo mũndũ *ũtũmĩwe ta Mũtũmwa.*'

LUKU 11

95.Na vai kĩndũ kyamasiĩte andũ kwĩtĩkĩla yĩla ũtongoi wookie kwoo ateo mo maisye, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe amũtũmĩte mũndũ *ta Mũtũmwa?*'

وَلَيْنَ شِئْنَا لَنُدْهَبَنَّ بِالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ بِهِ عَلَيْنَا وَكِيلًا ۝

إِلَّا رَحْمَةً مِن رَّبِّكَ إِنَّ فَضْلَهُ كَانَ عَلَيْكَ كَبِيرًا ۝

قُلْ لَّيْنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِشَيْءٍ هَذَا الْفَرَانِ لَا يَأْتُونَ بِشَيْءٍ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ۝

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا ۝

وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ بِكَ خُتَمٌ تَفْجَرُ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يُتَّبِعُونَ ۝

أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِّنْ نَّحِيلٍ وَعَلَيْ فَتُفَجَّرَ الْأَنْهَارُ خِلَالَهَا فَتُفَجَّرُ ۝

أَوْ تَسْقُطَ السَّمَاءُ كَمَا زَعَمْتَ عَلَيْنَا كِسْفًا أَوْ تَأْتِي بِلَهِ وَالْمَلَكُ قَبِيلًا ۝

أَوْ يَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِّنْ زُخْرٍ أَوْ تَرْقَى فِي السَّمَاءِ وَلَنْ نُّؤْمِنَ لِذِيكَ خُتَمٌ تَنْزِلُ عَلَيْنَا كِتَابًا نَقْرُؤُهُ ۝

قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيَ هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا ۝

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا ۝

96.Asya, 'Takethwa kwaŋ alaŋka ŋolŋ wa nthŋ ŋla mo matambŋkaa na mŋuo makilŋtye, vate nzika, Ithyŋ twithwa twamatheesye mo mŋlaŋka kuma ŋtunŋ ta mŋtŋmwa!

97.Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋwŋanŋe kwithwa ta Ngŋsŋ katŋ wakwa nenyu; vate nzika, We nŋwŋsŋ na nŋmonaa athŋkŋmi Make nesa vyŋ.'

98.Na we ŋla Ngai Mwene Vinya W'onthe ŋmŋtongoeasya, nowe eweka ŋtongoe'w' nesa tŋŋndŋ kwa asu ala We wŋŋŋŋlaa manangŋke, we ndŋkamonea atetheesya ŋtee Wake. Na Mŋthenyanŋ wa Uthayŋŋkyo Ithyŋ tŋkamombany'a onthe vamwe mavalŋkŋte na mothyŋ moo, me ilalinda, mateŋneena na mate matŋ. Utŋo woo ŋkeethwa nŋ ŋianŋ-ya-Mwaki; kŋla ŋvinda waleelanga, Ithyŋ tŋkongeelelaa ŋŋŋŋnzŋ wa Mwaki kwoondŋ woo.

99.Yu nŋyo ŋtuvi yoo, nŋndŋ mo nŋmaileile Syama Siitŋ na maasya, 'Kyaŋ! Yŋla ithyŋ tŋkatw'ŋka mavŋndŋ na tŋlungu, ow'o ithyŋ nŋtŋkathayŋŋkw'a ta kŋŋmbe kyeŋ?'

100.Mo nomonete kana Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula woombie matu na nthŋ ena ŋtonyi wa kŋmba andŋ mailyŋ tamo? Na We nŋmanyuvŋe mo ŋvinda, yŋte nzika nthŋnŋ wayo. Indŋ eki-ma-naŋ nŋmaleete kŋla kŋndŋ ateo ŋlei.

101.Asya, 'Ona mŋkethwa na inandŋ sya tei wa Mwŋai wakwa, inyw'ŋ vate nzika, nŋkwisiŋŋa nŋndŋ wa w'ia wa kŋsyanaŋga; nŋndŋ mŋndŋ nŋ mŋtoonu.

LUKU 12

102.Na kwa ŋ-w'o Ithyŋ nŋtwamŋnengie Mose Syama kenda ntheu. Kwa ŋu, makŋleye ŋndŋ Aana-ma-Isilaeli. Yŋla we wamavikŋie mo, Valao amwŋie, 'Nye

قُلْ لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَتَّبِعُونَ مُطِيعِينَ
لَنَزَلْنَا عَلَيْهِمُ مِنَ السَّمَاءِ مَلَكًا وَرَسُولًا ۝

قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ إِنَّهُ كَانَ
بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ۝

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لُغْوُ اللَّهِ لَهُ ۚ إِنَّهُ يَكْذِبُ وَلَمْ يَكُنْ
تَعِدْ لَهُمْ أَوْ يُبَدِّلْ مِنْ دُونِهِ ۚ وَهُمْ هُمُ يَوْمَ

الْقِيَامَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عَنِيبٌ ۚ بَلْكَأَنَّكُمْ أَنَّكُمْ
فِي جَهَنَّمَ كُلًّا خَبِثَ زَنْدُهُمْ سَعِيرًا ۝

ذَلِكَ جَزَاءُ هُمُ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا وَقَالُوا إِذَا
كُنَّا عِظَامًا وَرُفَاتًا أَرَأَيْتُمْ لَسَعُوتُونَ عَلَقًا جَدِيدًا ۝

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
قَادِرٌ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ وَجَعَلَ لَهُمْ أَجَلًا لَا
رَيْبَ فِيهِ ۚ فَأَبَى الظَّالِمُونَ إِلَّا كُفُورًا ۝

قُلْ لَوْ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذًا لَأَمْسَكْتُمْ
ۚ خَشْيَةَ الْإِنْفَاقِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ قَتُورًا ۝

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ فَقَالَ إِنِّي إِسْرَءِيلُ

nIs0anIa kana we Mose wI m0nd0
us0twe nI 0kengani.'

103.We Mose aiseye, 'We nIwIsI nesa
kana vai 0theetye Syama ii ateo nI
MwIai wa matu na nthI ta mok0sI
maingI; na Nyie kwa 0la w'o nIs0anIa
we Valao kwIthwa m0nd0
mwanangIku.'

104.Kwa 0u, we nIwatw'ie k0mal0ngya
kuma nthI Isu; IndI IthyI
nItwam0nyw'Ithisye kIw'0 vamwe na
ala maI nake onthe vamwe.

105.Na Itina wake IthyI nItwamatavisye
Aana-ma-Isilaeli, 'T0ai-inyw'I nthI Ino;
na yIla Ivinda ya watho ya matuk0 ala
mokIte yIkavika, IthyI t0kam0ete inyw'I
vamwe IngI.

106.Na kwa 0la w'o, IthyI
nItwamItheisye yo nayo nIyatheeie na
0la w'o. Na IthyI t00t0mIte we ta m0eti-
wa-0voo t0 na M0kaanany'a.

107.Na IthyI nItwamIaanisye Kulani
ilungu nIkana inyw'I m0tonye
k0mIsomea mbaa-and0 onthe kwa
mavinda, na IthyI t0mItheetye yo kavola.

108.Asa, 'Inyw'I MwamIItIkIla kana
mwamIlea, asu ala manengetwe 0manyi
nImaval0kaa nthI na mothy0 moo yIla
me0mIsomewa.

109.Na kwasya, 'MwIai wait0 nI
M0theu. Vate nzika, 0tianI0 wa MwIai
wait0 nd0lea kwIanIw'a.

110.Mo maval0kaa nthI na mothy0 moo
maIte, na yo Imongeleelela mo 0uu
nthInI woo.

111.Asa, MwIkaIlei Ngai Mwene
Vinya W'onthe kana m0mwIkaIlei
Rahman, kwa syItwa ona yIva yIla
inyw'I m00m0voya We nayo, masyItwa
onthe ala manake na maseo m0no vy0 nI

إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ إِنِّي لَأَظُنُّكَ يُدْعَى
مَسْحُورًا ۝

قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنْزَلَ هَؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ بَصَائِرَ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ فِرْعَوْنُ مُنْذَرًا ۝

فَأَرَادَ أَنْ يَنْتَفِذَهُمْ مِنَ الْأَرْضِ فَأَغْرَقْنَاهُ وَمَنْ
مَعَهُ جَمِيعًا ۝

وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِي إِسْرَءِيلَ اسْكُنُوا الْأَرْضَ
فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا ۝

وَبِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَلَ وَمَا أَرْسَلْنَا إِلَّا
مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ۝

وَقَرَأْنَا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مَكْنٍ
وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا ۝

قُلْ آمِنُوا بِهِ أَوْ لَا تُؤْمِنُوا إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْوَحْيَ
مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَى عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْآذِقَانِ
سُجَّدًا ۝

وَيَقُولُونَ سُبْحَنَ رَبِّنَا إِن كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا ۝
وَيَخِرُّونَ لِلْآذِقَانِ يَسْجُدُونَ وَزَيْدُهُمْ خُشُوعًا ۝

قُلْ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّسُولَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ
الْحُسْنَىٰ وَلَا تَجْهَرُوا بِصَلَاتِكُمْ وَلَا تَخَافُوهَا ۝
ابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ۝

Make.' Na ndūkavoye Mboya yaku na wasya mūtūŋlu, ona ndūkaneene na wasya wī ītheo mūno, īndī mantha nzīa ya vu kaŋf.

112. Na asya, 'Ndaŋa syonthe nī sya Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula ūtaaŋyosea mwana We-Mwene, na Ula ūte mūtindany'a nthīnī wa Usumbī Wake, ona We nde ūmwe ona wīva wa kūmūtetheesya nūndū wa wonzu.' Na taŋai Utheu Wake na Utaŋo Wake w'onthe.

وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ
لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلِيلِ
وَكَثِيرٌ تَكْفِيرًا ﴿١١٢﴾

سُورَةُ الْكَافِرَاتِ

(18)

AL - KAHF

(Wavuanīw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũĩtwe nĩ ũlau, Usũĩtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

2. Ndaĩa syonthe nĩ sya Ngai Mwene
Vinya W'onthe Ula ũtheetye Ivuku kwa
mũthũkũmi Wake na We ndaĩkĩa
ũthyoeku nthĩnĩ wake kana ũseũvyanĩ
wayo ona wĩva.^{1*}

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ
يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا ۝

3. We nũyĩw'ĩkĩhĩye yo mũsũvĩi nĩkana
yĩtonye kũnengane ũkaany'o ũlũ wa
ũsilĩlo wĩ woo kuma Kwake, na nĩkana
yĩtonye kũmanenge etĩkĩli ala mekaa
meko maseo ũvoo mũseo kana mo
makeethĩwa na ĩtuvi ĩseo,

قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ رَسُولًا شَدِيدًا مِنْ لَدُنْهُ وَيُشِيرَ
الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ
أَجْرًا حَسَنًا ۝

4. Vala mo makekalaa tene na tene;

مَا كُنْزٍ فِيهِ أَبَدًا ۝

5. Na nĩkana yo yĩtonye kũmakaany'a
asu ala maasya, 'Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩwĩyosee mwana We-Mwene.'

وَيُنْذِرَ الَّذِينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ۝

6. Mo mai na ũmanyi ũndũnĩ ũũ, ona
maaĩthe moo mayai naw'o. Ndeto ĩno
ila yumaa makanyw'anĩ moo ni ya

مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ وَلَا لِآبَائِهِمْ كَبُرَتْ
كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ إِنْ يَقُولُونَ إِلَّا
كَذِبًا ۝

¹ *Ndeto ĩno 'hoo' nthĩnĩ wa 'lahoo' yaasyaa
mũthũkũmi wa Ngai ota ũu-mwosi wa Ivuku -na
Ivuku mbene. Nũndũ yĩtonya kũalyũlwa na
Kĩngelesaa ndeto ĩno yĩ nthĩnĩ ĩvindanĩ yĩmwe
iandĩkĩtwe syelĩ vamwe. Umwe akaalyũla ta ũu
'Ngai ndekĩĩte ũthyoeku nthĩnĩ wayo,' yĩthwa
yamũvetanga Mũtũmwa Mũtheu mũuo wĩthwe
ũũ wake kuma nthĩnĩ wa ũtianĩ ũũ wa ũtheu.
Ethwa ũmwe emĩalyũla yo ta We ndekĩĩte
ũthyoeku ona wĩva nthĩnĩ wake we, ' ĩndĩ Ivuku
nĩyatiwa ũtee wa ũtheu ũũ. Kũlũngalya ũneeni ũũ
ĩthĩ nĩtũalyũlĩte mũsoa ũũ kwa nzĩa
yĩkĩvathũkany'o twĩthĩĩtwe twĩ aĩkĩĩku vyũ kwa
kĩveva vandũ va kwongelelela i ndeto vinya.

kwIw'Ithya woo mUno. Mo maineenaa
kIndU ateo OvUngU.

7.Kwa Ou, vangI we nUtonya kwIyIw'Ia
kyeva we mwene Ukakw'a nUndU woo
Itina wa mo kUmIlea ngewa Ino.

فَلَمَّا بَايَعْتَ نَفْسَكَ عَلَى آثَارِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا
بِهَذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا ۝

8.NIw'o, Ithyl nItwitwIkIthIye syIndU
syonthe ila syl IolU wa nthI ta mathaa
kwoondU wayo, nIkana Ithyl tUtonye
kUmatata mo tUmanyane Ola wIna mwIkalo
mUseo mUno.

إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لِّهَا لِنَبْلُوهُمْ
أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ۝

9.Na Ithyl tUkaitw'IkIthya syonthe ila syl
IolU wayo mUthanga mUthei Ute Usyao.

وإِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُؤًا ۝

10.We wIsOanIa kana AndU-ma-Ngunga
na MOandIko maI Osengy'o katI wa
Syama SiitU?

أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا
مِنَ الْآيَاتِنَا عَجَبًا ۝

11.YIla ala anake masembie kwIvitha
NgunganI na maasya, 'MwIai waitU,
tUenge ithyl tei kuma Kwaku-Mwene,
na tUenge Utongoi Ola mOlUngalu
UndUnI Oo witU.'

إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا آتِنَا
مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا ۝

12.Kwa Ou, Ithyl nItwamasiIle kwIw'a
na matU moo Ovoo wa nthI kuma nza
kwa myaka mIvuthu.

فَضَرَبْنَا عَلَى آذَانِهِمْ فِي الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا ۝

13.IndI Ithyl nItwamokIlilye mo nIkana
Ithyl tUtonye kUmanyane nI nguthu yIva
katI wa syelI ala matonya kUmanyane
Ivinda yIla mo mekalIte.

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَبِيًّا وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ
بَنِي إِسْرَءِيلَ عَهْدًا ۝

LUKU 2

14.Ithyl tUkaUtavya we Ovoo woo na Ola
w'o; mo maI andU ma mOika ala
meetIkIlile MwIai woo, na Ithyl
nItwamongelele mo UtongoinI.

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ بَأْسَهُم بِالْحَقِّ إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ
أَمْنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى ۝

15. Na Ithyl n̄twasyĩkie ngoo syoo vinya, yĩla mo maŊgamie na maasya, 'Mwĩai waitũ, nĩ Mwĩai wa matu na nthĩ. Ithyl tũikamwĩta Ongĩ ūtee Wake ona vanini; na ethwa ithyl tũkeeka, ithyl tũkeethwa vate nzika, twaneena ōvŊngũ mŌvĩtũku.

وَرَبُّنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَن نَدْعُوهُ مِنْ دُونِهِ إِلَهًا لَقَدْ قُلْنَا إِذَا شَطَطًا ۝

16. Aa, andũ maitũ nĩmasyosete ngai ingĩ kwa ūthaithi ūtee Wake. Mo maleaa kũete mwĩao mũtheu tũlũ wasyo nĩkĩ? Na nũũ ūla ūte mŌlŊngalu mbee wake we ūla ūseũvasya ōvŊngũ tũlũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthē?

هَؤُلَاءِ قَوْمُنَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ إِلَهًا لَوْ لَا يَأْتُونَ عَلَيْهِمْ بِسُلْطَانٍ بَيِّنٍ مِّنْ أَظْهَرُ مَتَنٍ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ۝

17. 'Na yu yĩla inyw'ĩ mwamina kuma vala mo maĩ na kuma vala ve kĩla mo makĩthaithaa vandũ va Ngai Mwene Vinya W'onthē, Indĩ manthai wĩvitho Ngunganĩ; Mwĩai wenyu akamũtambũũkĩsya inyw'ĩ tei Wake na akaete ūkiakisyo kwoondũ wenyu ōndũnĩ ūũ wenyu.'

وَلَاذِ اعْتَرَضْنَاهُمْ وَمَا يَحْدُدُونَ إِلَّا اللَّهَ فَأَوْا إِلَىٰ الْكُفِّ يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ رَّحْمَتِهِ وَيُخَيِّئْ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مِرْفَقًا ۝

18. Na we waĩ ūtonya kwona syua, ūndũ yaumie kwĩsĩla ūtee wa Ngunga yoo kw'okonĩ kwa aũme, na yĩlithũa, yamakelana mo ngalĩ ya kw'oko kwa aka, namo maĩ nthĩnĩ wa ĩima yaĩ na ūthei. Kĩĩ nĩ katĩ wa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthē. We ūla Ngai Mwene Vinya W'onthē ūmũtongoeasya, we nũtongow'e nesa; Indĩ we ūla We ūmũtw'ĩlaa wa kwaa, ndũkona mũtetheesya wake kana mũtongoi.

وَتَرَىٰ الشَّمْسَ إِذَا طَلَعَتْ تَزْوُرُ عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَإِذَا غَرَبَتْ تَقْرِضُهُمْ ذَاتَ الشِّمَالِ وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ مِنْهُ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ مَن يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَن يُضِلِلْ فَلَن تَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُّرْشِدًا ۝

LUKU 3

19. We nũtonya kũsũanĩla kana mo nĩmaamũkĩte, oyĩla mo nĩmakomete; na Ithyl tũkatuma mo maalyũke ngalĩ ya

وَنَحْسَبُهُمْ آيَةً وَإِنَّا لَنَاقِلُونَ هُمُ قَوْمٌ لَا يَخْتَصِمُونَ لَكُمْ رَبُّكُمْ يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ رَّحْمَتِهِ وَيُخَيِّئْ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مِرْفَقًا ۝

kw'oko kwa aume na ya kw'oko kwa aka, ngiti yoo itambukitye maaŭ mayo ma mbee kifuŭni. Na takethwa we nŭwamasyaisye mo, vate nzika we wŭthwa waumie vala maŭ wŭna w'ia, na vate nzika, we wŭthwa usŭŭtwe nŭ kyeva nŭndŭ woo.

20. Na kwa ŭu, Ithyŭ nŭtwamokŭlilye mo nŭkana matonye kŭkŭlany'a ene kwa ene. Umwe woo aisye, 'Inyw'I mwŭkalŭte kwa ŭvinda yŭana ata?' Mo masŭngŭie, 'Ithyŭ twŭkalŭte kwa mŭthenya ŭmwe kana kŭlungu kya mŭthenya.' Angŭ maisye, 'Mwŭlai wenyu nŭwŭsŭ nesa vyŭ ŭvinda yŭla inyw'I mwŭkalŭte. Yu mŭtŭmei ŭmwe wenyu na mbesa ii syenyu nthŭnŭ wa mŭsyŭ; na aimŭmantha mwŭkali waw'o ŭla wŭna lŭu mŭseo vyŭ, amŭetee inyw'I kyaŭya kuma vo. Na nŭethŭwe esŭvŭŭte mŭno na ndakamŭtavye mŭndŭ ona ŭmwe ŭvoo wenyu.

21. Nŭndŭ, ethwa mo makamŭkŭlya vinya, nŭmatonya kŭmŭkimanga na mavia, kana makamŭtŭnga nthŭnŭ wa ndŭni yoo na ŭndŭ mailea kwŭsa kwaŭla.

22. Na ŭu nŭw'o Ithyŭ twamonanisye kwa andŭ nŭkana mo matonye kŭmanya kana ŭtianŭ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe waŭ wa w'o, na kana, ŭlŭlŭ wa ŭla Saa, vayaŭ na nzika nthŭnŭ waw'o. Na lilikanai ŭvinda yŭla andŭ makaananŭie kaŭ woo ŭlŭlŭ woo, na amwe masya, 'Akai mwako ŭlŭlŭ woo.'²* Mwŭlai woo nŭwamesŭ mŭno vyŭ. Asu ala masindie

وَرَأَيْنَاهُ بِالْوَيْحِدِ لَوَاطَلَعَتْ عَلَيْهِمْ لَوَيْتٌ مِنْهُمْ
فَوَارَا وَكَلِمَتٌ مِنْهُمْ رُغْبًا ⑤

وَكَذَلِكَ بَعَثْنَاهُمْ لِيَتَسَاءَلُوا بَيْنَهُمْ قَالَ قَائِلٌ
مِنْهُمْ كَمْ لَكُمْ يَوْمًا قَالُوا لَيْسَ يَوْمًا أَوْ بَعْضُ يَوْمٍ
قَالُوا رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا لَيْسَ لَكُمْ أَحَدُكُمْ
يُورِقُكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلْيَنْظُرُوا أَيُّهَا أَزْوَاجُ
طُعَمَائِهِمْ فَلْيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِمْ وَمَا يَتَخَفُونَ
وَلَا يُشْعِرُونَ بِكُمْ أَحَدًا ⑥

يَوْمًا يَوْمًا
يَوْمًا يَوْمًا

إِنَّهُمْ إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ أَوْ يُعْدُّوكُمْ
فِي مِلَّتِهِمْ وَلَنْ تُفْلِحُوا إِذَا أَبَدًا ⑦

وَكَذَلِكَ أَعْرَضْنَا عَنْهُمْ لِيَعْلَمُوا أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ
حَقٌّ وَأَنَّ السَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيهَا إِذْ يَتَنَازَعُونَ
بَيْنَهُمْ أَمْرَهُمْ فَقَالُوا ابْنُوا عَلَيْهِمْ بُيُوتًا رَبُّهُمْ
أَعْلَمُ بِهِمْ قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَى أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ
عَلَيْهِمْ مَسْجِدًا ⑧

² *Akai mwako ŭlŭlŭ woo' nŭ kwasya kwakwa ŭlilikany'o vala ngunga yoo yaŭ.

LUKU 5

33. Na matavye mo ngelekany'o ya and0 eIf; Omwe woo Ithyl nIwamUnengie mI0nda III ya matunda, na twamIthy0I0I0kIlya na mItende, na katI wa yelI Ithyl tweeklie mI0nda ya malIu.

34. KIla Omwe wa mI0nda Isu nIwasyaie mosyao maw'o *kwa wingI*, nayo ndyaaola kInd0 ona kImwe. Na katI wa yelI Ithyl twavItIlya kaI0sI ka kIw'0.

35. Na we aI na matunda *kwa wingI*. Na nIwamUtavisye mUnyanyae wake aikaananIa nake ena ngathIIo, 'Nyie nI m0thw'ii wa syInd0 k00vIt0ka we na nI na ndaIa nene mbee waku kwa and0.'

36. Na we nIwalikile m00ndanI wake evItIsye thay0 wake. Na asya, 'Nyie ndik0s0anIa kana ii nikanangIka;'

37. 'Na Nyie ndi0s0anIa kana 0la saa n0kavika ona IndII. Na ona ethwa Nyie ngat0ngwa Itina kwa MwIai wakwa, Nyie vate nzika, ngeethIa wIkalo m0seango mbee wa 00.'

38. MUnyanyae nIwamUtavisye yIIa waneenanasya nake, 'We wIIea k0mwItIkIIa Ula wak0mbie we kuma kItoonI, na IndI kuma IlovotonI ya manzI, na IndI We a0se0vya we watw'Ika m0nd0 *mwIa nIu*?

39. 'IndI Nyie *nIngwItIkIIa kana* Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka nI We MwIai wakwa, na Nyie ndikamwIaanany'a ona Omwe na MwIai wakwa.

وَاضْرِبْ لَهُم مَّثَلًا زَجَلَيْنِ جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا جَنَّتَيْنِ مِنْ أَعْنَابٍ وَحَفَفْنَاهُمَا بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا زُرْعًا ۝

كُنَّا الْجَنَّتَيْنِ آتَتْ أُكُلَهَا وَلَمْ تَظْلِمْ مِنْهُ شَيْئًا وَفَجَّرْنَا خِلَالَهُمَا نَهْرًا ۝

وَكَانَ لَهُ ثَمَرٌ فَقَالَ لِصَاحِبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَأَعَزُّ نَفَرًا ۝

وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا ۝

وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُودْتُ إِلَىٰ رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا ۝

قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَفَفَرَّتْ بِآلِدُنِي خَلْقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُفْثَةٍ ثُمَّ سَوَّاهُ رَجُلًا ۝

لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ۝

iivulana nakyo, na Indl iitw'ka nyeki mb0m0 ndilikangu t0lungu t0la t0nyaalikaw'a n1 k1seve. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na 0tonyi I0I0 wa k1la k1nd0.

هَشِيمًا تَدْرُوهَ الرِّيحُ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا ۝

47.Uthw'ii na syana n1 mathaa ma thay0 wa nth1 Ino. Indl meko maseo ala mekalaa n1 maseango mbee wa metho ma Mw1ai waku I0I0 wa Ituvi ya vakuv1, na maseo I0I0 wa w1kwaty0 wa Ivinda y1la y0k1e.

الْبَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمْلًا ۝

48.Na kwas0an1ai m0thenya 0la Ithyl t0kavetanga i1ma, na we Okasyona mba1 sya nth1 iivith0kan1a mba1na 1la 1ng1na Ithyl t0kamombany'a onthe vamwe na t0ikam0tia ona 0mwe woo 1tina.

وَيَوْمَ نُسَوِّرُ الْجِبَالَ وَتَرَى الْأَرْضَ بَادِيَةً وَخَرَّتْ لَكُم مِّنْهَا رِجَالٌ وَرَمَتْهُم أَحْدًا ۝

49.Na mo makaetwe mbee wa Mw1ai waku, ma0ngam1e m1th1a 'Yu n1mwooka Kwit0 tond0 inyw'1 mwas0an1ie kana Ithyl t0ikam0ila Ivinda kwoond0 wa w1an1u wa 0tian1o Wit0 kwenyu.'

وَعَرِضُوا عَلَىٰ رَبِّكَ صَفًا لَّقَدْ جِئْتُمُونَا كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ بَلْ زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ تَجْعَلُ لَكُمْ مَوَدَّةً ۝

50.Na Ivuku y1kaiwa mbee woo, na we 0kamona ala av1tany'a mena w'ia n0nd0 wa ma0nd0 ala me nth1n1 wayo; namo makaasya, 'Woo n1 wit0! N1 Ivuku ya m0themba mwa0 y1! Y1itiaa k1nd0 k1nene kana k1nini Indl n1y1k1and1k1te! Namo makameth1a ma0nd0 onthe ala meekie mamelekele mo, na Mw1ai waku ndam0v1tfasya m0nd0 ona 0mwe.

وَوُضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشَوِّقِينَ وَمِنَ فِيهِ وَيَقُولُونَ يَوْنُسًا مَا لَ هَذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أُخْضِفَهَا وَوَجَدَ مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظْلُمُ رَبُّكَ أَحَدًا ۝

LUKU 7

51.Na lilikanai 1vinda y1la Ithyl twamatavisye alafka, 'Mw1nyiv1syeyi Atamu,' na onthe mamw1nyiv1sya, ateo

وَرَأَوْا فَلَمَّا لِلْمَلِكَةِ أَسْجُدُوا لِأَدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ ۝

Ivilisi. We aī ōmwe wa Mayini; na alea kwĩtĩkĩla mwĩfao wa Mwĩai wake. Inyw'ĩ Indĩ, mōkamwosa we na nzyawa syake ta anyanya vandũ Vakwa Nyie oyĩla mo nĩ amaitha menyu? Kĩla eki-ma-naĩ makakōanĩw'a nĩ kĩthōku.

اَفْتَحْدُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ اُولَآئِكَ مِنْ دُونِي وَهُمْ
لَكُمْ عَدُوٌّ بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا ۝۵۱

52.Nyie ndyaamatwĩkĩthya mo . ma kōkĩsĩla ōmbi wa matu na nthĩ, ona ōmbi woo ene; ona Nyie ndyaĩ ndonya kōmosa ala mamathyoekasya andũ ta atetheesya.

مَا اَشْهَدُ لَهُمْ خَلْقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَلَا خَلْقَ
اَنْفُسِهِمْ وَمَا كُنْتُمْ مُنْجِدَ الْمُضِلِّينَ عَصٰدًا ۝۵۲

53.Na lilikanai mōthenya ōla We ōkasya, 'Metei ala inyw'ĩ mwametaa atindany'a Makwa.' Na Indĩ mo makameta mo, Indĩ mo maikamasōngĩ; na Ithĩ tōkeekĩla tūtũ katĩ woo.

وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَآئِيَ الَّذِيْنَ رَعِمْتُمْ فَدَعَوْهُمْ
فَلَمْ يَجِيبُوْا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ مَوْبِقًا ۝۵۳

54.Na ala avĩtany'a makawona Mwaki na makamanya kana mo maendete kōvalōka nthĩnĩ wa w'o; namo maikona nzĩa ya kōkĩa kuma vo.

وَاَلْبُجُوْمُونَ النَّارَ فَظَنُّوْا اَنَّهُمْ مُّوَاقِعُوهَا وَ
لَمْ يَحْجِدُوْا عَنْهَا مَصْرِفًا ۝۵۴

LUKU 8

55.Na vate nzika, Ithĩ nĩtūtavanĩtye na nzĩa syĩ kĩvathōkany'o nthĩnĩ wa Kulani ĩno, kwoondũ wa ūseo wa mbaa andũ onthe, mĩhemba yonthe ya ngelekany'o, ĩndĩ nthĩnĩ wa syĩndũ syonthe, mōndũ nĩ mōkaananĩ mōno vyũ.

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِيْ هٰذَا الْقُرْاٰنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ
مَثَلٍ وَكَانَ الْاِنْسَانُ اَكْثَرُ شَيْءٍ جَدَلًا ۝۵۵

56.Na vai kĩndũ kyamasĩlle andũ kwĩtĩkĩla na kōmantha ōkeko wa Mwĩai woo, yĩla ūtongoi wookie kwoo, ateo kana mo manyuvie kōatĩla nzĩa sya andũ ala ma mbee o vamwe na ūsōng'ō oũsu kana

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ اَنْ يُؤْمِنُوْا اِذْ جَاءَهُمُ الْهُدٰى
وَيَسْتَغْفِرُوْا رَبَّهُمْ اِلَّا اَنْ تَاْتِيَهُمْ سُرَّةُ الْاَوَّلِيْنَ
اَوْ يَاْتِيَهُمُ الْعَذَابُ قُبُلًا ۝۵۶

meeteelile ūsilŭlo wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe ūmakwate ūthy0 kwa ūthyŭ.

57.Na Ithyŭ tŭimatŭmaa Atŭmwa ateo nŭ
aeti-ma-ŭvoo mŭseo na ta Akaanany'a.
Na asu ala matetŭkŭlaa makaananŭaa na
ŭvŭngŭ nŭkana matonye kŭlea ūla w'o
naw'o. Namo mosaa Syama Syakwa na
maŭndŭ ala mo mataawa namo ta ngŭŭ
tŭ.

58.Na nŭŭ ūla ūte mŭlŭngalu mbee wake
we ūla ūlilikanaw'a Syama sya Mwŭai
wake, ūndŭ akŭalyŭka na kwitia, na ūlawa
nŭ maŭndŭ ala moko make matongoetye?
Nŭw'o Ithyŭ nŭtwŭkŭŭte tŭtŭ tŭlŭ wa ngoo
syoo nŭkana maikamanye, na kŭlea
kwŭw'a matŭnŭ moo. Na we ūkameta
ūtongoinŭ, maiwŭŭkŭla ona vanini.

59.Na Mwŭai waku nŭ Mŭekanŭ Mŭno
Vyŭ, ūsŭŭtwe nŭ tei. Takethwa We
nŭkŭmakwata kwoondŭ wa maŭndŭ ala
mo meekŭte, ūndŭ vate nzika, ethŭwa
akalaatŭte ūsilŭlo kwoondŭ woo. ūndŭ mo
mena ŭvinda yŭtw'e yŭla mo matakona
vandŭ va kwŭvitha.

60.Na mŭsyŭ Ino-Ithyŭ nŭtwamyanangie
yŭla mo meekie mothŭku. Na Ithyŭ
nŭtwanyuvie ŭvinda yŭtw'e kwoondŭ wa
wanangŭko woo.

LUKU 9

61.Na lilikanai ŭvinda yŭla Mose
wamŭtavisye mwanake mŭnyanyae,
'Nye ndikaŭngama kŭvika nŭvike
makomanŭonŭ ma nganga ill, kana Nye
nŭlende myaka na myakaka.'

وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ
وَيُجَادِلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ
الْحَقَّ وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَمَا أُنذِرُوا هُزُوًا ٥٧

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ فَأَعْرَضَ عَنْهَا
وَلَيْسَ مَا قَدَمَتْ يَدُهُ إِلَّا جَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ
أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ
تَذَرُهُمْ إِلَى الْهَلْدَى فَلَنْ يَهْتَدُوا إِذًا أَبَدًا ٥٨

وَرَبُّكَ الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ لَوْ يُؤَاخِذُ هُمْ بِمَا
كَسَبُوا لَعَجَلْ لَهُمُ الْعَذَابُ بَلْ لَهُمْ مَوْعِدٌ
لَنْ يَجِدُوا مِنْ دُونِهِ مَوْيلًا ٥٩

وَتِلْكَ الْقُرَى أَهْلَكْنَاهُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَعَلْنَا
بَيْنَهُمْ مَوَاقِدَ ٦٠

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَتْلِهِ لَا تَرَجُ حَتَّى أَبْلُغَ
مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا ٦١

62. Indī yīla mavikie makomanlonī ma nganga ilī, nīmoolilwe nī tkūyū yoo, nayo yalika ūkanganī yīendete na mītōkī mūno.

فَلَمَّا بَلَغَا مَجْمَعَ بَيْنَهُمَا نِسِيَا حُوتَهُمَا فَاتَّخَذَ سَيْبِلُهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا ۝

63. Namo yīla mo maendangie mbee, we nīwamūtavisye mwanake mOnyanyae; tūetee ithyī Ifu wa kīoko. Vate nzika, Ithyī nītwīthlītwe na mīnoo mingī nūndū wa kyalo kīl kitū.'

فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِفَتَاهُ إِنِّي جَدَّاءُ مَا لَقَدَ لَوْيْنَا مِنْ سَفَرِنَا هَذَا نَصَبًا ۝

64. We amūsūngīe, 'We nīwonie yīla twīkalile Iōlū wa Onyanzaa wa Ivia tūthyūmūlīte, Nyie nīnōlilwe nī tkūyū--- na vai ūngī ūtumie nūlwa nī kōūwetea we ateo Satani—yo yīkwatie nzīa yayo yalika ūkanganī kwa nzīa ya ūsengy'o,?'

قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْحُوتَ وَمَا أَنسَيْنِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ وَاتَّخَذَ سَيْبِلُهُ فِي الْبَحْرِ عَجَبًا ۝

65. We aisye, 'Uu nīw'o ithyī twīthlītwe tōimantha.' Kwa ūu elī nīmasyokie maatīle nyaīl syoo.

قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغُ فَارْتَدَّ عَلَى آثَارِهِمَا قَصَصًا ۝

66. Indī mo nīmamwīthlīe ūmwe wa athōkūmi Maitū ūla Ithyī twamūnengete tei Witū, na ūla Ithyī twamūmanyīlītye ūmanyi kuma Kwitū-Ene.

فَوَجَدَا عَبْدًا مِنْ عِبَادِنَا آمِنًا رَحِمَهُ مِنَ عِنْدِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِنَ لَدُنَّا عِلْمًا ۝

67. Mose nīwamūkōlīlye we, 'Nyie nīndonya kōkūatīla we ethwa we nūtonya kōmanyīsyā ūtongoi ūla we ūmanyīlītw'e?'

قَالَ لَهُ مُوسَى هَلْ أَتَّبِعُكَ عَلَى أَنْ تُعَلِّمَنِ مِمَّا عُلِّمْتَ رُسُلًا ۝

68. Nake asūngīa, 'We ndūtonya kūendany'a nakwa wīna ūmīlīsyō.

قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ۝

69. 'Na we ūtonya ata kwīthwa na ūmīlīsyō Iōlū wa syīndū ila ūtena ūmanyi wasyō?'

وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلَى مَا لَمْ تُحِط بِهِ خُبْرًا ۝

70. Nake asya, 'We ūkoona nyie nīna ūmīlīsyō Ngai Mwene Vinya W'onthē enda, na nyie ndikalea kūkwīw'a nthīnī wa kīndū ona kīva;

قَالَ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا ۝

71. Nake amwīa, 'Nōseo ethwa we nūūmbikīla Nyie, īndī ndūkangūlye makūlyo īūlū wa kīndū ona kīva okūvika Nyie nīneene naku īūlū wakyō.'

قَالَ فَإِنِ اتَّبَعْتَنِي فَلَا تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ خَصَّ أَحَدًا مِنْكَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا ۝

LUKU 10

72. Kwa ūu eīlī nīmakūisye kūvika, yīla mo malikile ītalūnī, we ayīvūthūa. Mose amūkūlyā, 'We wayīvūthūa nīkana asu ala me nthīnī wayō mathite? Vate nzika, we nīwīkīte kīndū kīthūku.'

فَانْطَلَقَا قَحْطَةً إِذَا رَكِبَا فِي السَّيِّئِينَ خَوَّفَهَا قَالَ أَعْرِفْتَهَا لَبُغُورٍ أَهْلَهَا لَقَدْ جِئْتُ شَيْئًا أَمْرًا ۝

73. Nake asūngīa, 'Nyie ndineekūtavya we kana ndūtonya kūendany'a nakwa na ūmīlīsyō?'

قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَن تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ۝

74. Mose amwīa, 'Ndūkanenge wīa nūndū wa kūlwa kwakwa na ndūkethwe wī mūmū īūlū wakwa nthīnī wa kavinda kaa kakwa.'

قَالَ لَا تَوَاجِدْ فِي يَمَانِيَّتٍ وَلَا تُرْهِقْنِي مِنْ أَمْرِي عُسْرًا ۝

75. Kwa ūu, mo nīmaendeeie na kyalo, kūvika, yīla makomanie na kavīlī, we akoaa. Mose amūkūlyā, 'We wamūaa mūndū ūte na īvītyo na ūla ūtamūaite mūndū ona ūmwe? Vate nzika, we nīweeka ūndū wa kwīw'īthya woo.'

فَانْطَلَقَا قَحْطَةً إِذَا رَكِبَا غُلَامًا فَقَتَلَهُ قَالَ أَقْتَلْتُمْ نَفْسًا رَكِبْتُمْ بِغَيْرِ نَفْسٍ لَقَدْ جِئْتُ شَيْئًا تُكْفَرًا ۝

76. Nake we amOkŭlya, 'Nyie ndineekŭtava wa kana ndŭtonya kŭendany'a nakwa na ŭmŭlŭsyo?

قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ۝

77. Mose asya, 'Ethwa nyie nŭngŭŭkŭlya kŭndŭ ŭtina wa ŭu kuma yu, ndŭkambie nthŭnŭ wa ngwatanŭo yaku, nŭndŭ yu wŭthwa ŭnakwata ŭkŭsŭ wakwa mwŭanŭ.

قَالَ إِنْ سَأَلْتَهُ عَنْ نَفْسِي بَعْدَهَا فَلَا تُصْرِبْنِي قَدْ بَلَغْتَ مِنْ لَدُنِّي عُذْرًا ۝

78. Kwa ŭu mo nŭmaendeeie kŭvika, yŭla mamavikŭie andŭ ma mŭsyŭ ŭmwe ala mametisyie ŭu, ŭndŭ mo nŭmaleile kŭmatw'ŭkŭthya mo ta aeni *mo*. Na meethŭa ngŭka nthŭnŭ waw'o ŭla yaŭ vakuvŭ kŭvalŭka, na we amŭtŭngŭla. Ta kethwa we nŭwendie wŭthwa weetisyie ŭtuvi nŭndŭ wa ŭu.

فَأَنظِرْنَاهُ إِذَا آتَىٰ أَهْلَ قَرْيَةٍ يَسْتَطِيعُ أَهْلُهَا قَائِرًا أَنْ يَضَيِّقُوا فَوْجَدًا فِيهَا جَدًّا يُرِيدُ أَنْ يَنْقُصَ قَائِمَةً قَالَ لَوْ شِئْتُ لَتَّخَذْتُ عَلَيْهِ جَزَاءً ۝

79. Nake amwŭa, 'Uŭ nŭw'o mŭtaanŭsyo wa nzŭa katŭ wakwa naku we. Nyie yu nŭngŭŭtava ŭalyŭlo wa ŭndŭ ŭla we ŭtanaŭ ŭtonya kŭkua na ŭmŭlŭsyo.

قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ سَأُنْفِكُ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ۝

80. ŭlŭlŭ wa yŭla ŭtalŭ, yaŭ ya andŭ *ana* ngya ala mathŭkŭmaa ŭkanganŭ; na Nyie nendaa kŭyananga, nŭndŭ ŭtina woo vaŭ mŭsumbŭ ŭla wakwataa kŭla ŭtalŭ na vinya.

أَمَّا التَّيْفِيَّةُ فَكَانَتْ لِمَسْكِينٍ يَصْلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا وَكَانَ وَرَاءَهُمْ نَارٌ يَأْخُذُ كُلُّ سَفِينَةٍ غَصْبًا ۝

81. 'Na ŭlŭlŭ wa ŭla mwanake, asyai make maŭ etŭkŭli, na ithyŭ nŭtwakŭlaa we ndakese kŭmalikya thŭnanŭ eana kwa nzŭa ya ŭemu na ŭlei.

وَأَمَّا الْعُلَمَاءُ فَكَانَ أَبُوهُمُ الْمُؤْمِنِينَ فَخَشِينَا أَنْ يُرْهِقَهُمَا طُغْيَانًا وَكُفْرًا ۝

82. 'Kwa ŭu, ithyŭ nŭtwendaa kana Mwŭlai woo amanenge mo *kana* kaseango mbee wa kau kwa ŭtheu na kathengee wendonŭ ta ŭla wa asyai mako.

فَأَرَدْنَا أَنْ يُبْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِنْهُ زَكَاةً وَأَقْرَبَ رُحْمًا ۝

83. 'Na tōlō wa tla ngōka, yaī ya tōvīsi twīlī twa ndiwa nthlīnī wa mōsyī, na uungu wayo vaī kīnandū kyatw'o, na tthe watw'o aī mōndū mōlōngalu, kwa ōu Mwīai waku nīwendie nīkana tōvikīle ōima watw'o na twīthwe na vinya na tōkyumya kīnandū kyatw'o, na tei kuma kwa Mwīai waku; Na Nyie ndineeīka ōu kwa kwenda kwakwa. Usu nīw'o ōalyōlo wa maōndū ala we ōtaī ōtonya kōmakua na kōmomīīsyā.'

وَأَمَّا الْحَدَارُ فَكَانَ لِعُلَمَیْنِ یَتِیْمَیْنِ فِی الْمَدِیْنَةِ
وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا
فَأَرَادَ رَبُّكَ أَنْ یَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَیَسْتَخْرِجَا كَنْزَهُمَا
رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي ذَٰلِكَ
عَنْ قَابُولِ مَا لَمْ تُطِيعْ عَلَیْهِ صَبْرًا ﴿٨٣﴾

LUKU 11

84. Namo meōkōlya we ōvoo wa Dhul Qarnain. Asya, 'Vate nzika, Nyie ngaōsomea we kīndū tōlō wa ōvoo wake.'

وَيَسْأَلُونَكَ عَنْ ذِی الْقَرْنَيْنِ قُلْ سَأَتْلُو عَلَيْكُمْ
فَنَّهُ وَذَٰلِكَ ﴿٨٤﴾

85. Ithyī nītwamōnenevisye we tōlō wa nthī na twamōnenge we kwīanīīsyā ōtonyi wa kīla kīndū tōlō wa ōvoo wake.'

إِنَّمَا مَكَّنَّا لَهُ فِی الْأَرْضِ وَآتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ
سَبَبًا ﴿٨٥﴾

86. Indī we nīwaatīle nzīla na.

فَاتَّبَعَ سَبَبًا ﴿٨٦﴾

87. Kōvika yīla wavikie ōthōflonī wa syua, eethīa yīlithōa nthlīnī wa ndia yī kīw'ō kīthokoanu, na vakuvī nayo, nīweethīe andū. Ithyī twaisye, 'Ame we Dhul Qarnain, masilīle kana ōmathōkōme kwa ōseo.'

كَهْفٍ إِذَا بَلَغَ الْفَتْرَیْنِ وَجَدَ هَا تَغْرُبُ فِی
عَیْنِ حِمَیْمٍ وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا یٰذَا
الْقَرْنَیْنِ إِنَّمَا أَنْ تُعَذِّبَ وَإِنَّمَا أَنْ تُخَفِّدَ فِیَوْمٍ
حَسَنًا ﴿٨٧﴾

88. Nake asya, 'Kwa ōla we wīkaa naī, vate nzika, ithyī tōkamōsilīla; na Indī we akatōngwa kwa Mwīai wake, ōla ōkamōsilīla we na ōsilīlo wī w'ia.'

قَالَ أَفَمَا مِنْ ظَلَمٍ فَسَوْفَ نَعَذِّبُهُ ثُمَّ یُردُّ إِلَىٰ
رَبِّهِ فِیَعْلَمُ بِهُ عَذَابًا شَدِيدًا ﴿٨٨﴾

89. Indī kwa ōla wītkīlāa na wīkaa mōlōngalu, we akeethwa na tūvi īseo,

وَأَمَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءٌ الْحَسَنَىٰ
وَسَنَقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا ﴿٨٩﴾

na Ithyĩ tókaneena nake *ndeto* mb0thũ
sya mwĩlao Witũ.

90.Indĩ we mũno, aatĩle nzĩa *ĩngĩ*.

ثُمَّ اتَّبَعَ سَبِيلًا ⑤

91.Kĩvika yĩla we wavikie Umĩlonĩ wa
syua, eethĩa yĩmaumĩla andũ ala Ithyĩ
tũtaamaseũvĩsya muunyĩ wa kũyĩsiĩla
naw'o.

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ
قَوْمٍ لَّمْ نَجْعَلْ لَهُم مِّن دُونِهَا سِتْرًا ⑥

92.Uu *mũno*, *nĩw'o kwaiĩyĩ*. Nĩw'o Ithyĩ
nĩtwakĩthyũlũlũkĩte na ũmanyi Witũ
kyonthe kĩla kyaĩ vamwe nake.

كَذَٰلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا ⑦

93.Indĩ we nĩ waatĩle nzĩa *ĩngĩ*.

ثُمَّ اتَّبَعَ سَبِيلًا ⑧

94.Kũvika, yĩla we wavikie vandũ katĩ
wa iĩma iĩlĩ, eethĩa uungu wasyo andũ ala
mataĩ mamanya *ndeto* ateo vanini.

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِنْ دُونِهَا قَوْمًا
لَّيْسَ بِدُونِ يَفْقَهُونَ قَوْلًا ⑨

95.Namo maisye, 'We Dhul Qarnain,
Nĩw'o Ngoki na Makoki nĩmeũseũvya
kĩthokoo lũlũ wa nthĩ; ithyĩ Indĩ,
nĩtũkumĩsya koti nĩkana we ũtwĩkĩle
kĩsiĩti katĩ waitũ namo?'

قَالُوا يٰذَا الْقَرْنَيْنِ إِنَّ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مُفْسِدُونَ
فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ
بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا ⑩

96.We asũngĩle, Utonyi ũla Mwĩai
wakwa ũnengete lũlũ wa ũndũ ũũ nĩ
mũseo, Indĩ inyw'ĩ nĩmũtonya kũndethya
Nyie na vinya wa mĩlĩ; Nyie nĩgwĩkĩla
wiiio katĩ wenyu namo.

قَالَ مَا مَكْنِيَ فِيهِ رَجِي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ
بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا ⑪

97.'Ndetei ilungu sya kĩaa.' Mo
nĩmeekie ũu kũvika yĩla we weananisye
myanya ngalĩ syelĩ sya iĩma, nake asya,
'Vuvĩlai na myua yenyu.' Mo
nĩmavuvĩle mwaki, na asyoka asya,
'Ndetei lĩvũlũ yĩtheũku ya kwĩtĩkĩsya
lũlũ wakyo.'

أَتُونِي زُبَرَ الْحَدِيدِ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَاهُ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ
قَالَ انْفَعُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ أَتُونِي أُفْرِغْ
عَلَيْهِ قَطْرًا ⑫

98.Kwa Ou mo Ngoki na Makoki
mayaatonya kOlisa kana kOvOthOa.

فَمَا اسْطَاعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَاعُوا لَهُ
نَقْبًا ۝

99.Na mbee wa Ou we aisye, 'Uu nĩ tei
kuma kwa Mwłai wakwa. Indĩ ylla
Otianŋo wa Mwłai wakwa ūkeanŋw'a,
We akaŪtilanga w'o tŪlungu. Na kyathĩ
kya Mwłai wakwa vate nzika nĩ kya
w'o.'

قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِنْ رَبِّي فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي
جَعَلَهُ دَكَّاءَ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا ۝

100.Na mŪthenyanĩ Ūsu Ithyĩ tūkamaeka
amwe mamokŋŋŋle ala angĩ, na soo
Ōkavuvwa. Indĩ Ithyĩ tūkamombany'a
mo onthe vamwe.

وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُودٌ فِي بَعْضٍ وَرَفَعْنَا
فِي الصُّورِ دَجَنَّهُمْ جَنَّاتٍ ۝

101.Na mŪthenyanĩ Ūsu tūkayumŋŋya Iia-
ya-Mwaki, ŪthyŪ kwa ŪthyŪ, kwa alei---

وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرْضًا ۝

102.Ala metho moo maŋ uungu wa tŪtŪ
nĩkana maikasŪvŋ Ōkaany'o Wakwa,
ona mayaŋ matonya kwŋw'a.

الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَنْ ذِكْرِنَا وَكَانُوا
لَا يَسْمَعُونَ سَعَاءٌ ۝

LUKU 12

103.Mo alei mesŪanŋa kana nĩmatonya
kŪmosa athŪkŪmi Makwa ta amasŪvŋi
vandŪ Vakwa Nyie? Vate nzika, Ithyĩ
nŋtŪseŪvŋtye Iia-ya-Mwaki ta Ūthokyo
kwa alei.

أَفَحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِنْ
دُونِي أَوْلِيَاءُ إِنَّا أَعْتَدْنَا لَهُمْ لِلْكَافِرِينَ
نُزُلًا ۝

104.Asyā, 'Ithyĩ tŪmŪtavye inyw'ŋ asu
ala mena wasyo mŪnene vyŪ nŪndŪ wa
meko moo?-----

قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا ۝

105.'Asu ala wŋa woo w'onthe waŋte
maimantha syŋndŪ ila ikwatene na
thayŪ wa nthĩ ŋno, namo masŪanŋaa kana
mekaa mawŋa maseo.'

الَّذِينَ ضَلَّ سَبِيلُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ
يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا ۝

106.Asu nĩmo ala matasyŋtŋkŋlaa Syama
sya Mwłai woo na kŪkomana nake We.

أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِمْ

Kwa ūu mawla moo nī vathei, na
Mūthenyanī wa Uthayūkyo, Ithyl
tūikamanenga mo ūito.

فَحَبِطَتِ أَعْمَالُهُمْ فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ
وِزْرًا ۝

107.Yu nīyo Ituvi yoo----- Iia-ya-
Mwaki; nūndū mo nīmaleile kwītkīla,
na mavūa ngūī na Syama Syakwa, na
Atūmwa Makwa.

ذَٰلِكَ جَزَاؤُهُمْ جَهَنَّمُ بِمَا كَفَرُوا وَاتَّخَذُوا الْيَتَىٰ
وَرُسُلَ هَرُورًا ۝

108.Vate nzika, asu ala metīkīlaa na
kwīka meko maseo, makeethwa na
Mūnda ya Itunī ta wīkalo,

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ
جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا ۝
خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلًا ۝

110.Asya, 'Ona ūkanga ūkatw'īka ingi
kwoondū wa ndeto sya Mwīai wakwa,
vate nzika, ūkanga nīūng'ala mbee wa
ndeto sya Mwīai wakwa itanavika
mūthya ona tūkaete ūngī ta ūsu
kwongeleela ta ūtethyo.

قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لَكَلَّمْتُ رَبِّي لَنُفِذَ
الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنْفَدَ كَلِمَتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا
بِشَيْءٍ مَدْدًا ۝

111.Asya, Nyie nīo mūndū otenyu ene;
Indī Nyie nīngwatīte ūvuany'o kana
Ngai wenyu nī Ngai Umwe tū. Kwa ūu
we ūla wīkwatasya kūkomana na Mwīai
wake, nīeke meko maseo, na
ndakamwīanany'e We na ūmwe ona
wīva nthīnī wa ūthaithi wa Mwīai wake.'

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مُثَلِّمٌ يُؤْتِي إِلَىٰ آمَنَّا إِلَهُكُمْ اللَّهُ
وَاحِدٌ فَمَنْ كَانَ يُرْجَىٰ إِقَاءُ رَبِّهِ فَلْيُجْعَلْ عَمَلًا
مُّسَلِّحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ۝

MARYAM

(WavuanIw'e Makka)

1. SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nI ũlau, Usũtwe
nI tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Kaaf Haa Yaa 'Ain Saad. *We nĩwĩanĩe
kwa onthe na We Nue ndongoi ya w'o,
Ame Umanyi-W'onthe, Ngai wa-w'o!*

كَهَيْصٍ ②

3. Uũ nI ũtalo wa tei wa Mwĩai waku
Ūla wooniw'e mũthũkũmi wake,
Sakalia.

وَكُرِّحَتِ رَبُّكَ عَبْدَهُ زَكِيًّا ③

4. Yĩla we wamwĩkaĩlile Mwĩai wake,
wĩkaĩli wa kĩmbithĩ.

إِذْ نَادَى رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا ④

5. We aisye, 'Mwĩai wakwa, mavĩndĩ
makwa nI monzu, na mũtwe wakwa
nũkwakaka nI mbũi, ĩndĩ. Nyie
ndyaaĩthwa nde mũathimĩku mboyanĩ
yakwa Kwaku ona vanini.

قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ
شَيْبًا وَّلَمْ أَكُنْ بِدُعَايِكَ رَبِّ شَقِيًّا ⑤

6. Na Nyie nĩna w'ia ĩũũ wa andũ ma
nyũmba yakwa ala me ĩtina wakwa,
nakyo kĩveti kyakwa nI ngũngũ. Nenga
Nyie ĩndĩ, mũtiĩwa kuma Kwaku-
Mwene,

وَلَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَائِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي
عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا ⑥

7. 'Nĩkana atonye kũtwĩka mũtiĩwa
wakwa na nyũmba ya Yakovo. Na
Mwĩai wakwa, mũtw'ĩkĩthye we wa
kũkwendeesya We.'

يَرْشُدِي وَيَرِثُ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ ۖ وَاجْعَلْهُ رَبِّ
رَضِيًّا ⑦

8. 'We Sakalia, Ithyĩ twĩũtavya we ũvoo
mũseo wa mwana Ūla syĩtwa yake nI
Yoana Yahya. Ithyĩ tũyaaũmba ũngĩ ona
wĩva mbee wake wĩna syĩtwa yĩ.

يَزَكِّيَّا لَنَا بَشْرًا ۖ يُعْلِمُنَا بِسْمِهِ يَنبَغِي ۖ لَمْ يَجْعَلْ
لَهُ مِنْ قَبْلُ سَيًّا ⑧

9. Nake akūlya 'Nye ngeethwa na mwana ata na kīveti kyakwa nī ngūngū, na nīnīminīte kūvikīla ūkūū mūvītūku?

قَالَ رَبِّ أَلَيْسَ لِي عِلْمٌ وَكَانَتْ أُمْرَانِي مَعْرُوفًا
وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا ①

10. We aisye, 'Uu nīw'o kūilyī. 'Indī Mwīai waku easya, 'Nī ūvūthū Kwakwa Nyie, na ow'o Nyie nīnakūmbie we mbee, yīla we wāi vathei.'

قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَى هَيْنٍ وَقَدْ
خَلَقْتَهُ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ تَكُ شَيْئًا ②

11. We *Sakalia* asya, 'Mwīai wakwa, mbiīe ūvano.' Ngai asya, 'Uvano waku nī kana, we ndūkaneena na mūndū ona ūmwe vandū va matukū atatū maima ūtukū na mūthenya.

قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ
النَّاسَ تِلْكَ لَيَالٍ سَوِيًّا ③

12. Na Indī we amaumīlīle andū make kuma ūthembeonī nā amony'a na moko na kūmatavya na kīwe mamūtaie Ngai kīoko na wīoo.

فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ
أَنْ سَبِّحُوا بُكْرَةً وَعَشِيًّا ④

13. 'We Yoana, kwata Ivuku ūlūmītye. 'Na lthyī nītwamūnengie we ūf e kana.

يُنْحِي خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ وَأْتَيْنَاهُ الْحُكْمَ
صَبِيًّا ⑤

14. Na wololo wa *ngoo* kuma Kwitū-ene, na ūtheu. Na we aī mūtheu.

وَحَنَانًا مِنْ لَدُنَّا وَزَكَاةً وَكَانَ تَقِيًّا ⑥

15. Na kūmathūkūma asyai make. Na we ndaī mwīkathīli kana mbaa-matū.

وَبَرًّا بِوَالِدَيْهِ وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا ⑦

16. Na mūuo wāi ūlū wake mūthenya ūla wasyaiwe, na mūthenya ūla wakw'ie, na mūuo ūkeethwa nake mūthenya ūla ūkathayūkw'a ethwe thayū *mgī*.

رَسَلْنَا عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ رُسُلًا يُبَيِّنُ
لَهُ حَقًّا ⑧

LUKU 2

17. Na tavany'a *ŭvoo* wa Malia *tondū ūwetwe* Ivukunī. Yīla we waumie katī wa andū make athi vandū ngalī ya Umīlonī wa syua,

وَعَدَّ مَوَدَّةً وَادَّكُرْنَا فِي الْكِتَابِ مَرْثِمًا إِذْ أَنْبَدَتْ مِنْ أَهْلِهَا
مَكَانًا شَرْقِيًّا ⑨

18. Na eeyĩkĩla tūtū we mwene kwĩvathana namo, Indĩ Ithyĩ nĩtwamūtūmie mūlaĩka Waitū vala ūĩ, na amumĩĩĩla we ailyĩ ta mūvw'ano wa mūndū mūima mwĩanĩu.

فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا
رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا ①

19. We aisye, *Malia*, 'Nyie nĩmantha wĩvitho kwa Ngai-Wa-Ulau kuma vala ūĩ ethwa we ow'o nūmōkĩaa We.'

قَالَتْ إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتَ تَقِيًّا ②

20. We asūngĩe, 'Nyie nĩ Mūtūmwā wa Mwĩai waku tū, nĩkana Nyie ndonye kōūnenga we mwana mūlūngalu.'

قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ غُلَامًا
زَكِيًّا ③

21. We *Malia* akūlya, 'Nyie ndonya kwĩthwa na mwana ata oyĩla vate mūndū ūngiĩĩte Nyie, na Nyie ndyaaĩthwa nde mūtheu?'

قَالَتْ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ
قَدْ نَزَلَ أَيْ لَمْ أَكُ بَغِيًّا ④

22. We *Mūlaĩka* amūsūngĩa, 'Uu nĩw'o.' Indĩ Mwĩai waku easya, 'Uū nĩ ūvūthū Kwakwa Nyie. Na Ithyĩ tūkeeka ūu nĩkana tūtonye kōmūtūw'ĩkĩthya we Kyama kwa andū, na tei kuma Kwitū, na nĩ kĩndū kĩtw'ĩtwe.'

قَالَ لَكَ لَدَيْكَ قَالَ رَبُّكِ هُوَ عَلَىٰ هَيْئٍ وَلَنَجْعَلَ آيَةً
لِّلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِنَّا وَكَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا ⑤

23. Kwa ūu we nĩwamūitavie we na auma vamwe nake athi vandū vaasa ūtee.

فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَدَتْ بِهِ مَكَانًا قَوِيًّا ⑥

24. Na woo wa kūsyaā wamūtūwaa kĩtinanĩ kya mūtende. Na we *Malia* asya, 'Aa! Takethwa Nyie nĩnakw'ie mbee wa ūndū ūū na kūtūwĩka kĩndū kyūlĩte vyū!'

فَأَجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَىٰ جِذْعِ النَّخْلَةِ قَالَتْ
يَلَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَذَا وَكُنْتُ نَسِيًّا مَّنْسِيًّا ⑦

25. Indĩ we nĩwamwĩtie kuma ĩtheo wake, *akyasya*, 'Ndūkew'e kyeva. Mwĩai waku nĩwĩĩte kalūsĩ ĩtheo waku we;

فَنَادَاهَا مِنْ تَحْتِهَا أَلَا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ
تَحْتَكِ سَرِيًّا ⑧

26.'Na thingithya Itina ya mütende yelekele vala we ūī; na nūŋkūvalŋkīlya we ndende nzeo na mbū.

وَهَرَّتْ إِلَىٰكَ بِمَجْدَعِ التَّخْلَةِ تُسْقِطُ عَلَيْكَ رُطْبًا
يَعْنِي ٥

27.Kwa ūu, ya na ūinyw'a, na voovya itho yaku. Na woona mūdū ona umwe, asya, 'Nyie nīnīvīfite kwa Ngai-Wa-Ulau kūtīla kūya; kwa ūu, Nyie ūmūnthī ndiūneena na mūdū ona wīva.'

فَكُنْ وَأَشْرَبِي وَقَرِّي عَيْنًا قَامَا تَرَيْنِ مِنَ الْبَشَرِ
أَحَدًا فَقُولِي إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا فَلَنْ أُكَلِّمَ
الْيَوْمَ إِنْسِيًّا ٥

28.Indī Malia aete kana kwa andū make, akakuŋte, namo masya, 'We Malia, we nūetete kīndū kīeni!

فَأَتَتْ بِهِ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُ قَالُوا يُبْرِمُ لَقَدْ جُنْدٍ
شَيْئًا فَرِيًّا ٥

29.'We mwītū-a-inyia wa Aluni, au ndaī mūdū mwathē ona nyinyia waku ndaī kīveti kīlaalai!'

يَأْتِ هَؤُلَاءُ مَا كَانَ آبَاؤُكَ أَمْرًا سَوْمًا وَمَا كَانَتْ
أُمُكُ بَعِيًّا ٥

30.Indī we ooloota kana. Namō makūlya, 'Tūtonya ata kūneena na ūmwe ūla nī kana kaūkenge?'

فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي
الْهَدْمِ صَبِيًّا ٥

31.We Yesu asya, 'Nyie nī mūthŋkūmi wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. We nūnengete Nyie Ivuku, na kūndw'īkīthya Nyie Mwathani:

قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ أَنبِئْنِي الْكِتَابَ وَحَظِّي بَيْنِي ٥

32.'Na We nūndw'īkīthītye Nyie mūathimwa ovonthe vala ngethwa nī, na nūmbīyīlāfe Nyie Mboya na kumya nthembo īvinda yonthe yīla Nyie nī thayū;

وَجَعَلَنِي مُبْرَكًا إِنْ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ
وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ٥

33.Na We nūndw'īkīthītye Nyie wa kūmūthŋkūma mwaitū, na We ndandw'īkīthītye Nyie kwīthwa nī mūng'endu na ūte mūathime.

ذَرَأًا بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا ٥

34.'Na mūuo wāī īŋlū wakwa mūthenya ūla nasyaiwe, na mūuo ūkeethwa īŋlū wakwa mūthenya ūla ngakw'a, na

وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ
أُبْعَثُ حَيًّا ٥

mŭthenya ūla ngathayŭŭkw'a nĩthwe
thayŭ *ngĩ*.'

35.Usu aĩ Yesu mwana wa Malia. *Uŭ*
nĩ ūneeni wa w'o ūlŭ wa ūvoo ūla mo
methŭawa na nzika naw'o.

ذٰلِكَ عَلَيَّ ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلَ الْحَقِّ الَّذِي فِيهِ
يَسْتَرْوُونَ ﴿٣٥﴾

36.Kŭiwaĩĩte *Utonyi* wa Ngai Mwene
Vinya W'onthe kwĩyosea mwana We-
Mwene. Nĩ Mŭtheu We. Yĩla We
watw'a ūndŭ, We aũtavasya, 'Tw'ĩka!
na ūitw'ĩka.

مَا كَانَ لِلّٰهِ اَنْ يَّتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ سُبْحٰنَهُ اِذَا قَضٰى
اَمْرًا فَاَتَمَّا يَاقُولُ لَهٗ كُنْ فَيَكُوْنُ ﴿٣٦﴾

37.Yesu aisye: 'Vate nzika, Ngai Mwene
Vinya W'onthe nĩ Mwĩai wakwa, na
Mwĩai wenyu. Kwa ūu, mŭthaithei We
eweka; ĩno nĩyo nzĩa ya w'o.

وَإِنَّ اللّٰهَ رَبِّنِيْ وَرَبَّكُمْ فَاعْبُدُوْهُ هٰذَا صِرَاطٌ
مُّسْتَقِيْمٌ ﴿٣٧﴾

38.Indĩ nguthu nĩsyavathŭkanganie katĩ
wasyo, kwa ūu, woo nĩ wa asu ala
matetĩkĩlaa ūmbano wa mŭthenya ūla
mŭnene.

فَاَتَخَلَّفَ الْاَخْرَابُ مِنْ يَدَيْهِمْ قَوْلٌ لِّلَّذِيْنَ
كَفَرُوْا مِنْ مَّشْهَدٍ يَوْمٍ عَظِيْمٍ ﴿٣٨﴾

39.Kwĩw'a kwoo na kwona kwoo
kŭkeethwa kwĩ kwa ūsengy'o ata
mŭthenya ūla mo makoka Kwitŭ! Indĩ
ŭmŭnthĩ eki-ma-naĩ me nthĩnĩ wa ĩvĩtyo
yĩ ūtheinĩ.

اَسْمِعْ بِهِمْ وَاَبْصُرْ يَوْمَ يَأْتُوْنَكَ لَكِنِ الظَّالِمُوْنَ
الْيَوْمَ فِيْ ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ ﴿٣٩﴾

40.Na makaany'e mo ūlŭ wa mŭthenya
wa kyeve yĩla ūvoo ūkatuwa. Indĩ yu
mo me nthĩnĩ wa mwĩkalo wa kŭlea
kŭsŭvĩa, kwa ūu, mo mayĩtĩkĩlaa.

وَاَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ اِذْ قُضِيَ الْاَمْرُ وَهُمْ
فِيْ غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُوْنَ ﴿٤٠﴾

41.Nithyĩ ala tŭkatĩwa nthĩ na *onthe*
ala me ūlŭ wayo; na Kwitŭ nĩkw'o mo
onthe makatŭngwa.

اِنَّا نَحْنُ رَبُّ ثَرَاتِ الْاَرْضِ وَمَنْ عَلَيْهَا وَاِلَيْنَا
يُرْجَعُوْنَ ﴿٤١﴾

LUKU 3

42. Na tavany'ai Ovoo wa Avalamu tondū Owetetwe Ivukunī. We aī mOndū wa w'o na Mwathani.

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِسْرَافَهُ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ۝

43. Yīla we wamŭtavisye ūthe wake, 'We asa wakwa, nīkī we ūokīthaita kīla kītew'aa nthī kana kīkōna nthī, ona kītaŭnenge we kīndū.

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا ۝

44. We asa wakwa, Ow'o Nyie nīmbikīwe nī ūmanyi ūla ūtaŭvikīe we; kwa ūu mbikīla Nyie, ngaŭtongoesya nīzīanī ūla ya w'o.

يَا أَبَتِ إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعُلَمَاءُ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا ۝

45. 'We Asa wakwa, ndŭkamŭthŭkŭme Satani, vate nzika, Satani nī kīema kwa Ngai-wa Ulau.

يَا أَبَتِ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَنِ عَصِيًّا ۝

46. 'We Asa wakwa, Ow'o, Nyie nīngŭkīa ūsilīlo wa Ngai-Wa-Ulau ndŭkese kŭŭkwata we, na ūitw'Tka mŭnyanyae wa Satani.'

يَا أَبَتِ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُتَشَكَّكَ مَدَابِّ مِنَ الرَّحْمَنِ فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا ۝

47. We amŭsŭngīe, 'We nŭŭitia ngai syakwa we Avalamu? Ethwa we ndŭkŭeka, Nyie vate nzika, ngatila vyū ngwatanīo yonthe yakwa naku we. Yu ekana nakwa kwa ūvinda ūasa;

قَالَ أَرَأَيْتَ أَنْتَ عَنْ إِلَهِي يَا بُرْهِيمُ لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ لَا رَجُوتُكَ وَاهْجُرْنِي مِلَّةَ ۝

48. Avalamu amwīla, 'Mŭuo wīthwe naku. Nyie nīngwītya ūekeo wa Mwīai wakwa kwoondū waku. We ūow'o nī mŭlau kwakwa.

قَالَ سَلَامٌ عَلَيْكَ سَأَسْتَغْفِرُكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيًّا ۝

49. 'Na Nyie nīngwīvetanga kŭasa naku na syonthe ūla we ūsykālīaa ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; na Nyie nīngŭmŭvoya Mwīai wakwa; nokwīthwa

وَأَعِزِّ لَكُمْ وَ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُوا رَبِّي عَنِ الْآ كُؤْنَ بِدُعَاءِ رَبِّي شُقِيًّا ۝

kana, nthlŋl wa kŋvoya kwakwa kwa Mwŋai wakwa, Nyie ndikew'ŋhwa woo.'

50. Kwa ūu, yŋla we waminie kwŋvathana namo we mwene na syŋndŋ ila mathaithaa vandŋ va Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ithyŋ nŋtwamŋnengie we Isaaka na Yakovo, na kŋla *umwe woo* nŋtwamŋtw'ŋkŋthisye Mwathani.

فَلَمَّا اغْتَرَّ لَهُمْ وَمَا يَعْْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَكُلًّا جَعَلْنَا
نَبِيًّا ۝

51. Na Ithyŋ nŋtwamanengie mo tei Witŋ; na twamaseŋvŋsya ndafa syaw'o na sya tŋlŋ.

وَهَبْنَا لَهُمْ مِنْ رَحْمَتِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ
قَدْ صَدَقَ عَلَيْهِ ۝

LUKU 4

52. Na tavany'ai *ŋvoo wa Mose tondŋ ŋwetetwe* Ivukunŋ. Ow'o we aŋ ŋla mŋnyuve; na we aŋ Mŋtŋmwa, Mwathani.

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مُوسَى إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ
رَسُولًا نَبِيًّا ۝

53. Na Ithyŋ nŋtwamwŋtie we kuma ngall ya kw'oko kwa aŋme kwa Kŋma, na twamŋthengeesya we vakuvŋ Naitŋ kwa ŋthengeanŋu wa *mwanya*.

وَنَادَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَقَرَّبْنَاهُ
نَجِيًّا ۝

54. Na Ithyŋ kwa matei Maitŋ, nŋtwamŋnengie mwanaa-nyinyia Aluni ta Mwathani.

وَهَبْنَا لَهُ مِنْ رَحْمَتِنَا أَخَاهُ هَارُونَ نَبِيًّا ۝

55. Na tavany'ai *ŋvoo wa Isumaeli tondŋ ŋwetetwe* Ivukunŋ. We ow'o aŋ na kŋthito kya *kwŋanŋsya motianŋo make*. Na We aŋ Mŋtŋmwa, Mwathani.

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ
وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ۝

56. We nŋwamathing'ŋasya andŋ make Mboya na kumya nthembo na nŋwamwendeasya Mwŋai wake nesa.

وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ
رَبِّهِ مَرْضِيًّا ۝

57.Na tavany'ai ūvoo wa Idris Enoko
tondū ūwetetwe nthĩĩ wa Ivuku. We aĩ
mŭndū wa w'o na Mwathani.

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيسَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ٥٧

58.Na Ithyĩ nĩtwamŭnenevisye we
kŭvika kĩkalonĩ kĩtŭŭlu.

وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا ٥٨

59.Aa nĩ andū ala Ngai Mwene Vinya
W'onthe wamanengie maũathimo Make
kuma katĩ wa Athani, ma ūsyao wa
Atamu, na ma ūsyao wa asu Ithyĩ
twamakuie nthĩĩ wa ngalawa vamwe na
Noa, na ma nzyawa ya Avalamu na
Isilaeli; namo me katĩ wa asu ala Ithyĩ
twamatongoesye na twamanyuvie. Yĩla
Mĩsoa ya Ngai-Wa-Ulau yasomiwe
kwoo, nĩmavalŭkile nthĩ na mothyŭ
moo, mo ene mbee wa Ngai maĩĩte.

أُولَئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ مِنْ
ذُرِّيَةِ آدَمَ وَنُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَاسْرَآئِيلَ وَمَنْ هَدَيْنَا
وَاجْتَبَيْنَا إِذْ أَنْتَبَهْنَا عَلَيْهِمْ إِنَّهُمْ كَانُوا عَبْدًا
وَلَكِنَّا ٥٩

60.Na ĩtina woo nĩvookie nzyawa ĩla
syaekie Mboya, na maatiĩla mawendi
mathŭku. Kwa ūu mo makakomana na
wanangĩko,

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا
الشَّهْوَةَ فَسُوفَ يَلْقَوْنَ غِيًّا ٦٠

61.Ateo ala melilaa na kwĩĩĩĩla na
kwĩka meko maseo. Aa makalika Itunĩ,
namo maikavĩĩw'a ona vanini.

إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ
الْجَنَّةَ وَلَا يَظْلَمُونَ شَيْئًا ٦١

62.Mĩũnda ya Tene na Tene ĩla Ngai-
Wa-Ulau wamathie athŭkŭmi Make kŭla
kŭtonekaa. Vate nzika, ūtianĩo Wake
nokŭvika ūke.

جَنَّتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدَ الرَّحْمَنُ عِبَادَهُ بِالْغَيْبِ
إِنَّهُ كَانَ وَعْدُهُ مَأْتِيًّا ٦٢

63.Mo maikew'a kĩndŭ kĩthŭku vo, ĩndĩ
no ngethi sya Mŭuo; namo makeethwa
na motethyo moo vo, kĩloko na wĩoo.

لَا يَسْعَوْنَ فِيهَا لُغَا إِلَّا سَلَامًا وَلَهُمْ رِزْقُهُمْ فِيهَا
بَكْرَةٌ وَعَشِيًّا ٦٣

64.Yu nĩyo ĩtu yĩla Ithyĩ tŭmanengae
athŭkŭmi Maitŭ ala alŭngalu ta ūtiĩwa.

لِلَّذِينَ هُمْ عَنْ آلِهَتِهِمْ تَبَتُّوا لِلَّذِينَ هُمْ عَنْ
آلِهَتِهِمْ تَبَتُّوا ٦٤

65.'Na ithyĩ *alaŋka* tũithecaa ateo kwa mwĩao wa Mwĩai waku. Nĩ Syake ila syĩ mbee waitũ na syonthe ila syĩ Itina waitũ na syonthe ila syĩ katĩ; na Mwĩai waku ti wa kũlwa.'

وَمَا نَسْتَرْزُلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذَلِكَ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا ۝٦٥

66.We *nĩ* Mwĩai wa matu na nthĩ na syonthe ila syĩ katĩ wa syellĩ. Kwa ũu, mũthũkũmei We, na Itĩlwai na ũmĩlũsyo wĩanĩ Wake. We nũmwĩsĩ ona ũmwe wĩanene Nake?

رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ ۚ وَبِعَادَتِهِ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَيِّئًا ۝٦٦

LUKU 5

67.Na mũndũ aasya, 'Kyaũ! Nyie nakwa, nĩngatũngwa thayũ Ingĩ?'

وَيَقُولُ الْإِنْسَانُ إِذَا مَا مِثْلُ لَسَوْفَ أَخْرُجُ حَيًّا ۝٦٧

68.Mũndũ noũlilikanaa kana Ithyĩ twamũmbie mbee, yĩla we waĩ vathei?'

أَوَلَا يَذْكُرُ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ يَكُ شَيْئًا ۝٦٨

69.Na nĩĩvĩta na Mwĩai wakwa, Ithyĩ kwa ũla w'o tũkamombany'a mo vamwe, na masatani ota ũu; na indĩ tũkamaete matulĩtye-ndu kũthyũlũlũka lia-ya-Mwaki.

فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمُ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ لَنُخْصِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا ۝٦٩

70.Indĩ Ithyi vate nzika, tũkamakusya nza, kuma kĩla nguthunĩ, asu ala amwe moo maĩ omũ mũno vyũ nthĩnĩ wa ũlei makyũkita na *Ngai* -Wa-Ulau.

ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَنِ عِتِيًّا ۝٧٠

71.Na vate nzika, Ithyĩ nĩtũmesĩ nesa vyũ ala maĩĩte nĩ kũvĩvĩw'a vo.

ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ أُولَىٰ بِهَا جِلْدِيًّا ۝٧١

72.Na vai ũmwe wenyu ũtakoka vo. Uu nĩ ũtw'io mũtw'e wa Mwĩai waku.

وَأَن فَتَكُمُ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا ۝٧٢

73.Indĩ Ithyĩ tũkamatangĩta ala alũngalu na tũkamatia eki-ma-naĩ vo matulĩtye-ndu.

ثُمَّ نَبْغِي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا ۝٧٣

74. Na yīla Mīsoa Yaitū mītheu yasomwa kwoo, alei mamakūlasya etīkīli, ‘Nī nguthu yīva kafī wa ii syell nzeo *TULO* wa ūnene yīna andū aingī?

وَإِذَا تَنَلَّى عَلَيْهِمَا ابْنَتَا بَنِي قَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا
لِلَّذِينَ آمَنُوا أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا وَآخَسُنْ

نَدِيًّا ۝

75. Na nī nzyawa syīana ata ila Ithyī tūsyangīte mbee woo, ila syaī nthw’ii mbee wasyo na ndūngalu ikyoneka!

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَحْسَنُ أَثَاثًا

وَرِيعًا ۝

76. Asya, ‘Ngai-Wa-Ulau amanengae asu ala me nthīnī wa īvītyo īvinda īasa kūvika, yīla mo makona kīla mateelemaw’a nakyo- ethwa nī ūsilīlo kana ūla Saa—mo makamanya nūū ūla wī vathūku mūno *TULO* wa ūnene na ūla mwonzu nthīnī wa nguthu sya ita.

قُلْ مَنْ كَانَ فِي الضَّلَالَةِ فَلْيَبْذُذْ لَهُ الرَّحْمَنُ مَثَلًا
حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ إِمَّا الْعَذَابَ وَإِمَّا السَّاعَةَ
فَيَسْئَلُونَ مَنْ هُوَ شَرٌّ مَكَانًا وَأَضْعَفُ جُنْدًا ۝

77. ‘Na Ngai Mwene Vinya W’onthē nūmongelaa ūtongoinī ala maatīlaa ūtongoi. Na mawīa maseo ala mekalaa nī maseo vyū mbee wa metho ma Mwīai waku ta ītuvi, na maseo vyū ta ūsūngīo.

وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى وَالْبَقِيَّةُ لِلطَّيَافُ
خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مَرَدًا ۝

78. We īndī, nūmwonete we ūla ūmīleaa Mīsoa Yaitū, na waasyaa, ‘Nyie vate nzika, nganengwe ūthw’ii na syana?

أَقْرَبَتْ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَاؤْتِيَنَّ مَا لَا
وَدَلًا ۝

79. We nūmanyīte ūvoo na maūndū ala matonekaa, kana we nīwosete kyathī kuma kwa Ngai-Wa-Ulau?

أَطْلَعَ الْغَيْبِ أَمْ آتَخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا ۝

80. Aiee, Ithyī tūkaandīka maūndū ala we ūneenaa na Ithyī tūkaasavya ūsilīlo mūno kwoondū wake.

كَلَّا سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا ۝

81. Na Ithyī tūkamūnenge we maūndū onthe ala we ūneenaa ta ūtīwa, na we akooka Kwitū eweka vyū.

وَنَرْنَاهُ مَا يَقُولُ وَيَأْتِينَا فَرْدًا ۝

82. Namo nīmosete ngai ingī ūtee wa Ngai Mwene Vinya W’onthē, nīkana

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ إِلَهًا لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا ۝

itonye kwithwa uumo wa ūtonyi
kwoondū woo.

83. Tiw'o ona vanini! Mo makaūlea
ūthaithi woo, na maitwika amaitha moo.

يَا كَلَّا سَيَقْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضَلَالًا

LUKU 6

84. We nowonaa kana Ithyī nītūmatūmīte
masatani ūlū wa alei maimakathīa
kwika meko ma wau-wa-matū?

أَلَمْ تَرَ أَنَا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ تَوَذُّعُهُمْ
أَمْثَلًا

85. Kwa ūu, we ndūkekalaate kwoondū
woo, Ithyī nītūmīte ūtalo mwīanīu wa
meko moo.

فَلَا تَعْبَلْ عَلَيْهِمْ إِنَّمَا نَعُدُّ لَهُمْ عَذَابًا

86. Lilikanai mūthenya ūla Ithyī
tūkamombany'a ala alūngalu mbee wa
Ngai wa-Ulau ta aeni ma ndaīa.

يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَنِ وَفَدًا

87. Na Ithyī tūkamatwaa avītany'a lianī-
ya-Mwaki ta ndīthya ya indo ūtwaītwe
vandū va kūnyw'a kīw'ū.

وَسَوْفَ الْمُجْرِمِينَ إِلَى جَهَنَّمَ وَرَدًا

88. Vai ūkethwa na vinya wa
kwīw'anīthya ateo we ūla wosete ūtianīo
kuma kwa Ngai-Wa-Ulau.

لَا يَنْبَلِكُونَ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ
عَهْدًا

89. Namo maasya, 'Ngai-Wa-Ulau
nīwīyoseete mwana We-Mwene.'

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا

90. Kwa ūla w'o, inyw'ī nīmwkīte kīndū
kya ūsengy'o na kya kūmakya mūno!

لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِذَا

91. Nī vakuvī matu kwatūkana nūndū
wakyō na nthī yatūkanīle katī na īlma
ivalūkange nthī syī ilungu.

تَكَادُ السَّمُوتُ يَنْفَطَرْنَ مِنْهُ وَتَلَاقَى الْأَرْضُ وَ
تَجْزَى الْجِبَالُ هَذَا

92. Nūndū mo mamūwetanīasya Ngai-
Wa-Ulau na mwana.

أَنْ دَعَا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا

93.Oyīla kūtatonyeka Ngai-Wa-Ulau
kwīyosea mwana We-Mwene.

وَمَا يَشْفِقُ لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا ۝٩٣

94.Vai ona ūmwe nthīnī wa matu na nthī
ūtakoka kwa Ngai-Wa-Ulau ta
mūthūkūmi.

إِنَّ كُلَّ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا أَنِي الرَّحْمَنِ
عَبْدًا ۝٩٤

95.Nīw'o, We nūmathyūlūlūkīte mo na
ūmanyi Wake na nūmatallīte mo onthe
vyū.

لَقَدْ أَخْطَأْنَاهُمْ وَعَدَّ هُمْ عَدًّا ۝٩٥

96.Na kīla ūmwe woo akooka Kwake
eweka Mūthenyanī wa Uthayūkyo.

وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَرْدًا ۝٩٦

97.Asu ala metīkīlaa na kwīka meko
maseo Ngai-Wa-Ulau akaete wendo
nthīnī wa ngoo syoo.

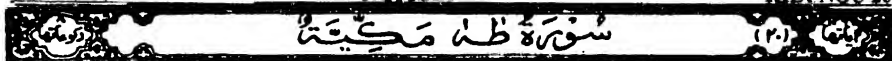
إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ
وَدًّا ۝٩٧

98.Kwa ūu, Ithyī nītūmītw'īkīthītye
Kulani yīthwe yī mbūthū kwa kīthyomo
kyaku nīkana we ūtonye kūnengane
ūvoo mūseo na yo kwa ūlūngalu, na
kūmakaany'a nayo andū ala
manengetwe kūkaananīa.

فَأَنَّا يَتَسَوَّوْنَ فِي سُلَالِكِ الْمُنْتَفِقِينَ وَتُؤَدُّ
لَهُ قَوْمًا لَّدُنَّا ۝٩٨

99.Na nī nzyawa syīana ata ila ithyī
tūsyangīte mbee woo! We nūtonya
kwona ūmwe woo, kana kwīw'a ona
kīwe kyoo?

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هَلْ تُحِشُّ مِنْهُمْ
شَيْئًا ۝٩٩ قُلْ قَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا فِي الْقُرُونِ أَنْ يَأْتِيَنَّكَ الْبَيِّنَاتُ وَلِتُنْذِرَ قَوْمًا لَّهُمْ رِجْزًا ۝١٠٠

TAA HAA
(Wavuan'w'e Makka)

1. Syŵtwaŋi ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Taa Haa. *We Mũndũ Mwĩanũ!*

3. Ithyĩ tũimĩtheetye Kulani nĩkana we
Ūthĩnĩke,

طه ②

مَا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى ③

4. Indĩ nĩ ta ūtao kwake we ūla ūmũkĩaa
Ngai.

إِلَّا تَذَكُّرَةً لِّئَلَّا يَعْنِيَ ④

5. *Na ūvuany'o kuma kwake We Ula*
woombie nthĩ na matu matũũlu.

تَنْزِيلًا لِّمَن خَلَقَ الْأَرْضَ وَالسَّمَوَاتِ الْفُلا ⑤

6. *We nĩ Ngai-Wa-Ulau Ula ūtĩnĩkĩte*
We Mwene Kĩvĩlanĩ-Kya-Usumbĩ.

الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى ⑥

7. Nĩ Syake syonthe ona syĩva ila syĩ
matunĩ na syonthe ona syĩva ila syĩ ūũũ
wa nthĩ, na syoonthe ona syĩva ila syĩ
katĩ wasyo, na syonthe ona syĩva ila syĩ
uungu wa mũthanga ūla wĩ kĩmeu.

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا

تَحْتَ الثَّرَى ⑦

8. *Na ona we ūkaneena na wasya*
mũtũũlu, vai kĩvathũkany'o, nũndũ We
nĩwĩsĩ ūsũanĩo wa kĩmbithĩ na maũndũ
ala meteele kũvithwa mũno.

وَأَن تَجْهَرُوا بِالْقَوْلِ فَيَفْتَهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى ⑧

9. Ngai Mwene Vinya W'onthe ---Vai
Ngai ateo We. Masyĩtwa onthe ala
manake mũno vyũ nĩ Make.

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى ⑨

10. *Na ūvoo wa Mose nũkũvikĩe we?*

وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى ⑩

11. Yĩla we woonie mwaki, amatavisye
andũ make, 'ikalai inyw'ĩ vau, Nyie
nĩngwona mwaki; vangĩ nĩndonya

إِذْ رَأَى نَارًا فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا ⑪

kUmOtee inyw'i kIsinga kuma vo kana ngona Utongoi u-mwakini.

لَعَلَّ أَنْتُمْ قَدْ قَبَّيْتُمْ أَوْ أَحَدٌ عَلَى النَّاسِ
هُدًى ⑤

12. Na yila we wookie vala ōi, nīkweetaniwe, 'We Mose,

فَلَمَّا أَتَاهَا نُذِي يَمُوسَى ⑥

13. Nīw'o, Nyie nī Mwīai waku, kwa ōu, umya iatū syaku; nūndū we wī Mwandanī mūtheu wa Tuwaa.

إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَأَخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْأَمْرِ
طَوًى ⑦

14. Na Nyie nīngŌnyuvīte we; kwa ōu, īthukīIsye maŌndū ala meŌvuanw'a.

وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَبِعْ بِأُيُوسَى ⑧

15. Nīw'o Nyie nī Ngai Mwene Vinya W'onthe; vai Ngai ūtee Wakwa Nyie; Kwa ōu, nthŌkŌmei Nyie, na lŌmyai Mboya kwa Ōlilikany'o Wakwa.

إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ
الصَّلَاةَ لِلذِّكْرِ ⑨

16. 'Vate nzika, ūla Saa Ōkavika; Nyie nīndonya kŌwumbŌla w'o, nīkana kīla thayŌ ūtonye kŌtuvwa kwīanana na kīthing'īIsyo kya w'o.

إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ أَكَادُ أُخْفِيهَا لِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ
بِمَا تَسْعَىٰ ⑩

17. Kwa ōu, we ūla ūtetīkīlaa ūvoo ūsu, na ūatīlaa mawendi make mathŌku, ndakakumye vo, we ndūkese kwanangīka.

لَا يَصُدُّكَ عَنْهَا مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ
هُوَ فَزُدَىٰ ⑪

18. 'Na nī kyaŌ kyu kī kw'okonī kwaku kwa aŌme, we Mose?'

وَمَا يَلِكُ يَسْمِينُكَ يَمُوسَى ⑫

19. Mose asŪngīa, 'Ino nī ndata yakwa, Nyie nīnīmyaīlaa, na Nyie nīngŌnaa matū nayo kwoondū wa malondu makwa, na nīna mawīa angī na yo ūta ūu.

قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّؤُا عَلَيْهَا وَاهْتَسِبُ بِهَا
عَلَىٰ عَنِّي وَلِي فِيهَا مَارِبٌ أُخْرَىٰ ⑬

20. Ngai amwīa, 'Mīlekye nthī, we Mose.'

قَالَ أَلْقَاهَا يَمُوسَى ⑭

21. Kwa ūu nīwamīlekilye nthī, na sisya!
yaī nzoka īsembete.

فَأَلْقَاهَا فَإِذَا هِيَ حَيَّةٌ تَسْعَى ٢١

22. Ngai amwīa, 'Mīkwate, na ndūkakīe.
Ithyī nītūmītūnga nthīnī wa mwīkalo
wayo ūla wa mbee.

قَالَ خُذْهَا وَلَا تَخَفْ سَتُعِيدُنَا سِيرَتَهَا
الْأُولَى ٢٢

23. Na Tkīa kw'oko kwaku vakuvī na
nzakwava yaku. Kw'o kwīuma kwī
kweū, kūtena ūwau ona ūmwe-----
Kyama kīngī,

وَأَضْمُرْ يَدَكَ إِلَى جَنَاحِكَ تَخْرُجَ بَيْضَاءَ مِنْ
غَيْرِ سَوَءٍ آيَةً أُخْرَى ٢٣

24. 'Kana Ithyī tūtonye kūkwony'a we
katī wa Syama Sitū ila nenange.

لِيُرِيكَ مِنْ آيَاتِنَا الْكُبْرَى ٢٤

25. 'Enda we kwa Valao; vate nzika, we
nōkīlīte mīvaka yonthe.'

فَإِذْ هَبْ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى ٢٥

LUKU 2

26. Mose aisye, 'Mwīai wakwa, vingūa
kīthūi kyakwa kwoondū wakwa,

قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ٢٦

27. Na vūthya wīa kwoondū wakwa,

وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي ٢٧

28. 'Na kwatany'a Tkundo ya ūmī
wakwa.'

وَأَحْلَلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي ٢٨

29. 'Nīkana mo matonye kūmanyā
ūneeni wakwa,

يَفْقَهُوا قَوْلِي ٢٩

30. 'Na nenge nyie mūtetheesya kuma
andūnī ma nyūmba yakwa---

وَأَجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِنْ أَهْلِي ٣٠

31. 'Aluni mwanaaia;

هُرُونَ أَخِي ٣١

32. Ongeleela vinya wakwa nake.

أَشْدُدْ يَدِي أَدْرِي ٣٢

33. 'Na mūtwtkīthye we wa kūkwata wīa
ūmwe wakwa,

وَأَشْرِكْ لِي أَمْرِي ٣٣

34. 'Nĩkana tũtonye kũũtaĩa We mũno.

كَيْ تَسْجَدَ كَثِيرًا ①

35. Na kũũlikana We mũno.

وَنَذَرَكَ كَثِيرًا ②

36. We wĩna ũmanyi mwĩanĩu witũ.'

إِنَّكَ كُنْتَ بِنَا بَصِيرًا ③

37. Ngai aisye, 'Mboya yaku nĩyeetĩkĩlwa we Mose!

قَالَ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يٰمُوسَى ④

38. Na ow'o, Ithĩ nĩtweew'anĩte kw'ia Inee ĩũũ wake ĩvinda yĩngĩ ota ũu,

وَأَقْدَمْنَا عَلَيْكَ مَرَّةً أُخْرَى ⑤

39. Yĩla Ithĩ twamũvuanĩsyeye nyinyia waku, ũla waĩ ũvuany'o wa vata tũkyasya,

إِذْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّكَ مَا يُوحَىٰ ⑥

40. 'Mwĩkeĩ ngalawanĩ, na mũimĩkya ũsĩnĩ, na ĩndĩ ũsĩ ũmwĩkya we ũtee, na ũmwe ũla nĩmũmaitha Wakwa na ota ũu mũmaitha wake akamwosa.' Na Nyie nĩnaũlingile we na wendo kuma Kwakwa; na Nyie neekie ũu nĩkana we ũeewe mbee wa itho Yakwa.

أَبِ أَقْدَفِيهِ فِي التَّابُوتِ فَأَقْدَفِيهِ فِي الْيَمِّ فَلَقَاهُ
ايمُرُ بِالتَّاجِلِ يَأْخُذُهُ عَدُوِّي وَعَدُوُّهُ ⑦
وَقَدْ لَازِمَ آفَقِيَّتْ عَلَيْكَ مَحَبَّةٌ قَبِيَّةٌ وَلَتَضَعُ عَلَىٰ عَيْنِي ⑧

41. Yĩla mwĩtu wa nyinyia waku wesĩle vau na akũlya, 'Nyie nĩndonya kũmwony'a inyw'ĩ ũla wĩmũsũvĩa?' Kwa ũu, Ithĩ nĩtwaũtũngie we kwa nyinyia waku nĩkana itho yake yĩthĩwe na mũuo na ndakethĩwe na kyeva. Na we nĩwooaie mũndũ, ĩndĩ Ithĩ nĩtwakumisye we nthĩnĩ wa kyeva. ĩndĩ Ithĩ nĩtwaũtatie we na nzĩa syĩ kĩvathũkany'o. Na we nĩwekalile myaka mingĩ katĩ wa andũ ma Mitiani. ĩndĩ we weanĩĩa ũima ũla wendekaa, we Mose.

إِذْ تَنَسَّىٰ أَخْلَكَ فَقَوْلُ هَلْ أَذْكَرُ عَلَىٰ مَنْ يَكْفُلُهُ
فَوَجَعْنَاكَ إِلَىٰ أُمِّكَ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ ⑨
وَلَقَدْ فَجَّيْنَاكَ مِنَ الْغَمِّ وَفَعْنَا فَوْقَ نَفْسِكَ
سِينِينَ فِي أَهْلِ مَدْيَنَ ⑩ لَقَدْ رَفَعْنَا ⑪

42. 'Na Nyie nĩngũnyuvĩte we kwoondũ Wakwa-Mwene.

وَأَضْطَرَّكَ لِغَمِّينَ ⑫

43.'Enda we, na mwanaa nyinyia waku, vamwe na Syama Syakwa, na mŭikaleele nthĩnĩ wa kŭndilikana Nyie.

إِذْ هَبْ أَنتَ وَ أَخُوكَ بِالنِّبِيِّ لَا تَبَيَّنَا فِي وَكُورِي ⑤

44.'Endai, inyw'elĩ, kwa Valao, nŭndũ we nŭkĩĩte mĩvaka yonthe vyũ.

إِذْ هَبْنَا إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ كَفُفْ ⑤

45.'Na neenai nake we inyw'elĩ, na ndeto nduu vangĩ we nŭtonya kŭsŭvĩa kana kŭkĩa.

فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لِّئِمَّا يُعْلَهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَنْفُذِي ⑤

46.Namo masŭngĩa, 'Mwĩai waitũ, ithyĩ nĩtũũkĩa we ndakese kŭtũetee kĩthokoo, kana kŭkĩĩa mĩvaka yonthe nthĩnĩ wa wĩki-wa-naĩ.

قَالَ رَبَّنَا إِنَّا نَتَخَفُ أَنْ يَفْرُطَ عَلَيْنَا أَوْ أَنْ يَطْغَى ⑤

47.Ngai amea, 'Mŭikakĩe; nŭndũ Nyie nĩnenyu inyw'elĩ. Nyie nĩnĩw'aa na Nyie nĩnonaa.'

قَالَ لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمَا أَسْبَغُ وَأَرَى ⑤

48.'Kwa ũu endai kwake mwĩ elĩ na mŭimwĩa, 'Ithyĩ twĩ Atũmwa ma Mwĩai waku; kwa ũu, maeke Aana-ma-Isilaeli mathi naitũ; na ndŭkamathĩny'e. Ithyĩ ow'o tũkũetee we Kyama kuma kwa Mwĩai waku; na mũuo ũkeethwa tŭlŭ wake we ũla ũatĩĩaa ũtongoi;

فَأَنبِئْهُ فَقُولَا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ وَلَا نُعَذِّبْهُمْ قَدْ جِئْنَاكَ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكَ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مِنْ أَتْبَعِ الْهُدَى ⑤

49.'Ow'o, nĩkũminĩte kũvuanwa kwitũ kana, ũsilĩĩlo ũkooka kwake we ũla ũleaa na kũalyũka.'

إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَى مَنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى ⑤

50.Valao akũlya, 'Mwĩai wenyu mwĩ elĩ nũũ ĩndĩ we Mose?'

قَالَ فَمَنْ رَبُّكُمَا يُوسُفُ ⑤

51.Asŭngĩa, 'Mwĩai waitũ nĩ We ũla wakĩnengie kĩla kĩndũ mũmbĩlwe wakyo na ĩndĩ akĩtongoesya wĩanĩ wakyo ũla wailĩĩe.

قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى ⑤

52.Valao akūlya, 'Kōkeethwa kūilyī ata Indī, Tūlū wa nzyawa ila syaī sya mbee.

قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَى ۝

53.We aisye, 'Umanyi wasyo wīna Mwīai wakwa *Ḡandīkīwe* nthīnī wa Ivuku. Mwīai wakwa ndavītasya ona ndolawa.'

قَالَ عَلِمْنَا عِنْدَ رَبِّنَا فِي كِتَابٍ لَا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنسَى ۝

54.We nī Ula ūmbīte nthī kwīthwa ta ūkomo kwenyu, na nŋmŋseŋvīsyē nzīa sya kwīśīlaa, na Ula ūtheeasya mbua kuma ītunī, na Indī nūndŋ wayo tūimesya imea syī kīvathŋkany'o.

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَسَلَّكَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا وَأَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْ ثِبَاتٍ شَجَى ۝

55.Inyw'ī yai na īthyai indo syenyu. Nīw'o, nthīnī wa ūndŋ ūŋ ve Kyama kwa asu ala manengetwe kīlīko.

كُلُوا وَارْعَوْا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي النَّهْيِ ۝

LUKU 3

56.Kuma kwa mŋthanga ūŋ, Ithyī nītŋmŋmbīte inyw'ī, na nthīnī wayo, Ithyī tūkatuma mŋsyoka, na Ithyī tūkamumya vo īngī.

مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُبِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى ۝

57.Na Ithyī nītwamwonisye Valao Syama Sitŋ, syonthe vyū; Indī we nīwaleile syo na nīwaleile *kwīīkīla*.

وَلَقَدْ أَرَيْنَاهُ آيَاتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ وَأَبَى ۝

58.Valao akūlya, 'We ūkīte kŋŋ kwitŋ, we Mose, kŋtumya nthīnī wa nthī yaitŋ na ūŋi waku?'

قَالَ أَجِئْتَنَا لِتُخْرِجَنَا مِنْ أَرْضِنَا بِسِحْرِكَ يُمُوسَى ۝

59.'Indī vate nzika, Ithyī nītŋŋkŋteetee ūŋi ūilyī ŋta ūŋ; kwa ūŋ, we tw'a kyathī katī waitŋ naku we mwene kīla ithyī tŋtalea kwīanīsyā; ithyī kana we vāndŋ vala vatwālīte *ithyelī*.'

فَلَمَّا تَبَيَّنَكَ لِإِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ فَلَمَّا تَبَيَّنَكَ مُوعِدًا وَلَا نُخْلِفُهُ نَحْنُ وَلَا أَنْتَ مَكَانًا سُوًى ۝

60.Mose asya, 'Kyathī kyenyu kīkeethwa mŋthenya wa Mboka, na andŋ

قَالَ مُوعِدٌ كَمَا يَوْمَ الرِّيسَةِ وَأَنْ يُحْشَرَ النَّاسُ ضُحًى ۝

nĭmombanw'e syua yamina kwambata nesa.

61.Indĭ Valao nĭwaendie na oombany'a maũĭ make onthe, Indĭ we nĭwookie nthĭnĭ kwĭlanana na kyathĭ.

فَتَوَلَّى فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهُ ثُمَّ أَتَى ۝

62.Mose ameie, 'Woo nĭ wenyu; mũikaseũvye ũvũngũ ĩũlũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, We ndakese kũmwana inyw'ĭ na ũsilũlũ mũna; na vate nzika, we ũla ũseũvasya ũvũngũ akaanangĩka.'

قَالَ لَهُمْ مُوسَىٰ وَإِنَّمَا كُنْتُ لَآتِفًا لِّلْكَافِرِينَ ۝ فَيَسْجُدْ لِعِبَادِئِهِ وَقَدْ حَآبَ مِنِّي افْتَرَا ۝

63.Indĭ mo nĭmakaananĭe ũvoo woo katĭ woo ene na maneenany'a na kĭmbithĭ.

فَتَنَزَّلُوا أَمْرُهُمْ بِهِمْ وَأَسْرُوا النَّجْوَىٰ ۝

64.Namo maasya, 'Kwa ũla w'o aa eĭĭ nĭ aoi, ala mekwenda kũmumya inyw'ĭ kuma nthĭ yenyu na ũoi na kwananga syĭthĩlo syenyu ila nzeo mũno vyũ.

قَالُوا إِن هَٰذِهِ سَاحِرٌ يُرِيدُ أَن يَخْرُجَكُم مِّنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِمْ وَيَذْهَبَ بِطَرِيقِكُمُ الْمَثَلُ ۝

65.Kwa ũu ĩw'anai Indĭ, ĩũlũ wa walany'o wenyu na Indĭ mũũka mbee waitũ mwĭ mĭthĩa. Na vate nzika, we ũla ũnũkwosa ũnene mũthenya ũũ,

فَاجْمَعُوا كَيْدَكُمْ ثُمَّ اسْتَوَا صَفًّا وَقَدْ أَفْلَحَ الْيَوْمَ مَنِ اسْتَعْلَىٰ ۝

66.Namo maasya, 'We Mose, amba kwĩkya mbee, kana ithyĭ twĩthwe ma mbee kwĩkya.'

قَالُوا يَبُوءُ بِنُصْرَتِنَا أَن تَلْقَىٰ وَإِنَّمَا أَن لَّكُنْ أَوَّلَ مَنْ أَلْفَىٰ ۝

67.Mose asya, 'Aiee, inyw'ĭ ĩkyai.' Indĭ we! Ndii syoo na ndata syoo syooneka kwake ta isembete inyaĩĩkĩe nũndũ wa ũoi woo.

قَالَ بَلْ أَلْقُوا فَإِذَا جَبَّاهُمْ وَوَعِيَهُمْ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ مِن سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَىٰ ۝

68.Na mose eethwa na w'ia kĩlikonĭ kyake.

فَأَوَّسَ فِي نَفْسِهِ خِيَفَةُ مُوسَىٰ ۝

69.Ithyĭ twamwĩe, 'Ndũkakĩe, nũndũ we nue ũkũsinda.'

فَلَمَّا لَا تَخِفْ بِكَ أَنْتَ الْإِعْلَىٰ ۝

70. 'Na Ikya kila kI kw'okonI kwaku kwa aume; nIkIkw'imelya syonthe ila mo maseUvitye nUndu kila mo maseUvitye nI maOI ma mOI tU. Na mOI ndakasinda, ona athi va.

وَأَلْقَى مَا فِي يَمِينِهِ تَلْقَفَ مَا صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدَ سِحْرٍ وَلَا يَقْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى ۝

71. IndI aoi nImavalOkangilw'e nthI matulItye-ndu. Namo maasya, 'IthyI nItOkUmwItIkila MwIai wa Aluni na Mose.'

فَأَلْقَى السَّحَرَةُ سُجَّدًا قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ هَارُونَ وَمُوسَى ۝

72. Valao amakOlya, 'Inyw'I mwImwItIkila We ndamUnengete Othei? We nokUvika ethwe nIwe mUnene wenyu OIa OmOmanyItIye inyw'I Ooi. Kwa Ou, Nyie vate nzika, nIngOtila moko menyu na maaU menyu ngall iVItene, na vate nzika, Nyie ngamwamba mOkelany'onI matinanI ma mItende; na inyw'I mOkamanya nOU OIa mwai mUmo mbee waitU na wIna UsilIlo wIkala.

قَالَ امْنَعْمَ لَهُ قَبْلَ أَنْ أَقْنِ لَكُمْ إِنَّهُ لَكَيْدٌ كَرِيمٌ
الَّذِي عَلَّمَكَ السِّحْرَ فَلَا قَطِيعَ أَيْدِيكُمْ وَ
أَرْجَلُكُمْ قَبْلَ خِلَافٍ وَلَا وَصْلَ بَيْنَكُمْ فِي جُدُوعِ
النَّخْلِ وَلَتَعْلَمَنَّ إِنَّمَا أَشَدُّ عَدَاوَةً بَيْنِي ۝

73. Namo mamwIa, IthyI tUitonya kOUvItOkya we mbee wa Syama Ntheu ila itUvikIe ithyI, ona tOUkOUvItOkya we mbee Wake We Ula watUmbie ithyI. Kwa Ou, we tw'a OndO OUtw'a; we Otonya kOUtw'a tOU wa thayU OU wa yu tU.

قَالُوا لَنْ نُؤْثِرَكَ عَلَى مَا جَاءَنَا مِنَ الْبَشَرِ
الَّذِي قَطَرْنَا فَأَفْضَ مَا أَنْتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْفُ
هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ۝

74. 'Vate nzika; ithyI nItUmwItIkIlIte MwIai waitU, nIkana We atonye kOUtUkeke naI sitU na atUkeke ithyI Ooi OIa we UtUingItIse kwIka na vinya. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nI MUseo VyU, na MwIkali wa Tene na Tena.

إِنَّمَا آمَنَّا بِرَبِّنَا لِيَغْفِرَ لَنَا خَطِئَاتِنَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا
عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِ وَاللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى ۝

75. NIw'o, we OIa Okaa kwa MwIai wake e mwene naI, Iia-ya-Mwaki nI kwoondU wake; we ndakakw'a ona ndakethwa thayU nthInI wayo.

إِنَّهُ مَنْ يَأْتِ رَبَّهُ مُجْرِمًا فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى ۝

76.Indĩ we ūla ūkaa Kwake e mwĩtĩkĩli na ekĩte meko maseo, kwa ta ūsu ve ivĩla sya tũlũ mũno.

وَمَنْ يَأْتِهِ مُؤْمِنًا قَدْ عَمِلَ الصَّالِحَاتِ فَأُولَٰئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْعُلَىٰ ۖ

77.Mĩũnda ya Tene W'onthe, ĩla ĩvĩĩlaa mbũsĩ uungu wayo; makekalaa vo tene na tene. Na yu nĩyo ĩtuvi ya ala mayĩkalasya me atheu mo-ene.

جَعَلَتْ لَهُمْ دَرَجَاتٌ عَدِيدٌ ۖ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ۚ وَذَٰلِكَ جَزَاؤُا مَنْ تَزَكَّى ۖ

LUKU 4

78.Na Ithyĩ nĩwatũmie ūvuany'o kwa Mose tũkyasya, 'Matwae athũkũmi Makwa ūtukũ, na kũna kwoondũ woo nzĩa nyũmũ kwĩsĩla ūkanganĩ. Na we ndũkakĩe kũvĩtũkwa, ona ndũkethwe na w'ia ūngĩ ona wĩva.'

وَلَقَدْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرِ بِعَبَادِي فَأَخْرَبَ لَهُمْ طَرِيقًا فِي الْبَحْرِ يَبَسًا لَا تَخَفُ دَرَكًا وَلَا تُخْشَىٰ ۖ

79.Na ĩndĩ Valao nĩwamaatĩle mo ena nguthu syake sya ita, na nĩmavw'ĩkiwe ūkanganĩ nĩ kĩla kyamavw'ĩkie.

فَاتَّبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ بِجُنُودِهِ فَغَشِيَهُمْ مِنَ الْيَمِّ مَا غَشِيَهُمْ ۖ

80.Na Valao nĩwamathyoekisye andũ make na we ndaamatongoesya nesa.

وَأَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ وَمَا هَدَىٰ ۖ

81.'Inyw'ĩ Aana-ma-Isilaeli, Ithyĩ nĩtwamumisye inyw'ĩ kuma kwa amaitha menyũ, na Ithyĩ nĩtweekĩie ūtianĩo nenyũ ngalĩ ya kw'oko kwa aũme kwa Kĩĩma, na nĩtwatheeisye Manna na Salwaa tũlũ wenyũ.

يَكْبَرَىٰ إِسْرَآءِيلَ قَدْ أَنْجَيْنَاكَ مِنْ عَدُوِّكَ وَوَعَدْنَاكَ حَابَ الْظُورِ الْآمِنِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْمَنَّاءَ وَالسَّلْوَىٰ ۖ

82.Yai katĩ wa syĩndũ nzeo ĩla Ithyĩ tũnenganĩte kwoondũ wenyũ inyw'ĩ, na mũikeke naĩ nthĩnĩ wasyo, ūthatu Wakwa ndũkese kũtheea tũlũ wenyũ; na we ūla ūthatu Wakwa ūmũtheeaa, akaanangĩka;

كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِي ۖ وَمَنْ يَحِلِّ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَىٰ ۖ

83.Indī ow'o, Nyie nī Mūekei wa ūla we wīlilaa na wītīkīlāa na wīkaa meko maseo, na Indī ūlūmaa ūtongoinī.'

وَأَتَى الْغَفَّارَ لَمَّا كَانَتْ وَامِنْ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى ۝٦٧

84.Na nī kyaū kīla kīŭkalaatīte we kuma kwa andū maku, we Mose?"

وَمَا أَجَلَكَ عَنْ قَوْمِكَ يَٰمُوسَى ۝٦٨

85.We aisye, 'Mo me vakuvī maatīte nyaīlī syakwa na Nyie nīnīkalaatīte Kwaku, Mwīai wakwa, nīkana We ūtonye kwendeew'a.'

قَالَ هُمْ أَوْلَاءُ عَلَىٰ أَثَرِي وَعَجِلْتُ إِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْضَىٰ ۝٦٩

86.Ngai aisye, 'Ithyī nītūmataatīte andū maku we ūtevo, na Saamili nūmathyoekeye mo.'

قَالَ فَإِنَّا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِنْ بَعْدِكَ وَأَضَلَّهُمُ السَّامِرِيُّ ۝٧٠

87.Kwa ūu, Mose nīwasyokie kwa andū make e mūthatu na mūmaku. Nake asya, 'Inyw'I andū makwa, Mwīai wenyu ndaamwatha inyw'I ūtianŭo wa ūlau? Inyw'I Indī, īvinda ya kwīanīw'a kwaw'o yīthīwe yī yīasa kwenyu, kana inyw'I mwendie ūthatu wa Mwīai wenyu ūthee ūlū wenyu, kuma kwa Mwīai wenyu, ūndū mūnaanangie ūtianŭo wenyu kwakwa?'

فَرَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا قَالَ يَقُومُ الْأَمِيحُ كَمْ رَبِّكُمْ وَعَدَا حَسَنًا أَفَطَالَ عَلَيْكُمُ الْعَهْدُ أَمْ أَرَدْتُمْ أَن يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَخْلَفْتُم مَوْعِدِي ۝٧١

88.Namo masūngīa, 'Ithyī tūineeananga ūtianŭo wītū kwaku kwa kwenda kwītū ene; Indī ithyī nītwakūthiw'e mīio ya mathaa ma andū na twamekya ītheke na ūu now'o Saamili wekisyē.'

قَالُوا مَا أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلِكِنَا وَلَكِنَّا حَمَلْنَا أُوزَارًا مِنَ زِينَةِ الْقَوْمِ فَقَدْ تَتَذَكَّرُكَ أَتَقَىٰ السَّامِرِيُّ ۝٧٢

89.Indī we nīwamaseūvīsyē mo kasaū—mūvw'ano tū waumasya kawasya kanini. Indī we na anyanyae maasya, 'Uū nī we ngai wenyu, na ngai wa Mose, Indī we nītūlīte nī yo na we nīwoolilwe nī kūmūwetea yo inyw'I.'

فَأَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلًا جَدًّا لَهُ خُورٌ فَقَالُوا هَٰذَا إِلَهُكُمُ وَإِلَهُ مُوسَىٰ هَٰ فَتَنَىٰ ۝٧٣

90. Mo mayaŋ matonya kwona kana w'o ndwaamatung'la mo ōsung'lo, na kana w'o ndwaŋ na ōtonyi wa kōmeka naŋ kana nesa?

أَفَلَا يَرَوْنَ أَلَّا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلًا وَلَا يَمْلِكُ لَهُمْ
شَيْءٌ سَرًّا وَلَا نَفْعًا ۝

LUKU 5

91. Na Aluni nŋwamatav'itye mo mbee wa ōu, 'Inyw'ŋ andū makwa, inyw'ŋ nŋmūtatiŋtwe na ko kasaŋ tū. Vate nzika, Ngai-Wa-Ulau nŋ Mwŋaŋi wenyu; kwa ōu, mbik'ŋlai Nyie na ŋw'ai mwŋao wakwa.'

وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مِنْ قَبْلُ يَقُومُوا إِنَّمَا
فُتِنْتُمْ بِهِ وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَنُ فَاتَّبَعُونِي وَاطِيعُوا
أَمْرِي ۝

92. Mo masung'ŋie, 'Ithyŋ tūikaeka kōkathaiŋa ko kōvika yŋla mose wŋtūsyokea ithyŋ.

قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَافِيَةً حَتَّىٰ يَرْجِعَ إِلَيْنَا
مُوسَىٰ ۝

93. Mose aisye, 'We Aluni, nŋ kyaŋ kyaŋsiŋle we, yŋla woonie mathyoekeŋe,

قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مَا مَنَعَكَ إِذْ رَأَيْتَهُمْ ضَلُّوا ۝

94. Kōeka kōmbik'ŋla Nyie? Indŋ onaku we nŋwaleile kwŋw'a mwŋao wakwa?

أَلَا تَتَّبِعُنِي أَفَعَصَيْتَ أَمْرِي ۝

95. We, asung'ŋie, 'Mwana wa mwaiŋtū, ndōkangusye nyie kŋng'ee kyakwa, ona kana nzwŋŋ sya mūtwe wakwa. Nyie nŋnakŋie we ndōkese kwasya, 'We nŋwŋkŋŋŋ ōaany'o katŋ wa Aana-ma-Isiŋaeli, na we ndwaaeteela ndeto yakwa.'*

قَالَ يَبْنَؤُمْ لَا تَأْخُذْ بِإِغْيَابِي وَلَا بِرَأْسِي ۝ إِنِّي
خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَءِيلَ
وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي ۝

96. Mose akūlya, 'Naku wŋasya ata we Saamili?

قَالَ مَا خَطْبُكَ يَا مَرْيَمُ ۝

97. Nake asya, 'Nyie noonie kŋla mo mataakyona. Na nyie noosie kŋlungu

قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ فَقَبَضْتُ قَبْضَةً
مِنْ أَثَرِ الرَّسُولِ فَنَبَذْتُهَا وَكَذَلِكَ سَوَّاتْنِي فِي قَوْمِي ۝

* 'Uneeni ōū 'Ndōkangwate nyie kŋngee kyakwa, kana nzwŋŋ ya mūtwe wakwa' ndyaŋle kwoswa ta ōndū waw'o. Nŋtonya kwasya: ndōkanthŋny'e nyie.

kĩmwè kya ũmanyĩsyō wā Mũtũmwa, Indĩ onakyo kyu nĩnakĩkisye Itheke ota ũu. Uu nĩw'o kĩĩko kyakwa kyambĩyale nyie.'

98.Mose amwĩie, 'Uma vaa. Ukeethwa wĩ ũndũ waku nthĩnĩ wa thayũ ũũ w'onthe kwasya, 'Ndũkangiite nyie;' na kyathĩ kya *ũsilĩlo* kwoondũ waku we ũla ũtakalea kwĩanĩw'a ũolũ waku we. Yu sisya, ngai yaku ũla we ũtw'ĩkĩte mũthaithi wayo vate nzika Ithyĩ nĩtũũmĩvĩvya na Indĩ tũimĩnyatĩkya ũkanganĩ'. Wayo mũlũmu. Ithyĩ vate nzika, nĩtũũmĩvĩvya na tũimĩnyatĩkya yo ũkanganĩ.'

99.Ngai wenyu nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe tũ, vai ngai ũngĩ ateo We. We nĩwikumbatĩye syĩndũ syonthe nthĩnĩ wa ũmanyi Wake.

100.Uu nĩw'o Ithyĩ tũũkũtavya we ũvoo wa maũndũ ala meekĩkie mbee. Na Ithyĩ nĩtũũnengete we kuma Kwitũ Kĩlĩlikany'a.

101.Ūla ona wĩva ũalyũkaa na kũkĩtia, we vate nzika, akakua mũio mũito nthĩnĩ wa Mũthenya wa Uthayũũkyo,

102.Makĩkala uungu waw'o, na mũio ũkeethwa wĩ mũthũku kwoo Mũthenyanĩ wa Uthayũũkyo,

103.Mũthenya ũla soo ũkavuvw'a. Na Ithyĩ tũkoombany'a ene naĩ vamwe, mũthenyanĩ ũsu mena metho mailyĩ mũu.

قَالَ فَاذْهَبْ فَإِنَّ لَكَ فِي الْحَيَوةِ أَنْ تَقُولَ لَا
وَسَاسَ وَإِنَّ لَكَ مَوْعِدًا لَنْ تُخْلَفَهُ وَانْظُرْ
إِلَى إِلَهِكَ الَّذِي ظَلْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا لَنُحَرِّقَنَّهُ ثُمَّ
لَنَنْسِفَنَّهُ فِي الْيَمِّ نَسْفًا ۝

إِنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَسِعَ كُلَّ
شَيْءٍ عِلْمًا ۝

كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ
وَقَدْ آتَيْنَاكَ مِنْ لَدُنَّا ذِكْرًا ۝

مَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وِزْرًا ۝

خَالِدِينَ فِيهِ وَسَاءَ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ حِمْلًا ۝

يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ
زُرْقًا ۝

onthe. Na ow'o, Ūla Ūkuaa mūio wa ŪthŪku akaanangĩka.

113.Indĩ we Ūla wĩkaa mawĩa maseo, e mwĩtĩkĩli, ndakakwata Ūla ūte ūlūngalu kana wasyo.

وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الظَّالِمَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ لَا يُخَفِّفُ
عَلَيْنَا وَلَا مَهْمًا ۝

114.Na Ūu nĩw'o Ithyĩ tũmĩtheetye Kulani na Kĩalavu---na Ithyĩ nĩtŭtavanĩtye nthĩnĩ wayo mũthemba mŪna wa mokaany'o, nĩkana mo matonye kũmũkĩa Ngai na kana yo ĩtonye kũmekĩa kĩlilikano kya kĩveva nthĩnĩ woo.

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا وَصَرَّفْنَا فِيهِ مِنَ
الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ أَوْ يُحَدِّثُ لَهُمْ ذِكْرًا ۝

115.Ūla-Wĩ-IŪlŪ MŪno Indĩ nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe, MŪsumbĩ Wa-W'o! Na we ndũkethwe ūte mũmĩsya kwoondũ wa Kulani mbee wa ūvuany'o wayo ūtathelete kwaku, Indĩ we asya tũ, 'Mwĩai wakwa, ongeleela ūmanyi nthĩnĩ wakwa.'

تَخَذَ اللَّهُ إِلَيْكَ الْخَبْرَ وَلَا تَعْزَلْ بِالْقُرْآنِ
مِنْ قَبْلِ أَنْ يُقْضَىٰ إِلَيْكَ وَحْيُهُ وَقُل رَّبِّ زِدْنِي
عِلْمًا ۝

116.Na nĩw'o Ithyĩ nĩtweekĩite ūtianĩo na Atamu mbee, Indĩ we nĩwoolilwe, na Ithyĩ nĩtwoonie vate kĩlelelo kya kũlea kwĩw'a nthĩnĩ wake.

وَلَقَدْ عَهِدْنَا إِلَىٰ آدَمَ مِنْ قَبْلِ نَسِئِهِ وَلَمْ يُحْدِثْ
لَهُ عَظْمًا ۝

LUKU 7

117.Na yĩla Ithyĩ twamatavisye alaĩka, 'Mwĩnyivĩsyei Atamu,' na onthe nĩmamwĩnyivĩsye. Indĩ Iivilisi ndaaĩnyivya. We nĩwaleile.

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَكَةِ اسْجُدِي لِآدَمَ فَسَجَدَ إِلَّا إِبْلِيسَ
أَبَىٰ ۝

118.Indĩ Ithyĩ nĩtwamŭtavisye, 'We Atamu, Ūũ nĩ mŭmaitha waku, na wa kĩveti kyaku; kwa Ūu, mũikaeke amũlūngye inyw'eĩ kuma mŭũndanĩ, ndũkese kũkwatwa nĩ kyevea;

فَعَلْنَا يَادَمُ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا
يُخْرِجُكَمَا مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْنُ ۝

119. 'Nt'kw'itwe kwoondū waku we
kana ndūkw'a nzaa nthl'waw'o, ona
mūkethwa mwī athei mūte na ngūa.'

إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَىٰ ۖ

120. Na kana we ndOkew'a waOni nthInI
waw'o, ona we ndOkanIkIwa syua
yIvInIye.

وَأَنَّكَ لَا تَظُنُّوْا فِيْهَا وَلَا تَضْحٰى ۝۱۳۰

121.Indī Satani nīwamŌveveee we na
kīwe masŌanŌo mathŌku; na amwīa, 'We
Atamu, ngŌtongoesye kwa mŪtī wa tene
na tene, na wa Ōsumbī Ūla Ūtoaa ona
Indī?

فَوَسَّوَسَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ قَالَ يَا آدَمُ هَلْ أَوَّلَكَ عَلَى
شَجَرَةِ الْخُلْدِ وَمُلْكٍ لَآبِئٍ ۖ ﴿١٢١﴾

122.Mo eŋ nĩmafe maw'o; kwa ōu ōthei
woo nĩweeyonanisye kwoo. Kwa ōu
nĩmambĩĩĩĩyē kwĩvw'ika mo ene na
matũ kuma mōũdanĩ. Na Atamu
nĩwaleile kōmwĩw'a Mwĩai wake na
eelēlōka kuma nzĩanĩ. ^{2*}

فَأَكَلَا مِنْهَا فَبَدَّتْ لُهُمَا سَوَاتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفْنَ
عَلَيْهِمَا مِنْ دَرَقِ الْجَنَّةِ ۖ وَعَفَىٰ أُمُورُ رَبِّهِ فَتَوَى ۝۱۷

22 * AalyŪli aingl n̄mosete wonany'ō ŪŪ ta waw'ō *literal*, oyſla vena ŪkŪſl mwlanſu n̄thn̄l na Ūneeni ŪŪ Ūla Ūkwonany'a kana w'ō ndŪkŪncena nondŪ w'ō Ūandkſtwe. Naſ ſla ſwetwetve vaa n̄ Ūthein̄l kana ſkonanſtve na mwſkalo wa kŪluluſtka kſveva tondŪ kwonanſtw'e n̄ kſlungu kſmwē kya mŪſoa ŪŪ vala vekwaſya, kana 'sau' aatohuma' *Wonzu* woo wamevanſtſya mo. Kataketha n̄ Ūthei wa kſmwſl, mo methſla mekalie matawiſl ata kuma ſvinda yoo ya kŪſyawa kŪvika ya kſko kſt kſwetwetve? Kwa Ūu, n̄ Ūthein̄l, kana ŪalyŪlo Ūte waw'ō n̄ŵetwetwe n̄thn̄l wa Kulani Ntheu. Ndeto Ino 'sau'aa' Ūthei, mŪno mŪno ſwetwetve meko ma n̄thoni na mawendi mathŪku. ſvindanſl ya kŪluluſtka mŪluluſtki n̄umanyaſa mawonzu make mwene ala mavithku: Wonzu ŪŪ n̄l wa Kſ-n̄thn̄l na ndwonekaa Ūthein̄l *psychological* na Ūkonanſtve na kſſſko na ngoo, ndŪtonya kŪvw'ſtkſa na kŪvithwa kwa kwſſſſa matu ſſſſo wa mwſl wa Ūmwē. Kwa Ūu n̄thn̄l wa Ūneeni wa ſvſtyo yſl, ona ethwa yaſ yaſ, yſla Atamu na Eva meekie, 'Kwſvw'ſtk'a' n̄kŪtonya kwſthwa ne kwſtſya Ūeko kuma kŵa Ngai Mwene Vinya W'onthē tŪ na kŪmantha Ūeko kuma Kwake. Na ta Ūu matŪ mo 'jabbat'.

123. Na Indī Mwāi wake nīwamŭnyuvie
we *kwoondū wa īnee Yake* na
nīwamwelekele we na tei na
nīwamŭtongoesye we.

ثُمَّ اجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدَى ۝١٢٣

124. Ngai amea, 'Umai vaa, inyw'eīī,
kuma vaa, amwe menyu me amaitha ma
ala angī. Na ethwa ūtongoi ūkooka
kwenyu kuma Kwakwa, ūla Indī, ona
wīva ūkaŭatīīa ūtongoi wakwa, we
ndakathyoekeka ona ndakethwa na kyeve.

قَالَ اهْبِطْ مِنْهَا جَنِينًا بِعَصَصٍ لِّبَعْضِ عَدُوِّكَ إِنَّا
يَأْتِيكَ كَمْ قَبْلِي هُدًى ۖ فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا
يُضِلُّ وَلَا يَشْقَى ۝١٢٤

125. Indī ūla ūkaalyŭka na kŭtia
Ulilikany'o, Wakwa, thayŭ wake
ūkeethwa wī wa thīna na Mŭthenyanī wa
Uthayŭŭkyo Ithyī tŭkamŭthayŭŭkyo e
kīlālinda.'

وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا
وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ آفَكًا ۝١٢٥

126. Nake akakŭlya, 'Mwāi wakwa, We
wanthayŭŭkyo nī kīlālinda nīkī, na *mbee*
nīnoonaa nthī?

قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا ۝١٢٦

127. Ngai akamŭsŭngīa, 'Uu nīw'o kwaī
na yīkala; Mīsoa Yaitū nīyookie kwaku
we na we ndwaamīnenge ndaīa; na ota
ŭu we ndwīnengwe ndaīa mŭthenyanī
ŭŭ!

قَالَ كَذَلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيَتْهَا ۖ وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ
تُنْسَى ۝١٢٧

128. Na ŭu nīw'o Ithyī tŭmŭtuvaa we ūla
mwanangi na ūtamīīkīīlaa Mīsoa ya
Mwāi wake; na ūsilīlo wa Itunī nī mwai
mŭno, vate nzika, na nī wa kwīkalaa.

وَكَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِآيَاتِ رَبِّهِ
وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشدُّ وَأَبْغَى ۝١٢٨

129. Mo nomaamanya nī nzyāwa syīana
ata ila Ithyī twasyanangie mbee woo, ala

أَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ
يَمْشُونَ فِي مَسْجِدِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي
الْبَصَرِ ۝١٢٩

yu mangangaa maanzoni moo? Nthini
wa undu ūu vate nzika, ve Syama
kwoondū wa asu ala manengetwe kiliiko.
3

LUKU 8

130. Na takethwa ti kwoondū wa ndeto
ila yaminthe kutongosya kuma kwa
Mwai waku, na ivinda yāw'āwe, ūsililo
woo withwa ūtūaa.

131. Ithiwa na ūmīsyō īndī nūndū wa
ūndū mo meūneena na mūtafe Mwai
waku na ndala Syake mbee wa kuma
kwa syua na mbee wa kūthūa kwayo; na
mūtafe We mavinda ma ūtukū na
ilungunī sya mūthenya, nīkana we
ūtonye kwona ūtanu wa w'o.

132. Na ndūkaiketee syīndū imwe ila
ithyī tūmanengete andū ma ivīla imwe
katī woo nīkana maitanīe kwa ivinda
ikuvī nthini wa nthi īno, nīkana tūtonye
kūmatata nasyo. Na kyaūya kya Mwai
waku nī kīseo mbee na nīkīkalaa.

133. Na we mathing'īsyē andū ma
nyūmba yaku Mboya, na lūma nthini
wayo. Ithyī tūiūkwītya we kyaūya, Ithyī
Nithyī tūnenganae kwoondū waku we.
Na mūminūkīlyo nī kwoondū wa
ūlūngalu.

وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَكَانَ إِذَا مَا زَجَلٌ
فُسْحَى ⑤

فَاصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ
طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا وَمِنْ أَنْ آتَى النَّيْلَ
فَسَبِّحْ وَأَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَى ⑥

وَلَا تَسُدَّنْ عَيْنَيْكَ إِلَى مَا مَتَّعْنَاهُ أَزْوَاجًا فَهُمْ
زُخْرَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لَا تُفْنِيهِمْ فِيهِ وَرَبُّكَ
خَبِيرٌ وَابْقَى ⑦

وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا تَسْأَلْ
رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى ⑧

³ mūnda nomūvaka mamanyīke ta kī nthimo
metaphorically kwasya kūmantha wīvitho kana
kwilingya uungu wa ūkeo wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe na ūu nīw'o vyū Atamu weekie kwīanana
na Kulani vala vawetetwe ūtheini kana Ngai We-
Mwene nīwamūmanyīsyē we ndeto ila itonya
kūmūvetanga we kuma ivītyoni yake na kwoondū
wa kwīw'a ndeto isu, Ngai nīwamwelekele we
vamwe na tei na ūkeo.

134.Namo maasya, 'Nĩkĩ we ndatũeteae ithyĩ Kyama kuma kwa Mwĩai wake?' Vo vayaaũka kwoo ũkũsĩ mũtheu nthĩnĩ wa maũndũ ala me nthĩnĩ wa Maandĩko Matheu ala ma mbee?

وَقَالُوا لَوْلَا يَأْتِينَا بِآيَةٍ مِنْ رَبِّهِ أَوَلَمْ تَأْتِهِمْ
بَيِّنَةٌ مَا فِي الصُّحُفِ الْأُولَى ۝

135.Na takethwa Ithyĩ nĩtwamanangĩte mo na ũsilĩlo mbee wa yo vate nzika mo methwa maisye, 'Mwĩai waitũ, waleile kũtũetee Mũtũmwa nĩkĩ nũndũ ithyĩ twĩthwa twaatĩte mĩao Yaku mbee wa tũtananyivw'a na kũsonokw'a?

وَلَوْ أَنَّا أَهْلَكْنَاهُمْ بِعَذَابٍ مِنْ قَبْلِهِ لَقَالُوا رَبَّنَا
لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ مِنْ قَبْلِ
أَنْ نَذِلَّ وَنَخْزَى ۝

136.Asya, 'Kĩla ũmwe nĩweteete; kwa ũu, inyw'ĩ eteelai, na mũkamanya andũ ala ma nzĩa ya w'o naaũ na ala maatĩlaa ũtongoi wa w'o.'

قُلْ كُلٌّ مُتَرَبِّصٌ فَتَرَبَّصُوا ۚ فَتَسْتَعْلِمُونَ مَنْ أَضَلَّ
فِي الصِّرَاطِ السَّوِيِّ وَمَنِ اهْتَدَى ۝

8.Na Ithyĩ tũyaatũma ona Omwe ta Atũmwa mbee waku ateo aũme ala twamatwafe movuany'o. Kwa ũu makũlyei asu ala mesi maandĩko matheu nesa, ethwa inyw'ĩ mũyĩsĩ.

وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ إِلَّا رِجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ فَسَلُّوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ⑧

9.Na Ithyĩ tũyaamanenge mo mĩĩ Itaisaa lĩu, ona mayaĩ ma kwĩkala thayũ tene na tene.

وَمَا جَعَلْنَاهُمْ جَسَدًا لَا يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَمَا كَانُوا خَالِدِينَ ⑨

10.Ithyĩ ĩndĩ, nĩtweanĩsye ũtianfo Witũ kwoo; na Ithyĩ nĩtwamatangĩle mo na asu ala twendie; na nĩtwamanangie eki-ma-naĩ.

ثُمَّ صَدَقْنَاهُمُ الْوَعْدَ فَأَنْجَيْنَاهُمْ وَمَنْ نَشَاءُ وَأَهْلَكْنَا الْبَاقِينَ ⑩

11.Ithyĩ yu nĩtũmũtheesye inyw'ĩ Ivuku yĩla nthĩnĩ wayo ve maũndũ onthe ala inyw'ĩ mũtonya kwenda kwoondũ wa ũtao wenyu; inyw'ĩ ĩndĩ nomũkamanya?

هُ لَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رِسَالَتَيْنَا فِيهِ ذِكْرُنَا فَقَالَ تَعْلَمُونَ ⑪

LUKU 2

12.Na nĩ mĩsyĩ yĩana ata ĩla yeeke mavĩtyo ĩla Ithyĩ twamyanangie vyũ, na Ithyĩ twookĩlya andũ angĩ ĩtina wayo!

وَكَمْ قَصَبْنَا مِنْ قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً وَأَنْشَأْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا آخَرِينَ ⑫

13.Na yĩla mo masamie ũsilĩlo Witũ, we nĩmambĩlĩlye kũsemba maũkĩĩte.

فَلَمَّا أَحَسُّوا بَأْسَنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَرْتَضُونَ ⑬

14.'Mũikasembe, ĩndĩ syokai motanunĩ menyu ala inyw'ĩ mwamatanĩaa mũno, na syĩkalonĩ syenyu nĩkana inyw'ĩ mũtonye kũetwe kwa ũtao.

لَا تَرْكُضُوا وَارْجِعُوا إِلَى مَا أُتْرِفْتُمْ فِيهِ وَمَسْكِنَكُمْ تَعْلَمُونَ ⑭

15.Mo maisye, 'Woo nĩ witũ, ithyĩ twaĩ eki-ma-naĩ ow'o!

قَالُوا يَٰيُزَيْلَنَّا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ⑮

16.Na ũũ ndwaaeka kũtw'ĩka kĩĩo kyoo kũvika yĩla Ithyĩ twamaĩmĩie nthĩ, matw'ĩkĩthĩtw'e ta mũu.

فَمَا زَالَتْ تِلْكَ دَعْوَاهُمْ حَتَّى جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا خَامِدِينَ ⑯

17. Na Ithyl tūyaaŭmba matu na nthi na syonthe ila syi katf wasyo syell na ithaŭ.

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَابْنَيْهِمَا لَعِينًا ۝١٧

18. Takethwa ithyl nītwendie kŭmantha ithaŭ, Ithyl vate nzika, twiŭthwa twayonie nthini wa ila Ithyl twina syo Ithyl ethwa Ithyl twaŭ na yika ya kīndŭ ta kyu ona vanini.

لَوْ أَرَدْنَا أَنْ نَتَّخِذَ لَهُمْ آلَاءَ تَتَّخِذُهُ مِنْ لَدُنَّا ۖ إِنْ كُنَّا فَعَالِينَ ۝١٨

19. Aiee, Ithyl twiŭŭlaa w'o ŭŭŭŭ wa ŭvŭngŭ na w'o niwanangaa mŭtwe wa w'o, na nīwanangika. Na woo nī wenyu nŭndŭ wa maŭndŭ ala inyw'i mŭmŭwetanŭsya Ngai namo.

بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ يَذْمُهُ قَوَادِ ۖ هُوَ زَاهِقٌ وَلَكُمُ الْوَيْلُ مِنْ أَنْصِفُونَ ۝١٩

20. Ula wonthe ona wīva wī ŭtunī na ŭŭŭŭ wa nthi nī Wake. Na asu ala me mbee Wake maivŭthasya kŭmŭthaita We, ona mainoaa.

وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ ۝٢٠

21. Mo nīmamŭtaŭaa ŭtukŭ na mŭthenya na maileelaa.

يَسْتَحْسِرُونَ الْيَلَّ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ ۝٢١

22. Mo nīmosete ngai kuma ŭŭŭŭ wa nthi ŭla ŭthayŭŭkasya akw'ŭ?

أَمْ اتَّخَذُوا إِلَهًا مِنَ الْأَرْضِ هُمْ يُنشِرُونَ ۝٢٢

23. Takethwa nīveethŭtwe katf wa syell ŭŭ na nthi ngai eka Ngai Mwene Vinya W'onthe, syo Indī syell matu na nthi syiŭthwa syeethiwe na kīthokoo. Ngai Mwene Vinya W'onthe Indī nataŭwe, Mwai wa Kivila-Kya-Usumbi, ŭŭŭŭ wa ŭndŭ mo mawetaa.

لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا أَتَسْبَحْنَ اللَّهَ رَبَّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ۝٢٣

24. We ndatonya kŭkŭŭw'a ŭŭŭŭ wa ŭndŭ We wīkaa, Indī mo makakŭŭw'a.

لَا يَسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُنْشَرُونَ ۝٢٤

25. Mo nīmosete ngai ŭtee Wake We? Asya, 'Etei ŭkŭŭŭŭ wenyu. Yŭŭ nī Ivuku ya asu ala me vamwe nakwa, na Ivuku ya asu ala mai mbee wakwa ' Aiee,

أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ ۝٢٥

aingĩ mūno moo mayĩsĩ ūla w'o, na kwa ūu, nĩmaalyŋka.

26.Na Ithyĩ tūyaamūtūma Mūtūmwa mbee waku Indĩ Ithyĩ nĩtwamūvuanĩsye we tŋkyasya, 'Vai Ngai ateo Nyie; kwa ūu, nthaithei Nyie nĩnyioaka.

27.Na mo maasya, 'Ngai-Wa-Ulau nĩwĩyosee mwana We-Mwene.' We nĩ Mūtheu. Tiw'o mo nĩ athŋkŋmi ataĩku tŋ.

28.Mo maineena mbee wa We ataneenete, na mo mekaa na mwĩao Wake tŋ.

29.We nĩwĩsĩ maŋndŋ ala me mbee woo na ala me ĩtina woo, na mo maithaithanaa ateo ūla We-Mwene ūmwĩtĩĩlaa, namo mathŋkŋmaa mesŋvĩte kwoondŋ wa w'ia Wake.

30.Na ūla ona wĩwa woo ūtonya kwasya, 'Nyie nĩ Ngai ūtee Wake,' Ithyĩ tŋkamŋva na Ngiena. Uu nĩw'o Ithyĩ tŋmaĩvaa eki-ma-naĩ.

LUKU 3

31.Mo alei nomonaa kana nthĩ na matu syaĩ mbumbu ōmwē ĩkwatene, Indĩ Ithyĩ twaithaany'a? Na Ithyĩ nĩtwaseŋvisye kĩla kĩndŋ kĩ thayŋ kuma kĩw'ŋnĩ. Indĩ mo nomaketĩkĩla?

32.Na Ithyĩ nĩtŋseŋvĩtye ĩlma nŋmu tŋlŋ wa nthĩ ndĩkese kŋthingitha vamwe namo; na nthĩnĩ wayo Ithyĩ nĩtŋseŋvĩtye nzĩa nthanthau, nĩkana mo matonye kŋtongew'a nesa.

هَذَا ذِكْرُ مَنْ قَبْلِي وَذِكْرُ مَنْ قَبْلِي بَلْ أَلَمُ أَهْلُهُمْ

لَا يَعْلَمُونَ الْحَقَّ فَهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٥٦﴾

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ

أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ﴿٥٧﴾

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحَنَهُ بَلْ عِبَادٌ

مُكْرَمُونَ ﴿٥٨﴾

لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ ﴿٥٩﴾

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ

إِلَّا لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُقِرَّ لَهُمْ مِنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ ﴿٦٠﴾

وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَهٌ مِنْ دُونِهِ فَقَدْ لَكَ عَذَابٌ

جَهَنَّمَ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿٦١﴾

أَوَلَمْ يَرِ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا

رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ

أَفَلَا يُؤْمِنُونَ ﴿٦٢﴾

وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَجَعَلْنَا

فِيهَا أَنْجَاءً سُبُلًا لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٦٣﴾

33. Na Ithyĩ nĩtũseũvĩtye ĩtu ta kĩlala, kĩsũvĩĩku nesa; ĩndĩ mo nĩmaalyũkaa makaitia Syama syayo.

وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا ۖ وَهُمْ عَنْ
آيَاتِهَا مُعْرِضُونَ ﴿٣٣﴾

34. Na We nĩ Űla woombie ũtukũ na mũthenya, na syua na mwei, kĩla kĩmwe kĩvingilitĩte kilingenĩ *kyakyo*.

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ الْإِنسَانَ وَالنَّهَارَ وَاللَّيْلَ
الْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٣٤﴾

35. Ithyĩ tũyaamũnenge mũndũ ona wĩva thayũ wa tene na tena mbee waku we. Ethwa ĩndĩ we ũkakw'a, mo makekala vaa tene na tene?

وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ أَفَإِنْ مِتَّ
فَهُمُ الْخَالِدُونَ ﴿٣٥﴾

36. Kĩla thayũ ũkasama kĩkw'ũ; na Ithyĩ nĩtũmũimĩthasya inyw'ĩ na ũthũku na ũseo kwa nzĩa ya ũtato. Na Kwitũ nĩkw'o inyw'ĩ mũkatũngwa.

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَنَبْلُوكُمْ بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً ۚ وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ﴿٣٦﴾

37. Na yĩla alei makwona we, nĩmaũvũĩaa we ngũĩ tũ. Mo *makũlasya*, 'Uu nĩwe ũwetaa ngai syenyu naĩ?' Oyĩla mo nĩmo ene ala maleaa na *kĩũthya* kũwetwa kwa Ngai-Wa-Űlau.

وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ يَخَذُوا مِنْكَ الْآهْزَاةَ
أَهْلًا الَّذِي يَذْكُرُ إِلَهُكُمْ ۚ وَهُمْ يَذْكُرُونَ
الْأَخْسَنَ ۚ هُمْ كَاهِنُونَ ﴿٣٧﴾

38. Mũndũ ombĩtwe na mĩtũkĩ. Nyie kwa Űla w'o ngamwony'a Syama Syakwa ĩndĩ mũikangũlye Nyie nikalaate.

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۚ وَإِنَّكُمْ لِرَبِّكُمْ لَأَبْتَرُونَ ۚ فَلَا
تَسْتَعْجِلُونِ ﴿٣٨﴾

39. Namo makũlasya, 'Kyathĩ kĩĩ *kĩĩkeanĩw'a* ĩndĩ, ethwa we wĩ wa w'o?'

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٩﴾

40. Takethwa alei nĩmamanyie tũ ĩvinda yĩla matakethĩwa matonya kũsĩĩla mwaki kuma mothyũnĩ moo kana kuma mĩlongonĩ yoo, na mo maikatetheew'a!.

لَوْ يَعْلَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا حِينَ لَا يَكْفُونُ عَنْ وُجُوهِهِمُ
النَّارَ وَلَا عَنْ ظُهُورِهِمْ وَلَا هُمْ يُصَرُّونَ ﴿٤٠﴾

41. Aiee, w'o ũkamaumĩĩĩla tũũ woo mateũmánya na w'o ũkamavũavũany'a mo vyũ; na maikethwa matonya

بَلْ تَأْتِيهِمْ بَغْتَةً فَتَبْهَتُهُمْ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ رَدَّهَا
وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ﴿٤١﴾

kUt0ngIthya, ona mo maikanengwe
Ivinda.

42.Na ow'o At0mwa nImav0Iwe ng0I
mbee waku, IndI amwe katI wa ala
mav0Iaa ng0I nImamathy0I0I0kile asu
moo ala mav0thasya.

وَلَقَدْ اسْتَهْزَيْ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَخَافَ بِالْبَلَدِينَ
سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٤٢﴾

LUKU 4

43.Asya, 'N00 0la 0tonya k0rn0s0vIa
inyw'I 0tuk0 na m0thenya vala ve Ngai-
Wa-Ulau?' IndI mo nImaaly0kaa
makauma 0lilikanonI wa MwIai woo.

قُلْ مَنْ يَكْلَأُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِنَ الرَّحْمَنِ
بَلْ هُمْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِمْ مُعْرِضُونَ ﴿٤٣﴾

44.Mo mena ngai ona Imwe Ila Itonya
k0mas0vIana Nait0? Syo iitonya
kwItetheesya syo mbene ona iitonya
kwIw'anIthw'a Nait0 nI m0nd0 ona
0mwe.

أَمْ لَهُمُ إِلَهَةٌ تَنْعُهُمْ مِنْ دُونِنَا لَا يَسْتَطِيعُونَ
نَصْرَ أَنْفُسِهِمْ وَلَا هُمْ قِتَالًا يُصْحَبُونَ ﴿٤٤﴾

45.Aiee, IthyI nItwamanengie asu na
maaIthe moo syInd0 nzeo sya nthI Ino
k0vika thay0 wamaasavIa m0no mo.
Mo nomonaa kana ithyI nIt0mIthokeete
nthI t0kImInyivya mIvakanI yayo? Mo
IndI, nImatonya k0tw'Ika asindi?

بَلْ مَتَّعْنَا هَؤُلَاءِ وَآبَاءَهُمْ حَتَّى طَالَ عَلَيْهِمُ
الْعُمُرُ أَفَلَا يَرَوْنَ أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا
مِنْ أَطْرَافِهَا أَنَّهُمْ قَالُوا ﴿٤٥﴾

46.Asya, 'Nyie ndi0m0kaany'a inyw'I
IndI nI kwIlanana na 0vuany'o m0Iheu.'
IndI ala mate mat0 maitonya kwIw'a
wItano yIla mo me0kaanw'a.

قُلْ إِنَّمَا أُنذِرُكُمْ بِالْوَحْيِ وَلَا يَسْمَعُ الصُّمُّ
الدُّعَاءَ إِذَا مَا يُنَادُونَ ﴿٤٦﴾

47.Na ona mIvevo ya 0silIlo ya MwIai
waku Ikamakiita mo, vate nzika, mo
nIk0Ia, 'Woo nI wit0! Ow'o, ithyI twaI
eki-ma-naI.'

وَلَيْنَ مَسَّتْهُمُ نَفْحَةٌ مِنْ عَذَابِ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ
يُونُسًا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٤٧﴾

48.Na IthyI t0kase0vya ithimi sya w'o
sya 0I0ngalu kwoond0 wa M0thenya wa
Uthay00kyo nIkana kIla thay0

وَلَنَضْعُ الْمَوَارِينَ الْأَوْسَطَ لَيُؤْمِرُنَّ بِهَا نَظْمًا
نَفْسُ شَيْءًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ
أَبْتَلْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا حَاسِبِينَ ﴿٤٨﴾

ndOkavItfw'e ona vanini. Ona ethwa nI
 ūito wIana wa kaveke ka kalandalI,
 IthyI tūkaumIlya. Na IthyI nItwIanIe
 kwIthwa ta atali.

49.Na IthyI nItwamŪnengie Mose na
 Aluni KIvathŪkany'a na Kyeni na
 KIililikany'a kwa ala alŪngalu,

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى وَهَارُونَ الْفُرْقَانَ وَضِيَاءً
 وَذِكْرًا لِّلْمُتَّقِينَ ۝

50.Asu ala mamŪkIaa MwIai woo
 kImbithini, na ala maŪkIaa ūla Saa wa
 Utw'io.

الَّذِينَ يَحْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ وَهُمْ مِنَ السَّاكِرَةِ
 مُشْفِقُونَ ۝

51.Na kII nI KIililikany'a kIathime kIIa
 IthyI tūkIttheetye, inyw'I IndI,
 nImŪūkIIea?

لَقَدْ هَدَىٰ ذُرِّيَّتَكَ أَتَزَلُّهُ أَفَأَنْتَ لَهُ مُنْذِرُونَ ۝

LUKU 5

52.Na mbee wa kII IthyI nItwamŪnengie
 Avalamu Ūtongoi wake na IthyI
 nItwamwIsI we nesa.

وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِن قَبْلُ وَكُنَّا
 بِهِ عَلِيمِينَ ۝

53.YIla we wamatavisye Ithe wake na
 andŪ make, Ino nI mIvw'anano myaŪ
 inyw'I mŪmIkwaItIye mŪno?

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَذِهِ السَّمَايِلُ الَّتِي
 أَنْتُمْ لَهَا عَاقِفُونَ ۝

54.Mo nImasŪngIie, 'IthyI tweethIie
 maaIthe maitŪ maimIthaitha yo.'

قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عِبْدِينَ ۝

55.Nake amea, 'Ow'o, inyw'I inyw'I-
 ene oŪndŪ Ūmwe na maaIthe menyu
 nImwIthItIwe nthInI wa IvtIyo yI
 ūtheinI.'

قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۝

56.Mo mamŪkŪlya, 'We ūtūtee ithyI
 w'o wa w'o kana we wI Ūmwe wa ala
 mavŪaa ngŪ?'

قَالُوا أَاجْتَنَّا بِالْحَقِّ أَمْ أَنْتَ مِنَ اللَّاعِبِينَ ۝

57.We amasŪngIie, 'Aiee, MwIai wenyu
 nI MwIai wa matu na nthI, We Ula

قَالَ بَلْ رَبُّكُمْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِي

wasyŭmbie syo; na Nyie nĩ ŭmwe wa
asu ala mena ŭkŭsĩ wa ŭu.

فَطَرَهُنَّ ۖ وَأَنَا عَلَىٰ ذٰلِكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ۝۵۰

58.'Na Nyie nĩvĩta na Ngai Mwene
Vinya W'onthe, Nyie vate nzika,
nĩngŭsŭanĩa ŭlŭ wa mĩvw'anano yenyu
ĩtina inyw'ĩ mwamina kŭthi na
mwathelekelya.'

وَقَالُوا لَا كَيْدَ لَنَا أَصْنَاكُمْ بَعْدَ أَنْ تُوَلِّينَا
مُدْبِرِينَ ۝۵۱

59.Kwa ŭu, we nĩwamĩtŭlangile ilungu
yonthe ateo ŭla waĩ mŭnene katĩ wayo,
nĩkana mo matonye kŭsyoka kwa
makŭlyo.

يَجْعَلُهُمْ جُدًّا إِذَا الْكَيْدُ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ ۝۵۲

60.Mo makŭlya, 'Ula wĩkĩte ngai sitŭ ŭŭ
nŭŭ? Vate nzika, we nokŭvika ethwe e
mwĩki-wa-naĩ.

قَالُوا مَنْ فَعَلَ هٰذَا بِآلِهَتِنَا إِنَّهُ لَمِنَ الظَّالِمِينَ ۝۵۳

61.Mo maisye, 'Ithyĩ nĩtwamwĩw'ie
mwanake ŭmwe aimĩneena yo naĩ, we
etawa Avalamu.'

قَالُوا سَعَيْنَا فَمَنْ يَمْلِكُ لَهُمْ يُقَالُ لَهُ ۖ إِبْرَاهِيمُ ۝۵۴

62.Namo maasya, 'Mŭetei ĩndĩ mbee wa
metho ma andŭ, nĩkana mo methwe na
ŭkŭsĩ.'

قَالُوا فَأْتُوا بِهِ عَلَىٰ آعْيُنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ ۝۵۵

63.Na ĩndĩ mo mamŭkŭlya Avalamu,
'We nue Ula wĩkĩte ngai sitŭ ŭŭ, we
Avalamu?'

قَالُوا أَنْتَ فَعَلْتَ هٰذَا بِآلِهَتِنَا يَا إِبْرَاهِيمُ ۝۵۶

64.We asŭngĩe, 'Iĩ, vate nzika mŭndŭ
mŭna nĩwĩkĩte ŭu. Vaa ve ŭla mŭnene

قَالَ بَلْ فَعَلَهُ كَمَا كَيْدُهُمْ هٰذَا فَتَسْلُوهُمْ وَإِن
كَانُوا يَنْطِقُونَ ۝۵۷

OnOŋtal ūhw'a. Indī mŋkŋlyei yo ethwa
nŋtonya kŋneena. ^{1*}

65. Na Indī mo nŋmeelekanŋle mŋndŋ na
ŋla ŋngŋ na maasya, 'Inyw'ŋ ene vate
nzika, mwŋ ŋvŋtonŋl.'

66. Na mŋtwe yoo *yakumanŋw'a nthŋ nŋ*
nthoni na mamwŋa, 'Kwa ŋla w'o, we
nŋwŋŋ nesa kana yo ndŋneena.'

67. Avalamu amakŋlya, 'Inyw'ŋ Indī
mŋthaithaa vandŋ va Ngai Mwene Vinya
W'onthe ila itamŋtandŋthŋasya kŋndŋ
ona vanini kana kŋmwŋka naŋ?

68. Nthoni syŋthwe ŋŋlŋ wenyu na ila
inyw'ŋ mŋthaithaa vandŋ va Ngai
Mwene Vinya W'onthe! Inyw'ŋ Indī
nomŋkamanya?'

69. Mo maisye, 'Mŋvŋvyei na tetheesyai
ngai syenyu, *ethwa inyw'ŋ nŋmŋtwŋe*
kwŋka ŋndŋ ona wŋa.'

فَرَجَعُوا إِلَى الْأَنْفُسِ فَقَالُوا إِنَّكُمْ أَنْتُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٦٥﴾

ثُمَّ نَادُوا عَلَىٰ رُءُوسِهِمْ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا هَؤُلَاءِ

يَنْطِقُونَ ﴿٦٦﴾

قَالَ أَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ

شَيْئًا وَلَا يَضُرُّكُمْ ﴿٦٧﴾

أَبَىٰ لَكُمْ وَلِمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَفَلَا

تَعْقِلُونَ ﴿٦٨﴾

قَالُوا احْزِقُوهُ وَاَنْصُرُوا إِلَهَكُمْ إِن كُنْتُمْ فاعِلِينَ ﴿٦٩﴾

¹ *Aalyŋli amwe ow'o nŋmeleŋkkaa ŋalyŋlo wa
mŋsoa ŋŋ maikŋa kana ŋu nŋtonya
kŋmŋtw'ŋkŋthya Avalamu ta mŋkengani. Ow'o ti
mŋvw'anano ŋla mŋnene waanangŋte mŋvw'anano
ŋla mŋnini Avalamu mwene nŋwe weekie ŋu.
Kwoondŋ wa ŋu, kwasya kana Avalamu nŋwe
waisye, 'ŋŋ nŋw'o mŋnene woo; kwŋthiwa kwŋ
kŋthŋku na nŋ kŋmwŋŋla Avalamu ŋvŋngŋ. Kwa
ŋu, nŋkwaŋŋte nŋ kŋmanyŋka kana, kŋyaf kŋlea
kŋandŋkŋka Indī nŋ ŋkany'o wŋ vinya. Mavinda
amwe kŋndŋ nŋkŋthŋwa kŋ ŋtheinŋ mŋno kwa
mŋndŋ kwŋŋkŋla ŋvoo ta ŋsu. Ithŋ nŋtwŋŋkŋla
kana Avalamu nŋwe waneenie atena kŋlelelo ona
vanini kya kŋmathyockya mo Indī kwa nzŋ ya
ngaananŋ yŋ vinya ŋŋlŋ wa ŋvŋngŋ wa mŋŋkŋto
woo. ŋu nŋw'o mo moosie ŋvoo ŋsu. Mamina
kŋmwŋw'a Avalamu, vai ona ŋmwe waasyoka
kŋmwŋta mŋkengani. Indī kwŋanana na Kulani
Ntheu, yo yaf nguthu ya kŋsisya maŋndŋ ma nthŋnŋ
ala maingŋw'e kŋmanya ŋtumanu wa mŋŋkŋto
woo. ŋndŋ ŋŋ nŋtheetw'e nesa nŋ mŋsoa ŋno sisya
mŋsoa wa 65-68. Na ŋngŋ nŋ kwaŋŋtwe nŋ
kŋlilikanwa kana mbee wa kŋko kŋ; Avalamu
mwene nŋwaetete mbee wa andŋ ŋtw'io wake wa
kŋmyananga mŋvw'anano yoo sisya mŋsoa wa 58.

70. Ithyĩ twaisye, 'We Mwaki, Ithwa wĩ mũvoo na Ithwa wĩ umo wa mũuo kwoondũ wa Avalamu.'

قُلْنَا يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْٓنَ اٰتٰوْا الْاٰمٰنَ عَلٰٓى اٰبٰهِيْمَ ۝

71. Namo nĩmamanthĩte nzĩla ya kũmwĩka naĩ we, ĩndĩ Ithyĩ nĩtwamatwĩkĩthisye mo kwĩthwa ala maĩ na wasyo mũnene vyũ.

وَاَرَادُوْا بِهٖ كَيْدًا فَجَعَلْنٰهُمْ الْاٰخِسِرِيْنَ ۝

72. Na Ithyĩ nĩtwamũtangĩte we na Loto na twamaete nthĩ mo ĩla Ithyĩ twamĩathimie kwoondũ wa mbaa-andũ.

وَنَجِيْنُهُ وَاَوْطٰٓآ اِلَى الْاَرْضِ الَّتِيْ بَرَكْنَا فِيْهَا لِّلْعٰلَمِيْنَ ۝

73. Na Ithyĩ nĩtwamũnengie Isaaka na mwĩsũkũũe, Yakovo, na onthe twamatwĩkĩthya andũ alũngalu.

وَهَبْنَا لَهٗ اِسْحٰقَ وَيَعْقُوْبَ نٰفِلَةً وَّاَوْطٰٓآ جَعَلْنٰا صٰلِحِيْنَ ۝

74. Na Ithyĩ nĩtwamatw'ĩkĩthisye mo atongoi ala mamatongoesye andũ kwa mwĩao Witũ, na Ithyĩ nĩtwatwaie ũvuany'o kwoo tũimeyĩĩla kwĩka mawĩa maseo, na ũsyaĩsya wa Mboya, na kumya nthembo. Namo maĩ athaithi Maitũ twĩ ithyoka.

وَجَعَلْنٰهُمْ اٰيَةً يَّهْدُوْنَ بِاَمْرِنَا وَاَوْحَيْنَا اِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرٰتِ وَاَقَامَ الصَّلٰوةَ وَاٰتٰاَ الزَّكٰوةَ وَكَانُوْا اٰتٰاَ عٰبِدِيْنَ ۝

75. Na Loto Ithyĩ nĩtwamũnengie ũĩ na ũmanyi. Na Ithyĩ nĩtwamũtangĩte we kuma nthĩnĩ wa mũsyĩ ũla weekie mothatyo. Ow'o mo maĩ athe na andũ mbaa-matũ.

وَاَوْطٰٓآ اٰيٰتُنَا حٰكِمًا وَّعِلْمًا وَنَجِيْنُهُ مِنَ الْقَرْيَةِ الَّتِيْ كَانَتْ تَعْمَلُ الْخَبِيْثَ اِنَّهُمْ كَانُوْا قَوْمَ سُوْٓءٍ فٰسِقِيْنَ ۝

76. Na Ithyĩ nĩtwamwĩtĩkĩlile we nthĩnĩ wa tei Witũ; vate nzika, we aĩ ũmwe wa ala alũngalu.

۝ وَاَدْخَلْنٰهُ فِيْ رَحْمَتِنَا اِنَّهٗ مِنَ الصّٰلِحِيْنَ ۝

LUKU 6

77. Na lilikanai yĩla Noa watũĩte Ithyĩ-tene, na Ithyĩ nĩtweew'ie mboya yake na nĩtwamumisye we na andũ ma nyũmba yake kuma thĩnanĩ mũnene.

وَنُوْحًا اِذْ نَادٰى مِنْ قَبْلُ فَاٰتَيْنٰهُ لَهٗ نَجِيْنًا وَّاَهْلَهٗ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيْمِ ۝

78.Na Ithyĩ nĩtwamũtetheesye we ũlũ wa andũ ala maleile Syama Siitũ. Vate nzika, mo maĩ andũ athe; kwa ũu, Ithyĩ nĩtwamanyw'ĩthisye kĩw'ũ mo onthe.

وَنَصَرْنَاهُ مِنَ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا
إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ ۝

79.Na lilikanai Ndaviti na Solomoni yĩla mo maumisye motwio. ũlũ wa imea ila malondu ma andũ maĩte mũũndanĩ ũtukũ; na Ithyĩ twaĩ ngũsĩ ya ũtw'io woo.

وَدَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ إِذْ يَخْلُسْنَ فِي الْحَرْبِ إِذْ
نَفَقَتْ فِيهِ غَمَمُ الْقَوْمِ وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ ۝

80.Ithyĩ nĩtwamũnengie Solomoni ũmanyi wa w'o wa ũvoo ũsu na kĩla ũmwe woo Ithyĩ twamũnengie ũĩ na ũmanyi. Na Ithyĩ nĩtwasyĩw'ĩthisye iĩma na nyũnyi sya yayaya kũtanĩa ndaĩa sya Ngai Mwene Vinya W'ontha vamwe na Ndaviti. Na Nithyĩ twĩkaa maũndũ onthe ta asu.

فَفَقَهُنَّهَا سُلَيْمَانُ وَكُلًّا آتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا وَ
سَخَّرْنَا مَعَ دَاوُدَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرُ وَكُنَّا
فُؤَادِينَ ۝

81.Na Ithyĩ nĩtwamũmanyĩsye we kũseũvya itonyeo sya kĩlaa sya kaũ kwoondũ wenyu, nĩkana syo itonye kũmũsiĩla inyw'ĩ vinya wa ala angĩ nthĩnĩ wa kaũ wenyu. Indĩ inyw'ĩ nomũtũngaa mũvea?

وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَّكُمْ لْتَفْتَحُكُمْ وَنَ
بِاسِكُمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ ۝

82.Na Ithyĩ nĩtwakĩyĩlaĩe kĩseve kĩ vinya kĩmwĩw'e Solomoni. Kyo nĩ kyauutanie kwelekela nthĩ ĩla twaathimĩte. Na Ithyĩ twĩna ũmanyi wa syĩndũ syonthe.

وَسُلَيْمَانَ الرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِهِ إِلَى
الْأَرْضِ الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا وَكُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ
ظَالِمِينَ ۝

83.Na Ithyĩ nĩtwameyĩlaĩe athambĩi ala anene kũmwĩw'a we ala mathambĩaa kwoondũ wake, na kwĩka wĩla ũngĩ ũtee wa ũsu; na Nithyĩ Ala mamaũngamĩe mo.

وَمِنَ الشَّيَاطِينِ مَنْ يَغُوصُونَ لَهُ وَيَعْمَلُونَ
عَمَّا دُونَ ذَلِكَ وَكُنَّا لَهُمْ حَافِيِينَ ۝

84.Na lilikanai Yovu yĩla wamwĩkaĩlile Mwĩai wake, akyaasya, 'Thĩna nũngwaĩte nyie, na We Nue Usũtwe nĩ

وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ
أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ۝

tei wa onthe katī wa onthe ala
mew'anīaa tei.

85.Kwa ūu, Ithyī nītwew'ie mboya yake na twavetanga thīna ūla we waī naw'o, na Ithyī nītwamūnengie andū ma nyūmba yake na angī ota ūu vamwe namo, ta tei kuma Kwitū, na ta ūlilikany'o kwa athaithi.

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضِرَإٍ إِنَّهُ أَهْلُهُ
وَمِثْلَهُمْ فَتَعَهُمْ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا وَذُكِّرْهُ
لِلْعَبِيدِينَ ﴿٥٥﴾

86.Na lilikanai Isumaeli na, na Enoko Idris na Esikieli Dhul Nun. Onthe maī katī wa omīīsyā.

وَإِسْمَاعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلٌّ مِنَ
الضَّالِّينَ ﴿٥٦﴾

87.Na Ithyī nītwametīkīlīlye mo nthīnī wa tei Witū. Vate nzika, mo maī katī wa ala alūngalu.

وَأَدْخَلْنَاهُمْ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُمْ مِنَ الضَّالِّينَ ﴿٥٧﴾

88.Na lilikanai Yona Dhul-Nun, yīla we waendie ena ūthatu. Na we nīwasūanīe kana Ithyī tūikamwīw'īthya kyeve. Indī īfndīnī sya kīvindu we nīwalie akyasya, 'Vai Ngai ateo We, We wī Mūtheu. Ow'o, Nyie nīnīthītwē nī katī wa eki-ma-naī.'

وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاطِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ
عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ
سُبْحَنَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٨﴾

89.Kwa ūu Ithyī nītwew'ie mboya yake na twamumya we thīnanī. Na ūu nīw'o Ithyī tūmatwaa etīkīli.

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْعَمْرِ وَكَذَلِكَ
نُنَجِّي الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٩﴾

90.Na lilikanai yīla Sakalia wamwīkaīlīle Mwīai wake akyasya, 'Mwīai wakwa, ndūkandeke nyie nde kaana, na We Nue Ula-Mūseō Vyō katī wa atīwa.'

وَذُكِّرْنَا إِذْ نَادَى رَبَّهُ لَا تُدْرِنِي قَرْيَةً
وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ ﴿٦٠﴾

91.Kwa ūu Ithyī nītwew'ie mboya yake na nītwamūnengie Yoana Yahya na twamūvoesya mūka. Mo nīmakīlanasya mūndū na ūla ūngī nthīnī wa kwīka mawīa maseo, namo nīmatwīkaīlīle Ithyī

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَاهُ
زَوْجَهُ إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَ
يَذْعَبُونَ رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ ﴿٦١﴾

mena wĩkwatyo na w'ia, na
nĩmeeniyivise mo ene mbee Waitũ.

92. Na *lilikanai* kĩla kĩveti kyasũvlie
ũthei wakyō; kwa ũu Ithyĩ nĩtwavevee
nthĩnĩ wakyō ndeto Yaitũ na
nĩtwakĩtwĩkĩthisye kyo na mwana wakyō
Kyama kwa mbaa-andũ.

وَالَّتِي أَحْصَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ رُوحِنَا
وَجَعَلْنَاهَا وَابْنَهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ ﴿٩٢﴾

93. Ow'o, aa nĩmo andũ maku andũ
amwe; na Nyie nĩ Mwĩai wenyu, kwa
ũu, nthaithei Nyie.

إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ
فَاعْبُدُونِ ﴿٩٣﴾

94. Indĩ mo nĩmaanĩkĩte katĩ woo ene
nthĩnĩ wa ũndũ woo; na onthe
makasyoka Kwitũ.

فَاقْطِعُوا آلَئِهِمْ يَنْتَهُمْ كُلَّ إِلَهٍ إِلَّا رَجُونَ ﴿٩٤﴾

LUKU 7

95. Kwa ũu, ũla ona wĩva wĩkaa mawĩa
maseo na nĩ mwĩtĩkĩli, kĩthito kyake
kĩikalea kũkathĩĩwa na vate nzika, Ithyĩ
tũkakĩandĩka.

مَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا
كُفْرَانَ بِنِعْمَةِ رَبِّنَا لَهُ كِتَابٌ ﴿٩٥﴾

96. Na w'o nĩ mwĩao ũtaalyũĩka kwa
mũsyĩ ũla Ithyĩ tũwanangĩte kana mo
maitonya kũsyoka.

وَحَرَّمَ عَلَى قُرَيْبٍ أَهْلُكُنْهَا أَنَّهُمْ لَا يَرْجُونَ ﴿٩٦﴾

97. *Kũkeethwa kũilyĩ ũu* ona yĩla Ngoki
na Makoki makalekw'a na mo
makeekalaata mũno kuma kĩla ũkĩĩĩĩlunĩ.

حَتَّىٰ إِذَا فُتِنْتَ يَا جُوجُ وَمَا جُوجُ وَهُمْ مِنْ كُلِّ
حَدَبٍ يَنْسِلُونَ ﴿٩٧﴾

98. Na kyathĩ kyaw'o nĩkĩthengee; Indĩ
sisyai, metho ma asu ala matetĩkĩlaa
makamaketea masyaĩsyie na mo
makaasya, 'Woo nĩ Witũ! Ithyĩ! Ow'o,
ithyĩ tũyaasũvĩa ũndũ ũũ; aiee, ithyĩ twaĩ
eki-ma-naĩ!

وَاقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقِّ فَإِذَا هِيَ شَاخِصَةٌ أَبْصَارُ
الَّذِينَ كَفَرُوا يُؤْنِسُنَا قَدْ كُنَّا فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا
بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٩٨﴾

99. 'Vate nzika, inyw'ĩ na ila mũthaithaa
ũtee wa Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ

إِنَّمَا وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصَبٌ جَهَنَّمَ
أَنْتُمْ لَهَا وَرَدُونَ ﴿٩٩﴾

ngŭ sya Iia-ya-Mwaki. Inyw'I
inyw' onthe nĩmŭkoka vo.'

100. Takethwa ii nĩsyeehtĩtwe syĩ ngai,
syo iĩthwa syookie nthĩnĩ wayo; na
onthe makekalaa vu nthĩnĩ.

لَوْ كَانَ هَؤُلَاءَ إِلَهَةً مَا وَرَدَّوْهَا وَكُلَّ فِيهَا
خُلُودًا ۝

101. Vau nthĩnĩ! Wĩa woo ŭkeethwa nĩ
kŭluma nthĩnĩ wayo navo maikew'a
kĩndŭ kĩngĩ.

لَهُمْ فِيهَا زُفُفٌ وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ ۝

102. Indĩ tŭlŭ wa asu maminĩte kwathwa
ĩtuvi ĩseo kuma Kwitŭ, aa
makavetangwa kŭasa mŭno nayo.

إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَىٰ أُولَٰئِكَ
عَنَّا مُبْعَدُونَ ۝

103. Mo maikew'a kawasya ona kanini
vo; namo makekalaa nthĩnĩ wa mwĩkalo
ŭla mathayŭ moo makendaa.

لَا يَسْمَعُونَ حَيْثُ سَهَا وَهُمْ فِي مَا اشْتَهَتْ
أَنفُسُهُمْ خُلُودُونَ ۝

104. Ula-Thĩna Mŭnene ndŭkamew'ĩthya
mo kyeva, na alaĩka makakomana namo,
makasya, 'Uŭ nĩw'o mŭthenya wenyu
ŭla inyw'I mwathiwe.'

لَا يَخْرُجُ لَهُمُ الْفَرْعُ الْأَكْبَرُ وَتَتَلَقَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ
هَٰذَا يَوْمُكُمُ الَّذِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ۝

105. Lilikanai mŭthenya ŭla Ithyĩ
tŭkalinga matu tondŭ ĩthangŭ ya
maandĩko matheu yĩlingawa nĩ
mŭthembi. Tondŭ Ithyĩ Twambĩĩĩlye
ŭmbi wa mbee, Ithyĩ tŭkaŭtŭngĩĩĩla ota
ŭu--- ŭtianĩo ŭla umanĩte Naitŭ; vate
nzika, Ithyĩ tŭkawĩka w'o.

يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِّ الْمَكْتُمِ ۝ كَمَا
بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعَدًا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا
فَاعِلِينَ ۝

106. Na Ithyĩ nĩtŭminĩte kŭandĩka nthĩnĩ
wa Savuli ya Ndaviti, ĩtina wā ŭtao kana
athŭkŭmi Makwa alŭngalu makatiĩwa
nthĩ.

وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزُّبُورِ مِن بَعْدِ الذِّكْرِ
أَنَّ الْأَرْضَ يَرْثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ ۝

107. Nthĩnĩ waw'o, vate nzika, ve
ŭtŭmane wa vata kwa andŭ ala
mamŭthaiithaa Ngai.

إِنَّ فِي هَٰذَا لَبَلَاغًا لِّقَوْمٍ عَابِدِينَ ۝

108. Na Ithyĩ tũĩũtũmĩte we ĩndĩ nĩ ta
ĩnee kwa mbaa andũ onthe.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٠٨﴾

109. Asya, 'Vate nzika, nĩkũvuanĩtw'e
kwakwa kana Ngai wenyu nĩ Ngai
Umwe. ĩndĩ inyw'ĩ mũkeenyivya?'

قُلْ إِنَّمَا يُؤْتِي إِلَىٰ آتَا إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ ۚ
فَهَلْ أَنْتُمْ مُّسْلِمُونَ ﴿١٠٩﴾

110. ĩndĩ mo masyoka ĩtina, asya, 'Nye
nĩnĩmũkaanĩtye inyw'ĩ inyw'onthe ũndũ
ũmwe, na Nye ndyĩsĩ kana kĩla inyw'ĩ
mwathĩtwe kĩ vakuvĩ kana kĩ vaasa.

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ آذَنْتُكُمْ عَلَىٰ سَوَاءٍ وَإِنْ آذَيْتُمُ
أَقْرَبِيكُمْ أَمْ يَبْعِدُكُم مَّا تُوْعَدُونَ ﴿١١٠﴾

111. Nĩw'o, We nĩwĩsĩ ndeto ĩla
mbumbũle, na We nĩwĩsĩ ĩla inyw'ĩ
mũvithaa.

إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ ﴿١١١﴾

112'. Na Nye ndyĩsĩ ĩndĩ ũu nũtonya
kwĩthwa wĩ ũtato kwenyu, na ũtanu wa
ĩvinda tũ.'

وَإِنْ آذَيْنِي لَعَلَّهُ فِتْنَةً لَّكُمْ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ
حِينٍ ﴿١١٢﴾

113. We ota ũu aisye, 'Mwĩai wakwa,
We umya ũtw'io wa w'o. Mwĩai waitũ
nĩ Ula-Ngai wa Ulau, Ula ũtethyo Wake
waĩĩte nĩ kũmanthwa tũlũ maũndũ ala
inyw'ĩ mũwetaa.'

قُلْ رَبِّ احْكُم بِالْحَقِّ وَرَبُّنَا الرَّحْمَنُ الْمُسْتَعَانُ
لَقَدْ عَلَيْنَا مَا تَصِفُونَ ﴿١١٣﴾

سُورَةُ الْحَجِّ مَدِينَةٍ

الحج (٢٢)

AL - HAJJ
(WavuanIw'e Madina)

1. SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

2. Inyw'I andũ, mũkĩei Mwĩai wenyu; ow'o kĩtetemo kya nthĩ kya ũla Saa nĩ kĩndũ kĩnene.

3. Mũthenya ũla inyw'I mũkawona, na kĩveti kĩla kĩkwongya kĩkoolwa nĩ kwongya kwa kyo na kĩla kĩveti kĩlito kĩkaumya mũio wakyo; na ũkamona andũ ta amile oyĩla matakethwa manyw'ĩte, ĩndĩ ũsilĩlo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ow'o ũkeethwa wĩ mwai.

4. Na katĩ wa andũ ve ala makaananĩaa ĩũũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe mate na ũmanyi, na mo maatlĩaa kĩla Satani mbaa matũ,

5. Ula ũtw'io umĩtw'e ĩũũ wake, kana ũla ona wĩva ũkatuma ndũũ nake, we akamũthyoekya we na akamũtongoesya we ũsilĩlonĩ wa Mwaki.

6. Inyw'I andũ, ethwa mwĩna nzika ĩũũ wa Uthayũũkyo, ĩndĩ sũanĩai kana Ithĩ nĩtũmũmbĩte inyw'I kuma kĩtoonĩ, na ĩndĩ kuma ĩlovotonĩ ya manzĩ, na ĩndĩ kuma ĩanganĩ ya nthakame, na ĩndĩ kuma kĩlungunĩ kya nyama, kĩmwe kyũmbe na kĩngĩ kĩte kyũmbe, nĩkana Ithĩ tũtonye kwonany'a ũtonyi Wĩũ ũtheinĩ kwenyu. Na Ithĩ nĩtũkĩkalasya mavunĩ kĩla twenda

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ

يَوْمَ تَرَوْنها تَذْهَبُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسُ سُكَرَىٰ وَهُمْ يَسْكَرُونَ وَلَكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَتَتَّبِعُ كُلُّ شَيْطَانٍ مُّرِيدٌ

كُتِبَ عَلَيْهِ أَنَّهُ مَنْ تَوَلَّاهُ فَأَنَّهُ يُضِلُّهُ وَيَهْدِيهِ إِلَىٰ عَذَابِ السَّعِيرِ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِنْ مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ وَنُقَرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ آجَلٍ مُّضَدٍّ

Kovika Ivinda ylla yltw'ltwe; na Ithyl
nltUmumasya vo mwI t00kenge; na
nltUm0eaa inyw'I nIkana *m0vikile* 0ima
wenyu mwIna vinya mwlanlu. Na ve
amwe *menyu ala* makusaa me anini, na
ve amwe katI wenyu ala manengawe
0k00 mwingI makethwa mate0manya
0nd0 *ina wa* kwIthIwa na 0manyi. Na
we n0myonaa nthI Ite thay0, IndI ylla
Ithyl twatheesya kIw'0 I0l0 wayo,
nIkylulusanaa na nIyimbaa, na nImeasya
kIla m0themba wa imea mbanake.^{1*}

ثُمَّ نَخْرِجُكُمْ طِفْلاً ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ وَمِنْكُمْ
مَنْ يُتَوَفَّى وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ إِلَى أَرْذَلِ الْعُصْرِ لَكُمْ
يَعْلَمُ مَنْ بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئاً وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً
فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَنْتَبَتْ
مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ ⑤

7.KItumi n0nd0 Ngai Mwene Vinya
W'onthe nI We W'o, na kana We nI We
Ula 0mekIaa ala
akw'0 thay0, na kana We ena 0tonyi I0l0
wa syInd0 syonthe.

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّهُ يُخَيِّمُ الْوَتَّى وَ
أَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ⑥

8.Na n0nd0 vate nzika, 0la Saa 0kooka,
ndwIna nzika nthInI wa w'o, na n0nd0
Ngai Mwene Vinya W'onthe
akamokIlya asu ala me mb0anI.

وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَ أَنَّ اللَّهَ
يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ ⑦

9.Na katI wa and0 ve we 0la 0kaananIaa
I0l0 wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ate
na 0manyi na ate na 0tongoi na ate na
Ivuku yIm0mulIkIle,

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِعِزِّهِمْ وَ
لَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ ⑧

10.AkImilanga na ng0l0, nIkana we
atonye k0mathyoekya and0 kuma nzlanI
ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, kwake
ve nthoni I0l0 wa nthI Ino; na nthInI wa

ثُمَّ إِنِّي عَظَمْتُ لِيُجَادِلَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُ فِي
الدُّنْيَا خِزْيٌ وَنُذِيقُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَذَابَ
الْحَرِيقِ ⑨

¹ *Ndeto Ino 'yoraddo' IandIkawa kwonany'a kana
kwInana na mwambI0llyo kana katI vinya na
kaitonya kwIs0vIa ko kene kwa 0u m0nd0 ota 0u e
nthInI wa 0k00 m0nene asyokaa mwIkalonI 0ilyI
ta 0su. NzIa Ino nIyI0twI0kwa nI m0soa 'man
noammirho nonakkisho fil khalq' *yasin ch: 36*
verse 69.

Mŭthenya wa Uthayŭŭkyo Ithyĩ
tŭkamŭsamĩthya ņsilĩlo wa kŭvĩvw'a.

11.Uu nŭndŭ wa maŭndŭ ala moko
maku matongoisye mbee, na Ngai
Mwene Vinya W'onthē ti ņla ņte
mŭlŭngalu kwa athŭkŭmi Make.

LUKU 2

12.Na katĩ wa andŭ ve we ņla
ŭmŭthaithaa Ngai Mwene Vinya
W'onthē ņteenĩ wa mŭĩkĩĩ, ĩndĩ ethwa
ņseo nĩwamŭvikĩla we, nĩwĩanĩawa
nĩw'o; na ĩtatwa yamŭvalŭkĩla we,
nŭalyŭkaa akauma vala ve Ngai Mwene
Vinya W'onthē. Wē nĩwaasya ĩlŭlŭ wa
nthĩ ĩno na ĩtunĩ. Usu nĩ wasyo wĩ
ņtheinĩ.

13.We asyĩkaĩlaa ņtee wa Ngai Mwene
Vinya W'onthē ĩla ĩtamŭetee ņthŭku
kana kŭmŭuna kŭŭ ow'o nĩ kwelelŭka
kŭasa mŭno.

14.We nŭmwĩkaĩlaa ņla ņthŭku wake wĩ
vakuvĩ mŭno kŭvĩta ņtandĩthyo wake.
Usu nĩ mŭsŭvĩ, na mŭtindany'a
mŭthŭku.

15.Nĩw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthē
akatuma asu ala metĩkĩlaa na kwĩka
meko maseo malika Mĩŭndanĩ ĩla ĩvĩĩlaa
mbŭsĩ uungu wayo; vate nzika, Ngai
Mwene Vinya W'onthē ekaa ņndŭ We
wenda.

16.ņla ņsŭanĩlaa kana Ngai Mwene
Vinya W'onthē ndakamŭtetheesya we
Mwathani ĩlŭlŭ wa nthĩ ĩno na ĩtunĩ, we
nĩækwe, ethwa we nŭtŭnyā, amanthē

ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمْتَ يَدَكَ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ
شَيْئًا لِّلْعَالَمِينَ ①

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَىٰ حَرْفٍ فَإِنْ
أَصَابَهُ خَيْرٌ لِّطَمَآتٍ بِهِ لَٰكِنَ أَصَابَتْهُ فَتْنَةٌ
إِنْفَلَبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ ۖ تَخْسَرُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةُ
ذَٰلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ②

يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا
يَنْفَعُهُ ذَٰلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ ③

يَدْعُوا لَمَن صُرَّ أَقْرَبُ مِن تَفَعُّلِهِ لَٰكِنِ
الْمَوْلَىٰ وَلِئَسَ الْعَشِيرُ ④

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
بِحَبْتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ
مَا يُرِيدُ ⑤

مَنْ كَانَ يَظُنُّ أَنَّ لَنَ يَنْفَعَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَ
الْآخِرَةِ فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ لْيَقْطَعْ
فَلْيَنْظُرْ هَلْ يُذْهِبَنَّ كَيْدُهُ مَا يَغِيظُ ⑥

nzila ya kŭvika Itunī, na nīaekwe atile
Ōethyo mŌtheu. Indī we nīaekwe one
kana maŭī make makamŭvetangīa we
kīla kīmŭthatasya we.

17. Na Ōu lthyī nītŭmītheetye yo *Kulani*
ta Syama nthēu, na vate nzika, Ngai
Mwene Vinya W'onthe amŭtongoeasya
ŭla We wendaa.

18. Ta asu ala metīkīlaa, na Ayuti, na
Aklisto, na Masavii, na Mayusi, na avoyi
ma mīvw'anano, nīw'o Ngai Mwene
Vinya W'onthe akaumya ŭtw'io katī
woo nthīnī wa Mŭthenya wa
Uthayŭŭkyo; vate nzika, Ngai Mwene
Vinya W'onthe nī Ngŭsī ŭlŭ wa syīndŭ
syonthe.

19. We nowonete kana We nī We
wīnyivīaw'a nī kīla kyonthe kī ŭlŭ wa
nthī na kīla kyonthe kī matunī, na syua,
na mwei, na ndata, na iīma, na mīfī, na
nyamŭ sya weŭ, na aingī katī wa mbaa-
andŭ? Indī kwī aingī ala maīlītwe nī
ŭsilīlo. Na ŭla ona wīva Ngai Mwene
Vinya W'onthe ŭmŭsonokasya, vai
ŭtonya kŭmŭkīlya we akethwa na ndaīa.
Nīw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe
ekaa ūndŭ We wendaa.

20. Ii, nī nguthu iīl sya akaananī ala
makaanāīa ŭlŭ wa Mwīai woo. Na ta
asu ala matetīkīlaa, itonyeo sya mwaki
ikatīwa kwoondŭ woo; na kīw'o
kītheŭkīte kīketīkīw'a ŭlŭ wa mīfwe
yoo,

21. Nakyo kīkatheŭkya kīla kī nthīnī wa
mavu moo, na ikonde syoo, ŭta ŭu
ikoomīthw'a;

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ آيَاتٍ يُبَيِّنُ وَأَنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يُرِيدُ ⑩

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّالِحِينَ وَ
التَّصْلَى وَالْمَجُوسَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّ اللَّهَ
يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ شَهِيدٌ ⑪

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَخْتِمْ لَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ
فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ
وَالشَّجَرُ وَالنَّاسُ وَكَثِيرٌ مِّنَ النَّاسِ وَكَثِيرٌ
حَقٌّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَمَنْ يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ
مُلْكٍ إِنَّ اللَّهَ يُفَعِّلُ مَا يَشَاءُ ⑫

هَذِهِ خَصْمِنِ اخْتَصَمُوا فِي رَبِّهِمْ فَالَّذِينَ كَفَرُوا
قُتِلَتْ لَهُمْ نِيبَاتٌ مِّن تَأْلِيمِ يَصَّبُ مِنْ فَوْقِ
رُءُوسِهِمُ الْحَمِيمُ ⑬

يَصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَالْجُلُودُ ⑭

22.Navo vakeethwa nzŭma sya kŭaa
kwoondŭ woo sya kŭmasilŭla-mo.

وَالَهُمْ مَقَامِعٌ مِنْ حَدِيدٍ ۝

23.Yŭla mo makamantha kwenda kuma
nthŭnŭ wa woo; makatŭngawa nthŭnŭ; na
makatavw'a, 'Samai inyw'i ūsilŭlo wa
kŭvya!

كُلَّمَا أَدُودًا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا
فِيهَا ۖ وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ۝

LUKU 3

24.Indŭ Ngai Mwene Vinya W'onthe
akatuma asu ala metŭkŭlaa na kwŭka
meko maseo malika nthŭnŭ wa Mŭnda
ŭla ŭvŭtŭlaa mbŭsŭ uungu wayo. Na vo
mo makaanakavw'a na itang'a sya
thaavu na lŭlŭ; na ngŭa syoo vo
ikeethwa syŭ sya lŭlŭ.

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُجْلُونَ فِيهَا
مِنْ أَسَاوِدٍ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا
خَزِيرٌ ۝

25.Namo makatongoew'a nthŭnŭ wa
Ŭneeni wa ŭlŭngalu tŭ, na
makatongoew'a nzŭanŭ ya Ngai-Ula-
Utaŭawa.

وَهْدُوا إِلَى الطَّيِّبِ مِنَ الْقَوْلِ ۖ وَهْدُوا إِلَى
صِرَاطِ الْحَيْدِ ۝

26.Ta kwa asu ala matetŭkŭlaa, na
kŭmasilŭla andŭ nzŭanŭ ya Ngai Mwene
Vinya W'onthe, na kuma Mŭsikitinŭ ŭla
Mŭtheu, ŭla Ithŭyŭ tŭnyuvŭte kwoondŭ wa
andŭ onthe, mo me ekali maw'o kana
me aeni kuma weŭnŭ wa mŭthanga, na
ŭla ona wŭva ŭmanthaa kwelelŭka na
ŭthyoe ku kuma nzŭanŭ ŭla ya w'o-----
Ithŭyŭ tŭkatuma mo masama ūsilŭlo wŭ
woo.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً
لِلْعَالَمِ فِيهِ وَالْبَادِ وَمَنْ يَرِدْ فِيهِ بِإِلْحَادٍ
بِظُلْمٍ نُدِّقْهُ مِنْ عَذَابِ آلِهِنَا ۝

LUKU 4

27.Na lilikanai ŭvinda yŭla Ithŭyŭ
twamŭafe Avalamu kŭtuto kya ŭla
Nyŭmba na twasya, 'Ndŭkambŭlanany'e
Nyie na kŭndŭ ona kŭva, na mŭkalye
Nyŭmba Yakwa yŭ nthu kwa asu ala

وَلَا يَتَوَاتَانِ لِبُرْهِنِهِمَا مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لَا تَشْرِكَ
بِشَيْءٍ وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ
وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ۝

mam1thy0l0l0kaa, na asu ala
ma0ngamaa, na asu ala makumanaa na
k0val0ka nthl matull1tye ndu vamwe na
mothy0 moo nthlnl wa Mboya.

28.'Na tavany'ai kwa mbaa-and0 onthe
0voo wa Haji. Mo makooka vala we 0l
maendete na maa0, na 0l0l0 wa klla
ngamlle mosu, maumlle klla nzla ya
vaasa.

29.'Nlkana mo matonye k0k0slla
motandlthy mayo kwoo na matonye
k0weta syltwa ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, nthlnl wa matuk0 ala
matw'ltwe, 0l0l0 wa nyam0 sya maa0 ana
ta m0themba wa ng'ombe ila We
0nenganlle kwoond0 woo. Kwa Ou, Indl
inyw'l yai katl wasyo na manengei lfu
ala mena thlna, na ala mena vata.

30.Indl, maekei meanllsyw wla wa
kwlthesya mo ene, na meanllsyw
mawlvto moo, na maimlthy0l0l0ka lla
Ny0mba Ng00.

31.Usu nl mwla0 wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe. Na 0la ona wlv winengae
nda0a sylnd0 ila nthu sya Ngai Mwene
Vinya W'onthe, kllkeethwa kl kllnd0
klseo kwake kwa Mwla1 wake. Na
ng'ombe nl mbltlkllye kwenyu inyw'l
Indl ti ila itavanltw'e kwenyu. Kwa Ou,
lvathanei na 0vukyo wa mlvw'anano, na
lvathanei na 0neeni wa 0v0ng0.

32.M0klkala mwlnenganlle kwa Ngai
Mwene Vinya W'onthe klla lvinda,
m0tekwlanany'a kllnd0 Nake We. Na
0la ona wlv wlananasya kllnd0 na Ngai
Mwene Vinya W'onthe, aval0kaa ta

وَاَذِّنْ فِي النَّارِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى
كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ ۝

لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي
آيَاتٍ مَّعْلُومَاتٍ عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ
فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِيعُوا أَمْرَ الْبَاسِ الْفَقِيرِ ۝

ثُمَّ لِيَقْضُوا تَشْتَهُمْ وَيُلْجِئُوا نُدُورَهُمْ لِيَتَذَكَّرُوا
بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ ۝

ذَلِكَ وَمَنْ يُعِظْمِ حُرْمَتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ
رَبِّهِ وَأُجِّلَتْ لَكُمْ الْأَنْعَامُ إِلَّا مَا بَيَّضَ عَلَيْكُمْ
فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ
الزُّورِ ۝

حُنْفَاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ وَمَنْ يُشْرِكْ
بِاللَّهِ فَكَانَتْ لَهُ مِنْ السَّمَاءِ مَخْطُفَةٌ ظَلِيمٌ
أَوْ تَهْوِي بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِينٍ ۝

umŋte vand0 vat00lu, na ny0nyi
nim0vulasya, kana kŋseve kŋkam0kua
kŋkam0twaa vand0 vaasa.

33.Uu nŋw'o. Na 0la w'itaŋaa Syama
ntheu sya Ngai Mwene Vinya
W'onthe—ow'o, 0u *umanaa* na 0l0ngalu
wa ngoo.

ذَٰلِكَ وَمَنْ يُعَظِّمْ سَعَاءَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى
الْقُلُوبِ ۝

34.Nthŋnŋ wasyo *nthembo* ve
motandŋthyo kwoond0 wenyu kwa
ŋvinda yŋtwe, ŋndŋ vand0 vasyo va
kumŋw'a nŋ nthŋnŋ wa ŋla Ny0mba-ya-
Tene.

لَكُمْ فِيهَا مَنَافِعٌ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ مَحِلُّهَا
۝ إِلَىٰ الْبَيْتِ الْعَتِيقِ ۝

LUKU 5

35.Na kŋla mbaŋ ya and0, Ithyŋ
nŋtwamase0vŋsy e myumŋlye yoo ya
nthembo, nŋkana mo matonye k0weta
syŋtwa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe
ŋ0l0 wa nyam0 ila sya ma00 ana sya
m0themba wa ng'ombe ila We
0nenganŋte kwoond0 woo. Kwa 0u,
Ngai wenyu nŋ Ngai Umwe; kwa 0u,
ŋnenganei inyw'I inyw'onthe Kwake.
Na matavyei 0voo m0seo ala auu.

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا لَّذِكْرِهِمْ أَتَىٰ اللَّهُ
عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَإِنَّهُمْ
إِلَٰهٌ وَاحِدٌ فَلَهُ أَسْلِمُوا وَبَشِّرِ الْمُخْبِتِينَ ۝

36.Ala ngoo syoo syus0awa nŋ w'ia yŋla
Ngai Mwene Vinya W'onthe wawetwa,
na ala momŋŋasya kŋla kyonthe
kyamakwata na ala masyaŋŋasya Mboya,
na kumya katŋ wa ila Ithyŋ t0nenganŋte
kwoond0 woo.

الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَالصَّابِرِينَ
عَلَىٰ مَا أَصَابَهُمْ وَالْبُقِيصِ الصَّلَوةِ وَمَن رَّزَقْنَاهُمْ
يُنْفِقُونَ ۝

37.Na katŋ wa Syama Ntheu sya Ngai
Mwene Vinya W'onthe Ithyŋ nŋt0nyuvŋte
kwoond0 wenyu ngamŋle sya
k0thembwa. Nthŋnŋ wasyo *ve 0seo*
mwingŋ kwenyu. Kwa 0u, iwetei syŋtwa
ya Ngai Mwene Vinya W'onthe

وَالَّذِينَ جَعَلْنَاهُمْ لَكُمْ مِنَ الشَّعَائِرِ اللَّهُ لَكُمْ
فِيهَا حَيْذٌ فَادْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافٍ فَإِذَا
وَجَّهْتُمْ جُنُوبَهَا فَكَلُوا مِنْهَا وَأَطِيعُوا أَمْرَ اللَّهِ
وَالْمَعْرُودَ كَذَٰلِكَ سَخَّرْنَاهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۝

iŋgeme syovetwe mŋthŋanŋ. Na yŋla syavalŋka nthŋ na wea syŋ ngw'ŋ, ŋndŋ yai katŋ wasyo na mŋnengei ŋlu ŋla wŋha vata ŋndŋ e mwŋanŋe na ŋla ŋvoyaa. Uu nŋw'o ŋthyŋ tŋtumŋte syŋthwe syŋ mbŋw'i kwenyu, nŋkana mŋtonye kŋtŋnga mŋvea.

38.Nyama syasyo iimŋvikŋaa Ngai Mwene Vinya W'onthe ona kana nthakame yasyo, ŋndŋ ŋlŋngalu wenyu nŋw'o ŋmŋvikŋaa We. Uu nŋw'o We wainyivisye syo kwoondŋ wenyu, nŋkana inyw'ŋ mŋtonye kŋmŋtaŋa Ngai Mwene Vinya W'onthe kwoondŋ wa kŋmŋtongoesya inyw'ŋ. Na matavyei ŋvoo mŋseo asu ala mekaa moseo.

لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُجُومَهَا وَلَا يَدْخُلَهَا يَتَأَلَّهُ
التَّقْوَى مِنْكُمْ كَذَلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتَكُونُوا لِلَّهِ
عَلَى مَا هَدَىٰكُمْ وَبَشِّرِ الْخَاسِرِينَ ﴿٥٨﴾

39.Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋmasiŋaa asu ala metŋkŋaa. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamwendaa ona ŋmwe ŋla ŋte mŋŋkŋku kana ŋla ŋte mŋvea.

إِنَّ اللَّهَ يُدْفِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ
الْفَاسِقِينَ ﴿٥٩﴾ كُلِّي خَوَانٍ كَفُورٍ ﴿٦٠﴾

LUKU 6

40.Uthei wa kŋkita nŋmŋnengane kwa ala makwatŋw'e kaŋ nŋndŋ mo nŋmavŋŋw'e--- na Ngai Mwene Vinya W'onthe ena ŋtonyi wa kŋmatethya mo--

أُولَئِكَ الَّذِينَ يُقْتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ
نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ ﴿٦١﴾

41.Asu ala malŋngŋw'e kuma mŋsyŋnŋ yoo vate ŋlŋngalu kŋtumi nŋndŋ mo maisye, 'Mwŋai waitŋ nŋ Ngai Mwene Vinya W'onthe tŋ,' na takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaamalŋngya andŋ amwe kwoondŋ wa ala angŋ, vate nzika, Makalŋ na Makanisa na Nyŋmba sya kŋvoyea na Mŋsikiti na Masinakoke ŋla nthŋnŋ wasyo syŋtwa ya Ngai Mwene

الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ
يَقُولُوا رَبَّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ
بِبَعْضٍ لَّهَدَمَتْ صَوَامِعُ وَبِيْعٌ وَصُلُوكٌ وَ
مَسَاجِدُ يُذَكَّرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ
اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٦٢﴾

Vinya W'onthe ylweteawa kaingl. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe vate nzika, akamutethya ūla we ūmūtethasya We. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ow'o, nī Mwene-Utonyi, Mwene-Vinya.

42. Asu ala, Ithyl twamaia ūlū wa nthl, makālūmasya Mboya na kūfva Saka na kwilyaa kwikwe maūndū ala maseo. Na kūvatana mothōku. Na mūminūkīlyo wa maūndū onthe, wīkalaa na Ngai Mwene Vinya W'onthe.

الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ
وَأَتَوْا الزَّكَاةَ وَآمَرُوا بِالنُّعُوفِ وَنَهَوْا عَنِ
الْمُنْكَرِ وَاللَّهُ عَلِيمُ الْأُمُورِ ﴿٣٢﴾

43. Na ethwa mo mekwīta we mōkengani, ūu now'o ala maī mbee woo, Andū-ma-Noa na Mbaīsyā Aati na Athamuti ota ūu nīnametie Athani moo akengani.

وَأَنْ يَكْذِبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ
وَعَادٌ وَثَمُودٌ ﴿٣٣﴾

44. Na ūu now'o andū ma Avalamu na andū ma Loto meekie.

وَقَوْمُ إِبْرَاهِيمَ وَقَوْمُ لُوطٍ ﴿٣٤﴾

45. Na andū ala matōaa Mitiani. Na Mose ota ūu nīweetiwe mōkengani. Indī Nyie nīnamanengie alei. Ivinda. Indī Nyie nīnamakwatie mo, na nī ūalyūlo mōthōku wīana ata ūla Nyie naetie nthīn wool!

وَاصْبِرْ مَدِينَةَ وَكَذَّبَ مُوسَى فَأَلَيْتُ لِلْكَافِرِينَ
ثَمَّ اخَذْنَاهُمْ مُكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٣٥﴾

46. Na nī mīsyī yīana ata ūla Ithyl tūmyanangīte, ūla yo yanengiwe wīki-wa-naī, kūvika yang'uthūlangwa na iala syayo; na nī ithima syīana ata ila syatiiwe na masūmba manenena mbenge mbōkīlīlu!

فَكَأَيُّ مَن قَرِيبٍ أَهْلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ فِيهَا
خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا وَيَبْرِ مَعْظَلَةٍ وَفَصَّرِ
مَشِيدِ ﴿٣٦﴾

47. Mo nomaanganga ūlū wa nthl, nīkana makethwa na ngoo sya kūmanya nasyo, kana matū ma kwīw'a namo? Indī ū-w'o nīkana ti metho matonaa

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ
يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا فَإِنَّهَا لَا

nthi, Indĩ ngoo ila syĩ ith0inĩ nĩsyo ilalinda.

48.Namo me0k0lya we 0kalaate 0silĩlo, Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakananga 0tianĩo Wake. Na nĩw'o, m0thenya 0mwe kwa Mwĩai waku nĩ myaka ngili 0talinĩ wenyu.

49.Na nĩ mĩsyĩ yĩana ata ĩla Nyie namĩnengie ĩvinda, yĩla ekali mayo matwĩkie eki-ma-naĩ? Na Nyie Indĩ nĩnamĩkwatie, yo na Kwakwa nĩkw'o 0al0ko.

LUKU 7

50.Asya, 'Inyw'ĩ mbaa and0, Nyie nĩ M0kaanany'a wĩ 0theinĩ kwenyu.'

51.Asu ala metĩkĩlaa na kwĩka meko maseo, ve 0ekeo kwoo na kya0ya kya ndaĩla.

52.Indĩ ala mething'ĩlasya k0kita na Syama Siit0, makyenda k0kyasya kĩeleelo Kit0 vinya ,---aa nĩmo makatw'Tka ekali ma Mwakinĩ.

53.Ithyĩ t0yaam0t0ma Mwathani ona Indĩĩ kana M0t0mwa mbee waku we, Indĩ we yĩla wendie k0k0ma wĩla wake ũla we waeleele, Satani nĩweeklie isĩĩĩ nzĩanĩ ĩla we wendaa. Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe n0vetaa isĩĩĩ ila Satani wĩlte. Na Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe n0l0l0mĩĩlasya na Vinya W'on the Syama Syake. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ 0manyi W'onthe, M0ĩ.

تَعْمَ الْأَبْصَارُ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي

الضُّلُوبِ ④

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ
وَأَنْ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ ⑤

وَكَاذِبِينَ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْتُ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ لِنَفْسِهَا
فِي أَخَذْتُمَا وَإِلَى الْمَوْعِدِ ⑥

قُلْ يَٰأَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُدْعِي الْمُنِيبِينَ ⑦

فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَ
رِزْقٌ كَرِيمٌ ⑧

وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعْجِزِينَ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ
الْجَحِيمِ ⑨

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُولٍ وَلَا يَنْتَ إِلَّا
إِذَا نَسِيَ آيَاتُ الشَّيْطَانِ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنْسَخُ اللَّهُ مَا
يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُعَكِّمُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ
حَكِيمٌ ⑩

54. We *n̄w̄n̄k̄l̄asya* Ou n̄kana isit̄i ila Satani w̄k̄l̄aa nzian̄i sya Athani Utato kwa asu ala nth̄l̄n̄ wa ngoo syoo ve Owau na asu ala ngoo syoo syUm̄th̄tw'e---na vate nzika, eki-ma-nā n̄laendu vaasa m̄no *n̄nyon̄i*.

لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فَتَنَةً لِلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ﴿٥٤﴾

55. Na kana asu ala manengetwe Umanyi matonye k̄Umanyā kana n̄i w'o kuma kwa Mw̄lai waku, na n̄kana mo matonye kw̄t̄k̄l̄a na ngoo syoo itonye k̄Umw̄l̄nyiv̄sya We. Na vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onth̄e n̄omatongoeasya asu ala met̄k̄l̄aa nzlan̄i l̄a ya w'o.

وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٥﴾

56. Na asu ala matet̄k̄l̄aa maikaeka kw̄thwa na nzika l̄o l̄o wa w'o k̄Uvika Ola Saa ūvike kwa k̄th̄o l̄o m̄o k̄l̄o l̄o woo kana voke ōsil̄l̄o kwoo wa m̄uth̄enya wa wananḡl̄ko.

وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي مِرْيَةٍ مِنْهُ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً أَوْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ يَوْمَ عَقِيمٍ ﴿٥٦﴾

57. Usumb̄i m̄uth̄enya ōsu ūkeethwa w̄i wa Ngai Mwene Vinya W'onth̄e. We akatw'a kat̄i woo. Kwa ōu asu ala met̄k̄l̄aa na kw̄l̄ka meko maseo makeethwa M̄l̄ondan̄i ya Utanu.

أَنَّكَ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ يَحْكُمُ يَنْهَكُمُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٥٧﴾

58. Ind̄i asu ala metet̄k̄l̄aa, na kwileā Syama Sit̄o, makeethwa na ōsil̄l̄o ūth̄nasya.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَلَوْلِكَ لَهُمْ فِي عَذَابٍ مُهِينٌ ﴿٥٨﴾

LUKU 8

59. Na asu ala mam̄tiaa m̄l̄sȳi yoo kwoond̄o wa Ngai Mwene Vinya W'onth̄e, na ind̄i makȳōawa kana maikw'a, Ngai Mwene Vinya W'onth̄e vate nzika, akanengane kyaūya k̄l̄seo kwoond̄o woo. Na vate nzika, Ngai

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ قُتِلُوا أَوْ مَاتُوا لَبُدُّوا عَنْهُمْ اللَّهُ رِزْقًا حَسَنًا وَإِنَّ اللَّهَ لَخَبِيرُ الزُّرْقِينَ ﴿٥٩﴾

Mwene Vinya W'onthe nĩ We
Mũnengani-Ula-Mũseo Vyũ.

60. We vate nzika, akatuma mo malika
vandũ vala vakamendeessa mo mũno.
Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ow'o nĩ
Umanyi-W'onthe, Mũmĩsya.

لَيْدَ خَلَّتْهُمْ مَدْخَلًا يَرْضَوْنَهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَعَلِيمٌ
حَلِيمٌ ⑤

61. Uu *Okeethwa* Uu. Na Ula ona wĩva
ũĩvanĩsya kwĩanana na Őthũku Ula we
wĩkĩtwe, na Indĩ aivĩtĩw'a, Ngai Mwene
Vinya W'on the vate nzika akamũtethya.
Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ
Mũvetangi-wa-naĩ, na nĩ Mũekanĩ.

ذَلِكَ وَمَنْ عَاقَبَ بِمِثْلِ مَا عُوْقِبَ بِهِ ثُمَّ نَجَّى
عَلَيْهِ لِنَصْرِتَهُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ ⑥

62. Uu nũndũ Ngai Mwene Vinya
W'onthe alikasya Őtukũ nthĩnĩ wa
mũthenya, na akalikya mũthenya nthĩnĩ
wa Őtukũ, na nũndũ Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩ Wĩw'i W'onthe, Woni-
W'onthe.

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ يُوَلِّجُ الْبَيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُؤَلِّجُ
النَّهَارَ فِي الْبَيْلِ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ⑦

63. Uu nũndũ, nĩ Ngai Mwene Vinya
W'onthe Ula nĩ We w'o, na kĩla mo
makĩkaĩlaa Őtee Wake nĩ Ővũngũ, na
nũndũ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ
Ula-Wĩ-Őlũ, Ula-Mũnene.

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ
دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ⑧

64. We nowonete kana Ngai Mwene
Vinya W'onthe atheeasya kĩw'o kuma
ĩtunĩ na nthĩ ĩitwĩka ya kĩsũnzũni? Ngai
Mwene Vinya W'onthe nĩ We Ula
Mũkunĩkĩli Mũno Vyũ, Mũmanyi-Wa-
Syonthe.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتَصْبِغُ
الْأَرْضَ مُخْضَرَّةً إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ⑨

65. Syonthe ila syĩ matunĩ na syonthe ila
syĩ Őlũ wa nthĩ nĩ Syake. Na vate nzika,
Ngai Mwene Vinya W'onthe
Nĩwĩyanĩsye-We-Mwene, Ula-wa-
Kũtaĩwa.

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنَّ اللَّهَ
لَهُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ⑩

LUKU 9

66. We nowonete kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmwŭw'ŭthŭsye inyw'ŭ kŭla ona kŭva kŭ ŭlŭ wa nthŭ, na ngalawa ila syŭsŭlaa ŭkanganŭ kwa mwŭao Wake? Na We nŭsŭllaa syŭndŭ sya matunŭ iikavalŭke ŭlŭ wa nthŭ vate ŭthei Wake. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ Mŭuu na Ausŭŭtwe nŭ tei kwa andŭ. ^{2*}

67. Na We nŭ We Ula wamŭnengie inyw'ŭ. thayŭ, na ŭndŭ We akamŭkw'ŭthya, na ŭndŭ akamŭnenge thayŭ *ingŭ*. Vate nzika, mŭndŭ nŭ mwene kŭlea kŭtŭnga mŭvea vyŭ.

68. Kwa kŭla mbaŭ ya andŭ Ithŭŭ nŭtŭnyuvŭte nzŭla sya ŭthaiŭhi ila mo maatŭllaa; kwa ŭu, mo maikakaanane naku ŭlŭ wa ŭndŭ; na we ŭthokye we kwa Mwŭai waku, nŭndŭ vate nzika, we ŭatŭŭe ŭtongoi ŭla wa w'o.

69. Na ethwa mo nŭmeŭkaananŭ naku, asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭwŭsŭ nesa vyŭ ŭndŭ inyw'ŭ mwŭkaa.

70. 'Ngai Mwene Vinya W'onthe akatw'a katŭ wenyu Mŭthenya wa Uthayŭŭkyo ŭlŭ wa maŭndŭ ala inyw'ŭ mwavathŭkanganŭlaa.'

71. We nowŭsŭ kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭkŭsŭ kŭla ona kŭva kŭla kŭ matunŭ na ŭlŭ wa nthŭ? Vate nzika, *syonthe nisŭvŭŭtwe* nthŭnŭ wa Ivuku, na

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ وَالْفَلَak
تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَيُنْزِلُ السَّمَاءَ مَاءً فَتَخ
عَلَى الْأَرْضِ لَأَنَّهُ إِذَا دُنِيَ مِنَ اللَّهِ إِنَّا لَنُؤَوِّ
رَحِيمٌ ٢٧

وَهُوَ الَّذِي أَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ
إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ ٢٨

لِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنشُورًا نَاسُوتَهُ فَلَا يُنَاذِرُكَ
فِي الْأَمْرِ وَادْعُ إِلَى رَبِّكَ إِنَّكَ لَعَلَى هُدًى
مُسْتَقِيمٌ ٢٩

وَأَن جَدُّوكَ فَقِيلَ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ٣٠

اللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ
تَخْتَلِفُونَ ٣١

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ٣٢

² *Veonany'a kana ndeto ŭno 'ŭthei' ŭwetaa kŭvalŭkanga kwa ilŭo sya ŭtu, na syŭndŭ ingŭ sya matunŭ ila imŭvalŭkangŭllaa nthŭ kwa mavinda.

Ou nĩ Ovũthũ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

72.Namo nĩmathaithaa ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe kĩa We ūtakĩtheesye mwĩlao, na kĩa mo mate na ūmanyi wakyō. Na kwa asu ala mekaa mothũku vai mũtetheesya.

73.Na yĩla Mĩsoa Yaitũ yĩ ūtheinĩ yasomwa kwoo, we ūkoonā ūlei mothyũnĩ ma asu ala matetkĩlāa. Ovakuĩ / mamavithũkĩle ala meũmasomea Mĩsoa Yaitũ. Asya, 'Nĩmũtavye inyw'ĩ kĩndũ kĩthũku mũno vyũ kũvĩta kyu? Kyo nĩ ūla Mwaki! Ngai Mwene Vinya W'onthe nũwathanĩte w'o kwa asu ala metkĩlāa. Nĩw'o ūsu nĩ wĩkalo mũthũku!

LUKU 10

74.Inyw'ĩ andũ, ngelekany'o nĩnengane, kwa ūu, mĩthukĩlseyi yo. Vate nzika, asu ala inyw'ĩ mũmekalāa vandũ va Ngai Mwene Vinya W'onthe maitonya kũmba ona ngi, ona makombana onthe vamwe nũndũ wa kĩleelo kĩl. Ona ngi kĩlavulya kĩndũ kuma kwoo, maitonya kũkyosa na kũkĩtũnga. Ow'o, elĩ nĩ onzu mũmanthi na mũmanthwa.

75.Mo maimũtalāa Ngai Mwene Vinya W'onthe na ndalā ila imwalĩlĩte We. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwene-Utonyi, Mwene-Vinya.

76.Ngai Mwene Vinya W'onthe amanyuvaa Atũmwa kuma katĩ wa alālka, na kuma katĩ wa andũ. Vate

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَمْ يَنْزِلْ بِهِ سُلْطَانٌ وَمَا لَيْسَ لَهُمْ بِهِ عِلْمٌ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ ۝

وَإِذَا تَنَادَّ عَلَيْهِمْ أَيْتَانَا بَيَّنَّتْ تَعْرِفٌ فِي وُجُوهِ الَّذِينَ كَفَرُوا الْمُنْكَرُ يَكَادُونَ يَسْطَوْنَ بِالَّذِينَ يَتْلُونَ عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا قُلْ أَفَأَنْتُمْ كُمُوتٌ مِنْ ذَلِكُمُ النَّارُ وَعَدَهَا اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَبَشِّرِ الْمَصِيرِينَ ۝

يَأْتِيهَا النَّاسُ ضَرْبٌ مَثَلٌ فَاسْتَعِزَّوْا لَهُ إِنِ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ ضَعُفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ ۝

مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَتَّى قَدَرَهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ۝

اللَّهُ يَصْطَلِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ۝

nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ
W'iw'i-W'onthe, Woni-W'onthe.

77. We nĩwĩsĩ kĩla kĩ mbee woo na kĩla kĩ
ĩtina woo; na maOndũ *onthe*
makatũngwa kwa Ngai Mwene Vinya
W'onthe.

يَعْلَمُ مَا يَنْ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ
الْأُمُورُ ۝

78. Inyw'I ala mwĩtkĩlaa, kumanai na
tulyai-ndu na mothyũ menyu Mboyanĩ,
na mũthaithei Mwĩai wenyu, na ĩkai
meko maseo nĩkana mũtonye kwaĩla.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا
رَبَّكُمْ وَأَفْعَلُوا الْغَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۝

79. Na ĩthing'ĩsyei kwoondũ wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe Oondũ kũmwaĩĩte
inyw'I kwĩthing'ĩsya. We nũmũnyuvĩte
inyw'I, na ndaĩĩĩle mũio mũito ĩolũ
wenyu nthĩnĩ wa ndĩni; *kwa ũu atĩĩai*
mũĩkĩĩto wa ĩthe wenyu Avalamu; We
amwĩtie inyw'I Masilamu *kwelĩ* mbee na
nthĩnĩ wa *Ivuku* yĩ, nĩkana Mũtũmwa
atonye kwĩthwa ngũsĩ ĩolũ wenyu, na
nĩkana inyw'I mũtonye kwĩthwa ngũsĩ
kwa mbaa-andũ-onthe. Kwa ũu
syaĩĩsyai Mboya na Ivai Saka, na
mwĩkwatĩlei Ngai Mwene Vinya
W'onthe mũlũmĩtye. We nĩ Mũnerĩ
wenyu. Mũnene Mũseo vyũ na
Mũtetheesya Mũseo vyũ!

وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ
وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِلَّةَ
أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ هَ مِنْ
قَبْلُ وَفِي هَذَا يَكُونُ الشَّهَادَةُ عَلَيْكُمْ
وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ
وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ فَنِعْمَ
مَوْلَايَ وَنِعْمَ النَّصِيرُ ۝

سُورَةُ الْمُؤْمِنُونَ مَكِّيَّةٌ

AL - MUMINUUN
(Wavuanlw'e Makka)

1.Syŵtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

2.Vate nzika, ũkĩlyo nĩũkaa kwa etĩkĩli,
3.Ala mena wĩnyivyo nthĩnĩ wa Mboya
syoo,

4.Na ala mevathanaa na maũndũ
mathũku onthe,

5.Na ala mena kĩthito nthĩnĩ wa kumya
Saka,

6.Na ala masũvĩaa ũthei woo----

7.Ateo kwa iveti syoo kana ala me
uungu wa moko moo ma aũme, nũndũ
Indĩ asu nĩmo mate nthoni namo;

8.Indĩ asu ala mamanthaa kĩndũ kĩngĩ
ĩũũũ wa ũu nĩ eki-ma-naĩ----

9.Na ala masũvĩaa mawĩvĩto moo na
motianĩto moo,

10.Na ala masũvĩaa nesa ũsyaaĩsya wa
mboya syoo.

11.Aa nĩmo atĩwa,

12.Ala makatĩwa Itu. Mo nĩvo
makekalaa.

13.Nĩw'o, Ithiyĩ nĩtwamũmbie mũndũ
kuma kĩtoonĩ kya yũmba;

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ١

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ٢
الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ٣

وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ ٤

وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ ٥

وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ٦

إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ
غَيْرُ مَلُومِينَ ٧

فَمَنِ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ٨

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمْتِهِمْ وَعَهْلِهِمْ زَعُونَ ٩

وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَوَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ١٠

أُولَٰئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ ١١

الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ١٢

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِّنْ طِينٍ ١٣

14. Na Indī Ithyī nītawmw'ie ta Ilovoto
ya manzī vandū vasūvītku;

ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْقَةً فِي قَرَارِ عَيْنَيْنِ ۝

15. Na Indī Ithyī nītwayīseūvisye Ilovoto
ya manzī yatwīka yīlaga ya nthakame;
na Indī Ithyī nītwayīseūvisye yīlaga ya
nthakame yatwīka kīndū kīe
mūvw'anīle; na nthīnī wa kīndū kyu kīte
mūvw'anīle tweekīa mavīndī na mavīndī
asu twamavw'ika na nyama; na kuma
vau Indī, twakīany'a kwīthwa kyūmbe
kīngī. Kwa ūu, kūathimwa nī Ngai
Mwene Vinya W'onthe, Ula Mūmbi
Mūseo Vyū katī wa ombi.

فَخَلَقْنَا النُّطْقَةَ عَلَيْنَا خَلَقْنَا الْحَاقَّةَ مَضَعَةً لِّقُلُوبِنَا ۝
فَكَسَوْنَا الْعِظْمَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ ۝
فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ۝

16. Na Itina wa ūu Indī, vate nzika
mūkakusaa.

ثُمَّ إِنَّا كُنْمُ بَعْدَ ذَلِكَ لَمِيَّتُونَ ۝

17. Indī Mūthenyanī wa Uthayūkyo
inyw'ī mūkathayūkw'a.

ثُمَّ إِنَّا كُنْمُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ تُمِيعُونَ ۝

18. Na Ithyī nītūmbīte matu mūonza
Iūlū wenyu mekalanīle yīmwe Iūlū wa
yīngī, na Ithyī tūiūvūthasya ūmbi.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعَ طَرَائِقَ ۝ وَكُنَّا عَنِ الْخَلْقِ
غَافِلِينَ ۝

19. Na Ithyī nītawtheeisyē kīw'ū kuma
Itunī kwīlanana na kīthimo, na Ithyī
nītwtatumie kyo kīkala Iūlū wa nthī----na
ow'o Ithyī Nithyī twīyīafaa kwīveta
kwakyo----

وَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَنشَرْنَاهُ فِي الْأَرْضِ ۝
وَرَأَيْنَا عَلَى دَهَايَ بِهِ لَقْدَرُونَ ۝

20. Na Ithyī nītwiseūvisye mīūnda ya
mītende na mīsavivū kwoondū wenyu;
na matunda maingī nthīnī wayo; na
amwe mamo inyw'ī nīmūmaīsaa.

فَأَنشَأْنَا لَكُمْ بِهِ جَنَّتٍ مِّنْ نَّجِيلٍ وَأَعْنَابٍ لَّكُم فِيهَا
فَوَاكِهُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ۝

21. Na mūtī ūla ūmeaa Kīīmanī kya
Sinaī; umasya mauta na syaūny'wa
nyingī kwa asu ala maīsaa.

وَشَجَرَةٍ تَخْرُجُ مِنْ طُورٍ سِينَاءَ فَتَبَّتْ بِالْأُفْهِنِ
وَصَبِيغٍ لِأَكْلَيْنِ ۝

22.Na nthInI wa ng'ombe ve Isomo ota Ou kwenyu. Ithyl nItUm0nengae kya0nyw'a kIla kI mavunI masyo na nthInI wasyo mwIna motandIthyo maingI, na imwe syasyo ota Ou nIm0syIIsaa;

وَأَنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً ۚ نَتَّبِعُكُمْ مَتَاقِي بُطُونِهَا
وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٢٢﴾

23.Na I0l0 wasyo na nthInI wa ngalawa inyw'I nIm0kuawa.

﴿٢٣﴾ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ

LUKU 2

24.Na Ithyl nItwam0t0mie Noa kwa and0 make, nake asya, 'Inyw'I and0 makwa, m0th0k0mei Ngai Mwene Vinya W'onthe. Inyw'I nom0kethwa mwI alOngalu?

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَتُوبُوا عِبَادُوا
اللَّهِ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٢٤﴾

25.Na anene ma and0 make, ala maleile kwItfkIla maisye, 'We no m0nd0 otenyu inyw'I; we amantha kwItw'7kIthya m0nene wenyu. Na takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nIwendie, vate nzika We aI atonya kwItwatha theeisy alafka. Ithyl t0yaaIw'a kInd0 ta kyu kuma katI wa maaIthe mait0 ala ma mbee ona vanini.

فَقَالَ الْبَلَاءُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ
مِثْلُكُمْ يُرِيدُ أَنْ يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنزَلَ
مَلَائِكَةً ۖ مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ ﴿٢٥﴾

26.We nI m0nd0 0kwatIwe nI nd00ka t0; kwa Ou, eteelai, 0voo wake kwa Ivinda.'

﴿٢٦﴾ إِنَّ هَؤُلَاءِ رَجُلٌ بِهِ جَنَّةٌ قَلِيلٌ لِّمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ

27.We Noa aisye, 'Ame MwIai wakwa, ndethye Nyie n0nd0 mo nImandwIkIthItye nyie ta m0kengani.'

﴿٢٧﴾ قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كُنتُ بَرًّا

28.Kwa Ou, Ithyl nItwam0twaIe we 0vuany'o t0kyasya, 'Se0vya Ngalawa uungu wa metho Mait0 na kwIanana na 0vuany'o Wit0. Na yIla mwIao Wit0 wavikie, na mbuluti sya nthI syavulutya,

فَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ أَنْ اصْنَعْ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا ۖ وَوَحَيْنَا
فَإِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنْزِيلُ ۖ فَاسْلُكْ فِيهَا مِنْ
كُلِّ نَفْسٍ مِّنْ نَّاسٍ وَهَاطَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ

likya ilĩ ilĩ sya kĩla mũthemba, nũme na nga, na andũ ma nyũmba yaku, ateo asu moo ala ndeto iminĩte kũvĩtũkĩthw'a. Na we ndũkandavye Nyie ũvoo wa asu ala mekĩte naĩ; mo makanyw'ĩthw'a kĩw'ũ.

الْقَوْلُ مِنْهُمْ وَلَا تُخَاطِبُنِي الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّهُمْ
مُفْرَقُونَ ﴿٢٩﴾

29.'Na we wamina kwĩkala Ngalawanĩ we na asu ala me vamwe naku---asya, 'Ndaĩa syonthe nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula ũtũtangĩĩe ithyĩ kuma andũnĩ mate alũngalu!

فَإِذَا اسْتَوَيْتَ أَنْتَ وَمَنْ مَعَكَ عَلَى الْفَلَاحِ فَقُلْ
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي نَجَّيْنَا مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٣٠﴾

30.'Na asya, 'Mwĩai wakwa, nenge nyie kũũngama kũathime, nũndũ We Nue Ula Mũseo Vyũ wa ala matumaa andũ maũngama.'

وَقُلْ رَبِّ أَنْزِلْنِي مُنْزَلًا مُبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ
الْمُنْزِلِينَ ﴿٣١﴾

31.Nĩw'o, nthĩnĩ wa ũndũ ũũ ve Syama. Na nĩw'o, ithyĩ nĩtwĩthĩĩtwe mavinda onthe tũimatwaa andũ itatwanĩ.

إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ وَإِنْ كُنَّا لَمُبْتَلِينَ ﴿٣٢﴾

32.Na ĩndĩ ithyĩ nĩtwamyũkĩlĩlye nzyawa ĩngĩ ĩtina woo.

ثُمَّ أَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَوْمًا آخَرِينَ ﴿٣٣﴾

33.Na Ithyĩ nĩtwamatũmie amwe moo ta Atũmwa kuma katĩ woo ene ala maisye, 'Mũthũkũmei Ngai Mwene Vinya W'onthe. Mũi na Ngai ũngĩ ateo We. ĩndĩ inyw'ĩ nomũkamũkĩla Ngai?

فَأَرْسَلْنَا فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ
مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣٤﴾

LUKU 3

34.Na anene ma andũ make, ala maleile kwĩtĩkĩla na malea ũmbano wa Itunĩ na ala Ithyĩ twamatonyethisye kwĩkala nesa nthĩnĩ wa thayũ wa nthĩ ĩno, maisye, 'Uũ nĩ mũndũ otenyu inyw'ĩ. We aĩsaa okĩla inyw'ĩ mũĩsaa, na kũnyw'a okĩla inyw'ĩ mũnyusaa.

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا
الْآخِرَةِ وَأَتْرَفْنَاهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ
مِثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا
تَشْرَبُونَ ﴿٣٥﴾

35.'Na ethwa inyw'I nIm00mwIw'a o
m0nd0 tenyu inyw'I ene, IndI inyw'I
m0keethwa mwI'na wasyo.

وَلَيْنَ أَطْعَمَكُمْ بَشَرًا فَتَلَكُمُ الْكَلْبُ إِذَا الْخِيَرُونَ ۝

36.'We emwIa kana inyw'I yIla
m0kakw'a na k0tw'Ika kItoo na
mavIndI, nIm0kasyoka k0thay00kw'a
IngI?

أَيَعِدْكُمْ أَنْتُمْ إِذَا مِتُّمْ وَكُنْتُمْ تُرَابًا وَعِظَامًا
أَنْتُمْ مَخْرُجُونَ ۝

37.'Ma0nd0 ala inyw'I mwathI'twe me
vaasa, vaasa m0no na 0la w'o.

هِيَ هَاتِ هِيَ هَاتِ لِمَا تُوعِدُونَ ۝

38.'No vaa t0 vala ithyI twIkalaa
thay0nI wit0. IthyI t0kw'I'aa vaa na
t0t0aa vaa, na ithyI t0ikathay00kw'a IngI
ona IndI.

إِنْ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا نَحْنُ
بِتَبْعُونِ ۝

39.'We no m0nd0 t0 0se0vI'tye 0v0ng0
I0I0 wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; na
ithyI t0ikamwI'tI'ka-we.'

إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا وَمَا نَحْنُ
لَهُ بِمُؤْمِنِينَ ۝

40.We aisye, 'MwIai wakwa, ndethye
nyie, n0nd0 mo nImambosete nyie ta
m0kengani.'

قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كَذَبْتُ ۝

41.Ngai aisye, 'Mo makeethwa me ma
kwI'lila nthInI wa I'vinda I'kuvI.'

قَالَ عِنَّا قَلِيلٌ لِيُضِخْنَ نَوْمِي ۝

42.IndI 0sil'Ilo nI'wamakwatie mo
kwI'anana na w'o, na IthyI
nI'wamatwI'kI'thisye mo ta mavuti.
NI'methwe me aumanIe IndI, and0 ala
mekaa naI!

فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ بِالْحَقِّ فَجَعَلْنَاهُمْ غُلَامًا
مُبْعَدًا إِلَى الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۝

43.IndI IthyI nI'twookI'lilye nzyawa ingI
Itina woo.

ثُمَّ أَنْتَ أَنا مِنْ بَعْدِهِمْ قُرُونًا آخَرِينَ ۝

44.Vai and0 matonya k0vIt0ka I'vinda
yoo yIla yI'tw'I'twe, ona mo maitonya
k0tiwa Itina wayo.

مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ ۝

45.Indĩ Ithyl nĩtwamatũmie Atũmwa Maitũ ũmwe ĩtina wa ũla ũngĩ. Kĩla ĩvinda andũ mavikĩwe nĩ Mũtũmwa woo mo nĩmamũtw'ĩkĩthasya we ta mũkengani. Kwa ũu, Ithyl nĩtwamaatĩfanĩsyeye ũmwe ĩtina wa ũngĩ nthĩnĩ wa wanangĩko na Ithyl nĩtwamatwĩkĩthĩsyeye mo ta mbano tũ. Methwe me aumanĩe, ĩndĩ, andũ ala matetĩkĩlaa!

ثُمَّ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا تَتْرًا كُلَّمَا جَاءَ أُمَّةٌ رَّسُولَهَا
كَذَّبُوهُ فَاتَّبَعْنَا بَعْضَهُمْ بَعْضًا وَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ
فَبَعْدًا لِاقْوَمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٥٠﴾

46.Indĩ nĩtwamũtũmie Mose na mwana nyinyia Aluni, mena Syama Siitũ na ũtonyi mũtheu,

ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ وَأَخَاهُ هَارُونَ بِآيَاتِنَا
وَسُلْطٰنٍ مُّبِينٍ ﴿٥١﴾

47.Kwa Valao na anene make; ĩndĩ mo nĩmeekathĩtie namo maĩ andũ ang'endu.

إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَأَسْكَبُوا مَا كَانُوا قَوْمًا
عَالِينَ ﴿٥٢﴾

48.Namo makũlilye, 'Ithyl twĩmetĩkĩla andũ elĩ ala mailyl otaitũ oyĩla andũ moo nĩ athũkũmi maitũ?

فَقَالُوا أَنُؤْمِنُ بِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا وَقَوْمُهُمَا لَنَا
عِبَادُونَ ﴿٥٣﴾

49.Kwa ũu, mo nĩmametie akengani, na mo maĩ katĩ wa asu ala maanangiwe.

فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا مِنَ الْمُهْلَكِينَ ﴿٥٤﴾

50.Na Ithyl nĩtwamũnengie Mose Ivuku, nĩkana mo matonye kũtongoew'a.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ لَعَلَّهُمْ يَحْتَدُونَ ﴿٥٥﴾

51.Na Ithyl nĩtwamũtwĩkĩthĩsyeye mwana wa Malia na nyinyia wake Kyama, na Ithyl nĩtwamatangĩle mo na nĩtwamatetheeĩsyeye mo kũvika nthĩ ĩla mbũkĩĩĩĩlu, vandũ va ũthũmũo na mbuluti ivĩĩĩtye kĩw'ũ.

وَجَعَلْنَا ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّةً آيَةً وَآوَيْنَاهُمَا إِلَىٰ
رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ ﴿٥٦﴾

LUKU 4

52.Inyw'ĩ Atũmwa, yai katĩ wa syĩndũ ĩla ntheu, na ĩkai mawĩla maseo. Nĩw'o, Nyie nĩnĩsĩ nesa ũndũ ũla inyw'ĩ mwĩkaa.

يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوَا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا
إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٥٧﴾

53. Na *manyai* kana nguthu Ino yenyu nĩ nguthu oĩmwe, Na Ninyie nĩ Mwĩai wenyu. Kwa ũu, ngiei Nyie nĩnyioka.

وَأَنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ

فَاعْتَقِبُوا

54. Mo nĩmanyatĩkisye ũvoo woo kĩlungu kwa kĩlungu katĩ woo ene, kĩla nguthu tĩkĩtanĩa mũno kĩla yĩna kyo.

فَقَقِّظُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ زُرَّاءَ كُلِّ جَبٍ بِأَلَدِهِمْ

فَرِحُوا

55. Kwa ũu, maeke mo nthĩnĩ wa kĩthokoany'o kyoo kwa tĩvinda.

فَدَرَّهُمْ فِي غَمَرَتِهِمْ حَتَّى جِينُوا

56. Mo mesũanĩa kana kwoondũ wa ũthw'ii na syana ila Ithyĩ tũmatethasya nasyo,

أَيَحْسَبُونَ أَنَّنَا نُمِدُّهُمْ بِهِ مِنْ قَالٍ وَبَيْنٍ

57. Ithyĩ tũkakalaata kũmeka mo nesa? Aiee, tĩndĩ mo maimanyaa.

نُسَارِعُ لَهُمْ فِي الْخَيْرَاتِ بَلْ لَا يَشْعُرُونَ

58. Nĩw'o, asu ala nũndũ wa wĩa wa Mwĩai woo mavinda onthe maũngamaa *mesũvĩĩe naĩ*.

إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ

59. Na ala metĩkĩlaa Syama sya Mwĩai woo,

وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ

60. Na asu ala matamũwetanĩasya Mwĩai woo na atindany'a.

وَالَّذِينَ هُمْ بِرَبِّهِمْ لَا يُشْرِكُونَ

61. Na asu ala maumasya kĩla maumasya ngoo syoo syusũĩtwe nĩ w'ia nũndũ kwa Mwĩai woo nĩkw'o makasyoka---

وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجَلَةٌ أَنَّهُمْ

إِلَى رَبِّهِمْ رُجِعُونَ

62. Aa nĩmo ala mekalaataa kwĩka meko maseo, na aa nomo me vaasa mbee woo.

أُولَئِكَ يُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ

63. Na Ithyĩ tũĩũkuĩthasya thayũ ona wĩva mũio ũla w'o ũtatonya kũvikya, na Ithyĩ twĩna Ivuku yĩla yĩneenaa w'o, na mo maikavĩtĩw'a.

وَلَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَلَدَيْنَا كِتَابٌ يَنْطِقُ

بِالنَّحَى وَهُمْ لَا يَظْلُمُونَ

Iseo Mūno Vyū; na We nī Ula-
Mūnengani Mūseo Vyū.

74.Na kwa ūla w'o vyū, we
ūmathokasya nzlanī ūla ya w'o.

وَأَنَّكَ لَتَدْعُوهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۝

75.Na asu ala matetīkīlaa Itu, ow'o mo
nīmelelūkīte kuma nzlanī ūsu.

وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ عَنِ الصِّرَاطِ

لَنَكُونُوا ۝

76.Na takethwa Ithyī nītwew'īte tei
īlū woo, na kūmaumya thīnanī woo,
mo vate nzika, methīwa maendeeie
kwīthīwa nthīnī wa wīki-wa-naī woo,
makyanganga ta ilalinda.

وَلَوْ رَجَعْنَاهُمْ وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ لَلَجُّوا

فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ۝

77.Ithyī nītwamakwatie mo na ūsilīlo.
Indī mo mayaaīnyivya mo ene kwa
Mwīai woo ona kana makathaithana
mena wīnyivyo.

وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُم بِالْعِدَابِ فَمَا اسْتَكَانُوا لِرَبِّهِمْ

وَمَا يَنْصَرِعُونَ ۝

78.Kūvika yīla Ithyī twamavingūfe
mūomo wa ūsilīlo mwai, sisya, mo
nīmeyītūkaa.

حَتَّىٰ إِذَا اتَّخَضْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا ذَا عَذَابٍ شَدِيدٍ

يَجْعَلُونَ إِذَا هُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ ۝

LUKU 5

79.Na We nī We Ula wamūmbfie
inyw'ī matū, na metho, na ngoo; indī
inyw'ī mūtūngaa mūvea mūnini.

وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ

قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ۝

80.Na We nī We Ula ūmwingīvītye
inyw'ī īlū wa nthī, na Kwake We
nīkw'o inyw'ī mūkombanw'a.

وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُخْشَعُونَ ۝

81.Na We nī We Ula ūnenganae thayū,
na ūetae kīkw'ū, na mokonī Make ve
ūalyūko wa ūtukū na mūthenya. Indī
inyw'ī nomūkamanya?

وَهُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۝

82.Indī mo maasya ūndū andū ala maī
mbee woo maisye.

بَلْ قَالُوا مِثْلَ مَا قَالَ الْأَوَّلُونَ ۝

83. Mo maasya, 'Kya0! IthyI twakw'a na k0twIka m0thanga na mavIndI t0, ow'o, ithyI nIt0kathay00kw'a IngI?

قَالُوا إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا إِنَّنَا لَنَبْعُوَنُ ۝

84. 'Uu nIw'o ithyI twathiwe mbee, ithyI na maaIthe mait0. KI ti kInd0 IndI nI mbano sya tene.'

لَقَدْ وَعَدْنَا نَحْنُ وَآبَاؤُنَا هَذَا مِنْ قَبْلُ إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ۝

85. Asya, 'NthI na syonthe ila syI nthInI wayo nI sya0, ethwa inyw'I nImwIsI?.'

قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝

86. 'Mo makasya, 'NI sya Ngai Mwene Vinya W'onthe,' Asya, 'Inyw'I IndI nom0kataIka?'

سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ۝

87. Asya, 'N00 0la MwIai wa matu m0onza na MwIai wa KIvIla KIInene-ky-a-UsumbI?'

قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ۝

88. Mo makaasya, 'NI sya Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Asya, 'IndI inyw'I nom0kekala mwIna w'ia?'

سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ۝

89. Asya, 'N00 0la kw'okonI Kwake ve 0sumbI wa syInd0 syonthe na Ula 0s0vIaa, na Ula Kwake vate s0vIka, ethwa inyw'I nImwIsI?'

قُلْ مَنْ يَبْدِئُ مَخْلُوقَاتِ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُخَيِّرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝

90. Namo makaasya, 'Uu W'onthe nI wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Asya, 'Inyw'I IndI, m0kengekaa ata?'

سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ قُلْ فَأَنَّى تُسْحَرُونَ ۝

91. Ii, IthyI nIt0maetee mo 0la w'o, namo vate nzika, nI akengani.'

بَلْ آتَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ۝

92. Ngai Mwene Vinya W'onthe ndeyoseete mwana We-mwene, ona vai Ngai IngI ona 0mwe wI vamwe Nake We; k0kethwa 0u, kIla ngai yIthwa yoosie kIla yo yoombie, na vate nzika, imwe syIthwa syaisumbIkie ila ingI.

مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ إِلَهٍ إِذَا أَذْهَبَ كُلَّ إِلَهٍ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَّ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ سُبْحَنَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ ۝

Ngai Mwene Vinya W'onthe Natafwe
Iŵlŵ wa syonthe ila mo mamwŵananasya
We nasyo!

93.Mŵmanyi wa maŴndŵ ala matonekaa
na ala monekaa! Kwa Ŵu, We E-Iŵlŵ
mŴno mbee wa syonthe ila mo
mamwŵananasya *We nasyo!*

﴿عَلِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَتَعَلَّمَ مِمَّا يَشِرُكَُونَ﴾

LUKU 6

94.Asa, 'Mwŵai wakwa, ethwa We
Ŵkambony'a nyie maŴndŵ ala mo
mateelemetw'e namo.

﴿قُلْ رَبِّ إِنَّمَا تَرِيَّتِي مَا يُوعَدُونَ﴾

95.'Mwŵai wakwa, Indŵ, ndŴkambie
nyie vamwe na andŵ eki-ma-naŵ.'

﴿رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾

96.Na vate nzika, Ithŵl twŵna Ŵtonyi wa
kŴkwony'a we kŵla Ithŵl
tŴmateelemasya nakyo.

﴿وَأَنَا عَلَىٰ أَنْ تُرِيكَ مَا نَعِدُهُمْ لَقَدْ رُؤُونُ﴾

97.LŴngyai ŴthŴku na Ŵla mŴseo vyŴ.
Ithŵl nŵtŴmanyŵlŵte *syŵndo* ila mo
mawetaa.

﴿إِذْ فَعَّ بِالَّذِي هِيَ أَحْسَنُ النَّيْتَةِ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا
يَصِفُونَ﴾

98.Na asya, 'Mwŵai wakwa, Nyie
nŵmanthaa wŵvitho nthŵnŵ Waku nŴndŴ
wa mŵteelemangany'o ya Masatani.

﴿وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيْطَانِ﴾

99.'Na Nyie nŵmantha wŵvitho nthŵnŵ
Waku We, Mwŵai wakwa, mo maikese
kŴnthengea nyie,'

﴿وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَخَضُّونَ﴾

100.KŴvika, yŵla kŵkw'Ŵ kŵamŴkŵa
Ŵmwe woo, *akŵŴvana* asya, 'Mwŵai
wakwa, ndŴnge ŵngŵ nyie,

﴿حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجُونِ﴾

101.'Nŵkana Nyie ndonye kŵŵka *meko*
ma ŴlŴngalu nthŵnŵ *wa thayŴ* Ŵla nyie
ndŵlŵte *ŵina*. 'Tiw'o, ŵno no ndeto we

﴿لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ
هُوَ قَائِلُهَا وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَىٰ يَوْمٍ
يَبْعَثُونَ﴾

On00neeha t0. Na Itina woo ve t0t0
kuvika muthenya ula mo
makathay00kw'a IngI.

102.Na yIla soo 0kavuvwa, vaikethwa
nd00 sya m0kautI katI woo m0thenyanI
0su, ona maikak0lany'a m0nd0 na 0la
0ngI.

فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ
وَلَا يَتَسَاءَلُونَ ﴿٢٢﴾

103.IndI, asu ala ithimo syoo ikethwa
syI ngito nthInI wa meko, aa nImo ala
makethwa me aIlIu.

مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاقُونَ ﴿٢٣﴾

104.IndI ala mawIa moo maseo
makethwa me mav0th0—aa nImo ala
manangaa mathay0 moo; namo
makekala IianI-ya-Mwaki.

وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَيْرُ ذَا
أَنْفُسِهِمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ﴿٢٤﴾

105.Mwaki 0kavIvya mothy0 moo
namo makamang'utha nI woo vau
nthInI.

تَلْفَحُ دُجُوهَهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ ﴿٢٥﴾

106.'MIsa Yakwa ndyaasomwa
kwenyu inyw'I, nenyu mwamyosa ta
0v0ng0?'

أَلَمْ تَكُنْ أَيْتِي تَتْلَى عَلَيْهِمْ كُنُوزَ بِهَا
تُكَذِّبُونَ ﴿٢٦﴾

107.Mo makaasya, 'MwIai wait0,
0th0ku wit0 nIwat0kIlIlye ithyI vinya,
na ithyI twaI and0 avItany'a.

قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا
ضَالِّينَ ﴿٢٧﴾

108.'MwIai wait0, tumye vaa, na IndI
twasyoka nthInI wa wau wa mat0, ow'o,
ithyI t0keethwa twI eki-ma-naI.'

رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ ﴿٢٨﴾

109.Ngai akamatavya, AIai vau nthInI
na m0ikaneene Nakwa Nyie.'

قَالَ اخْسَوْا فِيهَا وَلَا تَكْمُنُونَ ﴿٢٩﴾

110.'KwaI nguthu Imwe katI wa
ath0k0mi Makwa ala maisye, 'MwIai
wait0, ithyI nItwItIkIlaa; kwa 0u, t0ekee
ithyI naI sit0, na twIw'fe tei; n0nd0 We

إِنَّهُ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْ عِبَادِي يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا
فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ ﴿٣٠﴾

Nue Ula-Mūseo Vyū wa ala mew'anīaa
tei.

111. 'Indī inyw'ī nīmwmaw'ī Tkīthisye
mo kīndū kya kūthekeea na matwīka
kītumi kya kūmūlīthya inyw'ī
ōlīlikany'o Wakwa yīla inyw'ī
mwaendee na kūmathekeea.

فَاتَّخَذَ نَفْسَهُمْ سِخْرِيًّا حَتَّى أَنْسَوْا ذُنُوبَهُمْ وَلَهُمْ
وَنُفُوسٌ تَصْحَكُونَ ۝

112. 'Nyie ōmūnthī ō ō nīnīmatuvīte mo
nūndū wa ōmīlīsyō woo, kwa ōu nomo
tū matanīte.'

إِنِّي جَزَيْتُهُمُ الْيَوْمَ بِمَا صَبَرُوا إِنَّهُمْ هُمُ الْفَاكِرُونَ ۝

113. Ngai akakūlya, 'Inyw'ī mwekalile
tūlū wa nthī kwa myaka yīana ata?'

قُلْ لَمْ يَلِغْ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ عَدَدُ سِنِينَ ۝

114. Mo makasūngīa, 'Ithyī twekalile
kwa mūthenya ōmwe kana kīlungu
kyaw'o, Indī makūlye ala maiaa ūtalo.'

قَالُوا لَيْسَ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ فَتَنِلِ الْعَاذِينَ ۝

115. We akamatavya, 'Inyw'ī mwekalile
o vanini tū, takethwa inyw'ī
nīmwmanyie!'

قُلْ إِنْ لَيْسَ لَكُمْ إِلَّا قَلِيلٌ لَوْ أَنْتُمْ لَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝

116. 'Inyw'ī Indī mwasūanīe kana Ithyī
twamūmbīte inyw'ī vate kīleelo, na
kana inyw'ī mūikatūngwa Kwitū?'

أَفَحَسِبْتُمْ أَنْتُمْ خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ۝

117. Ula-Wī-Iolū Mūno Indī nī ethwe
Ngai Mwene Vinya W'onthe,
Mūsumbī-Wa-W'o, vai ngai ateo We,
Mwīai-Wa-Kīvīla kya Utheu kya
Usumbī.

فَقَطَّلَ اللَّهُ الْمَلِكَ الْحَيَّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ
الْكَرِيمِ ۝

118. Na we ūla wīkaīlaa Ngai ōngī ūtee
wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ūla
ōtena ūkūlī wake, we akaumya ūtalo
kwa Mwīai wake. Kwa ūla w'o, alei
maikaīla.

وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ لَا
قَاتِلًا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ ۝

119. Na asya, 'Mwĩai wakwa, ekea na
 ĩw'a tei, na We Nue Ula-Mũseo Vyũ
 katĩ wa ala mew'anĩaa tei.'

﴿قُلْ رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ﴾

سُورَةُ التَّوْبَةِ مَدَنِيَّةٌ

AL - NUR
(Wavuanĩw'e Madina)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

2. *Kĩĩ nĩ* Kĩlungu kĩla Ithĩ tũkĩvuanĩtye na kĩla Ithĩ tũkĩtwĩkĩthĩtye mwĩao wa kũatĩwa; na nthĩnĩ wakyo Ithĩ nĩtũvuanĩtye Syama nthu, nĩkana inyw'ĩ mũtonye kũsũvĩa.

3. Mũndũ mũka kĩlaalai na mũndũũme kĩlaalai kana mũndũũme kĩlaalai na mũndũ-mũka kĩlaalai----mũkũnei kĩla ũmwe myũnzyũ ĩana yĩmwe. Na mũikakwatwe nĩ tei ũũũ wa elĩ yĩla mũkwĩanĩĩsyā ũrw'io ũũ mũtheu, ethwa inyw'ĩ nĩmwĩtĩkĩlĩte Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũthenya wa Mũminũkĩlyo. Na nguthu ya etĩkĩli nĩkũsĩte ũsĩlĩlo woo.

4. Mũndũũme kĩlaalai akatwaa mũndũ-mũka kĩlaalai kana mũvoyi wa mĩvw'anano, na mũndũ - mũka kĩlaalai akatwawa nĩ mũndũũme kĩlaalai kana mũndũũme mũvoyi wa mĩvw'nano. Undũ ũũ nĩmũvatane mũno kwa etĩkĩli.

5. Na asu mailĩĩlaa iveti mbĩtĩkĩli ũvũngũ na mailea kũete ngũsĩ inya----- makũnei myũnzyũ mĩlongo nyaanya, na ĩina wa ũu, mũiketĩkĩle ũkũsĩ woo, namo nĩmo eki-ma-naĩ,

6. Ateo asu ala melilaa ĩtina wa ũu na kwĩlũngalya, nũndũ ow'o Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mũekanĩ - Mũno Vyũ, Usũtwe nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سُورَةُ التَّوْبَةِ مَدَنِيَّةٌ وَأَنْزَلْنَاهَا فَرَضَهَا وَأَنْزَلْنَا فِيهَا آيَاتٍ يُبَيِّنُ لَكُمْ تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ وَلَعَلَّكُمْ تَتَذَكَّرُونَ

الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَشَهِدُ عَلَيْهِمَا طَائِفَةٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

الزَّانِي لَا يَنْكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ وَحُزْمٌ ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ

وَالَّذِينَ يَزْمُونَ الْفَحْشَاءَ ثُمَّ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا إِنَّهُمُ شَرٌّ لِّلْزَّانِيَةِ وَالزَّانِيَةِ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

7. Na asu ala maililaa iveti syoo Ovüŋgü, na matena Üküſi ateo mo ene---- Üküſi wa ümwe wa andü ta asu Ükeethwa wĩ mwĩanu ethwa we akeevĩta na syĩtwa ya Ngai Mwene Vinya W'ontho mavinda ana *akyasya*, kana we vate nzika, e vamwe na asu ala maneenaa w'o.

وَالَّذِينَ يَزْمُونَ أَرْوَاحَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَدَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ۝

8. Na wĩvĩto wake wa katano Ükeethwa nĩ kwasya kana kĩumo kya Ngai Mwene Vinya W'ontho ethwa we e katĩ wa ala akengani, kĩthwe ũlũ wake.

وَالْخَامِسَةُ أَنَّ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَذَّابِينَ ۝

9. Indĩ Ūsilĩlo Ükavetangwa kuma kwa kyo ethwa kyo kĩkeevĩta na kumya Üküſi mavinda ana syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'ontho kĩkyasya kana mũũme nĩ ūmwe wa akengani.

وَيَذَرُوهَا عَنْهَا الْعَذَابُ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَدَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَذَّابِينَ ۝

10. Na kĩhitũ kya katano kyakyo kĩkeethwa nĩ kwasya kana, Kĩumo kya Ngai Mwene Vinya W'ontho kĩthwe ũlũ wakyo ethwa mũũme eneena w'o.

وَالْخَامِسَةُ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ ۝

11. Na takethwa ti Ūndũ wa ĩnee ya Ngai Mwene Vinya W'ontho na tei Wake ũlũ wenyu, na kũtwĩka kana Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ Mũuu na Mũĩ, *inyw'ĩ* mwĩthwa mwakwatiwe nĩ kyeve.

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ بِتَوَابِ حَكِيمٌ ۝

LUKU 2

12. Nĩw'o, asu ala maetie Ūvüŋgü nĩ nguthu ĩmwe katĩ wenyu *inyw'ĩ*. Mũikasũante kana Ūndũ Ūũ nĩ mũthũku kwenyu; aiee, nĩ ūseo kwenyu. Kĩla ūmwe woo akoosa kĩanda kyake kya nĩ ĩla we weekie; na we ūla katĩ woo wĩ na kĩlungu kĩnene akakwata Ūsilĩlo mwai, na wĩ woo.

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِآيَاتِنَا فِي غَضَبٍ مِنْكُمْ لَا تُحْسَبُوا سَعَاءً لَكُمْ بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ مِنْ كُلِّ امْرَأَةٍ مِنْهُنَّ مَا النَّسَبُ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۝

13. Nĩkĩ aũme etĩkĩli na iveti mbĩtĩkĩli, yĩla inyw'ĩ mweew'ie ũu, maleile kũmasũanĩla andũ moo nesa, na kwasya, 'Uũ nĩ ũvũngũ wĩ ũtheinĩ?

لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُّبِينٌ ⑤

14. Nĩkĩ mo maleile kũete ngũsĩ inya sya kũĩkĩĩhya? Nũndũ mo nĩmaleile kũete ngũsĩ ila syendekeaa, mo nĩ akengani mũno mbee wa ũthyũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthel

لَوْلَا جَاءُو عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشَّهَدَاءِ قَالُوا لَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ هُمْ الْكَذِبُونَ ⑥

15. Takethwa ti ũndũ wa ĩnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthel na tei Wake ĩũũ wenyu, ĩũũ wa nthĩ ĩno na ĩtunĩ, ũsilĩlo mũnene wĩthwa wamũkwatie inyw'ĩ nũndũ wa wilĩanĩli ũla inyw'ĩ mwail nthĩnĩ wa w'ol

وَلَوْلَا فَضَّلُ اللَّهُ عَلَيْكُمُ وَرَحْمَتُهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ لَتَسَكَّرْتُمْ فِي مَا آفَضْتُمْ فِيهِ مَذَابٌ عَظِيمٌ ⑦

16. Yĩla inyw'ĩ mwoosa ndeto inyaĩĩkĩtw'e nĩ nĩmĩ syenyu na mũkambĩĩĩĩla kũneena na makanyw'a menyu maũndũ ala inyw'ĩ mũte na ũmanyi wa w'ol wamo na kũsũanĩla kana no kaũndũ kanini, oyĩla mbee wa ũthyũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthel nĩ ũndũ mũnene.

إِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِالْإِسْتِخَارَةِ وَقَالُوا لَمْ يَأْتُواهُمْ بِبَيِّنَاتٍ لَّكُم بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّئًا ۖ وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ ⑧

17. Na nĩkĩ yĩla inyw'ĩ mwawĩw'ie mwaleile kwasya, 'Ti ũseo kwitũ kũneena ĩũũ wa w'ol. We wĩ Mũtheu, Ame Ngai, ii nĩ nzukũ mbail

وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَذَا ۖ سُبْحَانَكَ هَذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ ⑨

18. Ngai Mwene Vinya W'onthel nũnũmũtaal inyw'ĩ mũĩkasyokee ona vanini ũndũ ũĩlyĩ ta ũũ, ethwa inyw'ĩ mwail etĩkĩli.

يَعِظُكُمُ اللَّهُ أَنْ تَعُودُوا لِمِثْلِهِ أَبَدًا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ⑩

19. Na Ngai Mwene Vinya W'onthel nũnũmũvathũkanĩsyal inyw'ĩ mĩfao; na Ngai Mwene Vinya W'onthel nĩ ũmanyi-W'onthel, Mũĩ.

وَيُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ⑪

20. Asu ala mendaa wathavu Onyaŋke katŋ wa eŋkŋli, makeethwa na Usilŋlo wŋ woo nthŋŋ wa nthŋ Ino na Itunŋ. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho nŋwŋŋ na inyw'ŋ mŋyŋŋŋ.

إِنَّ الَّذِينَ يُجِبُونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ
آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ
يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢٠﴾

21. Na nŋndŋ wa Inee ya Ngai Mwene Vinya W'ontho na tei Wake ŋŋŋ wenyu, na kŋtw'ŋka kana Ngai Mwene Vinya W'ontho nŋ Mŋuu na Usŋŋtwe nŋ tei, inyw'ŋ mwŋŋhwa mwaanangŋwe.

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ دَرُؤِي
قَبِيحٌ رَجِيمٌ ﴿٢١﴾

LUKU 3

22. Inyw'ŋ ala mwŋŋŋŋlaa! Mŋikaatŋŋe nyaŋŋ sya Satani na ŋla ona wŋva ŋatŋŋa nyaŋŋ sya Satani aŋŋwe nŋkŋmanyana kana we vate nzika atavanasya maŋndŋ ma wathe na ŋthŋku wŋ ŋtheinŋ. Na nŋndŋ wa Inee ya Ngai Mwene Vinya W'ontho na tei Wake ŋŋŋ wenyu, vai ona ŋmwe wŋŋhwa e mŋtheu ona vanini, Inŋŋ Ngai Mwene Vinya W'ontho amŋtheasya ŋla We wendaa. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho nŋ Wŋw'i-W'ontho, Umanyi-W'ontho.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوبَ الشَّيْطَانِ وَمَنْ
يَتَّبِعْ خُطُوبَ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ
وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ
أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَزِيْزُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ
عَلِيمٌ ﴿٢٢﴾

23. Na ala mena ŋthw'ii na wingŋ wa syŋndŋ katŋ wenyu maikewŋte kŋlea kŋmanenge syŋndŋ ala ma ndŋŋ ya mŋkautŋ na ala mena vata na ngya na ala matiie mŋŋŋŋ yoo kwoondŋ wa nzŋa ya Ngai Mwene Vinya W'ontho. Mo nŋmaekke na kŋmŋŋŋŋ. Inyw'ŋ nomwendaa kana Ngai Mwene Vinya W'ontho aŋŋŋtwe nŋ ŋmŋekea inyw'ŋ? Na Ngai Mwene Vinya W'ontho nŋ Mŋekanŋi-Mŋno Vyŋ, Usŋŋtwe nŋ tei.

وَلَا يَأْتَلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا
أُولِي الْقُرْبَىٰ وَالسَّكِينِ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
وَلْيَعْلَمُوا وَيَصْفَحُوا أَلَا يُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ
وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٣﴾

24. Nŋw'o, asu ala mamailŋŋlaa ŋvŋngŋ aka atheu, mate wathavu, iveti mbŋŋŋŋli

إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ

nĩ aumanĩe Iŭlũ wa nthĩ Ino na Itunĩ. Na ve ũsilĩlo mwai kwoondũ woo.

لَعَنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٣٥﴾

25. Mũthenya ũla nĩmĩ syoo na moko moo na maaũ moo ikakũsĩta Iŭlũ wa maũndũ ala mo meekaa.

يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنَتُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَنْجُوبُهُمْ ﴿٣٦﴾ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٥﴾

26. Mũthenya ũsu Ngai Mwene Vinya W'ontho akamatuva matuvi moo ma w'o, namo makamanya kana Ngai Mwene Vinya W'ontho eweka nĩ We W'o-Wĩ-Utheinĩ.

يَوْمَ يَدْعُ يُؤْفِكُهُمُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ ﴿٣٧﴾

27. Syĩndũ nthũũku nĩ kwoondũ wa andũ athũku, na andũ athũku nĩ kwoondũ wa syĩndũ nthũku. Na syĩndũ nzeo nĩ kwoondũ wa andũ ase na andũ ase nĩ kwoondũ wa syĩndũ nzeo; aa mai na Iŭĩtyo Iŭlũ wa maũndũ onthe ala *ailĩanĩli* maneena. Ve ũkeo kwoondũ woo na kyaũya kya ndaĩa.

الْخَيْثُوثُ لِلْخَيْثُوثِينَ وَالْخَيْثُوثُونَ لِلْخَيْثُوثِ وَأُولَئِكَ الْكَلْبَاتُ لِلْكَالِبِينَ وَالْكَالِبُونَ لِلْكَالِبِ وَأُولَئِكَ مُبَذَّوْنَ وَمَتَى يَقُولُوكُمْ لَكُمْ مَغْفِرَةٌ فَرِيضَةٌ كَرِيمَةٌ ﴿٣٨﴾

LUKU 4

28. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Mũikalike nyũmbanĩ ila ite syenyu ateo mwĩtĩtye ũthei na mũkamakethya andũ ma nyũmba isu. Uũ nĩ ũseo mũno kwenyu, nĩkana mũtonye kwĩthwa mwĩ esũvĩi.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٣٩﴾

29. Na mwalea kwĩthĩa mũndũ ona ũmwe vo, mũkalike omũvaka mũnengwe ũthei. Na mweewa, 'Syokai', Inĩ syokai; ũu nĩ ũtheu mũno kwenyu. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩwĩsĩ nesa ũndũ inyw'ĩ mwĩkaa.

فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ ازْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَى لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٤٠﴾

30. Ti ũthũku kũlika nthĩnĩ wa nyũmba ila itekalawa nĩ andũ vala ve syĩndũ syenyu. Na Ngai Mwene Vinya

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ فِيهَا مَتَاعٌ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ﴿٤١﴾

W'onthe nīwīsi ūndū inyw'ī mumbūlaa
na ūndū mūvithaa.

31. Matavye aŭme ala etŭkŭli
makumany'e metho moo na masŭvie
ŭthei woo. Uu nĩ ŭtheu mŭno kwoo.
Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho
nĩwĩsĩ nesa ūndũ mo mekaa.

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَفْعَلُوا مِنْ ابْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا أَرْوَاحَهُمْ
ذَلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿٣٠﴾

32. Na itavyei iveti ila mbfĩtĩli ikumany'e metho masyo na isũvĩe mothei masyo, na iikonany'e wanake wasyo na mathaa ateo ala menekee, na niyeesye isungi syasyo ithũĩnĩ syasyo, na iikonany'e wanake wasyo ateo kwa aũme masyo kana maaĩthe masyo, kana kwa maaĩthe ma aa mũũme masyo, kana syana syoo, kana syana sya aa mũũme masyo, kana kwa anaa-nyinyia masyo, kana syana sya anaa nyinyia masyo, kana syana sya eitu a nyinyia masyo, kana iveti syoo, kana ala moko moo me uungu wasyo, kana athũkũmi ma aũme ala mate ĩtomo yasyo, kana syana nini ila itanamba kwĩthwa na ũkũũ wa kũmany'a kĩmbithĩ kya iveti. Na iikaende na mũendele wa kwonany'a mathaa masyo ala syo ivithaa. Na ĩthiũei inyw'ĩ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe inyw'onthe vamwe, inyw'ĩ etikili, nĩkana mũtonye kũsinda.

وَقُلْ لِلزَّوْجَتَيْنِ يَخْضَعْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ
فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا
وَلْيَضْحَكْنَ بَعْضُهُنَّ عَلَى بَعْضٍ هَيَّجًا وَلَا يَبْدِينَ
زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ
بُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ
بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنَاتِ أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا
مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ الشَّيْعَيْنِ فَلِيَ أُولَى الْقُرْبَى
مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَتِ
النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ
مِنَ زِينَتِهِنَّ وَتَوَنُّوْا إِلَى اللَّهِ حِينَ آتَاةَ الْوُزُونَ
لَعَلَّكُمْ تَقْلِقُونَ ﴿٥٠﴾

33. Na twaai iveti sya ndiwa kuma kaf wenyu, na ngombo syenyu sya aŭme na ngombo syenyu sya aka *ila syaŭle nŭ kŭŭaaanŭhw'a*. Ethwa mo nŭ nga, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamamanthŭa nzŭa sya ūtethyo kuma mumonŭ Wake; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ Mŭnengani-Mŭlau, Umanyi-W'onthe.

وَأَنكُمُ الْآيَاتِي مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ
وَمَا بِكُمْ لَأَن تَكُونُوا فُقَرَاءَ يُعْزِمُهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ
وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٠﴾

34. Na asu ala matekwona *syIndū* *sya* mūtwaano nīmaŋŋite nī kwŋyŋkalya me atheu ene, kūvika Ngai Mwene Vinya W'onthe amanenge syIndū nthŋnī wa mumo Wake. Na ngombo ŋla yŋkwenda valŋa wa ūthasyo nŋndū wa kūnyivya ūkoombo, iandŋkŋei ethwa nīmŋkwona ūseo nthŋnī wasyo na inengei kuma ūthw'iinī ūla *kwa ūla w'o* nī wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla We ūnenganŋite ūlŋlŋ wenyu. Na mŋikamaingŋŋsye athŋkŋmī menyū nthŋnī wa thayŋ mŋuvuku *kwa kŋmaia mo mate atwae* ethwa mo meenda kwŋkala me atheu, nŋkana inyw'ŋ mŋtonye kŋmantha nzŋa ya thayŋ ūŋ wa yu. Indŋ ethwa ūmwe akamaingŋŋsya mo, Indŋ ŋtina wa kŋingŋw'a kwŋo Ngai Mwene Vinya W'onthe akeethwa Mŋekanŋi *na* Mwene tei *kwŋo*.

35. Na Ithŋŋ nŋtŋtheetye Mŋsoa Mŋtheu kwenyu, na ngelekany'o ya asu ala mavŋŋte mbee wenyu, na ūtao *kwa akŋi-ma-Ngai*.

LUKU 5

36. Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Kyeni kya matu na nthŋ. Ngelekany'o ya kyeni Kyake nī ta ūvya ūla ūthinŋkŋtwe taa nthŋnī waw'o. Taa ūsu naw'o wŋ kŋsisyonŋ. Nakyo kŋsisyo kŋŋekala ta ndata ŋkŋtisatisa. Yakanŋtw'e kuma kwa mŋtŋl----- mŋŋathime wa mŋthata---- ūte wa umŋlonŋ kana ūthŋŋlonŋ ūla mauta maw'o me vakuvŋ kwakana ona mwaki ūtaŋvikŋe. Kyeni ūlŋlŋ wa kyeni! Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋtŋngoeasya kyeni Kyake *kwa ūla We* wendaa. Na Ngai

وَلَيْسْتَ غَفِيرٌ الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ رِجًا حَاحَةً يُغْنِيهِمْ
اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِنْكُمْ
أَيُّكُمْ فَكَأَيُّهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا وَأُولَئِكَ
مَنْ قَالَ اللَّهُ الَّذِينَ أَنْكُرُوا فَتَيَّبْتُمْ
عَلَى الْبَعَاءِ إِنْ أَرَدْتُمْ تَحْصُنَا لَتَبْتَغُوا عَرْضَ الْبَعْدِ
الَّذِينَ يَكْرَهُهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ الْكَرَاهِيْنَ
غَفُورٌ رَحِيمٌ ③

وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ آيَاتٍ مُبِينَاتٍ وَمَثَلًا لِمَنْ الدِّينِ
يَخْلُوا مِنْ قَبْلِكُمْ وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ④

اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا
مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ
دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ
وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيئُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ
كَأَنَّ نُورَ عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ

Mwene Vinya W'onthe nūmanengae ando ngelekany'o, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nūsyisī syīndō syonthe nesa vyō.

وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

37. Kyeni kīl yu nīkyakene nthīnī wa nyūmba ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūtw'īte kana nīsyakūnēnv'wa na kana syītwā Yake yīlilikanīlwe nthīnī wasyo. Na Mūtafei We nthīnī wasyo ma-kīloko na ūya mawīloo;

فِي يَوْمٍ أَذِنَ اللَّهُ أَنْ تَرْفَعَ وَيُذَكِّرَ فِيهَا أَسْمَاءُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْأُفْدَى وَالْأَصَالِ

38. Andō ala mataalyūlawa nī ūtandīthya kana ūthoosya wa syīndō makolwa nī ūlilikany'o wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na ūsyāūsya wa Mboya, na ūūvi wa Saka. Mo nīmakīlaa mūthenya ūla ngoo na metho ikathingithangw'a.

رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ

39. Nīkana Ngai Mwene Vinya W'onthe amanenge mūthīnzīo woo ūla mūseo vyō wa meko moo, na amaingīvīsyē syīndō kuma mumonī Wake. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe amūnengae ūla w'onthe We wendaa vate kīthimo.

لِيَجْزِيَ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَزَيِّدَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

40. Na ta ūlōlō wa asu ala matetīkīlaa, meko moo nī ta kyuu kya kīw'ū kīla kīkengaa weūnī. Ūla wīna waūni akasūanīa nī kīw'ū, īndī avika vala kīl, akīthīa nī vathei. Na we amwīthīaa Ngai Mwene Vinya W'onthe vo, Ūla ūmūūvaa we ūtalo wake; na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-Mītōkī kwa kūtalā.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّلَمَانُ مَاءً خَمَضًا وَإِذَا حَادَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا وَوَجَدَ اللَّهَ عِنْدَهُ فَوَفَّاهُ حِسَابَهُ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ

41. Kana meko moo nī ta kīvindu kīnene mūno ūlōlō wa ūkanga mūnene na mūliku, kīla kīvw'tkawa nī kītulumo, vala itulumo syūkīlaa ūlōlō wa itulumo, ūlōlō wakyo ve mathweo, kīvindu kīyīllanīlye ngoi ūlōlō wa ngoi. Yīla we

أَوْ كَظُلُمٍ فِي بُحْرِ لَيْلٍ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَحَابٍ ظَلَمْتُ بَعْضَهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكَدْ يَرَهَا وَمَنْ لَمْ يُجْعِلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ

watamb00kya kw'oko kwake, akwona na vinya; na ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūtamŭnengae kyeni—vai kyeni ona vanini.

LUKU 6

42. We nowonaa kana nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla ndaŭa Syake itanŭawa nĩ onthe ala me matunĩ na ūlŭ wa nthĩ, na ota ūu, nyunyi itamb00kĩtye nthwau syasyo? Kĩla kĩmwe nkĩsĩ nzla yakyo ya mboya na ndaŭa. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ nesa ūnd0 mo mekaa.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنِ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَالظِّلُّ صَفِيَّتٌ كُلُّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ وَتَسْبِيحَهُ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ۝

43. Na ūsumbĩ wa matu na nthĩ nĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na ūalŭko ūkeethwa kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ۝

44. We nowonete kana Ngai Mwene Vinya W'onthe amatwaa mathweo, na ūndĩ We aimakwatany'a vamwe, na aimomba mbumbu na ūkyona mbua yuŭte kuma katĩ wamo? Na We nŭtheasya mathweo kuma ūtunĩ mailyĩ ta ūlma nthĩnĩ wamo ve mbua ya mavia, na ūndĩ We nŭmŭkŭnaa nayo ūla We wendaa, na nŭmĩvetangaa kuma kwa ūla We wendaa. Nĩ vakuvĩ kyeni kya ūtisi kŭvulya woni wa metho moo.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُرْسِئُ سَمَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ
يَجْعَلُهُ رُكَّامًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ وَ
يُنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُحِيطُ
بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَصْرِفُهُ عَنْ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَآ
بَرْدِهِ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَارِ ۝

45. Ngai Mwene Vinya W'onthe akŭanasya ūtukŭ na mŭthenya. Vate nzika, nthĩnĩ wa ūnd0 ūu ve ūmanyĩsyo kwa asu ala mena metho.

يَقْلِبُ اللَّهُ الْيَلَّ وَالتَّهَارَاتِ فِي ذَلِكَ لَوَبْرَةٌ
لِأُولِي الْأَبْصَارِ ۝

46. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩŭmbĩte kĩla nyam0 kuma kĩw'ŭnĩ. Katĩ wasyo ve imwe ila iendaa na mavu

وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَّاءٍ فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي

masyo, na katl wasyo ve ila iendaa na maaũ elĩ, na katl wasyo ve *ila* iendaa na maaũ ana. Ngai Mwene Vinya W'ontho ombaa klla We wendaa. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho E-na vinya wa kwĩka maũndũ onthe ala We wendaa.

عَلَىٰ بَطْنِهِ وَمِنْهُمْ مَّنْ يَتُخَّصِمُ عَلَىٰ رَجُلَيْنِ وَهُمَا مَتَّحَتَانِ يَوْمَئِذٍ
يَتُخَّصِمُ عَلَىٰ آرَاحٍ يَخْلَقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٦٠﴾

47.Ow'o, Ithyl nřtũtheetye Syama Ntheu. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho amũtongoeasy ūla We wendaa nzĩanĩ ūla ya w'o.

لَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ مُّبِينَاتٍ وَاللَّهُ يَهْدِي مَن يَشَاءُ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٦١﴾

48.Namo maasya, 'Ithyl nřtũmwĩtkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'ontho na Mũtũmwa, na ithyl nřtwĩw'aa,' na ĩndĩ ĩtina wa ūu, amwe moo nĩmaalyũkaa. ĩndĩ asu ti etĩkĩli.

وَيَقُولُونَ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَخْتَوِلُ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ مَّنْ يَبْغِي ذَلِكَ وَمَا أُولَٰئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٢﴾

49.Na yĩla mo meetwa kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho na Mũtũmwa Wake nĩkana we atonye kũmatw'ĩla katl woo, wee! Nguthu ĩmwe yoo nĩalyũkaa ĩkasyoka.

وَلَٰذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٦٣﴾

50.Na ethwa *mo mesũanĩ* kana ū-w'o wĩ ngalĩ ūla yoo, mokaa kwake masembete mena wĩnyivyoo *w'ontho*.

وَإِنْ يَكُنْ لَهُمُ الْحُكْمُ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ ﴿٦٤﴾

51.Uu nũndũ vena ūwau ngoonĩ syoo? Kana mo mena nzika, kana mo komeũkĩla makyona kana Ngai Mwene Vinya W'ontho na Mũtũmwa Wake akeethwa ate mũlũngalu kwoo? Aiee, mo nĩmo-ene eki-ma-naĩ.

إِنِّي قُلُوبُهُمْ مَّرْضَىٰ أَمَّا تَابُوا أَمْ يَخَافُونَ أَنْ يَحِيفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولَهُ بَلْ أُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٦٥﴾

LUKU 7

52.Kwĩka kwa etĩkĩli, yĩla mo meetwa kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho na Mũtũmwa Wake nĩkana We atonye kũmatw'ĩla katl woo, mo maasya tũ,

إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٦٦﴾

'Ithyl nltw'lw'aa na nltwltk'laa.' Na mo nimo ala makafila.

53. Na ūla ūmw'lw'aa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa Wake, na ūmūk'laa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na ūmwosaa We ta ngao ya kw'isila, asu nimo ala makasinda.

وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَّقِ اللَّهَ مَا رَآهُ
هُمُ الْفَائِزُونَ ⑤

54. Namo mev'laa na Ngai Mwene Vinya W'onthe na ithitū syoo sy' vinya kana, ethwa We nūkūmeyila mo, vate nzika, mo nime kūthi. Asya, 'Mūikevite; kila k'kwendeka n'lw'wa w'o ūndūn' ūla wa w'o. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe n'lw'la nesa vyū ūndū inyw'lw' mw'kaa.'

وَأَقْسُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْدِيكُمْ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ
قُلْ لَا تَمْسُوا ظَمَامَ مَعْرُوفَةٍ إِنْ اللَّهَ خَيْرُ مِمَّا
تَعْمَلُونَ ⑥

55. Asya, 'Mw'lw'ei Ngai Mwene Vinya W'onthe, na mw'lw'ei Mūtūmwa.' Na ethwa mo nimekūalyōka Indī lilikanai, ūla ona w'wa w'kaa ūu n'we ūkakūlw'a k'la ki'twe nth'ni wake, otondū nenyu mūkakūlw'a k'la ki'twe nth'ni wenyu. Na ethwa inyw'lw' n'lmūmw'lw'a we, mūkatongoew'a nesa. Na Mūtūmwa ti mūōngam'li Indī no ūeti w' ūthein' wa Utūmane.

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ إِنْ تُولُوا قَانًا
عَلَيْهِ مَا حِلٌّ وَعَلَيْكُمْ مَا حِلٌّ لَكُمْ وَإِنْ تُطِيعُوا
تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْبَيِّنُ ⑦

56. Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmathite asu kat' wenyu ala met'k'laa na kw'ka meko maseo kana We vate nzika, akamatw'k'ithya mo Ati'wa ūlū wa nthi, tondū We wamatw'k'ithise Ati'wa kat' wa asu ala ma' mbee woo; na kana We vate nzika, akam'ūlūm'ilya nd'ni yoo ūla We ūm'nyuvite kwoondū woo; na kana We vate nzika, akamanenge mo ūsūv'lo na mūuo amakūan'isye ūtina wa w'ia woo; mo makanthait'haa Nyie, namo

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ
قَبْلِهِمْ وَلَيُبَئِّيَنَّهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ
وَلَيُخَيِّرَنَّ لَهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ أَمَّا يَعْذِبُ وَيُنْزِلُ
لَا يَشْرِكُونَ فِي شَيْءٍ مَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ
هُمُ الْفَاسِقُونَ ⑧

maikambianany'a Nyie na kIndu ona
kIva. IndI ūla ona wIva ūtena mūvea
Itina wa ūu, mo makeethwa mbaa matū.

57.Na syaŋŋsyai Mboya na Ivai Saka na
mwIw'ei Mōtūmwa, nIkana mūtonye
kwIw'Iwa tei.

58.Mōikasūanŋe kana asu ala matetIklIlaa
nImatonya kwananga *kIleelo Kitū* Iōlū
wa nthI; wIkalo woo nI IianI-ya-Mwaki;
na nI vandū vathūku mōno va kūthūmūa.

LUKU 8

59.Inyw'I ala mwItIklIlaa! Ekai ala moko
menyu ma aūme mamaŪngamŋe, na ala
menyu matanamba kūvikIla ūima woo,
mamwItye inyw'I ūthei katatū *mbee wa
matanalika nthInIwa nyŪmba syenyu* sya
nthInI; mbee wa Mboya ya kIko na yIla
inyw'I mūkumya ngūa syenyu
katambaanga yIla kwI ūvyūvu, na Itina
wa Mboya ya ūtukū. *Aa nI* mavinda
atatū ma kImbithI kwenyu. *Mavinda* ala
angI eka aa, vai ūthūku kwenyu kana
kwoo; nŪndū makekalaa maithyŪlŪlŪka
vaa na vaa mamwetele inyw'I, amwe
menyu maimathŪkŪma ala angI. Uu
nIw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe
ŪmŪtheasya inyw'I MIsa; nŪndū Ngai
Mwene Vinya W'onthe nI Umanyi-
W'onthe, Ula-MŪI.

60.Na yIla syana katI wenyu syavikIla
ūima wasyo, ona syo ota ūu nomŪvaka
syItye ūthei, tondū asu ala *mawetetwe*
vau mbee meetisye ūthei. Uu nIw'o
Ngai Mwene Vinya W'onthe
ŪmŪtavasya inyw'I ūtheinI mIao Yake;

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاطِيعُوا الرُّسُولَ
لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٥٧﴾

لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ
يَعْلَمُ مَا فِيهِمْ الْغَائِبُ وَلَيْسَ الْبَصِيرُ ﴿٥٨﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَيْسَ أَذِنُكُمْ الَّذِينَ مَلَكَتْ
أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثٌ
مَرَّتٍ مِنْ قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ
مِنَ الظَّهِيرَةِ وَمِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْدَةٍ
لَكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَ هُنَّ
طَوْفُونَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ
اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٩﴾

وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَأْذِنُوا كَمَا
اسْتَأْذَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ
آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٦٠﴾

na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ
Umanyi-W'onthe, Mũĩ.

61. *Ilo* wa iveti ila ngũũ, ila ivĩĩte
ĩvinda ya kũtwawa, vai ũthũku ũlũ
wasyo kũvetanga ngũa syasyo ila sya
ũlũ ũtee ĩndĩ iikanyonany'e ũtheinĩ
mawanake masyo. Na ethwa syo
nikwenda kwĩthwa na ũsũvĩo mbee wa
kũsũvĩa ũtheu wasyo nĩ ũseo mũno mbee
kwasyo. Na Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩ Wĩw'i-W'onthe, Umanyi-
W'onthe.

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النَّسَاءِ الرَّبَعُ لَا يَقْبَلُونَ زَكَاءًا
فَلَيْسَ لَهُنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ
مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَّهُنَّ
وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٥١﴾

62. Vai ũthũku kwa kĩlalinda na vai
ũthuku kwa kĩema ona vai ũthũku kwa
ũla mũwau ona kwenyu ene, ethwa
nĩmũkũya ĩlu nthĩnĩ wa nyũmba syenyu
ene kana sya maaĩthe menyu kana
nyũmba sya maa nyinyia menyu, kana
nyũmba sya anaa nyinyia menyu, kana
nyũmba sya eĩtu a nyinyia menyu, kana
nyũmba sya eĩtu a nyinyia ma maaĩthe
menyu, kana nyũmba sya eĩtu ma
nyinyia ma maa nyinyia menyu, kana
kuma kwa ala mbungũo syĩ mokonĩ
menyu, kana nyũmba ya mũnyanyae
wenyu. Vai ũthũku kũya vamwe kana
kũya mũtaanĩsyee. ĩndĩ yĩla mwalika
nyũmba, kethyai andũ menyu, na ngethi
sya mũuo, ngethi kuma kwa mwĩai
wenyu, syusũĩte maũathimo na ũtheu.
Uu nĩw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe
ũmũvuanĩasya inyw'ĩ mĩao, nĩkana
mũtonye kũmanya.

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا
عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ
بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ أَوْ
بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَعْمَالِكُمْ
أَوْ بُيُوتِ عَمَّتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَلِكُمْ
أَوْ مَا مَلَكَتُمْ أَيْمَانَكُمْ أَوْ صَدَقْتُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ
جُنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوا جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا فَإِذَا دَخَلْتُمْ
بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ هَٰذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ
مُبْرَكَةٌ طَبَقَةٌ مِمَّا بَدَّلَ اللَّهُ يَوْمَ النَّبَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ
يَعْقِلُونَ ﴿٥٢﴾

LUKU 9

63. Nĩw'o, etĩkĩli ma w'o nĩ ala metĩkĩlaa
Ngai Mwene Vinya W'onthe na
Mũtũmwa Wake na ala mataendaa

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا

matetŵye ūthei kuma kwake yŵla mo me nake nŵndŵ wa ūndŵ wa vata ūmakony'e ūla ūmaetete onthe vamwe. Vate nzika, asu ala metasya ūthei kwaku we, nŵmo asu ala *ow'o* metŵkŵlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŵtŵmwa wake. Kwa ūu, yŵla mo makwŵtya we ūthei, nŵndŵ wa ūndŵ woo, manenge ūthei asu ala we ūkwenda, katŵ woo na metŵsye ūkeko kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵ Mŵekanŵi Mŵno Vyŵ, Usŵŵtwe nŵ tei.

كَانُوا مَعَهُ عَلَىٰ أَمْرٍ جَامِعٍ لَّمْ يَذْهَبُوا فِي يَتَادُونَ
إِنَّ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَكَ أَتُوبُكَ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ

بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ قَدْ آتَيْنَاكَ لِيُغْضِبَ شَأْنَهُمْ
فَإِنْ لَّمْ يَنْتَ مِنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمُ اللَّهُ إِنَّ
اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ⑤

64. Mŵikatw'ŵkŵthye wŵtano wa Mŵtŵmwa ta ūndŵ ūmwe na ūmwe wenyu aimwŵta ūngŵ. Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵmesŵ asu ala mevithaa na kŵmbithŵ. Kwa ūu, ala maleaa kwŵw'a mwŵlao Wake nŵmeesŵvŵe thŵna ndŵkese kŵmethŵa kana kŵkwatwa nŵ ūsilŵlo wŵ woo.

لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدِّ عَابٍ بَعْضُكُمْ بِبَعْضٍ
قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًا فَلْيَحْذَرِ
الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرٍ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ
يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ⑥

65. Ithukŵsyei inyw'ŵ! Nŵ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe ila syŵ matunŵ na ŵŵlŵ wa nthŵ. Nŵw'o, We nŵwŵsŵ ūndŵ inyw'ŵ mŵilyŵ. Na mŵthenya ūla mo makatŵngwa Kwake We, We akamamanyŵthya ūndŵ mo meekie. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵwŵsŵ kŵla kŵndŵ nesa vyŵ.

إِلَّا أَنْ يَلْعَنُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قَدْ يَعْلَمُ مَا أَنْتُمْ
عَلَيْهِ وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ إِلَيْهِ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا وَاللَّهُ
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ⑦

سُورَةُ الْفُرْقَانِ مَكِّيَّةٌ

AL - FURKAAN
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula-Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

2. Kũathimwa nĩ Ula ũtheetye
Kĩvathũkany'a kwa mũthũkũmi Wake,
nĩkana we atonye kwĩthwa e
Mũkaanany'a kwa andũ ma nthĩ
syonthē-----

3. We Ula ũsumbĩ wa matu na nthĩ nĩ
Wake. Na We ndeyoseete mwana We-
Mwene, na nde mũtindany'a ũsumbĩnĩ,
na nĩũmbĩte kĩla kĩndũ, na nũkĩyĩfafe
kĩthimo *kyakyo* kwa w'o.

4. Indĩ mo nĩmosete ngai ingĩ ũtee Wake,
ila itombaa kĩndũ Indĩ syo mbene nĩ
syũmbĩtwe, na ila itena ũtonyi wa kwĩka
naĩ kana kwĩtandĩthĩsya syo mbene na
itena ũtonyi ũlũlũ wa kĩkw'ũ kana thayũ
kana ũthayũũkyo.

5. Na asu ala matetĩkĩlaa maasya, 'Kĩĩ nĩ
vathei Indĩ nĩ ũvũngũ ũla we ũseũvĩtye,
na andũ angĩ nĩmamũtetheesye we
naw'o.' Ow'o, mo maetete ũla ũte-
ũlũngalu na ũla ũte-w'o.

6. Namo maasya 'Ii nĩ mbano sya tene;
na we nũsyĩandĩkĩthĩtye na
nĩwisomeawa kĩoko na w'loo.'

7. Asya, 'We Ula wĩsĩ kĩla kĩmbithĩ kĩ
matunĩ na ũlũlũ wa nthĩ nũyĩvuanĩtye-yo.
Nĩw'o, We nĩ Mũekanĩi-Mũno Vyũ,
Usũtwe nĩ tei.'

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ
الْعَالَمِينَ نَذِيرًا ۝

الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا
وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدْ
يَعْدِلُ ۝

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ
يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ أَنْ نَنْفَعَهُمْ شَيْئًا وَلَا نَضُرَّ
وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيَاةً وَلَا نُشُورًا ۝

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا إِفْكٌ افْتَرَاهُ
وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ فَقَدْ جَاءُوا ظُلْمًا وَ
زُورًا ۝

وَقَالُوا أَتَأْتِنَا بِالْكِتَابِ فَأَنْتَ تُنَادِي بِتِلْكَ
بُكْرَةً وَأَوَّلًا ۝

قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ۝

8. Namo maasya, 'Mötümwa 00 ailyĩ ata 0ndü 0nÜya İlu, na kwanganga maÜendelonĩ? Aleete kÜtheew'a mÜlaĩka nĩkĩ nĩkana atonye kwĩthwa e mÜkaanany'a e vamwe nake?

وَقَالُوا مَالِ هَذَا الرَّسُولِ يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَنْشَرِي فِي الْأَسْوَاقِ لَوْلَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مَلَكٌ فَيَكُونُ مَعَهُ ذَنْبِيرًا ۝

9. 'Kana kñandü kyaİle kwĩthwa kyekiw'e kÜla Üİ, kana kwake kwĩthİwe na mÜÜnda we akaİsaa nthİnĩ waw'o.' Na eki-ma-naİ maasya, 'Inyw'İ mÜatİlaa mÜndü mÜoe.'

أَوْ يُلْقَى إِلَيْهِ كَنْزٌ أَوْ تَكُونُ لَهُ جَنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَا وَقَالَ الظَّالِمُونَ إِن تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا ۝

10. Sisya Ündü mo meÜküñenge we ngelekany'o! Kwoondü wa Üu, mo nĩ athyoeuku na maitonya kwona nzİa.

انْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَتَّبِعُونَ سَبِيلًا ۝

LUKU 2

11. KÜathimwa nĩ We Ula, We akenda, akÜñenge maÜndü maseo mbee wa aa, onthe ---MÜÜnda İla İvİtİlaa tÜlÜsİ katİ wayo---na *ota Üu* nİÜküñenge we masÜmba ma kİ-Üsumbİ.

تَبَرَكَ الَّذِي إِنْ شَاءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِنْ ذَلِكَ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَيَجْعَلُ لَكَ قُصُورًا ۝

12. Aiee, Mo nİmaÜleaa Üla Saa, na kwa asu ala maÜleaa Üla Saa, İthyİ nİtÜseÜvİtye mwaki wakene.

بَلْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاعْتَدْنَا بِكُذِّبٍ بِالْآتَاءِ سَعِيرًا ۝

13. Na yİla w'o wamona me vandü vaasa mÜno, mo makeew'a Üthatu waw'o na kİuumo.

إِذَا رَأَوْهُمْ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ سَبَحُوا لَهَا فَتَنَّا وَزَفِيرًا ۝

14. Na yİla mo makekw'a vandü vavivinyanu nthİnĩ wa w'o, movanİtw'e vamwe mo makavoya vau kwoondü wa wanangİko.

وَإِذَا ألقُوا مِنْهَا مَكَائًا ضَيِّقًا مُقَرَّبِينَ دَعَوْاهُنَّ أَنْ تُبَوِّأْنَ لَهُنَّ مَكَائًا مِثْلَ مَا كُنَّ فِيهِ ۝

15. UmÜnthİ mÜikavoye kwoondü wa wanangİko Ümwe, İndİ voyai kwoondü wa mawanangİko maingİ.

لَا تَدْعُو الْيَوْمَ بُبُورًا وَاحِدًا وَادْعُوا بُبُورًا كَثِيرًا ۝

16. Asya, 'Vau nĩ vaseo kana nĩ Mũonda wa Tene na Tene, Ūla wathiwe ala alŪngalu? W'o Ūkeethwa mŪthĩnzio woo na wĩkalo.'

قُلْ أَذَلِكَ غَيْرُ أَمْرٍ جَنَّةِ الْخُلْدِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ
كَانَتْ لَهُمْ جَزَاءً وَصِيدًا ۝١٦

17. Mo makakwata kyonthe kĩla mo makenda vo, makĩkala vo Tene W'ontho. Nĩ Ūtianĩo kuma kwa Mwĩai waku, Ūkĩvoyewa mavinda onthe.

لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ خَالِدِينَ كَانَ عَلَى رَبِّكَ وَعْدٌ
مَسْئُولًا ۝١٧

18. Na mŪthenya Ūla We Ūkamombany'a mo na asu ala mamathaithaa vandũ va Ngai Mwene Vinya W'ontho, We akakũlya, 'Inyw'ĩ ninyw'ĩ mwamathyoekisye athũkũmi Makwa aa, kana nĩ mo-ene meevĩĩthiisye nzĩa?'

وَيَوْمَ يُخْشَرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
يَقُولُوا إِنَّمَا أَضَلَّتْكُمْ عِبَادِي هَؤُلَاءِ أَمْ هُمْ ضَلُّوا
السَّبِيلَ ۝١٨

19. Mo makasngĩa, 'Wĩ Mũtheu We! Ithĩĩ tũyaaĩĩtwe nĩ kwosa asũvĩi angĩ ateo We; ĩndĩ We nĩwamanengie mo na maaĩthe moo syĩndũ nzeo nthĩnĩ wa thayũ Ūũ kũvika moolwa nĩ Ūtao Waku na matwĩka andũ anangĩku.'

قَالُوا سُبْحَانَكَ مَا كَانَ يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَتَّخِذَ مِنْ
دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَاءَ وَلَكِنْ مَتَّعْتَهُمْ وَأَبَاءَهُمْ حَتَّى
نَسُوا الذِّكْرَ وَكَانُوا قَوْمًا بُورًا ۝١٩

20. ĩndĩ Ithĩĩ tũkamataavya athaithi ma mĩw'anano, 'Yu nĩ kũmũkenga mo mamũkengete kwĩanana nondũ inyw'ĩ mũneenete, kwoondũ wa Ūu, inyw'ĩ mũitonya kũwathũkĩa ūsilĩlo kana mũkona ūtethyo.' Na Ūla w'ontho ona wĩva wĩkaa ūthũku katĩ wenyu, Ithĩĩ tũkamũsamĩthya ūsilĩlo wĩ woo.

فَقَدْ كَذَّبْتُمْ بِمَا تَقُولُونَ فَمَا تَسْتَطِيعُونَ صَرْفًا
وَلَا نَصْرًا وَمَنْ يَظْلِمِ فِينَكُمْ نُذِقْهُ عَذَابًا
كَبِيرًا ۝٢٠

21. Na Ithyl tūyaamatŭma Atŭmwa mbee waku we ateo mo nīmaīsaā līu na nīmangangaa moendelonī. Na Ithyl nītŭmatwīkīthasya amwe ūtato kwa ala angī. Inyw'ī Indī nomwīyŭmīlasya? Na Mwīai waku nī Woni-W'onthe.

وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَنْشَوْنَ فِي الْأَسْوَاقِ وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ فِتْنَةً أَتَصْبِرُونَ وَكَانَ

رَبُّكَ بِصِيرَةٍ ۝

LUKU 3

22. Na asu ala matamanthaa ūmbano Naitŭ Ithyl maasya, 'Ithyl tŭleaa kŭtheew'a alaīka nīkī? Kana Ithyl tŭleaa kŭmwona Mwīai waitŭ nīkī? Vate nzika, mo nī ang'endu mŭno katī woo ene na nīmakīlīte mīvaka mŭno vaasa vyŭ.

وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْمَلَكَةُ أَوْ نَرَى رَبَّنَا لَقَدْ اسْتَكْبَرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ وَعَتَوْا كِبِيرًا ۝

23. Mūthenya ūla mo makamona alaŋka--vaikethwa na ūvoo mūseo kwa avītany'a mūthenya ūsu; na mo makaasya, 'Takethwa nīvethīwa kīsiŋi kīnene!

يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَلَائِكَةَ لَا بُشْرَىٰ يَوْمَئِذٍ لِلْمُجْرِمِينَ
وَيَقُولُونَ حِجَابًا مَّحْجُورًا ﴿٢٣﴾

24. Na lthyī tūkathiŋkīŋa kīŋa meko moo ala mo meekie na kūmatwīkīthya kītoō kya mūthanga kīnyaŋku.

وَقَدْ مَنَّآ إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً
مَّنْثُورًا ﴿٢٤﴾

25. Na ekali-ma-Itunī makeethwa vaseo mūthenya ūsu ūndū ūkonie wīkalo woo na vaseo mūno vandū voo va kūthūmūa.

أَصْحَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُّسْتَقَرًّا وَأَحْسَنُ
مَقِيلًا ﴿٢٥﴾

26. Na mūthenya ūla itu yīkatūanw'a vamwe na mathweo, na alaŋka makatheew'a kwa ūtalo mwingī.

وَيَوْمَ تَشْقَىٰ السَّمَاءُ بِالْغَمَامِ وَتَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ
تَنْزِيلًا ﴿٢٦﴾

27. Usumbī wa w'o mūthenya ūsu ūkeethwa wī wa Ngai ūla ūsūŋtwe nī ūlau; na ūkeethwa wī mūthenya mūmū kwa alei.

أَلَمْ يَكُنْ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ لِلرَّحْمَنِ وَكَانَ يَوْمًا عَلَى
الْكَافِرِينَ عَذَابًا ﴿٢٧﴾

28. Isŋvīēi mūthenya ūla mwīki-wa-naī ūkaŋmanga syaa sya moko *atetethya*; we akaasya, 'Takethwa nyie nīnakinyie nzīanī īmwe na Mūtūmwai!'

وَيَوْمَ يَعْصُفُ الظَّالِمُ عَلَىٰ يَدَيْهِ يَقُولُ يَلَيْتَنِي اتَّخَذْتُ
مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا ﴿٢٨﴾

29. 'Aa, woo nī wakwa nyie! Takethwa nyie ndyaamŋtwīkīthya ona ūmwe ta mūnyanyawa!

يُوَلِّقُنِي يَلَيْتَنِي لِمَ اتَّخَذْتُ لِقَاءَ خَلْقٍ سَبِيلًا ﴿٢٩﴾

30. 'We nīwanthyoekisye nyie ītina wa kūvikīwa nī Kīlīlikany'a.' Na Satani nī mūtiani mūnene mūno wa mūndū.

لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي، وَكَانَ
الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَذُولًا ﴿٣٠﴾

31. Na Mūtūmwai akasya, 'Ame Mwīai wakwa, andū makwa nīmamītwīkīthysye Kulani īno ta kīndū kītie.'

وَقَالَ الرَّسُولُ يَرْبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا ﴿٣١﴾

32. Uu nŵ'o Ithyī twamūseūvīsyē kīla Mwathani mūmaitha kuma katī wa ene-naī; na Mwīlai waku nŵlānīte kwīthwa ta Ndongoi na Mūtetheesya.

وَكُنَّا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ وَكَفَّ
رَبِّكَ هَٰذَا بِآيَاتِهِ وَتَوَكَّلْ ۚ

33. Na asu ala matetīkīlaa maasya, 'Kulani yalelle kūvuanw'a kwake oyīmwe nīkī?' Ithyī nŵmūvuanītye yo ūu nīkana tūtonye kwīkīla ngoo yaku vinya nayo. Na Ithyī nŵtūmyalanītye na walany'o ūla mūseo vyū.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً
وَاحِدَةً كَذَلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ وَرَتَّلْنَاهُ
تَرْتِيلًا ۚ

34. Namo maikūeteae we ngelekany'o īndī Ithyī tūŋengae we ūla w'o na ūtavany'a ūla mūseo vyū.

وَلَا يَأْتُونَكَ بِشَيْءٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ
تَفْسِيرًا ۚ

35. Asu ala makombanw'a matulītye-ndu na mothyū moo lianī-ya Mwaki---mo makeethwa me ūthūkunī mūnene mwīkalonī woo, na me athyoeku mūno vyū kuma nzīanī ūla ya w'o.

الَّذِينَ يُخَشِّوْنَ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ
سَرْمَكَاثًا وَأَضَلُّ سَبِيلًا ۚ

LUKU 4

36. Ithyī nŵtwamūnengie Mose Ivuku, na nŵtwamūnyuvie vamwe nake mwanaa nyinyia wake Aluni ta mūtetheesya wake.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَا مَعَهُ أَخَاهُ هَارُونَ
وَنَزَّلْنَا ۚ

37. Na Ithyī twamea; 'Endai inyw'ī mwī elī kwa andū ala maleete Mīsoa Yaitū;' īndī Ithyī nŵtwamanangie mo, wanangīko mūnene.

فَقُلْنَا أَذْهَبْنَا إِلَى الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَذَرْنِهِمْ
تَذْمِيرًا ۚ

38. Na ta kwa andū ma Noa yīla mo maleile Atūmwa, Ithyī nŵtwamathitisye mo ta Kyama kwa mbaa-andū onthe. Na Ithyī nŵtūseūvītye ūsilīlo wī woo kwoondū wa eki-ma-naī.

وَقَوْمٌ نُّوحٌ لَّنَا كَذَّبُوا الرَّسُلَ أَغْرَقْنَاهُمْ وَجَعَلْنَاهُمْ
لِلنَّاسِ آيَةً ۚ وَاعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ عَذَابًا أَلِيمًا ۚ

nIwendete, ethIwa akIŋgamisye ki. Na
IndI IthyI tŋyItwIkIthasya syua kwIthwa
ndongoi yakyo.

47.Na IndI IthyI nItŋkIkusasya
kwelekela Kwitŋ-ene, kŋkusya
kŋvŋthŋ.

ثُمَّ قَبَضْنَاهُ إِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا ۝

48.Na We nI We Ula ŋtw'IkIthItye
ŋtŋkŋ kwIthwa kIndŋ kya kŋmŋvw'Ika
inyw'I, na Ula ŋseŋvItye too kwoondŋ
wa ŋthŋmŋŋ, na We nŋseŋvItye
mŋthenya kwoondŋ wa kŋamŋkwa.

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْيَمْلَ لِبَاسًا وَالنَّوْمَ سُبَاتًا
وَجَعَلَ النَّهَارَ نُشُورًا ۝

49.Na We nI We Ula ŋtŋmaa kIseve ta
ŋvoo mŋseo mbee wa tei Wake, na IthyI
nItŋtheeasya kIw'ŋ kItheu kuma ItŋnI,

وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ
وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا ۝

50.NIkana IthyI tŋtonye kŋnengane
thayŋ nakyo kwa nthI ila ngw'ŋ, na
kŋmInenge kya kŋnyw'a kwoondŋ wa
kyŋmbe kiitŋ—ng'ombe na andŋ kwa
ŋtalo mwingI.

لِنُخْرِجَ بِهِ بَلَدَةً قَيْنًا وَنُفِيقَهُ وَمَا خَلَقْنَا أَنْعَامًا
وَأَنَاسًا كَثِيرًا ۝

51.Na IthyI nItŋmavuanIsye Kulani katI
woo na nzIa nyingI syI kIvathŋkany'o
nIkana masŋvIe, IndI andŋ aingI mŋno
moo nImaleaa kIla kIndŋ ateo ŋlei.

وَلَقَدْ صَرَّفْنَاهُ بَيْنَهُمْ يُدْكَرُونَ ۝ فَآبَى أَكْثَرُ
النَّاسِ إِلَّا الْكُفُورًا ۝

52.Takethwa IthyI nItwendie, IthyI vate
nzika, twIthwa twamŋkIlilye
Mŋkaanany'a kuma kIla mŋsyI.

وَلَوْ شِئْنَا لَافْتَحْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ بَابًا ۝

53.Kwa ŋu, mŋikamew'e alei, na
kaananIai namo nayo Kulani
kŋkaananIa kŋnene.

فَلَا تُطِيعُ الْكُفْرِينَ وَجَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَثِيرًا ۝

54.Na We nI We Ula ŋtŋmIte nganga iI
itheea, ŋmwe wIna kIw'ŋ kI mŋyo
kIminaa waŋnI, na ŋngI wIna kIw'ŋ kI

وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَ
هَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا
مَحْجُورًا ۝

mŭnyŭ na kŭ ōŭ; na kaŭ wasyo We
nŭwŭkŭŭte kŭvingo na tŭtŭ mŭnene.

55. Na We nŭ We Ula ōmŭmbŭte mŭndŭ
kuma kŭw'ŭnŭ, na nŭmŭseŭvŭsywe
ndŭŭ sya mŭkauŭ kwa kŭsyawa na
kwa kŭtwaanŭ; na Mwŭlai waku nŭ
Mwene-Utonyi W'onthe.

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا
وَصِهْرًا وَكَانَ رَبُّكَ قَدِيرًا ۝

56. Namo nŭmathaithaa ōtee wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe ila itatonya
kŭmeka nesa kana kŭmeka naŭ. Na
mŭlei mavinda onthe athŭkŭmaa
aimatw'ŭka asu ala mokitaa na
Mwŭlai wake.

وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا
يَضُرُّهُمْ وَكَانَ الْكَافِرُ عَلَىٰ رَبِّهِ ظَهِيرًا ۝

57. Na Ithyŭ tŭiŭtŭmŭte we ateo ta mŭeti-
wa-ŭvoo mŭseo na Mŭkaanany'a.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ۝

58. Asya, 'Nyie ndiŭmwŭtya inyw'ŭ
ŭtuvi kwoondŭ wa w'o, ateo ŭla ona
wŭva ŭnŭkwenda kwŭnyuvŭla atonye
kŭkwata nzŭa ya kwa Mwŭlai wake.

قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِلَّا مَن شَاءَ أَن
يَتَّخِذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ۝

59. Na we mŭŭkŭŭte Umwe Ula-Wŭ-
Thayŭ, Ula ŭtakusaa, na mŭtaŭe We na
ndaŭa Syake. Na We nŭwŭanŭe ta
Mŭmanyi wa naŭ sya athŭkŭmi Make,

وَنُوحِلْ عَلَىٰ النَّبِيِّ الَّذِي لَا يُؤْتَىٰ وَتَبَخَّ بِمُحَمَّدٍ
وَكَفَىٰ بِهِ يَذْنُوبٍ عَبَادٍ خَيْرًا ۝

60. We Ula woombie matu na nthŭ na
syonthe ila syŭ kaŭ wasyo nthŭnŭ wa
mavinda thanthatŭ, na ŭndŭ We aŭnŭka
We-Mwene Kŭvŭlanŭ-kya-Usumbŭ.
Ngai Ula Usŭŭtwe nŭ ŭlau, kŭlyai
kuma Kwake ta ŭmwe ŭla wŭŭŭ nesa.

الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا يَرَىٰ
آيَاتِهِمْ اسْتَوَىٰ عَلَىٰ الْعَرْشِ الرَّحْمَنُ قَسَلُ بِهِ
خَيْرًا ۝

61. Na yŭla mo matavw'a, 'Inyivyeyi kwa
Ngai-wa-Ulau,' makŭlasya, 'Na Ngai-
wa-Ulau nŭŭ?' Ithyŭ tŭkeeniyivŭasya o
kŭla ona kŭva we watŭtavya?' Na ŭu
w'o nŭmŭngeleelaa ŭlei woo.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اسْجُدُوا لِلرَّحْمَنِ قَالُوا وَمَا الرَّحْمَنُ
فَأَسْجُدُوا لِمَا تَأْمُرُنَا وَزَادَهُمْ نُفُورًا ۝

LUKU 6

62. Kūathimwa nī We Ula weekie
sytkalo sya ndata itunī navo nīwīkīlīte
Syua na Mwei ila syelī itisaa.

تَبَرَّكَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا
سِرْجًا وَقَسْرًا مِيزًا ⑤

63. Na We nī We Ula ūseūvītye ūtukū
na mūthenya, kīla kīmwe kīfatīle kīla
kīngī, kwake we ūla wendaa kūlīlikana,
kana wendaa kwīthwa aitūnga mūvea.

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِّمَن أَرَادَ
أَن يَذَّكَّرَ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا ⑥

64. Na athūkūmi ma Ngai-Wa-Ulau nī
asu ala maendaa tūlū wa nthī mena
wīnyivyo, na yīla ala mate na ūmanyi
mamaneeny'a, mo maasya, 'Mūuo!'

وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَتُشَوَّرُونَ عَلَى الْآرْضِ هَوْنًا
وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا ⑦

65. Na ala maminaa ūtukū me mbee wa
Mwīai woo, matulītye-ndu na
maūngeme,

وَالَّذِينَ يَبِينُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا ⑧

66. Na ala maasya, 'Mwīai waitū,
vetanga ūsilīlo wa Mwaki kuma kwitū;
nūndū ūsilīlo wa vo nī wa kwīkalaa.

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ
إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ⑨

67. 'Vo nī vathūku mūno ta vandū wa
kūthūmūa na wīkalo;'

إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ⑩

68. Na asu ala yīla mekumya, mate
anangi kana ekathīlī, īndī mo nīmosaa
mwīkalo ūla wa katī.

وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ
بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا ⑪

69. Na asu ala matamwīkaīlaa Ngai ūngī
vamwe na Ngai Mwene Vinya
W'onthe, kana kūaa mūndū ūla Ngai
Mwene Vinya W'onthe ūvatanīte ateo
kwa ūlūngalu, ona kana kwīka ūlaalai,
na ūla wīkaa ūu, akakomana ūa ūsilīlo
wa naī.

وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ
النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ
وَمَن يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ⑫

70. ūsilīlo wīngīvītw'e kūndū kwīlī
kwoondū wake Mūthenyanī wa

يُضَعَفُ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَيَخْلُدُ فِيهِ
مُهَانًا ⑬

Uthay00kyo, na we akekalaa vo e
m0sonokye,

71. Ateo asu ala melilaa, na kwĩtkĩla na
kwĩka meko maseo; nũndũ ta kwa aa,
Ngai Mwene Vinya W'onthe akaaly0la
meko moo mathũku matwĩke meko
maseo; na Ngai Mwene Vinya W'onthe
nĩ Mũekanĩ-Mũno Vyũ, Usũftwe nĩ
tei.

إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ
يَبْدِلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا
رَحِيمًا ۝

72. Na asu ala melilaa na kwĩka meko
maseo, ow'o mo methi0aa kwa Ngai
Mwene Vinya W'onthe mena wĩlilo wa
w'o;

وَمَنْ تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَإِنَّهُ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ
مَتَابًا ۝

73. Na asu ala mataumasya 0kũsĩ wa
ũvũngũ na yĩla mo mesĩla vandũ ve
kĩndũ kĩthũku mavĩtĩlaa vo mena
ndaĩa;

وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ
مَرُّوا كِرَامًا ۝

74. Na asu ala, yĩla malilikanw'a
Mĩsoa ya Mwĩai woo, mataleaa
kũmĩw'a na kũmyona;

وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخَذُوا عَلَيْهَا
حُمًا وَعَيْنًا ۝

75. Na asu ala maasya, 'Mwĩai waitũ,
tũnenge ithyĩ 0tanu wa metho maitũ
kuma kwa iveti sitũ na syana, na
tũtw'ĩkĩthye kĩla 0mwe waitũ mũtongoi
kwa ala alũngalu.'

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا
ذُرِّيَّتًا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْ لَنَا لِسَانَ قَدِيرًا ۝

76. Nĩ ta asu, ala makanengwe kĩkalo
kĩtũũlu *Itunĩ* nũndũ mo maĩ omĩsya,
namo makathokw'a vau nthĩnĩ na ngethi
na mũuo.

أُولَٰئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرَّةَ بِمَا صَبَرُوا وَيُلَقَّوْنَ فِيهَا
نَجَاتٍ وَسُلَامًا ۝

77. Makĩkalaa vau nthĩnĩ. Vo nĩ vandũ
vaseo vyũ ta vandũ va kũthũmũa na ta
ũtũo.

خُلِدِينَ فِيهَا حَسَنَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ۝

78. Matavyei *alei*: 'Indi Tūlū wa mboya
yenyu *Kwake*, Mwīai wakwa
ndakamūsūvīa inyw'ī. Ow'o inyw'ī
nīmwaleile ūla w'o, na ūsilīlo wa ūlei
wenyu yu nūmwīkwatīla inyw'ī.

قُلْ مَا يَعْبُدُونَ إِلَّا أَنفُسُهُمْ فَذَرْهُمْ
حَتَّىٰ يَلِغُوا فِي سَبِيلِهِمُ ۚ وَلَٰكِن لَّيْسَ لَهُمْ شَيْءٌ عِندَ رَبِّهِمْ إِلَّا ضَلَالٌ كَبِيرٌ

سُورَةُ الشُّعَرَاءِ مَكِّيَّةٌ

AL - SHU'ARAA
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ Olau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ١

2. Taa Siin Miim. Mwene-Uuu, W'w'i-
W'onthe, Ngai MUmanyi wa syonthe.

طَسَمَ ٢

3. Ino nĩ Mĩsoa ya Ivuku Itheu.

يَا أَيُّهَا الْكَافِرِينَ ٣

4. Vangĩ we nũtonya kũkw'a we mwene
nũndũ wa kyeve kya kũlea kwĩtĩkĩla
kwoo.

لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ٤

5. Ithyĩ tũkenda, nĩtũtonya kũtheesya
Kyama kuma Itunĩ, nĩkana ngingo syoo
ikakumana mbee wakyo.

إِنْ تَشَاءْ نَنْزِلْ عَلَيْهِمِ مِنَ السَّمَاءِ آيَةً فَظَلَّتْ
أَعْيُنُهُمْ لَهَا خَضِيعِينَ ٥

6. Na vayũkaa Kĩlilikany'a kyeũ kwoo
kuma kwa Ngai-Wa-Ulau, Indĩ mo
nĩmaalyũkaa kuma vala kĩlĩ.

وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرِ مِنَ الرَّحْمَنِ مُحْدَثٍ إِلَّا
كَانُوا عَنْهُ مُعْرِضِينَ ٦

7. Mo ow'o, nĩmakĩtw'ĩkĩthĩtye kyo ta
kya ũvũngũ, na o mĩtũkĩ ũvoo wa kĩla
mo mavũĩaa ngũĩ Okamavikĩla.

فَقَدْ كَذَّبُوا فَسَيَأْتِيهِمْ أَهْبَاءُ مَا كَانُوا يَسْتَعْزِزُونَ ٧

8. Mo nomaalloeala nthĩ makona, nĩ imea
syĩana ata sya kĩla mũthemba ila Ithyĩ
tũmeetye nthĩnĩ wayo?

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الْأَرْضِ كَمَا أَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ قَبْلُ ذَرْبٍ
كَرِيمٍ ٨

9. Ow'o, nthĩnĩ wa ũndũ ũũ ve Kyama;
Indĩ aingĩ mũno ma aa maitonya
kwĩtĩkĩla.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ٩

10. Na nĩw'o, Mwĩai waku nĩ We
Mwene-Vinya, Usũtwe nĩ tei.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ١٠

LUKU 2

11. Na *lilikana* yŵa Mwŵai waku
wamwŵtie Mose *akyasya*, 'Enda kwa
andũ eki-ma-naŵi-----

وَرَأَى نَادَى رَبِّكَ مُوسَى أَنِ أَنْتَ الْقَوْمُ الظَّالِمِينَ ⑩

12. 'Andũ -ma-Valao. Mo nomakamũkŵa
Ngai?

قَوْمَ فِرْعَوْنَ أَلَا يَتَّقُونَ ⑪

13. Nake Mose asya, 'Mwŵai wakwa,
Nye nŵngũkŵa maikandũngŵthye nyie ta
mũkengani;

قَالَ رَبِّ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ ⑫

14. 'Na kŵthũi kyakwa ti kyaŵlu na ŵŵmŵ
wakwa nũthyomaa; kwa ōu, tũma ndeto
kwa Aluni.

وَيُضِيقُ صَدْرِي وَلَا يَنْطَلِقُ لِسَانِي فَأَرْسِلْ إِلَى
هَارُونَ ⑬

15. 'Na Nye nŵngwendeka nŵmo *nũndũ*
wa Ivŵtyo ŵna, kwa ōu, Nye nŵngũkŵa mo
nŵmatonya kũmbũaa.'

وَهُمْ عَلَى ذَنْبٍ فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ ⑭

16. Ngai aisye, 'Uu tiw'o, ŵndŵ endai,
mwŵ elŵ, mwŵna Syama Siitũ; Ithyŵ twŵ
vamwe nenyu *na* Ithyŵ nŵtwŵ'aa.

قَالَ كَلَّا فَذِهِمُ الْبَائِسُونَ إِنَّا مَعَكُمْ مُسْتَعِينُونَ ⑮

17. 'Kwa ōu, endai kwa Valao, na
mũkyasya, Ithyŵ twŵ Atũmwa ma Mwŵai
wa nthŵ syonthe.'

فَأَتَيْنَا فِرْعَوْنَ فَقُولَا إِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ⑯

18. 'Kũtavya we ōekane na Aana-ma-
Isilaeli maendany'e naitũ.'

أَنْ أَرْسِلَ مَعَنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ ⑰

19. *Valao* amakũlya, 'Ithyŵ tũyaakũea we
wŵ katŵ waitũ wŵ kaana? Na we
nŵwekalile myaka *mingŵ* katŵ waitũ
nthŵnŵ wa thayũ waku.

قَالَ أَلَمْ نَرْبِكْ نَيْنِئًا وَلِينِئًا وَكُنْتُمْ فِينَا مِنْ
عُمْرِكَ سِنِينَ ⑱

20. 'Na we nŵweekie kŵko kyaku kŵla
weekie, na we wŵ ōmwe wa ala
matatũngaa mũvea.'

وَفَعَلْتَ فَعَلْتَكِ الْبَنَى فَعَلْتَ وَأَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ⑲

21. *Mose* aisye, 'Nyie n̄neekie ūu
 ʔvindanʔ yu, na naʔ ūmwe wa ala
 mavʔtasya.

قَالَ فَعَلْتُهَا إِذَا وَأَنَا مِنَ الضَّالِّينَ ﴿١٧﴾

22. *Kwa ōu Nyie nīnaumie vala inyw'ī
mōī, ylla nyie namōkīie inyw'ī; Indī
Mwīai wakwa nīwanengie nyie ōtonyi
na ōī na andw'īkīīthya nyie ōmwē wa
Atōmwa.

وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٣٧﴾

23.'Na ūsu nīw'o ūseo ōla we wambŭkie
nyie na wambŭthya; na waitwīkīthya
Syana-sya-Isilaeli ngombo.'

وَتِلْكَ نِعْمَةٌ تَمُنُّهَا عَلَىٰ أَنْ عٰبَدْتَ بَنِي إِسْرَآءِيلَ ﴿٣٢﴾

24. Valao akūlilye, ‘Ngai wa nthĩ syonthe nĩ kyaŭ?

قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٢٠﴾

25. Mose amûsûng'lie, 'Nĩ Mwĩai wa matu na nthĩ na syonthe ila syĩ kaŋi wasyo syell, 'ethwa inyw'ĩ nĩmũkũũkĩĩa.'

قَالَ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِن كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿٢٥﴾

26. *Valao*   amakŭlya   ala
mamŭthyŭlŭlŭkŭlŭte,   'Inyw'ŭ
nomŭkwŭw'a?'

قَالَ لِمَنْ حَوْلَهُ إِلَّا تَسْتَبْعُونَ ﴿٧٦﴾

27.Mose aisye, 'Mwĩai wenyu, na Mwĩai wa maaĩthe menyu ala ma mbee.'

قَالَ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ ﴿٢٥﴾

28. Valao aisye, 'Kwa ūla w'o vyū, Mūtūmwa ūū wenyu ūla ūtumītwe kwenyu nī mūndū wa ndūūka.'

قَالَ إِنَّ رَسُولَكُمْ الَّذِي أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ لَمَجْنُونٌ ﴿٢٨﴾

29. Mose aise, 'Mwāi wa Umīlonī na Uthūlonī, na wa syonthe ila syī kaī wa syelī, takethwa inyw'ī nīmūmanyā.'

قَالَ رَبُّ الشَّرْقِ وَالْمَغْرِبِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنْ كُنْتُمْ
تَعْقِلُونَ ﴿٢٠﴾

30. *Valao* aisye, 'Ethwa we wĩmwosa
Ngai ũngĩ eka nyie vate nzika,
nĩngũkwĩka kololoni.'

قَالَ لِيْنِ اتَّخَذْتَ إِلَهًا غَيْرِي لَا جَعَلَكَ مِنْ
الْمَسْجُورِيْنَ ﴿٣﴾

31. Mose aisye, 'Kyaŭ, ona ethwa nyie
nŭkŭetee kŭndŭ kŭtheu!'

قَالَ أَوَلَوْ جِئْتُكَ بِشَيْءٍ مُّبِينٍ ٣١

32. Valao aisye, 'Indŭ kŭete, ethwa we
wŭneena w'o.'

قَالَ قَاتِلْ بِهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ٣٢

33. Kwa ūu, we nŭwekisyie ndata yake
nthŭ, na sisya! Yaŭ nzoka yenekee
ŭtheinŭ.

فَأَلْفَ عَصَاهُ فَإِدَاهِي نُبْحَانَ مُبِينٍ ٣٣

34. Na atambŭŭkya kw'oko kwake, na
sisya! Kweethŭiwe kwŭ kweŭ kw'ŭ
kŭkyoneka nŭ akw'ŭloeli.

فَنَزَعَ يَدَهُ فَإِدَاهِي يَبَصْرًا لِلتَّظَنِّينِ ٣٤

LUKU 3

35. Valao nŭwamatavisye anene make ala
mamŭthyŭlŭlŭkŭte we, Uŭ vate nzika, nŭ
mŭoi mŭŭ.

قَالَ لِلْمَلَاحِزَةِ إِنَّ هَذَا السَّجْرَ عَلِيمٌ ٣٥

36. 'We emantha kŭmumya inyw'ŭ nthŭ
ŭno yenyu na ŭoi wake. Yu inyw'ŭ
mwŭmuya ŭtao mwaŭ?'

يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ بِحُجَّتِهِ ٣٦
فَأَمْرُونَ ٣٦

37. Mo masŭngŭa, 'Mŭvete we na
mwanaa nyinyia kwa ivinda na ŭitŭmana
nthŭnŭ wa mŭsyŭ maketane,

قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَبْعَثْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ ٣٧

38. Ala, meŭkŭetee we kŭla mŭoi mŭŭ.'

يَأْتُوكَ بِكُلِّ سَحَابٍ عَلِيمٍ ٣٨

39. Kwa ūu aoi nŭmoombaniw'e vamwe
ŭvandanŭ yŭla yatw'ŭtwe mŭthenyanŭ
mŭtw'e.

فَجَمَعَ السَّحَرَةَ لِبَقَاةِ يَوْمٍ مَعْلُومٍ ٣٩

40. Na andŭ namo nŭmakŭlilw'e,
'Nŭmŭkŭmbana inyw'onthe vamwe,

وَقِيلَ لِلثَّائِسِ هَلْ أَنْتُمْ مُنْجَتِعُونَ ٤٠

41. 'Nŭkana ithyŭ tŭtonye kŭmaatŭa aoi
ethwa nŭmo asindi?'

لَعَلَّنَا نَشِيعَ السَّحَرَةَ إِنْ كَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ ٤١

42. Na yġla aoi mookie, mamOkŭlilye Valao, ithyġ tŭkakwata mŭthġnzġo ethwa nġtŭŭsinda?

فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالُوا لِيَزْعُونَ آيِنَ لَنَا لَاجِرًا
إِنْ كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ ۝

43. We aisye, 'ġ, na vate nzika ġndġ, inyw'ġ mŭkeethwa katġ wa asu ala mendatwe.'

قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ إِذَا لَينَ الْمُقَرَّبِينَ ۝

44. Mose amea, 'Yu, ġkyai inyw'ġ kġla mŭkwġkya.'

قَالَ لَهُمُ مُوسَى الْقَوْمَا أَنْتُمْ مَلْفُونُونَ ۝

45. Kwa ŭu mo nġmekisye ndii syoo, na masya, 'Kwa ndafa ya Valao, ithyġ nithyġ vate nzika tŭŭsinda.'

قَالُوا جَاءَهُمْ دَوْعِيَّتُهُمْ وَقَالُوا يَزْعُونَ
إِنَّا لَنَحْنُ الْغَالِبُونَ ۝

46. Na ġndġ Mose nġwekisye ndata yake, na sisya! Yamelya syonthe ila mo maseŭġtye.

فَأَتَى مُوسَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ۝

47. Kwoondŭ wa ŭu aoi nġmavalŭkilw'e nthġ matulġtye-ndu.

فَأَتَى السَّحَرَةُ سَجْدِينَ ۝

48. Namo maisye, 'Ithyġ nġtŭkwġtġkġla Mwġai wa nthġ syonthe,

قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْغَالِبِينَ ۝

49. Mwġai wa Mose na wa Aluni.'

رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ ۝

50. Valao amakŭlya, 'Inyw'ġ mwġmwġtġkġla we nyie ndamŭnengete ŭthei? We vate nzika, nġwe mŭnene wenyu ŭla ŭmŭmanyġtye inyw'ġ ŭoi. ġndġ nġmŭŭmanyu *umġmġo wa w'o*. Nyie vate nzika, ngatilanga moko menyu ngġkŭanasya kġla ngalġko, na vate nzika ngamwamba mŭkelany'onġ inyw'ġ inyw'onthe.'

قَالَ آمَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكُمْ إِنَّهُ لَكِبْرٌ لِّكُمْ
الَّذِي عَلَيْكُمْ الْبَيْحُ فَلَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ۝ لَا تَقْطَعْنَ
أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلَافٍ وَلَا وَصَلَتْكُمْ
أَجْمَعِينَ ۝

51. Namo maisye, 'Vai ŭthŭku, ithyġ tŭkasyoka kwa Mwġai waitŭ.

قَالُوا لَا هَبْزٌ إِنَّا إِلَى رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ ۝

52.'Ithyĩ twĩkwatya kana Mwĩai waitũ akatũkeka ithyĩ naĩ siitũ, nũndũ ithyĩ twĩ ma mbee katĩ wa etĩkĩli.

إِنَّا نَطْعُ أَنْ يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا خَطِيئَتَنَا أَنْ كُنَّا أَوَّلَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٢﴾

LUKU 4

53.Na Ithyĩ nĩtwamũvuanĩsyẽ Mose tũkyasya, 'Osai athũkũmi Makwa ũtukũ, vate nzika, inyw'ĩ mũkaatĩwa.'

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرِ بِآيَاتِي إِنْ كُنْتُمْ مُتَّبِعُونَ ﴿٥٣﴾

54.Na Valao atũma etani nthĩnĩ wa mũsyĩ makyasya,

فَأَرْسَلَ فِرْعَوْنُ فِي الْمَدَائِنِ خَاشِعِينَ ﴿٥٤﴾

55.'Aa nĩ nguthu nini,

إِنَّ هَؤُلَاءِ لَشِرْذِمَةٌ قَلِيلُونَ ﴿٥٥﴾

56.'Na nĩmatũthatĩtye ithyĩ;

وَرَأَاهُمْ لَنَا لَغَآظُونَ ﴿٥٦﴾

57.'Na ithyĩ twĩ nguthu nene yĩũmbanĩye vyũ na nĩtũsyaĩĩsyẽ.'

وَرَأَانَا لَجِيعٌ خُلْدُونَ ﴿٥٧﴾

58.Kwa ũu Ithyĩ nĩtwamaumisye mo mĩũndanĩ na mbulutiniĩ sya kĩw'ũ,

فَأَخْرَجْنَاهُمْ مِنْ جَنَّتٍ وَعَيْبُونَ ﴿٥٨﴾

59.Na inandũnĩ na wĩkalonĩ wa ndaĩa.

وَكُنُوزٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ﴿٥٩﴾

60.Uu ow'o nĩw'o kwailĩ; na Ithyĩ twainengane ta ũtiĩwa kwa Aana-ma-Isilaeli—

كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا بَنِي إِسْرَءِيلَ ﴿٦٠﴾

61.Namo nĩmaatĩĩe na nĩmamakwatie mo syua yĩkyuma.

فَاتَّبَعُوهُمْ فُضْرِقِينَ ﴿٦١﴾

62.Na yĩla nguthu isu ilĩ sya ita syoonanie Imwe na Ila Ingĩ anyanyae ma Mose maisye, 'Vate nzika, ithyĩ twĩ akwate.

فَلَمَّا تَرَأَىٰ الْجَمْعُ قَالَ أَفْحَبْ مُوسَىٰ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَذِبِينَ ﴿٦٢﴾

63.Aiee, mũikaneene ũu! Mwĩai wakwa e vamwe nakwa. We nũkũndongoesya nyie nesa.'

قَالَ كَلَّاهُ إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ ﴿٦٣﴾

64.Indĩ Ithyĩ nĩtwamũvuanĩsye Mose
tũkyasya, 'Kũna ũkanga nā ndata yaku.
Kavinda o kau ũkanga wataaniſya, na
kĩla kĩlungu kyooneka kĩyũmbĩte ta
kĩlma kĩnene.

فَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْبَحْرَ
فَانْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالظَّوْدِ الْعَظِيمَةِ ۝٦٤

65.Na Ithyĩ nĩtwametĩkĩlilye angĩ
kũthengeea vandũ vau.

وَأَرْفَعْنَا قَوْمَ الْآخَرِينَ ۝٦٥

66.Na Ithyĩ nĩtwamũtangĩle Mose na asu
ala maĩ vamwe nake.

وَأَنجَيْنَا مُوسَىٰ وَمَنْ مَعَهُ أَجْمَعِينَ ۝٦٦

67.Na Indĩ Ithyĩ nĩtwamanyw'ĩthisye
kĩw'ũ ala angĩ.

ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخَرِينَ ۝٦٧

68.Nthĩnĩ wa kĩko kĩl vate nzika, ve
Kyama; Indĩ aingĩ mũno ma aa
mayĩtĩkĩlaa.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً، وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ۝٦٨

69.Na vate nzika, Mwĩai waku—We nĩ
Mwene-Vinya, Usũtwe nĩ tei.

يَا ۤإِسْرَٰءِيلَ إِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۝٦٩

LUKU 5

70.Na matavye mo ũvoo wa Avalamu.

وَأَنزَلْنَا عَلَيْهِمُ نَارَ الْإِبْرَاهِيمَ ۝٧٠

71.Yĩla we wamũkũlilye ĩthe wake na
andũ make, 'Inyw'ĩ mũthaithaa kyaũ?

إِذْ قَالَ لِأَيُّهَا قَوْمِي مَا تَعْبُدُونَ ۝٧١

72.Namo mamũsũngĩie, 'Ithyĩ tũthaithaa
mĩvw'anano, na ithyĩ twĩendee
kwĩnengane kwayo.'

قَالُوا تَعْبُدُ أَصْنَامًا فَنَظَّلُهَا عَلَيْكُم ۝٧٢

73.We aisye, 'Yo nĩtonya
kũmwĩthukĩsya inyw'ĩ yĩla miwamĩta?'

قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكُمْ إِذْ تَدْعُونَ ۝٧٣

74.'Kana kũmwĩka inyw'ĩ nesa kana
naĩ?'

أَوْ يَنْفَعُونَكُمْ أَوْ يَضُرُّونَ ۝٧٤

75.Namo masũngĩla, 'Aiee, Indĩ ithyĩ
tweethĩie maaĩthe maitũ mekaa ũu.'

قَالُوا بَلْ وَجَدْنَا آبَاءَنَا كَذٰلِكَ يَفْعَلُونَ ۝٧٥

76. Nake asya, 'Inyw'ĩ mwĩsũanĩ ata
ũũũ wa kĩa mwĩthĩĩtwe mũikĩthaita----

قَالَ أَفَرَأَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ۖ

77. Inyw'ĩ na maaĩthe menyu ala maĩ
mbee wenyu.

أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ أَأَقْدَمُونَ ۚ

78. 'Mo onthe nĩ amaitha makwa, ateo
Mwĩai wa nthĩ syonthe;

فَأَنَّهُمْ عُدُوِّيَ إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ ۚ

79. 'Ula ũmbũmbĩte nyie, na nĩ We Ula
ũndongoeasya nyie;

الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ ۚ

80. 'Na Ula ũndĩthasya nyie na ũnengae
kyaũnyw'a;

وَالَّذِي هُوَ يُطَهِّرُنِي وَيُعِينُنِي ۚ

81. 'Na yĩla nyie nĩ mũwau, We nĩ We
ũmboasya;

وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ۚ

82. 'Na ũla ũkatuma nyie nĩkw'a, na ĩndĩ
akĩnenge thayũ ĩngĩ;

وَالَّذِي يُبَيِّنُ لِي شَأْنِي إِذْ يَمْلِكُنِي ۚ

83. 'Na Ula, nyie nĩkwatya, nowe
ũkandekea mavĩtyo makwa Mũthenyanĩ
wa Utw'io.

وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ ۚ

84. 'Mwĩai wakwa, ete ũĩ nthĩnĩ wakwa
na ngwatany'e nyie na ala alũngalu;

رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَالْحَقِّقْ بِالضَّالِّعِينَ ۚ

85. 'Na nenge nyie nguma ya w'o katĩ
wa nzyawa;

وَأَجْعَلْ لِّي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ ۚ

86. 'Na ndw'ĩkĩthye nyie ũmwe wa
atiĩwa ma Mũũnda-Wa-Utanu;

وَأَجْعَلْنِي مِنْ ذُرِّيَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ ۚ

87. 'Na mũekee ĩthe wakwa; nũndũ nĩ
ũmwe wa ala mavĩtasya;

وَاغْفِرْ لِي إِنِّي إِنَّهُ كَأَن مِّنَ الضَّالِّينَ ۚ

88. 'Na ndũkanzonokye nyie mũthenyanĩ
ũla mo makathayũũkw'a,

وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ ۚ

89.'Mŭthenya ūla ūthw'ii na syana sya
ivĩsĩ ūtakauna;

يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ﴿٥٩﴾

90.'Indĩ we eweka akatangĩĩwa ūla ūkaa
kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ena
ngoo yĩna wĩnyivyo.'

إِلَّا مَنْ آتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿٦٠﴾

91.Na Itu yĩkathengeew'a vakuvĩ na ala
alũngalu.

وَأَزَلَّتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٦١﴾

92.Na Iia-ya-Mwaki yĩkavingũwa kwa
asu ala mathyoe kie.

وَبُرِزَتِ الْجَحِيمُ لِلْغَوِينَ ﴿٦٢﴾

93.Na Indĩ mo makakũlw'a, 'Kĩĩva kĩla
inyw'ĩ mwathaitaa?

وَقِيلَ لَهُمْ أَيْنَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿٦٣﴾

94.'Vandũ va Ngai Mwene Vinya
W'onthe? Kyo nĩkĩtonya kũmũtethya
inyw'ĩ kana kĩketethya kyo mbene?

مِنْ دُونِ اللَّهِ هَلْ يَتَضَرَّوْكُمْ أَوْ يَنْتَصِرُونَ ﴿٦٤﴾

95.Na Indĩ mo makekw'a vo na mĩtwe
yoo, mo na asu ala mathyoe kie.

فَلْيَكْبُرُوا فِيهَا هُمْ وَالْغَاوُونَ ﴿٦٥﴾

96.Na nguthu sya ita sya Iivilisi, onthe
vamwe.

وَجُودُ إِبْلِيسَ أَجْمَعُونَ ﴿٦٦﴾

97.Namo makasya maikaananĩa katĩ woo
vau nthĩnĩ:

قَالُوا وَهُمْ فِيهَا يَخْتَصِمُونَ ﴿٦٧﴾

98.'Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe ithyĩ twaĩ ivĩtyonĩ yĩ ūtheinĩ,

ثُمَّ إِنَّ كُنَّا لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٦٨﴾

99.'Yĩla ithyĩ twakwosie we ta wĩanene
na Mwĩai wa nthĩ syonthe;

إِذْ نُسَوِّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٩﴾

100.'Na vai ona ūmwe watũthyoe kisye
ateo ala avĩtany'a

وَمَا أَضَلْنَا إِلَّا الْمُجْرِمُونَ ﴿٧٠﴾

101.'Na yu, ithyĩ tũĩ na ew'anĩthya,

فَمَا كُنَّا مِنْ شَافِعِينَ ﴿٧١﴾

102. 'Ona kana mūnyanya ūtwendete.

وَلَا صَدِيقِي حَيِيْمٌ ﴿١٢﴾

103. 'Takethwa ve kūsyoka kwitū *tūlo*
wa *nthī*, nīkana tūtonye kwīthwa katī
wa etīkīli!

قُلُوْا اَنْ لَّنَا كَرَّةٌ فَتَكُوْنَ مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ ﴿١٣﴾

104. Nthīnī wa ūndū ūū, vate nzika, ve
Kyama īndī aingī mūno ma aa
mayītīkīlaa.

اِنْ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيَةٌ، وَمَا كَانَ اَلَتُّهُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ﴿١٤﴾

105. Na ow'o, Mwīai waku---We nī
Mwene-Vinya, Usūftwe nī tei.

وَ اِنَّ رَبَّكَ لَهٗوَ الْعَزِيْزُ الرَّحِيْمُ ﴿١٥﴾

LUKU 6

106. Andū-ma-Noa nīmamatw'īkīthisye
Atūmwa ta akengani,

كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوْحٍ الْمُرْسَلِيْنَ ﴿١٦﴾

107. 'Yīla mwanaa nyinyia woo Noa
wamakūlilye, 'Inyw'ī nomūkethwa mwī
alūngalu?

اِذْ قَالَ لَهُمْ اٰخُوهُمْ نُوْحٌ اَلَا تَتَّقُوْنَ ﴿١٧﴾

108. 'Vate nzika, Nyie nī Mūtūmwa
kwenyu, mūīkīku wīanī *wakwa*.

اِنِّيْ لَكُمْ رَسُوْلٌ اٰمِيْنٌ ﴿١٨﴾

109. 'Kwa ūu, mūkīei Ngai Mwene
Vinya W'onthe, na mbīw'ei nyie.

فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاطِيعُوْٓنِ ﴿١٩﴾

110. 'Na nyie ndiūmwītya inyw'ī Ituvi
kwoondū wa ūu. Ituvi yakwa yīna
Mwīai wa nthī syonthe tū.

وَمَا اَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ اَجْرٍ اِنْ اَجْرِيْ اِلَّا عَلَى
رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿٢٠﴾

111. Kwa ūu, mūkīei Ngai Mwene Vinya
W'onthe, na mbīw'ei nyie.'

فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاطِيعُوْٓنِ ﴿٢١﴾

112. Namo mamūkūlya, 'Ithyī twīkūatīla
we oyīla ala onzu nīmo makūatīlaa we?'

قُلُوْا اَنُؤْمِنُ لَكَ وَاتَّبَعَكَ الْاَرْدَلُوْنَ ﴿٢٢﴾

113. Nake akũlya, 'Na nyie nĩna ũmanyi mwaũ ũlũ wa ũndũ mo methĩtwe makĩka?

قَالَ وَمَا عَلَيَّ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١١٣﴾

114. 'Utalo woo wĩna Mwĩai wakwa tũ, takethwa inyw'ĩ nĩmũmanyie!

إِنْ جَاءَهُمْ إِلَّا عَلَىٰ رَأْيٍ لَّو تَشْعُرُونَ ﴿١١٤﴾

115. 'Na Nyie ndikamalũngya etĩkĩli.

وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٥﴾

116. 'Nyie nĩo Mũkaanany'a tũ.'

إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿١١٦﴾

117. Namo mamwĩla, 'Ethwa we Noa ndũkũekana na maũndũ aa, vate nzika, we ũkeethwa ũmwe wa asu ala makũkimangwa na mavia.'

قَالُوا لَيْنَ لَمْ تَنْتَهِ يُونُحُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَرْجُومِينَ ﴿١١٧﴾

118. Nake Noa asya, 'Mwĩai wakwa, andũ makwa, nĩmandw'ĩkĩthĩtye nyie ta mũkengani.

قَالَ رَبِّ إِنِّي قَوْلِي كَذُوبٌ ﴿١١٨﴾

119. 'Kwa ũu, umya ũtw'io katĩ wakwa namo; na ndangĩte nyie na etĩkĩli ala me vamwe nakwa.'

فَأَفْتَحَ يَبْنَىٰ وَبَيْنَهُمْ فِتْنًا وَنَجَّيْنِي وَمَنْ قَبْلِي مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٩﴾

120. Kwa ũu, Ithĩ nĩtwamatangĩte mo, na asu ala maĩ vamwe nake nthĩnĩ wa Ngalawa ĩla yakuĩthĩtw'e mũno.

فَأَنْجَيْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلِّ الْمَشْحُونِ ﴿١٢٠﴾

121. Na ĩtina wa ũu, Ithĩ nĩtwamanyw'ĩthisye kĩw'ũ asu ala matiwe ĩtina.

ثُمَّ أَعْرَفْنَا بَعْدَ الْبَقِينِ ﴿١٢١﴾

122. Nthĩnĩ wa ũndũ ũũ, vate nzika, ve Kyama, ĩndĩ aingĩ mũno moo mayĩtĩkĩlaa.

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً، وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿١٢٢﴾

123. Na ow'o, Mwĩai waku----We nĩ Mwene Vinya, Usũtwe nĩ tei.

يَعْلَمُ أَنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٢٣﴾

LUKU 7

124. MbaI-ya-Aati nŷaleile Atŷmwa,

كَذَبَتْ عَادُ الْرَّسِيلِينَ ﴿١٢٤﴾

125. YIla mwanaa nyinyia woo Uuti
wamakŷilyle, 'Inyw'ŷ nomŷkethwa mwŷ
alŷngalu?

إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ هُودُ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٢٥﴾

126. Vate nzika, Nyie nŷ Mŷtŷmwa,
mŷkŷŷku mŷno kwenyu.

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٢٦﴾

127. Kwa ŷu, mŷkŷei Ngai Mwene
Vinya W'onthe, na mbŷw'ei Nyie.'

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَآطِيعُوا أَمْرَهُ ﴿١٢٧﴾

128. Na nyie ndiŷmwŷŷya inyw'ŷ ŷtuvi
ŷŷlŷ wa ŷu. ŷtuvi yakwa yŷna Mwŷai wa
nthŷ syonthe tŷ.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عِندَ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٢٨﴾

129. Inyw'ŷ nŷmwakaa nyŷmba sya
molilikany'o kŷla vandŷ vokŷŷŷlu
mŷkŷmantha ŷtheu wa mana,

تَتَّبِعُونَ كُلِّ دَنِيَّةٍ تُعْبُونَ ﴿١٢٩﴾

130. Inyw'ŷ nŷmwakaa mbeenge na
mŷkambŷŷŷya ŷtuŷo nŷkana mŷtonye
kwŷkala thayŷ tene na tene?'

وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَ ﴿١٣٠﴾

131. Na yŷla inyw'ŷ mwamwilŷŷla moko
ŷmwe katŷ wenyu, mŷmwilŷŷlaa ta andŷ
ang'endu.

وَإِذَا ابْتَغَيْتُم مَبْجِلَاتٍ مِّنَ النَّاسِ وَآيَاتٍ مِّنَ الْأَنْبِيَاءِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَكُونَ ﴿١٣١﴾

132. Kwa ŷu, mŷkŷei Ngai Mwene
Vinya W'onthe, na mbŷw'ei nyie.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَآطِيعُوا أَمْرَهُ ﴿١٣٢﴾

133. Na mŷkŷei We Ula ŷmŷtethetye
inyw'ŷ vamwe na maŷndŷ ala onthe
inyw'ŷ mwŷŷ.

وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ ﴿١٣٣﴾

134. Na We nŷmŷtethetye inyw'ŷ na
ng'ombe na syana sya ivŷŷŷ,

أَمَدَّكُمْ بِأَنْعَامٍ وَبَيْنَ أَيْدِيكُمْ أَسْوَاقَ الْبِطَارِ ﴿١٣٤﴾

135. 'Na mŭnda , ŋa mbuluti.

وَجَنَّبَ وَعِيُونَهُ ۝

136. 'Ow'o, Nyie nŋa w'ia nŭndŭ wenyu ũlŭ wa ũsilŋlo wa mŭthenya mŭnene.'

إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ۝

137. Namo mamwŋa, 'No ŭndŭ ŭmwe kwitŭ, watŭtaa ithyŋ kana weethwa ŭte wa ala matataanaa.'

قَالُوا سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَوَعَضْتَ أَمْ لَمْ تَكُنْ مِنَ الْوَاعِظِينَ ۝

138. 'Kŋ ti kŋndŭ ateo nŋ kŋthŋo kya tene,

إِن هَذَا إِلَّا خُلُقُ الْأَوَّلِينَ ۝

139. Na Ithyŋ tŭikasilŋwa.'

وَمَا نَحْنُ بِمُعَذِّبِينَ ۝

140. Kwa ŭu, mo nŋmamŭleile we, na Ithyŋ nŋtwamanangie mo. Ow'o ŭndŭnŋ ŭŭ, ve Kyama, ŋndŋ aingŋ mŭno ma aa mayŋtŋkŋlaa.

فَكَذَّبُوهُ فَأَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً، وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ۝

141. Na ow'o, Mwŋai waku----- nŋ Mwene-Vinya, Usŭtwe nŋ ŭlau.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۝

LUKU 8

142. Andŭ-ma-Mbaŋ ya Athamuti nŋmamaleile Atŭmwa,

كَذَّبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ ۝

143. Yŋla mwanaa nyinyia woo Salee wamakŭlilye, 'Inyw'ŋ nomŭkethwa mwŋ alŭngalu?

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ صَالِحٌ أَلا تَتَّقُونَ ۝

144. 'Vate nzika, Nyie nŋ Mŭtŭmwa, mŭtkŋku mŭno vyŭ kwenyu.

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ۝

145. 'Kwa ŭu, mŭkŋei Ngai Mwene Vinya W'onthe, na mbŋw'ei nyie.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاطِيعُونَ ۝

146. 'Na nyie ndiŭmwŋtya inyw'ŋ ŋtuvi kwoondŭ wa ŭu. ŋtuvi yakwa yŋna Mwŋai wa nthŋ syonthe.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝

147. Inyw'ĩ mŭkeethwa mwĩ vaseo Ƨŭlo
wa syĩndŭ *ila mwĩ nasyo vaa,*

أَصْرَكُونَ فِي مَا هُمْ بِأُمِينُونَ ﴿١٤٧﴾

148. 'Katĩ wa mĩũnda na mbuluti *syā*
kĩw'ũ,

فِي جَنَّتٍ وَعَيْبُونَ ﴿١٤٨﴾

149. 'Na mĩũnda ya lĩu na mĩtende *yĩna*
itũngo ngito syĩ vakuvĩ kũtũlĩka?

وَزُرُوعٍ وَنَخْلٍ طَلْعُهَا هَضِيمٌ ﴿١٤٩﴾

150. 'Inyw'ĩ nĩmwasaā nyũmba syenyu
ĩlmanĩ mwĩna ŭmanyi mŭnene.

وَتَنْجُوتُونَ مِنَ الْجِبَالِ يُّوتًا فَرِهِينَ ﴿١٥٠﴾

151. 'Kwa ŭu, mŭkĩei Ngai Mwene
Vinya W'onthe, na mbfw'ei nyie.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴿١٥١﴾

152. 'Na mũikamĩw'e mĩao ya ala
mamĩkĩlaa mĩvaka,

وَلَا تُطِيعُوا أَمْرَ الْفَاسِقِينَ ﴿١٥٢﴾

153. 'Ala maetae kĩthokoo Ƨŭlo wa nthĩ
na matamyaĩlasya.'

الَّذِينَ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿١٥٣﴾

154. Mo maisye, 'We wĩ katĩ wa ala aoe;

قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَخَّرِينَ ﴿١٥٤﴾

155. 'We wĩ mũndũ otaitũ ithyĩ ene.
Kwa ŭu ete Kyama, ethwa we wĩ ŭmwe
wa ala ma w'o.

مَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا فَأَبِيتَ بِآيَةِ إِنْ كُنْتَ

مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿١٥٥﴾

156. Nake amea, 'Ino nĩ ngamĩle-nga: yo
yĩna ĩvinda ya yo ya kũnyw'a kĩw'ũ,
nenyu mwĩna ĩvinda yenyu ya kũnyw'a
nthĩnĩ wa mũthenya ņla ņtwĩtwe.

قَالَ هَذِهِ نَاقَةٌ لَهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ شِرْبُ يَوْمٍ
مَعْلُومٍ ﴿١٥٦﴾

157. 'Na mũikamĩkiite yo na ņthŭku
ņsilĩlo wa mũthenya mŭnene ndũkese
kũmŭkwata inyw'ĩ.'

وَلَا تَسْأَلْهَا سُوءَ قِيَادٍ لِّمَعْدَابٍ يَوْمَ عِظِيمٍ ﴿١٥٧﴾

158. ĩndĩ mo nĩmamĩtilangile maaũ, na
ĩndĩ mo matwĩka ma kwĩlĩla.

فَعَقَرُوهَا فَاصْبِرُوا نَدِيمِينَ ﴿١٥٨﴾

159.Kwa Ou, Usililo nfwamakwatie mo.
Nthlŋi wa Ou, vate nzika, ve Kyama, Indŋ
aingŋ mŋno moo mayŋtŋkŋlaa.

فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ
أَشْرَهُمْ فُؤَادِينَ ۝

160.Na vate nzika, Mwŋai waku nŋ
Mwene-Vinya, Usŋtwe nŋ tei.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۝

LUKU 9

161.Andŋ-ma-Loto Imamaleile Atŋmwa,

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ الْمُرْسَلِينَ ۝

162.Yŋla mwanaa nyinyia woo Loto
wamakŋlilye, 'Inyw'ŋ nomŋkatw'ŋka
alŋngalu?'

إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ لُوطُ أَلَا تَتَّقُونَ ۝

163.'Vate nzika, Nyie nŋ Mŋtŋmwa,
mŋtŋkŋku mŋno vyŋ kwenyu.

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ۝

164.'Kwa Ou, mŋkŋei Ngai Mwene
Vinya W'onthe, na mbŋw'ei nyie.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ۝

165.'Na Nyie ndiŋmwŋtya inyw'ŋ Ituvi
kwoondŋ wa Ou. Ituvi yakwa yŋna
Mwŋai wa nthŋ syonthe tŋ.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى
رَبِّ الْعَالِينَ ۝

166.Inyw'ŋ katŋ wa andŋ onthe
mwŋmathengeea aŋme,

أَتَأْتُونَ الذُّكْرَانَ مِنَ الْعَالِينَ ۝

167.Na kŋeka iveti syenyu ila Mwŋai
wenyu ŋmbŋte kwoondŋ wenyu? Aiee,
inyw'ŋ mwŋ andŋ ala mwŋkaa naŋ.'

وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ أَرْوَاحِكُمْ
بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ ۝

168.Namo mamwŋa, 'Walea kŋeka
kŋeena ŋu we Loto, vate nzika, we
ŋkeethwa ŋmwe wa kŋlŋngw'a.'

قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَلُوطُ لَتَكُونَ مِنَ الْمُخْرَجِينَ ۝

169.We aisye, 'Nyie vate nzika
nŋngŋmena mŋendele wenyu mŋthŋku.'

قَالَ إِنِّي بِعَمَلِكُمْ مِنَ الْفَالِينَ ۝

170.'Mwŵai wakwa, ndangŵe nyie na andũ ma nyumba yakwa ũlũ wa maũndũ ala mo mekaa.

رَبِّ نَجْنِي وَأَهْلِي مِمَّا يَعْلَمُونَ ﴿١٧٠﴾

171.Kwa ũu, Ithĩ nĩtwamũtangŵe we na andũ ma nyũmba yake onthe,

فَنَجِّنْهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ ﴿١٧١﴾

172.Ateo kĩveti kĩkũũ katĩ wa asu ala matiwe ũtina.

إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَيْرِينَ ﴿١٧٢﴾

173.Na ĩndĩ nĩtwamanangie ala angĩ.

ثُمَّ دَمَرْنَا الْأَخْرِينَ ﴿١٧٣﴾

174.Na Ithĩ nĩtwauisye mbua ũlũ woo; na nĩ mbua nthũku ũla ĩtheaa ũlũ wa asu ala makaaniw'e.

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا سَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ ﴿١٧٤﴾

175.Nthĩnĩ wa ũndũ ũsu ve Kyama, ĩndĩ aingĩ mũno moo mayĩtĩkĩlaa.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً. وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٧٥﴾

176.Na vate nzika, Mwŵai waku We nĩ Mwene-Vinya, Usũtwe nĩ tei.

ذَٰلِكَ رَبُّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٧٦﴾

LUKU 10

177.Andũ-ma-Kĩthekanĩ nĩmamaleile Atũmwa,

كَذَّبَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٧٧﴾

178.Yĩla Suaivu wamakũlilye, 'Inyw'ĩ nomũkethwa mwĩ alũngalu?'

إِذْ قَالَ لَهُمْ شُعَيْبٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٧٨﴾

179.'Vate nzika, Nyie nĩ Mũtũmwa kwenyu mũĩkĩtũku mũno vyũ.

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٧٩﴾

180.'Kwa ũu, Mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe, na mbĩw'ei nyie.'

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا

181.'Na nyie ndiũmwĩtya ĩtũvi ũlũ wa ũu. Itũvi yakwa yĩna Mwŵai wa nthĩ syonthe.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٨١﴾

182. 'Nenganei kŭthimo kyusŭu, na mŭikethwe katŭ wa asu ala manenganae kŭoleku.

أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ ۝

183. 'Na thimai na kŭthimi kŭanene.

وَزِنُوا بِالْقِسْطِاسِ السَّتْقِيمِ ۝

184. 'Na mŭikamaŭve andŭ thooa mŭnini ŭtheo wa thooa wa w'o wa syŭndŭ, ona mŭikeke mothyoeuku ŭlŭlŭ wa nthŭ, mŭkŭkaa mawathavu.

وَلَا تَهْجُسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ۝

185. 'Na mŭkŭei We Ula wamŭmbie inyw'ŭ na syŭmbe ila sya mŭmbŭlwe wa mbee.'

وَاتَّبِعُوا الذِّينَ خَلَقَكُمْ وَالْجِيلَ الْأَوَّلِينَ ۝

186. Namo mamwŭa, 'We wŭ ŭmwe wa ala aoe.

قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ ۝

187. 'Na we wŭlŭ mŭndŭ otaitŭ, na ithyŭ twŭkwona we wŭ katŭ wa akengani.

وَمَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَإِنْ نُنْظِرُكَ لِنِ الْكَذِبِينَ ۝

188. Kwa ŭu, we tŭma ilŭlŭ sya ŭtu itŭvalŭkangŭle ŭlŭlŭ waitŭ, ethwa we wŭ ŭmwe wa ala ma w'o.

فَأَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ۝

189. Nake asya, 'Mwŭai wakwa nŭmanyaa maŭndŭ ala inyw'ŭ mwŭkaa.

قَالَ رَبِّي أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ۝

190. Kwa ŭu, mo nŭmatavanisye kana we nŭ mŭkengani. Na ŭndŭ ŭsilŭlŭ wa mŭthenya wa mŭumbalo nŭwamakwatie mo. Usu vate nzika, wŭ ŭsilŭlŭ wa mŭthenya ŭla mŭthŭku vyŭ.

فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمْ عَذَابٌ يَوْمِ الظَّلْإِ إِنَّهُ كَانَ عَذَابٌ يَوْمٍ عَظِيمٍ ۝

191. Vate nzika, nthŭnŭ wa ŭu, ve Kyama, ŭndŭ aingŭ mŭno ma aa mayŭŭkŭlŭlaa.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ۝

192. Na vate nzika, Mwŭai waku nŭ Ula wŭ-Vinya, Usŭftwe nŭ tei.

يَعْلَمُ ۝ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۝

LUKŪ 11

193. Na ow'o, ūŭ nī ūvuany'o kuma
kwa Mwīai wa nthī syonthe.

وَأَنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْغَالِبِينَ ﴿٣٣﴾

194. Ula Veva, Mŭkīŭku nthīnī wa
Mŭkīŭlo, nŭtheete nayo,

نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ ﴿٣٤﴾

195. Iŭlŭ wa ngoo yaku, nīkana we
ŭtonye kwīthwa wī katī wa Akaanany'a,

عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ ﴿٣٥﴾

196. Kwa kīthyomo kītheu kya Kīalavu.

بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ ﴿٣٦﴾

197. Nayo nīyīwetetwe nthīnī wa
Maandīko Matheu ma andū ala maī ma
mbee.

وَأَنَّهُ لَقَدْ رُؤِيَ الْأَوَّلِينَ ﴿٣٧﴾

198. Na yo ti Kyama kwoo kīla ala
asomu katī wa Syama-sya Isilaeli
makīśī?

أَوَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ آيَةٌ أَن يَكَلِّمَهُ الْمَلَكُ بَنِي إِسْرَءِيلَ ﴿٣٨﴾

199. Na takethwa Ithyī twayīvuanītye
kwa mŭndŭŭte Mŭalavu,

إِسْرَءِيلَ ﴿٣٩﴾

200. Na we akamayīsomea mo,
mayīthīwa mayītkīlīle ona vanini.

وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَى بَعْضِ الْأَعْجَمِينَ ﴿٤٠﴾

201. Uu nīw'o Ithyī tweekīe ūlei
walika nthīnī wa ngoo sya ene-naī.

فَقَرَأَهُ عَلَيْهِمْ مَا كَانُوا بِهِ مُؤْمِنِينَ ﴿٤١﴾

202. Mo maikayītkīla o kŭvika yīla
makawona ūsilīlo wī woo.

كَذَلِكَ سَلَكْنَاهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٤٢﴾

203. Indī w'o ūkooka kwenyu kwa
kīthŭŭlŭmŭkīlo, yīla mo mateŭmanyā,

لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ حَتَّى يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٤٣﴾

204. Namo makakŭlya, Ithyī
nīŭkanengwe īvinda ona yīmwe?'

فَيَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٤٤﴾

205. Ata! Mo memantha kŭkalaata
ūsilīlo Witŭ?

فَيَقُولُوا هَلْ نَحْنُ مُنْظَرُونَ ﴿٤٥﴾

أَفَبَعْدَ إِتْيَانِكُمْ بِآيَاتِنَا تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٤٦﴾

206. We wIsuaniŋa ata? Ethwa Ithyi
tũkamaeka mo kwĩtanĩthya na syĩndũ
nzeo sya nthĩ ŋno, kwa myaka;

أَفَرَأَيْتَ إِنْ مَتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ ۖ

207. Na ŋndĩ kĩla mateelemaw'a nakyo
nĩkĩmavikĩŋaa mo.

ثُمَّ جَاءَهُمْ مَا كَانُوا يُوعَدُونَ ۖ

208. Syĩndũ ila mo meetĩkĩlilw'e
kwĩtanĩthya nasyo iikethwa na ũuno
tũlũ woo.

مَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَسْتَعُونُ ۖ

209. Na Ithyi tũyaananga mũsyĩ ona
wĩwa ateo waĩ na Akaanany'a.

وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَوْمٍ إِلَّا لَهَا مُنْذِرُونَ ۖ

210. Uu nĩ ũtao; na Ithyi tũi ala mate
alũngalu.

وَلَوْ شَاءَ مَا كُنَّا لُحْلِيلِينَ ۖ

211. Na ala athũku maiyĩtheetye yo.

وَمَا تَنَزَّلَتْ بِهِ الشَّيَاطِينُ ۖ

212. Mo mayaĩlĩtwe nĩ yo ona maitonya
kwĩka ũu.

وَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ ۖ

213. Vate nzika, mo nĩmasiĩtwe kwĩw'a.

إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَعَوُونَ ۖ

214. Kwa ũu, mũikamwĩkaĩle, Ngai
ũngĩ vandũ va Ngai Mwene Vinya
W'onthe, we ndũkese kũtwĩka ũmwe
wa ala asilĩle.

فَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَكُونَ مِنَ الْمُكَذِّبِينَ ۖ

215. Na makaany'e andũ maku ma ndũũ
sya mũkautĩ,

وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ ۖ

216. Na theesya ũthwau waku wa tei
tũlũ wa etĩkĩli ala makũatĩŋaa we.

وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۖ

217. ŋndĩ mo malea kũkwĩw'a we, asya,
Nyie nĩneevetanga ngwatanĩonĩ ya
maũndũ onthe ala inyw'ĩ mwĩkaa.'

فَإِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ ۖ

218.Na ia wĩkwatyo waku nthĩnĩ wa
Ula-Wĩ-Vinya, Usũtwe nĩ tei.

وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ﴿٣٨﴾

219.Ula ūkwonaa we yĩla waũngama
nthĩnĩ wa Mboya.

الَّذِي يَرْبِكَ جِئَنَ تَقَوْمٌ ﴿٣٩﴾

220.Na Ula wonaa mĩendelee yaku katĩ
wa ala matulasya-ndu mo ene mbee wa
Ngai.

وَتَقَبَّلَكَ فِي السَّجِدِينَ ﴿٤٠﴾

221.We ow'o, nĩ We Wĩw'i-W'onthe,
Umanyi-W'onthe.

إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٤١﴾

222.Nyie ngamũtavya inywĩ ala
matheeawa nĩ ala athũku?

هَلْ أُنْتَضَمَ عَلَى مَنْ تَنْزَلَ الشَّيْطَانُ ﴿٤٢﴾

223.Mo mamũtheeaa kĩla mũkengani
mũnene na mwene naĩ,

تَنْزَلَ عَلَى كُلِّ أَقَاكٍ آيُنِيْمُ ﴿٤٣﴾

224.Maisyokea ūndũ mo mew'aa, na
aingĩ mũno vyũ moo nĩ akengani.

يُلْقُونَ السَّعَ وَ أَكْثَرُهُمْ كَذِبُونَ ﴿٤٤﴾

225.Na ĩũlũ wa atili-ma-movoo----no
ala avĩtany'a mamaatĩlaa mo.

وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ ﴿٤٥﴾

226We noũmonaa ūndũ mo mangangaa
mana nthĩnĩ wa kĩla mwanda,

أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ ﴿٤٦﴾

227.Na kana mo maneenaa ūndũ mo
matekaa? -----

وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ ﴿٤٧﴾

228.Ateo asu ala metĩkĩlaa na kwĩka
mawĩa maseo, na mamũlilikanaa Ngai
Mwene Vinya Wonthe mũno, na
kũĩvanĩsya yĩla mavĩtĩw'a ũũ. Na eki-
ma-naĩ o mĩtũkĩ makamanya vandũ wa
kũsyoka nĩ va vala mo makasyoka.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ
كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا وَ سَيَعْلَمُ
الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مَنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ ﴿٤٨﴾

AL - NAML
(Wavuanfw'e Makka)

1. Syltwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ Ulau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ١

2. Taa. Siin Ngai-Wa-Uthesyo, Ngai-
w'w'i-W'onthe. Ino nĩ Mĩsoa ya Kulani,
na ya Ivuku yĩla yĩmulĩkaa,

طَسَّ بِكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ وَكِتَابٍ مُبِينٍ ٢

3. Utongoi na Uvoo mũseo kwa asu ala
matonya kwĩtĩkĩla,

هُدًى وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ٣

4. Ala malũmasya Mboya na kũĩva Saka,
na mena mũtĩkĩlo mũlũmu wa Itunĩ.

الَّذِينَ يُؤْتُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ
بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ٤

5. Iũlũ wa asu matayĩtĩkĩlaa Itu, Ithĩĩ
nĩtũmanakavĩsyeme meko moo, kwa ũu, mo
meanganga ta ilalinda.

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ زَيَّنَّا لَهُمْ أَعْمَالَهُمْ
فَهُمْ يَتَمَنَّوْنَ ٥

6. Mo nĩmo makethwa na ũsilĩlo wĩ woo,
na mo me oka nomo makethwa na
wasyo ũla mũnene vyũ Itunĩ.

أُولَئِكَ الَّذِينَ لَهُمْ سُوءُ الْعَذَابِ وَهُمْ فِي الْآخِرَةِ
هُمْ الْخَسِرُونَ ٦

7. Nĩw'o, we ũnengetwe Kulani kuma
mbee wa Umwe-Mũĩ, Umanyi-W'onthe.

وَإِنَّكَ تَتْلُو الْقُرْآنَ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ ٧

8. Lilikanai yĩla Mose wamatavisye andũ
ma nyũmba yake, 'Nye nĩngwona
mwaki. Nye nĩngũmũetee inyw'ĩ ũvoo
kuma vo, kana nĩmũetee kĩsinga
kyakene, nĩkana inyw'ĩ ene mũtonye
kwota.

إِذْ قَالَ مُوسَى لَأَهْلِيهِ إِنِّي آنَسْتُ نَارًا سَأَتِينَكُمْ
فَإِنَّمَا بِخَبَرٍ أَوْ بَشِيرٍ قَلِيلٍ لَعَلَّكُمْ
تَصْطَلُونَ ٨

9. Kwa ũu yĩla we wavikie vala ũĩ,
nĩweetiwe nĩ wasya: 'Kũathimwa nĩ we
ũla wĩ nthĩnĩ wa mwaki na ota ũu ala
maũthyũlũlũkĩte; na Ngai Mwene Vinya
W'onthe nataĩwe, Mwĩai wa nthĩ
syonthe.

فَلَمَّا جَاءَهَا نُذِيَ أَنْ تُورِكَ مِنْ فِي السَّامِ وَ
مَنْ حَوْلَهَا وَسُبْحَنَ اللَّهُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ٩

10.'We Mose, Nt'w'o Nyie nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula-Wt-Vinya, Mũl.

يُؤَسِّى إِنَّهُ أَنَا اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ①

11.'Na Ikya ndata yaku nthĩ.' Na yĩla we woonie yĩnyaunyia ta nzoka, nĩwasyokie na syomũtete na ndaasisya Itina, 'We Mose, ndũkakĩe. Nt'w'o, Nyie nĩ vamwe *naku we*; Atũmwa mayaĩle kwĩthwa na wia me mbee Wakwa.

وَأَنِّي عَصَاكَ فَلَمَّا رَأَاهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يَؤُسَى لَا تَخَفْ إِنِّي لَا أَجِأُكَ لَدَى الْمَرْسُولِ ②

12.Ta kwa asu ala mekaa naĩ, na Indĩ maikũany'a ũseo na ũthũku; Nyie nĩ Mũekanĩ Mũno Vyo kwoo, Ula-Usũtwe nĩ tei.'

إِلَّا مَنْ ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلْ حِسًّا بُعْدَ سَوْءٍ فَاسْتَعِذْ عَوْدُ الرَّحِيمِ ③

13.'Na likya kw'oko kwaku nzakwavanĩ yaku uungu wa ngũa yaku, kwĩluma kwĩ kweũ, kũtena ũthũku. *Kĩ nĩ katĩ wa Syama kenda kwa Valao na andũ make; nũndũ mo nĩ andũ mbaa matũ.*

وَأَدْخِلْ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجْ بَيْضًا مِنْ غَيْرِ سَوْءٍ فِي تَيْسَعِ آيَاتِ إِلَى فِرْعَوْنَ وَقَوْمِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ④

14.Indĩ yĩla Syama Siitũ ila syonanasya kyenĩ syamavikĩe, mo maisye, 'Uũ nĩ ũoi wĩ ũtheinĩ.'

فَلَمَّا جَاءَهُمْ آيَاتُنَا مَجْرَوًّا قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُزْمِنٌ ⑤

15.Namo nĩmaileile kwa mavĩtyo, na ngũlũ, oyĩla ngoo syoo nĩsyamanyie ũ-w'o wasyo. Sisyaĩ Indĩ, ũndũ wailĩ mũminũkĩlyo wa ala meekie mothyoeuku!

وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنْفُسُهُمْ ظُلُمًا وَعُلُوًّا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ⑥

LUKU 2

16.Na Ithĩ nĩtwamũnengie Ndaviti na Solomoni ũĩ, namo maasya, 'Ndafa syonthe nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula ũtũnenevetye ithĩ Iolũ wa aingĩ ma athũkũmi Make ala metĩkĩlaa.'

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ ⑦

17.Na Solomoni aĩ mũtĩwa wa Ndaviti. Nake aisye, 'Ame inyw'ĩ andũ, ithĩ

وَوَرِّثَ سُلَيْمَانُ دَاوُدَ وَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ عُلِّمْنَا

nltŭmanyĩtw'e kĩthyomo kya nyŭnyi, na nltŭnengetwe kĩa kĩndŭ. Nĩw'o yĩĩ nĩ Inee ya Ngai yĩyonanĩtye.'

مَنْطِقُ الظِّلِرِ وَأَوْتَيْنَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِنَّ هَذَا لَهُوَ
الْفَضْلُ الْبَينُ ⑤

18.Na Solomoni nĩwoombanĩw'e nguthu syonthe sya ita syake, sya Mayini na andŭ na nyŭnyi, nasyo syaiwa syĩ nguthu syĩ kĩvathŭkany'o,

وَحُشِرَ لِسُلَيْمَانَ جُنُودُهُ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ
وَالظِّلِرِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ⑥

19.Kŭvika yĩla mo mavikie Mwandanĩ wa Namuli, kĩveti kya Ki-Namuli kyaisye, 'Inyw'ĩ Anamuli, likai mawĩkalonĩ menyu, Solomoni na nguthu syake sya ita maikese kŭmŭvevenza inyw'ĩ, mo matekŭmany'a.'

عَلَّمَهُ إِذَا آتَا عَلَى وَادِ النَّبْلِ قَالَتْ نَسْلَةٌ يَا أَيُّهَا
النَّبْلُ ادْخُلُوا مَسِكَكُمْ لَا يَخْطُبُكُمْ سُلَيْمَانُ
وَجُنُودُهُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ⑦

20.lŭlŭ wa ũu we nĩwakenisye vanini, akithেকে ndeto syakyo, na aisye, 'Mwĩai wakwa, ndonyethye nyie kwĩthwa nĩna mŭvea nŭndŭ wa Inee Yaku yĩla We ũnenganĩte lŭlŭ wakwa na asyai makwa, na kwĩka mawĩla maseo ala matonya kŭkwendeesya We, na mbĩtĩkĩlye nyie, kwa tei Waku, katĩ wa athŭkŭmi Maku alŭngalu.'

فَتَبَسَّمَ ضَاحِكًا مِنْ قَوْلِهَا وَقَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي
أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَى وَالِدَتِي
وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ
فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ ⑧

21.Na we nĩwathŭimie nyŭnyi, na asya, 'Kŭilyĩ ata Inđĩ, ũndŭ nyie ndeŭmwona Utiuti? We ko wĩ katĩ wa ala matevo?

وَتَقَدَّرَ الظِّلِرُ فَقَالَ مَا لِي لَا أَرَى الْهُدًى
أَمَرَكَانَ مِنَ الْفَالِينِ ⑨

22.'Nyie ngamwĩkĩa we nthĩnĩ wa ũsilĩlo mwai kana nyie nĩmŭae na ũvyŭ, ateo we andetee nyie kĩtumi kĩtheu kya kŭlea kwĩthwa vo kwake.'

لَا عَذَابَ لَهُ عَذَابًا شَدِيدًا أَوَلَا أَذْبَحْتَهُ أَوْ
يَا تَبَنِي بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ⑩

23.Nake we ndaafĩkala mŭno mbee wa Utiuti atanoka na kwasya, 'Nyie nĩnĩmanyĩte ũmanyi wa ũndŭ we ũtaŭmanyĩte; na Nyie nŭkĩte kwaku kuma Savaa na ũvoo wa w'o.

فَمَكَثَ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ أَحَطْتُ بِمَا لَمْ مَحْظُ بِهِ
وَجِئْتُكَ مِنْ سَبَإٍ بَنِيًّا يَقِينٍ ⑪

24.'Nyie nIneethlie mUndu moka
asumbikite IUIU woo, nake nUnengetwe
kIla kIndu, na ena kIvIla-kya-UsumbI kI
vinya.

إِنِّي وَجَدْتُ امْرَأَةً تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ مِنْ كُلِّ
شَيْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ ٣٧

25.'Nyie nInamwIthlie we na andu make
maithaitha syua vandu va Ngai Mwene
Vinya W'onthe; na Satani
nUmanakavIsye meko moo makoneka
me manake kwoo, na Uu, nUmasiIle vyU
kUluka nzIani Ila ya w'o, nIkana mo
maikaatIle Utongoi;

وَجَدْتُهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّيْطَانِ مِنْ دُونِ
اللَّهِ وَزَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْيَالُهُمْ فَصَدَّ عَنْهُمُ
السَّبِيلَ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ ٣٨

26.Na Satani nUmatatIle mo
kUmUthaitha Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula UkIeteae kyeni kIla
kIvithIwe matunI na IUIU wa nthI, na Ula
wIsI maUndu ala Inyw'I mUvithaa na ala
inyw'I mumbUlaa makamanyIka.

أَلَّا يَجِدُوا لِلَّهِ الَّذِي يُخْرِجُ الْغَبَّ فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ٣٩

27.'Ngai Mwene Vinya W'onthe! Vai
Ngai ateo We, Ngai wa KIvIla-Kya-
UsumbI kI vinya.'

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ٤٠

28.Solomoni aisye, 'IthyI nItUManyana
kana we Uneenete w'o, kana wI katI wa
ala makenganaa.

قَالَ سَنَنْظُرُ أَصَدَقْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ٤١

29.'Enda we, wIna valUa UU wakwa, na
Uiw'ia mbee woo; na IndI Ukyuma vala
maI, twone mo metUnga Us Ong'lo mwaU.'

إِذْ هَبْ بَنِيَّ هَذَا قَالُوا إِلَيْهِمْ ثُمَّ قَوْلَ عَنْهُمْ
فَانْظُرْ مَاذَا يَرْجِعُونَ ٤٢

30.MUsumbI wa mUndu moka aisye,
'Inyw'I anene, nIkUetiwe valUa wa
ndaIa kwakwa.

قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ إِنِّي أُلْقِيَ إِلَيَّ كِتَابٌ كَرِيمٌ ٤٣

31.'UmIte kwa Solomoni, na nI:
SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula UsUItwe nI Ulau, UsUItwe
nI tei.

إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمٍ وَإِنَّهُ يُسَمِّي اللَّهُ الرَّحْمَنَ الرَّحِيمَ ٤٤

32. 'Mũikang'endee nyie, Indĩ Okai
kwakwa mwĩna wĩnyivyo.'

﴿أَلَا تَعْلَمُونَ عَلَىٰ وَأَنُؤِنِّي مُنِيلِينَ﴾

LUKU 3

33. Nake *mũsumbĩ wa mũndũ mũka*
asya, 'Inyw'ĩ anene, ndaaei tũlũ wa ōndũ
ũũ wĩ mbee wakwa. Nyie nditusaa ōndũ
inyw'ĩ mũte vamwe nakwa na nengei
nyie ūtao wenyu.'

﴿قَالَ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوْا أَفْتُونِي فِي أَمْرِي مَا كُنْتُ
قَاطِعَةً أَمْرًا خَلَقْتُمْ شُهُودًا عَلَيْهِ﴾

34. Mo masũngĩe, 'Ithĩ twĩna ūtonyi na
ithĩ twĩ okiti ai, Indĩ nĩ tũlũ waku we
kumya mwĩao; kwa ūu we sũanĩ ōndũ
we ūkwĩyĩaa.'

﴿قَالُوا نَحْنُ أَوْلُوا خُوتُوهُ وَأُولُوا أَبْنَاءٍ شِدِيدِيَّةٍ وَ
الْأَمْرُ إِلَيْكَ فَانْظُرِي مَاذَا تَأْمُرِينَ﴾

35. Mũsumbĩ aisye, 'Vate nzika, yĩla
asumbĩ mamĩlika nthĩ, nĩmamyangaa,
na kũmatũnga ala anene ma andũ mayo
kwĩthwa ala me itheo vyũ. Na ūu nĩw'o
mo meĩka.

﴿قَالَتْ إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا وَ
جَعَلُوا أَعِزَّةَ أَهْلِهَا أَذِلَّةً وَكَذَلِكَ يَفْعَلُونَ﴾

36. 'Indĩ Nyie nĩngũmatwĩla mo
mũthĩnzĩo; na ngyeteela none *ũũngũ*
ũla atumĩla meũsyoka naw'o.'

﴿وَأَنِّي مُرْسِلَةٌ إِلَيْهِمْ بِهَدِيَّةٍ فَنْظُرَ بِهِمْ لَبِئْسَ
الْمُرْسِلُونَ﴾

37. Kwa ūu, yĩla *Mũtumĩla wa Mũsumbĩ*
wawikie kwa Solomoni, we aisye,
'Inyw'ĩ mwĩenda kũndethya nyie na
ũthw'ii wenyu? Indĩ kĩla Ngai Mwene
Vinya W'ontho ūnengete nyie nĩ kĩseo
kũvĩta kĩla We ūmũnengete inyw'ĩ.
Aiee, Indĩ inyw'ĩ nĩmũtanĩaa mũthĩnzĩo
wenyu.

﴿فَلَمَّا جَاءَ سُلَيْمَنُ قَالَ أَسْمُدُونِي بِمَا أَنَا أَخِي
اللَّهُ خَيْرٌ مِّنَّا أَبَشَرًا بَلْ أَنتُمْ بِهَدِيَّتِكُمْ تَفْرَحُونَ﴾

38. 'Syoka vala mo maĩ, nũndũ ithĩ vate
nzika, tũkooka kwoo twĩna nguthu sya
ita ila mo matelthwa na ūtonyi wa
kũsyeteela, na ithĩ tũkamalũngya mo
kuma vo me asonokye, namo makeethwa
me anyivye.

﴿إِذْجِإِلَيْهِمُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُمْ يَجُودُونَ وَلَا بَلَّ لَهُمْ بِهَا
وَلَنَخْرِجَنَّهُمْ مِنْهَا أَذِلَّةً وَهُمْ صَاغِرُونَ﴾

39. We aisye, 'Inyw'I ataIwa, n00 0la katI wenyu 0n0k0ndetee kIvIla kya 0sumbI kyake mbee wamo matanoka kwakwa manenganIte wInyivyo? ^{1*}

قَالَ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوْا أَيُّكُمْ يَأْتِينِي بِعَرْشِهَا قَبْلَ أَنْ يَأْتُونِي مُسْلِمِينَ ﴿٣٩﴾

40. Na ng0mba0 Imwe katI wa Mayini yasya, 'Nye nIng0k0detee kyo mbee wa - 0tanokIla kIkalonI kyaku; na ow'o nye nIna 0tonyi wa 0u na nI m0I0kI0ku.'

قَالَ عِفْرِيتٌ مِنَ الْجِنِّ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ مَقَامِكَ وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ ﴿٤٠﴾

41. Umwe 0la waI na 0manyi wa Ivuku aisye, 'Nye nIng0k0detee kyo mIt0kI mbee wa Iveny'a yaku ya itho. Na yIla we wakyonie kItwe mbee wake, aisye, 'U0 nI kwoond0 wa mumo wa MwIai wakwa, nIkana We atonye k0ndata nye kana nI m0vea kana ndi m0vea. Na o 0la 0t0ngaa m0vea at0ngaa m0vea kwoond0 wa 0seo wa thay0 wake mwene; InDI 0la ona wIva 0tat0ngaa m0vea, ow'o, MwIai wakwa nI WtIyanItye-We-Mwene, M0lau.'

قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ فَلَمَّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قَالَ هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي لِيَبْلُوَنِي ؕ أَشْكُرْ أَمْ أَكْفُرُ ؕ وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّا إِنَّا يَشْكُرُنَا ؕ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ ﴿٤١﴾

42. We aisye, 'KI0w'0kI0thyei kIvIla-kya-UsumbI kyake kwoneka ota vand0 vala va kIla kyake kya kIla Ivinda kwake, na ekai twone kana we n0atI0aa nzIa Ila ya w'o kana we nI 0mwe wa ala mataatI0aa nzIa Ila ya w'o.'

قَالَ تَزِدُّواْ لَهَا عَرْشَهَا نَنظُرُ أَتَهْتَدِيْنَ أَمْ تَكُونُ مِنَ الَّذِينَ لَا يَهْتَدُونَ ﴿٤٢﴾

¹ *KwI0anana na MIsoa Ino IatI0anIe kwIoneka kana SolomonI nde0weta kIvIla kya 0sumbI kI kyoka. We n0tonya k0weta kIvIla kIvw'anene na kyu kyakyo kItuwe kana m0vw'anano mwanake wa kIvIla kyakyo kIetwe kwake. Mbee wa kI0anamba k0eleela k0thoka 0sumbInI wa

43. Na ylla we wookie, n'wakulilw'e, 'kiv'ila-ky²-² ūsumbī kyaku kifilyi ta kī? We asūng'ie 'Nī ta ūndū ūmwe nakyo. Na Ithyi nītwanenetwe ūmanyi mbee wa ūu, na ithyi nītūminīte kwīnyivya.'

فَلَمَّا جَاءَتْ قِيلَ أَهَكَذَا عَزَّيْشِي قَالَتْ كَأَنَّهُ هُوَ
وَأَوْتَيْنَا الْوِلْدَانَ مِنْ قَبْلِهَا وَكُنَّا مُسْلِمِينَ ﴿٣٧﴾

44. Na kīla we wakīthaithaa vandū va Ngai Mwene Vinya W'onthe nīkyamūsīlle we kwīkīla, nūndū we aumīte kwa andū alei.

وَصَدَّهَا مَا كَانَتْ تَقْبُدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنَّهَا
كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ كَافِرِينَ ﴿٣٨﴾

45. Nake nīwataviw'e, 'Lika nyūmba ya ūsumbī.' Na ylla we wakyonie kyo, we

قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الصَّرْحَ فَلَمَّا رَأَتْهُ حَسِبَتْهُ لُجَّةً

² Solomoni, kyo nīkīŪseng'a vyū nī kwīthīa kīvīla kya ūsumbī kīvw'anene vyū na kīla kyakyo mwane kīna Solomoni. Kuma mīsoanī ūla ūatīle, wonany'o ūla ūkumīla ūtheinī nī kana kīla ūmwe wa anene nthīnī wa ūsumbī wake nīwendaa anengwe wīa ūsu newe, kīla ūmwe akīkathīla kūtethya na mītūkī na nesa mbee wa akīlany'a make. MūminŪkīlyonī, ylla ūvano wa mūsumbī waetiwe kwake mbee, we nīwainūtālīle Ngai nūndū waw'o na aumya mwamūlo ūnenevw'e mūno nīkana ūvw'anane na ūla wa kīvīla kya ūsumbī wa Mūsumbī wa Savaa kīthengeanle vakuvī nakyo vyū na kūnyivya ngathīlo syakyo sya kwīthwa na kīvīla kya ūsumbī kya mwanya. Ūneeni ūō 'nakkeroo laha Arshaha' nūūtwīka ūalyūlo ūō na wīfasya kana ethwa nītwoonie kīvīla kyakyo kya ūsumbī kīvw'anene na kīla kyakyo mwene, kyo nīkyaf kītonya kūmanyā kana kīvīla kyakyo kya ūsumbī kīyaf kya ūsengy'a na kya mwanya tondū kyo kyasūanīaa kyailyī. Kwa ūu ūalyūlo wa 'nakkeroo' nthīnī wa kīlungu kīl nīkīkūkītw'kīthya kīvīla kyakyo kya ūsumbī kwoneka kīilyī ota ila ingī. Ylla kyo kyoonie kīvīla kya ūsumbī kīla kyaseūvītw'e nī aseūvya ma Solomoni, kōkīla kwakyo kūyaf kūla kwa Mūsumbī wa mūndū mūka ūla kīvīla kyake kyaf kīnoonywa ūvīnda ūvītūku, kana kya Mūsumbī wa mūndū mūka ūla ūtaf atonya kūvathŪkany'a kīvīla kya ūsumbī wake mwene nūndū aseūvya nīmakīthŪkŪmīte ūkethīa kīvathŪkanīka. Kumanya kwakyo kwaf ūūndū mūndū wonaa kīndū kīvw'anene na kyake. Ūu wīonany'a ūtheinī kana woni ūla ithyi twonetē vaa nūkwītīkīlīka mbee mūno ta w'o wa w'o.

49.Na vaŋ nguthu ya *andū* kenda nthĩnĩ wa mŭsyĩ ala meekaa ūng'endiĩ nthĩnĩ wa nthĩ, na malea kwĩyĩalyŭla.

وَكَانَ فِي الْبَدِينَةِ نَسْعَةٌ رَهْطٌ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿٣٩﴾

50.Mo maisye, 'Ivĩtanŋei mŭndū na ūla ūngĩ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe kana ithyĩ vate nzika, tŭkamŭvithŭkĩa we vamwe na andū ma nyŭmba yake ūtukū, na ĩndĩ tŭkamŭtavya mŭtiĩwa wake, 'Ithyĩ tŭyaaona mŭthelo wa andū ma nyŭmba yake, na vate nzika vyū, ithyĩ twĩ ma w'o.'

قَالُوا تَعَاَسُوا بِاللَّهِ تَنَبَّيْتُهُ وَأَهْلَهُ ثُمَّ لَنَقُولَنَّ لِوَلِيِّهِ مَا شَهِدْنَا مَهْلِكَ أَهْلِهِ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٤٠﴾

51.Namo nĩmoovie nzaama, Na Ithyĩ nĩtwoovie nzaama *ĩngĩ* ya kŭkomana na ĩsu ĩndĩ mo mayamĩsĩ yo.

وَمَكْرُؤًا مَكْرًا وَمَكْرُؤًا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

52.Īndĩ kwa sisyai ūndū mŭminŭkĩlyo wa nzaama syoo wathŭkĩte! Nĩw'o, Ithyĩ nĩtwamanangie vyū na andū moo onthe vamwe. Syake, na inyw'ĩ mŭkaimanya syo.' Na Mwĩai waku ndaleaa kŭmanyā ūndū inyw'ĩ mwĩkaa.

فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ مَكْرِهِمْ أَنَا دَمَرْنَاهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٢﴾

53.Na vau ve nyŭmba syoo ivalŭkangĩte syĩ nthēi, nŭndū wa wĩki-wa-naĩ woo. Nthĩnĩ wa ūū, nĩw'o, ve Kyama kwa andū ala menā ūmanyĩ.

فَتِلْكَ بَيِّنَتُهُمْ خَاوِيَةٌ يَبْأُظْلَمُوا إِن فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٤٣﴾

54.Na Ithyĩ nĩtwamatangĩte asu ala meetĩkĩlile na mamŭkĩlie Ngai.

وَأَنْجَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٤٤﴾

55.Na lilikanai Loto yĩla wamatavisye andū make, 'Inyw'ĩ andū makwa, inyw'ĩ mwĩka ūvukyo omwene ūthŭku waw'o?'

وَلَوْ كُنَّا إِذْ قَالْ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ ﴿٤٥﴾

56.'Kyaŭ! Inyw'ŭ mwŭmathengeea aŭme mŭimenda mbée wa iveti? Tiw'o, inyw'ŭ mwŭ andŭ ala mŭtasŭanfaa umŭlŭlo wa ŭndŭ.'

أَيُّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ ۖ
بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ ۝

57.Indŭ kwŭw'a kwa andŭ make kwaŭ kwa mana ateo mo *nŭmamakathŭŭle andŭ* na maasya, 'Malŭngyei avikŭli ma Loto kuma mŭsyŭ wenyu. Ow'o mo nŭ andŭ metw'Tkŭthasya kwŭthwa me atheu.'

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوْنَا
لَوْ مِنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنْفُسٌ يَتَطَهَّرُونَ ۝

58.Kwa ŭu, Ithyŭ nŭtwamŭtangŭŭle we na andŭ ma nyŭmba yake, ateo kŭveti kyake; kyo Ithyŭ nŭtwakŭtw'ŭle kwŭthwa kya ala matiwe ŭtina.

فَأَنْجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ قَدَّرْنَاهَا مِنَ الْغَائِبِينَ ۝

59.Na Ithyŭ nŭtwamausye ŭlŭ woo mbua; na mbua ya asu ala makaaniw'e yaŭ nthŭŭku.

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا نَفْسًا مَطَرِ السَّعْدِينَ ۝

LUKU 5

60.Asya, 'Ndaŭa syonthe nŭ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na mŭuo wŭthwe ŭlŭ wa athŭkŭmi Make ala We ŭnyuvŭte. Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ mŭseo mbee kana nŭ ila mo mamwŭlanasasya *We nasyo?*'

قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَىٰ
اللَّهُ خَبِيرٌ أَمَّا يُشْرِكُونَ ۝

61.Kana, Ula woombie matu na nthŭ, na Ula watheesye kŭw'ŭ kuma ŭtunŭ kwoondŭ wenyu kŭla Ithyŭ tŭtumaa kŭmesya mŭŭnda myanake ya matunda? Inyw'ŭ mŭyaŭ mŭtonya kŭtuma mŭŭl yayo ŭmea. Ve Ngai ŭngŭ ŭtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe? Aiee, mo nŭ andŭ ala melelŭkaa kuma *nzŭanŭ ŭla ya w'o.*

أَمْ مَنْ خَلَقَ السَّحَابَ وَالرَّيْحَ وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَدَائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ
مَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُشْجِرُوهَا إِلَّا مَعَ اللَّهِ
بَلْ هُمْ قَوْمٌ يَعِدُونَ ۝

62.Kana n00, Ula wamfwtwfkthisy ntl vandu va kuthum0a, na eekfa mb0sI katf wayo, na eekfa ifma n0m0 I0l0 wayo, na eekfa t0t0 katf wa nganga ilf? Ve Ngai 0tee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe? Aiee, aingI m0no moo mayIsI.

أَمَّنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَالَهَا أَنْهَارًا
وَجَعَلَ لَهَا رَوَاسِي وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا
إِنَّ إِلَهَهُ مَعَ اللَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ٣٧

63.Kana n00 Ula 0m0s0ngfaa 0la wI thInanI yIla we wamwIkaIla We, na 0vetangaa 0th0ku, na k0m0tw'fkthya inyw'I atIwa I0l0 wa nthI? Ve Ngai 0tee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe? Inyw'I m0s0anIaa ma0nd0 mav0th0.

أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ
وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ إِنَّ إِلَهَهُ مَعَ اللَّهِ فَلْيَبْلُوا
مَتَى تَذَكَّرُونَ ٣٨

64.Kana Ula 0m0tongoeasya inyw'I nthInI wa kIla m0themba wa kIvindu kya nthI na kya 0kanga, na Ula 0t0maa kIseve ta 0voo m0seo mbee wa tei Wake? Ve Ngai 0ngI 0tee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe? Ngai Mwene Vinya W'onthe E-I0l0 M0no wa ila mo mamwIananasya nasyo We.

أَمَّنْ يَهْدِيكُمْ فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُزِيلِ
الْوَيْحَ بُشْرًا يَنْ يَدْنِي رَحْمَتُهُ إِنَّ إِلَهَهُ مَعَ اللَّهِ
فَعَلِمَ اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ٣٩

65.Kana Ula wambIIfmasya ky0mbe, na IndI aikIt0ngIIfma na Ula 0nenganae kwoond0 wenyu kuma ItunI na nthI? Ve Ngai 0tee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe? Asya, 'Etei 0k0sI wenyu ethwa inyw'I mwI ma w'o.'

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ
مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ إِلَهَهُ مَعَ اللَّهِ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ٤٠

66.Asya, 'Vai 0manyaa ma0nd0 ala matonekaa I0l0 wa nthI na ItunI ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe, namo mayIsI yIla mo makathay00kw'a.'

قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ
إِلَّا اللَّهُ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ ٤١

67.Aiee, 0manyi woo n0vikIte m0thya wa w'o makIyInenge Itu ndafa; aiee, ow'o mo mena nzika nayo; aiee, mo nI ilalinda syayo.

بَلْ أَذْرَكَ عَنْهُمْ فِي الْآخِرَةِ قَبْلَ هُمْ فِي شَيْءٍ
فَمِنْهُمْ أَتَقْبَلُ هُمْ مِنْهَا عَمُونَ ٤٢

LUKU 6

68.Na asu ala matetfkiġlaa maasya, 'Ata! Yġla ithyġ na maaġthe maitu tũkatw'ŧka kġtoo, ow'o ithyġ nĩtũkatũngwa ġngĩ?

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِذْ أُنْزِلَتْ آيَاتُنَا لَنُخْرِجَنَّ
لَهُمْ جَوْنَ ⑤

69.'Vate nzika, ithyġ nĩtwathiwe ōu mbee—ithyġ na maaġthe maitu; kġ ti kġndũ ġndĩ nĩ mbano sya tene.'

لَقَدْ وَعَدْنَا هَٰذَا نَحْنُ وَآبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ ۚ إِنْ
هَٰذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ⑥

70.Asyā, Angangai ġũũ wa nthĩ mwone ūndũ mũminũkġlyo wa ene naġ wathũkġte!'

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الْمُجْرِمِينَ ⑦

71.Na we ndũkew'e kyeva kwoondũ woo ona ndũkethwe na thĩna ġũũ wa masũanġo mathũku ala mo masũanġaa.

وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُنْ فِي ضَيْقٍ مِمَّا يَمْكُرُونَ ⑧

72.Namo maasya, 'Utianġo ōũ ōkeanġw'a ġndĩ ethwa inyw'ġ mwġ maw'o?'

وَيَقُولُونَ مَتَى هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ⑨

73.Asyā, 'Nġkũtonya kwĩthwa kana kġmwē kya ūla ōsilġlo wathaniw'e, kġla inyw'ġ mũkwenda na ngathĩlo kġmũvalũkġle ġũũ wenyu, kġ itiinyonġ syenyu.'

قُلْ عَسَى أَنْ يَكُونَ رَدِفَ لَكُمْ بَعْضُ الَّذِي
تَسْتَعْجِلُونَ ⑩

74.Na, ow'o, Mwġai waku nĩ mũlau kwa andũ onthe ma nthĩ, ġndĩ aingġ mũno vyũ moo mai mũvea.

وَلَا تَرْبِكْ لَدُوْ فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلِكِنَّ أَكْثَرَهُمْ
لَا يَشْكُرُونَ ⑪

75.Na vate nzika, Mwġai waku nĩwĩsġ kġla ithũi syoo ivithaa na kġla syumbũlaa.

وَلَا تَرْبِكْ لِيَعْلَمَ مَا تَكْنُ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ⑫

76.Na vai kġndũ kġvithe ġtunġ na nthĩ, ateo nĩkġandġke nthĩnġ wa ġvuku ġtheu.

وَمَا مِنْ غَائِبَةٍ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِلَّا فِي كِتَابٍ
مُّبِينٍ ⑬

77.Nīw'o, Kulani Ino Imatavasya Aana-
ma-Isilaeli maŋdū maingī mŋno ala
mo mavathŋkanganŋaa.

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَقُضُّ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ أَكْثَرَ
الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٥٧﴾

78.Na vate nzika, nī ūtongoi na tei kwa
etŋkŋli.

وَأَنَّهُ لَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٨﴾

79.Nīw'o, Mwŋai waku akatw'a katŋ
woo na ūtw'io Wake, Na We nī We
Ula-Wŋ-Vinya, Umanyi-W'onthē.

إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُم بِحُكْمِهِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ
الْعَلِيمُ ﴿٥٩﴾

80.Kwa ūu, ia wŋkwatyo waku kwa
Ngai Mwene Vinya W'onthē; vate
nzika, we ūŋgeme ūlū wa w'o wŋ
ūtheinŋ.

فَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّكَ عَلَى الْحَقِّ النَّبِيُّ ﴿٦٠﴾

81.Nīw'o we ndŋtonya kŋtuma akw'ū
mew'a nthŋ, ona ndŋtonya kŋtuma ala
mate matŋ mew'a wŋtano, yŋla mo
maalyŋka masyokete Itina.

إِنَّكَ لَا تَسْمِعُ الْمَوْتَىٰ وَلَا تُسْمِعُ الصُّمَّ شَيْئًا ۚ وَإِذَا
قَامُوا مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ ﴿٦١﴾

82.Na we ndŋtonya kŋtongoesya
ilalinda kuma Ivtŋyonŋ yasyo. We
ŋtonya kŋmew'ŋthya asu tū ala
metŋkŋlaa Syama Siitŋ, nŋkana mo
methwe me ew'i.

وَمَا أَنْتَ بِهَادِي الْعَمَىٰ عَنِ ضَلَالِهِمْ ۚ إِنَّ تَسْمِعُ
إِلَّا مَنْ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ مُسْمِعُونَ ﴿٦٢﴾

83.Na yŋla ūtw'io ŋkaumw'a ūlū woo,
Ithyŋ tŋkaete kyŋmbe kwoondū woo
kuma nthŋ kŋla kŋkamokita mo nŋndū
andŋ mayaasyŋtkŋla Syama Sitŋ.

وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ
الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا
لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٦٣﴾

LUKU 7

84.Na malilikany'e mo mŋthenya ūla
Ithyŋ tŋkamombany'a vamwe kuma kŋla
nguthu ya andŋ ala maleile Syama Sitŋ,
namo makaiwa nthŋnŋ wa ianda syŋ
kŋvathŋkany'o.

وَيَوْمَ نَحْشُرُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مَّمَّنْ يَكْذِبُ بِآيَاتِنَا
فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿٦٤﴾

85.Kūvika, yīla mo mevika, We akasya, 'Inyw'I nīmwaileile Syama Sitū na mīOkī oyīla mūtaī mūnakwata ūmanyi musūu tūlū wasyo? Ethwa ti ū Indī, wāī ūndū ūngī mwaū, ūla inyw'I mweekaa?'

كَتَبَ إِذَا جَاءَ وَقَالَ أَكَدَبْتُمْ بِأَيِّتِي وَلَمْ تُحِطُوا بِهَا
عَلِمْنَا أَنَّا ذَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ⑤

86.Na ūtw'io ūkavalūka tūlū woo nūndū mo nīmeekie naī, na mo maikethwa matonya kūneena.

وَوَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ بِمَا ظَلَمُوا أَنَّهُمْ لَا يَتَّقُونَ ⑥

87.Mo nomonete kana Ithyī nītUseūvītye ūtukū nīkana mo matonye kūthūmūa nthīnī wa w'o; na mūthenya ūmatonyethasye kwona nthī? Nīw'o, nthīnī wa ūndū ūū ve Syama kwa andū ala metīkīlaa.

أَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا آيَلَهُمْ لِيَتَّقُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ
مُبِينًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ⑦

88.Na mūthenya ūla soo ūkavuvwa, ūla ona wīva w'onthe wī matunī na ūla ona wīva wī tūlū wa nthī akakwatwa nī w'ia, ateo ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe wendaa. Na onthe makooka Kwake manyivītw'e.

وَيَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَتَخْرُجُ مِنَ فِي السَّمَوَاتِ وَ
مَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ وَكُلُّ أَتَوَةٍ ذُنُوبٌ ⑧

89.Na inyw'I nīmŪsyonaa iīma mūkasūanīa nīŪngeme, oyīla syo nithambalele ota kūthambalala kwa mathweo. Usu nī wīa wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ūla watw'īkīlthisye kīla kīndū kīlūmīte na kī vinya. Nīw'o, We nīwīlī nesa vyū ūndū inyw'I mwīkaa.

وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسِبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرًّا
الضَّحَابِ طُنُجُ اللَّهِ الَّذِي أَنْفَقَ كُلَّ شَيْءٍ إِنَّهُ خَبِيرٌ
بِمَا تَعْمَلُونَ ⑨

90.Ūla ona wīva wīkaa kīko kīseo, akeethwa na ītuvi īseo mūno mbee wa ūu, na ūsu akeethwa e mūuonī mūthenyanī ūsu.

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَهُمْ مِنْ فَزَعٍ
يَوْمَئِذٍ أَمْنُونَ ⑩

91.Na asu ala mekaa mothūku, makekw'a nthīnī wa Mwaki na mothyū

وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكُنْتُ وَجْهَهُمْ فِي النَّارِ هَلْ
يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ⑪

moo. Inyw'I m0i0tuvwa kwoond0 wa ma0nd0 ala mweekaa?'

92. Asya, 'Nye nlyafwe k0m0th0k0ma Mwłai wa m0sył 00 t0 0la We 00tw'łkłthlye m0theu, na syłnd0 syonthe nł Syake We; na Nye nlyafwe kwłthwa katł wa asu ala menenganac *kwa Ngai.*

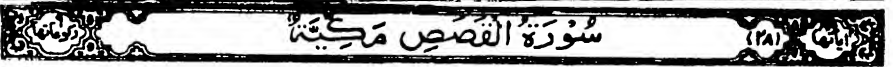
93. 'Na k0młsoma Kulani.' Kwa 0u, 0la ona włva 0atłłaa 0tongoi, a0atłłaa t0 *kwoond0 wa 0seo wa thay0* wake mwene; łndł *kwa 0la we 0thyoekaa,* asya, 'Nye nło M0kaanany'a t0.'

94. Na asya, 'Ndał syonthe nł sya Ngai Mwene Vinya W'onthe; omłt0kł We akamwony'a Syama Syake, na inyw'I m0kaimanya syo.' Na Mwłai waku ndaleaa k0manya 0nd0 inyw'I mwłkaa.

إِنَّمَا أُزِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَذِهِ الْبَلَدَةِ الَّتِي فِي
حَرَمِهَا وَلَهُ كُلُّ شَيْءٍ وَأُزِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُنِيرِينَ ﴿٩٢﴾

وَأَنْ أَتْلُوَ الْقُرْآنَ فَمِنْ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي
لِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ ضَلَّ فَقُلْ إِنَّمَا أَنَا مِنَ
الْمُضِلِّينَ ﴿٩٣﴾

وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ سَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَتَعْرِفُونَهَا ۚ وَمَا
بِعِزَّتِكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٩٤﴾

AL - KASAS
(Wavuanfw'e Makka)

1. Syftwanf ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Taa Siin Miim. Ngai Ula Utheasya,
W'iw'i-W'onthe, Umanyi-W'onthe.

طَسْمَرٌ ②

3. Ino nĩ Mĩsoa ya Ivuku ifheu.

تِلْكَ آيَةُ الْكِتَابِ الَّتِي بَيَّنَّا ③

4. Ithyl twĩtũngĩĩĩĩĩ kwoondũ waku
kilungu kya ũvoo wa Mose na Valao
kwa ũla w'o, kwa ũtandĩthyo wa andũ
ala metĩkĩlaa.

نَسَلُوا عَلَيْكَ مِنْ نَبِيٍّ مُوسَى وَفِرْعَوْنَ بِأَحَقِّ
لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ④

5. Nĩw'o, Valao nĩweekathĩĩe ũlũ wa
nthĩ, na amaany'a andũ ma kũũ
matw'ĩka nguthu; we nĩwendie
kũmyonzethya nguthu imwe yasyo,
akĩsyũaa syana syoo sya ivĩsĩ, na akĩtia
iveti syoo. Kwa ũla w'o, we aĩ katĩ wa
ala-eki-ma-mawathavu.

إِنْ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْ أَهْلَهَا شِيْعًا
يَسْتَضِعُّ طَائِفَةً مِنْهُمْ يَذِخُّ أبنَاءَهُمْ وَيَسْتَفِي
نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ ⑤

6. Na Ithyl nĩtwendie kwonany'a inee
Yitũ kwa asu ala masũanĩawa kwĩthwa
me onzu ũlũ wa nthĩ, na
kũmatw'ĩkĩthya mo atongoi na atĩwa ma
manee Maitũ,

وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضِعُوا فِي الْأَرْضِ
وَنَجْعَلَهُمْ آيَةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ ⑥

7. Na kũmanenge vinya ũlũ wa nthĩ, na
kũmony'a Valao na Amanã na nguthu
syoo sya ita kĩla mo makĩlaa kuma kwoo.

وَنُكِّنْ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَنُرِي فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ
وَجُنُودَهُمَا مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ ⑦

8. Na Ithyl nĩtwamũvuanĩsyee nyinyia wa
Mose tũkyasya, 'Mwongye na weew'a
w'ia ũlũ wake, indĩ mwĩkye ũsĩnĩ na
ndũkakĩe, ona ndũkakwatwe nĩ kyeve;
nũndũ Ithyl tũkaũtũngĩĩe we, na

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيهِ فَإِذَا اخْتَفَتْ
عَلَيْهِ فَالْقَيْنِي فِي الْيَمِّ وَلَا تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي إِنَّا
رَاقِدُونَ لَكَ وَجَاعِلُونَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ⑧

tŭkamŭtw'ŭkĩthya we kwĩthwa ŭmwe wa Atŭmwa.

9.Na andŭ ma Mŭsyĩ wa Valao nĩmamwosie we *mateŭmanya* ona vanini kana we akatw'ŭka mŭmaitha na wambĩĩĩlyo wa thĩna woo. Nĩw'o, Valao na Amana na nguthu syoo sya ita maĩ eki-ma-naĩ.

10.Na kĩveti kya Valao kyaisye, 'We akeethwa ŭtanu wa itho yakwa na kwaku we. Ndŭkamŭae. Vangĩ nŭtonya kŭtŭuna, namo mayaamanya kĩeleelo Kitŭ.

11.Na ngoo ya nyinyia wa Mose yeethwa yĩna ŭthasyo *nŭndŭ* wa *kĩũũyũ*. We ethĩwa eeyumbũlile mbaĩ yake, takethwa Ithyĩ tũyaaĩkĩla ngoo yake vinya nĩkana we atonye kwĩthwa katĩ wa etĩkĩli *alŭmu*.

12.Nake amwĩla mwĩĩtu-a-inyia, 'Mŭatĩĩe we.' Kwa ŭu we nĩwamŭsyaaĩsyee e vaasa namo mayaamanya.

13.Na Ithyĩ nĩtwaminĩte kŭtŭma ongany'a mamũlea we; kwa ŭu we aisye, 'Nĩmŭtongoesye kwa nyũmba ĩla yĩmŭae kwoondŭ wenyu namo makeethwa me aĩkĩĩku kwake?'

14.Kwa ŭu Ithyĩ nĩtwamŭtũngie kwa nyinyia wake nĩkana itho yake yĩtonye kŭtana na we ndakatonye kwĩthwa na kyeve na nĩkana atonye kŭmanya kana ŭtianĩo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ w'o. Indĩ aingĩ mŭno moo mayĩsĩ.

فَالْتَقَطَهُ آلُ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا
إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا خَاطِبِينَ ①

وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرْتُ عَيْنِي وَكَذَلِكَ لَا تَقْبَلُوهُ عِندِي أَنْ يَتَفَعَّلَا أَوْ يَخْذَعَا وَكَذَلِكَ هُمْ لَا يَشْعُرُونَ ②

وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أَمْرِمُوسَى فِرْعَاوَانًا كَادَتِ لَتَبْدِي بِهِ لَوْلَا أَنْ رَبَطْنَا عَلَى قَلْبِهَا لَأَتَّكَلَتْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ③

وَقَالَتِ لِأَخِيهِ قُصِيْبُهُ فَبَصُرَتْ بِهِ عَنْ جُنُبٍ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ④

وَحَرَمْنَا عَلَيْهِ الرِّاضِعَ مِنْ قَبْلِ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُ نَاصِحُونَ ⑤

فَرَدَدْنَاهُ إِلَى أَبِيهِ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَلْيَعْلَمْ أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ⑥

LUKU 2

15.Na yīla we wavikīle *Uma* wake na vinya mwīanīu na īndī aima, lthyīnītwamūnengie we ūī na ūmanyi; na ūu nīw'o, lthyī tūmaīvaa asu ala mekaa ūseo.

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَاسْتَوَىٰ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا
وَوَدَدْنَاكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ①

16.Na we nīwalikile nthīnī wa mūsī o andū makomete; navo eethīa andū eīf makyūkita—ūmwe wa andū make mwene, na ūla ūngī wa amaitha make. Na ūla wāf wa andū make amwītya ūtethyo īlūlū wa ūla wāf wa amaitha make. Kwa ūu, Mose nīwamūkūnie we na ngundi, na *yo yaete* kīkw'ū kyake. We aisye, 'Kīī nī kīko kya Satani; we ow'o nī mūmaitha, mūkengani wīyonanītye.'

وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَىٰ حِينٍ غَفْلَةٍ مِنْ أَهْلِهَا
فَوَجَدَ فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ هَذَا مِنْ شِيعَةِ
وَهَذَا مِنْ عَدُوٍّ فَاسْتَعَاذَهُ الَّذِي مِنْ شِيعَتِهِ
عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوٍّ فَوَكَرَهُ مُوسَىٰ فَقَضَىٰ عَلَيْهِ
قَالَ هَذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ عَدُوٌّ مُضِلٌّ مُبِينٌ ②

17.Nake asya, 'Mwīai wakwa, Nyie nīnīūvītīsyie thayū wakwa, kwa ūu, ndekea Nyie.' Kwa ūu We nīwamūekeie we; We nī Mūekanī Mūno Vyū, Usūītwe nī tei.

قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَقَفَرَلَهُ
إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ③

18.Nake aisye, 'Mwīai wakwa, nūndū We nūnengete Nyie īnee īlūlū wakwa, nyie ndikethwa mūtetheesya wa avītany'a.'

قَالَ رَبِّ بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ كُلَّنَا أَكُونُ ظَاهِرًا
لِلْمُجْرِمِينَ ④

19.Na we nīwambīlīlīye mūthenya wake nthīnī wa mūsī *aendete na maaū* esūvīlīte, asyaīlīsyie; na sisya! We ūla wamwītītye ūtethyo ta īoo yu amwīkaīla īngī amūnenge ūtethyo. Mose amūtavya we, 'Ow'o, we wī mwīki-wa-naī wīyūmīlītye.'

فَأَصْبَحَ فِي الْمَدِينَةِ خَائِفًا يَتَرَقَّبُ فَإِذَا الَّذِي
اسْتَنْصَرَهُ بِالْأَمْسِ يَسْتَصْرِخُهُ قَالَ لَهُ مُوسَىٰ
إِنَّكَ لَمِنَ الْكَافِرِينَ ⑤

20. Na yġla we wasŋanġie kŋmŋkwata mŋndŋ ŋla waġ mŋmaitha woo eġġ, amŋkŋġya, 'We Mose, wġenda kŋmbŋaa tondŋ ŋnamŋaie mŋndŋ ŋoo? We wġenda kwġthwa wġ kġng'endiġġ nthġ ġno ona we ndŋkwenda kwġthwa katġ wa ala mew'ġthanasya.'

فَلَمَّا أَنْ أَرَادَ أَنْ يَنْطِشَ بِالَّذِي هُوَ عَدُوٌّ لَهُمَا
قَالَ يَبُوسَىٰ أَتُرِيدُ أَنْ تَقْتُلَنِي كَمَا قَتَلْتَ نَفْسًا
بِالْأَمْسِ ۚ إِنْ تُرِيدُ إِلَّا أَنْ تَكُونَ جَبَّارًا فِي الْأَرْضِ
وَمَا تُرِيدُ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْمُصْلِحِينَ ۝

21. Na vooka mŋndŋ kuma vaasa, ŋtee wa mŋsyġ, asembate. Amwġla, 'We Mose ow'o anene ma mŋsyġ nġmombene maisŋanġa kŋkŋaa we. Kwa ŋu, thi ume kŋŋ; vate nzika, Nyie nġ katġ wa ala meŋkwendea ŋseo.'

وَجَاءَ رَجُلٌ مِنَ أَهْلِ الْمَدِينَةِ يَسْعَىٰ قَالَ يَبُوسَىٰ
إِنَّ الْمَلَائِكَةَ يُتْرَوْنَ بِكَ يُقْتُلُونَكَ فَاخْرُجْ إِنِّي لَكَ
مِنَ الصَّاحِبِينَ ۝

22. Kwa ŋu, we nġwaendie auma kŋu, aikġa, etŋġġe. Nake asya, 'Mwġlai wakwa, mbumya nyie kuma andŋnġ mate alŋngalu.'

فَخَرَجَ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ قَالَ رَبِّ نَجِّنِي مِنَ
الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۝

LUKU 3

23. Na yġla we weelekeleye ŋthyŋ wake ngalġko ya Mitiani, asya, 'Nyie nġkwatya Mwġlai wakwa akandongoesya nyie nzġanġ ġla ya w'o.'

وَلَمَّا تَوَجَّهَ تِلْقَاءَ مَدْيَنَ قَالَ عَسَىٰ رَبِّي أَنْ
يَهْدِيَنِي سَوَاءَ السَّبِيلِ ۝

24. Na yġla we wavikie vandŋ ve kġw'ŋ kŋu Mitiani, vau nġweethġie nguthu ya aŋme yġing'ithya indo syoo. Na ŋtee wamo nġweethġie iveti ilġ isiġġe indo syasyo. Nake amakŋġya, 'Mwġla kyaŋ inyw'ġ?' Nasyo syamŋsŋngġa, 'ġthyġ tŋitonya kŋng'ithya indo sitŋ kŋvika yġla aġthi meġnŋkya indo syoo, nake ġthe waitŋ nġ mŋndŋ mŋkŋŋ mŋno.'

وَلَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةً مِنَ
النَّاسِ يَسْقُونَ هُ وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمُ امْرَأَتَيْنِ
تَذُدُونِ قَالَ مَا مَطَّئْتُكُمْ قَالَتَا لَا نَسْقِي حَتَّى
يَصْدِرَ الرِّجَاءُ وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ ۝

25. Kwa ŋu, we nġwamang'ithġsyie indo syoo. Indġ aathŋka, ŋtee muunyġnġ, na asya, 'Ame We Mwġlai wakwa, Nyie nġ

فَسَقَىٰ لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّىٰ إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لِمَا
أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ ۝

mŭvoyi wa kĭla kĭseo ona kĭva We wiaa
Tŭlŭ wakwa Nyie.

26.Na kĭmwe katĭ wa ila iveti ili
nĭkyookie vala ūĭ, kĭendete kĭna nthoni.
Nakyo kyamwĭa, 'Nau nŭnŭŭkwĭta we
nĭkana atonye kŭŭnenge Ituvi nŭndŭ wa
kŭtŭng'ithĭsya indo sitŭ.' Kwa Ūu, yĭla
we wookie kwake, na amŭtavya ŭvoo
ŭsu, amwĭa, 'Ndŭkakĭe; we nŭminĭte
kuma andŭnĭ mate alŭngalu.'

27.Kĭmwe katĭ wa ila iveti kyaisye,
'Ame Asa wakwa, mŭandĭke we,
nŭndŭ mŭndŭ ūla mŭseo vyŭ we ŭtonya
kŭmŭandĭka nĭ ūla wĭna vinya na
mŭŭkŭku.'

28.Ithe wasyo amŭtavya Mose, 'Nyie
nĭna kĭeleelo kya kŭŭnenge we mwĭtu
ŭmwe wakwa ŭmŭtwae ethwa we
nŭŭnthŭkŭma ngŭandĭkĭte kwa myaka
nyaanya. Indĭ we wamina myaka ŭkŭmi,
nĭ kwĭanana na kwenda kwaku mwene.
Na Nyie ndikaŭnenge wĭa wĭ vinya,
Ngai Mwene Vinya W'onthe enda we
ŭkambona nyie nĭ katĭ wa ala alŭngalu.'

29.We aisye, 'Uu nĭweew'aww'a ninyie
naku we. Oyĭla nyie nĭngwĭanĭsya katĭ
wa asu eĭĭ, vaikethwa ŭndŭ ŭte ŭlŭngalu
kwakwa; na Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĭ Ngŭsĭ Tŭlŭ wa ŭndŭ ithyĭ
tŭneenaa.'

LUKU 4

30.Na yĭla Mose weanĭsye ĭvinda yu, na
athi kyalo na andŭ ma nyŭmba yake, we
nĭwoonie mwaki ngalĭko ya Kĭĭma.
Nake amatavya andŭ ma nyŭmba yake,

فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا تَمْسِي عَلَىٰ اُتْبَعِيَا ۖ قَالَتْ اِنَّ
اِيَّيْكَ دُعُوكَ لِيَجْزِيَكَ اَجْرًا مَّا سَقَيْتَ لَنَا ۖ فَلَمَّا
جَاءَهُ وَقَضَّ عَلَيْهِ الْقَصَصَ قَالَ لَا تَخَفْ ۖ نَجَوْتُ
مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ٣٥

قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ ۖ اِنَّ خَيْرَ مَنِ
اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْاَمِينُ ٣٦

قَالَ اِنِّي اُرِيدُ اَنْ اُزَكِّحَكَ اِحْدَى ابْنَتَي هٰتَيْنِ
عَلَى اَنْ تَاْجُرَنِي ثَمَنِي حَبْحَبٍ ۚ اِنْ اَنْتَ عَشْرًا
فِيْن عِنْدِكَ ۖ وَمَا اُرِيدُ اَنْ اَشُقَّ عَلَيْكَ ۚ سَتَجِدُنِي
اِنْ شَاءَ اللّٰهُ مِنَ الصّٰلِحِيْنَ ٣٧

قَالَ ذٰلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ اَيُّمَا الْاَجَلَيْنِ قَضَيْتُ ۖ لَا
عُدْوَانَ عَلَيَّ وَاللّٰهُ عَلٰى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ٣٨

فَلَمَّا قَضٰهُ مُوسٰى الْاَجَلَ وَسَارَ بِاهِلِهِ اُنْسَ مِنْ
جَانِبِ الظُّوْرِ ۚ فَاَرٰهٖ قَالَ لَا هٰٓهِنَا ۖ اَمَلْنَا اِنِّي اَنْتَ

'Eteelai Nyie nŋgwona mwaki; vangĩ nŋndonya kũmũtee inyw'ĩ ũvoo wa vata kuma vo kana kĩsinga kuma ũmwakinĩ nŋkana inyw'ĩ ene mũtonye kwota.'

فَلَمَّا عَلِمُوا أَنَّهُمْ قَدْ خَلَوْا مِنْ الشَّارِ
لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ﴿٣١﴾

31.Na yĩla we wavikie vala ũĩ, nĩweetiwe na wasya kuma ngalĩko ya kw'oko kwa aũme kwa Mwanda ũsu, nthĩnĩ wa vandũ vaathime, kuma kĩla kĩtinĩ: 'We Mose, vate nzika, Nyie, vate *ongĩ eka* Nyie, nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwĩai wa nthĩ syonthe.'

فَلَمَّا أَتَاهَا نُورٌ مِنْ شَاطِئِ الْوَادِ الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ
الْمُبْرَكَةِ مِنَ الشَّجَرَةِ أَن يُوَسَّىٰ إِلَيَّ أَنَا اللَّهُ رَبُّ
الْعَالَمِينَ ﴿٣٢﴾

32.Na ota ũu, wamwĩla 'Lekya ndata yaku nthĩ.' Na yĩla we wamyonie ĩmyaumyia ta nzoka, nĩwasyokie na syomũtete na ndaaeteela. We Mose, ũka mbee na ndũkakĩe; vate nzika wĩ ũmwe wa asu ala mena mũuo.

وَأَن أَنِّي عَصَاكَ فَلَمَّا رَأَاهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى
مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يَوْمَئِذٍ وَخَفَّ لَا يَخْفَ إِنَّكَ
مِنَ الْأَمِينِينَ ﴿٣٣﴾

33.'Likya kw'oko kwaku nzakwavanĩ kwaku na kwĩuma kwĩ kweũ kũte na ũthũku na tũnga kw'oko kwaku vala ũĩ we wĩthwe ũtena w'ia. Kwa ũu, ii ikeethwa syĩ iĩkĩĩthya iĩĩ kuma kwa Mwĩai waku kwa Valao na anene make. Vate nzika mo nĩ andũ mbaa-matũ.

أَسْلَفَ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجُ بَيْضًا مِنْ غَيْرِ سُوءٍ
وَرَأْسُكَ إِلَيْكَ جَنَّاحَكَ مِنَ الذَّهَبِ فَذَرِكْ بُرْهَانِي
مِنْ رَبِّكَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا
فَاسِقِينَ ﴿٣٤﴾

34.We aisye, 'Mwĩai wakwa, Nyie nĩnooae mũndũ kuma katĩ woo, na nyie nĩngũkĩa maikambũae.

قَالَ رَبِّ إِنِّي قَتَلْتُ مِنْهُمْ نَفْسًا فَأَخَافُ أَن
يَقْتُلُونِ ﴿٣٥﴾

35.Na mwanaa mwaitũ Aluni nĩ mũneeni mũseo mũno kũmbĩta nyie; kwa ũu, mũtũme aendany'e vamwe nakwa, ethwe mũtetheesya wakwa nŋkana we atonye kwĩthwa na ũkũsĩ ĩũũ wa ũw'o wakwa. Nyie nĩngũkĩa mo maikese kũmbĩta mũkengani.'

وَإِنِّي هَارُونَ هُوَ أَخِي أَفَصِّحْ وَبَنِي إِسْرَءِيلَ فَأَرْسِلْهُ مَعِيَ
رِدْءًا يُصَدِّقُنِي إِنِّي أَخَافُ أَن يُكَذِّبُونِ ﴿٣٦﴾

36.Ngai aisye, 'Ithyĩ tũkeekĩla kw'oko kwaku vinya vamwe na mwanaa nyinyia waku, na tũkamũnenge ũtonyi inyw'eli nĩkana mo maikatonye kũmũvikĩla inyw'ĩ. Endai na Syama Sitũ. Inyw'eli na asu ala mamũatĩĩaa mũkeethwa mwĩ asindi.'

قَالَ سَنَشُدُّ عَضُدَكَ بِأَخِيكَ وَنَجْعَلُ لَكُمَا سُلْطٰنًا
فَلَا يَصِلُونَ إِلَيْكُمَا بِأَيُّتِنَا أُتِمَّ بِكُمَا
الظَّالِمُونَ ٥٦

37.Na yĩla Mose wookie kwoo ena Syama Siitũ ntheu, mo maisye, Kĩĩ ti kĩndũ ateo nĩ ũoi mũseũvyee, na ithyĩ tũyaamew'a maũndũ ta aa ona ĩndĩĩ kuma kwa maaĩthe maitũ ma tene.'

فَلَمَّا جَاءَهُمْ مُوسَى بِآيَاتِنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هٰذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّفْتَرًى وَمَا سَمِعْنَا بِهٰذَا فِي آبَائِنَا
الْأَوَّلِينَ ٥٧

38.Mose aisye, 'Mwĩai wakwa, nĩwĩsi nesa vyũ we ũla ũetete ũtongoi kuma Kwake, na ũla ĩtuvi ya ũtũo wa mũminũkĩlyo yĩkethwa yĩ yake. Nĩw'o, eki-ma-naĩ maikaĩla ona ĩndĩĩ.'

وَقَالَ مُوسَى رَبِّيْ أَعْلَمُ بِمَن جَاءَ بِهٰذَا مِنْ عِنْدِهِ وَمَن تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ
الظَّالِمُونَ ٥٨

39.Na Valao aisye, 'Inyw'ĩ anene, Nyie ndimwĩsi Ngai wenyu ũngĩ eka nyie mwene; kwa ũu, mbĩvĩsyeei *mavali* ma yũmba, we Amana, na mbakĩai nyie mbaasya nĩkana ndonye kũmũng'ethesya Ngai wa Mose, onakau nyie nĩngũĩkĩĩla we kwĩthwa nĩ ũmwe wa akengani.'

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَأْتِيَهَا الْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ لَكُم مِّنْ إِلٰهٍ غَيْرِيْ فَأَوْقِدْ لِّيْ يَهُامُنُ عَلَى الظِّلِّينِ فَاَجْعَلْ لِّيْ صَرْحًا لَّعَلِّيْ أَظْلِمُ إِلَى إِلٰهِ مُوسَى وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ
مِنَ الْكَذِبِينَ ٥٩

40.Na we na nguthu syake sya ita nĩmeekathĩle mũno ĩũũ wa nthĩ matena kĩtumi kĩanĩu. Namo masũanĩie kana maikatũngwa Kwitũ Ithyĩ ona ĩndĩĩ.

وَأَسْتَكَبرُ هُوَ وَجُنُودُهُ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَظَنُّوا أَنَّهُم إِلٰهِنَا لَا يُرْجَعُونَ ٦٠

41.Kwa ũu, Ithyĩ nĩtwamũkwatie we na nguthu syake sya ita, na twamekya ũkanganĩ. Sisyaĩ ĩndĩ, ũndũ mũminũkĩlyo wa eki-ma-naĩ wathũkĩte!

فَأَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ فَانْظُرْ
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ٦١

42.Na Ithyĩ nĩtwamatw'ĩkĩthisye mo atongoi ala mamathokasya andũ malike

وَجَعَلْنَاهُمْ آيَةً يَذْعُونَ إِلَى النَّارِ وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ

**nthĩnĩ wa Mwaki na nthĩnĩ wa Mũthenya
wa Uthayũũkyo mo maikakwata ũtethyo.**

لَا يُنْصَرُونَ ﴿٣٢﴾

43. Na Ithyl n̄twatumie mo maat̄iwa n̄
k̄lumo ̄l̄l̄l̄ wa nth̄ l̄no; na M̄uthenyān̄
wa Uthaȳ̄̄k̄yo mo makeethwa kat̄ wa
asu ala mavenetwe ̄sēo w'onth̄e.

وَأَتَّبَعْنَاهُمْ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ هُمْ
فِي قَيْنَ الْمَقْبُورِينَ ﴿٦٧﴾

LUKU 5

44.Na Ithyl n̄twaṃuṇengie Mose
Ivuku, na Ithyl n̄twasyanangie nzyawa
ila syaŋ sya mbee, ta *mwambil̄l̄l̄yo wa*
kūmul̄l̄l̄wa kwa andŭ, na ūtongoi na
tei, n̄lkana mo matonye kūṣuāŋfa.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ
الْأُولَى بَصَائِرَ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَعَلَّهُمْ
يَتَذَكَّرُونَ ﴿٦٧﴾

45. Na we ndwa! ngal! ya Utho!lon! wa syua ya *Ktina* y!la lthy! twamovuan!sy Mose mw!ao ona we ndwa! kat! wa ngos!.

وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الْعَرَبِ إِذْ قُضِيَٰ إِلَىٰ مُوَيْسَ
الْأَمْرِ وَمَا كُنْتَ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٩٠﴾

46.Indĩ Ithyĩ nĩtwaetie nzyawa ingĩ Itina
wa Mose, na thayũ nĩwaasavangiw'e
kwoondũ woo. Na we ndwaĩ mwĩkali
wa Mitiani, OitũngĩItĩla Mĩsoa Yaitũ
kwoo; Indĩ Nithyĩ twamatũmie
Atũmwa.

وَلِكَيْتَا أَنْشَأْنَا فَرُوقًا فَنُطَاقِلَ عَلَيْهِمُ الْعَمْرَةَ وَمَا
كُنْتَ ثَائِرًا فِي أَهْلِ مَدْيَنَ تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ آيَاتُنَا
وَلِكَيْتَا كُنَّا مُرْسِلِينَ ﴿٦﴾

47.Na we ndwa! ngaliko ya Kifima, yila
Ithy! tweetanie. *Ithy!* nⁱn^ou^mn^e we ta
tei kuma kwa Mwai waku, nkana we
otonye kumakaany'a ando ala mataamba
kuvikiwa ni Mukaanany'a mbee waku,
nkana mo matonye kusufia.

وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الظُّورِ إِذْ نَادَيْنَا وَلَٰكِنْ رَحْمَةً
مِّن رَّبِّكَ يُنذِرُ قَوْمًا مَّا أَتَاهُمْ مِن نَّذِيرٍ
مِّن قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٠﴾

48. Na nĩki, mo, yĩla thĩna wamakwata
nũndũ wa meko moo, maleaa kwasya,
'Mwĩai waitũ, We waleile kũete
Mũtũmwa Waku kwitũ nĩki na twai

وَلَوْلَا أَنْ تُصِيبَهُمْ مُصِيبَةٌ ۖ لَمَا قَدَّمَتْ آيَاتِنَا
فَقُولُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا مِّنْ أَيْتِكَ
وَتَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٥﴾

tutonya kUatŵa Syama Syaku, na kwŵthwa katŵ wa asu ala meetŵkŵlile?¹ *

49.Indŵ yŵla w'o wookie kwoo kuma Kwitŵ, mo maisye, 'We aleete kŵnengwe ta ala manengetwe Mose nŵkŵ?' Takethwa mo mayaamaleete maŵndŵ ala manengetwe Mose mbee mo maisye, 'Aoi eŵŵ tŵ meŵtetheanŵsya mŵndŵ na ŵla ŵngŵ.' Namo maisye, 'Ithyŵ, twŵmalea mo ŵmwe na onthe.' **

50.Asya, 'Indŵ etei Ivuku kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe yŵla nŵ ndongoi nzeo mbee wa aa eŵŵ—*Tola na Kulani*-----nŵkana nyie ndonye kŵyŵatŵla, ethwa inyw'ŵ mwŵ ma w'o.'

51.Indŵ mo malea kŵŵsŵngŵa we, Indŵ manya kana mo maatŵlaa mawendi moo mathŵku. Na nŵŵ ŵla mŵvŵtany'a mŵnene kŵvŵta we ŵla ŵatŵlaa mawendi make mathŵku vate ŵtongoi ona ŵmwe kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe?

فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا لَوْلَا أُنْزِلَ
مِثْلُ مَا أُنْزِلَ مُوسَىٰ أَوْ لَمَّا يَكْفُرُوا بِمَا أُنْزِلَ مِنْهُ
مِنْ قَبْلُ قَالُوا يَحْزَنُونَ نَظَاهِرًا لِلَّهِ وَالْقَالُوا إِنَّا بِكُلِّ
كُفْرٍ وَتٍ ۖ

قُلْ فَأْتُوا بِكِتَابٍ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ هُوَ أَهْدَىٰ مِنْهُمَا
اتَّبِعْهُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝

فَإِنْ لَمْ يَسْجُدُوا لَكَ فَاعْلَمْ أَنَّمَا يُسِخَرُونَ لَهُمْ
وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَاهُ بِخَيْرِ هُدًى مِنَ اللَّهِ
ۖ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ۝

¹ *Usŵngŵo wa ŵkŵlyo yŵŵ nŵ mŵmanyŵku na kŵtumi kŵla mo matatonya kŵmŵtŵla Ngai Mwene Vinya W'onthe mŵtŵ nŵndŵ mavinda onthe We atumaa akaanany'a kwa andŵ mbee wa kŵmasiŵla nŵndŵ wa meko moo mathŵku *sisya Kilungu kya 6:132*.

** Katŵ wa amaitha atatŵ anene ma Kŵsilamu---Ayuti, Aklisto na Athaithi ma mŵvw'anano---Ayuti nŵmo meŵneenwa namo nŵhŵnŵ wa mŵsoa ŵŵ. Uneeni ŵŵ waŵ ŵtonya kwŵthwa waneeniwe nŵ Ayuti. Yŵla Kulani Ntheu yaasya kana mo nŵmaleete maŵndŵ ala manengetwe Mose mbee, ndŵtonya kwŵthwa waasya kana andŵ ma Mŵtŵmwa Mŵamati wa Isilamu nŵmaleete Mose. Kŵlungu kya Mŵsoa ŵŵ ŵla ŵkwasya 'Innaa bi kullin kaafiroon' *ithyŵ nŵtŵmalea ŵmwe na onthe* ota ŵu wŵasya kana 'ithyŵ nŵtŵmalea asu onthe ala mokaa na syŵtwa ya Ngai mena ila syŵtwa Syama.' Uu, wolootaa ŵwau ŵaanŵtwe nŵ onthe asu ala mamŵleaa Mwathani wa ŵvinda yoo.

Nĩw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andũ mate alũngalu.

LUKU 6

52.Na ow'o, Ithyĩ nĩtũmavikĩsyē ila Ndeto nesa mũno vyũ, nĩkana mo matonye kũtaĩka.

وَلَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٢﴾

53.Ala Ithyĩ twamanengie Ivuku mbee wayo nĩmamĩtĩkĩlaa;

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِهِ هُمْ بِهِ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٣﴾

54.Na yĩla yo yasomwa mbee woo, maasya, 'Ithyĩ nĩtũũyĩtĩkĩla yo. Nĩw'o, ũũ nĩ w'o kuma kwa Mwĩai waitũ. Ow'o ona mbee wayo, nĩtweenyivĩtye ithyĩ ene mbee wa Ngai.'

وَإِذَا يُنْطَلِقُ عَلَيْهِمْ قَالُوا آمَنَّا بِهِ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ ﴿٥٤﴾

55.Aa makanengwe ĩtũvi yoo keli, nũndũ nĩmeethĩiwe momĩĩsyē na nĩmakũanasya ũthũku na ũseo, na mo nĩmaumasya kafi wa syĩndũ ilĩ ithyĩ tũmanengete mo.

أُولَٰئِكَ يُدْعَوْنَ أَجْرُهُمْ مَرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا وَدُعَاوُكُمْ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةِ وَمِنَ آرَافَتِهِمْ يُنْفِقُونَ ﴿٥٥﴾

56.Na yĩla mo meew'a ngewa nthũku, mevathanaa nayo na kwasya, Ithyĩ twĩna mawĩa maitũ nenyu mwĩna mawĩa menyu. Mũuo wĩthwe nenyu. Ithyĩ tũimamanthaa andũ mate na ũmanyi.

وَإِذَا سِعُوا اللَّقَا أَعْرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا لَنَا أَعْمَالُنَا وَأَكْمُرْ أَعْمَالَكُمْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَا تَبْتَغِ الْجَاهِلِينَ ﴿٥٦﴾

57.Vate nzika, we ndũtonya kũmatongoesya onthe ala we wendete; ĩndĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe amũtongoesya ũla We wendaa; na We nũmesĩ nesa vyũ ala matonya kũwĩtĩkĩla ũtongoi.

إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿٥٧﴾

58.Na mo maasya, 'Ethwa ithyĩ tũkaatĩla ũtongoi twĩ vamwe naku we, tũkavulw'a kuma nthĩ yaitũ.' Ithyĩ tũiseũvĩtye vandũ va mũuo kwoondũ

وَقَالُوا إِن تَتَّبِعِ الْهُدَىٰ مَعَنَا نَنْخَافُ مِنْ أَرْحَامِنَا أَوْلَمْ تُكِنِّ لَهُمْ حَرَمًا أَمِنًا يُجْبَىٰ إِلَيْهِ ثَمَرَاتُ

woo, vala vatwaawa mosyao ma matunda ma kila mUthemba wa syIndu syonthe, na kyaŭya kuma KwitU IthyI? IndI aingI mUno moo mayIſI.

59.Na nI motUo meana ata ala IthyI twaanangie ala meenenevisye mwIkaloni wa thayU! Na aa nImo motUo moo ala mataatUwa Itina woo ateo vanini, Na NithyI ala twatwIkie AtiIwa.

60.Na MwIai waku ndakamyananga mIsyI ona vanini ateo We okIItIye MUtUmwa kuma nthInI wa Nyinyia wa MIsyI UnUumasomea mo MIsa YaItU; ona IthyI tUikananga mUsyI ateo ekali mayo me eki-ma-naI.

61.Na syIndU ona syIva ila inyw'I mUnengetwe tUlu wa nthI Ino nI Utanu wa Ivinda wa thayU Uu wa yu na wanake wayo; na ila syIna Ngai Mwene Vinya W'onthe nIsyo nzeo vyU na syIkalaa mUno. IndI inyw'I nomUmanya?

LUKU 7

62.We IndI, Ula IthyI tUmwathIte kyathI kIseo wIaIfu wa maUndU ala we UkamethIa UndU Umwe na Ula IthyI tUmUnengete syIndU sya thayU Uu, na IndI nthInI wa Muthenya wa UthayUkyo Ukaetwe mbee wa Ngai e wa kUsilIwa?

63.Na muthenya Usu, We akameta mo, na kUmakUlya, 'MeIva ala mwambIananasya Nyie namo, ala inyw'I mwamasUanIaa?

كُلُّ شَيْءٍ زِدْقًا مِّنْ لَّدُنَّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٩﴾

وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِن قَرْيَةٍ بَطَرَتْ مَعِشَتَهَا فَإِنَّكُمُ الْمَسْكُونَةُ لَمْ تُسْكَنْ مِّنْ بَعْدِ هَٰؤُلَاءِ وَلَا قَلِيلًا ۚ وَكُنَّا نَحْنُ الْوَارِثِينَ ﴿٦٠﴾

وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَىٰ حَتَّىٰ يَبْعَثَ فِي أُمَمٍ رَسُولًا يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا ۚ وَمَا كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَىٰ إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ ﴿٦١﴾

وَمَا أَوْتَيْنَاهُم مِّن شَيْءٍ مَّتَاعِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَزَيَّنَّا لَهَا مَا تَرَوْنَ ۚ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٢﴾

أَفَمَن وَعَدْنَاهُ وَعْدًا حَسَنًا فَهُوَ لَاقِيهِ كَسَنَ تَعْتَدُهُ مَتَاعِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ هُوَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٦٣﴾

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٦٤﴾

64. Na asu ala ūtw'io wa ūsilflo ūkethwa ūthengee ūlū woo, makasya, 'Mwīai waitū, aa nīmo ala ithyī twamathyoekisye, otondū ithyī ene twathyoekete. Ithyī yu nītūŭtaanīsyā namo mbee Waku na kūkwelekela We. Ti ithyī mo mathaithaa.'

قَالَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَغْوَيْنَا أَغْوَيْنَهُمْ كَمَا غَوَيْنَا تَبَرَّأْنَا إِلَيْكَ مَا كَانُوا إِيَّانَا يَعْبُدُونَ ﴿٦٤﴾

65. Na mo makatavw'a, 'Metēi atindany'a menyū.' Namō makameta Indī mo maikamasūngīa. Namō makawona ūsilflo. Ta kethwa mo nīmaatīle ūtongoi!

وَقِيلَ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَرَأَوُا الْعَذَابَ لَوْ أَنَّهُمْ كَانُوا يَهْتَدُونَ ﴿٦٥﴾

66. Na Mūthenyanī ūsu We akameta mo na kūmakūlya, 'Inyw'ī mwamanengie Atūmwā ūsūngīo mwaŭ?'

وَيَوْمَ يَنَادِيهِمْ فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ ﴿٦٦﴾

67. Indī maŭndū onthe makamaīa mo mūthenyanī ūsu, ona maikakūlany'a mŭndū na ūla ūngī.

فَعَيَّبَتْ عَلَيْهِمُ الْأَنْبَاءُ يَوْمَئِذٍ فَهُمْ لَا يَتَسَاءَلُونَ ﴿٦٧﴾

68. Indī ta kwa we ūla wīlīlaa na wītīkīlaa na wīkaa meko ma ūlūngalu, nokwīthwa we akethwa katī wa ala makaīla.

فَأَمَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَقَعِيَ أَنْ يَكُونَ مِنَ الْمُفْلِحِينَ ﴿٦٨﴾

69. Na Mwīai waku ombaa kīla We wendaa na amūnyuvaa oūla We wendaa. Ti vandū voo mo kūnyuva. Ngai Mwene Vinya W'onthe nataīwe na We e ūlū vaasa mbee wa ila mo mamwīananasya We nasyo.

وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٩﴾

70. Na Mwīai waku nūmanyaa kīla ithūi syoo ivithaa, na kīla syumbūlaa.

وَرَبُّكَ يَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٠﴾

71. Na We nī Ngai Mwene Vinya W'onthe; vai Ngai ūngī ateo We. Ndaīa syonthe nī Syake mwambīlīlīyonī na

وَهُوَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْخَبْرُ فِي الْأَوَّلِ وَالْآخِرِ وَ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٧١﴾

Itunĩ. Utw'io nĩ Wake We, na Kwake inyw'ĩ mŭkatŭngwa.

72.Asya, 'Ndavyei nyie, Ngai Mwene Vinya W'onthe akatuma ūtukŭ ūendeec kŭvika Mŭthenya wa Uthayŭŭkyo, nĩ ngai ūngĩ wĩva ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla ūtonya kŭmŭetee inyw'ĩ kyeni? Indĩ inyw'ĩ nomŭkew'a nthĩ?

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ اللَّيْلَ سَرْمَدًا
إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِضِيَاءٍ
أَفَلَا تَسْمَعُونَ ﴿٧٢﴾

73.Asya, 'Ndavyei nyie, Ngai Mwene Vinya W'onthe akatuma mŭthenya ūendeec kŭvika Mŭthenya wa Uthayŭŭkyo, ve ngai ūngĩ wĩva ūla ūtonya kŭmŭetee inyw'ĩ ūtukŭ ūla inyw'ĩ mŭtonya kŭthŭmŭa nthĩnĩ wa w'o? Inyw'ĩ indĩ nomwona nthĩ?

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ النَّهَارَ سَرْمَدًا
إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِكِبْشٍ
تَسْكُنُونَ فِيهِ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٧٣﴾

74.Na kwa ĩnee Yake We nŭmŭseŭvĩsye inyw'ĩ ūtukŭ na mŭthenya, nĩkana inyw'ĩ mŭtonye kŭthŭmŭa nthĩnĩ wasyo, na nĩkana inyw'ĩ mŭtonye kŭmantha mumo Wake, na inyw'ĩ mŭtonye kŭtŭnga mŭvea.

وَمِنْ تَحْمِيَّتِهِ جَعَلَ لَكُمْ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لِتَسْكُنُوا
فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٧٤﴾

75.Na mŭthenya ūla We ūkameta mo na kŭmakŭlya, 'Meĩva ala atindany'a Makwa ala inyw'ĩ mwamasŭanĩaa?

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ
تَزْعُمُونَ ﴿٧٥﴾

76.Na Ithyĩ tŭkaumya ngŭsĩ kuma kĩla mŭvathŭko na andŭ na tŭkaysa, 'Etei ūĩkĩthyo wenyu.' Na indĩ mo makamanya kana w'o nĩ wa Ngai mwene Vinya W'onthe. Na maŭndŭ ala momaseŭvasya makamaĩa mo.

وَنَزَعْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا فَقُلْنَا هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ
فَعَلِمُوا أَنَّ الْحَقَّ لِلَّهِ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٧٦﴾

LUKU 8

77. Nĩw'o, Kola aĩ katĩ wa andũ ma Mose, Indĩ we nĩweethiwe e mũng'endu kwoo. Na Ithĩ nĩtwamũnengete we inandũ mbingĩ mũno ũndũ mbungũo syasyo syaĩ itonya kũmaema nguthu ya andũ aingĩ me vinya. Yĩla andũ make mamũtavisye we, 'Ndũkenenevye, vate nzika Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamendaa ala menenevasya.

78. 'Na nthĩnĩ wa maũndũ ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ũkũnengete we, mantha mũsyĩ wa Itunĩ; na ndũkavũthye kĩanda kyaku ĩũlũ wa nthĩ ĩno; na mekae andũ ala angĩ nesa; tondũ Ngai Mwene Vinya W'onthe wĩkĩte ũseo kwaku we; na ndũkendeew'e nĩ kũete wanangĩko ĩũlũ wa nthĩ, nĩw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamendaa ala maetae wanangĩko.'

79. Nake asya, 'Nyie nĩnengetwe kĩ nĩ ũmanyi ũla nĩnaw'o.' We nowamanyie kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwasyanangĩte nzyawa mbee wake ila syaĩ na vinya mwingĩ mũno? Na avĩtany'a maikakũlw'a matavany'e ĩũlũ wa naĩ syoo.

80. Kwa ũu, we nĩwamaumĩĩle andũ make ena mawanake make onthe. Ala maĩ na mawendi ma nthĩ ĩno maisye, 'Mwa takethwa ithĩ twĩna syĩndũ ta ii Kola ũnengetwe! Vate nzika, we nĩ mũnene wa ĩvuso ĩnene.'

81. Indĩ asu ala manengetwe ũmanyi maisye, 'Woo nĩ wenyu.' Ituvi ya Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ ĩseo mũno vyũ kwa asu ala metĩkĩlaa na kwĩka

إِنْ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَى فَبَغَى عَلَيْهِمْ وَآتَيْنَاهُ مِنَ الْكُتُوبِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءُ بِالْعُصْبَةِ أُولِي الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُؤْتِي الْفَرِحِينَ ⑤

وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنْ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفَسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ⑥

قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي أَوَلَمْ يَعْلَم أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَهْلَكَ مِنْ قَبْلِهِ مِنَ الْقُرُونِ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَأَكْثَرُ جَمْعًا وَلَا يُسْئَلُ عَنْ ذُنُوبِهِمُ الْمُجْرِمُونَ ⑦

فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا لِيَلْغِيَنَا وَإِنَّا كَارُونُ ⑧ إِنَّهُ لَكَا وَحْظٌ عَظِيمٌ ⑨

وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَيَلَكُمْ تَوَابُ اللَّهِ غَيْرَ لِمَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا وَلَا يُلْقَاهَا إِلَّا الصَّابِرُونَ ⑩

meko maseo; nayo yifikanengwe ona
umwe ateo asu momfasya.'

82.Indi Ithyi ntwatumie nthi Imumelya
we na Utuo wake; na we ndai na nguthu
ya kumutetheesya vala Ngai Mwene
Vinya W'onthe, ona we ndai wa asu
mai matonya kusinda *Urwio wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe.*

83.Na asu ala makw'itaa kivila kyake
Itomo ta too yu mambiliya kwasya,
'Aaa! Ow'o, Ngai Mwene Vinya
W'onthe ni We uthanthaasya kyauya
kwa athukumi Make ta asu undu We
wendaa na akakithekevyu muno kwa
ula We wendaa. Takethwa ti Ngai
Mwene Vinya W'onthe kwithwa e
mulau kwitu, We ethwa atumie nthi
tkatumelya ota uu. Aaa! Ala
matatungaa muvea maikafla ona indii.'

LUKU 9

84.Uu ni Musyi wa Ituni! Ithyi
tumanengae asu ala matendaa
kwinenevya mo ene Tulu wa nthi, kana
uthyoeku. Na mumunukilyo ni
kwoondu wa ala alungalu.

85.We ula wika kiko kiseo akeethwa
na ituvi iseo kuvita uu; na Tulu wake we
ula wika kiko kithuku---asu ala mekaa
meko mathuku maikatuwa ateo
kwianana nondu mo meekie.

86.Kwa ula w'o vyu, We Ula watumie
Omanyiso wa Kulani wovanw'a naku
we akautungwa we vandu vaku va
kusyoka. Asya, Mwai wakwa,

فَخَسَفْنَا بِهِ وَبِدَارِهِ الْأَرْضَ فَمَا كَانَ لَهُ مِنْ فِئَةٍ
يَنْصُرُوهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُتَنَصِّرِينَ ①

وَأَصْبَحَ الَّذِينَ تَمَتَّعُوا مَكَانَهُ بِالْأَمْسِ يَقُولُونَ وَيَكَذِّبُ
اللَّهُ بِسُطْرِ الرَّزْقِ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ
لَوْ لَا أَنْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بِنَا وَيَكَذِّبُ لَوْلَا أَنْ
مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بِنَا وَيَكَذِّبُ ②

تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا
فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ③

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ
فَلَا يَجْزِيهِ الَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ④

إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَأْدُكَ إِلَى مَعَادٍ
قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ مَنْ جَاءَ بِالْهُدَى وَمَنْ هُوَ فِي
ضَلَالٍ مُبِينٍ ⑤

nŭmwĩsĩ nesa vyũ ũla ũetae ũtongoi, na
ũla wĩ Ƴvĩtyonĩ yumĩĩte.'

87.Na we ndwaasũanĩa kana Ivuku yĩ
nĩyĩvuanw'a kwaku; Ƴndĩ nĩ tei kuma
kwa Mwĩai waku; kwa ũu, we
ndũkaaĩthwe mũtetheesya wa ala
matetĩkĩlaa ona Ƴndĩ.

88.Na ndũkamaeke mo makwathũkye
ũtee wa Mĩsoa ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ƴtina wa yamina kũtheew'a
kwaku; na mete andũ onthe ma nthĩ
kwa Mwĩai waku, na ndũkethwe na ala
mamwĩananasya We na ngai ingĩ.

89.Ona ndũkamwĩkaĩle ngai ũngĩ ũtee
wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Vai
Ngai ũngĩ ateo We. Kĩla kĩndũ
kĩkaanangĩka ateo We-Mwene. Utw'io
nĩ Wake, na Kwake We nĩkw'o
mũkatũngwa.

وَمَا كُنْتَ تَرْجُو أَنْ يُلْقَى إِلَيْكَ الْكِتَابُ إِلَّا رَحْمَةً
مِّن رَّبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ ظَهِيرًا لِّلْكَافِرِينَ ۚ

وَلَا يَصُدُّكَ عَنْ آيَاتِ اللَّهِ بَعْدَ إِذْ أُنزِلَتْ إِلَيْكَ
وَادْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الشَّرِيعِينَ ۚ

وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ قَدْ
نَزَّلَ فِي هَٰذَا الْكِتَابِ الْهُدَىٰ وَإِلَىٰ رَجْعَتِهِ ۚ

AL - 'ANKABUUT

(Wavuanf'w'e Makka)

1.Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

2.Alif Laam Miim Nyie nĩ Ngai Mwene
Vinya W'onthe, Umanyi-W'onthe.

3.Andũ masũanfaa kana makatiwa me
oka nũndũ mo maasya, 'Ithyĩ
nĩtwĩtkĩlaa.; na kana mo maikatatwa?'

4.Na Ithyĩ nĩtwamatatie ala maĩ mbee
woo. Kwa ũu, Ngai Mwene Vinya
W'onthe akamavathũkany'a asu ala ma
w'o na We vate nzika,
akamavathũkanya akengani.

5.Kana mo ala mekaa meko mathũku
nĩmaketangĩa kuma Kwitũ? Undũ ũla
mo matusaa nĩ mũthũku.

6.Ula ona wĩva wakatasya kũkomana
na Ngai Mwene Vinya W'onthe,
nĩekwĩũmbanĩsyekw'o, nũndũ ĩvinda ya
Ngai Mwene Vinya W'onthe yĩla
yĩtw'ĩtwe vate nzika, nĩyũkĩte. Na We
nĩ Wĩw'i-W'onthe, Umanyi-W'onthe.

7.Na ũla ona wĩva wĩthing'ĩlasya,
ething'ĩlasya kwoondũ wa thayũ wake
mwene; ow'o, Ngai Mwene Vinya
W'onthe Nĩwĩyĩanĩtye-We-Mwene ĩũlũ
wa nthĩ yonthe.

8.Na kwa ala metĩkĩlaa na kwĩka meko
maseo, Ithyĩ vate nzika, tũkamavetangĩa
mothũku moo, na vate nzika, Ithyĩ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

الْعَنْكَبُوتِ ۝

أَحْسِبِ النَّاسَ أَنْ يَبْرُكُوا أَنْ يَقُولُوا أَمْثَلُهُمْ
لَا يَقْتَنُونَ ۝

وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ
صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَذَّابِينَ ۝

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ أَنْ يَسْفُحُونَا
سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ۝

مَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنْ أَجَلَ اللَّهُ لَكَ
وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۝

وَمَنْ جَاهَدْ فَإِنَّا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ
عَنِ الْعَالَمِينَ ۝

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ
سَيِّئَاتِهِمْ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَحْسَنَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝

tūkamanenge mo Ituvi Iseo mŋno vyū
kwoondū wa mawla moo.

9.Na Ithyī nītūmwīfale mŋndū ekae
nesa kwa asyai make; Indī mo
makaanāfāa naku nīkana we *onaku*
ŭtonye kŋmbānany'a Nyie na ngai ingī;
ila we ūtena ūmanyi wasyo ona vanini,
Indī ndūkamew'e mo. Kwakwa nīw'o
ŭalŭko wenyu, na Nyie
nīngamūmanyīthya inyw'ī ūndū inyw'ī
mweekie.

10.Na ala metīkīlāa na kwīka meko
maseo---Ithyī vate nzika, nītūkamalikya
mo nthīnī wa *nguthu ya* ala alūngalu.

11.Na katī wa andū ve *amwe* ala maasya,
'Ithyī nītūmwītīkīlāa Ngai Mwene
Vinya W'onthe, Indī yīla mo mathīnw'a
kwoondū wa nzīa ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, maŭtw'kīthasya ūthīny'o wa
andū ta ūsilīlo wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe. Na ethwa ūtethyo nīwooka
kuma kwa mwīai waku, mo mena w'o
wa kwasya, 'Kwa ūla w'o, ithyī twaī
vamwe nenyu.' We Ngai Mwene Vinya
W'onthe ndesī nesa vyū kīla kī nthīnī
wa ithūi sya syūmbe Syake?

12.Na vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe akamavathŭkany'a ala
metīkīlāa, na vate nzika, We
akamavathŭkany'a angangani *kuma kwa*
etīkīli.

13.Na ala matetīkīlāa mamatavasya ala
metīkīlāa, 'Atīlāi nzīa yaitū, na ithyī
vate nzika, tŭkakua naī syenyu.' Na mo
mai mīio ya naī syoo makakua. Vate
nzika, mo nī akengani.

وَوَضَعْنَا لِلْإِنْسَانِ يَوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَإِنْ جَاهِلُكَ
لَتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۚ إِنِّي
مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ⑩

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي
الصَّالِحِينَ ⑪

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي
اللَّهِ جَعَلَ فِتْنَةً النَّاسِ كَعَذَابِ اللَّهِ وَلَئِنْ جَاءَ
نَصْرٌ مِّنْ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ إِنَّا كُنَّا مَعَكُمْ أَوْ لَيْسَ اللَّهُ
بِأَعْلَمَ بِمَا فِي صُدُورِ الْعَالَمِينَ ⑫

وَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْمُنَافِقِينَ ⑬

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا
وَلْنَحْمِلَ خَطِيئَتَكُمْ وَمَا هُمْ بِحَامِلِينَ مِنْ خَطِيئَتِهِمْ
فَرَيْنَ شَيْءٌ إِنَّهُمْ لَكَذِبُونَ ⑭

14. Indī mo vate nzika makakua mlio yoo ene oūndū ūmwe na mlio *īngī* īte yoo. Na mo vate nzika, makakūlw'a Mūthenya wa Uthayūkyo ūlū wa maūndū ala mo maseūvisye.

وَلِيَحْمِلْنَ أَثْقَالَهُمْ وَأَتَقَالَا مَعَ أَثْقَالِهِمْ وَلِيُسْئِلَنَّهُ
يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَمَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿١٤﴾

LUKU 2

15. Na Ithī vate nzika, nītwamūtūmie Noa kwa andū make, na we nīwekalile katī woo kwa myaka ngili īmwe īoletwe mīongo ītano. Indī kīla kīw'ū kīngī nīkyamakwatīe mo, oyīla maī eki-ma-naī.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ
سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ
ظَالِمُونَ ﴿١٥﴾

16. Indī Ithī nītwamūtangīte we na asu ala *maī nake* Ngalawani; na Ithī nītwamītw'īkīthisye yo ta Kyama kwa mbaa andū onthe.

فَأَنجَيْنَاهُ وَأَصْحَابَ السَّفِينَةِ وَجَعَلْنَاهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾

17. Na *lilikani* Avalamu yīla wamatavisye andū make, 'Mūthaithei We. Uu wīthwa wī ūseo kwenyu kethwa inyw'ī nīmwamanyie tū.

وَابْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَانْتَفُوا
ذِكْرَ خَيْرٍ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٧﴾

18. Inyw'ī mūthaithaa mīvw'anano tū ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na nīmwūseūvasya ūvūngū. Asu ala mūseūvasya ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe mai na ūtonyi wa kūmwūenge inyw'ī ūtethyo. Indī manthai ūtethyo kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na mūthaithei We, na ithīwai na mūvea Kwake. Na Kwake We, nīkw'o inyw'ī mūkatūngwa.

إِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا وَتَخْلُقُونَ
إِفْكًا إِن الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ
لَكُمْ رِزْقًا فَاتَّبِعُوا عِندَ اللَّهِ التَّزْقَىٰ وَعَبُدُوهُ
وَاشْكُرُوا لَهُ إِنِّي تُرْجَعُونَ ﴿١٨﴾

19. Na ethwa inyw'ī nīmwūūlea, īndī nzyawa nyīngī ila syaī mbee wenyu *ota ūu* nīsyaleile. Na wīa wa Mūtūmwa nī kūvikya *Utūmane* wī ūtheinī tū.

وَأَن تَكْتُبُوا فَقَدْ كَذَّبَ أَمْرٌ مِّن قَبْلِكُمْ وَمَا
عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْبَيِّنُ ﴿١٩﴾

kuma mwakinĩ. Nthĩnĩ wa ūndũ ūũ vate nzika, ve Syama kwa andũ ala *matonya* kwĩtĩkĩla.

26.Na we aisye, 'Vate nzika, inyw'ĩ nĩmwĩyoseete mĩvw'anano inyw'ĩ ene ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, nũndũ wa wendo wa mũndũ na ūla ūngĩ nthĩnĩ wa thayũ ūũ wa yu. Indĩ Mũthenyanĩ wa Uthayũũkyo inyw'ĩ mũkaleana mũndũ na ūla ūngĩ, na mũndũ kũumanĩ ūla ūngĩ. Na wĩkalo wenyu ūkeethĩwa wĩ Mwakinĩ na inyw'ĩ mũikethwa na atetheesya.'

27.Na Loto nĩwamwĩtĩkĩlile we; na *Avalamu* aisye, 'Nye nĩmantha wĩvitho vamwe na Mwĩai wakwa; vate nzika, We nĩ ūla Wĩ-Vinya, Mũf.

28.Na Ithĩ nĩtwamũnengie we Isaaka na Yakovo, na nĩtwaiie *mũthĩnzĩ* wa wathani na Ivuku katĩ wa nzyawa syake, na nĩtwamũnengie we Ituvi yake nthĩnĩ wa thayũ ūũ na Itunĩ vate nzika, we akeethwa katĩ wa ala alũngalu.

29.Na Ithĩ nĩtwamũtũmie Loto; na nĩwamatavisye andũ make, 'Inyw'ĩ nĩmwĩkaa ūvukyo ūla katĩ wa mbaa andũ mataawĩka ona Indĩ ala maĩ mbee wenyu.

30.Na 'inyw'ĩ mũno mũendaa kwa aũme *mũimenda* na kũtila nzĩa nene *kwa aendi-ma-kyalo*? Na inyw'ĩ nĩmũlikaa nthĩnĩ wa wathavu w'onthe nthĩnĩ wa ūmbano wenyu!' Indĩ ūsũngĩto wa andũ make waĩ kana maisye, 'Ete ūsilĩlo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe tũlũ waitũ ethwa we wĩneena w'o.'

وَقَالَ إِنَّا أَخَذْنَا مِمَّنْ دُونِ اللَّهِ أَتْرَابًا مَّقُودَةً
بَيْنَكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ نَوْمَ الْقَبْرِ يَكْفُرُ
بَعْضُكُمْ بِبَعْضٍ وَيَلْعَنُ بَعْضُكُمْ بَعْضًا وَمَأْوَاهُمُ
النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ نُورٍ يَنْصُرُكُمْ ۝٢٦

وَقَالَ لَهُ لَوْ طَرَفٌ مِّنْهَا جَرٌّ إِلَى رَبِّي إِنِّي
هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝٢٧

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ
التَّبَوُّةَ وَالْكِتَابَ وَآتَيْنَاهُ أَجْرَهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّا فِي
الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ۝٢٨

وَلَوْ طَرَفٌ مِّنْهَا جَرٌّ إِلَى رَبِّي إِنِّي
سَبَقْتُكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ ۝٢٩

إِنَّمَا تَتَّبِعُونَ أَفْعَالَكُمْ وَتَقْطَعُونَ السَّبِيلَ ۝٣٠
تَأْتُونَ فِي نَادِيكُمْ الْمُنْكَرُ فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ
إِلَّا أَنْ قَالُوا اقْتُلُوا بِعَدَابِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ مِنَ
الصَّادِقِينَ ۝٣١

31.Nake aisye, Ndethye Nyie, Mwłai wakwa, ũlũ wa andũ aathe.'

قَالَ رَبِّ انصُرْنِي عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ ۝

LUKU 4

32.Na yŵla Atũmwa Maitũ mamũeteie Avalamu ũvoo mũseo ũsu, mo maisye, 'Ithyĩ nĩtũmamina andũ ma mũsyĩ ũũ, vate nzika, andũ ma w'ŵo nĩ eki-ma-naĩ.'

وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا إِنَّا مُهْلِكُوا أَهْلَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ إِنَّا أَهْلُهَا كَانُوا ظَالِمِينَ ۝

33.We aisye, 'Indĩ Loto evo.' Namo mamwŵa, 'Ithyĩ nĩtwĩsĩ nesa ũla wĩvo. Ithyĩ vate nzika, tũkamũtangĩla we na andũ ma nyũmba yake, ateo kĩveti kyake, kĩla nĩ katĩ wa asu ala matiawa ĩtina.'

قَالَ إِن فِيهَا لَكُمْ لُوطًا نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَنْ فِيهَا ۖ إِنَّ نَجِيتَهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا أُمَّرَأَتَهُ ۚ كَانَتْ مِنَ الْغَايِبِينَ ۝

34.Na yŵla athũkũmi Maitũ mavikie kwa Loto, we nĩwathĩnĩkie kwoondũ woo na eethwa atena ũtonyi ũlũ woo. Na mo mamwŵie, 'Ndũkakĩe, ona ndũkew'e kyeva; ithyĩ nĩtũkũtangĩla we na andũ ma nyũmba yaku ateo kĩveti kyaku, kĩla nĩ katĩ wa ala matiawa ĩtina.'

وَلَمَّا أَن جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سَتَىٰ بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالُوا لَا تَخَفْ وَلَا تَحْزَنْ إِنَّا مُنْجِيكَ وَأَهْلَكَ إِلَّا أُمَّرَأَتَكَ كَانَتْ مِنَ الْغَايِبِينَ ۝

35.'Ithyi vate nzika, nĩtũmatheesya andũ ma mũsyĩ ũũ ũsilĩlo kuma ĩtunĩ nũndũ mo nĩmethĩtwe me mbaa-matũ.'

إِنَّا مُنْزِلُونَ عَلَىٰ أَهْلِ هَذِهِ الْقَرْيَةِ رِجَالًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ۝

36.Na Ithyi nĩtũtĩte Kyama kĩthandĩku nthĩnĩ wa w'ŵo kwa andũ ala matonya kũmanya.

وَلَقَدْ بَعَثْنَا مِنْهُ آيَةً بَيِّنَةً يَقُولُونَ ۝

37.Na kwa Amĩtiani Ithyĩ nĩtwamũtũmie mwanaa nyinyia woo Suaivu ũla waisye, 'Inyw'ĩ andũ makwa, 'mũthũkũmei Ngai Mwene Vinya W'ontha, na kĩai Mũthenya wa Mũminũkĩlyo na mũikeke ũthũku ũlũ wa nthĩ, mũkĩetae kĩthokoo.'

وَالِى مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا فَقَالَ يَقُولُ اعْبُدُوا اللَّهَ وَارْجِعُوا إِلَيَّ الْيَوْمَ النَّخْرَ وَلَا تَعْتَوُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ۝

38.Indĩ mo nĩmamwĩtie we mũkengani.
Kwa ũu kĩtetemo kya nthĩ kĩ vinya
nĩkyamakwatie mo, na mavalũkanga nthĩ
na mothyũ moo nthĩnĩ wa mĩsyĩ yoo.

فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ
جُثِينَ ۝

39.Na Ithyĩ nĩwamanangie Aati na
Athamuti; na ũu nĩ ũtheinĩ kwenyu
kuma motũonĩ moo. Na Satani
nĩwamanakavĩsye meko moo *mooneka*
me maseo kwoo. Na ũu nĩwamaalyũlile
mo kuma nzĩanĩ ona vala mo maĩ oĩ.

وَعَادَا وَنُودَا وَقَدْ تَبَيَّنَ لَكُمْ مِنْ مَسِيرِهِمْ وَزَيْنَ
لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالُهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَ
كَانُوا مُسْتَبْصِرِينَ ۝

40.Na Ithyĩ nĩwamanangie Kola na
Valao na Amana. Na Mose nĩwookie
kwoo ena Syama syumĩĩite, Indĩ mo
nĩmekathĩĩe nthĩnĩ wa nthĩ, onakau mo
mayai matonya kũtũvĩtũka Ithyĩ.

وَقَارُونُ وَفِرْعَوْنُ وَهَامَانَ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مُوسَى
بِالْبَيِّنَاتِ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانُوا سَابِقِينَ ۝

41.Kwa ũu, *kĩla ũmwe woo*,
nĩtwamũkwatie nũndũ wa nai yake;
amwe moo mai asu ala ithyĩ twamatwafe
kĩũutani kya kĩseve kya mũthanga kĩ
vinya, na katĩ woo mai asu ala
makwatiwe nĩ kĩtundumo, na amwe katĩ
woo nĩ asu ala ithyĩ twatumie mamelw'a
nĩ nthĩ, na amwe moo nĩ asu ala
twamanyw'ĩthisye kĩw'ũ. Na Ngai
Mwene Vinya W'onthē ndaĩ amavĩĩsya
mo, Indĩ mo nĩmo meevĩĩfasya mathayũ
moo ene.

فَكَلَّا أَخَذْنَا بِذُنُوبِهِ فَمِنْهُمْ مَنْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا
وَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ وَمِنْهُمْ مَنْ خَفْنَا
بِهِ الْأَرْضَ وَمِنْهُمْ مَنْ أَغْرَقْنَا وَمَا كَانَ اللَّهُ
يُظِلَّهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ۝

42.Ngewa ya asu ala mosaa atetheesya
ũtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthē nĩ
ta ngewa ya mbũambũĩ, ĩla ĩseũvasya
mũsyĩ wayo; na vate nzika nyũmba ĩla
mbonzu vyũ mbee wa nyũmba *syonthe*
nĩ ya mbũambũĩ, Indĩ takethwa mo
nĩmamanyie!

مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ
الْعَنْكَبُوتِ إِذَا أَخَذَتْ بَيْتًا وَإِنْ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبِيتَ
الْعَنْكَبُوتُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ۝

وَقَدْ لَزِمَ

49.Na We ndwaasoma Ivuku ona yŵa mbee wa yŵi ona we ndwaandŵka yŵmwe na kw'oko kwaku kwa aŵme; kwa nzŵa Ŵsu akengani methwa maŵ na kŵtumi kya kwŵthwa na nzika *nayo*.

وَمَا كُنْتُمْ تَسْأَلُونَ مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَحْطُكُمْ يَمِينِكُمْ
إِذَا الْأَرْتَابُ النَّبِطُوتُونَ ﴿٤٩﴾

50.Aiee, nŵ *ŴtŴngŵanŵ* wa Syama ntheu nthŵnŵ wa ngoo sya asu ala manengetwe Ŵmanyi. Na vai maileaa Syama Sitŵ ateo eki-ma-naŵ.

بَلْ هُوَ آيَاتٌ يَنْظُرُ فِي صُدُورِ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ
وَمَا يُجِئُكُمْ بِآيَاتِنَا إِلَّا الْغُلُوبُونَ ﴿٥٠﴾

51.Namo makŵlasya, 'Syama ileaa kŵtheew'a kwake nŵkŵ kuma kwa Mwŵai wake? Asya, 'Syama syŵna Ngai Mwene Vinya W'onthe, na Nyie nŵ MŴkaanany'a wŵ Ŵtheinŵ.'

وَقَالُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَاتٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّمَا
الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٥١﴾

52.Kŵimeanŵe mo nŵndŵ Ithyŵ nŵtŵkŵtheesye we Ivuku yŵla mo masomeawa? Vate nzika, ve tei nthŵnŵ wayo na ŵlilikany'o kwa andŵ ala metŵkŵlaa.

أَلَمْ يَكْفِهِمْ أَنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ
۞ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَرَحْمَةً وَذِكْرَىٰ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾

LUKU 6

53.Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵwŵanŵe kwŵthwa ta Ngŵsŵ katŵ wakwa nenyu. We nŵmesŵ maŵndŵ ala me Ŵtunŵ na ala me nthŵ. Na *ta kwa* asu ala mawŵtŵkŵlaa Ŵvŵngŵ na kŵlea kŵmwŵtŵkŵla Ngai Mwene Vinya W'onthe, mo nŵmo ala mena wasyo.

قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ شَهِيدًا ۚ يَعْلَمُ مَا فِي
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِالْبَاطِلِ وَكَفَرُوا
بِاللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٥٣﴾

54.Mo meŵkŵly wa nŵkana Ŵkalaate Ŵsilŵlo; na takethwa vayaŵ Ŵvinda yŵla yŵtw'ŵtwe, Ŵsilŵlo wŵthwa Ŵkŵte ŴŴŴ woo. Na vate nzika, w'o Ŵkamavikŵla mate Ŵtalŵthya na mateŴwona.

وَيَسْتَعْلِفُونَكَ بِالْعَدَابِ وَلَوْلَا أَجَلٌ مُسَمًّى لَجَاءَهُمُ
الْعَذَابُ وَلَيَأْخُذَنَّهُمْ بُغْتَةٌ ۚ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٤﴾

55. Mo meŭkŭlya we nŭkana ŭkalaate
ŭsilŭlo; Indŭ nŭw'o, Ngiena
nŭmathyŭlŭlŭkŭte alei.

يَسْتَحْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَإِنَّهُمْ لَخِيَّطَةٌ بِالْكَفْرِ ۝٥٥

56. Lilikanai mŭthenya ŭla ŭsilŭlo
ŭkamavw'ŭka umŭte ŭlŭlŭ woo, na uungu
wa nyaŭ syoo, na We akamatavya,
'Samai inyw'ŭ ŭsyao wa meko menyu.'

يَوْمَ يَنْشَبُهُمُ الْعَذَابُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ
أَرْجُلِهِمْ وَيَقُولُ ذُوْقُوا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝٥٦

57. Inyw'ŭ athŭkŭmi Makwa ala
mwŭŭŭkŭlaa! nŭw'o, nthŭ Yakwa nŭ nene,
kwa ŭu nthaithei Nyie nŭnyŭoka.'

يُجَاوِزُ الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ أَرَادْنِي وَاسِعَةٌ فَأَيَّ
عَابِدٍ ذِي ۝٥٧

58. Kŭla thayŭ ŭkasama kŭkw'ŭ; na Indŭ
inyw'ŭ mŭkatŭngwa Kwitŭ.

كُلِّ نَفْسٍ دَآءِمَةٌ لِلْوَبِّ ثُمَّ إِنَّا يُرْجَعُونَ ۝٥٨

59. Na ala metŭkŭlaa na kwŭka meko
maseo----- vate nzika, Ithŭ
tŭkamekalya nthŭnŭ wa nyŭmba
mbŭkŭŭŭlu sya Itunŭ, ila ivŭŭlaa mbŭsŭ
uungu wasyo. Namo makekalaa vo. Nŭ
ŭtuvi ŭseo mŭno vyŭ ya asu ala
mathŭkŭmaa nesa,

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنَجْزِيَنَّهُمْ مِنْ
الْجَنَّةِ غُرَفًا تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا
نِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ۝٥٩

60. Asu ala momŭŭasya, na kwia
wŭkwatyo woo kwa Mwŭai woo.

الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ۝٦٠

61. Na nŭ nyamŭ sylana ata ila itakuaa
ŭŭ wasyo! Ngai Mwene Vinya W'onthe
nŭwinengae syo nenyu. Na We nŭ We
Wŭw'i-W'onthe, Umanyi-W'onthe.

وَكُلٌّ مِنْ دَآءِمَةٍ لَا يَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا
وَأَيُّكُمْ ۚ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۝٦١

62. Na we ŭkamakŭlya mo, 'Nŭŭ ŭla
ŭmbŭte matu na nthŭ na asyŭkŭla syua na
mwei wŭan?' Vate nzika, mo masya,
'Nŭ Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Indŭ
mo mathyoe kaw'a ata kuma nthŭnŭ wa
w'o?

وَلَنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَخَلَقَ
الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لِيَقُولَنَّ اللَّهُ فَإِنِّي يَوْمَ كُونُ ۝٦٢

63. Ngai Mwene Vinya W'onthe
amŭthanthalasya nzŭla sya kwŭlyonea

اللَّهُ يَنْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ
لَهُ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۝٦٣

kyaŭya ūla We wendaa katī wa
athŭkŭmi Make, na aithekevasya kwa
ūla We wendaa. Vate nzika, Ngai
Mwene Vinya W'onthe ena ūmanyi
mwānīu wa syīndū syonthe.

64. Na we ūkamakŭlya, 'Nŭŭ ūla
ŭtheasya kīw'ŭ kuma ītunī na
kŭmīnenge nthī thayŭ ītina' wa kŭkw'a
kwayo?' Mo vate nzika makwīa, 'Nī
Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Asya,
'Ndaſa syonthe nī sya Ngai Mwene
Vinya W'onthe.' Indī aingī mŭno moo
maimanyaa.

LUKU 7

65. Na thayŭ ūŭ wa nthī īno ti kīndū
ateo nī īthaŭ na ngŭī, na Mŭsyī wa
Itunī---ŭsu nīw'o Thayŭ vyŭ, takethwa
mo nīmamanyie!

66. Na yīla mo malika Ngalawanī,
nīmamwīkaīlaa Ngai Mwene Vinya
W'onthe, me ew'i na mena mŭīkīlo
ŭmwe Kwake. Indī yīla We
wamavikya nthī nyŭmŭ nesa kwa mŭuo,
sisya, mamwīananasya We na ngai ingī.

67. Nīkana mo matonye kŭmalea maŭndū
ala Ithyī tŭmanengete, na nīkana mo
matonye kwītanīthya mo ene kwa īvinda.
Indī o mītŭkī makamanya.

68. Mo nomonete kana Ithyī
tŭŭtw'kīthītye mŭsyī kwīthwa wīkalo
wa mŭuo kwoondū woo, oyīla andū ala
matŭanīe namo meŭvulw'a maitwawa?
Indī mo makeetīkīla ūvŭngŭ na kŭyīlea
īnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe?

وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ
الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهَا يَقُولَنَّ اللَّهُ قُلُ الْخُذُ
فَإِنَّ بِلَهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٦٤﴾

وَمَا هَذِهِ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوَ وَلَعِبٌ وَإِنَّ
الْآخِرَةَ لَإِهيَ الْحَيَوةُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٦٥﴾

فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلِ دَعَا اللَّهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ
فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ ﴿٦٦﴾

يَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ وَلِيَتَمَنَّوْا أَنَّهُمْ يُقْسَوْنَ يُعْلَمُونَ ﴿٦٧﴾

لَمْ يَرْوُا أَفَّا جَعَلْنَا حَوْمًا أَمِنًا وَمَنْحَظًا فَاكْفُرُوا مِنَ
حَوْلِهِمْ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِذِمَّةِ اللَّهِ يَكْفُرُونَ ﴿٦٨﴾

69. Na nŭŭ Ūla Ūte mŭlŭngalu mŭnene
mbee wake we Ūla ŪseŪvasya ŪvŪngŪ
ŪŪŪ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe,
kana Ūleaa w'o yŷla wamŪvikŷa? Vo vai
ŪtŪo nthŷnŷ wa lŷa-ya-Mwaki kwa asu ala
metetŷkŷlŷaa?

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ
بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُ ۚ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ ﴿٣٩﴾

70. Na ta kwa asu ala mokitaa nzŷanŷ
YaitŪ---lthyŷ vate nzika,
tŭkamatongoesya mo nzŷanŷ SitŪ. Na
vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe
E-vamwe na asu ala mekaa moseo.

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ
فِي لَمَعِ الْمُحْسِنِينَ ﴿٤٠﴾

AL - RUUM
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwanŵ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usŵŵtwe nŵ ūlau, Usŵŵtwe
nŵ tei.
2. Alif Laam Miim. Nyie Ninyie Ngai
Mwene Vinya W'onthe, Umanyi-
W'onthe.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

الْمَدَنِيّ ②

عُلِبَتِ الرُّومُ ③

3. Alomi nŵmakŵŵtw'e vinya.

4. Nthŵnŵ wa nthŵ ŵla yŵ vakuvŵ, namo
ŵtina wa kŵkŵlw'a vinya kwoo, mo
makakŵlany'a vinya.

فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَلَيْهِمْ سَيِّئَاتُ ④

5. Nthŵnŵ wa myaka mŵvŵthŵ, mŵŵao nŵ
wa Ngai Mwene Vinya W'onthe mbee
na ŵtina wa ūu---na mŵthenya ūsu etŵkŵli
makatana,

فِي يَضْجُ سِنِينَ هَ لِلَّهِ الْأَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدُ
وَيَوْمَئِذٍ يُفْرِجُ الْمُؤْمِنُونَ ⑤

6. Vamwe na ūtethyo wa Ngai Mwene
Vinya W'onthe. We amūtethasya ūla We
wendaa; na We nŵ Ula-Wŵ-Vinya,
Usŵŵtwe nŵ tei.

يَنْصُرِ اللَّهُ يَنْصُرُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ⑥

7. Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵ We
ūw'ŵe ūtianŵ ūŵ. Ngai Mwene Vinya
W'onthe ndanangaa ūtianŵ Wake, ŵndŵ
andŵ aingŵ mŵno mayŵŵŵ.

وَعَدُ اللَّهِ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ
لَا يَعْلَمُونَ ⑦

8. Mo mesŵ mŵŵkalo wa nza wa thayŵ wa
nthŵ ŵno ūŵ, na mayŵthŵnasya na wa ŵtunŵ
ona vanini.

يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ
الْآخِرَةِ هُمْ غَفْلُونَ ⑧

9. Mo nomasŵanŵaa ŵŵkonŵ syoo? Ngai
Mwene Vinya W'onthe ndombŵte matu
na nthŵ na syonthe ŵla syŵ katŵ wasyo
syellŵ ŵndŵ nŵ kwŵlanana na mavata ma ŵŵ

أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ مَّا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى ⑨

na kwa ivinda yila yitw'itwe. Indī aingi
katī wa andū mayitkīlaa kwīsa
kūkomana na Mwīai woo.

10. Mo nomangangite Iūlū wa nthī
nīkana makona ūndū mūminūkīlyo wa
asu ala maī mbee woo *wathūkīe*? Mo
maī na vinya mbee wa aa nthīnī wa
ūtonyi na mo nīmamīlmie I-nthī na
mamītūa kwa wingī nesa *mūno mbee*
wa aa ūndū mamītūfte. Na Atūmwa
moo nīmookie kwoo mena Syama
syīyonanītye. Na Ngai Mwene Vinya
W'onthē ndaī atonya kūmavītīsyā mo,
Indī mo nīmamavītīsyē mathayū moo
ene.

11. Na Indī mūminūkīlyo wa asu ala
meekie ūthūku waī mūthūku, nūndū
mo nīmaleile Syama sya Ngai Mwene
Vinya W'onthē, na mamavūthya mo.

LUKU 2

12. Ngai Mwene Vinya W'onthē
nīwambīlīlasya kyūmbe; na Indī
nūkītūngīlīlāa; na Indī Kwake We
inyw'ī nīmūkatūngwa.

13. Na mūthenya ūla, ūla-Saa ūkavika
ala avītany'a makeethwa me nthīnī wa
kūyītūka.

14. Namo maikethwa na ew'anīthya
kuma *katī woo* ala mo mameānanasya
Nake We; namo makamalea ala mo
mameānanasya *Nake*.

15. Na mūthenya ūla, ūla Saa ūkavika---
--mūthenya ūsu mo makataanw'a
mūndū na ūla ūngī.

وَأَنْ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ بِلِقَائِي رَبِّهِمْ كَفُرُوا ①

أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَثَارُوا
الْأَرْضَ وَعَمَرُوهَا أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا وَجَاءَتْهُمْ
رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ
كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ②

ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ اسَاءُوا السَّوْءَ أَنْ لَعْنُوا
فِي بَابِ اللَّهِ وَكَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِءُونَ ③

اللَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ④

وَيَوْمَ نَقُومُ السَّاعَةَ يُبْلِسُ الْمُجْرِمُونَ ⑤

وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ مِنْ شُرَكَائِهِمْ شُفَعَاءٌ وَكَانُوا
بِشُرَكَائِهِمْ كَافِرِينَ ⑥

وَيَوْمَ نَقُومُ السَّاعَةَ يُؤْمِدُ يَنْفَرُونَ ⑦

16.Indi asu ala meetikilile na meeka mawia maseo makanengwe ndafa na kOtanithw'a nthini wa mOonda.

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَهُمْ فِي رَوْحَةٍ
يُخْبِرُونَ ⑩

17.Indi ta kwa asu ala maleile kwitkila na mamileile Misoa Yaitu, na kkomano ya Ituni, aa makaetwe Usilfoni.

وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ
فَأُولَئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ ⑪

18.Kwa Ou, mOtafei Ngai Mwene Vinya W'onthe yila mwavika wloo na yila mwavika kiko.

فَسُبْحَنَّ اللَّهُ وَجْهَ نُسُورٍ وَجْهٍ تَصْرِيعُونَ ⑫

19.Na ndafa ni sya Ngai Mwene Vinya W'onthe matuni na IOLU wa nthi na mOtafei We syua yeeka na yila mwavika Ivinda ya syua yilithua.

وَلَهُ الْحُكْمُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعِشْيَا وَجْهٍ
تُظْهِرُونَ ⑬

20.We amumasya Ola wi thayu kuma kwa Ola mukw'u, na amumasya Ola mukw'u kuma kwa Ola wi thayu; na We numInengae nthi thayu itina wa kkw'u kwayo. Na ota Ou, now'o inyw'I mukaumflw'a.

يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ
الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذَلِكَ
تُخْرَجُونَ ⑭

LUKU 3

21.Na kImwe kya Syama Syake ni kIm, kana We niwamOmbie inyw'I kuma kItooni; sisya Indi, inyw'I mwi andu ala mwanganga IOLU wa Othyu wa nthi.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ
بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ ⑮

22.Na kImwe kya Syama Syake ni kIm, kana We niwamOmbie inyw'I iveti nkana mukwatae mOuo nthini wasyo, na We niwIkilite wendo na wololo katl wenyu. Nthini wa Ou vate nzika, ve Syama kwa andu ala masOanfaa.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا
لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً
إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ⑯

23.Na katl wa Syama Syake ni mukwatae wa matu na nthi, na ivathukany'o sya ithyomo syenyu na

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاجْتِزَاءِ
النَّيْتِكُمْ وَالْوَابِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ ⑰

mŋvw'anŋle na langi. Nthŋnŋ wa ōu vate nzika, ve Syama kwa ala mena ōmanyi.

24.Na katŋ wa Syama Syake nŋ too wenyu ōtukū na mŋthenya, na mŋmanthŋle wenyu wa mumo Wake. Nthŋnŋ wa ōu, vate nzika, ve Kyama kwa andū ala mew'aa.

25.Na kŋmwe kya Syama Syake nŋ kŋ, kana We amwonasya inyw'ŋ ōtisi ta uumo wa wia na wŋkwatyō, na kana We nŋtheasya kŋw'ū kuma ŋtunŋ, na nŋthayūŋkasya nthŋ nakyo ŋtina wa kŋkw'ū kyayo. Nthŋnŋ wa ōndū ōu vate nzika, ve Syama kwa andū ala mamanyaa.

26.Na katŋ wa Syama Syake nŋ kŋ, kana matu na nthŋ nŋ nŋmŋ kwa mwŋao Wake. Na ŋndŋ, yŋla We ōkamwŋta inyw'ŋ na wŋano kuma ŋŋlŋ wa nthŋ, sisayi, inyw'ŋ mŋkooka.

27.Nake nŋ We Mwene wa w'onthē ona wŋva ōla wŋ matunŋ na nthŋ. Onthe nŋmamwŋw'aa We.

28.Na We nŋ We Ula wambŋŋŋŋlasya kyūmbe, na ŋndŋ aikŋŋŋŋŋŋŋŋla, na ōu nŋ ōvŋthū mŋno vyū Kwake. Mwŋkalo wŋ ŋŋlŋ mŋno vyū matunŋ na ŋŋlŋ wa nthŋ, na We nŋ We Ula-Wŋ-Vinya, Mŋl.

LUKU 4

29.We amŋseŋvŋasya inyw'ŋ ngelekany'o imŋkonie inyw'ŋ ene. Inyw'ŋ mwŋna mo, katŋ wa ala moko menyu ma aŋme mamaŋgamŋe, atindany'a menyu katŋ wa maŋndū ala

وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَّاكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُسْعَوْنَ ﴿٣٥﴾

وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمْ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُخْرِجُ بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٣٦﴾

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِّنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ ﴿٣٧﴾

وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ لَّهُ فَنِيْتُونَ ﴿٣٨﴾

وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٣٩﴾

صَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا مِّنْ أَنْفُسِكُمْ هَلْ لَكُمْ مِّنْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِّنْ شُرَكَاءَ فِي مَا رَزَقْتُمْ فَأَنْتُمْ فِيهِ سَوَاءٌ يَخَافُونَهُمْ كَخِيفَتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٤٠﴾

Ithyĩ tũmũnengete okũvika mweethĩwa na ianda nene, *na kũmakĩa* mo tondũ mũkĩanĩte mũndũ na ũla ũngĩ? Uu nĩw'o Ithyĩ tũvuanasya Mĩsoa kwa andũ ala mamanyaa.

30. Aiee, Indĩ asu ala mate alũngalu maatĩlaa mawendi moo mathũku matena ũmanyi. Na Indĩ nũũ ũla ũtonya kũmũtongoesya we ũla Ngai Mwene Vinya W'onthe ũmũtw'ĩle wa kwaa? Vaikethwa atetheesya kwoondũ woo.

بَلِ اتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَهْوَاءَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ فَمَنْ يَهْدِي مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ٥

31. Kwa ũu elekelya ũthyũ waku vala ve ndĩni, wĩnenganĩte mavinda onthe nthĩnĩ wa w'o-----*na atĩla* kĩthĩo kya Ngai Mwene Vinya W'onthe kĩla itina wakyō We waseũvisye mbaa andũ. Vai ũalyũlo wa ũmbi wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Isu ow'o nĩyō ndĩni tĩla tũngeme na ũlũmu tĩlũngalĩte na tĩtw'ĩtkaa ila ingĩ syĩthwe ilũngele. Indĩ andũ aingĩ mũno vyũ mayĩsĩ.^{1*}

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَرِيمُ وَلَكِنَّا أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ٦

32. *Elekelyai mothyũ menyu vala ve Ngai*, mũkĩmũalyũkĩla *mwĩna wĩlilo*, na mũkĩei We na lũmyai Mboya, na

مُتَّبِعِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ٧

¹ *Vaa kĩthĩo kya Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ kũweta ndaĩa Syake. Nthĩnĩ wa ngewa ĩno yĩasya kana mũndũ nũseũvĩtw'e ethĩwe atonya kwĩyĩelekany'a na ndaĩa sya Ngai Mwene Vinya W'onthe. Isu noyo nzĩa tũ tĩla mũndũ ũtonya kwĩana kĩveva. Ow'o nyamũ ila ingĩ iitonya kwĩthwa na kĩlana kĩĩ kya ũsengy'o kya mũndũ. Na kwa ndeto ingĩ, kũthengeanĩa na Ngai Mwene Vinya W'onthe kũtonya kwoneka tũ ethwa ndaĩa sya Mũtalĩwa nikwoneka. Ona kũĩlyĩ ũu, nĩkwaĩlĩtwe nĩkũlĩlikanwa kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ wa tene na tene oyĩla mũndũ nĩ wa kavinda. Na ota ũu, mũndũ nũtonya kwĩyĩelekany'a Nake nthĩnĩ wa tĩvinda yake yĩla wĩ thayũ.

mũikethwe ma asu ala mamwʼananasya
Ngai na ngai ingĩ.

33. Kwa asu ala maanasya ndĩni yoo, na
makaanĩka nthĩnĩ wa nguthu; kĩa
nguthu ʼitanĩa maũndũ ala yĩ namo.

مِنَ الَّذِينَ فَتَرُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شُعَبًا كُلَّ حِزْبٍ
بِمَا لَدَيْهِمْ قُرْحُونَ ﴿٣٣﴾

34. Na yĩla thĩna wamakwata andũ,
maĩaa kwa Mwĩai woo, makĩmũalyũkĩla
We *mena wĩilo*; na ʼIndĩ, yĩla We
wamasamĩthya tei kuma Kwake, we!
nguthu ʼĩmwe yoo ʼĩmwʼananasya Mwĩai
woo na ngai ingĩ.

وَإِذَا مَسَّ النَّاسَ ضُرٌّ دَعَوْا رَبَّهُمْ مُنِيبِينَ إِلَيْهِ
ثُمَّ إِذَا أَذَقَهُمْ مِنْهُ رَحْمَةً إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَرْتَدُّونَ
يُشْرِكُونَ ﴿٣٤﴾

35. Kwa ũu, kwa kũlea kwĩthwa na
mũvea ʼĩlũlũ wa maũndũ ala ʼIthyĩ
tũmanengete mo. Kwa ũu, ʼitanĩthyei
inywʼ-ene kwa ʼĩvinda. ʼIndĩ o mĩtũkĩ
mũkamanya.

يَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَهُمْ فَيَسْتَعْجِلُونَ فَسَوْفَ نَعْلَمُونَ ﴿٣٥﴾

36. ʼIthyĩ nĩtũmatheesye mo mwĩao ona
ũmwe ũla ũneenaa *Okĩmendeesyaa* mo
ala mamwʼananasya We namo?

أَمْ أَنْزَلْنَاهُ عَلَيْهِمْ سُطُورًا فَهُوَ يَكْفُرُ بِمَا كَانُوا بِهِ
يُشْرِكُونَ ﴿٣٦﴾

37. Na yĩla ʼIthyĩ twamendethya andũ ma
nthĩ na mũsamo wa tei mo nĩmatanĩaa
nthĩnĩ wa wʼo, ʼIndĩ ethwa ũthũku
nĩwamavalũkĩla mo nũndũ wa maũndũ
ala moko moo mekĩte *mo ene sisyai!*
Mo mambĩlĩlasya kũyĩtũka.

وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً فَرِحُوا بِهَا وَإِنْ تُصِيبُهُمْ
سَيِّئَةٌ مِنْ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ ﴿٣٧﴾

38. Mo nomonete kana Ngai Mwene
Vinya Wʼonthe amũthanthaĩsyaa
kyaũya ũla We wendaa ona wĩva, na
kũmũnyivĩsyaa kyo *ũla ona wĩva We
wendaa?* Kwa ũu wʼo, nthĩnĩ wa ũũ, ve
Syama kwa andũ ala metĩkĩlaa.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَ
يَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٣٨﴾

39. Kwa ũu, nengei andũ ma ndũũ sya
mũkaufĩ ianda i-syoo, na ala mena vata,
na mũendi-wa-kyalo. Uu nĩwʼo ũseo

فَإِنَّ ذَٰلِكَ لَآيَاتُنَا حَقُّهُ وَالنَّاسِكِينَ وَإِنَّ النَّاسِكِينَ
لَإِنَّكَ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ وَأُولَٰئِكَ
هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٣٩﴾

vyū kwa asu ala mamanthaa īnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthē, na nomo ala makaīla.

40. Kīla ona kīva inyw'ī mūīvaa ta ūsyao wa mbesa *liva* nīkana kītonye kwongeleela kīndū mbee wa ūthyū wa Ngai Mwene Vinya W'onthē, īndī kīla mumasya Saka mūīmantha īnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthē---aa nīmo ala makongeleela *ūthw'ii woo* kūndū kwīlī.

41. Nī Ngai Mwene Vinya W'onthē Ula ūmūmbīte inyw'ī, na *īndī We* nūmūnengete inyw'ī; na *We* akamūkw'īthya inyw'ī, na *We* akamūthayūkyā mwīthwe thayū. *Ve* ūmwe ona wīva katī wa 'atindany'a' menyu ūtonya kwīka ūndū ūmwe katī wa maūndū aa? *We* nataīwe na E-īlūlū mūno mbee wa ila mo mamwīananasya *We nasyo.*

LUKU 5

42. Uthyoeku nīumīlīte īlūlū wa nthī nyūmū na ūkanganī nūndū wa ūndū moko ma andū mekīte, Nīkana *We* atonye kūmasamīthya mosyao ma amwe ma meko moo, nīkana maalyūke maume *nthīnī wa ūthūku.*

43. Asya, 'Tambūkai īlūlū wa nthī mwone ūndū mūminūkīlyo wa asu ala maī mbee wenyu wathūkīte! Aingī mūno vyū moo maī athaithi ma mīvw'anano.'

وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ رَبًّا لِيَرْبُوَ فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرْبُوْا عِنْدَ اللَّهِ وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ زَكَاةٍ تُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُضَعِفُونَ ﴿٤٠﴾

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَزَقَكُمْ ثُمَّ يُعِيدُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَن يَفْعَلُ مِنْ ذَلِكُمْ مِثْلَ شَيْءٍ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٤١﴾

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٤٢﴾

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلُ كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُشْرِكِينَ ﴿٤٣﴾

44. Kwa Ūu, elekelyai mothyū menyu vala ve Ndīni ūla ndūngalu na ūtetheeasya ala angī kwīthwa me alūngalu mbee wa ūtanavika mūthenya kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē ūla vatakethwa na kīsiūti. Mūthenya ūsu, mo makaanūka nguthu syīna kīvathūkany'o ūmwe na ūla ūngī.

فَأَقْرَعْ وَجْهَكَ لِلَّذِينَ الْقَعَمَ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ
يَوْمَ لَا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ يَوْمَئِذٍ يُصَدَّقُونَ ﴿٥٤﴾

45. Ala matetūkīlaa makakua *mosyao* ma kūlea kwīūkīla kwoo; na ala mekaa meko maseo ma ūlūngalu maseūvasya ūseo woo ene,

مَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلَا نُفْسِيْمُ
يَهْدِيهِ ﴿٥٥﴾

46. Nīkana, We atonye kūmaūva ala metūkīlaa na kwīka meko ma ūlūngalu. Vate nzika, We ndamendete alei.

لِيُجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْ فَضْلِهِ
إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ ﴿٥٦﴾

47. Na katī wa Syama Syake *nī kīl*, kana We nīwitūmaa iseve ta *ikuñe* ūvoo mūseo na nīkana We atonye kūmūsamīthya inyw'ī ūnee Yake, na nīkana ngalawa iendae ūkanganī kwa ūtonyi Wake, na nīkana inyw'ī mūtonye kūmantha mumo Wake, na nīkana inyw'ī mūtonye kwīthwa na mūvea.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ يُرْسِلَ الرِّيحَ مُبَشِّرَاتٍ وَلِيُذِيقَكُمْ
مِنْ رَحْمَتِهِ وَلِيُنَجِّيَ الْفَلَاحَ بِأَمْرِهِ وَلِيَبْتَلُوَكُمْ
فَضْلَهُ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٥٧﴾

48. Na vate nzika, Ithyī nītwamatūmie Atūmwa mbee waku kwa andū moo ene, namo nīmamaeteie mo Syama syumīlūte. Na ūndī Ithyī nītwamasilūle asu ala maū avūtany'a. Na vate nzika, kwaū ūlū Waitū kūmatetheesya etūkīli.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا إِلَى قَوْمِهِمْ فَجَاءَهُمْ
بِالْبَيِّنَاتِ فَانْتَفَعْنَا مِنَ الَّذِينَ أَجْرَمُوا وَكَانَ خُفَا
عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٨﴾

49. Nī Ngai Mwene Vinya W'onthē ūla witwaa iseve nīkana iseūve ūthweo. Na ūndī We nūyīnyāūtkasya ūtunī ūndū We wendaa na kūyīlūfanīlya yo ngoi ūlū wa ngoi na ūndī we nūmyonaa

اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ فَتُبْرِحَابًا فَيَبْسُطُ
فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ وَيَجْعَلُهُ سَفَا فَنَرَى الْوَدْقَ
يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ فَإِذَا أَصَابَ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ

mbua Ikyuma vu nthlnl wayo. Na yla
We wamyusya Tolo wa Ola We wendaa
katl wa athOkumi Make, sisyai! Mo
nImatanaa.

عِبَادَةِ إِذَا هُمْ يَسْتَبِشِرُونَ ﴿٣٦﴾

50. Ona kau mbee wa ūu---mbee wa
Ītanamba kūtheew'a ʔūlū woo mo
nīmeyīʔūkaa.

وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ أَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ مِنْ قَبْلِهِ

لُبْلُسَيْن ⑤

51. Sisyai, Indī, movano ma Inee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe: ūndū we ūmīthayūŭkasya nthī Itina wa kīkw'ū kyayo. Nīw'o, Ngai o ūsu, akamathayūŭkya ala akw'ū; nūndū We E-Vinya ūlū wa syIndū syonthe.

فَانْظُرْ إِلَىٰ آثَرِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُغِي الْأَرْضَ بَعْدَ
مَوْتِهَا إِنَّ ذَٰلِكَ لَمُنِجِي الْمَوْتَىٰ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ﴿٥١﴾

52. Na ethwa Ithyi nltwakltuma kltseve
na makyona *ngetha yoo* tikalaa, Indl mo
ltina *nltmambllltasya* kltmalea *manee*
Maitl

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رِجَالًا قَرِيبًا قُرْأُوهُ مُضْمَرًا أَلْطَلُّوا مِنْ بَعْدِ ۚ
نَكْفُرُونَ ﴿٥٥﴾

53. Na we ndūtonya kūtuma ala akw'ū
mew'a nthī, ona kana ndūtonya kūtuma
ala mate matū mew'a wītano, yīla mo
maalyūka monanītye mītongo yoo.

فَإِنَّكَ لَا تَسْمِعُ النَّوْثَىٰ وَلَا تَسْمِعُ الضَّمَّةَ الدُّعَاءَ إِذَا
وَلَوْ أُمْدَبِرِينَ ﴿٣٧﴾

54. Ona we ndütonya kütongoesya ilalinda kuma İvİtyonİ yasyo. We ütonya kümew'İthya tũ ala matonya kwİİkİla Mİsoa Yaitũ na menyivasya.

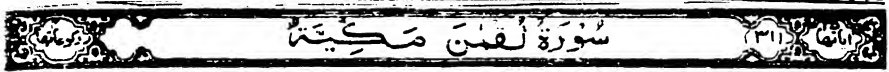
وَمَا آتَيْتَهُمْ إِلَّا بِمِثْرِ نُظُرٍ، فَكَذَّبُوا بِهِ ثُمَّ وَقَالُوا إِنَّا نَسُوا الْآيَةَ الْكُبْرَىٰ
فَعَسَىٰ أَعْتَمِدْتُمُوهُمْ فَهُمْ قَوْمٌ لَّا هَادِيَينَ ﴿٥٥﴾

LUKU 6

55.Nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula
wamũmbie inyw'ĩ nthĩnĩ wa *mwĩkalo*
wa wonzu, na Itina wa wonzu
nĩwamũengie vinya; na Indĩ Itina wa
vinya, nĩwamũeteie wonzu na ũkũũ.
We ombaa kĩla We wendaa. We nĩ We
Umanvi W'onthe. Ula-Utonyi-W'onthe.

اَللّٰهُ الَّذِى خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشَيْبَةً يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ ﴿٥٠﴾

LUQMAN
(Wavuanf'w'e Makka)

1. Syŵtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau. Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Alif Laam Miim. Nyie Ninyie Ngai
Mwene Vinya W'onthe, Umanyi-
W'onthe.

الْقُرْآنِ

3. Ino nĩ Mĩsoa ya Ivuku ya Uĩ,

تِلْكَ آيَةُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ

4. Utongoi na tei kwa ala mekaa moseo,

هُدًى وَرَحْمَةً لِّلْمُحْسِنِينَ

5. Asu ala malũmasya Mboya na kũĩva
Saka na ala mena mũĩkĩlo mũlũmu wa
Itunĩ.

الَّذِينَ يقيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ
بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ

6. Mo nĩmo ala maatiĩaa ũtongoi kuma
kwa Mwĩai woo, na nomo ala
makaĩla.

أُولَئِكَ عَلَى هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ
الْمُفْلِحُونَ

7. Na katĩ wa andũ ve ũmwe ũla
ũkũanasya ũtongoi na mbano sya mana
kũmathyoekya andũ kuma nzĩanĩ ya
Ngai Mwene Vinya W'onthe, atena
ũmanyi, na kũmĩvũĩa ngũĩ. Kwa asu,
vakeethwa na ũsilĩlo ũthĩnasya.

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُتَلَّ
عَن سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ ۖ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا
أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ

8. Na yĩla we wasomewa Mĩsoa Yaitũ,
asyokaa ĩtina ekathĩĩe, ta ũtanamĩw'a,
ko vena ũito matũnĩ make elĩ; kwa ũu,
mũtavye we ũvoo wa ũsilĩlo wĩ woo.

وَأَن تَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا وَلِيُتَذَكَّرَ ۚ أَكَانَ لِمَن يَسْمَعُهَا
كَانَ فِي أَذُنِهِ وَقُلْنَا ۖ فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

9. Vate nzika, asu ala metĩkĩlaa na kwĩka
mawĩa maseo—mo makeethwa na
Mĩũnda ya Utanu,

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتُ التَّوْنِيمِ

10. Vala mo makekalaa. Ngai Mwene Vinya W'onthe *nŌtiŋe* ūtianfo wa w'o; na We nī We Wī-Vinya, Ula-Mŭī.

خُلِدِينَ فِيهَا وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ①

11. We ombīte matu vate ituī ila inyw'ī mŭtonya kŭsyona, na We nīwīlŋe īlma nŭmŭ ūlŭ wa nthī nīkana iikese kŭthingitha vamwe nenyu, na We nŭnyaīkītye syŭmbe sya kīla mŭthemba nthīnī wayo; na Ithyī nīŋtŭtheetye kīw'ŭ kuma mathweonī, na tŭkamesya imea nzeo sya kīla mŭthemba.

خَلَقَ السَّوْبَ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَالْفِ فِي الْأَرْضِ
رَوَايَ أَنْ تَبِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ
وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ رَوْحٍ
كُونِهِ ②

12. Uu nī ūmbi wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Yu mbony'eī nyie kīla ala angī ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe mombite. Aiee, īndī eki-ma-naī me nthīnī wa īvītyo yī ūtheinī.

هَذَا خَلَقَ اللَّهُ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ
بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ③

LUKU 2

13. Na Ithyī nītwamŭnengie Lukumaan ūī, *akyasya*, 'Tŭngai mŭvea kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe:' na ūla ūtŭngaa mŭvea, atŭngaa mŭvea kwoondŭ wa ūseo wa thayŭ wake mwene tŭ. Na ūla we ūtatŭngaa mŭvea, īndī vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe Nīwīlyanītye-We-Mwene, Ula-Waīlīte-Nī-Kŭtaīwa.

وَلَقَدْ أَنْبَأْنَا لُقْمَنَ الْحِكْمَةَ أَنْ اشْكُرْ لِلَّهِ وَ مَنْ
يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
حَكِيمٌ ④

14. Na *lilikanai* yīla Lukumaani wamŭtavisye mwana wake aimŭtaa, 'Ame mwana wakwa mwendwa! Ndŭkaamwīanany'e Ngai Mwene Vinya W'onthe na ngai ingī. Vate nzika, kŭmwīanany'a Ngai Mwene Vinya W'onthe na ngai ingī nī īvītyo yī woo.'

وَإِذْ قَالَ لُقْمَنُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَبْنَى لَا تَشْرِكْ
بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ⑤

15. Na Ithyi n̄tūmwīyāfē mūndū ethwe e mūseo kwa asyai make---nyinyia wake amūsyaa e nthīnī wa wonzu ūlū wa wonzu, na kwonga kwake kōkuua myaka ūlī---Ndūngfēi mūvea Nyie na asyai menyu. Kwakwa n̄kw'o ūalūko wa mūminOkīlyo.

وَوَضَّيْنَا الْإِنْسَانَ فِي دِينِهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا
عَلَى وَهْنٍ وَفِصْلُهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ اشْكُرْ لِي وَلَوْلَا إِلَهُكَ
إِلَّا الْمَصِيرُ ⑤

16. 'Na ethwa asyai maku n̄meŭkaananfa naku we n̄kana ūmbānany'e Nyie na kīla we ūtena ūmanyi wakyo, īndī, ndūkamew'e, īndī īthīwa wī mūnyanyae woo ūlū wa maūndū *onthe* ma nthī; na nthīnī wa *maūndū ma kīvea* atīla nzīa yake we ūla ūmbelekela Nyie. Na Kwakwa īndī n̄kw'o kōkethwa kwī ūalūko waku, Nakwa n̄ngamūmanyīthya inyw'ī maūndū ala mweekaa.

وَإِنْ جَاهَدَكَ عَلَى أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ
عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مُعْرَوْنًا
وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ
فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ⑥

17. 'Ame mwana wakwa! Undū w'onthē ona wīva ona ethwa wīna ūito wīana wa mbeke ya kalandāfī, ona wī nthīnī wa īvia, kana wī matunī, kana wī ūlū wa nthī, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthē nūkaumīlya ūtheinī; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthē nī Mūmanyi-wa-Syīm̄bithī syonthe, Mūmanyi-Wa-Syonthe.

يُنَبِّئُ إِنَّمَا إِنْ تَكُ مِنْهَا خَبْرٌ مِنْ تَحْوِيلٍ فَتَكُنْ فِي
صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ بِأَمْرِ اللَّهِ
إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ⑦

18. 'Ame mwana wakwa mwendwa! Lūlūmīlya Mboya, na tavanasya maūndū maseo, na ūivatana ūthūku, na ūmīsyā na ūmīsyō ūlū wa kīla kyonthe kītonya kūkwata we. Vate nzika, ūū nī ūmwe katī wa maūndū *ala mendaa* ūsūanīto mūlūmu.

يُنَبِّئُ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَامْرُءًا بِالْعُرْوَةِ فَإِنَّهُ عَنِ الشُّكْرِ
وَاصْبِرْ عَلَى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ⑧

19. 'Na ndūkamethiūie andū na ūthīa waku na ūng'endu ona ndūkatambūke ūlū wa nthī na ngathīto, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthē

وَلَا تَصْغُرْ حَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَنْشِ فِي الْأَرْضِ مَرْحًا
إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ⑨

ndamwendaa kila m0nd0 m0ng'endu,
mwikathili.

20. 'Na we tamboka na m0ndele 0la
wifanile wa katli, na theesya wasya waku;
vate nzika, wasya 0la 0tetikilika vy0
ni wa Ing'oi.

وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ
فِي أَنْكَرِ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ ⑩

LUKU 3

21. Inyw'i nomwona kana Ngai Mwene
Vinya W'on the akikilite wifan kyonthe
kila ki matuni na kyonthe kila ki 000
wa nthi, na niwifanitsye Inee Yake 000
wenyu, kweli ngali ya nza na ya nthini?
Na katli wa and0 ve amwe ala
makaanafaa 000 wa Ngai Mwene
Vinya W'onthe mate na 0manyi kana
0tongoi kana Ivuku yila yimulika.

أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً
وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى
وَلَا كِتَابٍ مُّبِينٍ ⑪

22. Na yila mo matavw'a, 'Atilai
ma0nd0 ala Ngai Mwene Vinya
W'onthe 0vuanitye,' mo maasya, 'Aiee,
ithyi twifanila ma0nd0 ala ithyi tweethile
maathe maitu maathile.' Ata! Ona ethwa
Satani amathokasya mo 0sililoni wa
Mwaki wakene?

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَشْتَعِ
مَّا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوْ لَوْ كَانَ الشَّيْطَانُ
يَدْعُهُمْ إِلَىٰ عَذَابِ السَّعِيرِ ⑫

23. Indli we 0la wInenganae vy0 kwa Ngai
Mwene Vinya W'onthe na ni mwiki-wa-
nesa, we vate nzika, niwkwatle
ngwatilo la yi vinya. Na m0min0kilyo
wa ma0nd0 onthe wina Ngai Mwene
Vinya W'onthe.

وَمَنْ يُضِلَّهُمْ وَجْهَةً إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ
اسْتَنَسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ وَإِلَى اللَّهِ عَاقِبَةُ
الْأُمُورِ ⑬

24. Na ta kwa 0la we 0tetikilaa, 0lei
wake nd0kakwikie kyeve we. Ual0ko
woo wi Kwitu, na ithyi t0kamatavya mo
ma0nd0 ala meekie; vate nzika, Ngai
Mwene Vinya W'onthe niwisi nesa vy0
ma0nd0 ala me nthini wa ithui syoo.

وَمَنْ كَفَرَ فَلَا يَجْزِيكَ كُفْرُهُ إِلَّا فِيْنَا مَرْجِعِهِمْ فَأَنْتَ مُجِيبُهُمْ
عَمَّا عَمِلُوا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ⑭

25. Ithyĩ tũkamaeka mo ene metanĩthye vanini; na Indĩ tũkamatwaa ūsilĩlonĩ mwai.

نُتِمُّهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ ⑤

26. Na ūkamakũlya mo, 'Nũũ ūla woombie matu na nthĩ?' Vate nzika, mo maũsũngĩa, 'Nĩ Ngai Mwene W'onthē.' Asya, 'Ndaĩa syonthe nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'onthē.' Indĩ aingĩ mũno vyũ moo mayĩsĩ.

وَلَبِّنَا سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لِيَقُولُنَّ
اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ⑥

27. Kĩla kyonthe kĩ matunĩ na ūlũũ wa nthĩ nĩ kya Ngai Mwene Vinya W'onthē. Nĩw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthē Nĩwĩyĩanĩsyē We-Mwene Ula Waĩĩtwe-Nĩ-Kũtaĩwa

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ
الْعَزِيزُ ⑦

28. Ona mĩtĩ yonthe ūlũũ wa nthĩ ūkatwĩka iandĩki, na ūkanga ūkatw'ĩka ingi na nganga mũonza na kwongela ingĩ, ndeto sya Ngai Mwene Vinya W'onthē iitonya kũthela kũandĩkwa. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthē nĩ Mwene-Vinya, Mũĩ.

وَلَوْ أَنَّ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَامٌ وَالْبَحْرُ
يَمْدُهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ آبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ
اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ⑧

29. Kũmbwa kwenyu na kũthayũũkw'a kwenyu nota *kũmbwa na kũthayũũkw'a kwa* mũndũ ūmwe tũ. Nĩw'o Ngai Mwene Vinya W'onthē nĩ Wĩw'i-W'onthē, Woni-W'onthē.

مَا خَلَقَكُمْ وَلَا يَسْمُنْكُمْ إِلَّا كُنُفُسٌ وَّاجِدَةٌ إِنَّ اللَّهَ
سَمِيعٌ بَصِيرٌ ⑨

30. We nowonete kana Ngai Mwene Vinya W'onthē atumaa ūtukũ ūlika nthĩnĩ wa mũthenya, na akatuma mũthenya ūlika nthĩnĩ wa ūtukũ, na akekĩa syũa na mwei wĩanĩ; kĩa kĩmwe kĩatĩĩe nzĩa yakyo kũvika ĩvinda yĩla yĩtw'ĩtwe, na kana Ngai Mwene Vinya W'onthē nũmanyaa nesa mũno vyũ maũndũ ala inyw'ĩ mwĩkaa?

لَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُبَدِّلُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُبَدِّلُ النَّهَارَ
فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي إِلَىٰ أَجَلٍ
مُّسَمًّى وَأَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ⑩

31. Kĩtumi nũndũ no Ngai Mwene Vinya W'ontho eweka Ula nĩ Ngai-Wa-W'o, na kĩa makĩkaĩlaa ūtee Wake nĩ ūvũngũ, na nũndũ nĩ Ngai Mwene Vinya W'ontho eweka Ula-Wĩ-Iũũ-Mũno, Ula Mũnene-Utaelekanw'a na kĩndũ.

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَيُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ
الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٣١﴾

LUKU 4

32. We nowonaa kana ngalawa iendaa ūkanganĩ kwa ĩnee ya Ngai Mwene Vinya W'ontho, kana We atonye kũmwony'a inyw'ĩ Syama Syake? Nthĩnĩ wa ūndũ ūũ vate nzika, ve Syama kwa kĩa ūmwe mũmĩĩsyana ūtũngaa mũvea.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْفُلُوكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِنِعْمَتِ اللَّهِ لِيُرِيَكُمْ
قِيَمَ آيَاتِهِ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٣٢﴾

33. Na yĩla ĩtulumo syamavw'ĩka ta ngunĩko nyingĩ mũno nĩmamwĩkaĩlaa Ngai Mwene Vinya W'ontho, me aĩkĩĩku Kwake nthĩnĩ wa mũĩkĩĩlo, ĩndĩ yĩla We wamavĩkya nthĩ nyũmũ na mũuo, amwe moo ĩndĩ nĩmosaa nzĩla ĩla ya w'o. Na vai wileaa Syama Sitũ ateo mũndũ ūla ūte mũĩkĩĩku, ūte mũvea.

وَإِذَا غَشِيَهم مَّوْجٌ كَأَنَّ الْفُلُلَ دَعَا اللَّهَ مُخْلِصِينَ
لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ فَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ
وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ ﴿٣٣﴾

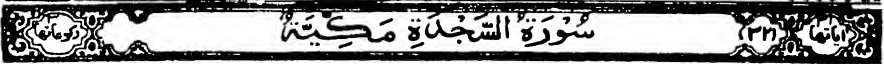
34. Inyw'ĩ andũ, manthai ūsũvĩo kwa Mwĩai wenyu na kĩa mũthenya ūla ĩthe ūtakamũuna mwana, ona mwana ndakethwa na ūuno kwa ĩthe ona vanini. Utianĩ wa Ngai Mwene Vinya W'ontho vate nzika, nĩ wa w'o. Kwa ūu, thayũ wa nthĩ ĩno ndũkamũkenge inyw'ĩ ona Mũkengani ndakamũkenge inyw'ĩ ĩũũ wa Ngai Mwene Vinya W'ontho.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ وَأَخْسَؤْا يَوْمًا لَا يَجْزِي
وَالِدٌ عَنْ وَلَدِهِ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَارٍ عَنْ وَالِدِهِ
شَيْئًا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّكُمْ الْبُيُوتُ الَّتِي تَبْنَوْنَ
وَلَا يَغُرَّكُمْ بِاللَّهِ الْعُرُودُ ﴿٣٤﴾

35. Nĩw'o, Umanyi wa Ola Saa wĩna Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na We nũtheeasya mbua, na nĩwĩsĩ kĩla kĩndũ nthĩnĩ wa mavu. Na vai thayũ wĩsĩ ũndũ wĩlka ũnĩ, na vai thayũ wĩsĩ vala ũkakw'ĩa. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Umanyi W'onthe, Mũmanyi wa Syonthe.

إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ
مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَاذَا تَكْتُمُ غَدًا
وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ

بِخَوَائِرِهِ

AL - SAJDA
(WavuanIw'e Makka)

1. SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Alif Laam Miim. Nyie Ninyie Ngai
Mwene Vinya W'onthe, Umanyi-
W'onthe.

الْقُرْ ②

3. Uvuary'o wa Ivuku yĩ ndwĩ nzika
nthĩnĩ waw'o-----umĩte kwa Mwĩai wa
nthĩ syonthe.

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ لَأَرْبَبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ③

4. Mo measya, 'We nũyĩseũvĩtye? Aiee,
Du nĩ w'o kuma kwa Mwĩai waku,
nĩkana we ũtonye kũmakaany'a andũ ala
mataaĩthĩwa na Mũkaanany'a mbee
waku, nĩkana vangĩ matonye kũatĩĩa
ũtongoi.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ بَلْ هُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ لِشَدِيدِ
قَوْمًا مِمَّا أَتَاهُمْ مِنْ تَذَرِينِ قِيلَ لَعَلَّهُمْ يَحْتَدُونَ ④

5. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We
Ula woombie matu na nthĩ na syĩndũ ila
syĩ katĩ wasyo nthĩnĩ wa mavinda
thanthatũ; na ĩndĩ We atĩnĩka Kĩvilanĩ-
Kya-Usumbĩ. Inyw'ĩ mũi na
mũtetheesya kana mwĩw'anĩthya ũtee
Wake. Inyw'ĩ ĩndĩ nomũsũanĩaa?

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي
سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ مَا لَكُمْ مِنْ دُونِهِ
مِنْ وَلِيٍّ وَلَا شَفِيعٍ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ⑤

6. We akalany'a Mwĩao Mũtheu kuma
ĩtunĩ ũvike nthĩ, na ĩndĩ w'o ũkambata
Kwake nthĩnĩ wa mũthenya ũmwe ũla
nũndũ ũmwe na myaka ngili kwĩlanana
nondũ inyw'ĩ mũtalaa.

يَذَرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ
كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ ⑥

7. Usu nĩ We Mũmanyi wa maũndũ ala
matonekaa, Mwene-Vinya, Usũtwe nĩ
tei.

ذَلِكَ عِلْمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ⑦

8.Ula Ukfanfisy kila kIndu We
Ombite. Na We nfwambifisy ombi wa
mIndu kuma yumbani.

الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنسَانِ
مِنْ طِينٍ ۝

9.Na Indf We nfwaitw'ikfhisye nzyawa
syake syumae nthInf wa tUsam0 twf
kfw'0nf kftweku.

ثُمَّ جَعَلْهُ نَسْلَهُ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ مَاءٍ مَهِينٍ ۝

10.Indf We nfwamwfananisy we na
amUveveea veva Wake nthInf wake. Na
We nUmOnengete inyw'I kwfw'a na
metho na ngoo. Indf inyw'I mUtUngaa
mUvea mUvUthU! *

ثُمَّ سَوَّاهُ وَنَفَخَ فِيهِ مِنْ رُوحِهِ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ
وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ ۚ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ۝

11.Namo makUlya, Ata! YfIa ithyI
tUkaa tUlu wa nthI, Indf ithyI
tUkatw'fka kyUmbe kye0? Aiee, Indf
mo makeethwa me alei Umbanonf wa
Mwfai woo.

وَقَالُوا إِذَا ضَلَلْنَا فِي الْأَرْضِ أَإِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ
بَلْ هُمْ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ كَفُورُونَ ۝

12.Asya, 'Mulaika wa kfw'0 Ola wiftwe
kwfthwa mUnene wenyu akamUkw'fthya
inyw'I: na Indf mUkatUngwa kwa
Mwfai wenyu'

قُلْ يَتَوَفَّكُم مَلَكَ السَّوْتِ الَّذِي ذُكِّرَ بِكُمْ ثُمَّ
يَرْجِعُكُمْ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ ۝

LUKU 2

13.Takethwa we nUtonya kwfIsa kUmona
avfany'a yfIa mo makakumany'a
mothy0 moo mbee wa Mwfai woo, *na*
kwasya, 'Mwfai wait0, ithyI nftwonete
na nftwfw'fite, kwa Ou, tUtUngwe ithyI fItina
nfkana tUtonye kwfka mawfa maseo;
nUnd0 yu nftUkfIte na w'o maUnd0 ala
tUtafw'e.'

وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسُوا رُءُوسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ
رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا إِنَّا
مُقِرُّونَ ۝

*Ndeto fno 'fo'add' ngoo tond0 landfktwe nthInf
wa Kulani Ntheu, ndfUweta o ngoo tU, Indf
nfylkwonany'a kfwfIa kya mUfthya kya Umanyi.
Sisya, 28:11 *al-kasas*, 53:12 *Al-Kasas*, Al-Najm
46:27, *Al-Ahqaf* na *Avalamu* 14:38.

14. Na takethwa Ithyĩ *nāweekhē* vinya kwenda Kwitū, twĩthwa twaŋengie kĩla thayū ūtongoi waw'o, ĩndĩ ĩla ndeto kuma kwakwa nĩtwĩkĩte w'o kana Nyie ngausūya ĩia-ya-Mwaki na Mayini na andū onthe vamwe.

وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدًى وَلَكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ١٤

15. Kwa ūu, samai *inyw'ĩ ūsilĩlo* wa meko menyū nūndū nĩmwoolilwe nĩ ūmbano wa mūthenya ūu wenyū. Ithyĩ o Naitū nĩtūlĩtwe ninyw'ĩ ota ūu. Na inyw'ĩ samai ūsilĩlo wa kwĩkalaa nūndū wa maūndū ala inyw'ĩ mweekaa.

قُلُوفُوا بِمَا نَبِئْتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا إِنَّا نَسِينَكُمْ وَذُرُّوْا عَذَابَ الْخُلْدِ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ١٥

16. Mo nĩmaililikanaa Syama Sitū tū ala yĩla maililikanw'a mavalūkaa nthĩ matulĩtwe-ndu na mothyū moo, na mataĩaa ndaĩa ya Mwĩai woo, namo mayĩkathĩlaa.

إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا الَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِهَا خَرُّوا سُجَّدًا وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ١٦

17. Mbau syoo nĩsyĩvetaa mokonĩ moo; na mamwĩkaĩlaa Mwĩai woo mena w'ia na wĩkwatyo, na kumya kĩla ithyĩ tūnenganĩte tūlū woo.

تَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ١٧

18. Na vai thayū ūmanyaa ūtanu wa metho ūla wĩtwe ūvithĩtwe kwoondū woo, ta ĩtuvi ya mawĩa moo maseo.

فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ١٨

19. Ula ĩndĩ we nĩ mwĩtĩkĩli, nūndū ūmwe na ūla ūte mwĩw'ĩ? Mo ti ūndū ūmwe.

إِنَّمَن كَانَ مُؤْمِنًا كَسَنَ كَانَ فَاسِقًا لَّا يَتُوبُونَ ١٩

20. Na ta kwa asu ala metĩkĩlaa na kwĩka mawĩa maseo, mo makeethwa na Mĩūnda ya Wĩkalo wa Tene na Tene, ta ūthokyo, nūndū wa maūndū ala mo meekaa.

أَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ جَنَّاتُ الْمَأْوَى نُزُلًا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ٢٠

21. Na ta kwa asu ala mate ew'ĩ, wĩkalo woo ūkeethwa nĩ Mwakinĩ. Kĩla ĩvinda

وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَأْوَاهُمُ النَّارُ كُلَّمَا أَرَادُوا أَن يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا فِيهَا وَقِيلَ لَهُمْ نُفُوا عَذَابَ

makenda kuma vo, makatŭngawa nthĩnĩ
waw'o, namo makatavw'a, 'Samai
ŭsilĩlo wa Mwaki ūla inyw'I mwaŭleaa.'

النَّارِ الَّتِي كُنْتُمْ فِيهَا تَكِيدُونَ ①

22.Na kwa ūla w'o vyŭ, Ithyĩ tŭkatuma
mo masama ŭsilĩlo ūla mŭnini mbee wa
ŭsilĩlo ūla mŭnenange, nĩkana mo
matonye kŭsyoka *Kwitŭ mena wĩlilo.*

وَلَنَذِيرَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْأَذَى الَّذِي دُونَ الْعَذَابِ
الْأَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ②

23.Na nŭŭ ūla wĩkaa Ivṭyo Inene mbee
wa we ūla ūlilikanaw'a Mĩsoa ya Mwĩai
wake na Indĩ akĩalyŭka na kŭmĩtia?
Ithyĩ vate nzika, tŭkamasilĩla avĩtany'a.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا
إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنتَقِنُونَ ③

LUKU 3

24.Na Ithyĩ nĩtwamŭnengie Mose
Ivuku—mŭikethwe Indĩ na nzika ūlŭ
wa kŭkomana ----Nake---na Ithyĩ
nĩtwayĩtw'ĩkĩthisye yo ūtongoi kwa
Aana-ma-Isilaeli.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَلَا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِنْ
لِقَائِهِ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِّبَنِي إِسْرَءِيلَ ④

25.Na Ithyĩ nĩtwamatw'ĩkĩthisye amwe
katĩ woo *kwĩhwa* atongoi, ala
mamatongoesye *andŭ* kwa Mwĩao Witŭ
oyĩla *mo-ene* maĩ na ŭmĩsyo na maĩ na
mŭĩkĩto mŭlŭmu nthĩnĩ wa Mĩsoa
Yaitŭ.

وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ آيَةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لِنَبْلُوهُمْ
وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَوْمِقُونَ ⑤

26.Nĩw'o, Mwĩai waku We akasila katĩ
woo Mŭthenya wa Uthayŭŭkyo nthĩnĩ
wa maŭndŭ ala mo matetĩkĩlanaa nthĩnĩ
wamo.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَمَا كَانُوا
فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ⑥

27.Nokŭmatongoesya mo kŭmanya nĩ
nzyawa syĩana ata, ila ithyĩ tŭsyanangĩte
ila syaĩ mbee woo, ila katĩ wasyo mo *yu*
maendelaa ndŭanĩ syoo? Nthĩnĩ wa ūu
vate nzika, ve Syama. Indĩ mo
nomakethukĩsya?

أَوَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كُرْهُهُنَا الَّذِي أَرْسَلْنَا فِيهِ
مُوسَى فِي مَكِيدِهِ لِيُخْرِجَهُمْ مِنَ الْظُلُمِ
يَسْمَعُونَ ⑦

28. Mo nomonete kana lthyĩ tũtwaa
kĩw'ũ tũlũ wa nthĩ nyũmũ na Indĩ
tũkamesya imea nakyo ila indo syoo
ĩĩsaa, ona mo ene, Indĩ mo nomonaa?

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَسُوقُ الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ
فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا تَأْكُلُ مِنْهُ أَنْعَامُهُمْ وَأَنْفُسُهُمْ

﴿٢٨﴾ أَفَلَا يَبْصُرُونَ

29. Namo makũlasya, 'Ukĩlyo ũũ ũkavika
Indĩ, ethwa inyw'ĩ mwĩ ma w'o?

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْفَتْحُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٩﴾

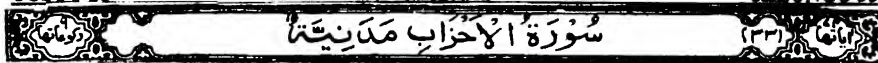
30. Asya, 'Mũthenyanĩ wa ũkĩlyo,
kwĩtĩkĩla kwa alei kũikamauna mo,
ona maikanengwe ĩvinda.'

قُلْ يَوْمَ الْفَتْحِ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِيمَانُهُمْ

وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ﴿٣٠﴾

31. Kwa ũu, umai katĩ woo, na eteelai.
Namo nometelee ota ũu.

﴿٣١﴾ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَانْتَظِرِ إِنَّهُمْ مُنْتَضِرُونَ

AL - AHZAAB
(Wavuanĩw'e Medina)

1. Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ١

2. Ame we Mwathani, mantha ũsũvĩo kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na ndũkaatĩle mawendi ma alei na angangani.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ٢

3. Na atĩla maũndũ ala ũvuanĩw'e we kuma kwa Mwĩai waku. Nĩw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmanyaa nesa maũndũ ala inyw'ĩ mwĩkaa.

وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ٣

4. Na ia mũĩkĩllo waku kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩanĩe kwĩthwa ta Mũsũvĩi.

وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَلِيًّا ٤

5. Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaamũmbĩta mũndũ ona ũmwe ngoo ilĩ nthĩnĩ wa kĩthũi kyake; ona We ndaalyũlaa iveti syenyũ kwĩthwa maa nyinyia menyu vyũ nũndũ inyw'ĩ mũsyĩtaa maa nyinyia menyu na mũkaeka kũmatethya ala ma ndũũ sya mũkautĩ, ona We ndamaalyũlaa ala inyw'ĩ mũmacw'ĩkĩthasya syana syenyũ makatw'ĩka syana syenyũ vyũ. Isu nĩ ndeto sya makanyw'a menyu tũ; Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe aneenaa w'o, na We atongoasya nĩzĩanĩ ĩla ya w'o.

مَا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِنْ قَلْبَيْنِ فِيْ جَوْفِهِ ۚ وَمَا جَعَلَ أَزْوَاجَكُمْ الَّتِي تَظْهَرُونَ مِنْهُنَّ أُمَّهَاتِكُمْ ۚ وَمَا جَعَلَ أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ ۚ ذَٰلِكُمْ قَوْلُكُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ ۚ وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ ٥

6. Syĩtei syo na masyĩthwa ma maaĩthe masyo. Uu nĩw'o wallu mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Indĩ ethwa inyw'ĩ mũĩmesĩ maaĩthe masyo, Indĩ mo nĩ anaa

أَدْعَوْهُمْ بِأَبَاءِهِمْ ۚ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ ۚ فَإِنْ لَمْ تَعْلَمُوا آبَاءَهُمْ فَلَا تَحْوَا نَفْسَكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوَالِيكُمْ ٦

nyinyia menyu na anyanyae menyu katĩ wa mŭkĩŋo. Na vai ŌthŌku ūlŭ wenyu nŭndŭ wa ƳvƳyo yƳla inyw'Ƴ mweekie mŭte na kƳeleelo ateo yƳla ngoo syenyu syeekie kwa kwenda. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mŭekanfĩ - Mŭno, Usŭtwe nĩ tei.

7. Mwathani e vakuvĩ mŭno na etƳkƳli mbee wamo ene, na iveti syake nĩ ta maanyinyia moo. Na amwe ma ndŭo sya mŭkautĩ me vakuvĩ kwa mŭndŭ na ūla ūngĩ mŭno kŭvĩta angĩ katĩ wa etƳkƳli na Athami kwĩanana na Ivuku ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, ateo kwa manee ala inyw'Ƴ mŭtonya kŭnengane kwa anyanyae menyu ma mwanya kwa mwĩkalo mŭseo; ūŭ nƳw'o ūnenganĩtwe nthĩnĩ wa Ivuku ya Mŭmbĩlwe.

8. Na lilikanai yƳla Ithyĩ twoosie ūtianĩo kuma kwa Athani, na kuina kwaku we, na kuma kwa Noa, na Avalamu, na Mose, na Yesu mwana wa Malia, na ow'o, Ithyĩ nĩtwatianĩe namo ūtianĩo mŭlŭmu;

9. Nĩkana We atonye kŭmakŭlya ala ma w'o ūlŭ wa U-w'o woo. Na We nŭseŭvĩtye ūsilĩlo wĩ woo kwoondŭ wa alei.

LUKU 2

10. Inyw'Ƴ ala mwĩtƳkƳlaa! Lilikanai Ƴnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe yƳla yĩ ūlŭ wenyu, yƳla nguthu sya ita syamŭthee inyw'Ƴ, na Ithyĩ nĩtwaitwaĩe syo kĩseve na nguthu sya ita ila inyw'Ƴ mŭtaasyona. Na Ngai Mwene

وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُم بِهِ وَلَٰكِن مَّا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ①

الَّذِينَ أُولَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَنْزَلَ آجَلَهُمْ أَقْبَهُهُمْ وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ إِلَّا أَنْ تَفْعَلُوا إِلَىٰ أَوْلِيَائِكُمْ مَعْرُوفًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ②

وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ③

لَيْسَ لِلضَّالِّينَ عَنْ صِدْقِهِمْ وَأَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ ④ عَذَابًا أَلِيمًا ⑤

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَ شُكْرُكُمْ جُنُودًا فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا أَلَمْ تَرَوْهَا وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ⑥

Vinya W'onthe nŵonaa Ondŵ inyw'ŵ
mwŵkaa.

11.Yŵla syo syamumŵŵŵle inyw'ŵ kuma
tŵlŵ wenyu, na kuma ŵtheo wenyu, na
yŵla metho *menyu* mavŵavŵanie, na ngoo
syenyu syathaanyŵka syavika mŵmeonŵ
yenyu mwamŵsŵanŵŵa Ngai Mwene
Vinya W'onthe masŵanŵo me
kŵnathŵkany'o.

12.Vau kwa *vau*, etŵkŵli nŵmatatiwe tŵ,
na nŵmathingithangiw'e na
ŵthingithangw'a yŵ vinya.

13.Na yŵla angangani na ala maŵ na ŵwau
ngoonŵ syoo maisye, 'Ngai Mwene
Vinya W'onthe na Mŵtŵmwa Wake
mayaatwatha kŵndŵ ateo nŵ ŵvŵngŵ
mŵthei.

14.Na yŵla nguthu ŵmwe yoo yaisye,
'Inyw'ŵ ekali ma Yathilivu *Medina!*^{1*}
Inyw'ŵ mŵi na vinya wa *kŵmomŵsya*
amaitha, kwa ŵu, syokai ŵtina.' Ona
kŵlungu kŵmwe kyoo nŵkyeetisyē ŵthei
kuma kwa Mwathani, makyasya,
'Nyŵmba sitŵ nŵ nthei na ii na *ŵvŵŵo*;
Na kwa ŵla w'o, syo iyaŵ nthei. Mo
mamanthaa o kŵkŵla mathi tŵ.

15.Na takethwa mo nŵmalikŵŵŵŵle nŵ
nguthu sya ita kuma ngalŵ syonthe ila
syamathyŵlŵlŵkŵte, na ŵndŵ maikŵlw'a
malike ithokoonŵ isu, mo methwa meekie
ŵu na *mŵŵŵkŵ*, na mo mayŵthwa mekalile
nyŵmbanŵ syoo ateo o vanini.

إِذْ جَاءُوكُم مِّن فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنكُمْ وَإِذْ
زَاغَتِ الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَنَظَّوْنَ
بِاللَّهِ الظُّنُونَا ۝

هَٰذَا لِكِ الْبَٰئِلِ الْمُؤْمِنُونَ وَذُرِّيَّوَا زَلَّالًا شَدِيدًا ۝

وَإِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ
مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا ۝

وَإِذْ قَالَتْ طَائِفَةٌ مِّنْهُمْ يَا أَهْلَ يَثْرِبَ لَا مُقَامَ
لَكُمْ فَارْجِعُوا وَيَسْتَأْذِنُ فَرِيقٌ مِّنْهُمُ النَّبِيَّ يَقُولُونَ
إِنَّ بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ إِن يُرِيدُونَ
إِلَّا فِرَارًا ۝

وَلَوْ دَخَلَتْ عَلَيْهِمْ مِّنْ أَقْطَارِهَا ثُمَّ سَأَلُوا النَّبِيَّ
لَأَتَوْهَا وَمَا تَلَبَّتْ بِهَا إِلَّا أَيْسِيرًا ۝

¹ *Medina yeesŵkŵle na sylŵwa yŵ mbec wa Hijra.

16. Na kwa ūla w'o, mo, nĩmaminĩte kũtianĩa ūtianĩo na Ngai Mwene Vinya W'onthe kana mo maikamony'a mĩongo yoo. Na ūtianĩo wĩna Ngai Mwene Vinya W'onthe vate nzika, nũkũlaw'a.

وَلَقَدْ كَانُوا عَاهِدُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ لَا يُؤَلُّونَ
الْأَدْبَارَ وَكَانَ عَهْدُ اللَّهِ مَسْئُولًا ⑤

17. Asya, 'Kũkĩla kũikamũuna inyw'ĩ ethwa mwĩkĩla kũkw'a kana kũawa; Indĩ ona kũilyĩ ūũ, Indĩ inyw'ĩ mũkeetanĩthya o vanini.'

قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمْ الْفَرَارُ إِنْ فَرَرْتُمْ مِنَ الْمَوْتِ أَوِ
الْقَتْلِ وَإِذَا لَا تُمْسِكُونَ إِلَّا قَلِيلًا ⑥

18. Kũlya, 'Nũũ ūsu ūtonya kũmũtangĩla inyw'ĩ kuma vala ve Ngai Mwene Vinya W'onthe ethwa kwenda Kwake nĩ kũmwĩka inyw'ĩ naĩ kana ethwa kwenda Kwake nĩ kũmwĩw'ĩa inyw'ĩ tei? Namo maikemanthĩa mo ene mũnyanya kana mũtetheesya ona ūmwe ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe.

قُلْ مَنْ ذَا الَّذِي يَنْصَرُّكُمْ مِنَ اللَّهِ إِنْ أَرَادَ بِكُمْ
سُوءًا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً ۚ وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ
مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ⑦

19. Nĩw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmesĩ asu ala masiĩaa andũ na asu ala mamatavasya anaa ĩthe moo, 'Ukai kwitũ; namo mayũkaa kũkita ateo o vanini,

قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الْمُعَوِّقِينَ وَنُكْمَ وَالْقَائِلِينَ لِإِخْوَانِهِمْ
هَلُمَّ إِلَى الْبَيْتِ وَلَا يَأْتُونَ الْبَيْتَ إِلَّا قَلِيلًا ⑧

20. Mena ngathĩto ĩolũ wenyu. Indĩ yĩla mũisyo wooka, nũmonaa mo makũsyaaĩsye we, metho moo maisalũkangya ta ma ūmwe ūla wĩna malita ma kĩkw'ũ. Indĩ yĩla w'ia wavĩtũka, mo nĩmaũthĩlkasya na nĩmĩ syoo mbai, mena ĩtomo ya ūthw'ii. Aa mayaaĩtĩkĩla ona vanini; kw'a ūu, Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmatw'ĩkĩthĩtye mawĩla moo ma mana na vathei vyũ. Na kyu nĩ kĩndũ kĩvũthũ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

أَشْخَۃً عَلَيْكُمْ ۖ فَلَمَّا جَاءَ الْخَوْفُ سَرَأَتْ لَهُمْ
يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ تَدُورُ أَعْيُنُهُمْ كَالَّذِي يُغْشَى
عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ ۚ فَإِذَا ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَقُوكُمْ
بِالْأَسِنَّةِ جِدَادٍ أَشْخَۃً عَلَى الْخَيْرِ ۚ أُولَٰئِكَ لَمْ
يُؤْمِنُوا فَأَخْبَطَ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ ۚ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى
اللَّهِ يَسِيرًا ⑨

21. Mo masũanĩaa kana mbaĩ ĩla imavithũkĩaa ti nendu; na mbaĩ isu

يَخْبِتُونَ الْإِخْرَابَ لَمْ يَذْهَبُوا وَإِنْ يَأْتِ الْإِخْرَابُ

ikavithŭka *ĩngĩ*, mo mendeew'a nĩ
kwĩthwa me katĩ wa Aalavu ma weŉnĩ,
maikŭlya ũvoo ĩŭlŭ wenyu inyw'ĩ.

يُودُوا لَوْ أَنَّهُمْ بَادُونَ فِي الْأَعْرَابِ يَسْأَلُونَ عَنْ
أَنْبِيَائِهِمْ وَلَا كَانُوا فِيكُمْ مَا قَتَلُوا إِلَّا قَلِيلًا ۝

LUKU 3

22.Nĩw'o, inyw'ĩ mwĩna ngelekany'o
nzeo mŭno nthĩnĩ wa Mwathani wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe kwa ũla we
ŭmŭkĩaa Ngai Mwene Vinya W'onthe
na Mŭthenya wa Mŭminŭkĩlyo na ũla
ŭmŭlilikanaa Ngai Mwene Vinya
W'onthe mŭno.

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ
يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا ۝

23.Na yĩla etĩkĩli mamonie ala maĩ na
wĩw'ano namo, maisye, 'Uu nĩw'o Ngai
Mwene Vinya W'onthe watwathie ithyĩ;
na Ngai Mwene Vinya W'onthe na
Mŭtŭmwa Wake maneenie w'o.' Na ũu
nĩwongeleele mŭĩkĩlo woo tũ na
wĩnyivyo.

وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَعْرَابَ قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا
اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَمَا زَادَهُمْ
إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا ۝

24.Katĩ wa etĩkĩli ve andũ ala methĩtwe
me ma w'o ũtianĩonĩ ũla mo matianĩe na
Ngai Mwene Vinya W'onthe. Ve *amwe*
moo ala meanĩĩsyee wĩvĩto woo, na *amwe*
ala no-metelee, namo mayaalyŭla
mwĩkalo woo ona vanini.

رَأَى الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا صَلَاحًا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ
فَمِنْهُمْ مَن قَضَىٰ خُبْرَهُ وَمِنْهُمْ مَن يَنْتَظِرُ وَمَا
بَدَّلُوا تَبْدِيلًا ۝

25.Nĩkana Ngai Mwene Vinya W'onth
atonye kũmaĩva ala ma w'o nũndũ wa ũ-
w'o woo, na kũmasilĩla angangani ethwa
We akendeew'a nĩ ũu, kana amathiũũkĩe
na tei. Nĩw'o, Ngai Mwene Vinya
W'onth nĩ Mũekanĩi-Mũono vyũ,
Usũĩtwe nĩ tei.

لَيَجْزِيَ اللَّهُ الضَّالِّينَ بِصُدُوقِهِمْ وَيُعَذِّبَ الْمُتَّقِينَ
إِنْ شَاءَ أَوْ يُتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا
زَحِيمًا ٢٥

26.Na Ngai Mwene Vinya W'onth
nĩwamatũngie alei ĩtina nthĩnĩ wa ũthatu
woo; mo mayaaona ũseo. Na Ngai
Mwene Vinya W'onth nĩwameanĩie
etĩkĩli nthĩnĩ wa kaũ woo. Na Ngai
Mwene Vinya W'onth E-Utonyi, Wĩ-
Vinya.

وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِعَيْظِهِمْ لَمْ يَكُنْ لَهُمْ خِيَرَةٌ
وَكَفَى اللَّهُ الْكُفْرِينَ الْقِتَالَ وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا
عَزِيزًا ٢٦

27.Na We nĩwamaetie asu ala ma Andũ-
ma-Ivuku ala mamatetheesye mo
kũmaumya nthĩnĩ wa mbeenge syoo na
kwĩkĩla w'ia nthĩnĩ wa ngoo syoo.
Amwe inyw'ĩ nĩmwamoaie na amwe
mwamakwatie ta ngombo.

وَأَنزَلَ الَّذِينَ ظَاهَرُوا لَهُمْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ
صِيَاصِيهِمْ وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ فَرِيقًا
تَقْتُلُونَ وَنَأْسٍ رُونِ قَرِيقًا ٢٧

28.Na We nĩwamũtonyethisye inyw'ĩ
kwĩthwa atĩwa ma nthĩ yoo na nyũmba
syoo na ũthw'ii woo, na nthĩ ĩla inyw'ĩ
mũtaamĩkinya na kũũ. Na Ngai Mwene
Vinya W'onth E-Utonyi ĩlũũ wa syĩndũ
syonth.

وَأَذَرْنَا لَهُمْ أَرْضَهُمْ وَبَارَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ وَأَرْضًا
لَمْ تَطْنُوَهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا ٢٨

LUKU 4

29.We Mwathani! Tavya iveti syaku,
'Ethwa inyw'ĩ mwĩlenda thayũ wa nthĩ
ĩno na wanake wayo, ũkai ĩndĩ, Nyie
ngamũenge inyw'ĩ motethyo na
kũmumaasya inyw'ĩ na nzĩla nzeo.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَّا رُوحُكَ إِنْ كُنْتُمْ تُرِيدُونَ الْحَيَاةَ
الدُّنْيَا وَرِزْقَهَا فَتَعَالَى أَمْرُكُنَّ وَأَسْرَحُكُنَّ
سَرَّاحًا جَبِينًا ٢٩

30.'Indĩ ethwa inyw'ĩ mwĩmwenda Ngai
Mwene Vinya W'onth na Mũtũmwa
Wake, na Mũsyĩ wa ĩtunĩ, ĩndĩ vate

وَإِنْ كُنْتُمْ تُرِيدُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالذَّارَ الْآخِرَةَ
فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْحَسَنَاتِ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ الْأَنْجُونِ
٣٠

nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nūseŭvītye İtuvi İnene kwoondū wa asu ala mekaa moseo.

31.İnyw'İ iveti sya Mwathani! Ethwa ūmwe wenyu ena İvītyo, ya mwīkalo ūte wa ndaİa, Ūsīİİlo ūkongelwa kŪndū kwİİİ kwake. Na ūu nİ ŪvŪthŪ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

32.İndİ ūla ona wİva katİ wenyu mwİw'i wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na MŪtŪmwa Wake na wİkaa mawİa maseo, İthyİ tūkamŪnenge we İtuvi yake kŪndū kwİİİ İŪİŪ; na nİtŪseŭvītye kyaŭya kya ndaİa kwoondū wake.

33.İnyw'İ iveti sya Mwathani! İnyw'İ ti ta iveti İla *ingİ* ona sylvā syonthe ethwa mwİ alŪngalu. Kwa ūu, mŪİkethwe mwİ ololo ngewanİ, ūla we wİna ūwau ngoonİ yake ndakese kŪtatwa; na neenai Ūneeni mŪseo.

34.Na İkalai nthİnİ wa nyŪmba syenyu *mwİna ndaİa* na mŪİkeyanakavye İnyw'İ ene kwa nzİa ta İla ya İvinda ya mathaa mİthenyanİ İla ya ūtumanu na syaİİsyai Mboya, na İvai Saka na mwİw'ei Ngai Mwene Vinya W'onthe na MŪtŪmwa Wake. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe endaa kŪvetanga maŪndŪ *onthe* ala mate matheu kuma kwenyu, İnyw'İ AndŪ-ma-NyŪmba, na kŪmŪthesya İnyw'İ vyŪ.

35.Na malilikanei maŪndŪ ala matŪngİİİİlawa nyŪmbanİ syenyu ma Mİİsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na ma Ūİ. Nİw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe nİ MŪmanyi wa MaŪİ onthe, MŪmanyi-Wa-Syonthe.

LUKU 5

36.Vate nzika, aŪme ala menenganae kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe na iveti İla syİnenganae *Kwake*, na aŪme

يُنْسَاءَ النَّبِيِّ مَنْ يَأْتِ مِنْكُنْ بِفَاحِشَةٍ مُبِينَةٍ
يُضَعَفْ لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ ۖ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى
اللَّهِ يَسِيرًا ۝

وَمَنْ يَفْعَلْ مِنْكُنْ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ وَتَعْمَلْ صَالِحًا

فَنُفِخَ فِي أَجْرِهَا مَرَّتَيْنِ ۖ وَاعْتَدْنَا لَهَا رِزْقًا كَرِيمًا ۝
يُنْسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُمْ كَأَحَدٍ مِنَ النِّسَاءِ ۚ إِنِ اتَّقَيْتُمْ
فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ ۖ فَيَطْعَمَ الَّذِي فِي قُلُوبِهِ مَرَمٌ
وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا ۝

وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ
الْأُولَى ۚ وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ
اللَّهَ وَرَسُولَهُ ۚ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ
الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا ۝

وَأَذْكُرْنَ مَا يُتْلَى فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ
ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا ۝

إِنَّ السَّالِمِينَ وَالسَّالِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ

39.Vaitonya kwithwa na kisiiti kwa Mwathani iulū wā maūndū ala Ngai Mwene Vinya W'onthe wiyāite iulū wake. Nīw'o, Isu yaī nzīa ya Ngai kwa ala mavītite mbee—na mwīao wa Ngai Mwene Vinya W'onthe nī ūtw'io mŭtw'e.

مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فَمَا قُضِيَ اللَّهُ لَكُمْ سُنَّتُهُ
اللَّهُ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا
مُقَدُّورًا ۝

40.Asu ala matwaie Movoo ma Ngai Mwene Vinya W'onthe na mamūkīe We, na malea kŭmŭkīa ūngī ona wīva ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīanīe ta Mŭtali.

الَّذِينَ يَبُلَّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَحْشُونَهُ وَلَا يَخُونُ
أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا ۝

41.Mŭamati ti ithe wa mŭndū ona wīva kaī wa aŭme menyu, īndī we nī Mŭtŭmwa wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na nī Usiilo-wa-Athani; na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ūmanyi musūu wa syīndū syonthe.

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولُ
اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ۝

LUKU 6

42.Inyw'ī ala mwītīkīlaa! Mŭlilikanei Ngai Mwene Vinya W'onthe ūlilikano mwingī;

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ وَكُفِّرُوا كَثِيرًا ۝

43.Na mŭtaīe We kīoko na wīoo.

وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ۝

44.We nī We Ula ūetae maŭathimo iulū wenyu, na ota ūu alaīka Make, nīkana We atonye kŭmumya inyw'ī mīhembani yonthe ya kīvindu kŭmŭtwaa kyeninī. Na We nī Usŭtwe nī tei kwa etīkīli.

هُوَ الَّذِي يُصَلِّيْ عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا ۝

45.Ngethi syoo mŭthenyanī ūla makakomana Nake ikeethwa, 'Mŭuo.' Na We nŭseŭvītye ituvi ya ndaīa kwoondū woo.

تَجِئْتُمْ يَوْمَ يُلْقَوْنَ سَلَامًا وَعَدَ لَهُمْ أَجْرًا
كَرِيمًا ۝

46. We Mwathani; kwa ūla w'o, Ithyĩ tũtũmĩte we ta Ngũsĩ, na Mũeti-wa-Uvoo Mũseo, na Mũkaanany'a,

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ۝

47. Na ta Mwĩtani kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe kwa mwĩlao Wake, na ta Taa ūla ūnenganae kyenĩ *kĩĩsu*.

وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ بِآذِنِهِ وَسِرَاجًا مُنِيرًا ۝

48. Na matavye etĩkĩli ūvoo mũseo kana mo makeethĩwa na mumo mwingĩ kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

وَبَشِيرِ الْمُؤْمِنِينَ بِأَن لَّهُمْ مِنَ اللَّهِ نَصًّا كَبِيرًا ۝

49. Na ndũkamaatĩle alei na angangani, na ndũkethukĩĩsyethokoany'o syoo, na ia wĩkwatyoo waku kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe; nũndũ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩanĩle kwĩthwa ta Mũsũvĩ.

وَلَا تُطِيعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ وَدَعْ أَذُنَهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ۝

50. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Yĩla inyw'ĩ mwatwaa iveti mbĩtĩkĩli na mũkinenge talaka mbee wa mũtaikiĩtĩte syo, ĩndĩ inyw'ĩ mũĩ na watho ĩũũ wasyo ĩũũ wa ĩvinda yĩla yĩtwĩtwe ya kweteela yĩla inyw'ĩ mũtalaa. Kwa ūu, inengei kyaũya kyasyo na mũisyumaasya na mwĩkalĩle mwanake.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَسُوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَّةٍ تَعْتَدُونَهَا فَمِنْ تَعُوهُنَّ وَسِرَّوَهُنَّ سِرًّا حَاجِيًا ۝

51. We Mwathani! Ithyĩ nĩtũkwĩtĩkĩlĩtwe iveti syaku ĩla we umĩsyethaasya syasyo, na ĩla syĩ uungu wa kw'oko kwaku kwa aũme katĩ wa ĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūkũnengete we ta ūtandĩthyo wa mũtavo wa kaũ, na eĩtu ma mwendw'au waku ūla mũkũũ kana ūla mũnini, na eĩtu ma naĩmĩu, ona eĩtu ma naĩmĩu ala we wathamie namo, ona kĩveti kĩngĩ ona kĩva kĩla kĩtĩkĩlĩte ethwa nĩkĩkwĩnengane kyo mbene kĩtwawe nĩ Mwathani na ethwa Mwathani nũnĩkwenda kũkĩtwaa: ūndũ ūũ nĩ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَعْلَلْنَا لَكَ أَزْوَاجَكَ الَّتِي أَتَيْتَ أَجُورَهُنَّ وَمَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ مِنَّا فَأَمَّا اللَّهُ عَلَيْهِكَ وَبَدَتِ عَمِكَ وَبَدَتِ عَمَّتِكَ وَبَدَتِ خَالِكَ وَبَدَتِ خَلَتِكَ الَّتِي هَاجَرَتْ مَعَكَ وَامْرَأَةٌ مُؤْمِنَةٌ إِنْ وَهَبَتْ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ إِنْ أَرَادَ النَّبِيُّ أَنْ يَنْتَحِبَهَا فَخَالِصَةٌ لَكَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ قَدْ عَلِمْنَا مَا فَرَضْنَا عَلَيْهِمْ فِي أَزْوَاجِهِمْ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ لِكَيْلَا يَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۝

kwoondū waku wīweka tū, no ti kwa etīkīli ala *angī*, Ithyī nītūminīte kūtavany'a ūndū kūmālīte mo īlūlū wa iveti syoo na ila syī uungu wa moko moo ma aūme, nīkana vaikethwe na thīna kwaku we *mīthūkūmīlenī ya wīa waku*. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē nī Mūekanī-Mūno Vyū, Usūftwe nī tei.

52. We nūtonya kūtīsyā kūtwaā kīmwe ona kīva katī wasyo *ethwa we nūkwenda* na we nūtonya kwīyosea we mwene kīla we ūkwenda. Na *ethwa we nūkwenda kūtūnga kīmwe* katī wa ila waiie ūtee, vai ūthūku kwaku. Kūū nīkūvoovya metho masyo, na nīkana iikakwatwe nī kyeva, na nīkana syonthe itonye kwendeew'a nī syīndū ila we winengete syo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē nī Umanyi-W'onthē, Mūmīlsya.

53. Ti kwītīkīlye kwaku *kūtwaā* iveti ītina wa ii kana kw'ikūany'a na *ingī* ona ūseo wasyo wakwendeesya ata, ateo kīla kī uungu wa kw'oko kwaku kwa aūme. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē nī Mūsyālīsyā wa syīndū syonthe.

LUKU 7

54. Inyw'ī ala mwītīkīlaa! Mūikalike nyūmbanī sya Mwathani ateo mūthoketw'e īfunī na ona kūilyī ūu, ti tene mbee wa īfu ūtanamba kūuwa. Indī likai yīla inyw'ī mwathokw'a, na yīla mwamina kūya, nyaīlkai, mūte kwenda kūmantha kūea ngewa. Uu nūmūvīngīsaā Mūtūmwa, nawe nīwīw'aa nthoni *kūmūkūlyā* inyw'ī *mūthi*. Indī Ngai Mwene Vinya W'onthē *ndew'aa nthoni* kūneena ūla

تُرِي مَنْ تَشَاءُ مِنْهُمْ وَتُؤَيِّ إِلَيْكَ مَنْ تَشَاءُ
وَمِنْ ابْتِغَيْتَ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ ذَلِكَ
أَدْنَىٰ أَنْ تَقَرَّ أَعْيُنُهُمْ وَلَا يَحْزَنَ وَيَرْضَيْنَ بِمَا
آتَيْتَهُنَّ كُلَّهُنَّ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَكَانَ
اللَّهُ عَلِيمًا حَلِيمًا ﴿٥٢﴾

لَا يَحِلُّ لَكَ الزَّوْجُ مِنَ بَعْدِ وَلَا أَنْ تَبْدَلَ بِهِنَّ
مِنْ أَزْوَاجٍ وَلَوْ أَحْبَبْتَ حُسْنَهُنَّ إِلَّا مَا مَلَكَتْ
يَمِينُكَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ رَقِيبًا ﴿٥٣﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ
يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَيْرَ نَبِذِينَ إِنَّهُ وَلَكِنْ
إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَ
لَا مُسْتَأْنِِينَ لِحَدِيثٍ إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ يُؤْذَى

w'o. Na yila inyw'i mūsyītya syo syīndū iveti sya Mwathani syītyei mwī itina wa tūtū. Uu nī ōtheu vyū kwa ngoo syenyu na kwa ngoo syasyo. Na kūimwaīlīte inyw'i kūmūthīny'a Mūtūmwa wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ona kwīsa kwitwaa iveti syake ona īndī itina wake. Nīw'o, isu ītonya kwīsa kwīthwa yī nāī nene mūno mbee wa ōthyū wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

55. Inyw'i mwakyumbūla kīndū kana mwakīvitha, Ngai Mwene Vinya W'onthe nūsyīsī syīndū syonthe nesa vyū.

56. Ti īvītyo kwasyo ōndūnī ōū kwonana na maaīthe masyo, kana syana syasyo, kana anaa nyinyia masyo, kana iveti ila syī uungu wa moko ma aūme masyo, kana anaa nyinyia masyo, kana iveti ila syī uungu wa moko ma aūme masyo, na mūkīei Ngai Mwene Vinya W'onthe inyw'i iveti sya Mwathani, nīw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Ngūsī īlū wa syīndū syonthe.

57. Ngai Mwene Vinya W'onthe na alaīka Make nīmatūmaa maūathimo īlū wa Mwathani. Inyw'i ala mwītkīlīaa! Onenyu nīmwaīlīte nī kūmūvoyea maūathimo īlū wake na kūmūkethya we na ngethi sya mūuo.

58. Nīw'o, ala mamūthatasya Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa Wake----Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmaumanīe mo īlū wa nthī īno na

الَّتِي قَسَتْ مِنْكُمْ وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ
وَإِذَا سَأَلْتَهُمْ مَتَاعًا قَسَلَوْهُمْ مِنْ دَرَارِجٍ
ذِكْرُكُمْ أَطَهَرُ يَقُولُكُمْ وَقُلُوبُهُمْ وَمَا كَانَ لَكُمْ
أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تَنْكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِنْ
بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا ۝

إِنْ تُبْدُوا شَيْئًا أَوْ تَخْفَوْهُ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ
عَلِيمًا ۝

لَا جُنَاحَ عَلَيْهِمْ فِي آبَائِهِمْ وَلَا أَبْنَائِهِمْ وَلَا
أَخَوَانِهِمْ وَلَا أَبْنَاءَ أَخَوَانِهِمْ وَلَا نِسَاءَ
أَخَوَانِهِمْ وَلَا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ وَأَتَّقُوا
اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ۝

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ۝

إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي
الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُهِينًا ۝

Itunī, na nūseūvītye ūsilīlo ūsonokasya
kwoondū woo.

59. Na asu ala mamasukaa aūme eṭkīli
na iveti mbīṭkīli nūndū wa ūndū ūla mo
matekīte, makeethwa na *ññyo ya*
kwīlīanīla na naī yīyonanītye.

وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغْيًا
وَالنَّسَبِ وَالْأَهْلِ أَهْلًا وَآثَمًا مِّمَّنَّا ۖ

LUKU

60. We Mwathani! Tavya iveti syaku na
eṭtu maku, na iveti sya eṭkīli, kana
syaīlīte nīkūtheesya ngūa syasyo īlū
wa mothyū masyo. Uu nīw'o kwaīlīte
nīkana itonye kūvathūkanw'a na
iikathīnw'e. Na Ngai Mwene Vinya
W'onthe nī Mūekanī Mūno Vyū,
Usūṭwe nī tei.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَالْمُؤْمِنِينَ
يُذِينَ عَلَيْهِنَ مِنْ جَلَاءِ بَنِيهِمْ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ
يَعْرِفْنَ فَلَا يُؤْذِينَ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَفْوًّا رَحِيمًا ۝

61. Ethwa angangani, na asu ala mena
ūwau nthīnī wa ngoo syoo, na asu ala
manyaīlkasya ndeto sya mana nthīnī wa
mūsyī, maikaeka, vate nzika, Ithyī
tūkatuma we ūngamana namo; īndī mo
maikekala īngī vakuvī naku ateo kwa
īvinda īnini.

لِّئِنْ لَّمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ
وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَعْنَتُكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا
يُخَالِفُوا إِلَٰهَ إِلَّا قَلِيلًا ۝

62. Indī mo makeethwa me aumanīe,
ovala vonthe mo makethwa maī,
makakatwa na kūtilangwa ilungu.

مَالْعُونِينَ أَيْنَا نَقِفُوا أَخِذُوا وَقْتِكُمَا وَقْتًا لِّئَلَّا

63. Usu nīw'o wīthīṭwe wī mūtuo wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe īlū wa ala
mavītie tene, na we ndūkorīa ūalyūko
nzīanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe.

سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَلَنْ يَجِدَ لِسُنَّةِ
اللَّهِ تَبْدِيلًا ۝

64. Andū meūkūlya we īlū wa ūla Saa,
asya, 'Umanyi waw'o wīna Ngai Mwene
W'onthe eweka.' Na nī kyaū
kīkaūmanyīthya we kana ūla Saa
nūtonya kwīthwa wī vakuvī?

يَسْأَلُ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ
اللَّهِ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا ۝

65. Ngai Mwene Vinya W'onthe vate
nzika, nūmaumanfe alei, na
nūmaseŭvīsyē mo mwaki wakene,

إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا ۝

66. Vala nthĩnĩ waw'o, mo makekalaa
tene na tene. Mo maikamwona mūsŭvĩ
kana mŭtetheesya *nthĩnĩ wa vo*.

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَا يَجْدُونَ فِيهَا مَرْجُواً وَلَا نَصِيراً ۝

67. Mŭthenya ūla mothyŭ moo
makaalyŭlwa nthĩnĩ wa Mwaki, mo
makaasya, 'Aa! Mwa takethwa ithyĩ
nĩtwamwĩw'ie Ngai Mwene Vinya
W'onthe na kŭmwĩw'a Mŭtŭmwa!

يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَلَيْتَنَّا
أُطْعِمْنَا اللَّهَ وَأَطْعِمْنَا الرَّسُولَ ۝

68. Namo makaasya, 'Mwĩai waitŭ, ithyĩ
twamew'ie anene maitŭ na ala maĩ ūlŭ
waitŭ namo nĩmatŭthyoekisye ithyĩ
kuma nzĩanĩ.

وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطْعَمْنَا سَادَتَنَا وَكِبَرَاءَنَا فَأَصْحَكُنَا
السَّيِيلَا ۝

69. 'Mwĩai waitŭ manenge mo ūsilflo
kŭndŭ kwĩĩ na maumanfe na kĩumo
kĩnene mŭno.'

رَبَّنَا إِنَّهُمْ ضَعِيفُونَ مِنَ الْعَذَابِ وَالْعَنَهُمُ اللَّهُ
عَ كَيْنًا ۝

LUKU 9

70. Inyw'ĩ ala mwĩtkĩlaa! Mŭikethwe
mŭilyĩ ta asu ala mamŭthatisye na
kŭmŭmanga Mose; Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩwamŭvetangie we na
kŭmŭthesya maŭndŭnĩ ala mo
mamŭneeneaa we. Na we aĩ mŭtaĩwa
mbee wa metho ma Ngai Mwene Vinya
W'onthe.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ آذَوْا مُوسَى
فَبَرَّاهُ اللَّهُ مِمَّا قَالُوا وَكَانَ عِنْدَ اللَّهِ وَجِيهًا ۝

71. Inyw'ĩ ala mwĩtkĩlaa! Mŭkfeĩ Ngai
Mwene Vinya W'onthe, na neenai ndeto
ĩla ya w'o.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَفُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ۝

72. We akaalyŭla mwĩkalo wenyu
kwoondŭ wenyu na kŭmŭekea inyw'ĩ
naĩ syenyu. Na ūla ona wĩwa ūmwĩw'aa

يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ
يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ۝

Ngai Mwene Vinya W'onthe na
Mūtūmwa Wake, vate nzika akakwata
okīlyo wī vinya.

73. Nīw'o, Ithyī nītwoumisye Wīkwatyō
kwa matu na nthī na iīma, īndī syo
nīsyaleile kōkua na syaūkīa. Indī mūdū
nīwawosiē. Ow'o, we *nūtonya kwīthwa*
ate mūlūngalu, na wa kwīlea *we-mwene*.

74. *Umīlīlo wa ūndū ūū nī*, kana Ngai
Mwene Vinya W'onthe akamasīlīla
aūme ala angangani, na aka ala
angangani, na aūme athaithi ma
.mīvwanano, na aka athaithi ma
mīvw'anano, na Ngai Mwene Vinya
amethiūīaa na tei aūme aūme ala etīkīli
na aka ala etīkīli; na Ngai Mwene Vinya
W'onthe nī Mūekanī Mūno Vyū,
Usūītwe nī tei.

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَ
الْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا
الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ۝

لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ
وَالْمُشْرِكَاتِ وَيَتُوبَ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
۝ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۝

سُورَةُ سَابَا مَكِّيَّةٌ

AL - SABA
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ Ūlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ١

2. Ndaĩa syonthe nĩ sya Ngai Mwene
Vinya W'onthe, Ula nĩ Syake ila syĩ
matunĩ na syonthe ila syĩ ūlũ wa
nthĩ, na ndaĩa syonthe nĩ Syake Itunĩ;
na We nĩ Ula Mũf, na Mũmanyi-wa-
Syonthe.

أَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ٢

3. We nĩwĩsĩ maũndũ onthe ala malikaa
ūlũ wa nthĩ na onthe ona meva ala
maumaa nthĩnĩ wayo, na kĩla kyonthe
kĩtheaa kuma Itunĩ na kĩla kyonthe
kyambataa nthĩnĩ wayo; Na We
Ausũtwe nĩ tei, Mũekanĩ-Mũno Vyũ.

يَعْلَمُ مَا يَلْجِ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا
يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ الرَّحِيمُ
الْغَفُورُ ٣

4. Na asu ala matetĩkĩlaa maasya, 'Saa
ūla ndũkoka ūlũ waitũ ona ĩndĩ.
Asya, 'Ī, Kwa w'o wa Mwĩai wakwa,
Ula ūmanyaa maũndũ ala matonekaa,
w'o vate nzika ūkavika ūlũ wenyu!
Ukamũvikĩa Vai kĩndũ ona kĩva kĩna
ũito wa kaveke ĩtunĩ kana ūlũ wa nthĩ
kana kĩnini mbee wa ūu, kana
kĩnenange kĩmũvonokaa We, ĩndĩ
syonthe nĩ nandĩke Ivukunĩ yĩla
yĩvuanasya nesa.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ قُلْ بَلَىٰ وَ
رَبِّي لَتَأْتِيَنَّكُمْ عِلْمُ الْغَيْبِ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ شَيْءٌ
دُرُورٌ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْغُرُ مِنْ
ذَٰلِكَ وَلَا أَكْبَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ٤

5. Nĩkana We atonye kũmatuva ala
metĩkĩlaa na kwĩka meko maseo. Aa
nĩmo ala makethwa na ūkeo na kyaũya
kya ndaĩa.

لِيَنْجِزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ
مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ٥

6. ĩndĩ ta asu ala mething'ĩlasya
kũmĩkaananĩsya Mĩsoa Yaitũ,
maimantha kũsyamananga mawalany'o

وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعْجِزِينَ أُولَٰئِكَ لَمْ يَكُنْ لَهُمْ
مِنْ رِزْقِنَا إِلَيمٌ ٦

Maitū, mo nīmo ala tūlū woo vakethwa
ūthīny'o wa ūsilīlo wī woo.

7.Na asu ala manengetwe ūmanyi
monaa kana kīla kyonthe ona kīva
kīvuanītw'e kwaku kuma kwa Mwīai
waku nī kyo w'o, na matongoasya
nzīanī ya Ula-wī-Vinya, Ula-Waīlītwe-
nī-Kūtaīwa.

8.Na asu ala matetkīlaa maasya,
'Tūmwony'e mūndū ūla ūnūmwīa
inyw'ī kana yīla inyw'ī mūkatilīkanga
tūlungu, *nīmōkathayūōkw'a* ta kyūmbe
kyeū?

9.We aseūvītye ūvūngū tūlū wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe kana akwaītwē
nī ndūōka? Tiw'o, īndī nī asu ala
matetkīlaa itu nīmo makwaītwē nī
ūsilīlo na nīmaendete vaasa mūno
īvītyonī.

10.Mo nomonaa kīla kī mbee woo na
kīla kī ītina woo kya ītu na nthī? Ithyī
tūkenda, nīūtuma nthī īthelekelya nthī
vamwe namo, kana tūkatuma ilungu
imwe kuma ītunī ivalūkanga tūlū woo.
Nthīnī wa ūu, vate nzika, ve Kyama
kwa kīla mūthūkūmi mwīlīli.

LUKU 2

11.Na kwa ūla w'o, Ithyī
nītwa mūnengie Ndaviti mumo kuma
Kwitū-Ene: 'Inyw'ī īīma, Ithiūei kwa
Ngai mwīna wīnyivyo musūu mwī
vamwe nake we, na inyw'ī nyūnyi, *ota*
ūu.' Na Ithyī nītwoololoisye kīlaa
kwoondū wake,

وَيَرَى الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ الَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ
رَبِّكَ هُوَ الْحَقُّ وَيَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ
الْحَمِيدِ ⑤

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ نَذُكُّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ يُنَبِّئُكُمْ
إِذَا مَرِضْتُمْ كُلٌّ مِّنْهُمْ لَيُنَبِّئُكُمْ لَوْ لَمْ يَلِكْ خَلْقٌ جَدِيدٌ ⑥

أَفَتَأْتِي عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَمْ بِهِ حِجَّةٌ مُّبِينٌ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
بِالْآخِرَةِ فِي الْعَذَابِ وَالضَّلَالِ الْبَعِيدِ ⑦

أَفَلَمْ يَرَوْا إِلَى مَا يَبْنِي أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلَقَهُمْ مِنَ السَّمَاءِ
وَالْأَرْضِ إِنْ نَشَأْ نُخِفِّفْ بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ نُسْقِطْ
عَلَيْهِمْ كِسْفًا مِنَ السَّمَاءِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّكُلِّ عَبْدٍ
عَاجِلٍ حَنِينٍ ⑧

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًا يَجِبَالٍ أَزْوَاجٍ مَّعَهُ وَ
الْكَافِرِينَ وَالنَّالَةَ الْحَدِيدَ ⑩

12. *Tokyasya*, 'IseÜvIsye ngÜa sya kIlaa mbIaniü, na seÜvya ndIa sya kIthimo kIanië. Na Ika meko ma ÜlÜngalu, vate nzika, Nyie nInImene maÜndÜ onthe ala we wIkaa.'

أَنْ اَعْمَلْ سِبْغَةً وَقَدْ رَفَعِيَ السَّرْدَ وَاعْمَلُوا صَالِحًا
إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ١٢

13. Na IthyI *nIiwamwIw'nihsye* Solomoni kIseve; na müendo wakyo wa kIloko kImwe waI *kyalo* kya mwei Ümwe, na müendo wakyo wa kIwIloo kImwe kyaI *kyalo* kya mwei Ümwe ota Üu. Na IthyI nIiwamÜvulutiIye mbuluti ya IvvulÜ ItheÜku. Na ve Mayini *amwe* ala mathÜkümie uungu wake, kwa mwIao wa MwIai wake. Na IthyI *nIiwamataaviIye mo kana* ethwa Ümwe katI woo, akaalyÜka kÜtia mwIao WitÜ, IthyI tÜkamÜsamIthya ÜsilIlo wa mwaki wakene.

وَلَسَلَيْنَا زَيْحَ غُدُّهَا شَهْرًا وَرَوَّاحَهَا شَهْرًا
أَسْأَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ وَمَنْ الْيَتِيمَ مَنْ يَعْمَلْ بَيْنَ
يَدَيْهِ يَأْذِنْ رَبُّهُ وَمَنْ يَنْزِعْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرٍ نَأْذِقْهُ
مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ ١٣

14. Mo nImamÜseÜvIsye we kIla wendaa: nyÜmba sya kIsumbI na mIvw'anano, na nyÜÜngÜ nene sya kÜtuumanaa kIw'Ü na mIio mInene ya kÜua yoveewe kÜndÜ kÜlÜmu. 'ThÜkümai na Ütanu inyw'I NyÜmba ya Ndaviti;' IndI nI avÜthÜ matÜngaa müvea katI wa athÜkümi Makwa.

يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَحَارِبَ وَسَائِيلَ رِجَالٍ
كَالْجَوَابِ وَقَدْ وَرَّسْنَاهُ إِعْمَلُوا آلَ دَاوُدَ شُكْرًا
وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّاكِرِينَ ١٤

15. Na yIla ithyI twatw'ie kIw'Ü kyake *Solomoni*, vai kIndÜ kyamonisye mo kana we aI mÜkw'Ü ateo kInyÜ kya nthI kIla kyaIe ndata yake. Kwa Üu, yIla we wavalÜkile nthI, Mayini nImamanyie ÜtheinI kana takethwa mo nImamanyIte maÜndÜ ala matonekaa, mo mayIthIwa

فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَى مَوْتِهِ إِلَّا
دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَأَتَهُ فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ
الْجَنَّةُ أَنَّ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي
الْعَذَابِ الْمُبِينِ ١٥

mekalile mwĩkaloni wa ūsilĩlo wa kũsonokw'a.^{1*}

16.Vate nzika, kyaĩ Kyama kwa andũ ma Savaa nthĩnĩ wa nthĩ yoo: mĩũnda tĩĩ, ngalĩ ya kw'oko kwa aũme na ya kw'oko kwa aka; 'Yai katĩ wa kyaũya kya Mwĩai wenyu na mũtũngĩei We mũvea. Nthĩ nzeo na Mwĩai waku nĩ Mũekanĩ-Mũno-Vyũ.

لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكَنِهِمْ آيَةٌ ۖ جَنَّتِ عَنْ يَمِينٍ
وَشِمَالٍ هُكُّوا مِنْ زِدِّي رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لَهُ بُلْدُهُ
طَبِيبَةٌ ۖ وَرَبُّ غَفُورٌ ۝

17.Indĩ mo nĩmaalyũkile; kwa ūu, Ithyĩ nĩtwamatwaĩe mo kĩw'ũ kyai kuma ndianĩ mbũthũku. Na Ithyĩ nĩtwamanengie mo vandũ va mĩũnda yoo, mĩũnda tĩĩ yĩna mosyao me ūu na tamalisiki na mĩtĩ mĩvũthũ ya mĩkũnasi.

فَاعْرَضُوا فَارْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سِلَ الْعَرِيمِ وَبَدَّلْنَاهُمْ
بِجَنَّتِيهِمْ جَنَّتَيْنِ ذَوَاتِ أَكْلٍ خَطِيطٍ وَأَثَلٍ ذُنُوبٍ
مِنْ يَدِ قَلِيلٍ ۝

18.Ithyĩ nĩtwamaĩvie ūu nũndũ wa kũlea kũtũnga mũvea kwoo; na Ithyĩ tũimaĩvaa ūu ateo ala matatũngaa mũvea.

ذَلِكَ جَزَيْنَهُمْ بِمَا كَفَرُوا وَهَلْ نُجْزِي إِلَّا الْكَفُورَ ۝

19.Na Ithyĩ nĩtwaiie katĩ woo na mĩsyĩ tĩla twaathimĩte, mĩsyĩ *ĩngĩ* tĩla yoonekaa nesa, na Ithyĩ tweekĩie syĩkalo ithengeanĩe katĩ wasyo, *twaasya*,

وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقَرْيَ الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا
قُرًى ظَاهِرَةً وَقَدَرْنَا فِيهَا التَّيْرَ سَيْرُورًا فِيهَا
لِكَالٍ وَآيَاتًا أَمِينِينَ ۝

¹ *Ndeto Ino 'daa'bah' *kĩnyũ* kya *nthĩ* *ĩvetaa* mĩkalĩle yonthe ya thayũ ya nyamũ. Kwa ūu, ūalyũlo wa 'Kĩnyũ kya *nthĩ* ' wafĩtwe kwoswa ta nthimo kana ngelekany'o yĩũtavany'a ūndũ ūngĩ eka *kĩnyũ* okĩla twĩsĩ. Ūũ ūwetetwe vaa nĩ mwana wa Solomoni ūla ūtaatiĩwa mĩkalo ona ūmwe wa kĩvea nĩ tĩthe na ūĩ na ūtongoi mũseo ūla watumie tĩthe Solomoni amanyĩka. Nthĩnĩ wa ūsumbĩ wake Solomoni nĩkwamanyĩkie okavola kwa asu anene maĩ na vinya mamwĩlingĩlĩte na ala we wamasindĩte na kũmaia uungu wake *mayini* kana yu Solomoni nĩ mũkw'ũ. Mo nĩmaleile kwĩw'a mĩao ya ūsumbĩ, na maete mũtĩlkangano mũnene wa ūsumbĩ ūsu mũnene.

Tambūkai nthĩnĩ wayo ūtukū na mūthenya mwĩna mūuo.’

20.Indĩ mo vandū va kūtūnga mūvea, kwa Ngai, maisye, ‘Mwĩai waitū, ĩkĩa syĩkalo ndaasa katĩ wa syalo sitū.’ Namo nĩmeevĩĩsye mo ene; kwa ūu lthyĩ nĩtwamatwĩkĩĩthisye mo ta wano na twamatilangany’a mo ilungu, wanangĩko mwĩanĩu. Nthĩnĩ wa ūndū ūu vate nzika, ve Syama kwa kĩla mūndū wĩyūmĩĩasya na kūtūnga mūvea.

21.Na Ivilisi eethĩa kana ūtw’io wake kwoo wai w’o, kwa ūu, mo nĩmamūatĩĩe we, *onthe* ateo nguthu ya w’o ya etĩkĩli.

22.Na we ndaĩ na ūtonyi ĩlūlū woo, Indĩ *kwaiyĩ ūu* nĩkana lthyĩ tūtonye kūvathūkany’a asu ala meetĩkĩlile *ūvoo* wa Itunĩ kuma katĩ wa asu ala maĩ na nzika ĩlūlū wayo. Na Mwĩai waku nĩ Mūsyaĩsya ĩlūlū wa syĩndū syonthe.

LUKU 3

23.Asya, ‘Meteti asu ala inyw’ĩ mūmetaa *kwĩĩhwa ngai* ūtee wa Ngai Mwene Vinya W’onthe. Mo mai na ūtonyi ona ĩlūlū wa kaĩndū kanini *ke* matunĩ kana ke ĩlūlū wa nthĩ, ona mai na kĩlanda katĩ wa syellĩ, ona We nde mūtetheesya katĩ woo.’

24.Vai ūvoyaĩ ūkauna mūvoyewa Kwake, ateo kwa ūla We ūmūnengete ūthei waw’o, kūvika yĩla ngoo syoo ikethwa ivetangĩw’e wia mo makakūlya, ‘Mwĩai wenyu aneenie ata?’ Mo *Atūmwa* makasūngĩa, ‘Ula-

فَقَالُوا رَبَّنَا بَعْدَ بَيْنِ أَسْفَارِنَا وَظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ
فَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ وَمَزَّقْنَاهُمْ كُلَّ مَسْرَفٍ إِنْ فِي
ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ⑤

وَلَقَدْ صَدَّقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا
فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ⑥

وَمَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يُّؤْمِنُ
بِالْآخِرَةِ مَنْ هُوَ مِنْهَا فِي شَكٍّ وَرَبُّكَ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ حَفِيفٌ ⑦

قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ رَعَيْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ
مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ
فِيهِمَا مِنْ شِرْكٍَ وَمَا لَهُ مِنْ لَدُنْهِمْ ⑧

وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ هُوَ
إِذَا فُزِعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا
الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ⑨

w'o.' Na We nĩ Ula-Wĩ-Iŭlŭ, Ula-Mũnene.

25.Asya, 'Nŭŭ Ūla ŪmŪnengae inyw'ĩ ūtethyo kuma matunĩ na Iŭlŭ wa nthĩ? Asya, 'Nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Ona ethwa inyw'ĩ kana ithyĩ twĩ ūtongoinĩ Ūla wa w'o kana Iŭityonĩ yĩyonanĩtye.'

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ وَإِنَّا أَوْيَاكُمْ لَعَلَىٰ هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ⑤

26.Asya, 'Inyw'ĩ mŭikakŭlw'a ūndŭ Iŭlŭ wa naĩ siitŭ, ona ithyĩ tŭikakŭlw'a ūndŭ Iŭlŭ wa ūndŭ inyw'ĩ mwĩkaa.

قُلْ لَا تَسْأَلُونَ عَنَا أَجْرَ مَنَا وَلَا نَسْأَلُكُمْ عَمَّا تَعْمَلُونَ ⑤

27.Asya, 'Mwĩai waitŭ, akatŭete ithyĩ ithyonthe vamwe; Iĩdĩ We akatw'a sila katĩ waitŭ na w'o: na We nĩ We Mŭsili, Umanyi-W'onthe.

قُلْ يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبُّنَا ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ ⑤

28.Asya, 'Mbonya'ai Nyie asu ala mŭmakwatanĩtye vamwe Nake We ta atindany'a. Aiee! Inyw'ĩ mŭitonya kwĩka ūu, nŭndŭ We nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula-Wĩ-Vinya, Ula-Mŭĩ.

قُلْ أَرُونِي الَّذِينَ أَلْفَعْتُمْ بِهِ شُرَكَاءَ كَلَّا بَلْ هُوَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ⑤

29.Na Ithyĩ tŭikŭtŭmĩte we Iĩdĩ nĩ ta mŭeti-wa-ŭvoo mŭseo na Mŭkaanany'a, kwa mbaa andŭ onthe ma nthĩ, Iĩdĩ andŭ aingĩ mŭno vyŭ mayĩsĩ.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَقُلْ لِّلنَّاسِ لَئِن كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ⑤

30.Namo makŭlasya, 'Utianŭ ūŭ ūkeanĩw'a Iĩdĩ ethwa inyw'ĩ mwĩ ma w'o?

وَيَقُولُونَ قَتَلْنَا هَٰذَا الْوَعْدَ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ⑤

31.Asya, 'Utianŭ wenyu nĩ Ūla inyw'ĩ mŭtatonya kŭtiwa Iĩtina waw'o kwa kavinda kanini ona kana inyw'ĩ mŭkaŭvĩtŭka w'o mbee.'

قُلْ لَكُمْ مِيعَادُ يَوْمٍ لَا تَسْتَخْذِرُونَ عَنْهُ سَاعَةً قُلْ هِيَ وَلَا تَسْتَفِيدُونَ ⑤

LUKU 4

32.Na ala matetfika maasya, 'Ithyi tũkamfika Kulani Ino, ona maũndũ ala maĩ mbee wayo; na takethwa nũtonya kwĩsa kũmona eki-ma-naĩ ylla makaũngamw'a mbee wa Mwĩai woo, maitũlana mũtĩ mũndũ na ũla ũngĩ. Asu ala masũanĩawa ta onzu makamakũlya ala maĩ ekathĩi, 'Takethwa ndwaĩ ũndũ wenyu inyw'i, ithyi vate nzika, twĩthwa tweethiwe twĩ etĩkĩli.'

33.Asu ala maĩ ekathĩi makamakũlya ala masũanĩawa ta onzu, 'Ithyi nithyi twamũvetie inyw'i ũtongoinĩ, itina wa w'o kũmũvikĩ inyw'i? Aiee, inyw'i ninyw'i ene ala mwai avĩtany'a.'

34.Na asu ala masũanĩawa kwĩthwa me onzu makamatavya ala meekathĩaa, 'Aiee, indĩ ninyw'i mwasamaa nzama syenyu sya ũtukũ na mũthenya, ylla inyw'i mwatũngĩlasya kũmũlea Ngai Mwene Vinya W'onthe na kũmwĩanany'a We na ngai ingĩ.' Namo makavitha wĩlilo woo mawona ũsilĩlo; na Ithyi tũkeekĩ mĩnyololo ngingonĩ sya asu ala maleile kwĩfika. Mo makatuvwa kwoondũ wa maũndũ ala mo meekie.

35.Na Ithyi tũyaamũtũma Mũkaanany'a nthĩnĩ wa mũsyĩ ona ũmwe indĩ athw'ii maw'o maisye, 'Vate nzika, ithyi nĩtũũmalea maũndũ ala we ũtũmĩtwe namo.'

36.Namo maisye, 'Ithyi twĩna ũthw'ii mwingĩ na syana; na ithyi tũikasĩlĩwa.'

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ نُؤْمِنَ بِهَذَا الْقُرْآنِ وَلَا بِالَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ مَوْقُوفُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ يَقُولُ الْيَقُولُ يَقُولُ الَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلَا أَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ ﴿٣٢﴾

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا أَنْتُمْ صَدَدْتُمْ عَنِ الْهُدَىٰ بَعْدَ إِذْ جَاءَكُمْ بَلْ كُنْتُمْ مُجْرِمِينَ ﴿٣٣﴾

وَقَالَ الَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ الْيَلِيلِ وَالنَّهَارِ إِذْ تَأْمُرُونَنَا أَنْ نَكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ أَنْدَادًا وَأَسْرُوا التَّدَامَةَ لَنَا رَأَوْا الْعَذَابَ وَجَعَلْنَا الْأَغْلَالَ فِي أَعْيُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا أَهْلَ الْيُتُونَ إِلَّا مَا كَانُوا يَسْكُونُونَ ﴿٣٤﴾

وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ﴿٣٥﴾

وَقَالُوا نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا وَأَعْيُنٌ مُعْدِنِينَ ﴿٣٦﴾

37. Asya, 'Nīw'o Mwīai wakwa athanthaasya kyaūya kwa ūla ona wīva We wendaa na kŭmŭnyivīsyā kyo kwa ūla ona wīva We wendaa; Indī andū aingī mŭno vyū mayīśī.'

قُلْ إِنْ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٧﴾

LUKU 5

38. Na ti mothw'ii menyu kana syana syenyu ila ikamŭete inyw'ī vakuvī Naitū Ithī ūnenenī, Indī asu ala metīkīlaa na kwīka mawīa maseo, makeethwa na ituvi kŭndū kwīlī nŭndū wa ūndū mo meekie. Namō makeethwa na mŭuo nyŭmbanī ndŭŭlu.

وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي تُقَرِّبُكُمْ عِنْدَنَا زُلْفَىٰ إِلَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ جَزَاءُ الضَّعِيفِ يَبَاغِيهِمْ فِي الْغُرُفَاتِ ﴿٣٨﴾

39. Na ta asu ala mething'īlasya kwananga kīleelo kya Mīsoa Yaitū, mo nīmo ala makaetwe ūthyū kwa ūthyū kwa ūsilflo.

وَالَّذِينَ يَسْعَوْنَ فِي آيَاتِنَا مُعْجِزِينَ أُولَٰئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ ﴿٣٩﴾

40. Asya, 'Vate nzika, Mwīai wakwa athanthaasya kyaūya katī wa athŭkŭmi Make ta asu kwa ūla We wendaa na akīnyivasya kwa ūla We wendaa. Na kīla inyw'ī mumasya ona kīva, We akakītŭngīa; na We nī Ula-Mŭnengani Mŭseo Vyū katī wa anengani.

قُلْ إِنْ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ ۖ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿٤٠﴾

41. Na lilikanai mŭthenya ūla, yīla We ūkamombany'a mo onthe vamwe; na Indī We akamatavya alaīka, 'Inyw'ī ninyw'ī ene ala mo mathaithaa?

وَيَوْمَ يُخْشَرُ هُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ أَهَؤُلَاءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا يَعْبُدُونَ ﴿٤١﴾

42. Mo makasŭngīa, 'Wī Mŭtheu We. We Nue Mŭsŭvī waitū kwoo. Aiee, Indī mo mathaithie Mayini; aingī mŭno vyū moo nīmo meetīkīlile.'

قَالُوا سُبْحَانَكَ أَنْتَ وَلِيِّنَا مِنْ دُونِهِمْ بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ ۖ أَكْثَرُهُمْ بِهِمْ مُؤْمِنُونَ ﴿٤٢﴾

43. 'Kwa ūu, ūmŭnthī, mŭyīlthwa na ūtonyi wa kŭmŭuna kana wa kŭmwīka

قَالِ يَوْمَ لَا إِلَٰهَ إِلَّا إِلَٰهُكُمْ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ نَفَعٌ وَلَا ضَرٌّ

naI m0nd0 na 0la OngI.' Na IndI IthyI t0kamataavya asu ala meekie moth0ku: 'Samai inyw'I 0sill0 wa Mwaki 0la inyw'I mwa0leile.'

44.Na ylla Mlsoa mltheu Yait0 yasomwa kwoo, mo maasya, 'U0 nI m0nd0 0la 0n00mantha k0mumya inyw'I nthInI wa ma0nd0 ala maaIfthe menyu mathaithaa.' Namo masya, 'U0 nI 0v0ng0 m0se0vye.' Na asu ala matefIkflaa, ylla mavikIwa nI 0la w'o maasya, 'KI ti kInd0 ateo nI 0oi wlyonanItye.'

45.Na IthyI t0yaamanenge mo mavuku ala masomie, ona t0yaamat0mIa mo M0kaanany'a ona 0mwe mbee waku.

46.Na asu ala maI mbee woo ota 0u nIma0leile 0la w'o--na aa mayaa0vikIa ona kIlungu kya Ik0mi kwa ma0nd0 ala ithyI twamanengie mo, IndI nImamatw'IkIthisye At0mwa Makwa ta akengani. Kwa 0u, waI 0aly0ko m0th0ku ata 0la Nyie naetie!

LUKU 6

47.Asya, 'Nyie nIm0ingIIsya inyw'I mwIke kInd0 kImwe t0: M00ngame mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe mwI eIf-eIf na 0mwe-0mwe na IndI m0is0anIa. Inyw'I IndI, m0kamanya kana m0nyanyae wenyu ndena nd00ka; we nI M0kaanany'a kwenyu t0 I0I0 wa 0sill0 mwai 0la okIte.'

48.Asya, 'Ituvi ylla nyie nIthwa naamwItya inyw'I---yItw'Ike yenyu. Ituvi yakwa yI vamwe na Ngai Mwene Vinya W'onthe t0; na We nI Ng0sI I0I0 wa syInd0 syonthe.

49.Asya, 'Kwa 0la w'o, MwIai wakwa aillflaa w'o I0I0 wa 0v0ng0. We nI M0manyi-M0nene wa ma0nd0 ala matonekaa.'

وَنَقُولُ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿٥٠﴾

وَإِذَا نَسِلَ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بِحَبْنٍ قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا رِجْلٌ نريدُ أَنْ يَصْدَكُمُ عَنْكَ أَنْ تَعْبُدُوا آبَاءَكُمْ ؕ وَ قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا فُتْرَةٌ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَاحِقٌ لَنَا جَاءَهُمْ إِنْ هَذَا إِلَّا نَجْمُ مِيقَاتٍ ﴿٥١﴾

وَمَا آتَيْنَهُمْ مِنْ كُتُبٍ يَدْرُسُونَهَا وَمَا أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ قَبْلَكَ مِنْ نَذِيرٍ ﴿٥٢﴾

وَكَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا بَلَّغُوا وَعْثًا فِي مَا آتَيْنَهُمْ فَكَذَّبُوا أُرْسِلْ فَنَكِيفُ كَانَ نَكِيرٍ ﴿٥٣﴾

قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَشْئِئًا وَفَرَادَى ثُمَّ تَتَكَبَّرُونَ مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جِنَّةٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ ﴿٥٤﴾

قُلْ مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٥٥﴾

قُلْ إِنْ رَفِئْتُ يَدِي فَقَدْ بِالْحَقِّ عَلَامُ الْغُيُوبِ ﴿٥٦﴾

50. Asya, 'W'o nūvikīte' na ūvūngū ndwaī ūtonya kwambīlīlīya kana kūtūngīlīlīla *kīndū ona kīmwē*.

قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَمَا يُبَدِّلُ الْبَاطِلُ وَمَا يُعِيدُ ⑤

51. Asya, 'Ethwa Nyie nīmbīltasya, Nyie nīvītasya kwoondū wakwa mwene; na ethwa nyie nīndongoew'e nesa, kītumi nūndū wa maūndū ala Mwīai wakwa ūmbuanīsyē nyie. Nīw'o, We nī Wīw'i- W'onthe, Wī-Vakuvī.

قُلْ إِنْ ضَلَلْتُ فَإِنَّمَا أَضِلُّ عَلَى نَفْسِي وَإِنَّهُدَيْتُ
فِيمَا يُرِيدُ إِلَى رَبِّي إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ ⑥

52. Na takethwa we nīwīsa kūmona mo yīla makakūnw'a na w'ia! Na īndī vaikethwa na wīvitho, namo makakwatīawa ovandū vakuvī.

وَلَوْ تَرَى إِذْ فِرْعَوْنُ فَلَا قُوَّةَ وَأَخِذُوا مِنْ مَكَانِ
قَرِيبٍ ⑦

53. Na mo makaasya, 'Ithyī yu nītūūwītīkīla.' Indī kūtonyeka ata mo kūkwata mūtīkītō kuma vandū vaasa ta ūū,*²

وَقَالُوا آمَنَّا بِهِ ؕ وَأَنَّى لَهُمُ التَّنَادُ شُ مِنْ مَكَانٍ
بَعِيدٍ ⑧

54. Nīw'o, mo nīmaūleile w'o mbeenī na makwatana na maūtalīthyo kuma vandū vaasa.

وَقَدْ كَفَرُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ وَيَقْذِفُونَ بِالْغَيْبِ مِنْ
مَكَانٍ بَعِيدٍ ⑨

55. Na kīsīlī kīkeekīwa katī woo na maūndū ala mo mendaa, tondū kweekiwe kwa ala mailī tamo mbee. Mo *ota ūu* maī nthīnī wa nzika ivūavūanasya mūno.

وَجِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ كَمَا فُوتُوا
فِي بَآئِشَاتِهِمْ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا فِي شَكٍّ مُذِيبٍ ⑩

² *Kwa Okuvī, vaa veasya, kana ītina wamo kwīvetanga mūtīkītōnī mo ene kūasa tene, mo maikethwa matonya kūkwata mūtīkītō īvīndanī ya ūsīlīlō

سُورَةُ فَاطِرٍ مَكِّيَّةٌ

(١٢٠)

FATIR

(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwanŵ ya Ngai Mwene
Vinya W'onthe, ūla Usŵtwe nŵ ūlau,
Usŵtwe nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Ndaŵa syonthe nŵ sya Ngai Mwene
Vinya W'onthe, MŪmbi wa matu na
nthŵ, ūla ūmatw'ŵkŵthasya alaŵka ta
Atŵmwa, mena nthwau, ilŵ, itatŵ, na
inya. We ongeleelaa ūmbinŵ Wake kŵla
We wendaa; nŵndŵ Ngai Mwene Vinya
W'onthe E-na ūtonyi ŵŵlŵ wa syŵndŵ
syonthe.

أَلْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ
السَّائِرَةِ رُسُلًا أُولَىٰ أَخْبَرَةٍ مَشْنَىٰ وَتِلْكَ وَرُبَّ
يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ②

3. Tei ona wŵva ūla Ngai Mwene Vinya
W'onthe ūmanengae andŵ----vatŵ ona
ūmwe ūtonya kŵsiŵla, vatŵ ona ūmwe
ūtonya kŵkyathŵkŵla kuma vau; Na We
nŵ ūla-Mwene-Vinya, ūla-Mŵŵ.

مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا
وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ ③

4. Inyw'ŵ andŵ, lilikanai ŵnee ya Ngai
Mwene Vinya W'onthe yŵla yŵ ŵŵlŵ
wenyu. Ve MŪmbi ūngŵ eka Ngai
Mwene Vinya W'onthe ūla ūmŵnengae
inyw'ŵ kuma ŵtunŵ na ŵŵlŵ wa nthŵ? Vai
ūngŵ waŵlwe nŵ kŵthaithwa ateo We.
ŵndŵ inyw'ŵ mwŵŵlyŵlwa nakŵ?

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ ۚ هَلْ
مِنْ خَالِقٍ غَيْرِ اللَّهِ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ فَاَنَّىٰ تَوَفَّكُونَ ④

5. Na ethwa mo nŵmeŵkŵlea we, nŵw'o,
Atumwa ma Ngai ala maŵ mbee waku
nŵmaleilwe; na maŵndŵ onthe
matŵngawa kwa Ngai Mwene Vinya
W'onthe kwoondŵ wa ŵtw'io.

وَأَن يَكُنَّ بُيُوتُكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ رُسُلٌ مِّن قَبْلِكَ ۚ
إِلَىٰ اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ⑤

6. Inyw'ŵ andŵ, kwa ūla w'o, ūtianŵ wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵ w'o,
kwa ūu, thayŵ wa nthŵ ŵno
ndŵkamŵkenge inyw'ŵ, ona Mŵkengani

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ
الْحَيَاةُ الدُّنْيَا ۚ وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِاللَّهِ الْغَرُورُ ⑥

ndakamŭkenge Iŭlŭ wa ŭndŭ ņkonĩ
Ngai Mwene Vinya W'onthe.

7.Vate nzika, Satani nĩ mŭmaitha
wenyu; kwa ņu, mwosei we ta
mŭmaitha. We ametaa avikĩli make
nĩkana mo matonye kŭtw'ika ekali-ma-
Mwakini wakene.

8.Kwa asu ala matetĩkĩlaa ve ņsilĩlo
mwai. Na kwa asu ala metĩkĩlaa na
kwĩka mawĩa maseo ve ņekeo na ĩtuvi
ĩnene.

LUKU 2

9.We ņla ĩndĩ, meko make
manakavĩtw'e na kwoneka me maseo
ņndŭ ņmwe na ņla wĩĩkĩlaa na kwĩka
meko maseo w'o? Vate nzika, Ngai
Mwene Vinya W'onthe amŭtw'ĩlaa wa
kwaa ņla We wendaa na
amŭtongoeasya ņla We wendaa. Kwa
ņu, thayŭ waku ndŭkanange ņkĩmaĩla
mo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩwĩsĩ ņndŭ mo mekaa.

10.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ
We witwaa iseve ĩla syŭkĩlasya
mathweo; na ĩthyĩ nĩtŭmatwaa Iŭlŭ wa
kĩlungu kya nthĩ kĩla kĩte thayŭ, na
kŭmĩthayŭŭkya nakyo ĩtina wa kĩkw'ŭ
kyayo. Uthayŭŭkya ņkethwa ņilyĩ ta
ņu.

11.Ula ona wĩva wendaa ndaĩ, ĩndĩ we
namanye kana ndaĩ syonthe nĩ sya
Ngai Mwene Vinya W'onthe. Ndeto ĩla
nzeo syambataa Kwake na wĩla wa
ņlŭngalu

إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُو
حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ ١

الَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَالَّذِينَ آمَنُوا
يُجِزُّهُمْ عَلَيْهِمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ٢

أَفَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسَنًا فَإِنْ لَمْ يَحْكَمْ
بِهِ مِنْ يَشَاءُ وَيُهْدِى مَنْ يَشَاءُ فَلَا تَنفَعُ
نَفْسًا عَلَيْهِمْ حَسْرَتٌ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ٣

وَاللَّهُ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا فَمُسْقَتْهُ إِلَى
بَلَدٍ مَقْبُوتٍ فَأَخْبَيْنَا لَهُ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهِ لَنُذَكِّرَكَ
النُّشُورَ ٤

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْوَرْدَةَ فَلْيَلْهُ الْوَرْدَةُ جَمِيعًا إِلَيْهِ
يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ ٥

nīwittheesyaa kwambata. Na ala masŭanfaa mothŭku, ve ņsilŭlo mwai tŭlŭ woo; na ņsŭanŭo ņsu mŭthŭku ņkaanangŭka.

12.NaNgai Mwene Vinya W'onthe nīwamŭmbie inyw'ŭ kuma kŭtoonŭ, na ņndŭ kuma ņlovotonŭ ya manzŭ, na We nīwamŭtw'ŭkŭthisye inyw'ŭ ell. Na vai kŭveti kŭkuua ŭvu, kana kŭsyaa kaana vate ņmanyi Wake. Na vai ņla thayŭ wake ņasavaw'a mŭno, kana kŭndŭ kŭkavetwa kuma thayŭnŭ Wake, ateo nŭkŭandŭkŭtwe nthŭnŭ wa ŭvuku. ņu vate nzika, nŭ ņvŭthŭ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

13.Na nganga iŭ iivw'anene: ņŭ wŭ mŭyo, na wakwendeesyaa na kŭw'ŭ kyaw'o nŭ kŭseo kwa kŭnyuwa, na ņngŭ, wŭ mŭnyŭ na ņŭ. Na kuma nthŭnŭ wa kŭla ņmwe inyw'ŭ nŭmŭŭsaa nyama nzeo, na kumya mathaa ala mwŭkŭfaa mwŭ vo. Na we nŭsyonaa ngalawa itemete itulumo nŭkana inyw'ŭ mŭtonye kŭmantha mumo Wake, na nŭkana mŭtonye kŭtŭnga mŭvea.

14.We aŭlikasya ņtukŭ nthŭnŭ wa mŭthenya na akaŭlikya mŭthenya nthŭnŭ wa ņtukŭ. Na We nŭsyŭkŭŭte syua na mwei wŭanŭ; kŭla kŭmwe kŭsembelaa nzŭanŭ I-yakyo ŭvandanŭ yŭtw'ŭtwe. ņsu nŭ We Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwŭai wenyu; ņsumbŭ nŭ Wake, na asu ala inyw'ŭ mŭmekalŭaa ņtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe mai kŭndŭ ona kavuti kanini.

15.Ona inyw'ŭ mŭkameta mo, maikew'a wŭtano wenyu; ona makawŭw'a,

وَالَّذِينَ يَسْكُرُونَ الشَّيْءَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ
وَمَكْرُ أُولَئِكَ هُوَ يُبْذَرُ ①

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نَفْثَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ
أَزْوَاجًا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ
وَمَا يُعْمَرُ مِنْ مُعْتَمِرٍ وَلَا يَنْقُصُ مِنْ عُمُرٍ إِلَّا
فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ②

وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فُورًا سَالِحٌ
شَرَابُهُ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَمِنْ كُلِّ تَاكُلُونَ
لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُونَ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَ
تَرَى الْفُلْكَ فِيهِ مَوَاجِرٌ لِيَتَّبِعُوا مِنْ فَضْلِهِ وَ
لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ③

يُولِجُ اللَّيْلُ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارُ فِي اللَّيْلِ
وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ
مُسَمًّى ذَلِكَ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ
مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ ④

إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْعَوْا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سِيعُوا مَا

maitonya kŭmŭsŭngŭa inyw'ŭ. Na Mŭthenyanŭ wa ŭthayŭŭkyo nŭmakalea kŭmwŭanany'a na Ngai kwenyu. Na vai ŭtonya kŭŭmanyŭthya we ta ŭmwe ŭla-Mŭmanyi wa syonthe.

اسْتَجَابُوا لَكُمْ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُونَ بَشْرِكُمْ
تَقِيًّا وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ ⑩

LUKU 3

16.Inyw'ŭ andŭ, inyw'ŭ mwŭ avoyi tŭ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, oyŭla Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ We ŭla ŭtethŭawa na vata wa kŭndŭ ona kŭmwe, ŭla-ŭtaŭawa mavinda onthe.

يَأْتِيهَا النَّاسُ أَنْشُرَ الْفُقَرَاءِ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ
الْعَلِيُّ الْغَنِيُّ ⑪

17.We akenda, We nŭtonya kŭmwanaŭa inyw'ŭ, na kŭete kyŭmbe kyeŭ vandŭ venyu.

إِنْ يَشَاءْ يُدْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ⑫

18.Na ŭu ti vinya kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ⑬

19.Na vai *thayŭ* ŭkuŭte mŭio ŭtonya kŭkua mŭio wa ŭngŭ; na ethwa *thayŭ* ŭla ŭkuŭte mŭio mŭito ŭkawŭta ŭngŭ *akue* mŭio waw'o, w'o vai kŭndŭ kŭkakuwa kyaw'o ndŭkaŭkua ona ethwa nŭ ndŭŭ ya mŭokautŭ. We nŭtonya kŭmakaany'a tŭ ala mamŭkŭaa Mwŭlai woo kŭmbithŭnŭ na malŭmasya Mboya. Na ŭla wŭtheasya mwene, etheasya kwoondŭ wa ŭtandŭthyo wa *thayŭ* wake mwene tŭ; na kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭkw'o ŭalŭko wenyu.

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ وَإِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ جُنْدٍهَا لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ
إِنشَاءً تَنْذِيرًا لِّلَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ وَ
أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَمِن تَزَكَّىٰ فَإِنشَاءً يَتَزَكَّىٰ لِنَفْسِهِ
وَالِإِلَهِ الْمُنِيرِ ⑭

20.Na kŭlalinda na mŭndŭ wonaa nthŭ maivw'anene.

وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ ⑮

21.Ona kana kŭvindu na kyeŭni,

وَلَا الظُّلُمُتْ وَلَا النُّورُ ⑯

22Ona kana muunyŭ na muutŭa.

وَلَا الظُّلُّ وَلَا الْحُرُورُ ⑰

23. Ona maivw'anene ala me thayō na ala akw'ō. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe amw'w'ithasya ūla We wenda; na we ndūtonya kūmew'ithya ala me mbūanī.

وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَاتُ إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ
مَنْ يَشَاءُ وَمَا أَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَنْ فِي الْقُبُورِ ﴿٣٧﴾

24. We wī Mūkaanany'a tū.

إِنْ أَنْتَ إِلَّا نَذِيرٌ ﴿٣٨﴾

25. Nīw'o, ithyī tūūtūmīte na ūla w'o, ta mūeti-wa-ūvoo mūseo na ta Mūkaanany'a, na vai mbaī ya andū ītaatūmīwa Mūkaanany'a.

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ
إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ ﴿٣٩﴾

26. Na ethwa mo mekwosa ta mūkengani, asu ala maī mbee woo ota ūu nīmamawīkīthisye Athani moo ta akengani. Atūmwa moo nīmamavikīie mena Syama nthu, vamwe na Maandīko Matheu, na Ivuku īmulīkaa.

وَإِنْ يَكْذِبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَالْكِتَابِ
الْمُنِيرِ ﴿٤٠﴾

27. Na īndī Nyie nīnamakwatie asu ala maleīlē kwīīkīla, na waī ūalyūko mūthūku ata ūla nyie naetie!

ثُمَّ أَخَذْتُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٤١﴾

LUKU 4

28. We nowonaa kana Ngai Mwene Vinya W'onthe atheeasya kīw'ō ītunī, na ithyī tūkaete mosyao me langi syī kīvathūkany'o; na katī wa īlma kwī nzoa nzaū na ndune, syī kīvathūkany'o, na ingī nziū ki?

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ
شُرَبٍ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَيَضٌ
وَحُمْرٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٌ ﴿٤٢﴾

29. Na katī wa andū na nyāmū na ng'ombe, ota ūu syīna mīkalīle yī kīvathūkany'o? No ala tū katī wa athūkūmi Make mena ūmanyi, mamūkīaa Ngai Mwene Vinya W'onthe me oka. Nīw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mwene-Vinya, Mūekanī-Mūno Vyū.

وَمِنَ النَّاسِ وَالْذِّئَابِ وَالْأَنْعَامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ
كَذَلِكَ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ
اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ ﴿٤٣﴾

30. Vate nzika, no asu *tu* ala maylatlāa Ivuku ya Ngai Mwene Vinya W'ontha na malūmasya Mboya na kumya katl wa *sy'ndū* ila Ithyl tūnenganlthe kwoondū woo, kimbithlā na ūtheinl, mekwatasya ūtandlthyo ūtakathela ona lndl.

إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَ
آَنَفَقُوا مِنَّا رَزَقْنَهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَرْجُونَ تَجَارَةً
لَّن تَبُورَ ۝

31. Nīkana We atonye kūmanenge mo matuvi mausūu, ona kwongeleela lūlū woo mumonl Wake. We vate nzika, nī Mūekanl- Mūno Vyu, ūla Usūlwe nī Mūvea.

لِيُوقِنَهُمْ جُورَهُمْ وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ إِنَّهُ
غَفُورٌ شَكُورٌ ۝

32. Na Ivuku yla Ithyl tūvuanl sye we nī w'o mūthei, yla ylanlasya maūndū ala me mbee wayo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontha ni Mūmanyi wa maūndū onthe, Woni-W'ontha, lūlū wa athūkūmi Make.

وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا
لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ إِنَّ اللَّهَ بِعبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ ۝

33. lndl Ithyl nltwamanengie athūkūmi Maitū ala Ithyl twamanyuvie Ivuku ta ūtlwa. Na katl woo ve amwe ala mekwīyananga mo ene nūndū wa *kwenda kūatīla mawendi moo*, na katl woo ve *amwe* ala maatlāa nzlā lla ya w'o, na katl woo ve *amwe* ala mamathing'īlasya angl kwīka meko ma ūseo kwa mwīao wa Ngai Mwene Vinya W'ontha. Na ow'o, kyu nī kīvathūkany'o kīnene.

ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا
فِيهِمْ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ
سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ إِذِنَ اللَّهُ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ
الْكَبِيرُ ۝

34. Mlūnda ya Tene-W'ontha! Mo makamlika yo. Navo, Makaanakavw'a na itanga sya thaavu, na lūlū; na itonyeo syoo vo ikeethwa syī sya lili.

بَنَتْ عَذِبٍ يَدْعُلُونَهَا يُحَلَوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ
مِنْ ذَهَبٍ وَزُلُوفًا وَيَبَاسُكُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ ۝

35. Namo makaasya, 'Ndaīa syonthe nī sya Ngai Mwene Vinya W'ontha ūla ūvetanglthe kyeva kuma kwitū. Vate

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزْنَ إِنَّ
رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ ۝

nzika, Mwŵai nŵi Mŵekanŵi-Mŵino Vyŵ,
Mwosi-wa-Mŵvea.

36. 'Ula kwa wingŵo Wake, watŵtŵisye
ithyŵi nthŵi wa ŵtŵo wa Tene-W'ontho,
vala wŵa ŵtakatŵkiita ithyŵi, kana *ŵndŵ*
ona wŵa wa mŵnoo ŵtŵkwatŵe vo.

إِلَٰهِي أَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِن فَضْلِهِ لَا يَسْتَأْذِنُ
فِيهَا نَفْسٌ وَلَا يَسْتَأْذِنُهَا لُنُوبٍ ۖ

37. Indŵi ŵŵŵ wa asu ala matetŵkŵlaa, ve
ŵia-ya-Mwaki. Kŵkw'ŵ kŵikatuwa kwoŵ
nŵkana matonya kŵkw'a; ona ŵsilŵlo na
w'o ndŵkaolangwa kwoondŵ woo. Uu
nŵw'o Ithyŵi tŵmŵŵvaa kŵla mŵndŵ ŵte
mŵvea.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ
فِيمَوْتُوا وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا كَذَٰلِكَ
نَجْزِي كُلَّ كَافِرٍ ۖ

38. Navo makŵŵa ŵtethyo, 'Ame Mwŵai
waitŵ, tumye nza ithyŵi, na tŵkeeka
meko ma ŵlŵngalu eka ala ithyŵi
tweekaa.' 'Ithyŵi tŵyaamŵnenge inywŵi
thayŵ *mŵasa' wŵanŵe* nŵkana mŵndŵ wa
kŵsŵanŵa ŵvandanŵ yu? Na ota ŵu,
Mŵkaanany'a nŵwamŵvikŵie inywŵi.
Kwa ŵu inywŵi samai *ŵsilŵlo*; nŵndŵ
eki-ma-naŵ mai mŵsŵvŵi.

وَهُمْ يَصْطَرِغُونَ فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا
غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُم مَّا يَتَذَكَّرُ
فِيهِ مَن تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ فَذُوقُوا فَمَا
لِلظَّالِمِينَ مِن نَّصِيرٍ ۖ

LUKU 5

39. Nŵw'o, Ngai Mwene Vinya W'ontho
nŵsyŵŵi syŵmbithŵi sya matu na nthŵi.
Nŵw'o, We nŵmesŵi maŵndŵ *ala*
mavithŵwe nthŵi wa ithŵi.

إِنَّ اللَّهَ عَلِيمُ غَيْبِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ عَلِيمٌ
بِدَاتِ الصُّدُورِ ۖ

40. We nŵi We ŵla ŵmŵtwŵkŵthŵye inywŵi
anene ŵŵŵ wa nthŵi. Kwa ŵu, we ŵla
ŵtetŵkŵlaa. akathŵna we *mwene* nŵndŵ
wa *mosyao* ma ŵlei wake. Na ŵŵŵ wa
alei, ŵlei woo ŵkongeleela kŵmena mbee
wa Mwŵai woo, na ŵlei woo
ŵkongeleela wasyo tŵ.

هُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ فَمَن كَفَرَ
فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ عِندَ
رَبِّهِمْ إِلَّا مَقْتًا وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلَّا
خَسَارًا ۖ

41. Asya, 'Inyw'I nīmūsyonete ila ngai mūsŷkaŷlaa vandū va Ngai Mwene Vinya W'onthe? Mbony'ai nyie Indī kīla syo syūmbŷte ŷōlō wa nthī. Kana syo syīna kīanda nthīnī wa ŷmbi wa matu? Kana Ithŷī nītōmanengete mo Ivuku nīkana methwe na ŷkūsī kuma nthīnī wayo? Aiee, eki-ma-naī mathanaa vathei mūndū na ŷla ŷngī.

42. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'on the nīwkwatīle matu na nthī iikese kuma vandū vasyo. Na syo ikathōka, vai ŷtonya kwikwatīla ateo We. Nīw'o nī Mūmīŷya, Mūekanī-Mūno Vyū.

43. Namo nīmeevītīe kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe na ithitū syoo syī vinya makyasya, 'Takethwa Mūkaanany'a nīwookie kwoo, mo methwa maatīle ŷtongoi mbee wa andū ala angī ona meva. Indī yīla Mūkaanany'a wamavikīle mo, ŷu wamongelelee mo nthīnī wa ŷlei.

44. Nūndū wa ŷng'endu ŷōlō wa nthī na nzaama sya kūsūanīa mothōku. Indī masūanīo asu mathōku maimathyōlōlōkīte andū angī ateo asūanī mamo. Mo Indī nīmamanthaa kīndū ona kīva ateo nzīa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe ya ŷndū weekanaa na andū ma tene? Indī we ndūkona ŷalyōko ona wīva nzīanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe ona Indī.

45. Mo nomaanganga ŷōlō wa nthī makona ŷndū mūminōkīlyo wa ala maī mbee woo wathōkīte? Namo maī na vinya mwingī kūmavīta mo. Vai kīndū

قُلْ اَرَايْتُمْ شُرَكَاءُكُمْ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ
اللهِ اَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْاَرْضِ اَمْ لَهُمْ شِرْكٌ
فِي السَّمٰوٰتِ اَمْ اَتَيْنَهُمْ كِتٰبًا فَهُمْ عَلَىٰ بَيِّنٰتٍ مِّنْهُ
بَلْ اِنْ يَعِدُ الظَّالِمُونَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا اِلَّا غُرُورًا ۝

اِنَّ اللهَ يُنٰسِكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ اَنْ تَرُوْلَاَهٗ وَ
لَیِّنْ زَالَتَا اِنْ اٰمَسَكْنٰهُمَا مِنْ اَحَدٍ مِّنْ بَعْدِ اِنَّهٗ
كَانَ حٰلِیۡنًا غَفُوْرًا ۝

وَاقْسَمُوْا بِاللّٰهِ جَهَدًا اَیۡنَا نَهُم لَیِّنْ جَآءَهُمْ نَذِیْرٌ
لَّیۡسَ كُنُوْنٌ اَمَلٰی مِنْ اِخۡلٰی الْاَمْرِ فَلَمَّا جَآءَهُمُ
نَذِیْرٌ مَّاۤ اَدۡهَمَ اِلَّا نَفُوْرًا ۝

اِسۡتَكْبَارًا فِی الْاَرْضِ وَمَكۡرَ السَّیۡئِیِّ وَلَا یَحِیۡقُ
اَلۡمَكۡرُ السَّیۡئِیُّ اِلَّا بِاَہۡلِیۡهِ فَعَلَّ یَنۡظُرُوْنَ اِلَّا سُنۡتَ
الۡاٰقِلِیۡنَ فَلَنۡ نَّعۡدَ لِسُنۡتِ اللّٰهِ تَبۡدِیۡلًا وَلَنۡ نَّعۡدَ
لِسُنۡتِ اللّٰهِ تَحۡوِیۡلًا ۝

اَوَلَمْ یَسِیۡرُوْا فِی الْاَرْضِ فَیَنۡظُرُوْا کَیۡفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الَّذِیۡنَ مِنْ قَبۡلِهِمْ وَكَانُوْا اَشَدَّ مِنْهُمۡ قُوَّةً وَّ مَا

kĩtonya kŭtulya mawalany'o *Make*
matunĩ na ũlũ wa nthĩ. Nĩw'o, We nĩ
Umanyi-W'onthe, Mwene-Utonyi-
W'onthe.

46.Na takethwa Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩ kŭmasĩĩla andũ nũndũ wa
maũndũ ala mo mekaa, We ndatia
kyũmbe kĩ thayũ ona kĩmwẽ ũlũ wa
thayũ wa nthĩ Ino; Indĩ We amanengae
mo İvinda kũvika İvinda yĩla yĩtw'ĩtwe;
na yĩla yĩtw'ĩtwe yavika; Indĩ *mo*
makamanya kana Ngai Mwene Vinya
W'onthe ena athũkũmi *Make* onthe
uungu wa metho *Make*.

كَانَ اللَّهُ لِيُعْجِزَهُ مِنْ شَيْءٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي
الْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا ۝

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلَى
ظَهْرِهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَى أَجَلٍ
مُتَسْتَقَرٍّ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِعِبَادِهِ
بَصِيرًا ۝

سُورَةُ يٰسٍ مَكِّيَّةٌ

(٣٦)

YAA SIIN
(WavuanIw'e Makka)

1. SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nI ũlau, Usũtwe
nI tei.

2. Yaa Siin. *We Mũtongoi Mwĩanĩ!*

3. Nyie nĩvĩta na Kulani Ila yusũtwe nI
ũI,

4. We ow'o wI ũmwe wa ala Atũmwa,

5. NzĩanI Ila ya w'o.

6. UO nI ũvuany'o wa ũla-WI-Vinya,
Usũtwe nI tei.

7. Nĩkana we ũtonye kũmakaany'a andũ
ala maaũthe moo mataakanw'a, na kwa
ũu, mo ti asũvĩ ma maũndũ.

8. Vate nzika, ndeto nĩndĩkĩku kwa aingi
moo, nũndũ mo mayĩtĩkĩlaa.

9. Ithyĩ nĩtwĩkĩte masango kwĩlingĩla
ngingonĩ syoo makavika ngolunĩ syoo,
kwa ũu, mĩtwe yoo nĩmũngalalye.

10. Na Ithyĩ nĩtwĩkĩte kĩsĩĩ mbee woo
na kĩsĩĩ itina woo na nĩũmavw'ĩkĩte
vyũ ũkethĩa maitonya kwona.

11. Namo no ũndũ ũmwe kwoo,
wamakaany'a kana walea kũmakaany'a:
mo maikeĩkĩla.

12. We nũtonya kũmũkaany'a ũla tũ
ũnũkũatĩla Kĩlilikany'a na kũmũkĩa
Ngai-Wa-Ulau kĩmbithĩnĩ. Kwa ũu
mũtavye we ũvoo mũseo wa ũkeo na
ĩtuvi ya ndaĩa.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

يٰسٍ ②

وَ الْقُرْآنِ الْحَكِيمِ ③

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا ④

عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ⑤

تَنْزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ⑥

لِيُنذِرَ قَوْمًا مَّا أُنْذِرَ آبَاؤُهُمْ فَهُمْ غَافِلُونَ ⑦

لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَى الَّذِينَ هُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ⑧

إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَعْيُنِهِمْ غُلَاقًا ⑨
فَهُمْ مُصَبَّرُونَ ⑩

وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا ⑪
وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ⑫

وَسَاءَ عَلَيْهِمْ أَندَرُتْهُمْ أَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ لَا
يُؤْمِنُونَ ⑬

إِنشَاءً تُنْذِرُ مِنَ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَنَ الْعَلِيمَ ⑭
فَبَشِّرْهُ بِسَفَرَةٍ ⑮ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ ⑯

13. Vate nzika, Ithyĩ *ithyoka* Nithyĩ tũmanengae ala akw'ũ thayũ, na nĩtũmaandĩkaa maũndũ ala mamatongoasya mbee na ala mamatiaa itina; na Ithyĩ nĩtũandĩkĩte syĩndũ syonthe nthĩnĩ wa Ivuku itheu.

إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ
وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ ﴿١٣﴾

يَا أَيُّهَا الْمَدِينَةُ
الَّتِي كَانَتْ تُكَذِّبُ
رُسُلَنَا فَتُؤْتِي
الْمُؤْمِنِينَ أَزْوَاجًا
مِمَّنْ هُمْ أَهْلُ أَرْوَاحِهِمْ
وَيُكْفَرُ عَنْهُمْ وَهُمْ
يُسَبِّحُونَ اللَّهَ طَرَفًا
مِّنَ اللَّيْلِ طَرَفًا
مِّنَ الْيَوْمِ وَالْأَكْثَرُ
يَوْمَئِذٍ يَسْتَغْفِرُونَ

LUKU 2

14. Na matavye mo ngelekany'o ya andũ ma mũsyĩ ũla Atũmwa maũvikĩie.

وَاضْرِبْ لَهُم مَّثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءَهَا

15. Yĩla Ithyĩ twamatũmie Atũmwa eĩf, namo mamalea me eĩf; Ithyĩ nĩtwamekĩie mo vinya na wa katatũ, namo maisye, 'Ow'o, ithyĩ nĩtũtũmĩtwe kwenyu ta Atumwa.'

الرُّسُلُونَ ﴿١٤﴾
إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ
فَقَالُوا إِنَّا إِلَيْكُمْ مُّرْسَلُونَ ﴿١٥﴾

16. Na mo mamasũngĩa, 'Inyw'ĩ mwĩlo andũ otaitũ na Ngai-Wa-Ulau nde ũndũ ũvuanĩtye. Inyw'ĩ nĩmũkengana tũ.'

قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا وَمَا أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِن شَيْءٍ إِن أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ ﴿١٦﴾

17. Namo maisye, 'Ow'o, Mwĩai waitũ nĩwĩsĩ nesa ithyĩ twĩ Atũmwa Make kwenyu.

قَالُوا رَبَّنَا عَلِّمُوا إِنَّا إِلَيْكُمْ لَمُرْسَلُونَ ﴿١٧﴾

18. 'Na wĩla witũ no kũete Utũmane wĩ ũtheinĩ.'

وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿١٨﴾

19. Namo maisye, 'Vate nzika, ithyĩ twĩna mũthaana nũndũ wenyu, na mwalea kũeka *kũotavya*, ow'o ithyĩ nĩtũmũkimanga na mavia, na ũsilĩlo wĩ woo nũmũvalũkĩla inyw'ĩ kuma mokonĩ maitũ.'

قَالُوا إِنَّا تَطَيَّرْنَا بِكُمْ لَئِن لَّمْ تَنْتَهُوا لَنَرْجِمَنَّكُمْ
وَلَنَسْتَأْكِمَنَّكُمْ قُرْنًا مِّنْ عَذَابِ إِلَيْنَا ﴿١٩﴾

20. Namo masũngĩa, 'Mũthaana wenyu, wĩ nenyu inyw'ĩ ene. Kĩtumi nũndũ, inyw'ĩ nĩmũtaĩtwe? Aiee, inyw'ĩ mwĩ andũ mũkĩĩte mĩvaka yonthe!

قَالُوا طَائِفُكُمْ مَّعَكُمْ إِن دُزِجْتُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ
مُّسْرِفُونَ ﴿٢٠﴾

31. Woo kwa mbaa-andũ! Vayũkaa
Mũtũmwa kwoo ateo mo nĩmamũvũtaa
ngũĩ.

يَحْسَرَةُ عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا
كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٣١﴾

32. Mo nomonete nĩ nzyawa sylana ata
ila tũsyangĩte mbee woo, na kana
iyaamaasyokea ona Indĩĩ?

أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ
إِلَيْهِمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿٣٢﴾

33. Na mo onthe, vate nzika, makaetwe
mbee Waitũ, mombanĩtw'e vamwe.

وَإِنْ كُلُّ لُتَا جَنِيحٌ لِّدِينَا مَخْضُوعُونَ ﴿٣٣﴾

LUKU 3

34. Na nthĩ lla ngw'ũ nĩ Kyama kwoo;
Ithyĩ nĩtũmĩthayũũkasya, na tũkaumya
mbeũ sya lĩlu kuma vo, ila mo maĩsaa.

وَأَيُّ لَهُمُ الْأَرْضَ الْيَتِيمَةَ ۖ أَحْيَيْنَاهَا وَأَخْرَجْنَا
مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ ﴿٣٤﴾

35. Na nthĩnĩ wayo Ithyĩ nĩtw'iĩte mĩũnda
ya mĩtende na mĩsavivũ, na ithyĩ
nĩtũtumĩte mbuluti sya kĩw'ũ ikavulutya
nthĩnĩ wayo,

وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِنْ نَجِيلٍ وَأَعْنَابٍ وَفَجْرْنَا
فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ ﴿٣٥﴾

36. Nĩkana mo matonye kũya matunda
kuma vo, na ti moko moo ala matumie
mamea. Indĩ mo nomatũngaa mũvea?

لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا
يَشْكُرُونَ ﴿٣٦﴾

37. We nĩ We Mũtheu ũla woombie
syĩndũ syonthe iĩ-iĩ, sya syĩndũ ila nthĩ
ĩmeaa, na syoo ene, na sya maũndũ ala
mo matamesĩ.

سُبْحَنَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ
الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٧﴾

38. Na ũtukũ nĩ Kyama kwoo ũla Ithyĩ
kuma kwa w'ũ tumasya mũthenya, na
sisya! Mo me kĩvĩndunĩ.

وَأَيُّ لَهُمُ الْيَتِيمَ ۖ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُمْ
مُظْلِمُونَ ﴿٣٨﴾

39. Na syua nĩyĩendete yĩsĩle nzĩanĩ lla
yĩw'ĩwe. ũsu nĩ ũtw'io wa Mwene
Vinya W'onthe, Ngai-ũmanyi-W'onthe.

وَالشَّسُ تَجْرِي لِيُسْطَقِرَّ لَهُا ذَٰلِكَ نَقْصِيدُ
الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿٣٩﴾

40.Na w'o mwei Ithyĩ nĩtũw'iĩe mavinda, kũvika ũkekala ta kaũvonge kakũũ komũ ka mũtende.

وَالْقَمَرَ قَدْ رَنَّهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ
الْقَدِيمِ ۝

41.Syũa yĩivĩtũka mwei, ona w'o ũtukũ ndũvĩtũka mũthenya, na syonthe ithambalele kilingeni.

لَا السَّنَسُ يَنْتَبِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا
الْيَلُ سَائِي النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ۝

42.Na Kyama kĩngĩ kwoo nĩkana Ithyĩ nĩtũmakuaa aana moo na ngalawa ikuĩthĩtw'e mĩio.

وَأَيُّهُ لَهُمْ أَكَا حَسَلْنَا دَرَبَتَهُمْ فِي الْفَلَكَ الثَّمُونِ ۝

43.Na Ithyĩ tũkoomba kwoondũ woo syĩndũ ingĩ iilyĩ ta isu ila mo makalĩsaa.

وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِنْ فِئْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ ۝

44.Na takethwa ithyĩ nĩtwendie ũu, twĩthĩwa twamanyw'ĩthĩsy'e kĩw'ũ namo mayĩthwa na ũmwe wa kũmasiĩla mo ona maitangĩka.

وَأَنْ تَشَاءُ نُنْفِزُهُمْ فَلَاحِرٍ رَاجٍ لَّهُمْ وَلَا هُمْ
يَنْقُذُونَ ۝

45.Ateo tei kuma Kwitũ na kyaũya kwa ĩvinda.

إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ ۝

46.Na yĩla mo matavw'a, 'Isũvĩei inyw'ĩ ene, na maũndũ ala me mbee wenyu, na ala me ĩtina wenyu, nĩkana inyw'ĩ mwĩw'ĩwe tei,' mo nĩmaalyũkaa.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ
لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۝

47.Na vai Kyama kĩmavikĩaa mo katĩ wa Syama sya Mwĩai woo, ĩndĩ mo nĩmaalyũkaa makakĩtia.

وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَافًا
عَنْهَا مُعْرِضِينَ ۝

48.Na yĩla mo matavw'a, 'Umyai katĩ wa syĩndũ ila Ngai Mwene Vinya W'onth'e ũmũnengete inyw'ĩ,' asu ala metetĩkĩlaa mamatavasya asu ala metĩkĩlaa, tũkamũĩthya we ũla Ngai Mwene Vinya W'onth'e waĩle kwĩthwa amũĩthĩtye, ethwa We nĩwendie ũu? Inyw'ĩ mwĩ ĩvĩtyonĩ yĩ ũtheinĩ.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا رَزَقَكُمُ اللَّهُ لَا تَالِ
الَّذِينَ كَفَرُوا وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْظِعُوهُمْ مَنْ أَوْ يَشَاءُ
اللَّهُ أَلْخَمَ ۚ إِنَّ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۝

49.Na mo mak0lya, 'Otianlo 00 wa
0silllo *Okavw'a* Indll, ethwa inyw'I
vate ng0l' mwI ma w'o?

وَيَقُولُونَ مِمَّنْ هَذَا الَّذِي إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝

50.Mo meteele kluumo o klmwe t0 klla
kIkamawata mo omaikaananla.

مَا يَنْظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ

51.Na mo maikethwa matonya, kwlylaa
ona maikamasyokea and0 moo m0
m0syI.

يَخْضَعُونَ ۝

فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ ۝

LUKU 4

52.Na soo Okavuvwa, na sisya! Mo
makeekalaata kuma mb0anI maendete
kwa MwIai woo.

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ

يَنْبُشُونَ ۝

53.Mo makaasya, 'Woo nI wit0 ithyI!
N00 0la 0t0kllltye ithyI kuma vand0
vait0 va too? Uu nIw'o Ngai-Wa-Ulau
wathanIte, namo At0mwa maneenie
w'o.'

قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَن بَعَثَنَا مِن مَّرْكِبٍ نَّاسِكَةٍ هَذَا مَا

وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ ۝

54.Vakeethwa na kluumo o klmwe na
sisya! Onthe makaetwe mbee Wait0.

إِن كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَّدَيْنَا

مُخْضِعُونَ ۝

55.Na m0thenya 0su, vai thay0
Okavw'a ona vanini; onenyu
m0katuvw'a kwoond0 wa ma0nd0 ala
inyw'I mweekaa.

فَالْيَوْمَ لَا تَظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَلَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا

كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝

56.NIw'o at0i ma-ItnI, m0thenya 0su,
makeethwa makwatene ma0nd0nI
maingI maitana.

إِنَّ أَهْبَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغُلٍ فَاثِمُونَ ۝

57.Mo na iveti syoo makeethwa
myuunyInI ya kwendeesya, *mailyI-nthI*
maffe mIto my0kIInlu.

هُمُ وَاذْأَوْجُهُمْ فِي ظُلُمٍ عَلَىٰ الْأَرْبَابِ مُتَكَبِّرُونَ ۝

58.Mo makeethwa na matunda vo, na
makeethwa na klla kyonthe mo maketya.

لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُمْ مَا يَدْعُونَ ۝

59. 'Mūuo wāhwe nenyu ---nī ndeto ya
ngethi yumite kwa Mwālai ōla Usūitwe
nī tei.

سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبِّ زَجَرٍ ⑤

60. Na Ngai akasya, 'Ivathanei na ala
alōngo'lu ōmōnthī, ame inyw't
avī'any'a!

وَأَمَّا زَاوَا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمَجْرُمُونَ ⑥

61. 'Nye ndyāmwīyāfa inyw't aana ma
Atamu, kana mōikamōthaithe Sāni,
nōndū we nī mōmaitha wī ōtheinī
kwenyu,

أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ بَيْعًا أَدْرَأَنَ لَا تَقْبَلُوا الشَّيْطَانَ
إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ⑦

62. 'Na kana inyw't mōnthaithe Nye?
Ino nīyo nzā ya w'o.

وَأَن اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ⑧

63. 'Na we nīwāmīthyoekisye nguthu
nene yenyu. Indī inyw't mwaleile
kūmanyā nīkī?

وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبِلًّا كَثِيرًا أَفَلَمْ تَكُونُوا
تَعْقِلُونَ ⑨

64. 'Ino nīyo Ngiena ūla inyw't
mwathiwe.

هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ⑩

65. 'Mīlikei ōmōnthī, nōndū nīmwaleile
kwīfīkīla.'

اصْلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ⑪

66. Umōnthī ithyī nītōkwīkīla ōsīllo ūlō
wa makany'wa moo, na moko moo
nīmeōneena Naitū, na maōū moo
nīmeōkōsīla maōndū ala mo mekīte.

الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَى أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ
وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ⑫

67. Na takethwa ūthyī nītwendie ōu, ūthyī
twīthwa twamaumisye metho moo, na
Indī mo methwa masembie kūmantha
nzā. Indī mo māf matonya kwona ata?

وَلَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَى أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا الصِّرَاطَ
فَأَنَّى يُبْصَرُونَ ⑬

68. Na takethwa ūthyī nītwendie ōu,
twīthwa twamaalyōlile mo na
kumalūmya mo mawīkalonī moo,
matathi na mbee kana kūsyoka ūtina.

وَلَوْ نَشَاءُ لَسَخْنَاهُمْ عَلَى مَكَاتَتِهِمْ فَمَا اسْتَضَاءُوا
مُضِيًّا وَلَا يُرْجَعُونَ ⑭

LUKU 5

69. Na we ūla Ithyĩ tŭmŭnengae thayŭ mŭasa, Ithyĩ nĩtŭmŭtŭngaa we akasyoka nthĩnĩ wa mwĩkalo wa wonzu. Indĩ mo nomakamanya?

وَمَنْ لَعَبْرُهُ تُنَكِّسُهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ ﴿٦٩﴾

70. Na Ithyĩ tŭimŭmanyĩtŭye we myaĩĩ, ona kŭimwaĩĩtŭe we. Yo Kulani nĩ ūlilikany'o na Kulani ĩla ĩvathŭkanasya syĩndŭ.

وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُبِينٌ ﴿٧٠﴾

71. Nĩkana yo ĩtonye kŭmakaany'a onthe ala me thayŭ, na kana ūtw'io ĩlŭlŭ wa alei ūtonye kwĩanĩa.

لِيُنذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَيَرْحِقَ الْقَوْلَ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٧١﴾

72. Mo nomonaa kana, katĩ wa syĩndŭ ila moko Maitŭ maseŭvĩtŭye, Ithyĩ nĩtŭmombĩe ng'ombe ila mo nĩmo masyĩyĩlaĩaa?

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِنَّا عِلْدًا أَبْدَانًا أَنْعَمَّا فَهُمَ لَهَا مَلِكُونَ ﴿٧٢﴾

73. Na Ithyĩ nĩtŭtumĩtŭe syo imew'ae mo, nĩkana makaiĩsaa imwe ikamakua na ingĩ mo makasiĩsaa.

وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ ﴿٧٣﴾

74. Namo mena motandĩthyo angĩ nthĩnĩ wasyo ona kyaŭnyw'a. Indĩ mo nomethĩawa na mŭvea?

وَلَهُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبٌ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ﴿٧٤﴾

75. Namo nĩmosete ngai ingĩ ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthē, nĩkana mo matonye kŭtetheew'a.

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لَعَلَّهُمْ يَنْصَرُونَ ﴿٧٥﴾

76. Syo iikatonya kŭmatethya mo; Indĩ vandŭ va ūu, syo mbene ikaumĩlw'a vamwe namo ta nguthu imathoketye.

لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُنْخَضَرُونَ ﴿٧٦﴾

77. Kwa ūu, ūneeni woo ndŭkakwĩw'ĩthye kyevea we. Nĩtw'o Ithyĩ nĩtwĩsĩ maŭndŭ ala mo mavithaa na ala matavanasya.

فَلَا يَحْزَنُكَ قَوْلُهُمْ إِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسْرُونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٧﴾

78. Mündü nowonaa kana Ithyĩ
tümümbĩte kuma nthĩnĩ wa Ilovoto ya
manzĩ tũ? Indĩ wee! We nĩ
mũkaananĩsya wĩ ũtheinĩ.

أَوَلَمْ يَرِ الْإِنْسَانُ أَنَا خَلَقْتُهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ
خَصِيمٌ مُّبِينٌ ۝

79. Na we nũtũseũvĩasya ithyĩ
ngelekany'o na akyũlwa nĩ mũmbĩlwe
wake mwene. Na we akũlasya, 'Nũũ ũla
ũtonya kũthayũũkyā mavĩndĩ me mou?'

وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَبِّىَ خَلَقَهُ قَالَ مَنْ يُنْبِئُ
الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ ۝

80. Asya, 'We ũla wamombie Iya mbee,
o We akamathayũũkyā; Na We nĩwĩsĩ
nesa vyũ kĩla mũthemba wa ũmbi.

قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِى أَنشَأَ مَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ
خَلْقٍ عَلِيمٌ ۝

81. 'We ũla ũmumĩasya mwaki kuma
mũtĩnĩ mwĩũ, na sisya, inyw'ĩ
nĩmũwakanasya kuma nthĩnĩ wa w'o.

وَالَّذِى جَعَلَ لَكُمْ مِنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا
أَنْتُمْ مِنْهُ تُوقِدُونَ ۝

82. We ũla woombie matu na nthĩ ndena
ũtonyi wa kũmba syĩndũ ingĩ iilyĩ
tasyo?' Iĩ, na ow'o We nĩ We ũla
Mũmbi-Mũnene, Umanyi-W'onthē.

أَوَلَيْسَ الَّذِى خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَدِيرٍ
عَلَى أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ۝

83. Nĩw'o, mwĩao, Wake, yĩla We
waelela kĩndũ, no kũkĩtavya tũ
ũkĩtavasya, 'Tw'ĩka! Nakyo
kĩyambĩlĩlĩya kũtw'ĩka.

إِنشَاءً أَمْرًا إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ۝

84. Kwa ũu, We nĩ Mũtheu, ũla ũsumbĩ
wa syĩndũ wĩ kw'okonĩ Kwake. Na
inyw'ĩ inyw'onthē mũkatũngwa Kwake.

فَسُبْحٰنَ الَّذِى يَبْدِىءُ مَلَكُوتَهُ كُلِّ نَفْسٍ وَآلِئِهٖ
تُرْجَعُونَ ۝

سُورَةُ الضَّحَىٰ مَكِّيَّةٌ

AL - SAAFAAT
(Wavuanlw'e Makka)

1. Syltwanl ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Us0ltwe nl 0lau, Us0ltwe
nl tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Nlrvlta na asu ala meylafaa mlthla
lthengeanle,

وَالضُّحَىٰ

3. Na Indl maiml0ngya amaitha na
vinya m0no,

فَالزُّجُرُث

4. Na Indl maimlsoma Kulani ta
0lilikany'o,

فَالثَّلِيثِ وَالْكَارِثِ

5. Kwa 0la w'o Ngai wenyu nl 0mwe,

إِنَّ إِلَهُكُمْ لَوَاحِدٌ

6. MwlaI wa matu na nthl na syonthe ila
syI katl wasyo na MwlaI wa maumilo ma
suya.

رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَرَبُّ

الْمَشَارِقِ

7. IthyI nlt0yanakavlye ltu t0 ylla ya
ltheo vy0 na wanake wa ndata;

إِنَّا زَيْنَا السَّمَاءِ الدُّنْيَا بِرَبِّنَا إِلَٰكُوبِ

8. Na IthyI nlt0yIsille kwa masatani ala
mbaa-mat0.

وَحِفْظًا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَارِدٍ

9. Mo maikethwa matonya kwlthukllsya
0mbano 0la M0taTku ona matata m0no--
-- mal0ngltw'e kuma ngall syonthe.

لَا يَسْتَعِينُونَ إِلَىٰ أَمَلٍ الْاَعْلَىٰ وَيُقَدِّفُونَ مِنْ

كُلِّ جَانِبٍ

10. Mal0ngltw'e, na nl 0silflo wa
k0endee kwo--

دُورًا وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ

11. Ateo we 0la 0vulasya k0nd0 na
0ng'ei na we aatlawa nl 0m0l mwai wa
mwaki.

إِلَّا مِنْ خَلْقٍ الْخَلْقَةِ فَاتَّبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ

فَاسْتَفْتَيْهِمْ هُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمِنْ خَلْقِنَا إِنَّا

12. Kwa 0u, mak0lyei mo kana klla mo
matonya k0mba nlkltonya kwlkala mbee

خَلَقْنَاهُمْ مِنْ طِينٍ لَازِبٍ

wa kila Ithyi tumbite. Mo Ithyi
nltomombite na yomba yikwatanu.

13. Aiee, we n0seng'aa, namo
nfmav0thasya 0nd0 Osu.

بَلْ عَجَبْتَ وَيَسْخَرُونَ ﴿٣٧﴾

14. Na yila mo matavw'a mayithuklasya.

15. Na yila mo moona Kyama,
mamanthaa 0nd0 me0kiv0la ng0l.

وَإِذَا دُكِرُوا لَا يَدْرُونَ ﴿٣٨﴾

وَإِذَا رَأَوْا آيَةً يَسْتَسْخِرُونَ ﴿٣٩﴾

16. Na mo maasya, 'Kl ti kInd0 ateo nI
0oi wlyonanfye.

وَقَالُوا إِن هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿٤٠﴾

17. Ata! Ithyi twakw'a na k0tw'Tka kltoo
na mavIndI, nlt0kathay00kw'a ngI?

18. 'Na maalthe mait0 ala ma mbee ota
0u?

وَإِذَا شِئْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَمَاءُ رَأَوْا تَبَعُونَ ﴿٤١﴾

أَوْ أَبَاؤُنَا أَلِفُوا لَوْنٌ ﴿٤٢﴾

19. Asya, 'Ti, na IndI, m0kanyivw'a.'

20. IndI w'o 0keethwa wltano 0mwe
m0m0, na sisya, mo makambllllya
kwona.

قُلْ نَعْمَ وَأَنْتُمْ دَاخِرُونَ ﴿٤٣﴾

وَأَنْتَاهِي بَجَرَةٍ وَاحِدَةٍ فَوَاظِمٌ يَنْظُرُونَ ﴿٤٤﴾

21. Namo makaasya, 'Woo nI wit0! 00
nI m0thenya wa Matuvi.

22. U0 nI m0thenya wa 0tw'To wa
m0thya 0la inyw'T mwa0leaa.

وَقَالُوا يَوْمَئِذٍ هَذَا بَوْمٌ لِلَّذِينَ ﴿٤٥﴾

هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿٤٦﴾

LUKU 2

23. Na alaika makatavw'a, 'Mombany'ei
onthe ala meekie moth0ku, vamwe na
anyanyae moo, na ila mo maithaithaa.

أَحْشَرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا وَأَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا

يَعْبُدُونَ ﴿٤٧﴾

24. 'Utee wa Ngai Mwehe Vinya
W'onthe; na matongoesyei nzlanI ya
MwakinI;

مِنْ دُونِ اللَّهِ فَأَهْدُوهُمْ إِلَى صِرَاطِ الْجَحِيمِ ﴿٤٨﴾

25. 'Na ma0ngamyeyi; n0nd0 mo
nom0vaka mak0lw'e.'

وَقِفُّهُمْ إِنَّهُمْ مَقْسُورُونَ ﴿٤٩﴾

26. 'Mwina kl inyw'T 0nd0
m0te0tethany'a m0nd0 na 0la 0ngI?'

مَا لَكُمْ لَا تَنْصَرُونَ ﴿٥٠﴾

27. Aiee, mŭthenyanĩ ūsu mo
makeenengane nemo ene.

بَلْ هُمْ الْيَوْمَ مُتَسَلِّمُونَ ﴿٣٧﴾

28. Na amwe moo makamaneeny'a ala
angĩ maikŭlany'a mŭndũ na ūla ūngĩ.

وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٣٨﴾

29. Mo makasya, 'Nĩw'o inyw'ĩ
mwookaa vala tŭĩ kuma kwa ūla w'o.'

قَالُوا إِنَّكُمْ كُنْتُمْ تَأْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ ﴿٣٩﴾

30. Mo makamasũngĩ, 'Aiee, inyw'ĩ ene
mŭyaĩ etĩkĩli.

قَالُوا بَلْ لَمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٤٠﴾

31. 'Na ithyĩ tŭyaĩ na ūtonyi tŭlũ wenyu;
ĩndĩ inyw'ĩ mwaĩ andũ eki-ma-naĩ.

وَمَا كَانَ لَنَا عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بَلْ كُنْتُمْ قَوْمًا
ظَالِمِينَ ﴿٤١﴾

32. 'Yu ndeto ya Mwĩai waitũ nĩyeaĩ
tŭlũ waitũ kana nokŭvika ithyĩ tŭsame
ũsilĩlo vate nzika.

فَحَقَّ عَلَيْنَا قَوْلُ رَبِّنَا إِنَّنَا لَكَاذِبُونَ ﴿٤٢﴾

33. 'Na ithyĩ nĩtwamŭthyoekisye inyw'ĩ
nũndũ ithyĩ ene twaĩ athyoeku.'

فَأَعْوَيْنَكُمْ إِنَّنَا لَكَاغُوبُونَ ﴿٤٣﴾

34. Ow'o, mŭthenya ūsu onthe
makeethwa na ianda nthĩnĩ wa ūsilĩlo.

فَأَنهَمُ يَوْمَئِذٍ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ﴿٤٤﴾

35. Vate nzika, ūu nĩw'o ithyĩ twĩkanaa
na avĩtany'a:

إِنَّا كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ ﴿٤٥﴾

36. Nũndũ yĩla mo matawiw'e, 'Vai Ngai
ongĩ ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe,'
mo nĩmaalyŭkile mena ngathĩlo,

إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٤٦﴾

37. Na mo maisye, 'Twĩekana na ngai
siitũ nũndũ wa mŭtili-wa-myai wĩna
ndũũka?

وَيَقُولُونَ إِنَّمَا لَنَا إِلَهٌ إِنَّا إِشَاعِرُ فَجَنُونَا ﴿٤٧﴾

38. Aiee, we nũetete w'o na nũĩkĩĩthĩtye
ũ-w'o wa Atũmwa onthe.

بَلْ جَاءَ بِالْحَقِّ وَصَدَّقَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٤٨﴾

39. Inyw'ĩ vate nzika, mŭkasama ūsilĩlo
wĩ woo.

إِنَّكُمْ لَكَاذِبُوا الْعَذَابُ الْآلِيمُ ﴿٤٩﴾

40. Na inyw’i mūkatuvw’a kwoondū wa
maūndū ala mwīkīte tū----

وَمَا تَجْزُونَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٠﴾

41. Ateo athūkūmi ma Ngai Mwene
Vinya W’onthē ala anyuve,

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْخَالِصِينَ ﴿٢١﴾

42. Aa makeethwa na kyaūya kīśīkīe.

أُولَئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَعْلُومٌ ﴿٢٢﴾

43. Matunda, namo makanengwe ndāfa,

فَوَاكِهُ وَهُمْ مُكْرَمُونَ ﴿٢٣﴾

44. Nthīnī wa Mīūnda ya Utanu,

فِي جَنَّتِ النَّعِيمِ ﴿٢٤﴾

45. Mekalīte ivīlanī sya ūsumbī,
melekanīle mūndū na ūla ūngī.

عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ ﴿٢٥﴾

46. Makīthyūlūlūkw’a kīkombe kya
kyaūnywa kuma mbulutīnī īvulutītye,

يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِكَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ ﴿٢٦﴾

47. Kyeu, kī kwakaka, kī mūyo kwa ala
meūkīnyw’a,

بِضَاءٍ لَدَى لَشْرِيبٍ ﴿٢٧﴾

48. Vala vatakethwa kūmilwa, ona mo
maikew’a mainoea vo.

لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْفَوْنَ ﴿٢٨﴾

49. Na vakeethwa iveti ntheu vamwe
namo, syīna metho mauu, manene na
manake,

وَعِنْدَهُمْ فُصْرَتٌ الظَّرْفِ عَيْنٍ ﴿٢٩﴾

50. Mailyī ta matumbī masūvītku.

كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَكْنُونٌ ﴿٣٠﴾

51. Na īndī amwe moo makamatavya ala

فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٣١﴾

angl, maik0lanasya mak0lyo m0nd0 na
Ola Ongl.^{12*}

52.M0neeni kuma katl woo akasya,
'Nyie nal na m0nyanyawa,

53.Ula waasya, 'ow'o we wl Omwe wa
asu ala metfklaa kana *Othay00kyo* nl wa
w'o?

54.'Ithyl twamina k0kw'a, na twatwika
m0thanga na mavlndl, nlw'o ithyl
nlt0katOngwa lngl?

55.Nake akak0lya, 'Inyw'I
nom0m0sisya we?

56.Na Indl we akasisya na k0mwona we
e katl wa Mwaki.

57.Nake akasya, 'Ntlvta na Ngai
Mwene Vinya W'onthe, we wal vakuvl
k0tuma nyie nanangika.

58.'Na takethwa ti Inee ya Mwai
wakwa, Nyie vate nzika, nltw
neethliwe wa asu ala makwltwa *mbee*
Wake.

قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ إِنِّي كَانَ لِي قَدِيرٌ ۝

يَقُولُ أَهْلَكَ لِسَنِ الْمُصَدِّقِينَ ۝

إِذَا امْتَنَلَوْا مِنَّا ثَوَابًا وَعِظَاءً إِنَّا لَسَدِيدُونَ ۝

قَالَ هَلْ أَنْتُمْ مُقِلُّونَ ۝

فَأَطْلَعَ فَأَرَاهُ فِي سَوَاءِ الْجَحِيمِ ۝

قَالَ تَاللَّهِ إِنْ كَذَّبْتُ لَتُردِّينَ ۝

وَلَوْلَا نِعْمَةُ رَبِّي لَكُنْتُ مِنَ الْخَاسِرِينَ ۝

¹ *baizun' ta' baisatun' Itumbi ya nyaa kana o
nyOnyi lngl. Ylla k00neenwa na ndala ntkwlaa,
'huwa baizatul balad' kwa ndala 'we nl ta Itumbi
ya nyaa' yI kaswii ntlhnl, n0nd0 nyaa lla n0me
nlyo lyls0vtaa, kana yo nlyo nene vy0 Os0vlinl
Osu, ti ta Itumbi ylla yltltwe yI yoka, kana we nl
mwai kana m0nene; kana ndena Ongl meananw'a
'balad' ndalanl kana kwa k0la ala angl mekalaa,
na Ola ndeto syoo mo masyitfklaa kana we
n0tanlawa, kana nl m0nd0 wlskfe nesa. Kwa Ou,
'baizun maknoon' nl kwasya ngathllo sya Itum
is0vltwe nesa, na ikasiltwa.

59. Uu tiw'o kana ithyĩ tũikakw'a ĩngĩ,

أَمَّا نَحْنُ بِمَيِّتَيْنِ ۝

60. 'Ateo kĩkw'o kitũ kĩla kya mbee, na kana ithyĩ tũikasĩĩlwa?

إِلَّا مَوْتَنَا الْأَوَّلَى وَمَا نَحْنُ بِمُعَدِّينَ ۝

61. 'Vate nzika, ũũ nĩ ũtanu mũnene.

إِنَّ هَذَا هُوَ الْقَوْرُ الْعَظِيمُ ۝

62. 'Kwoondũ wa ũndũ ta ũũ, ĩndĩ athũkũmi nĩ mathũkũme.'

لِيُشْرِ هَذَا قَلِيلَ الْعَمَلِ الْعَمَلُونَ ۝

63. Uũ nĩw'o mũseo kana nĩ mũtĩ wa Sakkum?

أَذَلِكَ غَيْرُ نَزْلٍ أَمْ شَجَرَةُ الرَّقُومِ ۝

64. Nĩw'o, Ithyĩ nĩtũtũwĩkĩthĩye we ta ũtato kwa eki-ma-naĩ.

إِنَّا جَعَلْنَاهَا فِتْنَةً لِلظَّالِمِينَ ۝

65. Nĩ mũtĩ ũla ũmeaa uungu wa lia-ya-Mwaki;

إِنَّمَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ فِي أَصْلِ الْجَحِيمِ ۝

66. Na ĩtunda yaw'o yĩlyĩ ta syongo sya nzoka.

كُلَّمَا كَانَتْ رُءُوسُ الشَّيَاطِينِ ۝

67. Namo makaya ya w'o na kusũsya mavu moo naw'o.

فَأَنَّهُمْ لَا يَكُونُونَ مِنْهَا قَائِمُونَ وَمِنْهَا الْبُطُونُ ۝

68. Na ĩndĩ vate nzika, ũalũko woo ũkeethwa ĩianĩ-ya-Mwaki.

ثُمَّ إِنَّ لَهُمْ عَلَيْهَا لَشَوْبًا مِنْ حَيْمِيمٍ ۝

69. Na ĩndĩ vate nzika, ũalũko woo ũkeethwa ĩianĩ-ya-Mwaki.

ثُمَّ إِنَّ مَرْجِعَهُمْ لَا إِلَى الْجَحِيمِ ۝

70. Ow'o mo meethĩe maaĩthe moo maivĩtya,

إِنَّهُمْ أَلْقَوْا آبَاءَهُمْ ضَالِّينَ ۝

71. Na, nĩmeekalaatile maaĩĩle nyaĩĩ syoo.

فَهُمْ عَلَى أَسْرِهِمْ يَنُفَّرُونَ ۝

72. Na andũ aingĩ mũno ma tene nĩmeekie mavĩtyo mbee woo,

وَلَقَدْ صَلَ قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ الْأَوَّلِينَ ۝

73. Na Ithyĩ nĩtwamatũmĩte Akaanany'a katĩ woo.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا فِيهِمْ مُنْذِرِينَ ۝

74.Sisyai, Indī, m0min0kīlyo wa asu ala makaaniw'e wai *m0th0ku* ata,
75.Ateo ath0k0mi ma Ngai Mwene Vinya W'onthe, ala anyuwe.

فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٤﴾
يَا أَيُّهَا اللَّهُ الْمُتَطَهِّرِينَ ﴿٧٥﴾

LUKU 3

76.Na ow'o Noa nīwatwīkaīlile Ithyī, na nī ūsūnglō mūseo mūno wīana ata ūla twamīnengie *mboya yake!*
77.Na Ithyī nītwamūtangīle we na andū ma nyūmba yake kuma thīnanī mūnene;

وَلَقَدْ نَادَيْنَا نُوْحَ فَلَنِعْمَ الْمُجِيبُونَ ﴿٧٦﴾
وَجَنَيْنَهُ وَآهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ﴿٧٧﴾

78.Na Ithyī nītwamūtawīkīthisye ūsyao wake now'o wa kūvīta tū.
79.Na Ithyī nītwamūtīle we *syītwāīseo* katī wa nzyawa ila syaatīle ītina---

وَجَعَلْنَا ذُرِّيَّتَهُ هُمُ الْبَاقِينَ ﴿٧٨﴾
وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ﴿٧٩﴾

80.Mūuo wīthwe īūlū wa Noa katī wa mbaa andū.
81.Uu nīw'o Ithyī tūmatuvaa asu ala mekaa ūseo.

سَلَّمَ عَلَى نُوحٍ فِي الْعِلْمِينَ ﴿٨٠﴾
إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٨١﴾

82.Kwa ūla w'o, we aī *ūmwe* wa ath0k0mi Maitū ala meetīkīlīte.
83.Na Indī Ithyī nītwamanyw'īthisye kīw'ū ala angī.

إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٢﴾
فَمَا أَغْرَفْنَا الْآخِرِينَ ﴿٨٣﴾

84.Na nīw'o, katī wa nguthu yake vai Avalamu;
85.Yīla we wookie kwa Mwīai wake ena ngoo yīnyivītye.

وَرَأَى مِنْ شَيْعَتِهِ كُوفْرَهُنَّ ﴿٨٤﴾
إِذْ جَاءَ رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿٨٥﴾

86.Yīla wamūtavisye īthe wake na andū make, 'Kīī inyw'ī mūthaithaa nī kyaū?

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا تَعْبُدُونَ ﴿٨٦﴾

87.Inyw'ī mūmanthaa movūngū ta ngai vandū va Ngai Mwene Vinya W'onthe?

أَفَبِمَا ظَنَّمَ إِلَٰهَةُ دُونِ اللَّهِ تُرِيدُونَ ﴿٨٧﴾

88.'Kieleelo kyenyu nī kyaū īūlū wa Mwīai wa nthī syonthe?

فَمَا ظَنَّمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٨٨﴾

89.Na ĩndĩ we ekya metho vala ve ndata,

فَنَظَرَ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ ﴿٨٩﴾

90. Na asya, 'Ow'o Nyie *ndikwĩw'a*
nesa.'

فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ ﴿٩﴾

91.Kwa uu mo nĩmaumie vala ūĩ
mamwonetye mĩongo yoo.

فَتَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِينَ ﴿٩١﴾

92. Na ʔndʔ we nʔwaendie vala ve ngai syoo na kʔmbithʔ na asya, 'Inywʔ nomʔʔsaa?

فَرَاغَ إِلَىٰ إِلَهِهِمْ فَقَالَ لَا تَأْكُلُونَّ ﴿١٧﴾

93. Inyw'ĩ mwĩna kĩ ũndũ mũteũneena?

مَا لَكُمْ لَا تَنْطِقُونَ ﴿١٣﴾

94.Na ṭndī kavindanī kau we ambīṭṭiya kwikūna ngai na kw'oko kwa aūme.

فَرَاغَ عَلَيْهِمْ ضَرْبًا بِالْيَمِينِ ﴿٩٣﴾

95.Na kavindanĩ kau, *andũ* mooka
mamwelekele mekalaatĩte.

فَاقْبَلُوا إِلَيْهِ يَزِفُونَ ﴿٩٥﴾

96. Nake amakŭlya, 'Inyw'ĩ mŭthaithaa
ila *inyw'ĩ ene* mwasŭvĩtye,

قَالَ اتَّعِبُودُونَ مَا تَنْحِتُونَ ﴿٩٩﴾

97. 'Oyīla Ngai Mwene Vinya W'onthe
amũmbĩte inyw'ĩ na wĩla wenyu wa
moko?

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ ﴿٩٥﴾

98. Namo masya, 'Inyw'ŭ mwakŭei
kŭsuma na mŭimwŭkya mwakinŭ.'

قَالُوا ابْنُوا لَهُ بُنْيَانًا فَأَلْقَوْهُ فِي الْحَيِّمِ ۖ

99. Uu nĩw'o mo masũanĩe kũmwĩka
naĩ, ĩndĩ Ithyĩ nĩtwamasonokisye mũno.

فَارَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَسْفَلِينَ ﴿٥٩﴾

100.Na Avalamu asya, 'Nyie nĩendete
kwa Mwĩai wakwa, ũla wĩndongoesya
Nyie.

وَقَالَ إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَى رَبِّي سَيَّهْدِيكُمْ ۝

101Na Avalamu avoya, 'Mwĩai wakwa, nenge nyie *mwana* mŌlŌngalu.'

رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٠١﴾

102. Kwa ūu, Ithyī nītwamŭnengie ūvoo mŭseo wa kŭsyaa mwana.

فَبَشِّرْهُ بِعِلْمٍ حَلِيمٍ ۝

103. Na yīla we weanie nesa eethwa atonya kŭthukŭma nake, amwīa, ame mwana wakwa, nyie nīnonete ndotonī ngīkŭaa we. Kwa ūu, sŭanīa ūndŭ ūkwona ūvoo ūsu! Nake asŭngīa, 'Ame asa wakwa, īka ūndŭ we wīyīaīwe; na Nyie nīngwīthwa nī katī wa asu ala mena ūmīlsyo Ngai enda.'

فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَبْنَئِي إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانْظُرْ مَاذَا تَرَىٰ قَالَ يَٰأَبَتِ افْعَلْ مَا تَأْمُرُ سَجَدَ فِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّادِقِينَ ۝

104. Na yīla mo elī meenyivisye kwa Wendo wa Ngai na we amŭkomya nthī na īvu ūthyū wī nthī,

فَلَمَّا أَسْلَمَا وَتَلَّاهُ لِلْجَبِينِ ۝

105. Ithyī nītwamwītie we: 'We Avalamu,

وَنَادَيْنَاهُ أَنْ يَأْتِ بِهِيْمٍ ۝

106. 'Ow'o we nīwīanīlsye ndoto yaku. Ow'o, ūu nīw'o Ithyī tŭmaīvaa ala mekaa moseo.

قَدْ صَدَّقْتَ الرُّءْيَا إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ۝

107. Yu vate nzika, yaī ītatwa yīyananītye.

إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْبَلَاءُ الْمُبِينُ ۝

108. Na Ithyī nītwamwovoisye we na nthembo nene.

وَقَدَيْنَاهُ بِذَبْحٍ عَظِيمٍ ۝

109. Na īndī Ithyī nītwamŭtiīe syīwa īseo katī wa nzyawa īla syaatīīe ītina.

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ۝

110. 'Mŭuo wīthwe īlŭlŭ wa Avalamu!'

سَلَّمَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ ۝

111. Ūu nīw'o Ithyī tŭmatuvaa asu ala mekaa moseo.

كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ۝

112. Vate nzika, we aī ūmwe wa athŭkŭmī Maitŭ wītkīlīīe.

إِنَّمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ۝

113. Na Ithyī nītwamŭnengie we ūvoo mŭseo wa Isaaka, Mwathani, na umwe wa ala alŭngalu.

وَبَشِّرْهُ بِإِتِّخَاقِ نَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ ۝

114.Na Ithyĩ nĩtwanenganie maũathimo
Tolũ wake na Isaaka. Na kuma katĩ wa
nzyawa syoo elĩ ve eki-ma-nesa aingĩ na
ve ũmwe ũla wĩyonanĩtye mũng'endu
wĩyĩkaa naĩ we mwene.^{3*}

وَبَرَكْنَا عَلَيْهِ وَعَلَىٰ إِسْحَاقَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِمَا
يَعْقُوبَ مَحْسِبًا وَطَارِيقًا لِّنَفْسِهِ يُؤْمِنُ ۝

LUKU 4

115.Na ow'o, Ithyĩ nĩtwamanengie Mose
na Alũni maũathimo Maitũ.

وَلَقَدْ مَنَّآ عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهُوَ زَوَّجْنَا

116.Na Ithyĩ nĩtwamatangĩĩe mo elĩ na
andũ moo kuma thĩnanĩ mũnene.

وَنَجَّيْنَاهُمَا وَقَوْمَهُمَا مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ۝

117.Na Ithyĩ nĩtwamatetheeisye mo,
namo nĩmo maĩ asindi.

وَنَصَّرْنَاهُمْ فَمَا كَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ ۝

118.Na Ithyĩ nĩtwamanengie mo ĩvuku
yĩvuanĩtwe kwa ũtheu nesa.

وَأَتَيْنَاهُمَا الْكِتَابَ الْمُسْتَبِينَ ۝

119.Na Ithyĩ nĩtwamatongoesye mo
nzlanĩ ĩla ya w'o.

وَهَدَيْنَاهُمَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۝

120.Na Ithyĩ nĩtwatiie syĩwa ĩseo
kwoondũ woo katĩ wa nzyawa ĩla
syaatĩĩe.

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِمَا فِي الْآخِرِينَ ۝

³ *Ndeto ĩno 'zalim' ng'endu kana 'zulm' ng'endu' ndĩwetawa ta kũmo mana nthĩnĩ wa Kulani Ntheu. Yĩla ĩandĩkĩtwe na kĩeleelo kĩĩ yĩũngamaa kwa mĩthemba yonthe ya wathũki kuma nzlanĩ ĩla ya w'o. Onakau ve ĩeleelo imwe ĩla syonanasya ũtungi wa mũvea. Nthĩnĩ wa 35:33 Al-Faatir, nĩ ũtheinĩ kana Ngai nĩwĩkĩĩte katĩ wa athũkũmi Make anyuve, andũ ta asu nĩ 'zalmun li nafsihi' ala mekalaa me ang'endu mo ene makyũkita nzlanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe. Nthĩnĩ wa ngũthu ota isu ve asu ala me nthĩnĩ wa ngũthu ya Tolũ asu mawetetwe ta 'muqtasid na saviq bil khairat' 35:33. Ota ũu, mũndũ kwĩyĩfete mwene kwĩka meko maseo no kwenda kĩthimo kya ũũmũ na ũng'endu wa mũndũ mwene nthĩnĩ wa ĩtambya ya mbee ya kaũ wa kĩĩveva. Asu ala mekaa ũu kwoondũ wa Ngai nĩ ataĩtku ĩndĩ mawetawa ta 'zalmun ĩnĩfsihi' nũbng'ndu kwoondũ wake mwene.

121.'MŪuo wĩthwe ũlũ wa Mose na Aluni.'

سَلَّمَ عَلَى مُوسَى وَهُرُونَ ①

122.Ow'o, Ūu nĩw'o Ithyĩ tũmaĩvaa ala mekaa moseo.

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ②

123.Vate nzika, mo me elĩ maĩ katĩ wa athũkũmi Makwa meetĩkĩĩte.

إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ③

124.Na kwa ūla w'o, Elia aĩ ūmwe wa Atũmwa ota ūu,

وَإِنَّ إِيَّاسَ لَيْسَ الْمُرْسَلِينَ ④

125.Yĩla we wamakũlilye andũ make, 'Inyw'I nomũũmũkĩa Ngai?

إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَلَا تَتَّقُونَ ⑤

126.'Inyw'I mwĩmwĩkaĩla Mbaalĩ, na kũmũtia ūla Mũmbi Mũseo vyũ katĩ wa ombi,

أَتَدْعُونَ بَعْلًا وَتَذَرُونَ أَحْسَنَ الْخَالِقِينَ ⑥

127.'Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwĩai wenyu na Mwĩai wa maaĩthe wenyu ma tene?

اللَّهُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ ⑦

128.Indĩ mo nĩmamũtw'ĩkĩthisye we ta mũkengani, na vate nzika, mo makaetwe mbee wa Ngai kumya ūtalo;

فَكَذَّبُوهُ فَإِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ ⑧

129.Ateo athũkũmi anyuve ma Ngai Mwene Vinya W'onthe.

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ⑨

130.Na Ithyĩ nĩtwamũtiĩe syĩwa ĩseo katĩ wa nzyawa ila syaatiĩe----

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ⑩

131.'Mũuo wĩthwe ũlũ wa Elia na andũ make!

سَلَّمَ عَلَى إِيَّاسِينَ ⑪

132.O'wo, Ūu nĩw'o Ithyĩ tũmatuvaa ala mekaa nesa.

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ⑫

133.Vate nzika, we aĩ ūmwe wa athũkũmi Maitũ ala meetĩkĩĩlaa.

إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ⑬

134.Na kwa ūla w'o Loto aĩ ūmwe wa
Atūmwa ota ūu,

وَأَنَّ لَوْكَ لَيْسَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٣٤﴾

135.Yĩla ĩthyĩ twamumisye we na andũ
make onthe ma mũsyĩ wake,

إِذْ حَيَّيْنَاهُ وَآهْلَهُ أَجْمَعِينَ ﴿١٣٥﴾

136.Ateo kĩveti kĩkũũ kĩla kyaĩ katĩ wa
ala mekalile ĩina

إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَدِيرِينَ ﴿١٣٦﴾

137.Na ĩndĩ Ithyĩ twamumisye we na
andũ make onthe ma mũsyĩ wake,

ثُمَّ دَمَرْنَا الْأَخْرِينَ ﴿١٣٧﴾

138.Na vate nzika, inyw'ĩ nĩmũvĩĩlaa
vakuvĩ namo kĩoko,

وَأَنَّا كُنَّا لَمَتْرُونًا عَلَيْهِمْ مُّصْبِحِينَ ﴿١٣٨﴾

139.Na ūtukũ. Ntkĩ ĩndĩ, inyw'ĩ
mũtamanyaa?

عَلَّ وَبِالْيَلِيلِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٣٩﴾

LUKU 5

140.Na kwa ūla w'o, Yona ota ūu, aĩ
ūmwe wa Atūmwa,

وَأَنَّ يُوسُفَ لَيْسَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٤٠﴾

141.Yĩla we wasembie ngalawanĩ ĩla
yakuĩte mĩio;

إِذْ أَتَى إِلَى الْفُلِّكَ الشُّعُونَ ﴿١٤١﴾

142.Na we nĩwalimanile na ene ala wai
namo ngalawanĩ na we aĩ wa ala mena
wasyo.

فَسَاهَمَ فَكَانَ مِنَ الْمُدْحَضِينَ ﴿١٤٢﴾

143.Na ĩkũyũ nĩyamũmelilye we o
akĩtũla mũtĩ we mwene.

فَالْتَقَتَهُ الْوُتُ وَهُوَ مُلِيمٌ ﴿١٤٣﴾

144.Na takethwa we ndaĩ wa asu ala
mamũtaĩaa Ngai,

فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسْتَجِيبِينَ ﴿١٤٤﴾

145.We vate nzika, ethĩwa ekalile ĩvunĩ
yayo kũvika Mũthenya wa Uthayũũkyo.

لَئِيْلَتْ فِي بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٤٥﴾

146.Na ĩndĩ Ithyĩ nĩtwamwĩkisye we
ũtee vandũ vomũ, na we aĩ mũwau;

فَنَبَذْنَاهُ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ سَقِيمٌ ﴿١٤٦﴾

147. Na Ithyĩ nĩtwameisye Oŋgũ Tolo wake.

وَأَبْنَيْنَا عَلَيْهِ شَجَرَةً مِنْ يَقْطِينٍ ﴿١٤٧﴾

148. Na Ithyĩ nĩtwamũtũmie we ta Mũtũmwa kwa andu ngili İana na mbee,

وَأَرْسَلْنَاهُ إِلَى مِائَةِ أَلْفٍ أَوْ يَزِيدُونَ ﴿١٤٨﴾

149. Namo nĩmeetĩkĩlile; kwa ũu, Ithyĩ nĩtwamanengie kyaũya kwa İvinda.

فَأَمَّاؤَا فِتْنَهُهُمْ إِلَى حَبِينٍ ﴿١٤٩﴾

150. Yu makũlye mo kana Mwĩai waku ena eĩtu oyĩla mo mena ivĩsĩ.

فَاسْتَفْتَيْهِمَ الرِّبَّكَاتِ الْبَنَاتِ وَلَهُمُ الْبَنُونَ ﴿١٥٠﴾

151. Mo maĩ ngũsĩ yĩla Ithyĩ twamombie alaĩka me aka?

أَمْ خَلَقْنَا الْمَلَائِكَةَ إِنَاثًا وَهُمْ شَاهِدُونَ ﴿١٥١﴾

152. Isũvĩei, ow'o nĩ nthĩnĩ wa ũvũngũ woo yĩla mo maasya,

إِلَّا أَنَّهُمْ مِنْ رِفْقِهِمْ يَقُولُونَ ﴿١٥٢﴾

153. 'Ngai Mwene Vinya W'ontha nũsyaĩte syana; ' namo vate nzika, nĩ akengani.

وَلَدَ اللَّهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٥٣﴾

154. We anyuvĩte syana sya eĩtu kũvĩta sya ivĩsĩ?

أَضَظَّعَ الْبَنَاتِ عَلَى الْبَنِينَ ﴿١٥٤﴾

155. Inyw'ĩ mwĩna kĩ? Mũtusaa ata inyw'ĩ?

مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿١٥٥﴾

156. İndĩ inyw'ĩ nomũkasũanĩa?

أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿١٥٦﴾

157. Kana, inyw'ĩ mwĩna mwĩao mũtheu?

أَمْ لَكُمْ سُلْطَانٌ مُبِينٌ ﴿١٥٧﴾

158. Umĩlyai İndĩ İvuku yenyu ethwa mwĩ ma w'o.

فَأَنذَرْتُكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٥٨﴾

159. Na mo mawetaa ndũũ sya mũkautĩ katĩ Wake We na Mayini, oyĩla Mayini nĩmesĩ nesa vyũ kana mo onamo makeetwa mbee Wake.

وَجَعَلُوا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ نَسْبًا وَلَقَدْ عَلِمَتِ الْجَنَّةُ أَنَّهُمْ لَحَضَرُونَ ﴿١٥٩﴾

160. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ
Mũtheu na E-vaasa na ila mo
mamwĩananasya We nasyo.

سُبْحَنَ اللَّهُ عَمَّا يُصِفُونَ ﴿٣٠﴾

161. Indĩ athũkũmi anyuve ma Ngai
Mwene Vinya W'onthe *mayĩkaa Ou*.

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿٣١﴾

162. Nĩw'o, inyw'ĩ na ila mũthaitaa-----

فَأَنكُمُ وَمَا تَعْبُدُونَ ﴿٣٢﴾

163. Vatiĩ ũmwe wenyu ũtonya
kũmũthyoekya *ona ũmwe* akamũlea We.

مَا أَنشَأَ عَلَيْهِ بِلَافِتِينَ ﴿٣٣﴾

164. Ateo ũla we ũkavya lianĩ-ya-
Mwaki.

إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِ الْجَحِيمِ ﴿٣٤﴾

165. *Na alaĩka measya*, 'Na vai ũmwe
waitũ ũte vandũ wiĩtwe.

وَمَا مِنَّا إِلَّا لَهُ مَقَامٌ مَّعْلُومٌ ﴿٣٥﴾

166. 'Na nĩw'o, Ithyĩ twĩ asu ala
maũngamaa mĩthĩanĩ kwĩanana na ivĩla.

وَرَأَى النَّحْنَ الضَّافُونَ ﴿٣٦﴾

167. 'Na Ithyĩ ow'o, twĩ na Ivuku *ta yĩla*
ya andũ ma tene,

وَرَأَى النَّحْنَ السَّيْحُونَ ﴿٣٧﴾

168. Namo vate nzika, maasya,

وَرَأَى كَانُوا يَقُولُونَ ﴿٣٨﴾

169. 'Kethwa ithyĩ twaĩ na Ivuku *ta yĩla*
ya andũ ma tene,

لَوْ أَنَّ عِنْدَنَا ذِكْرًا مِّنَ الْأَوَّلِينَ ﴿٣٩﴾

170. Ithyĩ vate nzika, twĩthwa twĩ
athũkũmi anyuve ma Ngai Mwene
Vinya W'onthe.'

لَكِنَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿٤٠﴾

171. Indĩ *yĩla yo yamavikĩla mo* nimaleaa
kũyĩtĩkĩla, Indĩ o mĩtukĩ makamanya.

فَلَقَرُوا بِهِ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

172. Na vate nzika, ndeto Yaitũ
nĩyumaalĩte Ikĩmanenge ndaĩ athũkũmi
Maitũ, Atũmwa.

وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِإِِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ ﴿٤٢﴾

173. Asu vate nzika, nĩmo
makatetheew'a'

إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ ﴿٤٣﴾

174.Na kana no nguthu Yaitū ya ita
Ikasinda vate nzika.

وَأَنَّ جُنْدَنَا لَهُمُ الْغُلَبُونَ ﴿١٧٤﴾

175.Kwa ūu we uma vala maī kwa
Ivinda.

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّى جِيئَ ﴿١٧٥﴾

176.Na we masyaīīsyē, nūndū o mītūkī
mo makoona.

وَأَبْصِرْهُمْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ ﴿١٧٦﴾

177.Nī ūsililo Witū Indī, mo mekwenda
kōūkalaata?

أَفَبِعَدَائِنَا يَسْتَعْجِلُونَ ﴿١٧٧﴾

178.Indī yīla w'o wītheea vu nza kwōo,
kīkeethwa kī kīōko kīthōku kwa asu ala
makaaniw'e.

فَإِذَا نَزَلَ بِسَاحَتِهِمْ فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ ﴿١٧٨﴾

179.Kwa ūu, we uma vala maī kwa
Ivinda.

وَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّى جِيئَ ﴿١٧٩﴾

180.Na we masyaīīsyē, nūndū o mītūkī
mo makoona.

وَأَبْصِرْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ ﴿١٨٠﴾

181.Mwīai waku nī Mōtheu, Mwīai-Wa-
Ndaīa na ūtonyi, ūlū mūno mbee wa
kīla mo mawetaa.

سُبْحَنَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٨١﴾

182.Na mūuo wīthwe ūlū wa Atōmwa!

وَسَلَّمَ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ﴿١٨٢﴾

183.Na ndaīa syonthe nī sya Ngai
Mwene Vinya W'onthe, Mwīai wa nthī
syonthe.

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٨٣﴾

سُورَةُ ص مَكِّيَّةٌ

SAAD

(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwanŵ ya Ngai Mwene
VinyaW'onthe, Ula Usŵtwa nŵ ūlau,
Usŵtwe nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Saad. Ngai-Wa-W'o. Nŵŵita na
Kulani, ŵla yusŵŵte motao, yo nŵ ndeto
Yaitŵ mbuany'e.

ص وَالْقُرْآنِ ذِي الذِّكْرِ ②

3. Indŵ asu ala matetŵkŵlaa malikŵe nthŵnŵ
wa Ŵng'endu wa ŴvŴngŴ na Ŵmaitha.

بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي عَذَابٍ وَشَقَاقٍ ③

4. Nŵ nzyawa syŵana ata ila syaŵ mbee
woo Ithyŵ tŵsyangŵte! Mo nŵmaŵie
makŵta Ŵtethyo, Indŵ yo yŵtaŵ ŵvinda ya
kŵsemba na kŵkŵa.

كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ فَنَادَ ذُؤْلَانَ ④

جِئْنَا مِنْكُمْ ⑤

5. Namo nŵmaseng'aa nŵ kana
Mŵkaanany'a nŵmavikŵe mo kuma katŵ
woo ene; na alei maasya, 'ŴŴ nŵ mŴoi,
mŴkengani mŴnene.

وَعَجِبُوا أَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ وَقَالَ الْكَاذِبُونَ ⑥

هَذَا سِحْرٌ كَذَّابٌ ⑦

6. We aseŵŵtye ngai nthŵnŵ wa ŵai
Ŵmwe? Kŵ nŵw'o, nŵ kŵndŵ kŵeni mŴno
vyŵ kŵla ithyŵ twaaŵw'a.

أَجْعَلِ الْإِلَهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنْ هَذَا إِلَّا نَسْيٌ ⑧

عَجَابٌ ⑨

7. Na vau, atongoi moo nŵmakaananŵie
maimataa ma, 'Endai mŴkaikwate
mŴŴmŵtye ngai syenyu. Kŵ nŵ kŵndŵ
kŵkwendeka mŴno.

وَأَنطَلَقَ الْمَلَأُ مِنْهُمْ أَنِ امْشُوا وَاصْبِرُوا عَصَى ⑩

أَلْهَتَكُمْ إِنْ هَذَا إِلَّا نَسْيٌ يُرَادُ ⑪

8. 'Ithyŵ tŵyaaŵw'a kŵndŵ ta kŵ nthŵnŵ
wa ndŵni ŵngŵ ona ŵndŵ. Kŵ ti kŵndŵ
ateo no ŴvŴngŴ.

مَا سِعْتَنَا بِهَذَا فِي الْمَلَةِ الْآخِرَةِ إِنْ هَذَا إِلَّا ⑫

اِخْتِلَافٌ ⑬

9. KyaŴ, we nŵ we katŵ waitŵ ithyonthe
Ŵla Ŵtheew'e Ŵtao? Aiee, mo mena
nzika ŴŴŴ wa Ŵtao Wakwa. Aiee, Indŵ
mo maiambŵte kŵsama Ŵsiŵŵlo Wakwa.

أَنزَلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ ⑭

قَوْلٍ ذُكِّرُوا بَلْ لَنَأَيِّدَنَّكُمْ وَأَعَذَابُ ⑮

10. Mo mena inandũ sya tei wa Mwĩai waku, Mwene-Vinya, ũla Mũnengani-Mũnene?

أَمْرَعَنْدَهُمْ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ ۝

11. Kana ũsumbĩ wa matu na nthĩ na syonthe ila syĩ katĩ wasyo nĩ woo? Kwa ũu, maeke mo mambate na nzĩa *ila syoo mekwona*.

أَمْرَهُمْ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۝ فَلْيَرْتَفَعُوا فِي الْأَسْبَابِ ۝

12. Mo nĩ nguthu kuma katĩ wa anyanyae moo ala makalungw'a vaa.

جُنْدُ مَا هُنَا لَكَ مَهْرُومِينَ الْأَحْزَابِ ۝

13. Na mũno ota mbee woo andũ ma Noa na mbaĩ ya Aati na Valao, mwĩai wa ekali ma macemanĩ, nĩmaleete.

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ ذُو الْأَوْتَادِ ۝

14. Kwa ũu mbaĩ ya Athamũti, na andũ ma Loto, Na atũi ma Kĩthekekanĩ-----ii syaĩ nguthu ila syaminiwe Imwe syonthe vyũ

وَشُعُوبٌ وَقَوْمٌ لُوطٍ وَأَصْحَابُ لَيْكَةِ أُولَئِكَ الْأَحْزَابِ ۝

15. Onthe vate kũtiala Omwe nĩmamaleile Atũmwa, ũu ũsilĩlo Wakwa nĩweethĩwe okũvika wĩanĩe.

۞ إِنَّ كُلَّ إِلَّا كَذَّبَ الرَّسُلَ فَحَقَّ عِقَابُ ۝

LUKU 2

16. Mo mayetelee ateo mbu Imwe yũtwe Ila nthĩnĩ wayo vate Ivinde Inengane.

وَمَا يَنْظُرُ هَؤُلَاءِ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً مَّا لَهُمْ مِنْ نِوَالٍ ۝

17. Mo maasya 'Mwĩai waitũ tũkalaatĩle ithyĩ kĩlungu kitũ *kya ũsilĩlo* mbee wa Mũthenya wa kũtala.'

وَقَالُوا رَبَّنَا عَجَلْ لَنَا وَظَنَّا قَبْلَ يَوْمِ الْحِسَابِ ۝

18. Ithwai na ũmĩsyo na maũndũ ala mo maneena, na lilikanai mũthũkũmi Waitũ Ndaviti, mũndũ wa maũronyi maingĩ; vate nzika, we nĩwamwelekelaa Ngai mavinda onthe.

إِصْرٍ عَلَى مَا يَقُولُونَ ۚ وَادْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُدَ ۚ الْأَيْدِ إِنَّهُ أَوَّابٌ ۝

19. Ithyĩ nĩwatumie iĩma ^{1*} imwĩw'a we.
Syo nĩsyatanĩe ndaĩa sya Ngai vamwe
nake we kũituka na syua yĩyuma.

20. Na Ithyĩ nĩtwainyivisye nyũnyi
kwoondũ wake syũmbanĩtw'e vamwe:
syonthe nĩsyamũsyokeie we.*

21. Na Ithyĩ nĩtweekĩe ũsumbĩ wake
vinya, na twamũnenge we ũĩ na umya
wa ũtw'io.

22. Na ũvoo wa akaananĩ nũkũvikĩite
we yĩla mo mambatie ũũũ wa ngũka
ya nyũmba yake?.

23. Yĩla mo malikile vala ve Ndaviti, na
we nĩwamakĩaa mo. Namo mamwĩaa,
'Ndũkakĩe. Ithyĩ twĩ akaananĩ elĩ,
ũmwe waitũ nũmũvĩĩsye ũla ũngĩ; kwa
ũu, sila katĩ waitũ na ũlũngalu, na
ndũkathũke kuma nzĩanĩ ĩla ya w'o na
tũtongoesye nzĩanĩ ĩla ya w'o.

24. 'Uũ nĩ mwanaa mwaitũ; we ena
malundu maka mĩlongo kenda na kenda,
na nyie nĩna ĩlondũ yĩmwe ĩka. Indĩ we
easya, 'nenge yu yaku.' Nake
nũnũngĩlya vinya na ũneeni wake.'

25. Na Ndaviti asya, 'Vate nzika, we
nũkũvĩĩsye we kũkwĩtya ĩlondũ yaku yĩ
yĩmwe ongeleele ala make. Na nĩw'o
anyanya aingĩ nĩmeyĩananasya mũndũ

¹*Ndeto ĩno 'jibal' iĩma nĩtonya kũneenwa nũndũ
wa mbai yekalaa iĩmanĩ ĩla yasindĩtwe nĩ Ndaviti
kaũnĩ, na ota ũu nĩtonya kũweta 'ũthw'ii wa
syĩndũ ĩla syĩnzawa nthĩ mines ĩla syaumbũkĩe
ĩvĩndanĩyake.

*Ndeto 'attair' nyũnyi nĩ andũ mena ĩnengo sya
mwanya ala maũũkaa ũũũ mũno na nĩhwau ũũũ
wa maendeeo moo.

إِنَّا نَخْرُجُ الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحُنَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِشْرَاقِ ۝

وَالْقَلِيمَ مَحْشُورَةً كُلٌّ لَهُ أَوَابٌ ۝

وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ وَأَتَيْنَاهُ الْعِظَمَةَ وَفَصَّلَ
الْخِطَابِ ۝

وَهَلْ أَمَّاكَ نَبُؤُا الْخَصَمِ إِذْ تَسُوْرُوا الْخِرَابِ ۝

إِذْ دَخَلُوا عَلَى دَاوُدَ فَفَزِعَ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَخَفْ
خَصَمِي بَنِي بَعْضُنَا عَلَى بَعْضٍ فَأَخْلَفْنَا بَيْنَنَا
بِالْحَقِّ وَلَا تَسْطِطْ وَاهِدِنَا إِلَى سَوَاءِ الْقِرَاطِ ۝

إِنَّ هَذَا أَخِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَعَجَةً وَقَدْ
تَعَجَّهْتُ وَاحِدَةً فَقَالَ أُكْفِلُنِيهَا وَعَزَّنِي
فِي الْخِطَابِ ۝

قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعَجِكَ إِلَى تَعَايُهَا
وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْخُلَطَاءِ لَيَبْتَغِي بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ

na ūla ūngī, ateo ala mamwītīkīlaa Ngai na kwīka mawīa maseo; Indī asu nī avūthū. Na Ndaviti nīwoonie kana Ithyī nītwamūtatīte we, kwa ūu, we nīweetisye ūekeo wa Mwīai wake, na avalūka nthī akīthaitha na nītwamwelekele We.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَلَئِلْهُمْ
وَقَدْ دَاوُدَ إِنَّا فَتَنَّا فَتَنَّا فَتَنَّا رَبَّهُ وَخَزَّ رَاكِعًا
وَأَنَابَ ۝

26. Kwa ūu, Ithyī nītwamūekeie we ūu, na ow'o we aī na mwīkalo wa kūthengeanīa Naitū na vandū vaseo mūno vyū.

فَفَقَرْنَا لَهُ ذَلِكَ وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَى وَحُسْنَ
مَآبٍ ۝

27. 'We Ndaviti, Ithyī nītūōtw'īkīthītye we kwīthwa mūtongoi tūlū wa nthī; kwa ūu, we matw'īte andū na ūlūngalu, na ndūkaatīte wendi mūthūku, ndūkese kūkwathūkyā we ūtee wa nzīa ya Ngai Mwene Vinya W'onthē. Vate nzika, asu ala maendaa ūtee kuma nzīanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthē makeethwa na ūsililo mwai, nūndū mo nīmoolilwe nī Mūthenya wa ūtalo.

يَدَاوُدَ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَى فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ يَوْمَ تُنْفَخُ الْأَنْفُسُ ۝

LUKU 3

28. Na Ithyī tūisyūmbīte Itu na nthī na syonthe ila syī katī wasyo mana. Usu nī woni wa asu ala matetīkīlaa. Woo, Indī, kwa alei nūndū wa ūla Mwaki.

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَاطِلًا
ذَلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا
مِنَ النَّارِ ۝

29. Ithyī Indī, tūkameka ala metīkīlaa na kwīka mawīa maseo ūndū ūmwe na ala mekaa mothyoeuku tūlū wa nthī? Ithyī tūkameka ala alūngalu ta ala aathe?

أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْفَسِيدِينَ
فِي الْأَرْضِ أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ ۝

30. Yī nī Ivuku yīla Ithyī tūōvuanīsyē we, yusūītwē nī maūathimo, nīkana mo matonye kūmīsūanīa Mīsoa yayo, na kana asu ala manengetwe ūmanyi matonye kūsūvīa.

كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِّيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَ
لِيَتَذَكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ ۝

31.Na Ithyĩ nĩtwamũnengie Ndaviti Solomoni ūla wai mũthũkũmi mũseo vyũ. We nĩwatwelekela Ithyĩ mavinda onthe.

وَوَهَبْنَا لِدَاوُدَ سُلَيْمَانَ نِعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ ﴿٣١﴾

32.Ivinda yĩla mbalasi syaetiwe mbee wake ĩya wĩloo ila syaĩthĩtw'e na mũĩthĩlye mũseo mũno, na mbũthũ kwa kũsemba,

إِذْ عَرَضَ عَلَيْهِ بِالْعَشِيِّ الصُّفُفُ الْيَمِينُ ﴿٣٢﴾

33.We aisye, 'wendo wa mbalasi nĩ mũnene mũno kwakwa nũndũ syo nindilikanasya nyie Mwĩai wakwa. Kwa ūu, we nĩwekalile kũvika syathelekelya ĩtina wa tũtũ.

فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِ رَبِّي حَتَّى تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ ﴿٣٣﴾

34.We aisye, 'Itũngei vaa nĩ nyie,' ĩndĩ we nĩwambĩĩĩlye kwivũũangya maũũ masyo na ngingo syasyo.

رُدُّوْهَا عَلَى فُطُوحٍ مِّنَ الْبُتُوقِ وَالْأَعْنَاقِ ﴿٣٤﴾

35.Na Ithyĩ nĩtwamũtatie Solomoni na twaiĩĩla ĩũũ wa kĩvĩla kyake kya ūsumbĩ mwĩĩ tũ. Na ĩndĩ we nĩwamwelekele Ngai, *akĩmantha tei Wake*.

وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمَانَ وَالْقَيْنَ عَلَى كُرْسِيِّهِ جَسَدًا ثُمَّ أَنَابَ ﴿٣٥﴾

36.Akyasya, Mwĩai wakwa, nenge nyie ūkeo na ĩĩĩla ūsumbĩ ĩũũ wakwa ūla ūtakamwaĩla ūmwe ona wĩva ĩtina wakwa. Vate nzika, We wĩ Mũlau mũno vyũ.'

قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغُ لِإِحِدٍ مِّنْ عِبْدِي إِلَّا أَنْتَ الْوَهَّابُ ﴿٣٦﴾

37.Kwa ūu, Ithyĩ nĩtwatumie ew'ĩka nĩ kĩseve, kĩkĩuutana kĩ kĩuu kwa mwĩao wake okw'onthe kũla we wendaa kũthi,

فَسَخَّرْنَا لَهُ الرِّيحَ تَجْرِي بِأَمْرِهِ رُحَاءً حَيْثُ أَصَابَ ﴿٣٧﴾

38.Na mamũndũ manene, *mĩhemba yonthe* ya aaki na athambĩi,

وَالشَّيْطَانَ كُلَّ بَنَاءٍ وَغَوَاصٍ ﴿٣٨﴾

39.Na angĩ movetwe na mbĩngũ.

وَأَخْرَيْنَ مَقْرَنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ﴿٣٩﴾

40.'Uo nĩ mũthĩnzĩo Witũ----kwa ōu nengane mana, kana wĩkale naw'o – vate kũtala.'

هَذَا عَطَاؤُنَا فَامْنُنْ أَوْ أَمْكِكْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ❸

41.Na ow'o we aĩ mwĩkalonĩ wa kũthengeanĩa Naitũ na vandũ vaseo mũno.

وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَىٰ وَحَسَنَ مَّآبٍ ❹

LUKU 4

42.Na lilikanai mũthũkũmi Waitũ Yovu, yĩla we wamwĩkaĩlile Mwĩai wake, *akyasya*, 'Satani mũnthĩĩntye nyie na wĩla mũmũ na woo mwingĩ.'

وَإِذْ كُنَّا عَبْدًا لَّيُؤْتِي إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ أَنِّي مَرْغُوبٌ ❶
الشَّيْطَانُ يَنْصُبُ وَعْدًا ❷

43.'Ithing'ĩsye kwambata kĩĩma kyaku. Vaa ve kĩw'ũ kĩthithu kya kũthamba na kya kũnyw'a.'

أَرْكُضْ بِرِجْلِكَ هَذَا مُغْتَسَلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ ❸

44.Na Ithĩĩ nĩtwamũnengie we andũ ma nyũmba yake na angĩ mailĩĩ ta mo vamwe namo *kwa nzĩa ya tei* kuma Kwitũ, na ta ōlilikany'o kwa andũ ala mena ōmanyi.

وَوَهَبْنَا لَهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّا
وَذِكْرًا لَّأُولِي الْأَلْبَابِ ❹

45.Na Ithĩĩ nĩtwamwĩie we, 'Osa tũũvonge tũũmũ kw'okonĩ kwaku ōvĩ mũĩma na ōkĩkũna we *mwene* natw'o, na ndũkanange wĩvĩto waku.' Ow'o, Ithĩĩ nĩtwamwonie we e mũmĩĩsya. We aĩ mũthũkũmi mũseo vyũ. Vate nzika, we nĩtwamwelekelaa *Ngai* mavinda onthe.

وَحَدَّ يَدَيْكَ فَزَعَتْهُمَا ضُفْعَتَا فَاضْرِبْ بِهِ وَلَا تَحْنُثْ
إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَاحِبًا نِعَمَ الْعَبْدِ إِنَّهُ أَوَّابٌ ❷

46.Na lilikanai athũkũmi Maitũ Avalamu na Isaka, na Yakovo, andũ ma ōtonyi na woni.

وَإِذْ كُنَّا إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ أُولَى
الْأَيْدِي وَالْأَبْصَارِ ❸

47.Ithĩĩ nĩtwamanyuvie mo na mũno mũno mamalilikany'e andũ tũũ wa ōtũo wa Itunĩ.

إِنَّا أَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذُكِّرَ الدَّارِ ❹

48. Na kwa ūla w'o, mo me mbee wa metho Maitū katī wa ala anyuve *na ala* aseō mūno vyū.

وَأَنَّهُمْ عِنْدَنَا لِنِ الْمُصْطَفِينَ الْآخِيَارِ ﴿٤٨﴾

49. Na lilikanai Isumaeli, na Elisa, na Esikieli *Dhul-Kifl*; na onthe maī ma ala aseō vyū.

وَأَذْكُرُ إِسْعِيلَ وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِ وَكُلَّ مَنِ الْآخِيَارِ ﴿٤٩﴾

50. Uū nī ūlilikany'o. Na ala alūngalu vate nzika, makeethwa na vandū vaseo vyū va kūsyoika:

هَذَا ذِكْرُ وَإِنِ الْمُتَّقِينَ لَحُسْنَ مَآبٍ ﴿٥٠﴾

51. Mīūnda ya Tene W'onthe mbingllo syayo ivingūtwe kwoondū woo,

جَنَّتْ عَذَنُ مَفْتَحَةٍ لَهُمُ الْآبَابُ ﴿٥١﴾

52. Maīte mūto vau nthīnī; navo makeetasya matunda kwa *Ūtanu* ala mo *makendaa* kwa wingī na kyaūnyw'a.

مُتَكِينِينَ فِيهَا يَدْعُونَ فِيهَا بِفَأْكِهِ كَثِيرَةٍ وَشَرَابٍ ﴿٥٢﴾

53. Na vamwe namo vakeethwa *iveti ntheu*, iikumany'a mothyū masyo, atindany'a ma mūika ūmwe.

وَعِنْدَهُمْ قُصِرَتِ الظَّرِفِ آتَابُ ﴿٥٣﴾

54. Uu nīw'o inyw'ī mūkwathwa kwoondū wa Mūthenya wa ūtalo.

لَقَدْ هَذَا مَا تُوعَدُونَ لِيَوْمِ الْحِسَابِ ﴿٥٤﴾

55. Nīw'o, kīī nī kyaūya Kitū kīla kītakanangīka ona īndīī.

إِنَّ هَذَا لَرِزْقُنَا مَا لَهُ مِنْ نَفَادٍ ﴿٥٥﴾

56. Kīī nī *kwoondū wa etīkīli*. Indī kwa mbaa matū ve vandū vathūku mūno va kūsyoika.---

هَذَا وَإِنِ لِلظَّالِمِينَ لَشَرَّ مَآبٍ ﴿٥٦﴾

57. Ngiena, vala mo makavīla. Nī vandū vathūku ata īndī va kūthūmūa!

جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا فَيَنسُ الْيَهُادُ ﴿٥٧﴾

58. Uū nīw'o mo *makethwa naw'o*. Kwa ūu, eka mo makīsame: kīw'ū kītheūkīte na kyaūnyw'a kīthithu mūno vyū na kīūnyunga naī.

هَذَا فَلْيَسْبِقُوا حَيْمَرًا وَغَسَاقٍ ﴿٥٨﴾

59. Na *mũhemba ñgĩ* ya *mosilĩlo* angĩ
me *kĩvathũkany'o* mailĩ ta asu.

وَأَخْرَجْنَا مِنْ شَكْلِهِ أَزْوَاجًا ۝٥٩

60. 'Ino nĩ nguthu *yenyu* ñla inyw'ĩ
mũsebanĩtye nayo, *inyw'ĩ atongoi ma*
mawathavu.' Vai ũthokyo kwoo.
Nokũvika mo mavye nthĩnĩ wa Mwaki.

هَذَا أَقْوَاجٌ مُفْتَقِمَةٌ مَعَكُمْ لَا مَرْحَبًا بِهِمْ إِنَّهُمْ
صَالُوا النَّارِ ۝٦٠

61. Namo makaasya, 'Aiee, Inyw'ĩ
ninyw'ĩ mwatũseũvĩsye maũndũ aa.
Kwa ũu, nĩ vandũ vathũku mũno ata va
kũthũmũa!'

قَالُوا بَلْ أَنْتُمْ لَا مَرْحَبًا بِكُمْ أَنْتُمْ قَدْ مُتَّبِعُوا
لَنَا فَيَسِّرْ لَنَا الْقَرَارَ ۝٦١

62. Mo ota ũu makaasya, 'Mwĩai waitũ,
ũla w'ontho ona wĩva watũseũvĩsye
maũndũ aa ñndĩ mwongele ũsilĩlo kũndũ
kwĩĩ Mwakinĩ.'

قَالُوا رَبَّنَا مَنْ قَدَّمَ لَنَا هَذَا فَرِزْدُهُ عَلَّابًا ضِعْفًا
فِي النَّارِ ۝٦٢

63. Namo makaasya, 'ñndĩ ko kwĩkĩkĩte
ata kwitũ ũndũ tũteũmona andũ ala
twamatalaa katĩ wa ala athũku?

وَقَالُوا مَا لَنَا لَا نَرَى رِجَالًا لَا نَعُدُّهُمْ مِنْ
الْأَشْرَارِ ۝٦٣

64. 'Kana nũndũ ithyĩ twamatw'ie ma
kũvũthw'a vate kĩtumi kana nĩ metho
maitũ mate ũmona?'

أَتَتَّخِذُهُمْ بِخَوْنٍ أَمْ زَاغَتْ عَنْهُمْ الْأَبْصَارُ ۝٦٤

65. Nĩw'o, ũu nĩ w'o---kũkaananĩ
vamwe kwa andũ ma Mwakinĩ.

يَا إِنَّ ذَلِكَ لَنَبْئٌ تَخَاصُمُ أَهْلِ النَّارِ ۝٦٥

LUKU 5

66. Asya, 'Nyie nĩ Mũkaanany'a tũ; na
vai Ngai ateo Ngai Mwene Vinya
W'ontho, ũla-ũmwe, ũla Mũnene vyũ.

قُلْ إِنَّمَا أَنَا مُنْذِرٌ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ
الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ۝٦٦

67. 'Mwĩai wa matu na nthĩ, na syonthe
ila syĩ katĩ wasyo syelĩ, ũla-Wĩ-Vinya,
ũla Mũkanĩ-Mũnene.

رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الْعَزِيزُ
الْغَفَّارُ ۝٦٧

68. Asya, 'Nĩ ũvoo mũnene,

قُلْ هُوَ تَبَوَّأُ عَظِيمٌ ۝٦٨

69.'U la inyw'I mŭkŭalyŭka mŭtĩĩte.

أَتَتَّمَعْنَهُ مُعَرَّضُونَ ⑤

70.'Nye ndyaĩ na ŭmanyi wa ŭmbano mŭnene yĩla mo maneenanasya 1010 waw'o katĩ woo ene,

مَا كَانَ لِي مِنْ عِلْمٍ بِالْمَلَأِ الْأَعْلَى إِذْ يَخْتَصِمُونَ ⑥

71.'Indĩ kĩla nye nĩvuanĩw'e nĩkana nyie nĩ Mŭkaanany'a wĩyonanĩye ŭtheinĩ.'

إِنْ يُؤْتَى إِلَى إِلَّا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ⑦

72.Yĩla Mwĩai waku wamatavisye alaĩka, ngĩĩlie kŭmŭmba mŭndŭ kuma yŭmbanĩ,

إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلِكَةِ إِنِّي خَالِي بُشْرًا مِنْ طِينٍ ⑧

73.'Na Indĩ Nye namina kŭmŭmba, na kŭmŭseŭvya vyŭ na kŭmŭveveea veva Wakwa nthĩnĩ wake, inyw'I valŭkai nthĩ mwĩna wĩnyivyo kwake.'

فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ⑨

74.Kwa ņu, alaĩka nĩmeeniyivisye onthe vamwe.

فَسَجَدَ الْمَلِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ⑩

75.Indĩ Ivilisi ndaaĩka ņu, we nĩweekathĩĩe, na we aĩ wa asu ala maleile kwĩĩkĩla.

إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ⑪

76.Ngai aisye, 'We Ivilisi, nĩ kyaŭ kĩŭsiĩte we kŭmwĩnyivĩsya ŭla Nye nŭmbĩte na moko Makwa eĩ? Wĩkĩte ņu nĩ ngŭlŭ kana ow'o we wĩ wa ala ataĩku?

قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِإِيْدِي اسْتَكْبَرْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالِينَ ⑫

77.We aisye,'Nye nĩ mŭseo kŭmŭvĩta we. We ņmbŭmbĩte nyie na mĩwaki nake We ņmŭmbĩte na yŭmba.'

قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ ⑬

78.We aisye, 'Uma vaa Indĩ, nŭndŭ vate nzika, we wĩ mŭlee.

قَالَ فَأَخْرِجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ⑭

79. Na vate nzika, kŭmo Kyakwa
kŭkeethwa ũŭŭ waku we kŭvika
Mŭthenya wa ũtw'io.'

وَأَنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِي إِلَى يَوْمِ الدِّينِ ④

80. Nake aisye, 'Mwŭai wakwa, nenge
ŭvinda ũndŭ, kŭvika yŭla mo
makathayŭŭkw'a.'

قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ⑤

81. Ngai amwŭa, Kwa ũla w'o we wŭ katŭ
wa ala manengetwe ŭvinda,

قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ⑥

82. 'Kŭvika mŭthenya wa ŭvinda yŭla
yŭtw'ŭtwe.'

إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ⑦

83. We aisye, 'Nyie nŭŭŭŭŭ na vinya
Waku, Nyie vate nzika, ngamathyoekya
mo onthe,

قَالَ فِرْعَوْنُكَ لَا غُيُوبَ لَهُمْ أَجْمَعِينَ ⑧

84. 'Ateo athŭkŭmi Maku anyuve katŭ
wŭo.'

إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلِصِينَ ⑨

85. Ngai aisye, 'ũndŭ ŭ-w'o nŭ, na Nyie
nŭneena w'o,

قَالَ فَالْحَقُّ وَالْحَقُّ أَقُولُ ⑩

86. 'Kana vate nzika, ngausŭsya ŭia-ya-
Mwaki naku we na vamwe na asu ala
makŭatŭŭa we, inyw'onthe vamwe.

لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكَ وَمِمَّنْ تَتَّبِعُكَ مِنْهُمْ
أَجْمَعِينَ ⑪

87. Asya, 'Nyie ndiŭmwŭŭŭŭŭ inyw'ŭ ŭtuvi
ona yŭva nŭndŭ wa ŭŭ, ona nyie ndi
ŭmwe wa asu ala menenevasya.

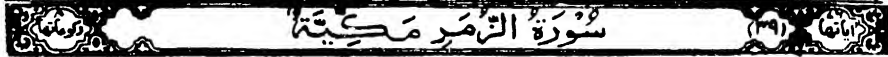
قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ ⑫

88. Ti kŭndŭ ũndŭ nŭ ŭlilikany'o kwa
mbaa andŭ onthe.

إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ⑬

89. 'Na inyw'ŭ vate nzika, mŭkamanya
ŭvoo wa w'o ŭtina kwa ŭvinda ŭvŭthŭ.

يُفٍّ وَلَتَعْلَمَنَّ نَبَأَ بَعْدَ جِينٍ ⑭

AL - ZUMAR
(Wavuanfw'e Makka)

1. Syitwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Uvuany'o wa Ivuku yĩĩ umĩte kwa
Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula-wĩ-
Vinya, Ula Mũf.

تَنْزِيلَ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ②

3. Vate nzika, nĩ Ithyĩ Ala tũvuanĩtye
Ivuku yĩĩ kwaku vamwe na w'o; kwa ũu
mũthaithe Ngai Mwene Vinya W'onthe,
wĩnenganĩte mũkĩĩlonĩ waku Kwake na
ũĩkĩĩku w'onthe.

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا
لَهُ الدِّينَ ③

4. Ithukĩĩsyeyi, Ngai Mwene Vinya
W'onthe eweka no We wafĩĩtwe nĩ wĩwi
mũkĩĩku. Na asu ala mosaa asũvĩ angĩ
ũtee wake maasya, 'Ithyĩ
nĩtũmathũkũmaa nĩkana matũthengeesye
vakuvĩ na Ngai Mwene Vinya W'onthe.
Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe
akasila katĩ woo ũũũ wa maũndũ ala mo
mavathũkanganĩaa. Vate nzika, Ngai
Mwene Vinya W'onthe
ndamũtongoeasya ũla we nĩ mũkengani,
ũtatũngaa mũvea.

أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ
دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا تَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى
اللَّهِ زُلْفَىٰ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ
يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ
كَفَّارٌ ④

5. Takethwa Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩwendete kwĩyosea mwana
We-Mwene, We ethwa anyuvĩte ũla We
wendaa kuma katĩ wa ala We ũmbaa. Nĩ
Mũtheu We! We nĩ Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Umwe, Mũsumbĩki.

لَوْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا لَاصْطَفَىٰ مِمَّا يَخْلُقُ
مَا يَشَاءُ سُبْحَانَهُ هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ⑤

6. We nĩwoombie matu na nthĩ kwĩanana
na mavata ma ũĩ. We atumaa ũtukũ
ũvw'ĩka mũthenya na akatuma
mũthenya ũvw'ĩka ũtukũ. Na We

خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ يَكُونُ إِلِيلٌ عَلَى
النَّهَارِ وَيَكُونُ النَّهَارُ عَلَى الْإِيلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسُ وَ

nūvinyīſſe syua na mwei; kīſſa kīſſmwe
kīſſatīſſe nzīſſa yakyo kūvika īvinda yīſſa
yīſſtw'īſſtwe. Ithukīſſſyei, nīſſWe eweka Ula
-Wīſſ-Vinya, Mūekanīſſa-Mūnene.

7. We amūmbie inyw'ī kuma mūndūnī
ūmwe; na īndī kuma vau We
nīſſwaseūvisye mūtindany'a; na We
nūtheetye kwoondū wenyu ng'ombe
nyaanya īlī īlī. We amūmbaa inyw'ī
nthīnī wa mavu ma maa-nyinyia menyu,
kyūmbe ītina wa kyūmbe, nthīnī wa
makundo atatū ma kīvindu. Uū nī We
Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwīai
wenyu. Usumbī nī wake. Vai Ngai
ateo We. Indī inyw'ī mwīalyūlwa
nakū?

8. Ethwa inyw'ī mūi na mūvea, vate
nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe
Nīwīyīſſanīſſye-We-Mwene
atamwīkwatīſſye inyw'ī. Na We
ndendeeaw'a nī kūlea kūtūnga mūvea
kwa athūkūmi Make. Indī inyw'ī
mwoonany'a ūtūngi wa mūvea, ūu
now'o We wendaa kuma vala mūī. Na
vai mūkui wa mīio ūkakua mūio wa
ūngī. Na īndī kwa Mwīai wenyu
nokw'o ūalyūko; na We
akamūmanyīthya inyw'ī maūndū ala
mweekaa. Na vate nzika, We nūmesī
nesa vyū maūndū ala mavithīſſtwe nthīnī
wa ithūi.

9. Na yīſſa thīna wamūkwata mūndū,
nūmwīlīſſilaa Mwīai wake, ena wīlilo
Kwake. Na īndī, yīſſa We wamwīſſw'īſſa
īnee kuma Kwake-Mwene, nīūlawa nī
ūndū ūla we ūnamūvoyeaa mbee, na
nīſſwambīlīſſilasya kūmūseūvīſſya Ngai
Mwene Vinya W'onthe atindany'a angī

الْقَمَرُ كُلُّ يَجْرِي لِاجَلٍ مُّسَمًّى اَلَا هُوَ الْعَزِيزُ
الْغَفَّارُ ①

خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا
وَأَنزَلَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمِينِيَّةً أَزْوَاجًا يَخْلُقُكُمْ
فِي بُطُونٍ أُمّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي
ظُلُمٍ ثَلَاثٍ ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ لَا إِلَهَ
إِلَّا هُوَ فَأَنَّى تُصَوِّرُونَ ①

إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنْكُمْ وَلَا يَرْضَى لِعِبَادِهِ
الْكُفْرَ وَإِنْ تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ
وِزْرَ أُخْرَى ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ
بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ①

وَإِذَا مَنَّ الْإِنْسَانُ ضَرَدًا رَبَّهُ مُنِيبًا إِلَيْهِ
ثُمَّ إِذَا هَوَّلَهُ نِعْمَةً مِّنْهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُوَ
إِلَيْهِ مِنْ قَبْلٍ وَجَعَلَ لِلَّهِ أَنْدَادًا لِّيُضِلَّ عَنْ
سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلًا إِنَّكَ مِنْ أَصْحَابِ
النَّارِ ①

nĩkana amathyoekye and0 kuma nzĩanĩ Yake. Asya, 'Itandĩthĩsywe mwene na 0lei waku kwa kavinda kanini; we vate nzika, wĩ mwĩkali-wa-Mwakĩnĩ.'

10. We 0la 0voyaa enenganĩte kwa Ngai nthĩnĩ wa masaa ma 0tuk0, eval0kĩtye nthĩ we mwene na a0ngeme, na 0kĩaa Itu na wĩkwatasya Inee ya Mwĩai wake, nĩ 0nd0 0mwe na 0la 0tekaa 0u? Asya, 'Asu ala mesĩ na ala matesĩ nĩmatonya kwĩthwa 0nd0 0mwe?' Nĩw'o ala mena 0mĩsyo makeethwa na 0tuvia yoo vate kĩthimo.'

LUKU 2

11. Asya, 'Inyw'ĩ ath0k0mi Makwa, ala mwĩtĩkĩlaa, M0kĩei Mwĩai wenyu. Ve 0seo kwa asu ala mekaa 0seo nthĩnĩ wa thay0 00. Na nthĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe yĩna 0thei. Nĩw'o ala mena 0mĩsyo makeethwa na 0tuvia yoo vate kĩthimo.'

12. Asya, 'Nĩw'o, Nyie nĩnĩyĩafwe k0m0thaita Ngai Mwene Vinya W'onthe, nĩ m0ĩkĩĩku Kwake nthĩnĩ wa ndĩni.

13. Na Nyie nĩnĩyĩafwe kwĩthwa wa mbee wa asu ala menenganae *kwake*.'

14. Asya, 'Ow'o Nyie nĩng0kĩa, ethwa nĩng0lea k0mwĩw'a Mwĩai wakwa, 0silĩlo wa m0thenya 0la m0nene.'

أَمَّنْ هُوَ قَانَتْ أَكَّاءَ الْيَلِّ سَاجِدًا وَقَابِلًا يَخْذُرُ
الْآخِرَةَ وَيَرْجُوا رَحْمَةَ رَبِّهِ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي
الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ
أُولُو الْأَلْبَابِ ⑩

قُلْ يٰعِبَادِ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا
فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ
إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّادِقُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ⑪

قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ⑫

وَأُمِرْتُ لِأَنْ أَكُونَ أَوَّلَ الْمُسْلِمِينَ ⑬

قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ
عَظِيمٍ ⑭

15. Asya, 'Nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla Nyie nthaihaa, nĩ mũĩkĩku Kwake nthĩnĩ wa ndĩni yakwa.

قُلِ اللَّهُ أَعْبُدْ مُخْلِصًا لَهُ دِينِي ۝

16. 'Kwa ūu, thaithai kĩla mũkwenda ūtee Wake.' Asya, 'vate nzika, ala makethwa na wasyo Mũthenyanĩ wa Uthayũũkyo nĩ ala manangaa mathayũ moo na ala *maminaa* andũ moo. 'Isũvĩei! ūsu vate nzika, ūkeethwa wasyo wĩyonanĩtye.

فَاعْبُدْ مَا شِئْتُمْ مِنْ دُونِهِ قُلِ إِنَّ الْخَيْرَ فِي
الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ
إِلَّا ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ۝

17. Mo makeethwa na ngunĩko sya mwaki ūlũ woo, na ngunĩko *iilyĩ* ta isu uungu woo. Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmakaanasya athũkũmi Make kwoondũ wa ii. 'Kwa ūu, inyw'ĩ athũkũmi Makwa! Ngĩei Nyie Nĩnyioka.'

لَهُمْ مِنْ قَوْعِهِمْ ظُلُمٌ مِّنَ النَّارِ وَمِنْ تَحْتِهِمْ
ظُلُمٌ ذَلِكَ يُخَوِّفُ اللَّهَ بِهِ عِبَادُهُ يَوْمَ الْقُرْءَانِ ۝

18. Na asu ala mevathanaa na ngai sya ūvũngũ maikese kwithaitha syo na kũmwelokela Ngai Mwene Vinya W'onthe ---ve ūvoo mũseo kwoo. Kwa ūu, matavyei athũkũmi Makwa ūvoo mũseo.

وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَن يَقْبُدُوا وَأَنَابُوا
إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي يَوْمٍ عَاجِلٍ ۝

19. Ala methukĩfasya Ndeto na makĩatĩĩla ila nzeo syayo. Mo nĩmo ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmatongoesye, na nĩmo andũ ala mena ūmanyi.

الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَٰئِكَ
الَّذِينَ هَدَىٰ اللَّهُ وَأُولَٰئِكَ هُمُ أُولُو الْأَلْبَابِ ۝

20. We ūla, ĩndĩ, ūtwio wa ūsilĩlo waĩĩite nĩ kũmũvikĩa *nĩwaĩĩite nĩ kũtangĩĩwa?* We nũtonya kũmũtangĩĩla ūla wĩ nthĩnĩ wa Mwaki?

أَفَنَنْتَ عَلَىٰ كَلِمَةٍ الْعَذَابِ أَفَأَنْتَ تُنْفِذُ
مَنْ فِي النَّارِ ۝

21. ĩndĩ kwa ala mo mamũkĩaa Mwĩai woo mena masũmba matũũlu makĩtwe ūlũ wa masũmba angĩ ma ūlũ matũũlu, ala mavĩĩĩlaa mbũsĩ uungu wamo. Ngai

لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا لَهُمْ عُزْفٌ مِّن قَوْعِهَا
عُزْفٌ مُّبِينٌ لَا يَجْزِي مِنَ تَوْبِهَا إِلَّا تَهْوَهُ وَمَنْ
اللَّهُ لَا يُغْلِبُ اللَّهُ الْبَيْعَادَ ۝

Mwene Vinya W'onthe nĩ We ūtw'ĩte
kyathĩ kyu; Na Ngai Mwene Vinya
W'onthe ndanangaa ūtianĩo Wake.

22. We nowonete kana Ngai Mwene
Vinya W'onthe atheeasya kĩw'ũ kuma
ĩtunĩ na akakĩtheesya kĩĩlyĩ ta mbuluti
ĩvulutĩtye kĩw'ũ, na ĩtina vakamea imea
syĩ kĩvathũkany'o nũndũ waky'o? Na
ĩndĩ nĩsyũmaa ikekala ta ĩlaa ya mũtĩ; na
ĩndĩ We nĩwitwĩkĩthasya ta mavuti
momũ. Nthĩnĩ wa ūndũ ūũ vate nzika,
ve ūlilikany'o kwa andũ ala mena
ũmanyi.

LUKU 3

23. We ūla ĩndĩ kĩthũi kyake
kĩvingũĩtwe nĩ Ngai Mwene Vinya
W'onthe nũndũ wa wĩtĩkĩlo wa Isilamu,
na nĩkana we akwate kyeni kuma kwa
Mwĩai wake, nũndũ ūmwe na ūla
ũnũvavata kĩĩvindu kya ūlei? Woo ĩndĩ
kwa asu ala ngoo syoo syũmĩthĩtw'e
kwa kũmũlilikana Ngai Mwene Vinya
W'onthe! Mo me ĩvĩtyonĩ yĩyonanĩtye
ũtheinĩ.

24. Ngai Mwene Vinya W'onthe atheetye
Utũmane mũseo mũno kwa nzĩa ya
Ivuku yĩla mũsoa yayo ĩyĩtwĩkaa na
ĩkayĩtũngĩĩĩla kwa nzĩa sya mũthemba
mingĩ yĩ kĩvathũkyo ĩla ĩtumaa ikonde

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ
يَنْبِيعَ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا حَفْتًا
أَلَمْ يَخْلُقْ لَهُ أَزْوَاجًا ثَمَرًا ثُمَّ يَجْعَلُ
لَهُ حُطًا مَّا لَوْ أَنَّ فِي ذَلِكَ يُذْكَرُ لَأُولَى الْأَنْبَابِ ۝

أَفَنَنْسِيَنَّ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَى نُؤْيٍ
مِنْ رَبِّهِ قَوِيلٌ لِقَسِيَّةٍ قُلُوبُهُمْ مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ
أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۝

اللَّهُ نَزَلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُتَشَابِهًا مَثَابًا
تَقْعُدُ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ
جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ هُدَى
اللَّهُ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ
فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ۝

sya ala mamÜkġaa Ngai woo syġng'utha;
na İndġ ikonde syoo na ngoo syoo
ikololow'a nġ kÜmÜlilikana Ngai Mwene
Vinya W'onthe; ta Üsu nġ Ütongoi wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe; We
amÜtongoeasya na w'o Üla We wendaa.
Na Üla Ngai Mwene Vinya W'onthe
wamÜtw'ġa wa kwaa---we ndakethwa
na mÜtongoi.

25. We Üla İndġ, Ütena kİndÜ ateo ÜthyÜ
wake mwene kÜmÜsġġa we Üsġġlo
mÜthÜku wa MÜthenya wa ÜthayÜÜkyo
nÜndÜ Ümwe na Üla wġna mÜuo? Na eki-
ma-naġ makataw'a, 'Samai inyw'ġ
maÜndÜ ala mweekaa.

26. Asu ala maġ mbee woo nġmamaleile
AtÜmwa MaitÜ, kwa Üu Üsġġlo nġwookie
İÜÜ woo yġla mo matamanyaa.

27. Kwa Üu Ngai Mwene Vinya W'onthe
nġwatumie masonokw'a nthİnġ wa thayÜ
ÜÜ na Üsġġlo wa İtunġ vate nzika,
Ükeethwa wġ mÜnene kÜvġta ÜÜ,
takethwa mo nġmamanyie!

28. Na vate nzika, İthyġ nġtÜmanengete
andÜ ngelekany'o sya kġla mÜthemba
nthİnġ wa Kulani İno nġkana mo matonye
kÜlilikana.

29. İthyġ nġÜmİvuanİatyē Kulani yġ
Ntheu, İtena Üthyoeuku nthİnġ wayo,
nġkana mo matonye kwġthwa me
alÜngalu.

30. Ngai Mwene Vinya W'onthe
nÜnenganē ngelekany'o; mÜndÜ wġna
ngwatanİo na andÜ, meana Üna
matekwġw'ana mÜndÜ na Üla Üngġ, na ya

أَفَن يَتَّبِعِي بِوَجْهِهِ سُوءَ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
وَقِيلَ لِلظَّالِمِينَ ذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ۝

كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَاتَّخَذَهُمُ الْعَذَابُ
مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ۝

فَإِذَا أَهْمُ اللَّهُ الْخِزْيَ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
لَعَذَابُ الْآخِرَةِ الْكَبِيرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ۝

وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ
كُلِّ مَثَلٍ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ۝

قُرْآنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِي عِوَجٍ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ۝

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ
وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِينَ مِنْهُ الْحَدُّ
لِلَّوْبِلِ أَمْ كُنْتُمْ لَّا تَعْلَمُونَ ۝

mündü ūngĩ ūla wīyumĩtye kwa mündü ūmwe eweka. Ngelekany'o ya asu eĩ nündü ūmwe? Ndaĩ syonthe nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe. Indĩ aingĩ mūno vyū moo mayĩsĩ.

31.Vate nzika, we ūkakw'a, onamo ota ūu makakw'a.

إِنَّكَ مَيْتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ ﴿٣١﴾

32.Na vate nzika, inyw'ĩ mūkakaanāĩ inyw'ĩ ene mbee wa Mwĩai wenyu Mūthenyanĩ wa Uthayūũkyo.

ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ ﴿٣٢﴾

LUKU 4

33.Nū ūndĩ, ūla mwĩki-wa-naĩ mūnene kūvĩta ūla ūkenganaa ūlū ūwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, kana we ūla ūleaa w'o yĩla wamūvikĩa? Vo lianĩ-ya-mwaki vai wĩkalo wa alei?

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ وَكَذَبَ بِالْحَقِّ إِذْ جَاءَهُ الْبَيِّنَاتُ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ ﴿٣٣﴾

34.Indĩ we ūla ūetete w'o, na we ūla ūkūsĩaa w'o ota ūu ---aa nĩmo ala alūngalu.

وَالَّذِي جَاءَ بِالْحَقِّ وَصَدَّقَ بِهِ أُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿٣٤﴾

35.Mo makeethwa na kĩla kyonthe makenda vamwe na Mwĩai woo; yu nĩyo ĩtvi ya ala mekaa moseo.

لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ جَزَاُ الْحَسَنِينَ ﴿٣٥﴾

36.Kwa ūu, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamavetangĩa mosyao mathūku ma mūndū ala mo meekie, na aisyoa amanenge mūthĩnzĩo kwĩanana na meko moo ala maseo vyū.

يُكَفِّرُ اللَّهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا وَيَجْزِيَهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٦﴾

37.We Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamwĩanĩ mūthūkūmi Wake? Na indĩ mo makenda kūũtelemya we vamwe na asu ala me Nake. Na ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmūtw'ĩaa wa kwaa—vai mūtongoi kwoondū wake.

أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِنْ دُونِهِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٣٧﴾

38.Na we ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmŭtongoeasya ----vai wa kŭmŭthyoekya. We Ngai Mwene Vinya W'onthe ti Mwene-Vinya, Mwŭlai wa ūIvanŭsyo?

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُضِلٍّ أَلَيْسَ اللَّهُ بِعَزِيزٍ ذِي انْتِقَامٍ ۝

39.Na we ūkamakŭlya mo, 'Nŭŭ ūla woombie matu na nthi?' Mo vate nzika, makwŭla, 'Nŭ Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Asya, 'Mwŭsuanŭla ata inyw'I, ethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ena kŭlelelo kya kŭmbŭka naŭ Nyie, asu ala inyw'I mŭmekalla ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmatonya kŭmbetangŭla ūthŭku nŭkŭtwe nŭ We? Kana ethwa We eenda kŭmbŭw'la tei, mo nŭmatonya kŭsiŭla tei Wake? Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmbŭlanŭe Nyie. Ala mena wŭkwatyo nŭmamwŭkwatye We.'

وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلْ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّيهِ أَوْ أَرَادَنِيَ بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَتُ رَحْمَتِهِ قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ ۝

40.Asya, 'Inyw'I andŭ makwa, ŭkai nesa mŭno vyŭ ūndŭ mŭtonya; Nyie nakwa nonŭkŭte ota ūu; o mŭtŭkŭ inyw'I mŭkamanya.

قُلْ يَقَوْمِ اعْبُدُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَاوِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ۝

41.Nŭŭ ūla ūsiŭllo wa kŭmŭsonokya ūmŭvikŭlaa we, na nŭ ŭlŭŭ waŭ ūla ūmŭtheaa ūsiŭllo wa kwŭkalaa.'

مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُقِيمٌ ۝

42.Nŭw'o, Ithyŭ nŭtŭŭvuanŭsye Ivuku yŭŭ na w'o kwa ūseo wa mbaa andŭ onthe ma nthi. Kwa ūu ūla ona wŭŭŭ ūatŭŭlaa ūtongoi, aŭatŭŭlaa kwoondŭ wa ūtandŭthyo wa thayŭ wake mwene; na we tuue mŭsŭvŭi ŭlŭŭ woo.

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ فَمَنِ اهْتَدَى فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهِ ۖ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ۝

LUKU 5

43.Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭwosaa mathayŭ ma ala me thayŭ ŭvandanŭ ya

اللَّهُ يَتَوَكَّلُ الْإِنْفُسَ جِئْنَ مَوْتَهَا وَالَّتِي لَمْ تَكُنْ

49. Na mosyao mathŭku ma maŭndŭ ala mo meekie ūkamevuanĩsya, na maŭndŭ ala mo mamavŭĩaa ngŭĩ makamathyŭlŭlŭka.

وَبَدَأَ لَهُمْ سَيِّئَاتٍ مَا كَسَبُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا
كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٤٩﴾

50. Na yĩla thĩna wamŭvikĩa mŭndŭ, we nŭtwĩkaĩlaa Ithyĩ. Na yĩla Ithyĩ twamwĩw'ĩa ĩnee kuma Kwitŭ, we aasya, 'Nye nĩnengetwe ũndŭ ũŭ nŭndŭ wa ūmanyi wakwa mwene.' Aiee, nĩ ĩtatwa tŭ; ĩndĩ aingĩ mŭno mayĩsĩ.

وَإِذَا مَنَّ الْإِنْسَانُ ضَرْبًا ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُ
نِعْمَةً مِّنَّا قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ بَلْ
هِيَ فَتْنَةٌ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٠﴾

51. Asu ala maĩ mbee woo nĩmaneenie o kĩndŭ kyu, oyĩla kĩla kyonthe maĩ nakyō kĩyaamauna;

قَدْ قَالُوا الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا
كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٥١﴾

52. Kwa ūu, ūthŭku wa maŭndŭ ala mo meekie nĩwamakwatie; na asu ala mekaa mavĩtyo kuma katĩ wa alei aa----ūthŭku wa maŭndŭ ala mo meekie ota ūu, ūkamakwata. Mo maitonya kŭkĩa makauma vo.

فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتٌ مَا كَسَبُوا وَالَّذِينَ ظَلَمُوا مِن
هَؤُلَاءِ سَيُجِيبُهُمْ سَيِّئَاتٌ مَا كَسَبُوا وَهُمْ فِي عِزِّينَ ﴿٥٢﴾

53. Mo nomesĩ kana Ngai Mwene Vinya W'onthe amwingĩvĩasya kyaŭya ūla ona wĩva We wendaa, na akĩnyivĩasya ūla ona wĩva We wendaa? Nĩw'o, nthĩnĩ wa ũndŭ ũŭ ve Syama kwa andŭ ala metĩkĩlaa.

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَبْطِشُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ
﴿٥٣﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٣﴾

LUKU 6

54. Asya, 'Inyw'ĩ athŭkŭmi Makwa, ala mwēvĩtĩsyē mathayŭ menyu ene! Mŭikeyĩtŭke ĩnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭekeaa nĩ syonthe. Nĩw'o, We nĩ Mŭekanĩ Mŭno, Usŭtwe nĩ tei.

قُلْ يٰعِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا
مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا
إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٥٤﴾

55. 'Na ĩthiŭei inyw'ĩ kwa Mwĩai wenyu, na ĩnyivyēi inyw'ĩ ene Kwake, mbee wa

وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلُمُوا لَهُ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ
الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ ﴿٥٥﴾

Osililo ūtanamūvikīa inyw'ŧ; nūndū
ŧvindanī yu inyw'ŧ mūikatetheew'a.

56.'Na atŧlai ūmanyīsyō ūla mūseo vyū
ūla ūvuanītw'e kwenyu kuma kwa
Mwīai wenyu, mbee wa ūsililo
ūtanavika ŧŧlū wenyu mūtekūmanya,
yīla mūtekwona.

وَاتَّبِعُوا أَحْسَنَ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ مِنْ
قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ بَغْتَةً وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿٥٦﴾

57.Thayū ndūkese kwasya, 'Ame kyeva
kwakwa! Nyie nīnaolekile *nthīnī* wa
mwīkalo wakwa ona nīnthīŧtwe nī mbee
wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na vate
nzika Nyie naŧ katī wa ala mavūie ngūŧ.'

أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ يَحْسُرُنِي عَلَىٰ مَا ضَلَّْتُ فِيْ جَنْبِ
اللَّهِ وَإِنْ كُنْتُ لَمِنَ السَّخِرِينَ ﴿٥٧﴾

58.'Kana ndūkese kwasya, 'Takethwa
Ngai Mwene Vinya W'onthe
nīwandongoesye, vate nzika Nyie nīthwa
nī katī wa ala alūngalu.'

أَوْ تَقُولَ لَوْ أَنَّ اللَّهَ هَدَانِي لَكُنْتُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴿٥٨﴾

59.'Kana ndūkese kwasya, yīla woona
ūsililo, 'Takethwa ve kūsyoka kwakwa
ŧŧlū wa *nthī*, Nyie ŧndī nīthwa, katī wa
ala mekaa ūseo!.'

أَوْ تَقُولَ حِينَ تَرَى الْعَذَابَ لَوْ أَنَّ لِيْ كَرَّةً فَأَكُونَ
مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٩﴾

60.Ngai akasŧngīa 'ŧ, Syama Syakwa
nīsyāŧvikīe we, ŧndī we wasyosie ta
sya ūvūngū, na waŧ mūng'endu na waŧ
katī wa ala alei.'

بَلْ قَدْ جَاءَكَ آيَاتِيْ فَكَذَّبْتَ بِهَا وَاسْتَكْبَرْتَ
وَكَنتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٦٠﴾

61.Na Mūthenyanī wa Uthayūŧkyo,
ŧkamona asu ala makenganie ŧŧlū wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe mena
mothyū maiū. Vo lianī-ya-Mwaki vai
wīkalo wa ala ang'endu?

وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ تَرَى الَّذِينَ كَذَبُواْ عَلَى اللَّهِ وُجُوهُهُم
مُّسْوَدَّةٌ أَلَيْسَ فِيْ جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٦١﴾

62.Ngai Mwene Vinya W'onthe
amatwaaa asu ala mamūkīaa *We* vandū
voo vala va w'o va ūsūvīo na *ŧkīlyo*;
ŧthūku ndūkamakwata mo, ona mo
maikew'a kyeva.

وَيُنَادِي اللَّهُ الَّذِينَ اتَّقَوْا بِمَفَازِهِمْ لَا يَسْمَعُ
الشُّرُوءَ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾

63. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mũmbi wa syĩndũ syonthe, na Mũsũvĩ wa syĩndũ syonthe.

اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ۝٣٣

64. Nĩ Syake mbungũo sya matu na nthĩ; Īndĩ tũlũ wa asu ala maileaa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe, aa nĩmo mena wasyo.

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ۝٣٤

LUKU 7

65. Asya, 'Nĩ ngai *ingĩ* ila mũũningĩĩsya Nyie kwithaitha vandũ va Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ame inyw'ĩ mũtena ũmanyi?'

قُلْ أَغْفِرَ اللَّهُ تَأْمُرُونِي أَعْبُدُ أَيُّهَا الْجَاهِلُونَ ۝٣٥

66. Na nĩw'o, we nũvuanĩw'e maũndũ ota asu ala maĩ mbee waku we: 'Ethwa we wĩmwĩanany'a Ngai na ngai *ingĩ* vate nzika, wĩa waku ũkatw'ĩka vathei na we ũkeethwa katĩ wa ala mena wasyo.'

وَلَقَدْ أَوْحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ۝٣٦

67. Īĩ, mũthaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe na ĩthĩwai katĩ wa ala matũngaa mũvea.

بَلِ اللَّهِ فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ ۝٣٧

68. Mo mayaaũnenge ndaĩa ũsumbĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ĩla ũwaĩĩte. Na nthĩ ĩkeethwa ĩkumbatĩw'e kw'okonĩ Kwake Kwake Mũthenyanĩ wa Mũminũkĩĩyo; namo matu makalingwa nĩ kw'oko kwa aũme Kwake. Utheu nĩ Wake na We E-tũlũ wa ila mo mamwĩananasya We nasyo.

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَتَّىٰ قَدَرَهُ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا قَبَضَتْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ السَّمَوَاتُ مَطْوِيَّاتٍ بِيَمِينِهِ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَىٰ عَنَّا يُشْرِكُونَ ۝٣٨

69. Na soo ũkavuvwa, na *onthe* ala me matunĩ na *onthe* ala me tũlũ wa nthĩ *makavalũkanga nthĩ* mena malita, ateo asu ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ũkenda *kũmaekea*. Na ĩndĩ *soo*

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ ۝٣٩

Okavuvwa ivinda ya keli na sisya! Mo
makeethwa maungeme, meteele.

70.Na nthi ikakaka ni kyeni kya Mwai
wayo, na Ivuku yikaiwa mbee wayo yi
hwe, na Athani na Ngusi makaetwe, na
Utawio ukawu'a kati woo kwa ulungalu,
namo maikavitiw'a.

71.Na kila thayu okatuvwa vyu nundu
wa maundu ala w'o weekie. Na We
numanaya nesa vyu undu mo mekaa.

LUKU 8

72.Na asu ala matetika makatwawa
liani-ya-Mwaki me nguthu, kuvika yila
mo makavika mbingiloni syayo yo
yikavinguwa na Asuvi mayo
makamatavya, 'Atumwa kuma kati
wenyu ene mayaamuvika inyw'i,
maimusomea inyw'i Misoa ya Mwai
wenyu, na kumukaany'a inyw'i Iulu wa
Umbano wa Muthenya uu wenyu?' Mo
makasung'a, 'Ii, inda utawio wa Usililo
nukite nesa Iulu wa alei.'

73.Na inda kukatavanw'a, 'Likai inyw'i
mbingiloni sya lia-ya-Mwaki, mwikalae
vo. Na wikalao wa ala ang'endu ni
muthuku.'

74.Na asu ala mamukie Mwai woo
makatongoew'a kuthi Ituni me nthini wa
nguthu, kuvika yila mo makayivika, na
mbingilo syayo ikavinguwa, na Asuvi
mayo makamatavya, 'Muo wihwe Iulu
wenyu! Ithwai inyw'i mwi atanu, na
ylikei mwikale vo.'

وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَ
جَاءَتْ بِالتَّوْبَةِ وَالشُّهَادَةِ وَفُضِّحَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا
يُظْلَمُونَ ⑤

وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ ⑥

وَسَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ مَرَّةً خَيْرًا إِذَا
جَاءَتْهُمْ فَتُحْتِ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ
يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ
وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنْ
حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ ⑤

قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبُئْسَ
مَقْوًى الْمُنْكَرِينَ ⑥

وَسَيَقُولُ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَىٰ الْجَنَّةِ زُرًّا
عَلَىٰ إِذَا جَاءَتْهُمْ فَتُحْتِ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ
خَزَنَتُهَا سَلِّمٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ ⑤

75.Namo makaasya, 'Ndaŵa syonthe nĩ
sya Ngai Mwene Vinya W'onthe Ūla
wŵanŵisye Ūtianŵo Wake kwitŵ na
ŪtŪnengete ithyĩ nthĩ ta Ūtiŵa,
aŪtw'ŵkŵthŵye wŵkalo witŵ nthĩnŵ wa
MŪŪnda ovala ithyĩ tŵkwenda.' Na nĩ
ŵtuvi ŵseo mŪno yŵana ata ŵndĩ kwa
athŵkŵmi ala *alŪngalu!*

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقَنَا وَعْدَهُ وَأَوْرَثَنَا
الْأَرْضَ نَتَّبِعُوهُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ فَنَزَعُهُ
أَجْرُ الْعَالَمِينَ ۝

76.Na we Ūkamona alaŵka
maikŵthyŵlŵlŵka Kŵvŵla-Kya-Usumbŵ,
makŵmŵtaŵa Mwŵai woo na ndaŵa
Syake. Na kŵkasilwa katŵ woo kwa Ūla
w'o. Na kŵkatavanw'a, 'Ndaŵa syonthe
nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe,
Mwŵai wa nthĩ syonthe.'

وَنَرَى الْمَلَائِكَةَ حَافِّينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُحَمِّلُونَ
بِحَمْلِ رَبِّهِمْ وَقُفُّوا أَيْدِيَهُمْ بِالْحَقِّ وَقِيلَ
لَهُمُ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝

سُورَةُ الْمُؤْمِنِينَ

AL - MU'MIN
(Wavuanīw'e Makka)

1. SyItwanī ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula UsŭItwe nī ūlau, UsŭItwe
nī tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Haa Miim. Ula - WailīItwe-Nī-Kŭtaīwa,
Mwīai-Wa-Ndaīa.

حَمْدٌ ②

3. Uvuan'y'o wa Ivuku yī umīte kwa
Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula-Wī-
Vinya, Umanyi-W'onthe.

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ③

4. Mŭekanī-wa-Naī, Mwīai-wa-Wīlilo,
Mwai-kwa-Kŭsilīla, Mwingī-wa-Ulau.
Vai Ngai ateo We. Ualŭko wa
Mŭminŭkīlyo nī kwelekela Kwake.

غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ
ذِي الظُّلُمِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِلَهُ الْمُسْلِمِينَ ④

5. Vai ūkaananīaa Syama sya Ngai
Mwene Vinya W'onthe ateo asu ala
matetīkīlaa, kwanganga kwoo ūlŭ wa
nthī Indī kŭikaŭkenge we.

مَا يُجَادِلُ فِي آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَا يَغْرِبُكَ
تَقْلِبُهُمْ فِي الْإِلَاحِ ⑤

6. Andŭ-ma-Noa na nguthu. ingī ītina
woo nīsyamīleile Mīsoa Yaitŭ mbee wa
andŭ aa, na kīla mbaī nīyatatie
kŭmŭkwata Mŭtŭmwa woo, na
makaananīa na ngaananīo sya ūvŭngŭ
nīkana mawasye ūla w'o na w'o. Na
Indī Nyie nīnamakwatie mo, na
kŭīvanīsyā Kwakwa kwaī kŭthŭku ata
Indī!

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَالْأَحْزَابُ مِنْ بَنِي إِدْرِيسَ
وَهَمَّتْ كُلُّ أُمَّةٍ بِرَسُولِهِمْ لِيَأْخُذُوا وَجَدُوا
بِالْبَاطِلِ يُدْخِلُونَ فِيهِ الْخَبْثَ فَاغْتَابُوا فَأَخَذْنَاهُمْ فَكَيْفَ
كَانَ عِقَابٌ ⑥

7. Uu nīw'o ūvoo wa Mwīai waku
weeyonanisyē kana nī wa w'o ūlŭ wa
alei: kana mo nī ekali ma Mwakinī.

وَكَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا
أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ⑦

8. Asu ala makuaa Kīvīla-Kya-Usumbī,
na asu ala makīthyŭlŭlŭkīte,
nīmamŭtafaa Mwīai woo na ndafa Syake,

الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ

na nĩmamwĩtkĩlaa We, na nĩmetasya ūkeo kwa asu ala metĩkĩlaa, *makyasya*, 'Mwĩai waitũ, We nũsyusũfte syĩndũ syonthe na ĩnee *Yaku* na ūmanyi. Kwa ūu, maekee asu ala melilaa na kũatĩlaa nĩla *Yaku*; na mavathane mo na ūsilĩlo wa Ngiena.

9.'Na Mwĩai waitũ, malikye mo Mĩũndanĩ ya Tene-W'ontho ĩla We wamathie, oũndũ ūmwe na maaĩthe moo na iveti syoo na syana syoo ala alũngalu. Vate nzika, We Nue-wĩ-Vinya, ūla-Mũĩ.

10.'Na masiĩle na mothũku; na we ūla ūmũsiĩlaa na mothũku mũthenya-ũsu, we vate nzika, nũmwĩw'ĩe ĩnee. Na *ow'o*, ūsu nĩ ūtanu mũnene.'

LUKU 2

11.Kwa ūla w'o, kwa asu ala maleile kwĩtkĩlaa wĩtano ūkeetanwa kwoo, kĩmena kya Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ kĩnene kũvĩta kĩmena kyenyu inyw'ĩ ene, yĩla inyw'ĩ mweetiwe mwĩthwe na mũtkĩlo na inyw'ĩ nĩmwaleile w'o.'

12.Namo makaasya, 'Mwĩai waitũ, We nũtũmĩte ĩthyĩ tũkw'e kelĩ, na We nũtũnengete ĩthyĩ thayũ kũndũ kwĩlĩ, na yu nĩtũkumbũla naĩ siitũ. Vo ve nĩla ĩndĩ ya kumĩlĩlaa?'

13.Uu nũndũ yĩla Ngai Mwene Vinya W'ontho eweka watavanaw'a inyw'ĩ nĩmwaleile wĩtano ĩndĩ yĩla atindany'a meananiw'e Nake We, inyw'ĩ nĩmweetĩkĩlile. ĩndĩ ndeto ya

رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ
آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْمًا
فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ
عَذَابَ الْجَحِيمِ ①

رَبَّنَا وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدَ نَبِيُّهُمْ
وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ
إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ②

وَقِهِمُ السَّيَّئَاتِ وَمَنْ تَقِ السَّيَّئَاتِ يَوْمَئِذٍ
يُفْعَلْ فَقَدْ رَحِمْتَهُ ③ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ④

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنَادُونَ لَقَدْ نُنْفِثُ إِلَهًُا كَبِيرًا
مِنْ مَقَتِّكُمْ أَنْفُسَكُمْ أَذْ تُدْعَوْنَ إِلَى الْإِيمَانِ
فَتُكْفَرُونَ ⑤

قَالُوا رَبَّنَا آمَنَّا الْفِتْنَةَ وَأَحْيَيْنَا الشَّكَّ
فَاغْفِرْنَا بِذُنُوبِنَا فَهَلْ إِلَى خُرُوجٍ مِّنْ
سَبِيلٍ ⑥

ذَلِكُمْ بَأْسُهُ إِذَا دُعِيَ اللَّهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ
وَإِنْ يُشْرَكَ بِهِ تَوَسَّلُوا قَالُوا لَعَلَّ لِلَّهِ الْبَلَاءُ
الْكَبِيرُ ⑦

mUminUkilyo nĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula-MUtUulu, MUnene.

14. We nĩ We ūmwonasya Syama Syake,
na akamŭtheesya inyw'ĩ kyaŭya kuma
ĩtunĩ; na vai ona ūmwe ūsŭvĩaa ateo we
ŭla ūmwĩthiŭĩaa *Ngai*.

15. Mwĩtei inyw'ĩ Īndĩ Ngai Mwene
Vinya W'onthe, mwĩ aĩkĩĩku Kwake
nthĩnĩ wa mŭĩkĩĩlo, onakau alei
nĩmatonya kŭlea.

16. Mwambatĩsya wa ivĩla, Mwĩai wa
Kĩvĩla-Kya-Usumbĩ. We atumaa veva
ŭtheea wĩna mwĩao Wake kwa ŭla ona
wĩva We wendaa katĩ wa athŭkŭmi
Make, nĩkana We atonye kŭnengane
ŭkaany'o wa Mŭthenya wa Kŭkomana
Nake.

17. Mŭthenya ŭla mo *onthe* makaumĩla;
vai kĩndŭ kĩmakony'e mo kĩkethwa kĩ
kĩvithe kwa Ngai Mwene Vinya
W'onthe. 'Usumbĩ nĩ waŭ ūmŭnthĩ?'
Nĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe,
Umwe. Ula MUnene Vyŭ.

18. Mŭthenya ūŭ kĩla thayŭ ūkatuvwa
kwĩanana nondŭ w'o weekie.
Mŭthenyanĩ ūŭ vaikethwa kyoneo. Vate
nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe E-
Mĩtŭkĩ kwa kŭtala.'

19. Na makaany'e mo ĩŭlŭ wa Mŭthenya
ŭthengeee, yĩla ngoo ikavika mĩmeonĩ
iitumatuma nĩ kyeva. Eki-ma-naĩ
maikethwa na anyanyae mamendete,
kana mwĩw'anĩthya ŭla *wĩw'anĩthya*
wake ūketĩkĩwa.

20. We nŭwĩsĩ ūseleke wa metho na kĩla
ithŭĩ ivithaa.

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ آيَاتِهِ وَيُنَزِّلُ لَكُمْ مِنَ
السَّمَاءِ رِزْقًا وَمَا يَتَذَكَّرُ إِلَّا مَنْ يُنِيبُ ۝۱۴

فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ
الْكَافِرُونَ ۝۱۵

رَفِيعَ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ
أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ لِيُنْذِرَ يَوْمَ
التَّلَاقِ ۝۱۶

يَوْمَ هُمْ بَرْزُورَةٌ لَا يُخَفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ
شَيْءٌ لَّيْسَ التَّلَاقُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ۝۱۷

الْيَوْمَ تُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لَا ظُلْمَ
الْيَوْمَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ۝۱۸

وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْأُزْفَةِ إِذْ أُلْقِيَ الْقُلُوبُ لَدَى
الْحَنَاجِرِ كُظُمِينَ هُمْ لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَبِيمٍ
وَلَا سَفِيعَ يُطَاعُ ۝۱۹

يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ ۝۲۰

21. Na Ngai Mwene Vinya W'onthé atusaa na w'o oyila asu ala mo mamekaŋlaa vandū Vake matusaa vathei. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthé nĩ W'lw'i-W'onthé, Woni-W'onthé.

وَاللّٰهُ يَقْضِيْ بِالْحَقِّ وَالَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ مِنْ
دُونِهِ لَا يَقْضُوْنَ شَيْئًا اِنَّ اللّٰهَ هُوَ السَّمِيعُ
الْبَصِيْرُ ۝

LUKU 3

22. Mo nomaanganga ŋŋlŋ wa nthĩ na kwona mŋminŋkĩlyo wa ala maĩ mbee woo waĩ mwaŋ? Mo maĩ na ŋtonyi mwingĩ mbee wa aa nthĩnĩ wa ŋtonyi na vinya mbee nthĩnĩ wa movano ala mo maatiie ŋŋlŋ wa nthĩ. Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthé nĩwamakwatie mo kwoondŋ wa naĩ syoo, na mo mayaĩ na mŋsŋvĩli kwa Ngai Mwene Vinya W'onthé.

اَوَلَمْ يَسْبُرُوْا فِي الْاَرْضِ فَيَنْظُرُوْا كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِيْنَ كَانُوْا مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوْا هُمْ اَشَدَّ
مِنْهُمْ قُوَّةً وَّاَنْتَ اَرَا فِي الْاَرْضِ فَاَخَذَهُمُ اللّٰهُ يَوْمَئِذٍ
وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنَ اللّٰهِ مِنْ وَّاقٍ ۝

23. Kwailĩ ŋu nŋndŋ Atŋmwa moo nĩmamavikĩie mena Syama ntheu, Indĩ mo nĩmaleile kwĩtkĩla; kwa ŋu, Ngai Mwene Vinya W'onthé nĩwamakwatie mo. Vate nzika, We Ausŋtwe nĩ ŋtonyi, Mwai kwa kŋsilĩla.

ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَانَتْ تَاْمِيْنُهُمْ رُّسُلُهُمْ بِالْبَيِّنٰتِ مَلْفُوْا
فَاَخَذَهُمُ اللّٰهُ اِنَّهٗ قَوِيٌّ شَدِيْدُ الْعِقَابِ ۝

24. Na Ithĩ nĩtwamŋtŋmie Mose, ena Syama Sitŋ na ŋtonyi wĩyonanĩtye,

وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مُوسٰى بِآيٰتِنَا وَسُلْطٰنٍ مُّبِيْنٍ ۝

25. Kwa Valao na Amana na Kola; Indĩ mo maisye, 'We nĩ mŋoi na mŋkengani mŋnene.

اِلَى فِرْعَوْنَ وَهَامٰنَ وَفَارُوْنَ فَقَالُوْا سِحْرٌ كَذٰبٌ ۝

26. 'Na yĩla we wookie kwoo ena w'o kuma Kwitŋ, mo maisye, 'ŋaai syana sya ivĩsĩ sya ala metĩkĩlĩte vamwe nake, na ekai iveti syoo syĩ thayŋ. Indĩ walany'o wa alei nĩ vathei Indĩ nĩ wa kwananga.

فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْحَقِّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوْا اقْتُلُوْا اَبْنَاءَ
الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مَعَهُ وَاسْتَحْيُوا نِسَاءَهُمْ وَمَا كَيْدُ
الْكٰفِرِيْنَ اِلَّا فِيْ ضَلٰلٍ ۝

27. Na Valao aisye, 'Ekanai nakwa *nñyioka* nĩkana nyie ndonye kũmũaa Mose; na nĩamwĩte Mwĩai wake. Nyie nĩngũkĩa we ndakese kũalyũla ndĩni yenyu kana amyanange nthĩ na kĩthokoo na ūthyoeuku.

وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِي أَقْتُلْ مُوسَى وَلْيَدْعُ
رَبَّهُ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُبَدِّلَ دِينَكُمْ أَوْ أَنْ يُظْهِرَ
فِي الْأَرْضِ الْفَسَادَ ۝

28. Na Mose aisye, 'Nyie nĩmantha wĩvitho kwa Mwĩai wakwa na mwĩai wenyu ambathane na kĩla *mũndũ* mũng'endu ūla ūtawĩtĩkĩlaa Mũthenya wa ūtalo.'

وَقَالَ مُوسَى إِنِّي مُدْعِي بَرِّي وَدَعْكُمْ مِنْ كُلِّ
مُتَكَبِّرٍ لَا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ ۝

LUKU 4

29. Na mũndũ ūmwe mwĩtĩkĩli kuma katĩ wa andũ ma Valao, ūla wavithie mũtĩkĩlo wake, asya 'Inyw'ĩ mũkamũaa mũndũ nũndũ wa kwasya, 'Mwĩai wakwa nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe,' oyĩla we amũtee inyw'ĩ itumi ntheu kuma kwa Mwĩai wenyu? Na ethwa we nĩ mũkengani, *naĩ ya ūvũngũ* wake tkeethwa tũlũ wake, na ethwa we nĩ wa w'o, ĩndĩ amwe ma maũndũ ala we ūmũteelemasya namo *kwa ūla w'o* makamũvalũkĩla inyw'ĩ. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamũtongoeasya , mwĩki-wa-naĩ, mũkengani.

وَقَالَ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَانَهُ أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَنْ يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّكُمْ وَإِنْ يَكُ كَاذِبًا فَعَلَيْهِ كَذِبُهُ وَإِنْ يَكُ صَادِقًا يُصِيبْكُمْ بَعْضُ الَّذِي يَعِدُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ
كَذَّابٌ ۝

30. Inyw'ĩ andũ makwa, ūsumbĩ nĩ wenyu ūmũnthĩ, mwĩ asumbĩki nthĩ ĩno, ĩndĩ nũ ūla ūkatũtethya *na kũasiĩla* *ithyĩ* ūsĩĩlo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ethwa nĩwooka tũlũ waitũ? Valao aisye, 'Nyie nĩmwolootela maũndũ ala nyie ngwona mwene tũ, na nyie nĩngũmũtongoesya na nzĩla ĩla ntheu.'

يَقَوْمُ لَكُمْ الْمَلِكُ الْيَوْمَ فَظَهَرُوا فِي الْأَرْضِ
فَمَنْ يَنْصُرُنَا مِنْ بَأْسِ اللَّهِ إِنْ جَاءَنَا قَالَ
فِرْعَوْنُ مَا أُرِيكُمْ إِلَّا مَا أَرَى وَمَا أَهْدِيكُمْ
إِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ ۝

31. Indī we Ūla weetkīlile aisye, 'inyw'ī andŭ makwa, 'Nyie nīna w'ia kwoondŭ wenyu, ta īvinda ya mbaanga ya ila nguthu,

وَقَالَ الَّذِي آمَنَ يَوْمَئِذٍ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ وَنِثْلَ
يَوْمِ الْأَحْزَابِ ۝

32. Ta ūvoo wa andŭ ma Noa, na Aati, na Athamuti, na asu ala maī ītina woo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamendeaa athŭkŭmi Make Ūla ūte-ūlŭngalu.

مِثْلَ دَابِّ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثُودَ وَالَّذِينَ
مِن بَعْدِهِمْ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظَلْمًا لِلْعِبَادِ ۝

33. 'Na inyw'ī andŭ makwa, Nyie nīngŭkīa kwoondŭ wenyu īlŭlŭ wa mŭthenya wa kwītana mŭndŭ na ūla ūngī kwoondŭ wa ūtethy.

وَيَقَوْمِ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ يَوْمَ التَّنَادِ ۝

34. 'Mŭthenya Ūla inyw'ī mŭkaalyŭka mŭkīīte. Inyw'ī mŭikethwa na mŭsiīīi kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na kwa we Ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmŭtw'īīaa wa kwaa vaikethwa ndongoi.

يَوْمَ تُولُوتُ مُدْيَرِينَ مَا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ
عَاصِمٍ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ۝

35. 'Na Yosevu nīwookie kwenyu tene ena mokŭsī matheu, Indī inyw'ī mŭyaaeka kwītwa na nzika īlŭlŭ wa maŭndŭ ala we wookie namo kŭvika yīla we wakw'ie, inyw'ī mwaisye, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakamŭkīīya Mŭtŭmwa ītina wake ona Indīī. 'Uu nīw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmatasaa ma kwaa ala mekaa naī na methīawa na nzika.

وَلَقَدْ جَاءَكُمْ يُوسُفُ مِنْ قَبْلُ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا
زِلْتُمْ فِي شَكٍّ مِمَّا جَاءَكُمْ بِهِ يَحْتَسِبُ إِذَا هَلَكَ قُلْتُمْ
لَنْ نَبْعَثَ اللَّهَ مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا كَذَلِكَ يُضِلُّ
اللَّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُرْتَابٍ ۝

36. Asu ala makaananīaa īlŭlŭ wa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe mate na ūtonyi ona ūmwe ūkite ūkamavikīa mo. Ūŭ nī ūthatyō mŭnene mŭno mbee wa metho ma Ngai Mwene Vinya W'onthe na mbee wa asu ala metīkīīlaa. Uu nīw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe

الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَتْهُمْ
كُتُبًا مَقَاتِلًا عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ الَّذِينَ آمَنُوا كَذَلِكَ
يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى كُلِّ قَلْبٍ مُتَكِبٍ جَبَّارٍ ۝

W'onthe na kŭmwŭanany'a na kŭla nyie ndena ūmanyi wakyo, oyŭla nyie ngŭmwŭta inyw'ŭ kwa Ula-Wŭ-Vinya, Ula Mŭekanŭ-Mŭnene.

44.'Vate nzika, ūla inyw'ŭ mŭmbŭtŭaa Nyie nde syŭtwa ŭlŭlŭ wa nthŭ ŭno kana ŭtunŭ; na kana maŭalŭko maitŭ vate nzika, nŭ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe na kana eki-ma-naŭ makeethwa ekali-ma-Mwakinŭ.

45.'Kwa ūu, o mŭtŭkŭ mŭkalilikana ūndŭ Nyie ngŭmŭtavya inyw'ŭ. Na nyie nŭngŭmwŭkwatya Ngai Mwene Vinya W'onthe ūndŭnŭ ūŭ wakwa. Nŭw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmonaa athŭkŭmi *make onthe*.

46.Umŭlŭlŭlŭ wa ūvoo ūsu waŭ kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭwamŭsŭvŭie ndakakwatwe nŭ ūthŭku ūla mo mamŭseŭvŭsyie ona wŭva, na ūsilŭlŭ mwai nŭwamathyŭlŭlŭkile andŭ ma Valao-----

47.Ula Mwaki. Mo makatwawa nthŭnŭ wa w'o kŭloko na wŭoo. Mŭthenya ūla ūla saa ūkavika, kw'o kŭkatakavanw'a: 'Mekyei andŭ ma Valao nthŭnŭ wa ūsilŭlŭ ūla mwai mŭno vyŭ.'

48.Na yŭla mo makakaananaŭ mŭndŭ na ūla ūngŭ nthŭnŭ wa Mwaki, ala onzu makamatavya ala ang'endu, 'Nŭw'o, ithyŭ twaŭ avikŭli menyū; inyw'ŭ ŭndŭ, nŭmŭtonya kŭtŭnyivangŭsyia kŭlungu kya Mwaki?'

49.Asu, ala maŭ ang'endu, makasya, 'Ithyŭ twŭ nthŭnŭ waw'o ithyonthe. Ngai

لَا جَرَمَ أَنَّمَا تَدْعُونَنِي إِلَيْهِ لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا وَلَا فِي الْآخِرَةِ وَأَنْ مَرَدُّنَا إِلَى اللَّهِ وَأَنَّ السَّرِيفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ﴿٣٤﴾

فَسَتَذْكُرُونَ مَا أَقُولُ لَكُمْ وَأَفَوتُ أَصْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿٣٥﴾

فَوَقَّعَ اللَّهُ سَيِّئَاتِ مَا مَكَرُوا وَخَافَ بِالْفِرْعَوْنَ سُوءَ الْعَذَابِ ﴿٣٦﴾

أَتَارَ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ ﴿٣٧﴾

وَإِذْ يَخَافُونَ فِي النَّارِ فَيَقُولُ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنَّا نَصِيبًا مِنَ النَّارِ ﴿٣٨﴾

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُلٌّ فِيهَا إِنَّ اللَّهَ قَدِ

Mwene Vinya W'onthe nŭtwĩte katĩ wa
athŭkŭmi *Make.*'

حَكَمَ بَيْنَ الْعِبَادِ ۝٩

50.Na ala me nthĩnĩ wa Mwaki
makamatavya asŭvĩ ma Iia-ya-Mwaki,
'Voyai kwa Mwĩai wenyu nĩkana We
atonye kŭtŭnyivangĩsya ņsilĩlo kwa
mŭthenya o *Umwe.*'

وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخَزَنَةِ جَهَنَّمَ ادْعُوا
رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِّنَ الْعَذَابِ ۝١٠

51.Namo makamakŭlya, 'Atŭmwa
menyu mayaamŭvikĩla inyw'ĩ mena
Syama ntheu?' Mo makamasŭngĩa, 'II.'
Asŭvĩ makamea, 'Indĩ voyai.' Indĩ
mboya sya alei nĩ sya mana.

قَالُوا أَوَلَمْ تَكُنَّا نَسُودُكُمْ رَسُولُكَ يَا نَبِيَّتُ قَالَ
بَلَىٰ قَالُوا فَاذْعَبُوا وَمَا دُعَاؤُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي
ضَلَالٍ ۝١١

LUKU 6

52.Vate nzika vyŭ, Ithyĩ nĩtŭmatethasya
Atŭmwa Maitŭ na asu ala metĩkĩlaa,
kwelĩ nthĩnĩ wa thayŭ ņŭ wa yu na
mŭthenya ŭla ngŭsĩ ikaŭngama,

إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ ۝١٢

53.Mŭthenya ŭla mawĩkwatyo moo
matakamauna eki-ma-naĩ, na kĩfumo
kĩkeethĩwa kĩ kyoo na mwĩkalo
mŭthŭku ņkeethwa wĩ woo.

يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعَذَرَتُهُمْ وَلَهُمُ
اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ۝١٣

54.Na ow'o, Ithyĩ nĩtwamŭnengie Mose
ŭtongoi, na twamatwĩkĩthya Aana-ma-
Isilaeli atiĩwa ma Ivuku-----

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْهُدَىٰ وَأَوْرَثْنَا بَنِي
إِسْرَءِيلَ الْكِتَابَ ۝١٤

55.ŭtongoi na ņlilikany'o kwa andŭ ala
mena kĩlĩko.

هُدَىٰ وَذُرِّيَّةَ إِدْرِي الْأَنْبِيَاءِ ۝١٥

56.Kwa ņu, Ithĩwai na ņmĩsyo. Vate
nzika, ņtianĩ wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩ wa w'o. Na ityai ņekeo
nŭndŭ wa naĩ syenyu, na mŭtafe Mwĩai
waku na ndaĩa Syake kĩloko na wĩoo.

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ
وَسَيَحْبِبَّكَ رَبُّكَ بِإِلْحَاقِهِ وَالْإِبْرَارِ ۝١٦

57. Asu ala makaanan'aa ūlū wa Syama
sya Ngai Mwene Vinya W'onthe mate
na ūtonyi ona w'wa ūmavikile mo—Vai
k'Indū nthl'ni wa ithūi syoo ateo ūtomo ya
Ōnene ūla mo matakaūkwata ona Ind'ni.
Kwa ūu, mantha w'lvitho kwa Ngai
Mwene Vinya W'onthe. Kwa ūla w'o,
We n' W'lw' W'onthe, Woni-W'onthe.

58. Vate nzika, ūmbi wa matu na nth' n' mūnene
kūv'la ūmbi wa mbaa andū; Ind' andū aing' mūno
vyū may'is'.

59. Na k'lalinda na ūla w' metho ti ūndū
ūmwe; ona ala met'k'laa na kw'ka meko
maseo ti ūndū ūmwe na ala mekaa
mothūku. Inyw' n' m'ūsān'aa maūndū
mavūthū.

60. Vate nzika, ūla Saa ūkavika; vai
nzika nthl'ni wayo; Ind' andū aing' may'it'k'laa.

61. Na Mw'lai wenyu asya, 'Mboyei
Nyie, Nyie ngamūsūng'la m'boya yenyu.
Ind' asu ala mekath'laa mūno ūlū wa
kūnthai'tha Nyie vate nzika, makalika
Ngienan' me asonokye.'

LUKU 7

62. N' Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla
wamūmb'lie inyw' ūtuku n'kana
mūtonye kūthūmūa nthl'ni wa w'o, na
mūthenya k'ūmūtom'yethya inyw' kwona.
N'w'o, Ngai n' Mw'lai wa
mumo kwa mbaa andū, Ind' andū aing' mūno
vyū maitūngaa mūvea.

63. Usu n' We Ngai Mwene Vinya
W'onthe Mw'lai wenyu, Mūmbi wa

إِنَّ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ
أَتَتْهُمْ إِنْ فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرًا هُمْ بِآيَاتِنَا
فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ٥٧

لَخَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ
وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ٥٨

وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ وَالَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمُسِيءُ قَلِيلًا مِمَّا
تَتَذَكَّرُونَ ٥٩

إِنَّ السَّاعَةَ لَأْتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَلَكِنْ أَكْثَرُ
النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ٦٠

وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ
يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دُخْرَيْنَ ٦١

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ آيَاتٍ لَتَسْمَعُوا فِيهَا وَالنَّهَارَ
مُبْصِرًا إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنْ
أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ٦٢

وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ
يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دُخْرَيْنَ ٦١

syIndū syonthe. Vai Ngai ūngl' ateo We.
Inyw'I mŭalyŭlŭtwe mŭkavetangwa vala
We ūl' ata?

فَأَنى تَوَكَّلُونَ ٥

64. Uu nŭw'o maalyŭlawa ala mamŭleaa
Mŭlsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe.

كَذٰلِكَ يُؤفِكُ الَّذِيْنَ كَانُوْا بِآيٰتِ اللّٰهِ يَحْمَدُوْنَ ٥

65. Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ We
ŭla woombie nthŭ kwoondŭ wenyu
vandŭ va kŭthŭmŭŭa, na ŭtu ta kŭndŭ kya
kwŭkwatya na kwa ŭtalo We
nŭwamŭseŭvŭsyey inyw'I mŭmbŭlwe
mŭseo vyŭ na amŭnenge syaŭya syenyu
nzeo. Usu nŭ We Ngai Mwene Vinya
W'on the, Mwŭl' wenyu. Kwa ŭu,
kŭathimwa nŭ Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Mwŭl' wa nthŭ syonthe.

اللّٰهُ الَّذِيْ جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ قَرَارًا وَ السَّمَاءَ
بِنَآءٍ وَ صَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوْرَكُمْ وَ سَرَّ ذِكْرَكُمْ
مِّنَ الْقَبْرِ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمْ فَتَبَرَّكَ اللّٰهُ
رَبُّ الْعٰلَمِيْنَ ٥

66. We nŭ We Ngai-Ula-Wŭ-Thayŭ. Vai
Ngai ateo We. Kwa ŭu, mŭvoyei We,
mwŭl' aŭkŭl'ku Kwake nthŭnŭ wa ndŭni.
Ndaŭa syonthe nŭ sya Ngai Mwene
Vinya W'onthe, Mwŭl' wa nthŭ
syonthe.

هُوَ الَّذِيْ لَا إِلٰهَ اِلَّا هُوَ فَادْعُوْهُ مُخْلِصِيْنَ لَهُ
الدِّيْنَ الْحَدِيْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ٥

67. Asya, 'Nyie nŭnŭvatŭtwe kŭmathaitha
asu ala inyw'I mŭmekaŭlaa vandŭ va
Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭndŭ
Nyie nŭmbikŭlwe nŭ mokŭsŭl' matheu kuma
kwa Mwŭl' wakwa; na Nyie nŭnŭlŭlŭwe
kwŭnengane mwene kwa Mwŭl' wa nthŭ
syonthe.

قُلْ اِنِّىْ نُهَيْتُ اَنْ اَعْبُدَ الَّذِيْنَ تَدْعُوْنَ مِنْ
دُوْنِ اللّٰهِ لَمَّا جَآءَنِى الْبَيِّنٰتُ مِنْ رَبِّىْ وَاْمَرْتُ
اَنْ اُسَلِّمَ لِرَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ٥

68. Usu nŭ We ŭla wamŭmbie inyw'I
kuma kŭtooni, na kuma nthŭnŭ wa ŭlovoto
ya manzŭl, na kuma nthŭnŭ wa ŭlaga ya
nthakame; na We nŭwatumie mŭsyawa ta
syana; Indŭl' We nŭmŭŭekaa inyw'I mwŭl'ane
mŭtwŭl'ke andŭ aima mena vinya
mwŭl'anŭ, na Indŭl'

هُوَ الَّذِيْ خَلَقَكُمْ مِّنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِّنْ نَّطْفَةٍ
ثُمَّ مِّنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ يُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِيَبْلُوَكُمْ
اَشَدَّكُمْ ثُمَّ لِيَكونُوا شُيُوْخًا وَّ مِنْكُمْ مَّنْ يُّتَوَفٰى
مِّنْ قَبْلِ وَا لِيَبْلُوَكُمْ اَجَلًا فَمَسَعِيَ وَاَعَلَّكُمْ
تَعْقِلُوْنَ ٥

m0itw'Tka atumfa, onakau amwe kafi wenyu nimaekawa makakw'a mbeange--na *We nUmDekaa inyw'I mUkekala thayU* k0vika Ivinda yIla yItw'Itwe, na nIkana m0tonye kwImanyIsya 0I.

69. We nI We 0la Onenganae thayU na 0etae kIkW'0. Na yIla We watw'a Und0 ona wIva aasya t0, 'IthIwa.' Na w'o 0yIthIwa.

هُوَ الَّذِي يُبَيِّنُ قَائِدًا قَطْرًا أَمْرًا فَإِنَّا
يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٦٩﴾

LUKU 8

70. We no0monete asu ala makaananIaa I0I0 wa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe? Und0 mo maendee na k0aly0Iwa kuma nthInIwa w'o!

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ أَنَّى
يُضْرَفُونَ ﴿٧٠﴾

71. Asu ala mayIleaa Ivuku na kIla Ithyl t0mat0maa At0mwa Mait0 nakyo. IndI o mIt0kI mo makamanya.

الَّذِينَ كَذَّبُوا بِالْكِتَابِ وَبِمَا أَرْسَلْنَا بِهِ رُسُلَنَا

72. YIla mo makalingIwa mang'ang'a ngingonI syoo, na mInyololo ota 0u. Mo makakusw'a.

فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٧١﴾
إِذِ الْأَغْلَى فِي أَعْنَاقِهِمْ وَالسَّلِيلُ يُحْمَلُونَ ﴿٧٢﴾

73. KIw'0nI kIvy0 kIthe0kIte; na IndI makavIvw'a nthInI wa Mwaki.

فِي الْحَصِيرَةِ ثُمَّ فِي النَّارِ يُسْجَرُونَ ﴿٧٣﴾

74. Na IndI mo makak0lw'a, 'MeIva asu ala inyw'I mwameananasya na Ngai.

ثُمَّ قِيلَ لَهُمْ إِنَّ مَا كُنتُمْ تَشْرِكُونَ ﴿٧٤﴾

75.; 'Vand0 va Ngai Mwene Vinya W'onthe?' Mo makas0ngIa, 'Mo nImatwaIe ithyI. Aiee, ithyI t0yaavoya kInd0 kIngI ona kIva mbee.' Uu nIw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe 0maminaa alei.

مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا بَلْ لَمْ نَكُنْ
نَدْعُوا مِنْ قَبْلُ شَيْئًا كَذَلِكَ يَضِلُّ اللَّهُ
الْكَاذِبِينَ ﴿٧٥﴾

76. Kĩtumi nũndũ inyw'ĩ nĩmwatanĩaa
ĩũũũ wa nthĩ mũte na wĩanĩũ, na nũndũ
nĩmweekie mong'endu.

77. 'Likai inyw'ĩ mbingĩlonĩ sya Ngiena,
mwĩkalae vo. Na wĩkalo wa ala
ang'endu nĩ mũthũũũ.

78. Kwa ũu we, ĩthwa na ũmĩĩsyũ. Vate
nzika, ũtianĩũ wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩ wa w'o. Na ona ĩthyĩ
tũkakwony'a we kĩlungu kĩmwe kya
maũndũ ala ĩthyĩ tũmathĩte mo, kana
tũkaũkw'ĩthya we mbee wa wĩanĩũ wa
Ūtianĩũ Witũ, mo makatũngwa Kwitũ
ona kweekwa ata.

79. Na ĩthyĩ nĩtwamatũmie Atũmwa
mbee waku we, na amwe moo nĩ ala
ĩthyĩ twaũweteie we, na amwe moo
ĩthyĩ tũyaakũwetea we; na kũitonyeka
kwa Mũtũmwa ona wĩva kũete Kyama
ateo kwa ũthei wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe, ĩndĩ yĩla ũtw'ũũ wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe wookie, ũvoo
nĩwatw'ĩwe na ũla w'o, na ĩndĩ ala
maneenie ũvũngũ nĩmaanangĩkie.

LUKU 9

80. Nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe ũla
wamũmbĩe inyw'ĩ ng'ombe nĩkana
mwĩĩĩsae imwe syasyo, na mũĩĩsae
imwe katĩ wasyo.

81. Na inyw'ĩ mwĩna motandĩthyo ang'ĩ
nthĩnĩ wasyo, na kana, kwoondũ wasyo,
mũtonye kwĩanĩsyũ wendi ona wĩva ala
matonya kwĩthwa nthĩnĩ wa ĩthũi syenyũ.
Na ĩũũũ wasyo na nthĩnĩ wa ngalawa
inyw'ĩ nĩmũkuawa.

ذَلِكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَفْرَحُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ
الْحَقِّ وَبِمَا كُنْتُمْ تَمْرَحُونَ ۝

أَدْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا ۖ فَبَعْضُ
مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ ۝

فَأَصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ ۖ فَأَمَّا نُرُوتُكَ بَعْضُ
الَّذِي نَعِدُ هُمْ أَوْ نَتُوفِينَا ۖ فَالْيَأْبَىٰ يُرْجَعُونَ ۝

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَنْ قَصَصْنَا
عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ وَمَا كَانَ
لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ۖ فَاذْكُرْ
عِ ۖ أَمْرُ اللَّهِ قُضِيَ بِالْحَقِّ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْبَاطِلُونَ ۝

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَنْعَامَ لِتَرْكَبُوا مِنْهَا وَمِنْهَا
تَأْكُلُونَ ۝

وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَلِتَبْلُغُوا عَلَيْهَا حَاجَةً فِي
صُدُورِكُمْ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ ۝

82.Na We nūmwonasya inyw'I Syama Syake; kwa Ou Indī, inyw'I mūkailea Syama syīva sya Ngai Mwene Vinya W'onthe?.

وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَآيَاتِ اللَّهِ تُنْكِرُونَ ﴿٣٧﴾

83.Mo nomaanganga Tōlū wa nthī nīkana makatonya kwona mūminūkfīyo wa asu ala maī mbee woo? Mo maī aingī kōvīta aa, na mena ūtonyi mūnene nthīnī wa movano ala mo matiie īina woo Tōlū wa nthī. Indī maūndū onthe ala mo meekie mayāī na ūuno kwoo.

أَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا أَكْثَرًا وَعَلَدُوا قُوَّةً وَإِنَّا فِي الْأَرْضِ فَمَا أَغْنَى عَنْهُمْ كَانُوا يُكْسِبُونَ ﴿٣٨﴾

84.Na yīla Atūmwa moo mamavikīie mena Syama syīyananītye, nīmeethīwe na ūtanu mwingī nūndū wa ūmanyi ūla mo maī na w'o. Na ūndū ūla mo mavūthasya nīwamathyūlūlūkile.

فَلَمَّا جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرَّجُوا عَمَدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٣٩﴾

85.Na yīla mo moonie ūsilīlo Witū maisye, 'Ithyī nītūmwītkīla Ngai Mwene Vinya W'onthe E-Weka na nītūkwīlea syonthe ila ithyī twamwīananasya We nasyo.

فَلَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا قَالُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَحَدَّاهُ وَكُفَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهِ مُشْرِكِينَ ﴿٤٠﴾

86.Indī mūtkīlo woo ndwaī ūtonya kūmauna na kīndū nīinda yīla moonie ūsilīlo Witū. Uū nī mwīao wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla wīthītwē ūithūkūma vyū Tūlū wa athūkūmi Make. Na ūu nīw'o Ithyī twamaminie ala maleile kwītkīla.

فَلَمْ يَكْ يَنْفَعُهُمْ إِيمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا سُنَّتَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ فِي عِبَادِهِ وَخَسِرَ فِي هَٰؤُلَاءِ الْكَافِرُونَ ﴿٤١﴾

HAA MIIM SAJDA (Wavuanfwe'e Makka)

1. Syitwanf ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Haa Miim. . Ula Wafũtwe-Nĩ-Kũtafwa,
Mwĩai-Wa-Ndaĩ.

حَمْدٌ ②

3. Uũ nĩ ũvuanf' o kuma kwa ũla Usũtwe
nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

تَنْزِيلٌ مِنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ③

4. Ivuku, Mĩsoa yayo Itavanfwe kwa
ũkuvĩ----Isomawa kaingĩ yaseũviw'e
ũtheinĩ kwa ũtheu---kwa andũ ala mena
ũmanyi.

كَتَبَ قُضِلَتْ آيَةُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ④

5. Mũeti-wa-ũvoo mũseo na
Mũkaanany'a. Indĩ andũ aingĩ mũno
moo nĩ melelũkaa na mayfwa'aa.

بَشِيرًا وَنَذِيرًا فَأَعْرَضَ أَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا
يَسْمَعُونَ ⑤

6. Na mo maasya, 'Ngoo sitũ syĩ uungu
wa ngunĩko na nĩ nziĩĩ iikew'e maũndũ
ala we ũtũtũ ithyĩ, na nthĩnĩ wa matũ
maitũ ve kũlea kwĩw'a, na katĩ waitũ
naku we ve tũtũ, kwa ũu we endee na
wĩ waku; ithyĩ ota ũu nĩ tũthũkũmĩte.'

وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِي أَكْثَمَةٍ مِمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ
وَفِي أَذَانِنَا وَقَدْ رَمَيْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ حِجَابٍ
فَعْمَلْنَا عَمَلُونَ ⑥

7. Asya, 'Nyie nĩ mũndũ tenyu.
Nĩkũvuanfwe kwakwa kana Ngai
wenyu nĩ Ngai-ũmwe; kwa ũu, endai
Kwake mũlũngele mũtekwaũkanga na
Itai ũkeo Kwake.' Na woo nĩ wa
avoyi ma mĩvw'anano,

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ قَدْ كُنْتُ يُونُسَ إِلَى أَنَا لَهْمُ
إِلَهِ وَاحِدٍ فَاسْتَقِيمُوا إِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوا وَوَيْلٌ
لِلْمُشْكِينِ ⑦

8. Ala mataumasya Saka na mo nĩmo ala
mayflea Itu.

الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ⑧

9. Ta kwa asu ala metĩkĩlaa na kwĩka
mawĩ maseo, vate nzika, mo

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ ⑨

makeethwa na Ituvi yIla yItakathela.

﴿مَنْوَن﴾

LUKU 2

10. Asya, 'Inyw'I ow'o nImÜmÜlea We Üla woombie nthI nthInI wa mavinda eIf? Na inyw'I mwImÜseÜvIsya atindany'a Make We?' Usu nI MwIai wa nthI syonthe.

قُلْ أَبِغْتُمْ لِنَفْسِكُمْ مِنَ الْإِلَهِ مَا لَا يَخْلُقُ الْأَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُ أَسْدَادًا ذَلِكَ سَبُ الْغَالِبِينَ ﴿١٠﴾

11. We nIweekIie iIma nÜmu nthInI wayo iÜngeme IÜÜ wa ÜhyÜ wayo, na vo eekIa maÜathimo nthInI wayo na eanany'a nzIa sya kyaÜya nesa nthInI wa mavinda ana—mavw'anene kwa onthe ala mamanthaa.

وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ مِنْ فَوْقِهَا وَبَارَكَ فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَاتَهَا فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً لِبَشَرٍ أَلِيبَ ﴿١١﴾

12. Na InDI We ayelekela Itu yIla yayIyI kImDÜ ta syÜki, na ayItavya na nthI: 'Ükai inyw'I inyw'eIf, mÜkyenda na mÜtekwenda.' Nasyo syasya, 'IthyI nItÜkÜka nI kwenda.'

ثُمَّ اسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ ﴿١٢﴾

13. Kwa Üu, We nIwameanIIsye matu mÜonza nthInI wa matukÜ eIf, na We nIwayIvuanIIsye kIla Itu wIa wayo. Na IthyI nItwayanakavisye Itu yIla ya Itheo na mataa ma kyeeni kwoondÜ wa ÜsÜvIö. Üsu nI Ütw'Io wa Üla WI-Vinya, Umanyi-W'onthe.

فَقَضَاهُنَّ سَبْعَ سَلَوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَى فِي كُلِّ سَاءٍ أَمْرَهَا وَزَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحٍ وَحِفْظًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿١٣﴾

14. InDI ethwa mo nImekÜalyÜka, InDI we asya, 'Nyie nImÜkaany'a IÜÜ wa ÜsIlIlo wa kwananga ta Üla wamakwatie Aati na Athamuti.'

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ ضِعْفَةَ عُقُوبَةٍ وَلَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْبَاسِ أَرْسِلَتْكُمْ بِهِ الْمَوتُ ﴿١٤﴾

15. YIla AtÜmwa moo mamavikIie kuma mbee woo na Itina woo, makyasya: 'MÜikamÜthaithe ÜngI ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe,' Namo maisye, 'Takethwa MwIai waitÜ nIwendie Üu,

إِذْ جَاءَهُمُ الرُّسُلُ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ قَالُوا لَوْ شَاءَ رَبُّنَا لَأَنزَلَ مَلَائِكَةً فَأَنبَأَنَا أَرْسِلَتْكُمْ بِهِ الْمَوتُ ﴿١٥﴾

We vate nzika, ethlwa amatheesye alaŋka. Kwa ūu, ithyī nītūūmalea maŋdū ala we ūtūmīwe namo.'

16.Na ūlū wa Aati, nīmeekie mong'endu ūlū wa nthī, matena ūla w'o, makyasya, 'Nūū ūla wīna ūtonyi mbee waitū ithyī? Ula wamombie mo, ndena ūtonyi mūno kwī mo? Indī mo nīmaendeeie na kwilea Syama Sitū.

17.Kwa ūu, ithyī nītwamatwaŋe kīutani kyai kya matukū me mwaa, nīkana tūtonye kūmasamīthya ūsilŋlo wa thīna nthīnī wa thayū ūū wa yu. Na ūsilŋlo wa Itunī vate nzika, ūkeethwa wī mūnenange, namo maikatetheew'a.

18.Na ūlū wa Athamuti, ithyī nītwamanengie ūtongoi, Indī mo nīmendie ūlalinda wa ūtongoi, kwa ūu, mbaanga ya ūsilŋlo wa thīna nīyamakwatie, nūndū wa maŋdū ala mo meekīte.

19.Na Ithyī nītwamatangīŋe ala meefkīlile na kwīka ūlūngalu.

LUKU 3

20.Na mūthenya ūla amaita ma Ngai Mwene Vinya W'onthe makombanw'a vamwe na kūtongoeuw'a mwakīnī, mo makaaŋwa nesa.

21.Kūvika yīla mo makavika vala w'o ūī, matū moo na metho moo na ikonde syoo ikaumya ūkūsī ūlū wa maŋdū ala mo meethīwe mayīka.

فَأَمَّا عَادٌ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ١٦

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي أَيَّامٍ مَحْصَاتٍ لِيَذَّبَ يَتُهُمْ عَذَابَ الْخُزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَخْزَى وَهُمْ لَا يُنصَرُونَ ١٧

وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَاهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْعِزَّ عَلَى الْهُدَى فَأَخَذَتْهُمْ صُورَةُ الْعَذَابِ الْهُونِ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ١٨

وَنَجَّيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ١٩

وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ٢٠

حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَعَهُمْ وَأَبْصَارُهُمْ وُجُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ٢١

22. Namo makaikŭlya ikonde syoo, 'Inyw'ŭ mwŭmuya ōkŭsŭ ŭŭŭ waitŭ nŭkŭ?' Nasyo ikamasŭngŭa, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭtŭtonyethetye ithyŭ kŭneena tondŭ We nŭkŭtonyethetye kŭla kŭndŭ *kŭngŭ* ona kŭva kŭneena. Na We nŭ We ŭla wamŭmbie inyw'ŭ ŭvindanŭ ya mbee, na Kwake We nŭkw'o mŭtŭngŭtwe.

وَقَالُوا الْجُودُ هُمْ لَمْ يَشْهَدُوا عَلَيْنَا قَالُوا
أَنْطَقْنَا اللَّهُ الَّذِي أَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ
أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٢﴾

23. 'Na inyw'ŭ nŭmwaleile kŭkŭa *yŭla inyw'ŭ mweekaa naŭ* na nŭkyo kŭtumi matŭ menyu na metho menyu na ikonde syenyu imumbŭlŭte, nenyu mwasŭanŭlaa kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaamamanya mŭno maŭndŭ ala inyw'ŭ mweekaa.

وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَعِيرُونَ أَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ
وَلَا أَبْصَارُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَكِنْ فَكُنْتُمْ أَنَّ
اللَّهُ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢٣﴾

24. 'Na ōsŭanŭ ōsu wenyu, ŭla inyw'ŭ mwasŭanŭ ŭŭŭ wa Ngai Mwŭlai wenyu, nŭmwanangŭte inyw'ŭ. Kwa ōu, *yŭ* inyw'ŭ nŭmŭtw'ŭkŭte katŭ wa asu ala malte.'

وَذَلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ أَرَأَيْتُمْ
فَأَصْبَحْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٢٤﴾

25. Yu ethwa mo nŭmatonya kŭmŭŭsya, Mwaki nŭw'o ŭtŭo woo; na ethwa mo memantha kwŭthukŭw'a mo maikethwa katŭ wa asu ala ma kwŭw'ŭka.

فَإِنْ يَصْبِرُوا فَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ وَإِنْ يَسْتَعْيِبُوا
فَمَا لَهُمْ مِنَ الْمُعْتَابِينَ ﴿٢٥﴾

26. Na Ithyŭ nŭtwaiŭte kwoondŭ woo anyanyae ala *moonekaa* me ma kwendeesya kwoo maŭndŭ ala mavŭŭte mbee na ala mametele mbee woo; na ŭtwio nŭwaumiw'e ŭŭŭ wa mo otondŭ waumiw'e andŭ ala maŭ mbee woo ma Mayini---andŭ *anene* kana andŭ ala angŭ. Vate nzika, mo maŭ na wasyo.

وَقِيضْنَا لَهُمْ قُرُونًا فَزَيْدُوا لَهُمْ مِمَّا بَيْنَ
أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ
فِي أَمْرِ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْإِنِّ وَالْإِنِّ
إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ ﴿٢٦﴾

LUKU 4

27. Na ala matetŋkŋlaa maasya, 'Mŋikamŋthukŋŋsyē Kulani Ino, mŋlonzelei yŋla ŋkŋsomwa nŋkana mŋtonye kŋsinda.'

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَسْمَعُوا لِهَذَا الْقُرْآنِ
وَالْقَوَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٧﴾

28. Na ow'o vyŋ vate nzika, Ithyŋ tŋkamasamŋthya ala matetŋkŋlaa ŋsilŋlo mwai, na ow'o vyŋ, Ithyŋ tŋkamatuva mo kwoondŋ wa meko moo ala mathŋku mŋno vyŋ.

فَلَنذِيقَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا عَذَابًا شَدِيدًا
وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَشْرًا الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾

29. Yu nŋyo ŋtuyi ya amaitha ma Ngai Mwene Vinya W'onthe---ŋla Mwaki. Navo vakeethwa na mŋsyŋ wa kwŋkala kwoondŋ woo nŋndŋ mo nŋmaileaa Syama Sitŋ.

ذَٰلِكَ جَزَاءُ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَآٰلِهِ
الْطَّيِّبِينَ جَزَاءُ الَّذِي كَانَ لَا يَأْتِيَنَّهُ يَجْعَلُونَ ﴿٢٩﴾

30. Na asu ala matetŋkŋlaa makaasya, 'Mwŋai waitŋ, twony'e ithyŋ ala matŋthyoekisyē kuma katŋ wa elŋ mayini na andŋ, nŋkana ithyŋ tŋtonye kŋmaia uungu wa nyaŋ sitŋ, nŋkana i-nguthu syelŋ itonyē kwŋthwa katŋ wa ala me ŋtheo vyŋ.'

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا رَبَّنَا أَلَّا لِلَّهِ
أَمْرٌ إِنَّنَا نَعْبُدُ اللَّهَ وَآٰلَهُ الْطَّيِّبِينَ
وَمَا نَكْفُرُ بِهِمْ لَبِئْسَ مَا كُنَّا يَفْعَلُونَ ﴿٣٠﴾

31. Ta kwa asu ala maasya, 'Mwŋai waitŋ nŋ Ngai Mwene Vinya W'onthe, na ŋndŋ makŋthwa na ŋmŋŋsyŋ, alaŋka nŋmatheeeaa ŋŋlŋ woo makyasya, 'Mŋikakŋle inyw'I, ona mŋikew'e kyeve; na tanai nthŋnŋ wa Mŋŋnda ŋla inyw'I mwathiwe.

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبَّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَفْتَاوْا
مَنْ نَعْبُدُ إِلَّا تَعْبُدُوا اللَّهَ وَأَنْتُمْ
بِالْبَيِّنَاتِ كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿٣١﴾

32. Ithyŋ twŋ anyanyae menyu nthŋnŋ wa thayŋ ŋŋ wa yu na Itunŋ. Na inyw'I mŋkeethwa na syŋndŋ syonthe vo ila mathayŋ menyu makenda, na vo inyw'I mŋkeethwa na syŋndŋ syonthe ila mŋketya.---

نَحْنُ أَوْلَىٰ بِكُمُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآٰخِرَةِ
وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهَىٰ أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا
مِمَّا تَدْعُونَ ﴿٣٢﴾

33,'Uthokyo kuma kwa ūla Mūekanfi
Mūno Vyū, Usūftwe nī tei.

﴿ نَزَّلَا مِنْ غُفُورٍ رَجِيمٍ ﴾

LUKU 5

34.Na nŭŭ ūla mŭseango kwa ūneeni
kŭvŭta ūla ūmathokasya andū kwa Ngai
Mwene Vinya W'onthe na wŭkaa mawŭa
maseo na waasya, 'Nye vate nzika, nī
ūmwe wa ala menenganae?'

﴿ وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ
صَالِحًا وَقَالَ إِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴾

35.Na ūseo na ūthŭku iivw'anene.
Lŭngyai ūthŭku na ūndŭ ūla mŭseo vyū.
Na sisya, we ūla kafi wake naku we
mwene vanaŭ ūmaitha, akeethwa ta
mŭnyanya mŭno.

﴿ وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ۚ ادْفَعْ بِالَّتِي
هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ
كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ ﴾

36.Indī vayŭ ūnengawe kyu ateo asu ala
momŭfasya; na vai ūnengawe kyu ateo
ūmwe ūla wŭna kŭlāda kŭnene kya ndaŭa.

﴿ وَمَا يُلْقِيهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا ۚ وَمَا يُلْقِيهَا
إِلَّا ذُو حِظٍّ عَظِيمٍ ﴾

37.Na ethwa ūsesengani wa Satani
ŭkaŭsesenga we, Indī mantha wŭvitho
kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Vate
nzika, We nī We Wŭwi-W'onthe,
Umanyi-W'onthe.

﴿ وَإِنَّمَا يَنزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ ۖ فَاسْتَعِذْ
بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴾

38.Na kafi wa Syama Syake nī ūtukŭ na
mŭthenya na syua na mwei.
Mŭfkayŭtŭlŭye syua ndu inyw'ŭ ene
kana mwei, Indī ŭvingilityei nthŭ mbee
wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ūla
wasyŭmbie syo, ethwa We nī We inyw'ŭ
mŭthaithaa na w'o.

﴿ وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ۚ
لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي
خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ رَافِعَاتُ الْعُبُودِ ﴾

39.Indī ethwa mo nīmasyoka ŭtina na
ngathŭŭ, mo mekaa ūu kwa kwŭyŭnŭva
mo ene. Oyŭla asu ala mena mwŭai woo
nīmamŭtaŭaa We ūtukŭ na mŭthenya,
namo mainoaa ona vanini.

﴿ فَإِنْ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ
بِالْأَيِّلِ وَالْبَهَارِ وَهُمْ لَا يَسْخَوْنَ ۝

40. Na katl wa Syama Syake nĩ kĩlĩ: kana inyw'ĩ nĩmwonaa nĩhĩ yĩ nyũmũ, indĩ yĩla lthyĩ twamĩthesya kĩw'ũ tũlũ wayo, nĩyulusanaa na nĩyimbaa tkethwa na wenze. Vate nzika, We ūla wamĩthayũũkisye yo nũtonya kũthayũũkya akw'ũ. We ena ūtonyi tũlũ wa syĩndũ syonthe.

41. Vate nzika, asu ala mathokoanaa tũlũ wa Syama Sitũ ti avithĩku Kwitũ lthyĩ. We, indĩ, ūla wĩkĩtw'e nĩhĩnĩ wa Mwaki nĩ mũseo kana nĩ we ūla umaa vo e mũima Mũthenyanĩ wa ūthayũũkya? Tkai inyw'ĩ ūndũ mũkwenda. Vate nzika We nũmonaa maũndũ onthe ala inyw'ĩ mwĩkaa.

42. Asu ala matawĩtkĩlaa ūlilikany'o yĩla wamavikĩla nĩmo mena wasyo. Na ow'o yo nĩ Ivuku yĩ vinya.

43. Uvũngũ ndũtonya kũyĩthengeea yo kuma mbee wayo kana itina wayo. Yo nĩ ūvuany'o kuma kwa ūla-Mũĩ, Waĩlwe - Nĩ-Kũtaĩwa.

44. Vai ūndũ we ūũtavw'a ateo ūndũ ūla watawĩw'e Atũmwa ala maĩ mbee waku. Ow'o Mwĩai waku nĩ Mũnene wa ūegeo; na ota ūu Mũnene wa ūsilĩlo wĩ woo.

45. Na takethwa lthyĩ twamĩseũvisye Kulani na kĩthyomo kĩeni, mo vate nzika, methwa makũlilye, 'Ntkĩ Mĩsoa yayo ti mĩthesye? Kyaũ! Kĩthyomo kĩeni na Mũalavu?' Asya, 'Yo nĩ ūtongoi na mũiito kwa asu ala metĩkĩlaa.' Indĩ ta kwa asu ala.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْتَكَ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً وَلَئِنْ أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَّتْ إِنَّ الَّذِينَ أَخْبَاها
لَتُخْرِجُنَّ السَّيْفَ إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٠﴾

إِنَّ الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَا
أَفَنَسِيَ الَّذِينَ فِي النَّارِ خِذْلُ أَمْ هُمْ يَأْتُونَ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ بِغُبَالٍ أَغْمَلُوا مَا شِئْتُمْ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤١﴾

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ وَإِنَّهُ لَكُنْزٌ
عَظِيمٌ ﴿٤٢﴾

لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ
تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ ﴿٤٣﴾

مَا يُقَالُ لَكَ إِلَّا مَا كُنْتَ قَبْلَ لِرَّسُولٍ مِنْ قَبْلِكَ
إِنْ رَبُّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ ﴿٤٤﴾

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَجَبًا لَقَالُوا لَوْلَا نُفِّلَتْ آيَاتُهُ
ءَا عَجَبٌ وَعَرَبِيٌّ قُلْ هُوَ الَّذِي آمَنُوا هَدَاهُ
وَشِعَارُهُ وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِي آذَانِهِمْ وَقُفْرٌ

matetkĩlaa, ve kŪlea kwĩw'a nthĩnĩ wa
matŪ moo, na kwoo nĩ Ūlalinda. Mo,
otondŪ kwailĩ, nĩmekwĩtwa kuma
vandŪ vaasa.

وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى أُولَٰئِكَ يُنَادُونَ مِنْ مَكَايِدَ
يَعْنِي ٥٦

LUKU 6

46. Na Ithĩ nĩtwamŭnengie Mose Ivuku,
ĩndĩ ivathŭkany'o nĩsyeeethiwe tŭlŭ wa
yo; na takethwa ti ĩla ndeto yavĩĩte
mbee kuma kwa Mwĩai waku ūvoo
wĩthwa watwiwe katĩ woo; na vate
nzika, mo me nthĩnĩ wa nzika itathelaa
tŭlŭ wayo.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاتَّخِذْ فِيهِ زُكُوفًا
كَلِمَةً سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضَىٰ بَيْنَهُمْ وَوَدَّعَاهُمْ
لَقِيَ شَاقِيَهُ مِنْهُ مُرِيدًا ٥٧

47. Ula ona wĩva wĩkaa nesa, nĩ
kwoondŭ wa thayŭ wake mwene; na ūla
ona wĩva wĩkaa naĩ, yo ĩkamŭalyŭka we
mwene tŭ. Na Mwĩai waku ti ūla ūte
mŭlŭngalu ona vanini kwa athŭkŭmi
Make.

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَهَا
وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَالَمِينَ ٥٨

48. Umanyi wa ūla Saa ūtŭngĩtwe
Kwake eweka. Na vai matunda maumaa
kuma ikondinĩ syamo, ona kĩla kĩva
kĩkuaa ĩvu, ona kĩlisyaa kaana, ateo
nthĩnĩ wa ūmanyi Wake. Na sŭanĩai
mŭthenya ūla We ūkameta mo, akyasya,
'Meĩva atindany'a ala mawetanĩaw'a
Nakwa Nyie? Namo makasya, 'Ithĩ
twĩtavya We, kana vai katĩ waitŭ ngŭsĩ
ya ūu.'

إِلَيْهِ يُرْدُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَمَا تَخَفُ مِنْ تَرْكِ
مِنْ الْكَاذِبِينَ وَمَا تُحْمِلُ مِنْ أُثْمٍ وَلَا تَضَعُ
إِلَّا بِعِلْمِهِ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ أَيْنَ شُرَكَائِيَ قَالُوا
أَذْنَبْنَا قَوْلًا مَّا وَمِنَّا مِنْ شَهِيدٍ ٥٩

49. Na kyonthe kĩla mo makĩkaĩlaa mbee
kĩkamaĩ mo, ĩndĩ mo makamanya kana
vai ūkĩllo kwoo.

وَضَلَّ عَنْهُمْ مَّا كَانُوا يُدْعُونَ مِنْ قَبْلُ وَظَنُوا
مَّا لَهُمْ مِنْ فِتْنَةٍ ٦٠

50. Mŭndŭ ndanoaa nĩ kŭvoyea ūseo;
ĩndĩ ethwa ūthŭku nĩwamŭkiita,
nŭkusaa ngoo, na kwĩthwa atena
wĩkwatyo w'onthē.

لَا يَسْمُرُ إِلَّا نَسْأَنَ مِنْ دُعَاوِ الْغَيْبِ وَإِنْ مَسَّهُ الشَّرُّ
فَيُؤَسِّ قَوْلًا ٦١

51. Na ethwa Ithyĩ nĩtwamũsamĩthya tei kuma Kwitũ-ene, Itina wa thĩna *Omwe* ūla ūmũkwatĩte we, vate nzika, we akasya, '00 nũmbaĩĩte Nyie; na Nyie ndiũsanĩa kana ūla Mũthenya nũkavika ona ĩndĩ. ĩndĩ ethwa Nyie nĩngũtũngwa kwa Mwĩai wakwa, Nyie ĩndĩ, vate nzika, ngakwata maũndũ ala maseo mũno vyũ nĩ vamwe Nake We.'

Na Ithyĩ vate nzika, tũkamatavya alei maũndũ onthe ala mo meekie, na vate nzika, Ithyĩ tũkamasamĩthya mo ūsilĩlo mũmũ.

52. Na yĩla Ithyĩ twanengane ĩnee ĩolũ wa mũndũ, we nĩwĩvũthasya yo na nĩwathũkaa ūtee; ĩndĩ yĩla ūthũku wamũkiita we, asi! We e vau e mũvoyi wa mboya ndaasa.

53. Asya, 'Ndavyai Nyie, ethwa nĩ ūvoo umĩte kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho, ĩndĩ nĩmũkũlea kũwĩtũkĩla, nũũ ūla mwau mũno mbee wa ūla ūkusĩtw'e nĩ nzĩa ingĩ kũasa na Ngai Mwene Vinya W'ontho?'

54. O mĩtũkĩ Ithyĩ tũkamony'a mo Syama Sitũ iithandĩkĩla ūmĩlonĩ wa syua na kuma katĩ woo ene kũvika syoneke ūtheinĩ kwoo kana nĩ w'o. Kw'o ti kwĩanĩu kana Mwĩai waku nĩ Ngũsĩ ĩolũ wa syĩndũ syonthe?

55. Ī, kwa ūla w'o mo mena nzika ĩolũ wa kũkomana na Mwĩai woo. Ī, We vate nzika, nĩwĩthyũlũlũkĩte syĩndũ syonthe.

وَلَيْنَ أَذَقْنَاهُ رَحْمَةً مِنَّا مِنْ بَعْدِ صَرَامٍ مَسَمَتْهُ
لَيَقُولَنَّ هَذَا إِلَى وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ فَأَيُّهُ ذُو لَيْنٍ
رُجِعْتُ إِلَى رَبِّي إِنَّ لِي عِنْدَهُ لَلْخُسْفَىٰ لَكُنْتُ يَتِيمًا
الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا عَمِلُوا وَلَنُيَقِّنَهُم مِّنْ عَذَابٍ
عَلِيمٍ ⑤

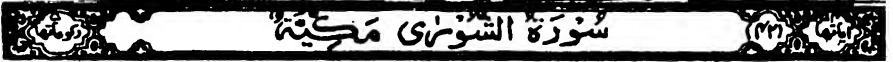
وَإِذَا أَعْمَيْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ آعْرَضَ وَنَأْبِحَانِيَةً
وَلَوْ أَنَّهُ شَرُّ فَذُو دُعَاوٍ عَرِيضٍ ⑥

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنَ عِنْدِ اللَّهِ ثُمَّ كَفَرْتُمْ
بِهِ مِّنْ أَصْلٍ مِّمَّنْ هُوَ فِي شِقَاقِي بَعِيدٍ ⑦

سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ
يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ أَوَلَمْ يَكُنْ بِرَبِّكَ أَنَّهُ
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ⑧

إِلَّا أَنَّهُمْ فِي مِرْيَةٍ مِّنْ نِّقَافٍ رَبِّهِمْ إِلَّا أَنَّهُ
يُحِيطُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطٌ ⑨

AL - SHUURAA
(Wavuanfw'e Makka)

1. Syŵtwanĩ ya Ngai Mwene
VinyaW'onthe, Ula Usũŵtwe nĩ Ūlau.
Usũŵtwe nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Haa Miim. Ula wailwe-NĩKũtañwa,
Mwĩai-Wa-Ndañā.

حَمْدٌ ②

3. 'Ain Siin Kaaf. Umanyi-W'onthe,
Wĩwi-W'onthe, Ūla Wĩna-Utonyi.

عَسَى ③

4. Usu nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe,
Mwene-Vinya, MŪĩ, avuanasya kwaku
we nũvuanĩtye kwa asu ala
maũtongoesye we.

كَذَلِكَ يُوعَى إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ
اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ④

5. Kĩla kyonthe kĩ matunĩ na ũlũ wa nthĩ
ona kĩva nĩ Kyake, na We nĩ Ūla-Wĩ-
ũlũ, Mũnene-Vyũ.

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَلِيُّ
الْعَظِيمُ ⑤

6. Matu nĩmatonya kwatũkanĩla katĩ
nũndũ wa ūkĩlĩlũ wamo; na alaĩka
nĩmamũtañā Mwĩai woo na ndañā Syake
na kwĩtya ūkeo kwa asu ala me ũlũ wa
nthĩ. Sisya! Kwa ūla w'o nĩ Ngai
Mwene Vinya W'onthe ūla Mũekanĩ-
Mũno-Vyũ, Mwene-tei.

تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْ فَوْقِهِنَّ وَالْبُلُوكُ
يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي
الْأَرْضِ أَلَا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ⑥

7. Na ta kwa asu ala meyoseaa mo-ene
asũvĩ angĩ ūtee Wake Ngai Mwene
Vinya W'onthe ekalaa amasyaĩsye mo;
na we ndwĩ mũsũvĩ ũlũ woo.

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ اللَّهُ حَفِظَ
عَلَيْهِمْ ⑦ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ⑧

8.Uu lthyi nlt00vuanIsye we Kulani kwa Kfaluva nkana we 0tonye k0kaany'a Nyinyia-wa-MIsyi,¹ na Ila I0thy0l0l0kfte; na kana we 0tonye k0makaany'a mo I0l0 wa M0thenya wa Ikomano 0la 0te nzika nthInI waw'o: kIlungu kImwe kIkekalaa nthInI wa mI0nda ya ItunI na kIlungu kIngI kIkeethwa nthInI wa Mwaki wakene.

9.Na takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nIwendie 0u, We ethwa amatwIkthiIsye mo kwIthwa mbaI Imwe; IndI We am0likasya 0la We wendaa nthInI wa Inee Yake. Na *ta kwa* eki-ma-naI, mo maikethwa na as0vfi na m0tetheesya.

10.Mo nImeyoseete *mo-ene* as0vfi angI eka We? IndI Ngai Mwene Vinya W'onthe nI We M0s0vfi 0la wa w'o. Na We n0thay00kasya ala akw'0, na We ena 0tonyi I0l0 wa syIndu syonthe.

LUKU 2

11.Na ma0nd0 ona meva ala mwIna kIvath0kany'o nthInI wamo, 0twio wamo wIkala na Ngai Mwene Vinya

¹ *Ny0mba ya mbee vy0 Ila yaakiwe kwoond0 wa kIlecelo kya 0thaithi wa Ngai Mwene Vinya W'onthe yaI 'al-kaaba' *Kaava* Ila yakItwe nthInI wa m0syi wa Makka. M0syi 00 nIw'o 0kwItwa 'umm-ul-qura' *Nyinyia-wa-mIsyi*. Uu nIkwonany'a Ond0 wIany'a vata kwa mIsyi Ila IngI na n0tonya k0tw'ika m0syi wa mbee 0la waakiwe. Und0 00 wfonany'a kana mavinda ma tene, ovand0 vau Makka wakItwe, M0syi nIwcanic kavola vakuvI na Ny0mba ya Ngai Ila yaakiwe mwambIIMlyoni nI and0 matesIkfe. And0 ma nthI nImeemanyIsye kwaka mIsyi maelekanItye wa m0syi 00. Na kwa 0u, w'o n0tonya kwItwa Nyinyia-wa-MIsyi yonthe.

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِتُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَتُنْذِرَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ لِارْتِيبِ فِيهِ قُرَيْشٌ فِي الْجَنَّةِ وَقُرَيْشٌ فِي السَّعِيرِ ۝

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يَدْخُلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمُونَ مَا لَهُمْ مِنْ قَلِيلٍ وَلَا نَصِيرٍ ۝

أَمْ أَتَّخِذُوا مِنْ دُونِي أَوْلِيَاءَ قَالَهُ هُوَ الْوَلِيُّ ۚ وَهُوَ يُحْيِي الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝

وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبِّي عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ۝

W'onthe. Asya, 'Osu nĩ We Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwĩai wakwa; Nyie nĩnĩte wĩkwatyo wakwa nthĩnĩ Wake, na Nyie nĩnĩmwelekelaa We *mavinda onthe.*

12. We nĩ Mũmbi-Ula-Mũnene wa matu na nthĩ. We nĩwoombie eĩĩ kuma katĩ wenyu na ota ũu ilĩ katĩ wa ng'ombe kwoondũ wa ũtandĩthyo wenyu. We amwingĩvĩasya inyw'ĩ vo. Vai kĩndũ ona kĩva kĩilyĩ Take We; na We nĩ Wĩwi-W'onthe, Woni-W'onthe.

13. Mbungũo sya matu na nthĩ nĩ Syake We. We amũthanthafasya kyaŭya we ũla We wendaa ona wĩva na kũmũthekevesya *kya kwa ũla We wendaa ona wĩva.* Vate nzika, We nũsyĩsĩ syĩndũ syonthe nesa vyũ.

14. We nũmwĩyĩafe inyw'ĩ mwĩao wa ndĩni ĩla wamwĩyĩafe Noa, na ĩla ithyĩ tũmĩvuanĩtye kwaku we, na ĩla twamwĩyĩafe Avalamu na Mose na Yesu, *tũkyasya*, 'Ithĩwai mũlũmĩte nthĩnĩ wa wĩwi, na mũikaanĩke nthĩnĩ waw'o. Ndĩni ĩsu nĩ mbũmũ kwa athaithi ma mĩvw'anano ĩla we ũũmetĩa mo. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩnyuvĩaa We-Mwene ũla wendaa, na nũmũtongoeasya Kwake-Mwene ũla wendaa, na nũmũtongoeasya Kwake-Mwene ũla ũmwelekelaa *We.*

15. Mo mayaavathũkana na kũaanĩka, ateo ĩtina wa ũmanyi kũmavikĩa mo, mo meekie ũu nũndũ wa kĩw'ĩu katĩ wa mũndũ na ũla ũngĩ. Na takethwa ti ũndũ wa ndeto ĩla yaĩ ĩnatongosya kuma kwa Mwĩai waku kwa ĩvinda yĩtw'ĩtwe, vate

فَاُطْرُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ
أَزْوَاجًا وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا يَذُرُكُمْ فِيهَا
لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ⑤

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَبْسُطُ الرِّزْقَ
لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ يُجِزِلُ شَيْءٌ عَلَيْهِمْ ⑥

شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِينَ
أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى
وَعِيسَى أَنْ آفِئُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ
 عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ يَجْمَعُ
إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ ⑦

وَمَا تَفَرَّقُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ
بِقِيَامِ يَوْمِهِمْ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ
إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى لَفَقَضَى بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ
أُورِثُوا الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٌ ⑧

nzika, *Uvoo* ow'o wíthwa watw'ítwe katí woo. Na vate. nzika, asu ala matwíkíthiw'e ma kútiíwa Ivuku ítina woo me nthíní wa nzika itavindíthw'a túlú wayo.

16. Mathokye Indí, *andú onthe ma nthí* nthíní wa ndíni Ino. Na we íthíwa wíyúmfísyé úndú wathíwe, ndúkaatíle mawendi moo mathúku, Indí asya, 'Nyie níníyítíkílaa Ivuku yonthe ona yíva yíla Ngai Mwene Vinya W'onthe útheetye, na nyie níníyílawe kumya útwio wa katí wenyu. Ngai Mwene Vinya W'onthe ní Mwíai waitú na Mwíai wenyu. Ithíí twína ítuvi ya mawíla maitú, nenyu mwína ítuvi ya mawíla menyu. Vai kítthokoo katí waitú nenyu. Ngai Mwene Vinya W'onthe akatúmbany'a ithíí vamwe, na Kwake We níkw'o úalúko.'

17. Na asu ala makaananíaa túlú wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ítina wa We kwítíkííka, ngaananíoo syoo ní sya mana múno mbee wa úthyú wa Mwíai woo; na ve úthatu wa Ngai túlú woo na kúkeethwa na úsilílo mwai túlú woo.

18. Ngai Mwene Vinya W'onthe ní We úla útheetye Ivuku yína w'o na útialyo ota úu. Na ní kyaú kíkáúmanyíthya we kana úla Saa wí vakuví ota múomóní?

19. Ala matawítíkílaa úla Saa, mendaa kúúkalaata, Indí asu ala mawítíkílaa, nímaúkílaa, na nímesí kana ní w'o w'o. Isúvlei! Asu ala makaananíaa túlú wa úla Saa me ívítyoní, vaasa múno.

فَلْيَذِكْ فَادْعْ وَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَقُلْ آمَنْتُ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ كِتَابٍ وَأُمِرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمُ اللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ لَا جُحَةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ اللَّهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ⑤

وَالَّذِينَ يُجَاجُونَ فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا اسْتَجَبَ لَهُ حُجَّتُهُمْ دَاحِضَةٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ⑥

اللَّهُ الَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْإِسْرَارَ وَمَا يُذَرِّكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ قَرِيبٌ ⑦

يَسْتَعْجِلُ بِهَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا وَالَّذِينَ آمَنُوا مُشْفِقُونَ مِنْهَا وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا الْحَقُّ أَلَا إِنَّ الَّذِينَ يُبَارِزُونَ فِي السَّاعَةِ لَفِي ضَلَالٍ

بَعِيدٍ ⑧

20. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ MŌuu mŭno kwa athŭkŭmi Make. We anenganae kwa ūla We wendaa. Na We nĩ Mwene-Utonyi, Mwene-Vinya.

اللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ
الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ⑩

LUKU 3

21. Ula ona wĩva wendaa ngetha ya Itunĩ, Ithyĩ nĩtŭmŭnengae wongeleku wa ngetha yake; na ūla ona wĩva wendaa ngetha ya nthĩ Ino, Ithyĩ noyo tŭmŭnengae, Indĩ. Itunĩ ndakethwa na kĩtanda.

مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ
وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَ
مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ ⑪

22. Mo mena atindany'a ta asu ma Ngai Mwene Vinya W'onthe ala metĩkĩltw'e nthĩnĩ wa ndĩni ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ūtetĩkĩltw'e? Na keka kwaĩ ndeto Yaitŭ ūtŭwa ūtwio wa mŭthya, yu ūvoo wĩthwa ūtw'itwe katĩ woo na kwa ūla wa o eki-ma-naĩ makeethwa na ūsilĩlo mwai.

أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ
بِهِ اللَّهُ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ وَ
إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ⑫

23. We ūkamona eki ma naĩ mena wia nŭndŭ wa maŭndŭ ala mo mekĩte, na maiĩ ndĩi ya kŭlea kŭmavalŭkĩla. Indĩ asu ala metĩkĩlaa na kwĩka mawĩa maseo, makeethwa uungu wa syuu sya Mĩŭnda. Namo makeethwa na kĩla kyonthe makenda me vamwe na Mwĩai woo. Usu nĩ mumo mwingĩ wa Ngai.

تَرَى الظَّالِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا كَسَبُوا وَهُوَ وَاقِعٌ
بِهِمْ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي رَوْضَةٍ
الْجَنَّةِ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ هُوَ
الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ⑬

24. Uu nĩw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmanengae ūvoo mŭseo athŭkŭmi Make ala metĩkĩlaa na kwĩka mawĩa maseo. Asya, 'Nye ndiŭmwĩtya inyw'ĩ Ituvi nŭndŭ wa w'o, ateo kana Nye nĩngŭmŭthokya inyw'ĩ kwa Ngai nŭndŭ wa wendo wa ndŭo sya mŭkaufĩ.' Na ūla ona wĩva wĩkaa kĩko

ذَلِكَ الَّذِي يَبَشِّرُ اللَّهُ عِبَادَهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ قُلْ لَا أَتَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ
فِي الْقُرْبَىٰ وَمَنْ يَقْرِفْ حَسَنَةً نَّزِدْ لَهُ فِيهَا
حَسَنًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ ⑭

kIseo, IthyI tūmūnengae we wongeleku wa ūseo nthInI wa w'o. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nI Mūekanfi-Mūno-Vyū, MwItfIkli-Mūno Vyū.

25. Mo maasya, 'We nūseŭvItye ŭvūngŭ ūlū wa Ngai Mwene Vinya W'onthe? Takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nIwendie ūu. We ethwa asiIle ngoo yaku. IndI Ngai Mwene Vinya W'onthe nūvetangaa ŭvūngŭ na nūetae w'o kwa Mfao Yake. Vate nzika, We nIwIsI nesa vyū maūndū ala me nthInI wa ithūi.

26. Na We nI ūla wItfIkIlaa wIlo kuma kwa athŭkŭmi Make, na We nūkeaa naI. Na We nIwIsI ūndū inyw'I mwIkaa.

27. Na We nIwItfIkIlaa *mboya* sya asu ala metfIkIlaa na lwIka mawIa maseo, na We nūmanengae mo matuvi kwa mumo Wake; na ūlū wa alei, mo makeethwa na ūsillo mwai.

28. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe akaingIvya kyaŭya kwa athŭkŭmi Make, mo nImatonya kwaa matŭ ūlū wa nthI; IndI We atheeasya kwIlanana na kIthimo kIla *kIlanIe* ūndū We wendaa. Vate nzika, We nI We Umanyi-W'onthe, Woni-W'onthe kwa athŭkŭmi Make.

29. Na We nI We ūla ūtheeasya mbua Itina wa kwIyItŭka kwoo, na We nūnyaItkasya tei Wake. Na We nI MūsŭvI, WaItIte-NI-KŭtaIwa.

30. Na katI wa Syama Syake nI kŭmbwa kwa matu na nthI, na *kwa* syŭmbe ila syI

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا فَإِنْ يَشَأْ اللَّهُ
يَحْتَمِلْ عَلَى قَلْبِكَ وَيَخْلُ اللَّهُ الْبَاطِلَ وَيُخْلِ الْحَقَّ
يَكَلِّمُهُ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ⑤

وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو
عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ⑥

وَيَسْتَجِيبُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَيَزِيدُهُمْ
مِنْ فَضْلِهِ وَالْكَافِرُونَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ⑦

وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ
وَلَكِنْ يُنْزِلُ بِقَدَرٍ مِمَّا يَشَاءُ إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ
بَصِيرٌ ⑧

وَهُوَ الَّذِي يُنْزِلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا
وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَيِّدُ ⑨

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا

thayū ona syīva ila We winyaŋkītye
nthīnī wasyo syeīf. Na We E-na ūtonyi
wa kūsyūmbany'a syo yīla We wenda.

فِيهِمَا مِنْ دَابَّةٍ وَهُوَ عَلَىٰ جَنبِهِمَا إِذَا يَشَاءُ
قَدِيرٌ ۝

LUKU 4

31.Na Ivuso Ithūku ona yīva yīla
yīmūkwataa inyw'I, nūndū wa maūndū
ala moko menyu mekīte inyw'I-ene. Na
We nūkekaa naīsyenyu mbingī.

وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ
وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ ۝

32.Na inyw'I mūitonya kūsiīla walany'o
wa Ngai Iūlū wa nthī; ona mūi na
mūnyanya kana mūtetheesya ūtee wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe.

وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ ۚ وَمَا لَكُمْ
قِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ۝

33.Na katī wa Syama Syake nī ngalawa
ila iendelaa ūkanganī iilyī ta mīthya
ya īlma:

وَمِنْ آيَاتِهِ الْجَوَارِ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ ۝

34.We akenda, nokūŋgamyā kīseve
kīkaūngama ki kīkaeka kūkūsyā Iūlū
waw'o ūkanga--- nthīnī wa ūndū ūsu,
vate nzika, ve Syama kwa kīla mūndū
mūmīsyā mūno na ūtūngaa mūvea.

إِنْ يَشَأْ يُسْكِنِ الرِّيحَ فَيَظْلَلْنَ رَوَاكِدَ عَلَى ظَهْرِهِ
إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ۝

35.Kana We nūtonya kūsyānanga syo
nūndū wa maūndū ala andū mekīte--īndī
We nūkekaa naīmbingīsyoo---

أَوْ يُوقِفَهُنَّ بِمَا كَسَبُوا وَيَعْفُ عَنْ كَثِيرٍ ۝

36.Na We nūmanangaa mo nīkana asu
ala makaananīaa Iūlū wa Syama sya
Ngai Mwene Vinya W'onthe matonye
kūmanyā kana mo mai na wīvithio.

وَيَعْلَمَ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِنَا مَا لَهُمْ مِنْ
مُجِيبٍ ۝

37.Na kyonthe ona kīva kīla inyw'I
mūnengetwe no kyaūya kya īvinda
nthīnī wa thayū ūū, īndī kīla kī na Ngai
Mwene Vinya W'onthe nī kīseango na
nīkīkalaa mūno kwa asu ala metīkīlaa na
kwia wīkwatyo woo kwa Mwīai woo,

مَّا أَوْتِيْتُمْ مِنْ شَيْءٍ مِّنَّا عَنِ الْحَيَوَاتِ ۚ الَّذِينَ
وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِّالَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ
رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ۝

38. Na ala mevathanaa na naŋ ila mbai mŭno na mawathavu, na yŋla mo mathata, maekeaa,

وَالَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبِيرَ الْإِفْهِمِ وَالْفَوَاحِشِ وَإِذَا مَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ ﴿٣٨﴾

39. Na asu ala mamwŋthukŋasya Mwŋai woo, na malŭlŭmŋasya Mboya, na ala maŭndŭ moo matusawa kwa nzŋa ya kwŋw'ana mo ene, na ala maumasya kafi wa syŋndŭ ila ithyŋ tŭmanengete,

وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٣٩﴾

40. Na asu ala, yŋla naŋ yeekwa ŋlŭ woo, mesiŋŋaa mo ene.

وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْصَبُونَ ﴿٤٠﴾

41. Na Ndŋvi ya Őkite nŋ Őkite wŋana ota Ősu, ŋndŋ ūla ona wŋva ūekeaa na kŋko kyake kŋiete ūalyŭko, ŋtuvi yake yŋna Ngai Mwene Vinya W'onthe. Vate nzika, We ndamendete eki-ma-naŋ.

وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿٤١﴾

42. ŋndŋ vai ūthŭku kwa asu ala mesiŋŋaa ŋtina wa kŭvŋŋw'a.

وَلَمَّا نَتَصَرَّ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولَٰئِكَ مَا عَلَيْهِمْ مِنْ سَبِيلٍ ﴿٤٢﴾

43. Mŭtŋ wŋ kwa ala tŭ mamavŋŋasya andŭ na makŋtw'ŋka mbaa matŭ ŋlŭ wa nthŋ matena wŋanŋu. Asu nŋmo makakwata ūsilŋlo wŋ woo.

إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤٣﴾

44. Na we ūla wŋna ūmŋŋsyo, na ūekeaa, ūsu vate nzika, nŋ ūvoo wa kŋthing'ŋsyo kŋnene kŋ vinya.

وَلَمَّا صَبَرُوا وَغَفَرْنَا بَرًّا ذَلِكَ لِمَنْ عَزَمَ الْأُمُورَ ﴿٤٤﴾

LUKU 5

45. Na we ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmŭtw'ŵaa wa kwaa, vai mŭmŭsŭvŵi ūtina wa ūu, na ūkamona eki-ma-naŵi, yŵla makawona ūla Mwaki, maikŭlya, 'Ve nzŵa ona yŵa ya kŭsyoka?'

وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ وَائِيٍّ مِنْ بَعْدِهِ
وَتَرَى الظَّالِمِينَ لَنَا رَأَوْا الْعَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ
إِلَى مَرَدٍّ مِنْ سَبِيلِ ۝

46. Na we ūkamona mo maetetwe mbee waw'o Mwaki, makumanŵtye metho moo nŭndŭ wa nthoni, makŵng'ethesya masonokete. Na asu ala metŵkŵlaa makasya, 'Ow'o' ene wasyo nŵi ala meyanangaa mo ene na mŵsyŵi yoo Mŭthenyanŵi wa ūthayŭŭkyo. 'Sisyai! alei makatiwa nthŵnŵi wa ūsilŵlo wa kwŵkalaa.

وَتَرَاهُمْ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا خَشِيعِينَ مِنَ الدِّنَارِ
يُنظَرُونَ مِنْ طَرَفٍ خَفِيٍِّّ وَقَالَ الَّذِينَ آمَنُوا
إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيَهُمْ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَلَا إِنَّ الظَّالِمِينَ فِي عَذَابٍ مُقِيمٍ ۝

47. Na mo mai na aietheesya ma kŭmatethya ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmŭtw'ŵaa wa kwaa, vai nzŵa yake ona vanini.

وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ أَوْلِيَاءَ يَنْصُرُهُمْ مِنْ دُونِ
اللَّهِ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ سَبِيلٍ ۝

48. Ithukŵsyeyi Mwŵai wenyu mbee wa ūtanavika mŭthenya ūla ūtwio wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūtakathŭkŵka. Vaikethwa wŵvitho wenyu mŭthenyanŵi ūsu, ona vaikethwa kwoondŭ wenyu nzŵa ya kŭkaŵa.

إِذْ يَتَّبِعُوا لِارْتِكَابِكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدٍّ
لَهُ مِنَ اللَّهِ مَا لَكُمْ مِنْ مَلْجَأٍ تَوَمَّيذٍ وَمَا لَكُمْ
مِنْ تَكْوِينٍ ۝

49.Indĩ ethwa mo nĩmekũalyũka mathi,
Ithyĩ tũikũtũmĩte wĩthwe mũsũvĩi tũlũ
woo. Wĩa waku no kũvikya ũtũmane tũ.
Na ow'o, yĩla Ithyĩ twamũsamĩthya
mũndũ tei kuma Kwitũ nĩũtanĩaa. Indĩ
ethwa ũthũku nĩwamũvalũkĩla mũndũ
nũndũ wa meko moo ala moko moo
matongoisye kwĩka, Indĩ sisya! Mũndũ
nde mũvea.

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِظًا إِنْ عَلَيْنَا
رِالَ الْبَلْعِ وَإِنَّا إِذَا أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً فَجَرَحَ
بِهَا وَإِنْ نُبْهِمُ سَيِّئَةً نَبَا قَدْ مَتَّ أَيْدِيهِمْ
فَإِنَّ الْإِنْسَانَ كَفُورٌ ﴿٥٠﴾

50.Usumbĩ wa matu na nthĩ nĩ wa Ngai
Mwene Vinya W'onthē. We ombaa kĩla
wendaa. We amanengae syana sya eĩtu
ala wendaa, na amanengae aaana ma
ivĩsĩ ala wendaa;

لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ
يَهْبُ مِنْ يَشَاءُ إِنَّمَا تَرِيَهُمْ لِسِنَ يَشَاءُ
الذُّكُورُ ﴿٥١﴾

51.Kana We nũmavulanasya aũme na
aka; na We amũtũngaa ngũngũ ũla We

أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَّا نَفْعَلُ مَا نَشَاءُ
عَقِينَا إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ﴿٥٢﴾

wendaa. Vate nzika, We nĩ Wĩwi-
W'onthe, Mwene-Utonyi.

52.Na ti Tŭlŭ wa mŭndŭ Ngai Mwene
Vinya W'onthe kŭneena nake ateo kwa
nzĩa ya ŭvuan'y'o kana ƙtina wa tŭtŭ kana
kŭtŭma Mŭtŭmwa wa kŭvuan'ſya andŭ
maŭndŭ kwa mwĩao Wake ūndŭ We
wendaa. Vate nzika, We E-Tŭlŭ-Mŭno,
Mŭĩ.

53.Na ūu nĩw'o Ithyĩ tŭŭvuan'ſye we
Ndeto kwa mwĩao Witŭ. We
ndwaamanyā Ivuku yaĩ yaŭ, ona kana
mŭĩkĩlonĩ wĩva, ƙndĩ Ithyĩ tŭŭtw'ƙĩthĩtye
ŭvuan'y'o ta kyenĩ kĩla Ithyĩ
tŭmatongoeasya athŭkŭmi Maitŭ nakyo
kwĩanana nondŭ Ithyĩ twendaa. Na kwa
ŭla w'o, we ŭmatongoeasya mbaa andŭ
nzĩanĩ ƙla ya w'o.

54.Nzĩa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe,
ŭla kĩla kyonthe ona kĩva kĩ Tŭlŭ wa
nthĩ na kyonthe ona kĩva kĩ matunĩ nĩ
Kyake. Sisyai! Maŭndŭ onthe
matungawa kwa Ngai Mwene Vinya
W'onthe.

وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ
وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بَرْدًا فِيهِ
مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلَىٰ حَكِيمٍ عَمِيمٍ ﴿٥٢﴾

وَكَذَٰلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ
تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِنْيَانُ وَلَٰكِنْ جَعَلْنَاهُ
نُورًا نَهْدِي بِهِ مَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ
لَتَهْدِي إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٣﴾

صِرَاطِ اللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
﴿٥٤﴾ أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ ﴿٥٥﴾

سُورَةُ الزَّكْرِفِ مَكِّيَّةٌ

AL – ZUKHRUF
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

2. Haa Miim. *Waĩĩtwe-Nĩ-Kũtaĩwa,*
Mwĩai-Wa-Ndaĩa.

3. Nĩĩvĩta na Ivuku yĩ yĩvũanasya na
kũvathũkany'a maũndũ ũtheinĩ,

4. Ithyĩ nĩtũmĩtheetye Kulani na
kĩthyomo kĩtheu na kĩlũngalu nĩkana
inyw'ĩ mũtonye kũmanya.

5. Na vate nzika, yĩ *ũũvĩonĩ* vamwe
Naitũ nthĩnĩ wa Nyinyia-Wa-Ivuku, ¹*
yĩtaĩĩku na yusũtwe nĩ ũĩ.

6. Ithyĩ ĩndĩ tũkaumya Kĩlilikany'a kuma
kwenyu *inyw'ĩ*, tũekane *nenyu* nũndũ
inyw'ĩ mwĩ andũ anangi?

7. Na nĩ Athani meana ata ala Ithyĩ
twamatũmie katĩ wa andũ ma tene!

8. Na vayaaũka Mwathani kwoo ona
vanini ateo mo nĩmamũvũthisye.

9. Na Ithyĩ nĩtwamanangie asu ala maĩ na
vinya wa kũũmya mbee wa aa, na

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

حَمْدٌ ②

وَالْكِتَابِ الْبَيِّنِ ③

إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ④

وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلَى حَكِيمٌ ⑤

أَفَنَضْرِبُ عَنْكُمُ الذِّكْرَ صَفْحًا أَنْ كُنْتُمْ قَوْمًا مُسْرِفِينَ ⑥

وَكَمْ أَرْسَلْنَا مِنْ نَبِيِّ فِي الْأَوَّلِينَ ⑦

وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ⑧

فَأَهْلَكْنَا أَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا وَجَعَلْنَا مَثَلُ الْأَوَّلِينَ ⑨

¹ *'umm-ul-kitab' nyinyia wa ĩvuku nĩyĩandĩkĩtwe
kaingĩ nthĩnĩ wa kĩlungu kya mbee kya Kulani
Ntheu 'Al-Faatiha' ĩla ta mbeũ yĩna momanyisyo
on the ma mwambĩĩĩĩyo na mĩkalo ya Kulani. ĩndĩ
vaa veoneka vaiwetwa ũvoo wa kũandĩkwa kwa
ĩvuku ĩtheu yĩla kũndũ kũmwe kũũũĩwe vamwe
na Ngai, nthĩnĩ wa ithimo ĩla itathimĩka kwa usũu
nĩ mũndũ.

ngelekany'o ya and0 ma tene nĩvĩĩte mbee.

10. Na we ūkamakūlya, 'N00 ūla woombie matu na nthĩ?' Mo vate nzika makwĩa, nĩ ūla-Wĩ-Vinya, Ngai Mūmanyi-Wa-Syonthe, nĩwasyūmbie syo.

وَالَّذِينَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
يَقُولُونَ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ⑩

11. We, ūla ūm0tw'ĩkĩthĩsyē inyw'ĩ nthĩ kwĩthwa ūkomo, na nūseūvĩtye tūsĩla nthĩnĩ wayo, nĩkana inyw'ĩ mūtonye kūatĩla nzĩla ūla ndūngalu.

الَّذِينَ جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَجَعَلَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ⑪

12. Na ūla ūtheeasya kĩw'ū kuma matunĩ na kĩthimo kĩanĩe, na ĩndĩ ĩthyĩ nĩtūmĩthayū0ukasya nthĩ yĩ ngw'0; ota ūu inyw'ĩ mūkathayū0kw'a'

وَالَّذِينَ نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَنشَرْنَا بِهِ بَلْدَةً مَّيْتًا ۚ لَذَلِكَ تُخْرَجُونَ ⑫

13. Na ūla ūmbĩte nyamū ĩlĩ-ĩlĩ sya kĩla mūthemba, na We nūmūseūvĩsyē inyw'ĩ ngalawa na ng'ombe *nyamū* ĩla imwe imūkuaa.

وَالَّذِينَ خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ الْفُلْكِ وَالْأَنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ ⑬

14. Nĩkana inyw'ĩ mūtonye kwĩkala mūlūmĩte tūlū wa mĩongo yasyo, na ĩndĩ, yĩla mūsyĩkalĩle mūlūmĩte tūlū, inyw'ĩ mūtonye kūlilikana ĩnee ya Mwĩai wenyu, na kwasya, 'Nĩ Mūtheu We ūla ūtw'ĩw'ĩthĩsyē nyamū ĩi, na *ithyĩfene* tūyaĩ tūtonya kwivoovya ĩthyĩ ene.

لِيَسْتَوُوا عَلَى ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَنَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ ⑭

15. 'Na kwa Mwĩai waitū vate nzika ĩthyĩ tūkasyoka.'

وَرَأَى إِلَى رِبِّنَا لِنُقَلِّبُونَ ⑮

16. Na mo mamatw'ĩkĩthasya amwe ma athūkūmi Make kwĩthwa kĩlungu kĩmwe

وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْأً ۚ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ
بِخَبْرَيْنِ ⑯

Kyake We. Ow'o mündü nŵiyonanŵtye
kwŵthwa ate müvea.

LUKU 2

17. We osete syana sya eŵtu kuma katŵ wa
ila We ümbŵte, na akamütaŵŵthya inyw'ŵ
na syana sya ivŵŵŵ?

أَمَّا تَخَذُوا مَثَاقِي بَنِي وَأَصْفَحْكُمْ بِالْبَنِينَ ۝

18. Indŵ yŵla we ümwe woo watavw'a
üvoo wa ündü we ümwosaa Ngai
Mwene Vinya W'onthe, Ngai-Wa-Ulau,
üthyü wake nütukaa na akyusüwa nŵ
üthatu.

وَإِذَا يَشَرَ أَحَدُهُمْ بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمَنِ مَثَلًا
ظَلَّ وَجْهُهُ مُسَوَّدًا وَهُوَ كَظِيمٌ ۝

19. Inyw'ŵ mwŵmütüngŵŵthya nŵ wa Ngai
Üla üeewe katŵ wa mathaa na mawanake,
na Üla üte mütheu ngaananŵŵŵ?

أَوَمَنْ يُنَشِّؤُا فِي الْحِلْيَةِ وَهُوَ فِي الْخِصَامِ غَيْرُ
مُبِينٍ ۝

20. Namo mamatusaa alaŵka ala nŵ
athükümi ma Ngai-Wa-Ulau, ta aka. Mo
mena üküŵŵ wa kümbwa kwö? Indŵ
üküŵŵ woo ükaandŵkwa, namo
makaküŵŵ'a.

وَجَعَلُوا السَّيِّئَةَ الَّتِي هُمْ عَبْدُ الرَّحْمَنِ إِنَاءًا
أَنَّهُمْ وَآخِلَهُمْ سَكَنُ شَهَادَتِهِمْ وَيُنشَرُونَ ۝

21. Namo maasya, 'Kethwa Ngai-Wa-
Ulau nŵwendie üu, ithyŵ tüyŵthwa
twamathaithie mo.' Mo mai na ümanyi
ona wŵwa wa üu ona vanini. Mo mai
ündü mekaa ateo kütaŵŵthya tü.

وَقَالُوا لَوْ شَاءَ الرَّحْمَنُ مَا عَبَدْنَاهُمْ مَا لَهُمْ
بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ۝

22. Ithyŵ nŵtömanengete mo Maandŵko
Matheu mbee wa aa, nŵkana methwe
mamalümŵtye?

أَمْ أَنَبَّاهُمْ كِتَابًا مِنْ قَبْلِهِ فَهُمْ بِهِ مُسْتَسْكِرُونَ ۝

23. Aiee, mo maasya, 'Ithyŵ tweethŵie
maaŵthe maitü maatŵŵe nzŵla na, ithyŵ
tütongoew'e nŵ nyaŵŵ syoo.'

بَلْ قَالُوا إِنَّا وَجَدْنَاهُم مُّشْرِكِينَ وَإِنَّا عَلَىٰ الْفُرْقَانِ
مُقْتَدِرُونَ ۝

24. Na üu nŵw'o kwŵŵhŵŵŵwe küŵŵŵŵ
mavinda onthe kana Ithyŵ tütümütümaa

وَكَذَلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ

Múkaanany'a ona wíwa mbee waku kwa mÚsyí ona wíwa Indí athw'ii mayo maisye: 'Ithyí tweethíie maa-Úmae maitÚ maatíie nzíá; na ithyí tÚatíie nyaíí syoo.'

إِنَّا قَالُ مُتَرَفُّوهُمَا إِنَّا وَجَدْنَا أَبَاءَنَا عَلَىٰ أَفْثَةٍ
إِنَّا عَلَىٰ أَثَرِهِمْ مُقْتَدُونَ ﴿١٥﴾

25. *Múkaanany'a woo* amakúlya, 'Ata! Ona ethwa nyie nímÚetee Úvoo mÚseo mbee wa Úla mweethíie maa-Úmae menyu maatíie?'

قُلْ أَوَلَوْ جِئْتُكُمْ بِأَهْدَىٰ مِمَّا وَجَدْتُمْ عَلَيْهِ
أَبَاءَكُمْ قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ﴿١٥﴾

26. Kwa Úu, Ithyí nítweaníísyee Úívaníísyoo kuma kwoo. Sisyai Indí mÚminÚkílyo wa asu mamaleile *AtÚmwa* ÚndÚ wailyí!

فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَنْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الْمُكَذِّبِينَ ﴿١٦﴾

LUKU 3

27. Na *lilikanai* yíla Avalamu wamÚtavisye Íthe wake ana andÚ make: Nyie *níngwivÚthya* ila syonthe inyw'í mÚthaithaa,

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبْنَيْهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاءٌ
مِّمَّا تَعْبُدُونَ ﴿١٧﴾

28. 'Ateo Úla wambÚmbie Nyie, na vate nzika, akandongoesya Nyie.'

إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ ﴿١٨﴾

29. Na we amítÚngíthasya ndeto Íno ta wano wa kwíkáláa kwa andÚ ala masyokie kÚka Ítina, níkana mo mamwelekele *Ngai*.

وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقْبِهِ لَعَلَّهُمْ يَُرْجَعُونَ ﴿١٩﴾

30. Aiee, Indí Nyie nínametíkíílilye mo na maaíthe moo Útanu wa *kavinda* kÚvika yíla w'o wamavikíie na MÚtÚmwa Úla Úvuanasya *UtÚmane Wake*.

بَلْ مَتَّعْتُ هَؤُلَاءَ وَأَبَاءَهُمْ حَتَّىٰ جَاءَهُمُ الْحَقُّ
وَرَسُولٌ مُّبِينٌ ﴿٢٠﴾

31. Indí yíla w'o wamavikíie maisye, 'Úú ní Úoi, na ithyí nítÚkÚlea.'

وَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ وَإِنَّا بِهِ
كَافِرُونَ ﴿٢١﴾

32. Namo makÚlasya, 'Ntkí Kulani Íno ndítheetw'e kwa andÚ amwe anene ma mÍsyí Íno yelí?'

وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَىٰ رَجُلٍ مِّنَ الْقَرْيَتَيْنِ
عَظِيمِ ﴿٢٢﴾

33. Mo nĩ mo makanyaĩĩkya tei wa Mwĩai waku? Ithyĩ Nithyĩ tũnyaĩĩkasya katĩ woo mĩkalĩle yoo nthĩnĩ wa thayũ ũũ wa yu, na Ithyĩ nĩtũmokĩlasya amwe moo ũũũ wa ala angĩ kwa ivĩla, Indĩ ũũ ũtw'ĩkaa amwe moo kũmasumbĩka ala angĩ. Na tei wa Mwĩai waku nĩ mũseo kũvĩta syĩndũ ila mo mombanasya.

أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا حِزْبًا وَرَحِمْتَ رَحِيمَ رَبِّكَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْعُونَ ۝

34. Na takethwa andũ *onthe* ma nthĩ mayaaĩthĩwa me ma mbaĩ ĩmwe, Ithyĩ twĩthwa twamanengie ala matamwĩtkĩlaa Ngai-Wa-Ulau, iala sya vetha sya nyũmba syoo na mbaasya sya vetha sya kũĩsaa ũũũ;

وَلَوْلَا أَنْ يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً لَجَعَلْنَا لِنِ يَكْفُرُ بِالرَّحْمَنِ لِيُوبِيتَهُمْ سُقْمًا مِنْ فَضْرِ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ ۝

35. Na mĩomo ya vetha ya nyũmba syoo, na mĩto ya vetha, ĩla mo matonya kwaĩla.

وَالْيُوبِيُّتَهُمْ أَبْوَابًا وَسُرَرًا عَلَيْهَا يَكُونُونَ ۝

36. Na syĩndũ *ingĩ* sya wanake. Indĩ isu syonthe no mana ateo no syĩndũ sya kwĩtanĩthya okwa *kavinda* nthĩnĩ wa thayũ wa nthĩ ĩno tũ. Na Itunĩ vamwe na Mwĩai waku nĩ kwoondũ wa ala alũngalu.

وَرُحُفًا وَإِنْ كُلُّ ذَلِكَ لَمَّا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۝ وَالْآخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ ۝

LUKU 4

37. Na ũla ũalyũkaa akaeka kũmũlilikana Ngai-Wa- ũlau, Ithyĩ nĩtũmwĩle Satani ũla ũtw'ĩkaa mũtindany'a wake.

وَمَنْ يَقْسُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ يَقْتَضِ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ ۝

38. Na vate nzika, mo nĩmamasĩĩlaa nzĩla ya Ngai, Indĩ mo masũanĩaa kana nĩmatongoew'e nesa;

وَأَنَّهُمْ لِيَصَدُّوهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَمْسُحُونَ أَنفُسَهُمْ مَهْتَدُونَ ۝

39. Kũvika, yĩla ũmwe wooka Kwitũ, akĩmũtavya mũtindany'a wake, takethwa katĩ wakwa naku nĩvethwa na ũasa

حَتَّى إِذَا جَاءَنَا قَالَ لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعْدُ الْمَشْرِقَيْنِ فَيَمْسُ الْقَرِينُ ۝

wfana Umflon! Nĩ mŭtindany'a
mŭthŭku ata we!

40. Itina wa kwfka mothŭku tondŭ inyw'i
mweekie, kwfthwa mwĩ atindany'a
kwenyu kŭtiĩ na ũuno kwenyu nthĩnĩ
wa ũsilĩlo ũmŭnthĩ nŭndŭ inyw'i
nĩmweekie mavĩtyo.

41. We ĩndĩ, nŭtonya kŭmwĩw'ĩthya ũla
ŭte matŭ, kana kŭkĩtongoesya kĩlalinda
kana ũla wĩ nthĩnĩ wa ĩvĩtyo
yĩyonanĩtye?

42. Na Ithĩ tŭkaŭveta we kuma katĩ
woo, vate nzika, Ithĩ tŭkeanĩsya
ũvanĩsyo kuma kwoo.

43. Kana Ithĩ tŭkakwony'a we maŭndŭ
ala twamathie mo; nŭndŭ vate nzika,
Ithĩ twĩna ŭtonyi mwĩanũ ĩlũ woo.

44. Kwa ũu, we kwata ũlŭmĩtye maŭndŭ
ala mavŭanĩtw'e kwaku; nŭndŭ we wĩ
nzĩanĩ ĩla ya w'o.

45. Na, kwa ũla w'o, nĩ ũlilikany'o
kwaku we na kwa andŭ maku, na inyw'i
mŭkeetwa mŭkasŭngĩe.

46. Na makŭlye asu katĩ wa Atŭmwa
Makwa ala Ithĩ twamatŭmie mbee
waku, Ithĩ nĩtwanyuvie ngai ingĩ ona
syĩva ŭtee wa Ngai-Wa-Ulau,
ithaithawe?'

LUKU 5

47. Na Ithĩ nĩtwamŭtŭmie Mose ena
Syama Situ, kwa Valao na anene make,
nake asya, 'Vate nzika, Nyie nĩ
Mŭtŭmwa wa Mwĩai wa nthĩ syonthe.'

48. ĩndĩ yĩla we wookie kwoo na Syama
Sitŭ, sisya! Mo nĩmaithekekie.

49. Na Ithĩ tŭyaamony'a Kyama ateo
kĩla kĩnene *kyaatĩe* mbee kĩvw'anene
nakyo, na Ithĩ nĩtwamakwatie mo na
ũsilĩlo nĩkana matonye kŭtwelekel
Ithĩ.

وَلَنْ يَنْفَعَكُمْ الْيَوْمَ إِذْ ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَكُمْ فِي الْعَذَابِ
مُشْتَرِكُونَ ﴿٤٠﴾

أَفَأَنْتَ تَسْمِعُ الصَّمَّ أَوْ تَهْدِي الْعُمْى وَمَنْ كَانَ
فِي صُلْبٍ مُبِينٍ ﴿٤١﴾

فَأَمَّا نَذَبْتَ بِكَ فَأَنَا مِنْهُمْ مُنْتَقِمُونَ ﴿٤٢﴾

أَوْ نُرِيكَ الَّذِي وَعَدْنَاهُمْ فَأَنَا عَلَيْهِمْ مُقْتَدِرُونَ ﴿٤٣﴾

فَأَسْمِعْكَ بِالَّذِي أَوْحَى إِلَيْكَ إِنْكَ عَلَى صِرَاطٍ
مُسْتَقِيمٍ ﴿٤٤﴾

وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَكَ وَلِقَوْمِكَ وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ ﴿٤٥﴾

وَسْأَلُ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا أَجَعَلْنَا
مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِلَهًا يُعْبَدُونَ ﴿٤٦﴾

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ
فَقَالَ إِنِّي رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٧﴾

فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِآيَاتِنَا إِذْ هُمْ فِيهَا يَضْحَكُونَ ﴿٤٨﴾

وَمَا نُرِيهِمْ مِنْ آيَةٍ إِلَّا هِيَ أَكْبَرُ مِنْ أُخْتِهَا وَ
أَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٤٩﴾

50. Na mo mamwŵa, 'Ame we mŵoi ū, tŵoyee ithyŵi kwa Mwŵai waku, kwŵanana na ūtianŵo ūla We watianŵe naku: na indŵi ithyŵi nŵtŵkwŵtŵkŵla ūtongoi.'

51. Indŵi yŵla Ithyŵi twamavetangŵie ūsilŵlo, sisya! Mo nŵmaanangie ndeto yoo.

52. Na Valao nŵwatavanisye katŵi wa andŵ make *akyasya*, 'Inyw'ŵi andŵ makwa, w'o ūsumbŵi wa Misili ti wakwa na mbŵsŵi ii ivŵtŵlaa uungu wakwa? Inyw'ŵi indŵi, nomŵkwona?

53. Aiee, Nyie nŵ mŵseo kwŵi *mŵndŵ* ū ūte wa kŵnengwe ndaŵa na ūtatonya kwŵtavany'a *we-mwene* nesa.

54. 'Na we aieete kŵnengwe itanga sya thaavu nŵkŵi, kana alaŵka makauma ŵtina wake maatŵanŵe?'

55. Uu nŵw'o we wamatumanisye andŵ make namo mamwŵw'a. Ow'o, mo maŵ andŵ athŵku.

56. Kwa ūu, yŵla mo mookŵlilye ūthatu Wakwa, Ithyŵi nŵtweanŵsye ūŵvanŵsyo kwoo, na nŵtwamanyw'ŵthisye kŵw'o onthe.

57. Na Ithyŵi nŵtwamatw'ŵkŵthisye mo ta wano, na ngelekany'o kwa nzyawa ila ikoka.

LUKU 6

58. Na yŵla mwana wa Malia wawetwa ta ngelekany'o, asi! Andŵ maku mokŵlasya kŵlonzo;

59. Na mo maasya, 'ngai sitŵ nŵsyo nzeo mbee kana nŵ we?' Mo maikŵweteaa ūndŵ ū ūte *kwoondŵ* wa ngaananŵo. Aiee, mo nŵ andŵ ma ngusanŵsyo.

وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الشَّجَرُ ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عِندَكَ
إِنَّا لَمُهْتَدُونَ ﴿٥٠﴾

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الْعَذَابَ إِذَا هُمْ يَنْكُتُونَ ﴿٥١﴾
وَنَادَىٰ فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ قَالَ يَاقَوْمُ أَلَيْسَ لِي
مُلْكٌ مِّصْرَ وَهَذِهِ الْأَنْهَارُ تَجْرِي مِن تَحْتِي أَفَكُلَّ
تَبْصِيرُونَ ﴿٥٢﴾

أَمَ أَنَا خَيْرٌ مِّنْ هَٰذَا الَّذِي هُوَ مِثْلُي وَلَا يُكَادُّ
يُبِينُ ﴿٥٣﴾
فَلَوْلَا أَلْقَىٰ عَلَيْهِ آسُورَةٌ مِّنْ ذَهَبٍ أَوْ جَاءَ مَعَهُ
الْمَلِيكَةُ مُقَرَّنِينَ ﴿٥٤﴾
فَأَسْتَحَفَّ قَوْمَهُ فَأَطَاعُوهُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٥٥﴾
فَلَمَّا أَسْفَوْا انْتَقَبْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥٦﴾

فَجَعَلْنَاهُمْ سَلَفًا وَمَثَلًا لِّلْآخِرِينَ ﴿٥٧﴾

وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ مَثَلًا إِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ
يَصُدُّونَ ﴿٥٨﴾

وَقَالُوا إِلٰهِنَا خَيْرٌ أَمْ هُوَ مَا صَرَفْنَاهُ لَكَ إِلَّا لِجَدَلٍ
بَلْ هُمْ قَوْمٌ خَوْفُونَ ﴿٥٩﴾

60. We aĩ mũthũkũmi Waitũ tũ ūla Ithĩĩ twamũnengie ĩnee Yitũ, na twamũtw'ĩkĩthya we ta ngelekany'o kwa Aana-Ma-Isilaeli.

61. Na takethwa Ithĩĩ nĩtwendie ūu, Ithĩĩ twaĩ tũtonya kũmatw'ĩkĩthya amwe menyu alaĩka ĩũũũ wa nthĩ kwĩthwa aĩĩwa *mayo*.

62. ĩndĩ nĩw'o, we nĩ ūvano wa ūla Saa.^{2*} Kwa ūu, ndũkethwe na nzika ĩũũũ wa w'o, ĩndĩ mbikĩlai Nyie. Ino nĩyo nzĩa ĩla ya w'o.

63. Na mũikamũeke Satani amũsĩĩe inyw'ĩ. Vate nzika, we nĩ mũmaitha wĩyonanĩye kwenyu.

64. Na yĩla Yesu wookie ena mokũsĩ matheu, aisye, 'Nyie nũkĩte vala mũĩ inyw'ĩ nĩna ūĩ na kũmũtheesya maũndũ amwe ala inyw'ĩ mũvathũkanĩaa, kwa ūu, mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe na mbĩw'ei Nyie.

65. Ow'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwĩai wakwa na Mwĩai wenyu. Kwa ūu, mũthaithei We. Ino nĩyo nzĩa ĩla ya w'o.'

66. ĩndĩ nguthu nĩsyavathũkanganie katĩ wasyo. Kwa ūu, woo nĩ wa eki-ma-naĩ nũndũ wa ūsĩĩũũ wa mũthenya ūla mwai.

إِنَّ هُوَ الْأَعْبَدُ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مِثْلًا لِّبَنِي إِسْرَءِيلَ ۝

وَلَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَا مِنْكُمْ مَلَائِكَةً فِي الْأَرْضِ يَخْلُقُونَ ۝

وَإِنَّهُ لَوَعْلَمُ السَّاعَةِ فَلَا تَمْتَرُنَ بِهَا وَاتَّبِعُونِ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ۝

وَلَا يَصُدُّكُمْ الشَّيْطَانُ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ۝

وَلَمَّا جَاءَ عِيسَى بِالْبَيِّنَاتِ قَالَ قَدْ جِئْتُكُمْ بِالْحِكْمَةِ وَلِأُبَيِّنَ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلَفُونَ فِيهِ ۚ

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاطِيعُوا ۝

إِنَّ اللَّهَ هُوَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ۝

فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْبُيُوتِ ۝

² *Ndeto ĩno 'Al-Saa'h' ūla Saa na ūalyũĩĩtwe ta saa na yaĩĩte nĩ kũmanyĩka tondũ yĩandĩkĩtwe nthĩnĩ wa Chap.54:2 Al-kamar. Vau maũalyũũũ ala masũanĩawa kwoneka nũndũ wa kũũika kwa Mũtũmwa Muhammad s.a.w kwĩtawaa 'AL-Saa'h' ūla Saa. Na kwatũkana kwa mwei nĩkwosetwe ta ūkũsĩ ĩũũũ wa ūalyũũũ mũnene wa kĩveva ūla waĩ vakuvĩ kwĩkĩka. Wonany'o wa kĩthyomo kĩĩ tondũ kĩwetetwe ĩũũũ wa Yesũ nthĩnĩ wa mũsoa ūũ ūla tũkwĩmanyĩsya kyaĩĩe nĩ kũmanyĩka oũndũ ūmwe na mĩsoa ĩla ĩngĩ. Oũndũ 'ūla Saa' ūla ūkwonany'a kũũika kwa Yesũ matukũ mokĩte na ūalyũũũ wa kĩveva naw'o ūũũũ ĩũũũ wa w'o.

67. Mo mai ūndū ūngī meteele ateo ūla
Saa ūmaumīlīle ūmavikīle na
kīthūlūmūkīlo o matekūmanyā w'o.

68. Ala me ndū mūthenya ūsu
makeethwa me amaitha mūndū na ūla
ūngī, ateo ala alūngalu.

LUKU 7

69. 'Inyw'ī athūkūmi Makwa, vai w'ia
īlū wenyu ūmūnthī, ona mūikew'a
kyeva;

70. 'Asu ala meetīkīlile Syama Sitū
meenyivya,

71. 'Inyw'ī likai Mūōndanī, inyw'ī na
endwa menyū mūkanengwe ndafa na
kūtanīthwa,'

72. Mo makathyūlūlūkw'a masaani ma
thaavu ma kilinge na ikombe, navo
vakeethwa syīndū syonthe ila mathayū
methīlawā na vata nasyo na ila
itanīthasya metho. Navo nīvo inyw'ī
mūkekalaa.

73. 'Na ū ū nīw'o Mūōnda ūla inyw'ī
mūtw'ītwe atīfwa maw'o nūndū wa
maūndū ala inyw'ī mwīthītwe
mūyīka.'

74. 'Nthīnī waw'o ve matunda menyū
kwa wingī, ala inyw'ī mūkaīsaa.'

75. Ala avītany'a vate nzika, makekalaa
nthīnī wa ūsīlīlo wa Ngiena.

76. W'o ndūkanyivangw'a kwoondū
woo, na mo makakwatwa nthīnī wa
w'o na kūyītūka.

77. Na Ithī tūyaamavītīsyā mo, Indī
nīmo ene ala maī eki-ma-naī.

78. Namo makeetana maīte, 'We
mūsūvī wa Ngiena, Mwīlai waku nīeyīae
ithī tūthele. We akamasūngīa,
'Nokūvika inyw'ī mwīkale.'

79. Ngai akamatavya, 'Ithī vate nzika,
nītwamūeteje ūla w'o inyw'ī Indī aingī
mūno menyū nīmaūleile; ūla w'o.'

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَ

هُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٦٧﴾

الْأَخْلَاءَ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا

الْمُتَّقِينَ ﴿٦٨﴾

يَعْبَادِ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ ﴿٦٩﴾

الَّذِينَ آمَنُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا مُسْلِمِينَ ﴿٧٠﴾

ادْخُلُوا الْجَنَّةَ أَنْتُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ تُخْبَرُونَ ﴿٧١﴾

يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصَفَافٍ مِنْ ذَهَبٍ وَكُنُوبٍ

وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ وَأَنْتُمْ

فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٧٢﴾

وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٧٣﴾

كُنْتُمْ فِيهَا فَاكِهَةً كَثِيرَةً مِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٧٤﴾

إِنَّ النُّجُومِينَ فِي عَذَابٍ مُنْتَهَمٍ خَالِدُونَ ﴿٧٥﴾

لَا يَفْتَرُّ عَنْهُمْ وَهُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ ﴿٧٦﴾

وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا هُمُ الظَّالِمِينَ ﴿٧٧﴾

وَنَادَوْا بِمِلْكِكَ لِمَقْضٍ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ إِنَّكُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٧٨﴾

لَقَدْ جِئْتُمْ بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ الْكُفْرَ لَمِنَ كَرِهُونَ ﴿٧٩﴾

80.Kana mo me ūndū matw'ite kwika?
Ithyī *ota ūu*, nītūt'ite.

81.Mo mesūanīa kana Ithyī tūyīw'aa
syīmbithī syoo na nzama syoo sya
mwanya? If, na Atūmwa Maitū mekalaa
vamwe namo makīandīka *kīla kīndū*.

82.Asyā, 'Takethwa kwaī mwana wa
Ngai-Wa-Ūlau, Nyie nīthīwa naī wa
mbee kūmūthaita.'

83.Ngai Mwene Vinya W'onthe nī
Mūtheu, Mwīai wa matu na nthī, Mwīai
wa Kīvīla-Kya-Usumbī, na We
ndakoneny'e na ūndū ona ūmwe wa
maūndū ala mo mamūwetanīasya We
namo.

84.Kwa ūu, ekanai namo metanīthye na
ūneeni wa mana na ngewa nthūku
kūvika makomane na ūla Mūthenya
woo wathītwe.

85.Na We nī We Ngai wa Itunī, na Ngai
wa Itūū wa nthī; na We nī We Mūf,
Umanyi W'onthe.

86.Na kūathimwa nī ūla ūsumbī wa matu
na nthī nī Wake na syonthe ila syī katī
wasyo, na ūmanyi wa ūla Saa wī Nake,
na ūla inyw'ī mūkatūngwa Kwake.

87.Na ala asu mamekaīlaa vandū Vake
mai na ūtonyi wa kūmew'anīthya ateo
ūla w'o, namo nīmamwīsi we.

88.Na we ūkamakūlya mo, 'Nūū ūla
wamombie mo?' Vate nzika mo
masūngīa, 'Nī Ngai Mwene Vinya
W'onthe.' Mo Indī, mealyūlaūngwa ata?

89.Nyie nīvīna na wīkano wake wa
kīsyokeo, 'Ame Mwīai wakwa, kana aa
nī andū ala matakētīkīlaa.

90.Kwa ūu, Itvete ume vala maī, na asya,
'Mūuo;' na o mītūkī mo makamanya.

أَمْرًا بِرُؤُوسِهِمْ يُؤْمِنُونَ ٥٨

أَمْ يَحْسِبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ بَلْ

وَرُسُلُنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُمُونَ ٥٩

قُلْ إِنْ كَانَ لِلزَّاهِقِينَ وَلَدٌ فَأَنَا أَوَّلُ الْعَائِدِينَ ٦٠

سُبْحَنَ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ

عَظِيمٍ ٦١

فَذَرَهُمْ خَوْضًا وَيَلْبَؤًا حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي

يُوعَدُونَ ٦٢

وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَهٌ وَفِي الْأَرْضِ إِلَهٌ وَ

هُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ ٦٣

وَتَبَارَكَ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَ

مَا بَيْنَهُمَا وَعِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ٦٤

وَلَا يَمْلِكُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الشَّفَاعَةَ

إِلَّا مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ٦٥

وَلَيْن سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَلَّى

يُؤْفَكُونَ ٦٦

لَقَدْ وَصَّيْنَا يَرْبُ إِنْ هَؤُلَاءِ قَوْمٌ لَا يُؤْمِنُونَ ٦٧

يَعْنِي فَاصْفَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلَامٌ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ٦٨

سُورَةُ الدُّخَانِ مَكِّيَّةٌ

(۳۳)

AL - DUKHAN
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Haa Miim. Waĩĩtwe-Nĩ-Kũtaĩwa,
Mwĩai-Wa-Ndaĩa.

حَمْدٌ ②

3. Nĩĩvĩta na Ivuku yĩ yĩvathũkanasya
maũndũ.

وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ③

4. Kwa ũla w'o, Ithĩ nĩtwayĩvuanisye
nthĩnĩ wa ũtukũ mũathime. Kwa ũla
w'o, Ithĩ twĩthĩtwe tũikaanany'a
ũthũku.

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ مُبَرَكَةٍ ④
إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ ⑤

5. Maũndũ onthe ma ũĩ nĩmatw'ĩtwe
nthĩnĩ wayo,

فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ ⑥

6. Kwa mwĩao Witũ-Ene. Nĩw'o, Ithĩ
nĩtwĩthĩtwe tũimatũma Atũmwa kĩla
ĩvinda,

أَمْرًا مِّنْ عِندِنَا ⑦
إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ⑧

7. Ta tei kuma kwa Mwĩai waku. Nĩw'o
We nĩ Wĩw'i-W'onthe, Umanyi-
W'onthe.

رُحْمَةً مِّنْ رَّبِّكَ ⑨
إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ⑩

8. Mwĩai wa matu na nthĩ na syonthe ila
syĩ katĩ wasyo, ethwa inyw'ĩ
mũkeethwa na mũĩkĩĩo tũ.

رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ⑪
إِن كُنْتُمْ ⑫
مُوقِنِينَ ⑬

9. Vai Ngai ateo We. We nũnenganae
thayũ na kũete kĩkw'ũ. We nĩ Mwĩai
wenyu, na Mwĩai wa maa-ĩthe menyu
ala ma mbee.

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ ⑭
رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ ⑮
الْأَوَّلِينَ ⑯

10. Indĩ mo nĩmathaũkaa mena nzika.

بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ يَلْعَبُونَ ⑰

11.Indī we syaŋŋsya mŋthenya ūla ūtu
yŋkaumya syŋki yenekee,

فَازْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُحَانٍ مُبِينٍ ۝

12.Yŋla yŋkamavw'ŋka andŋ. Usu
ŋkeethiwa ūsilŋlo wŋ woo.

يَفْخَسُ النَّاسُ هَذَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝

13.Indī andŋ makaŋa, 'Mwŋai waitŋ,
tŋvetangŋe ithyŋ ūsilŋlo; kwa ūla w'o,
ithyŋ twŋ etŋkŋli.'

رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ إِنَّا مُؤْمِنُونَ ۝

14.Mo matonya ata kŋunwa nŋ ūtao,
oyŋla Mŋtŋmwa nŋminŋte kŋmavikŋa,
akŋtavany'a syŋndŋ nesa ūtheinŋ,

أَنَّى لَهُمُ الذِّكْرَى وَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مُبِينٌ ۝

15.Na indī mo nŋmaalyŋkile mauma vala
we ūŋ na maasya, 'We nŋmanyŋŋtw'e,
mŋndŋ wŋna ndŋŋka?'

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا مُعْتَدِلِينَ ۝

16.Ithyŋ tŋkaveta ūsilŋlo kwa kavinda
kanini, indī inyw'ŋ vate nzika,
mŋkasyoka nthŋnŋ wa ūlei.

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّكُمْ كَانُوا مُعْتَدِلِينَ ۝

17.Mŋthenya ūla Ithyŋ tŋkamŋkwata
inyw'ŋ na ŋkwata ŋnene, na indī vate
nzika, Ithyŋ tŋkeanŋŋsya ūŋvanŋsyo.

يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى إِنَّا مُنتَقِمُونَ ۝

18.Na Ithyŋ nŋtwamatatie andŋ ma Valao
mbee woo, na nŋmavikŋwe nŋ
Mŋtŋmwa mŋtaŋŋku,

وَلَقَدْ نَتَنَّا قَبْلَهُمْ قَوْمَ فِرْعَوْنَ وَجَاءَهُمْ رَسُولٌ
كَرِيمٌ ۝

19.Akyasya, 'Nengei Nyie athŋkŋmi ma
Ngai Mwene Vinya W'onthe. Kwa ūla
w'o, Nyie nŋ Mŋtŋmwa mŋŋkŋŋku wŋanŋ
wakwa;

أَن أَدَّأَرَنِي عِبَادَ اللَّهِ إِنَّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ۝

20.'Na mŋikenenevyie inyw'ŋ
kŋmŋvŋthya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, vate nzika, nyie nŋnŋkŋte
kwenyu na mwŋao mŋtheu.

وَأَن لَا تَصَلُّوا عَلَى اللَّهِ إِنِّي آتِيكُمْ بِسُلْطَنِ مُبِينٍ ۝

21.'Na Nyie nīmantha wīvitho kwa Mwīai wakwa na Mwīai wenyu, inyw'ī mŭikese kŭngimanga na mavia.

وَأَنِّي عَذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ أَن تَرْجُمُونِ ۝

22.'Na ethwa inyw'ī mŭiŭmbŭfīkīla Nyie, ūvetangei ūndī kŭasa nakwa.'

وَأَن لَّمْ تَقُولُوا إِنِّي فَاعٍ لَّنُورٍ ۝

23.Indī we nīwavoyie kwa Mwīai wake, akyasya, 'Ow'o, aa nī andū ene naī.'

فَقَدْ عَارَتْهُ أَن هَؤُلَاءِ قَوْمٌ مُّجْرِمُونَ ۝

24.Ngai aisye, 'Osa athŭkŭmi Makwa ŭmatwae na ŭtukŭ; nŭndŭ vate nzika, inyw'ī nīmŭkŭatīwa.

فَأَسْرِ بِمَا بِأُيُوتُنَا إِنَّا كُنتُمْ مُتَبِعُونَ ۝

25.'Na we uma ŭkanganī ūvinda yīla ŭluŭlīte ki. Vate nzika, yo nī nguthu ūla yītw'īwe kŭthitw'a nī kīw'ŭ.'

وَأَتْرَكَ الْبَحْرَ هَؤُلَاءِ أَنَّهُمْ جُنْدٌ مُّغْرَقُونَ ۝

26.Nī mīŭnda na ithima syīana ata ila mo matiie ūtina woo!

كَمْ تَرَكُوا مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ۝

27.Na Mīŭnda ya malīu na kŭndŭ kŭtaŭku!

وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ۝

28.Na motanu ala mo meetanīthasya namo!

وَنَعْمَةٍ كَانُوا فِيهَا فَاكِهِينَ ۝

29.Uu nīw'o kwatw'īwe kwīthīwe. Na Ithyī nītwamombie andŭ angī kwīthwa atīwa ma syīndŭ ii.

كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا قَوْمًا آخَرِينَ ۝

30.Na ūtu na nthī iyaamaŭla mo, onamo mayaanengwe ūvinda.

فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ وَمَا كَانُوا مِنْظَرِينَ ۝

LUKU 2

31.Na Ithyī nītwamaumisye Aana-Ma-Isilaeli kuma ūsilflonī ūsonokasya.

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي إِسْرَآئِيلَ مِنَ الْعَذَابِ الْيَهُودَ ۝

32.Weekīwe nī Valao; vate nzika, we aī mŭng'endu ona katī wa anangi.

مِنْ ذُرِّيَّتِهِ إِنَّهُ كَانَ عَلِيًّا مِنَ السُّرْيَانِ ۝

33. Na Ithyĩ nĩtwamanyuvie mo o tũmesĩ
tũũ wa andũ onthe *ma ñinda yoo*.

وَلَقَدْ اخْتَرْنَاهُمْ عَلَىٰ عِلْمٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٣٣﴾

34. Na Ithyĩ nĩtwamanengie mo Syama
imwe ila katĩ wasyo waĩ ũtato
wĩyonanĩtye ũtheinĩ.

وَأَتَيْنَاهُم مِّنَ الْأَنْبِيَاءِ مَا فِيهِ بَلَاءٌ مُّبِينٌ ﴿٣٤﴾

35. Andũ aa maasya:

إِن هَؤُلَاءِ لَيَقُولُونَ ﴿٣٥﴾

36. 'Vai kĩndũ kĩngĩ ateo kĩkw'ũ kitũ
kĩla kya mbee *kĩ kyoka tũ*. *Itina wakyo*
vai thayũ Ongĩ na ithyĩ tũikathayũũkw'a
ĩngĩ.

إِن هِيَ إِلَّا مَوْتَتُنَا الْأُولَىٰ وَمَا نَحْنُ بِنُشْرَيْنَ ﴿٣٦﴾

37. Kwa ũu, matũngei maaĩthe maitũ
ĩngĩ, ethwa inyw'ĩ mwĩneena w'o.'

فَاتُوا بِآيَاتِنَا إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٧﴾

38. Mo nĩmo ase o kũvĩta andũ ma Tuva
na ala maĩ mbee woo? Ithyĩ
nĩtwamanangie mo nũndũ maĩ ene naĩ.

أَهْمُ خَيْرٌ أَمْ قَوْمُ بُنَيَّ وَآلِ بْنِ مَرْيَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا
إِنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿٣٨﴾

39. Na Ithyĩ tũyaaũmba matu na nthĩ, na
syonthe ila syĩ katĩ wasyo, na ñthaũ.

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لِعَيْنٍ ﴿٣٩﴾

40. Ithyĩ tũyaasyũmba syo ateo kwoondũ
wa mavata ma w'o na *ũũngalu*, ĩndĩ
aingĩ mũno moo maimanyaa.

مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٠﴾

41. Nĩw'o, Mũthenya wa ũtwio nĩ ĩvinda
yĩtw'ĩtwe kwoo onthe.

إِن يَوْمَ الْفَصْلِ مِيقَاتُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤١﴾

42. Mũthenya ũla mũnyanya ũtakamũuna
mũnyanyae ona vanini, onamo
maikatetheew'a,

يَوْمَ لَا يُغْنِي مَوْلًى عَنْ مَوْلَىٰ تَبَاؤُهُمْ يَصْحَوْنَ ﴿٤٢﴾

43. Ateo asu ala Ngai Mwene Vinya
W'onthe ũkamew'ĩa tei. Vate nzika, We
nĩ Mwene-Vinya, Usũĩtwe nĩ tei.

يَعْلَمُ إِلَّا مَنْ رَّحِمَ اللَّهُ إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٤٣﴾

LUKU 3

44.Nīw'o mūtī wa Sakuum

إِنَّ شَجَرَةَ الزَّيْتُونِ ٥٤

45.Ukeethwa Ifu wa ene-naī,

طَعَامُ الْآنَبِيْمِ ٥٥

46.Ta Ifvulū yītheūkye, yīkatheūka nthīnī
wa mavu moo,

كَأَنَّهُمْ يَخْلُقُونَ فِي الْبُطُونِ ٥٦

47.Ta kūtheūka kwa kīw'ū kīvyū mūno.

كَقُلِيِّ الْحَبِيْمِ ٥٧

48.'Mūkwateri na mūkusyeyi we kūvika
katī wa Mwaki wakene;

خُدُوهُ فَاعْتَلَوْهُ إِلَى سَوَاءِ الْجَحِيْمِ ٥٨

49.'Na īndī mwītkīsyeyi ūsilīlo wa kīw'ū
kītheūkīte ūlū wa mūtwe wake.'

ثُمَّ صُبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ عَذَابِ الْحَبِيْمِ ٥٩

50.'U same w'o! We wasūanīe we
mwene ta wī vinya, mūtaītku.

ذُنُوبُهُ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيْمُ ٦٠

51.'Uū nīw'o we wāī na nzika syaw'o.'

إِنَّ هَذَا مَا كُنْتُمْ بِهِ تَنْتَرُونَ ٦١

52.Nīw'o, ala alūngalu makeethwa
vandū va mūuo ūsūvīo,

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ أَمِينٍ ٦٢

53.Katī wa mīūnda na tūlūsī,

فِي جَنَّتٍ وَعُيُونٍ ٦٣

54.Mevw'īkīte ngūa nzeo sya lili
mwololo na lili mūūmu, meleanīle
mūndū na ūla ūngī.

يَلْبَسُونَ مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَقَابِلِينَ ٦٤

55.Uu nūkethīwa. Na Ithīyī
tūkamakwatany'a na eītu aseō, mena
metho mathanthau na manake.

كَذَلِكَ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ ٦٥

56.Namo makeetya kīla mūthemba wa
matunda vo, kwa mūuo na ūsūvīo.

يَدْعُونَ فِيهَا بِكُلِّ فَاكِهَةٍ آمِنِينَ ٦٦

57.Mo maikasama kīkw'ū vo, ateo
kīkw'ū kīla kya mbee. Na We

لَا يَدْخُلُونَ فِيهَا الْمَوْتَ إِلَّا الْمَوْتَةَ الْأُولَىٰ وَ

وَقَهُمْ عَذَابُ الْجَحِيْمِ ٦٧

akamatangĩĩa kuma ūsilĩlonĩ wa Mwaki
wakene,

58. *Ta kĩko kya* mumo kuma kwa Mwĩai
waku. ūsu nĩ ūtanu mūnene.

فَضْلًا مِّن رَّبِّكَ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٥٨﴾

59. Na Ithyĩ tūmĩtw'ĩkĩthĩtye *Kulani*
mbūthū na kĩthyomo kyaku nĩkana mo
matonye kūsūvĩa.

فَأَنشَأْ يَتَرْنُهُ بِلسَانِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٩﴾

60. Kwa ūu, we eteela; onamo ota ūu
nometelee.

فَإِزْتَقِبْ إِنَّهُمْ مُّرْتَقِبُونَ ﴿٦٠﴾

Vinya W'onthe aimfomewa, na Indf
akfendee nathf wa ūlei wake, ta
ūtaamfw'a. Indf mŭtavye we ūvoo wa
ūsilflo wf woo.

10.Na yflla we weemanyfsya ūndŭ ūlŭ
wa mŭsoa Yaitŭ, mamfwŭlaa ngŭf. Kwa
ala mailf ta asu ve ūsilflo ūsonokasya.

11.Mbee woo ve Ngiena; namo maŭndŭ
ala mo meekie maikamŭuna na kŭndŭ
ona kana asu ala mamwosie mŭsŭvfi
ŭtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.
Namo makeethwa na ūsilflo mŭnene.

12..Uŭ nf ūtongoi, na kwa asu ala
matasyfŭtkflaa Syama sya Mwŭai woo ve
Ūnyamao wa ūsilflo wf woo.

LUKU 2

13.Ngai Mwene Vinya W'onthe nf We
ŭla watumie ūkanga ūmwfw'a inywf
nfkana ngalawa iendelae ūlŭ waw'o
kwa mwŭao Wake, na inywf mŭtonye
kŭmantha mumo Wake, na nfkana
inywf mŭtonye kŭtŭnga mŭvea.

14.Na kyonthe ona kfva kflla kf matunf
na kyonthe ona kfva kflla kf ūlŭ wa nthf,
We nŭtumfte kfmfw'a inywf; ii
syonthe nf kuma Kwake. Vate nzika,
nthf wa maŭndŭ asu ve Syama kwa
andŭ ala masŭanŭlaa.

15.Asywa kwa asu ala metfklaa, kana
methwe na ūkeo kwa asu ala
matekwatasya kŭvika kwa mŭthenya flla
yathaniwe ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, kana We atonye kŭmafva andŭ
kwoondŭ wa maŭndŭ ala mo meekaa.

لَمْ يَسْمَعْهَا قَبْلَ تَرْكِهِ بِعَذَابٍ إِلَيْنِ ①

وَإِذَا عَلِمَ مِنْ آيَاتِنَا شَيْئًا اتَّخَذَهَا هُزُوًا أُولَٰئِكَ
لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ②

مِنْ ذُرِّيَّتِهِمْ جَهَنَّمَ وَلَا يُغْنِي عَنْهُمْ مَا كَسَبُوا
شَيْئًا وَلَا مَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ وَلَهُمْ
عَذَابٌ عَظِيمٌ ③

هَٰذَا هُدًى وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَهُمْ عَذَابٌ
مِنْ رِجْزِ أَلِيمٍ ④

اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمُ الْبَحْرَ لِتَجْرِيَ الْفُلُكُ فِيهِ بِأَمْرِ
وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ⑤

وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا
فَإِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ⑥

قُلْ لِلَّذِينَ آمَنُوا يَغْفِرُوا وَلِلَّذِينَ لَا يُرْجُونَ آيَاتَ اللَّهِ
لِيُخْزِيَ قَوْمًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ⑦

16. Ula w'onthe wĩkaa nesa, ekaa Ou kwoondũ wa thayũ wake mwene; na ũla wĩkaa naĩ, ekaa kwoondũ wa wasyo wa thayũ wake mwene. Na Indĩ kwa Mwĩai wenyu nĩkw'o inyw'ĩ inyw'onthe mŭkatũngwa.

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ ﴿١٦﴾

17. Na nĩw'o, Ithĩ nĩtwamanengie Aana-Ma-Isilaeli Ivuku, na ũsumbĩ, na wathani; na Ithĩ nĩtwamanengie mo syĩndũ nzeo na nthu, na nĩtwamanenevisye mo tũlũ wa andũ ma ĩinda yu.

وَلَقَدْ آتَيْنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ الْكِتَابَ وَالْعَمَلَ وَالنَّبُوَّةَ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَىٰ الْعَالَمِينَ ﴿١٧﴾

18. Na Ithĩ nĩtwamanengie mo ieleelo nthu tũlũ wa ũla Mwĩao. Na mo mayaavathũkana ateo ĩtina wa ũmanyi wa w'o kũmavikĩa mo, kwĩsĩla nthĩnĩ wa kĩw'ũ katĩ woo. Nĩw'o, Mwĩai waku akatw'a katĩ woo Mũthenyanĩ wa Uthayũũkyo tũlũ wa maũndũ ala mo mavathũkanĩaa.

وَأَتَيْنَاهُم بِبَيِّنَاتٍ مِنَ الْآمْرِ قُلْنَا اخْتَلَفُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَقِيَّتُهُمْ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٨﴾

19. Indĩ Ithĩ nĩtwakw'ĩe we tũlũ wa nzĩa nthu ya Mwĩao; kwa Ou mĩatĩe yo, na ndũkaatĩe mawendi mathũku ma asu ala matamanyaa.

ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٩﴾

20. Nĩw'o, mo maikakũuna we na kĩndũ mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na tũlũ wa alei amwe nĩ anyanya ma ala angĩ; indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ mũnyanyae wa ala alũngalu.

إِنَّهُمْ لَنُغْنَوْنَكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَإِنَّ الْفَالِغِينَ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِآخِرِ بَعْضٍ وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٠﴾

21. Ivuku yĩ yĩna mokũsĩ matheu kwa andũ onthe ma nthĩ na ũtongoi na tei kwa andũ ala mena mũĩkĩto mũlũmu.

هَذَا بَصَآئِرُ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٢١﴾

22. Mo asu ala mekaa meko mathũku masũanĩaa kana Ithĩ tũkameka ũndũ ũmwe na asu ala metĩkĩĩaa na kwĩka

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا الشَّيْءَ أَنْ نَجْعَلَهُمْ

mawla maseo, nkana kkw'u kyoo na thayu woo sythwe undu omwe? Ow'o, mo matusaa nai.

كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءٌ عِنْدَ اللَّهِ
وَمَنْهُمْ سَاءٌ مَا يَحْكُمُونَ ﴿٣٥﴾

LUKU 3

23. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe asyumbite matu na nthi na ula w'o na nkana kila thayu Otonye kutuvwa kwoondu wa maundu ala w'o wkaa; namo maikavifwa.

وَخَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَلِتُجْزَىٰ
كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٣٦﴾

24. Inyw'I nlmumwone we ula utusaa kwenda kwake mwene mwai wake, na ula Ngai Mwene Vinya W'onthe umutw'ile wa kwaa o esi, na ula matu make na ngoo yake We umasillite, na ula lolu wa metho make We wikkite nguniko? Nuu, Indl, Okamutongoesya we itina wa Ngai Mwene Vinya W'onthe kumumanla we? Inyw'I Indl, nomwifvifaa?

أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ
عَلَىٰ عِلْمِهِ وَخَتَمَ عَلَىٰ سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ
بَصِيرَةَ عَشْوَةٍ فَسَنَ يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ
أَفَلَا نَذَكَّرُونَ ﴿٣٧﴾

25. Na mo maasya, 'Vai kindu Indl thayu witu no w'o uu wa yu; ithyI nitukusaa na ithyI nitwikalaa vaa; Indl vai kindu ateo ivinda nlyo yituminaa ithyI. 'Indl mo mai na umanyi wa uu; mo maatila kutalithya.

وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا
وَمَا يَهْدِيكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ وَمَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ
عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ ﴿٣٨﴾

26. Na ylla mo masomewa Misoa Yaitu Mltheu, ngaanalo syoo ni sya kwasya, 'Matungei maafthe maitu, ethwa inyw'I mwineena w'o.'

وَإِذَا تَنَسَّلَ عَلَيْهِمْ ابْتِغَاءَ بَيْتٍ مَّا كَانَ حُجَّتَهُمْ
إِلَّا أَنْ قَالُوا اتَّبُوا بِآبَائِنَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٩﴾

27. Asya, 'NI Ngai Mwene Vinya W'onthe ala umunengae inyw'I thayu, na Indl nowe otumaa mukwa; na Indl We akamumbany'a inyw'I vamwe Muthenyanf wa Uthayukyo ula ute

قُلِ اللَّهُ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يَجْعَلُكُمْ إِلَىٰ
يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ
لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٠﴾

nzika nthlŋi wa w'o. Indŋ andũ aingŋ
mũno mayŋsŋ.

LUKU 4

28. Usumbŋ wa matu na nthlŋi wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe; na mũthenya
ũla Saa ũkavika, mũthenya ũsu asu ala
maũleaa w'o makathŋa.

29. Na ũkamyona kŋla mbaŋ ya andũ
ŋtũlŋtye-ndu. Kŋla mbaŋ ya andũ
ŋkeethwa kwŋanana na maũndũ mayo
ũndũ maiŋtwe, na *mo makatavw'a*,
'Inyw'ŋ nŋmũkũŋvwa ũmũnthŋ kwoondũ
wa maũndũ ala mweekie.'

30. 'Yŋi nŋ Ivuku Yitũ; yŋneena yŋileana
nenyu na ũla w'o. Ithyŋ
nŋtwaandkŋthisye *nesa* maũndũ *onthe*
ala inyw'ŋ mweekie.'

31. Yu kwa asu ala meetkŋlile na meekie
mawŋa maseo, Mwŋai woo akametkŋlya
mo nthlŋi wa tei Wake. Usu nŋ
ũtandŋthyo mũtheu.

32. Indŋ kwa asu ala maleile kwŋtkŋla:
Mŋsoa Yakwa mũyaamŋsomewa inyw'ŋ?
Indŋ inyw'ŋ mwŋŋ ang'endu na mwŋŋ
andũ avŋtany'a.

33. 'Na yŋla kwaneeniwe, 'ũtianŋo wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋ wa w'o
vyũ, na *tũlo* wa ũla Saa, vai nzika
nthlŋi wa *kũvika kwaw'o*, inyw'ŋ
mwaisye, 'Ithyŋ tũyŋsŋ ũla Saa nŋ mwau;
ithyŋ twŋũsũanŋa w'o ta ũtalŋthyo tũ,
tũikũtkŋa.'

وَالِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ
يَوْمَ يَمْشِي يَخْسَرُ الْبٰطِلُوْنَ ۝

وَتَرٰى كُلَّ اُمَّةٍ جٰثِيَةً كُلُّ اُمَّةٍ تُدْعٰى اِلٰى
كِتٰبِهَا الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ۝

هٰذَا كِتٰبُنَا يُنٰطِقُ عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ اِنَّا كُنَّا نَسْتَنۡبِغُ
مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ۝

فَاَمَّا الَّذِيۡنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ فَبِذٰلِكَ
رَبُّهُمْ فِي رَحْمَتِهٖ ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْبَيِّنُ ۝

وَاَمَّا الَّذِيۡنَ كَفَرُوْا اَفَلَمْ يَكُنْ اٰيٰتِيۡ تَنْتٰظِرُ عَلٰيْكُمْ
فَاَسْتَكْبَرْتُمْ وَكُنْتُمْ قَوْمًا مُّجْرِمِيۡنَ ۝

وَاِذَا قِيْلَ اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ لَا رَيْبَ
فِيْهَا قُلْتُمْ مَا نَنْذِرُكُمۡ مَّا السَّاعَةُ اِنْ تَكُنۡ اِلَّا ظَنًّا
وَمَا نَحْنُ بِمُسْتَثْنٰيَيْنِ ۝

34. Na mothŭku ma meko moo
ŭkamevuanĩsya mo ŭtheinĩ, na maŭndŭ
ala mo mamavŭfaa ngŭĩ
makamathyŭlŭlŭka mo.

وَبَدَأَ لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا
بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٣٤﴾

35. Namo makatavw'a, 'ŭmŭnthĩ Ithyl
nĩtŭkŭlwa ninyw'I, otondŭ inyw'I
mwoolilwe nĩ kŭkomana kwa mŭthenya
ŭŭ wenyu. Na ŭtŭo wenyu nĩ Mwakinĩ,
na mŭikethwa na atetheesya.

وَقِيلَ الْيَوْمَ نَنسِفْكُمْ كَمَا نَسِفْنَا لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا
وَمَا وَكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمُ مِنَ نَّاصِرِينَ ﴿٣٥﴾

36. 'Uu nĩ w'o, nŭndŭ inyw'I nĩmwavŭie
ngŭĩ na Syama sya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, na thayŭ wa nthĩ
nĩwamŭkengie inyw'I.' Kwa ŭu,
mŭthenya ŭsu mo maikaumw'a kuma
vo, ona maikanengwe ŭthei wa kŭsyoka.

ذِكْرُكُمْ بِأَنَّهُمْ أَخَذُوا آيَاتِ اللَّهِ هُرُوءًا وَعَزَوْا عَنْكُمْ
الْحَيَاةَ الدُّنْيَا فَأَلْيَوْمَ لَا يُخْرِجُونَ مِنْهَا وَلَا هُمْ
يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٣٦﴾

37. Ndaĩ syonthe ĩndĩ, nĩ sya Ngai
Mwene Vinya W'onthe, Mwĩai wa matu,
na Mwĩai wa nthĩ syonthe na We nĩ Ula-
Wĩ-Vinya, Ula-Mŭĩ.

قُلْ لِلَّهِ الْحَمْدُ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَرَبِّ الْأَرْضِ رَبِّ
الْعَالَمِينَ ﴿٣٧﴾

38. Utonyi nĩ Wake matunĩ na ĩlŭ wa
nthĩ; na We nĩ Ula-Wĩ-Vinya, Ula-Mŭĩ.

وَلَهُ الْكِبَرِيَاءُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ ﴿٣٨﴾

سُورَةُ الْاَحْقَافِ مَكِّيَّةٌ

AL - AHQAF
(Wavuanlw'e Makka)

1. Syltwanl ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usultwe nl Olau, Usultwe
nl tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Haa Miim. Wallhwe-NFKaŋwa,
Mwŋai-Wa-Ndaŋa.

حَمْدٌ

3. Uvuan'y'o wa Ivuku yll nl kuma kwa
Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula-WI-
Vinya, ula MŪl.

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

4. Ithyl tŭisyŭmbŋte matu na nthl na
syonthe ila syl katl wasyo ateo kwa ūla
w'o, na kwa Ivinda yltw'e; Indl asu ala
matetlkŋlaa nŋmaalyŭkaa kwelekela
maŭndŭnl ala mo makaanltw'e.

مَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا
بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُنذِرُوا
مُعْرِضُونَ

5. Asya, 'Inyw'I nŋmwŋsl nl kyaŭ kŋla
inyw'I. mŭkŋkaŋlaa vandŭ va Ngai
Mwene Vinya W'onthe? Mbony'ei
Nyie kŋla mo mombŋte tŭlŭ wa nthl.
Kana mo mena kŋlanda nthlnl wa ūmbi
wa matu? Ndeteei Ivuku yll
yavuanlw'e mbee wa yll, kana ūvano
ona wŋva wa ūmanyi ūla ūŭmŭtw'ŋka
inyw'I, ethwa ow'o inyw'I mwŋneena
w'o.'

قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي
مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَوَاتِ
إِنِّي يَكْفُرُ مَنْ قَبْلَ هَذَا أَوْ أَشْرَقَ مَنْ عِلْمٍ
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

6. Na nŭŭ ūla mwau mŭno mbee wa asu
ala, vandŭ va Ngai Mwene Vinya
W'onthe mavoyaa ala matakamasŭngŋa
kŭvika Mŭthenya wa Uthayŭŭkyo, ona
mataimanyaa mboya syoo?

وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ
لَا يَنْصِبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَنْ دُعَائِهِمْ
غَفُلُونَ

7. Na yll andŭ onthe ma nthl
makombanw'a vamwe, makatw'ŋka
amaitha moo, na makaŭlea ūthaiithi woo.

وَإِذَا حِثَّةُ النَّاسِ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا
بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ

8.Na ylla mo masomewa Mlsoa Yaito Mltheu, ala matetklla mavikwa nll Ola w'o maasya, '00 nll 0oi wenekee.'

وَإِذَا تَنَزَّلَ عَلَيْهِمْ أَنزِيلُنَا يَذَّبُ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا
إِنِّي لَأَنذِيرُكُمْ هَذَا سَخِرُ قَوْمِي ۝

9.Mo maasya, 'We nllwe 0ylse0vlyte yo? Asya, 'Ethwa Nyie nllnlyse0vlyte, M0itonya k0ndethya na kllnd0 mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. We nllwll nesa m0no ngewa mbathe ila inyw'l mwll nthllnll wasyo. We nllwllnll kwllthwa Ng0sll katll wakwa nenyu. Na We nll We M0ekanll-M0no Vy0, Us0lltwe nll tei.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَيْنَاهُ قُلْ إِنِ افْتَرَيْتُهُ فَلَا تَمْلِكُونَ
بِي مِنَ اللَّهِ شَيْئًا هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تُفِيضُونَ فِيهِ ۖ
كَفَى بِهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَهُوَ الْغَفُورُ
الرَّحِيمُ ۝

10.Asya, 'Nyie ndi M0t0mwa m0eni, ona ndylsll 0nd0 Nyie ngekwa kana 0nd0 inyw'l m0kekwa nthllnll wa thay0 00. Nyie nllatlla klla nllvuanllw'e; na nll M0kaanany'a wllyananlyte.'

قُلْ مَا كُنتُ بِدَعَا قَوْمِ الرُّسُلِ وَمَا أَدْرِي مَا يُفَعَّلُ
بِي وَلَا بَكُمْ إِنِ اتَّبَعُ إِلَّا مَا يُؤْتَى إِلَيَّ وَمَا أَنَا
إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ۝

11.Asya, 'Ndavyei Nyie, ethwa Kulani lno yumllte kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nenyu nllm00mlllea, na ng0sll kuma kwa Aana-Ma-Isilaeli ylla 0k0sll wa k0vika kwa 0mwel 0illyll take, na we nllweetklllile, llndll inyw'l mwll ang'endu m0no, inyw'l m0kaendee ata? Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya and0 eki -ma-naI.

قُلْ أَنَا رَسُولُ اللَّهِ وَكُفَرْتُمْ بِهِ
وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَلَى مِثْلِهِ
فَآمَنَ وَاسْتَكْبَرْتُمْ إِنِ اللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ۝

LUKU 2

12.Na asu ala matetklla nllmatavasya etkllli: 'Takethwa yaI nzeo Kulani, mayllthllwa mal mbee wait0 k0mlltklla.' Na n0nd0 mo mayal atongoesye nthllnll wayo, mo makaasya 00 nll 0v0ng0 wa tene.'

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا لَوْ كَانَ خَيْرًا مَّا
سَبَقُونَا إِلَيْهِ وَإِذْ لَمْ يَهْتَدُوا بِهِ فَسَيَقُولُونَ
هَذَا إِفْكٌ قَدِيمٌ ۝

13.Na mbee wayo kwaI Ivuku ya Mose, 0tongoi na tei; na yll nll Ivuku

وَمِنْ قَبْلِهِ كُتِبَ مُوسَىٰ إِمَامًا وَرَحْمَةً ۖ وَهَٰذَا

yĩkĩthasya mawathani ala mavĩie, na kĩthyomo kya Kĩlalavu, nĩkana yo yĩtonye kũmakaany'a ala mekaa naĩ; na ta ũvoo mũseo kwa ala mekaa moseo.

كُتِبَ مُصَدِّقًا لِّإِسَاءِ عَرَبِيًّا لِّيُنذِرَ الَّذِينَ ظَلَمُوا
وَبَشِّرِ الصَّالِحِينَ ١٤

14.Nĩw'o, ala maasya, 'Mwĩlai waitũ, nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe,' na Indĩ makĩkalaa me alũmu, vai w'ia Okoka Iũlũ woo, ona maikakwatwa nĩ kyeva.

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا فَلَا خَوْفٌ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يُحْزَنُونَ ١٥

15.Aa nĩmo ekali-ma-MũOndanĩ; mo makatũaa vo, mũthĩnzĩo wa maũndũ ala mo meekie.

أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءً بِمَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ١٦

16.Na Ithĩl nĩtũmwĩyĩale mũndũ kwĩka nesa kwa asyai make. Nyinyia wake asyaa na woo, na amũea na woo. Na kũmũsyaa we na kũmũea we kũkuua myei mĩongo ĩtatũ, kũvika akavikĩĩa ũima wake aivika Okoo wa myaka mĩongo ĩna, we aasya, 'Mwĩlai wakwa, nenge nyie ũtonyi nĩkana ndonye kũtũnga mũvea nũndũ wa ĩnee Yaku yĩla We wanengie nyie na asyai makwa, na nĩkana ndonye kwĩka mawĩa maseo ala ma kũkwendeesya We. Na lũngalya ũsyao wakwa kwoondũ wakwa. Na nyie nĩngũkwelekela We; na ow'o, nyie nĩ katĩ wa ala menganae kwaku.'

وَوَعَيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا خَلَقْتُهُ
أُمًّا كُرْهًا وَوَضَعْتُهُ كُرْهًا وَخَلَقْتُهُ
فَلَقْنَاهُ نَفْثًا أَخْطَرًا إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ
سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي
أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا
تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي إِنِّي تُتِّتُ إِلَيْكَ
وَأَنَا مِنَ السَّائِلِينَ ١٧

17.Asu nĩmo ala Ithĩl tũmetĩkĩĩlaa mawĩa moo maseo na kũlea kũmona meko moo mathũku. Mo makeethwa katĩ wa ekali ma MũOndanĩ, nthĩnĩ wa wĩanĩu wa ũtianĩo wa w'o ũla mo maseũvĩw'e.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ تَتَّقِلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَ
تَتَّوَرَّعُ عَنْ سَيِّئَاتِهِمْ فِي أَصْحَابِ الْجَنَّةِ وَعَدَ
الْعِزِّيُّ الَّذِينَ كَانُوا يُوْعَدُونَ ١٨

18.Indĩ ũmwe ũla ũmatavasya asyai make, Mwooĩwa inyw'eli! Inyw'ĩ mwĩndeelemya mũimbĩa kana Nyie nĩngaumĩw'a ĩngĩ, oyĩla nzyawa nyingĩ nĩsyaminie kũvĩta mbee wakwa? Na mo

وَالَّذِينَ قَالَ لِلَّهِ يُدْعُونَ لَكُمْ لِتَقُولُوا لَكُمْ
أَخْرَجَ وَقَدْ خَلَّتِ الْقُرُونُ مِنْ قَبْلِهِ وَهُمْ

eli nImamwikaŋlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe kwoondū wa ūtethyo na 'Woo nī waku we! Itikaŋla; nūndū ūtianŋo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe nī w'o.' Indī we aasya, 'Kŋ ti kIndū Indī nī mbano sya tene.

19.Aa nImo ūtwio wa ūsilŋlo wamavikŋie, ovamwe na mbaŋ sya Mayini na andū onthe ma nthī ala mavikŋie mbee woo. Ow'o mo maŋ ene wasyo.

20.Na kwa onthe ve ūkŋŋŋlu wa ūnene kwŋanana na maŋndū ala mo maaŋka, nīkana Ngai Mwene Vinya W'onthe amaŋve vyū, nūndū wa meko moo, namo maikavikŋw'a.

21.Na mŋthenya ūla asu ala matetikaŋlaa makaetwe mbee wa Mwaki, namo makatavw'a, 'Inyw'ŋ nImwaanangie syIndū syenyu nzeo nthInī wa thayū wa nthī, na nImwaitanŋie mŋno vyū. Yu ūmŋnthī nImŋkŋŋvwa na ūsilŋlo mŋthŋku nūndū inyw'ŋ mwaŋ ang'endu ūlū wa nthī vate wŋanŋu, na nūndū mweekie maŋndū na wau wa matū.

LUKU 3

22.Na mŋwete mwanaa ūthe wa Aati, yŋla wamakanisye andū make katī wa ivumbu, na Akaanany'a nImeethŋtwe vau mbee wake na ūtina wake makyasya, 'Mŋkamŋthaithe ūngŋ ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe, nyie nī na w'ia ūlū wenyu nūndū wa ūsilŋlo wa mŋthenya ūla mŋnene.'

يَسْتَوِينَ اللَّهُ وَبِكَ آمِنُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ
يَقُولُ مَا هَذَا إِلَّا سَأْطِرُ الْأَوَّلِينَ ⑤

أُولَئِكَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أَمْرٍ قَدْ
خَلَقَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ إِنَّهُمْ
كَانُوا خَاسِرِينَ ⑥

وَلِكُلِّ دَرَجَةٍ مَنَاعِلُهَا وَيُوقِفُهُمْ أَعْمَالُهُمْ
وَهُمْ لَا يَظْلُمُونَ ⑦

وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَلَهُمْ
ظُلُمَاتُكَ فِي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا وَاسْتَنْعَمْتُمْ بِهَا
فَالْيَوْمَ يُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ
فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِن كُنْتُمْ تَقْسِفُونَ ⑧

وَأَذْكُرُ أَخَا عَادٍ إِذْ أُنذِرَ قَوْمَهُ بِالْأَحْقَافِ وَ
قَدْ خَلَتْ السُّدُورُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ
أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ
يَوْمٍ عَظِيمٍ ⑨

23. Namo nīmamōkūlilye, 'We ōkīte vaa tūī nīkana ūtūalyūle tūekane na ngai sitū? Yu Indī tūetee kīla we ūtūetelemangya nakyo, ethwa ow'o we wī katī wa ala maw'o.'

قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَأْفِكَنَا عَنِ الْهِتَانِ فَآتِنَا بِمَا
تُعِدُّنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِيْنَ ۝

24. Nake amasūngīa, 'Ōmanyi waw'o wīna Ngai Mwene Vinya W'onthe tū. Na nyie nīmūetee inyw'I kīla ndūmītwe nakyo, Indī. Nyie nīngwona inyw'I mwī andū atumanu mōno.'

قَالَ إِنَّمَا أَوْلَمْتُ عَنْدَ اللَّهِ ۖ وَأُبَلِّغُكُمْ مَا أُرِيتُ
بِهِ وَلَكِنِّي أُرِيتُكُمْ قَوْمًا يَّجَاهِلُونَ ۝

25. Indī, yīla mo moonie kīndū kyōkīte kyelekele myandanī yoo kīlilyī ta ītu, maisye, Yīī nī ītu yīla yītūeteae mbua.' Aiee, Indī nī yīla inyw'I mwendaa kūyīkalaata. kīseve kīna ūsīlīlo mwai nthīnī wakyō.

فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُّسْتَقْبِلَ أَوْدِيَّتِهِمْ قَالُوا هَذَا
عَارِضٌ مُّضْطَرُّنَا بَلْ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ رِيحٌ
فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝

26. 'Kyo kīlananga kīla kīndū kwa mwīlao wa Mwīlai wakyō.' Na mo matwīka kīndū kītakasyoka kwoneka Ingī, ateo maanzo moo. Uu nīw'o Ithyī tōmaīvaa andū avītany'a.

تَذَكَّرَ كُلُّ شَيْءٍ بِأَمْرِ رَبِّهَا فَأَصْبَحُوا لَا يُرَىٰ
إِلَّا سَكَنَاتُهُمْ كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْجَارِمِينَ ۝

27. Na Ithyī nītwamaīlītye mo mbee wa ūndū twamwaīlītye inyw'I; na Ithyī nītwamanengie matū na metho na ngoo. Indī matū moo na metho moo na ngoo syoo iyaamauna nondū ona ōmwe kuma yīla mo mamīleile Mīsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe; na kana maūndū ala mo mamavūlaa ngūī nīmamathyūlōlōkile.

وَلَقَدْ مَكَّنَّهُمْ فِينَا إِنْ مَكَّنَّاكُمْ فِيهِ وَجَعَلْنَا
لَهُمْ سَبْعًا وَابْتِصَارًا وَفُتًى أَغْنَىٰ عَنْهُمْ
سَنَعُهُمْ وَلَا ابْتِصَارَهُمْ وَلَا أَفْدَنَهُمْ مِنْ شَيْءٍ
إِذْ كَانُوا يَخْجَلُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَحَاقَ بِهِمْ تَاكَاثُفًا
بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ۝

LUKU 4

28. Na Ithyī nītwamyanangie mīsyī yonthe kūūthyūlōka we na Ithyī nītūalyūlīte Syama, nīkana mo matonye kūūthyūlōkīla Ithyī.

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا مَا حَوْلَكُمْ مِنَ الْقُرَىٰ وَصَرَّفْنَا
الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ۝

29.Ntiki, Indī mo yīla masyosie ta ngai vandū va Ngai Mwene Vinya W'onthe maimanthaa ōthengeanfu wake iyaamatethya kwīsīla kwoo? Aiee, Indī syo nīsyamafe. Usu nīw'o wai ōsyao wa ōvūngū wasyo, na wa maōndū ala mo maseōvisye.

فَلَوْلَا نَصَرَهُمُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ قُرْبَانًا
إِلَهَةً بَدَلَ صَلَواتِهِمْ وَذَلِكِ أَفْكَهُمُ وَمَا كَانُوا
يَقْتَرُونَ ﴿٢٩﴾

30.Na lilikanai yīla Ithyī tweelekeleye nguthu ya Mayini kwaku ala mendaa kūmīthukīlsya Kulani, na yīla mo meethīiwe vo yīlisomwa, nīmaneenanisyē mo ōmwē na ōla ōngī makyasya 'Vindyai na Ithukīlsyei,' na īla yo yaminie kūsomwa, nīmasyokie kwa andū moo, makīmakaany'a mo.

وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِنَ الْجِنِّ يَسْمَعُونَ الْقُرْآنَ
فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا أَنْصِتُوا فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوْا إِلَى
قَوْمِهِمْ مُنْذِرِينَ ﴿٣٠﴾

31.Mo maisye, 'Inyw'ī andū maitū, ithyī nītwīw'īte Ivuku, yīla yītheetw'e ītina wa Mose, yīkīanīlsya maōndū ala me mbee wayo; yo yītongoasya nthīnī wa w'o, na nzīanī īla ya w'o.

قَالُوا يَقَوْمُنَا إِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا أُنْزِلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَى
مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَى
طَرِيقٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٣١﴾

32.'Inyw'ī andū maitū, 'Mwītīkēi Mwītani wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na mwītīkīlei We. We akamūkeka inyw'ī naī syenyu, na kūmūsilīla inyw'ī kuma ōsilīlonī wī woo.

يَقَوْمُنَا أَجِيبُوا دَاعِيَ اللَّهِ وَآمِنُوا بِهِ يَغْفِرَ لَكُمْ
مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُجْزِكُمْ مِنْ عَذَابِ آلِيمٍ ﴿٣٢﴾

33.'Na ōla ona wīva ōtamwītīkaa Mwītani wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, we ndatonya kūmūkīa We īlū ōla nthī ona ndatonya kwīthwa na mūsūvī ōla wīva ōtee Wake We. Ta asu me nthīnī wa īvītyo yīyonanītye.

وَمَنْ لَا يُجِبْ دَاعِيَ اللَّهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ
وَلَيْسَ لَهُ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءُ أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٣٣﴾

34.Mo nomonete kana Ngai Mwene Vinya W'onthe, ōla woombie matu na nthī na ndaanow'a nī ōmbi wasyo, ena ōtonyi wa kūmūnenge thayū ōla

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
وَلَمْ يَكُنْ يَخْلُقْهُنَّ يَقْدِرُ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ
يَلَا إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٤﴾

mŭkw'ŭ? ʔ, nŭw'o, We ena ŭtonyi ʔŭlŭ
wa syʔndŭ syonthē.

35. Na mŭthenya ŭla ala matetʔkʔlaa
makaetwe mbee wa Mwaki, mo
makakŭlw'a, 'ŭŭ ti w'o?' Namo
makasŭngʔa, 'ʔʔ, twʔʔvʔta na Mwʔai
waitŭ.' Nake akamatavya, 'ʔndʔ ʔamai
ŭsilʔlo, nŭndŭ inyw'ʔ nʔmwaleile
kwʔʔkʔla.'

36. ʔthʔwa na ŭmʔʔsyŭ ʔndʔ, ta Atŭmwa
ala maʔ na kʔthito kʔ vinya; na
ndŭkekalaate ʔŭlŭ woo. Mŭthenya ŭla
mo makamona maŭndŭ ala makaanaw'a
namo, kŭkooneka kwoo ta mataaʔkala
mŭno ʔŭlŭ wa nthʔ ateo kwa ʔsaa yʔmwē
ya mŭthenya. Ukaany'o ŭŭ nʔmŭete
ʔndʔ vai andŭ makanangwa ateo andŭ ala
mbaa matŭ.

وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَلَيْسَ هَذَا
بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَىٰ وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ
بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ ⑤

فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ وَلَا
تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ كَانَتْهُمْ يُرْوَنَ مَا يُوعَدُونَ
لَمْ يَلْبِسُوا إِلَّا سَاعَةً مِّنْ نَّهَارٍ بَلِغْ فَبَلَكَ
لَهُمْ ۚ إِلَّا الْقَوْمَ الْفَاسِقُونَ ⑥

MUHAMMAD
(Wavuanfw'e Madina)

1. Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũftwe nĩ Olau,
Usũftwe nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Asu ala, matetkĩlaa na kũmasĩlaa andũ
nzlanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe--
--We amatũngaa mawĩla moo ma mana.

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ أَصَلَّ
أَعْمَالُهُمْ ②

3. Indĩ kwa asu ala metkĩlaa na kwĩka
mawĩla maseo, na metkĩlaa maũndũ ala
mavuanfw'e Muhammad--na nĩ w'o
kuma kwa Mwĩai woo--- We akavetanga
mothũku moo kuma kwoo na akaalyũla
mwĩkalo woo.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَآمَنُوا بِمَا نُزِّلَ
عَلَيْهِمْ وَأَهُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ لَا كُفْرَ عَنْهُمْ
سَيِّئَاتِهِمْ وَأَصْلَحَ بَالَهُمْ ③

4. Kĩtumi nũndũ ala matetkĩlaa maatlĩlaa
ũvũngũ oyĩla ala metkĩlaa maatlĩlaa w'o
kuma kwa Mwĩai woo. Uu nfw'o Ngai
Mwene Vinya W'onthe ūmanengae
ngelekany'o syoo.

ذَٰلِكَ بِأَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا اتَّبَعُوا الْبَاطِلَ وَأَنَّ الَّذِينَ
آمَنُوا اتَّبَعُوا الْحَقَّ مِنْ رَبِّهِمْ كَذَٰلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ
لِلنَّاسِ أَمْثَالَهُمْ ④

5. Na inyw'ĩ mwakomana kaOnĩwa kĩla
ĩvinda asu ala matetkĩlaa, kũnai ngingo
syoo; na, yĩla inyw'ĩ mwamakĩlya vinya
mo, movei mbĩngũ mũlũmĩtye---Indĩ
ĩtina wa ūu malekyei mo ota ĩnee kana
kwa kwosa kyovosya---kũvika kaũ wie
mĩlio ya w'o. Usu nĩw'o mwĩao. Na
takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe
nĩwatw'ĩte ūu, We ethĩwa We-Mwene
eanĩsyee ūĩvanĩsyoo kuma kwoo, Indĩ We
amekĩlaa amwe menyu ūtatoni mokoni
ma ala angĩ.

فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ حَتَّىٰ إِذَا
أَخَذْتُمُوهُمْ فَهَرَسْتُمْ أَلْوَانَ الْوُثَاقِ ۖ فَأَقَامُوا مَتَاعًا بَعْدَ وَرَافِئًا
فَدَآءَ حَتَّىٰ تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا ۚ ذَٰلِكَ وَلَوْ يَشَاءُ
اللَّهُ لَأَنْفَعَكُمْ مِنْهُمْ وَلَٰكِنْ لِّيَبْلُوَ بَعْضَكُمْ بِبَعْضٍ ۚ وَ
الَّذِينَ قَاتَلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَالُهُمْ ⑤

6. We akamatongoeasya mo na kũalyũla
mwĩkalo woo,

سَيَهْدِيهِمْ وَيُضِلُّجُ بِالْأَعْمَالِ ⑥

7. Na kŭmetŭkŭllya mo kŭlika nthĩnĩ wa Mŭŭnda ūla We wawanakavisye na aŭvathŭkany'a kwoondŭ woo.

وَيَدْخُلُهُمُ الْجَنَّةَ عَرَفَهَا لَهُمْ ⑤

8. Inyw'i ala mwŭtŭkŭllya! Ethwa nŭmŭŭtetheesya *nzŭla ya* Ngai Mwene Vinya W'onthe, We akamŭtethya inyw'i na akalŭlŭmŭllya matambya menyu.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَتَضَرَّعُوا إِلَى اللَّهِ يَتَضَرَّعْكُمْ وَ يَغْنِثَ أَقْدَامَكُمْ ⑤

9. Indĩ *ta kwa* asu ala matetŭkŭllya, *kŭanda* kyoo nĩ kwaa tene na tene; Na We akamatw'ŭkŭlthya mawŭla moo vathei.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا اتَّعَسَا لَهُمْ وَاضِلٌ أَعْمَالُهُمْ ⑤

10. Kŭtumi nŭndŭ mo mamenaa maŭndŭ ala onthe Ngai Mwene Vinya W'onthe ŭvuanŭtye; *kwa ŭu*, We nŭmatŭngŭlthŭtye mawŭla moo ma mana.

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أُنْزِلَ اللَّهُ فَاحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ ⑤

11. Mo nomaanganga ŭlŭlŭ wa nthĩ makona ŭndŭ wailyi mŭminŭkŭllyo wa ala maŭ mbee woo? Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭwamanangie mo *vyŭ*, na kŭkeethŭwa na ŭsilŭlo ŭilyi ta ŭŭ kwa alei.

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلِلْكَافِرِينَ أَمْثَلُهَا ⑤

12. Kŭtumi nŭndŭ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mŭsŭvŭi wa ala metŭkŭllya, Indĩ *kwa* alei vai mŭsŭvŭi.

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَى لَهُمْ ⑤

LUKU 2

13. Nŭw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe akatuma ala metŭkŭllya na kwŭka mawŭla maseo malika nthĩnĩ wa Mŭŭnda ŭla ŭvŭlŭla mbŭsŭ uungu wayo; oyŭla ala matetŭkŭllya metanŭthasya mo ene na kŭya ŭndŭ nyamŭ ŭlsaa, na wŭkalo woo ŭkeethwa nĩ Mwakinĩ.

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَمَتَّعُونَ وَيَأْكُلُونَ كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ وَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ ⑤

14. Na nĩ mŭsyŭ yŭana ata, ŭla yaŭ na vinya mbee wa mŭsyŭ ŭŭ waku ŭla ŭkŭlŭngŭtye

وَكَايِنْ مِنْ قَرْيَةٍ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِنْ قَرْيَتِكَ

we yġla ithyġ twamyanangie, na mayai
na mŭtetheesya!

15. We ġndġ, Ųla ŲŲngeme ŲŲŲ wa ŲkŲsġ
mŲseo na mŲtheu kuma kwa Mwġai
wake nġ ŲndŲ Ųmwe na Ųla ŲthŲku wa
meko moo matw'ġtwe *kwoneka* me
manake na ala maatġaa mawendi moo
mathŲku?

16. Ino nġ ngelekany'o ya MŲŲnda Ųla ala
alŲngalu mathiwe: vo ve mbŲsġ sya
kġw'Ų kġla kġtanangġkaa, na mbŲsġ sya ġia
yġla yġtaalyŲlaa mŲsamo wayo, na mbŲsġ
sya mbinyu yġna mŲsamo mŲseo kwa
ala mamġnyusaa na mbŲsġ sya Ųkġ wa
nzŲkġ mŲkeele' na nthġnġ waw'o
makeethwa na mġthemba *yonthe* ya
matunda na Ųkeeo kuma kwa Mwġai
woo. Ala ġndġ mekwġtanġthya na Ųtanu
wġana ŲŲ nġmatonya kwġthwa ŲndŲ
Ųmwe na ala mekalaa nthġnġ wa Mwaki
na ala manengawe kġw'Ų kġtheŲkġte
manyw'e nġkana kġmatembŲange
mavu moo?

17. Na katġ woo ve amwe ala
makwġthukġasya we kŲvika, yġla meuma
mbee waku, maimakŲlya ala
manengetwe Ųmanyi, 'we eneena ata
yu?' Aa nġmo ala ngoo syoo Ngai
Mwene Vinya W'onthe wisġġġte, na ala
maatġaa mawendi moo mathŲku.

18. ġndġ ŲŲŲ wa asu ala maatġaa Ųtongoi,
We nġwongeela Ųtongoi woo na
nŲnenganae ŲŲngalu ŲŲŲ woo.

19. Mo mayetele ateo Ųla Saa Ųmavikġe
na kġthŲŲŲmŲkġlo. Movano maw'o
nġmaviku. ġndġ Ųtao woo Ųkamauna na

الَّتِي أَخْرَجْتَ أَهْلَكَهُمْ فَلَا تَأْصِرْ لَهُمْ ۝۱۳

أَمَّنْ كَانَ عَلَىٰ يَدَيْهِ مِنْ ذَنْبِهِ لَكَ سُوءُ
عَمَلِهِ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ ۝۱۴

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنَّهُمْ
فِي قَمَاطٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنَّهُمْ فِيهَا لَمْ يَغْيَرُوا
طَعْمَهُمْ وَأَنَّهُمْ فِيهَا لَمْ يَكُنْ لَلسَّارِبِينَ وَأَنَّهُمْ
فِي عَسَلٍ مُصَفًّى وَلَهُمْ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ
وَمَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ لَكَ فِي النَّارِ
وَسُقُومًا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ ۝۱۵

وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَعِذُّ بِكَ إِذَا خَرَجُوا مِنْ
عِنْدِكَ قَالُوا لِلَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مَاذَا قَالَ أَنَّىٰ
أُولَٰئِكَ الَّذِينَ طَعَّ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَاتَّبَعُوا
أَهْوَاءَهُمْ ۝۱۶

وَالَّذِينَ اهْتَدَوْا زَادَهُمْ هُدًى وَآتَاهُمْ
تَقْوَاهُمْ ۝۱۷

فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً
فَقَدْ جَاءَ أَشْرَاطُهَا فَأَنَّىٰ لَهُمْ إِذَا جَاءَهُمْ

**kyaū yīla ūla Saa ūkamina kōka vyō tōlō
woo?**

ذِكْرُهُمْ ①

20. Manyai, Indī, kana Vai Ngai Ongī
ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe, na
Itayi Ōkeko kwoondū wa naī syenyu, na
kwa aŭme etikīli na iveti mbōtikīli. Na
Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīś vala
inyw'ī mūendaa na vala inyw'ī
mwīkalaa.

فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَاكُمْ ﴿٥٠﴾

LUKU 3

21. Na asu ala metikila maasya, 'Niki Kilingu kiuवान'?' Indī yila Kilingu kina utwio kyavuanwa na kukita kuwetwa nthini wakyō, we ukamona asu ngoo syoo iwaftw'e maosyaitye we na mosyaitye wa mōndū ūvw'kitwe nī kyuu kitkw'e iūlū wake nī kitkw'ō. Kwa ūu wanangiko nōmakwate mo!

وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا لَوْلَا نُزِّلَتْ سُورَةٌ ۚ فَإِذَا
 أُنزِلَتْ سُورَةٌ مُّحْكَمَةٌ وَذُكِرَ فِيهَا الْقِتَالُ رَأَيْتَ
 الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ يُنْظَرُونَ إِلَيْكَ يَطْلُبُ
 الْمَغْشِيُّ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَأُولَئِكَ لَهُمُ ۝

22. Wīwi na ndeto nzeo nī *nzeo mbee kwoondū woo*. Na yīla Ūvoo Ūkethwa wī mŪtw'e, kŪkeethwa kwī kŪseo kwoo ethwa mo maī ma w'o kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

طَاعَةُ وَقَوْلٌ مَّعْرُوفٌ فَإِذَا عَزَمْتَ الْأَمْرَ فَلَوْ
صَدَقُوا اللَّهَ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ ﴿١٧﴾

23. Inyw'i Indī, mŭkanengwe Ūnene wa nthī, nī kŭete kīthokoo nthīnī wayo na kŭtila ndŭŭ syenyu sya mŭkaufī?

فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفِيدُوا فِي الْأَرْضِ
وَتُقْطَعُوا أَرْحَامُكُمْ ۖ

24.Aa nImo Ngai Mwene Vinya
W'onthe Umaumanġaa na
akamatw'kġiġya metho moo ilalinda.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَتْهُمْ دَٰغًى
أَبْصَارُهُمْ ﴿٣٧﴾

25. Mo ĩndĩ, nomakas0anĩa ĩ0l0 wa Kulani, kana ĩ0l0 wa ngoo syoo ve ivulĩ sya m0se0vĩlye woo ene?

اَفَلَا يَتَذَكَّرُوْنَ الْقُرْآنَ اَمْ عَلٰى قُلُوْبٍ اَقْفَالُهَا ۝۱۵

26. Vate nzika, asu ala masyokaa na Itina wa Utongoi kumetheesya mo, Satani nūmasengenete mo, na we ameteelye mawikwatyo ma Ovungu.

إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدَوْا عَلَىٰ أَدْبَارِهِمْ مِن بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَىٰ الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمْلَأَ لَهُمْ ۝

27. Kitumi nūndū mo nīmamatavisye asu ala mamamenete maūndū ala Ngai Mwene Vinya W'onthē Ovuanitye, 'Ithyī tūkamwīw'a inyw'ī maūndūnī amwe;' na Ngai Mwene Vinya W'onthē nīwīsi syimbithī syoo.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَرِهُوا مَا نَزَّلَ اللَّهُ سَطَوْنَهُمْ فِي بَعْضِ الْأُمُورِ ۚ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ ۝

28. Indī mo makeeka ata yīla alaika makamakw'ithya, maimakūna mothyū moo na mīlōngo yoo?

كَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ ۝

29. Kweekīkie ūu nūndū mo maatīle maūndū ala matamwendeeasya Ngai Mwene Vinya W'onthē, na mamamena maūndū ala mamwendeeasya We. Kwa ūu, We nīwamatw'īkīthisye mawīla moo vathei.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ اتَّبَعُوا مَا اسَخَطَ اللَّهُ وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ ۝

LUKU 4

30. Mo asu ala mena ūwau ngoonī syoo mesūanīla kana Ngai Mwene Vinya W'onthē ndakaumīlya ūtheinī ūmaamai woo?

أَرْحَسِبَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرْسٌ أَنْ لَنْ يَنْجِيَهُ اللَّهُ أَضَاعَ لَهُمْ ۝

31. Na takethwa Ithyī nītwendie, twīthwa twakwonisye mo nīkana ūkamamanya na movano moo. Na vate nzika, ūkamamanya mo na mūneenele woo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē nūmesī meko menyū.

وَلَوْ نَشَاءُ لَارْتَيْنَاكُمْ فَلَعَرَفْتَهُم بِسِيمَاهُمْ وَتَعَرَّفْتَهُمْ فِي لَحْنِ الْقَوْلِ ۚ وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَعْمَالَكُمْ ۝

32. Na Ithyī vate nzika, tūkamūtata inyw'ī kūvika Ithyī tūmamanye okiti ma w'o katī wenyū na omīlīsyā, na kwa ūtato Ithyī tūkaumīlyā vata wenyū vyū.

وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ عَنْ تَعْلَمِ الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ وَالضَّيِّقِينَ وَنَبْلُوَنَّكُمْ أَخْبَارَكُمْ ۝

33. Asu ala matetfklāa na kūmasiŵa andū nzlanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na kūmūkaananīsyā Mūtūmwā ūtina wa ūtongoi kūmevuanīsyā ūtheinī, kūikamūthūkyā Ngai Mwene Vinya W'onthe ona vanini; na We akamatw'fklīthya mawīa moo kwīthwa mate na ūsyao.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَ شَاقُّوا الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَىٰ ۚ لَنْ يَضُرَّوْا اللَّهَ شَيْئًا وَسَيُحِطُّ أَعْمَالُهُمْ ۝

34. Inyw'ī ala mwīfklāa! Mwīw'ei Ngai Mwene Vinya W'onthe na mwīw'ei Mūtūmwā na mūikaēke mawīa menyu manangfke mana.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ ۝

35. Nīw'o, asu ala matetfklāa na kūsiŵa andū nzlanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na īndī maikw'a me alei---- kwa ūla w'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakamaēkea mo.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ثَمَّ مَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ۝

36. Mūikaleele mūikese kwītya mūuo oyfā inyw'ī no kūvika mwīthwe mwī asindi. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe e vamwe nenyu, na We ndakamūvena inyw'ī ūtuvi ya meko menyu.

فَلَا تَهِنُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلَامِ ۚ وَ أَنْتُمْ الْاَقْلُونَ ۚ وَاللَّهُ مَعَكُمْ وَلَنْ يَتَرَكُمُ أَعْمَالَكُمْ ۝

37. Thayū wa nthī īno no ūthaū na ngūf tū, na inyw'ī mweetfklā na kwīthwa mwī alūngalu, We akamūnenge inyw'ī matuvi menyu, na ndakamūkūlyā inyw'ī mothw'ii menyu.

إِنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُوَ وَإِنْ تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا يُؤْتِكُمْ أَجْرَكُمْ وَلَا يَسْلُكْهُمُ أَمْوَالُكُمْ ۝

38. Ethwa We emakūlyā mo ūvoo wenyu, na kūmūingfīsyā inyw'ī, inyw'ī mūkeethwa mwī atoonu, na We akaumfīlyā ūseleke wenyu ūtheinī.

إِنْ يَسْأَلُكُمْ فِيمَا فُحِّشْتُمْ بِهِ خُلُوعًا أَوْ يُخْرِجُ أَصْفَانَكُمْ ۝

39. Sisyai, inyw'ī mwīftwe mūke kumya kwoondū wa nzfā ya Ngai Mwene Vinya W'onthe; īndī katf wenyu ve amwe atoonu. Na ūla ona wīfā mūtoonū, nī

هَآئِهِمْ هَؤُلَاءِ تَدْعُونَ لِشِفَعَتِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَمَنْ تَبَعَلْ وَمَنْ تَبَعَلْ فَإِنَّمَا يَتَّبَعُ عَنْ

mŭtoonu kwoondŭ wa thayŭ wake
mwene tŭ. Na Ngai Mwene Vinya
W'onthe Nŭwŭlanŭsy-We-Mwene, na
inyw'I ninyw'I mwŭna vata. Na ethwa
inyw'I nŭmŭŭsyoka ŭtina, We akamaete
andŭ angŭ vandŭ venyu eka inyw'I, na
ŭndŭ mo maikethwa mailyŭ tenyu
inyw'I.

نَفْسِهِ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ وَإِنْ تَتَوَلَّوْا
يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَلَكُمْ ﴿٧٦﴾

سُورَةُ الْفَتْحِ مَدَنِيَّةٌ

AL – FATH
(Wavuanŋw'e Madina)

1.Syŋtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

2.Nīw'o, lthyī nītūūnengete we ūsindi
mūthandīku,

3.Ntkana Ngai Mwene Vinya W'onthe
atonye kũUvw'ĩkfa we mavĩtyo maku ala
we ũkũilĩlwa, ma İvinda İvtũku na
yũkĩte,na kana atonye kwĩanĩsyā İnee
Yake İũİũ waku, na atonye
kũũtongoesya we nzĩanĩ İla ya w'o.

4.Na kana Ngai Mwene Vinya W'ontha atonye kUutetheesya we na Utethyo wI vinya.

5. We nĩ We ūla watheesise ūuu nthĩnĩ
wa mathayũ ma etĩkĩli nĩkana mo
matonye kwongeleka mũĩkĩlonĩ woo, na
nguthu sya ita syonthe sya matunĩ na
nthĩ nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'ontho
na Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ
ũmanyi-W'ontho, Mũĩ.

6. Nt kana We amatonyethye etf k l i a ūme
na etf k l i aka k ūlika nth n i wa M ūnda
Ila I v i f l i a a t ūl ūs i uungu wayo, vala n ūvo
mo makekalaa, na n i kana We atonye
k ūmavetang ū moth ūku mo ū, na kana
mbee wa ūthy ū wa Ngai Mwene Vinya
W'onth e n i ūtanu m ūnene.

7.Na *níkana* We amasifile angangani
aúme na angangani aka, na athaithi ma
mívú'anano aúme na athaithi ma
mívú'anano aka, ala mathokasya

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَهْمًا مُبِينًا ﴿٧﴾

لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ
وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَيَهْدِيَكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ﴿٥﴾

وَيَنْصُرَكَ اللَّهُ نَصْرًا عَظِيمًا ﴿٥﴾

هُوَ الَّذِي أَنزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ
لِيَزِدُوا إِيمَانًا مَعَ إِيْمَانِهِمْ ۚ وَلِلَّهِ جُنُودُ
السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ ۖ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٦٠﴾

لِيَدْخُلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتُ تَجْرِي
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَيُكَفِّرُ عَنْهُمْ
سَيِّئَاتِهِمْ وَكَانَ ذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ قَوْلًا عَظِيمًا ۝

وَيُعَذِّبُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالشَّارِكِينَ وَالشَّارِكَاتِ الظَّالِمِينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السَّوْءَ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ

masŋanŋo mathŋku ŋŋŋŋ wa Ngai Mwene Vinya W'onthē. Ndaŋa ya ŋvuso ŋthŋku ŋkamavingiŋŋŋa mo; na ŋthatu wa Ngai Mwene Vinya W'onthē wŋ ŋŋŋŋ woo. Na ŋsu ow'o nŋ wŋkalo mŋthŋku.

الشُّوْرَ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ
جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ①

8.Na nguthu sya ita sya matunŋ na nthŋ nŋ sya Ngai Mwene Vinya W'onthē; na Ngai Mwene Vinya W'onthē nŋ We Wŋ-Vinya, Mŋŋ.

وَاللَّهُ جُنُودَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ غَنِيًّا
كَرِيمًا ②

9.ŋthyŋ tŋŋtŋmŋte we ta Ngŋsŋ na mŋeti-wa-ŋvoo Mŋseo na Mŋkaanany'a.

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِيدًا وَ مُبَشِّرًا وَ نَذِيرًا ③

10.Nŋkana inyw'ŋ mŋmwŋŋkŋŋle Ngai Mwene Vinya W'onthē na Mŋtŋmwa Wake, na mŋtonye kŋmŋtetheesya we, na kŋmŋnenge ndaŋa we, na nŋkana inyw'ŋ mŋtonye kŋmŋtaŋa We kŋloko na wŋoo.

لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ وَ
تُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ④

11.Nŋw'o, asu ala mekwŋvŋta nŋndŋ wa ngwatanŋo kwaku, vate nzika, meŋvŋta mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthē. Kw'oko kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē kwŋ ŋŋŋŋ wa moko moo. Kwa ŋu, ŋla wanangaa wŋvŋo wake, awanangaa kwoondŋ wa thayŋ wake mwene; na ŋla ona wŋva wŋanŋasya ŋtianŋo ŋla we ŋtianŋe na Ngai Mwene Vinya W'onthē; We vate nzika, akamŋnenge we ŋtuvi ŋnene.

إِنَّا الَّذِينَ يَشْكُرُونَ لَكُمْ إِشْمًا يَبْغُونَ اللَّهُ يَدُّ اللَّهُ
فَوْقَ أَيْدِيهِمْ فَمَنْ شَكَكَ فَإِنَّا بِيَدِكُمْ عَلَى
نَفْسِهِ وَمَنْ أُولَى بِمَا عٰهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَيَمُوتْ بِهِ
فَإِجْرًا عَظِيمًا ⑤

LUKU 2

12.Asu katŋ wa Aalavu na weŋnŋ, ala matiwe ŋtina, makakŋtavya we, 'Syŋndŋ sitŋ na andŋ ma mbaitŋ nŋmatŋvŋngŋsie ŋthyŋ, kwa ŋu, twŋŋsyē ŋekeo. 'Mo maneenaa na nŋmŋ syoo. Asya, 'Nŋŋ ŋla ŋtonya kŋmŋtethya inyw'ŋ na ŋndŋ ona

سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ شَغَلَتْنَا
أَمْوَالُنَا وَأَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْنَا يَقُولُونَ بِالسَّيْتِمِ

wīva vala ve Ngai Mwene Vinya W'onthe, ethwa We asūanlīte kōmwīka naī, kana ethwa asūanlīte kōmūuna? Indī Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmesī nesa maūndū ala inyw'ī mwīkaa.

13. Aiee! Inyw'ī mwasūanlīe kana Mūtūmwa na etīkīlī maikasyoka kwa andū ma nyūmba syoo ona Indī, na ū nīwaseūviw'e *kwoneka* wī wa kwendeesya kwa ngoo syenyu, na inyw'ī nīm wathokisye ūsūanlō mūthūku, na inyw'ī mwaī andū anangīku.'

14. Na *tōlō* wa asu ala matamwītīkīlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa Wake, Ithyī vate nzika, nītūmaseūvīsyē alei Mwaki wakene.

15. Namo mosumbī ma matu na nthī nī ma Ngai Mwene Vinya W'onthe. We amūekeaa ūla We wendaa, na kōmūsilīla ūla wendaa. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mūekanlī-Mūno Vyū, Usūftwe nī tei.

16. Asu ala *maseūvisye kūtiwa* Itina makaasya, 'Yīla mōkūthi vala ve syīndū sya mūtavo nīkana mūsyose, 'Ekai ithyī tūmūatīte inyw'ī.' Mo memantha kūalyūla ūtwio wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Asya, 'Inyw'ī mūitūatīla ithyī. Ū nīw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe waneenete mbeeni. 'Na Indī mo makaasya, 'Aiee, inyw'ī mwītwtīw'īa kīw'īu.' Tiw'o, Indī mo mamanyaa o vanini.

17. Matavye Aalavu ma weŪnī ala matiwe Itina, o mītōkī inyw'ī mōkeetwa

مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ قُلْ مَنْ يَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعًا بَلْ كَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿٥٠﴾

بَلْ كَذَّبْتُمْ أَنْ لَنْ يَتَغَلَّبَ الرَّسُولُ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَى أَهْلِيهِمْ أَبَدًا وَزَيَّنَ ذَلِكَ فِي قُلُوبِكُمْ وَظَنَنْتُمْ ظَنًّا السَّوْءَ وَكُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا ﴿٥١﴾

وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا ﴿٥٢﴾

وَاللَّهُ مَالِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥٣﴾

سَيَقُولُ الْمُخَلَّفُونَ إِذَا انْطَلَقْتُمْ إِلَى مَغَارِهِمْ لِنَأْخُذْهُمْ أَذْهَبْنَا نَبِيِّنَكُمْ يُرِيدُونَ أَنْ يُبَدِّلُوا كَلِمَ اللَّهِ قُلْ لَنْ تَسْمِعُونَا كَذَّبْتُمْ فَاللَّهُ مِنْ قَبْلٍ سَمِيعٌ وَلَنْ تُخْسَدُوا وَتُكْفَرُوا بَلْ كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٥٤﴾

قُلْ لِلْمُخَلَّفِينَ مِنَ الْأَعْرَابِ سَعُدُوا إِلَى قَوْمِ أُولَىٰ بَأْسٍ شَدِيدٍ اتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرًا

mOkokite na nzamba syina vinya; mOkokita namo okuvika mo menengane kwenyu. Na mweethwa mwĩ ewi, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamūenge inyw'I Ituvi Iseo, Indĩ mwasyoka na Itina, tondũ mwasyokie na Itina mbee, We akamũsilĩla na ūsilĩlo wĩ woo.

18.Vai ūthũku kwa ilalinda, ona vai ūthũku kwa kĩema, ona vai ūthũku kwa ūla mūwau, *kũlea kũthi kũkita kaũnĩ*. Na ūla ona wĩva ūmwĩw'aa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa Wake, We akamũlikya Mĩũndanĩ ĩla ĩvĩĩlaa tũlũsĩ uungu wayo; Indĩ ūla ūsyokaa na Itina, We akamũsilĩla na ūsilĩlo mwai.

LUKU 3

19.Na vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwendeew'e mũno nĩ etĩkĩli yĩla mo maĩsaa kĩthitũ kya wĩwi mbee waku uungu wa Kĩĩf, na We nĩweesĩ maũndũ ala maĩ nthĩnĩ wa ngoo syoo na We nĩwatheeisye ūuu tũlũ woo, na We nĩwamatuvie mo na ūkĩlyo wĩ vakuvĩ kw'okonĩ;

20.Na mūtavo mũnene ūla mo makakua. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwene-Vinya, Mũf.

21.Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmwathĩte inyw'I mūtavo mũnene ūla inyw'I mũkosa, na We nũmũnengete inyw'I w'o o mbee, na We nũmasĩĩte moko ma andũ maikamũvikĩte inyw'I, nĩkana kĩthwe kĩ Kyama kwa etĩkĩli, na nĩkana We atonye kũmũtongoesya inyw'I nzĩanĩ ĩla ya w'o.

فَإِنْ تُطِيعُوا يُؤْتِكُمُ اللَّهُ أَجْرًا حَسَنًا ۖ وَإِنْ تَوَلَّوْا كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِنْ قَبْلُ يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ۝

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يَدْخُلْ جَنَّتٍ يُجْرَى مِنْ تَحْتِهَا نَافُثَاتُ الْأَنْهَارِ ۖ وَمَنْ يَتَوَلَّ يُعَذِّبْهُ اللَّهُ بِأَلِيمٍ ۝

لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ۝

وَمَغَانِمَ كَثِيرَةً يَأْخُذُونَهَا وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ۝

وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ قُلُوبَهُمْ شَهِيدَاتٌ كَمَا يُؤْمِنُ أَنْ يُضِلُّوا وَلَهُمْ جَنَّتَانِ ۖ مَنْ دَخَلَهُمَا دَخَلَ الْجَنَّةَ أَبَدًا ۚ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۝

22. Na *We nŭmwathŭe inyw'I ūsindi ūngĩ, ūla mŭtaamba kŭkwata, ĩndĩ Ngai Mwene Vinya W'onthē vate nzika, nĩŭkumbatĩye. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē E-na ūtonyi ĩlŭlŭ wa syĩndũ syonthē.*

وَأُخْرِى لَمْ تَقْدِرُوا عَلَيْهَا قَدْ أَحَاطَ اللَّهُ بِهَا
وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا ۝

23. Na *ethwa asu ala matetĩkĩĩte, nĩmekŭmŭkita inyw'I, mo vate nzika, makaalyŭka na mĩongo yoo, ĩndĩ mo maikakwata mŭsŭvĩ kana mŭtetheesya.*

وَلَوْ فَتَحْنَا لَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَلْوَابَ الْأَدْبَارِ لَرَأَوْا
بِجَهَنَّمَ فَاِذَا لَاحِقًا ۝

24. Usu *nĩw'o wĩthĩĩtwe wĩ mŭtuo wa Ngai Mwene Vinya W'onthē ūla weethĩwe ūithŭkŭma mbee na inyw'I mŭikona ūalyŭko ona wĩva nthĩnĩ wa mŭtuo mŭseŭvyē wa Ngai Mwene Vinya W'onthē.*

سُئِلَ اللَّهُ الْبَرِّي قَدْ خَلَّتْ مِنْ قَبْلُ ۖ وَلَنْ يَجِدَ
لِسُئَلِ اللَّهِ تَبْدِيلًا ۝

25. Na *We nĩ We wamasĩĩe moko moo ĩlŭlŭ wenyu, na moko menyu ĩlŭlŭ woo nthĩnĩ wa mwanda wa Makka, ĩtina wa We kŭmŭenge ūkĩlyo ĩlŭlŭ woo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē nŭmonaa maŭndũ onthe ala inyw'I mwĩkaa.*

وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَائْتَدِيكُمْ
عَنْهُمْ بِضَبَّيْنِ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ أَنْ أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ
وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ۝

26. Mo *nĩ mo maleile kwĩĩkĩĩla na mamŭsiĩla inyw'I kuma Mŭsikitinĩ Mŭtheu, ona nthembo syenyu ĩla syaiĩtwe kŭvika vandũ vasyo va kŭthĩnzĩwa. Na takethwa ti ūndũ wa etĩkĩli aŭme na etĩkĩli aka, ala inyw'I mŭtamesĩ na ala mwĩthwa mwamakinyangĩe nthĩ mŭtekŭmānya nĩkana mŭkwatwe nĩ ūthŭku ĩlŭlŭ woo We ethĩwa amwĩĩkĩĩlye kŭkita, ĩndĩ We ndaaĩka ūu, nĩkana We amŭlikye teinĩ Wake ūla We wendete kŭmŭlikya. Takethwa nĩmataañw'e na ala matetĩkĩĩte vate nzika, ĩthyĩ twĩthwa*

هُمْ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدَّكُمْ عَنِ الْبَيْتِ الْحَرَامِ
وَالْهَدْيِ مَعَكُومًا أَنْ تَبْلُغَ حِجْلَهُ ۖ وَلَوْلَا رِجَالُ
مُؤْمِنُونَ وَنِسَاءُ مُؤْمِنَاتٌ لَمْ تَعْلَمُوهُمْ أَنْ
تَطُورُكُمْ فَتُحِبِّبَكُمْ مِنْهُمْ مَعَرَّةٌ بِغَيْرِ عِلْمٍ
لِيُدْخِلَ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ ۚ لَوْ تَرَىٰ ذُنُوبَكُمْ
لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَلَىٰ أَبَا أَلَيْسَاءِ ۝

twamasilile asu ala maleile kwitkila na
usililo wĩ woo mũno.

27. Yila asu ala maleile kwitkila maiie
nthĩnĩ wa ngoo syoo ōthatu wa ngũlũ,
ōthatu ūla wa *Mũhenya ya ūtumanu*,
Ngai Mwene Vinya W'onthe
nĩwatheesye ōuu Wake kwa Mũtũmwa
Wake na ūlũ wa etkili, na
amathing'ĩsya mo kũkwata kĩtina kya
ũlũngalu, na mo nĩmaafĩtwe nĩw'o
mũno. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe
nĩwĩsĩ kila kĩndũ nesa vyũ.

LUKU 4

28. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe kwa ūla w'o nĩwĩanĩsye Woni
kwa Mũtũmwa Wake. Inyw'ĩ vate
nzika, mũkalika Mũsikitinĩ Mũtheu,
Ngai enda, kwa mũuo, *amwe* menzetwe
mĩtwe yoo, na *angĩ* nzwĩ syoo
syĩndilange, na mũikethwa na w'ia. Indĩ
We nĩweesĩ ūndũ inyw'ĩ mũteesĩ. Ona
mbee vate nzika, We nĩwamũtwĩle
ũkĩlyo wa vakuvĩ.

29. Na nĩ We ūmũtũmĩte Mũtũmwa
Wake, ena ūtongoi na ndĩni ya w'o,
nĩkana We atonye kũmĩsindĩthya ūlũ wa
ndĩni *ila ingĩ syonthe*. Na Ngai Mwene
Vinya W'onthe Nĩwĩanĩle ta Ngũsĩ.

30. Muhammad nĩ Mũtũmwa wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe. Na asu ala me
vamwe nake we nĩ omũ kwa alei, ololo
katĩ woo ene. We nũmonaa maikumana
na kũvalũka-nthĩ matulĩtye-ndu
Mboyanĩ, maimantha mumo kuma kwa
Ngai Mwene Vinya W'onthe na
ūtanu Wake. Uvano woo wĩ ūlũ wa

إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ
الْجَاهِلِيَّةَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَ
عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالزَّمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى وَكَانُوا
بِهَا أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلَهَا وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ۝

لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّسُلَ بِالْحَقِّ لَتَنَزَّلَنَّ
السَّجْدَ الْخَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِينَ مُحَمَّدٌ
رَسُولُكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ
تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا ۝

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ
لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكُفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ۝

فَعَمَّدَ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءَ عَلَى الْكُفَّارِ
رُحَمَاءَ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكْعًا سَجْدًا تَلْبَعُونَ فَضْلاً
مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سَبَّاهُمْ فِي دُجُوبِهِمْ فَمِنْ
أَشَرِ الشُّجُورِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ نَحْمَدُكُمْ

mothyū moo, me mauīsyā nūndū wa
 kūvalūka nthī na ūthyū. Uu nīw'o
 matavanītw'e nthīnī wa Tola. Na
 kūtavanw'a kwōo nthīnī wa ūvoo-Mūseo
 nī ta mbeū īla īsyāa na kumya nthongoo
 yayo, na īndī īmīkīla vinya; na īndī
 nīthungaa, na īūngamaa īlūmīte
 mŭthambanī wayo, īmatanīthya avandi-
 ---nīkana We atonye kūtuma alei
 makwatwa nī ūthatu *mamona mo*. Ngai
 Mwene Vinya W'onthe nīwathanīte,
 kwa asu moo ala metīkīlaa na kwīka
 mawīa maseo, ūkeko na ītuvi īnene.

فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْطَهُ فَكَازَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ
 فَاسْتَوَى عَلَى سَوَابِهِ يَعِجِبُ الزَّرَّاعُ لِيَغِيظَ بِهِمُ
 الْكُفَّارَ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
 مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ⑤

7. Inyw'I mwĩtkĩlaa! Ethwa mũndũ ūte mũlũngalu nĩwamũetee inyw'I ūvoo ona wĩva, kunĩtkĩlai nesa *ŭw'o wa ŭvoo ŭsu*, mũikese kũmeka andũ naĩ nũndũ wa kũlea kũmanya, na Indĩ mũyĩlila nũndũ wa maũndũ ala inyw'I mwĩkĩte.

8. Na manyai kana katĩ wenyu ve Mũtũmwa wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; ŋa akatwĩka nekwĩtkĩla mawendi menyu maũndũnĩ amwe, vate nzika, inyw'I nĩ ūlika thĩnanĩ; Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmwendethetye inyw'I mũĩtkĩlo na *ũkoneka* wĩ mwanake kwa ngoo syenyu, na We nũmũmenethetye inyw'I ūlei na wathe na ūemu mũkaimena mũno. Asu vate nzika, nĩmo maatĩlaa nzĩa ĩla ya w'o,

9. Kwa mumo na ĩnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Umanyi-W'onthe, Mũĩ.

10. Na ethwa nguthu ĩlĩ sya etĩkĩli nĩsyĩkũkita *ĩmwe na ĩla ĩngĩ*, ĩkĩlai muo katĩ wasyo; na *ĩlina wa ūu*, ethwa ĩmwe nĩyo yamĩvĩtĩsya ĩla ĩngĩ, mĩvũei ĩsu yavithũkanĩa kũvika ĩsyoke mwĩlaonĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Indĩ yasyoka, ĩkĩlai mũuo katĩ wasyo na ūlũngalu, na silai sila wa katĩ. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa ala aĩlu.

11. Vate nzika, etĩkĩli *onthe* nĩ masyaanĩlo, kwa ūu, seũvyai muuo katĩ wa anaa-nyinyia menyu, na mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩkana tei ūtonye kwonanw'a kwenyu.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبِيٍّ
مَتَّبِعْتُمْ أَن تَصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا
عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ ٥

وَاعْلَمُوا أَن فِيكُمْ رَسُولَ اللَّهِ لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي
كَثِيرٍ مِّنَ الْأَمْرِ لَعَنِتُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبَّبَ إِلَيْكُمُ
الْإِيمَانَ وَزَيَّنَهُ فِي قُلُوبِكُمْ وَكَوَّزَهُ إِلَيْكُمْ بِالْكَفَىٰ
وَالْفُسُوقِ وَالْإِغْوَىٰ أُولَٰئِكَ هُمُ الرَّشِدُونَ ٥

فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِيعَةً ۚ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ٥

وَأَن طَائِفَتَيْنِ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْحَبُوا
بَيْنَهُمَا ۚ فَإِن بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَىٰ فَقَاتِلُوا
الَّتِي تَبْغِي حَتَّىٰ تَفِيَّ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ فَإِن فَاءَتْ
فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ
يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ٥

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ
وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ٥

LUKU 2

12. Inyw'I ala mwItIkIlaa! Mŭikamaeke andŭ ma mbaI Imwe Imavŭthe andŭ ma mbaI IngI, ala matonya kwIthwa me aseŭ kŭvIta mo, ona iveti iikaivŭthe iveti ingI, ila itonya kwIthwa syI nzeŭ kwivIta syo. Na mŭikamasuke andŭ menyū, kana kwItana masyItwa ma nzeke mŭndŭ na ŭla ŭngI. Nŭ ņthŭku mŭno kwIthwa na nguma nthŭku Itina wa kwIthwa na mŭIkIlo; na asu ala matelilaa nŭ eki-ma-naI.

13. Inyw'I ala mwItIkIlaa! Ivathanei na kŭlea kŭIkIana kwingI; nŭndŭ kŭlea kŭIkIana kŭmwe vate nzika nŭ naI. Na mŭikathiane kana kŭvinganIsya mŭndŭ kwa ŭla ŭngI. Ve ŭmwe wenyū wendaa kŭya nyama ya mwanaa nyinyia ŭla mŭkw'ŭ? Vate nzika inyw'I nomŭmImene yo. Na mŭkIei Ngai Mwene Vinya W'onthe, ŭw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ MŭsyokeanIa-Wa-KaingI *ena ŭuu na nŭ Mwene-Tei.*

14. Inyw'I mbaa-andŭ, IthyI nŭtŭmŭmbIte inyw'I kuma kŭŭme na kŭka; na IthyI nŭtŭmŭtw'IkIthItye inyw'I kwIthwa ngo na mbaI nŭkana mŭtonye kŭmanyana mŭndŭ na ŭla ŭngI. Nŭw'o, ŭle mŭtaItku mŭno vyŭ mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, katI wenyū nŭ we ŭla mŭlŭngalu vyŭ katI wenyū. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ Umanyi-W'onthe, Mŭmanyi-Wa-Syonthe.

15. Aalavu ma weņnŭ maasya, 'IthyI nŭtwItIkIlaa.' Asya, 'Inyw'I mŭinamba kwItIkIla; InŭI asyai, 'IthyI nŭtwItIkIItte Isilamu,' nŭndŭ wItIkIlo wa w'o

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرُوا مِن قَوْمٍ مِّنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَن يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءً مِّنْ نِّسَاءِهِمْ عَسَىٰ أَن يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا تَلْمِزُوا أَنفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الْإِسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَن لَّمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿١٢﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْنَاهُ وَأَتَقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ ﴿١٣﴾

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاهُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿١٤﴾

قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَّمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِن قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ

ndūnamba kūlika nthlīnī wa ngoo syenyu.' Indī inyw'ī mwamwīw'a Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa Wake, We ndakaola kīndū ona kīmwe nthlīnī wa meko menyū. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mūekanfī-Mūno-Vyū, Usūftwe nī tei.

وَأَن تَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَا يَلَيْكُم مِّنْ أَعْمَالِكُمْ
شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ⑤

16. Etīkīlī nī ala tū, mamwītīkīlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na w'o na Mūtūmwa Wake, na makīthīwa mate na nzika, Indī ala mokitaa nzīanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na syīndū syoo na mathayū moo. Asu nīmo ala ma w'o.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ⑥

17. Asya, 'Mōkamūmanyīfthya Ngai Mwene Vinya W'onthe mūtīkīlo wenyū, oyīla Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīsfī kīla kyonthe ona kīva kī matunī ona tūlū wa nthī, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīsfī syīndū syonthe nesa vyū?

قُلْ اتَّبِعُونِ اللَّهَ يَدِينَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ⑦

18. Mo masūanīaa kana kwītīkīla Isilamu nīmakwīw'īe we Inee. Asya, 'Mūikonany'e kwītīkīla kwa Isilamu kwenyū ta wendeesyō kwakwa nyie. Inyw'ī ninyw'ī Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmūnengete Inee kwa kūmūtongoesya inyw'ī nthlīnī wa Mūtīkīlo wa w'o, ethwa inyw'ī mwī ma w'o ūneenīnī wa kwīthwa mwī etīkīlī.'

يَسْتَوْنَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا قُلْ لَا تَسْأَلُنِي عَنْكُمْ
بَلِ اللَّهَ يُسْئَلُ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَاكُمْ لِلْإِيمَانِ إِن
كُنْتُمْ صَادِقِينَ ⑧

19. Nīw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīsfī syīmbithī sya matu na nthī. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmonaa maūndū onthe ala inyw'ī mwīkaa.

إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ
بَصِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ⑨

سُورَةُ ق مَكِّيَّةٌ

(٥٠)

QAF

(Wavuanfwe Makka)

1. Syitwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Kaaf. Mwene-Utonyi ¹* Ithyĩ
twĩmĩnengane Kulani ya ũtheu ta ngũsĩ
kwa ũ-w'o waku.

قَدْ نَزَّلَ الْقُرْآنَ الْمَجِيدَ ②

3. Indĩ mo nĩmeũseng'a nũndũ
nĩmavikĩwe nĩ Mũkaanany'a kuma katĩ
woo ene. Na alei maasya, 'Kĩĩ nĩ kĩndũ
kĩeni!

بَلْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُنْذِرٌ لَّهُمْ فَقَالَ الْكَافِرُونَ
هَذَا شَيْءٌ عَجِيبٌ ③

4. Ata! Yĩla ithyĩ tũkakw'a na kũtw'ĩka
kĩloo, nĩũkokĩw'a twĩthwe na thũyũ
ĩng? Ku nĩ kũsyoka vaasa kũatonyeka.

مَا إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا ذَلِكَ رَجْعٌ بَعِيدٌ ④

5. Ithyĩ nĩtwĩsĩ maũndũ ala nthĩ
ĩmanyivĩasya andũ na Ithyĩ twĩna Ivuku
yĩla yiaa kĩla kĩndũ.

قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ وَعِنْدَنَا
كِتَابٌ حَفِيفٌ ⑤

6. Aiee, mo asu nĩmaleile ũ-w'o yĩla
wamavikĩie, kwa ũu, mo me nthĩnĩ wa
mũtkalo wa kĩthokoany'o.

بَلْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَهُمْ فِي أَمْرٍ

مَرِيجٍ ⑥

7. Mo nomasyaĩte İtu yĩla yĩ İũlũ woo
ũndũ Ithyĩ tũyĩseũvĩte na kũyanakavya,
na vai mothyoeuku nthĩnĩ wayo?

أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَدَّلْنَاهَا
وَرَزَقْنَاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ ⑦

8. Na yo nthĩ, Ithyĩ nĩtũmĩnyaĩkĩte, na
nthĩnĩ wayo, Ithyĩ nĩtwĩkĩĩte ĩĩma nũmu;
na tũkamĩmeesya imea mbanake sya kĩla
mũthemba nthĩnĩ wayo,

وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَشْبَقْنَا
فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ ⑧

¹ *Ula wĩna ũtonyi kana Mwene-Utonyi.

9. Ta nzā ya kīlko na ūlilikany'o kwa
kīla mŭthŭkŭmī ūmwelekela *Ngai*.

تَبَيَّنَ ۖ وَذَكَرَ لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ ①

10. Na Ithyī nītŭtheeasya mbua kuma
ītunī yusŭŭte maŭathimo, na
nītŭseŭvasya mīŭnda na ngetha ya
malŭ nayo.

وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبْرَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَبْتًا
وَحَبَّ الْحَبِيدِ ②

11. Na mītende mīasa, yīna makonde
manake meylīanīye, yīmwe ūlŭ wa
yīla yīngī,

وَالْتَحَلَ بِسَقَتِهَا طَلْعُ نَضِيدٍ ③

12. Ta kyaŭya kwa athŭkŭmī *Maitŭ*; na
nītŭmīthayŭŭkasya nthī yī ngw'ŭ.
Uthayŭŭkyo ūkeethwa ota ūu.

فَرَزَقْنَا لِعِبَادِنَا مِنْهُ أَمْثِلًا كَذَلِكَ
الْخُرُوجُ ④

13. Andŭ-ma-Noa nīmaŭleile w'o mbee
woo na ota ūu Andŭ-ma-Kīthima² na
Athamuti now'o meekie.

كَذَبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَأَخْبَأُ الرِّسِّ وَتَوَدُّ ⑤

14. Na Aati, na Valao na aneethe ma
Loto,

وَعَادَ وَفِرْعَوْنُ وَإِخْوَانُ لُوطٍ ⑥

15. Na Atŭi-ma-Kīthekanī, na Andŭ-ma-
Tuvaa *onthe* nīmaleile Atŭmwa na
mŭminŭkīlyo wa ūu ūsilŭlo Wakwa ūla
wakananītw'e nīwamavalŭkīle *mo*.

وَأَخْبَأُ الْأَيْكَةِ وَقَوْمُ تُتَيْحُ كُلُّ كَذَبِ الرُّسُلِ
فَحَقَّ وَعِيدُ ⑦

16. Ithyī Indī, nītŭnoetw'e nī ūmbi ūla
wa mbee? Aiee, Indī mo mena nzika
ūlŭ wa kyŭmbe kyeŭ.

أَفَعَيَّنَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ بَلْ هُمْ فِي لَبْسٍ مِنْ
حَقِّ جَدِيدٍ ⑧

LUKU 2

17. Na kwa ūla w'o, Ithyī nītŭmŭmbīte
mŭndŭ na Ithyī nītŭwīŭ ūndŭ thayŭ wake
ŭmŭtavasya na kīwe nthīnī wake, na
Ithyī twī vakuvī nake we *ona* mbee wa
mŭkīwa wake wa ngingo.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسُّوْسُ بِهِ
نَفْسَهُ ۖ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ ⑨

² *Mbaī sya tene sya Aalavu.

18. Yŋla ala *alaŋka* eŋl atali mekũandŋka
meko ma andũ ōmwe ailyŋ ngall ya
kw'oko kwa aũme na ōla ōrigŋ ngall ya
kw'oko kwa aka,

19. We ndawetaa ndeto ona ŋmwe ŋndŋ ve
mũsũvŋi *mũlaŋka* ōilyŋ vakuvŋ Nake
eyũmbanŋtye *kũmŋandŋka*.

20. Na malita ma kŋkw'ũ vate nzika
nŋmoka. Kŋ nŋkyo kŋla we watataa
kũsemba ōkŋkŋŋte.'

21. Na soo ōkavuvw'a: Uũ nŋw'o
Mũthenya wa Watho.'

22. Na kŋla thayũ ōkavika vamwe naw'o
na vakeethwa *mũlaŋka* wa kũũete na
mũlaŋka wa kumya ōkũsŋ.

23. 'We ndwaasũvŋa ōndũ ōũ, yu
nŋtũvetangŋte tũtũ, na wũni wa metho
maku ōmũnthŋ nŋ mwai.'

24. Na mũnyanyae wake akasya, 'ũũ
nŋw'o nyie nŋna ōtalo mũmbanu.

25. 'Mekyei nthŋnŋ wa Ngiena eŋl-eŋl kŋla
mũmaitha wa w'o, ōte mũvea,

26. 'Mũsiŋŋi wa ōseo, mwŋki-wa-naŋ,
mwene nzika,

27. 'Ula ōseũvasya ngai ingŋ vandũ va
Ngai Mwene Vinya W'onthe. Kwa ōu
inyw'eŋl mwŋkyei nthŋnŋ wa ōsiŋŋo
mũthũku.'

28. Mũtindany'a wake akasya, 'Mwŋai
waitũ, nyie tiinyie natumie we alea

إِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِينَ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ
قَعِيدٌ ۝۱۸

مَا يَلْفُظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ۝۱۹

وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنْتَ
مِنْهُ تَجِدُ ۝۲۰

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَلِكَ يَوْمُ الْوَعِيدِ ۝۲۱

وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ ۝۲۲

لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ
غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ ۝۲۳

وَقَالَ قَرِينُهُ هَذَا مَا لَدَىٰ عَتِيدٌ ۝۲۴

أَلْقِيَا فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ ۝۲۵

مَتَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ مُّرِيبٍ ۝۲۶

إِلَّا نِيَّ جَعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَأَلْقِيهِ فِي الْعَذَابِ
الشَّدِيدِ ۝۲۷

قَالَ قَرِينُهُ رَبَّنَا مَا أَطْغَيْتُهُ وَلَكِنْ كَانَ فِي
ضَلَالٍ بَعِيدٍ ۝۲۸

kwIw'a; IndI we mwene aI IvItyonI
kUasa vyU.'

29. Ngai Mwene Vinya W'onthe akasya,
'MŭikatetanIsye mbee Wakwa inyw'I,
Nyie nInamŊnengie inyw'I ūkaany'o
mbeenI.

30. 'Utwio omIw'e Ninyie ndŭtonya
kŭalyŭlwa, na Nyie ndimwonei wa
athŭkŭmi Makwa.

LUKU 3

31. Mŭthenya ņsu, Ithyl tŭkayIkŭlya lia-
ya-Mwaki, 'We wI musŭu?' nayo
yIkasŭngIa, 'Ve angI?'

32. Na Itu yIkathengeew'a kwa ene
ŭlŭngalu, yo yIkethwa yI vaasa, IngI.

33. YI nIyo inyw'I mwathiwe, kwa kIla
ŭmwe ŭla wamwIthiŭŭe Ngai kIla Ivinda
na mŭsŭvIi wa meko make,

34. 'Ula wamŭkIie Ngai-Wa-Ulau
kImbithInI na wookie Kwake We na
ngoo ya wIlilo.

35. 'Inyw'I likai nthInI mwIna mŭuo. Uŭ
nI Mŭthenya wa Tene-W'onthe.'

36. Mo makeethwa vo na kyonthe kIla
mo makenda, na ve mwIkalo wa nesa
mbee Kwitŭ.

37. Na nI nzyawa syIana ata ila syaI mbee
woo ila syI vinya mbee woo ila Ithyl
twasyanangie! IndI yIla ŭsilIlo wookie,
mo nImangangie Iŭlŭ wa nthI. NI vaI,

قَالَ لَا تَخْتَوُوا لَدَيَّ وَقَدْ قَدَّمْتُ إِلَيْكُمْ
بِالْعَيْنِ ۝

مَا يَبْدُلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ وَمَا أَنَا بِظَالِمٍ لِلْعَيْنِ ۝

يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأْتِ وَنَقُولُ هَلِ
مِنْ مَزِيدٍ ۝

وَأَزَلَّتِ الْجَنَّةُ لِلتَّائِبِينَ غَيْرَ بَعِيدٍ ۝

هَذَا مَا تَوْعَدُونَ لِكُلِّ أَقَابٍ حَفِيفٌ ۝

مَنْ خَشِيَ الرَّحْمَنََ الْعَلِيمَ ۝ جَاءَ بِقَلْبٍ مُنِيبٍ ۝

إِذْخُلُوها بِسَلَامٍ ذَٰلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ ۝

لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ ۝

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُمْ
بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي الْبِلَادِ هَلْ مِنْ مَّخِيسٍ ۝

vand0 va kwivitha *kwoond0 woo* ona
vamwe?

38.Vate nzika, nthlŋl wa 0u ve
Klilikany'a kwa we 0la wŋna ngoo, kana
0la 0nenganae k0t0 na kwŋthukŋlsya.

39.Na nŋw'o, Ithyŋ nŋtwoombie matu na
nthl na syonthe ila syŋ katŋ wasyo nthlŋl
wa mavinda thanthat0, na vai mŋnoo
yaat0kwata Ithyŋ.

40.Kwa 0u, we ŋthŋwa na 0mŋlsyo ŋ0ŋ0
wa ma0nd0 ala mo me0neena, na m0tafe
Mwŋai waku na ndaŋa Syake, mbee wa
kuma kwa syua na mbee wa yŋtanath0a;

41.Na nthlŋl wa *kŋlungu kya* 0tuku ota
0u m0tafe We, na ŋtina wa k0val0ka nthl
na k0tulya-ndu k0la *kwathŋwe*.

42.Na ŋthukŋlsyei! M0thenya 0la
Mwŋtani 0ketana kuma vand0 vakuvŋ,

43.M0thenya 0la yŋla mo vate nzika
makew'a kŋuumo. Usu 0keethwa
m0thenya wa k0ka *kuma mb0anŋ*.

44.Nŋw'o, Ithyŋ Nithyŋl ala t0nenganae
thay0 na k0ete kŋkw'0, na Kwit0 nŋkw'o
0al0ko wa *m0min0kŋlyo*.

45.M0thenya 0la nthl ŋkat0kanŋla katŋ
kum ŋ0ŋ0 woo *namo makooka*
mekalaatŋte---k0u k0keethwa k0mbany'a
vamwe, na nŋ 0v0th0 Kwit0 Ithyŋ.

46.Ithyŋ nŋtwŋsŋ nesa vy0 0nd0 mo
maasya; na we *nd0nyuvŋwe*
k0maingŋlsya 0nd0 kwa nzŋa *ona yŋva*.

إِن فِي ذَلِكَ لَذِكْرٌ لِّمَن كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى
السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ ﴿٣٨﴾

وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي
سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِنْ لُغُوبٍ ﴿٣٩﴾

فَأَصْدِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ
طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ ﴿٤٠﴾

وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَأَدْبَارَ السُّجُودِ ﴿٤١﴾

وَأَسْمِعْ يَوْمَ يُنَادِ الْمُنَادُ مِنْ مَّكَانٍ قَرِيبٍ ﴿٤٢﴾

يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ ذَلِكَ يَوْمَ الْخُرُوجِ ﴿٤٣﴾

إِنَّا نَحْنُ غَنِيٌّ وَنُؤْتِيكَ وَالْآيَاتِ الْمُبِينِ ﴿٤٤﴾

يَوْمَ تَشَقُّقُ الْأَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا ذَٰلِكَ حُشْرٌ عَلَيْنَا
يَسِيرٌ ﴿٤٥﴾

نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ

Kwa ūu, taa kwa nzīa ya Kulani, we ūla
ūkīaa ūkaany'o Wakwa.

﴿ فَذَكِّرْ بِالْقُرْآنِ مَنْ يَخَافُ وَعِيدِ ۝ ﴾

سُورَةُ الدَّارِيَّاتِ مَكِّيَّةٌ

AL - DHAARIYAAT

(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syltwanŵi ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nŵi Olau, Usũtwe
nŵi tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Nŵiŵita na anyatŵkya ala manyatŵkasya-
-ũnyatŵkya wa w'o.

وَالَّذِينَ ذَرَوْا ②

3. Indŵi na asu ala makuaa mŵio mŵito.

فَالْجِبِلِّاتِ وَقَرَأَ ③

4. Indŵi na asu ala maendaa mate
kŵiŵthing'ŵiŵsyo.

فَالْجَبْرِاتِ يُسْرَأَ ④

5. Indŵi na asu ala maanasya Ŵtonyi,

فَالْمَقْسِيَّتِ آمَرَأَ ⑤

6. Vate nzika, kŵila inyw'ŵi mwathawa nŵi
w'o;

إِنَّمَا تُوْعِدُونَ لَصَادِقُ ⑥

7. Na Ŵtwio vate nzika Ŵkavika.

وَأَنَّ الَّذِينَ لَوَاقِعُ ⑦

8. Na ŵtu yŵila yusũŵŵe nŵi mŵikululo.

وَالسَّمَاءِ فَاثِ الْجُبكِ ⑧

9. Nŵw'o inyw'ŵi mŵŵina mawoni me
kŵivathũkany'o.

إِنكُم لَفِي قَوْلٍ مُخْتَلِفٍ ⑨

10. No we tũ Ŵkaalyũlwa kuma nthŵiŵi wa
w'o Ŵla wathaniwe Ŵla waŵŵŵe nŵi
kũalyũlwa.

يُؤْنَفِكُ عَنْهُ مَنْ أُوْكُ ⑩

11. Kũumanŵiwa kwŵŵthwe kwa atalŵŵthya,

قَدِيلَ الْخَرْصُونِ ⑪

12. Ala mathikŵŵe Ŵlikunŵi wa kũlea
kũmanya.

الَّذِينَ هُمْ فِي عَمْرَةٍ سَاهُونَ ⑫

13. Mo makũlasya, 'Mũthenya wa Ŵtwio
ũkeethwa Indŵi?

يَسْتَأْذِنُ إِنْ كَانَ يَوْمُ الَّذِينَ ⑬

14. Ukeethwa mũthenya Ŵla mo
makasilŵiwa Mwakinŵi.

يَوْمَ هُمْ عَلَى النَّارِ يُفْتَنُونَ ⑭

15. 'Samai inyw'I ūsilllo wenyu. Uu nīw'o inyw'I mweelekele.

ذُقُوا ذُنُوبَكُمْ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَهْتِكُونَ ﴿٥٠﴾

16. Indī vate nzika, ala alūngalu makeethwa katī wa mīūnda na tūlūsī,

إِنَّ السَّافِكِينَ فِي جَنَّتٍ وَغَيْرِهَا ﴿٥١﴾

17. Makyosa kīla Mwīai woo ūkamanenge; nūndū mo mbee wa ū nīmeekaa nesa.

أَخِذِينَ مَا أَنَّهُمْ رَبُّهُمْ أَلَهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُحْسِنِينَ ﴿٥٢﴾

18. Mo makomaa o vanini mavinda ma ūtukū;

كَانُوا قَلِيلًا مِّنَ النَّاسِ مَا يَهْتَجُونَ ﴿٥٣﴾

19. Na nīmamanthie ūkeo wa naī mbee wa masangya;

وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿٥٤﴾

20. Na nthīnī wa ūthw'ii woo ve kīlanda kya mūvoyi na ūla ūtetonya.

وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ﴿٥٥﴾

21. Na tūlū wa nthī ve Syama kwa ala mena ū-w'o wa mūtkīto,

وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِّلْمُوقِنِينَ ﴿٥٦﴾

22. Na ota ūu nthīnī wenyu ene. Inyw'I īndī nomwona?

وَفِي أَنفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٥٧﴾

23. Na nthīnī wa ītu ve ūtethyo wenyu, na maūndū ala inyw'I mwathawa ota ūu.

وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ ﴿٥٨﴾

24. Na nīlvīta na Mwīai wa matu na nthī ow'o ūū nī w'o, otondū inyw'I mūneenaa nīw'o.

فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ لَحَقٌّ مِّثْلَ مَا أَنَّكُمْ تَنطِقُونَ ﴿٥٩﴾

LUKU 2

25. We nowaavikīwa nī ūvoo wa ala aeni ataīku ma Avalamu?

وَقَدْ لَازِمٌ هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِينَ ﴿٦٠﴾

26. Yīla malikile kwake na masya, 'Mūuo!' nake asya, 'Mūuo!' Mo maī aeni onthe.

إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٌ مُّنْكَرُونَ ﴿٦١﴾

27. Na we nŵaendie avindŵtye nyŵmba kwake, na aete kasaŵ kanou,

فَرَأَى إِلَى أَهْلِهِ فَجَاءَ بِعِجْلٍ سَبِينًا ۝

28. Na we nŵwakaie mbee woo. We aisye, 'Inyw'I nomwŵya?'

فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ۝

29. Nake nŵweew'ie wia nŵndŵ woo. Mo maisye, 'Ndŵkakŵe.' Na mo nŵmamŵnengie we ŵvoo mŵseo wa kŵyawa kwa mwana wŵna ŵmanyi.

فَأَوَّحَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً ۖ قَالُوا لَا تَغْفُفَ وَبَشَّرُوهُ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ ۝

30. Indŵ kŵveti kyake nŵkyaumŵlile kŵŵte na kyakŵna ŵthyŵ wakyo kyasya, 'Kŵveti kŵkŵŵ ngŵngŵ!'

فَاتَّبَعَتْ أَمْرَ أُنثَىٰ فِي صَرْوَةٍ فَفَضَّكَتْ وَجْهَهَا وَ قَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ ۝

31. Namo masya, 'Ona kŵilyŵ ŵu, Mwŵlai waku nŵneenete. Vate nzika, We nŵ MŵI, ŵmanyi-W'onthe.

قَالُوا كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ إِنَّهُ هُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ ۝

32. Avalamu amakŵlya, 'Yu ŵtŵmane wenyu nŵ mwaŵ, Inyw'I atŵmwa?'

قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ۝

33. Mo maisye, 'Ithyŵ nŵtŵtŵmŵtwe kwa andŵ ene naŵ,

قَالُوا إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ ۝

34. 'Nŵkana tŵtonye kŵtheesya tŵlŵ woo mavia ma yŵmba,'

لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ جِبَارَةً مِنْ طِينٍ ۝

35. Mavanŵtwe vamwe na Mwŵlai waku, kwoondŵ wa asu ala mena mothŵku mavŵtŵku.'

مُسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُسْرِفِينَ ۝

36. Na Ithyŵ nŵtwamaumisye etŵkŵli ala maŵ vo vau ŵndŵ meanaa,

فَأَخْرَجْنَا مَنْ كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۝

37. Na Ithyŵ tŵyaaŵthŵa ateo nyŵmba ŵmwe vo ya Masilamu etŵkŵli.

فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ۝

38. Na vo Ithyŵ nŵtwatie Kyama kwoondŵ wa asu ala makŵaa ŵsifŵlo wŵ woo.

وَتَرَكْنَا فِيهَا آيَةً لِلَّذِينَ يَخَافُونَ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ۝

39. Na Ithyl n̄hwatiie Kyama k̄nḡ na Mose, ylla Ithyl twam0t0mie kwa Valao ena 0tonyi m0theu,

وَفِي مُوسَى إِذْ أَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ بِسُلْطٰنٍ مُّبِيْنٍ ۝

40. We n̄wasyokie Itina vamwe na anene make na asya, 'M0oi, kana m0nd0 wa nd00ka.'

فَقَوْلَىٰ رَبِّكَ إِنَّهُ قَالَ قَوْمِي أَنُحَنُونَ ۝

41. Kwa 0u Ithyl n̄twam0kwatie we na nguthu syake sya ita na n̄twamekisye mo 0kanganl; na we-mwene n̄we wal wa k0t0lwa m0tl.

فَأَخَذْنَاهُ وَجُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ وَهُوَ مُبَصِّرٌ ۝

42. Na vaI Kyama nth̄n̄l wa mbaI ya Aati, ylla Ithyl twamatwale k̄seve kya kwananga.

وَفِي عَادٍ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرِّيحَ الْعَقِيمَ ۝

43. K̄iyaaatilya k̄ind0 ona k̄mw̄e k̄lla kyo kyeeth̄le, Indl kyavekalilye ta Iv̄indl you.

مَا تَدْرُونَ شَيْءٌ أَتَتْ عَلَيْهِمُ الْآجِلَاتُ كَالرَّيْمِ ۝

44. Na vaI Kyama nth̄n̄l wa MbaI-ya-Athamuti ylla mo mataviw'e, 'Itan̄lthyei inyw'f ene kwa Iv̄inda.'

وَفِي ثُودٍ إِذْ قِيلَ لَهُمُ تَسْبَعُوا خَمْسِينَ ۝

45. Indl mo n̄maleile k0w̄lw'a mw̄lao wa Mw̄lai woo. Kwa 0u, mo n̄makwatiwe n̄ k̄latalalki o masyall̄syē;

فَعَتَوَاعَنَ أَمْرَ رَبِّهِمْ فَأَخَذَتْهُمُ الضُّعْفَةُ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ۝

46. Namo mayaI matonya k0k̄lla nḡl ona mayaI matonya kw̄lsilla mo ene.

فَمَا اسْتَطَاعُوا مِنْ قِيَامٍ وَمَا كَانُوا مُتَعِمِّينَ ۝

47. Na Ithyl n̄hwamanangie And0-ma-Noa mbee woo; mo mal and0 mbaa-mat0.

وَقَوْمٌ نُّوحٌ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا أَقْوَمَ فَصِيحِينَ ۝

LUKU 3

48. Na Ithyl n̄t0yak̄lte Itu na 0tonyi na Ithyl t0endee na k0ȳlthanthasya m0no vy0.

وَالنِّسَاءَ بَيْنَهُنَّ أَبْنَاءٌ وَلَأَنَّ لَكُمْ سَعُونَ ۝

49.Na Ithyĩ nĩtOmĩnyaĩĩkĩtye nthĩ, na Ithyĩ tũseOvasya *syĩndũ* nesa *ata!*

وَالْأَرْضَ قَرَشْنَهَا فَزَعَمَ الْبُهْدُونَ ۝

50.Na katĩ wa kĩla kĩndũ Ithyĩ nĩtũsyũmbĩte iĩĩ-ĩĩĩ, nĩkana inyw'ĩ mũtonye kũsũanĩa.

وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ۝

51.Kwa ũu, kĩai *mwelekele* kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho, vate nzika, Nyie nĩ Mũkaanany'a wĩyonanĩtye kwenyu kuma Kwake We.

فَقَرَأَ إِلَى اللَّهِ إِنِّي لَكُفْرًا نَذِيرٌ مُبِينٌ ۝

52.Na mũikaseũvyo ngai Ongĩ vandũ va Ngai Mwene Vinya W'ontho, vate nzika, Nyie nĩ Mũkaanany'a wenyu kuma Kwake.

وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ إِنِّي لَكُفْرًا نَذِيرٌ مُبِينٌ ۝

53.Ona kũilyĩ ũu, kũyaaũka Mũtũmwa kwa asu ala maĩ mbee woo, Indĩ mo maisye, 'Mũoi kana mũndũ-wa-ndũũka!'

كَذَلِكَ مَا آتَى الَّذِينَ مِنْ بَيْنِهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مُجْنُونٌ ۝

54.Mo maũtw'ĩkĩthĩtye Otiĩwa wa mũndũ na ũla Ongĩ? Aiee, mo nĩ mbaa matũ *ontho*.

أَتَوَصَّوهُ بِبَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ۝

55.Kwa ũu, alyũka ume vala maĩ; na kũikethwa kwĩ mũtĩ kwaku we.

قَتُولَ عَنْهُمْ فَمَا أَنْتَ بِكُلُوْمٌ ۝

56.Na endeeai na kũtaana; nũndũ vate nzika, ũtao nũmaunaa etiĩkĩli.

وَذَكِّرْ فَإِنَّ الذِّكْرَ تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ ۝

57.Na Nyie ndyũmbĩte Mayini na andũ ateo nĩkana matonye kũnthaiĩha Nyie.

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ۝

58.Nyie ndyendaa ũtethyo kuma kwoo, na Nyie ndyendaa nĩkana mandĩthye.

مَا أَرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُوا ۝

59.Vate nzika, nĩ Ngai Mwene Vinya W'ontho *We-Mwene* ũla Mũnengani-Mũnene, ũla Wĩ-Utonyi, Wĩ-Vinya.

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْتَّيْنِ ۝

60.Vate nzika, ngelekany'o ya asu ala meekie ūthŭku ūkeethwa yīlyī ta ya andŭ ala maī mbee woo; kwa ūu mo nīmaeke kūngŭlya Nyie ngalaate ūsilīlo.

فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُنُوبًا مِثْلَ ذُنُوبِ أَصْحَابِهِمْ
فَلَا يَسْتَعِجِلُونَ ٥٠

61.Woo, īndī, kwa asu ala maleaa kwītīkīla, nŭndŭ wa ūla mŭthenya woo ūla mo mathītwe.!

فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ يَوْمِهِمُ الَّذِي يُوعَدُونَ ٥١

سُورَةُ الطُّورِ مَكِّيَّةٌ

AL - TUUR
(Wavuan'w'e Makka)

1. Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũftwe nĩ ũlau, Usũftwe
nĩ tei.

2. Nĩĩvĩta na Kĩĩma;

3. Na Ivuku yĩlandĩkĩtwe

4. Iũũũ wa Őa mũkũnzũũkũye;

5. Na Nyũmba ƭla yĩlendamawa kaingĩ;

6. Na kĩlala kĩla kyũkĩĩĩĩĩlu;

7. Na ũkanga mwimbu;

8. Usĩĩĩlo wa Mwĩai waku vate
nzika ũkavika;

9. Vai ona ũmwe ũtonya kũsĩĩla.

10. Mũthenya ũla ƭtu yĩkeluuta vamwe na
kĩthingitho kĩnene.

11. Na ƭĩma ikakũsya na ƭkũsya ƭnene,

12. Woo ƭndĩ nĩ wa asu ala maũleaa ũ-wo
mũthenyanĩ ũsu,

13. Mo ala mathaũkaa na kũvũa ngũĩ na
kũea ngewa nthũku.

14. Mũthenya ũla mo makekw'a nthĩnĩ
wa Ngiena na yĩky'a yĩvinya.

15. Uũ nĩw'o ũla Mwaki inyw'ĩ
mwaũtw'ƭkĩthasya ta wa ũvũngũ.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ١

وَالطُّورِ ٢

وَكُلِّبَ مَسْطُورٍ ٣

فِي سَرَاتِي مَنشُورٍ ٤

وَالْبَيْتِ الْمَعْمُورِ ٥

وَالشَّقَقِ الْمَرْفُوعِ ٦

وَالْبَحْرِ الْمَسْجُورِ ٧

إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ ٨

فَالَهُ مِنْ دَالِجٍ ٩

يَوْمَ تَمُورُ السَّمَاءُ مَوْرًا ١٠

وَتَبِيرُ الْجِبَالِ سِيرًا ١١

فَوَيْلٌ لِلْمُصَدِّقِينَ ١٢

الَّذِينَ هُمْ فِي غَوْضٍ يَلْعَبُونَ ١٣

يَوْمَ يُدْعَوْنَ إِلَى نَارِ جَهَنَّمَ دَعَاً ١٤

هَذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ ١٥

16.'Indī ōō nī ōoi, kan a inyw'ī
mŭikwona?

أَفَسِحْرُ هَذَا أَمْ أَنْتُمْ لَا تَبْصُرُونَ ﴿١٦﴾

17.'Vŭlai inyw'ī nthīnī wa w'ō: na
inyw'ī mwoonany'a ōmŭŭsyō kana
mwalea kwonany'a, ōkeethwa no ōndū
ōmwe kwenyu. Inyw'ī nŭmŭkŭŭvwa tŭ
kwoondū wa maōndū ala inyw'ī
mweekaa.

إِصْلَوْهَا فَاصْبِرُوا أَوْ لَا تَصْبِرُوا سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ
إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٧﴾

18.Nīw'ō, ala alŭngalu me nthīnī wa
Mīŭnda na nthīnī wa ūtanu,

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُُنٍ ﴿١٨﴾

19.Makīmatanīa maŭndū ala Mwīai woo
ōnenganīte kwoondū woo; na Mwīai
woo nŭmatangīte mo kuma ūsillŭnī wa
Mwaki.

فَلَهُنَّ فِيهَا أَنْهَارٌ سَرِبُهُمْ وَأَنْهَارٌ سَرِبُهُمْ
عَذَابُ الْجَنَّةِ ﴿١٩﴾

20.'Yai na mŭinyw'a mwīna ūtanu, ta
ītuvi ya ūndū inyw'ī mweekaa.

كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٠﴾

21.Maŭŭe ivŭla mbololo sīŭtwe mŭsonzo,
na Ithyī tŭkamakwatany'a na eŭtu atheu
mena metho mathanthau na *manake*.

مُعْجِنِينَ عَلَى سُرُرٍ مَصْفُوفَةٍ وَرَوَّجْنَهُمْ
عَيْنٍ ﴿٢١﴾

22.Na asu ala metīkīlaa na ala syana
syoo īmaatīlaa nthīnī wa mŭŭkŭŭŭo---Ithyī
tŭkamakwatany'a na syana syoo. Na
Ithyī tŭikaola kīndū ona kīmwe kuma
īŭvinī ya mawŭa moo. Kīla mŭndū
ovanītw'e na maŭndū ala we weekie.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ
أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا أَلَتْنَاهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ
مِنْ شَيْءٍ كُلٌّ امْرَأٌ بِمَا كَسَبَ رَهِيْنٌ ﴿٢٢﴾

23.Na Ithyī tŭkamanenge matunda *kwa*
wingī na nyama ila mo makethwa
maisyaenda.

وَأَمَّا ذُنُوبُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكُونُونَ ﴿٢٣﴾

24.Vau mo makanengeleanīlya kīkombe
kya ūnyw'a kīla nthīnī wakyo vate ngŭŭ
kana naī.

يَتَنَازَعُونَ فِيهَا كَأْسًا لَا لَغْوٌ فِيهَا وَلَا تَأْنِيْمٌ ﴿٢٤﴾

25. Na anake moo ene makamathOkuma,
mo mailyi ta lolu isuvitwe nesa.

وَيُطَوِّفُ عَلَيْهِمْ عَلَيْهِمْ كَأَنَّهُمْ لَوُؤُ
مَكْنُونٌ ۝

26. Na mo makeelekanila munda na ola
ongi maikulany'a makulyo ma
mwifw'ano.

وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ۝

27. Mo makaasya, 'Mbee wa undu uu,
yila ithyi twai kafi wa andu maitu ma
mussyi, ithyi ntwakifaa muno, Othatu wa
Ngai;

قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلَ فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ ۝

28. Indl Ngai Mwene Vinya W'onthe
nifwithitwe ausutwe ni Olau kwitu na
We nututangile kuma Usililoni wa Umui
wa Mwaki wakene.

فَمَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا وَوَقَدْنَا عَذَابَ السُّومِ ۝

29. Ithyi ntwamuvoyaa We mbee. Vate
nzika, We ni We Museo, Usutwe ni tei.

إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلُ نَدْعُوهُ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ ۝

LUKU 2

30. Tanai Indl, kwa mumo wa Mwai
waku, we ndwi munda mue ona ndwi wa
nduka.

فَدَكَّرْنَا أَنْتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بَاطِلٌ وَلَا تَجْزِي ۝

31. Mo maasya, 'We ni mutili wa myai;
ithyi ntwetele kyeve kila ivinda yikaete
lolu wake?'

أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَتَرَبَّصُ بِهِ رَيْبَ الْمُنُونِ ۝

32. Asya, 'Inyw'i etelai Indl! Nyie ota
ou, ni vamwe nenyu kafi wa ala
meteete.

قُلْ تَرَبَّصُوا فَإِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُرْتَبِصِينَ ۝

33. Umanyi woo na ilko syoo nisyoo
imeyafaa kana mo ni andu mbaa matu?

أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَحْلَامُهُمْ بِهَذَا أَمْ هُمْ قَوْمٌ
طَاغُونَ ۝

34. Mo maasya, 'We nuyisevitye yo?'
Aiee, Indl mo mayitkifaa.

أَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُ بَلْ لَا يُؤْمِنُونَ ۝

35. Mo, Indl, nimaete Ovoo oilyi ta uu,
ethwa mo maneena w'o.

فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِثْلِهِ إِن كَانُوا صَادِقِينَ ۝

36. Mo mombi'twe kuma vathei, kana mo ene nīmo ombi?

أَمْ خَلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ①

37. Mo nīmo moombie matu na nthi? Aiee, Indī mo mai na mūtkīlo.

أَمْ خَلَقُوا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بَلْ لَا يَفْقَهُونَ ②

38. Mo mena inandū sya Mwīai waku, kana mo nīmo asūvli *masyo*?

أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمُ الْمُضْطَرُونَ ③

39. Mo mena mbaasya ya *ñunī* makethukī'sya ndeto? Indī mwīthukī'sya woo nīaete mwīao wīyonanī'tye.

أَمْ لَهُمْ سُلُمٌ لَمْ يَسْتَعِينُوا فِيهِ فَلْيَأْتِ مُسْتَعِينُهُمْ
سُلْطَانٌ مُبِينٌ ④

40. We ena eſtu nenyu mwīna iviſi?

أَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمْ الْبَنُونَ ⑤

41. We nīwītasya ītūvi kuma kwoo, makaemwa nī kūkua mūio wa thīi?

أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ⑥

42. Mo mena *Omānyi* wa maūndū ala matonekaa, nīkana mo mamaandīke?

أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ⑦

43. Kana mo mena nzama nthūku? Indī no asu ala makakwatwa nzamanī īsu nthūku.

أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمْ الْمَكِيدُونَ ⑧

44. Mo mena Ngai ūngī eka Ngai Mwene Vinya W'onthē? Ngai Mwene Vinya W'onthē E-īlū MŪno mbee wa *syonthe* ila mo mamwīlananasya *We nasyo*.

أَمْ لَهُمُ اللَّهُ غَيْرَ اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ⑨

45. Na ethwa mo nīmoona kīlungu kya īthweo kītheete, mo maasya; 'Omītkī mathweo nīmekūatīanīa ngōi īlū wa ngōi.'

وَأَنْ يَرَوْا كِسْفًا مِنَ السَّمَاءِ سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ مَرْكُومٌ ⑩

46. Kwa ūu maeke mo me oka kūvika makomane na mūthenya ūla woo wathanī'twe, ūla mo makakūnwa nī kītalalīki.

فَلَمْ يَهْمُ عَنِّي يُلْفُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ يُصْعَقُونَ ⑪

47. Mũthenya ūla nzaama syoo
itakamauna na kIndū ona kIva, onamo
maikatetheew'a.

يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٥٧﴾

48. Na nIw'o, kwa asu ala mekaa ūthūku,
ve ūsilūlo ūtee wa ūu. Indī aingī mūno
moo mayIsī.

وَأَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا عَدَاوًا دُونَ ذَلِكَ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ
لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٨﴾

49. Kwa ūu, eteela na ūmūIsyo ūtwio wa
Mwūai waku; nūndū vate nzika, we wI
mbee wa metho Maitū; na mūtafe Mwūai
waku na ndaūa Syake yIla we waamūka
kuma toonī.

وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ
رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٥٩﴾

50. Na kIlungu kya ūtuku ota ūu, we
mūtafe We ona ndata iithūa.

وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَارَ النُّجُومِ ﴿٦٠﴾

سُورَةُ النَّجْمِ مَكِّيَّةٌ

AL - NAJM
(Wavuanfw'e Makka)

1.Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe,Ula Usũftwe nĩ ũlau, Usũftwe
nĩ tei.

2.Nĩĩvĩta na ndata ĩla ĩvalũkaa,

3.Mũnyanyae wenyu ndavĩĩtĩye, ona we
ti mũthyoeuku,

4.Ona we ndaneenaa kwoondũ wa
kwenda *kwake mwene*.

5.Ti kĩndũ ĩndĩ nĩ ũvuany'o mũtheu ũla
Ūvuanĩfw'e nĩNgai.

6.Mwĩai wa motonyi me vinya
nũmũmanyĩĩtĩye we,

7.Wa ũtonyi Mũnene. Ula ĩndĩ watĩĩkie
Kĩĩĩlanĩ Kyake-Kya-Usumbĩ,

8.Yĩla We waĩ Umĩlonĩ wa syua
mũkĩĩĩĩlu mũno vyũ,

9.Na ĩndĩ we nĩwathengeeie vakuvangĩ
na Ngai; ĩndĩ atheeaa nthĩ kwa mbaa-andũ
onthe.

10.Kwa ũu, we atwĩkie, tondũ kwailĩ,
ũasa wa yĩkya ya mũsyĩ kana eĩĩ, kana
vakuvangĩ.

11.ĩndĩ We nĩwamũvuaniĩsyee mũthũkũmi
Wake kĩla We wavuanĩsyee.

12.Ngũo ya Mwathani ndyaakengana
ĩlũũ wa ũndũ we woonie.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ ۝

مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ ۝

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ۝

إِنْ هُوَ إِلَّا وَعْدُ يُوحَىٰ ۝

عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَىٰ ۝

ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَىٰ ۝

وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَىٰ ۝

ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى ۝

فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ ۝

فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ ۝

مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَىٰ ۝

13. Inyw'I Indī mōkakaanāfa nake Tōlō
wa maUndō ala we woonie?

أَفْتَرُونَهُ عَلَى مَا يَرَى ⑬

14. Na vate nzika, we nīwamwonie We
Tvinda ya kēlī ota Ōu,

وَلَقَدْ رَأَى نَزْلَةَ أُخْرَى ⑭

15. Vakuvī na mōtī wa Mōkōnasi Ōla wāf
vaasa mōno,

عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى ⑮

16. Vakuvī na w'o nī Mōōnda wa Wtkalo
wa Tene na Tene.

عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَى ⑯

17. Uu wāf yīla kīla kīvw'īkaa
kyavw'īkie Ōla mōtī-wa-Mōkōnasi.

إِذْ يَفِخُ السِّدْرَةَ مَا يَفِخُ ⑰

18. Itho yīyaathōka ūee, ona
yīyaanganga.

مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَى ⑱

19. Vate nzika, nīwoonie Syama ila nene
vyō sya Mwīai wake.

لَقَدْ رَأَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى ⑲

20. Yu ndavyei Nyie ūvoo wa Laati na
Ussaa,

أَفَرَأَيْتُمُ اللَّهَ وَالْعَزَّزَى ⑳

21. Na Manaati, wa katatū, ngai ūngī wa
mōndō mōka!

وَمَنْوَةَ الثَّالِثَةِ الْآخِرَى ㉑

22. 'Ata! Aōme kwenyu na aka Kwake!'

أَلَكُمُ الذِّكْرُ وَلَهُ الْأُنْثَى ㉒

23. Usu nī Ōaanīku ūte mōseo.

تِلْكَ إِذْ أَوَّسَىٰ فِينَا ㉓

24. 'Aa nī masyītwa ala inyw'I
mōsyīfīte—inyw'I na maaīthe menyu—
yīla Ngai Mwene Vinya W'onthe
Ōtakymīsyē mwīao.' Mo maatīlaa
vathei na kŪtalīthya na maōndō ala
mathayō moo mendaa, oyīla ūtongoi
nīwaminīte kōmavikīa mo kuma kwa
Mwīai woo.

إِنْ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَبَّيْنُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ
مِمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا
الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ
رَبِّهِمُ الْهُدَى ㉔

25.Vau ve syonthe ila we m0nd0 wendaa?

أَمَرَ لِلْإِنْسَانِ مَا تَكُنُّ ۝

26.Aiee, kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nkw'o m0min0kflyo wa kila kIndU na syonthe ila itongoasya.

يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ أَلْقِ الْقِدْرَةَ وَالْأُولَىٰ ۝

LUKU 2

27.Na ve alaika meana ata matunI, IndI wIw'anIthya woo nd0kauna kIndU ona kIva ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe anenganIte 0thei kwa 0la We wendaa na wendeaaw'a nI we.

وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ فِي السَّمَوَاتِ لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا إِلَّا مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُرِضُهُ ۝

28.Asu ala matayItkIlaa Itu mametaa alaika na masyItwa ma aka;

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ لَيَسْتَوْفُونَ الْمَلَائِكَةَ نَسِيَةً الْأُنثَىٰ ۝

29.IndI mo mai na 0manyi OndUnI 00. Mo maatIlaa vathei ateo nzika, na nzika iitonya OndU 000 wa w'o.

وَمَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا ۝

30.Kwa 0u, Mwath0kIei 0la 0aly0kaa na k0tia kIlilikany'o Kit0, na 0manthaa vathei ateo thay0 wa nthI Ino.

فَأَعْرِضْ عَنْ مَنْ تَوَلَّىٰ هُوَ عَنْ ذِكْرِنَا وَلَمْ يُحِذِرْ إِلَّا الْخِطَاةَ الَّذِينَ نَا ۝

31.Usu nfw'o 0manyi wa 000 m0no vy0 mo mena w'o.

ذَلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ لِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اهْتَدَىٰ ۝

32.Na syonthe ona syIva ila syI matunI na syonthe ona syIva 000 wa nthI nI sya Ngai Mwene Vinya W'onthe, nIkaana We atonye k0IvanIsya asu ala mekaa moth0ku kwoondU wa ma0ndU ala mo mekIte, na kana We atonye k0matuva syIndU nzeo vyU asu ala mekaa 0seo.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحُسْنَىٰ ۝

33.Asu ala mekaa naI nene na mawathavu ateo kwa mati00ka manini—nIw'o, MwIai waku nI m0thanthau nthInI wa 0keko. We n0mwIsI inywi

الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كِبْرَ الْأَثَمِ وَالْفَوَاحِشِ إِلَّا السَّمْعَ إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ

nesa vyū kuma ḥinda ylla We
wamūmbie inyw'I kuma nthl, na ylla
inyw'I mwaḥ ivuno nthlnl wa mavu ma
maa-nyinyia menyū. Kwa Ōu
mōiketw'ḥkḥthe ene ōlōngalu inyw'I
ene. We nūmwḥsf we mōno vyū ōla
mōlōngalu w'o.

إِذَا أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَإِذْ أَنْتُمْ أَجْنَةٌ فِي
بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ
بِمَنِ اتَّبَعْتُمْ ۖ

LUKU 3

34. We noūmwonaa ōla ōalyōkaa kuma
Ōtongoinl.

أَقْرَبَتْ إِلَيْكَ تَوَلَّى ۖ

35. Na umasya kḥnini, na kōkḥw'ḥa
kḥw'ḥu?

وَأَعْطَى قَلِيلًا وَأَكْدَى ۖ

36. We ena ōmanyi wa maŌndū ala
matonekaa nḥkana we atonye kwona?

أَعِنْدَهُ عِلْمُ الْغَيْبِ فَهُوَ بِرَأْسِهِ ۖ

37. We noūmanyḥḥw'e maŌndū ala me
nthlnl wa Maandḥko Matheu ma Mose.

أَمْ لَمْ يُنَبِّأْ بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَى ۖ

38. Na ma Avalamu ōla weanḥsye
mḥao?-----

وَأَرْبَاهِيمَ الَّذِي وَفَّى ۖ

39. Kana vai mōkui wa mōio ōkakua
mōio wa Ōngl;

أَلَا تَرَىٰ ذُرِّيَّتَهُ يَذَرُونَهَا فِي آيَاتِهِ أَوْفَى ۖ

40. Na vai kḥndū kwa mūndū ateo
mosyao ma ithing'ḥsyo syake;

وَأَن لَّيْسَ لِلْإِنسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ ۖ

41. Na kana kḥthing'ḥsyo kyake o mḥtōkḥ
kḥkamanyḥthanw'a;

وَأَن سَعِيَّهُ سَوْفَ يُرَىٰ ۖ

42. Na ḥndḥ we akanengwe ḥtuvi yḥanḥu
vyū nūndū wakyo.

ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءُ الْأَوْفَى ۖ

43. Na kana kwa Mwḥai weku nḥkw'o
kōendaa syḥndū syonthe
mōminōkḥlyonl;

وَأَن إِلَىٰ رَبِّكَ الْمُنْتَهَىٰ ۖ

44. Na kana We nĩ We ūla ūtumaa *andŭ*
matheka na ūtumaa *mo* maĩa;

وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَى ۝

45. Na kana We nĩ We ūla ūetae kĩkw'ŭ
na ūnenganae thayŭ;

وَأَنَّهُ هُوَ أَمَاتٌ وَأَحْيَا ۝

46. Na kana We ombaa syĩndŭ ilĩ---
kĩŭme na kĩka,

وَأَنَّهُ خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى ۝

47. Kuma llovotonĩ ya manzĩ yĩla metwa
nthĩ;

مِنْ تَطْفَئَةٍ إِذَا تُمْنَى ۝

48. Na kana nĩ lŭlŭ Wake We kŭete ūmbi
wa kelf;

وَأَنّ عَلَيْهِ النَّشَأَةُ الْأُولَى ۝

49. Na kana We nĩ We ūla ūthuasya na
ūnenganae ūthwui wa kŭmwĩanĩsya
mŭndŭ;

وَأَنَّهُ هُوَ أَعْنَى وَأَقْنَى ۝

50. Na kana We nĩ Mwĩai wa Siliasi
mŭthemba wa ndata ya ñunĩ;

وَأَنَّهُ هُوَ رَبُّ الشَّعْبِ ۝

51. Na kana We nĩwamyanangie *mbaĩ ñla*
ya mbee ya Aati,

وَأَنَّهُ أَهْلَكَ عَادًا الْأُولَى ۝

52. Na *mbaĩya* Athamuti, na We
ndaatĩalya *ŭmwe woo ona ŭmwe*,

وَنُودَا فَمَا أَبْقَى ۝

53. Na *We nĩwamanangie* Andŭ-ma-Noa
mbee woo----- nĩw'o, mo maĩ mate
alŭngalu mŭno na mbaa matŭ mŭno
vyŭ----

وَقَوْمَ لُؤْلُؤٍ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا هُمْ أَظْلَمَ وَأَطْلَمَ ۝

54. Na We nĩwamĩsindie mĩsyĩ
mĩng'uthŭlange ya andŭ ma Loto.

وَالْمُتَفِكَّةَ أَهْوَى ۝

55. Kwa ūu, nĩkyamavwĩkie mo kĩla kya
mavwĩkie.

فَعَشَهَا مَا عَشَى ۝

56. Nĩ wĩva Indĩ, *We mŭndŭ* katĩ wa
mumo wa Mwĩai waku we ūkakaananaĩ?

فَيَأْتِي الْآءَ رَبِّكَ تَمَازَى ۝

57.U0 nĩ Mũkaanany'a kuma kaŋĩ wa
kĩĩla kya ala maĩ Akaanany'a ma tene.

هَذَا نَذِيرٌ مِنَ النَّذْرِ الْأَوَّلِيِّ ⑤

58.Ula Saa waĩ na ĩvika nũthengeee,

أَزِفَتِ الْأَرْفَةُ ⑥

59.Vai ona Ūmwe Ūtonya kũsiĩla ateo
Ngai Mwene Vinya W'ontho.

لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ كَاشِفَةٌ ⑦

60.Inyw'ĩ ĩndĩ nĩmũũseng'a nĩ Ūneeni
ũũ?

أَفَمِنْ هَذَا الْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ ⑧

61.Na inyw'ĩ nĩmũũtheka, na mũĩ
kũĩa?

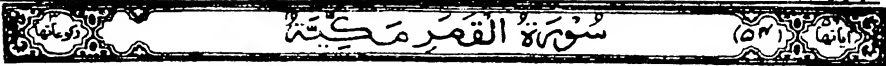
وَتَضْحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ ⑨

62.Na inyw'ĩ mwĩĩkala mwĩ ang'endu
mũte kũsũvĩa?

وَأَنْتُمْ سَمِيدُونَ ⑩

63.Kwa Ūu, ĩvalũkyei nthĩ inyw'ĩ-ene
mbee wa Ngai Mwene Vinya W'ontho,
na mũthaithei We.

يَا قَانِبُوا لِلَّهِ وَأَعْبُدُوا^{الْبِسْمَةَ} ⑪

AL - KAMAR
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

2. Ula Saa nũthengeee, na mwei
nĩmwatũanĩye katĩ.

3. Na ethwa mo nĩmoona Kyama,
masyokaa na ĩtina na kwasya, 'Nĩ ũndũ
wa ũsengy'o wa ũoi.'

4. Mo nĩmaleaa ũla w'o na kũatĩla
mawendi moo. Īndĩ kĩla ũtwio wa Ngai
vate nzika, ũkavika.

5. Na mo nĩmaminĩte kũvikĩwa nĩ ũvoo
mũnene ũla nthĩnĩ waw'o ve ũkaany'o—

6. Uĩ mwĩanũ; Īndĩ mokany'o asu
maimaunaa mo.

7. Kwa ũu, we ĩvathane namo. Mũthenya
ũla Mwĩtani ũkameta mo ũndũnĩ
ũtew'anĩka,

8. Oyĩla metho moo makakumanĩla nthĩ
namo makauma mbũanĩ syoo mailĩ ta
ngie inyaĩkĩtw'e,

9. Mekalaatĩte mamwelekele Mwĩtani.
Aleĩ makaasya, 'Uũ nĩ mũthenya
mũmũ.'

10. Andũ-ma-Noa nĩmaũleile ũla w'o
mbee woo; ĩĩ, mo nĩmamũleile
mũthũkũmi Waitũ na maasya, 'Mũndũ
wa ndũũka na ũmwe wa ala maminĩte
kũlewa na kũvũthw'a.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اقْرَبِ السَّاعَةَ وَأَشَقَّ الْقَمَرُ

وَأَن يَرَوْا آيَةً يُعْرَضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ

مُسْتَمِرٌّ

وَكَذَّبُوا وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ وَكُلُّ أَمْرٍ مُّسْتَقَرٌّ

وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ الْآبَاءِ مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ

حِكْمَةٌ بَالِغَةٌ فَمَا تُغْنِ التُّدْرُ

قَوْمٌ قَتَلُوا عَنْهُمْ يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعِ إِلَى شَيْءٍ تُكْرَهُ

خُسْعًا أَبْصَارُهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ كَأَنَّهُمْ

جَرَادٌ مُّنتَشِرٌ

مُهْطِعِينَ إِلَى الدَّاعِ يَقُولُ الْكَافِرُونَ هَذَا

يَوْمٌ عَسِرٌ

كَذَبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا

مَجْنُونٌ وَازْدَجَرَ

11. Kwa ūu, we n̄wavyoyie Mw̄lai wake
akyasya, 'Nyie n̄m̄ōk̄l̄ye vinya, kwa
 ūu, ūka We ūtethyon̄i wakwa!

فَدَعَا رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَأَنْتَصِرْ ①

12. Na īvindan̄i yu Ithyī n̄twavinḡūangie
 mbūthi sya ītun̄i, na k̄l̄w'ū k̄l̄t̄k̄l̄te;

فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُنْهَرٍ ②

13. Na Ithyī n̄twatumie nthī ivinḡūanga
 mbuluti, kwa ūu, syīw'ū ill̄
 n̄syakomanie kwoond̄o wa k̄leleelo k̄l̄la
 kyatw'ītwe.

وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَاءُ عَلَى أَمْرٍ
 قَدْ قُدِرَ ③

14. Na Ithyī n̄twam̄ōkuie we na K̄l̄a
kyaseŭv̄l̄w'e na mbwaū na m̄s̄umall̄.

وَحَمَلْنَاهُ عَلَى ذَاتِ أَلْوَاحٍ وَدُسُرٍ ④

15. Yo n̄yathambalile īūū uungu wa
 metho Maitū; ītuvi yake we ūla
 waleetwe.

تَجَرَّى بِأَعْيُنِنَا جَزَاءُ لِمَن كَانَ كُفِرَ ⑤

16. Na Ithyī n̄twam̄ōkuie we na k̄l̄a
kyaseŭv̄l̄we na mbwaū na m̄s̄umall̄.

وَلَقَدْ تَوَلَّيْنَاهَا آيَةً فَهَلْ مِنْ مُدَكِّ ⑥

17. Usil̄l̄lo Wakwa wāl̄ m̄ōth̄ōku ata īndī
 na ūkaany'ō Wakwa!

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرٍ ⑦

18. Na m̄ūno Ithyī n̄t̄ōm̄l̄tw̄k̄l̄th̄t̄ye
 Kulani kw̄l̄thwa yī mbūthū k̄ōm̄l̄manyā
 na k̄ūm̄l̄l̄likana. īndī ve ūmwe ona w̄l̄va
 ūla w̄l̄t̄k̄l̄laa kwosa ūtao?

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّ ⑧

19. Mbāl̄ya-Aati n̄lyaleile ūla w'ō.
 Usil̄l̄lo Wakwa īndī wath̄ōk̄l̄e ata na
 ūkaany'ō Wakwa!

كَذَّبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرٍ ⑨

20. Na Ithyī n̄twamat̄ōm̄ie k̄l̄seve kyai
 nth̄īn̄i wa ūla m̄ūthenya wa mbaanga īte
 m̄ōmin̄ōk̄l̄yo,

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي يَوْمٍ نَحْسٍ
 مُسْتَبِيرٍ ⑩

21. K̄l̄itemb̄ūanga and̄o ta iting'ī sya
 m̄l̄tende ik̄ūan̄l̄w'e na m̄l̄i.

تَنْزِعُ النَّاسَ كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ مُنْقَعَةٍ ⑪

22. Usililo Wakwa Indī *wathOkīe* ata na okaany'o Wakwa!

فَكَيْفَ كَانَ عَدَابِي وَنَذِيرٌ ⑦

23. Na mūno ithyī tūmītwīkīthītye Kulani kwīthwa yī mbūthū *kwa kOmānya* na kūmīlilikana. Indī ve ūmwe ona wīva ūtonya kwosa ūtao?

وَلَقَدْ يَسْرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدْرِكٍ ⑧

LUKU 2

24. *Mbaŷya* Athamuti ota Ūu, nīyamaleile Akaanany'a.

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذُرِ ⑨

25. Na mo maisye, 'Kyaū! mūndū, kuma katī waitū ene, mūndū ūmwe! Ithyī tūkamūatīla we? Ow'o Indī ithyī tūkeethwa twī īvītyonī īthūku mūno na tūkwatītwe nī ndūka.

فَقَالُوا أَبَشَرًا مِثْلًا وَاحِدًا نُنَبِّئُكَ إِنَّا إِذَا نَفِى ⑩
صَلْبٍ وَنُفُورٍ ⑪

26. 'Kīlīlikany'a kīvuanītw'e kwake eweka katī waitū ithyonthe? Aiee, we nī mūkengani wīna ngathīlo.'

ءَأَنفَى الذِّكْرِ عَلَيْهِ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُوَ كَذَّابٌ ⑫
أَشِرٌّ ⑬

27. Unī mo makamanya nū Ūla mwīkathīfi-mūkengani!

سَيَعْلَمُونَ غَدًا مَنِ الْكَذَّابُ الْأَشِرُّ ⑭

28. 'Ithyī tūkamītūma ngamīle-nga ta ūtato kwoo. Kwa Ūu, masyaīsyeyi mo, *We Salee*, na īthwa na ūmīsyoy.

إِنَّا مُرْسِلُوا النَّاقَةِ فِتْنَةً لَهُمْ فَانْزِقْهُمْ ⑮
وَاضْطَرِّبْ ⑯

29. Na matavyeyi mo kana kīw'ū nīkīlaanītw'e katī woo, kīla īvinda ya kūny'wa, īkoonekaa.'

وَنَبِّئُهُمْ أَنَّ الْمَاءَ قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْ كُلُّ شَرْبٍ ⑰
مُحْتَضَرٌّ ⑱

30. Indī mo nīmeetie mūnyanyae woo, na we eeyumya we mwene kōkūna na kūmītilanga maaū.

فَنَادَوْا صَاحِبَهُمْ فَتَعَاطَى فَعَقَرَ ⑲

31. Usililo Wakwa Indī waī *mūthOku* ata na ūkaany'o Wakwa!

فَكَيْفَ كَانَ عَدَابِي وَنَذِيرٌ ⑳

32. Ithyi twamatwale mo kiuumo o
kime tū, namo matwika ta matū momū
matumbuuthiku malatitlwe nthi.

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَيَّةً وَاجِدَةً وَكَانُوا
كَهَشِيمِ الْمَحْتَضِرِ ﴿٣٧﴾

33. Na mŭno Ithyĩ nĩtũmĩtwĩkĩthĩtye
Kulani kwĩthwa yĩ mbuthu kwa
kũmĩmanyā na kũmĩlilikana. Indĩ ve
ũmwe ona wĩva ũla ũtonya kũkwata
ũtao?

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ ﴿٣٢﴾

34.AndŪ-ma-Loto   nīmamaleile
Akaanany'a *ota Ūu.*

كَذَبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالنُّذْرِ ﴿٣٧﴾

35. Ithyĩ twamatwaĩe kũutani kya mavia
Tũũ woo ateo andũ ma nyũmba ya Loto,
ala Ithyĩ twamatongoesye kũoko
masangya,

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا إِلَّا آلَ لُوطٍ نَّجَّيْنَاهُمْ
بِسَحَرٍ ۖ

36. Ta ʔnee kuma Kwitŭ. Uu nŭw'o Ithyl
tŭmŭtuvaa ŭla ŭtŭngaa mŭvea.

نِعْمَةٌ مِّنْ عِندِنَا كَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ شَكَرَ ﴿٥﴾

37. Na we ow'o, nīwamakaanītye mo
tūlū wa ūsilflo Witū, Indī mo
nīmeethīwe na nzika naw'o.

وَلَقَدْ آتَيْنَاهُم بَطْشَتَنَا فَتَمَارُوا بِاللَّذَّةِ ۖ ﴿٢٤﴾

38. Namo nīmatatie *kUmOkenga*
mamumye vala vaī aeni make. Kwa ūu,
Ithyī nītwalindanīlye metho moo, *na*
twasya, 'Yū inyw'ī samai ūsilīlo Wakwa
na ūkaany'o Wakwa.'

وَلَقَدْ رَاودُوهُ عَنْ صَيفِهِ فَمَسَّهَا أَعْيُنُهُمْ
فَدُوقُوا عَذَابِي وَنُذِرِ ﴿٢٨﴾

39. Na nĩvookie ūlū woo kīoko tene
ūsilīlo wa kwīkalaa.

وَلَقَدْ صَحَّحَهُمْ بِكُورَةِ عَذَابٍ مُّسْتَقَرٍّ ۖ (٢٩)

40. 'Yu inyw'ŭ samai ūsilŭlo Wakwa na
ūkaany'o Wakwa!'

فَذُوقُوا عَذَابِي وَنُذِرِ ﴿٤٠﴾

41. Na vate nzika, Ithyi nItUmItwIkItItIye
Kulani kwItIhwa yIt mbUtItU kwa
kUmImanya na kUmIlilikana. IndIt ve
Umwe ona wItva Ula Utonya kwosa Utao?

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ ﴿١٦﴾

LUKU 3

42.Na vate nzika, Andū-ma-Valao ota
Ōu nīmavikīwe nī Akaanany'a.

وَلَقَدْ جَاءَ آلَ فِرْعَوْنَ التَّنْذِرُ ۝

43.Mo nīmaleile Syama Siitū syonthe.
 Kwa Ōu, Ithyī nītwamakwatie na Ōkwati
 wa Umwe-Wī-Vinya na Mwene-Utonyi
 W'onthe.

كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كُلِّهَا فَأَخَذْنَا مِنْهُمُ أَخَذَ عَزِيزٌ مُّقْتَدِرٌ ۝

44.Alei menyu nīmo aseō kŭmavīta asu?
 Kana inyw'ī mwīavetange nthīnī wa
 Maandīko Matheu?

أَلْقَاؤُكُمْ خَيْرٌ مِنْ أَوْ لَيْكُمْ أَمْ لَكُمْ بَرَاءَةٌ فِي
 الزُّبُرِ ۝

45.Mo maasya, 'Ithyī twī nguthu ya ita
 ūla ūsindaa?'

أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُنْتَصِرُونَ ۝

46.Ita sya kaŭ o mītŭkī ikasindwa na
 ikaalyŭka syonany'e mīfongo yoo *ikīlīe*.

سَيَهْرَمُ الْجَنُّوعُ وَيُولَدُ الذُّبُرُ ۝

47.Ū, ūla Saa nī ūvinda yoo yīla
 yītw'ītwē; na ūla Saa ūkeethwa wī wa
 mbaanga nene mŭno na wī ūŭ mŭno vyū.

بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَدْهَى وَأَمَرٌ ۝

48.Vate nzika, avītany'a me ūvītyonī
yīyumīlīye ūtheinī na nī aŭŭku.

وَقَدْ نَزَّلَ إِنَّا الْبُحْرَيْنِ فِي ضَلَالٍ وَنُصْرٍ ۝

49.Mūthenya ūla mo makakusītw'a
 nthīnī wa Mwaki na mothyū moo, *namo*
makatavw'a, 'Samai inyw'ī kŭkiitana
 kwenyu na Ngiena.'

يَوْمَ يَخْبَوْنَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ ذُقُوا
 مَتَى سَقَرٌ ۝

50.Nīw'o Ithyī nītŭkyŭmbīte kīla kīndū
 na kīthimo *kyakyo*.

إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ۝

51.Na mwīlao Witū *wīanīaw'a* na *ndeto*
 ūmwe tū, ta kŭveny'a kwa itho,

وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ ۝

52.Na ow'o, Ithyī nītŭmanangīte andū
 ala *mailyī tenyu mbee wenyu*: Indī ve
 ūmwe ona wīva ūtonya kwosa ūtao?

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا أَشْيَاءَكُمْ فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ ۝

53.Na kila kīnd0 mo mekīte
nīkīandīkīatwe nthīnī wa Mavuku.

وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الرَّبِّ ۝

54.Na kīla ūnd0, mūnene na mūnini, nī
mūandīke.

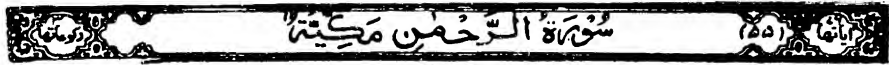
وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌ ۝

55.Nīw'o, ala alūngalu makeethwa katī
wa Mīūnda na tūlūsī.

إِنَّ النُّتْقِينَ فِي جَنَّتٍ وَنَهْرٍ ۝

56.Kīvīlanī kya w'o vamwe na Mūsumbī
Mwene Vinya W'onthe.

يَعْنِي فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مُّقْتَدِرٍ ۝

AL – RAHMAAN
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũftwe nĩ ũlau, Usũftwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Nĩ Ngai, Usũftwe nĩ ũlau.

3. Ula ũmanyĩtwe Kulani.

الرَّحْمَنُ ②

4. We nũmũmbĩte mũndũ.

عَلَّمَ الْقُرْآنَ ③

5. We nĩwamũmanyĩsye we ũneeni
mũlũngalu.

خَلَقَ الْإِنْسَانَ ④

عَلَّمَهُ الْبَيَانَ ⑤

6. Syũa na mwei *isembelaa nzĩanĩ yasyo*
kwĩanana na ũtalo ũla wiĩtwe.

الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ يُحْسِبَانِ ⑥

7. Na mĩtĩ ĩla ĩte matina na mĩtĩ ĩla ĩngĩ
nĩyĩnenganae na *wĩnyivyo* kwa *kwenda*
Kwake.

وَالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ ⑦

8. Na We nũyũkĩĩtwe ĩtu na akayĩĩa
kĩthimo,

وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ ⑧

9. Nĩkana inyw'ĩ mũikakyanange
kĩthimo kyu.

أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ ⑨

10. Kwa ũu, thimai syĩndũ syonthe na
ũlũngalu na mũikaole kĩthimo.

وَأَقْبُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ ⑩

11. Na We nũmĩseũvĩtwe nthĩ kwoondũ
wa syũmbe *Syake*;

وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ ⑪

12. Nthĩnĩ wayo ve *mĩhemba yonthe* ya
matunda na mĩtende yĩna ngusu syayo.

فِيهَا فَالِكِهْمَةُ وَالْقُلُوبُ ذَاتُ الْاِكْتِمَارِ ⑫

13. Na mbeke *syĩna* iia syasyo na imea
syĩna mũuke mũseo.

وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ وَالرَّيْحَانُ ⑬

14.Nĩ ūseo wĩva ĩndĩ, wa Mwĩai wenyu
inyw'elĩ mūkūlea, *inyw'ĩ andũ na*
Mayini?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿١٤﴾

15.We nĩwamūmbie mūdũ kuma nthĩnĩ
wa yūmba yūmũ *yĩla yĩlyĩ* ta nyūngũ
mbĩvyē.

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ ﴿١٥﴾

16.Na We nĩwamombie Mayini na ūmũ
wa mwaki.

وَخَلَقَ الْجَانَّ مِنْ مَّاءٍ مِّنْ تَّارٍ ﴿١٦﴾

17.Nĩ ūseo wĩva ĩndĩ, wa Mwĩai wenyu,
ūla mūkūlea inyw'elĩ?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿١٧﴾

18.Mwĩai wa Maumĩlo elĩ na Mwĩai wa
mothūlo elĩ!

رَبُّ الشَّرِيقِينَ وَرَبُّ الْغَرْبِينَ ﴿١٨﴾

19.Nĩ ūseo wĩva ĩndĩ, wa Mwĩai wenyu,
ūla mūkūlea inyw'elĩ?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿١٩﴾

20.Nĩw'o We akaikwatany'a nganga ilĩ,
aikwatany'e syo vamwe.

مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيْنَ ﴿٢٠﴾

21.Katĩ wasyo *yu* ve tūtũ; iilikanaa
Okanga na ūla ūngĩ.

بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ ﴿٢١﴾

22.Nĩ ĩnee yĩva ĩndĩ, ya Mwĩai wenyu
mūkayĩlea inyw'elĩ?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿٢٢﴾

23.Nthĩnĩ wayo vaumaa lōlō na
maliyani..

يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ ﴿٢٣﴾

24.Nĩ ĩnee yĩva ĩndĩ, ya Mwĩai wenyu,
mūkayĩlea inyw'elĩ?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿٢٤﴾

25.Na Ngalawa ila ndūlu nĩ Syake ila
syūkĩlĩle ūkanganĩ ta ĩlma.

وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنشَآتُ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ ﴿٢٥﴾

26.Nĩ ĩnee yĩva ĩndĩ, ya Mwĩai wenyu,
inyw'elĩ mūkayĩlea?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿٢٦﴾

LUKU 2

27. Syonthe ila syĩ ĩlũlũ wayo nthĩĩkavĩta.

كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا قَائِمٌ ۝٢٧

28. Nakyo kĩla kĩkatiala no Veva wa Mwĩai waku tũ, Mwĩai wa ũtheu na Ndaĩa.

وَيَبْقَىٰ وَجْهَ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ۝٢٨

29. Nĩ ĩnee yĩva ĩndĩ, ya Mwĩai wenyu, mũkayĩlea inyw'elĩ?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ۝٢٩

30. Syonthe ila syĩ matunĩ na ĩlũlũ wa nthĩ nĩ We ithaithaa. Kĩla mũthenya We nthĩwũũanasya We-Mwene na mwĩkalo wĩ kĩvathũkany'o.

يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ ۝٣٠

31. Nĩ ĩnee yĩva ĩndĩ, ya Mwĩai wenyu mwĩ eli mũkayĩlea?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ۝٣١

32. O mĩtũkĩ Ithĩ tũkavika vala mũĩ, Inyw'ĩ motonyi elĩ mwĩna vinya!

سَنَفُوعُ لَكُمْ آيَةُ الثَّقَلَيْنِ ۝٣٢

33. Kwa ũu, inyw'elĩ mũkaũlea mumo wĩva wa Mwĩai wenyu?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ۝٣٣

34. Inyw'ĩ nguthu ya Mayini na andũ! Ethwa inyw'ĩ mwĩna ũtonyi wa kwĩsĩla ndeenĩ sya matu na nthĩ, ĩndĩ endai. ĩndĩ mũitonya kũthi mũtena mwĩao.

يُعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ إِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَن تَنْفَعُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فَانْفَعُوا ۝٣٤

35. Kwa ũu, inyw'elĩ mũkaũlea mumo wĩva wa Mwĩai wenyu?

لَا تَنْفَعُونَ إِلَّا بِسُلْطَانٍ ۝٣٥

36. Vau vakatũmwa ũĩmĩ wa mwaki ũte syũki kwenyu na kĩlungu kya syũki yĩte mwaki na inyw'ĩ mũikethwa mũtonya kũtethany'a mũndũ na ũla ũngĩ.

يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شَوْابُ مَن تَارَهُ وَنَحَاسٌ فَلَا تَنْتَوِرُنَ ۝٣٦

37. Nĩ mumo wĩva ĩndĩ, wa Mwĩai wenyu, mũkaũlea inyw'elĩ?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ۝٣٧

38.Na yġla ġtu yġkatOkanġla katġ, na
kOtunġva ta ua mOtune-----

فَإِذَا انشَقَّتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ ٥٢

39.Nġ ġnee yġva ġndġ, ya Mwġai wenyu,
mOkayġlea inyw'eġf?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٥٣

40.MOtthenyanġ Osu, mOndO kana ġyini
ndakakOtġwa Ovoo wa naġ yake.

فَيَوْمَئِذٍ لَا يُشْعِلُونَ ذُئْبَةً أَنْسَ وَلَا جَآنُ ٥٤

41.Nġ ġnee yġva ġndġ, ya Mwġai wenyu,
inyw'eġf mOkayġlea?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٥٥

42.Aġ avġtany'a makamanyġka nOndO
wa movano moo, namo makakwatwa
makundonġ ma nzwġġ sya mothyO moo
na maOtO.

يَعْرِفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِينِهِمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَاصِي وَالْأُقْدَامِ ٥٦

43.Nġ ġnee yġva ġndġ, ya Mwġai wenyu,
mOkayġlea inyw'eġf?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٥٧

44.Yġġ nġyo ġia-ya-Mwaki yġla avġtany'a
mayġleaa.

فِي هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ ٥٨

45.Mo makathyOtOtOkka katġ wayo na
kġw'Ot kyai kġtheOkġte.

يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَبِيزٍ آتٍ ٥٩

46.Nġ ġnee yġva ġndġ, ya Mwġai wenyu,
inyw'eġf mOkayġlea?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٦٠

LUKU 3

47.ġndġ kwa Otla we wġw'aa wia nġ Onene
mOtOtOlu wa Mwġai wake, ve mġOnda Tġġ.

وَلَيْسَ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَحَّتْ ٦١

48.Nġ ġnee yġva ġndġ, ya Mwġai wenyu,
inyw'eġf mOkayġlea?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٦٢

49.Yeġf yġna mbonge mbingġ.

ذَوَاتَا أَفْنَانٍ ٦٣

50.Nġ ġnee yġva ġndġ, ya Mwġai wenyu,
mOkayġlea inyw'eġf?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٦٤

51.NthInI wayo yeli ve ithima ili ivititye
kIw'u mana.

فِيهِمَا عَيْنَيْنِ تَجْرِيَانِ ٥١

52.NI Inee yIva IndI, ya MwIai wenyu,
mOkayIlea inyw'eli?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٥٢

53.NthInI wayo vakeethwa kIla
mUthemba wa matunda eli eli.

فِيهِمَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ زَوْجَانِ ٥٣

54.NI Inee yIva IndI, ya MwIai wenyu,
mOkayIlea inyw'eli?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٥٤

55.Mo makaaIla IULU wa mIlo mIkekanI,
Ila ItumIwe lili mwanakavye ndeenI
syayo. Na matunda meU ma mIUnda IIsu
yeli makeethwa maniinIte vakuvI kwa
kUtuwa.

مُتَّكِئِينَ عَلَى فُرُشٍ بَطَاطِنُهَا مِنْ إِسْتَبْرَقٍ ۗ وَ
جَنَّاتٍ الْبَاقَتَيْنِ دَانِ ٥٥

56.NI Inee yIva IndI, ya MwIai wenyu,
mOkayIlea inyw'eli?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٥٦

57.Na nthInI wayo ota Ou, vakeethwa
aka atheu mena mwIkalo wa Ou ala
mOndU kana Iyini Otaamakiita.

فِيهِنَّ قَصِيرَاتُ الْكَرْفِ لَمْ يُطَيَّبْنَهُنَّ إِسْ قَبْلَهُمْ
وَلَا جَانَّ ٥٧

58.NI Inee yIva IndI, ya MwIai wenyu,
mOkayIlea inyw'eli?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٥٨

59.MailyI ta IULU Ila ndune na tUmaliyani
tUla tUnini.

كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالزَّجَانُ ٥٩

60.Kwa Ou, mOkayIlea Inee yIva ya
MwIai wenyu inyw'eli?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٦٠

61.Vai Ituvi ya Useo ateo Useo.

هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ ٦١

62.Kwa Ou, mOkayIlea mumo wIva IndI,
wa MwIai wenyu inyw'eli?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٦٢

63.Na Utee wa IIsu yeli, ve MIUnda IngI
III-----

وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَّتَيْنِ ٦٣

64.Nĩ Inee yĩva Indĩ, ya Mwĩai wenyu,
mũkayĩlea inyw'elĩ?

فَيَأْتِي آلَهُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿٦٤﴾

65.Syĩna matũ mauu ma kĩsũnzũni
kĩkwatu.

مُذْهَبًا مَّتَنِينَ ﴿٦٥﴾

66.Kwa ũu, inyw'elĩ, mũkaũlea mumo
wĩva, wa Mwĩai wenyu?

فَيَأْتِي آلَهُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿٦٦﴾

67.Na nthĩnĩ wayo *ota ũu*, vakeethwa
tũlũsĩ twĩĩĩ tũvĩĩĩtwe kĩw'ũ.

فِيهِمَا عَيْنِينَ نَضَّاحَتَيْنِ ﴿٦٧﴾

68.Kwa ũu, Indĩ inyw'elĩ mũkaũlea
mumo wĩva wa Mwĩai wenyu?

فَيَأْتِي آلَهُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿٦٨﴾

69.Nthĩnĩ wayo yelĩ vakeethwa *mĩhema
yonthe ya* matunda, na ndende na
makũngũmanga.

فِيهِمَا فَاكِهَةٌ وَنَخْلٌ وَرُفَاعٌ ﴿٦٩﴾

70.Kwa ũu, inyw'elĩ mũkaũlea mumo
wĩva Indĩ, wa Mwĩai wenyu?

فَيَأْتِي آلَهُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿٧٠﴾

71.Nthĩnĩ wayo vakeethwa *eĩũ*, aseu na
anake-----

فِيهِنَّ خَيْرٌ حَسَنٌ ﴿٧١﴾

72.Nĩ manee meva Indĩ, ma Mwĩai
wenyu inyw'elĩ mũkamalea?

فَيَأْتِي آلَهُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿٧٢﴾

73.Eĩtu eũ mena metho maiũ ma
kwendeesya, masũvĩĩtwe nesa nthĩnĩ wa
malwanda-----

حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ ﴿٧٣﴾

74.Nĩ manee meva Indĩ, ma Mwĩai
wenyu, mũkamalea inyw'elĩ?

فَيَأْتِي آلَهُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿٧٤﴾

75.Ala mũndũ kana Iyini Utakethwa
amakiĩĩtwe mbee woo-----

لَمْ يَطْمِئْهُمْ نَارُ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌ ﴿٧٥﴾

76.Nĩ manee meva Indĩ ma Mwĩai
wenyu inyw'elĩ mũkamalea?-----

فَيَأْتِي آلَهُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿٧٦﴾

77. Maŵe mŵto ya langi wa kŵsŵnzŵni na
mŵkeka myanake.

مُشْكِينٍ عَلَى رُفُوفِ خُضْرٍ وَعَبْقَرِيٍّ حِسَانٍ ۝

78. Nŵ manee meva ŵndŵ ma Mŵlai waku,
ala inyw'elŵ mŵkamalea?

فِي أَيِّ آيَةٍ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۝

79. Kŵathimwa nŵ syŵtwa ya Mŵlai
waku, Mŵlai wa Utheu na Ndaŵa.

تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ۝

سُورَةُ الْوَاقِعَةِ مَكِّيَّةٌ

AL - WAAKIAH
(WavuanIw'e Makka)

1.SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nI Olau, Usũtwe
nI tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ١

2.YIla Undũ Mũnene wa kwoneka
Okavika-----

إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ٢

3.Vai kũlea kwa kumIla kwaw'o-----

لَيْسَ يُوَفَّعَتَهَا كَاذِبَةٌ ٣

4.Kũmatheesya amwe na kũmambatya
angI.

خَافُضَةٌ رَافِعَةٌ ٤

5.YIla nthI Ikathingithangw'a na
kũthingithangw'a kũthũku,

إِذَا دُجِيَ الْأَرْضُ دُجًا ٥

6.Na iIma ikanyaIkw'a----ũnyaIky'a
mwIañũ.

وَأُشْتُ الْجِبَالُ تَشًا ٦

7.Nasyo syonthe ikatw'Ika ta kItoo
kIñyaIkw'e,

فَكَانَتْ هَبَاءً مُنْبَثًا ٧

8.Nenyu mũkaanw'a nthĩnI wa nguthu
itatũ:

وَكُنْتُمْ أَزْوَاجًا ثَلَاثَةً ٨

9.Na andũ ma kw'oko kwa aka na andũ
ma kw'oko kwa aũme ata!

فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ٩

10.Na andũ ma kw'oko kwa aka na andũ
ma kw'oko kwa aka ata!

وَأَصْحَابُ الشِّمَالِ مَا أَصْحَابُ الشِّمَالِ ١٠

11.Katatũ: ala matongoetye vyũ; nomo
matongoetye vyũ,

وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ ١١

12.Mo makeethwa makwatIte
ũthengeanIu na Ngai.

أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ ١٢

13.Mo makeethwa nthĩnI wa Mĩũnda ya
Utanu----

فِي جَنَّتِ النَّعِيمِ ١٣

14.Nguthu nene kuma katĩ wa andũ ala
maĩ ma vau mbee,

ثُمَّ مِنَ الْآدَمِيَّةِ ۝

15.Na nguthu ninangi kuma katĩ wa
andũ ma mĩthenya ya ĩtina,

وَقَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ ۝

16.Mekalĩle ivĩla iseũvĩtw'e na thaavu
na lũũ,

عَلَى سُرِّي مَوْضُونَهُ ۝

17.Maĩle vau meleanĩle mũndũ na ũla
ũngĩ.

مُتَّكِئِينَ عَلَيْهَا مُتَقِيلِينَ ۝

18.Mo makeeteelwa nĩ anake ala
matatumĩaa,

يُطَوِّفُ عَلَيْهِمْ وَلَدَانِ مُخْلِذُونَ ۝

19.Makuĩte mĩkeve na mbĩĩka, na
ikombe syusũĩw'e nĩ kalũsĩ kavĩĩte--

بِأَصْحَابِ زَبَاجٍ ۝ وَمِنْ مَعِينٍ ۝

20.Vai kũĩwa nĩ mũtwe kũkamakwata
kuma vo, ona mo maikamilwa-----

لَا يَصْدَعُونَ عَنْهَا وَلَا يَزْفُونَ ۝

21.Na mo makuĩte matunda ũndũ mo
makanyuva,

وَقَالِكُهُمَا يَتَّخِذُونَ ۝

22.Na nyama sya nyũnyi ũndũ mo
makethwa matonya kwenda.

وَلَحْمٍ طَيْرٍ مِمَّا يَشْتَهُونَ ۝

23.Na vau vakeethwa eĩtu atheu, mena
metho mathanthau ma kwendeesya,

وَحُورٌ عِينٌ ۝

24.Ta lũũ, ivithĩtwe nesa na nzũvĩku.

كَأَمْثَالِ الْوُكُوفِ الْمَكْنُونِ ۝

25.Ta ĩtuvi ya ũndũ mo meekie.

جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝

26.Mo maikew'a ngewa nthũku vo, kana
ũneeni wa naĩ.

لَا يَسْعَوْنَ فِيهَا لَعْوًا وَلَا تَأْتِيَانِ ۝

27.Ateo ndeto ya ngethi tũ, 'Mũuo,
mũuo,'

إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا ۝

28.Andũ ma kw'oko kwa aũme na andũ
ma kw'oko kwa aũme ata!

وَأَخْضِبَ الْيَمِينَ ۚ مَا أَخْضِبَ الْيَمِينَ ۝

29.Mo makeethwa katĩ wa Mĩkũnasi ĩte
mĩw'a,

فِي سِدْرٍ مَّخْضُودٍ ۝

30.Na mĩthamba ya maiũ masyau,

وَطَلْحٍ مَّنْضُودٍ ۝

31.Na muunyĩ mwaamye,

وَطَلْحٍ مَّنْضُودٍ ۝

32.Na kĩw'ũ kĩvĩĩte,

وَمَاءٍ مَّسْكُوبٍ ۝

33.Na matunda maingĩ,

وَفَالِكَةٍ فَعِيقَةٍ ۝

34.Matathelaa kana kũvatanwa,

لَا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ ۝

35.Na mo makeethwa na endwa moo
ataĩku mũno-----

وَفَرْشٍ مَّرْفُوعَةٍ ۝

36.Nĩw'o, Ithyĩ tũmombĩte mo na
mũmbĩlwe mũseo,

إِنَّا أَنشَأْنَهُنَّ إِنِشَاءً ۝

37.Na nĩtwamatw'ĩkĩthisye mo atheu,
mate akiite,

فَجَعَلْنَهُنَّ أَبْكَارًا ۝

38.Mendete, ma mũika ũmwe,

عُرُبًا أَتْرَابًا ۝

39.Kwoondũ wa andũ ma kw'oko kwa
aũme.

لَا أَخْضِبَ الْيَمِينَ ۝

LUKU 2

40.Nguthu nene kuma katĩ wa *Masilamu*
ala ma mbee,

ثُلَّةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ ۝

41.Na nguthu nene kuma ala ma ĩtina.

وَثُلَّةٌ مِنَ الْآخِرِينَ ۝

42.Na andũ ma kw'oko kwa aka na asu
ala ma kw'oko kwa aka ata!

وَأَخْضِبَ الشِّمَالِ ۚ مَا أَخْضِبَ الشِّمَالِ ۝

43. Mo makeethwa katī wa kīseve kīvyū
na kīw'ū kītheŭku kya kŭvīvya,

فِي سَوْمٍ وَحِيمٍ ۝

44. Na uungu wa muunyī wa syūki yiū,

وَذَلِيلٍ مِّنْ يَّحْمُومٍ ۝

45. Kīte kīthithu kana kītena ŭseo ona
ŭmwe.

لَا بَارِدٍ وَلَا كَرِيمٍ ۝

46. Mbee wa ŭu mo mekalaa thayū
mŭvūthū na wa motanu.

إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُتَفِينٍ ۝

47. Na mo maendeeaa na wīki wa naī
mŭnene.

وَكَانُوا يُصَيِّرُونَ عَلَى الْحِنثِ الْعَظِيمِ ۝

48. Na mo nīmamanyīte kŭkŭlya, 'Ata!
Ithyī twakw'a na kŭtw'ika kītoo na
mavīndī, ow'o, ithyī nītŭkathayŭŭkw'a
īngī,

وَكَانُوا يَقُولُونَ هَ إِذَا امْتَنَّا وَكُنَّا تُرَابًا وَ
عِظَامًا إِنَّا لَنَبْعُوذُونَ ۝

49. 'Na maaŭthe maitū ala ma mbee ota
ŭu?'

أَوِ ابْأَوْنَا الْأَوَّلُونَ ۝

50. Asya, 'If, ala ma mbee na ala ma Itina

قُلْ إِنَّ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ ۝

51. Onthe makoombanw'a vamwe nthīnī
wa īvinda yīla yiītwe mŭthenyanī
mŭnyuve.

لَنَجْوَِعُونَ إِلَىٰ مِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ ۝

52. 'Indī, Inyw'ī ala mŭthyoekeke na
mŭleete ŭla w'o,

نَعْمَ رَبُّكُمْ إِلَٰهًا ضَالٌّ عَلَىٰ الْغُلَامِ ۝

53. 'Inyw'ī vate nzika, mŭkaya ma mŭtī
wa Sakkum,

لَا كُفْرًا مِنْ شَجَرٍ مِّنْ زُقُومٍ ۝

54. 'Na mŭkausuŭsyā mavu menyū namo,

فَمَالَتُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ ۝

55. 'Navo mŭkanyw'a kīw'ū
kŭtheŭkīte,

فَشَرِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَمِيمِ ۝

56. 'Künyw'a ta ngamile yina waüni vyü.

فَشَرِبُونَ شُرْبَ الْهَيْمِ ⑤

57. UÜ Okeethwa wI mÜthokany'o woo
MÜthenyanI wa Ütwio.

هَذَا تَزْلُهُمْ يَوْمَ الدِّينِ ⑥

58. IthyI nItÜmÜmbIte inyw'I. NtkI, IndI
inyw'I müyItkItaa Üu?

نَحْنُ خَلَقْنَاكُمْ فَلَوْلَا تُصَلُّونَ ⑦

59. Inyw'I mÜsÜanIaa ata tÜÜ wa Ilövoto
ya manzIyIla mumasya?

أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْنُونَ ⑧

60. Inyw'I ninyw'I müyÜmbIte yo kana
IthyI NithyI MÜmbi?

أَ أَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ الْخَالِقُونَ ⑨

61. IthyI nItwIyIaIte kIkw'Ü kwenyu
inyw'onth; na IthyI tÜitonya küsItwa.

نَحْنُ قَدْ رَبَّائِبَكُمْ السَّوَاتِ وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ⑩

62. Kuma küalyÜIwa kwa myÜmbIle
yenyu ya yu na kümÜkIly inyw'I
küÜw'Ika kIndÜ kIla inyw'I mütena woni
wakyö.

عَلَى أَنْ يُبَدِّلَ أَمْثَالَكُمْ وَنُنشِئَكُمْ فِي مَا
لَا تَعْلَمُونَ ⑪

63. Na inyw'I vate nzika, nImÜmanyIte
Ümbi Üla wa mbee. NtkI, IndI, inyw'I
mÜte kümanya?

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ النَّشْأَةَ الْأُولَىٰ فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ ⑫

64. Inyw'I nImwonaa kIla müvanda?

أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ ⑬

65. Inyw'I ninyw'I mükIlanasya kana
NithyI MÜkImesya?

أَ أَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ ⑭

66. Takethwa IthyI nItwendie Üu IthyI
twIthwa twakIalyÜIle ta mavuti, IndI
inyw'I müitiwa mükIta.

لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ حُطَامًا فَظَلِمْتُمْ ظِلْمًا ⑮

67. MÜkyasya, 'IthyI twI anange!

إِنَّا لَمُغْرَمُونَ ⑯

68. Aiee, ithyI twI avene kIla kIndÜ.

بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ⑰

69. Inyw'I nImÜkyonaa kIw'Ü kIla inyw'I
mÜnyusaa?

أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ ⑱

70. Inyw'I ninyw'I mOkItheeasya kuma mathweonI, kana IthyI NithyI M0eti?

ءَاَنْتُمْ اَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ السَّمَاءِ اَمْ عَنِ الْمَرْوَةِ ۝

71. Takethwa IthyI nItwendie Ou, IthyI twIthwa twakIsamIthisye 00. NIkiI, IndI inyw'I m0te m0vea?

لَوْ نَشَاءُ جَعَلْنَاهُ اُجَامًا فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ ۝

72. Inyw'I nImwona mwaki 0la inyw'I m0vuvaa?

اَفَرَأَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ ۝

73. Inyw'I nInyw'I m0se0vasya m0ti n0nd0 waw'o, kana NithyI M0se0vya?

ءَاَنْتُمْ اَنْشَأْتُمْ شَجَرَهَا اَمْ عَنِ الْمُنْشُونَ ۝

74. IthyI t00tw'IkIthItye ta 0lilikany'o na 0tandIthyo kwa aendi-ma-kyalo.

نَحْنُ جَعَلْنَاهَا تَذْكُرًا وَمَتَاعًا لِّلْمُقْوِينَ ۝

75. Kwa Ou, taIa syI'twa ya MwIai waku 0la-M0nene.

لَقَدْ يَجْعَلُ فَيْصَحٌ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ۝

LUKU 3

76. Aiee, Nyie nIvI'ta na mwovano wa ndata---

فَلَا اَقْسَمُ بِمَوْجِعِ النُّجُومِ ۝

77. Na, ow'o, kyu nI kIthit0 kInene, takethwa inyw'I nImwamanyie.

وَإِنَّهُ لَقَسَمٌ لَّوْ تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ ۝

78. Kana Ino ow'o nI Kulani ndaI'ku,

إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ ۝

79. NthInI wa Ivuku Is0vI'ku nesa,

فِي كِتَابٍ مُّكْنُونٍ ۝

80. YI'ta vai 0kayIkiita ateo asu ala matheetw'e.

لَا يَشْهَدُ إِلَّا الْبُطْهُرُونَ ۝

81. NI 0vuany'o kuma kwa MwIai wa nthI syonthe.

تَنْزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ۝

82. Inyw'I IndI m0kamyosa ngewa Ino nthu na wangangani?

اَفَبِهَذَا الْحَدِيثِ اَنْتُمْ مُّذْهَبُونَ ۝

83.Na ūlei wayo wenyu mwfutwĩkĩthya
taw'o *nzĩ* ya mūtũle wenyu?

وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنْتُمْ تُكَلِّبُونَ ۝

84.Nĩkĩ, ĩndĩ, yĩla *thayō* wa mũndō
mũndũkw'a ōvikaa mũmeonĩ,

فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُمُومَ ۝

85.Nenyu kavindanĩ kau o mũsyaĩsye---

وَأَنْتُمْ جِنْدٌ تَنْظُرُونَ ۝

86.Na ĩthyĩ twĩthĩawa nake vakuvĩ
mũno kũmũvĩta inyw'ĩ, ĩndĩ inyw'ĩ
mũyonaa---

وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا تُبْصِرُونَ ۝

87.Nĩkĩ, ĩndĩ, ethwa inyw'ĩ
mũimakwĩtwa mũkũlw'e.

فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ ۝

88.Inyw'ĩ mũitonya kũtũnga ĩtina,
ethwa mwĩ ma w'o?

تَرْجِعُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝

89.Yu ethwa we nĩ ōmwe wa asu ala
manengetwe ūthengeanũ na *Ngai*,

فَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ ۝

90.ĩndĩ *Kwake* ve ūkiakisyo na mũuke
mũseo na mũũnda wa *Utanu*;

فَرُوحٌ وَرِيَاءٌ ۚ وَجِئْتُ لَعْنِيمٍ ۝

91.Na ethwa we nĩ ōmwe wa ala me
kw'okonĩ kwa aũme,

وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنْ أَغْطِبِ الْيَمِينِ ۝

92.ĩndĩ mũuo wĩthwe ĩũũ waku we ūla
umĩte kwa asu ma kw'oko kwa aũme.'

فَسَلِّمْ لَكَ مِنْ أَغْطِبِ الْيَمِينِ ۝

93.ĩndĩ we ethwa nĩ wa ala maleaa w'o
na me ĩvĩtyonĩ,

وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ الضَّالِّينَ ۝

94.ĩndĩ *kwake* kũkeethwa mũthokany'o
wa kĩw'o kĩtheũkĩte,

فَنَزَلُ مِنَ حَيْمِيمٍ ۝

95.Na kũvya nthĩnĩ wa Ngiena.

وَتَصْلِيَةُ جَحِيمٍ ۝

96.Nĩ w'o, ūũ nĩ w'o wa w'o.

إِنَّ هَذَا لَهُوَ حَقُّ الْيَقِينِ ۝

97.Kwa ũu, taſa syĩtwa ya Mwĩai waku
Ula-Mũnene.

يَا فَسَيَحْ بِأَسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ۝

8. Mwĩtkĩlei Ngai Mwene Vinya W'ontha na Mũtũmwa Wake, na umyai *nzĩanĩ* ya Ngai Mwene Vinya W'ontha kuma katĩ wa ila We ũmũtwĩkĩthĩtye inyw'ĩ atĩfwa. Na ala katĩ wenyu metĩkĩlaa na kumya makeethwa na Ituvi Itene.

9. Nĩkĩ inyw'ĩ mũtamwĩtkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'ontha, oyĩla Mũtũmwa nũmwĩtaa inyw'ĩ mũmwĩtkĩle Mwĩai wenyu, na We nũminĩte kwosa ũtiani kuma kwenyu, ethwa ow'o inyw'ĩ mwĩ etĩkĩli?

10. We nĩ We ũtheeasya Syama nthu kwa mũthũkũmi Wake, nĩkana we atonye kũmumya inyw'ĩ kuma nthĩnĩ wa kĩla *mũthemba* wa kĩvindu kũmũtwaa kyeninĩ. Na vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontha nĩ Mũuu na Ausũtwe nĩ tei kwenyu.

11. Na nĩkĩ inyw'ĩ mũtaumasya *nzĩanĩ* ya Ngai Mwene Vinya W'ontha, oyĩla ũtĩfwa wa matu na nthĩ nĩ Wake? Ala katĩ wenyu maumisye na mokitie mbee wa ũkĩlyo ti ũndũ ũmwe na *asu ala meekie Du ĩina*. Mo me ĩolũ kwa ivĩla mbee wa ala maumisye na mokitie Itina. Na Ngai Mwene Vinya W'ontha nĩ Mũmanyi wa ũndũ inyw'ĩ mwĩkaa.

LUKU 2

12. Nũũ we ũla ũkamũnenge Ngai Mwene Vinya W'ontha ngova nzeo? Nĩkana We akamyongeela yo kũndũ kwĩlĩ kwoondũ wake, na we akethwa na mũthĩnzĩo mũlau.

أَمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ وَأَنْفَقُوا مِمَّا جَعَلَكُمْ
مُسْتَخْلِفِينَ فِيهِ فَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَأَنْفَقُوا
لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ ①

وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالرَّسُولِ يَذْكُرْكُمْ
يُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ وَقَدْ أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ
مُؤْمِنِينَ ①

هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَى عَبْدِهِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِّيُخْرِجَكُمْ
مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَعَدُوٌّ
رَّجِيمٌ ①

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ
السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ
مِن قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَتْلِ أُولَٰئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِّنَ
الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدِ وَقَتْلَوْا وَلَا وَعَدَ اللَّهُ
الْحَسَنَ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ①

مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضْعِفُهُ
لَهُ وَلَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ ①

13. Na *sOan'ai* mOthenya ōla we ōkamona etfklī aōme na etfklī aka, kyeni kyoo kfi semba mbee woo na mokonī moo ma aōme, *namo makataw'a*, 'Uvoo-mŋseo kwenyu ōmŋnthī! Mŋŋnda ŋla ŋvŋflaa tŋŋŋŋ uungu wayo, vala inyw'ī mŋkekalaa. Uŋu nī ŋtanu mŋnene.

يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَىٰ نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ بُشْرَاكُمُ الْيَوْمَ جَنَّتْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خُلِدِينَ فِيهَا ۚ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٣﴾

14. Mŋthenya ōla angangani aŋme na angangani aka makamatavya ala metfklīaa, 'Twetelei ithyī *vanini* nīkana twose kyeni kuma kyenīnī kyenyu,' na ŋndī *mo* makataw'a 'Syokai, *ethwa* inyw'ī nīmŋtonya, na ŋndī manthai kyeni.' Na ŋndī vakeekŋwa ngŋka katī woo yīna mŋomo nthīnī wayo. Na nthīnī waw'o vakeethwa tei w'onthē na mbee, na nza yaw'o, vakeethwa ŋsilŋlo.

يَوْمَ يَقُولُ الْمُنْفِقُونَ وَالْمُنْفِقَاتُ لِلَّذِينَ آمَنُوا انظُرُونَا نَقْتِسِمْ مِنْ تُورِكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا فَضُرِبَ بَيْنَهُم بِسُورٍ لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ ﴿١٤﴾

15. Mo makameta mo *makyasya*, 'Ithyī tŋyaī o vamwe nenyu?' Namō makamasŋngīa, 'II, ŋndī inyw'ī nīmweelikilye matatwanī inyw'ī ene na mweethwa na nzika na mawendi menyū mathŋku mamŋkenga inyw'ī kŋvika ŋtwio wa Ngai Mwene Vinya W'onthē wavika. Na Mŋkengani nīwamŋkengie inyw'ī ŋŋŋ wa Ngai Mwene Vinya W'onthē.

يُنَادُوهُمْ أَمْ لَهُمْ نَارٌ مَعَكُمْ قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ أَنْفُسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ وَارْتَبْتُمْ وَغَرَّتْكُمُ الْأَمَانِيُّ حَتَّىٰ جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ وَغَرَّكُمْ بِاللَّهِ الْغُرُورُ ﴿١٥﴾

16. Kwa ŋu, ŋmŋnthī, vai kyovosya kīkwŋfklīwa kuma kwenyu, ona kuma kwa ala maleile kwŋfklīa. Wŋkalo wenyū wa mŋthya nī Mwakinī; ŋsu nīw'o mŋnyanyae wenyū; na nī vandŋ vathŋku va kwŋkala.

فَالْيَوْمَ لَا يُوَفِّدُ مِنْكُمْ فِذِيَّةً وَلَا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مَادُّوكمُ النَّارَ هِيَ مَوْلَاكُمْ وَرَبُّنَا الْعَزِيزُ ﴿١٦﴾

17. Yo ŋvinda ti ŋviku kwa asu ala metfklīaa kwŋw'a ngoo syoo syŋnyivŋtye syalilikana Ngai Mwene Vinya W'onthē

أَمْ يَأْتِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا

na w'o ūla Ōtheete *kwo*, na kana mo maikethwe ta asu ala manengetwe Ivuku mbee woo na Ivinda yaasavangw'a kwoondŭ woo, Indī ngoo syoo nīsyoomlthiw'e, na aingī moo nī athŭku?

18. Manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmīthayŭŭkasya nthī Itina wa kīkw'ŭ kwayo. Ithyī tŭitw'kīthītye Syama kwīthwa nthēu kwenyu, nīkana inyw'ī mŭtonye kŭmanyā.

19. Ta kwa aŭme ala maumasya nthembo na iveti ila syumasya nthembo, na kwa asu ala mamŭkwatasya Ngai Mwene Vinya W'onthe ngova nzeo-- Tkongeelwa kŭndŭ kwīlī kwoondŭ woo, na ota ūu, mŭthīnzīŭ wa ndaīa ūkeethwa wī woo----

20. Na ala mamwītkīlāa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Atŭmwa Make, na mo me Maw'o na Ngŭsī mbee wa metho ma Mwīai woo, mo makeethwa na mŭthīnzīŭ woo na kyeni kyoo. Indī ta asu ala matetkīlāa na kŭmīlea Mīsoa Yaitŭ, aa nīmo ekali-ma-Ngienanī.

LUKU 3

21. Manyai kana thayŭ wa nthī Ino no It̄hau na ngŭl tŭ, na wanake, na *mwambīlīl̄yo* wa kwīkathīlā katī wenyu, na wendi wa kŭkīlany'a ūthw'īi na syana. *Thayŭ ūŭ* nī mbua īlā yuaa Tkamesya mboka ila imatanasya aīmi. Na Indī nīsyŭmaa na iikalaa ta īlāa ya mŭtī; na iitīlkanga ilungu *ta mavŭa*. Na Itunī ve ūsīllo mwai, na ūekeo kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe *ota ūu*, na ūtanu *Wake*. Na thayŭ wa nthī

الْكِتَابِ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ
قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ①

اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا قَدْ
بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ②

إِنَّ الْمُصَدِّقِينَ وَالْمُصَدِّقَاتِ وَأَقْرَضُوا اللَّهَ
قَرْضًا حَسَنًا يَضَعُ لَهُمْ لَهُمْ أَجْرًا كَرِيمًا ③

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ أُولَئِكَ هُمُ الْعَزِيزُونَ
وَالشَّهَادَةُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَتُؤْتَوْنَهُمْ
وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ
الْجَحِيمِ ④

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَهَؤُلَاءِ زِينَتُهُ
وَتَفَاخُرُهُمْ بَيْنَهُمْ وَتَكَاثُرُهُ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ
كَشَلِّ عَنُتٍ أَعْمَبَ الْكُفَّارِ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيجُ
فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَفِي الْآخِرَةِ
عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ
وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ ⑤

ino nĩ mana na Otanu wa kavinda na
syIndũ sya ūkengani.

22. Kĩlany'ai mŭndũ na ūla ūngĩ
mŭimantha ūkeo kuma kwa Mwĩai
wenyu na Itu, yĩla ūthanthau wayo nĩ ta
ūthanthau wa Itu na nthĩ; yo yĩsŭvĩtw'e
kwoondũ wa asu ala metĩkĩlaa Ngai
Mwene Vinya W'ontho na Mŭtŭmwa
Wake.

سَأَقُولُ إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكَمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا
كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أُعِدَّتْ لِلَّذِينَ آمَنُوا
بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ
وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٢٢﴾

23. Vai mbaanga yonekaa Iŭlũ wa nthĩ
kana Iŭlũ wenyu ene, ateo nĩnandĩke
nthĩnĩ wa Ivuku mbee wa Ithyĩ
tŭtamĩetete---vate nzika, Ūu nĩ Ūvŭthũ
kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho.

مَا أَصَابَ مِنْ مُّصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ
إِلَّا فِي كِتَابٍ مِّن قَبْلِ أَن نَّبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى
اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٢٣﴾

24. Nĩkana inyw'ĩ mŭikakwatwe nĩ
kyeva Iŭlũ wa syIndũ ila sya kuma
kwenyu ona mŭikekathĩle nŭndũ wa
syIndũ ila We Ūmŭnengete inyw'ĩ. Na
Ngai Mwene Vinya W'ontho
ndamwendaa mwĩkathĩĩ ūla wĩkengaa
we mwene.

لَيْكِلَا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ
وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿٢٤﴾

25. Na ta asu atoonu na meylāfaa andũ
methwe me atoonu. Na ūla ona wĩva
Ūsyokaa Itina, Indĩ vate nzika, Ngai
Mwene Vinya W'ontho Nĩwĩyanĩsyē-
We-Mwene, ūla Waĩĩtwē-Nĩ-Ndaĩfa
syontho.

الَّذِينَ يَخْلُونُ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبَغْلِ وَمَنْ
يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٢٥﴾

26. Nĩw'o, Ithyĩ twamatŭmie Atŭmwa
Maitũ mena Syama nĩtheu na
twamatheesya mo vamwe na Ivuku na
Kĩthimi nĩkana andũ matonye kwĩka
Ūlŭngalũ; na Ithyĩ nĩtwatheesye kĩlaa,
nthĩnĩ wakyo ve mĩio yĩ vinya mwingĩ
wa Ūvoo wa kaũ na maŭtandĩthyo
maingĩ kwa mbaa andũ, na kana Ngai
Mwene Vinya W'ontho atonye

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ
الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنزَلْنَا
الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ
وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ

kŭvathŭkany'a asu ala mamŭtethasya
We na Atŭmwa Make ona kau We
ekalaa atekwoneka. Vate nzika, Ngai
Mwene Vinya W'onthe Ausŭftwe nŭ
Utonyi, Mwene-Vinya.

عَلَّمَ اللَّهُ قَوْمِي عَزِيزٌ ٢٨

LUKU 4

27.Na Ithyŭ nŭtwamŭtŭmie Noa na
Avalamu, na katŭ wa mbeŭ yoo tweekŭie
wathani na Ivuku. Kwa ņu, amwe moo
nŭmaatŭle ŭtongoi, Indŭ aingŭ moo maŭ
mbaa-matŭ.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ وَجَعَلْنَا فِي
ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ فَمِنْهُمْ مُهْتَدٍ وَ
كَثِيرٌ مِنْهُمْ فَسِقُونَ ٢٧

28.Indŭ Ithyŭ nŭtwatumie Atŭmwa Maitŭ
maatŭla nyaŭ syoo; na Ithyŭ nŭtwatumie
Yesu, mwana wa Malia, amaatiŭle mo, na
Ithyŭ nŭtwamŭnengie we Uvoo-Mŭseo.
Na Ithyŭ nŭtweekŭie ņuu na tei nthŭnŭ wa
ngoo sya asu ala mamwŭtkŭlile we. Indŭ
wŭlei ņla meeseŭvŭsye Ithyŭ
tŭyaameyŭlaŭ mo Indŭ kwoondŭ wa
kŭkwata ŭnee ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe; Indŭ mo mayaaŭtwaŭla
kwŭanana na w'o wa w'o. Indŭ Ithyŭ
nŭtwamanengie ŭtuvi yoo amwe katŭ wa
asu ala meetŭkŭlile, Indŭ aingŭ moo nŭ
mbaa-matŭ.

ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَى آثَارِهِم بِرُسُلِنَا وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى
ابْنِ مَرْيَمَ وَآتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ وَجَعَلْنَا فِي
قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَافَةً وَرَحْمَةً وَرَهَابِيَّةً
إِبْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ
رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا فَآتَيْنَا
الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ
فَاسِقُونَ ٢٨

29.Inyw'ŭ ala mwŭtkŭlaa! Mŭkŭei Ngai
Mwene Vinya W'onthe na mwŭtkŭlei
Mŭtŭmwa; We akamŭnenge inyw'ŭ
kŭlanda kŭndŭ kwŭlŭ kya tei Wake, na We
akamŭseŭvŭsya inyw'ŭ kyeni kŭla
mwŭndelaa nthŭnŭ wakyo, na
akamŭnenge inyw'ŭ ŭekeo, na nŭw'o
Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ
Mŭekanŭ-Mŭno Vyŭ, Usŭftwe nŭ tei.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرُسُولِهِ
يُؤْتِكُمْ كَفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَكُمْ
نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ
رَحِيمٌ ٢٩

30.Nŭkana Andŭ-ma-Ivuku maikasŭanŭe
kana mo Masilamu matiŭ na ŭtonyi wa

لَيْسَ لَكَ عَلَى شَيْءٍ
مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَأَنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ

Okwata Undũ wa mumo wa Ngai Mwene
 Vinya W'onthe; oyŋla mumo wŋ mokonŋ
 ma Ngai Mwene Vinya W'onthe vyũ We
 aũnenganae kwa Ūla We wendaa. Na
 Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋ Mwŋai-
 Wa-Mumo mwingŋ.

بِشَاءِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ۝

سُورَةُ الْمُجَادِلَةِ مَدَنِيَّةٌ

(58)

AL - MUJAADILAH

(WavuanIw'e Madina)

1.Syitwanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usūftwe nī ūlau, Usūftwe nī tei.

2.Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīw'ite ūneeni wakyo *kīveti* kīla kīetete kīlo kyakyo kwaku ūlū wa mūūme wakyo, na kīkamwīkaīla Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīw'ite ngewa yenyu. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Wīwi-W'onthe, Woni-W'onthe.

3.Asu katī wenyu malūngasya iveti syoo na kūsīta maa-nyinyia moo; maa-nyinyia moo no asu ala mamasyaite tū; na mo vate nzika maeaa ngewa nthūku na ite ya w'o; Indī vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mūvetangi-Wa-Naī, Mūekanī-Mūno Vyū.

4.Na mo asu ala masyītaa iveti syoo maa-nyinyia moo, na Indī maisyoka kūneena oūndū maneenete, *Usilīlo wa ūu*, nī kūmīnge ngombo ūthasyo mbee wa matanamba kūkiitana mūndū na ūla ūngī. Uu nīw'o inyw'ī mūtaītwē naw'o. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe Nīwīsl-Nesa ūndū inyw'ī mwīkaa.

5.Na ūla ūtena *īmwe*, nomūvaka atīle kūya kwa myei īlī īatīanīe, mbee wa matanakiitana. Na ūla w'onthe ūtatonya kwīka ūu, alīitwe nī kūlīthya andū nya mīfongo thanthatū. Inyw'ī mwīyīafwe ūu, nīkana mūtonye kūmūkīa Ngai Mwene Vinya W'onthe w'o na

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْكِي إِلَى اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا ۚ إِنَّ اللَّهَ سَبِيعٌ بَصِيرٌ

الَّذِينَ يُظْهِرُونَ مِنْكُمْ مِنْ نِسَائِهِمْ مَا هُنَّ أُمَّهَاتُهُمْ ۚ إِنَّ أُمَّهَاتُهُمْ إِلَّا الْآلُ وَلَدَتْ لَهُمْ وَ ۚ إِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنْكَرًا مِنَ الْقَوْلِ وَ زُؤْرًا ۚ وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌ غَفُورٌ

وَالَّذِينَ يُظْهِرُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحَرِيرُ رَقَبَةٍ ۚ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَنَاسَأَ ۚ ذَلِكُمْ تُوَعِّظُونَ بِهِ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَنَاسَأَ ۚ فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَإِطْعَامُ سِتِّينَ سَكِينًا ۚ ذَلِكَ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ۚ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَلَا تَكْفُرُ بِهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ

Mŭtŭmwa Wake. Na Ino nĩ mĩvaka ĩla yĩtwe nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe; na ve ũsilĩlo wĩ woo kwa alei.

6. Ala mamŭkaananĩasya Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŭtŭmwa Wake, makasonokw'a ona mbee woo; Na Ithyl nĩtŭminĩte kũtheesya Syama nthandĩku. Na alei makeethwa na ũsilĩlo wa kũmathĩnia.

7. Mŭthenya ũla Ngai Mwene Vinya W'onthe ũkamokĩlya onthe vamwe, We akamamanyĩthya mo ũndũ meekie. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩlte ũtalo wamo, oyĩla mo nĩmoolilwe nĩ mo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Ngũsĩ ĩlũlũ wa syĩndũ syonthe.

LUKU 2

8. We nowonaa kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmanyaa syĩndũ ĩla syĩ matunĩ syonthe na ĩla syĩ ĩlũlũ wa nthĩ? Vai nzaama ya kĩmbithĩ ya andũ atatũ, ĩndĩ We nĩ wa kana, kana ya atano, kana ya aingĩ, ĩndĩ We E-vamwe namo ovala vonthe mo matonya kwĩthwa maĩ. Na ĩndĩ Mŭthenyanĩ wa Uthayũkyo, We akamamanyĩthya ũndũ mo meekie. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nũsyĩsĩ syĩndũ syonthe nesa vyũ.

9. We noũmonete asu ala mavatiwe kwĩthwa na nzaama sya kĩmbithĩ na ĩngĩ kũsyoka maũndũnĩ ala mavatiwe, na kũneenany'a na kĩmbithĩ ĩlũlũ wa naĩ na ũtũli-wa-mĩao na wau wa matũ kwa Mŭtŭmwa? Na yĩla mo mooka vala we ũĩ, maũkethasya na *ngethi ĩla* Ngai Mwene Vinya W'onthe ũtaũkethetye

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادِّثُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَقَدْ كُتِبَ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ
وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ ⑤

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا
أَخْضَلَهُ اللَّهُ وَرُسُوهُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ⑥

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَايَهُمْ وَلَا
خَبْرَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا آدَنَى مِنْ ذَلِكَ
وَلَا أَكْثَرُ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ثُمَّ
يُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ
شَيْءٍ عَلِيمٌ ⑤

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوَى ثُمَّ يَعُودُونَ
بِمَا نُهُوا عَنْهُ وَيَتَنَبَّوْنَ بِالْآثِمِ وَالْعُدْوَانِ
وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ وَإِذَا جَاءُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا

nayo we; Indī kafi woo ene maasya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe aleaa kŭtŭsiŭŭla nŭndŭ wa ŭndŭ ithyŭ tŭneenaa nŭkŭ? Ngiena nŭmeanŭ mo vala mo makavŭla; na nŭ wŭkalo mŭthŭku mŭno vyŭ!

10. Inyw'ŭ ala mwŭtŭkŭlaa! Yŭla inyw'ŭ mŭŭneenany'a na kŭmbithŭ mwŭ vamwe, mŭŭkaneenany'a ŭlŭ wa wŭki-wa-naŭ na ŭtŭli-wa-mŭlao na wau wa matŭ kwa Mŭtŭmwa, Indŭ neenany'ai ŭlŭ wa kwŭka ŭlŭngalu, na mŭkŭlei Ngai Mwene Vinya W'onthe, ŭla inyw'ŭ mŭkombanw'a Kwake *inyw'onthe*.

11. *Kŭmbana* mbŭmbano sya kŭmbithŭ *kwoondŭ wa ieleelo nthŭku* nŭ kwa Satani tŭ, nŭkana we atonye kŭmekŭla kyeva ala metŭkŭlaa; Indŭ ŭu ndŭtonya kŭmathŭkya ona vanini, ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe anenganŭte ŭthei. Na etŭkŭli nŭmaŭŭtwe nŭ kwia wŭkwatyŭ woo kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

12. Inyw'ŭ ala mwŭtŭkŭlaa! Yŭla inyw'ŭ mwatavw'a, 'Nenganei ŭthei!' nthŭnŭ wa mbŭmbano *syenyu*, Indŭ nenganei ŭthei; Ngai Mwene Vinya W'onthe akamŭseŭvŭsyay inyw'ŭ ŭthei. Na yŭla kweew'a, 'ŭkŭlai!' Indŭ ŭkŭlai; Ngai Mwene Vinya W'onthe akamŭkŭŭya asu ala metŭkŭlaa kuma kafi wenŭyu, na asu ala manengetwe ŭmanyi, kwŭanana na ivŭla syoo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe Nŭmanyaa—Nesa ŭndŭ inyw'ŭ mwŭkaa.

13. Inyw'ŭ ala mwŭtŭkŭlaa! Yŭla inyw'ŭ mŭŭmwona Mŭtŭmwa ŭtee, umyai

لَمْ يُجِبْكَ بِهِ اللَّهُ ۖ وَيَقُولُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصْطَوْنَ ۖ فَيْسُ الْمَصِيرُ ۝

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَجَاجَيْتُمْ فَلَا تَتَنَاجَوْا بِالْأَسْمَاءِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ وَتَنَاجَوْا بِالْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ۝

إِنَّمَا التَّجَوُّى مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزَنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيْسَ بِضَارِّهِمْ شَيْئًا إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ۝

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ ۖ وَإِذَا قِيلَ انشُرُوا فَانْشُرُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۝

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَجَاجَيْتُمْ الرَّسُولَ فَقُلُوا بَيْنَ يَدَيْ دَعْوَاكُمْ صَدَقَ ۚ ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ

nthembo mbee wa kŭmwona kwenyu. Uu nĩ ūseo mŭno kwenyu na Otheu mbee. Indĩ ethwa inyw'ĩ mŭtikwona kĩndũ ona kĩmwe kya kumya, Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mŭekanfi Mŭno Vyũ, Usũtwe nĩ tei.

14. Inyw'ĩ komŭkĩa kumya nthembo mbee wa kŭmwona kwenyu? Indĩ ethwa inyw'ĩ mŭikumya na Ngai Mwene Vinya W'onthe amŭekeke inyw'ĩ, Indĩ kũkeethwa kwĩanĩe nĩkana mŭlũmye Mboya na kũĩva Saka na mwĩw'ei Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŭtũmwa Wake. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ Ondũ inyw'ĩ mwĩkaa.

LUKU 3

15. Na noŭmonaa asu ala matumaa ndũũ na ala Ngai Mwene Vinya W'on the ņmathatĩe? Mo ti menyu inyw'ĩ kana moo, namo mevĩtaa ūvũngũ omesĩ.

16. Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭseũvĩtye ūsilĩlo mwai kwoondũ woo. Undũ mo mekaa nĩ mathũku mŭno.

17. Mo nĩmamatwĩkĩthĩtye mawĩvĩto moo ta kĩsĩĩti kya meko moo mathũku, na nĩmamaalyũlaa andũ maikamĩatĩĩe nzĩla ya Ngai Mwene Vinya W'onthe; kwa ūu Indĩ, vakeethwa ūsilĩlo ūthĩnasya.

18. Uthw'ii woo na syana syoo iikamatethya nondũ ona ūmwe kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Asu nĩmo makwĩkalaa Mwakinĩ, nthĩnĩ waw'o nĩvo mo makekalaa.

وَ أَظْهَرُ فَإِنْ لَمْ يَحْدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ①

ءَ أَشَقَقْتُمْ أَنْ تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ نَجْوَىكُمْ
صَدَقْتُ فَإِذْ لَمْ تَفْعَلُوا وَ تَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ
فَاقْبِسُوا الصَّلَاةَ وَ آتُوا الزَّكَاةَ وَ اطِيعُوا اللَّهَ وَ
فِي رَسُولِهِ، وَ اللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ②

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ قَالُوا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ
مَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ وَيَخْلَعُونَ عَلَى الْكَذِبِ
وَهُمْ يَعْلَمُونَ ③

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا
كَانُوا يَعْمَلُونَ ④

إِن تَخَذُوا آيَاتِنَا هُمْ جُنَّةٌ فَصَدُّوا عَن سَبِيلِ
اللَّهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ ⑤

لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ
اللَّهِ شَيْئًا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ⑥

19. Múthenya ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūkamokŭlya onthe vamwe, Mo makeevŭta Nake We tondŭ mo meevŭtaa mbee waku we, namo makasŭanŭa kana mena kŭndŭ kya kwŭw'ŭlka nakyo. Yu vate nzika, mo nŭ mo ala akengani.

يَوْمَ يَبْتَلِيهِمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيَخْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَخْلِفُونَ لَكُمْ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَى شَيْءٍ أَلَّا إِنَّهُمْ هُمُ الْكَذِبُونَ ①

20. Satani nŭkwatŭte Onene ŭlŭlŭ woo, na nŭmŭlŭthŭtye kŭmŭlŭlikana Ngai Mwene Vinya W'onthe. Yo nŭ nguthu ya Satani. Yu vate nzika, no nguthu ya Satani ŭla ŭyna wasyo.

اِسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَأَنسَاهُمْ ذِكْرَ اللَّهِ أُولَٰئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ ②

21. Vate nzika, ala mamŭkaananŭasya Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŭtŭmwa Wake, makeethwa katŭ wa ala me ŭtheo mŭno vyŭ.

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادِّثُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَٰئِكَ فِي الْأَذَىٰ ③

22. Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭtwŭte mwŭlao: 'Vate nzika vyŭ, Nyie nŭngasinda, Nyie na Atŭmwa Makwa. Nŭw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe Ausŭŭtwe-nŭ-Utonyi, Mwene-Vinya.

كَتَبَ اللَّهُ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَرُسُلِهِمْ أَنِ اللَّهُ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ④

23. We ndwŭ ŭvinda ŭkona andŭ ona meva ala mamwŭŭtkŭlŭŭte Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŭtŭmwa Wake ona Mŭthenya wa Mŭminŭkŭlyo maimenda ala mamŭkaananŭasya Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŭtŭmwa Wake, ona ethwa nŭ maaŭthe moo kana syana syoo kana anaa-ŭthe moo, kana andŭ ma ndŭŭ sya mŭkautŭ woo. Aa nŭmo ala Ngai Mwene Vinya W'onthe wŭkŭŭte mŭŭkŭŭlo wa w'o na ala We ŭmekŭŭte vinya na ŭvuany'o kuma Kwake-Mwene. Na We akamalikya nthŭnŭ wa Mŭŭnda ŭla ŭvŭŭŭlaa tŭlŭsŭ uungu wayo. Vau nŭvo mo makekalaa. Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭŭwendeeaw'a nŭmo namo nŭmendeeaw'a nŭ We. Mo nŭ nguthu ya

لَا يَحْدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَٰئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنَّا وَيَدَّعِي لَهُمْ جَنَّتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَٰئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ

Ngai Mwene Vinya W'onthe.
Ithukĩsyei *Inyw'ĩ andũ!* No nguthu ya
Ngai Mwene Vinya W'onthe ĩla
ĩkasinda.

الْقَارُونَ

سُورَةُ الْحَشْرِ مَدَنِيَّةٌ

(29)

AL - HASHR
(Wavuanĩw'e Madina)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

2. Syonthe ila syĩ matunĩ na syonthe ila syĩ ũlũ wa nthĩ nimũtafaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na We nĩ We Wĩ-Vinya, Mũĩ.

3. We nĩ We ũla wamaumisye alei kafi wa Andũ-ma Ivuku na kuma mĩsyĩnĩ yoo ĩinda ya kũthama kwa mbee. Inyw'ĩ mũyasũanĩaa kana mo nĩmatonya kuma, namo masũanĩaa kana mbeenge yoo nĩtonya kũmasiĩla mo vala ve Ngai Mwene Vinya W'onthe. Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwamaumĩĩle mo ĩvindanĩ yĩla mo matataĩthasya, na nĩweekĩe wia nthĩnĩ wa ngoo syoo, kwa ũu, ĩmanyĩsyei kuma vau, ala mwĩna metho!

4. Na takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ndatwĩte kũthama kwoo, We vate nzika, ethwa amasiĩle vang'ĩ ovaa ũlũ wa nthĩ ĩno. Na Itunĩ mo makeethwa na ũsilĩlo wa Mwaki.

5. Kĩtumi nũndũ nĩmamũkaananĩsyee Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa Wake, nã ũla ũmũkaananĩasya Ngai Mwene Vinya W'onthe, ow'o vyũ, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ mwai mũno kwa kũĩvanĩsya.

6. Mĩtende ĩla mwatemie kana mwamĩleka ĩungeme ona yĩva wai kwoondũ wa Ngai Mwene Vinya

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

هُوَ الَّذِي اَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِأَوَّلِ الْحَشْرِ مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا وَظَنُّوْا أَنَّهُمْ مَالِغَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللَّهِ فَأَتَهُمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوْا وَقَدَّرَ فِي قُلُوْبِهِمُ الرُّعْبَ يُخْرَجُوْنَ يُؤْتُهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِيْنَ فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْاَبْصَارِ

وَلَوْلَا اَنْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْجَلَاءَ لَعَذَّبَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ عَذَابُ النَّارِ

ذٰلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُّوْا اللَّهَ وَرَسُوْلَهُ وَمَنْ يُشَاقِقِ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

مَا ظَنَنْتُمْ مِنْ لَيْتَكُمْ أَوْ تَرَكْتُمْهَا قَائِمَةً عَلَى أَرْسُلِهَا يَأْذَنُ اللَّهُ وَلِيُخْرِجَ الْفٰسِقِيْنَ

W'onthe, na nkana We atonye
kūmasonokya eki-ma-naŋ.

7.Na kŋla ona kŋva Ngai Mwene Vinya
W'onthe ūmūnengete Mūtūmwa Wake
kya mūtavo kuma kwoo, inyw'I
mūyaakūlya mbalasi kana ngamŋle. Indŋ
Ngai Mwene Vinya W'onthe anenganae
ūtonyi kwa w'onthe ūla We wendaa; na
Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na
ūtonyi ūlūlū wa syŋndū syonthe.

8.Kŋla kyonthe Ngai Mwene Vinya
W'onthe ūmūnengete Mūtūmwa ta
mūtavo kuma kwa andū ma mŋsyŋ, nŋ
kwoondū wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe na Mūtūmwa Wake na andū
make, na ndiwa, na ngya, na mūendi-wa-
kyalo, nkana iikethwe ikŋaanŋw'a
athw'ii tū katŋ wenyu. Na kŋla kyonthe
mūtūmwa ūnūmūmūenge inyw'I, kyosei;
na kŋla kyonthe wamūvata, ekanai
nakyo. Na mūkŋei Ngai Mwene Vinya
W'onthe; vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe nŋ Mwai Mūno kwa
kūŋvanŋsya.

9.Mūtavo ūsu nŋ kwoondū wa Evithi
ngya ala malūngilw'e kuma mŋsyŋnŋ yoo
na mothw'ii moo maimantha mumo
kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe,
na ūtanu Wake, na kūmūtetheesya Ngai
Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa
Wake. Aa nŋmo ala ma w'o nthŋnŋ wa
mūŋkŋto woo.

10.Na asu ala maseūvŋtye mūsyŋ woo
nthŋnŋ wa mūsyŋ ūū mbee woo na nŋ
meetŋkŋŋe mūŋkŋto, nŋmamendete ala
mookie kwoo nūndū wa wŋvitho, na
mayal na wendi ngoonŋ syoo ona wŋva

وَمَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ
عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ
رُسُلَهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

وَمَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى فَلِلَّهِ
وَالرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالسَّكِينِ
وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةٌ بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ
وَمِنْكُمْ وَمَا أَسْكُمُ الرُّسُولُ فُحْدُوَّةً وَمَا نَهَكُمُ
عَنْهُ فَأَتَتْهُمُ وَأَتَقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ
وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا
وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ

وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحْجَبُونَ
مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ

ŦŦŦŦ wa syŦndŦ ila mo manenetwe, *Evithi* ŦndŦ mo mŦno nŦmendeaw'a nŦmo mŦno kŦvŦta ona mo ene ona kau mo ene maŦ na Ŧkya. Na oŦla Ŧekanaa na kŦw'Ŧu kya thayŦ wake mwene —aa nŦmo makasinda.

11.Na w'o mŦtavo nŦ kwoondŦ wa ala mookie Ŧtina woo ota Ŧu. Mo maasya, 'MwŦai waitŦ, tŦekee ithyŦ na anaaia maitŦ ala matŦtongoesye nthŦnŦ wa mŦŦkŦŦo na ndŦkatie Ŧkundo ya Ŧthatu ona vanini nthŦnŦ wa ngoo sitŦ ŦŦŦŦ wa asu ala metŦkŦlaa. MwŦai waitŦ! We Nue MŦuu MŦno, UsŦŦwe nŦ tei.

LUKU 2

12.We noŦmonete asu nŦ angangani? Mo mamatavasya aneethe moo ala matetŦkŦlaa katŦ wa AndŦ-ma-Ivuku, 'Ethwa inyw'Ŧ mŦkalŦngw'a, ithyŦ vate nzika tŦkaendany'a nenyu, na ithyŦ tŦŦkamwŦw'a ona Ŧmwe ŦŦŦŦ wenyu inyw'Ŧ: ithyŦ tŦkamŦtetheesya inyw'Ŧ. ŦndŦ Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ŦkŦsŦ kana mo vate nzika nŦ akengani.

13.Ethwa mo makalŦngw'a, mo maikaendany'a namo ona vanini. Na ona makamatetheesya, kwa Ŧla w'o mo maalyŦka na mŦongo yoo, ŦndŦ mo maikatetheew'a.

14.Kwa Ŧla w'o, mo mena wia mŦnenange nŦndŦ wenyu ngoonŦ syoo kŦvŦta Ngai Mwene Vinya W'onthe. KŦtumi nŦndŦ mo nŦ andŦ matena kŦŦko *kyonthe*.

حَاجَةً مِّنَآ أَوْتُونَا وَيُؤْتِرُونَ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ
كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَن يُوَفِّ شَيْخَ نَفْسِهِ
فَإُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ٥

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِن بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ
لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا
تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ
رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ٥

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ
كَفَرُوا مِن أَهْلِ الْكِتَابِ لَئِن أُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ
مَعَكُمْ وَلَا نَطِيعُ فِيكُمْ أَحَدًا أَبَدًا وَإِن قُوتِلْتُمْ
لَنَنصُرَنَّكُمْ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاِبُونَ ٥

لَئِن أُخْرِجُوا لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَئِن قُوتِلُوا
لَا يَنْصُرُوهُمْ وَلَئِن نَّصُرُوهُمْ كَيْدُ الْآدَابِ
ثَمَّ لَا يَنْصُرُونَ ٥

لَا نَسْمَأُشَدُّ رَهْبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِنَ اللَّهِ ذَٰلِكَ
بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ٥

15. Mo maikokita nenyu kImwI ateo nthInI wa mIsyI Ila mIUmU kana Itina wa ngUta sya nyumba kana mbai, kOkita kwoo katI woo ene nI kwai. We wIsUanIa kana mo nImakwatene, IndI ngoo syoo nI mbaanIku. KIturni nUndU mo nI andU matena kIfiko.

لَا يَخَافُكُمْ جَبِينًا إِلَّا فِي قُرَى مُحَصَّنَةٍ أَوْ
مِنْ وَرَاءِ جُدٍ بِأَسْهُمٍ بَيْنَهُمْ شَدِيدًا تَحْسِبُهُمْ
جَبِينًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ

16. Uvoo woo nI ta Uvoo wa asu ala kwa IvinDa IkuvI maI mbee woo, masamie Usyao wa meko moo mathOku. Na ve Osililo wI woo kwoondU woo.

كَشَلِ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرِيبًا ذَاتُوا بَالٍ أَمْرِهِمْ
وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

17. UilyI ta Oa wa Satani, yIla OmUtavasya mUndU, 'NdOketIfIkIle,' IndI yIla we walea kwIfIkIla, amwIaa, 'Nyie ndi UndU ndonya OkwIka we; Nyie nImOkIaa Ngai Mwene Vinya W'onthe, MwIai wa nthI syonthe.

كَشَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ
قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ

18. Na mUminOkIlyo woo eIf nIkana mo makeethwa nthInI wa Mwaki. MakIkala vo. Yu nIyo Ituvi ya eki-ma-naI.

فَكَانَ عَاقِبَتُنَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَ
ذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ

LUKU 3

19. Inyw'I ala mwIfIkIlaa! MOkIei Ngai Mwene Vinya W'onthe; na kIla thayU nUsisye UndU UUtongosya kwIka kwoondU wa OnI. Na mOkIei Ngai Mwene Vinya W'onthe; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe NUmanyaa-MaUndU onthe ala inyw'I mwIkaa.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مِمَّا كَسَبَتْ
لَعَلَّهَا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

20. Na mUikethwe mUilyI ta asu ala moolilwe nI Ngai Mwene Vinya W'onthe, kwa Uu We nIwatumie mo molwa nI mo ene.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ
أُولَئِكَ هُمُ الْفَارِقُونَ

21. Ekali-ma-Mwakinĩ na ekali-ma-Mũũndanĩ ti ũndũ ũmwe. No Ekali-ma-Mũũndanĩ ala makatana.

لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ
الْجَنَّةِ هُمْ الْفَائِزُونَ ﴿٥٠﴾

22. Takethwa Ithiyĩ twamĩtheetye Kulani Ino Iũlũ wa kũĩma, we vate nzika wĩthwa wamyonie yĩnyivĩtye na ĩkatũkanĩla kati nĩ wia wa Ngai Mwene Vinya W'onthē. Na ii nĩ ngelekany'o ila Ithiyĩ twĩte kwa mbaa-andũ nĩkana mo matonye kũsũanĩa.

لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَّرَأَيْنَاهُ خَائِبًا
مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ
نَضَرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٥١﴾

23. Vai Ongĩ waĩĩtwe nĩ kũthaithwa ateo We, Mũmanyi wa maũndũ ala matonekaa na ala monekaa. We nĩ We Usũĩtwe nĩ ũlau, Usũĩtwe nĩ tei.

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عِلْمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ
هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿٥٢﴾

24. Vai waĩĩtwe nĩ kũthaithwa ateo We, Mũsumbĩ, Umwe-Mũtheu, Mwambĩĩĩĩlyo-Wa-Mũuo, Mũnengani-Wa-Usũvĩo, Mũsiĩĩ, Wĩ-Vinya, Mũkĩĩĩĩy'a, Mũkĩĩĩĩlu-Mũno. Ngai Mwene Vinya W'onthē nĩ Mũtheu vaasa Iũlũ wa syĩndũ ila mo mamwĩananasya We nasyo.

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ
السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيَّمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ
سُبْحَنَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٥٣﴾

25. We nĩ We Ngai Mwene Vinya W'onthē, Mũmbi, Mũseũvyā, Mwāĩlyā. Masyĩtwa onthe ala manake nĩ Make. Kyonthe kĩla kĩ matunĩ na Iũlũ wa nthĩ nĩkĩmũtafaa We. Na We nĩ Ula-Wĩ-Vinya, Ula Mũĩ.

هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى
يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ ﴿٥٤﴾

سُورَةُ التَّوْحِيدِ مَدِينَةُ

(٩٠)

AL - MUMTAHANAH

(WavuanIw'e Madina)

1. SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula UsÜftwe nI Ülau,
UsÜftwe nI tei.

2. Inyw'I ala mwItIkIlaa!
MÜikamatw'TkIthye amaitha Makwa na
amaitha menyu kwItIhwa anyanyae
menyu, müimatwafaa ÜtÜmane wa
wendo, oyIla mo matawItIkIlaa Üla w'o
wookie kwenyu na kÜmÜlÜngya
MÜtÜmwa nenyu ene kuma mIkyInI
yenyu kItumi nÜndÜ inyw'I
nImÜmwItIkIlaa Ngai Mwene Vinya
W'onthe tÜ MwIai wenyu. Ethwa iny'I
nImwaÜmaalaa, kÜmyÜkitfa nzIa Yakwa
na kÜmantha Ütanu Wakwa, MÜikamose
mo kwItIhwa anyanya, müimatwafaa mo
ÜtÜmane wa wendo kwa kImbithI, oyIla
Nyie nInIIsI nesa vyÜ maÜndÜ ala
mumbÜlaa na ala müvithaa. Na Üla
wenyu ona wIva wIkaa Üu, vate nzika,
we nIwafIte nzIa Ila ya w'o.

3. Ethwa mo nImeethwa na Ünene tÜlÜ
wenyu tÜ mo nImeyumIlasya ta amaitha
ma ÜtheinI kwenyu, namo
makatambÜÜkya moko moo na nImI
syoo kÜmwelékela inyw'I mena kIleelo
kIthÜku; na mo mena wendi münene
nIkana inyw'I mütw'Ike aleI.

4. NdÜÜ syenyu sya mükautI ona syana
syenyu iikamÜuna inyw'I ona vanini
MÜthenyanI wa ÜthayÜÜkyo. We
akaumya Ütwio katI wenyu. Na Ngai
Mwene Vinya W'onthe nIwona
maÜndÜ onthe ala inyw'I mwIkaa.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ
أَوْلِيَاءَ تَلْقَوْنَ إِلَيْهِمْ بِالْمُودَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا
جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ أَنْ
تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُوا
رِيسَالَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ
فِي سَبِيلِي وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِي ۚ يُزَوِّنَ إِلَيْهِمْ
بِالْمُودَّةِ ۚ وَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا أَخْفَيْتُمْ وَمَا أَعْلَنْتُمْ
وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ

إِنْ يَتَّقُوا اللَّهَ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْدَاءً وَيَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ
أَيْدِيَهُمْ وَالسَّيِّئَاتُ بِأَشْوَقَ وَذُؤَا لَوْ
تُكْفَرُونَ

لَنْ تَنْفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
يَفْعَلُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

5. Ve ngelekany'o nzeo kwenyu nthInI wa Avalamu na asu ala me vamwe nake, yIla mo mamatavisye andU moo, 'IthyI tUtiI UndU nenyu ona wIva, na kIla mUthaithaa vandU va Ngai Mwene Vinya W'onthe. IthyI nItUkwilea syonthe ila inyw'I mUyInIlaa. NivokIItE Omaitha katI waitU nenyu tene w'onthe, okUvika mUmwItIkIle Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka' -eka Uneeni OIa Avalamu wamUtavisyE Ithe wake, 'Nyie vate nzika, nIngUkwItIsya Uekeo, onakau Nyie ndina Utonyi wa kUmOkUlya Ngai Mwene Vinya W'onthe kwoondU waku we! Mo nImavoyie Ngai maasya, MwIai waitU, ithyI nItwItE wIkWatyo wItU nthInI Waku na Kwaku nIkW'o twelekelaa na wIlo, na kUmwelekelaa We nIw'o Ualuko wa mUminOkIlyo.

6. MwIai waitU, ndOkatUtw'IkItIthe ithyI Utato kwa asu ala matetIkIlaa, na tUekee ithyI, MwIai waitU; nUndU We wI-Weka Nue WI-Vinya, Ula MOf.

7. Kwa OIa w'o, ve ngelekany'o nzeo nthInI woo kwoondU waku---kwa onthe ala mena wIkWatyo nthInI wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na MUthenya wa MUminOkIlyo. Na OIa ona wIva Usyokaa kwa OIa w'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe NItwIyanIsye-Mwene, WaItIwe-NI-NdaIa syonthe.

LUKU 2

8. NIkUtonya kwItIhwa kana Ngai Mwene Vinya W'onthe akaete wendo katI wenyu na asu ala katI woo yu mwIina Umaitha namo; na Ngai Mwene Vinya W'onthe AusUItwe-NI-Utonyi-W'onthe;

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ
مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءُؤُا مِنْكُمْ وَمِمَّا
تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَّلَ بَيْنَنَا
وَبَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا
بِاللَّهِ وَحْدَهُ إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبْنَيْهِ لَا اسْتَفْرِجْ
لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ رَبَّنَا عَلَيْكَ
تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنْتَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ⑤

رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَافْعَلْ لَنَا
رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ⑥

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ
يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَمَنْ يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ
هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ⑦

عَسَى اللَّهُ أَنْ يَجْعَلَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُمْ

na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ MŌekanfi-MŌno-VyŪ, UsŪtwe nĩ tei.

وَنَهُم مَّوَدَّةً وَاللَّهُ قَدِيرٌ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ①

9.Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamŭvataa inyw'i, kŭmanenge ndaſa ala matokitſte nenyu nŭndŭ wa ndĩni yenyu, na ala matamŭlŭngĩtye inyw'i kuma Mĩsyĩnĩ yenyu, kana mwĩthwe mwĩ aseŭ kwoo na kwĩkala namo na Ōlŭngalu; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa asu ala mekaa Ōlŭngalu.

لَا يَنْهَكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي
الْدِينِ وَلَمْ يُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ
وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ①

10.Ngai Mwene Vinya W'onthe amŭvataa tŭ, kŭmanenge ndaſa asu ala mokitſte nenyu ūlŭ wa ndĩni yenyu, na mamŭlŭngĩtye inyw'i kuma mĩsyĩnĩ yenyu, na makamatetheesya angĩ kŭmŭlŭngya inyw'i, kana mŭikatumē ndŭŭ namo, na Ōla ona wĩva ūtuma ndŭŭ namo----aa nĩmo eki-ma-naĩ.

إِنَّمَا يَنْهَكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ
وَآخَرَجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ وَظَهَرُوا فِيكُمْ
أَنْ تَوَلَّوْهُمْ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَوَلَّيْكُمْ ①

11.Inyw'i ala mwĩtkĩlaa! Yĩla iveti mbĩtkĩli syooka vala mŭĩ ta Evithi, ikunĩkĩlei. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ nesa vyŭ mŭĩtkĩlo wasyo. Na Indĩ, mweethĩla nĩ mbĩtkĩli w'o mŭikaitŭnge kwa alei. Iveti ii ti mbĩtkĩlye kwoo, onamo ti etĩkĩlye iveti ii. Indĩ manengei aŭme masyo alei syĩndŭ syoo ila maumĩtye ūlŭ wasyo. Na ti ūthŭku kwenyu kwitwaa mwainenge ngaasya syasyo. Na mŭikaie iveti ite mbĩtkĩli kyovonĩ kya mĩtwaano yenyu, Indĩ syo syasyoka kwa alei, Ityai syĩndŭ ila mumĩtye mŭlŭngĩwe; na alei nĩmetye kĩla maumĩtye. Usu nĩw'o ūtwĩlo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. We nŭtusaa katĩ wenyu. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Umanyi-W'onthe, Mŭĩ.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمْ الْمُؤْمِنَاتُ فَجَاهِدُوا
فَاصْنَعُوهُنَّ اللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ
مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَأَهْنُ حِلٌّ
لَهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ وَأَتَوْهُنَّ مَا نَفَقُوا
وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ
أُجُورَهُنَّ وَلَا تَنْسَكُوا فِي عَصَمِ الْكَافِرِ وَسَلُّوا
مَا نَفَقْتُمْ وَلَا تَنْسَكُوا مَا نَفَقُوا ذَلِكَُمْ اللَّهُ
يَعْلَمُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ①

12. Na ethwa kImwe katI wa iveti syaku nIkyathi kuma vala uI kyathi kwa alei, IndI yIla mUkUfvanIsya na kwosa mUavo Umwe kuma kwa alei, manengei etIkIli asu ala iveti syoo iendete syIndU syIlanene na ila mo maumItye kwa alei Idu wa iveti syoo. Na mUkIei Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula inyw'I mwItIkIlaa.

وَإِنْ فَاتَكُمْ شَيْءٌ مِنْ أَرْوَاجِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ
فَعَابَتْكُمْ فَأَتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ أَرْوَاجُهُمْ قَتْلَ
مَا أَنْفَقُوا وَأَتَقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ ۝

13. We Mwathani! YIla iveti mbItIkIli syooka vala uI, iia kIthitU kya wIwi mokonI maku kana syo iikamwIlanany'a Ngai Mwene Vinya W'onthe na ngai ingI, na kana syo iikoya, na iikeka Ulaalai, kana kUaa syana syasyo, kana kUete Ikoani ya kUsonokya iseUvItye syo mbene na Useleke, kana kUlea kUkwIw'a we undUnI Ula wa w'o, IndI ItIkIla OkUsI wasyo na UmUkUlya Ngai Mwene Vinya W'onthe aiekee syo. NIw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nI MUekanfi-MUono-VyU, UsUftwe nI tei.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يَبْكِينَكَ عَلَى
أَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ
وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِهِنَّ بَعْرًا
بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَفْضِينَكَ فِي مَعْرَفٍ
بِتَابِعُهُنَّ وَاسْتَغْفِرَ لَهُنَّ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
رَحِيمٌ ۝

14. Inyw'I ala mwItIkIlaa! MUikatume ndU na andU ala Ngai Mwene Vinya W'onthe UmathatIe, ow'o, mo nImayItUkIte kUyona Itu tondU alei mayItUkIte Idu wa asu ala me mbUanI.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ
قَدْ بَيَّضُوا مِنَ الْآخِرَةِ كَمَا بَيَّضَ الْكُفَّارُ مِنَ الْآخِرَةِ
لَقَدْ بَيَّضُوا مِنَ الْآخِرَةِ كَمَا بَيَّضَ الْكُفَّارُ مِنَ الْآخِرَةِ

سُورَةُ الصَّفِّ مَدِينَةُ

(٦١)

AL - SAFF
(Wavianfw'e Madina)

1. Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ūlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Kyonthe ona kĩva kĩla kĩ matunĩ na
kyonthe ona kĩva kĩla kĩ ūlũ wa nthĩ
nĩkĩmũtafaa Ngai Mwene Vinya
W'onthe; na We nĩ We Wĩ-Vinya, Ula
Mũĩ.

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ
الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ②

3. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Nĩkĩ inyw'ĩ
mũneena ūndũ mũtekaa?

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ ③

4. Ūndũ ūla ūmenetwe vyũ ūthyũnĩ wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ kũneena
Ūndũ inyw'ĩ mũtawĩkaa.

كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ④

5. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe amendaa asu ala mokitaa nzĩanĩ
Yake meylafĩe mĩthĩa mĩlũmu, ota
mwako *Ūnfw'e* na ūlũlũ.

لَئِنْ اللَّهُ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا
كَانَهُمْ بَيِّنَاتٌ مَرْصُوصٌ ⑤

6. Na lilikanai yĩla Mose wamatavisye
andũ make, 'Inyw'ĩ andũ makwa, inyw'ĩ
mwĩmbũkitĩla kĩ na inyw'ĩ nĩmwĩsĩ kana
nyie nĩ Mũtũmwa wa Ngai Mwene
Vinya W'onthe kwenyu?'

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يُقَوْمِ لِمَ تَقُولُونَ لِمَ تَقُولُونَ وَقَدْ
تَعْلَمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ إِلَهُكُمْ فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ
اللَّهُ قُلُوبَهُمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ⑥

7. Na lilikanai yĩla Yesu, mwana wa
Malia, waisye, 'Inyw'ĩ Aana-ma-Isilaeli,
vate nzika, Nyie nĩ Mũtũmwa na Ngai
Mwene Vinya W'onthe kwenyu,
ngĩanĩsya maũndũ ala me mbee wakwa
na Tola, na ngĩnengane ūvoo mũseo wa
Mũtũmwa ūla ūkoka ĩtina wakwa.
Syftwa yake yĩkeethwa nĩ Ahmad.' Na
yĩla we wamavikĩe mo ena mokũsĩ
matheu, mo maisye, 'Ūũ nĩ ūoi wĩ
ũtheinĩ.'

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَبْنِي إِسْرَءِيلَ إِنِّي
رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ فَمَلَأْنَا زَيْنًا يَدَيَّ وَصِ
الْقُرْآنَ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِيَنَّ مِنْ بَعْدِي
اِسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا
يَسْعُرُ فُتَيْنٌ ⑦

8. Indī n00 ūla ūtonya kwīka īvītyo īnene k0m0vīta we ūla ūse0vasya ūv0ng0 ī0l0 wa Ngai Mwene Vinya W'onthē yīla we weetwa nthīnī wa īsilamu? Ngai Mwene Vinya W'onthē ndamatongoeasya and0 eki-ma-naī.

9. Mo nīmendaa k0kīvosya kyeni kya Ngai Mwene Vinya W'onthē na mīvevo ya makany'wa moo, īndī Ngai Mwene Vinya W'onthē akeanīsyā kyeni Kyake, ona alei makīmena kyo.

10. We nī We ūla ūm0t0mīte M0t0mwa Wake ena ūtongoi na Ndīni ya w'o, nīkana We atonye k0mīsīndīthya ī0l0 wa ndīni syonthe, ona ethwa asu ala mamwīlanasya Ngai na ngai īngī nīme0mena ūu.

LUKU 2

11. Inyw'ī ala mwītkīlaa! Nyie nīmwootele ūtandīthya ūla ūkam0tangīla inyw'ī kuma ūsīllonī wī woo?

12. Nīkana inyw'ī m0mwītkīle Ngai Mwene Vinya W'onthē na M0t0mwa Wake, na ūkitai nzīanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthē na ūthw'īi wenyu na mathayū menyū. Uu nī ūseo m0no kwenyu, takethwa inyw'ī nīmwmamanyie.

13. We akamūkeke inyw'ī naī syenyū, na k0tuma inyw'ī m0like nthīnī wa M0īnda īla īvītkīlaa t0l0sī uungu wayo, na mawīkalo matheu ma kwendeasya nthīnī wa M0īnda ya Tene na Tene. Usū nī ūtanu m0nene.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُوَ يُدْعَىٰ إِلَى الْإِسْلَامِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الضَّالِّينَ ۝

يُرِيدُونَ لِيُظَاهَرُوا نُورًا وَاللَّهُ بِأَعْيُنِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلِذِكْرِهِ الْكَافِرُونَ ۝

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظَاهِرَهُ عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا وَلِذِكْرِهِ الشُّرُكُونَ ۝

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ تِجَارَةٍ تُفْضِلُكُمْ مِن مَّا بِيَدِ اللَّهِ ۝

تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝

يَغْفِرُ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلُكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسْكِنٌ طَيِّبٌ فِي جَنَّاتٍ مَّدِينٌ ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۝

14. Na *We akamUnenge inyw'I Inee yIngi*
 ūla inyw'I mwendete: Utethyo kuma kwa
 Ngai Mwene Vinya W'onthe na ūkIlyo
 wa vakuvI. Kwa ūu, tavany'ai ūvoo
 mŪseo kwa etIkIli.

وَأُخْرَىٰ يُحِبُّونَهَا نَصْرَ قَوْمِ اللَّهِ وَتَفْعُ قَرِيبًا
 وَبَشِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ۝

15. Inyw'I ala mwItIkIlaa! IthIwai mwI
 atetheesya ma Ngai Mwene Vinya
 W'onthe, tondŪ Yesu, mwana wa Malia,
 wamakŪlilye amanyIw'a *make*, 'NaaŪ
 ala atetheesya makwa *nziānI* ya Ngai
 Mwene Vinya W'onthe?' AmanyIw'a
 mamaŪsŪngIic, 'Ithyl twI atetheesya ma
 Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Kwa ūu,
 nguthu Imwe ya Aana-ma-Isilaeli
 nIyeyIkIliile, oyIla nguthu Ila IngI
 nIyaleile kwItIkIla. IndI Ithyl
 nItwamatethisye asu ala meetIkIliile IŪlŪ
 wa mŪmaitha woo, namo meethwa me
 ma kŪsinda.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا أَنْصَارَ اللَّهِ كَمَا قَالَ
 عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى
 اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ فَأَمَّتْ
 طَلِيقَةُ مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَكَفَرَتْ طَلِيقَةُ
 فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَىٰ عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا
 ظَاهِرِينَ ۝

سُورَةُ الْجُمُعَةِ مَدَنِيَّةٌ

AL - JUMU'AH
(Wavuanfw'e Madina)

1. Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

2. Kĩla kyonthe ona kĩva kĩ matunĩ ona kĩla kyonthe kĩ ũũũ wa nthĩ nĩkĩmũtafaa Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mũsumbĩ, Mũtheu, Mwene-Vinya, Mũĩ.

3. We nĩ We ũla ũmũkĩĩtwe Mũtũmwa kuma katĩ wa Andũ-Matesĩ-Kũsoma kuma katĩ woo ene ũla ũmasomeaa Mĩsoa Yake na ũmatheasya mo, na ũmamanyĩasya Ivuku na ũĩ, onakau mo mbee, maĩ nthĩnĩ wa ũthyoeuku umĩĩte;

4. Na angĩ kuma katĩ woo ala matanamba kũkwatana namo. We nĩ We Wĩ-Vinya, Ula Mũĩ.

5. Usu nĩ mumo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; We aũnenganae kwa ũla We wendaa; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwĩai wa mumo mwingi.

6. Ngelekany'o ya asu ala matw'iwe kũkwata mwĩao wa Tola na malea kũkua, nĩ ta ya Ing'oi yĩkũite mũio wa mavuku. Ngelekany'o ya andũ ala mamĩleaa Mĩsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ nthũku. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andũ eki-ma-naĩ.

7. Asya, 'Inyw'ĩ ala mwĩ Ayuti, ethwa inyw'ĩ mwĩsũanĩa kana mwĩ anyanyae ma Ngai Mwene Vinya W'onthe mbee

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ
الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمَمِينَ رُسُلًا مِنْهُمْ يَتْلُو
عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْ
حِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ
مُتَبَعِينَ

وَأَخْرَجَ مِنْهُمْ لَتًا بَلَّغُوا بِهِمْ وَالْغَزَا وَهُوَ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ

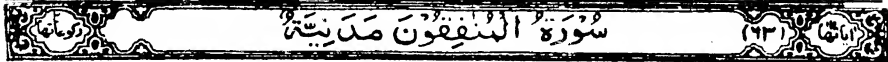
ذَلِكَ نَضَلَّ اللَّهُ بِرُؤْيَايِهِ مَنْ يَشَأْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ
الْعَظِيمِ

مَثَلُ الَّذِينَ خُمِلُوا التَّوْرَةَ ثُمَّ كَفَرُوا يَحْمِلُونَهَا
كَغَمَلٍ الْجَنَارِ يَحْمِلُونَ أَسْفَارًا بِئْسَ مَثَلُ
الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي
الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِنْ رَعَيْتُمْ أَمْرًا أَوْ لَيْسَ

AL - MUNAAFIKUUN

(Wavuanfw'e Madina)

1. SyItwanf ya Ngai Mwene Vinya W'on the, Ula Usũtwe nf ũlau, Usũtwe nf tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Ylla angangani mooka vala ũf maasya, 'Ithyf twfna ũkũsĩ kana we wf Mũtũmwa wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ow'o. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nfwfĩ kana ow'o we wf Mũtũmwa Wake, Indf Ngai Mwene Vinya W'onthe ena ũkũsĩ kana vate nzika, angangani nf akengani.

إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ

3. Mo maitw'fĩkĩthfye ithitũ syoo ta ngao; ũu mo mamaalyũlaa andũ kuma nzlanf ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, vate nzika, maũndũ ala mo methfĩtwe mayfka nf mathũku.

إِتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

4. Kĩtumi nũndũ mo mbee nfmeetĩkĩlile, na Indf malea kwĩtĩkĩla. Kwa ũu, ũsilfũ nfweekfĩwe fũlũ wa ngoo syoo na kuma vau mo maimanyaa ũndũ.

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ

5. Na ylla inyw'f mwamona mo, myũmbĩlwe yoo nfmwendeasya inyw'f; na ethwa mo nfmaneena, inyw'f nfmwĩthukfĩasya ũneeni woo. Oylla mo nf ta tũũvonge tũmũ tũmbanfw'e. Mo nfĩmakfaa kũvalũkĩlwa nf kĩla kyeva. Mo nfĩmo amaitha, kwa ũu fũũvĩlanei namo. Kĩfũmo kya Ngai Mwene Vinya W'onthe kĩthwe fũlũ woo. Mo maalyũlawa ata!

وَإِذَا رَأَوْهُمُ تَجَنَّبَكُمْ أَجْسَامُهُمْ وَإِنْ يَقُولُوا تَسْمِعْ لِقَوْلِهِمْ كَانَتْهُمْ قُشُبٌ فَسَدَةٌ يَجْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ الْعَدُوِّ فَاحْذَرهُمْ فَعَلَّاهُمُ اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَهُمْ قَوْلٌ

6. Na ylla mo matavw'a, 'ũkai, nfĩkana Mũtũmwa wa Ngai Mwene Vinya W'onthe atonye kũmwĩfĩsyaa inyw'f ũkeo, mo mathiũaa mĩtwe yoo ũtee, na nũmonaa matĩtwe fĩtina mausũtwe nf ũng'endu.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّازِمُوا وُسْطَهُمْ وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ

7.No Ondũ Omwe kwoo, weetya ōekeo kwoondũ woo kana walea kwĩtya ōekeo kwoondũ woo, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakamaekea ona Indĩ. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andũ mbaa matũ.

سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ⑥

8.Mo nĩmo ala maasya, 'Mũikaumye ũlũ wa asu ala me vamwe na Mũtũmwa wa Ngai Mwene Vinya W'onthe kũvika mo manyalĩke na maimũtia we;' oyĩla inandũ sya matu na nthĩ nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe; Indĩ angangani maimanyaa.

هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلَى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّى يَنْفَضُوا وَلِلَّهِ خَزَائِنُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ ⑦

9.Mo maasya, 'Ithĩ tũkasyoka Madina, ōmwe ūla mũtalĩku mũno vyũ, akamũlũngya ūla mũthĩni mũno vyũ;' oyĩla ndala ya w'o nĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa Wake na etĩkĩli; Indĩ angangani mayĩsĩ.

يَقُولُونَ لِنْ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لِيُخْرِجَنَا الْأَعْرَابُ مِنْهَا الْأَذَلَّ وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ ⑧ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ ⑨

LUKU 2

10.Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Ūthw'ii wenyu na syana syenyu iikamũalyũle inyw'ĩ Ūtee na Ūlilikany'o wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na ūla ona wĩva wĩkaa Ūu ---asu nĩmo ala mena wasyo.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتْلُوا كُتُبَكُمْ آمُومًا وَلَا آدَاكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ⑩

11.Na umyai katĩ wa syĩndũ ila Ithĩ tũmũnengete inyw'ĩ mbee wa kĩkw'ũ kĩtanamũvikĩ ōmwe wenyu akasya, 'Mwĩai wakwa, We Ōkanerige ũvinda kwa kavinda kanini tũ, Nyie Indĩ nĩkumya nthembo na kwĩthwa katĩ wa ala alũngalu.'

وَأَنفِقُوا مِنْ مَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ ⑪

12.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe
ndakamŭnenge thayŭ Ivinda ylla
yŭtw'ŭtwe yavika; Na Ngai Mwene
Vinya W'onthe Nŭmesŭ-Nesa maŭndŭ
ala inyw'ŭ mwŭkaa.

وَكُنْ يُؤَخِّرُ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجْلُهَا وَاللَّهُ
فِي خَيْرٍ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٦٣﴾

سُورَةُ التَّغَابُنِ مَدَنِيَّةٌ

AL - TAGHAABUN
(Wavuanfw'e Madina)

1. Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

2. Kĩla kyonthe kĩ matunĩ na kĩla kyonthe kĩ ũlũ wa nthĩ ona kĩva nkĩmũtafaa Ngai Mwene Vinya W'on the; Usumbĩ nĩ Wake na ndala nĩ Syake na We E-na ũtonyi ũlũ wa syĩndũ syonthe.

3. We nĩ We ũla ũmũmbĩte inyw'ĩ, ĩndĩ amwe menyu nĩ alei na amwe menyu nĩ etĩkĩli. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwonaa ũndũ inyw'ĩ mwĩkaa.

4. We nĩwoombie matu na nthĩ na ũ-w'o, na We nĩwamwanakavisye inyw'ĩ na aseũvya myũmbĩlwe yenyu mĩseo mũno vyũ, na Kwake nĩkw'o ũalũko wa mũminOkĩlyo.

5. We nũsyĩsĩ syonthe ona syĩva ila syĩ matunĩ na syonthe ona syĩva ila syĩ ũlũ wa nthĩ, na We nũmesĩ maũndũ onthe ala inyw'ĩ mũvithaa na ala inyw'ĩ mumbũlaa; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ nesa maũndũ onthe ala me nthĩnĩ wa ithũi.

6. Uvoo wa ala maleile kwĩtkĩla mbee nowaamũvikĩla inyw'ĩ? Kwa ũu, mo nĩmasamie mosyao mathũku ma mwĩkalo woo, na maĩ na ũsilĩlo wĩ woo.

7. Kĩtumi kyaĩ nũndũ Atũmwa moo nĩmookie kwoo mena Syama ntheu, ĩndĩ mo maisye, 'Andũ makatũtongoesya ithyĩ? Kwa ũu, mo nĩmaleile kwĩtkĩla

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَسْمَعْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ

يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسْرُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ فَذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ذَلِكَ بِأَنَّهُ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَعَالُوا أَبْشَرُ مِنْهُمْ وَتَوَلَّوْا

na mo nImaalyOkile, IndI Ngai Mwene
Vinya W'onthe ndaI na yata woo ona
vanini; na Ngai Mwene Vinya W'onthe
NIwIyIaIsye We-Mwene, WaIItwe-NI-
NdaIa-Syonthe.

8. Asu ala matetifika maasya kana mo maikathayokw'a. Asya, 'Ii, niviita na Mwai wakwa, vate nzika, inyw'i nimoikathayokw'a; na vate nzika, inyw'i nimokamanyithw'a maondo ala inyw'i mweekie. Na oo ni ovotho kwa Ngai Mwene Vinya W'on the.

9.Kwa Ōu, mwĩtĩkĩlei Ngai Mwene Vinya W'ontha na Mũtũmwa Wake, na kyenĩ kĩa Ithĩ tũtheetye Tũlũ wa nthĩ. Na Ngai Mwene Vinya W'ontha Nĩwĩsĩ-Nesa maũndũ onthe ala inyw'ĩ mwĩkaa.

10. Mōthenya Ōla We ŌkamŌmbany'a
inyw'I, nthInI wa Mōthenya-Wa-
Umbano, Ōsu Ōkeethwa mōthenya wa
wasyo na *Ōtandithyo*. Na Ōla ona wIva
ŌmwItIkIlaa Ngai Mwene Vinya
W'onthe na wIkaa meko maseo---We
akamavetangIa mo *ŌthŌku wa* meko moo
na akatuma malika MŌTondanI Ila IvtItIlaa
tŌlŌsI uungu wayo, kwIkala vo tena na
tene. Usu nI Ōtanu mŌnene.

11.Indi ta kwa asu ala maleaa kwitkila
na kumlea Misoa Yaito, aa makeethwa
me ekali-ma-Mwakin, vala mo
makekalaa; na ni wikaloo muthoku!

LUKU 2

12. Vai thĩna ona wĩva ũvikaa ateo nĩ mwĩlao wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

اَسْتَغْفِرُ اللهَ وَاللهُ غَفِيْرٌ حَمِيْدٌ ⑤

نَعَمْ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُبْعَثُوا قُلْ بَلْ وَرَئِي
لَشُبْعُنْ ثُمَّ لَنُنْبِتُنْ بِمَا عَمِلْتُمْ وَذَلِكَ عَلَى
اللّٰهِ يَسِيرٌ ﴿٥﴾

فَأْمُرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورِ الَّذِي أَنْزَلْنَا وَاللَّهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٥﴾

يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَنَّةِ ذَلِكَ يَوْمُ التَّعَابِينِ
وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُكَفِّرْ عَنْهُ
سَيِّئَاتِهِ وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٥٠﴾

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ ۖ خَالِدِينَ فِيهَا ۖ وَسَاءَ الْمَوْسِمُ لِلْعَاصِينَ ﴿١١﴾

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ

Na Ola ona wIva OmwItkIlaa Ngai
Mwene Vinya W'onthe----We
amItongoeasya ngoo yake nesa. Na
Ngai Mwene Vinya W'onthe nOsyIsI
syInd0 syonthe nesa.

13.Na mwIw'ei Ngai Mwene Vinya
W'onthe na mwIw'ei M0t0mwa. IndI
ethwa inyw'I nIm00syoka Itfna, IndI I0I0
wa M0t0mwa Wait0 no k0vikya
Ut0mane t0.

14.Ngai Mwene Vinya W'on the! Vai
Ngai ateo We; Kwa 0u, etfklI nImaie
wIkwyaty woo kwa Ngai Mwene Vinya
W'onthe.

15.Inyw'I ala mwItkIlaa! Vate nzika,
katI wa iveti na syana syenyu ve amwe
ala w'o nI amaitha menyu, kwa
0u,IsUvIaneI namo. IndI mwoomIIsya
na k0maekaa, IndI vate nzika, Ngai
Mwene Vinya W'onthe nI M0ekanfi-
M0no-Vy0, Us0Itwe nI tei.

16.NIw'o, Othw'ii wenyu na syana
syenyu nI Itatwa; IndI Ngai Mwene
Vinya W'onthe nI We wIna Ituvi Inene.

17.Kwa 0u m0kfei Ngai Mwene Vinya
W'onthe m0no vy0 0nd0 m0tonya, na
It hukIIsyei, na Iw'ai, na umyai nzIani
yake; 0keethwa wI 0seo kwenyu ene.
Na Ola ona wIva 0tangIwe kuma nthInI
wa Itomo yake mwene---aa nImo
makethwa na 0kIlyo.

18.Mwam0kwatya Ngai Mwene Vinya
W'onthe ngova nzeo, We akamingIvya
yo kwoond0 wenyu, na akam0ekaa

يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ يَهْدِي قَلْبَهُ ۚ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ
عَلِيمٌ ﴿٢٨﴾

وَاطِيعُوا اللّٰهَ وَاطِيعُوا الرَّسُوْلَ ۚ فَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاِنَّمَا
عَلٰى رَسُوْلِنَا الْبَلٰغُ الْبَيِّنُ ﴿٢٩﴾

اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ۚ وَعَلَى اللّٰهِ فَيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿٣٠﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن مِّنْ آذَانٍ لَّكُمْ وَأُولَادٍ لَّكُمْ
عَدُوٌّ لَّكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ وَإِن تَعَفَّوْا وَتَصَفَّحُوا
وَتَعَفَّرُوا فَإِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ شَرِيحٌ ﴿٣١﴾

إِنَّمَا آمَا لَكُمْ وَأُولَادُكُمْ فَتَنَةٌ ۖ وَاللّٰهُ عِنْدَهُ
أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٣٢﴾

فَاتَّقُوا اللّٰهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمِعُوا وَأَطِيعُوا ۚ
أَنفِقُوا خَيْرًا لِّأَنفُسِكُمْ وَمَنْ يُوقِ شَيْعَ نَفْسِهِ
فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٣٣﴾

إِن تَقْرَضُوا مِنَ اللّٰهِ قَرْضًا حَسَنًا يُّضْعِفْهُ لَكُمْ ۚ
يَغْفِرْ لَكُمْ وَاللّٰهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ ﴿٣٤﴾

inyw'I; na Ngai Mwene Vinya W'onthe
nI Ula-Wendeeaw'a-MÜno, MÜmİsya.

19.Ula-MÜmanyi wa maÜndÜ ala
matonekaa na ala monekaa, Ula-WI-
Vinya, Ula-MÜI.

يَعْلَمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝

سُورَةُ الطَّلَاقِ مَدَنِيَّةٌ

(٢٤)

AL - TALAAK
(Wavuanlw'e Madina)

1. Syitwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'on the, Ula Usũtwe nĩ Olau, Usũtwe nĩ tei.

2. We Mwathani! Ylla we waeka iveti, ekana nasyo kwa İvinda ylla yllw'İlwe, na tala İvinda; na mũkİe Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwİai waku. Ndũkasyumye kuma nyũmbanĩ syasyo, onasyo mbene iikaume ateo syo syeeka kİko kİla kİkwoneka ũtheinĩ kİ kİthũku. Na İno nĩ mİvaka yiİlwe nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe; na ũla ona wİva ũmİkİlaa mİvaka ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, ow'o we aũvİtİasya thayũ wake mwene. We ndwİsİ; nokwİthwa kana İtina Ngai Mwene Vinya W'onthe akaete kİndũ kyeũ kİkekİka.

3. Indİ, ylla syo syathengeesya kũvika İvinda yasyo ylla yllw'İlwe, syIkalye na ũseo kana ũtaanİsye nasyo na ũseo, na mete andũ eİİ alũngalu ta ngũsİ katİ wenyu, na ũngamyai ũkũsİ wa w'o kwoondũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Uũ nİw'o ũtalİtwe we ũla ũmwİtİkİlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũthenya wa Mũminũkİlyo. Na we ũla ũmũkİlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe, We akamũseũvİsya nzİa ya kũtangİlwa.

4. Na akamũnenge kyaũya kuma vala we ũtavatalİthasya. Na we ũla wİaa wİkwatyo wake kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe—We nũmwİlanİe we. Nİw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe akeanİsya kİleelo Kyake. Nũndũ kİla kİndũ Ngai Mwene Vinya W'onthe nũkİlİte kİthimo.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ
عِدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ
لَا تَخْرُجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ
يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ ۚ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ ۚ
وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ لَا تَدْرِي
لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا ۝

فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ
فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَأَشْهِدُوا ذَوْيَ عَدْلٍ
مِنْكُمْ وَافْتِنُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ ۚ ذَلِكُمْ يُوعَظُ بِهِ مَنْ
كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ۚ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ
يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ۝

وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ۚ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى
اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ ۚ إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ ۚ قَدْ جَعَلَ
اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا ۝

5. Na ethwa inyw'I mwĩna nzika *ĩũũ* wa iveti syenyu kũyĩtũka İvinda yasyo ya mwei, İndĩ *manyai kana* İvinda yasyo yĩla yĩtw'ĩtwe nĩ myei İtatũ, na no *ũndũ Omwe* na yĩtanamba kwona. Na *ta kwa isu* ila syĩna mavu İvinda yasyo nĩ kũvika yĩla ikaũa mũio wasyo. Na ũla ona wĩva ũmũkĩaa Ngai Mwene Vinya W'ontho, We akamavũthya maũndũ make kwoondũ wake.

6. Usu nĩw'o mwĩao wa Ngai Mwene Vinya W'ontho ũla We ũmũvuanĩsye inyw'I. Na ũla ona wĩva ũmũkĩaa Ngai Mwene Vinya W'ontho, We akavetanga ũthũku wa meko make na kũmũthanthaĩsya mũthĩnzĩo wake.

7. Syĩkalyei syo nthĩnĩ wa nyũmba syenyu ila inyw'I mwĩkalaa, *kwa İvinda* yĩla yĩtw'ĩtwe, kwĩlanana na wingĩ wa ũkwati wenyu; na mũikaikaakasye nĩkana inyw'I mũtonye kũseũvya mathĩna kwoondũ wasyo. Na syakua mavu, itethyei kũvika syaũe mũio wasyo, na tw'ai maũndũ menyu kwa kũneenany'a inyw'I ene kwa ũseo; İndĩ mwona kwĩ vinya katĩ wa mũndũ na ũla ũngĩ, İndĩ kĩveti kĩngĩ nĩkĩmwongesyeyo *mũndũũme* kaana.

8. ũla wĩna wingĩ nĩaumye kwĩlanana na wingĩ wake, na ũla ũnyivĩwe, nĩaumye kwĩlanana nondũ Ngai Mwene Vinya W'ontho ũmũnengete. Ngai Mwene Vinya W'ontho ndakũthasya thayũ ona wĩva mũio mbee wa ũndũ We ũũnengete. Ngai Mwene Vinya W'ontho omĩtũkĩ akaete ũseo İtina wa thĩna.

وَالَّذِي يَسْنَنُ مِنَ الْحَيْضِ مِنْ نَسَائِكُمْ إِنْ زَنَيْتُمْ
فَعَذَابُكُمْ ثَلَاثَةُ أَشْهُدٍ وَالَّذِي لَا يَحْضُنُّ وَأُولَاتُ
الْأَحْصَالِ أَجْلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ وَمَنْ يَتَّقِ
اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا ۝

ذَلِكَ أَمْرُ اللَّهِ أَنْزَلَهُ إِلَيْكُمْ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَكْفُرْ
عَنْهُ سِتْرًا وَيُعْظِمَ لَهُ أَجْرًا ۝

أَسْكَنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وَجْدِكُمْ وَلَا
تَضَارَّوهُنَّ لِيُضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ وَإِنْ كُنَّ أُولَاتٍ
حَمْلٍ فَأَنْفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ فَإِنْ
أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَآوُوهُنَّ أَجْرَهُنَّ وَأَنْزِلُوا إِلَيْنَكُم
بِمَعْرُوفٍ وَإِنْ تَعَاَسَرْتُمْ فُسْرَ ضِعْ لَهُ أُخْرَى ۝

لِيُنْفِقَ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِ وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ
رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا
فِي إِلا مَا آتَاهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ۝

LUKU 2

9.Ni mIsyi yIana ata Ila yaleile kwIw'a mwIao wa MwIai wayo na AtOmwa Make, na IthyI nItwamItalile Otalo mwai na twamIsilIla na OsilIlo wI kyeval

وَكَاتَيْنِ مِنْ قَرْيَةٍ عَنَتٍ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِ
فَحَاسِبْنَهَا حَسَابًا شَدِيدًا وَعَذِّبْنَهَا عَذَابًا ثَقِيلًا ①

10.Kwa Ou, nIyasamie OthOku wa mwIkalo wayo, na mOminOkIlyo wa Ovoo wayo waf wanangIko.

فَدَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا وَكَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِهَا
خُسْرًا ②

11.Ngai Mwene Vinya W'onthe nOseOvItye OsilIlo mwai kwoondO wayo; kwa Ou, mOkIei Ngai Mwene Vinya W'onthe, ame inyw'I andO mwIa kIlIko, ala mwItIkIlIte. Ow'o Ngai Mwene Vinya W'onthe nOtheetye kIlilikany'a kwenyu.

أَمَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فَاتَّقُوا اللَّهَ يَٰأَيُّهَا
الَّذِينَ آمَنُوا ۖ قَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ
ذِكْرًا ③

12.MOtOmwa, Ola OmUsomeaa inyw'I MIsaa mItheu ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, nIkana We atonye kOmaumya asu ala metIkIlIlaa na kwIka meko maseo kuma nthIInI wa kIla mUthemba wa kIvindu kOmatwaa kyeninI. Na Ola ona wIva OmwItIkIlIlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na kwIka meko maseo—We akatuma we alika nthIInI wa MItOnda Ila IvItIlIlaa mbOsI uungu wayo, ekalae vo tene na tene. Ngai Mwene Vinya W'onthe nOseOvItye kyaOya kIseo mOno kwoondO wake.

رُسُلًا يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللَّهِ مُخْرِجِينَ
الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى
النُّورِ ۚ وَمَنْ يُؤْمَرْ بِاللَّهِ وَعَمَلٍ صَالِحًا يَذَّخِرْهُ
جَنَّتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا
قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ لَهُ رِزْقًا ④

13.Ngai Mwene Vinya W'onthe nI We woombie matu mOonza, na nthI ingI iilyI ta mo. Na w'o mwIao wa kIveva Otheeaa kaI wamo, nIkana inyw'I mOtonye kOmanyaa kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ena Otonyi IolO wa syIndO syonthe, na kana Ngai Mwene Vinya

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ
يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ

W'onthe aithy0l0l0kaa syInd0 syonthe
na Umanyi Wake.

يٰٓمُتٰى قَدِيْرَةٌ وَّاَنَّ اللّٰهَ قَدْ اٰطٰى كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا ۝

سُورَةُ التَّحْرِيمِ مَدَنِيَّةٌ

(٦٦)

AL - TAHRIIM
(WavuanIw'e Madina)

1. SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nI ũlau, Usũtwe nI tei.

2. We Mwathani! Ntĩĩ we ũkwĩvata we-mwene kĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe ũkwĩtĩkĩĩtwe we, ũimantha ũtanu wa iveti syaku? Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nI Mũekanfi-Mũno-Vyũ, Usũtwe nI tei.

3. Ngai Mwene Vinya W'onthe nũkwĩtĩkĩĩtwe we kwananga mawĩvĩto maku, ũũũ wa maũndũ ala mawetetwe vau mbeenĩ, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nI Mũsũvĩ waku; na We nI Umanyi-W'onthe, Mũĩ.

4. Na yĩla Mwathani wakĩtavisiye kĩveti kĩmwē kyake kĩmbithĩ kya maũndũ nakyo kyaumbũla, nake Ngai Mwene Vinya W'onthe amũmanyĩthya ũvoo wakyo, we akĩmanyĩthisye kyo kĩlungu kĩmwē kyaw'o, na alea kũweta ngalĩ ĩla ĩngĩ yaw'o. Na yĩla wakĩmanyĩthisye kyo ũvoo ũsu, kyakũlya, 'Nũũ ũla ũkũtavisiye we ũu? We aisiye, 'Umanyi-W'onthe, Ngai Mũmanyi-Wa-Syonthe nũmanyĩthĩtwe Nyie.'

5. Yu ethwa inyw'elĩ nĩmũkũmwēlekela Ngai Mwene Vinya W'onthe mwĩlĩĩte, kũkeethwa kwĩ ũseo mũno kwenyu, na ngoo syenyu syĩthwe iminĩte kũkusĩw'a ũvoonĩ ũsu. Indĩ inyw'ĩ mwatetheanĩsya mũndũ na ũla ũngĩ kũmũkita we, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nI

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ تَنْتَهَى
مَرْضَاتٍ أَرْوَاجُكَ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ①

قَدْ فَرَضَ اللَّهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ أَيْمَانِكُمْ وَاللَّهُ مَوْلَاكُمْ
وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ②

وَإِذْ أَسْرَأَ النَّبِيُّ إِلَى بَعْضِ أَرْوَاجِهِ حَدِيثًا ③ فَلَمَّا
نَبَّأَتْ بِهِ وَأَظْهَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ عَرَفَ بَعْضُهُ وَ
أَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ ④ فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِ قَالَتْ مَنْ
أَنْبَأَكَ هَذَا قَالَ نَبَّأَنِيَ الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ ⑤

إِنْ تَتُوبَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا ⑥ وَإِنْ
تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ وَجِبْرِيلُ وَ
صَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلَائِكَةُ بَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ ⑦

We Mŭsŭvŭi wake, na Kavilieli na ala alŭngalu katŭ wa etŭkŭli; na mbee wa Ŭu, alaŭka *ala angŭ onthe* nŭ atetheesya *make* ota Ŭu.

6.Nŭkŭtonyeka kana, we akamŭnenge inyw'ŭ valŭa wa kŭtaanŭsya *talaka*, Mwŭai wake akamŭnenge iveti ingŭ nzeo vandŭ venyu kŭmŭvŭŭta inyw'ŭ, ndŭkŭŭi, mbŭŭŭkŭli, mbŭwi mŭno, imwelekelaa Ngai Mavinda onthe, syŭnenganŭte Ŭthaithinŭ, itŭŭaa kŭya, ndiwa na etŭtheu.

7.Inyw'ŭ ala mwŭŭŭkŭŭlaa! Itangŭŭei ene na andŭ ma nyŭmba syenyu *kuma* Mwakinŭ ŭla ngŭ syaw'o nŭ andŭ na mavia, ŭla Ŭnyuvŭwe alaŭka ŭŭŭŭ waw'o, mate tei, na ai, ala mataleaa kŭmwŭw'a Ngai Mwene Vinya W'onthe maŭndŭnŭ ala We ŭmeyŭŭŭaa, na kwŭka ŭndŭ mo meeyŭŭŭwa.

8.Inyw'ŭ ala mwŭŭŭkŭŭlaa! Mŭikaete mawŭkwatyo ŭmŭnthŭ. Inyw'ŭ nŭmŭkŭŭvwa kwoondŭ wa maŭndŭ ala inyw'ŭ mweekie.

LUKU 2

9.Inyw'ŭ ala mwŭŭŭkŭŭlaa! Mwelekelei Ngai Mwene Vinya W'onthe mwŭna wŭlilo wa w'o. Nokwŭthwa Mwŭai wenyu akavetanga ŭthŭku wa meko menyu na kŭmŭtonyethya inyw'ŭ kŭlika Mŭŭndanŭ ŭla ŭvŭŭŭlaa mbŭsŭ uungu wayo, mŭthenya ŭla Ngai Mwene Vinya W'onthe ŭtakamŭsonokya Mwathani kana asu ala metŭkŭŭŭŭte vamwe nake. Kyeni kyoo kŭkasembaa mbee woo na mokonŭ moo ma aŭme. Namu

عَنِ رَبِّهِ إِنَّ طَلَقَكُمْ أَنْ يُبَدِّلَهُ أَزْوَاجًا خَيْرًا
فَإِنْ كُنْتُمْ مُسْلِمِينَ مُؤْمِنِينَ تَبْدِئُ غَيْبَتِ
سَيِّئَاتِ تَبْدِئُ وَأَبْكَارًا ①

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا
وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْأَجَارُ عَلَيْهَا لَمُكَّةٌ غَلَاظُ
شِدَادٍ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ
مَا يُؤْمَرُونَ ②

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَعْتَدُوا الْيَوْمَ إِنَّمَا
تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ③

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحًا
عَلَىٰ رِبِّكُمْ أَنْ يَغْفِرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزِي
اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَى
بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَنْتُمْ

سُورَةُ الْمُلْكِ مَكِّيَّةٌ

١٩٤

AL - MULK
(Wavuanfw'e Makka)

1. Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ Olau, Usũtwe
nĩ tei.

2. Kũathimwa nĩ We ūla ūsumbĩ wĩ
kw'okonĩ Kwake, na We E-na ūtonyi
Iũlũ wa syĩndũ syonthe.

3. Ula ūmbĩte kĩkw'ũ na thayũ nĩkana
atonye kũmũtata inyw'ĩ---ũla mũseo vyũ
nthĩnĩ wa meko; na We nĩ We-Wĩ-
Vinya, Mũekanĩ-Mũno-Vyũ.

4. Ula ūmbĩte matu mũonza na
mwĩw'ano. Vai ūalyũku ūtonya kũwona
nthĩnĩ wa ūmbi wa Ngai-Wa-Ulau.
Sisya ĩngĩ ĩndĩ: we nĩwona ūvĩtanu ona
wĩva?

5. Ĩ, sisyai ĩngĩ, na ĩngĩ, woni wenyu
ũkamũsyokea inyw'ĩ tũ mwĩ avũavũanu
na mwĩ anou.

6. Na nĩw'o, Ithĩ nĩtũyanakavĩtye ĩtu
yĩla ya ĩtheo vyũ na mataa na
tũkamatw'ĩkĩthya mo ma kũmalũngya
masatani, na nĩtũmaseũvĩsyey mo ūsilĩlo
wa Mwaki wakene.

7. Na asu ala matamwĩtũkĩlaa Mwĩai woo
ve ūsilĩlo wa Ngiena, na ūalũko
mũthũku!

8. Yĩla mo makekw'a nthĩnĩ wayo,
makawĩw'a ūuumĩte ūtheũkĩte.

9. Ukeethwa wĩ vakuvĩ kũvũthũka nĩ
ũthatu. Oyĩla nguthu ya alei yekw'a

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ

قَدِيرٌ

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ

أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ

الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا مَا تَرَى فِي

خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِنْ تَفْوُتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ

تَرَى مِنْ تُكْوُودٍ

ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ

خَافِيًا وَهُوَ حَاسِرٌ

وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا

رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ ذُو شُئْنٍ

النَّصِيرُ

لَا أَلْفَاظُ فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ

تَكَادُ تَسِيرُ مِنَ الْغَيْظِ كُلَّمَا أَلْقَى فِيهَا فَوْجٌ

nthInI waw'o, as0vIi maw'o makamak-
0lasya mo, 'M0kaanany'a
nowaam0vikIa inyw'I?'

10. Mo makas0ngIa 'II, nIw'o,
M0kaanany'a nIwookie kwit0, InDI ithyI
nItwam0tw'kIthisy e we ta m0kengani,
na ithyI nItwaisye, 'Ngai Mwene Vinya
W'onthe ndavuanItye kInD0; inyw'I mwi
IvItyonI Inene.'

11. Na mo makaasya, 'Takethwa ithyI
nItweethukIIsye, kana t0kethwa na
kIIfko, t0yIthIwa twI ekali-ma-MwakinI
wakene.'

12. InDI mo makaumb0la naI syoo; InDI
k0umanIwa kwIthwe kwa ekali ma
MwakinI.

13. NIw'o, asu ala mam0kIaa MwIai woo
oyIla We n0vithanItw'e kwoo---ve
0eeko na Ituvi Inene kwoond0 woo.

14. Na ona inyw'I m0kamavitha ma0nd0
ala inyw'I m0neena kana
m0kamaneeana mbee wa and0; We nIwIsI
nesa vy0 kIla kI nthInI wa ith0i syenyu.

15. We 0la 0m0mbIte inyw'I ndawIsI?
We nI M0manyi wa ma0nd0 ala
matonekaa onthe, WIsI kIla 0nd0.

LUKU 2

16. We nI We Ula 0mbIte nthI yIanene na
mbololo kwoond0 wenyu; kwa 0u,
angangai nzIanI syayo k0la kwIna 0thei,
na yai katI wa kya0ya Kyake. Na
Kwake nIkw'o k0kethwa 0thay00kyo.

سَالَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ ۝

قَالُوا بَلَىٰ ذَنَّبْنَا نَذِيرُهُ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا
نَزَّلَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ إِنْ أَنشَأْنَا لَهُ فَصْلًا
فَتَكْفُرُوا ۝

وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ
الشَّعِيرِ ۝

فَاعْتَرَفُوا بِذَنبِهِمْ فَسُحْقًا لِأَصْحَابِ الشَّعِيرِ ۝

إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ أَتَمَّ مَقَرُّهُ
وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ۝

وَأَسْرَوْا قَوْلَكُمْ أَوِ اجْهَرُوا بِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ
الصُّدُورِ ۝

هُوَ الَّذِي يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ۝

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَامْشُوا فِي
مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ ۝

17. Inyw'ĩ mwĩw'aa mwĩ mũuonĩ Kwake We ūla wĩ Itunĩ kana We ndakatumā nthĩ Ithelekelya nthĩ vamwe nenyu, yĩla yambĩItĩya kũthingitha?

أَوَمَنْهُمْ مَّنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخُوفَ بَكُمُ الْأَرْضَ
فَلَوْلَا إِيَّاهُ تُؤْمَرُونَ

18. Inyw'ĩ mwĩw'aa mwĩ mũuonĩ kwa We ūla wĩ Itunĩ kana We ndakamũetee kũtutani kya mũthanga? Na Indĩ mũkamanya Ōndũ Ōkaany'o Wakwa wathũkũe.

أَمْ أَمِنتُمْ مَّنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا
فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نُنْزِلُ

19. Na ow'o asu ala maĩ mbee woo, nĩmamāt'w'ĩkĩthisye Atũmwa Makwa ta akengani ota Ūu; Indĩ Ōsiĩflo Wakwa wai mwai ata!

وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَكَيْفَ كَانَ تَكْلِيهِ

20. Mo nomonete nyũnyi Iũũ woo, Itambũũkĩtye nthwau syasyo iũũkĩte syo iteũthingithanga na Indĩ ikĩĩũmba vamwe Iũũ wa nzyĩma yasyo? Vai wa kwikwatĩla yayayanĩ ateo Ngai-Wa-Ulau. Ow'o We nũsyonaa syĩndũ syonthe.

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الظَّالِمِ فَوْقَهُمْ صُفْحٌ وَيَحْضُرُونَ
مَا يُسَكِّنُكُمْ إِلَّا الرَّحْمَنُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ

21. Kana nũũ ūla we Ūtonya kũtw'ĩka nguthu syenyu sya ita kũmũtetiya kũkita na Ngai-Wa-Ulau. Alei me nthĩnĩ wa ūkengani tũ.

أَفَنْ هَذَا الَّذِي هُوَ جُنْدٌ لَكُمْ يَنْصَرُّكُمْ مِنْ
دُونِ الرَّحْمَنِ إِنَّ الْكُفْرَ بِنِ الْغُرُورِ

22. Kana we nũũ ūla We akaũngamya kyaũya Kyake, Ūtonya kũmũnenge inyw'ĩ? Aiee, Indĩ mo maendeeaa kũlũma nthĩnĩ wa wau wa matũ na ūalyũku.

أَفَنْ هَذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ
بَلْ لَجَوْنَا فِي عُنَتٍ وَنُفُورٍ

23. Kyaũ! We ūla ūendaa akungĩte na ūthyũ wake nĩwe ūtongoew'e nesa kana nĩ ūla ūendaa aũngeme alũngele nzlanĩ Itla ya w'o ndũngalu?

أَفَنْ تَتَّبِعُونَ مِثْلَ مَا عَلَّمَ آبَاؤَهُمْ أَنْ يَنْهَوْنَ
سُوءًا عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

24.Asya, 'We nĩ We ūla
wamŭtw'kĩthĩsyē inyw'ĩ kwĩthwa andŭ
na amŭseŭvĩsyā matŭ na metho na ngoo;
Indĩ inyw'ĩ mŭtŭngaa mŭvea mŭnini.'

قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السِّنْعَ
وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ۝

25.Asya, 'We nĩ We wamwingĩvisyē
inyw'ĩ tŭlŭ wa nthĩ, na inyw'ĩ
mŭkoombanw'a Kwake.'

قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُخْشَعُونَ ۝

26.Namo maasya, 'Utianŭ ŭŭ Ōkavika
Indĩ, ethwa inyw'ĩ ow'ŭ mwĩ ma w'ŭ?

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ۝

27.Asya, 'Umanyi waw'ŭ wĩna Ngai
Mwene Vinya W'onthe, na Nyie nĩ
Mŭkaanany'a mumĩlu tŭ.'

قُلْ إِنَّمَا أَوْلَمُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ
مُّبِينٌ ۝

28.Indĩ yĩla mo makawona vakuvĩ,
mothyŭ ma asu ala matetĩkĩlaa
makakwatwa nĩ kyeve, na
kŭkatavanw'a, 'Uŭ nĩw'ŭ inyw'ĩ
mwēkalaa mŭikŭlya.'

فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سَيِّئَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا
وَقِيلَ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَدْعُونَ ۝

29.Asya, 'Ndavyei Nyie, Ngai Mwene
Vinya W'onthe akenda kŭmbananga
Nyie na asu ala me vamwe nakwa, kana
akatw'iw'ĩa tei; nŭŭ ūla Ōkamasiĩa alei
kuma ūsiĩlonĩ wĩ woo?

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكَنِيَ اللَّهُ وَمَن مَّعِيَ أَوْ
رَحِمَنَا فَمَن يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ۝

30.Asya, 'We nĩ Ngai-Wa-Ulau; ithyĩ
nĩtŭmwĩtĩkĩlĩte We na Kwake nĩvo twĩte
wĩkwatyŭ witŭ. Na omĩtŭkĩ inyw'ĩ
mŭkamanya nŭŭ ūla wĩ lĩvĩtyonĩ yumĩlu.'

قُلْ هُوَ الرَّحْمَنُ أَمَّا بِهِ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَسَتَعْلَمُونَ
مَن هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۝

31.Asya, 'Ndavyei nyie, kĩw'ŭ kyenyu
kyonthe kĩkathēlekelya nthĩ, nŭŭ Indĩ ūla
ŭmŭetee kĩw'ŭ kĩñheu kĩvĩlĩte?

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَن
يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مُّبِينٍ ۝

سُورَةُ الْقَلَمِ مَكِّيَّةٌ

(٦٨)

AL - KALAM
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwaŵi ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ōlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Nĩvĩta na kakulu ka ingi na kĩandĩki
na kĩla mo maandĩkaa,

تَوَالِقَلِمٌ وَمَا يَسْطُرُونَ

3. Kwa mumo wa Mwĩai waku, we ndwĩ
mũndũ wa ndũũka.

مَا أَنْتَ بِمَنْعَةٍ رَبِّكَ بِمُجْنُونَ

4. Na kwaku we, kwa ūla w'o vyũ, ve
mũthĩnzĩ ūtakathela.

وَأَنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَنُوءُونَ

5. Na we vate nzika wĩna mwĩkalo mũseo
mũno vyũ, wĩna ndaŵa.

وَأَنَّكَ لَظَلَّ خَلْقٍ عَظِيمِ

6. Na we omĩtũkĩ ūkoona onamo ota ūu
makoona

فَسَتُبْصِرُ وَيُبْصِرُونَ

7. Nũũ ūla ūkwatĩtwe nĩ ndũũka katĩ
wenyu.

بِأَنبِئِكُمُ الْمُفْتُونِ

8. Vate nzika, Mwĩai waku nĩwĩsĩ nesa
vyũ ala mathyoekaa kuma nzĩanĩ Yake
na We nĩwĩsĩ nesa vyũ ala maatĩŵaa
ũtongoi.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ

أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

9. Kwa ūu we ndũkew'ane na mawendi
ma ala maũleaa ūla w'o.

فَلَا تُطِيعُ الْكَافِرِينَ

10. Mo mendaa we wĩthĩwe wĩ mwololo
kwoo nĩkana mo ota ūu, methĩwe me
ololo kwaku.

وَذُوَا لُؤْلُؤٍ يَبْدُونَ

11. Na ndũkenengane kwa mũndũ
mwĩvĩti ona wĩva, mũndũ mũthũku.

وَلَا تُطِيعُ كُلَّ حُلَافٍ مِثْلِهِ

12. Mūvinganīsyā, Ōla Ūendaa
akyananga masyīṭwa ma andū,

مَتَانِي شَأْوِي بِوَدْنِي

13. Mūvatani wa moseo, mūtūli-wa-
mīao, mwene-naī,

مَتَانِي لِيْخِيْ مَعْتَبِيْ اِيْخِيْ

14. Wīna mwīkalo mūthūku na ūlū wa
ūu, ūte ūthe mwīanīu.

عَلِيْ بَعْدَ ذٰلِكَ رَزِيْخِيْ

15. Kītumi nūndū we ena ūthw'ii na
syana.

اِنْ كَانَ دَامَالٍ وَبَيْنِيْ

16. Yīla we wasomewa Mīsoa Yaitū
aasya, 'Movoo ma tene!'

اِذَا نَتَيْ عَلَيْهِ اَيْنَتَا قَالَ اَسَاطِيْرُ الْاَوَّلِيْنَ

17. Ithyī tūkamwīkīa kyoo īnyiūūnī yake.

سَنِيْمُهُ عَلٰى الْخُرُومِ

18. Ithyī tūkamātata mo tondū
twamatatie ene ma mūūnda yīla mo
meevītie kana makooombany'a mōsyao
onthe kwakya kīloko.

اِنَّا بَلَوْنَهُمْ كَمَا بَلَوْنَا اَصْحَبَ الْجَنَّةِ اِذَا اَنْسَوْا
لِيَصْرَفْنَهَا مِنْهَا مُضْجِيْنَ

19. Namo malea kūvathūkany'a na
mayaasya, 'Ngai enda' Inshaallah

وَلَا يَسْتَنْوُونَ

20. Indī mbaanga kuma kwa Mwīai waku
nīyamathokeie yīla mo makomete;

فَطَافَ عَلَيْهَا طَآئِفٌ مِّن رَّبِّكَ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

21. Na kīloko kyamethīa ūilyī ta mūūnda
ūkūangīwe nthī ūtukū mūima.

فَاَصْبَحَتْ كَالضَّرِيْمِ

22. Kwa ūu, mo nīmeetanie mūndū na
ūla ūngī kūitheatheana masangya,

فَتَنَادَوْا مُضْجِيْنَ

23. Makyasya, 'Umaalai ūnī kīloko tene
mūende mūūndanī wenyu, ethwa inyw'ī
nīmūūketha ngetha,'

اَيُّ اَعْدَاؤِ عَلَى خَزَائِكُمْ اِنْ كُنْتُمْ صٰرِيْنَ

24. Na mauma, maineenany'a mūndū na
ūla ūngī na mawasya manini,

فَانْطَلَقُوا وَهُمْ يَخِفُّونَ

25. Makyasya, 'Mūiketfīkīle mūndū nya
kūlika nthīnī waw'o ūmūnthī inyw'ī vate
kwenda kwenyu.'

أَنْ لَا يَدْعُهَا يَوْمَ عَمَلِكُمْ فَنُكِنُ ۝

26. Na mo maumie kīloko tene mena
vinya.

وَعَدُوا عَلَىٰ خَرْبٍ قَدِيرِينَ ۝

27. Indī yīla mo mawonie *mūnda*
maisye, 'Vate nzika ithyī nītwāitye *nzīa*
yaitū!

فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَضَالُونَ ۝

28. Aiee, ithyī nītūvenetwe kīla kīndū.'

بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ۝

29. Ala aseō vyū katī woo maisye, 'Nyie
ndyaamūkūlya inyw'ī, Mwīlea kūmūtaīa
Ngai nīkī?'

قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ لَوْلَا تُسْمِعُونَ ۝

30. Yu mo maisye, 'Utheu wīthwe kwa
Mwīlai waitū. Vate nzika, ithyī
nītwīthītwē twī eki-ma-naī.'

قَالُوا سُبْحَنَ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ۝

31. Na Indī amwe moo mamathiūōkīla ala
angī maitūlana mōtī mūndū na ūla
ōngī.

فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَلَوْمُونَ ۝

32. Namo maisye, 'Woo nī witū!
Nīw'o, ithyī twaī eki-ma-naī mūno.

قَالُوا يُونُسُ إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ۝

33. 'Nokwīthwa Mwīlai waitū akatūenge
mūnda mūseo mbee wa ūō; ithyī
nītūmūthaitha Mwīlai waitū
twīnyivītye.'

عَنَّا رَبَّنَا أُنْزِلْ كِتَابًا خَيْرًا مِنْهَا إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا
رَاغِبُونَ ۝

34. Usu nīw'o ūsilīlo wa *nthī īno*. Na
vate nzika, ūsilīlo wa Itunī nī
mūnenange mūno. Takethwa mo
nīmamanya!

وَقَدْ لَازِمٌ كَذَلِكَ الْعَذَابُ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا
يَعْلَمُونَ ۝

LUKU 2

35.Kwa ala alOngalu, ve Mfonda ya Utanu vamwe na Mwai woo.

إِنَّ الْبَشَرَيْنِ عِنْدَ رَبِّهِمَا جَنَّتِ النَّعِيمِ

36.Ithyĩ Indĩ, tũkameka asu ala menyivasya Kwitũ ũndũ Ithyĩ tũmekaa avĩtany'a?

أَفَجَعَلَ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ

37.Inyw'ĩ mwĩna kĩ? Inyw'ĩ mŭtusaa ata!

مَا لَكُمْ سَكِرْتُمْ مَعَكُمْ

38.Inyw'ĩ mwĩna lvuku yĩla mŭsoma nthĩnĩ wayo?

أَمَرَ لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَذَرُسُونَ

39.Kana inyw'ĩ vate nzika, mũkeethwa na kĩla mũkũnyuva ona kĩva nthĩnĩ wayo?

إِنَّ لَكُمْ فِيهِ لَمَا تَخَيَّرُونَ

40.Kana inyw'ĩ mwĩna ũtianĩ ona ũmwe wovanĩtw'e Naitũ Ithyĩ kũvika Mũthenya wa Uthayũũkyo kana inyw'ĩ vate nzika, nĩmũkethwa na syonthe ila mũketya?

أَمَرَ لَكُمْ آيَاتٌ عَلَيْنَا بِالْقُرْآنِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ إِنَّ لَكُمْ لَمَا تَحْتَكُمُونَ

41.Makũlye mo nũũ katĩ woo ũla ũkaũngamĩ ũndũ ũsu.

سَلَامٌ أَنَّهُمْ بِذَلِكَ رَعِيمٌ

42.Kana mo mena 'atindany'a' ma Ngai? Maekei, Indĩ, mo maete 'atindany'a' asu moo, ethwa mo maneena w'o.

أَمَرَ لَهُمْ شُرَكَاءُ فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَائِهِمْ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ

43.Mũthenya ũla w'o ũkavuanw'a ũtheinĩ, namo makeetwa matulĩtye-ndu mo ene, maikethwa matonya kwĩka ũu;

يَوْمَ يَكْشَفُ عَنْ سَائِي وَيَدْعُونَ إِلَى السُّجُودِ يَسْتَبِقُونَ

44.Metho moo makakumanĩ nthĩ, na nthoni: ikamavw'ĩka mo; na ow'o mo nĩmeetiwe matulye-ndu mo ene yĩla

خَائِشَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْدَهُمْ ذِلَّةً وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَلِيمُونَ

maĩ mŭŭonĩ na me aima, ĩndĩ mo
nĩmaleile kwĩw'a.

45.Kwa Ūu, ekanai Nakwa na asu ala
maleaa ndeto ĩno Yaitŭ. Ithyĩ
tũkamathengeesya mo vakuvĩ na
wanangĩko ĩtambya kwa ĩtambya kuma
vala mo matavesĩ.

فَدَّرَنِي وَمَنْ يَكْذِبُ بِهَذَا الْحَدِيثِ سَتَدْرِكُهُ
فِرْنٌ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ۝

46.Na Nyie nĩnĩmanengae mo ĩvinda;
nũndũ walany'o Wakwa wĩ vinya.

وَأَمِلْ لَهُمْ إِنْ كَيْدِي مَيِّبٌ ۝

47.Kana we kometasya mo ĩtuvi ũndũ
mekwoneka maillyĩ ta maemeewe nĩ thiĩ
mũito?

أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ۝

48.Mo mena maũndũ ala matonekaa
nĩkana mo mamaandĩke?

أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ۝

49.Kwa Ūu we, ĩthĩwa ũmĩĩsye kũkua
mwĩao wa Mwĩai waku, na ndũkethwe ta
ũla Mũndũ wa ĩkũyũ Yona yĩla
wamwĩkaĩlile Mwĩai wake ausũtwe nĩ
kyeva.

فَاصْبِرْ بِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تُكُنْ بِصَاحِبِ الْحُزَنِ
إِنْ نَادَىٰ وَهُوَ مَكْظُومٌ ۝

50.Kethwa we ndwaavikĩwa nĩ ĩnee
kuma kwa Mwĩai wake, we vate nzika,
ethwa ekiw'e ũtee wa ũkanga ĩolũ wa
kĩlungu kyũmũ kya nthĩ kĩthei, oyĩla waĩ
atonya kwĩthwa atũĩtwe mũtĩ nĩ andũ
make.

لَوْلَا أَنْ تَدْرَكَهُ نِعْمَةُ رَبِّهِ لَكُنْتَهُ بِالْعَرَاءِ
وَهُوَ مَذْمُومٌ ۝

51.Indĩ Mwĩai wake nĩwamũnyuvie we
na nĩwamũtw'ĩkĩthisye ũmwe wa ala
alũngalu.

فَاجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَجَعَلَهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ۝

52.Na asu ala matetĩkĩlaa, nomende
kũkumya we vandũ vala Ngai Mwene
Vinya W'ontho ũkũnengete na mothyũ
moo mena ũthatu yĩla mo meew'a

وَأَنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ
لَا تَلَا سَمْعُومُ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ إِنَّهُمْ لَمَجْنُونُونَ ۝

Klililikany'a; namo maasya, 'Vate nzika,
we ena nd00ka.'

53.Aiee, vai kInd0, IndI nI klililikany'a
kwa nthI syonthe.

وَمَا مَوْلَاكُمْ ذِكْرُ الْغَالِيْنَ

سُورَةُ الْحَاقَّةِ مَكِّيَّةٌ

(49)

AL - HAAKKAH
(Wavuanlw'e Makka)

1. Syltwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

2. Ula Utathũkĩĩka wa w'o!

3. Ula Utathũkĩĩka nĩ mwaũ?

4. Ula Utathũkĩĩka wa w'o nĩ mwaũ. Na
nĩ kyaũ kĩtonya kũũmanyĩthya we Ula
Utathũkĩĩka na wa w'o nĩ mwaũ?

5. Mbaĩ ya Athamuti na mbaĩ ya Aati
nĩmamĩtw'ĩkĩthiſye mbaanga ya
kĩhũũũmũkĩĩlo ta ya ũvũngũ.^{1*}

6. Indĩ mo Athamuti nĩmaanangiwe na
ĩkũna yĩ vinya.

7. Namo Aati nĩmaanangiwe na kĩseve
kyai kĩluumĩte,

8. Kĩĩla We watumie kĩuutana kwa
motukũ mũonza na mĩthenya nyaanya
ĩatĩanĩe, nĩkana we ũtonye kwona andũ
mavalũkangĩte na mothyũ matulĩtye ndu,
malyĩ ta mĩthamba ya mĩtende
mĩvalũkangu.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ٥

الْحَاقَّةُ ٥

مَا الْحَاقَّةُ ٥

وَمَا أَرْذَلُكَ مَا الْحَاقَّةُ ٥

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهُمْ ٥

فَاتَّخَذُوا لِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ٥

وَأَقَامُوا لِلطَّغْيَةِ عَرِيَّةً ٥

سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَثَنِيَةً أَتِيًا ٥

خُسُوفًا فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَوْغَى كَأَنَّهُمْ أَجْنَا ٥

نَخِلٍ فَتَلَوَّتْ خَاوِيَةً ٥

¹ *Ngewa Ino yumĩtw'e nthĩnĩ wa 'Kulani Ntheu
'Al-Qariah' itavanĩtw'e ta 'Yauma yakuna-al-
Naaso kalfraashil mabsus wa takunul-jibaalo kal-
ehnil manfush' Al-Qariah 101:5-6 Mũthenya ũla
mbaa andũ makeethwa malyĩ ta ſymbalutya
inyatĩkĩtw'e, na iĩma ikeethwa iilyĩ ta w'la
mũsanũe. Kwa ũu ti kũvevenzeka kũvũthũ Indĩ
kwĩwetwa ta mbaanga nene ĩla ĩetawe nĩ mbomu
ila nene ta H-Bombs na Neutron Bombs na ila ingĩ.
Unene wa mwatũkanĩle ũsu ũwetetwe vaa nĩ ũla
ũtonya kũthia iĩma ĩkatwĩka ta mũtu.

9. We nūmonaa matialyo moo ona
Umwe?

هَلْ تَرَى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ ۝

10. Na Valao na asu ala maī mbee wake,
na mīsyī ūla yang'uthūlangilwe
nīmaendeeie na kwīka naī.

وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ وَالْمُؤْتَفِكَاتُ بِآلِ الْكَافِرِينَ ۝

11. Na mo nīmaleile kūmwīw'a
Mūtūmwa wa Mwīai woo, kwa ūu We
nīwamakwatie mo na ūkumbatīlyo
mūlūmu vyū.

فَعَصَوْا رَسُولَ رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَخَذَةً رَابِثَةً ۝

12. Nīw'o, yīla kīw'ū kyambatie ūlū,
Ithī nītwamūkuie inyw'ī na Ngalawa,

لَمَّا لَنَا طَافَا النَّارَ حَمَلْنَاكُمْ فِي الْجَارِيَةِ ۝

13. Nīkana Ithī tūtonye kūkītw'īkīthya
ta kīlīlikany'o kwoondū wenyu, na kana
matū ala maiaa nthī matonye kwia.

لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذْكُرَةً وَفِيهَا آدَنٌ وَآيَةٌ ۝

14. Na yīla ūvuvwa yīmwe ya soo
yīkavuvwa,

فَإِذَا الْفُجَاءُ فِي الصُّورِ نُفُخَةٌ وَآيَةٌ ۝

15. Na nthī na īma ikyūmbanw'a vamwe
na īndī iivevenzwa īvevenza yīmwe,

وَحِيلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَآيَةٌ ۝

16. Mūthenya ūsu nīw'o Undū-Mūnene
ūkavika.

فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ۝

17. Na ūtu yīkaatūkanīla katī, nayo
yīkeethwa yī yonzu mūthenya ūsu.

وَالنَّكَاتِ الثَّمَارِ فَيَوْمَئِذٍ وَآيَةٌ ۝

18. Na alaīka makeethwa maūngeme kīla
ngalī, na ūlū woo mūthenya ūsu alaīka
myaanya makakua Kīvīla-kya-Usumbī
kya Mwīai waku.

وَالْمَلِكِ عَلَى رُجَائِبِهَا وَيَجْمَلُ عَرْشُ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ
يَوْمَئِذٍ مُنْزِيَةً ۝

19. Mūthenya ūsu inyw'ī mūkavikw'a
mbee wa Ngai: na vaiī katī wa syīmbithī
syenyu kīkatiala kī kīvithe.

يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ ۝

20. Na Indī kwa ūla ūkanengwe ūtalo wake na kw'oko kwa aŭme, we akasya, 'Ukai mŭsome ūtalo wakwa.

فَأَمَّا مَنْ أَوَّلَىٰ كَتِبَةٍ بِصِدْقِهِ لَقَوْلِهِمْ هَؤُلَاءِ أَعْرَضُوا
كَتِبَةٍ ۝

21. 'Vate nzika, Nyie nīnamanyie kana ngakomana na ūtalo wakwa.'

إِنِّي كُنْتُ أَنَّىٰ مُلَىٰ حَسَابَةٍ ۝

22. Kwa ūu, we akeethwa na thayū wa ūtanu.

فَعُوْنِي وَنَشْرَ رَاحِيَةٍ ۝

23. Nthīnī wa Mŭŭnda wī kŭndŭ kŭkīīlīlū,

فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ۝

24. Vala itŭngo sya matunda ikethwa isŭnzŭŭlīte vakuvī.

فَطَوَّعَهَا دَائِيَةٍ ۝

25. 'Yai na mŭinyw'a, mŭtanīte nŭndŭ wa meko maseo ala inyw'ī mweekie matukŭnī ala mathelu.

فَلَوْلَا الْمَرْبُؤَاتُ هُنَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ
الْمَالِيَةِ ۝

26. Indī kwa ūla we ūkanengwe ūtalo wake na kw'oko kwa aka, akasya, 'Aa, ona kavaa takethwa ndinanengwe ūtalo wakwa!

وَأَمَّا مَنْ أَوَّلَىٰ كَتِبَةٍ بِشَمَالِهِ لَقَوْلِهِمْ يَلْبِثِينَ
لَمَّا أَوَّلَىٰ كَتِبَةٍ ۝

27. Kana ngamanya ūtalo wakwa nī mwaŭ!

وَلَمَّا أَدْرِمَا حَسَابَةٍ ۝

28. Nyie nenda takethwa ūtwio ūsu nī mwīao kwoondŭ wa kŭmbananga nyie!

يَلْبِثَتُهَا كَانَتْ الْقَاضِيَةِ ۝

29. Uthw'ii wakwa ndwīna ūuno kwakwa.

مَا آخَذْنِي مَالِيَةٍ ۝

30. 'Utonyi wakwa nī mŭthelu vyŭ.'

هَلَاكَ عَنِّي سُلْطَانِيَةٍ ۝

31. 'Mŭkwatei mŭmwove na mbīngŭ,

عُدُوهُ فَعَلُوهُ ۝

32. Indī mwīkyei we Ngienanī.

ثُمَّ الْبَحِيمُ صَلَوُهُ ۝

33.'Na mwovei na mŭnyololo wa ūasa
wa mŭkono mŭongo mŭonza;

ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ ۚ

34.'Nŭw'o, we ndaamwŭtŭkŭla Ngai
Mwene Vinya W'onthe, Ula-Mŭnene,

إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ ۚ

35.'Na we ndaamaingŭsya andŭ kŭthya
ngya.

وَلَا يَخْضُ عَلَى طَعَامِ الْيَسْكِينِ ۚ

36.Kwa ūu, we ndena mŭnyanyae vaa
ŭmŭnthŭ;

فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هَهُنَا حَبِيبٌ ۚ

37.Kana lŭu ona wŭva ateo mathambyo
ma itau,

وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غِسْلِينٍ ۚ

38.'Ala vate ŭmwe ŭmaŭsaa ateo ene-naŭ
maŭsaa,'

لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخَاطِلُونَ ۚ

LUKU 2

39.Indŭ aiee, Nyie nŭvŭta na syŭndŭ
syonthe ila inyw'ŭ mwonaa,

فَلَا أَقِيمُ بِمَا تُبْعُهُونَ ۚ

40.Na syonthe ila inyw'ŭ mŭtasyonaa,

وَمَا لَا تُبْعُهُونَ ۚ

41.Isu vate nzika nŭyo ndeto ŭla yaetiwe
nŭ Mŭtŭmwa mŭtŭkŭŭe;

إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ۚ

42.Na yo ti ndeto ya mŭtili-wa-myallŭ;
inyw'ŭ mwŭtŭkŭlaa o vanini!

وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَّا تُؤْمِنُونَ ۚ

43.Ona ti ndeto ya mŭoti wa ndoto;
inyw'ŭ mŭsŭvŭaa o maŭndŭ mavŭthŭ!

وَلَا يَقُولُ كَاهِنٌ قَلِيلًا مَّا تَدَّكُرُونَ ۚ

44.W'o nŭ ŭvuany'o kuma kwa Mwŭai
wa nthŭ syonthe.

تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۚ

45.Na ethwa we nŭwetete kwa ŭvŭngŭ
ona kaŭneeni kanini ŭlŭlŭ Waitŭ Ithyŭ,

وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ ۚ

46. Ithyĩ vate nzika, twĩthwa
twamũkwatie we na kw'oko kwa aũme,

لَا خَدَانَةً بِإِيْسِينَ ۝

47. Na ĩndĩ vate nzika Ithyĩ twĩthwa
twatilile mwĩkiva wake wa ngingo.

ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ۝

48. Na vai ona ũmwe wenyu waĩ atonya
kũmũsiĩĩa we kuma Kwitũ Ithyĩ.

فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ ۝

49. Na nĩ-w'o nĩ Ūlilikany'o kwoondũ wa
ala alũngalu.

وَأَنَّهُ لَتَذَكُّرُهُ لِلْمُتَّقِينَ ۝

50. Na, ow'o, Ithyĩ nĩtwĩsĩ kana ve amwe
katĩ wenyu ala maleaa *Syama Siitũ*.

وَأَنَّا نَتَعْلَمُ أَنَّ مِنْكُمْ مُكَذِّبِينَ ۝

51. Na vate nzika, ũkeethwa
mwambĩĩĩyo wa kwĩlila kwa alei.

وَأَنَّهُ لَحَزْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ ۝

52. Na vate nzika, nĩ w'o wa w'o.

وَأَنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ ۝

53. Kwa ũu, taĩa syĩtwa ya Mwĩai waku,
Ula-Mũnene.

فَاسْبَحْ بِأَسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ۝

سُورَةُ الْمَعَارِجِ مَكِّيَّةٌ

(٤٠)

AL - MA'ARIJ
(Wavuanŵ'e Makka)

1. SyItwanŵi ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nŵi Ūlau, Usũtwe
nŵi tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Mũkũlya akũlasya ūlũ wa ūsilũlo ūla
ũkilũlye kũvika.

سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ

3. ūlũ wa alei, ūla vate ona ūmwe ūtonya
kũvetanga.

لِلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ

4. Nŵi kuma Kwa Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Mwŵai wa iŵŵa nene.

فَمِنَ اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ

5. Alaŵka na Veva syambataa Kwake
Mũthenyanŵi ūmwe ūla ūasa waw'o
nũndũ ūmwe na myaka ngili mŵongo
ŵtano.

تَعْرِجُ السَّائِكَةُ وَالزُّوْحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ

مُقَدَّارُهُ عَشِينَ أَلْفَ سَنَةٍ

6. Kwa ūu ŵthwa na ūmŵŵsyo na ūmŵŵsyo
wa kwendeesya.

فَاصْبِرْ صَبْرًا جَبِيلاً

7. Mo mawonaa w'o wŵi vaasa mũno,

إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَؤِيدًا

8. Indŵi ŵthyŵi tũwonaa kwŵthwa wŵi
vakuvŵi.

وَوَرْنَهُ قَرِيْبًا

9. Mũthenya ūla ŵtu yŵkekala ta ŵvulũ
ŵtheũkye.

يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْهَيْلِ

10. Na ŵma ikeethwa iilyŵi ta mavuti ma
w'ia wa ŵlondũ,

وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْرِ

11. Na mũnyanya ndakakũlya ūvoo wa
mũnyanyae.

وَلَا يَبْقَىٰ جَبَلٌ حَتَّىٰ يَكُونَ

12. Mo makaiwa menene mũndũ na ūla
ũngŵi, na ūla mũvŵŵtany'a akenda
kwŵyovosya we-mwene kuma ūsilũlonŵi

يُصْعَقُونَ فِي يَوْمٍ لَا يُغْنِي عَنْهُمْ

يَوْمِيْنَهُمْ وَلَا يَشْفِيهِمْ

wa mŭthenya ūsu kwa *kumya* syana
syake,

13.Na mŭka wake na mwanaa nyinya wake,

وَصَاحِبَتِهِ وَأَخِيهِ

14.Na andū ma ndūū sya mōkaufī ma
nyūmba yake ala mamūnengete ūtūo.

وَفَصَّلَتْهُ الْإِنِّي تَوْبِهِ

15. Na kumya asu onthe ala me 1010 wa nthi, nongi nūtonya kwiyovosya we-
mwene *tū*

وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنْفِخُهُ ۖ

16.Indĩ aice! Vate nzika, nĩ ūmŭĩ wa Mwaki,

لَا إِنَّمَا تَلْعَبُ ۖ (١٧)

17. Uisuvuanga kīkonde kya mwīī *ona*
kūvika maleenyūnī *ma mwīī*.

نَزَاعَةُ لِلشَّوَى ⑩

18.W'o Ūkamwĭta we Ūla waalyŪkile na
kŪsyoka ĩtina

تَدْعُوا مَنْ أَدْبَرَ وَتَوَلَّى

19. Na woombanisye *Uthw'ii* na awia.

وَجَمَعَ فَأَوْعَى ۝

20. Nĩw'ō, mōndū asyaĩtwe ate mōmĩsya
na e kĩw'ũ.

إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُومًا ۝

21.Yŋla ōthōku wamōkiita we, ausōŋtwe
nŋ iŋo.

إِذَا مَنَّ الشَّرُّ جُزُوعًا ۝

22. Indī yīla ūseo wamūvalōkīla, we
nīwīkathīlaa.

وَأَذَانَهُ الْخَيْرُ مُنَوَّعًا

23. Indī ti asu ala mavoyaa.

إِلَّا الْمُصَلِّينَ ۖ

24.Asu ala maaatĩanĩasya Mboya syoo.

الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ ﴿٦٦﴾
وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ ﴿٦٧﴾

25. Na asu ala nthĩnĩ wa ūthw'ii woo, ve
kĩlungu kyaw'o kĩaĩkĩle.

26.Kwöondü wa müvoyi na kyonze kila
kítavoyaa.

الْمَكِيلِ وَالْمَحْرُورِ ۞

27.Na asu ala metikílaa Müthenya wa
Otwiwo kana ní wa w'ó,

وَالَّذِينَ يُصَلِّونَ يَوْمَ الدِّينِ ۞

28.Na asu ala mena wia wa Usilflo wa
Mwíai woo----

وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ عَذَابٍ رَبِّهِمْ مُتَّقُونَ ۞

29.Níw'ó Usilflo wa Mwíai woo
ndwathókíika.

إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ خَيْرٌ مِّمَّا يُرِيدُونَ ۞

30.Na asu ala masúvía mothei moo---

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَعْتَابِهِمْ حَقِيقُونَ ۞

31.Ateo kwa iveti syoo na kwa ala moko
moo ma aúme mamaÜngamíe; ow'ó asu
ti ma kütölwa mütí;

إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ۞

32.Indí asu ala mamanthaa kúvítúka vau,
aa nímo eki-ma-naí.

فَمَنْ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ۞

33.Na asu ala masyaítasya mawívíto
moo na motianíto moo.

وَالَّذِينَ هُمْ لَا يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِمْ يَقُولُونَ ۞

34.Na asu ala alÜngalu mokúsíní moo.

وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَتِهِمْ قَائِلُونَ ۞

35.Na asu ala maÜngamíaa Mboya syoo.

وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ۞

36.Aa makeethwa nthíní wa Míúnda me
ataítku.

بِأُولَٰئِكَ فِي جَنَّةٍ مُّكْرَمُونَ ۞

LUKU 2

37.Indí ala matetikílaa mena kyaú, Ündü
mo mokaa kwaku mekalaatíte,

فَمَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا قِبَلَكَ مَهْطِعِينَ ۞

38.Kuma ngalí ya kw'oko kwa aúme
kwaku na kuma ngalí ya kw'oko kwa
aka, me nguthu syína kívathókany'o?

عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزَّتَيْنِ ۞

39.Kŭla mŭndŭ katŭ woo ekwatasya
kŭlika nthĩnĩ wa Mŭŭnda wa Utanu?

أَيُّطَعُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُدْخَلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ ۖ

40.Tiw'o! Ithyĩ nĩtŭmombĩte mo na kŭla
mo makĩsĩ.

كَلَّا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ ۖ

41.Indĩ aiee, Nyie nĩĩvĩta na Mwĩai wa
maumĩlonĩ na mothŭĩlonĩ, kana Ithyĩ,
twĩna ŭtonyi-----

فَلَا أَقْسِمُ بِرَبِّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ إِنَّا لَقَائِدُونَ ۖ

42.Kŭmaete angĩ aseŭ kwĩmo vandŭ
voo, na Ithyĩ tŭitonya kŭsiĩĩwa *nthĩnĩ wa*
mawalany'o Maitŭ.

عَلَىٰ أَنْ يُبْدَلَ خَيْرًا مِنْهُمْ وَمَا عُنَّ بِمُسْبِقِينَ ۖ

43.Kwa Ŭu, ekanai namo maendee na
ngewa yoo nthŭku na mathaŭke kŭvika
makomane na ŭla mŭthenya woo mo
mathawa.

فَذَرَهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ
الَّذِينَ يُوعَدُونَ ۖ

44.Mŭthenya ŭla mo makauma mbŭanĩ
syoo ta mekalaatĩte melekele ieleelonĩ
syoo.

يَوْمَ يُخْرَجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَىٰ
نُصْبٍ يُوقُضُونَ ۖ

45. Metho moo makumanĩe na nthĩ; na
mo makavw'ĩkwa nĩ nthoni. Usu nĩ
mŭthenya ŭla mo mathiwe.

خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذُلَّةٌ ۚ ذَٰلِكَ الْيَوْمُ
الَّذِينَ كَانُوا يُوعَدُونَ ۖ

سُورَةُ نُوحٍ مَكِّيَّةٌ

NUH

(Wavuan'w'e Makka)

1. SyŵtwaŋI ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

2. IthyI nĩtwamũtũmie Noa kwa andũ
make, *akyasya*, 'Makaany'e andũ maku
mbee wa ũsilũlo wĩ woo ũtanamavikĩa.'

3. We aisye, 'Inyw'I andũ makwa, vate
nzika, Nyie nĩ Mũkaanany'a mumĩlu
kwenyu,

4. Nĩkana mũmũthũkũme Ngai Mwene
Vinya W'onthe na kũmũkĩa We na
mũimbĩw'a Nyie.

5. We akamũekea inyw'I naĩ syenyu na
kũmũnenge inyw'I ĩvinda, kũvika ĩvinda
yĩla yĩtw'itwe. Nĩw'o, ĩvinda yĩla
yĩtw'itwe nĩ Ngai Mwene Vinya
W'onthe yĩitonya kũtũngwa ĩtina ĩla yo
yavika. Takethwa inyw'I nĩmwamanyie
tũ!'

6. We aisye, 'Mwĩai wakwa, Nyie
nĩnĩmetĩte andũ makwa ũtukũ na
mũthenya,

7. 'Indĩ kũmeta *mo* kwakwa kũtumĩte mo
makĩa makauma *kwakwa* ĩyaa mũno
vyũ.

8. 'Na kĩla ĩvinda nyie nametie mo
nĩkana We ũtonye kũmaekea mo, mo
meekĩe syaa syoo nthĩnĩ wa matũ moo.
na meelingĩlile ngũa syoo na maendee
nthĩnĩ wa ũthũku woo, na meethwa na
ũng'endu mũvĩtũku.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ مِنْ

قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝

قَالَ يَقَوْمِ إِنِّي كُنْتُ نَذِيرٌ مُبِينٌ ۝

أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ وَأَطِيعُوا أَمْرَ

رَبِّكُمْ قَوْمَكَ يَنْفِرُونَ مِنْهُ لَكُمْ وَأَنْتُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ
قَلِيلٍ ۝ إِنَّ أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَاءَ لَا يُؤَخَّرُ لَوْلَا أَرَأَيْتُمْ
تَعْلَمُونَ ۝

قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا ۝

فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَاؤِي إِلَّا فِرَارًا ۝

وَرَأَيْتُ كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصَابِعَهُمْ

فِي آذَانِهِمْ وَاسْتَعْصَمُوا بِأَنبِيَائِهِمْ وَاصْرَوْا وَاسْتَكْبَرُوا

سَتَكْبَارًا ۝

9. 'Indĩ Nyie nĩnamathokisye mo nzĩanĩ
Yaku ōtheinĩ.

ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جَهَارًا ۝

10. 'Na Nyie ninamatavisye mo ūvoo
mbee wa andũ, na *ota Du* nĩnaneenie
namo kĩmbithĩnĩ.

ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا ۝

11. 'Na Nyie naisye, 'Manthai ōkeo wa
Mwĩai wenyu; nũndũ We nĩ Mũekanĩ-
Mũno Vyũ.

نَقَلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا ۝

12. 'We akamũtheesya inyw'ĩ mbua kwa
wingĩ.

يُرْسِلُ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا ۝

13. 'Na We akamwĩkĩla vinya inyw'ĩ na
ōthw'ii na syana, na akamũnenga inyw'ĩ
mĩũnda na We akamũnenge inyw'ĩ
mbũsĩ.

وَيُنَادِيكُمْ بِالْقَوَالِ وَيُبَيِّنُ لَكُمْ جَنَّتَيْ
وَيَجْعَلُ لَكُمْ أَنْهَارًا ۝

14. Mwĩna kĩ inyw'ĩ ūndũ mũteũweta
ndaĩla kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē.

مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ۝

15. 'Na kwa ūla w'o We nũmũmbĩte
inyw'ĩ nthĩnĩ wa syĩkalo.

وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا ۝

16. 'Inyw'ĩ nomwaasisya ūndũ Ngai
Mwene Vinya W'onthē ūmbĩte matu
mũonza ngoi ũũũ wa ngoi?

أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَعَوَاتٍ طِبَاقًا ۝

17. Na We nĩwĩkĩĩte mwei nthĩnĩ wamo
ta kyenĩ, na ayĩwĩkĩĩthya syua ta taa?

وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُجُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسُ

سِرَاجًا ۝

18. 'Na Ngai Mwene Vinya W'onthē
nũmũkĩĩĩthye inyw'ĩ ũũũ wa nthĩ' ta kũkĩla
kwa imea.

وَاللَّهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا ۝

19. 'Indĩ We akamũtũnga inyw'ĩ nthĩnĩ
wayo na kũmũete inyw'ĩ kwa nzĩla ya
mwanya.

ثُمَّ يُبْيِطُكُمْ فِيهَا وَيُغْرِبُكُمْ إِغْرَابًا ۝

20.'Na Ngai Mwene Vinya W'onthe amyũmbĩte nthĩ yĩ mbaamu kwoondũ wenyu.

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ بِسَاطًا

21.'Nĩkana inyw'ĩ mũtonye kũkĩlanĩlya nzĩlanĩ ũla mbaamu.

﴿ يَتَسَلَّلُوا مِنْهَا سُبُلًا يُخَالِفُهَا ﴾

LUKU 2

22.Noa aisye, 'Mwĩlai wakwa, mo nĩmaleete kũmbĩw'a nyie, na mamũatĩle ũla ũthw'ii wake na syana syake syongelete wanangĩko wake.

قَالَ نُوْحٌ رَبِّ اِنَّهُمْ عَصَوْنِيْ وَابْتَعَوْا مِنِّ لَّمْ يَزِدْهُ مَالَهُ وَوَلَدَةٌ اِلَّا خَسَارًا

23.'Namo nĩmaseũvĩtye nzama yĩ vinya.

وَمَكَرُوا مَكْرًا كَبِيْرًا

24.'Namo nĩmatavanasya ũmwe na ũla Ongĩ, 'Mũikatie ngai syenyu ona vanini. Na mũikatie Waddi kana Suwa, kana Yakuthi kana Yaauku na Nasili.'

وَقَالُوا لَا تَنْدِرُنَّ اِلٰهَكُمْ وَلَا تَنْدِرُنَّ وَدَادًا
لَّا سُوْءَاَعَاةَ وَلَا يَنْفُوتَ وَيَعُوْذُ وَنَسْرًا

25.'Namo nĩmamathyoekisye aingĩ, ona We ndũkamongelelee alei ateo nthĩnĩ wa ũvĩtyo vyũ!

وَقَدْ اَصْلَحُوا كَثِيْرًا وَلَا كَيْدَ الظّٰلِمِيْنَ اِلَّا ضَلٰلًا

26.Mo nĩmanyw'ĩthiw'e kĩw'ũ nũndũ wa naĩ syoo na matw'ĩkĩthw'a ma kũlika Mwakinĩ. Namo mayaaĩthĩa amatetheesya moo ene mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

وَمَا خَلَقْتَنِيْهُمْ اَعْرَبُوْا فَاَدْخِلُوْا اَنَا رَاةً فَلَمْ يَجْعَلُوْا
لَهُمْ فَنٍ وَذُرِّيَّةً اَوْ اَنْصَارًا

27.Na Noa aisye, 'Mwĩlai wakwa ndũkamũtie ona ũmwe wa alei ta ekali ma ũlũ wa nthĩ;

وَقَالَ نُوْحٌ رَبِّ لَا تَنْدِرْ عَلٰى الْاَرْضِ مِنَ الْكٰفِرِيْنَ
وَيٰٓاٰرَاةً

28.'Nũndũ, ethwa We nũũmaeka mo, makamathyoekya ũũ athũkũmĩ Maku na maikasyaa andũ aseoo ateo mwene naĩ na mũlei.

اِنَّكَ اِنْ تَنْزِلْهُمْ يَفْسُدُوْا عِبَادَتَكَ وَلَا يَلْبَسُوْا اِلَّا
فَاِجْرًا كَفٰرًا

29.Mwĩaii wakwa: Ndekee naĩ nyie na atu mia makwa, na kila mundu walikile nyum bani yakwa e mwikaloni wa kwitikila, na e tikili na etikili aume na etikili ma aka; ateo Ndukamaingivisye alei ateo mawanangiko!

رَبِّ اِنْعٰزِيْ لِيْ وَلِاِئِدِيْ وَلِيْسَ دَخَلَ بَيْنِيْ وَبَيْنَكَ
لَقٰنِيْنِيْنَ وَالْوٰمِنِيْنَ وَلَا تَزِدِ الظّٰلِمِيْنَ اِلَّا تَبٰرًا

سُورَةُ الْجِنِّ مَكِّيَّةٌ

(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ūlau, Usũtwe nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ١

2. Asya, 'Nĩkũvuanĩw'e kwakwa kana nguthu ya Mayini nĩyeethukĩĩsyē, namo maasya, 'Kwa ūla w'o, ithyĩ nĩtũmĩw'ite Kulani ĩla nĩ ya kũseng'ya,

قُلْ أُنذِرُ إِنِّي أَخَذْتُ الْقُرْآنَ فَحَقًّا
وَأَنَا سَمِيعٌ لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ ٢

3. 'Yo itongoasya nzĩanĩ ĩla ya w'o; kwa ūu ithyĩ nĩtũmĩtĩkĩĩte, na ithyĩ tũikamwĩanany'a ūmwe ona wĩva na Mwĩai waitũ.

يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا
أَحَدًا ٣

4. 'Na ithyĩ nĩwĩĩkĩĩlaa kana ūtonyi wa Mwĩai waitũ wĩ ĩũũ mũno. We ndeyoseete mũka kana mwana We-Mwene.

وَأَنَّهُ تَعَالَى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا ٤

5. 'Na nĩ w'o ala atumanu katĩ waitũ nĩmakothaa kũneena ūvũngũ mũvĩtũku ĩũũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

وَأَنَّهُ كَانَ يَفْقِرُ لِّسَوْنِهِمَا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا ٥

6. Na ithyĩ twasũanĩaa kana andũ na Mayini maitonya kũneena ūvũngũ ĩũũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ona ĩndĩ.

وَأَنَّا ظَنَنَّا أَن لَّنْ نَقُولَ الْإِنسَ وَالْجِنِّ عَلَى اللَّهِ
كَذِبًا ٦

7. 'Na mũno andũ amwe katĩ wa ala angĩ makothaa kũmantha ūsũvĩo wa andũ amwe kuma katĩ wa Mayini, na ūu mo nĩmamongeleele ūng'endu ala maĩ ma mbee;

وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ
مِّنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا ٧

8. Na mũno mo masũanĩe, otondũ inyw'ĩ mũsũanĩaa kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakokĩlya Mũtũmwa ona ūmwe ona ĩndĩ

وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ أَن لَّنْ يَنْبَغَ لِلَّهِ أَنِ
يَأْتِيَهُمْ خَشَنُ عَيْنٍ مِّنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا ٨

9.Na ithyĩ nĩtwamanthie *kwenda* kũvika
Itunĩ, Indĩ tweethĩe yusũte asũvĩ me
vinya na ndata ila iathanaa.

وَأَنَّا لَنَسْنَأُ السَّاءَ فَوَجَدْنَاهَا مُرْتَضَةً
حَرَسًا
شَدِيدًا وَشُهُبًا ۝

10.Na ithyĩ twakothaa kwĩkala ivĩlanĩ
imwe syayo kwĩthukĩsya. Indĩ ūla ona

وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ فَمَنْ يَسْمِعْ
أَنَّا نَحْمَدُ لَهُ شُهَابًا رُصَدًا ۝

wĩva wĩthukĩsya yu, ethĩaa ndata ĩla
iathanaa imũmandĩkĩe we.

11.Na ithyĩ tũyĩsĩ kana ōthōku nũtw'ĩtwe
kwa asu ala me tũlũ wa nthĩ kana ethwa
Mwĩai woo nũtw'ĩte *kĩndũ* kĩseo kwoo.

وَأَنَّا لَا تَدْرِي أَسْرَأُوذُكُمْ فِي الْأَرْضِ لَمْ يَلِدْ
بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا ۝

12.'Na amwe maitũ ithyĩ nĩ alũngalu na
amwe maitũ nĩ athyoeku; na ithyĩ twĩ
nguthu syĩna mawoni me kĩvathukany'o.

وَأَنَّا مِمَّا الضَّالُّونَ وَمِمَّا دُونَ ذَلِكَ كُنَّا طَرَائِفَ
قَدَدًا ۝

13.Na ithyĩ nĩtwĩsĩ kana tũitonya
kũthokoany'a *walany'o* wa Ngai Mwene
Vinya W'onthe tũlũ wa nthĩ, ona ithyĩ
tũitonya kōkĩa kuma vala We ūĩ.

وَأَنَّا ظَنَنَّا أَنْ لَنْ نُعْجِزَ اللَّهَ فِي الْأَرْضِ وَلَنْ نَجْزِيَهُ
هَرَبًا ۝

14.Na yĩla ithyĩ tweew'ie *wĩlano* wa
ũtongoi, ithyĩ nĩtwawĩtkĩlile. Na we ūla
ũmwĩtkĩlāa Mwĩai wake ndena w'ia wa
wasyo kana ūla ūte-ũlũngalu.

وَأَنَّا لَمَّا سَمِعْنَا الْهَدَىٰ آمَنَّا بِهِ فَمَنْ يُؤْمِنُ
بِرَبِّهِ فَلَا يَمْنَأُ غِنًى وَلَا فَقْرًا ۝

15.'Na amwe maitũ nĩmamwĩnyivĩsya
Ngai na amwe maitũ nĩmathũkĩte kuma
nzĩlanĩ ĩla ya w'o. Na asu ala
menyivasya kwa *Ngai*—aa nĩmo ala
mamanthaa nzĩla ĩla ya w'o.

وَأَنَّا وَمِمَّا السَّالِفُونَ وَمِمَّا الْفَاطِنُونَ فَمَنْ أَسْلَمَ
فَلَوْلِكَ تَعَوَّذُوا رُسْدًا ۝

16.Na ta kwa asu ala *melelũkaa* kuma
nzĩlanĩ ĩla ya w'o, mo nĩmo ngũ sya
Ngiena.

وَأَنَّا الْفَاطِنُونَ فَكَانُوا إِلَهُهُمْ حَقًّا ۝

17.Na ethwa mo makekala nzĩlanĩ ĩla ya
w'o, ithyĩ vate nzika, tũkamanenge mo
kĩw'ũ kingĩ kya kũnyw'a,

وَأَنْ لَّوِ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَهُمْ غَدًا
غَدًا ۝

18.Nĩkana lthyl. tũtonye kũmatata mo nakyo. Na ūla ona wĩva ūalyũkaa kuma ūlilikany'onĩ wa Mwĩai wake---We akamũluuta we nthĩnĩ wa Ūsilĩlo mwai mũno.

لَتَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْ
عَذَابًا صَعَدًا ۝

19.Na kũndũ kw'onthe kwa ūthaithi nĩ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe; kwa ūu, ndũkamwĩkaĩle Ūngĩ ona wĩva ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

وَأَنَّ السَّجْدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا ۝

20.Na yĩla Mũthũkũmi wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūũngamaa aimũvoya We, mo nĩmamũmbanĩaa we, ovakuvĩ kũmũthitya.

وَأَنَّهُ لَنَا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ كَابُوا يَكُونُونَ
عَلَيْهِ يَبْدَأُ ۝

LUKU 2

21.Asya. 'Nyie nĩvoyaa kwa Mwĩai wakwa tũ, na Nyie ndimwĩananasya ona ūmwe Nake.

قُلْ إِنَّمَا أَدْعُوا رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا ۝

22.Asya, 'Nyie ndina ūtonyi wa kũmwĩka inyw'ĩ naĩ kana ūseo.'

قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا ۝

23.Asya, 'Vate nzika, vai ūtonya kũnzũvĩana na ūsilĩlo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, kana ngona vandũ va kũmwĩvitha We.

قُلْ إِنِّي لَنْ يُغَيِّرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ
مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ۝

24.Utonyi wakwa no kũvikya ūvuany'o tũ kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na motũmane make.' Na kwa asu ala maleaa kũmwĩw'a Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa Wake ve Mwaki wa Ngiena, vala mo makekala ĩvinda ĩasa, ĩasa mũno.

إِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَةً وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَ
رَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا ۝

25.Mo makaendee na kũlea kwĩĩkĩla kũvika mone kĩla mo mathĩtwe, na omĩtũkĩ mo makamanya nũũ ūla

حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَيَسْجُدُونَ مَنْ
أَضَعَفُ نَاصِرًا وَاقِلًا عَدَدًا ۝

mŭtetheesya mwonzu mŭno na wŭna
ŭtalo mŭvŭthŭ wa andŭ.

26. Asya, Nyie ndyŭsŭ kana kŭla inyw'ŭ
mwathŭtwe kŭ vakuvŭ kana Mwŭai
wakwa akŭle ŭvinda yŭ vaasa.

قُلْ إِن أَدْرَيْتُمْ أَتُوعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُ
رَبِّيَ آمَدًا ۝

27. We. ~~ŭ~~ Mŭmanyi wa maŭndŭ ala
matonekaa; na We ndamŭnengae ona
ŭmwe ŭnene ŭlŭlŭ wa ŭsumbŭki Wake wa
maŭndŭ ala matonekaa.

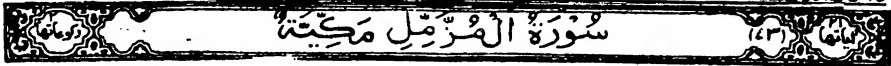
عَلِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا ۝

28. Ateo we ŭla We ŭmŭnyuvaa ta
Mŭtŭmwa Wake. Na mbee wake we na
ŭtina wake we vangangaa alaŭka ta
asŭvŭi.

إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ
يَدَيْهِ وَيَمْنُ خَلْفَهُ رِصْدًا ۝

29. Nŭkana We atonye kŭmanyi kana mo
Atŭmwa Make nŭmavikŭtye Motŭmane
ma Mwŭai woo. Na We aithyŭlŭlŭkŭte
syonthe ila mo mena syo na We nŭw'iaa
ŭtalo wa syŭndŭ syonthe.

لِيَعْلَمَ أَنَّ قَدْ أُنْزِلَتْ رُسُلُهُمْ وَأَحَاطَ بِمَا
فِي قُلُوبِهِمْ وَأَخْلَصَ كُلُّ فِرْعَوْنٍ عَدَا ۝

AL - MUZZAMMIL

(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwanŵ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usŵŵtwe nŵ ūlau, Usŵŵtwe
nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. We ūla wŵlingŵte we-mwene na
kŵtonyeo kŵasa.

يَا أَيُّهَا الْمَزْمِيلُ

3. Ungama *nthŵnŵ* wa Mboya ūtukŵ ateo
kŵlungu kŵnini kya w'o-----

قُمِ الْبَيْتَ إِلَّا قَلِيلًا

4. Nyunzu ya w'o, kana ūnyivangye
mbee wa ūu.

نَضْمَةً أَوْ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيلًا

5. Kana wongelange vanini mbee wa
ūu—na mŵsome Kulani kavola na kwa
kŵsŵanŵa.¹ *

أَوْزِدْ عَلَيْهِ وَرَزَّلِ الْقُرْآنَ تُرْتِيلًا

6. Nŵw'o, Ithyŵ twŵkw'ilŵŵla we Ndeto
ngito.

إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا

7. Nŵw'o kŵkŵla ūtukŵ nŵ nzŵa ya vata
mŵno vyŵ kwa kŵkŵlya thayŵ vinya na
nŵkwŵkaa ūndŵ mŵnene mŵno ŵŵŵŵ wa
ndeto sya *mboya*.

إِنْ نَالِشْتُمُ الْبَيْتَ مِنْ أَشَدِّ وَطْأٍ وَأَنْتُمْ قِيلًا

8. We ow'o, mŵthenya nŵwŵthŵawa
maūndŵ maingŵ mŵno maatŵanŵe.

إِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْعًا طَوِيلًا

¹ *Ndeto 'Thiyabaka' nŵtonya kŵweta ngoo ŵndŵ
ŵkaneenwa ta nthimo. ŵndŵ thŵna nŵkana ndeto
'thiyab' yaasya ngŵa kana itonyeo. Kwa ūu,
ikawetwa ta nthimo ūalyŵŵo ndŵtw'ŵka ngoo.
Vangŵ nŵvatonya kwŵthwa 'Thiyabaka' nthŵnŵ wa
ŵneeni ŵŵ nŵtonya kŵneena ŵŵŵŵ wa aatŵi ma
Mŵtŵmwa s.a.w na ala angŵ me vakuvŵ nake we.
Ūalyŵŵo ŵŵ wŵmŵnenge mŵsomi ūnyuvi mŵnene
wa w'o.

9. Kwa Ou, lilikana syitwa ya Mwłai waku, na Inengane *we mwene* Kwake na ūthaiti musŭu.

وَأَذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبْتَغِ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا ①

10. We *nĩ* Mwłai wa Umłlonĩ na Uthŭłlonĩ; vai Ngai ateo We; kwa ūu, mwose We ta Mŭsŭvĩ *waku*.

رَبِّ الشَّرْقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّقُوا ②
وَكَيْلًا ③

11. Na ūmłsya maŭndŭ onthe ala mo maneena; na taanłsya namo na mwłkalo mwałlu.

وَاصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَاهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا ④

12. Na ndekanłye Nyie Nłnyioka na asu ala maleaa *ŭla w'o*, mena maŭndŭ mavŭthŭ na wingł wa syłndŭ; na manenge mo łvinda łnini.

وَذُرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ أُولِي النَّعْمَةِ وَمَوْلَاهُمْ وَلِيلًا ⑤

13. Vate nzika, vamwe Naitŭ ve. mbłngŭ *ngito* na Mwaki *włwoo*.

إِن لَّدَيْنَا أَنكَالًا وَجَحِيمًا ⑥

14. Na kyaŭya kłla kłtaa na ūsilłlo wł *woo*----

وَعَلَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعْدًا أَابَىٰ ⑦

15. Mŭthenya ūla nthł na łłma ikathingitha, na łłma ikeethwa iilył ta ivumbu iŭng'uthalangwa.

يَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيبًا مَّهِيلًا ⑧

16. Nłw'o, Ithyl nłtŭmŭtŭmłe inyw'ł Mŭtŭmwa, ūla nł ngŭsł łŭłŭ wenyu, otondŭ Ithyl twamŭtŭmie Mŭtŭmwa kwa Valao.

إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ خَمًا ⑨
أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا ⑩

17. Indł Valao nłwaleile kŭmwłw'a Mŭtŭmwa, kwa ūu, Ithyl nłtwamŭkwatie we na łkwata łthŭku.

فَعَصَىٰ فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخَذًا وَبِيلًا ⑪

18. Inyw'ł łndł, ethwa inyw'ł nłmŭŭlea kwłłkłla, mŭkeesłłta ata inyw'ł ene łŭłŭ wa mŭthenya ūla ūkaalyŭla nzw'łł sya syana kwłthwa mbuł?

كَذَٰلِكَ سَخَّرَٰنَا لَكَ تِلْكَ لِيَوْمَ تَجْعَلُ الْيَوْلَانِ ⑫
شِينَابًا ⑬

19. *Mūthenyanī ūsu ūtu yīkaatūanīlw'a*
katī na ūtianīo Wake ūkeanīlw'a.

إِنَّ الشَّامِثَ مُنْقَطِعٌ بِهِ كَانَتْ وَعْدُهُ مَفْعُولًا ⑤

20. *Uu vate nzika nī ūlīlikany'o. Kwa*
ūu, mūeke we ūla ūnūkwenda, akwate
nzīa ya kwa Mwīai wake.

فَإِنَّ هَذِهِ تَذَكُّرٌ مِّنْ شَأْنٍ ائْتَدَىٰ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ⑥

LUKU 2

21. *Vate nzika, Mwīai waku nīwīśī kana*
we nīūūngamaa ūivoya kwa ilungu ilī
katī wa ītatū sya ūtukū na na mavinda
angī nyunzu kana kīlungu kya katatū
kyaw'o, na ota ūu nguthu ya asu ala we
wīnamo. Na Ngai Mwene Vinya
W'onthe nūtalīlīaa kīthimo kya ūtukū na
mūthenya. We nīwīśī kana inyw'ī
mūitonya kūsūvīa kīthimo kya w'o, kwa
ūu We nūmwēlekele inyw'ī na tei.
Somai īndī, Kulani mūno vala ve ūvūthū
kwenyu. We nīwīśī kana amwe katī
wenyu nīmatonya kwīthwa me awau na
angī ala matonya kūkita nzīanī ya Ngai
Mwene Vinya W'onthe kīfanda kīseo.
Na ūseo ona wīva ūla inyw'ī
mūūtongosya mbee wenyu kwoondū wa
mathayū menyu, mūkawīthīa w'o
vamwe na Ngai Mwene Vinya W'onthe
wī mūseo mbee na mūnenange nthīnī wa
ītuvi. Na manthai ūekeo wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe. Vate nzika,
Ngai Mwene Vinya W'onthe nī
Mūekanfī-Mūno-Vyū, Usūftwe nī tei.

إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِن ثُلُثِي النَّيْلِ

وَبُضْفَةٍ وَ ثُلُثَهُ وَ طَائِفَةٍ مِّنَ الَّذِينَ مَعَكَ

وَاللَّهُ يَقْدِرُ النَّيْلَ وَالنَّمَارَ عِلْمًا أَن تَنْتَحِصُوا

فَتَأْتِي عَلَىٰ كُفْرًا قَارِعًا وَمَا يَنْتَسِرُ مِنَ الْقُرْآنِ

عِلْمًا أَن سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَرْجِعٌ وَآخَرُونَ يَضِلُّونَ

فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِن فَضْلِ اللَّهِ وَآخَرُونَ

يَقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَارِعًا وَمَا يَنْتَسِرُ مِنْهُ

أَقْبِنُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاقْرَأُوا اللَّهَ قُرْآنًا

حَسَنًا وَمَا تَقْدِرُوا إِلَّا أَنْفُسَكُمْ مِنْ خَيْرٍ يَحْمَدُوهُ

عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ وَأَعْظَمُ أَجْرًا وَاسْتَغْفِرُوا

فَإِنَّ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ⑦

AL – MUDDATHTHIR

(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwanŵ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usúŵtwe ní ūlau, Usúŵtwe
ní tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Ame we wŵvw'ŵkŵte *we-mwene na*
kŵtonyeo kyaku.

يَا أَيُّهَا الْمَدَّثِرُ

3. Ukŵla na kaanany'a.

قُمْ فَأَنْذِرْ

4. Na mŵtaŵe Mwŵai waku.

وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ

5. Na thesya kŵtonyeo kyaku,¹*

وَيَا بَكَ فَطَهِّرْ

6. Na ŵvathane na kŵlea kwŵthesya,

وَالزُّجُرْ فَاهْجُرْ

7. Na ndŵkanengane manee ūimantha
kŵtŵngŵa angŵ maingŵ,

وَلَا تَمْنُنْ تَسْكَوْرُ

8. Na kwoondŵ wa Mwŵai waku we ŵkala
wŵyŵmŵsye.

وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ

9. Na yŵla soo ŵkavuvwa,

فَإِذَا نَعَرَ فِي الْبَاقُورِ

10. Mŵthenya ŵsu ŵkeethwa mŵthenya
wa ŵnyamao mŵnene.

فَإِذَا يَوْمُ يَوْمٍ عَسِيرٍ

¹ Ndeto ŵno 'thiyabaka' nŵtonya kwasya ngoo ateo
yosetwe tŵ ta mwŵl wa ŵneeni. Indŵ thŵna nŵ kana
ndeto 'thiyabu' yaasya ngŵa kana itonyeo. Kwa
ŵu mŵndŵ akamyosa na mwŵl ŵneeni indŵ ngoo
tiw'o ŵalyŵlo ŵla ŵkwendeka. Nŵkŵtonyeka kana
nokwŵthwa thiyabaka nthŵnŵ wa ngewa ŵno nŵtonya
kŵweta atindany'a ma Mŵtŵmwa Mŵtheu mŵno
wŵthwe ŵŵŵ wake na ala angŵ me vakuvŵ nake. Uu
ŵalyŵlo ŵŵ ŵngŵ nŵ wa kŵmŵtonyethya mŵsomi
ŵnyuvi mŵthanthau wa ŵalyŵlo.

11.Na kwa alei Okeethwa kIndŭ kŭte
kŭvŭthŭ.

عَلَى الْكَلْبَيْنِ غَيْرَ يَسِيرٍ

12.Ndekanŭlye Nyie na ņla noombie
eweka,

ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا

13.Na Indŭ nyie nŭnamŭnengie we
ŭthw'ii mwingŭ.

وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا

14.Na syana sya ivŭsŭ ikŭkala mbee wake.

وَبَيْنَ شُهُودًا

15.Na Nyie nŭnaseŭvisye syIndŭ syonthe
ila sya vata kwoondŭ wake.

وَمَهَّدْتُ لَهُ تَهِيدًا

16.Indŭ we nŭwendaa nŭmŭnenge
nyingangŭ.

ثُمَّ يَطْعُ أَنْ أَرِيْدَهُ

17.Vate nzika, ņu tiw'o! Nŭndŭ We aŭ
mŭmaitha wa Syama Siitŭ.

وَلَا إِنَّهُ كَانَ لِأَيَّتِنَا عَيْنِدًا

18.Nyie omŭtŭkŭ ngeekŭa thŭna mŭnene
ŭlŭŭ wake.

سَاءَ مِيقَةُ مَعْرُودَانِ

19.We! we nŭwoonie na nŭwatalile!

إِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ

20.Wanangŭko nŭmŭkwate we! Undŭ we
watalile!

فَقَعَلَ كَيْفَ قَالَ

21.Wanangŭko nŭmŭkwate we Ingŭ,
ŭndŭ we watalile!

ثُمَّ قِيلَ كَيْفَ قَالَ

22.Na Indŭ we nŭwasyaisye,

ثُمَّ نَظَرُوا

23.Na Indŭ we nŭwang'uthie ŭthyŭ wake
na nŭwatukie nŭ ŭthatu.

ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ

24.Na Indŭ we nŭwaalyŭkile na aŭ
mwŭkathŭŭi,

ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ

25.Na aisye, 'Kŭŭ ti kIndŭ Indŭ nŭ ņoi
ŭtianŭwe;

فَقَالَ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْتَرُ

26. 'Kŋ ti kŋndŋ ŋndŋ nŋ ndeto ya mŋndŋ.'

إِنَّ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ

27. O mŋtŋkŋ Nyie ngamwŋkya we nthŋnŋ wa 'Sakali'.

سَاطِيلِهِ سَفَرُونَ

28. Na nŋ kyaŋ kŋtonya kŋtuma we ŋmanya 'Sakali' nŋ kyaŋ?

وَمَا أَدْرَاكَ مَا سَفَرُونَ

29. W'o ndwŋaa na ŋtiaa vathei.

لَا يُبْقِي وَلَا يَذَرُ

30. W'o ŋsusuuvŋaa kŋkonde.

لَوَاحٍ لِّلْبَشَرِ

31. ŋŋŋŋ waw'o ve alaŋka ŋkŋmi na kenda.

عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ

32. Na vai ateo alaŋka ala ithyŋ tŋmatw'ŋkŋthŋye asŋvŋi ma Mwaki ŋsu. Na ithyŋ tŋyaaia ŋtalo woo ateo ta ŋtatwa kwa asu ala matetŋkŋlaa, nŋkana asu ala manengetwe Ivuku matonye kŋkwata ŋw'o, na asu ala metŋkŋlaa matonye kwongeleka nthŋnŋ wa mŋŋkŋŋŋ, na asu ala manengetwe Ivuku oŋndŋ ŋmwe na etŋkŋli maikatonye kwŋthwa na nzika kana asu ala mena ŋwau ngoonŋ syoo na alei matonye kwasya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe eenda kwasya ata na wonany'o ŋŋ?' Uu nŋw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ŋmŋtw'ŋlaa wa kwaa ŋla We wendaa na kŋmŋtongoesya ŋla We wendaa. Na Vai wŋŋŋ nguthu sya ita sya Mwŋlai waku ateo We. Na kŋŋ ti kŋndŋ ŋndŋ nŋ ŋlŋlikany'o kwa mŋndŋ.

وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا لِمَلَكَكُمْ وَ مَا جَعَلْنَا
عَذَابَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِّلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيْقِنَ الَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ وَيُذَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا وَلَا يَرْتَابَ
الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي
قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا
مَثَلًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي مَن
يَشَاءُ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا يَـَٔتِيكَ
بِهِ ذِكْرٌ لِّلْبَشَرِ

LUKU 2

33. Tiw'o, nŋvŋta na mwei,

كَلَّا وَالْقَمَرِ

34. Na ŋtukŋ yŋla ŋŋkya.

وَالنَّيْلِ إِذَا يَأْبَرُ

35. Na masangya kŋitheatheana.

وَالضُّبْحِ إِذَا أَسْفَرُ

36.Nīw'o, kyo nī kīmwe wa kīla *kyeva*
kīnene mūno vyū.

إِنَّمَا لَأَحْدَى الْكِبَرِ

37.Ukaany'o kwa mūndū.

نَذِيرًا لِلْبَشَرِ

38.Kwake katī wenyu ūla wendaa kūthi
na mbee kana kūtiwa ītina.

بِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ

39.Kīla thayū nīwovanītw'e na maūndū
ala wīkīte;

كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ

40.Ateo asu ala me kw'okonī kwa aūme.

إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ

41.*Mo makeethwa* nthīnī wa Mīūnda
maikūlany'a mūndū na ūla ūngī.

فِي جَنَّتٍ شَيْتَاءَ لَوْ أَنَّ

42.Iōlū wa ala avītany'a.

عَنِ الْعَجْرَمِينَ

43.Nī kyaū kīmūetete inyw'ī nthīnī wa
'Sakalī'?

مَا سَأَلَكُمْ فِي سَقَرٍ

44.Namo makasūngīa, 'Ithyī tūyaī katī
wa asu ala malūmasya Mboya,

قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ

45.'Ona ithyī tūyaaīthya ngya.

وَلَمْ نَكُ نَطْعُمُ الْإِنْسَكِينَ

46.Na ithyī nītwēelikilye ngewanī
itetkīlīka vamwe na asu ala maī nthīnī
wasyo.

وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ

47.'Na Ithyī nītwaūleile Mūthenya wa
Utw'io,

وَكُنَّا نَكْذِبُ يَوْمَ الدِّينِ

48.'Kūvika yīla kīkw'ū kyatūkwatie
ithyī.'

حَتَّى أَتَيْنَا الْقِيَمَ

49.Kwa ūu, ūvoyanī wa avoyanī
ndūkamauna mo.

فَمَا تَنْفَعُهُمْ شِقَاةُ الشَّؤْمِينَ

50.Yu mo mena kī ūndū mo mekūalyūka
na kūtia ūla ūtao,

فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكَرَةِ مُغْرِبِينَ

51. Ota mang'oi mateelemetw'e

كَأَنَّهُمْ حُمُرٌ مُّسْتَفْرِفَةٌ ۖ

52. Makl̥ite mūnyambū?

فَرَّتْ مِنْ قَبْرٍ ۖ

53. Aiee, klla mūdū kaŋ wamo endaa
kwl̥thwa na mathangū mavūe ma
ŋvuany'o ūla we ūnengetwe.

بَلْ يُرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُؤْتَىٰ صُحُفًا

مُنشَرَةً ۖ

54. Tiw'o! n̄w'o, mo maiȳlklaa Itu.

لَّا بَلْ لَا يَمْلِكُونَ الْآخِرَةَ ۖ

55. Tiw'o! n̄w'o, ū ū n̄ ūtao.

كَلَّا إِنَّهُ تَذَكَّرٌ ۖ

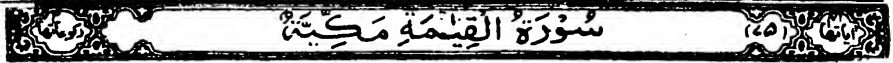
56. Mūeke we ūnd̄, ūla ūnūkwenda
aŋlilikane.

فَمَنْ شَاءَ ذَكَّرْهُ ۖ

57. Namo maikaŋlilikana ateo Ngai enda
ūu. We eweka n̄ We waŋl̄twe n̄ kōk̄wa
na We eweka n̄ We waŋl̄te kūeke.

وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ فَوَاضِلُ الْقُرَىٰ

ۖ وَأَهْلُ الْغُفَرَةِ ۖ

AL - KIYAAMAH
(Wavuanfw'e Makka)

1. SyftwanI ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũftwe nI ũlau, Usũftwe
nI tei.

إِنشِرْ لِلَّهِ الْفُتُوحَ ۝

2. Aiee, Nyie nIvĩta na Mũthenya wa
Uthayũkyo.

لَا أَقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ ۝

3. Na Nyie nIĩta thayũ ũla wĩtũlaa mũtĩ
kaingĩ ta ngũsĩ.

وَلَا أَقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ ۝

4. Mũndũ asũanfaa kana Ithĩ
tũikombany'a mavĩndĩ make?

أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ ۝

5. Iĩ, Ithĩ twĩna ũtonyi wa kũmũtũnga
ona kũvika mĩthya ya syaa.

بَلَىٰ قَدِ يَعْنِيَنَّ أَنْ تَنْتَوَىٰ بَتَانَهُ ۝

6. Indĩ mũndũ nĩwendaa kũendeeaa na
kwĩka naI ũndũ we ũendete.

بَلَىٰ يُبَيِّنُ الْإِنْسَانُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ ۝

7. We akũlasya, 'Mũthenya wa
Uthayũkyo ũkeethwa mbindu;

يَسْأَلُ أَيَّانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ ۝

8. Yĩla itho yĩkekĩwa mbindu,

وَإِذَا بَرَأَ الْبَصَرُ ۝

9. Na mwei ũikwatwa,

وَحَسَفَ الْقَبْرُ ۝

10. Na syua na mwei iietwe vamwe,

وَجَمَعَ النُّسُ وَالْقَبْرُ ۝

11. Mũthenya ũsu mũndũ akakũlya, 'Va
kũkĩĩla nĩva?'

يَقُولُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ أَتَى الْقَبْرَ ۝

12. Aiee! vai wĩvitho!

كَلَّا وَزَدَهُ ۝

13. Vandũ va kũthũmũa mũthenya ũsu
vakeethwa vamwe na Mwĩai waku
eweka.

إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ ۝

14. Mūthenya ūsu mūndū
akamanyīthyw'a maūndū ala we
wamatongoisye mbee na ala wamatiie
Itina.

يُنَبِّئُ الْإِنْسَانَ يَوْمَ مِلَّةٍ وَأَخْرَجَهُ

15. Aiee, mūndū nīwīyīlī nesa vyū we
mwene.

يَلِي الْإِنْسَانَ عَلَى نَفْسِهِ بِصِيْرَةٍ

16. Ona kau we nūetae mawīkwatyo
make.

وَلَوْ أَلْفَى مَعَاذِيرَهُ

17. Ndūkathingithye ūīmī waku na
ūvuany'o ūū nī kana we ūtonye
kwīkalaata kūūsūvīa w'o.

لَا تُحْمِلُهُ بِرِسَالِكَ يَتَعَجَّلُ بِهِ

18. Vate nzika, kūmbanw'a kwaw'o na
kūsomwa kwaw'o kwī tūlū Waitū Ithyī.

إِنْ عَلَيْنَا جُنَّةٌ وَقُرْآنُهُ

19. Kwa ūu, yīla Ithyī tūūūsoma w'o,
īndī we atīla kūsomwa kwaw'o.

وَلَا قُرْآنُهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ

20. Na īndī kūwūalyūla w'o nī tūlū
Waitū.

ثُمَّ إِنْ عَلَيْنَا بَيِّنَاتُهُ

21. Aiee, īndī inyw'ī mwendaa kīla kī
vakuvī kw'okonī.

كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ

22. Na inyw'ī nīmūyīvūthasya Itu.

وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ

23. Mothyū amwe mūthenya ūsu
makeethwa me matheu,

وَجِئْتُ يَوْمَ مِلَّةٍ نَاصِرَةٌ

24. Masyaīlsye na kīhito kwelekela
Mwīai woo;

إِلَى رَبِّهَا نَاظِرَةٌ

25. Na mothyū amwe mūthenya ūsu.
makeethwa me matuku,

وَجِئْتُ يَوْمَ مِلَّةٍ بَاسِرَةٌ

26. Maisūanīa kana mbaanga īla ītūlaa
mūongo yī vakuvī kūmavalūkīla mo.

تَنْظُرُ أَنْ يَفْعَلَ بِهَا قَارِعَةٌ

27.II, yila thayu wa mUndu OnOkw'a
wambataa Okavika mUmeoni,

وَلَا إِذَا بَلَغَتِ الْمَرْءُ

28.Na kOikOlw'a, 'N00 mUoi wa
kUmOtangIla?

فَقِيلَ مَنْ عَرَّفُوهُ

29.Na we ena w'o kana ni saa wa
kUtaanIsya;

وَقُلْنَا أَفَإِنَّ الْمَرْءُ

30.Na mUthumo Oing'Uuthana na
mUthumo Ula Ongi ni kyalya.

وَالنَّبِيُّ السَّائِي بِالسَّائِي

31.Kwa MwIai waku mUthenya Usu
ni kw'o kUkaendwa.

يَا إِلَى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسَائِي

LUKU 2

32.NUndu we ndaawitIkIla Ula w'o ona
ndavoyaa Mboya.

فَلَا صَلَفَ وَلَا عَمَلٍ

33.Indi we niwaUleile Ula w'o na
awony'a mUongo;

وَلَكِنْ كَذِبَ وَتَوَلَّى

34.Indi we niwaendie kwa andu ma
nyumba yake, atambitye na ngathilo.

ثُمَّ دَخَلَ إِلَى أَهْلِهِ يَمْتَطِي

35.'Woo ni waku we! na woo ingi!

أَوَّلَى لَكَ فَأَوَّلَى

36.Indi woo kwaku we! na woo ingi!

ثُمَّ أَوَّلَى لَكَ فَأَوَّلَى

37.MUndu asUanIaa kana we akaekwa
ena Uthasyo kwanganga?

أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى

38.We ndaI Ilovoto ya kiw'u kitweku
kitiku?

أَلَمْ يَكُنْ لَكُمْ نَفْسَةٌ مِنْ قَبْلِ يَتْنَى

39.Na Indi atw'Ika Ianga ya nthakame na
Indi amwikila Umbe na amUmInOkIlya
we.

ثُمَّ كَانَ عِلْقَةً فُخِّقَ فَسَوَى

40.Indī We nīwamombie eī, mōōme na
mōka.

فَجَعَلَ مِنْهُ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ

41.We Umwe ta Osu, ndena ōtonyi wa
kōthayōōkya akw'ō makethwa thayō?

فَإِنِّي أَنَسَ ذَلِكَ بِقَلْبِي عَلَىٰ أَنَّ هَٰذَا الْنَاقُ

سُورَةُ الدَّهْرِ مَكِّيَّةٌ

(26)

AL - DAHR (Wavuanlw'e Makka)

1. Syftwanf ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nf ōlau, Usũtwe
nf tei.

2. Vate nzika, nkwavikie fvinda ūŭŭ wa
mũndũ ūla we ūtaf kĩndũ kfweteka.

3. Ithyl nftwamũmbie mũndũ kuma nthlnf
wa ūovoto ya manzf ylvulene ylla Ithyl
tũtuma ylslla nthlnf wa matatwa; Indf
Ithyl nftwamũalyŭlile we atw'ūka mũndũ
wfw'aa na wonaa.

4. Ithyl nftũmwonetye we Nzla, aitũnga
mũvea na ateũtũnga mũvea.

5. Nfw'o, Ithyl nftũseũvlye kwoondũ wa
alei mfyololo na mang'ang'a ma klaa
na Mwaki wakene.

6. Indf ala alũngalu manyusaa kĩkombe,
kfvulanfw'e na Kavuli---

7. Mbuluti ila athũkũmi ma Ngai Mwene
Vinya W'onthe manyw'ūlaa. Mo
nfmatumaa fvulutya ivulutya yf vinya.

8. Mo nfmefasya wfvto woo, na kũkla
mũthenya ūla ūthũku waw'o ūnyaūkfte.

9. Na mo nũndũ wa wendo Wake We,
mafthasya ngya, ndiwa na mwovwa,

10. Makyasya, 'Ithyl tũmũfthasya inyw'l
kwoondũ wa ūtanu wa Ngai Mwene
Vinya W'onthe ūŭ Ithyl tũyendaa
mũvea kana ūtuvi kuma kwenyu.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ

شَيْئًا مَّذْكُورًا

إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُّطْفَةٍ أَمْشَاجٍ مَّتَّكِيرَةٍ

فَجَعَلْنَاهُ سَيْئًا بَصِيرًا

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِنَّا شَأَكْرًا وَإِنَّا لَفُورًا

إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلًا وَأَغْلَالًا وَسُجُورًا

إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَوْنَ مِن كَافٍ كَانَ يَرَاهُمَا

كَافُورًا

مَتَى يَصْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفِيرًا

يَوْمُونَ بِالنَّدْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ

مُسْتَطِيرًا

وَيَطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مَشْكُونًا وَتَبِيرًا

وَأُوبِرًا

إِنَّا نُنْكِرُ لَكُمْ لَحْمَ اللَّهِ لَا نُزِيدُكُمْ جَزَاءً

وَلَا شَأَكْرًا

11. 'Nīw'o, Ithyī nītōkīaa mŭthenya wa kyeve na thīna kuma kwa Mwīai waitŭ.'

إِنَّا خَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَتَطِينًا ۝

12. Kwa ōu, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamatangīa mo kuma kwa ūthŭku wa mŭthenya ūsu, na akamanenge mo ūsanzamŭku na ūtanu.

فَوَقَّعَهُمُ اللَّهُ شَرَّ ذَلِكَ الْيَوْمِ وَلَقَّاهُمْ نَضْرَةً
وَسُورًا ۝

13. Na We akamatuva mo, nŭndŭ wa ūmīīsyō woo, vamwe na Mŭŭnda na kīīonyeo kya lili,

وَجَزَّاهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا ۝

14. Maīe ūlŭ wa mīto, namo maikew'a ūvyŭvu mwingī vo kana mbevo mbiingī.

فَمُكِّينَ فِيهَا عَلَى الْأَرْبَابِ لَا يُرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا
وَلَا زَهْرًا ۝

15. Ma myuunyī yaw'o tkeethwa vakuvī ūlŭ woo, na itŭngo sya matunda ikathengeew'a vakuvī namo.

وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلُّهَا وَذَلَّلتْ قُلُوبُهُمْ نَادِيًا ۝

16. Na mīio ya kŭīa ya vetha t̄kathyŭlŭlŭkw'a katī woo, na ikombe sya ioo ota ūu,

وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ بِآنِيَةٍ مِنْ فِضَّةٍ وَأَلْوَابٍ كَانَتْ
قَوَارِيرًا ۝

17. Kīkombe kya kīoo kya vetha kīla mo makīseŭvisye na ūmanyi mŭvītŭku.

قَوَارِيرًا مِنْ فِضَّةٍ قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا ۝

18. Na vo mo makanengwe kīkombe kyaŭnyw'a kīvulanīt'w'e na tangaŭsi,

وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيلًا ۝

19. Kuma mbulutinī yīvo yītawa Salisavili.

عَيْنًا فِيهَا تُنْشَىٰ سَلْسَبِيلًا ۝

20. Namō makeeteelwa nī andŭ ma mŭika ala matakatumīa. Wamona ūkasŭanīaa nī lŭlŭ inya t̄kīt'w'e.

وَيُطَوَّفُ عَلَيْهِمْ خِلْدَانٌ مُغْتَلَبُونَ ۝ وَإِذَا رَأَوْهُمْ
عَسَبَتْهُمْ لُؤْلُؤًا مَمْشُورًا ۝

21. Na we wasisya ūkoonaa ve ūtanu na ūsumbī mŭnene.

وَإِذَا رَأَيْتُ أَهْرَآءَهُمْ رَأَيْتُ نُفُوسًا وَجُوهًا كَالَّذِي
يَنْفَخُ الْفُخَّارَ يَخْفُوفًا ۝

22. Iŵlŵ woo vakeethwa itonyeo sya lili mŵseo na mŵmv. Ikaiŵanŵ'a na itanga sya vetha. Na Mwŵai woo akamanenge mo kŵnyw'a kyaŵnyw'a kŵtheu.

وَلِيَهُمْ نِيَابٌ سُنْدُسٌ خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ وَخُلُقُوا
لَسَاوِدُونَ فَضَّةً وَسَقَمَهُمُ رَبُّهُمْ سُورَابًا ظُلُورًا ۝

23. *Namo makatavw'a*, 'Uŵ nŵ mŵthŵnzŵ wenyu, na wŵa wenyu nŵtkŵllŵwe.'

إِن هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعِيرًا فَتَبَيَّنُوا ۝

LUKU 2

24. Vate nzika, Ithyŵ nŵtŵvuanŵsye Kulani ilungu-ilungu.

إِنَّا نَحْنُ رَبُّكَ عَلَيْنَا الْقُرْآنُ مَنَازِلًا ۝

25. Kwa Ŵu, eteela na Ŵmŵsyo Ŵsilŵlo wa Ŵtw'io wa Mwŵai waku, na ndŵkanengane kwa mŵndŵ ona Ŵmwe katŵ woo *Ŵla nŵ mwene naŵ kana Ŵte-mŵvea*.

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تُطِعْ مِنْهُمْ آيَةً أَوْ
كُفُورًا ۝

26. Na lilikana syŵtwa ya Mwŵai waku kŵloko na wŵoo.

وَأَذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ۝

27. Na tulasya-ndu mbee Wake Ŵtukŵ, na taŵa Ŵtheu Wake kwa *kŵlungu* kŵlasa *kya Ŵtukŵ*.

وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا ۝

28. Nŵw'o, *andŵ* aa mendaa thayŵ Ŵŵ wa yu, na maivŵthya mŵthenya mŵmŵ *Ŵla wŵmbee woo*.

إِنَّ هَؤُلَاءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَاءَهُمْ
يَوْمًا نَوِيلًا ۝

29. Ithyŵ nŵtŵmombŵte mo na tŵkawŵkŵa mŵmbŵlwe woo vinya, na Ithyŵ tŵkenda, nŵtŵtonya kŵmaete andŵ angŵ vandŵ voo mailyŵ tamo.

نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ وَإِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَا
أَمْثَلَهُمْ تَبْدِيلًا ۝

30. Na w'o Ŵu nŵ Ulilikany'o. Kwa Ŵu, Ŵla ona wŵa wendaa, nŵtonya kwosa nzŵa ya kwa Mwŵai wake.

إِنْ هِيَ إِلَّا نَذْكُورٌ ۝ مَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ۝

31. Na inyw'I mOitonya kOendeesya
mawendi menyu ateo ylla Ngai Mwene
Vinya W'onthe wendaa. NIw'o, Ngai
Mwene Vinya W'onthe nI Umanyi-
W'onthe, MOI.

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ
عَلِيمًا حَكِيمًا

32. We atumaa ūla wendaa alika nthInI
wa tei Wake, na We nŪseŌvItye ŌsiIllo
wI woo kwoondū wa eki ma naI.

يَدْخُلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَاللَّيْمِينَ أَهَدَ
فِي لَعْنَةِ أَبِي النَّاتِ

AL - MURSALAAT
(Wavuanŵ'e Makka)

1.Syŵtwanŵ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nŵ ũlau, Usũtwe
nŵ tei.

2.Nŵiŵta na asu ala matũmawa kavola,

3.Indŵ mombanasya mũendo na kũthi na
mũtũkŵ,

4.Na kwa asu ala manyaŵkaa
mũnyaŵkŵle wa w'o,

5.Na Indŵ mo maithesya ivathũkany'o,

6.Na kwa asu ala matwaa Kŵililikany'a,

7.Makŵnengane mo ene ŵũũ wa wŵa ũla
mo manengetwe kana kwa nzŵa ya
kũkaanany'a,

8.Nŵw'o, maũndũ ala inyw'ŵ mwathŵtwe
no kũvika mekŵke.

9.Kwa ũu, yŵla ndata ŵkaaw'a kyeni
kyasyo.

10.Na yŵla ŵtu yŵkatũkanŵla katŵ

11.Na yŵla iŵma ikavalaanw'a,

12.Na yŵla Atũmwa makathandŵkangw'a
ŵvandanŵ yŵla yŵtw'ŵtwe-----

13.Nũndũ nŵ mũthenya wŵva ũla w'ŵtwe
kwoondũ wa maũndũ aa?

14.Nũndũ wa Mũthenya wa Utw'io.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا

فَالنَّاصِبَاتِ وَصَفًا

وَالنَّازِبَاتِ أَغْرَابًا

فَالْمُتَوَكِّلَاتِ أَوْفًا

فَالْمُتَوَكِّلَاتِ أَوْفًا

عِلًّا أَوْفًا

إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَوَاقِعٌ

وَإِذَا الْبُجُورُ مُبْسَدَةٌ

وَإِذَا الْكُتُبُ مُنْجَثَةٌ

وَإِذَا الْبُجُورُ مُبْسَدَةٌ

وَإِذَا الرُّسُلُ أُخِثَتْ

لَا يَمْلِكُ يَوْمَئِذٍ جَدٌّ

بِإِذْنِ الْفَضْلِ

15. Na nĩ kyaŭ kĩŭmanyĩthya we
Mũthenya wa Utw'io nĩ mwaŭ?

وَأَذْرِكَ مَا يُؤْمَرُ الْفَصْلُ ⑤

16. Woo nĩ wa asu ala maŭleaa w'o
mũthenyanĩ ūsu!

وَبَلِّغْ يَوْمَئِذٍ لِلْعَذَابِ ⑥

17. Ithyĩ tũyaamananga andũ ala maĩ ma
mbee?

أَلَمْ نُعَلِّمِ الْوَالِدِينَ ⑦

18. Ithyĩ tũkatuma ala me ĩtina mamaatĩle
mo.

ثُمَّ نُنْفِخُ فِيهِمُ الْجَزِينَاتِ ⑧

19. Uu nĩw'o Ithyĩ twĩkanaa na avĩtany'a.

كَذَلِكَ نَفْعِلُ الْكَافِرِينَ ⑨

20. Woo nĩ wa asu ala maŭleaa ūla w'o
mũthenya ūsu!

وَبَلِّغْ يَوْمَئِذٍ لِلْعَذَابِ ⑩

21. Ithyĩ tũyaamũmba inyw'ĩ kũma nthĩnĩ
wa twĩlw'ũ tũtweku tũte vala tũĩ,

أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ مِنْ مَّاءٍ مَعِينٍ ⑪

22. Na Ithyĩ twakĩkie kĩw'ũ kyu vandũ
valũmu,

فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَكِينٍ ⑫

23. Kwa kĩthimo kya ĩvinda yĩtw'e
yĩsĩkie?

إِلَى قَدَرٍ مَعْلُومٍ ⑬

24. Uu nĩw'o Ithyĩ twathimie, na Ithyĩ
nĩtũthimaa nesa mũno ata!

فَقَدَرْنَا لَكُمْ الْقُدْرُونَ ⑭

25. Woo nĩ wa asu ala maŭleaa ūla w'o
mũthenyanĩ ūsu!

وَبَلِّغْ يَوْمَئِذٍ لِلْعَذَابِ ⑮

26. Ithyĩ tũimyumbĩte nthĩ nĩkana ĩlikae

أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا ⑯

27. Ala me thayũ na ala akw'ũ?

أَحْيَاءَ وَأَمْوَاتًا ⑰

28. Na Ithyĩ nĩtwaie ĩlma ndũũlu vo, na
nĩtwamũnengie inyw'ĩ kĩw'ũ kya
ũnyw'a kĩ mũyo.

وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ شَجَرٍ وَآسَفَيْنَاكُمْ قَاءً
قُرْآنًا ⑱

29. Woo mŭthenyanĩ ūsu nĩ asu ala
maŭleaa ūla w'o!

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ۝

30. 'Yu endai inyw'ĩ mwelekele kĩla
inyw'ĩ mwakĩtw'ĩkĩthisye ta ūvŭngŭ,

انْطَلِقُوا إِلَىٰ الْكُنُوزِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ۝

31. 'Ii, endai mwelekele muunyĩ, kana
kŭsiĩla ūmŭĩ wa Mwaki.'

انْطَلِقُوا إِلَىٰ ظِلٍّ ذِي ثَلَاثِ شُعَبٍ ۝

32. 'Itaetae muunyĩ, kana kŭsiĩla ūmŭĩ
wa Mwaki.'

تَوَّالٍ لِّبَلَدٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ الْعَذَابِ ۝

33. W'o wĩkasya mŭĩ sya mwaki ūlŭ ta
mbeenge,

إِنَّمَا تَرَىٰ بِشَرْبِهِ كَالْقَصْرِ ۝

34. Uilyĩ ta waseŭvĩtw'e na ngamĩle
nyingĩ syĩna langi wa Ivuulŭ.

كَأَنَّهُ جَنَّاتٌ صُفْرٌ ۝

35. Woo nĩ wa asu ala maŭleaa w'o
Mŭthenyanĩ ūsu!

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ۝

36. Ūlŭ nĩ mŭthenya ūla mo matakethwa
matonya kŭneena;

هَذَا يَوْمُ لَا يَنْطَلِقُونَ ۝

37. Onamo maiketfĩkw'a kŭnengane
mawĩkwatyo.

وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَدُونَ ۝

38. Woo mŭthenyanĩ ūsu nĩ wa asu ala
mauleaa w'o!

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ۝

39. Makatavw'a, 'Ūlŭ nĩ Mŭthenya wa
Utw'io; Ithyĩ nĩtŭmŭmbanĩtye inyw'ĩ na
andŭ onthe ala ma tene vamwe.

هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ جَمَعْنَاكُمْ وَالْأَوَّلِينَ ۝

40. 'Ethwa yu inyw'ĩ mwĩ ūndŭ mŭtonya
kŭmbĩka Nyie, mbĩkai w'o.'

فَإِنْ كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُوا ۝

41. Woo nĩ wa asu ala maŭleaa w'o
mŭthenyanĩ ūsu!

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ۝

LUKU 2

42. Ala alŋgalu makeethwa *katī* wa
myuunyī ta tŋlŋsī,

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي ظِلِّ وَعُيُونٍ ۝

43. Na matunda ala mo makethwa
makyenda.

وَقَوَائِمًا يَنْتَهُونَ ۝

44. 'Yai na nyw'ai nesa ta mŋthŋnzŋo wa
maŋndŋ ala inyw'ī mweekie.'

كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝

45. Uu vate nzika, nŋw'o tŋmatuvaa ala
mekaa nesa.

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ۝

46. Woo nī wa asu ala maŋleaa w'o
mŋthenyanī ŋsu!

وَنِلْ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ۝

47. 'Yai na itanŋthyei inyw'ī-ene kavinda
kanini *tŋlŋ* wa *nŋhī* ŋno, *Inyw'ī alei ma*
w'o; vate nzika, inyw'ī ninyw'ī
avŋtany'a.

كُلُوا وَتَمَتَّعُوا قَلِيلًا إِنَّكُمْ مُّجْرِمُونَ ۝

48. Woo nī wa asu ala maŋleaa w'o
mŋthenyanī ŋsu!

وَنِلْ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ۝

49. Na yŋla mo matavw'a, 'Kumanai
mŋthaithe,' mo maikumanaa

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ ۝

50. Woo nī wa asu ala maŋleaa ŋla w'o
mŋthenyanī ŋsu!

وَنِلْ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ۝

51. Nŋ ndeto yŋva ŋndī, ŋtina wa ŋno, ŋla
mo makamŋŋkŋla?

فِي أَيَّامٍ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ ۝

سُورَةُ النَّبَاِ مَكِّيَّةٌ

AL - NABA'
(WavuanIw'e Makka)

1.SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nI ũlau, Usũtwe
nI tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2.Mo makũlanasya ũvoo mwaũ mũndũ
na ũla ũngĩ?

عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ

3.Iũlũ wa ũvoo ũndũ mũnene ũkoka,

عَنِ النَّبَاِ الْعَظِيمِ

4.Iũlũ wa maũndũ ala mo
mavathũkanganĩaa

الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ

5.Aiee, o mĩtũkĩ mo makamanya.

كَلَّا سَيَعْلَمُونَ

6.Aiee, Ithyĩ twĩneena ĩngĩ, omĩtũkĩ mo
makamanya.

ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ

7.Ithyĩ tũimyũmbĩte nthĩ ta ũkomo,

أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهْدًا

8.Na ĩlma ta syambo?

وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا

9.Na Ithyĩ nĩtũmũmbĩte inyw'ĩ elĩ-elĩ,

وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا

10.Na Ithyĩ tũseũvĩtye kũkoma kwenyu
ta ũthũmũo,

وَجَعَلْنَا لَكُمْ سُبَاتًا

11.Na Ithyĩ nĩtũtwĩkĩthĩtye ũtukũ ta kya
kwĩvw'ika,

وَجَعَلْنَا الْيَلَّ لِبَاسًا

12.Na Ithyĩ tũũtw'ĩkĩthĩtye mũthenya
kwoondũ wa ũtethyo.

وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا

13.Na Ithyĩ nĩtwakĩte Iũlũ wenyu *matu*
mũonza me vinya;

وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا

14.Na Ithyĩ tũyũmbĩte *syua* ta taa
mũtheu.

وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا

15.Na Ithyĩ tũtheeasya kuma mathweonĩ
meũlovotanga kĩw'ũ kwa wingĩ,

وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْرُبِ مَاءً مَبْجُاجًا ۝

16.Nĩkana Ithyĩ tũtonye kũete mbeũ na
imea nakyo.

لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا ۝

17.Na mĩũnda ya imea sya kwĩtanĩthya.

وَجَنَّتِ الْأَقْطَافُ ۝

18.Vate nzika, Mũthenya wa Utw'io
wĩna İvinda yĩtw'e.

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَاتًا ۝

19.Mũthenya ũla soo ũkavuvwa; na
inyw'ĩ mũkooka nguthu kwa nguthu.

يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَتَأْتُونَ أَفْوَاجًا ۝

20.Na Itu yĩkavingũwa na yĩkatw'ĩka ya
mĩomo yonthe;

وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا ۝

21.Na iĩma ikavetangwa na syo ikeethwa
iilyĩ ota kyuu.

وَسُيِّرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا ۝

22.Kwa ũla w'o, Ngiena nĩyoveesye
imandĩkĩte,

إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ۝

23.Mũsyĩ kwoondũ wa mbaa-matũ,

لِلظَّالِمِينَ مَا بَأْسًا ۝

24.Ala makekala vo myakaka.

لَيْسَ لَئِيمٍ فِيهَا أَحْقَابًا ۝

25.Mo maikasama kyaunyw'a kĩthithu
kana kya mũthemba ona wĩva vo,

لَا يَدْخُلُوهَا وَفُتِحَتْ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا ۝

26.Ateo kĩw'ũ kĩvyũ kĩtheOkĩte kana
kĩthithu mũno vyũ.

إِلَّا حَيْثُ مَا وَغَسَّاقَا ۝

27.Ituvi yaĩĩte.

جَزَاءً وَفَاتًا ۝

28.Nĩw'o, mo mayaaOkĩa ũtalo,

إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا ۝

29.Na nĩmaileile Syama Siitũ vyũ.

وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَابًا ۝

30. Na Ithyĩ nĩtũkĩandĩkĩte kĩla kĩndũ Ivukunĩ.

وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا

31. 'Kwa Ou, inyw'ĩ samai ōsilĩlo: Ithyĩ toikamwongeela inyw'ĩ ateo nthĩnĩ wa ōsilĩlo.'

فَقُلُّوْا فَلَنْ نُّزِيْدَكُمْ اِلَّا مَدًا بَآءٌ

LUKU 2

32. Nĩw'o, kwa ala alũngalu ve Ūtanu:

اِنْ لَّا يَسْتَعِيْنُ مَعَا زَا بَآءٌ

33. Mũnda miĩte na mĩsavivũ,

حَدَا يَنْ وَاَعْتَابًا

34. Na eĩtu atheu ma mũika Ōmwĩ

وَكُوَاعِبَ اَثَرَابًا

35. Na ikombe syĩkwĩtĩkanga.

وَكَا سَا وِهَا قَا بَآءٌ

36. Mo maikew'a ngewa nthũũku vo kana kũkengana:

لَا يَسْتَعِيْنُ فِيْهَا لَنُوَاوْ لَا كِلَ بَآءٌ

37. Ituvi kuma kwa Mwĩai woo-----
mũthĩnzĩlo kwĩanana na meko moo-----

جَزَاوْ مِنْ رَبِّكَ عَطَاءٌ حِسَابًا

38. Mwĩai wa matu na nthĩ na syonthe ila syĩ katĩ wasyo, Ula Mũlau. Mo maikethwa na waĩlu kũneena Nake We.

رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمٰنِ

لَا يَمْلِكُوْنَ مِنْهُ خِطَابًا

39. Mũthenya ūla Veva na alaĩka makaũngama mĩthĩa, mo maikaneena ateo we ūla Ngai-Wa-Ulau ūkamwĩtĩkĩlyā na ūla ūkaneena maũndũ ala ma w'o tũ.

يَوْمَ يَقُومُ الزَّوْجُ وَانْتَبِهَتْ صَفَاةٌ لَا يَتَكَلَّمُوْنَ

اِلَّا مَنْ اُذِنَ لَهُ الرَّحْمٰنُ وَقَالَ صَوَابًا

40. Mũthenya ūsu ow'o ūkavĩka. Kwa ūu, mũeke, ūla ūnũkwenda, amanthe nzĩa ya kwa Mwĩai wake.

ذٰلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ مَنْ شَاءَ اتَّخَذَ اِلٰى رَبِّهِ

مَنْابًا

41. Nĩw'o, Ithyĩ nĩtũmũkaanĩtye inyw'ĩ tũlũ wa ūsilĩlo ūla wĩ vakuvĩ ota mũomonĩ; mũthenya ūla mũndũ ūkona maũndũ ala moko make matongoisye

اِنَّا اَنْزَلْنٰكُمْ عَلٰى اَبْنٰى قَرْيَةٍ يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ

mbee, na mŋlei akaasya, 'Takethwa
Nyie n'ndw'ika k'foo k'fthei!'

مَا قَدَّمَتْ يَدُهَا وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَلْبَسْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا ۝

AL - NAAZIAAT
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syltwanŵi ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nŵi ũlau, Usũtwe
nŵi tei.

2. Nŵivŵita na asu ala maendaa methikŵite
na kwŵikusya mena kŵeleelo kya kũlika
nthŵi,

3. Na kwa asu ala maendaa na mŵtũkŵi
kũkŵilanŵiya nthŵi,

4. Na asu ala maendaa na mŵtũkŵi kũndũ
kũasa ŵũlũ wa nganga,

5. Na kwa asu ala makŵlanasya mũndũ na
ũla ūngŵi kwoondũ wa ūnene,

6. Na kwa asu ala malanasya walany'o na
maitwaŵŵa wŵa woo nesa,

7. Uu ūkeethŵwa mũthenya ūla nthŵi ila
ithingithaa ikathingitha,

8. Na kŵhingitho kya kelŵi kŵkakŵatŵŵa kyu.

9. Mũthenya ūsu ngoo ikathŵŵŵa nŵw'ia,

10. Na metho moo makakumanŵa na
nthŵi—

11. Mo makũlasya, 'Ow'o, ithyŵi
nŵtũkatũngwa mwŵikalonŵi witũ ūla wa
mbee?

12. 'Ata! ona twŵi mavŵndŵi mou?

13. Mo maasya, Indŵi ūsu nŵi ūalũko wŵi
wasyo.'

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالنَّازِعَاتِ غُرُقًا

وَالشَّاطِطِّ نَشَطًا

وَالنَّهْطِ سَبْطًا

فَالنَّهْطِ سَبْطًا

فَالنَّهْطِ سَبْطًا

يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ

تَتَّبِعُهَا الزَّاوِفَةُ

قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ

أَبْصَارُهَا خَاشِعَةٌ

يَقُولُونَ إِنَّا لَنَرُّوْذُونَ فِي الْخَافِرَةِ

إِذَا كُنَّا عِظَامًا تَجَرَّةً

وَقَالَ تِلْكَ إِذْ كُنَّا خَاسِرَةً

14. Kkeethwa kI kloo o kImwe tU,

فَاَتَا هِيَ زَجْرًا وَاحِدًا ۝

15. Na sisya! *mo makaumaala onthe nza* OtheinI.

فَاَذَاهُمْ بِالشَّاهِرَةِ ۝

16. Uvoo wa Mose nOkUvikIe we?

وَقَالَ هَلْ آنَاكَ حَدِيثٌ مُرْسِي ۝

17. YIla MwIai wake wamwItie we MwandanI wa Tuwaa, *akyasya*,

اِذْ نَادَاهُ رَبُّهُ بِالْاَوْدِ الْمَقْلَدِ ۝ طُوًى ۝

18. 'Enda we kwa Valao; we nOkwenda kOthew'a?

اِذْهَبْ اِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى ۝

19. 'Na OimOkOlya we, 'We nOkwenda kOthew'a?

فَقُلْ هَلْ لَكَ اِلٰى اَنْ تَرْجَى ۝

20. Na nyie ngaOtongoesya we kwa MwIai waku, nIkana Otonye kOmOkIa We.'

وَاَهْدِيكَ اِلَى رَبِّكَ فَتَكْتُمَنَّ ۝

21. Kwa Ou, we nIwamwonisye Kyama kInene,

فَاَرَاهُ الْآيَةَ الْكُبْرٰى ۝

22. IndI we nIwamOleile we na nIwaleile kwIw'a,

فَكَذَّبَ وَعَصَى ۝

23. IndI we nIwaalyOkile kuma vala ve Mose, *aikaananIa nake*.

ثُمَّ اَدْبَرَ يَسْتَغِي ۝

24. Na we nIwoombanisa *andU* make na atavany'a,

فَوَحَّشَ قَتَادٰى ۝

25. Akyasya, Nyie ninyie MwIai wenyu, OIa wI IolO mOno vyU.'

فَقَالَ اَنَّا رَجُمُكَ الْاَعْلٰى ۝

26. Kwa Ou, Ngai Mwene Vinya W'onthe nIwamuOkwatie na UsilIlo wa ItunI na wa nthI Ino ya yu.

فَاَخَذَهُ اللّٰهُ تَكَالُ الْاُخِرَةِ وَالْاَوَّلٰى ۝

27. Vate nzika, nthInI wa maUndU asu ve Omanyisyo kwake we OIa OkIaa.

يٰۤاَيُّهَا اِنْ فِيْ ذٰلِكَ لَعِبْرَةٌ لِّمَن يَخْشَى ۝

LUKU 2

28. Inyw'ŭ ninyw'ŭ mwŭ vinya kŭmba
kana nŭ ŭtu yŭla We wakŭte?

وَأَنْتُمْ أَشَدُّ خُلُقًا أَمِ السَّاءُ بِنْتَهَايَ ۝

29. We nİŋkİİŋŋe ŋtŋŋlu wayo na
akayaİlya na akayİtw'İkİŋŋya yİanİu.

رَفَعَ سَنَكُمَا فُسُوِيَهَا ۝

30.Na We nūseūvītye ūtukū wayo
kīvindu, na nūetete kīoko kyayo;

وَأَغْطَسَ لَيْلَهَا وَآخِجَ ضَمْعُهَا ۖ

31.Na nthl, vamwe nayo, We
nIwamInyaTtkisye.

وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ وَحُفَاهُ

32. We nĩwaumisye kĩw'ũ kyayo na
ũĩthyo wayo kuma vo,

اَخْرَجَ مِنْهَا مَاءً هَارًا وَمُرْعَاهَا ۝۱۷

33.Na iĩma, We nĩwaise0visye syo syĩ
n0m0.

وَالْجِبَالِ أَرْسِفَاهُ

34. *Kĩĩ kyonthe nĩ kyaũya kwoondũ wenyu na ng'ombe syenyu.*

مَتَاءَ آلِكُمْ وَلِأَنفَعِكُمْ ۝

35.Indī yīla wanangīko mūnene ūkavika,

فَإِذَا جَاءَتْ الظَّامَةُ الْكُبْرَى

36. Muthenya ūla mūdū ūkalilikana
maūdū onthe ala we weething'ŋsye
kwika,

يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ مَا سَعَىٰ

37.Na Ngiena ikoonanw'a ūtheinī kwa ūla wonaa.

وَبُزِزَ الْجَحِيمُ لِمَنْ يَرَى ۝

38.Indĩ kwake we Ūla Ūleaa kwĩw'a,

فَأَمَّا مَنْ كُفَّ

39.Na Ūla Ūnyuvaa thayŪ wa nthĩ Īno,

وَأَثَرُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

40.Mwaki wa Ngiena vate nzika,
ũkeethwa mũsyĩ wake.

فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَىٰ

41.Indī kwake we ūla ūkīaa kŭŋgama
mbee wa Mwīai wake, na ūvathanaa
thayū wake na mawendi mathŭku,

وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ
الْهَوَىٰ ۝

42.Ula Mŭŭnda vate nzika, ūkeethwa
mŭsyī wake.

فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ ۝

43.Mo meŭkŭlya īŭlŭ wa ūla Saa:
'ŭkavika īndī?'

يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسُهَا ۝

44.Indī we wīna vata mwaŭ
wakŭŭwetanga w'o?

فَيَلْمُكَ أَنْتَ مِنْ قَوْمِهَا ۝

45.Umanyi wa w'o ūla wa mŭminŭkīlyo
wīna Mwīai waku.

إِلَىٰ رَبِّكَ مِنْهُمْ جَهَنَّمُ ۝

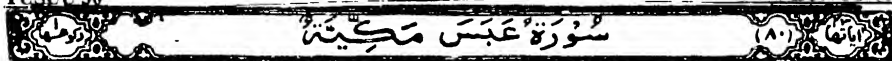
46.We wo Mŭkaanany'a tŭ kwake we
ūla ūkīaa w'o.

إِنَّمَا أَنْتَ مُنذِرٌ مَنِ يَخْشَاهَا ۝

47.Mŭthenya ūla mo makawona w'o, mo
makeew'a tamataaīkala īŭlŭ wa nthī ateo
kīwīoo kīmwe kana kīoko kyaw'o.

كَانَ هُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا لَمْ يَلْبِسُوا إِلَّا عَشِيَّةً أَوِ

نَهْجًا مُصْبِحًا ۝

ABASA
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwaŵi ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usŵtwe nŵ ūlau, Usŵtwe
nŵ tei.

2. We nŵwang'uthie ūthyū na aathōka
ūtee,

3. Nūndū kŵlalinda nŵkyookie vala ūŵ.

4. Na nŵ kyaū kŵtonya kŵūmanyŵthya we
kana we nŵtonya kŵŵthwa aimantha
kŵŵthesya mwene,

5. Kana we nŵtonya kŵsūvŵa na
Ulilikany'o ūkamūuna?

6. Na kwa ūla ūvūthasya ndŵni ve
kŵvathōkany'o

7. Usu nŵwe ūmwŵthukŵasya,

8. Ona kau ti ŵūlū waku we ona alea
kūthew'a.

9. Indŵi we ūla ūkaa kwaku ekalaatŵte,

10. Na we nūmūkfāa Ngai,

11. Usu nŵi we ūmūleaa we.

12. Aiee! nŵ Ulilikany'o---

13. Kwa ūu, mūeke we ūla ūnūkwenda
ethŵny'e naw'o----

14. Mathangūnŵi mataŵku,

15. Mokŵlŵtwe ŵūlū, me mathesye,

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عَبَسَ وَتَوَلَّى ۝

أَن جَاءَهُ الْأَعْيَى ۝

وَمَا يَذُرُّكَ لَعَلَّهُ يَزَلَّى ۝

أَوَيْدَكَ رَبِّكَ لَنَنْفَعَهُ الْيَاقُوتَى ۝

أَفَأَمِّنَ اسْتَفْتَى ۝

فَأَنْتَ لَهُ تَصَدَّى ۝

وَمَا عَلَيْكَ أَلَّا يَزَلَّى ۝

وَأَمَّا مَنْ جَاءَكَ يَسْفَى ۝

وَهُوَ يَخْشَى ۝

فَأَنْتَ عَنْهُ تَلَهَّى ۝

كَلَّا إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ ۝

لَمَنْ شَاءَ ذِكْرَةٌ ۝

فِي صُحُفٍ مُّكَرَّمَةٍ ۝

رُفُوعَةٍ مُّطَهَّرَةٍ ۝

16. Mokonĩ ma aandĩki,

بَايِلِي سَفَرُو ⑤

17. Ataĩku na alũngalu.

كُوَامِرْ بَرَرُو ⑤

18. Wanangĩko nũmũkwate mũndũ! We
nde mũvea ata!

قَتَلَ الْإِنْسَانَ مَا أَكْفَرُو ⑤

19. We amũmbaa we na kyaũ?

مِنْ أَيْنِ شَيْءٌ خَلَقَهُ ⑤

20. Na ĩvoloto ya manzĩ! We nũmũmbaa
na akamwafĩya;

مِنْ نُظْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَرُو ⑤

21. Indĩ We nũmĩtw'ĩkĩthasya Nzĩa
kwĩthwa yĩ mbũthũ kwoondũ wake,

ثُمَّ السَّبِيلَ يَسْرَهُ ⑤

22. Indĩ We nũtumaa we akw'a na
kũseũvya mbua kwoondũ wake;

ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَقْبَرَهُ ⑤

23. Indĩ, yĩla We wĩenda, akamũkĩlya we
ĩngĩ.

ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَنشَرَهُ ⑤

24. Aiee, we ndambĩte kwĩka ũndũ We
wamwĩyĩlafe kwĩka.

وَلَا لَنَا بِقُضَ مَا أَمَرُو ⑤

25. Yu eka mũndũ aũsisye ĩlu wake:

فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ ⑤

26. Undũ ĩthyĩ tũkĩtaa kĩw'ũ nthĩ kwa
wingĩ,

إِنَّا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا ⑤

27. Indĩ ĩthyĩ nĩtũmyatũangaa nthĩ---
mwatũangĩle wa w'o---

ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا ⑤

28. Na ĩthyĩ nĩtũtumaa mbeũ imea nthĩnĩ
wayo,

فَأَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا ⑤

29. Na mĩsavivũ na mboka,

وَعَبًّا وَقَضْبًّا ⑤

30. Na mĩthata na mĩtende.

وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا ⑤

31. Na mĩũnda mĩlle ĩvandĩtwe imea
ĩvivinyene,

وَحَدَائِقَ غُلَبًّا ⑤

32. Na matunda na nyŋnyi,

وَنَافِلُهُ وَأَنْبَاقُ

33. Kyaŋya kwoondŋ wenyu na indc syenyu.

مَتَاعًا لَكُمْ وَلَا تَعَايَكُمْ

34. Indī yīla mbu mbai Tkavika,

بِأَذَابِهَا مِنَ الْفَاحِشَةِ

35. Mŋthenya ŋla mŋndŋ Okamŋkīla mwanaa-nyinyia,

يَوْمَ يَفُوزُ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ

36. Na kuma vala ve nyinyia wake na īthe wake.

وَأَيْمِهِ وَأَيْمِهِ

37. Na kuma vala ve mŋka wake na syana syake,

وَصَاحِبَتِهِ وَبَيْنِيهِ

38. Kīla mŋndŋ katī woo mŋthenya ŋsu akeethwa akoneny'e na ŋvoo wake mwene ena kīvathŋkany'o na ala angī.

لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ

39. Mŋthenya ŋsu mothyŋ amwe makeethwa makyakaka,

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُسْوَرَةٌ

40. Makītheke me asanzamŋku nī ŋtanu!

صَاحِبَةٌ مُّتَبَيِّرَةٌ

41. Na mothyŋ amwe, mŋthenya ŋsu, makeethwa mena kītoo īlŋ wamo.

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ

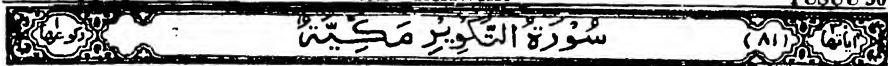
42. Mo makavw'Tkwa nī kīvindu.

تَرْمَقُهَا قَتَرَةٌ

43. Asu nīmo ala maleile kwītkīla na maī aathe

بِهِ أُولَئِكَ هُمُ الْكَفَرَةُ الْفَجَرَةُ

AL - TAKWIIR
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

2. Yĩla syua yĩkavw'ĩkwa,

3. Na yĩla ndata ĩkekĩwa kĩvindu,

4. Na yĩla ĩĩma ikavetwa,

5. Na yĩla ngamĩle-nga, syĩna mavu ma
myei ĩkumi, ikatiwa,

6. Na yĩla nyamũ ikombanw'a vamwe,

7. Na yĩla nganga ikavĩta *Omwe nthĩĩwa*
Ula ũngĩ,

8. Na yĩla andũ makaetwe vamwe,

9. Na yĩla kana ka kelĩtu kala kenzĩiwe
nthĩ ke thayũ kakakũlw'a ũvoo,

10. 'Kooaĩwe ĩvĩtyo yaũ?

11. Na yĩla mavuku makanyaĩkw'a
mũingo,

12. Na yĩla ĩtu yĩkatiwa yĩ ĩthei,

13. Na yĩla Mwaki ũkavuvwa,

14. Na yĩla Mũũnda ũkaetwe vakuvĩ,

15. Indĩ kĩla thayũ ũkamanya kĩla w'o
watwaĩte na mbee.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ۝

وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ ۝

وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ ۝

وَإِذَا الْعُشُورُ عُطِّلَتْ ۝

وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ ۝

وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ ۝

وَإِذَا الْنُفُوسُ زُوِّجَتْ ۝

وَإِذَا الْمَوْءَدَةُ سُيِّلَتْ ۝

بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ ۝

وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ ۝

وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ ۝

وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ ۝

وَإِذَا الْجَمَّةُ أُنْزِلَتْ ۝

عَلِمْتُ نَفْسٌ مَّا أُخْضِرَتْ ۝

30. Oyila inyw'I m'Utendaa *kĩndũ*, ateo
 k'ila Ngai Mwene Vinya W'onthe,
 Mwĩai wa nthĩ syonthe, wendaa.

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ
 الْعَالَمِينَ

سُورَةُ الْاِنْفِطَارِ مَكِّيَّةٌ

AL - INFITAR
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwanŵ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usŵŵtwe nŵ Ōlau, Usŵŵtwe
nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Yŵla ŵtu yŵkatŵkanŵla katŵ,

إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ

3. Na yŵla ndata ŵkanyaŵŵkw'a,

وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ

4. Na yŵla mbŴsŵ iketa kŵw'ŵ *nŵhŵnŵ wa
mŵnaŵ*,

وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ

5. Na yŵla mbua ikavw'ŵkŵwa,

وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ

6. Kŵla thayŵ *ŵndŵ*, Ŵkamanya kŵla w'o
watwaŵlaa na mbee na kŵla w'o watiie
ŵtina.

عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ

7. We mŵndŵ, nŵkyaŵ kŵla kyakwŵkŵlie
Ŵkŵmbaŵ Ŵleane na Mŵŵai waku wa
Ŵlau,

يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَكَ بِرَبِّكَ الْكَرِينِ

8. Ula wakŵmbie we, na ŵndŵ akwŵanŵsya
we, na ŵndŵ akwŵanany'a nesa na
akŵŵngamya?

الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوِّكَ فَعَدَلَكَ

9. Mŵmbŵlwenŵ ona wŵva Ŵla We wendie,
We nŵwaŵseŵvisye we.

فِي أَيِّ صُورَةٍ مَّا شَاءَ رَكَّبَكَ

10. Aiee, ŵndŵ inyw'ŵ nŵmŴleaa Utw'io.

كَلَّا بَلْ لَّكَدَّيُونٌ بِالذِّينِ

11. ŵndŵ ve asŵvŵi ŵŵlŵ wenyu

وَأَنْ عَلَيْكُمْ لِحُفَظِينَ

12. Aandŵki aŵkŵŵku,

كِرَامًا كَاتِبِينَ

13. Ala mesŵ maŵndŵ *onthe* ala inyw'ŵ
mwŵŵkaa.

يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ

14.Nt'w'o, ala alūngalu makeethwa
nthlīnī wa Ūtanu;

إِنَّ الْآبِرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ۝

15.Na ala athe makeethwa Iianī-ya-
Mwaki;

وَأَنَّ الْفَجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ ۝

16.Mo makavīla vu nthlīnī Mūthenyanī
wa Utw'io;

يُصَلُّونَهَا يَوْمَ الدِّينِ ۝

17.Na mo maikethwa matonya
kwīyumya vo.

وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ ۝

18.Na nī kyaū kītonya kōūmanyīthya we
Mūthenya wa Utw'io nī mwaū!

وَمَا أَذْرَكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ ۝

19.Na Ingī, nī kyaū kītonya
kōūmanyīthya we Mūthenya wa Utw'io
nī mwaū?

ثُمَّ مَا أَذْرَكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ ۝

20.Mūthenya ūla thayū ūtakethwa na
ūtonyi wa kwīka thayū ūngī ūndū! Na
mwīao mūthenya ūsu ūkeethwa wī wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe.

يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئًا وَالْأَمْرُ
لَهُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ ۝

سُورَةُ التَّطْفِيفِ مَكِّيَّةٌ

AL - TATFIIF (Wavuanfw'e Makka)

1.Syftwanf ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Us0ftwe nŋ Olau, Us0ftwe
nŋ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

2.Woo nŋ wa asu ala manenganae
kŋthimo kŋoleku;

وَيْلٌ لِلطَّافِيفِينَ ۝

3.Asu ala, yŋla mekwsa kŋthimo kwa
and0 angŋ, mosaa kŋanŋe;

الَّذِينَ إِذَا أَكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ۝

4.Indŋ yŋla me0nengane kŋthimo kwa
and0 angŋ kana k0mathimŋa,
mamathimŋaa mata0sisya.

وَإِذَا كَالَهُمْ أَوْزُوزُهُمْ يُخْسِرُونَ ۝

5.And0 ta asu nomesŋ kana
makathay00kw'a ŋngŋ

أَلَا يَظُنُّ أُولَٰئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ ۝

6.M0thenyanŋ m0th0ku m0no,

يَوْمَ عَظِيمٍ ۝

7.M0thenya 0la mbaa and0 onthe
maka0ngama mbee wa Mwŋai wa nthŋ
syonthe?

يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ۝

8.Aiee, 0talo wa ala athe wŋ kyovonŋ
Sijjin.

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَارِ لَفِي سِجِّينٍ ۝

9.Na nŋ kya0 kŋ0manyŋthya we Sijjin nŋ
kya0?

وَمَا أَدْرَاكَ مَا سِجِّينٌ ۝

10.Nŋ Ivuku yŋandŋkŋtwe yŋvuanŋw'e
nesa m0no.

كِتَابٌ مَّرْقُومٌ ۝

11.Woo, m0thenya 0su, nŋ wa ala
maleaa,

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ۝

12.Ala maleaa M0thenya wa Utw'io.

الَّذِينَ يَكْذِبُونَ يَوْمَ الَّذِينَ ۝

13. Na vai Oleaa ateo mwene naŋ Okŋlaa
mŋvaka,

وَمَا يَكْذِبُ بِهِ إِلَّا كُلُّ مُعْتَبِرٍ أَتِيهِمْ

14. Ula yŋla Mŋsoa Yait0 yasomewa vala
0ŋ, waasya, 'Nŋ mbano sya tene!'

إِذَا سَأَلَ عَنْهُ ابْنُ آدَمَ قَالَ آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

15. Aiee, Indŋ ma0nd0 ala mo mekŋte
nŋmekŋte ngoo syoo nganga.

كَلَّا بَلْ كَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَآ كَانُوا يَكْسِبُونَ

16. Aiee, vate nzika, mo makasiŋwa
k0mwona Mwŋai woo m0thenya 0su.

كَلَّا اللَّهُمَّ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَنَنَجُوهَنَّ

17. Indŋ, nŋw'o, mo makavya Ngienanŋ,

ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ

18. Na Indŋ mo makatavw'a, 'Und0 00 nŋ
0la inyw'ŋ mwa0leaa.'

ثُمَّ يُقَالُ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ

19. Aiee! Indŋ 0talo wa ala al0ngalu wŋ
nthŋnŋ Illiyyiin.

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عِلِّيَّينَ

20. Na nŋ kyaŋ kŋtuma we 0manyā
Illiyyiin?

وَمَا أَدْرَاكَ مَا عِلِّيُّونَ

21. Nŋ Ivuku yŋla yŋandŋkŋtwe yŋvuanŋw'e
nesa.

كِتَابٌ مَرْفُومٌ

22. Ala anyuve ma Ngai makayŋk0sŋŋa
yo.

يَشْهَدُهُ الْقُرْآنُ

23. Vate nzika, ala al0ngalu makeethwa
nthŋnŋ wa 0tanu m0nene,

إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ

24. Mekalŋle mŋto masyaŋŋsyē.

عَلَى الْأَرْبَابِ يَنْظُرُونَ

25. We 0koona ŋ0ŋ0 wa mothy0 moo
mwŋkalo wa 0tanu m0nene.

تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ

26. Mo makanengwe kya0ya kŋtheu
kŋsiŋŋtwe,

يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَخْمُومٍ

AL – INSHIKAK
(WavuanIw'e Makka)

1. SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula UsOftwe nI Olau, UsOftwe
nI tei.

2. YIla Itu yIkatOkana,

3. Na kwIthukIIsya MwIai wayo—na Ou
nOyaIIfite yo---

4. Na yIla nthI IkanyaIIfkw'a.

5. Na kOsyumya syonthe ila syI nthInI
wayo, na kOtiwa yI nthei;

6. Na kwIthukIIsya MwIai wayo, na Ou
nIkOmyaIIfite yo---

7. We, ame mUndO, nIw'o we nue
OmOthOkOmIaa MwIai waku, kOthOkOma
kOmO; IndI we Okakomana Nake We.

8. IndI kwa we OIa Onenetwe Ivuku yake
ya Otalo na kw'oko-kwa-aOme,

9. We omItOkI akeethwa na Otalo
mOvOthO,

10. Na we akasyoka mOsyI kwake
atanIte.

11. IndI kwa OIa we Okethwa na Ivuku ya
Otalo anengelwe Itina wa mOongo wake,

12. We o mItOkI akeekaIla wanangIko,

13. Na we akavya nthInI wa Mwaki
wakene.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ ۝

وَأُذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ۝

وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ ۝

وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ ۝

وَأُذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ۝

يَأْتِيهَا الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَى رَبِّكَ كَدْحًا
مُتْلُوقِهِ ۝

فَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ بِرِسَالَةٍ ۝

فَسَوْفَ يَحْسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا ۝

وَيَتَقَلَّبُ إِلَىٰ أَهْلِهِ مُسْرُورًا ۝

وَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ ۝

فَسَوْفَ يَدْعُوا ثُبُورًا ۝

وَيَصْلَىٰ سَعِيرًا ۝

14. Nt'w'o, mbee wa Ou we ekalaa atanite
kafi wa andu ma nyumba yake.

إِنَّهُ كَانَ فِي أَهْلِهِ مَسْرُورًا ۝

15. We asuanlaa kana we ndakasyoka
kwa Ngai ona Indii.

إِنَّهُ كَانَ أَنْ لَنْ يَحْزَنَ ۝

16. II, vate nzika, Mwai wake
nūmwonaa we nesa mūno.

بَلَىٰ إِنَّ رَبَّهُ كَانَ بِهِ بَصِيرًا ۝

17. Indī aiee! Nyie nīta ūtune wa syua
yīthūa ngūsī.

فَلَا أُقْسِمُ بِالشَّفَقِ ۝

18. Na ūtukū na syonthe ila w'o
ūvw'īkaa,

وَالَيْلِ وَمَا وَسَىٰ ۝

19. Na mwei yīla ūsūaa,

وَالْقَبْرِ إِذَا تَسَىٰ ۝

20. Kana vate nzika, inyw'ī mūkathi
kuma kīkalonī kīmwe kūthi kīla kīngī.

لَتَرْكَبَنَ ظَبَاقًا عَنْ ظَبَقِ ۝

21. Kwa ūu, mo mena kyaū kīla kītuma
matetkīla,

فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۝

22. Na yīla mo masomewa Kulani,
maikumanaa na kuthaitha mena
wīnyivyo;

وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَا يَسْمَعُونَ ۝

23. Na kūleana na ūu, asu ala matetkīlaa
nimamileaa yo.

بَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا يَكْذِبُونَ ۝

24. Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīsi
nesa vyū kīla mo mavithaa nthīnī wa
ngoo syoo.

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ ۝

25. Kwa ūu, matavyei mo ūvoo wa
ūsīlīlo wī woo.

فَنَسِوهُمْ بَعْدَ آيِ الْبُيُوتِ ۝

26. Indī kwa asu ala metkīlaa na kwīka
mawīa maseo, ītuvi yītakathela nī yoo

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ
أَجْرٌ غَيْرُ مَنُونٍ ۝

سُورَةُ الْبُرُوجِ مَكِّيَّةٌ

AL - BURUUJ
(Wavuanfw'e Makka)

1. Syítwaní ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usúftwe ní úlau, Usúftwe
ní tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Níívtá na ítu yíla yína imanza *sya*
ndata,

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ

3. Na Múthenya-Ula-Wathaniwe,
4. Na mÚkÚsílí na Úla ÚnÚkÚsílíwa.
5. KÚumaníwa kwíthwe kwa andú ma
mítaú----

وَالْيَوْمِ الْوَعْدِ
وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ
قَبْلِ أَصْحَابِ الْأُخْدُودِ

6. Mwaki *Uvuvúwe* na ngú----

الْقَارِ ذَاتِ الْوُكُودِ

7. Tondú mo mekalíte vakuví
naw'o,

إِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ

8. Namo nímakÚsílíe Úndú mo meekie
kwa etíkíli.

وَهُمْ عَلَى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ

9. Namo mayamamenete Índí nÚndú mo
nímamwítíkílíle Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Mwene-Vinya-W'onthe,
Wáílíte-Ní-KÚtaíwa,

وَمَا نَكْمُلُ مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللهِ الْعَزِيزِ
الْحَمِيدِ

10. Úla Úsumbí wa matu na nthí ní Wake;
na Ngai Mwene Vinya W'onthe ní
NgÚsílí Úlú wa syÍndú syonthe.

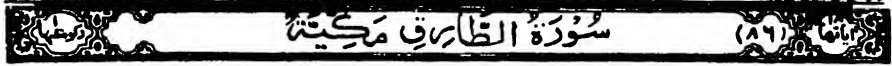
الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ شَهِيدٌ

11. Asu ala mamathínasya aÚme etíkíli
na iveti mbítíkíli na Índí mailea kwílíla,
vate nzika, kwoo ve Úsílílo wa Mwaki,
na ve Úsílílo wa kÚvívúw'a.

إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ فَمَا كَمُ
يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابٌ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْكَافِرِينَ
إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتُ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ

12. Índí asu metíkíllaa na kwíka mawíla
maseo, ve MÚnda íla ívítíllaa túlÚsílí

AL - TAARIK
(Wavuanlw'e Makka)

1. Syftwanl ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũftwe nĩ ūlau, Usũftwe
nĩ tei.

2. Nĩlvĩta na İtu na Ndata ya Kİoko-----

3. Na nĩ kyaũ kİũmanyĩthya we Ndata ya
Kİoko nĩ myaũ?

4. Nĩ ndata yİna Ūtisu mwai---

5. Vai thayũ Ūtena mũsũvİi Tũlũ waw'o.

6. Kwa Ūu, mũndũ nasũanİe kİla we
ũmbİtwe kuma nthİnİ wakyõ.

7. We ombİtwe kuma kİw'ũ kİtweku
kİvİtİte,

8. Kİla kyumaa katİ wa kİnyunyũ na
mavİndİ ma kİthũi.

9. Vate nzika, We E-na Ūtonyi wa
kũmũtũnga thayũ İngİ.

10. Mũthenya Ūla syİmbithİ ikaumbũlwa.

11. İndİ we ndakethwa na vinya, na vai
mũtetheesya.

12. Na matu ala masyokaa-kaingİ mena
mbua,

13. Na nthİ İla İkunũkaa imea,

14. Vate nzika, nĩ ndeto ndw'e,

15. Na yo ti ngewa ya mana.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ ۝

وَمَا أَزْدُرُكَ مَا الظَّارِقُ ۝

النَّجْمِ الثَّاقِبِ ۝

إِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَّنَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ ۝

فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ ۝

خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ دَافِقٍ ۝

يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ ۝

إِنَّهُ عَلَىٰ رَجْعِهِ لَقَادِرٌ ۝

يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ ۝

فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ ۝

وَالنَّجْمِ إِذَا زَجَجَ ۝

وَالْأَرْضِ إِذَا ضَدَعَتْ ۝

إِنَّهُ لَقَوْلٌ فَضْلٌ ۝

وَمَا هُوَ بِأَهْزَلٌ ۝

16.Nĩw'o mo meseŭvya nzaama.

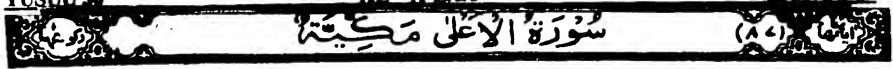
إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا ۝

17.Nyie ota Őu, nĩngŭseŭvya nzaama ya
kŭkomana nayo.

وَأَكِيدُ كَيْدًا ۝

18.Kwa Őu, manenge alei İvinda. İİ
manenge mo İvinda, kwa kavinda kanini.

فَقِيلَ الْكَافِرِينَ أَتَاهُمْ رُؤُوسُهُ ۝

AL - A'LAA
(WavuanIw'e Makka)

1.SyItwanI ya Ngai Mwene
VinyaW'onthe, Ula UsOItwe nI Olau,
UsOItwe nI tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

2.TaIa syItwa ya MwIai waku, Ula-WI-
IolO MOno,

سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى ۝

3.Ula Umbaa na wIanIIsyaa,
4.Na Ula UseUvasya na Otongoasya,
5.Na Ula Omeasya Ofthyo,

الَّذِي خَلَقَ فَسُوَّى ۝

وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى ۝

6.IndI We nOwOalyOlaa Okatw'Tka
mwiU, mavuti mou.

وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَى ۝

فَجَعَلَهُ غُثَاءً أَحْوَى ۝

7.IthyI tOkaOmanyIsya we Kulani na we
ndOkolwa nIyo,

سَنُقَرِّبُكَ فَلَا تَنْسَى ۝

8.Ateo OndO Ngai Mwene Vinya
W'onthe wendaa.

إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَى ۝

9.Na IthyI tOkaOtw'TkIthya kIla Othei
OvOthO kwoondO waku.

وَلْيُنْزِرْكَ لِلْإِنْسَى ۝

10.Kwa Ou, we endeea na kOlilikanyw'a;
vate nzika, kOlilikany'a kwI OtandIthyo.

فَذَكِّرْ إِنْ نَفَعَتِ الذِّكْرَى ۝

11.We Ula OkIaa, o mItOkI akeethukIIsya
na kOsOvIa;

سَيَذَكِّرْكَ مَنْ يُخْفَى ۝

12.IndI Ola mOthOku vyO, akaalyOka,
awathOkIe.

وَيَتَجَنَّبُهَا الْأَشْقَى ۝

13.We Ola wakOluka MwakinI mOnene.

الَّذِي يَضِلُّ النَّارَ الْكُبْرَى ۝

14.Na IndI we ndakakw'Ia vo na
ndakethwa thayO.

ثُمَّ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَخْيَى ۝

15.Nĩw'o, we ūla wĩtheasya mwene,
nĩwaĩlaa w'o,

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى ۝

16.Na ūlilikanaa syĩtwa ya Mwĩai wake
na ūlūmasya Mboya.

وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى ۝

17.Indĩ inyw'ĩ mwĩliĩlaa thayo wa nthĩ
ĩno,

بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ۝

18.Oyĩla Itu nĩyo ĩseo mbee na
nĩyĩkalaa.

وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْقَى ۝

19.Uu nĩw'o ūla ūmanyĩĩw'e nthĩnĩ wa
Maandĩko Matheu ala maĩ mbee----

إِنَّ هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَى ۝

20.Maandĩko ma Avalamu na Mose.

فِي صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى ۝

سُورَةُ الْغَاشِيَةِ مَكِّيَّةٌ

(٨٨)

AL - GHAASHIYAH
(Wavuan'w'e Makka)

1. Syftwan' ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usuftwe n' Olau, Usuftwe
n' tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. We waavik'wa n' Ovoo wa k'la kyeve
k'Inene kya k'umaumb'la and' vy'?

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ

3. Mothy' amwe m'uthenya 'Osu
makeethwa na kyeve;

وَجُودُ يَوْمِيذٍ خَاشِعَةٍ

4. Maikuna w'la w' vinya, me anou.

عَامِلَةٌ تَأْتِبَةٌ

5. Mo makalika Mwakin' Ov'ivanasya;

تَصِلُ نَارًا حَامِيَةً

6. Na mo makanyw'ithw'a kya'onyw'a
kuma mbulutini ithe'okite;

تُسْفَى مِنْ عَيْنِ أَيْتَةٍ

7. Mo maikethwa na l'fu ateo 'Ola m'um0,
w' 'O' na ny'nyi sya k'Inyeelya sya
m'w'a,

لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ ضَرِيعٍ

8. Ula 'Utakanosya kana k'Umina nzaa.

لَا يَسِينُ وَلَا يَنْفِي مِنْ جُودٍ

9. Na mothy' amwe m'uthenya 'Osu
makeethwa me matanu,

وَجُودُ يَوْمِيذٍ تَأْتِمَةٍ

10. Makyendeew'a m'Uno n' 'Oth'ok'umi
woo,

لَسَعِيهَا رَاضِيَةٌ

11. Nth'ni wa M'Onnda m'ok'it'lu na
m'ot'0'lu m'Uno,

فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ

12. We nd'ukew'a ngewa sya mana nth'ni
waw'o;

لَا تَسْمَعُ فِيهَا لَاحِيَةً

13. Navo ve mbuluti iv'it'itye k'w'o,

فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ

14. Ve iv'la sya nda'la mb'ok'it'lu vo,

فِيهَا سُرُرٌ مَرْفُوعَةٌ

15.Na m̄keve yītwe nesa,

وَأَكْوَابُ مَوْضُوعَةٌ ۝

16.Na m̄to yītwe na nz̄la mbanake,

وَسَارِقُ مَضْفُوفَةٌ ۝

17.Na m̄keka m̄nyaŋk̄ye nesa vȳ0.

وَدِرَابٌ مَبْنُوتَةٌ ۝

18.Mo ŋndī, nomam̄syaasya ngam̄le
ŋnd0 y0mb̄twe?

أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ ۝

19.Na ŋnd0 ŋtu y0k̄ŋŋtw'e ŋ0ŋ0?

وَالِى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ ۝

20.Na ŋlmanī, ŋnd0 syŋnz̄ŋŋtw'e ŋl0m̄te?

وَالِى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ۝

21.Na ŋ0ŋ0 wa nthī, ŋnd0 yo
yŋnyaŋk̄ŋtw'e?

وَالِى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ ۝

22.Kwa ŋu, we taa, nŋnd0 we wī m̄0tai;

فَذَكِّرْنَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ ۝

23.We ndwī m̄0syaŋsya ŋ0ŋ0 woo.

لَسْتُ عَلَيْهِمْ بِكَيْطِرٍ ۝

24.ŋndī ŋla ona w̄va ŋaly0kaa, na ŋleaa
kw̄ŋŋŋla,

إِلَّا مَنْ تَوَلَّى وَكَفَرَ ۝

25.ŋgai Mwene Vinya W'onthe
akam̄0sil̄la na ŋsil̄ŋlo ŋla m̄0nene vȳ0.

فَيُعَذِّبُهُ اللَّهُ الْعَذَابَ الْأَكْبَرَ ۝

26.Vate nzika, ŋal0ko woo nī Kwit̄0,

إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ ۝

27.ŋndī, vate nzika, nī ŋ0ŋ0 Wait̄0 k0meta
mo ŋtalonī.

لَقَدْ نُنَجِّيكَ جِسَابَهُمْ ۝

سُورَةُ الْفَجْرِ مَكِّيَّةٌ (٢٩)

AL - FAJR
(Wavuan'w'e Makka)

1. Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũftwe nĩ Olau, Usũftwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Nĩvĩta na Masangya,
3. Na Motuk0 Ikumi,

وَالْفَجْرِ

4. Na Ila-Syĩ-Mwaa na Ila-Ite-Mwaa,
5. Na Utuk0 yĩla Oendee mũthyanĩ
waw'o,

وَلَيْلِ عَشِيرٍ

وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ

وَالْيَلِ إِذَا يَسْرٍ

6. Vo vai Okũsĩ wĩ vinya kwa mũndũ Ola
wĩna kĩĩko?

هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِّذِي حِجْرِ

7. We nowonete ũndũ Mwĩai waku
weekanie na Aati-----

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ

8. Mbaĩ ya Ilamu, ala maĩ na masũmba
matũũlu,

إِمرَ ذَاتِ الْعِمَادِ

9. Myako ta Ila yoo Iyaaakwa ona Indĩĩ
mbee Iũũũ wa nthĩ.

الَّتِي لَمْ يَخْلُقْ مِثْلَهَا فِي الْبِلَادِ

10. Na vamwe na athamu ala masaa
mavia nthĩnĩ wa mwanda,

وَتَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الضُّعْرَ بِالْوَادِ

11. Na vamwe na Valao, mwĩai wa
mawĩkalo manene?

وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ

12. Ula weekie mothũku nthĩnĩ wa nthĩ.

الَّذِينَ طَغَوْا فِي الْبِلَادِ

13. Na meeka mothyoeku maingĩ nthĩnĩ
wayo.

فَاكْتُرُوا فِيهَا الْفَسَادَ

14. Indĩ Mwĩai waku nĩwalekilye
mũsalisa wa Osĩĩũ wamavalokĩla mo.

فَصَبَّ عَلَيْهِمُ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ

15.Vate nzika, Mwŵai waku noŵsyatŵsy.

إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ ﴿٥٠﴾

16. Na ŋŋŋ wa mŋndŋ, ylla Mwŋlai wake
wamŋtata na kŋmŋnenge ndafa, na
kŋmŋnenge maŋathimo, we aasya,
'Mwŋlai wakwa nŋnengete ndafa nyie.'

فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَ
نَعَّمَهُ ۖ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ ۝

17. Indī ylla We wamŋtata na
kŋmŋmthlsya we nzla sya kwlyonea
ŋtethyo, we aasya, 'Mwŋai wakwa
nŋnzonoketye nyie.'

وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ
رَبِّي أَهَانَنِ ﴿١٥﴾

18. Aiee, Indī inyw'ī m0inengae ndiwa
ndaīa.'

كَلَّا بَلْ لَا تَكْرُمُونَ الْيَتِيمَ

19. Na inyw'ī mīingīanīasya ene kwa
ene kōīthya ngya.

وَلَا تَحْضُونَهُ عَلَى طَعَامِ الْيَسْكِينِ ﴿١٦﴾

20. Na inyw'ī nīmōīsaa ōtīwa wa andō
angīw'onthe,

وَتَأْكُلُونَ الشُّرَاكَ أَكْلًا لَمًّاۙ

21.Na inyw'ŭ nŭmwendete ōthw'ii na
wendo mōvŭtōku.

وَيُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا ﴿٣١﴾

22. Aice, ylla nthĩ Ikathiwa kOthiwa kwa w'o;

كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا ۝

23. Na Mwĩai waku ayOka na alaĩka *ota*
Ou, maĩtwe mĩthĩa ĩtina wa mĩthĩa;

وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ۖ

24. Na Ngjena Tlletwe vakuvl m0thenya
Osu; m0thenya Osu m0nd0 akalilikana,
Indl k0lilikana kwake k0keethwa kwl
kwa Ouno mwa0?

وَجَاءَنِي يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ ۚ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ
الْإِنْسَانُ وَأَنَّى لَهُ الذِّكْرُ ۝

25. We akasya, 'Aauui, mwa takethwa nyie nIneekie *mawfa amwe maseo* kwoond0 wa thay0 wakwa *vaa!*'

يَقُولُ يَلِيَّتِي قَدِمْتُ لِحَيَاتِي ۖ

26.Kwa ūu, mōthenya ūsu vai ūtonya
kōsilila ūsililo ta ūsu Wake,

قِيَوْمٍذَٰلَ يُعَذِّبُ عَذَابَهُ أَحَدٌ

**27.Na vai ūtonya kwova mwovele
Wake;**

وَلَا يُوثِقُ وَثَاقَهُ أَحَدٌ

28. Na we, thay0 wĩ m0uonf!

29. Syoka kwa Mwĩai waku we
wendeew'e mŪno nĩ We na We
endeew'e m0no nue.

30. Kwa Ōu, we lika katĩ wa ath0k0mi
Makwa anyuve.

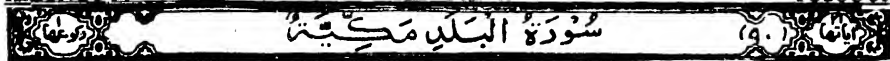
31. Na we lika M00ndanĩ Wakwa.

يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ۖ

اِذْجِزِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً ۖ

فَاذْخُلِي فِي عِبَادِي ۖ

وَاذْخُلِي جَنَّاتٍ ۖ

AL - BALAD
(Wavuanfw'e Makka)

1. Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ tei.

2. Aiee, Indĩ Nyie nĩvĩta na mũsyĩ ũũ---

3. Na we ũtũaa nthĩnĩ wa mũsyĩ ũũ-----

4. Na Nyie nĩvĩta na mũsyai na ũla we
wasyaie,

5. Ithĩ nĩtũmũmbĩte mũndũ wa kwona
mathĩna.

6. We asũanfaa kana vai ũmwe wĩna
ũtonyi ũlũ wake?

7. We aasya, 'Nyie nanangĩte ũthw'ii
mwingĩ.

8. We asũanfaa kana vai ũmwe ũmwene?

9. Ithĩ tũimũnengete we metho elĩ,

10. Na ũĩmĩ na ilomũ ilĩ?

11. Na ithĩ nĩtwamwonisye we nzĩa ilĩ
syambatĩte sya ndaĩa.

12. Indĩ we ndaatĩa nzĩa ya Akava.'

13. Na nĩ kyaũ kĩtuma we ũmanya
'Akava' nĩ kyaũ?

14. Nĩkũmĩnenge ngombo ũthasyo.

15. Kana kũmĩnenge lĩu mũthenya ũla
yĩna nzaa.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَا أَقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ

وَأَنْتَ حِلٌّ بِهَذَا الْبَلَدِ

وَوَالِدٍ وَمَا وَلَدٌ

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ

تَقْوِيمٍ أَلَيْسَ بِأَنْ تَنْ يَفْقِدَ عَلَيْهِ أَحَدٌ

يَقُولُ أَهْلَكَ مَا لَا يُبْدَاهُ

أَلَيْسَ بِأَنْ تَمُرَّ بَرَّةً أَحَدٌ

أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ

وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ

وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ

فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ

فَكَرَّ رَجَعًا

أَوَّلَاطِعُمْ فِي يَوْمٍ ذُو مَسْجَرٍ

16.Ndiwa ya nd00 ya m0kauti,

يَتَيْنَا ذَا مَقَرَبَةٍ ۞

17.Kana m0nd0-ngya akomete kitoon1.

أَوْ مَسْكِنًا ذَا مَتَرَبَةٍ ۞

18.Ingi we afiitwe ni kwithwa e omwe
wa asu ala metikila na momlasya
m0nd0 na Ola Ongi Omilasyon1 na
mw1w'anlon1 wa tei.

ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَتَوَصَّوْا بِالنِّسْبَةِ ۞

19.Aa n1mo and0 ma kw'oko kwa aume.

أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْيَمِينَةِ ۞

20.Indi asu ala maleaa kwitkila Syama
Siit0, mo ni and0 ma kw'oko kwa aka.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا هُمْ أَصْحَابُ الشِّمَةِ ۞

21.I0I0 woo n1k0thaany0ka Mwaki
Ovingan1w'e.

عَلَيْهِمْ نَارٌ مُّوَصَّدَةٌ ۞

سُورَةُ الشَّمْسِ مَكِّيَّةٌ

AL - SHAMS
(Wavuanfw'e Makka)

1. Syitwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

2. Nĩĩvĩta na syua na ĩvinda yĩla
yambĩĩĩlasya kumya kyeni,
3. Na mwei ũla ũyĩatĩĩlaa syua.

4. Na Mũthenya yĩla ũvuanasya ũtheu
waw'o,
5. Na ũtukũ yĩla w'o wĩkusĩĩsyaa tũtũ
ĩũlũ waw'o,

6. Na ĩtu na mũmbĩĩwe wayo,

7. Na nthĩ na mũnyaaĩĩkĩle wayo,

8. Na thayũ na wĩanũ waw'o----

9. Na We nĩwaũvuanisye w'o ũla ũthũku
kwaw'o na ũla ũseo kwaw'o-----

10. Vate nzika, we nĩwaĩĩlaa ũla
ũwongeleelaa w'o,

11. Na ũla ũthyoeekasya w'o we nĩ
mwanangĩku.

12. Mbaĩ ya Athamuti nĩyaũleile ũla
w'o nũndũ wa wau wa matũ woo.

13. Yĩla ũla mũthũku mũno katĩ woo
waũngamie,

14. Na ĩndĩ Mũtũmwa wa Ngai Mwene
Vinya W'onthe aisye, 'Ekanai nayo yĩ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا ۝

وَالْقَمَرِ إِذَا تَلَّهَا ۝

وَالنَّهَارِ إِذَا جَلَّهَا ۝

وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَاهَا ۝

وَالسَّمَاءِ وَمَا بَنَاهَا ۝

وَالْأَرْضِ وَمَا طَرَاهَا ۝

وَالنَّفْسِ وَمَا سَوَّاهَا ۝

فَاللَّيْلُ نَاجِرٌ وَتَقْوَاهَا ۝

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَلَّاهَا ۝

وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا ۝

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا ۝

إِذِ ابْنَتْ أَشْقَاهَا ۝

فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْيَاهَا ۝

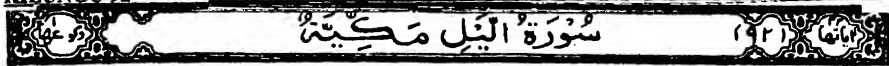
yoka ngamfle-nga ya Ngai Mwene
Vinya W'onthe, na mfekei inyw'e.'

15.Indi mo nĩmamũleile we na
nĩmamĩtilangile maũũ, kwa ũu Mwĩai
woo nĩwamanangie mo vyũ nũndũ wa
naĩ yoo, na amalalĩla mo mũthanganĩ.

فَلَا تُؤْخَذُ بِمَا قَالَ قَوْمُهُمْ عَلَيْهِمْ سُبْحَانَكَ
يَا يَحْيَىٰ ۚ

16.Na We ndaasũvĩa ũndũ kũkaumĩla
ĩũũ wa ũu.

وَلَا يَخَافُ عُقْبَاهُمْ ۚ

AL - LAIL
(Wavuanfw'e Makka)

1.Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2.Nĩvĩta na ũtukũ yĩla wĩkusĩĩasya!

وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى ②

3.Na mũthenya yĩla ũmulĩkaa,

وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى ③

4.Na nthĩnĩ wa kũmbwa kwa kĩũme na
kĩka,

وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى ④

5.Vate nzika, ithubĩĩsyo syenyũ syĩ
kĩvathũkany'o.

إِنْ سَفِىكُمْ لَشَى ⑤

6.Indĩ ta we ũla umasya na nĩ
mũlũngalu,

فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى ⑥

7.Na we akũsĩĩaa w'onthe ũla mũseo,

وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى ⑦

8.Ithĩĩ tũkamũvũthĩsya we kĩa ũndũ,

فَسَنِيَرُهُ لِلْعُسْرَى ⑧

9.Indĩ ta kwa ũla mũtoonũ na wĩna
kĩvũthya kĩ kĩvathũkany'o,

وَأَمَّا مَنْ يَجِدُ وَاسْتَغْنَى ⑨

10.Na ũleaa ũla w'o,

وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى ⑩

11.Ithĩĩ tũkamũvũthĩsya we nzĩa ya
kũthi thĩnanĩ.

فَسَنِيَرُهُ لِلْعُسْرَى ⑪

12.Na ũthw'ii wake ndũkamũuna
akyanangĩka.

وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى ⑫

13.Vate nzika, kũtongosya nĩ tũlũ
Waitũ;

إِنْ عَلَيْنَا لَلْهُدَى ⑬

14.Na Itu nĩ Yitũ oũndũ ũmwe na nthĩ
Ino ya yu.

وَأَنْ لَّنَا لِلْآخِرَةِ وَالْأُولَى ⑭

15.Kwa ūu, Nyie nĩngũmũkaany'a
inyw'ĩ tũlũ wa ūmũĩ wa Mwaki.

فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّى ۝

16.Vai ūkaũlika ateo ala athe mũno vyũ,

لَا يَصْلِيْهَا إِلَّا الْأَشْقَى ۝

17.Ula ūleaa ūla w'o na ūalyũlaa
mũongo wake.

الَّذِي كَذَبَ وَتَوَلَّى ۝

18.Indĩ ala alũngalu makavetangwa
kũasa naw'o,

وَسَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقَى ۝

19.Ula ūnenganae ūthw'ii wake nĩkana
athew'e.

الَّذِي يُؤْتِي مَا لَهُ يَنْزِلَى ۝

20.Na nde mũndũ ona ūmwe ūla we
wamwĩkie nesa nĩkana akaĩvwa,

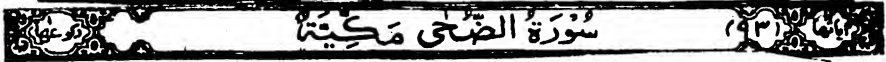
وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَى ۝

21.Ateo kana we aumasya ūthw'ii wake
aimantha ūtanu wa mwĩai wake, Ula-
Wĩ-lũlũ Mũno.

إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَى ۝

22.Na o mĩtũkĩ We akendeew'a mũno nĩ
we.

۞ وَلَسَوْفَ يَرْضَى ۝

AL - DUHAA
(Wavuan'w'e Makka)

1. Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

2. Nĩvĩta na ũtisu ũla wongelekaa wa
katambanga,

وَالضُّحَىٰ ۝

3. Na ũtukũ yĩla ũkilasya ki,

وَالَيْلِ إِذَا سَجَىٰ ۝

4. Mwĩai waku ndaũtĩte we, ona We
ndathatĩtw'e nue.

مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَىٰ ۝

5. Vate nzika, *kĩla saa* ũvikaa nĩ mũseo
kwaku mbee wa *ũla* ũtongoasya.

وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَىٰ ۝

6. Na Mwĩai waku akaũnenge we na
ũkendeew'a nesa mũno.

وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَىٰ ۝

7. We ndaakwĩthĩa we wĩ ndiwa aũnenge
we wĩkalo?

أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَىٰ ۝

8. Na We akwĩthĩe we ũkyanganga
ũkĩmũmantha *We* na aũtongoesya
Kwake-Mwene.

وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَىٰ ۝

9. Na We nĩwakwĩthĩe we wĩna ũkya na
nĩwaũthuisye we.

وَوَجَدَكَ عَالِيًّا فَاخْتَنَىٰ ۝

10. Kwa ũu, ndũkamĩvinyĩte ndiwa,

فَإِنَّمَا إِلَهُ الْبَنِيِّمْ فَلَا تَقْهَرْ ۝

11. Na ta ʼũũũ wa mũvoyi, ndũkamĩtetye,

وَأَمَّا السَّائِلُ فَلَا تَنْهَرْ ۝

12. Na ʼũũũ wa mumo wa Mwĩai waku
ũtavany'e kwa ala angĩ.

وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ ۝

سُورَةُ الْاِنْشِرَاقِ مَكِّيَّةٌ

AL - INSHRAA (WavuanIw'e Makka)

1.SyftwanI ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nI ũlau, Usũtwe
nI tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

2.IthyI tũikIvingũIte kIthũi kyaku
kwoondũ waku,

أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ۝

3.Na twaũvetangĩa we mũio waku

وَوَضَعْنَا عَنَّا وَزَرَكَ ۝

4.Ula waI vakuvI mũno kũtũla mũongo
waku,

الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ ۝

5.Na IthyI tũyayInenevisye syItwa yaku?

وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ۝

6.Vate nzika, ve ũthũmũo Itina wa thĩna.

فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۝

7.II, vate nzika, ve ũthũmũo Itina wa
thĩna.

إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۝

8.Kwa ũu, yĩla we ũthũmũIte,
ĩthing'ĩsy na vinya,

فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ ۝

9.Na kwa Mwĩai waku we alyũka
ũimũantha We na kIthing'ĩsy.

وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَارْغَبْ ۝

سُورَةُ التِّينِ مَكِّيَّةٌ ﴿٩٥﴾

AL - TIIN
(Wavuanfw'e Makka)

1.Syítwaní ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usúftwe ní ūlau, Usúftwe
ní tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿١﴾

2.Nítvíta na Múkúyú na Múthata,

وَالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ ﴿٢﴾

3.Na Kííma kya Sinaí,

وَطُورِ سِينِينَ ﴿٣﴾

4.Na Músyí ūŭ, ūtŭo wa mŭuo.

وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ ﴿٤﴾

5.Vate nzika, Ithyí nítŭmŭmbíte mŭndŭ
na mawalany'o ala maseo vyŭ ma ūmbi.

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ﴿٥﴾

6.Indí Ithyí nítwamŭtŭngie we nthíní wa
mŭíkalo wa ítheo vyŭ ná ala me ítheo.

ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ﴿٦﴾

7.Ateo asu ala metíkíílaa na kwíka mawíla
maseo; kwoo vena mŭthínzŭ ūtakathela.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ

غَيْرٌ مَّنُونٍ ﴿٧﴾

8.Itina wa ūu Indí ní kyaŭ kya kŭŭkenga
we ítina wa ūu íŭlŭ wa Utw'io?

فَمَا يَكْذِبُكَ بَعْدَ بِالذِّينِ ﴿٨﴾

9.Ngai Mwene Vinya W'onthe ti We
Músili ūla mŭseo vyŭ katí wa asili?

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اللَّهُ بِأَحْكَمِ الْحَكِيمِينَ ﴿٩﴾

AL - 'ALAK
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthē, Ula Usũftwe nĩ ūlau, Usũftwe
nĩ tei.
2. Soma syĩtwanĩ ya Mwĩai waku ūla
woombie,
3. Oombie mũndũ kuma ũanga ũkwatanu.
4. Soma! Na Mwĩai waku nĩ Mũtaũku
mũno vyũ.
5. Ula wamanyĩsye na kĩandĩki.
6. Amũmanyĩsye na kĩandĩki.
7. Aiee, mũndũ nũvĩtasya mũno,
8. Nũndũ we asũanĩaa kwĩthwa eyĩanĩsye
we-mwene.
9. Vate nzika, kwa Mwĩai waku nĩkw'o
calũko.
10. We nũmwonete ūla ūvatanaa.
11. Mũthũkũmi Waitũ yĩla we ūvoyaa?
12. Isũvĩei, nata ethwa we aĩ : kw'okonĩ
kwa aũme,
13. Kana nĩwataanĩte ũolũ wa ũlũngalu?
14. Ingĩ inyw'ĩ nĩmũsũanĩite ethwa we
nĩwaneenie ūvũngũ vandũ va w'o na
aalyũka,

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ

اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ

الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ

عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ

كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَ طَافٍ

أَن زَاهٍ اسْتَغْنَى

إِن إِلَىٰ رَبِّكَ الرُّجْعَىٰ

أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَىٰ

عَبْدًا إِذَا صَلَّىٰ

أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَىٰ الْهُدَىٰ

أَوْ أَمَرَ بِالتَّقْوَىٰ

أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ

15. We no ōmanyaa kana Ngai Mwene
Vinya W'onthe nīwona?

أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ اللَّهَ يَرَى ۝

16. Aiee, ethwa we ndekūeka, Ithyī kwa
ōla ow'o tūkamōkusya we na nzwīī sya
ōthyō wake,

كَلَّا لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ لَنَسْفَعًا بِالنَّاصِيَةِ ۝

17. Uthyō wī ōvōngō, wīna naī

نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ ۝

18. Indī we nīamete anyanyae make,

فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ ۝

19. Ithyī ala makamwīkya we Ngienanī.

سَنَدْعُ الزَّبَانِيَةَ ۝

20. Aiee, we ndūkenengane kwake we,
Indī tulya-ndu we-mwene ōthaithe na
thengeea vakuvī na Ngai.

كَلَّا لَا تَطِعْهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ ۝

سُورَةُ الْقَدْرِ مَكِّيَّةٌ

AL - KADR (WavuanIw'e Makka)

1.SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nI Olau, Usũtwe
nI tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2.Vate nzika, IthyI nItwamItheeisy e yo
nthInI wa Utukũ wa NdaIa.

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ

3.Na nI kyaũ kIũmanyIthya we Utukũ wa
NdaIa nI mwaũ?

وَمَا أَزِدُّكَ إِلَّا لَيْلَةً الْقَدْرِ

4.Utukũ wa NdaIa nI mũseo kũvIta myei
ngili Imwe.

لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ

5.NthInI waw'o vatheeaa alaIka na veva
vamwe na Utwio wa MwIai woo Iũlũ wa
kIla kIIndũ.

تَنْزِيلُ الْمَلَكِ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ
مِنْ كُلِّ أَمْرٍ

6.Mũuo 00 nIw'o OkeethIwa ona
kũthandIka kwa masangya.

لَقَدْ سَلَّمَ هَٰئِهِ خَلْقُ مَطَلَعِ الْفَجْرِ

سُورَةُ الْبَيِّنَةِ مَكِّيَّةٌ (٩٨)

AL - BAYYINA
(Wavuanŵ'e Medina)

1. Syŵtwanŵ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usŵtwe nŵ ūlau, Usŵtwe
nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

2. Asu ala matetŵkŵlaa katŵ wa Andŵ-ma-
Ivuku na athaithi ma mŵvw'anano
mayaŵmaeka ūlei kūvika yŵla ūkŵsŵ
mŵtheŵ wamavikŵŵe mo—

لَقَدْ كَانَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالشِّرْكَانِ
مُنْفَكِينَ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ ۝

3. Mŵtŵmwa kuma kwa Ngai Mwene
Vinya W'onthe asomaa Maandŵko
Matheu matheetw'e.

رَسُولٌ مِنَ اللَّهِ يَتْلُو صُحُفًا مُطَهَّرَةً ۝

4. Vau nthŵnŵ ve momanyŵsyo ma tene na
tene.

فِيهَا كُتِبَ قِيسَةٌ ۝

5. Na asu ala ŵvuku yanenganiwe kwoo
mayaaanŵka kūvika ŵtina wa ūkŵsŵ
mŵtheu kūmavikŵla mo.

وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا
جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَةُ ۝

6. Namo mayaafŵŵŵa ūndŵ ūngŵ ateo
kŵmŵthŵkŵma Ngai Mwene Vinya
W'onthe me aŵkŵŵku Kwake, nthŵnŵ wa
wŵw'i, na me alŵngalu, na kŵlŵmya
Mboya, na kŵŵva Saka. Na ŵsu nŵyo
ndŵni ya andŵ ma nzŵla ŵla ya w'o.

وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ
الَّذِينَ هُمْ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ
وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ ۝

7. Nŵw'o, asu ala matetŵkŵlaa katŵ wa
Andŵ-ma-Ivuku na athaithi ma
mŵvw'anano, makeethwa nthŵnŵ wa
Mwaki wa Ngiena, makŵkalaa vo. Mo nŵ
athŵku mŵno vyŵ katŵ wa syŵmbe.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالشِّرْكَانِ
فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ
الْبَرِيَّةِ ۝

8. Nŵw'o, asu ala matetŵkŵlaa na mekaa
mawŵla maseo----nŵmo aseŵ mŵno vyŵ
katŵ wa syŵmbe.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ
خَيْرُ الْبَرِيَّةِ ۝

9. Mũthĩnzĩo woo wĩna Mwĩai woo---
 Mĩũnda ya Tene na Tene Ila Ivitĩlaa
 tũlũsĩ uungu wayo; makekalaa vo tene
 na tene. Ngai Mwene Vinya W'ontho
 nĩwendeew'e mũno nĩmo namo
 nĩmendeew'e mũno nĩ We. Uu nĩ kwa
 ōla we ōmũkĩlaa Mwĩai wake.

جَزَاءُ هُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّتْ عَذَابٍ تَجْرِي مِنْ
 تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ
 عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ ۝

سُورَةُ الزَّلْزَالِ مَكِّيَّةٌ

(١٩٩)

AL - ZILZAAL
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Yĩla nthĩ Ikathingitha na kĩthingitha na
kĩthingitho kyayo *kĩvinya*,

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا

3. Na nthĩ Ikumya mĩio yayo,

وَأُخْرِجَتِ الْأَرْضُ أَنْقَالَهَا

4. Na mũndũ akakũlya, 'Yo yĩna kĩ?'

وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا

5. Mũthenya ũsu nthĩ Ikatavany'a ũvoo
wayo,

يَوْمَئِذٍ تُخْبِرُكَ أَخْبَارُهَا

6. Ju ũkeethwa nũndũ Mwĩai waku
akeethwa evuanĩtye vyũ kwayo.

بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْخَىٰ لَهَا

7. Mũthenya ũsu andũ makooka me
nguthu inyaĩĩkĩte nĩkana matonye
kwonw'a *mosyao ma mawĩa* moo.

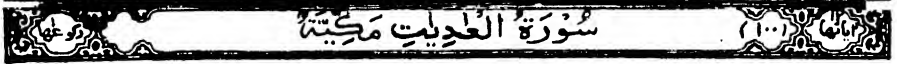
يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِّيُرَوْا أَعْمَالُهُمْ

8. Indĩ ũla ona wĩva wĩkaa ũseo
wĩaneny'e ũito na kaveke kanini mũno
akawona,

مَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ

9. Na ũla ona wĩva wĩkaa ũthũku
wĩaneny'e ũito na kaveke kanini *ota ũu*
akawona.

وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ

AL - AADIYAAT
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwanŵ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usŵtwe nŵ ōlau, Usŵtwe
nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Nŵvŵta na mbalasi sya ita ila isembaa
itivŵte,

وَالْعَدِيَّاتِ ضَبُعًا

3. Iitalŵkangya ngala sya mwaki.

فَالنَّواريِّ قَدْ حَا

4. Naiivithŵkaa masangya,

فَالْمَغِيرَتِ ضَبُعًا

5. Na syŵkŵlasya mathweo ma kŵtoo
Ondŵnŵ Ōsu,

فَأَثَرُنَّ بِهِ نَقْعًا

6. Na kŵŵtonyeesya naw'o nthŵnŵ katŵ wa
ngoo sya ita sya amaitha.

فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا

7. Vate nzika, mŵndŵ ndatŵngaa mŵvea
kwa Mwŵai wake;

إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ

8. Na vate nzika, we nŵ ngŵsŵ ya ōu;

وَأَنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ

9. Na vate nzika, we ena kŵthing'ŵsyo
kŵnene nŵndŵ wa wendi wa ōthw'ii.

وَأَنَّهُ يُحِبُّ الْخَيْرَ لَشَهِيدٌ

10. Mŵndŵ ta Ōsu nowŵsŵ kana yŵla ala me
mbŵanŵ makathayŵŵkw'a,

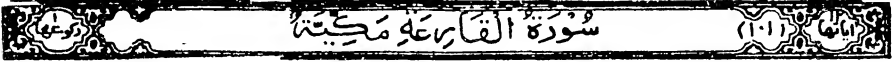
أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ

11. Na kŵla kŵ nthŵnŵ wa ithŵi
kyaumbŵlwa,

وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ

12. Vate nzika, Mwŵai woo mŵthenya
Ōsu, akeethwa amekuŵŵte mo nesa mŵno
vyŵ.

يَوْمَ إِنَّ رَبَّهُم بِهِمْ يَوْمِذٍ لَّخِيرٌ

AL - KARIAH
(Wavuanĩw'e Makka)

1.Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũĩtwe nĩ ũlau, Usũĩtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2.Kyeva Kĩnene!

الْقَارِعَةُ ②

3.Kyeva Kĩnene nĩ kyaũ?

مَا الْقَارِعَةُ ③

4.Na nĩ kyaũ kĩũmanyĩthya we Kyeva
Kĩnene nĩ kyaũ?

وَمَا أَذْرَكَ مَا الْقَارِعَةُ ④

5.Mũthenya ũla mbaa-andũ makethwa
mailyĩ ta syĩmbalutya inyaĩĩkĩtw'e,

يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ ⑤

6.Na iĩma ikeethwa iilyĩ ta w'ia wa
malondũ wĩ mũkuue.

وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ⑥

7.Indĩ ta kwa Ūsu ũla ithimo syake
ikethwa syĩ ngito,

فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ⑦

8.We akeethwa na thayũ wa
kwendeesya.

فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ⑧

9.Indĩ ta Ūsu ũla we ithimo syake
ikethwa syĩ mbũthũ,

وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ⑨

10.Nyinyia wake akeethwa nĩ 'Haviyah'.

فَأَمَّهُ هَٰوِيَةً ⑩

11.Na nĩ kyaũ kĩtuma we ūmanyũ kyu nĩ
kyaũ?

وَمَا أَذْرَكَ مَا هِيَ ⑪

12.Nĩ Mwaki wakene.

بُعْدَ نَارٍ حَامِيَةٍ ⑫

AL - TAKAATHUR

(Wavuanfw'e Makka)

1.Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

2.Kũkĩlany'a ũmwe na ũla ũngĩ
kwoondũ wa kũmbany'a ũthw'ii.

أَلَمْ يَكُنْ لَهُ الْكُتُبُ ۝

3.Ona inyw'ĩ mwavika mbũanĩ.

حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ۝

4.Aiee, o mĩtũkĩ inyw'ĩ mũkamanya.

كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ۝

5.Aiee Ingĩ! o mĩtũkĩ inyw'ĩ
mũkamanya.

ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ۝

6.Aiee, takethwa inyw'ĩ nĩmwaĩ
mũmany'a ũmanyi mũna.

كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ ۝

7.Inyw'ĩ vate nzika, mũkamyona Ngiena
nthĩnĩ wa thayũ o ũũ.

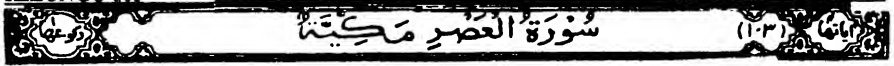
لَتَرُونَ الْجَنَّةَ ۝

8.İĩ, vate nzika, mũkamyona yo na itho
ya mũtkĩŵo.

ثُمَّ لَتَرَوْهَا عَيْنَ الْيَقِينِ ۝

9.Mũthenya ũsu İndĩ, mũkeetwa kumya
ũtalo İũlũ wa manee *ma nthĩ.*

ثُمَّ لَتَسْلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّوْمِ ۝

AL - ASR
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwanŵi ya Ngai Mwene Vinya W'on
the, Ula Usŵŵtwe nŵ ūlau, Usŵŵtwe nŵ
tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Nŵŵŵŵta na ŪkŪsŵŵ wa Ŵvinda,

وَالْعَصْرِ

3. Vate nzika, mŪndŪ e nthŵnŵŵ wa
mwŵkalo wa wasyo,

إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ خَسِيرٌ

4. Ateo asu ala metŵkŵlaa na kwŵka meko
maseo, na kŪingŵanŵsya mŪndŪ na Ūla
Ūngŵ kwŵŵkŵla
Ūla w'o, na kŪtaana mŪndŪ na Ūla Ūngŵ
kwŵŵthwa na Ūmŵŵsyo.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّاصَوْا
بِهِ بِالْحَقِّ وَتَوَّاصَوْا بِالْقَصْرِ

سُورَةُ الْهُمَزَةِ مَكِّيَّةٌ

(104)

AL- HUMAZAH
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwaŵi ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usŵŵtwe nŵ Olau, Usŵŵtwe
nŵ tei.

2. Nŵŵŵta na Ŵkŵsŵ wa Ŵvinda,

3. Ula Ŵmbanasya Ŵthw'ii na Ŵtalaa
Ŵvinda Ŵtina wa Ŵvinda.

4. We asŴanŵaa kana Ŵthw'ii wake
ukamŴtw'Ŵkŵthya we Ŵla Ŵtakusaa.

5. Aiee, we kwa Ŵla w'o akekwa nthŵnŵ
wa 'Al-Hutama'?

6. Na nŵ kyaŴ kŵtuma we Ŵmanya 'Al-
Hutama' nŵ kyaŴ?

7. Nŵ mwaki wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe mŴvuve,

8. Ula ŴkaithaanyŴkŵa ngoo.

9. W'o Ŵkeethwa Ŵvinganŵ'e namo.

10. Itunŵ mbaamye.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ

الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ

يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ

كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ

وَمَا أَزْوَاجُ مَا الْحُطَمَةِ

نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ

الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْآفِئَةِ

إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَدَةٌ

لَهُمْ فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ

AL – FIIL
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. We nowonete Ondũ Mwĩai waku
weekanie na Andũ-ma-Nzou?¹*

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ

3. We ndaatuma ieleelo syoo syanangĩka.

أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ

4. Na We nĩwamatwaĩe iea sya nyũnyi,

وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ

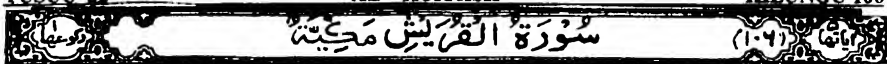
5. Ila syaĩe siimba syoo,
aimakimangany'a na mavia ma yũmba.

تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِّن سِجِّيلٍ

6. Na ũu, We amatwĩkĩthisye mo ta
mũangi mũvevenzeku, na mũĩku vyũ

فَجَعَلَهُمْ كَعَصِفٍ أَلْوِلٍ

¹ Abraha, mũtumĩa wa kĩklisto - nthĩnĩ wa Yaman
wa Mũumbĩ wa Abyssinia.

AL - KURAISH
(Wavuanŵ'e Makka)

1.Syŵtwaŵi ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe Ula Usŵŵtwe nŵ ūlau, Usŵŵtwe
nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2.Kŵmoany'a Makulesi vamwe,

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ②

3.Na kŵtwaŵŵa ngwatanŵo yoo Ithyŵi
nŵtŵseŵvŵtye syalo sya ūtandŵthya sya
ŵvinda ya mbevo na ya syua----

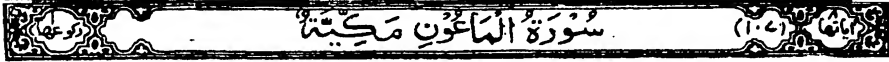
إِنْفِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ ③

4.Uu mo maŵŵŵtwe nŵ kŵmŵthaitha Mwŵŵai
wa Nyŵmba ŵno,

فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ ④

5.Ula wamanengie mo ŵŵu ŵvinda ya
nzaa, na ūmanengete ūsŵvŵo ŵvinda ya
w'ia.

فِي الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ ⑤

AL – MAA'UUN
(Wavuanīw'e Makka)

1. Syltwanī ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũftwe nĩ ūlau, Usũftwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

2. We nũmwonete we ūla ūmĩleaa ndĩnĩ?

أَرَأَيْتَ الَّذِي يَكْذِبُ بِالذِّينِ ۝

3. Usu nĩ ūla ūmĩlũngasya ndiwa,

فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ ۝

4. Na ndamaingĩsyaa andũ kũĩthya ngya.

وَلَا يَحْضُ عَلَى طَعَامِ الْيَسِيرِينَ ۝

5. Kwa ūu woo nĩ kwa asu ala mavoyaa,

قَوْلٍ لِلْمُصَلِّينَ ۝

6. Indĩ maisũanĩaa Mboya yoo.

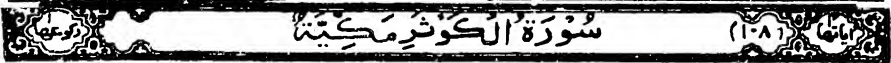
الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ۝

7. Ala meyonanasya.

الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ ۝

8. Na mo mamavenaa andũ ona
tũtandĩthya tũla tũnini.

يَعْتَوْنَ الْمَاعُونَ ۝

AL - KAUTHAR
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũĩtwe nĩ ōlau, Usũĩtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2.Vate nzika, Ithyl nĩtũũnengete we Ūseo
mwingĩ;

إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ

3.Kwa ūu, voya kwa Mwĩai waku, na
umya nthembo.

فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحَرْ

4.Vate nzika, mŪmaitha waku nĩwe Ōla
Ūte Ūsyao.

إِنْ شَاءَ رَبُّكَ هُوَ الْأَبْتَرُ

AL - KAAFIRUUN
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwanŵi ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũŵtwe nŵi ōlau, Usũŵtwe
nŵi tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Asya, 'Ame inyw'ŵi alei,

قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ

3. Nyie ndithaithaa kŵla inyw'ŵi
mũthaithaa;

لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ

4. 'Nenyu mũithaithaa Ula Nyie
nthaitaa.

وَلَا أَنْتُمْ عِبُدُونَ مَا أَعْبُدُ

5. Na Nyie ndikathaitha kŵla inyw'ŵi
mũthaithaa;

وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ

6. Onenyu mũikamũthaitha Ula Nyie
nthaitaa.

وَلَا أَنْتُمْ عِبُدُونَ مَا أَعْبُدُ

7. 'Inyw'ŵi mwŵina ndŵini yenyu nakwa
nŵina ndŵini yakwa.'

لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ

سُورَةُ النَّاسِ مَكِّيَّةٌ

AL - NASR
(Wavuanĩw'e Madina)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Yĩla ũtethyo wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe, ũkaa, na ũkĩlyo,

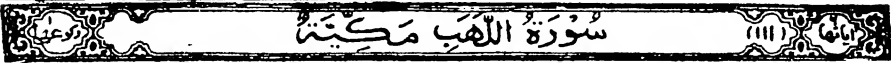
إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ

3. Na We ũkyona andũ mailika ndĩni ya
Ngai Mwene Vinya W'onthe me nguthu,

وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا

4. Mũtaĩe Mwĩai waku na ndaĩa Syake,
na mantha ũkeo Wake We. Vate
nzika, We Nũsyokeaa-Kaingĩ ena ũuu.

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا

AL - LAHAB
(Wavuanfw'e Makka)

1. Syŵtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usŵtwe nĩ ōlau, Usŵtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

2. Nĩmethwe me manangĩku moko elĩ ma
Avu Laavu, na ota ōu we nĩanangĩke.*¹

تَبَّتْ يَدَايَ أَلَيْهِ وَتَبَّ ۝

3. Uthw'ii wake na syonthe ĩla
Ūmbanĩtye iikamŪuna we.

مَا أَخَذَ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ ۝

4. O mĩtŪkĩ we akalika nthĩnĩ wa Mwaki
wakene.

سَيْفُ نَارٍ أَذَاتُ لَهَبٍ ۝

5. Na mŪndŪ mŪka wake ota ōu, ōla
Ūendaa akuŵte ngŪ.

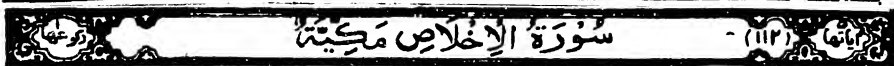
وَأَمْرَاتُهُ حُمَالَةُ الْحَطَبِ ۝

6. Kwĩlingĩla ngingonĩ yake vakeethwa
Ūlii mwokothe wa mŪnathi.

فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ۝

¹ *Avu Laavu ĩthe wa mŪĩ sya mwaki, ewetwa ta
mŪndŪ mŪvyŪ na mwĩkalo wa wau wa matŪ, na
Ūla uvĩvasya ala angĩ.

AL - IKHLAAS
(Wavuanŋw'e Makka)

1. Syŋtwanŋ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũŋtwe nŋ Olau, Usũŋtwe
nŋ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Asya, 'We nŋ Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Umwe;

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ

3. Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula
Mũthaŋku-Vyũ na Umanthawa nŋ onthe
kwŋtw'a ūtethyo.

اللَّهُ الصَّمَدُ

4. 'We ndaasyaa, Nake We ndaasyawa;

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ

5. Na vai ūvw'anene Nake We ona
ũmwe.'

لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

AL - FALAK
(Wavuanĩw'e Madina)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũĩtwe nĩ ũlau, Usũĩtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Asya, 'Nye nĩmantha wĩvitho vamwe
na Mwĩai wa kũitheana,

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ②

3. Anzũvĩe na ũthũku wa syĩndũ ila We
ũmbĩte,

مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ③

4. Na ũthũku wa kĩvindu kya ũtukũ yĩla
kĩnyaĩĩkaa

وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ④

5. Na kuma kwa ũthũku wa asu ala
maleelasya makundo mamakundũe,

وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثِ فِي الْعُقَدِ ⑤

6. Na kuma kwa ũthũku wa ũla wĩ
kĩw'ĩu yĩla ũnũmbĩw'ĩa kĩw'ĩu.

بُحٍّ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ⑥

AL - NAAS
(Wavuanfw'e Madina)

1. Syitwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe , Ula Usũtwe nĩ Olau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Asya, 'Nye nĩmanthaa wĩvitho kwa
Mwĩai wa mbaa-andũ,

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ②

3. Mũsumbĩ wa mbaa-andũ.

مَلِكِ النَّاسِ ③

4. Ngai wa mbaa-andũ,

إِلَهِ النَّاسِ ④

5. Kuma kwa ũthũku wa mũveveanĩ wa
kĩwe wa kĩmbithĩ,

مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ⑤

6. Ula ũveveaa nthĩnĩ wa ngoo sya andũ,

الَّذِي يُوسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ⑥

7. 'Kuma katĩ wa Mayini na mbaa-andũ

مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ⑦

دُعَاءُ خَتَمِ الْقُرْآنِ

MBOYA ITINA WA KUMINA KULANI

اَللّٰهُمَّ اِنِّسْ وَحْشَتِيْ فِيْ قَبْرِىْ- اَللّٰهُمَّ
اَرْحَمْنِيْ بِالْقُرْآنِ الْعَظِيْمِ وَاَجْعَلْهُ لِيْ اِمَامًا
وَتُوْرًا وَهُدًى وَرَحْمَةً- اَللّٰهُمَّ ذَكِّرْنِيْ مِنْهُ
مَا نَسِيْتُ وَ عَلِّمْنِيْ مِنْهُ مَا جَهِلْتُ
وَ ارْزُقْنِيْ تِلَاوَتَهٗ اِنَاءَ النَّيْلِ وَ اِنَاءَ النَّهَارِ
وَ اجْعَلْهُ لِيْ حُجَّةً يَّارَبَّ الْعٰلَمِيْنَ- اٰمِيْن-

Ame Ngai Mwene-Vinya-W'on the,Mbiw'ie tei na Kulani na Mitw'ikithye yithiwe ndongoi kwakwa na kyeni,na utungosya na inee.Ame Ngai Mwene-Vinya-W'on the,Ndilikanye'e mau ndu mayo ala nulitwe,na Manyisye maundu mayo alandamesi , na Nenge vinya kumisoma mavinda ma utuku na muthenya,na Mitw'ikithye yithiwe ikulyo kwakwa,Ame Mwiaii wa syumbe syonthe sya nthi.